ISTORIA ROMÂNILORŬ

SERIA 1786-1800

TOMULŬ III ALŬ SERIEĬ 1786—1800

(ALŬ V^lea ALŬ SERIILORŬ 1774—1800)

www.dacoromanica.ro

ISTORIA ROMÂNILORŬ

CURSU FACUTŬ LA FACULTATEA DE LITERE DIN BUCURESCĬ,

DUPE DOCUMENTE INEDITE,

DE

D. PROFESORŬ V. A. URECHIĂ

MEMBRU ACADEMIEĬ ROMÂNE, MEMBRU CORESPONDINTE ALŬ ACADEMIEĬ SPANIOLE, ALŬ INSTITUTULUĬ ETNOGRAFICŬ DIN PARIS, ŞI ALŬ ALTORŬ DIVERSE SOCIETĂŢĬ ŞI CONGRESE LITERARE ŞI ISTORICE, MEMBRU FUNDATORU ALU ATENEIULUĬ ROMÂNŬ, ETC.

PUBLICATU

SUB DIRECTIUNEA PROFESORELUI,

DE

COMITETULŬ DE STUDENŢĬ AĬ FACULTĂŢEĬ DE LITERE DIN BUCURESCI.

SERIA 1786-1800

TOMULŬ III ALŬ SERIEĬ 1786—1800

(ALŬ V^lea ALŬ SERIILORŬ 1774-1800)

CU DIVERSE ÍLUSTRAŢIUNI.

BUCURESCI

TIPOGRAFIA ŞI FONDERIA DE LITERE THOMA BASILESCU

111, BULEVARDUL ELISABETA, 111

1893

C. 2940.

www.dacoromanica.ro

VOLUME APARUTE

Seria 1774—1786	. Tomulu I	
» » »	. Tomulŭ II	
Seria 1786—1800	. Tomulŭ I	(al III^{lea} din seria 1774—1800)
Seria » »	. Tomulŭ II	(al IV^{lea} » » » »)
Seria » »	. Tomulŭ III	(de faţă, în cursŭ de publicaţiune, care va fi al V^{lea} începêndŭ de la 1774).

www.dacoromanica.ro

DOCTORIA SUFLETULUI
J. POPESCU BAJENARU
AUTOR V. A. Urechiă
VOL. Istoria Românilor-IV.
No. 4712 ANUL 1893

PREFAȚA

Cunoscința Istorieĭ națiuniĭ Române din secoliĭ anteriori secolului al XVIII^lea, este desigurŭ de doritu, nu numaĭ pentru a mulțămi simplu curiositatea celor moderni, ci pentru că ea este singură proprie, făcêndu-ne tabelul vitejiilorŭ neintrecute și înțelepciuniĭ directiveĭ politice a străbunilorŭ noștri, să ne însuflețească și pe noĭ la fapte marĭ, și să ne fie de sfatŭ bunu, de povățuire în conducerea intereselor politice ale ḑileĭ.

Dar décă importantă este istoria secolilor trecuți (și importanța acésta n'am așteptatŭ noĭ bătrâniĭ să ne-o semnaleze ceĭ maĭ tineri, cu nemeritate imputări, ca mai deunăḑi la ocasiunea comunicăriĭ unei descoperirĭ a vre-unuĭ documentŭ orĭ inscripțiune de o însemnătate maĭ multŭ saŭ maĭ puținŭ apreciabilă [1]), totuși suntemŭ convinși, că nu este lucrare maĭ urgentă pentru națiunea română decât studiul evoluțiunii sale interne, aceea de care este legată lucrarea evolutivă a ḑilelor de față. Acésta amŭ maĭ spus-o în fruntea anteriórelorŭ volume; acésta o repețimu și la începutulŭ acestuia.

Facem acéstă lucrare, cum s'a veḑutŭ, nu maĭ mult cu singurulu sprijinŭ al colecțiuneĭ Hurmuzachi, a luĭ Dionisie eclesiarculu, orĭ al publicațiunilorŭ didactice existente, séŭ cu Șincaĭ, Engel, Zinkeisen... ci pe temeiŭ de a vr'o mie de documente inedite, fie din colecțiunea mea proprie, fie din aceea mereŭ îmbogățindu-se a Academieĭ nóstre, fie din condicele domnescĭ ale timpuluĭ, remase *terrae incognitae* până la publicațiunea mea de documente școlare din Buletinulŭ Instrucțiuniĭ publice de la 1864. [2]

V. A. URECHIĂ.

1. Unŭ colegŭ imputa istoricilorŭ românĭ, în sinulŭ Academieĭ, că nu se ocupă de istoria vechiă a Românilorŭ, ci numaĭ de Fanarioțĭ..... In anunciulŭ care a deschisŭ subscripțiunea la publicarea cursuluĭ meŭ de istorie a Românilorŭ, amŭ vestitŭ, că treptatŭ, în seriĭ, va apare istoria Românilorŭ, descinḑêndŭ până la secolulŭ alŭ 14-lea. Aștepte-se dar această publicare și să-și reserve orĭ-cine grăbita critică pentru atuncĭ. Décă am începutŭ publicațiunea nóstră cu secolulŭ alŭ 18-lea, este pentru că cetindŭ tóte, dar tóte cărțile nóstre de istorie, le-am aflatŭ pline de erezĭ, și în cea maĭ deplină ignoranță de evoluțiunea nóstră socială și culturală din secolulŭ care este imediatŭ legatŭ de timpiĭ noștri.

2. Unica publicațiune maĭ vechiă, care a avutŭ în vedere o condică domnéscă multŭ douĕ din archiva statuluĭ, a fostŭ acea a reposatuluĭ Teulescu. In publicațiunile diverse din nainte de 1891 nicĭ o pomenire de asemenea condicĭ domnescĭ.

www.dacoromanica.ro

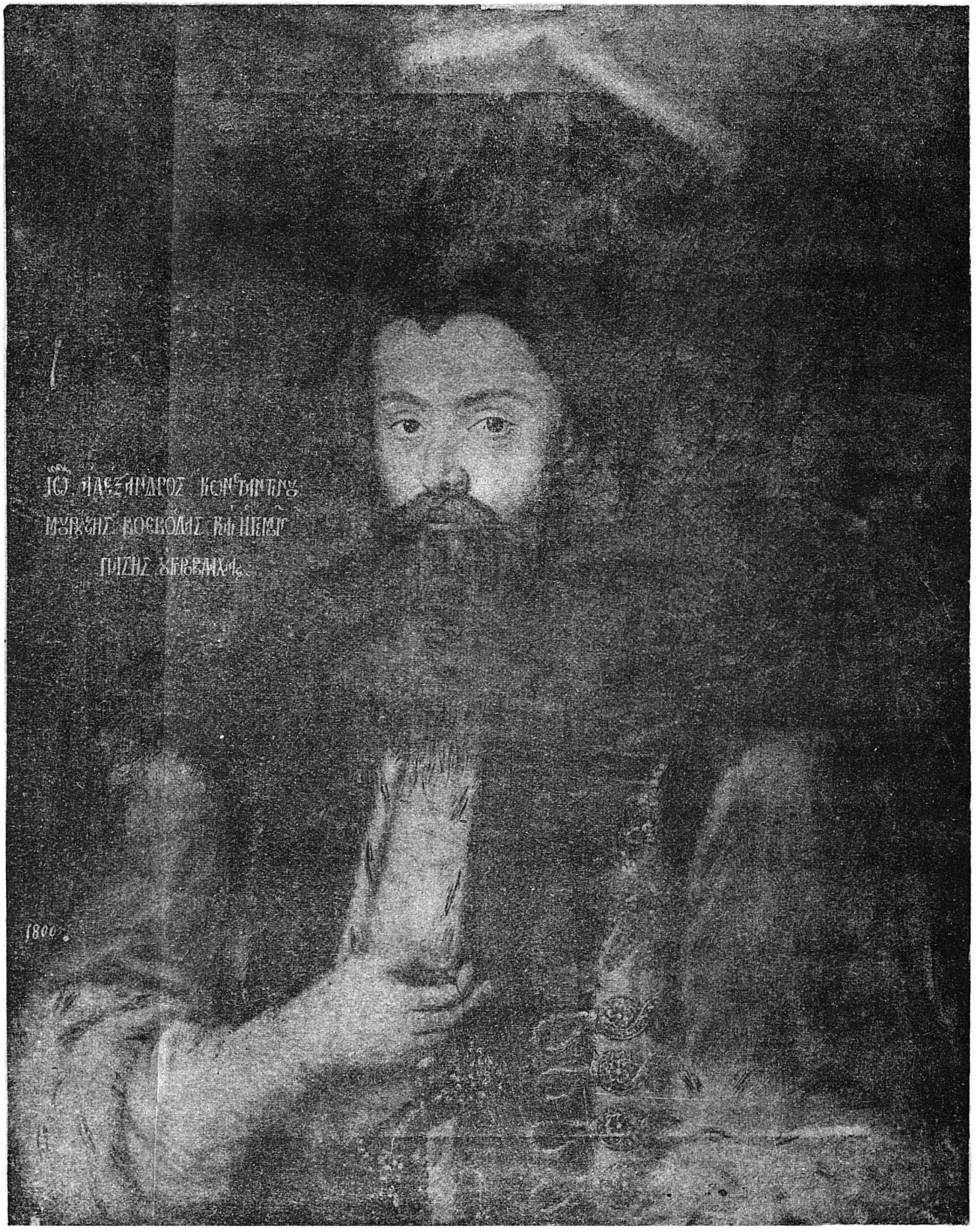

Ist. Românilor V.A. Urechia.

ALEXANDRU CONSTANTIN MORUZI

www.dacoromanica.ro

ISTORIA ROMĂNILORŬ

I

Alexandru Moruzi după diverşĭ autorĭ. Stremutarea luĭ la Muntenia.

Despre domnia luĭ Alexandru Moruz, în 1793, în Muntenia, regretatulŭ profesorŭ A. Laurian, în *Istoria Românilor,* (8° Bucurescĭ 1873) ḑice numaĭ atâtŭ:

«Poarta spre a stórce banĭ de la Romànĭ, în contra tractatelorŭ încheiate, strămută, cu finitulu acestuĭ anŭ, pe Mihailŭ Şuţu în Moldavia şi pe Alexandru Moruz în România. Pe când curgea revoluţiunea francesă în tótă terórea eĭ, principatele Române stórse şi flaccite prin lungele resbele, şi prin aviditatea Turcilorŭ pe care nu-ĭ maĭ putea sătura cu banĭ, era în pace şi se ocupa cu vindecarea plăgilor celorŭ înfipte în aniĭ trecuţĭ. In anulŭ R. 2548 (Chr. 1795) se depuse Mihailŭ Suţu din Moldavia, şi în loculŭ luĭ se numi Alesandru Ioanne Callimach, éră în a R. 2549 (Chr. 1796) se depuse Alexandru Moruz în România, şi în loculŭ luĭ se trimise Alexandru Ipsilante.»

Aaronŭ Florianŭ se exprimă în termenĭ bunĭ despre Alexandru Moruz, Domnŭ la Muntenia. Acestŭ istoricŭ califică pe Alexandru Moruz de Domnŭ «bunŭ, blândŭ şi învăţatŭ,» şi ḑice că: «a venitu în ţéra Românéscă cu scopŭ de a o reforma.»[1]

Despre domnia luĭ Alexandru Moruz, D-lu profesoru Xenopolu ne spune, că dragomanulŭ Gheorghie Moruz, fratele luĭ Alexandru Moruz, isbuti, prin stăruinţele sale la Pórtă, să schimbe pe Alexandru Moruz de la Domnia Moldavieĭ la acea a Munteniei.

1. **Aaronŭ Florianŭ,** Manualŭ de istoria principatuluĭ Românieĭ. Bucurescĭ 1839 p. 168.

www.dacoromanica.ro

Apoĭ D-lŭ Xenopolu maĭ spune, că Alexandru Moruz «vine în Bucurescĭ, în Iunie 1793, şease lunĭ după ce în Paris se petrecuse drama sângerósă a decapitării luĭ Ludovicu al XVI şi schimbarea de lucrurĭ în Franţa, ce trebuia să aibă asupra ţeriloru române urmărĭ aşa de funeste.»

Ne maĭ spune autorulŭ *«Istorieĭ Românilorŭ»*, tipărită la Iaşĭ, că sub Moruz continuă boala ciumeĭ, de care muriră ḑece miĭ în Bucurescĭ şi treĭ miĭ în Craiova; că maĭ năpădiră şi locuste, după ce ţéra era bântuită de secetă; că Moruz făcu spital pentru ciumaţi şi că din nenorocirile ţereĭ storcea baní, neguţătorindu grâulŭ şi porumbul şi precupeţindu-le; după aceea Moruz a mai impusŭ unŭ împrumutŭ silit monăstirilor; el făcu o fabrică de hârtie la Afumaţĭ, pe care apoi o dă în sarcina Mitropolieĭ, îndatorind-o să-i plătéscă o sumă maĭ mare decâtu îl costase. Ast-felu fiindŭ elu fórte maestru a strînge banĭ, s'a dus, după treĭ anĭ de domnie, înapoĭ la Constantinopole, încărcatŭ cu o nesfârşită avuţie stórsă din lacrimile şi din sângele poporuluĭ.»

La atâta mărginescu istoricii noştri istoria domnieĭ luĭ Alexandru Moruz şi pentru a constitui acéstă istorie se servŭ de *Dionisie Eclesiarcul.*

In deşertu am resfoi operele didactice, de o importanţă maĭ mică, impuse prin şcólele nóstre secundare, căcĭ prin multe din ele nu am afla decât numele acestuĭ Domnitoru, ba încă se póte întâmpla să nu găsimu nicĭ numele.

Lucrarea nóstră va servi, sperămu, pentru împlinirea lacunelorŭ din cărţile didactice şi pentru îndreptarea erorilor din publicaţiunile istorice de până astăḑí. Maĭ pre susŭ de tóte însă, lucrarea nóstră are de scop să ne aréte mersulŭ înainte, orĭ cât de anevoios, dar nu maĭ puţinŭ realŭ al naţiuniĭ române şi treptata eĭ pregătire pentru marile evenimente de renascere din secolul al XIX-lea.

*

Mutarea luĭ Alexandru Moruz de la tronul Moldoveĭ la acelŭ al ţereĭ românescĭ a fost explicată în diverse moduri de istoriciĭ noştri. Aaronu Florianŭ [1] atribue acéstă schimbare la motivulu că: «Pórta socotindŭ prin darurile ce-i venea de la schimbarea cea răpede a prinţilor, să se despăgubéscă de ertarea tributuluĭ pe doĭ anĭ, a scosu pe Mihaiŭ (Suţu) din scaun, şi pentru ca să nu să facă strigare că l'a scosŭ fără vină, împotriva tratateloru, l'a orânduit în Moldova.»

In acestaşŭ sensŭ se esprimă şi Laurianŭ, ḑicênd: «Pórta spre a

1. Manualŭ de istoria Principatuluĭ Românieĭ, Bucurescĭ, 1839 pag. 168.

www.dacoromanica.ro

stórce bani de la Romîní, în contra tractateloru încheiate, strámută cu finitul acestuí an (1795[1]) pe Mihailŭ Suţu şi pe Alexandru Moruz în România. »[2]

Bĕtrânulŭ Drăghicĭ nu aduce nicĭ o esplicaţiune pentru acéstă schimbare, ci numaĭ cât o înregistréză, precum tot asemenea o înregistréză, fără comentariŭ, şi Chronica grécă publicată la călcâiul Istorieĭ Mitropoliei din Iaşĭ,[3] chronică ce cuprinde aniĭ de la 1768—1812.

D-lŭ Xenopolŭ dice, că acéstă strámutare de domnie s'a făcutu în interesulŭ propriŭ al Moruzeştilor şi că numaĭ în aparenţă s'a datu motivulu de interesulŭ Turcieĭ, care fiind pe atuncĭ gata a declara din noŭ rĕsboiu Rusieĭ, avea trebuinţă de unu domnŭ maĭ bĕtrân şi maĭ esperimentat în espusa Moldovă.

Acésta versiune e intemeiată pe o corespondenţă adresată Ministruluĭ afacerilor străine din Paris de către *Constantin*, un grec care aspira să represinte republica francesă în orient.

Acéstă corespondenţă din 20 Februarie 1793 st. n. spune intr'adevĕr că:

(Vol. 184, D. 137).

Paris, le 20 Fév. 1793. L'an 2 de la Rép. Française.

« Le Grand Seigneur vient de conférer le gouvernement de laPr incipauté de la Moldavie au Prince Michel Soutzo, qui a été jusqu'à présent Hospodar de la Valachie. Cette dernière province est confiée au jeune Hospodar Mourousi qui, depuis la paix de Sistow, par considération pour les services de son père, avait été revêtu de la Principauté de la Moldavie.

Michel Soutzo est chargé de mettre l'extrême frontière en état de défense. de presser les fortifications des places situées sur le Danube, telles que Ismaïl, Tulcia et Kilia, d'établir des magasins considérables le long du Niester et du Pruth, de serveiller la construction d'un pont de communication qu'on se propose d'établir à Issaczia; en un mot, de faire toutes les dispositions d'une campagne qui devient tres-probable. Les Turcs, alarmés de l'extension formidable des armées russes dans la Pologne et n'ignorant pas les embarras des Puissances coalisées, parraissent décidés à hasarder une nouvelle guerre, dont ils se promettent beaucoup de succès.

1. Istoria Românilor: 1873 pag. 559.

2. D-lŭ Xenopolŭ pune data de 1793, darŭ vom vedea, din documentele nóstre inedite, cine era maĭ aprópe de adevĕrŭ.

3. De D. Erbicĕnu. f° 1888 pag. 501.

www.dacoromanica.ro

Quand je recevrai des détails plus amples de Jassi, j'aurai l'honneur d'en faire part au citoyen Ministre des Affaires Etrangères.

J'ai l'honneur d'être votre très-obéissant serviteur.

Constantin. [1]

Familia Moruzi era influentă în România cu mulţĭ anĭ înainte de ce Alexandru Moruz s'ajungă Domnulŭ eĭ. Aşa vĕdurămŭ acéstă familie dobăndindŭ, încă sub Alexandru Ipsilante, ca proprietate privată oraşulŭ Ploescĭ, celŭ fundatŭ de Mihaiŭ-Vitézulŭ. Această situaţiune a familieĭ Moruzi negreşitŭ deveni şi maĭ importantă, prin faptulŭ că bĕtrânulŭ Constantin Moruzi, ca dragomanŭ alŭ Porţeĭ la congresulŭ de la Siştovu, legase importante relaţiunĭ cu diplomaţiĭ austriacĭ.

Acestor relaţiunĭ datori Constantinŭ Moruz trimiterea în Moldova ca Domnŭ, a fiuluĭ sĕŭ Alexandru.

In adevĕrŭ numirea luĭ Alexandru Moruzi la tronulu Moldoveĭ, în urma păceĭ de la Iaşĭ cu Ruşiĭ, era un mic eşec al politiceĭ rusescĭ. Am aretat aiurea mĕsurile violente luate de Alexandru Moruzi în contra acelora din prelaţiĭ bisericeĭ Moldovene, carĭ eraŭ instrumente bine cunoscute rusescĭ.

Eată explicaţiunea nóstră asupra strămutăreĭ luĭ Alexandru Moruzi din Moldova în Muntenia. Austria, cu tótă pacea semnată la Şiştovŭ, tărăgăia să restitue Porţeĭ multu doritulu de ea Hotinu. La finea anuluĭ 1792 într'o depeşă, cu data de 3 Decemvrie st. n. observă Knobelsdorf, însărcinatulŭ din partea Austrieĭ cu negociaţiunile pentru Hotinu, că : « Spiritele sunt fórte agitate contra Austrieĭ. *„Je désire me tromper, mais je crains que, si Chotin n'est pas rendu, on n'en vienne à des extrémités fâcheuses.»* [2]

In prevederea rĕsboiuluĭ cu Austria, din causa Hotinuluĭ, nu maĭ era posibilu Alexandru Moruzi ca Domnu alu Moldoveĭ, căcĭ Moruzesciĭ erau greŭ bănuiţĭ ca partisanĭ aĭ Austrieĭ, după pacea de la Şiştovŭ. Mutarea luĭ celu puţinŭ în Muntenia, departe de Hotinu, era hotărîtă şi póte nu rĕu vedută nicĭ de Muscalĭ.

In acestu sensu avea dreptate greculu Constantinu, cândŭ scria Ministruluĭ din afară francezŭ, că Mihailŭ Suţu fusese strămutatu în Moldova pentru a pregăti noulŭ rĕsboiŭ cu Austria.

Cătră acéstă considerare politică, negreşitu se adaugŭ şi intrigele Moruzescilorŭ din Constantinopole. Vizirulu, cum ne spune Atanasie Comnen Ipsilanti, la indemnulu luĭ Reis Ketab Feisulah Efendi, merse

1. Hurmuzache volum II. suplem. I. 1885 pag. 85.

2. Geschichte der Europäischen Staaten, Geschichte des Osmanischen Reiches in Europa, von Johann Wilhelm Zinkeisen, Gotha 1859 T. 6 pag. 856.

www.dacoromanica.ro

la Sultanulŭ şi-ĭ propuse strămutarea luĭ Alexandru Moruzi în Muntenia. Fie că şi Sultanulŭ avu parte din câştigulŭ viziruluĭ, fie că i se explică consideraţiunea politică maĭ sus adusă, Sultanulŭ primi propunerea, de şi, prin femeile Haremuluĭ sĕu (cumpĕrate aceste de Zarafulŭ Petrache), era îndemnatŭ să redea tronulŭ Munteniei luĭ Alexandru Ipsilanti şi nu aştepta decât ca vizirulu să-ĭ propună asemenea numire. Sultanulŭ nu se împotrivi, iar Haremulu îşĭ rĕsbună după câte-va ḑile în contra luĭ Reis-Eftendi, căcĭ fu surghiunitŭ la insula Cos. [1]

II

Căimăcămie la Bucurescĭ. Sosirea luĭ A. Moruzi. Pregătirĭ de primire.

Alexandru Moruz nu sosesce imediatŭ la Bucurescĭ. In condica domnéscă a luĭ Mihailŭ Suţu, aflămŭ acte din primele ḑile ale luĭ Ianuarie 1793, din care constatăm, că Mihailu Suţu nu maĭ domnesce în Muntenia.

Codex XX de la Arh. Statuluĭ nu merge cu hrisóvele şi pitacele domnescĭ de cât până la Septembre 1792.

Codicele cu numerile XXI şi XXII sunt şi ele pe 1792. Acesta din urmă (XXII) coprinde 348 acte şi celu din urmă pórtă data de 1792, Octombre în 1 ḑile (fóia 348). La fila 238—241 suntŭ însă trecute patru acte din 1793, Ianuarie 14—25, carĭ arétă că, la acéstă dată era ţéra administrată de o *căimăcămie*.

Până la sosirea nouluĭ Domnŭ în Bucurescĭ, ţéra e administrată în adevĕrŭ de o Căimăcămie, în care aflămŭ pe Mitropolitulŭ Filaretŭ, pe marele Banŭ Neculaĭ Brâncovénu, Visterniculŭ Enache Văcăresculŭ. Constantinŭ Caragea pórtă demnitatea de hatmanŭ. Dintre boeriĭ luĭ Mihailŭ Suţu maĭ rĕmânŭ câţĭ-va în Divan. [2]

Nu este exactu, că Alexandru Moruzi n'a venitu la Bucurescĭ de cât în Iunie 1793, cum ḑicŭ uniĭ din istoriciĭ noştri; căcĭ avemŭ documente semnate de elŭ, din reşedinţa Bucurescilorŭ, de la luna Martie.

In cursulŭ luniloru Ianuarie şi Februarie, Căimăcămia pregătesce Capitala pentru primirea luĭ Alexandru Moruzi. Epitropia obştéscă, compusă de Cluceriĭ Costachi şi Dumitru [3] şi de Dumitru Varlamu,

1. Pag. 636 a opuluĭ luĭ Atanasie Comnen Ipsilanti, tipăritŭ la Constantinopole. Εκκλησιαστίκων καὶ πολιτικῶν τῶν εἰς δεδὲκα βιβλίον Η' Θ' καὶ Ι' ἤτα τὰ με τὰ τὴν ἁλώσιν... (1453—1789).

2. Veḑĭ cod. XXII, fila 90.

3. Credŭ că este autorulŭ Istoriciĭ evenimentelorŭ de la 1769 la 1775. Veḑĭ memoriulŭ meŭ la Academie.

www.dacoromanica.ro

ceru, în 14 Ianuarie, 1793, ordinu de la *Căimăcămie* către *vechilii* Spătărieĭ şi Agiei (Domnulŭ încă nu numise pe titulariĭ acestoru posturĭ), ca să zapciască pe ceĭ carĭ aŭ prăvălií în cele patru poduri principale ale Capitaleĭ, să cureţe noróele *„carĭ acoperŭ aceste poduri de o palmă.“* [1]

1. Iată acestŭ actŭ:

Către Dumnéloru cinstiţĭ Boerĭ Caimacamĭ scaunuluĭ Ţereĭ Românescĭ, de la noĭ ceĭ maĭ josu numiţĭ Epitropĭ aĭ Obştieĭ.

Anafora

Inştiinţămŭ Dumnévóstră pentru patru poduri mari din Bucurescĭ, că dupa ce să află la astă próstă stare, zacŭ şi nămolite pe désupra cu tină de câte o palmă şi maĭ bine, mai alesŭ părţile de prin mahalale, de sub ocolulŭ Spătărescŭ, pentru care ne rugamŭ Dumnévóstrĕ să bine-voiţĭ a fi cinstita porunca Dumnévóstre către Dumnéluĭ *Vechilulu Spătărieĭ şi către Dumnéluĭ Vechilulu Agieĭ,* ca să rânduéscă Zapciii Dumnéloru într'adinsŭ pentru câţi se află cu şederea pe marginea poduriloru, ca să rănéscă tina şi sa o ridice de pe podurĭ pentru ca să nu găséscă pricină că este astă-ḑi îngheţŭ, mâne séŭ poimâne póte o fi moină, şi se póte răni. ci Dumnélorŭ sa nu conteneze a face prin Zapciĭ ḑisulŭ mumbarşirlâcu; de aceea însciinţămŭ Dumnévóstrĕ. 1793, Iannariŭ 14.

Costache Cluceru. Dimitrie Cluceru. Dumitru Varlaam.

Noĭ Caimacamii Ţereĭ Românescĭ

Poruncesce Divanulŭ Dumitéle frate biv vel Vist. Filipescule, Epistatule, alŭ Spătărieĭ, Dumitéle biv vel Căminariu Raletŭ, Epistatulŭ Agiei, sa orânduiţĭ Dumnévóstrĕ Zapciiĭ maĭ întâiŭ să faca sciutŭ la toţi de obşte, ce se voru fi aflând cu şederea pe marginile poduriloru, făcêndu-le mumbaşirlâculŭ celŭ cuviinciosŭ, ca fiesce-carele sa-şĭ rănéscă tina înaintea ţinutuluĭ sĕu, să o strîngă grămadă la o parte pâlcurĭ, pâlcuri, şi Zapciiĭ să o pue sa o încarce cu care ce vinŭ la tîrgŭ şi să o scóţă afara din oraşŭ la câmpŭ, afară însă din carele ce descarcă podine Domnescĭ, carĭ aducŭ în Bucurescĭ, pentru care este poruncă dată a nu se supĕra; însă să daţĭ Dumnévóstră straşnică poruncă rânduiţiloru Dumnévóstră, să se feréscă de zulumurĭ atâtŭ la puuerea rănituluĭ, câtŭ şi la scosul tineĭ, infricoşându-ĭ cu pedépsa; însa fiind-ca Polcovnicia poduluĭ a eşitŭ de sub zaptul Agiei şi este legată la Epitropie, poruncesce Divanulŭ şi Dumnévóstrĕ Boerilorŭ Epitropĭ, ca să orânduiţĭ şi Polcovnicŭ de podŭ, să dea mână de ajutorŭ, cu ómenĭ din destulŭ, atâtŭ pentru rănitulŭ podurilorŭ, cât şi la ridicarea tineĭ, epistăsindŭ la acósta însuşĭ elŭ după datoria ce are. 1793, Ghenar 25.

Filaretu alu Ungro-Vlahieĭ. Nicolae Banu. Enache Vist. Costandin Caragea Hat..... vel. Vorn. Scarlatu Vornicu..... vel Logof.

Fila 90 91, Cod. XXII).

www.dacoromanica.ro

III

Compunerea Divanului Ţerei. Códa de toporŭ. Isvóre.

Din hrisóvele domnescĭ de la Alexandru Moruzi, constatămu, că Divanulu acesteĭ Domniĭ, in Maiŭ 1793, era compusu din următoriĭ boeri:

Dimitrie D. Racoviţă, mare ban;
Enache Moruzi, mare vornic de Ţéra de sus;
Nicolae Brăncoveanu, mare vornic de ţéra de jos;
Manolache Creţulescu, mare vornic al treilea;
Nicolae Filipescu, mare vornic al patrulea;
Costache Ghica, mare logofet de Ţéra de sus;
Scarlat Ghica, mare logofet de Ţéra de jos;
Dimitrie Manu, mare postelnic;
Isaac Ralet, mare clucer;
D. Schina, mare comis;
Dumitrache Costandache, mare pitar.

Enache Văcărescu, incetă de a fi visternic, daru abilulŭ boeru, care aprópe neintreruptŭ o duse in slujbă, de la Alexandru Ipsilant, rĕmase şi acumu in Divanŭ, ba incă in vrednicia *Spătăriei*, cea de incredere deosebită a Domnitoruluĭ.

Visteria o ţinea interimar Nicolae Brâncoveanu.

Nu putemŭ, vedênd lista aceasta a boeriloru din Divan, să nu observăm, că Alexandru Moruzi n'a adusu nici elŭ obicinuita haită de fanarioţĭ şi că Divanul ţerei, boeriĭ romănĭ, pórtă impreună cu Alex. Moruzi, respunderea faptelor acestuia, pe câtu timpŭ le vom găsi făcute cu concursulu, ori cu asentimentulu lor. De vor fi aceste fapte rele, va fi érăşĭ ocasiune de a esclama: «*códa de toporŭ e mai vinovata ca lemnarul!*»

Aaronu Florianu, precum vedurămu, in oposiţiune cu ceea ce au scrisŭ istoriciĭ noştri, laudă pe Alexandru Moruzi, ba încă adauge, că a venit in Ţéra Românească cu scop de a o *reforma*.

Cercetând maĭ de-aprópe actele de sub Domnia lui Alexandru Moruzi, vomu vedea intru câtŭ nu este exagerată buna opiniune ce Aaronŭ Florianu avea despre acestu Domnu.

Asemenea cercetare o vomu intemeia pe documente din colecţiunea noastră proprie, pe documentele publicate până astădi in diverselo colecţiunĭ şi pe documentele inedite, din condicele Domnescĭ XXIII—XXXI inclusivu, cuprindêndŭ anii 1793—1796.

www.dacoromanica.ro

IV

Biserica sub Alexandru Moruzi.

Orĭ-cât de scurtă a fostu Domnia luĭ A. Moruzi în ţara românéscà, elu şĭ-a purtatu atenţiunea cu multă stăruinţă asupra bisericeĭ.

Abia după unŭ anu de păstorire, Mitropolitulu Filaretŭ II se retrage din scaunŭ, sub pretextŭ de boală, în Septembre 1793.[1] Deja la sosirea din Moldova în ţéra românéscă a luĭ Alexandru Moruzi, Filaretu nu eşise înaintea Domnitoruluĭ şi delegase în numele sĕu, să-l întâmpine, pe Episcopulŭ de Buzĕŭ, Dositheiu, scuḑêndu-se că e bolnav.

Nu avemu a ne pronunţa între P. S. Episcopu de Rômnic, Ghenadie Enăceanu, care nu admite că boala singură a adus pe Filaretu la necesitatea de a demisiona, şi între regretatul Episcopu Melhisedecu, care nu admitea altă explicaţiune a demisiuneĭ. Insistenţa ce pune Filaretu întru a areta că *de bună voĭe* demisionéză, «*nesilit şi din socotinţă proprie,*» ar cam da să se înţelégă, că P. S. Enăceanu, nu fără cuvêntŭ susţine tesa sa.

Dér Episcopulu de Rômnicŭ explică căderea luĭ Filaretŭ II din scaunulŭ metropolitanu, pe faptulu uneĭ reacţiunĭ a boeriloru pămêntenĭ contra fanariotismuluĭ, al căruia representantu energicŭ ar fi fostu Filaretŭ II, care ar fi lucrat *la desnaţionalisarea bisericeĭ române.*[2]

P. S. Melhisedecŭ nu admitea asemenea explicare, şi noi înşine, din tóte actele luĭ Filaretu II, acte bisericescĭ ca şi politice, nu aflămu nicĭ unulŭ propriŭ a confirma versiunea P. S. Enăceanu. Am vĕḑut pe Filaretŭ ca Episcopŭ lucrând în politică împreună cu Enache Văcărescu şi cu boerii prietenĭ luĭ de Saxa Coburgu, séu maĭ bine aĭ Austrieĭ. Se va vedea din respect cultural, în studiul nostru asupra cultureĭ din secolulŭ al XVIII-lea, că Filaretŭ II are însemnate merite la înavuţirea literaturei nóstre bisericescĭ. Din privinţa bisericéscă nu

1. Condica sântă de la Mitropolie coprinde în limba grécă demisiunea următóre a luĭ Filaret: „Vĕḑêndŭ că din ḑi în ḑi puterile mele se nimicescŭ în urma deselorŭ boale cé mi se întâmplă şi cunoscêndŭ câtŭ este de mare şi grea de purtatŭ chiamarea acesteĭ îngrijirĭ duhovnicescĭ şi pe lângă aceste dorindŭ să petrecŭ rĕmăşiţa puţinelor ḑile ce voiŭ maĭ avea în linişte, mĕ retragŭ din scaunul acesta al Mitropolieĭ Ungro-Vlahieĭ, *de bună voĭe, nesilit de nime* şi *din socotinţa mea proprie*, depunêndŭ sorţiĭ (φὸρους) în mânile prea Inălţatuluĭ, bine-credinciosuluĭ şi prea blânduluĭ nostru Domnitorŭ, pentru ca să alégă pre acela pentru care Dumneḑeŭ va lumina consciinţa Mărieĭ Séle şi carele să fie vredníc a apuca cârma acesteĭ corăbiĭ duhovnicescĭ. Şi spre sciinţă am dat acest *paretis* de faţă, subscris *de bună voĭe*, precumŭ amŭ ḑisŭ, şi *nesilit.*" Sept. 1793.

2. Revista bisericeĭ ort. rom., luna April, anul 1881, pag. 459.

www.dacoromanica.ro

se póte induce, că el a lucratŭ la desnaţionalisarea bisericei, din momentŭ ce a conlucratu multŭ pentru înavuţirea eĭ cu cărţĭ în limba românéscă.

Apoĭ părtăşia luĭ Filaretŭ, la mişcarea literară română, pe câtu timpŭ fu Episcopŭ alŭ Rômniculuĭ, elu, fostu ucenicŭ alŭ Mitropolituluĭ Gregorie, este unŭ titlu neperitoru alŭ luĭ la recunoscinţa Românilorŭ. Corectarea şi tipărirea a unei parţi importante din cele 12 volume în fol. a *Mineelorŭ,* în tipografia Episcopiei Rômnicu, la 1780[1] nu e una din lucrările cele de maĭ puţinŭ meritŭ ale luĭ Filaretŭ. Dér înainte de a fi Episcopŭ, ca Archimandritŭ alu Mitropolieĭ, la 1775, sub Ipsilante-Vodă, deja se deosebise Filaret prin tipărirea la Rômnic, a *Omilieruluĭ séŭ cuvintele luĭ Macarie celŭ Mare alŭ Egiptuluĭ* şi a *Ceaslovuluĭ,* în 1777, la tipografia Mitropoliei din Bucurescĭ. La 1781 a publicatŭ *Cazania,* adică oraţiunile de cititŭ în ḑile de sĕrbători: la 1782 publică *Molitvelniculŭ;* la 1784 publică *Cuvintele sfântuluĭ Teodorŭ Studitulŭ;* de asemenea *Catavasierulŭ, Psaltirea, Cazania,* o nouă ediţiune şi *Evangelia.* La 1785 dete *Penticostarulŭ,* adică rânduiala serviciilorŭ bisericescĭ, de la Paşte până la Duminica tutulorŭ sfinţilorŭ. La 1786 vĕḑŭ lumina *Triodulŭ,* adică serviciulu bisericescu alŭ postuluĭ mare, şi o nouă ediţiune din Minee. In anulŭ următorŭ 1787, Filaretŭ dete la lumină *Liturgia,* şi *Slujba sfântuluĭ Stelianŭ.* Apoĭ este anulŭ în care Enache Văcărescu adreséză luĭ Filaretŭ scrisórea prin care acestuĭ *învĕţatŭ* prelatŭ trimete spre cercetare şi observare, *Gramateca* sa românéscà, şi care până deunăḑĭ trecea de prima gramatică a limbeĭ nóstre. Óre Văcărescu cerea de la Filaretu *critica* opereĭ séle, décă acela era necunoscĕtorŭ, ca grecŭ, de limba românéscă?

Suntemŭ de părere, că Filaretŭ, fie elŭ de origină grécă séŭ română,[2] n'a căḑutŭ dupe scaunulŭ mitropolitanŭ alŭ ţĕreĭ muntenescĭ sub lovirea curentuluĭ ante-fanarioticŭ, căcĭ fanariotŭ era şi Alexandru Moruzi.

E maĭ probabilu, că Dositheiŭ, care fusese candidatŭ rivalu alu luĭ Filaretu II, la scaunulŭ mitropolitanŭ, la mórtea luĭ Cozma,[3] a căştigatŭ favorulu nouluĭ Domnitorŭ şi a Căimăcamilorŭ luĭ.

Trebue însă, ce-ĭ dreptulŭ, să fi avut A. Moruzi la mână cu niscaĭ acte compromiţĕtóre pe Filaretŭ II, pentru ca elŭ să insiste atâta în

1. Kesarie a tipăritŭ Mineele pe Oct.—Decembrie şi Ianuarie—Martie inclusivŭ cu ceva din Aprilie. De la Aprilie—Septembrie, continuă Filaretŭ.

2. Veḑĭ despre origina luĭ Filaretŭ, pag. 34, din Schiţe biografice din viaţa Mitrop. Filaretŭ, de Melhisedecŭ, Bucurescĭ, 8° 1887.

3. Vezĭ Istoria Românilorŭ de V. A. U., T. IV, seria 1786—1800.

www.dacoromanica.ro

declarațiunea luĭ că-șĭ dă dimisiunea de bună voĭe, nesilit de nimenĭ..; de așa declarațiune nu era lipsă, dècă înlocuirea luĭ Filaretŭ era resultatulŭ triumfuluĭ partiduluĭ românescŭ în luptă cu fanariotismulŭ.

Din timpulŭ administrăreĭ Mitropolituluĭ Filaretŭ, sub domnia lui Alexandru Moruzi, să aducemŭ câte-va acte, carĭ tocmaĭ sunt propriĭ a ne arĕta în Filaretu, unŭ bunu prelatŭ și nu unŭ desnaționalisatorŭ de biserică.

Cu data de 26 Martie 1793 Mitropolitulŭ Filaretu propune luĭ Alexandru Moruzi oprirea intrăreĭ în țèră de cărțĭ românescĭ pentru biserică, tipărite peste hotarŭ. Anaforaoa Mitropolituluĭ către Domnitorŭ propune acèstă prohibițiune, nu numaĭ pentru ca să nu se introducă în biserică *sminteli*, ci și în interesulŭ prosperăriĭ tipografieĭ Mitropolieĭ, și pentru că nicĭ autoritățile bisericescĭ din Transilvania n'ar fi îngăduindŭ introducerea acolo de cărțĭ bisericescĭ, tipărite în țèra românèscă.[1]

1. Iată aceste acte:

Anaforaoa Mitropolituluĭ pentru a nu fi slobodu sa se aduca cărțĭ românescĭ tipărite din țĕrĭ straine.

Io Alex. Constan. Moruzi V.-Vod.

Fiindŭ-că prea sfinția sé părintele Mitropolitulŭ țĕreĭ face arĕtare Domniei mele, prin acèstă Anafora, cum că cărțĭ de rugăciunĭ și de slujbe bisericescĭ, de legea pravoslavnică a patrieĭ acesteia, alcătuindu-se și tipărindu-se în strĕine locurĭ, se aducŭ spre vênḑare aicĭ în țèră, și pentru ca să se trécă, să se crèḑă și să se primóscă de pravoslavnice adevĕrate, se punŭ în unele semnulŭ Eparhiilorŭ de aicĭ, cerêndŭ prea sfinția sé, ca după cum celea de aicĭ sunt oprite acolo, asemenea și celea de acolo să fie neprimite aicĭ; amŭ primitŭ la acésta Anaforaoa ce Ne face prea sfinția sé, și poruncimŭ Domnia mea, ca acestŭ felŭ de cărțĭ pentru rugăciunĭ și slujbe bisericescĭ, *fără de a nu fi cu pecetea și semnulu sfinteĭ Mitropoliĭ a țĕriĭ acesteia, să nu se maĭ primèscă aicĭ, nicĭ sa se cumpere de nimenea aicĭ.* 1793, Aprilie 2.

procit vel. Logof.

Prea Inălțate Dómne.

Din tóte lucrurile câte sunt spre dobânda sfintelorŭ bisericĭ, celŭ maĭ de trebuință și maĭ de folosŭ este tipărirea cărțilorŭ, căcĭ prin cărțĭ se laudă și se proslăvesce Dumneḑeŭ, și fieș-carele printr'însele face rugăciunĭ și cererile sêle cătră acelașĭ Dumneḑeŭ; acestŭ Dumneḑeescŭ lucru încă din vremile celea de demultŭ s'aŭ începutŭ într'acestŭ pămêntŭ alŭ țĕreĭ, prin voința fericiților în tru pomenire Domnĭ, și prin silința Archipăstorilorŭ sfântuluĭ scaunŭ acestuia alŭ Mitropolieĭ, însă fórte prostŭ, atâtŭ la meșteșugŭ, câtŭ și la așeḑarea cuvintelorŭ în limba Românéscă, după cum atuncĭ s'aŭ obișnuitŭ a vorbi; iară în ḑilele rĕposațilorŭ Domnĭ Șerbanŭ Cantacuzino, i Costandinŭ Brâncovónu s'aŭ maĭ venitŭ în tru podóbă, atâtŭ la dialectonŭ, câtŭ și la

www.dacoromanica.ro

Domnitorulŭ aprobă propunerea, cu resoluţiunea sa din 2 Aprilie 1793.

Filaretŭ împreună cu Divanulu ţereĭ mijlocesce în 7 Sept. 1793, cu fórte puţine ḑile înainte de demisionarea sé, la Domnitorŭ în favórea regulăriĭ proprietăţiĭ monăstirilorŭ asupra viiloru parăginite, în urma uneĭ anaforale în favórea Mitropolieĭ de la Têrgovişte.[1]

meşteşugŭ, iară in ḑilele rĕposatuluĭ în Hristosŭ fratele Episcopŭ Rômnicŭ chir Macarie, câtŭ şi în vremea nóstră, câtŭ amŭ păstoritŭ acea Eparchie, maĭ multă silinţă amŭ pusŭ tălmăcindŭ şi tipărindŭ maĭ cu bună înţelegere multe cărţĭ carĭ nu le-aŭ avutŭ patria altă dată în limba sé, precum Mineile lunovnice, şi altele, încă şi tipografie grecéscă, de isnóvă amŭ făcutŭ, ca să se pótă tipări orĭ-ce carte va fi de trebuinţă în limba Elinóscă, fără a nu se maĭ osteni pe la alte locurĭ strĕine; precum şi acum după ce din mila luĭ Dumneḑeŭ amŭ primitŭ păstoria sfinteĭ Mitropoliĭ, *veḑêndu Eparchia lipsită de celea maĭ multe trebuinciôse carţĭ (fiind risipite şi jăfuite în vremea trecululuĭ rĕsboiu), iaraşĭ amu îmbrăţişatu trêba cu tôtă silinţa, facêndu tôtă gătirea, ca din începutu, (de vreme ce şi tipografia totu din pricina rĕsboiuluĭ s'a fostu perdutu tôta fiinţa eĭ), pentru ca să se împlinêscă tôtă lipsa de cărţĭ pe la bisericĭ spre slava luĭ Dumneḑeu; însă după atâta ostenélă a nóstră şi truda ce facemu, împotrivă ne sta aducerea şi vêndarea cărţiloru din pămênturĭ streine, si maĭ vêrtosu celea din ţêra Transilvanieĭ, carĭ se tipăreseu atâtu la Episcopia uniţiloru, câtu şi la Sibiiu, cu nume de ortodoxie*, din carĭ nu numaı că se pricinuesce oprirea cărţilorŭ nóstre, de a se trece, ci póte şi vre-o smintélă să se alunece în lăuntru, maĭ vêrtosŭ că aceĭ uniţĭ, ca să aibă cărţile lorŭ ipolipsis, fiindŭ-că pravoslavniciĭ se feresсŭ de dênşiĭ, la începutulŭ multora cărţı pórtă şi numele Episcopieı Rômniculuĭ, ca să se înşăle ómeniĭ şi să le cumpere, iar la altele nicĭ cum nu se arétă de unde sunt tipărite; decĭ ca să lipsésca acéstă rea urmare, ne rugămŭ înălţimeĭ tale, ca cu luminată poruncă şi Domnéscă hotărîre şi privileghiŭ, să fie opritŭ a nu *se maĭ trece aicĭ în ţêra Marieĭ Tale cărţĭ româneseĭ dintr'alte ţerĭ, fiindu-că şi ceĭ de acolo nu îngaduseu a trece cărţĭ de ale nóstre la dînşiĭ, după privileghiurile ce au acelea tipografiĭ de la stĕpânitoriĭ loru*, şi nimenea să fie volnicu a cumpĕra vre-o carte care nu va fi însemnată cu pecetea sfinteĭ Mitropoliĭ la începutu; şi într'acestŭ chipŭ urmându-se şi credinţa va fi păzită de smintele şi tipografia va merge spre sporire; de acésta ne rugămŭ, iar aniĭ Mărieĭ Tale să fie de la Dumneḑeŭ mulţĭ şi fericiţĭ. — 1793, Martie 26.

Cond. 24, Fil. 57. (Subscrierea în grecesce).

1. Iată documentulŭ relativŭ:

Climentŭ Economu sfinteĭ Mitropoliĭ ot. Têrgovişte, pentru ceĭ ce au viĭ pe moşia Mônăstireĭ şi le-aŭ lăsat de s'aŭ păräginit.

Io Alexandru Costan. Moruzi Vod.

Intărimŭ Domnia mea întru tóte Anaforaua prea sfinţieĭ séle părintoluĭ Mitropolitŭ, a Dumnélorŭ veliţilorŭ Boerĭ, şi poruncimŭ şi Dumnóvóstrĕ Ispravnicilorŭ judeţuluĭ aşa să urmaţĭ. — 1793, Sept. 7.

Vel Logof.

www.dacoromanica.ro

Décă interesele materiale ale bisericeĭ nu pare să le fi neglijatŭ Filaretŭ II, de cele morale încă s'a preocupatŭ. A obliga preoţimea şi în genere pe clericĭ să fie ómenĭ de trébă, era în deprinderile lui Filaretu II. Dar acésta făcé, că închisórea Mitropolieĭ se împlea adese, cea-ce necesitâ cererea Mitropolituluĭ către Domnitorŭ în coprinderea următóre:

Prea Inălţate Dómne.

Climent Economul sfinteĭ Mitropoliĭ ot Têrgovişte aŭ jăluit Mărieĭ Tale, că în Délulŭ Aninósa din jud. Dâmboviţa, pe moşia sfinteĭ Mitropoliĭ sunt viĭ părăsite de câte ḑece, şése şi cincĭspreḑece anĭ, şi în pólele viilorŭ aceĭ ce le-aŭ lăsatŭ de s'aŭ părăginitŭ aŭ obraţiĭ marĭ cu liveḑĭ de pometurĭ şi de fênŭ, şi nicĭ eĭ nu îşĭ lucréză viile, nicĭ pe alţĭ îngăduescŭ, din care pricină nu numaĭ că rĕmâne sfânta Mitropolie păgubaşă de otastina ce putea lua de la acele viĭ, ci nicĭ din liveḑile de pometurĭ şi de fên nu vor să dee dijmă; asemenea maĭ sunt şi alţiĭ de aŭ câte cincĭ, şése rênduri de viţă, şi pe lângă acestea ţin liveḑile de fên şi de pometurĭ, de fac câte şése, şépte şi ḑece buţĭ de prune pentru rachiŭ, şi cu cuvêntŭ că aŭ vii, ḑeciuială din prunĭ şi dijma de fênŭ nu se supun a da; şi cere ca să se hotăréscă cum se va găsi cu cale şi cu dreptŭ de către Inălţimea Ta, de a nu rĕmânea sfânta Mitropolie păgubaşă de veniturile moşieĭ séle; a căruĭ jalbă ni se poruncesce de către Inălţimea Ta, ca teorisînd-o, să cercetămŭ şi de obiceiul pământuluĭ cum se urméză? şi să arĕtămŭ Inălţimeĭ Tale în scris. După luminata poruncă următorĭ fiindŭ, însciinţămŭ Mărieĭ Tale, că vechiulŭ obiceiŭ al pământuluĭ la acestea urméză într'acestŭ chipŭ: cândŭ locuitorulŭ sedesce pe moşia altuia, de îşĭ părăsesce via luĭ în treĭ anĭ deplinŭ nelucrată, atuncĭ stăpânul moşieĭ ia acea paragină în stăpânirea sé; iar pentru dijmurile moşieĭ stăpânulŭ pământuluĭ are să ia ḑeciuială pentru tóte rodurile ce va face pe moşie, afară numaĭ din grădina ce are locuitorulŭ împrejurul caseĭ luĭ, pentru aceea nu are a da nimic; care acestŭ obiceiŭ a pământuluĭ se vede alcătuitŭ şi în pravelnicésca condică la list. P., cap. al cincilea, scriindŭ într'acestŭ chipŭ «cândŭ locuitorulŭ ce şéde pe moşia altuia, îşĭ va părăsi via sé în treĭ anĭ deplin nelucrată, aţuncĭ stăpânulŭ moşieĭ să aréte Domnieĭ, şi dându-li-se scire şi încă de unŭ anŭ sorocŭ, de nu o va lucra nicĭ într'acelŭ anŭ, atuncĭ să o stăpânéscă stăpânulŭ moşieĭ;» în aceste soróce de treĭ anĭ şi de unulŭ să se caute cândŭ nu se va întâmpla vre-o întâmplare de mare nevoie; iar pentru dijmurĭ, scrie tot la acéstă list. cap. al şéselea, că locuitorul care séde la stăpânul pământuluĭ, dă ḑeciuială pentru tóte rodurile ce va face pe moşie, afară numaĭ din grădinile ce are împrejurulŭ caseĭ luĭ, pentru care nu are a da nimicŭ, făr de a pomeni cevaşŭ şi pentru ceĭ ce aŭ liveḑĭ de pometurĭ şi de fên în obraţele viilor; decĭ cât pentru ceĭ ce şĭ-aŭ părăsitŭ viile, măcarŭ că aŭ trecut soroculŭ de maĭ susŭ, adecă: de trei anĭ şi de unulŭ, dară fiindcă la mijlocŭ aŭ fost răsmiriţă, ni se pare a fi cu cale să fie luminată porunca Mărieĭ Tale către dumnélorŭ Ispravnicĭĭ judeţuluĭ, ca aducêndŭ înaintea dumnélorŭ pe toţĭ aceia ce îşĭ aŭ părăsitŭ viile, faţă cu Economulŭ sfinteĭ Mitropoliĭ, să cerceteze de îşĭ aŭ viile lor părăsite de atâţia anĭ, precum arĕtă Economulŭ, şi fiind aşa să-ĭ întrebe de voĭescŭ a le maĭ lucra, şi de vorŭ vrea să-ĭ pue să dea şi zapise în scris, cum că de acumŭ înainte le vorŭ lucra şi le vorŭ da pe rodŭ, şi cândŭ nicĭ după aceea

www.dacoromanica.ro

Prea Inălţate Dómne.

«Cu smerită Anafora insciinţezŭ Mării tale, că din partea bisericéscă pentru ceĭ carĭ se întîmplă a cădea în vre-o vină, şi se închidu la Mitropolie, a fostŭ obiceiŭ din vechime de se da de la spătărie câte douĭ seimenĭ, carĭ se afla napristanŭ acolo de paza aceloru vinovaţĭ, dar fiindŭ-că de la o vreme încôce nu s'au păzitŭ orânduéla, ci uneorĭ s'aŭ datŭ, alte-orĭ nu s'aŭ datu, şi unii găsindŭ parlejŭ fugu pe furişu, neavêndŭ cine să-ĭ păzéscă, precum s'au intîmplatu şi mai în trecutele ḑile de au fugitŭ vre-o douĭ; pentru acea ne rugămu Mărieĭ Tale, ca să fie luminată poruncă a se păzi acestu obiceiŭ neclintitu şi în tôtă vremea să se dea aceştĭ seimenĭ de la spătărie a fi pentru acéstă trebuinţă; iar anii Mării Tale de la milostivulu Dumneḑeu rugămu a fi indelungaţĭ cu multă fericire.» — 1793, Iulie 8.

Filaretu alu Ungro-Vlachieĭ.

Iŏ Alexandru Cost. Moruzi Vod.

«Cinstitu şi credinciosŭ boierulu Domnieĭ mele, D-ta vel. spăt. Ienache Văcărescule, obiceiulŭ ce va fi fostu mai înainte, poruncimu Domnia mea să se urmeze şi acum şi după obiceiulu ce va fi fostu să orânduiască de la spătărie de a se da aceĭ douĭ seimenĭ.» — 1793, Iulie 13.

Vel. Logof.

(Cond. XXIV, Fil. 299).

---

nu vorŭ fi următorĭ, séŭ vorŭ ḑice că nu voescŭ a le maĭ lucra, atunci să rĕmâe în stăpânirea sfinteĭ Mitropoliĭ, după vechiulŭ obiceiŭ al pămêntului, iarŭ pentru ceĭ-l-alţĭ ce aŭ câte cinci, şése rênduri de viţă, şi cu acésta ţinŭ în obraţiile viilorŭ lorŭ liveḑile de pometurĭ şi de fênŭ, fiind-că eĭ într'adinsŭ îşĭ micşoréză viile şi îşĭ mărescŭ obraţile, de-şĭ facŭ liveḑi de pomĭ şi de fên, cu socotéla că din acelea liveḑĭ nu aŭ a da dijmă, din care acéstă viclenie a lor, nu numaĭ stăpânul moşieĭ se păgubesce de dreptul moşieĭ, ci şi chiarŭ camera Domnéscă de vinăriciŭ, găsimŭ cu cale, ca atâtŭ aceştia ce facŭ aceste viclenii de ţinŭ pe lângă puţintică vie de astfelŭ de liveḑĭ marĭ, câtŭ şi ceĭ maĭ de susŭ ḑişĭ ce îşĭ aŭ părăsitŭ viile, şi toţĭ câţi vorŭ avea vii pe moşia sfinteĭ Mitropoliĭ, să ţie liveḑĭ apărate pe mĕsura viilorŭ lorŭ, adecă din câte pogóne îĭ va fi via, pe jumĕtatea vieĭ să aibă numaĭ livedea apĕrată, iar câtă livede va avea maĭ multă să plătéscă ḑeciuiala după obiceiŭ, şi din pomĭ şi din fênŭ, cum şi ceĭ ce nu vorŭ avea vie de loc, şi vorŭ fi ţiindŭ numaĭ liveḑĭ de fênŭ şi de pomeritŭ pentru negustorie, aceia să plătéscă deplinŭ ḑeciuiala, adecă din tôtă livedea, precumŭ pentru acestŭ felŭ de pricină s'aŭ făcutŭ hotărîre şi de către Măria Sa Mihaiŭ Vodă Suţul, cu sfatŭ de obşte la asemenea pîră ce aŭ avutŭ Egumenu M-riĭ Raduluĭ Vodă cu locuitoriĭ de pe moşia Vălenĭ a M-riĭ de a se urma; iar hotărîrea cea de săvêrşitŭ rĕmâne a se face de către Inălţimea Ta. 1793, Sept. 7.

Filaretŭ al Ungro-Vlahieĭ. Dum. vel Banu. Ienache Moruzi celu Vornicu, ... Vel vor., ... Vel vor., ... Vel logof., ... Vel logof.

(Cond. XXIV, Fil. 412—413).

www.dacoromanica.ro

Moralitatea din respectulŭ căsnicieĭ era, cum se scie, sub scutulŭ bisericeĭ. Filaretŭ era fórte aspru în procesele de aşa natură. Dămŭ în notă unŭ curiosu actŭ relativŭ la o despărţenie din 1793, Aprilie. [1]

---

1. *Io Alecs. Constan. Moruzi Vvd.*

Judecata luĭ Cinca Polcovnicu din jud. Vâlcea cu Florea sin Diaconu Barbulu comisarŭ din jud. Argeşŭ pentru despărţenia Floreĭ de către fata luĭ Cinca.

.....In urma acesteĭ Anaforale aŭ datŭ jalbă Domnieĭ mele Florea pentru tal. 500, care se osîndesce a da la cutie, ḑicêndŭ că aŭ pusŭ socru-sĕŭ mâna pe dînşiĭ, la învoirea ce făcuse a fi despărţiţĭ, care n'aŭ fostŭ după pravilă primită în urmă de Prea Sfinţia Sa părintele Metropolitŭ, şi cere ca să se împlinéscă de la socru-sĕŭ înapoĭ. Iar socru-sĕŭ împotrivă, dândŭ jalbă Domnieĭ mele, cere apĕrare de aceĭ banĭ, ḑicêndŭ că i s'a pricinuitŭ multă cheltuială, ămblândŭ întru acésta pricină. Decĭ făcêndŭ Domnia mea chibzuire la acésta, găsimŭ şi pe socrulŭ, ca şi pe ginere, vinovaţĭ, amêndouĭ la fapta ce aŭ urmatŭ împotriva pravileĭ, cu a face între dînşiĭ despărţire de cununie prin zapisele lorŭ; pentru acea ḑicemŭ, ca tal. 250, dintr'aceia să-ĭ întórcă socrulŭ la cutie, iar ceĭ-l-alţĭ tal. 250, dintr'aceia împreună, cu tótă zestrea ce va fi luatŭ Florea, şi încă jumĕtate cât taie fóia zestreĭ, care este osînditŭ Florea a da de la sine, ci după preţuirea care din porunca Domnieĭ mele aŭ făcutŭ starostea de negustorĭ, faţă cu amêndouĕ părţile, face zestrea jumĕtate tal. 274—30. Acestea câte trele condeile de zestre, banii să se dea în mânile muereĭ, fiind Domnia mea sincatavasis, a se mulţămi Cutia cu tal. 250 pentru pricina ce arĕtămŭ, şi poruncimŭ zapciuluĭ să urmeze a face împlinire 1793, Aprilŭ 5.

Prea Inălţate Domne!

Cinca ce aŭ fostŭ polcovnicŭ din jud. Vâlcea, prin jalba ce aŭ dat-o, către Măria Ta arĕtă, că avêndŭ o fată a sa ar fi căsătorit-o după unŭ Florea sin Diaconŭ Barbulŭ comisarŭ din jud. Argeş, june fiindŭ, şi ḑupă treĭ sĕptĕmânĭ aruncându-ĭ pricină, că nu ar fi gasit-o întru curăţia feciorieĭ, muncind-o cu casne înfricoşate, de aŭ rĕmasŭ şi la bólă, aŭ trimis-o a casă la numitulŭ tată-sĕŭ cu mare necinste, şi se rógă a-şĭ avea dreptatea; întru a căruia jalbă orândnindu-se de către Măria Ta Aprodul vătăşescu Mumbaşir, ca să mórgă şi prin scirea D-lorŭ Boerilorŭ Ispravnicĭ aĭ Jndeţuluĭ, să ia pe Florea, şi aducêndu-lŭ aicĭ, să-lŭ înfăţişeze înaintea nóstră, ca să cercetămŭ pricina, şi să însciinţămŭ Mărieĭ tale cu Anafora; decĭ după poruncă înfăţişândŭ pe amêndouĕ părţile, amŭ vĕḑutŭ la mâna luĭ Cinca deosebită carte de judecată, a fratelui Episcopuluĭ Sevastie Chir Iosifŭ, de cercetarea ce aŭ făcutŭ cândŭ se afla la Rômnicŭ, totŭ pentru acéstă pricină, cu let. 1792. Iulie 15., în care cu mărturie 'l arĕtă, că după douĕ sĕptĕmânĭ de la căsătoria lorŭ, aruncându-ĭ acestŭ ponosŭ, că nu o aŭ găsit-o întru curăţia feciorieĭ, *ar fi băgat-o în lanţŭ de gâtŭ şi în fiare, şi în acestŭ felŭ aŭ ţinut-o 10 ḑile, bătênd-o în tóte ḑilele de mórte ca pe hoţĭ, şi înfricoşând-o că va să o împusce de nu-ĭ va*

www.dacoromanica.ro

Proselitismulŭ era cu îngrijire urmăritŭ de Filaretu. Adesea elŭ stărue la Domnitorŭ, să se acórde ajutóre la femeĭ botezate din altă lege.[1]

*

spune vre-unŭ nume de omŭ cu care aŭ păcatuitu, şi aşa ea speriindu-se de mórte, au arĕtatu pe unu Mihaiu Goşa ot. Oteşanĭ, şi spuindu acelu nume de omu, au pus-o pe unu calu schiopu si au trimes-o la treĭ sĕptĕmânĭ a casă cu multe hule şi vorbe próste, pe care Mihaiu Goşa trimiţêndu de l'au adusu faţă, aŭ făcutŭ cu totulŭ tăgăduire, cu însuşĭ Florea de faţă, şi arĕtă că nicĭ aŭ datŭ bănuială la unulŭ ca acela, fiindŭ omŭ trecutŭ cu vêrsta, şi maĭ vîrtosŭ sĕrmanŭ neputinciosŭ; şi întrebatŭ pe Florea ce rĕspunde? şi pentru acestea ce aŭ pătimitŭ soţia luĭ nu tăgădui, fără numaĭ ḑise, că părinţiĭ luĭ i-ar fi făcutŭ aceste, iar nu elŭ. Insŭ cât pentru că nu s'a găsitŭ soţia întru curăţenie şi acum totŭ asemenea arĕtă, la care Cinca socru-sĕŭ cu totulŭ făcu tăgăduire, că nu scie fiă-sa într'o faptă ca acea, căcĭ şi de aŭ arătatŭ acelŭ nume de omŭ, pentru ca să scape de gróza muncilorŭ aŭ arĕtatŭ; încă maĭ arĕtă că s'aŭ atinsŭ şi de cele-l-alte fete ce maĭ are, făcêndu-le pe tóte curve, şi acum nu póte să şi le mărite; ci dar Florea la acésta cu totulŭ este vinovatŭ, căcĭ de nu-şĭ găsea soţia întru curăţia *feciorieĭ, trebué de a doua ḑi să o fi trimesu la părinţi şi făr de a nu o ocărî, şi a o necinsti, iar nu tocmaĭ după treĭ sĕptĕmânĭ şi cu atâtea casne şi muncĭ înfricoşate; însă* fiindŭ-că încă de acolo de locŭ a fostŭ căḑutŭ la pace, ci între eĭ, făgăduindŭ Florea să dea tal. 500 luĭ Cinca, după cum însuşĭ Aprodu ce aŭ fostŭ orânduitŭ arĕtă, care i-aŭ adusŭ, le-amŭ ḑisŭ şi noĭ că bună este pacea, socotindŭ unirea caseĭ, iar nu despărţirea; dar venindŭ pe urmă înaintea nóstră cu same făcute de despărţire între eĭ, fiindŭ împotriva pravileĭ nu le-amŭ primitŭ, *că se cade o parte orĭ alta să se pedepsésca, iar nu ca cum nu ar fi fostu cununia după lege, să-şĭ deae eĭ voie de snóvă unulu altuia de 'nsuratu,* ci Florea ca unulŭ ce este vrednicŭ de mare pedépsă şi de glóbă după vina luĭ, găsimŭ cu cale *ca să deae la Cutia de milostenie tal. 500,* adecă: cincĭ sute, şi de vreme că nicĭ într'unŭ chipŭ nu vru a-şĭ primi soţia, găsimŭ cu cale ca să-ĭ împlinéscă tótă zestrea după fóia ce vĕḑumŭ la mâna luĭ, şi încă să maĭ deae de la sine pe jumĕtate cât taie fóia de zestre pentru casnele şi necinstea ce i-aŭ făcutŭ, fiindŭ omŭ cu chivernisală, apoĭ să şaḑă deosebiţĭ, ca să se vĕḑa urmările şi ale unuia şi ale altuia, câtă-va vreme, şi cândŭ nu se vorŭ uni a se lua iarăşĭ în locuinţă, atuncĭ li se va face hotărîrea cea desăvîrşitŭ; părerea nóstră aşa este, iar cea de săvîrşitŭ hotărîre rĕmâne a se face de către Inălţimea ta, şi aniĭ Mărieĭ Tale de la Dumneḑeŭ rugămŭ să fie mulţĭ şi norociţĭ. 1793 Mart. 28.

Filaretu alŭ Ungro-Vlahieĭ.

Cond. XXIV, Fil. 65.

1. *Anaforaua Mărieĭ Sascăĭ spre a i se da câte tal. 2 pe lună de la Cutie.*

Io Alecsandru Constan. Moruzi Vvd.

Poruncimŭ Domnia mea D-vóstră Nazirilorŭ Epitropĭ, să aveţĭ a'ĭ da pe tótă luna câte tal. douĭ de la Cutia milostenieĭ, ajutorŭ pentru hrana vieţeĭ eĭ. — 1793. Iunie 5.

www.dacoromanica.ro

Să venimŭ la ultimulŭ actŭ, la înlocuirea luĭ Filaretŭ II prin Episcopulŭ de Buzĕŭ, Dositheiŭ Filiti.

Orĭ-care fie motivele reale ale *paretisuluĭ* Mitropolituluĭ Filaretŭ II, fie cele maĭ susŭ aduse, fie purtarea anterióră a luĭ, cândŭ spiona şi pe Austriacĭ şi pe Muscalĭ, prin agenţĭ secreţĭ,[1] destulŭ că în

---

Prea Inălţate Dómne.

Maria ce aŭ fostŭ sască aŭ jăluitŭ Mărieĭ Tale arĕtândŭ că fiindŭ de altă lege aŭ trasŭ la pravoslavnica credinţă, şi aŭ primitŭ creştinescul celŭ adevĕratŭ botezŭ, şi fiindŭ-că este fórte scăpĕtată, se rógă Inălţimiĭ Tale, ca să fie miluită cu cea ce Duhul sfântŭ a lumina pe Măria ta, spre a-ĭ fi de hrană vieţeĭ; întru a căruia jalbă ni se poruncesce de Inălţimea ta ca să teorisimŭ; decĭ veĭ sci Măria Ta, că următorĭ fiindŭ acesteĭ poruncĭ, amŭ făcutŭ cercetare, aducêndŭ şi pe preotulŭ Mahalaleĭ, unde se află ea şedĕtóre, carele aŭ adeveritŭ că, cu adevĕratŭ este botezată şi cu rîvnă păzesce sfânta Biserică, silindu-se spre împlinirea legeĭ, şi că este străină şi săracă, după cum se jăluesce, adevĕratŭ este, dar felulŭ némuluĭ este de ómenĭ proştĭ; una ca acésta ce aŭ năvălitŭ la Ţéră pravoslavnică şi la credinţa legeĭ, se cuvine a fi miluită pe starea eĭ; de acésta însciinţămŭ, iar hotărîrea cea de sĕvîrşitŭ rĕmâne la Măria Ta. — 1793. Iulie 30.

Filaretŭ alŭ Ungro-Vlahieĭ. Dimitrache Banu. Scarlatŭ Vornicu.

Cond. XXIV, Fil. 289.

Anaforaua Marieĭ Feteĭ, ce este botezata din Ovreĭ, ca să i să dea ajutoru de la Cutie tal. 100.

Io Alecsandru Constan. Moruzi Voivodŭ.

Poruncimŭ Domnia mea sa deae acesteĭ jăluitóre Maria Fata de la Cutia de milostenie a Epitropieĭ de Obşte tal. una sută — 1793. Maiŭ 22.

Prea Inălţate Dómne,

Ascultândŭ luminată porunca Mărieĭ tale de la acéstă jalbă, amŭ făcutŭ cercetare, şi amŭ aflatŭ jalba eĭ adeverită, că aŭ fostŭ fată de Ovreiŭ şi s'aŭ botezatŭ, şi acum se află subt razemulŭ D-luĭ Cluceriuluĭ Ión Florescu, şi că s'aŭ găsitŭ şi unŭ omŭ negustoraş să o iae întru căsătorie, pentru care din celea-l-alte trăbuinţe aŭ ajutat-o D-luĭ maĭ susŭ numitulŭ Boeriŭ, rĕmâindŭ acum pricina zătignireĭ numaĭ pe tal. 300, ce-ĭ arĕtă în jalba eĭ; se cade dér după orânduiala cea cu acestŭ felŭ de obrazurĭ, a ajutora-o după starea eĭ, ca să poată a se căsători, — şi cum va lumina D-ḑeŭ pe Măria ta. — 1793. Maiŭ 16.

Cond. XXIV, Fil. 159. *Scarlatu Vorniculu.*

1. Veḑĭ cele ce se scrie despre Filaretŭ, Alexie Exarcha, „Valachiæ Iegumenus et Theologiæ, professor Mitropoliæ Bucurestensi" în 2 Maiŭ 1783, către Cneazu Potemkin. Tom. 13, Analele Societ. Ist. Archeologice, Odesa, 1883.

www.dacoromanica.ro

Septembrie 25, se face de Divanulŭ ţĕreĭ, dupe porunca Domnitoruluĭ, alegere de noŭ Mitropolitŭ în persóna luĭ Dositheiŭ. Subscriitoriĭ anaforaleĭ, cu care Divanulŭ supune întăririĭ Domnitoruluĭ alegerea luĭ Dositheiŭ, fură: Dumitrache, banŭ; Nicolae Brăncovénu, vist.; Dumitrache Racovită, banŭ; Enache Văcărescu, vel spăt.; Enache Moruzi, vel vorn.; Scarlatu Greceanu, vorn.; Nicolae Filipescu, vel vorn.; Costache Ghica, vel logof.; Manolache Grădişténu, Radu Golescu, vel logof.; Scarlatŭ Ghica, vel logof.; Constantinŭ Filipescu, vel vist.; Constantinŭ Ştirbeĭ, vist.; Mateiŭ Fălcoianu, vel vist.; Isacŭ Raletŭ, Ştefanŭ, Hatmanŭ; Iónŭ, Vist.; Constantinŭ Bălăcénu, pahar.; Iónŭ Florescu, Constantinŭ Baratonŭ, cluceru; Dumitrache Varlaam, Enache Mavrocordatŭ, Grigore Hrisoscoleo, pahar.; Dumitraşcu Racoviţă, pahar.; Iónŭ Comănénu, vel pahar.; Iordache Palade, stol.; Constantinu Varlaamŭ, serdaru; Iónŭ Ştirbei.

Boeriĭ aceştia ḑicŭ la începutulŭ anaforaleĭ loru:

« Din luminata porunca Mărieĭ Tale, adunându-ne la Divanŭ, amu făcutŭ chibzuire asupra alegeriĭ de Mitropolitŭ alŭ patrieĭ nóstre, în vreme ce prea sfinţia sa *părintele Chirŭ Filaretŭ s'a păretisitŭ de bună voĭe,* obiceiulŭ vechiŭ alŭ patrieĭ nóstre este, ca *deapururea alegerea Mitropolituluĭ să se facă din Episcopiĭ ţĕreĭ, ceĭ maĭ vechĭ, care se va întâmpla, care astă-ḑĭ este părintele Buzĕŭ, Chiru Dositheiŭ, iar de vreme ce înţelepţiunea Inălţimeĭ Tale, şi dorirea ce aĭ de patria nóstră ne este cunoscută, etc.* »

Domnitorulu în aceiaşĭ ḑi în care i s'a comunicatŭ anaforaua, o şi aprobă în coprinderea următóre:

« După paretisisŭ ce de bună voĭe a datŭ prea sfinţia sé părintele Mitropolitŭ al Ungro-Vlahieĭ, Chiru Filaretu, făcêndŭ Dumnéloru cinstiţii şi credincioşiĭ veliţi boeriĭ Domnieĭ mele, de obşte arĕtare, întâĭ de obiceiulu păméntuluĭ şi arĕtându-ne şi treĭ obraze după obiceiulŭ boerescu, s'a mulţămitŭ pe Domnésca nóstră chibzuire, alegere şi hotărîre; viindŭ însuşĭ Dumnéloru toţĭ de faţă, înaintea Domnieĭ mele, şi împreună cu Dumnélorŭ făcêndŭ Domnia mea toate cele cuviincióse de la Dumnélorŭ, amŭ alesŭ şi amu hotărîtu Domnia mea, ca să aşeḑămu cu provivasmos pe iubitorulŭ de Dumneḑeŭ, Episcopulu Buzeuluĭ, Chirŭ Dositheiu, Mitropolitul ţĕriĭ, încredinţându-ne şi de petrecerea sfinţieĭ sale cea până acumŭ, şi nădăjduindu şi la procopsélă şi areti ce are că va petrece asemenea vieţuire şi de aci înainte, decĭ amŭ întăritŭ Domnia mea... 1793, Sept. 25 ».

Vel Logof.

www.dacoromanica.ro

Ipopsifiarea, adecă sfinţirea nouluĭ Mitropolitu, se face după primirea obicínuituluĭ egdosŭ, mijlocitŭ de însuşĭ Alexandru Moruzi la Patriarchie. Patriarculuĭ 'ĭ-a scrisu Domnitorulŭ şi 'ĭ a trămis demisiunea *de bună voĭe* a Mitropolituluĭ Filaretŭ.

Ca încă odată să acopere adevĕratele cause ale retragerii sale din scaunŭ, Filaretŭ sacréză însuşĭ, împreună cu nouĕ arhiereĭ, pe noulŭ Mitropolit, semnând în condica sfântă ca «fost Mitropolitu al Ungro-Vlahieĭ.»

Ne rĕmâne acumŭ a urmări istoria bisericeĭ sub A. Moruzi, de la înscăunarea Mitropolituluĭ Dositheiŭ şi în genere.

Una din cele d'intâiŭ întrebărĭ ce se agită sub noul Mitropolitŭ, este relativă la dările ce Mitropolitulŭ şi Episcopiĭ aŭ de a percepe de la preoţĭ şi în genere de la clerŭ. Dositheiŭ, prin anaforaoa către Domnitorŭ, din 27 Noembre 1793, face istoricul întrodu cereĭ dărilor abusivŭ impuse cleruluĭ de Mitropolitu şi Episcopĭ, şi, ca să capete iubirea acestuĭ clerŭ, renunţând la o parte din folóse, propune Domnitoruluĭ, ca prin încuviinţarea luĭ, să se reducă ploconul şi baniĭ pentru cârjă şi să se desfiinţeze abusiva luare de banĭ pentru hirotonie. [1]

Domnitorulŭ aprobă vederile Mitropolituluĭ Dositeiŭ: perceperea

1. Iată anaforaoa nouluĭ Mitropolitŭ şi resoluţiunea Domnéscă:

Io Alexandru Const. Moruzi Vvd.

«Prea sfinte Mitropolite alŭ Ungro-Vlachieĭ, amŭ vĕḑutŭ Domnia mea acóstă Anafora ce ne facĭ, şi fiindŭ-cà suntemŭ Domnia mea nădejduiţĭ cum că prea sfinţia ta veĭ îngriji pentru tagma preoţéscă, de a li se păzi dreptatea, spre a nu se încărça cu maĭ multŭ, sóŭ a li se face altă verĭ-ce supĕrare de către protopopiĭ şi zapciiĭ preoţescĭ, iată, după pliroforia ce ne facĭ sfinţia ta de acestŭ obiceiŭ alŭ ploconuluĭ cârjiĭ, care se dă numaĭ odată, când se face Mitropolitŭ, cum că a fostŭ de la toţĭ preoţiĭ şi diaconiĭ din tótă ţéra, osebitŭ de ploconulŭ celŭ următorŭ pe anŭ, care este numaĭ de la preoţiĭ şi diaconiĭ din Eparhia Mitropolieĭ; întărimŭ Domnia mea de a se urma şi de acumu şi dămŭ voĭe şi sloboḑenie prea sfinţieĭ téle, de a pune în faptă, dând preoţiĭ şi diaconiĭ din tóte judeţele câte taleri 6 ½ ploconulŭ cârjiĭ, la care să grijescĭ prea sfinţia ta, cum ḑicemu, ca să nu se supere maĭ multŭ, orĭ cu sume de parale pentru teşcherea, séŭ într'altŭ chipŭ, măcarŭ cu unŭ banŭ, să fie preoţiĭ cunoscĕtorĭ şi mulţămiţĭ la scăḑĕmêntulŭ ce li s'a făcutŭ. 1793, Noembrie 29.»

Vel Logof.

Prea Inălţate Dómne,

«După ce Dumnezeiasca pronie a bine-cugetatŭ în inima Mărieĭ tóle şi ne-amŭ ridicatŭ şi noĭ în prea fericitele ḑilele Măricĭ tóle la acéstă stepena a sfinteĭ Mitropoliĭ a Ungro-Vlahieĭ, de care pururea suntemŭ îndatoraţĭ a ruga

www.dacoromanica.ro

ploconuluĭ cârjeĭ odată pentru tot-d'auna cu scăderea propusă de Mitropolitŭ.

Simonia în biserică era ajunsă la extremŭ. Hirotoniile se plăteau pe faţă şi cu sume importante. Ceĭ ce astfelŭ luau darulŭ îşĭ asigurau scutirĭ şi folosinţe nemeritate prin cultura lor. In vedere cu asemenea stare de lucrurĭ, Mitropolitulŭ Dositeiu supune luĭ Alexandru Moruz anafora, în Decembre 22, anulŭ 1793, prin care, referindu-se la epistolia S-tuluĭ Tarasie, patriarchulŭ Constantinopoleĭ şi la hrisovulŭ nizamŭ pentru orânduelile bisericesci al Domnitoruluĭ Gregorie Ghica [1],

pe milostivulŭ Dumneḑeŭ pentru întregimea sĕnătăţeĭ şi norocirea anilorŭ vieţeĭ Mărieĭ tóle, întru prea luminatŭ scaunulŭ acesteĭ de *Dumneḑeŭ* ţinute ţĕrĭ, înşciinţămŭ Măriei tale, că din vechime, ca o pravilă s'a hotarîtŭ, şi ca unŭ alcătuitŭ obiceiŭ s'a păzitŭ, ca Arhiereul loculuĭ să folosésca de la toţĭ preoţiĭ şi diaconiĭ Eparhieĭ séle cu unu ploconŭ pe totŭ anulu, ca unŭ chipŭ de supunere scaunuluĭ Mitropolieĭ pentru molitva şi blagoslovenia cu care se împărtăşesce de Archiereulŭ loculuĭ, care ploconŭ până la o vreme se obicĭnuia a se lua într'unŭ felŭ, apoĭ maĭ în urmă, încă din ḑilele Mărieĭ séle Alexandru Ipsilant Voevod. s'a hotărîtŭ de taleri 3.80 şi totŭ aşa s'a urmatŭ în toţĭ aniĭ, la toţĭ Mitropoliţiĭ, până la fratele proin Mitropolitulŭ chirŭ Filaretŭ; iar la vreme când se ridică noŭ Mitropolitŭ, acestŭ ploconŭ îlŭ lua îndoitŭ, cu numire: ploconulŭ cârjiĭ, şi nu numaĭ din Eparhia Mitropolieĭ îlŭ lua, ci şi din Eparhiile Episcopilorŭ sĕĭ, şi numaĭ atuncĭ odată întêiŭ la luarea cârjiĭ, iar nu şi altă dată, măcarŭ câtŭ de mulţĭ anĭ să fie păstoria, (fără da numaĭ pe totŭ anulŭ obicĭnuitulŭ ploconŭ la prasniculŭ Mitropolieĭ, precum maĭ susŭ arĕtămŭ), şi încă reposatul Mitropolitŭ Cozma, acestŭ ploconŭ alŭ cârjiĭ 'l-a luatŭ nu îndoitŭ, care face câte taleri şépte, ci câte taleri şépte şi jumĕtate precum şi fratele proin Mitropolitulŭ asemenea 'ĭ-a urmatŭ, iar noĭ socotimŭ mare greutate obştieĭ preoţescĭ ce într'aceste trecute vremĭ a simţitŭ, şi de a-ĭ maĭ aduce întru óreşĭcare repaosu de odihnă în prea fericite ḑilele Mărieĭ tóle, nu poftimŭ a fi următorĭ precum ceĭ dinaintea nóstră fraţĭ Mitropoliţi, ci din taleri 7.60, cât până acum aŭ datŭ, maĭ lăsămu taleri unulŭ, ca să remâe ploconulŭ cârjiĭ 6.60. Acestŭ obiceiŭ şi veche orânduială, ce şi până acum s'a păzitŭ între Mitropolitu şi Episcopĭ, rugămu Inalta milostivă înţelepciunea Mărieĭ tóle, să se întăréscă a se urma şi acum, la ridicarea nóstră întru acéstă păstorie a Ungro-Vlahieĭ, căcĭ precum pururea am maĭ aretatŭ la prea înţeleptulŭ auḑulu Mărieĭ tóle, la tótă obştea cinstiteĭ boerimĭ, cu făgăduitŭ cuvêntŭ, asemenea şi acum, că acósta numaĭ estimpŭ a ne fi ajutorú la grea datorie în care astă-dată se află casa Mitropolieĭ, iar altele câte acum rĕŭ s'a obicĭnuitŭ, precum şi baniĭ hirotoniilor, carĭ a adusu mare catahrisis la partea bisericéscă, amŭ hotărîtŭ ca să lipséscă tóte acelea a nu se maĭ lua, fără de numaĭ acésta, care cu vechiŭ obiceiŭ urmându-se, arĕtămŭ Mărieĭ tóle, şi rugămŭ a se energhisi, iar aniĭ Mărieĭ tóle de la Dumneḑeŭ, rugămŭ a fi îndelungaţĭ... » 1793, Noembrie 18.

1. Iată Anaforaoa Mitropolituluĭ, care a provocatŭ acéstă resoluţiune domnéscă:

Prea Inălţate Dómne!

« Din începutŭ, de când sobornicésca Biserică a luĭ Hristosŭ aŭ luatŭ

www.dacoromanica.ro

propune Domnitoruluĭ Moruz, să dea şi elŭ unŭ nizamŭ, prin care să se opréscă hirotonirea de preoţĭ peste trebuinţa bisericeĭ şi anume să nu se hirotoniséscă decâtŭ pentru anumită biserică boerésică, séŭ monastiréscă, séŭ moştenéscă. Mitropolitulŭ acceptă ca acestu nizamŭ să fixeze şi darea legiuită pentru hirotonie, ca să se curme abuzulŭ.

Unŭ singurŭ lucru, ş'acela era celŭ maĭ importantŭ, nu se propunea de Mitropolitulŭ: cererea de maĭ multă învăţătură de la preoţĭ, căcĭ Mitropolitulŭ, prin anaforaoa sa, cu referinţă la cultura preoţiloru, se mărginesce a propune Domnitoruluĭ, ca aspiranţiĭ la hirotonie *«ce se vorŭ afla vrednicĭ, să se catihiséscă maĭ nainte de hirotonie celŭ*

---

starea sé după atâtea tiranicescĭ goniri şi vĕrsărĭ de săngiuirĭ mucenicescĭ, atâta s'aŭ întăritŭ cu darulŭ şi cu puterea luĭ Dumneḑeŭ, încâtŭ s'aŭ arĕtatŭ prea adevĕratŭ cuvêntulŭ Domnuluĭ nostru Isusŭ Hristosŭ, ce aŭ ḑisŭ, că «porţile Iaduluĭ nu o vor birui,» iar după încetarea cruḑimeĭ tiranilorŭ se ocrotea de politicésca stăpânire creştinéscă, care cât creştea, atâta şi Biserica se mărea, şi credinţa se întindea până la marginile lumeĭ, şi era minunatŭ Dumneḑeŭ întru lucrurile séle cele marĭ prin sfinţiĭ séĭ; dar din vreme în vreme clătind politicésca stăpânire, aŭ slăbitŭ şi Biserica, trecêndu-se cu vederea obiceiurile eĭ, şi ne urmându-se canónele eĭ, şi din celea şépte taine marĭ bisericescĭ, una, care este preoţia, din începutŭ împotrivitoriulŭ Evangelicesciĭ propovăduirĭ ş'aŭ pusŭ tóte meşteşugurile luĭ, ca să o defaimeze şi să semene întru dênsa călcare de lege şi iubire de argintŭ, vĕḑêndŭ cĕ darulŭ eĭ, s'aŭ orânduitŭ a se da fără de plată, după porunca Domnuluĭ, ceea ce aŭ ḑisŭ către Apostoliĭ séĭ: *In darŭ aţĭ luat, în daru să daţi celor vrednicĭ;* decĭ încă de atuncĭ semănătoriulŭ neghinilorŭ, viclénulŭ Satana, ca din adânculŭ pământuluĭ aŭ rĕsărit pre Samarinénulŭ *Simonŭ Vrăjitoriulu*, care botezându-se şi vĕḑêndŭ făcêndu-se mulţime de minunĭ prin Apostolĭ şi elŭ fiindŭ iubitorŭ de arginţĭ, ca Iuda, ca să câştige banĭ, aŭ mersŭ la Apostolĭ şi prin dare de banĭ aŭ cerutŭ să ia darulŭ, şi în locŭ de darŭ aŭ luatŭ argintulŭ luĭ Dumneḑeŭ prin gura Apostoluluĭ luĭ Petru, carele aŭ ḑisŭ către dênsulŭ: *„Argintulŭ tĕŭ să fie cu tine spre peire, că aĭ socotitŭ că darulŭ luĭ Dumneḑeu se cumpĕră cu banĭ.“* De atuncĭ dară aŭ începutŭ a se auḑi acestŭ nume al simonieĭ, şi ca o lepră a se întinde, care măcar că de sfinţiĭ Apostolĭ greŭ s'aŭ canonitŭ a se goni de la uşile bisericescĭ, ca un lucru fără de lege, cum şi de către tóte săbórele ce s'aŭ făcutŭ după vremĭ s'aŭ anatemisitŭ, însă cu trecerea vremiĭ, după cum amŭ ḑisŭ, clătind politicésca stăpânire şi neurmându-se orânduiala bisericéscă, după sfintele canóne, din pricina multor gonirĭ şi desghinărĭ ale rĕilorŭ credincioşĭ ereticĭ, ce s'aŭ arĕtatŭ după vremĭ, aŭ ajunsŭ acésta fără de lege să se socotéscă ca o lege, şi cea maĭ mare faptă necuviinciósă, ca un obiceiŭ bisericescŭ, şi calea cea de pierḑare, care duce la Iadŭ, ca o dréptă şi nerătăcită. Şi ar fi acésta óre-ce de suferitŭ, unde jugulŭ greŭ şi veniturile bisericescĭ puţine, dară unde este şi stăpânire politicéscă creştină (care Dumneḑeŭ celŭ sfântŭ ne-aŭ lăsat-o ca una scântee spre razemŭ némuluĭ nostru creştinescŭ într'aceste de Dumneḑeŭ păzite ţĕrĭ) şi sunt şi Bisericile slobode şi după vremĭ şi înzestrate cu óre-carĭ venituri, cu milĭ Domnescĭ, a se trece cu vederea taina preoţieĭ, cu adevĕratŭ şi pecatul va fi

www.dacoromanica.ro

maĭ puţin o jumĕtate de anŭ de către dascălulŭ Mitropolieĭ pentru ca să se deprinḑă la S-ta scriptură şi la slujbele bisericescĭ şi după aceea să se hirotonisĕscă pre numele Biserice satuluĭ Boerescŭ, sĕŭ Monastirescŭ, sĕŭ Mostenescŭ, ca să rĕmâe nestrămutaţĭ, neschimbând locul sĕŭ biserica. »

Alexandru Moruz, cu resoluţiunea pusă asupra anaforaleĭ Mitropolituluĭ Dositeiŭ, rânduesce afacerea în studiul Mareluĭ Banŭ Ghica, a Spătaruluĭ Văcărescu, a marilorŭ vornicĭ şi a marilorŭ logofeţĭ cu următórea resoluţiune:

---

maĭ greŭ şi greşala neĭertată. Dreptŭ aceea, acum în prea fericitele ḑile ale Înălţimeĭ tóle, ca unul ce escĭ de Dumneḑeŭ luminatŭ şi împodobitŭ cu multe felurĭ de darurĭ, încât să te numescĭ *camară* a pravoslavieĭ, stâlpulŭ Bisericeĭ şi lŏcaşŭ bunelorŭ şi strălucitelorŭ fapte, bine-voindŭ ḑiua şi nóptea pentru bisericésca şi politicésca îndreptare şi cu bună orânduială; amŭ socotitŭ că este trebuinciosŭ lucru, să înşciinţezŭ înţelepciuneĭ înălţimeĭ tóle printr'acéstă smerită a mea anafora, fierbinte rugându-mĕ a se teorisi, cândŭ veĭ avea vreme, o epistolie a sfântuluĭ Tarasie Patriarhulŭ Ţarigraduluĭ, ce se află întru al doilea tomŭ sobornicescŭ la list. 896, a căruia începutŭ este *(textu grecescu)* şi pliroforisindu-te Înălţimea ta, câtŭ este de mare pĕcatulŭ acesteĭ călcărĭ de apostolicescile canóne, să bine-voiţĭ a maĭ vedea şi un hrisovŭ pentru orânduielele bisericescĭ ce s'aŭ făcutŭ de rĕposatulŭ Domnŭ Gregorie Ghica Vodă, întru care hrisovŭ aduce mărturia apostolicescilorŭ, săbornicescilorŭ şi politicescilorŭ pravilĭ şi canóne, şi cândŭ se va găsi cu cale, a se înoi acestŭ hrisovŭ, prin porunca Înălţimeĭ tóle, să orânduiască, ceĭ ce se vorŭ alege din cinstiţiĭ Boerĭ, carĭ teorisândŭ atâtŭ canónele şi vechiurile obiceiurĭ ale Ţĕriĭ, câtŭ şi stricarea ce s'aŭ făcutŭ pre urmă, să hotărescĭ Înălţimea ta, un lucru de mĕsură a se da de acumŭ înainte pentru slujitoriĭ Bisericeĭ şi pentru liturgia Archiereuluĭ, carele să hirotonisĕscă numaĭ atâţia, câţĭ vor fi de trebuinţă, prin mărturiĭ vrednice de credinţă, carĭ după ce se vorŭ afla vrednicĭ, să se catihisĕscă maĭ înainte de hirotonie, *celu maĭ puţinu o jumĕtate de anŭ, de către dascălul Mitropolieĭ,* pentru ca să se deprinḑă la sfânta scriptură şi la slujbele bisericescĭ, şi *după aceea să se hirotonisĕscă pre numele bisericeĭ satuluĭ, boerescŭ, sĕu mônăstirescu, sĕŭ moştenescŭ, ca să rĕmâe nestrămutaţĭ, neschimbându loculu sĕŭ biserica,* şi acésta făcêndu-se şi hrisovulŭ în curêndŭ se va tăia rĕulŭ obiceiŭ, se va urma buna orânduială şi va lipsi şi defăimarea, şi va începe în luminate ḑilele Mărieĭ tóle o epohie vrednică de laudă, după cum politicesciĭ buneĭ orânduelĭ, aşia şi bisericesciĭ împodobirĭ, întru veşnică pomenire a prea slăvituluĭ nume al Înălţimiĭ tóle; iară prea puterniculŭ Dumneḑeŭ, care dăruesce din nedeşertate isvórele séle totŭ darulŭ desăvêrşitŭ celorŭ ce-lŭ proslăvescŭ pre dênsulŭ, să hărăzéscă şi Înălţimeĭ tóle anĭ indelungaţĭ şi prea fericiţĭ, cu neclătită întemeiere şi oblăduire de mulţĭ anĭ întru prea înaltulŭ scaunŭ Mărieĭ tóle. 1793, Decembre 22. »

Al Mărieĭ tóle către Dumneḑeŭ fierbinte rugătorŭ,
şi smeritŭ părinte sufletescŭ

Dositeiŭ al Ungro-Vlahieĭ.

Cond. XXV, Fil. 196—198.

www.dacoromanica.ro

Io Alex. Const. Moruz Vod.

«Cinstiţilorŭ şi credincioşĭ Boerilor Domnii-mele, D-vóstră biv. vel. Bane Ghico, i vel. Vist., i vel. Bane, i vel. Spatarŭ Văcărescule, i veliţilor Dvornicĭ, şi veliţilor Logofeţĭ, fiind-că prea sfinţia sa Mitropolitulŭ Ungro-Vlahieĭ din rîvnă Dumneḑeéscă, şi din fierbinte grijă, şi datorie a credinţeĭ, aŭ făcutu Domnieĭ-mele acéstă Anafora, prin care ne arétă catahrisisu ce împotriva bisericeşciloru canóne s'aŭ obişnuitŭ d'o vreme încóce la rêndulŭ hirotoniilor, de a se da darulŭ preoţieĭ în banĭ, care nu numaĭ defăimare se face, şi pĕcatŭ mare pricinuesce în adevĕr, ci încă şi deosebită catigorie, că cu mijlocirea de faţă, câştigându-se darulu, se înmulţescŭ preoţiĭ peste trebuinţă, fie séu nu fie adevĕrată acésta, îndestulŭ este a ḑice cuvêntulu celu adevĕratŭ, că cu înmulţirea preoţilorŭ orĭ în ce chipu, tóte datoriile şi greuţăţile Ţĕriĭ rĕmânu însărcinate numaĭ asupra norodului mireniloru, care şi acésta, îndestulu este încă o nedreptate; pentru aceea dar lăudându-ĭ bunŭ cugetulu prea sfinţieĭ séle Mitropolituluĭ, carele lepădândŭ şi neprimindu acestŭ felŭ de dobândă neprimită Bisericei, face Domnieĭ-mele acéstă cu cale aretare, orânduimŭ dar pe D-vóstră, ca să vĕ adunaţĭ la sfânta Mitropolie, unde viindŭ şi sfinţia loru Episcopiĭ şi citindŭ acéstă Anafora a prea sfinţieĭ séle, aşişderea teorisindu-şi Hrisovulu Domnieĭ-séle rĕposatului Gregorie Vodă, să chibzuiţĭ aceea ce va fi cu cale şi de mesură pentru slujitoriĭ Bisericeĭ şi pentru Liturghia Archiereuluĭ a se orîndui de la hirotoniile, acele numaĭ câte şi când şi unde cu adeveratu va fi trebuinţă şi lipsă de preotŭ, să aretaţĭ părerea Dumnévóstră prea sfinţieĭ séle Mitropolitului, care şi pentru a fi feriţĭ Archiereiĭ de categoria ce ḑicemu a înmulţiriĭ preoţilorŭ, se va socoti şi mijloculŭ hierotoniiloru a se arĕta la Domnie trebuinţă când va fi, ca prin şcirea Domnieĭ să se facă; decĭ dară, după cum prea sfinţia sa însuşi din bună rîvnă aretă şi o cere acésta, trebue şi Dumnévóstră cu aceeaşĭ rîvnă de bună faptă să nu zăboviţĭ a ve aduna, şi fără de zăbavă a pune în faptă Nizamulŭ acesta, la care să epistasiţĭ Dumnévóstră veliţiloru Logofeţĭ şi cu Vatavu de paharniceĭ zapciĭ; să ni se arete în scrisu prin Anafora. 1793, Decembre 28.»

Vel Logof.

Cond. XXV, fila 196

In urma acesteĭ resoluţiunĭ, boeriĭ «*halea şi mazili*» întocmescu nizamulŭ, care sub formă de hrisovŭ, se promulgă.

Spune acestu hrisovŭ, care era ploconulu la care era obligatŭ celu

www.dacoromanica.ro

hirotonitŭ şi care ploconu îndemna pre Episcopĭ să înmulţéscă hirotoniile.

La începutŭ, acestu ploconŭ consta din unu berbecŭ, doue baniţe orzŭ, şése vedre vinu,... obróce de făină, 30 de găinĭ şi optu galbenĭ. Acestŭ ploconŭ apoĭ se dete în banĭ şi deveni unu mare abusŭ şi jàfu, adăogându-se obligaţiunea pentru celŭ ce ămbla după hirotonie, să împarţă banĭ pe la protopopiĭ, logofeţiĭ şi zapciiĭ isprăvnicescĭ, ba chiar şi pe la ispravnicĭ. Hrisovulu dispune, ca nicĭ o hirotonie să nu se maĭ facă decât după constatare prealabilă de lipsa de preotŭ şi numaĭ cu încuviinţarea Domnitoruluĭ şi că candidatulu este vrednicŭ «*maĭ vêrtosŭ pentru învetatura luĭ.*» Asemenea candidatu, ţinêndu-se sémă de împrejurările ḑileĭ «şi sarcina datoriiloru în care se află căḑute eparhiile ţéreĭ dintr'ale vremiloru resvrătirĭ şi din catahrisis de maĭ 'nainte» nu va da altu ploconŭ decât pentru diaconie taleri 40, iar de va fi să se şi preoţéscă după 30—40 ḑile, să plătéscă amêndoue hirotoniile numaĭ 50 talerĭ. Décă preoţia o ia peste o jumetate anŭ, séŭ maĭ târḑiŭ, ploconulu va fi din fie-care hirotonie câte 40 talerĭ, scutitŭ fiindŭ candidatulŭ de orĭ-ce alte cheltuelĭ. [1]

1. Iată acestŭ importantŭ şi curiosŭ actŭ:

Hrisovulu pentru orânduiala hirotoniiloru preoţescĭ.

Io Alecsandru Constant. Moruzi Vvd.

«Domniĭ şi oblăduitoriĭ ţĕrilorŭ, cărora li s'aŭ încredinţatŭ de la Dumneḑeŭ puterea şi stăpânirea de noróde, îndatoraţĭ fiindŭ a griji cu neadormire pentru tóte câte sunt spre buna orânduială şi dreptate a supuşilorŭ sĕĭ, de a pune în faptă şi a nu lăsa nicĭ unŭ lucru reŭ a curge cu nebăgare de sémă, atâtŭ pentru partea politicéscă, câtŭ şi pentru tagma preoţéscă, ca unŭ norodŭ ce de obşte împreună iaste încredinţatŭ sub o stĕpânire şi oblăduire creştinéscă, căria datoriĭ aflându-ne Domnia mea pururea îngrijaţĭ şi pentru tóte cele de trebuinţă râvnindŭ, între alte pricinĭ obştescĭ ale ţereĭ ce ne trudimŭ de cândŭ milostivulŭ Dumneḑeŭ ne-aŭ hărăzitŭ Domnia Valachieĭ, neîncetatŭ şi fără pregetare a le întocmi în starea cea cuviinciósă şi a aduce cele căḑute din rânduiala lorŭ la urmarea cea bună, aflat-am tréba hirotoniilorŭ preoţescĭ, care iaste partea cea alésă între norodulŭ creştinescŭ şi care iaste una din sfintele taine bisericescĭ, căḑută maĭ d'înainte de la o vreme încóce la unŭ catahrisis nesuferitŭ; avêndŭ adică lesnire orĭ-cine vrea, prin mijlociri neprimite bisericeĭ, împotriva sfintelorŭ canóne bisericescĭ, a câştiga darulŭ preoţieĭ şi înmulţindu-se hirotoniile fără trebuinţă şi fără de nicĭ unŭ cuvêntŭ, pricinuindŭ cu acésta obştieĭ locuitorilorŭ mirenĭ însărcinare şi nedreptate, rĕmâindŭ numaĭ asupra lorŭ datoriile ţĕreĭ; decĭ chibzuind Domnia mea de a pune acésta în orânduiala cea cuviinciósă, aflat-am acum pre P. S. S. celŭ alesulŭ de Dumneḑeŭ Mitropolitulŭ Ungro-Vlahieĭ Kirŭ Dositeiŭ d'împreună cunoscĕtorŭ acesteĭ rele obicĭnuinţă şi ferbinte râvnitorŭ şi sîrguitorŭ

www.dacoromanica.ro

Acestŭ hrisovú care constitue o specie de lege, totŭ aşa cum este

spre îndreptarea acesteĭ pricinĭ bisericescĭ, care însuşĭ ne-a datŭ auafora de la 22 ale luĭ Decembre, întru care, după ce ne arétă şi P. S. S. păcatulŭ ce se pricinuesce dintr'acésta, ferbinte ne face rugăciunea, ca să nu lăsămŭ mai multŭ să curgă acestŭ catahrisis, ce de la o vreme încóce s'aŭ obicĭnuitŭ la tréba hirotoniilorŭ, împotriva bisericescilorŭ canóne, maĭ vêrtosŭ într'acéstă stăpânire pravoslavnică, unde şi nu sunt bisericile şi eparchiile isterisite de venituri şi de milĭ Domnescĭ şi să orânduimŭ din boeriĭ divanuluĭ Domnieĭ mele, obraze alese, spre a teorisi vechiulŭ obiceiŭ alŭ ţăreĭ, din hrisóve domnescĭ ale bătrânilorŭ Domnĭ, cum şi stricarea ce s'aŭ făcutŭ în urmă, şi după ce se va orândui mijloculŭ celŭ cuviinciosŭ spre pliroforia trebuinţeĭ pentru acela ce va să se hirotonisésca, să se socotésca un lucru de măsură, care să se hotărasca de către Domnia mea: ce să se dea de acumŭ înainte, nu cu nume de havaetŭ, séŭ plată pentru hirotonie, — care este împotriva bisericescilorŭ canóne, — ci pentru ostenéla slujitorilorŭ bisericescĭ şi pentru liturghia Archiereuluĭ, numaĭ de la aceia, câţĭ şi cândŭ va fi trebuinţă de a se hirotonisi? A căruia anafora primind-o Domnia mea, dupe ce amŭ lăudatŭ rîvna cea bună a P. S. S. şi fierbintea grijă a credinţeĭ şi a legeĭ, depărtândŭ şi nesuferindŭ acestŭ felŭ de dobândă neprimită bisericiĭ, amŭ rânduitŭ apoĭ pe d-lorŭ cinstiţĭ şi credincioşĭ boerĭ veliţĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ mele halea şi mazilĭ şi pe d-lorŭ veliţiĭ logofeţĭ, epistaţĭ, carĭ adunându--se după porunca nóstră la sfânta Mitropolie, faţă cu P. S. S. părintele Mitropolitulŭ şi cu iubitoriĭ de Dumnedeŭ părinţiĭ episcopĭ, ne-aŭ făcutŭ anaforaua de la 19 ale luĭ Ghenarie, arĕtându-ne întâĭ acésta, cum că sunt împĕrătescĭ pravile politicescĭ spre a da ceĭ ce se hirotonisescŭ un ploconŭ în natură, adică un berbece, douĕ baniţe de ordŭ, şése vedre vinŭ, . . . obróce de făină, 30 găinĭ şi 8 galbenĭ, după care acele politicescĭ pravile este şi hrisovŭ al rĕposatuluĭ domnŭ al 3-lea Grigore Ghica Voevodŭ de la leat . . . . . de urmare şi de întărire; care acelŭ ploconŭ era obicĭnuitŭ de se da în banĭ tal. 25, preţulŭ numitelorŭ naturĭ şi a acelorŭ galbenĭ, după eftinătatea lucrurilorŭ ce era maĭ înainte în vechime şi dintr'aceştia se da liturghia archiereuluĭ şi ostenéla slujitorilorŭ bisericescĭ până în vremile cele maĭ de pe urmă, cândŭ stricându-se cu totulŭ acelŭ obiceiŭ, aŭ căduţŭ tréba la catahrisisŭ şi la defăimare; care pentru a lipsi acelŭ catahrisisŭ, găsescŭ d-lor cu cale, de a se hotărî şi de a se numi şi suma orânduită, ce este să se dea la o hirotonie, arĕtându-ne şi parerea domniilorŭ séle în scrisŭ, cum şi mijloculŭ orânduleĭ hirotoniilorŭ, care se urma până acumŭ, spre a se primi şi face hirotonie, adecă numaĭ cu adeverinţa protopopului şi a ispravnicilorŭ, s'aŭ găsitŭ netrebnicŭ şi pricinuitorŭ numaĭ de a cheltui celŭ ce va să se facă preotŭ séŭ diaconŭ, nefiindŭ, cu putinţă a nu se păgubi celŭ ce este a se hirotonisi, cu dare pe la potropopĭ, logofeţĭ şi zapciiĭ isprăvnicescĭ, cum şi la înşişĭ ispravniciĭ, ci şi de a se înmulţi hirotoniile fără cuviinţă şi fără de trebuinţă şi cum că trebue, că unde va fi lipsă de preotŭ însuşĭ pârcălabul cu toţĭ săteniĭ séŭ megiaşiĭ satuluĭ să dea adeverinţă în scrisŭ la mânele aceluia ce va fi să se facă preotŭ şi să se iscăléscă şi de stăpânulŭ moşieĭ, de va fi satŭ monăstirescŭ séŭ boerescŭ, cu care adeverinţă însuşĭ pârcălabu séŭ săteniĭ sa vie cu dênsulŭ aicĭ şi prin şcirea Domnieĭ mele să se hirotonisésca de Archiereŭ, după ce se va găsi vrednicŭ, rugându-se de obşte, ca după ce vomŭ pune Domnia mea la orânduiala cuviinciósă acéstă

www.dacoromanica.ro

legea chinoviilorŭ de la Moghilă Vodă, din aniĭ 1626, luna Septembre,

---

tréba a hirotoniilorŭ, să o întărimŭ şi cu domnescul nostru hrisovŭ, ca să se păzéscă. Decĭ chibduindŭ Domnia mea anaforaoa d-lorŭ boerilorŭ de obşte şi buiurdisind-o cu domnésca nóstră pecete, cu hotărîrea aceea ce amŭ găsitŭ cu cale; iată ca să urmeze fără de strămutare acéstă hotărîre şi ca să se păzéscă nizamulŭ acesta al hirotoniilorŭ, acumŭ şi în tótă vremea, dămŭ şi domnesculŭ nostru hrisovŭ de întărire prin care poruncimŭ şi de acumŭ înainte să se urmeze acéstă orânduială la hirotonie, adică: unde se va întâmpla cu adevĕratŭ lipsă şi trebuinţă de preotŭ, pârcălabulŭ satuluĭ împreună cu toţĭ sătenii, séŭ mahalagiiĭ, séŭ orăşeniĭ, să dea adeverinţa lorŭ în scrisŭ, sub iscăliturile tutulor, la mânile aceluia ce este a se face preotŭ séŭ diaconŭ într'acelŭ satŭ, séŭ mahala, séŭ oraş, cum că este slobodŭ, fără nicĭ o pricină de dajdie şi cum că îĭ şciŭ viaţa şi firea şi cum că aŭ lipsă cu adevĕratŭ şi trebuinţă de preotŭ, care acea adeverinţă prin cercetarea ce va face egumenulŭ, séŭ boerulŭ stăpânŭ moşieĭ, când va fi acelu satŭ pe moşie mŏnăstiréscă, séŭ boeréscă, după ce va lua de la însuşĭ părcălabu şi de la toţĭ sătemĭ dimpreună adeverinţă, că acel om este fără pricină de dajdie şi cu adevĕratŭ este lipsă şi trebuinţă de preotŭ la acea biserică, să o adevereze cu iscălitura şi stăpânulŭ moşieĭ, iar fiindŭ satulŭ megieşescŭ vorŭ iscăli numaĭ megiaşiĭ toţĭ şi aşĭa cu acea adeverinţă, iscălită de toţĭ, viindŭ acelŭ ce iaste să se preoţéscă dimpreună şi cu megiaşiĭ satuluĭ, ceĭ din eparchia Mitropolieĭ la P. S. S. părintele Mitropolitulŭ Ungro-Vlachieĭ, iar ceĭ din eparchiile episcopescĭ la Sf. Lorŭ Episcopii şi dândŭ acea mărturie, atâtŭ în scrisŭ, cât şi prin cuvîntŭ, să-lŭ cerceteze apoĭ archiereulŭ, după orânduiala bisericéscă, pentru vrednicie, cum maĭ vêrtosŭ şi pentru învĕţătura luĭ şi găsindu-lŭ vrednicŭ şi cărturarŭ să-lŭ aréte P. S. S. părintele Mitropolitulŭ, séŭ părinţiĭ Episcopĭ, cu anafora în scrisŭ către Domnia mea, cu satutŭ, oraşulŭ séŭ mahalaua, cu biserica unde este lipsă şi trebuinţă, dimpreună cu adeverinţa satuluĭ, séŭ a mahalagiilorŭ, séŭ a orăşenilorŭ, ca pentru a fi feriţĭ şi archiereiĭ de categoria aceea ce dicemŭ, a înmulţireĭ preoţilorŭ fără de trebuinţă, să se facă prin şcirea Domnieĭ mele hirotoniile, adecă să se buiurdiséscă anaforaua cu pecetea Domnieĭ mele şi aşĭa să se hirotonisésca de archiereulŭ loculuĭ sĕŭ; care anafora, după ce se va hirotonisi, să o aibă în urmă acel preotŭ, séŭ diaconŭ la mânele luĭ, dimpreună cu cartea archiéréscă ce este legiuită de i se dă pentru preoţia luĭ, ca să nu-lŭ supere zapciii politicescĭ; care acelŭ preotŭ, séŭ diaconŭ, să fie datorŭ a rĕmâne nestrămutatŭ şi statornicŭ la biserica ce s'aŭ aşedatŭ, neschimbându-şĭ loculŭ, séŭ biserica. Iar când dimpotrivă, orĭ acelŭ părcălabŭ, orĭ sătenii dimpreună, séŭ mahalagiĭ şi orăşeniĭ vorŭ cuteza a da neadevĕrată mărturie în scrisŭ pentru vre-unŭ interesŭ séŭ hatîrŭ de rudenie şi de prieteşugŭ, fără de a nu fi lipsă şi trebuinţă de preotŭ şi fără de a nu fi slobodŭ, făr' de nicĭ nnŭ felŭ de pricină de dajdie şi cu acésta vorŭ înşela Domnia şi pe Archiereŭ, nu numaĭ aceia ce aŭ datŭ acea adeverinţă să se pedepséca cu hotărîre, ci şi însuşĭ acela care s'aŭ hirotonisitŭ, lipsindu-se de darulŭ preoţieĭ şi remâindŭ mirénŭ, să se pue la dajdie cu ţéra de obşte; cum şi celŭ ce de acum înainte hirotonisitŭ se va găsi fără sinetŭ domnescŭ la mâna luĭ, întru aceeaşĭ osîndă va rĕmânea. Iar pentru ploconŭ, ce după politicescile pravile împerătescĭ aŭ a da ceĭ ce se hirotonisescŭ, făcêndŭ Domnia mea chibzuire, până la ce preţŭ se póte aduna acea natură, acum într'acéstă vreme, cu galbeniĭ dimpreună, după preţulŭ lucrurilorŭ ce curge

www.dacoromanica.ro

a fostŭ promulgatŭ şi comunicatu de domnitorŭ Episcopilorŭ, ispravnicilor şi Divanuluĭ din Craiova, în 19 Februarie 1794.[1]

într'acéstă vreme şi socotindŭ şi sarcina datoriilorŭ în care se află căḑute aceste eparhiĭ ale ţĕreĭ, dintr'ale vremilorŭ rĕsvrătirĭ şi din catahrisis de maĭ 'nainte, amŭ hotărîtŭ într'acelaşĭ chipŭ, adică, când se va hirotonisì unŭ diaconŭ să dea talerĭ 40, iar de va fi a se hirotonisì acelaşĭ preotŭ peste 30 séŭ 40 ḑile, care póte să se întêmple trebuinţă la vre-unŭ satŭ séŭ mahala, unde va fi lipsă a se hirotonisì în grabă şi diaconŭ şi preotŭ, când va fi vrednicŭ atuncĭ să nu dea acelŭ hirotonitŭ câte talerĭ 40 de 2 orĭ, ci pentru amêndouĕ hirotoniile să dea talerĭ 50, iar celu ce se va hirotonisì acum din nou şi peste o jametate de an, séŭ peste unŭ anŭ să se hirotonisóscă preotŭ, acela să dea de o hirotonie câte talerĭ 40, cum hotărîmŭ maĭ susŭ. Care ploconŭ dându-lŭ acelŭ hirotonisitŭ, să fie nesupĕratu de alte cheltuelı şi cererĭ deosebite la grămăticĭ şi slujitorĭ bisericeşcĭ, fiindŭ-că într'acéstă sumă intră toţĭ, înpărţindu-se după orânduiala ce va face archiereulŭ. Decĭ acéstă hotărîre ce am făcutŭ Domnia mea şi amŭ legatŭ prin hrisovŭ cunoscênd-o şi însuşĭ părinţiĭ archiereĭ că mijloculu celŭ rânduitŭ la facerea hirotoniiloru este şi spre ferirea S-ţii lorŭ de ori-ce defăimare şi categorie, dator să fie fie-care Episcopŭ şi însuşĭ râvnitorŭ de a pazì întocmaĭ acum şi în tótă vremea precum poruncimŭ, fără a face vre-o schimbare şi urmare împotrivă. Care pentru a fi pururea în tóta vremea şi de obşte şciută şi ca să se urmeze întocmaĭ fărʼ de a se trece cu vederea, poruncimŭ ca să tréccă acest alŭ nostru Domnescu hrisovŭ în condicele logofeţieĭ Divanuluĭ Domnescu, la condica Mitropolieĭ, la Episcopiĭ şi la condicele judeţelorŭ, la care să epistăşescĭ D-ta vel Logofete.

Pentru acésta amŭ adeveritŭ hrisovulu acesta cu însăşĭ domnésca nóstră iscălitură şi pecete şi cu credinţa prea iubiţiloru Domnii mele fiĭ Constantin V. V., Dumitraşcu V. V., Nicolae V. V., Iorgache V. V. şi cu mărturia D-loru cinstiţiloru şi credincioşĭ veliţĭ boerĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ mele: Pan Nicolae Brăncovénulŭ vel vist., Pan D-traşcu Racoviţă vel banu, Pan Enache Văcărescu vel spăt., Pan Enache Moruzi vel vornicŭ de ţèra de susŭ, Pan Manolache Brâncovénu vel vornicŭ de ţéra de josŭ, Pan Mauolache Creţulescu vel vornicu, Pan Nicola Filipescu vel vornicŭ, Pan Costache Ghica vel log. de ţéra de susu, Pan Scarlat Ghica vel log. de ţéra de josŭ, Pan . . . . . vel hatman, Pan D-trache Manu vel post., Pan Isaac Ralet vel clucer, Pan D trache Schina vel comis, Pan Iónŭ Comănéuulu vel pach., Pan Iordache vel sluger. Pan D-trache Constandache vel pitarŭ şi ispravnicŭ Pan Costache Ghica vel log. de ţéra de susŭ. Şi s'aŭ scrisŭ hrisovulŭ întru întaia domnie a Domnieĭ mele aicĭ în oraşulŭ Bucurescĭ, la létu 1794 Februarie 16.»

1. Iată pitacurile cu care s'aŭ comunicatŭ:

Io Alex. Constan. Moruzi Vod.

«Iubitoriule de D-ḑeŭ, sfinţia ta părinte Episcope al sfinteĭ Episcopiĭ . . . sănătate. Eţi facemŭ Domnia mea în şcire, că asupra hotărîriĭ hirotoniilorŭ preoţescĭ, cu socotéla de obşte s'aŭ pusŭ în orânduiala cea cuviinciósă, făcêndŭ Domnia mea hrisovŭ de întărire; iată se trimite şi sfinţii tale copie întocmaĭ

www.dacoromanica.ro

O altă disposiţiune luată de Moruzi cu referinţă la Biserică este de la finea anului 1793. Domnitorulŭ adreséză Mitropolituluĭ actulŭ ce dămŭ la vale, prin care hotăresce, că pe viitoru nu se va maĭ putea înfiinţa nicĭ o sihăstrie de călugărĭ fără prealabilă învoire a Mitropolieĭ şi a Domnitoruluĭ Se limitéză şi călugărirea numaĭ de la vrêsta de cincĭ-ḑecĭ de anĭ, oprind tot odată intrarea prin mŏnăstirĭ de *călugărĭ străinĭ.*

Iată acestŭ actŭ nu maĭ puţinŭ importantŭ pre câtŭ şi ineditŭ:

---

după celŭ pecetluitŭ de Domnia mea, adeveritŭ cu iscăliturile Dumnealorŭ Veliţilorŭ logofeţĭ, care socotindu-lŭ sfinţia ta şi înţelegêndu-lŭ, să-lŭ puĭ să se scrie întocmaĭ şi îu condica Episcopieĭ, spre a fi sciută şi vĕḑută acum şi tot-d'a-una orănduiala hirotoniilorŭ, la care şi însuşĭ Sf. ta făcêndu-te cunoscĕtoriŭ acestiĭ cuviincióse orănduelĭ, pururea să fiĭ următoriŭ şi îngrijatŭ, ca să nu se urmeze maĭ multŭ acelŭ carahrisisŭ la acéstă trébă bisericéscă, şi să avemŭ rĕspunsŭ.» 1794, Febr. 20.

Dumneavóstră ispravnicilorŭ ot. sudŭ . . . . . săuătate, vĕ facemŭ Domnia mea în şcire, că penfru rândulŭ hirotoniilorŭ preoţescĭ, făcêndŭ Domnia mea hotărîre, cu socotélă de obşte, şi întărindŭ hotărîrea şi cu hrisovu Domnieĭ mele; iată vi se trimite copie întocmaĭ dupe hrisovu Domnieĭ mele, adeverită de Dumnélorŭ veliţiĭ logofeţĭ, care copie după ce o veţĭ cetì Dumnóvóstră şi înţelegênd hotărîrea şi făcênd-o sciută, să o treceţĭ de rândŭ în condica judeţuluĭ, ca să se afle pururea în tótă vremea, spre a se păzì şi a nu se trece cu vederea, urmândŭ Dumnévóstră la purtarea de grijă ce vi se cade înparte-vĕ a avea la acésta, şi să avemŭ rĕspunsŭ.» 1794, Februarie 19.

Cond. XXIII, Fila 207, Verso.

Io Alexandru Costan. Moruzi Vvd.

«Cinstiţilorŭ şi credincioşĭ Boerĭ Domnieĭ mele, Dumnéta Biv. vel. Hatmane Nicolae Hangerli caimacame, i Dumnévóstră Boerilorŭ Divaniţĭ de la Craiova, sănătate; vĕ facemŭ Domnia mea în şcire, că la tréba hirotoniilorŭ preoţescĭ, vĕḑêndŭ Domnia mea că curge maĭ de 'nainte vreme un catahrisisŭ nesuferitŭ, amŭ pusŭ Domnia mea în orănduiala cea cuviinciósă trébа acésta, prin hotărîre în scrisŭ, care hotărîre ca să se urmeze nestrămutatŭ, amŭ întărit-o şi cu Domnesculŭ nostru hrisovŭ, după care iată se trimite şi aicea la Divanul Craioveĭ copie adeverită de Dumnélorŭ veliţiĭ logofeţĭ, ca o trébă obştéscă a ţeriĭ, care voimŭ să se păzéscă tot-deauna în Divan copia hrisovuluĭ în buna eĭ orănduială, fără de a se trece cu vederea; după ce veţĭ cetì înţelegênd-o şi făcêndu-se cunoscută şi sciută, poruncimŭ să se scrie şi aicĭ în condica divanuluĭ, pentru a fi tot-deauna sciută, după care are a se păzì întocmaĭ fără de strămutare urmândŭ şi Dumnévóstră la purtarea de grijă acea ce vi se cade din parte-vĕ a avea asupra acesteĭ trebĭ, şi să avemŭ respunsŭ.» 1794 Febr. 19.

Cond. XXXIII, Fila 208.

www.dacoromanica.ro

Io Alexandru Constant. Moruzi Vod.

«Prea Sfinţia ta părinte Mitropolite alŭ Ungro-Vlahieĭ, fiindŭ-că pentru cuvêntatele pricinĭ şi după orânduiala canónelorŭ bisericescĭ, este cu cale şi de trebuinţă, ca schiturĭ şi sihăstriĭ de călugărĭ, de vrea a întocmi cinevaşĭ, verĭ-unde, şi verĭ-cine, să dée întêiŭ de scire la Mitropolitulŭ ţeriĭ, şi prin Mitropolitulŭ ţeriĭ să se aréte Domnieĭ mele; iată poruncimŭ Domnia mea, ca să insciinţezĭ prea sfinţia ta pentru acésta de obşte la câţĭ se cuvine spre a sci, că fără de scirea şi blagoslovenia de la Mitropolitulŭ ţeriĭ şi fără de porunca Domnieĭ mele nu va fi slobodĭ, ci verĭ-carĭ séŭ verĭ-unde de aicĭ inainte va cugeta a întocmi, şi va aşeda schiturĭ şi sihăstrie de călugărĭ, acela să aibă a da intêiŭ scire la prea sfinţia sa şi a cere poruncă de la Domnia mea, iară într'altŭ chipŭ de va urma, să scie fiteşcarele, că se va ridica, se va risipi, şi va fi ostenéla întru zadar; lângă acésta, este iarăşĭ de trebuinţă, ca câţĭ intră şi se primescŭ la sihăstrie, să fie întâiŭ cercetaţĭ şi vĕduţĭ, de sunt adecă în vêrsta cea cuviinciósă, şi de sunt însuşĭ şi cunoscuţĭ, una pentru ca să fie vrednicĭ de sihăstriĭ ceĭ ce aŭ primitŭ cinulŭ acesta, alta pentru a nu se isterisi şi a se mâhni cu acéstă slobodenie fără orânduială părinţiĭ de fiiĭ lorŭ, carĭ 'ĭ-aŭ născutŭ şi cu carĭ s'aŭ truditŭ cu durere şi s'aŭ necăjitŭ a-ĭ cresce cu nădejde de a se mângâia şi a se ajuta cu dênşiĭ în vremea vrâsnicieĭ lorŭ; de aceea dară poruncimŭ, ca şi de acésta să-ĭ insciinţaţĭ la tóte schiturile şi sihăstriile de obşte, de a nu primi la sihăstrie om tênĕr maĭ josŭ de cincĭ-decĭ de anĭ vêrsta luĭ, nicĭ călugăr străinŭ să se ţie şi necunoscutŭ, ci acela care va vrea să vie, séŭ care va vrea să intre la sihăstrie, să fie datorŭ a veni intâiŭ la prea sfinţia ta, să-lŭ vedĭ, să-lŭ cercetezĭ, să aréte loculŭ unde se cere să se aşede, şi aşia cu voia şi cu blagoslovenia de la prea sfinţia ta va fi slobodŭ, iară într'altŭ chipŭ nu numaĭ va fi isgonitŭ, ci încă celŭ ce l'aŭ primitŭ va rĕmânea vinovatŭ pentru călcarea şi neurmarea poruncii. tol. pisah. gospod.» 1793 Decembre 3.

Vel Logof.

Cond. XXIII, Fila 184.

*

Puţinĭ décă nu maĭ nimenĭ din istoriciĭ noştri de astă-dĭ, sciŭ că nu tot-deauna la Mŏnăstirea Curtea de Argeşŭ a existatŭ Episcopie. Să spunemŭ noĭ, sprijiniţĭ pe documente, că acéstă Episcopie s'a înfiinţatŭ numaĭ acum unŭ secolŭ, sub domnia luĭ Alexandru Moruzi şi după propunerea Mitropolituluĭ Dositheiŭ.

Iată în tótă întregimea luĭ hrisovulŭ de înfiinţarea acesteĭ Episcopiĭ şi de dotaţiune a eĭ, din 1794:

Io Alex. Const. Moruzi Vvd.

«Trebuinţa propoveduireĭ sfinteĭ pravoslavniceĭ nóstre credinţe, câtŭ este de mare şi maĭ aleasă decâtŭ tóte trebuinţele, însuşĭ

www.dacoromanica.ro

mântuitorul nostru Isus Hristos ne arétă, ḑicêndŭ către sfinţii sĕĭ mucenicĭ: «mergeţĭ şi invĕţaţi tóte limbele, botezându-ĭ in numele tatăluĭ şi al fiuluĭ şi al sfântuluĭ duhŭ, şi invĕţaţi câte amŭ ḑisŭ vouĕ»; acéstă sfântă propoveduire cum că nu este trebuinciósă numai pentru ceĭ ce nu s'aŭ imbrăcatŭ cu vestmêntulŭ celŭ strălucitŭ al sfântuluĭ botezu, ci maĭ vĕrtosŭ pentru ceĭ ce după ce s'aŭ invrednicitŭ a primi pravoslavnica credinţă printr'acéstă dumneḑeéscă taină, séŭ nu şciŭ, séu nu voiescŭ a urma evanghelicesculuĭ cuvêntŭ, adecă a se învĕţa câte s'aŭ ḑisu, séŭ a păzi câte s'au invĕţatŭ, iarăşi Hristosŭ Dumneḑeulŭ nostru tóte intr'acestŭ cuvêntŭ, de faţă ne-o arétă ḑicêndŭ: «nu maĭ mergeţĭ şi invĕţaţĭ tóte limbele boteḑêndu-ĭ în numele prea sfinteĭ Troiţe, ci şi invĕţându-ĭ să păzéscă câte amŭ ḑisŭ vouĕ;» din care curatu se inţelege, că şi sfântulu botezŭ, la un pravoslavnicŭ creştinŭ, nu este din destulŭ spre mântuire, fără urmarea celor-l-alte porunci, adecă «câte amŭ ḑisu vouĕ,» căcĭ a fi neşcine pravoslavnicŭ creştinu prin botezŭ, şi a nu fi prin fapte, se asémănă ca una óie perdută din turmă; de aceea şi Mântuitorulŭ, socotindu maĭ trebuinciósă propoveduirea, cea către aceştia, ḑice către sfinţii sĕĭ ucenicĭ: *ci maĭ vĕrtosŭ vĕ duceţĭ către oile acele perdute ale caseĭ luĭ Israilŭ.* Acésta dară trebuinţă socotită fiindu de prea sfinţitulŭ şi de Dumneḑeŭ alesulŭ Mitropolitŭ al Ungro-Vlahieĭ, Chirŭ Dositeiŭ, acum la adunarea ce din porunca Domnieĭ mele s'aŭ făcutu cu toţi dumnélorŭ cinstiţĭ şi credinciosi veliţĭ Boerĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ mele, pentru a face alegerea de Episcopu al sfinteĭ Episcopieĭ Buzĕuluĭ, aretândŭ prea sfinţia sa cum că şi judeţele Argeşului şi a Oltuluĭ fiindu depărtate de scaunulu Mitropolieĭ, şi neputêndŭ fi păstorite după cuviinţă, nu le póte să le lase, ca unu naemitu, lupuluĭ celuĭ rĕu cugetătoru, nicĭ va să se asemene lucrătoruluĭ de pământŭ cel adormitu, pentru ca să găséscă semănătoruluĭ zizaniilorŭ vreme să amestece neghina in grâulŭ sĕŭ celŭ curatu; ci găsesce cu cale ca acestea douĕ judeţe, să se deosibéscă din Eparhia sfinteĭ Mitropoliĭ şi să se facă o Episcopie nouă, care să aibă rêndŭ la adunarea săbórelorŭ, după Episcopia Buzĕuluĭ, şi sfânta Mônăstire a Argeşuluĭ să se cinstéscă a fi scaunulu de Episcopie. Acéstă provlimă arĕtându-se a fi cu cuviinţă şi la d-lorŭ veliţiĭ Boerĭ, aŭ făcutŭ arĕtare cu anafora la Domnia mea, de obşte, rugându-se ca să bine primimŭ acéstă trebuinciósă cerere, şi să dămŭ voĭe a se face şi a se hirotonisi Episcopu, făcêndu-ne insciinţare şi vre-o câte-va obraze. Deci Domnia mea, ce după datorie suntemŭ sirguitorĭ, maĭ inainte decâtŭ tóte, pentru propoveduirea sfinteĭ nóstre credinţe, socotindŭ trebuinţa acesteĭ Episcopiĭ, şi avêndŭ şi pilde indestulate de câte Episcopii ce după vremi şi Arhiepiscopiĭ s'aŭ intocmit de săbóre şi de pravoslavnicĭ Impĕraţi, pentru acéstă trebuinţă a propoveduireĭ şi a păstorieĭ crestinescĭ, am hotăritu ca să se facă, şi amu bine-voitu a se cinsti în Episcopie sfânta Mônăstire a Argeşuluĭ, de astăḑi inainte, *căcĭ a fostŭ şi scaunŭ domnescŭ acolo;* şi din obrazele celea arĕtate, alegêndu pe iubitorulu de Dumneḑeŭ Episcopu proin Sevasti Chiru Iosifu, de carele amŭ luatu insciinţare, că incă Protosinghelŭ findŭ al sfinteĭ Episcopiĭ Rômnicŭ, s'au arĕtatŭ destoinicu de a-lu putea socoti acumŭ de vrednicŭ spre a păstori turma cea alésă acesteĭ Eparhiĭ

www.dacoromanica.ro

şi a se putea arĕta ca o cetate stândŭ deasupra munteluĭ şi a-şĭ străluci lumina sa înaintea ómeniloru, ca să ĭ vadă faptele sale celea bune, şi să slăvéscă pe părintele cerescŭ, după Evanghelie, l'amŭ aşedatŭ Episcopŭ aceştia Episcopii a Argeşuluĭ şi *facêndŭ însciinţare şi la sfânta Biserică cea mare a rĕsăritului s'aŭ înăritŭ şi bisericesce alegerea şi hotărîrea Domnieĭ mele, şi s'aŭ cunoscutŭ la totŭ sfântulŭ ecumenicŭ săborŭ acéstă sfântă Episcopie, şi cu tóte că acesteĭ sfinte Episcopiĭ orânduiala s'aŭ întocmitŭ a fi după Episcopia Buzĕuluĭ aflându-se aceea maĭ veche, care orânduială să se păzéscă nestrămutatŭ Proi-Episcopia*, însă acestuĭ cinstifŭ şi de D-deŭ iubitoriŭ Episcopu, i-amŭ datŭ rêndŭ maĭ susŭ decâtŭ celŭ acum hirotonisitŭ Episcopu alŭ Buzeluĭ, chir Costandie, şi pentru vrîsta sa, şi pentru căcĭ aŭ fostu hirotonisitŭ maĭ 'nainte Episcopu *Sevastieĭ*, şi maĭ vêrtosŭ pentru politia şi slujbele sale bisericescĭ, cât şi celea politicescĭ, cu care ne-amŭ însciinţatŭ că s'aŭ purtatu, nădejduindu că şi de acum înainte va păstori norodulu luĭ D-deŭ după Evanghelie şi va avea întru tótă politia sa bine plăcută, păzindŭ şi intocmelele celea bune orânduite ale sfinteĭ Metropoliĭ, şi aşezămênturile celea de acum făcute ale hirotoniilorŭ, şi întărite prin hrisovulu Domnieĭ mele, şi celea ce se voru socoti cuviincióse în urmă. Către acésta amu bine-voitŭ Domnia mea, ca şi acéstă sfântă Episcopie a Argeşuluĭ, unde se prăznuesce hramulŭ Adormireĭ a prea sfinteĭ Născetóre de D-deu, ce din mônastire domnéscă s'aŭ cinstitŭ acum in Episcopie, să aibă aceste milĭ şi privileghiurĭ, adecă: cincĭ sute bolovanĭ de sare, pre totu anulŭ, de la ocnele domnescĭ, la vremea când iau şi cele-l-alte Episcopiĭ şi Mônastirĭ, i treĭ sute de oĭ să scutiască la vremea oieritului, i 50 de scutelnicĭ; de care poruncimu d-tale vel. vist. să se aşede atâtŭ în catastihulŭ domnescŭ alu visterieĭ de scutelnicĭ, lângă 10 scutelnicĭ ce aŭ avutŭ până acum părintele Sevasti şi alţĭ patru-decĭ lude, ca să se împlinéscă suma de cincĭ-decĭ, pe carĭ făcêndu-ĭ după catastihu, să li se dee şi pecetluiturile Domnieĭ mele, câtu şi la catastihu de rădicătura oieritului, să se aşede cu numita sumă de treĭ sute oĭ, şi deosebitŭ de acestĭ scutelnicĭ după catastihu, îi facemŭ Domnia mea şi alţĭ 50 de lude străinĭ cu ceĭ 10 ce aŭ avutŭ M-rea Argeşuluĭ până acum, pre carĭ aceştia să-ĭ găséscă sfinţia sa din streinĭ, fără de pricină, cărora după adeverinţele isprăvnicescĭ să li se dee şi pecetluiturile Domnieĭ mele de la visterie pentru scutéla loru; să scutéscă numita sfântă Episcopie şi doue scaune de carne la Pitescĭ, séu la Argeşŭ, cum şi doue pivniţe. Aşişderea să aibă sfânta Episcopie şi mila vinăriciuluĭ, câte doui banĭ de vadră, cu părpărulu, din popórele celea sciute, carĭ le-aŭ avutu M-rea Argeşuluĭ şi până acum de maĭ 'nainte, adică: din délulŭ Stefănesciloru ot. sud. Muscelu, cât ţine cu Isvorani, i Valea Popi, care se începe acestu poporu de la capu Déluluĭ de susŭ, despre Valea mare, şi merge până în poporulŭ Cotmenĭ, în délulu Ciocănescilorŭ, şi despre Vălenĭ se hotăresce valea Beniĭ cu poporulŭ M-reĭ Raduluĭ-Vodă, în care acestŭ poporu se cuprinde aceste văĭ i piscurĭ, adecă: valea Isvorani, valea Popei, cósta Câmpuluĭ, Lesceióra, valea Stefănescĭ cu partea din Ciocănescĭ i valea Beneĭ; aşijderea şi din délulŭ Alimănescilorŭ şi Cranga sud. Argeşŭ, în care

www.dacoromanica.ro

acestea popóre se cuprinde aceste nume precum le este cursulŭ de rêndŭ, adecă: cranga Căzănescii, Ciutescii, valea Lumineĭ, Alimănesci de josŭ, Alimănesci de susŭ, Pétra, Scheiburlus, Chilomescii, valea Giurgi, Ţănculescii, Măicănescii, i délulŭ Stroenĭ lângă Ţănculescĭ. Aşişderea şi délulŭ Soaşuluĭ sud. Vâlcea, pre din doue cu M-rea Bistriţa; pentrucare să aibă volnicie omulu Episcopiei ce se va orândui a ămbla împreună cu vinăricerii domnescĭ, să scrie vinăriciulŭ dintr'aceste délurĭ cu văile i piscurile ce sunt numite maĭ susŭ, şi să facă douĕ catastişe asemenea unulŭ ca şi altulŭ, iar la strîngerea banilorŭ, adecă câte douĭ banĭ de vadră, partea Episcopieĭ şi părpărulŭ după obiceiŭ, vinăricerii domnescĭ nicĭ de cum să nu se amestece a pune mâna în banĭ, ci să-şĭ strîngă pe deplinŭ orânduitulŭ Episcopŭ făr' de numaĭ cei-l-alţĭ douĭ banĭ de vadră, şi ploconulŭ de nume să aibă a lua vinăricerii domnescĭ, pentru ca să pótă şi printr'acéstă milă domnéscă, a păzi cu îndestulare cinstea scaunuluĭ Episcopiei şi a fi Domnieĭ mele vecĭnică pomenire. Poruncimŭ dér şi tutulorŭ cuvioşiloru Egumenĭ aĭ Mônăstiriloru acesteĭ Eparhiĭ, Protopopilorŭ, Preoţilorŭ, Diaconilorŭ, Boerilorŭ, bresleloru şi tutulorŭ pravoslavnicilorŭ creştinĭ, ce sunteţĭ locuitorĭ într'aceste douĕ judeţe Argeşulŭ şi Oltulŭ, să cunósceţi scaunŭ episcopescŭ de acum înainte a acesteĭ Eparhiĭ sfânta M-re Argeşulu, şi pre iubitoriulu de D-deu Episcopulu Iosifŭ, Episcopŭ alŭ Argeşuluĭ şi păstoriŭ sufletescŭ alu vostru, supusŭ sfinteĭ Metropolii a ţereĭ românescĭ în tótă vremea. Şi amu întăritu hrisovulŭ acesta, cu însăşĭ Domnésca nóstră iscălitură şi pecete, i cu credinţa prea iubiţiloru Domniei mele fiĭ Costandinŭ, Dumitraşco, Nicolae şi Gheorghi Voivodi şi cu mărturía d-lorŭ cinstiţilorŭ şi credincioşĭ veliţilorŭ boeri aĭ Divanuluĭ Domnieĭ mele: Panŭ Nicolae Brâncovénulŭ vel. vist., Dumitraşco Racoviţă vel. Banŭ, Ienache Văcărescu vel Spăt., Ienache Moruzi vel Vornicu de Ţéra de susu, Manolache Brâncovénu vel Vorn de Ţéra de josŭ, Manolache Creţulescu vel Vornicŭ, Nicolae Filipescu vel Vornicŭ, Costache Ghica vel log. de Ţéra de susu, Scarlatŭ Ghica vel log. de Ţéra de josŭ, Dumitrache Mano vel post, Isacu Raletu vel clucerŭ, Dumitrache Schina vel comis, Ioanŭ Comăneanŭ vel Păharŭ, Iordache Palada vel stol. etc. şi ispravnicu Costache Ghica vel log. şi s'au scrisŭ hrisovulŭ acesta la alŭ douilea anŭ dintru inteea Domnie a Domniei mele, în Bucurescĭ, la leatŭ 1794, Febr. 23, de Iónŭ Rafailu 3. logf.»

Cond. XXVI. Fila 193—196.

Infiinţarea Episcopieĭ nu este însă din 1794, data hrisovuluĭ de susŭ, ci din 18 Octombrie anulu 1793, cum se póte vedea din anaforaoa Divanuluĭ de la acea dată şi din resoluţiunea domnéscă pusă pe acea anafora la acelaşĭ anŭ, în coprinderea următóre:

Prea Inălţate Dómne,

«Din luminată porunca mărieĭ tele adunându-ne de împreună cu prea sfinţia sa părintele nostru Mitropolitulŭ ţĕreĭ, amŭ cugetatŭ ca

www.dacoromanica.ro

să facem alegere la sfănta Episcopie Buzĕuluĭ, şi maĭ 'nainte de a intra în astă chibzuire, ni s'aŭ făcutŭ provlima, de către prea sfinţia sa părintele Metropolitŭ, cumcă pentru otcărmuirea bisericéscă şi duhovnicéscă găseşce cu cale de a se maĭ adăoga o Episcopie a scaunuluĭ sfinteĭ noastre Metropoliĭ, la care să se dea douĕ judeţe: Argeşulŭ şi Oltulŭ, şi să aibă scaunulŭ la sfănta Episcopie Argeşulŭ şi orânduială după Episcopulŭ Buzĕuluĭ; la acéstă provlimă, fiindŭ-că este pricină numaĭ bisericească, şi însuşi prea sfinţia sa ce are acestea judeţe sub ascultarea sfinteĭ Metropoliĭ, găseşce cu cale, ca să se înlesnească mijlócele duhovniceşceĭ otcărmuirĭ, pentru folosulŭ sufletesc al obştieĭ, şi să se facă acéstă Episcopie, care pre lângă tóte acestea este şi de podóba scaunuluĭ; iară pentru obraze din care să se alégă Episcopii acestorŭ douĕ Eparhiĭ, din bărbaţi ce de obşte amŭ chibzuitŭ a fi destoinicĭ, ca să se incarce cu acéstă obláduire, sfinţia sa părintele Episcopulŭ Savastisŭ Iosifu unulŭ; părintele protosingelŭ Metropolieĭ Constantie alŭ doilea şi alŭ treilea Arhimandritulŭ Mônăstireĭ Argeşulŭ Partenie; din aceştĭ treĭ ce de obşte se aleşere de noĭ, rĕmâne a se hotărĭ care unde să fie, după cum Inalta inţelepciune Măriei téle luminându-se de darulŭ duhuluĭ sfântŭ va găsi cu cale.» 1793, Octombre 18.

Dumitrache Banŭ, Nicolae Brâncovénŭ vel. Vist., vel. Banŭ Racoviţă, vel. Spătaru Văcărescu, vel. Vornicŭ Moruzi, Scarlatŭ Grecénu Vorn., Manolache vel. Vorn., Scarlatŭ Ghica vel Log., Stefanŭ Văcărescu Hatmanŭ, Costandinŭ Ştirbeiŭ Vist., Ioanŭ Căminaru.

Iată şi resoluţiunea întăritóre anaforaleĭ acesteia şi de alegere a primuluĭ Episcopŭ al Curţeĭ de Argeşŭ Iosifŭ Sevastiasŭ şi a alegereĭ Protosinghelului Constantie ca Episcopŭ alŭ Buzĕuluĭ:

«De vreme ce prea sfinţia sa părintele Metropolitu ţĕreĭ, şi cu D-lorŭ veliţĭ boerĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ mele, din porunca nóstră adunându-se spre chibzuirea de obşte, găsiră de trebuinţă şi cu cale, şi ne făcură rugăciune a se maĭ întocmi o Episcopie nouă, acărora rugăciune pentru înlesnirea ce ne-a datŭ a mijlóceloru şi pricinilorŭ duhomniceşcĭ şi bisericeşcĭ, primind'o şi Domnia mea, şi fiindŭ-că dintre Archiereĭ şi obrazele bisericeşcĭ de aicĭ, ce cu bună politie şi ipolipsisŭ aŭ petrecutŭ aicĭ în pămêntulŭ ţĕreĭ, găsescŭ iarăşi deobşte cu cale şi ne facŭ arĕtare de acestea numite obraze, hotărimŭ Domnia mea pre sfinţia sa iubitoriu de D-zeŭ *părintele Sevasti chirŭ Iosifŭ, Episcopŭ la Episcopia de Argeşŭ, cu doue judeţe: Argeşŭ şi Oltŭ şi pre cuviosulŭ protosingelŭ Metropolieĭ Ungrovlahieĭ chirŭ Constandie Episcopŭ la Episcopia Buzĕŭ;* într'acestaşŭ chipŭ întărimŭ cu acéstă hotărîre anaforaoa părinteluĭ Metropolitŭ şi a D-lorŭ Boerilorŭ.» 1793, Octombre 18.

Vel Logofĕt.

Cond. XXV. Fila 98.

www.dacoromanica.ro

Indată după alegerea nouluĭ Episcopŭ de Buzĕŭ, Costandie, Domnitorulŭ vestesce acéstă alegere la judeţele din Eparchia Buzĕuluĭ cu acest act:

Treĭ cărţĭ la treĭ judeţe ale Episcopieĭ Buzĕuluĭ, de vestire pentru Episcopŭ noŭ, legate.

« Dumnévóstră, Ispravnicilorŭ ot. sud... sănătate; vĕ facemĭ în scire, că din porunca Domnieĭ mele adunându-se prea sfinţia sa părintele Mitropolitŭ alŭ Ungro-Vlahieĭ chirŭ Dositeiŭ, cu D-lorŭ cinstiţiĭ şi crecincioşii boeriĭ Domniĭ mele, ca să facă chibzuire şi alegere de Episcopŭ la sfânta Episcopie a Buzeuluĭ, arĕtatu-ne-au prin Anafora în scrisu obrazele părţiĭ bisericescĭ, ce cu buna politie şi Ipolipsisu aŭ petrecutŭ aicĭ, întru care fiindŭ arĕtatŭ şi mărturisitŭ Domnieĭ mele de către prea sfinţia sa părintele Metropolitŭ, deînpreună cu D-lorŭ Boeriĭ şi cuviosulŭ protosinghelulu sfinteĭ Metropoliĭ Ungro-Vlahieĭ chirŭ Costandie, de vrednicŭ a se ridica păstoriŭ de Episcopŭ şi cunoscêndŭ şi Domnia mea că este împodobitŭ cu procopsală de învĕţătură şi practicosŭ, ca unulŭ ce a slujitŭ sfinteĭ Episcopiĭ, amŭ bine-voitŭ Domnia mea, şi amŭ hotărîtŭ pre cuvioşia sa de Episcopŭ aicea la Episcopia Buzĕuluĭ, care la 30 dile ale luneĭ Octombre s'aŭ hirotonositŭ; decĭ nu lipsimŭ Domnia mea a vĕ înşciinţa, atâtŭ pe dumnévóstră ispravniciloru, câtŭ şi pe toţĭ Eparhioţiĭ, ca să-lŭ şciţĭ şi să-lŭ cunoaşcetĭ pre sfinţia sa iubitoriulŭ de D deu părintele chirŭ Costandie, de Episcopŭ al Buzĕulnĭ şi Archiereŭ al Eparhieĭ, către carele se cade, după datoria creştinéscă, a avea fieşcare Eparhiotŭ cinstea şi evlavia cea cuviinciósă, nădăjduindŭ o bună petrecere şi vieţuire plăcută Domnieĭ mele şi fiţĭ sănătoşĭ. » 1793, Noembre 1.

Fie ca mĕsura preventivă politică, fie în propriulŭ interesŭ alŭ bisericeĭ, Moruzi adresează următorulŭ pitacŭ, oprindŭ pe călugărĭ de a vagabonda prin ţéră, în locŭ de a petrece la mônăstirĭ:

Io Alexandru Costandin Moruzi Vvd.

« Cinstitŭ şi credinciosŭ Boeriulŭ Domnieĭ mele, D-ta vel. Spăt. Ienache Văcărescule, fiindŭ-că ne-amu înşciinţatŭ Domnia mea, cumcă uniĭ din călugărĭ, fără de adeverinţa Mitropolituluĭ, şi fără de răvaşu spătărieĭ din Bucureşcĭ, ămblă încunjurându-se incóce şi incolea prin ţéră, şi intră în Bucureşcĭ neşciuţi, fără de nicĭ o dovadă la mâna luĭ, poruncimu Dumnitale să daĭ straşnică poruncă pe la căpitaniĭ de pe la tóte străjile, ca orce călugăr va fi fără de adeverinţa prea sfinţieĭ sale părinteluĭ Mitropolitŭ şi fără de răvaşu spătărieĭ, să nu fie slobod a eşi afară, şi d-ta să grijeşcĭ ca fără de adeverinţă in scrisŭ de la prea sfinţia sa părintele Metropolitu la mânele luĭ să nu daţĭ nicĭ unuia răvaşŭ de slobodenie, păzindu-se nizamulŭ acesta, precumu poruncimŭ negreşitŭ, că orĭ-ce căpitanŭ séŭ străjarŭ nu va păzi Nizamulŭ acesta, fórte va fi pedepsit. » — 1794, Ianuarie 19.

Cond. XXIII, Fila 124.

www.dacoromanica.ro

Dionisie Eclesiarchulŭ în chronografulŭ sĕŭ ne arĕtă pre Alex. Moruzi comiţêndŭ o faptă care nu corespunde cu cele ce până acumŭ arĕtarămŭ din respectulŭ evlavieĭ luĭ creştineşcĭ. Zidindu o biserică în curtea nouluĭ spitalŭ de ciumaţĭ, construitŭ de dînsulŭ la marginea Bucurescilorŭ, în locŭ de a înzestra acéstă biserică cu odóre şi veştminte cumpĕrate din baniĭ sĕĭ, arŭ fi ridicatŭ sfîte, candele de argintŭ, vase, crucĭ ferecate etc. de pe la mŏnăstirile existente.[1]

Totuşĭ rĕmâne întrégă evlavia Domnitoruluĭ pentru biserica ortodoxă, evlavie care se manifestă şi prin dănuirĭ diverse către bisericĭ din peninsula Balcanică[2] şi care nu împedică pe Moruzi să fie tolerantŭ către bisericile de altŭ cultŭ. Aşa elŭ dă hrisovŭ de scutirĭ şi venituri Dervişilorŭ din Nicopole[3] bisericilorŭ Saşilorŭ din Bucureşcĭ[4] biserica Bărăţiilorŭ din Bucureşcĭ[5], a aceleĭ din Têrgovişte[6], a aceleĭ din Câmpulung[7], a aceleĭ din R.-Vêlcea[8], etc.

Dămŭ aci ca probă de redacţiune, cartea din 29 Octombre 1793 de luḑiĭ şi bolovaniĭ de sare acordaţĭ de Moruzi bisericeĭ săsescĭ din Bucurescĭ:

.....«Zem. Vla. fiindă-că bisericeĭ săsescĭ de aicĭ din oraşulŭ Domnieĭ mele Bucurescı, care este *subt protecţia* scaunuluĭ Domnieĭ mele, şi pe Domnulŭ Ţĕreĭ cunoscŭ de protectorŭ şi sprijinitoru, amŭ bine-voitŭ Domnia mea după smeritele şi plecatele inchinăciunı de rugăciunĭ ce aŭ făcutŭ Domnieĭ mele Ión preotulŭ, şi amŭ miluit-o acéstă biserică, deosebitŭ cu 6 lude străinı scutiţĭ aduşĭ din străinătate, i cu 30 bolovanĭ de sare de la Ocnele Domnescĭ pe anŭ, ca cu acéstă milă ajutându-se la trebuinţele bisericeĭ, să facă rugăciunĭ către milostivulŭ Dumneḑeŭ neîncetatŭ întru slujbele lorŭ pentru bună starea Domnieĭ mele şi pentru îndestularea şi fericirea acesteĭ pravoslavnice Ţĕrĭ creştinescĭ, întru care se adăpostesce; amŭ datŭ déră acésta Domnésca nóstră carte, ca să găséscă 6 lude străinĭ, cărora făcêndu-li-se cercetare după orânduiala visterieĭ, de către Ispravnicii judeţelorŭ, séŭ de către Dumnélorŭ zabiţiĭ poliţieĭ, şi dându-li-se adeverinţă, să li se dee pecetluirĭ de la visteria Domnieĭ mele pe

1. Tesaur de monumente, tom. II, pag. 184.

2. Vezĭ în anexă hrisovulŭ de la 1793 Maiŭ 7 pentru M-rea Şumele (Trapezuntŭ); asemenea din 1794 Aprilie 14 şi Martie 20 pentru bisericele de la Agricapi, Arnăut-Chicoi şi Mahuliotisa din Constantinopole, etc.

3. Hrisovulŭ din 1793 Maiŭ 23. cod. No. 26. Veḑĭ la anecse.

4. Hrisovŭ 1793 Aprilŭ 10 cod. 26. Veḑĭ la anecse.

5. Hrisovŭ 1793 Augustŭ 28 cod. 26. Veḑĭ la anecse.

6. Cod. 26 pag. 122.

7. Hrisovŭ 1793 August 28 cod. 26. Veḑĭ la anecse.

8. Hrisovulŭ din 1793 Maiŭ 14 cod. No. 26. Veḑĭ la anecse.

www.dacoromanica.ro

numele şi chipulŭ lorŭ, ca să fie nedajnicĭ; aşişderea să iae câte 30 bolovanĭ sare pe anŭ de la Ocna.» 1793, Octom. 29.

*

Amŭ vĕdutŭ, aprópe în decursulŭ întregeĭ istorieĭ române, acte de celŭ maĭ perfectŭ tolerantismŭ. Lectorulŭ va distinge cu înlesnire adevĕratulŭ motivŭ alŭ reclamaţiuneĭ mahalagiilorŭ de la Răsvanŭ, din Bucurescĭ, contra uneĭ sinagoge deschisă de evreĭ în acea mahala subt Alexandru Moruzi : maltratarea de către evreĭ a unuĭ preotŭ, deschiderea de sinagogă fără prealabilă autorisare şi maĭ pre susŭ de tóte grija ce aŭ fostŭ cuprinsŭ pre mahalagii de la Răsvanŭ, că *evreiĭ aŭ împlutŭ tótă mahalaua* şi aŭ scumpit chiria prăvăliilorŭ. Iată motivele reale în explicarea persecuţiuneĭ tîmplată subt A. Moruzi, care ordonă desfiinţarea sinagogeĭ deschisă în hanulŭ Niculescu, pre când exista deja altă sinagogă vechie, cum şi împrăştierea din mahalaua Răsvanŭ a evreilorŭ îngrămădiţĭ acolo.[1]

1. Iată actele relative :

Anaforaua mahalagiiloru de la Răsvanŭ în pricina ovreilorŭ, carĭ au făcutu Sinagogă în Hanu Nicolescululŭ şi s'aŭ împresuratŭ mahalaua de ovreĭ cu chiria prăvaliiloru ce o dau îndouită.

Io Alec. Const. Moruzi Vvd.

« După cercetarea ce aŭ făcutŭ dumnéluĭ vel vor. şi cu d-luĭ epistatulŭ Agieĭ, chiar şi în faţa loculuĭ, dovedindu-se întâiŭ pentru sinagogă, că a fostŭ oprită şi maĭ nainte alta, decât una veche care aŭ avut-o dinceputŭ şi care o aŭ şi acum la mahala, cum şi pentru necinstea şi bătaia maĭ vêrtosŭ asupra preotuluĭ că le-aŭ urmatŭ aceĭ treĭ ovreĭ, poruncimŭ dumitale vel cămăraşŭ, să aducĭ înaintea dumitale pe starostea şi cu ceĭ de frunte a bresleĭ ovreilorŭ, cărora să le daĭ porunca domnieĭ mele, straşnică, ca în treĭ ḑile sorocŭ, însişĭ eĭ *să-şĭ ridice şi să-şĭ s'rice cu totulu sinagoga dintr'acestu hanŭ, în care sorocù de se va afla neridicată, ca nisce nesupuşĭ vorŭ fi trimişĭ la Ocnă; iar pe aceĭ treĭ ovreĭ carĭ au făcutŭ acéstă obrăsnicie, aducêndu-ĭ înaintea dumitale, pre celŭ care va fi dintre dînşiĭ suditu să-lŭ trimiţă cu vătafu de aproḑĭ la Agenţie să se pedepséscă cu bătaie, unde să fie de faţă zapciu până 'şĭ va lua căḑuta pedépsă de la Agenţie, şi apoĭ d-luĭ Sinioru Marchelius pe unulŭ ca acesta să-lu ridice şi să-lŭ isgonéscă de aicĭ, ne fiindŭ maĭ multu primitŭ* de domnia mea; de care poruncimŭ şi dumitale vel. spăt. şi d-le vel Aga de se va afla maĭ multŭ în urmă acestŭ suditŭ aicĭ, să-lŭ prindeţĭ, să-lŭ aduceţĭ la domnia mea, ca să se facă surghiunŭ, iar pe ceĭ-l-alţĭ *douĭ ovreĭ d-ta vel cămăraşu să-ĭ trimiţĭ acolo în faţa loculuĭ unde au facutu gâlcéva să-ĭ pedepséscă cu câte o sută cincĭ-ḑecĭ toege.* » 1794, Ianuarŭ 9.

Vel Log.

www.dacoromanica.ro

Negreşitŭ că maltratarea unuĭ preotŭ de către evreĭ a trebuitŭ să emoţioneze pre bucurescenĭ şi să provóce óre-care rigorĭ maĭ marĭ din partea Domnitoruluĭ, dar nu maĭ puţinŭ cestiunea economică în

---

Prea înălţate Dómne,

Mahalagiiĭ din mahalaua Răsvanuluĭ, de aicĭ din Bucureşcĭ, aŭ jăluitŭ Înălţimeĭ téle arĕtând, că acea mahala *s'aŭ împlutŭ tótă de ovreĭ*, dăndŭ pe prăvăliĭ îndoitŭ preţŭ chirie, şi le iaŭ eĭ, cumŭ şi unŭ hanŭ ce este acolo, care se numeşce hanulŭ Niculesculuĭ, aŭ luatŭ iarăşĭ ovreiĭ în arendă cu îndoită chirie, şi totŭ s'aŭ împlutŭ de ovreĭ, din carĭ ceĭ maĭ mulţĭ sunt sudiţĭ, şi aŭ făcutŭ acolo în hanŭ şi Sinagogă pentru rugăciunea ce aŭ după legea lor, şi nu-ĭ îndestulŭ că-ĭ ocărăscŭ deapururea şi le bate copiiĭ, ci şi pe preotulŭ *aceĭ sfinte biserici Răsvanulu, l'au necinstitu, încă aŭ rădicatu şi mâna de au trasŭ pe preotu de barbă şi de pĕrŭ, bătêndu-şĭ jocŭ de cinulŭ preoţieĭ luĭ, cumu şi maĭ vîrtosu chiar de sfânta biserică,* şi face cerere, ca sinagoga ce o aŭ acolo să se strice, cumŭ şi ovreiĭ să se ridice de acolo, şi să se împartă de obşte prin alte mahalale, fiindŭ-că s'aŭ prea îmulţitŭ într'acea mahala, şi pentru chiria prăvăliilorŭ în care şedŭ aceĭ ovreĭ, i arenda maĭ sus numituluĭ hanŭ, eĭ cu toţĭ de obşte o vorŭ împlini şi o vorŭ rĕspunde la stĕpânĭ; după a cărora jalbă ni se poruncesce de către înălţimea ta a teorisi pricina, şi făcêndŭ cercetare la faţa loculuĭ, să arĕtămŭ Mărieĭ Téle prin Anafora cu vatavu de aproţĭ; luminateĭ poruncĭ următorĭ fiindŭ, amŭ mersŭ inşine în faţa loculuĭ, unde făcêndŭ cercetarea cea cuviinciósă, câtŭ pentru sinagogă fără nicĭ o prelungire ne-amŭ încredinţatŭ însuşĭ de la starostea de ovreĭ, că cu adevĕratŭ o are acolo în hanŭ, dară ḑice numitulŭ starostea şi acésta, că eĭ aŭ şi o altă sinagogă tot aicĭ în Bucurescĭ la mahala şi acésta din hanŭ fiindŭ o casă care o ţinŭ cu chirie de sunt anĭ patru, cândŭ este vreme rea, cum: plóie, noróie, séŭ zăpadă, mergŭ acolo de facŭ rugăciunea, neputêndŭ merge la célaltă fiindŭ şi departe; acelŭ cuvêntŭ alŭ luĭ nu fuse primitŭ, pentru că noĭ şcimŭ că şi în ḑilele Mărieĭ Séle rĕposatuluĭ Alexandru Vodă Ghica aŭ fostŭ făcutŭ ovreiĭ sinagogă lângă hanulŭ sf-luĭ Gheorghe noŭ, şi din porunca Mărieĭ Séle, cu sfatulŭ prea sfinţituluĭ patriarhŭ rĕposatŭ ntru fericire chirŭ Efremŭ, şi maĭ vîrtosŭ prin straşnicŭ blăstemulŭ prea sfinţieĭ sale, aflându-se aci prea sfinţia sa pre acea vreme, atuncĭ li s'aŭ stricatŭ acea sinagogă, cumŭ şi deosebitŭ în ḑilele Mărieĭ Séle Alexandru Vodă, maĭ în josŭ de casele dumnealuĭ Vornicŭ rĕposatu Parşcovénu, cu poruncă iarăşĭ s'aŭ stricatŭ; ci şi noĭ pentru acéstă sinagogă din hanŭ amŭ găsitŭ cu cale ca să se strice, şi volnicĭ să nu maĭ fie ovreiĭ a maĭ face altă sinagogă aicĭ în Bucurescĭ, fără numaĭ orĭ-cândŭ va fi vremea cea după legea lorŭ de rugăciune să mérgă la acea sinagogă de maĭ susŭ ḑisă, ce o are făcută la mahala; iară pentru necinstea şi bătaia ce aŭ făcut preotuluĭ unulŭ din ovreĭ, făcêndŭ cercetare cu deamĕnuntulŭ, aŭ eşitŭ de faţă un Grigore Cojocaru, i Nicola Cazangiu, i Minculŭ Cazangiu, i Hristea Brutariulŭ, i Ión Dascălu, i Calciulŭ Papugiulŭ, i Nica Cărcirŭ şi un Manta, mahalagiĭ de acolo, carĭ deteră mărturie în frica luĭ D-ḑeŭ, că eĭ aŭ fostŭ de faţă şi aŭ vĕḑutŭ pre unŭ Marco ovreiulŭ, i Iaculŭ Croitorulŭ, ovreĭ ce sunt suḑiţĭ chesaricescĭ, i pe unŭ Herşu Croitorulŭ ovreiŭ, ce aŭ fostŭ împreună cu o calfă a luĭ, şi pe unŭ

www.dacoromanica.ro

corelaţiune cu înmulţirea evreiloru peste sémă, esplică, repeţimŭ, faptele de maĭ susŭ.

In faţa pedepsiriĭ evreilorŭ, carĭ aŭ maltratatŭ unŭ preotŭ, să aducemŭ judecata unuĭ preotu, şi a unuĭ diaconŭ *„care nu ş'aŭ păzitŭ orânduiala cinuluĭ preoţescŭ şi s'aŭ amestecatŭ în cele vremelnicescĭ şi lumescĭ negutitoriĭ.“* Nu numaĭ că pre asemene clericŭ biserica il făcu argosŭ, dar încă interveni şi Domnitorulŭ pentru alŭ pedepsi [1]

Ianculŭ Nebunulŭ ovreiŭ, trăgêndŭ pe preotŭ de barbă şi de pĕrŭ, şi injurându-lŭ; pentru care necinste căutândŭ în pravilele Impărătescĭ Tom. I, cartea I, cap. 40, ḑice: «nu cumŭ va Jidoviĭ mândrindu-se şi nădĕjduindŭ la a lorŭ sumeţie cu obrăznicia împotriva legeĭ creştinescĭ vor păşi,» şi iar la Tom. 7, cartea 7, titlulŭ 21, cap. 49 ḑice: «jidovulŭ celŭ ce va lovi preotu greşesce împotriva legeĭ creştinescĭ, iară preotulŭ care se va necinsti cu vorbe próste mare şi înfricoşată necinste sufere, «şi iarăşĭ la Institutele Impĕraţiloru ḑice, cartea a 4, Titlulŭ 4. «Voĭe are celŭ ce a suferitŭ vorbe próste să pornéscă judecată pentru necinstea care i s'aŭ făcutŭ, în douĕ chipurĭ, orĭ de banĭ sóu de criminale, şi de va fi pornirea pentru banĭ se va face pornirea necinsteĭ, iar criminăria este la puterea judecătoruluĭ orĭ-ce pedépsă va avea să orânduiască la vinovatŭ, aŭ să'i gonéscă din ţéră afară, sóŭ acolo în locŭ unde a greşitŭ să-lú pedepséscă cu bătaie», decĭ de urmarea, cercetarea şi alegerea ce-amŭ făcutŭ, nu lipsimŭ a însciinţa înălţimiĭ tóle, ĭar hotărîrea cea de săvîrşit rĕmâne a se face de către înălţimea ta.» 1793, Noomb, 10.

Ianache Moruzi vel. Vorn. *Costan. Filipescu vel. vist.*

Cond. XXV, fil. 227–228.

1. Iată actele relative:

Anafora pentru unŭ popă şi un diaconu de la Teleormanŭ a se face surgunŭ la Cernica doĭ anĭ.

Io Alecsandru Costan. Moruzi Vvd.

«Şi de nu sunt alţĭ dovagiĭ pe urma lorŭ, cumŭ nicĭ vina nu s'a doveditŭ a fi cu denadinsulŭ urmată, ci din greşală, după cumŭ ni se face arĕtare de prea sfinţia sa părintele Mitropolitul Ţĕreĭ printr'acéstă Anafora, dară de vreme ce nu şi-aŭ păzitŭ orînduiala cinuluĭ preoţĕscŭ şi s'aŭ amestecatŭ în celea vremelnice şi lumeşcĭ neguţătoriĭ, prin care s'aŭ îndeletnicitŭ într'acestŭ feliŭ de urmărĭ, şi s'aŭ făcutŭ întîmplarea acésta a omorîreĭ, nu lăsămŭ Domnia mea numaĭ pe aceea ce li s'aŭ făcutŭ din partea bisericéscă, adică argos de totŭ darulŭ, ci poruncimŭ să se trimiţă la schitulu Cernica, unde în sorocŭ doĭ anĭ să rĕmâe acolo la rugăciunĭ, plângêndu-şĭ pĕcatele lorŭ şi poruncimu Domnia mea d-tale vel log. de Ţéra de josŭ să facĭ porunca Domniĭ mele către Egumenul schituluĭ, ca într'acestŭ sorocŭ de doĭ anĭ să nu fie sloboḑĭ a eşi din mŏnăstire, ci să-ĭ ţie dimpreună la orânduiala rugăciunilorŭ ce se face la schitŭ.» 1793, Noem. 14.

Vel Logof.

www.dacoromanica.ro

Şi pe când pe popiĭ abătuţĭ i pedepsea, Domnitorulŭ şi cu sfatulŭ ţĕreĭ ajuta pre ceĭ carĭ-şĭ făcéŭ datoria, acordândŭ la uniĭ pensiunĭ din cutia milelorŭ. [1]

Prea Inălţate Dómne,

« Cu smerită anafora însciinţămŭ Mărieĭ tale, că după arĕtarea prea iubitŭ fiuluĭ nostru sufletescŭ Domnialuĭ Ienache Văcărescu vel. spăt. pentru unŭ popă Cârstea şi diaconŭ Stanŭ Sărecea, jud. Teleormanŭ, care ar fi fostŭ pricina şi din gâlcéva lorŭ ce aŭ avutŭ cu unŭ Bratulŭ Părcălabŭ, aşĭa s'aŭ întîmplatŭ mórte numituluĭ Bratuluĭ, amŭ trimisŭ pe protopopulŭ Gheorghe alŭ judeţuluĭ împreună şi cu omulŭ d-luĭ vel spătarŭ, ca şi cercetare să facă în faţa loculuĭ de întîmplarea pricineĭ, şi să aducă şi pe numiţiĭ preoţĭ aicĭ la metropolie; aşĭa urmându-se, luămŭ însciinţare de la numitulŭ protopopŭ, că cercetându-se, aŭ doveditŭ în frica luĭ D-ḑeŭ, că din greşală s'aŭ făcutŭ acéstă întimplare numituluĭ Bratuluĭ, la beţie, aflându-se cu toţiĭ adunaţĭ, iar nu din vre-o arĕtare cu denadinsulŭ porniţĭ, şi împreună cu dînşiĭ ne-aŭ trimesŭ şi unŭ zapisŭ datŭ de la mâna nevesteĭ mortuluĭ la mânile lorŭ, că s'aŭ împăciuitŭ între dînşiĭ cu tal. 150 ce aŭ datŭ nevesteĭ mortuluĭ, avêndŭ într'însulŭ şi pe mulţĭ iscăliţĭ mărturie, care se va vedea şi de către Măria ta; ci mĕ rogŭ, ca precum din mărturiĭ se vede, nicĭ vina lorŭ nu este dovedită că cu dinadinsulŭ aŭ făcutŭ acéstă primejdie, ci întîmplarea, faptă din beţie; pentru acósta de a se veghea de a nu maĭ face şi alţiĭ asemenea lorŭ, bisericesce judecându-ĭ ĭ-amŭ făcutŭ argosŭ de totŭ darulŭ preoţieĭ, trecêndu-se vina lorú în condica mitropolieĭ; de care nu lipsimŭ cu însciinţare Mărieĭ tale, şi cum va fi Inaltă hotărîrea mărieĭ tale; iar aniĭ mărieĭ tale de la Domnulŭ Dumneḑeŭ rugămŭ să fie mulţĭ şi norociţĭ. » 1793, Noem. 11.

Alŭ Inălţimeĭ tale către D-ḑeŭ ferbinte rugătorŭ şi smeritŭ părinte sufletescŭ alŭ Ungro-Vlahieĭ Mitropolitŭ.

1. Iată unŭ casŭ de pensionare de preotŭ:

Cu părintéscă dragoste, molitvă şi blagoslovenie trimitemu dumnévóstra boeriloru Naziri aĭ cutieĭ de milostenie.

« La trecuta lună a luĭ Aprilŭ aŭ jăluitŭ către Măria Sa Vodă acestŭ preotŭ Popa Dragomirŭ din satu Saca, jud. Gorjiŭ, plângêndu-se că este fórte scăpătatŭ şi în mare sărăcie, şi din *pricina ósteloru trecuteĭ răsmirăţĭ*, aŭ rĕmasŭ, atât fără nicĭ unŭ felŭ de pârlegiŭ de ajutorŭ, cât şi betégŭ la mânĭ din multele casne ce aŭ pătimitŭ, şi avêndŭ şi cincĭ fete ajunse la vrêstă, aŭ căḑutŭ la bogata milă a Mărieĭ sale, cu care jalbă fiindŭ orânduitŭ la d-vóstră ca să se teorisască, amŭ vĕḑutŭ, că de la 13 ale trecutuluĭ Apriliŭ, prin pitacu d-vóstră ne-aŭ făcutŭ şi smerenieĭ nóstre însciinţare, ca mergêndŭ la Eparhie, să facemŭ cercetarea cea cuviinciósă, şi în orĭ-ce chipŭ ne vomŭ îndestula de dreptulŭ adevĕrŭ pentru numitulŭ preotŭ, să arĕtămŭ dumnévóstră prin Anafora; ci pentru acésta iată însciinţămŭ d-vóstră, că întîmplându-se de amŭ mersŭ la Eparhie, aŭ venitŭ şi numitu preotŭ după smerenia nóstră la Craiova, şi scriindŭ într'adinsŭ cucerniculuĭ preotŭ chirŭ Popeĭ Marin dintr'acestŭ judeţŭ, singurŭ

www.dacoromanica.ro

O mĕsură escepţională luată de Moruzi este aceea cu referinţă la cerşetorĭ. Cunóscemŭ din trecuţiĭ secolĭ grija ce aŭ avutŭ Domnitoriĭ de ómeniĭ infirmĭ, incapabilĭ de a-şi câştiga pânea de tóte ḑilele. Amŭ arĕtatŭ în anteriórele volume, cum eraŭ organisaţĭ cerşetoriĭ séŭ *mişeiĭ,* precum se numeaŭ pe atuncĭ, în adevĕrate bresle, cu statute ca şi breslele de industriaşĭ. Cu deosebire acéstă organisare a fostu şi continuâ în Moldova. După actulu ce va urma îndată aci, se pare că asemene bresle nu existaŭ în ţéra Muntenéscă. Moruzi se preocupă de cestiune şi adresându-se către Mitropolitulŭ ţĕreĭ, constitue unŭ fondŭ de 50 talerĭ pe lună, pe lângă ce se va aduna prin bisericĭ, înfiinţându-se cutiĭ pentru ajutorarea săracilorŭ. Acestŭ fondŭ se va administra de douĭ epitropĭ. Epistatulŭ agieĭ va face o listă de adevĕraţiĭ nevolnicĭ, cărora epitropia acésta le va face léfă lunară, oprindu-se sub pedépsă, pe viitorŭ, cerşetoria pe uliţe, prin bisericĭ şi curţĭ.

---

aŭ mersŭ în faţa loculuĭ de a făcutŭ cercetare, şi-lŭ adeveréză pre numitulŭ preotŭ, sub iscălitura molitveĭ sale, că tótă jalba îĭ este adevĕrată, aflându-se cu totulŭ în sărăcie; pentru care fiindŭ-că acum iarăşĭ aŭ venitŭ numitulŭ preotŭ de-şĭ face cerere de ajutorŭ, nu lipsimŭ cu rĕspunsu d-vóstră; iar blagoslovenia luĭ Dumneḑeŭ şi a smerenieĭ nóstre apururea să fie cu d-vóstră.» 1793. Decem. 4.

Nectarie alu Rômniculuĭ.

Io Alex. Constant. Moruzi Vvd.

Poruncimŭ Domnia mea d-vóstră Nazirilorŭ aĭ Epitropieĭ, să daţĭ preotuluĭ acestuia, de la cutia de milostenie, tal. patru-ḑecĭ. 1794, Decem. 5.

Prea Inălţate Dómne,

«Insciinţămŭ mărieĭ tale pentru acestŭ preotŭ, anume Dragomirŭ ot. sud. Gorjiŭ care încă de la trecuta lună lui Aprilŭ aŭ fostŭ jăluitŭ Mărieĭ tale, arĕtându patimile ce aŭ petrecutŭ în vremea răsmirăţeĭ şi sărăcia ce i s'aŭ pricinuitŭ şi avêndŭ şi 5 fete, cere milă spre ajutoru căsătorieĭ lorŭ, şi fiindŭ orânduitŭ la mine spre cercetare, n'amŭ avutŭ de unde a mĕ pliroforisi de este jalba luĭ adevĕrată, fără decât amŭ scrisŭ şi a orânduitŭ pre sfinţia sa iubitorŭ de D-ḑeŭ părintele Episcopŭ Rômnicŭ, ca să facă cuviinciósa îndreptare şi cercetare şi să-mĭ dea pliroforie şi veḑuĭ că acum me însciinţéză printr'acésta Anafora, cum aŭ făcutŭ cercetare şi cu adevĕratŭ este săracŭ din resmiraţĭ şi însărcinatŭ cu fete, de unde rĕmase doveditŭ starea luĭ, cá este próstă şi neputinciósă; şi rĕmâne cum domnulŭ D-ḑeŭ va lumina pe Măria ta asupra sărăcieĭ luĭ.» 1793, Decem. 4.

Scarlatu Vornicu.

www.dacoromanica.ro

Iată acestŭ documentŭ:

Io Alexandru Costan. Moruzi Vvd.

«Prea sfinţia ta părinte Mitropolite alŭ Ungro-Vlahieĭ, fiindŭ-că nevolnicii ce se află în Bucurescĭ carĭ-şi aŭ hrana vieţeĭ lorŭ din mila creştinilorŭ, neavêndŭ nicĭ o orânduială întocmită, pentru dînşiĭ, pururea se află atât pe ulițele Bucurescilorŭ, în calea trecĕtoriloru musafirĭ străinĭ şi a tuturorŭ de obşte, cât şi după bisericĭ nelipsitŭ, ămblândŭ şi încunjurându-se, încât nu póte norodulŭ a-şĭ face închinăciunea şi a asculta sfintele slujbe. Decĭ pentru ca şi norodulŭ de obşte să nu maĭ aibă supĕrare la sfintele slujbe bisericescĭ, cum şi pe uliţe să lipséscă acestŭ catahrisis, şi ca nicĭ săraciĭ ceĭ nevolnicĭ şi cu adevĕratŭ vrednicĭ de milă să nu fie isterisiţĭ de hrana lorŭ într'acésta politie creştinéscă a scaunuluĭ Domnieĭ, iată întâiŭ de la Domnia mea orânduimŭ pe lună din venitulu ocnelorŭ câte tal. cincĭdecĭ. carĭ să-ĭ primescĭ prea sfinţia ta la Mitropolie şi lângă acésta să facĭ pre sfinţia ta osebită orânduiala de ajutorŭ de la obştea politieĭ; adică să întocmescĭ, la tóte mônăstirile şi bisericile din tĕrgu şi din mahalale câte o cutie în sama proestosuluĭ şi a preoţilorŭ bisericeĭ, şi cu duhovnicescile prea sfinţieĭ tale însciinţărĭ şi indemnătóre, ca fieş-care creştinŭ de obşte pentru sufletulu séŭ, ceea ce va vrea a da pentru hrana săracilorŭ nevolnicĭ, să arunce în cutie la dile de sĕrbătorĭ, când sunt la biserică, care acelŭ venitŭ de la tóte bisericile şi mônăstirile de obşte, să se adune la sfânta mitropolie, pe lună, unde să aibĭ pre sfinţia ta rânduiţĭ douĭ epitropĭ asupra acesteĭ trebĭ, să ţie socotéla de baniĭ ce se adună la tóte locurile; de altă parte să cerĭ prea sfinţia ta de la d-luĭ epistatulŭ Agieĭ fóie anume de câţĭ cu adevĕratŭ sunt nevolnicĭ, secătuiţĭ, şi vrednicĭ de milostenie, carĭ nu aŭ mijlocŭ de a-şi scóte pănea lorŭ într'altŭ chipŭ, cărora să le faceţĭ prea sfinţia ta orânduială pe cât veĭ găsi cu cale de a se da fieş-căruia pe lună pentru hrana şi trebuinţa lorŭ şi întru acelaşĭ chipu puindŭ pre sfinţia ta Nizamulu trebeĭ aceştia la orânduială, să lipséscă de a nu se afla maĭ mult cerşetorĭ pe uliţe saŭ prin biserici. Poruncimŭ Domnia mea şi d-tale vel spătaru i d-tale vel aga, orĭ-ce trebuinţă va arĕta dumnévóstră pre sfinţia sa părintele Mitropolitu asupra acesteĭ trebĭ, să aveţĭ dumnévóstră a o pune în faptă şi maĭ vêrtosŭ poruncimŭ d-tale epistatule alŭ Agieĭ să facĭ alegerea prin însăşĭ vederea d-tale de ceĭ ce cu adevĕratu sunt vrednicĭ de milă şi de ceĭ ce potu cu munca şi cu slujba lorŭ să-şĭ dobândéscă hrana vieţeĭ, ca să se deosibéscă, spre a le da povăţuire să se părăséscă de acestŭ năravŭ rĕŭ şi aşa după ce va intra tréba acésta la Nizamŭ şi în faptă, să daţĭ atât d-luĭ vel spătariŭ, i d-luĭ epistatulŭ alŭ Agieĭ straşnice poruncĭ zapciilorŭ, să se facă zapt, şi să nu îngăduiască maĭ multŭ a se afla pe uliţe, séŭ prin biserici şi prin curţile de obşte, ci fie-care să se astèmpere şi să se părăséscă de acele năravurĭ, avêndu-şĭ orânduiala hraneĭ lorŭ cu mijlocŭlŭ ce poruncimŭ.» 1794. Febr. 25.

Cond. XXIII, Fil. 210.

*

www.dacoromanica.ro

Pentru a termina acestŭ capitolŭ ne rĕmâne să atingemŭ încă unele cestiunĭ.

Prima este, că Alexandru Moruzi, continuândŭ o direcţiune politică străvechie, protege materialmente clerulŭ şi biserica ardelénă. Resultă acésta şi din documentulŭ de la 16 Noemvrie, 1793 ce dămŭ aci în notă. [1]

1. Iată acestŭ documentŭ:

Io Alexandru Cost. Moruzi Vvd.

« Dat-amŭ Domnia nóstră hrisovŭ acestorŭ patru preoţĭ anume: Popa Ştefanŭ, Popa Petru, Popa Barbu şi Popa Radu ce sunt la sfânta biserică din Schei, de lângă cetatea Braşovuluĭ, ca să aibă a ţinea pre pămêntulŭ ţĕreĭ Domniĭ mele, ale lorŭ drepte bucate: oĭ optŭ sute, adică fieşcare câte oĭ 200, care oĭ să fie în pace şi ertate de oeritŭ. Aşişderea şi păstoriĭ de la oĭ să fie ómenĭ strĕinĭ, din cea ţéră, şi nefiindŭ şedétorĭ aicĭ în pămêntulŭ ţĕreĭ Domnieĭ mele, încă să fie în pace de tóte dăjdiile şi orânduelile câte vorŭ eşi peste anŭ în ţ^ară de la visteria Domnieĭ mele; asemenea şi caiĭ lorŭ încă să fie în pace de olăcăriĭ şi de alte angariĭ, şi când vorŭ da alţiĭ cu cărţĭ iscălite, iar aceştia totŭ să fie nesupĕraţĭ, pentru că acéstă milă aŭ avut-o aceştĭ preoţĭ, atâtŭ de la toţĭ fraţiĭ Domnĭ de maĭ 'nainte, câtŭ şi de la Domnia sa Alexandru Vodă Ipsilantŭ, i de la Domnia sa reposatulŭ Nicolae Caragea Voivodŭ şi de la Domnia sa fratele Mihaiŭ Vodă Suţulŭ, din Domnia dintăĭ şi din Domnia de pe urmă, precumŭ din hrisovulŭ Domnieĭ sóle ce-lŭ vĕdumŭ cu leatŭ 1792 Ianuarie 25, ne-amŭ adevĕritŭ.

Dreptŭ aceea învrednicindu-ne Domnulŭ D-deŭ şi pre noĭ cu întâia Domnie acesteĭ pravoslavnice ţĕrĭ românescĭ, ne-amŭ milostivitŭ de amŭ învoitŭ şi amŭ întăritŭ mila acestorŭ patru preoţĭ, ca să o aibă, şi să li se păzéscă nestrămutatŭ întocmaĭ după cumŭ se cuprinde maĭ susŭ; şi poruncimŭ Domnia mea Boerilorŭ ce veţĭ fi cu slujba oierituluĭ i altorŭ dregĕtorĭ şi zapciĭ, să aveţĭ a lăsa oile şi caiĭ numiţilorŭ preoţĭ, şi pre păstoriĭ ce vorŭ fi la acelea oĭ, nefăcêndu-le întru nimicŭ supĕrare, căcĭ orĭ-carele, peste porunca Domnieĭ mele, se va cuteza a face câtuşĭ de puţin supărare, unulŭ ca acela să scie, că va petrece scârbă şi se va certa de către Domnia mea. Şi amŭ întăritŭ hrisovulŭ acesta cu însăşĭ credinţa Domnieĭ mele Io Alexandru Const. Moruzi Voivodŭ, i cu credinţa prea iubiţilorŭ Domnieĭ mele fiĭ Costandinŭ, Dumitraşco şi Nicolae Voivodĭ, şi cu toţĭ Dumnealorŭ cinstiţiĭ şi credincioşiĭ Boerĭ divaniţĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ mele: Pan Nicolae Brâncovénŭ vel Vist., Dumitraşco Racoviţă vel Ban, Ienache Văcărescu vel Spătariu, Ienache Moruzi vel Vornicŭ de ţéra de susŭ, Manolache Brâncovénŭ vel. Vornicŭ de ţara de josŭ, Manolache Creţulescu vel Vornicŭ, Nicolae Filipescu vel Vornicŭ, Costache Ghica vel. Logof. de ţéra de susŭ, Scarlatŭ Ghica vel Logof. de ţéra de josŭ, Nicolae Hangerliŭ vel Hatmanŭ, Dumitrache Manu vel Post., Isăcŭ Raletŭ vel Clucerŭ. Dumitrache Schina vel Comisŭ, Ión Comănénu vel Păhar. etc. şi Ispravnicŭ Costache Ghica, vel Logof. de ţéra de susŭ; şi s'aŭ scrisŭ hrisovulŭ acesta la anulŭ dintâĭ dintru întâia Domnie a Domnieĭ mele în Bucurescĭ, la lótŭ 1793 Noembre 16 de Răducan biv. 3-lea logof. Condicariŭ.

Cond. XXVI, Fila 186.

www.dacoromanica.ro

A doua cestiune. Răducanu Golescu, fostŭ mare Logofétŭ, cere Domnitoruluĭ voĭe de a închina Mônăstirea Vieroşu, zidită de moşiĭ şi strĕmoşiĭ luĭ, la S-tul Munte alŭ Atonuluĭ. Domnitorulŭ, in 29 Decembre 1793, supune Mitropolituluĭ cererea, mareluĭ Vornicŭ Moruzi şi Logofĕtuluí de ţéra de josŭ, ca să-şí dea părerea lorŭ. Va să ḑică asemenea închinărĭ de bisericĭ şi mônăstiri la locurile din S-tul Munte nu se făcéŭ fără óre-carí învoirĭ şi formalităţí, la finea secoluluĭ trecutŭ.[1]

1. *Anaforaua d-luĭ Logof. Golescu pentru M-rea Vieroşu.*

Io Alexandru Const. Moruzi Vvd.

«Prea sfinţia ta părinte Mitropolitŭ al Ungro-Vlahiĭ, i D-ta vel. Vornice Moruzi, şi D-ta vel. Logof. de ţéra de josŭ, vĕḑândŭ acéstă Anafora a D-luĭ biv vel. Logof. Golescu, să faceţĭ teorie asupra cereri d-luĭ, de este opritŭ a face pentru numita Mônăstire, aşeḑĕmêntulŭ ce provaliseşce după obiceiulŭ pămêntuluĭ şi după pravilă, séŭ când împotrivă va fi, să ne ipostisiţĭ cuvêntulŭ cu pliroforie în scrisŭ.» 1793, Decembre 29.

Vel Logof.

Prea Inălţate Domne,

«Mônastirea Vieroşulŭ din jud. Muscelŭ este zidită şi înzestrată şi săvîrşită cu tóte de moşiĭ şi strămoşiĭ meĭ, care ca o slobodă nelegată nicăerĭ amŭ avutŭ dinceputŭ dreptatea acea, ce cuvêntulŭ titoricescŭ mĕ volnicesce şi mĕ îndatoréză a griji pentru bună starea şi iconomia, şi a lucrurilorŭ eĭ, ca nisce strămoşescĭ, a merge spre sporŭ, iar nu spre risipă, ca să nu se stingă nicĭ pomenirea némuluĭ meŭ. Decĭ fiindŭ-că din vreme vĕḑ că merge spre scădere cu rânduiala ce aŭ fost până acumŭ, încărcându-se numai cu datoriĭ de către ceĭ adesea rânduiţĭ egumenĭ şi economĭ, care cumŭ póte apucându-ĭ şi sărăcindu-ĭ, şi vĕḑŭ că celea închinate M-ri, la care nu este slobodŭ fiteş-care şi verĭ-cum în tótă vremea a intra, cu maĭ bună economie şi de odihna lorŭ, amŭ cugetatŭ pentru folosulŭ şi binele acesteĭ monastirĭ, la care datoria şi durerea ce amŭ ca unŭ ctitorŭ mĕ sileşce să o închinŭ prin şcirea şi bună voinţa Mărieĭ Téle, la sfîntulŭ Munte alŭ Atonuluĭ, către mônastirea ce se numesce Ivironŭ, unde se prăznuesce hramulŭ Adormiriĭ Precestiĭ, ca printr'acestŭ mijlocŭ găsindŭ sfînta acéstă Mônastire maĭ bună odihnă şi iconomie, ci să te facĭ şi Măria Ta nou titorŭ, şi să fiŭ şi eŭ şi părinţiĭ aceĭ aĭ Atonuluĭ rugătorĭ pentru numele Mărieĭ Tale; însă cu unŭ aşeḑĕmêntŭ de embaticŭ cuviinciosŭ, care eŭ mĕ voiŭ aşeḑa şi mĕ voiŭ întocmi cu părinţiĭ Atonuluĭ, după starea şi puterea Mônastireĭ, iar nu cu încărcătură peste putere; ci mĕ rogŭ Mărieĭ Tale, să binevoĭescĭ a da luminată poruncă, şi întărirea Mărieĭ Téle la plecata Anaforaoa mea, ca prin şcirea Mărieĭ Téle să potŭ face cu părinţiĭ sfetagorenĭ dela numita M-re aşeḑămêntulŭ celŭ cuviincioşŭ alŭ embaticuluĭ, de a se pune în faptă rânduiala sfinteĭ M-ri; şi aniĭ vieţiĭ Inălţimeĭ Téle dela D-ḑeŭ să fie mulţĭ şi norociţĭ!

Prea plecatulŭ sluga Mărieĭ Téle

Răducanu Golescu, biv. vel. Log.

www.dacoromanica.ro

Ingrijirea de cimitire era, pe la 1793, încă în deprinderile ţerei. Se póte vedea acésta din următórele acte :

Ianculu Aslanău cu popa Gregorie pentru pórta bisericeĭ ce o închide preotu.

Io Alex. Çostan. Moruzi Voivodu

Infăţişându-se şi la Divanŭ înaintea Domnieĭ mele Ianculu cu preotulu Popa Gregorie, unde cetindu-se acósta Anafora şi întrebândŭ pe Ianculŭ ce are a maĭ ḑice împotrivă? iarăşĭ acea pricina gasi, ca remâne închisă casa şi nu are pe unde a-şĭ aduce celea trăbuincióse, iar cumcă *se calca mormintele creştiniloru ce sunt îngropaţĭ, de care şi de vite*, nicĭ eĭ nu putură tăgàdui. Pentru care făcêndŭ Domnia mea cercetare de aŭ făcutŭ acestu dovagealâcŭ şi cele-l-alte familii aŭ case ce sunt în curtea bisericeĭ? dete încredinţare Domnieĭ mele şi prin graiŭ, D-lui cinstitŭ şi credinciosu Boeriulŭ Domnieĭ mele vel Vornicu de Ţéra de susŭ, că toţĭ ceĭ-l-alţĭ cunoscêndŭ cuviinţa trebeĭ, nu aŭ facutŭ nimenea cerere pentru deschiderea porţeĭ; deci dară fiindŭ dróptă urmarea preotuluĭ cu închiderea porţiĭ bisericeĭ, întărimŭ Domnia mea şi poruncimu închisa să stea pórta bisericeĭ, şi Ianculŭ să se mulţamósca a urma precumŭ şi ceĭ-lalţi locuitorĭ din curtea bisericeĭ. — 1792, Iulie 9.

Prea Inălţate Dómne!

Ianculŭ Aslanaulŭ de aici aŭ jaluitu Mărieĭ tóle aretândŭ, că de sunt 18 anĭ facêndu-şĭ o casă în Mahalaoa sfîntuluĭ Iónŭ nou, aprópe lângă biserica, care casă de sunt doĭ anĭ aŭ dato zestre uneĭ fete a luĭ, dintru începutŭ trecerea şi aducerea de cele trebuincióse, cu caru, i-au fostu prin curtea bisericei, fiindu drumŭ fără de pórtă, iar în vremea răzmiriţeĭ pentru paza sfinteĭ bisericĭ s'au făcutŭ pórtă de Mahalagiĭ către podu lui Şerbanŭ Vodă, şi el totŭ dónna pe acea pórtă îşĭ aducea celea trăbuincióse cu caru; acum de sunt treĭ lunĭ, unŭ preotŭ de la acea biserică, anume popa Gregorie, s'aŭ pusu de aŭ închisu acea pórtă bătând-o în cuie de ferŭ, ca să nu maĭ ămble care, şi cere ca să se deschiḑă pórta, să rĕmèie totŭ cum au fostŭ maĭ naiute; după a cărnia jalbă ni se poruncesce de către Inălţimea ta, ca să cercetămŭ şi să îndreptauŭ. Luminateĭ poruncĭ următorĭ fiindŭ, amŭ adusŭ de faţă înaintea nóstră, atâtŭ pe numitulŭ preotŭ pîrîtŭ, cât şi pe Ianculŭ Polcovnicu ginerile şi vechilŭ jăluitoriuluĭ, şi întrebândŭ pe preotŭ ce are să rĕspunḑă împotrivă? ḑise, că adevĕratu acea pórtă deschisă aŭ fostŭ, dară fiindŭ că locului împrejurulŭ bisericeĭ este strîmtŭ şi plinŭ de mormîntur, crucĭ, după cum obişĭnnescu creştiniĭ, nu potŭ ămbla carele în voie, fără de a nu face stricaciune, şi pentru aceea au închis-o, iar jaluitoriu în locŭ de a face bine împrejurulŭ bisericeĭ ca la o casă a luĭ Dumneḑeŭ, ce este făcută pentru rugăciunea creştiniloru, elu ămblă de a strica;

www.dacoromanica.ro

noĭ nu ne-amŭ îndestulatŭ cu acósta, ce amŭ mersŭ înşine în faţa locului, unde amŭ veḑutŭ, că ḑisele preotuluĭ sunt adevĕrate, fiindŭ casele jăluitoruluĭ aprópe de biserică şi locului împrejuru bisericeĭ fórte strimtu şi plinŭ de mormîntur cu crucĭ, neavêndŭ locŭ de a ămbla care pe unde este cererea jăluitoruluĭ, încă totŭ acolo amŭ veḑutŭ şi o cruce de la unŭ mormêntŭ ruptă în douĕ, care se cunóşce că din trecerea carelorŭ ce jăluitorulu aŭ pusŭ să trécă pe acolo s'aŭ ruptŭ; decĭ nu amŭ găsitŭ cu cale ca să se deschiḑă pórta şi să ămble care după cumŭ jăluitoruluĭ cere, ci pentru celea ce va avea a-şĭ aduce a casă, cum lemne sóŭ alte trăbuincióse lucruri, aducêndu-le până la pórta bisericeĭ, de acolo să pue să şi le care în lăuntru cu spinarea, până la casa sa, nefiindŭ locŭ de pórtă, maĭ vêrtosŭ că acolo în lăuntru curţiĭ bisericeĭ sunt şi alte cincĭ case, adică Gheorghe Gémbaşu, Dimitrie Simigiu, Gherghina Hagicŭ, Tudoriţa Căpitanésa şi Popa Gregorie pîritulŭ, carĭ asemenea urméză; iar pentru că pretendirisesce pîrişu cumcă întru atâta diastimă de anĭ cum de n'aŭ închisŭ pi îtu pórta, ci tocmaĭ acumŭ? dară aceste cuvinte nu aŭ nicĭ un temeiŭ, pentru că unŭ lucru rĕŭ când se pune la bună orânduială, nu este embodisitŭ de nimenea. Părerea nóstră intr'acestaşĭ chipŭ este, iar hotărîrea cea desĕvârşitŭ rĕmâne la Măria ta. — 1793, Iunie 14.

Ianache Moruzi vel. Vornicŭ.

Cond. XXIV, fila 276

Inainte de a termina capit. acesta relativŭ la administraţiunea bisericei în timpulu domniei luĭ A. Moruzi, nu de prisosŭ socotimŭ a fi, să aducemŭ şi unele documente din carĭ lectorulu sa pótă vedé cum, décă A. Moruzi inchidea sinagóge şi pedepsia pe evreii carĭ-şi bătéu jocŭ de preoţii ortodoxi, nu făcea acésta din intolerantismu religiosŭ, ci din vederĭ economice şi de aperare naţională. Documentele următóre acordate bisericilorŭ catolice şi luterane demonstră neîndoiosu tolerantismulŭ religiosu alu luĭ A Moruzi, ca şi alu atâtoru domni anteriorĭ, cum şi că ţinea ca bisericile eterodoxe din ţéra să nu stée sub nicĭ unŭ guvernu streinu.

Hrisovulu Baraţiloru din Bucurescĭ

Bisericeĭ Băraţilorŭ de aicĭ din oraşulŭ Domnieĭ mele Bucurescĭ, ca să aibă a ţinea douĭ vierĭ la viile ce aŭ în délulŭ Bucurescilorŭ i la Tĕrgovişte, şi douĭ argaţĭ ómenĭ străinĭ, fără de gâlcévă, carĭ aceştĭ lude patru să fie scutiţĭ şi apĕraţĭ de tóte dăjdiile câte ar eşi de la Visteria Domnieĭ mele peste anŭ în ţéră, de nicĭ unele valŭ şi bântuială să nu aibă; asişderea să aibă a scuti şi ale Bisericeĭ drepte bucate: de oieritŭ oĭ una sută cincĭ-ḑecĭ, de dijmăritŭ litre douĕ sute, şi de văcăritŭ vite cincĭ-spre-ḑece, i o pivniţă ce are Bisorica acésta aicĭ în oraşulŭ Domnieĭ mele în Bucurescĭ în mahalaua S-luĭ

www.dacoromanica.ro

Gheorghe Vechiŭ, de fumăritŭ, de căminăritŭ, de vamă, de vinŭ domnescŭ, şi de tóte alte angăriĭ, ca să fie de tréba vênḑărei vinuluĭ Bisericeĭ, pentru că acéstă milă aŭ avut-o numita Biserică a Băraţilorŭ dată atâtŭ de la alţii trecuţĭ Domnĭ de maĭ nainte, câtŭ şi de la Domnia sa fratele Mihaiŭ Suţulŭ Voivodŭ, precum din hrisovulŭ Domniei sale, ce-lŭ vĕḑumŭ cu létŭ 1772. Maiŭ 16, ne-amŭ adeveritŭ; decĭ învrednicindu-ne Domnulŭ Dumneḑeŭ cu Domnia ţĕreĭ aceştia, ne-amŭ milostivitŭ de amŭ înnoitŭ şi amŭ întăritŭ mila acésta a Bisericeĭ, ca să se păzéscă nestrămutatŭ, după cum se cuprinde maĭ susŭ, adeverindŭ hrisovulŭ acesta cu însăşĭ credinţa Domniei mele Io Alexandru Costandinŭ Moruzi Voivodŭ, şi cu credinţa prea iubiţilorŭ Domnieĭ mele fiĭ, Costandinŭ Vodă, Nicolae Vodă, Dumitraşco Vodă, şi cu totŭ sfatulŭ dumnélorŭ cinstiţilorŭ şi credincioşĭ boerilorŭ celorŭ marĭ aĭ divanuluĭ Domniei mele: Panŭ Nicolae vel Vist., Dumitraşco Racoviţă vel Banŭ, Ienache Văcărescu vel Spăt., Ienache Moruzi vel Vorn. de ţéra de susŭ, Manolache Brâncoveanŭ vel Vorn. de ţéra de josŭ, Manolache Creţulescu vel Vornicŭ alŭ treilea, Nicolae Filipescu vel Vorn. alŭ patrulea, Costache Ghica vel Logf. de ţéra de susŭ; Scarlatŭ Ghica vel Log. de ţéra de josŭ, Nicolae Hangerliu vel Hatm., Dumitrache vel Post., Isaac Raletŭ vel Clucerŭ, Dumitrache Schina vel Comis, Nicolae Racoviţă vel Pahar., ... vel Stol., Iorgache vel Slugerŭ, Dumitrache Costandache vel Pit. şi Ispravnicŭ Costache Ghica vel Log. de ţéra de susŭ, şi s'aŭ scrisŭ hrisovulŭ acesta întru întâiulŭ anŭ alŭ Domnieĭ mele, aicĭ în oraşulŭ Bucurescĭ, la aniĭ de la zidirea lumeĭ létŭ 7301, iar de la Domnulŭ şi Dumneḑeŭ şi mântuitoriulŭ nostru Isusŭ Hristosŭ 1793, Aprilŭ 10.

Cond. XXVI, pag. 14.

Hrisovulu bisericeĭ Saşilorŭ din Bucurescĭ

Domniĭ şi Oblăduitoriĭ cărora li s'aŭ încredinţatu de la Dumneḑeu stapânirea de Ţĕrĭ şi de Noróde, datorie avêndŭ, ca după cum spre norodulŭ cestu supusŭ alŭ sĕŭ, aşa şi spre ceĭ ce aŭ năzuitŭ sub ocrotirea şi sprijinóla lorŭ, să aróte iubirea de ómenĭ şi buna-voire; de aceea dară şi fraţiĭ noştrii Domni de maĭ nainte; carĭ aŭ stăpânitŭ după vremi la acestŭ scaunŭ alŭ Domnieĭ Ţĕreĭ românescĭ, atâtŭ după acéstă datorie, câtŭ şi după pilda ce se urmóză la cetăţile şi politiile marĭ, unde sunt scaune de Domni şi stăpâniri ce sunt împodobite cu mulţimea noroduluĭ de pămêntenĭ şi streini, carĭ şi-aŭ fiecare după ritulŭ sĕŭ deosebită casă de închinăciune, aŭ fostŭ datŭ la preotulŭ şi cu câţĭ-va din ritulŭ săsescŭ, ce se află vechĭ locuitorĭ aicĭ în politia Bucurescilorŭ, voïe şi sloboḑenie prin hrisóvele Domniilorŭ sale, de a-şĭ face numai o bisericuţă de închinăciune în mahalaua Stejarului, fără de alta împrejmuire de zidŭ, nefindŭ de vre-o stricăciune séŭ supĕrare politieĭ, orĭ locuitorilorŭ politieĭ, cum şi din şése pogóne de vie să aibă acéstă bisericuţă aicĭ în ţóră, şi

www.dacoromanica.ro

i-aŭ şi miluitŭ cu privileghiu de a fi scutite drepte bucatele bisericuţeĭ, adică: vinulŭ de vinăriciu i dijmăritu, una suta stupĭ i râmătorĭ, una sută oĭ de oieritŭ, şi doĭ Lude ómenĭ strainĭ vierĭ la via bisericuţiĭ, să-ĭ aibă scutiţĭ şi aperaţĭ de tóte dăjdiile; cu care acestŭ privileghiu, viindŭ cu smerenie şi cu plecaciune înaintea Domnieĭ mele preotulŭ numiteĭ bisericuţe, făcutu-ne-aŭ rugăciune, ca să facemŭ şi Domnia mea milă de alŭ înoi şi de alŭ întări şi cu Domnesculu nostru Hrisovŭ; deci cetindŭ Domnia mea privileghiurile lorŭ şi pliroforisindu-ne încă, că acea bisericuţă, ce se află aicĭ înăuntru politieĭ lângă scaunulŭ Domnieĭ mele, este sub protecţia Domnieĭ, iar nu sub alta străină stăpânire, şi pre Domnulŭ Ţĕreĭ cunoscŭ de protectorŭ şi întru rugăciunile lorŭ ce facŭ către milostivulŭ Dumneḑeŭ, şi cu acésta orînduială fiindŭ supuşi sub a Domnieĭ ocrotire şi protecţie, de aceea li s'aŭ fostŭ şi datŭ acelŭ privileghiu, atât pentru ţinerea bisericuţiĭ, câtŭ şi pentru cele-alte milĭ; amŭ bine-voitŭ şi Domnia mea, pentru ca să fie rugătorĭ către milostivulŭ Dumneḑeŭ pentru viaţa şi bună starea Domnieĭ mele şi fraţilorŭ Domnĭ din urma nóstră oblăduitorilorŭ ţereĭ, şi pentru îndestularea şi fericirea acestiĭ creştinescĭ ţĕrĭ, în care trăeşce şi se odihnesce, şi i-amŭ datŭ acestŭ Domnesculŭ nostru Hrisovŭ, atât pentru a-şĭ avea acésta bisericuţă cu şóse pogóne vie aicĭ, precum aŭ avuto din vechime, cât şi pentru a li se păzi milele ce aŭ avutŭ, tóte precum mai susŭ le numimŭ; pentru care amŭ întăritŭ hrisovulŭ acesta cu Domnósca nóstră iscălitura şi pecete şi cu mărturia prea iubiţilorŭ Domnieĭ mele fiĭ: Costandinŭ Vvd., Dumtraşco Vvd., Nicolae Vvd, i cu a Dumnélorŭ cinstiţilorŭ şi credincioşĭ veliţilorŭ boerĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ mele: Nicolae Brâncovénŭ vel Vist. Dumitraşco Racoviţa vel Banŭ. Ianache Moruzi vel Vorn. de ţéra de susŭ. Manolache Brăncovénŭ vel Vorn. de ţéra de josŭ. Manolache Creţulescu, vel Vorn. Nicolae Filipescu vel Vorn. Costache Ghica vel Log. de ţéra de susŭ. Scariatŭ Ghica vel Logof. de ţéra de josŭ, Nicolae Hangerliu vel Hatm. Dumitrache Manu vel Post. Isacŭ Raletŭ, vel Clucerŭ. Dumitrache Schina vel Comisŭ. Nicolae Racoviţa vel Paharnicŭ. Iordache Palada vel Stolnicŭ. Iordache vel Sluger. Dumitrache Costandache vel Pit. şi Ispravniculŭ Costache Ghica vel Logof. de ţéra de susŭ, şi s'aŭ scrisŭ hrisovulŭ acesta la anulŭ dintêĭ alŭ Domnieĭ mele, aicĭ în oraşulŭ scaunuluĭ Domnieĭ mele Bucurescĭ, la aniĭ de la zidirea lumei lót. 7301, iar de la Domnulŭ şi Mântuitorulŭ nostru Is. Hris. lót. 1793, Maiŭ 14. de Ioniţă Rafailŭ biv. 3-lea logofĕtŭ.

Cond. XXVI pag. 70.

Cartea Catoliciloru de la Tergovişte sud. Dâmboviţa. — Zeml. Vlahscoe: Fiindŭ-că în oraşulŭ Domnieĭ mele Tergovişte, sud. Dâmboviţa, din vechime Domniĭ şi oblăduitorĭ ţĕreĭ aceştia aŭ datŭ voïe şi sloboḑenie, la câţĭ din ritulŭ catolicilorŭ se află locuindŭ şi adăpostindu-se acolo, cu dréptă muncă şi hrană a neguţătoriilorŭ, de şi aŭ făcutŭ unŭ locaşŭ de închinăciune, care s'aŭ

www.dacoromanica.ro

aflatŭ şi se aflá sub protecţia Domniei, *iar nu sub alta stapânire straina, si pe Domnulu Ţereĭ îlu cunoscu de protectoru întru rugaciunile şi pomenirile ce facu catre milostivulu Dumneḑeu la slujbele loru,* care locaşŭ cu acósta orînduială fiindŭ sub a Domniei ocrotire şi protecţie, aŭ avutŭ şi cărţĭ Domnesci vechi cu óreşí care milă Domnéscă, cu care cărţĭ viindŭ Băraţii de acolo cu smerenie şi plecăcinne la Domnia mea de s'aŭ rugatŭ prin jalbá, ca să le învoimŭ; după ce ne-amŭ pliroforisitŭ Domnia mea, ântêiŭ despre acóstă orînduială, şi amŭ véḑutŭ înşine cărţile trecuţilorŭ Domnĭ, amŭ bine-voitŭ de ne-amŭ milostivitĭ asupră-le, pentru ca sa fie rugatorĭ către milostivulŭ Dumneḑeŭ pentru viaţa şi buna stare Domnieĭ mele şi a fraţilorŭ Domni din urma nóstra obladuitorĭ a ţéreí, şi pentru îndestularea şi fericirea acestui pamêntŭ în care trăescŭ şi se ocrotescŭ, şi le-amŭ înoitŭ mila ce aŭ avutŭ ca să aibă a lua de la Ocniţa ce este din josu Tîrguluĭ Têrgovistea, cinci-ḑecĭ bolovani saro pe totŭ anu, pentru care să aibă a merge părinţiĭ Băraţi la cămăraşu de acolo să-şi ia acóstă milă de sare tótă deplinŭ nesmintitŭ în toţĭ anii, find-că acóstă milă aŭ avut-o şi de la alţĭ fraţĭ Domnĭ de maĭ nainte; de care porunceimŭ cămaraşilorú ce veţĭ fi la acóstá Ocniţá, întocmaĭ să fiţĭ urmátori, ca aşia este porunca Domniei mele .— ii saam receh. gopd. 1793. August 28.

Cartea Catoliciloru de la Câmpu-lungu sud Muscelu. — Zeml. Vlahscoe. Fiindŭ-că în oraşulŭ Câmpu-lungŭ, sud. Muscelŭ, din vechime Domniĭ şi obláduitoriĭ ţĕreĭ acesteia aŭ datŭ voie şi sloboḑenie la câţi din ritulŭ catoliciloru se află lŏcuindŭ şi adăpostindu-se acolo cu dróptă munca şi hrana nogţătotoriilorŭ de şi-aŭ făcutŭ un locaşu de închinăciune, *care s'au aflatu si se afla sub protecţia Domnieĭ, iar nu sub alta străina stapânire, şi pe Domnulu ţeriĭ cunoscu de protectoru întru rugaciunile şi pomenirile ce facu catre milostivulu Dumneḑeu* la slujbele lorŭ, care locaşŭ cu acéstă orînduială fiindĭ sub *a Domniei ocrotire şi protecţie,* aŭ avutŭ şi carţi Domnescĭ vechi cu óreşi care milă Domnéscă, cu carĭ cărţĭ viindu Băraţiĭ de acolo cu smerenie şi plecăciune la Domnia mea, de ni s'aŭ rugatŭ prin jalbă, ca să le înoimŭ, după ce ne-amŭ pliroforisitŭ Domnia mea ântêiŭ din acéstă orînduială şi amŭ veḑutŭ înşine şi cărţile trecuţilorŭ Domnĭ, amŭ bine voitŭ de ne-amŭ milostivitŭ asupra-le, pentru ca să fie rugători catre milostivulŭ Dumneḑeŭ pentru viaţa şi bunĭ starea Domnieĭ mele şi a fraţilorŭ Domnĭ din urma nóstră obláduitorĭ ai Ţĕreĭ, şi pentru îndestularea şi fericirea acestuĭ pămêntŭ în care trăescŭ şi se ocrotescú, şi le-amŭ innoitŭ milele ce le-aŭ avutŭ, adecă sa aibă a ţinea şi a scuti doĭ Liude óméni strĕinĭ, fără pricină, însă adusi acumŭ din străinătate; aşişderea să aibă a scuti şi ale bisericeĭ dreptu bucate: de oĭeritŭ oi una sută, de dijmăritu vedre una sută şi de pogonăritŭ pogóne 12, ce le are biserica în Dólulŭ Topolovenilorु, cum şi de vinăriciu vinulŭ ce se va face intr'acestea vii, i unu vicriu iarăşĭ omu străinŭ adusu acumu din străinătate, care şi acela sa fie nedajdicu întru

www.dacoromanica.ro

nimicŭ. Aşişderea şi pentru douĕ buţĭ cu vinŭ ce aŭ trebuinţă a-şĭ aduce în oraşu Câmpu-lungŭ sĭ fie sloboḑĭ şi nesupĕraţĭ în toţĭ aniĭ de către vinăricerii Domnescĭ a le coborî din Délŭ şi a le aduce în Câmpu-lungŭ îndată ce se vorŭ găti, însă din drepte viile lorŭ, fără de nicĭ o oprire, de vreme ce eĭ nu aŭ a plăti vinăriciulŭ pe drepte bucatele lorŭ ce vorŭ face în viile bisericeĭ, după mila ce li s'aŭ făcutŭ, fiindŭ-că aceste maĭ susŭ arĕtate milĭ aŭ avutŭ biserica şi mai nainte de la trecuţiĭ fraţĭ Domnĭ; pentru care de obşte poruncimŭ, nimenea întru nimicŭ, la celea ce maĭ susŭ se coprindŭ superare să nu facă, că aşa este porunca Domnieĭ mele. ii saam recech gpd. *1793 Augustu 28.*

Cond. XXVI, pag. 123.

Cartea Băraţilorŭ de la Rômnicŭ, sud. Vâlcea. — Zeml. Vlahscoe: Fiindŭ-că în oraşulŭ Domnieĭ mele. Rômnicŭ ot. sud. Vâlcea din vechime Domniĭ şi oblăduitoriĭ ţĕreĭ aceştia, aŭ datŭ voĭe şi sloboḑenie la câţĭ din ritulŭ catolicilorŭ se află locuindŭ şi adăpostindu-se acolo cu dréptă muncă şi hrană a negoţătoriilorŭ, de şĭ-aŭ făcutŭ unŭ locaşŭ de închinăciune, care s'aŭ aflatŭ şi se află sub protecţia Domnieĭ iar nu sub alta străină stăpânire, şi pe Domnulŭ ţĕreĭ cunoscŭ de protectoru întru rugăciunile şi pomenirile ce facŭ către milostivulŭ Dumneḑeŭ la slujbele lorŭ, care locaşŭ cu acéstă orînduială flindŭ sub a Domnieĭ ocrotire şi protecţie, aŭ avutŭ şi cărţĭ Domnescĭ vechĭ cu óreşĭcare milă Doméscă, cu care cărţĭ viindŭ Băraţiĭ de acolo, cu smerenie şi plecăciune la Domnia mea, de mi s'aŭ rugatŭ prin jalbă, ca să le înoimŭ, după ce ne-amu pliroforisitŭ Domnia mea ăntêiŭ de acésta orănduialâ şi amŭ veḑutu înşine şi cărţile trecuţilorŭ Domnĭ, amŭ bine-voitŭ de ne-amŭ milostivitŭ asupră-le pentru ca să fie rugătorĭ către milostivulu Dumneḑeŭ pentru viaţa şi bună starea Domnieĭ mele şi a fraţilorŭ Domnĭ din urma nóstră oblăduitorĭ aĭ ţĕreĭ, şi pentru îndestularea şi fericirea acestuĭ pămêntŭ în care trăescŭ şi se ocrotescŭ, şi le-amŭ înoitŭ milele ce le-aŭ avutŭ adică: să aibă a ţinea şi a scuti patru ómenĭ aduşĭ acum din strĕinătate, cărora de vorŭ fi streinĭ cu adevĕrat, să li să dee pecetluiturĭ Domnescĭ de la visterie; aşişderea să aibă a scuti şi ale bisericeĭ drepte bucate, de oĭeritŭ oĭ una sută cincĭ-ḑecĭ, i de dijmăritŭ litre douĕ sute; asemenea să aibă a ţinea şi unu vieriu la viile bisericeĭ ĭarăşĭ omŭ străinu adusŭ din străinătate, care şi acela să fie nesuperatŭ despre rândulŭ dăjdiilorŭ, fiindŭ-că acestea milĭ le-aŭ avutŭ şi de la trecuţiĭ Domnĭ de maĭ nainte; pentru care poruncimŭ la toţĭ câţĭ se cuvine intocmaĭ să fie următorĭ, nefăcêndŭ nimenea nimicŭ nicĭ unŭ feliŭ de supĕrare la câte se cuprinde maĭ susu. — ii saam receh gpd. 1793, Augustŭ 28.

Cond. XXVI, pag. 23.

www.dacoromanica.ro

V

Cultura publică

Sub domnia luĭ Alexandru Moruzi nu aflámu acte importante relative la scolĭ. Cronica anonimă a luĭ Zilotu Românulŭ (Fănuţă) scrie despre Alex. Moruzi că era «Domnŭ adevĕratu înfrumuseţatu cu multe darurĭ, înţeleptŭ fórte, iscusitŭ la minte, deşteptu la ale ţereĭ îndreptărĭ.....» Asemenea Dionisie Eclesiarculŭ ḑicea despre acestŭ Domnŭ, că «se vedea iscusitŭ la trebile ţĕreĭ.» Cu tóte aceste nu găsimŭ din respectulŭ cultureĭ publice niscaĭ acte importante de la acestŭ Domnitoru, de şi Enache Văcărescu continuă a fi omulu influinte şi pe lângă acestŭ Domnitorŭ. Adevĕrulŭ este, că din causa ciumeĭ se închiseseră scólele şi numaĭ cu încetulŭ după încetarea bóleĭ se redeschiseră. Dascălulŭ Dimitrie din Craiova, numitu acolo de Filaretŭ, ş'a reclamatŭ în Noembre 1796 léfa şi pe timpulŭ ciumeĭ şi Domnitorulu i-a acordat-o. («Biserica ort. română», an. 16, No. 2, pag. 99).

Numaĭ la 1794 Ianuarie 30 se redeschiseră scólele, cum se póte vedea din următórele douĕ acte:

Prea Inălţate Dómne.

Inşciinţămŭ Mărieĭ tale, că cu ajutoriulŭ lui D-zeŭ şi cu blagoslovenia Mărieĭ Tale s'aŭ isprăvitŭ şcólele, şi vor să se mute dascăliĭ într'ínsele, să bine-voeşcĭ Măria ta de a se da luminată porunca Mărieĭ tale către d-luĭ vel Spăt. şi către damnealuĭ epistatul Agieĭ, ca să dóe douĭ ómenĭ rândaşĭ pentru ca să fie de slujba Dascălilorŭ şi pentru paza şcóleĭ, de acésta înştiinţămŭ Mărieĭ tale. 1794. Ghen. 20.

Scarlat Vornicu.

Cond. XXV. Fil. 250.

Io Alecsandru Constan. Moruzi Vvd.

Poruncimŭ Domnia mea D-vóstră cinstiţilorŭ şi credincioşi Boerilorŭ Domnieĭ mele, Dumnéta vel. Spăt. şi Dumnéta Epistatule alŭ Agieĭ să daţi aceştĭ douĭ rândaşĭ la şcóle. 1794. Ghen. 21.

Vel. Logf.

Cond. XXV Fil. 250.

Deja în 14 Ianuarie 1794 constatămu, că Nazirulu Epitropieĭ şi alu şcólelorŭ raportéză luĭ Moruzi că s'aŭ gătitu casă de şcólă şi că s'a reparatu, avêndŭ de la 15 Ianuarie curent dascăliĭ în ele. Epitropii cerŭ de la Vodă să ordone Vistierieĭ a se da şcóleloru 20 scutelnicĭ, carĭ să care lemne pentru şcólă. Eacă actele:

www.dacoromanica.ro

Io Alecsandru Const. Moruzi Vvd.

Porunciimŭ Domnia mea Dumnévóstră Nazirilorŭ Epitropieĭ de Obşto, ca aceşti Liude 20 scutelnicĭ, ce cu Hrisovŭ aŭ şcólele, să-ĭ daţĭ Dumnóvóstră din satele Podinarilorŭ, ce sunt legate la Epitropie, şi Dumnéta vel. Vistierŭ să scaḑí Epitropia cu banii dăjdieĭ analogonŭ acestorŭ liude 20 şi până a se pune în faptă acéstă orânduială de a se aşeḑa numiţĭ liude 20 darvari scutiţĭ la şcólă pentru începerea de adusulŭ lemnelorŭ, porunciimŭ Dumnévóstră Naziriloru Epitropieĭ şi aĭ şcólelorŭ să cumpăraţĭ lomnele celea trebuincióse de încălḑit ilu odăiloru şcoliĭ. 1794. Ghen. 14.

Vel. Logf

Fila 231.

Preu Inălţate Dómne.

Ca prea plecata nóstră Anafora, înşciinţămŭ Mărieĭ tale, pentru casele ce s'au gătitu a fi şcóle, că astăḑĭ se isprăvescŭ de meremetŭ, şi mâne voru să se mute şi dascăliĭ într'însele, dar fiindŭ trebuinţă maĭ întâiŭ lemnele de focu, să bine-voeşcĭ Măria ta, a se da poruncă la Vistierie, spre a se face aceĭ douĕ ḑecĭ scutelnici ce i-aŭ avutŭ prin luminate Hrisoave, de a aduce lemne cându era şcólele, şi deosebitŭ să fie iarăşĭ luminată porunca Mărieĭ tale, către Dumnealorŭ Ispravniciĭ Ilfovuluĭ, ca să-ĭ găséscă aceştĭ ómenĭ maĭ curândŭ, şi să încépă a aduce şi lemne, şi neavêndŭ Dascăliĭ lemne de tréba foculuĭ, voru să ne silească să le cumpărămŭ cu banĭ; de acésta înscüinţămu, şi cum va fi luminata porunca Mărieĭ tale. 1794 Ghen. 14.

Dositeu al Ungro-Vlahii. Dumitrache Ban. Scarlat Grecénu Vornic.

In codicele domnescĭ aflămŭ menţiune de câte-va acte relative la scolĭ şi cultura publică:

La 15 Maiŭ 1795 A. Moruzi dă unŭ noŭ hrisovŭ de scutirĭ şi folosinţe pentru Constantinu, noulŭ dascălŭ de la scóla Româno-Slavonă din S-tu Gheorghe-vechiŭ. [1]

1. Iată acestŭ actŭ:

Hrisovulu Dascăluluĭ Costandinu, Slovenescu, de la sfintu Gheorghe Vechiu.

De vreme ce scóla Slovenească ce este aşeḑată aicĭ în oraşulŭ Domnieĭ mele Bucurescĭ la sfîntulŭ Gheorghe celŭ Vechiŭ, care este de învеţătura cărţiĭ slovenescĭ, unde nu numai din copiiĭ pământenilorŭ sĕ află la acéstă şcólă, ci şi alţĭ străini dintr'alte ţĕrĭ sunt veniţĭ, care şcólă este fórte trebuinciósă la tótă obştea acesteĭ ţĕrĭ pentru învĕţătură, fiindŭ metahirisitŭ totŭ norodulŭ cu acéstă învĕţătură la tóte trebuinţele, spre a cărora dare de învĕţătură de vechiĭ şi bĕtrâniĭ răposaţiĭ Domnĭ sunt orânduiţĭ cu plată Domnească douĭ dascălĭ, ca să se afle în toată vremea să învеţe copiiĭ, la care şcólă se află Costandinŭ Dascălŭ slovenescŭ cu unŭ ipo-didascălŭ alŭ sĕŭ, carĭ fiindŭ pămêntenĭ, cu case, socotitu-leamŭ Domnia mea trebuinţa ce orŭ avea, şi nu

www.dacoromanica.ro

Asemenea reînoiesce mônastireĭ Colţa hrisovulu de scutiri şi folosinţe pentru spitalu şi scóla românéscă. [1]

ĭ-am lasatŭ să fie de totĭ lipsiţĭ, a nu fi atinşĭ de óreşi-ce milă Domnóscă, mai vêrtosŭ că fiindŭ în linişte pururea, să fie cu mintea slobodă, şi să pună tótă nevoinţa a se sîrgui şi a sta napriştan, spre învĕţătura şi procopsóla copiilorŭ scolarnicĭ, şi pentru străinĭ şi pentru pământenĭ; a cărora dară nevoinţă şi strădanie nu le-amŭ trecutŭ nicĭ Domnia mea cu vederea, nicĭ amŭ luatŭ întru uitare, ci m'amŭ milostivitŭ şi printr'acestŭ cinstitŭ hrisovŭ alŭ Domnieĭ mele, hotărîmŭ ca eĭ şi tótă casa lorŭ în tótă vremea să fie apĕrată de totŭ felulŭ de dăjdiĭ, de nimicŭ nicĭ odinióră valŭ şi supĕrare să nu aibă; aşişderea şi drópte bucatele lorŭ, încă să fie scutite şi de totŭ ne dajnice, stupĭ şi râmătorĭ de dijmăritŭ, şi vinulŭ de vinăriciŭ, şi să fie şi câte o pivniţă aicĭ în Bucurescĭ apĕrate de fumăritŭ, de caminăritŭ, de vamă de vinŭ, Domnescŭ i Agiescŭ, de ortulŭ vatavuluĭ de cârciumarĭ, şi de tóte orĭ-ce alte angariĭ ce vorŭ eşi pe pivniţe, orĭ în credinţă de va fi dijmăritulŭ, séŭ vinăriciulŭ, séŭ dările pivniţelorŭ, orĭ de se vorŭ vinde, séŭ măcarŭ vre-odată de s'arŭ întâmpla ca să plătéscă şi ceĭ ce vorŭ avea cărţĭ şi Hrisó e Domnescĭ, iar numiţiĭ maĭ susŭ Dascălŭ nicĭ atuncĭ să nu dée, i totŭ-d'auna să fie scutiţĭ; asemenea pentru ajutoru caseĭ lorŭ să aibă şi Liude cincĭ străinĭ, scutiţĭ şi apĕraţĭ de totŭ felulŭ de dăjdiĭ şi orânduelile ce vor eşi pe ceĭ-l-alţĭ scutelnicĭ de la Visteria Domnieĭ mele preste anŭ pre ţéră, de nicĭ unele, nicĭ unŭ valŭ şi supĕrare să nu aibă; cum şi la vremea oieritului să aibă a scuti oĭ una sută cincĭ-ḑecĭ; încă sa aibă pe totŭ anulŭ a lua câte ocă una mie sare de la ocna Telega din sud. Prahova; deosebitŭ să fie casa numituluĭ Dascălŭ apĕrată de orĭ-ce felŭ de musafirĭ şi de tóte alte beilicurĭ, orĭ vel. Portar arŭ fi, séŭ altŭ din Boeriĭ şi slujbaşĭ, de cătră nimenea superare nicĭ-de-cum să nu aibă. Pentru care poruncimŭ Domnia mea şi Dumnevóstră Ispravnicilorŭ, şi D-vóstră Boerĭ séŭ slujitorĭ, care după vremĭ veţĭ fi orânduiţĭ cu orĭ-ce felŭ de Dăjdiĭ şi slujbe, de tóte câte scrie maĭ susŭ să aveţĭ a vĕ feri, şi dela nimenea întru nimicŭ valŭ şi supĕrare să nu aibă, pentru ca Dascăliĭ de la numita şcólă pururea aŭ avutŭ acestea milĭ şi de maĭ nainte de la alţĭ fraţĭ Pravoslavnicĭ Domnĭ, ce aŭ stătutŭ oblăduitorĭ crescinescĭ acestiĭ ţĕrĭ, precum ne-amŭ adeveritŭ Domnia mea din Hrisóvele Domniilorŭ séle, ce să vedură de noĭ; şi pentru ca să se păzéscă acestea milĭ ne clintite şi ne strămutate, amŭ întăritŭ Domnia mea hrisovulŭ acesta cu însăşĭ credinţa Domnieĭ mele Io Alecsandru Costandin Moruzi Voivodŭ, şi cu credinţa prea iubiţilorŭ Domnieĭ mele fiĭ, Costandinŭ Vodă, Dumitraşco Vodă, Nicolae Vodă, şi cu totŭ sfatulŭ cinstiţilorŭ şi credincioşiĭ Boerĭ Domniĭ méle; Nicolae Brancovénŭ vel Vist. Dumitraşco Racoviţă vel Banŭ, Ianache Văcărescu vel Spăt., Ianache Moruzi vel Vorn., de ţéra de susŭ. Manolache Brancovenŭ vel Vorn. de ţéra de josŭ, Manolache Creţulescu vel Vornicŭ. Nicolae Filipescu vel. Vorn., Costache Ghica vel Logf. de ţéra de susŭ, Scarlatŭ Ghica vel Log. de ţéra de josŭ, Nicolae Hangerliu vel Hatm., Dumitrache Manu vel Post., Isaac Raletŭ vel. Clucerŭ, Dumitrache Schina vel Comis, Nicolae Racoviţă vel Păhar., şi alţĭ; şi s'aŭ scrisŭ hrisovulŭ acesta în anulŭ dintâiŭ alŭ ântêeĭ Domniĭ alŭ Domnieĭ mele, aicĭ în oraşulŭ scaunuluĭ Domnieĭ mele Bucurescĭ, la lót. *1793 Maiu 15.*

Cod. XXVI. pag. 57.

1. Cod. XXVI, pag. 63. actulŭ din 1793. Vedĭ anexa.

www.dacoromanica.ro

Deja în 1793 Noembre 4, A. Moruzi adresase Mitropolituluĭ următorulŭ pitacŭ :

Pitac la Metropolie pentru banii şcolii ce sunt să-ĭ dèc preoţii de unu po. tal. 2 cĭfertul luĭ Sfeti Dumitru.

Io Alex. Constan. Moruzi Voivod.

Prea sfinţia sa părinte Metropolitŭ al Ungro-Vlahieĭ după anaforaoa ce ne-aŭ făcutŭ D-lor Năziriĭ Epitropĭ, find-că preoţiĭ din Eparhia sfinţieĭ Tale, şi ale părinţilorŭ Episcopĭ aŭ ca să dea acumŭ cĭfertulŭ de sf. Dumitru trecutu la cutie po. tal. doĭ., scriemŭ sfinţieĭ Tale şi poruncimŭ, că atât prea sfinţia Ta câtŭ şi părinţiĭ Episcopĭ, să rânduiţĭ mumbaşirŭ ca să împlinéscă de la preoţĭ aceştĭ banĭ, carĭ fără zăbavă să-ĭ faceţĭ teslim la Epitropie 1793 b. 4.

Cod. XXIII fila. 23

Din acest act se vede, că Domnitorulŭ voia ca şcólele să mérgă înainte şi de sigur după budgete anterióre. In adevĕr la 26 Februariu anul următoriŭ Moruzi ordonă plata lefilor regulată la dascălĭ :

Io Alecsandru Cons. Moruzi Voivodu.

Prea sfinţia Ta părinte Metropolite, din baniĭ şcólelor ce sunt să se dóe leafă Dascălilor, începêndu-se de la luna luĭ Ianuario ot. let. 1794 după Pitacu Domnieĭ mele, ce este datŭ la pré sfinţia sa, urmăndu-se până la sfârşitulŭ anuluĭ. tol. pisah gpd.

Trebuinţa de şcóle se manifestă prin jalóbe ce dau unii şi alţii cerênd *dascălĭ*. Aşa se cere şcolĭ la Craiova de Matei Băbeanu. Din anaforaoa Epitropieĭ, se póte vede şi că subsista deşi şubredă, organizarea şcolilorŭ după cum a făcut-o Alex. Ipsilante.

Eacă aceste acte frumóse :

Anaforaua ce au făcutu în dosul jalbi luĭ Mateiu Babèn sin Pitar Papa, ot. Craiova împreună cu alţii ce au copiĭ, pentru cerere de Dascălĭ.

Io Alecsandru Costan. Moruzi Vod.

Numaĭ la Rŏmnicŭ orânduimŭ să fie un Ipodidascălŭ cu léfă de la Cutie câte tal. douĕ-ḑecĭ pe lună, pentru care scriemŭ prea sfinţieĭ Tale iubitorule de Dumneḑeŭ sfinte părinte Episcopŭ al Rŏmniculuĭ, să găsescĭ şi să orânduescĭ omŭ cu sciinţă de învĕţătură, căruia plătindu-se de acolea acea léfă se va ţinea sfinţieĭ Tale în sémă la Cutie. 1793. Sept. 3.

Vel. Logof.

Cod. XXIV. Fila 405.

www.dacoromanica.ro

Prea Inălţate Dómne.

Insciinţăm Măriĭ tóle, că cu orânduiala ce dintru început s'aŭ făcutŭ pentru şcóle, la judeţele de peste Oltŭ, s'aŭ orânduitŭ şépte Dascălĭ, unul Elinescŭ cu tal. 360 pe anŭ, şi altul slovenescŭ tal. 120, în Craiova, amêndoĭ, în cele-l-alte judeţe câte un Dascăl românescŭ, po. tal. 60 pe anŭ, care tóte aceste lofĭ se daŭ dela Cutie plătindŭ Episcopulŭ acolo, şi ţiindŭ în sómă Cutia la socotélă, iară la Rŏmnicŭ Dascălŭ grecescŭ nu este şi ar fi de trebuinţă, căcĭ cătându-se depărtarea ce este de aicĭ până la Craiova, atâta este şi de acolo pênă la Rŏmnicŭ, iar cererea acestuĭ Boerŭ este pentru elenica Gramata, pentru care de va fi mila Mărieĭ tóle, de folosŭ arŭ fi să se orânduiască ca ipo-didascălŭ şi la Craiova şi la Rŏmnicŭ, spre folosulŭ sermanilorŭ copiĭ, cu lófă pe lună măcar câte tal. 20; acésta însciinţăm Mărieĭ tóle, şi cum Duhul sfântŭ va lumina pe Măria ta. 1793 Aug. 27.

Filaret al Ungro-Vlahieĭ, Dimitrache Banul. Scarlat Vornicul.

Cond. XXIV. fil. 405.

In 19 Augustŭ 1792 A. Moruzi renoiesce hrisovul şcóleĭ de pe moşia Şuţa (judeţulŭ Dâmboviţa), cea înfiinţată de Matheĭ Locusténu. [1]

1. Cod. XXVI. pag. 122. Iată actulŭ:

Hrisovulŭ Slugeruluĭ Mateiu Locusténu pentru mila bisericeĭ de pe moşia Şuţa din judeţulu Dâmboviţa.

De vreme ce credinciosulŭ Boeriulŭ Domnieĭ mele Mateiŭ Locusténu vel Slugerŭ, avêndŭ moşie ce se numesce Şuţa jud. Dâmboviţa, pe care moşie fiindŭ şi biserică, unde se cinstesce şi să prăznuesce hramulŭ adormireĭ prea sfinteĭ stăpâneĭ nóstre de Dumneḑeŭ născĕtóre, după ce aŭ înzestrat-o cu odăjdiĭ şi cu odóre, câte sunt trebuincióse, aŭ aşeḑatŭ şi preotŭ, care de apururea slujesce sfînta leturghie, şi osebitŭ de acésta aŭ maĭ împodobitŭ acéstă biserică *şi cu dascălŭ şi au făcutu orânduială de învaţa copiĭ sĕrmanĭ, fără de plată*, avêndŭ şi plata ostenelilorŭ atâtŭ preotulŭ câtŭ şi numitulŭ dascălŭ de la numitulŭ boeriŭ, pentru care făcêndŭ rugăciune numitulŭ boeriŭ Domnieĭ séle fratelui Mihaiŭ Vodă Şuţu ca să facă ajutoriŭ şi milă acesteĭ sfinte bisericĭ spre a se ajuta atâtŭ la trebuinţele sale câtŭ şi *aceĭ copiĭ sĕrmanĭ la îmbrăcamintea şi cheltuiala ce vorŭ avea trebuinţa*, vĕḑêndŭ Domnia mea hrisovulŭ Domnieĭ séle cu lót 1793 Maiŭ . . . . prin care orînduesce milă sfinteĭ bisericĭ, acelŭ preotŭ să fie scutitŭ de tóte dăjdiile şi angariile orĭ câte vorŭ eşi pe alţĭ preoţĭ dajnicĭ, cum şi de ploconulŭ vlădicescu, de nicĭ unele supĕrare să n'aibă, cum şi dascălulŭ să fie scutitŭ de tóte dăjdiile şi angariile orĭ-câte vorŭ eşi pe ţéră de la visteria Domnieĭ mele; aşişderea să iée şi de la Ocna Telega, pe totŭ anulŭ, bolovanĭ de sare una sută pentru ajutorulŭ bisericiĭ şi acelorŭ copiĭ sĕrmanĭ; cum şi liude 6, ómenĭ strĕinĭ, fără de pricină, pe carĭ găsindu-ĭ şi cercetându-ĭ Dumnólorŭ Ispravniciĭ, după adeverinţa ce va aduce, să li se dée şi pecetluiturile de la visterie, spre a fi în pace şi nesupĕraţĭ;

www.dacoromanica.ro

Şcóla cunoscută nouă, din Agiesci, continuă să esiste şi primesce şi ea unu nou hrisovu de la Moruzi, în 30 Augustu 1794. [1]

Asemenea şcóla de la Monastirea Obedeanu din Craiova, în acelaşi anŭ 1794 Augustŭ 28, este din noŭ recunoscută de A. Moruzi şi favorisată cu specialu hrisovu. [2]

---

asemenea şi stupiĭ ce va avea sfînta biserică să fie scutiţĭ şi apărаţĭ de dijmăritŭ, i vinurile de vinăriciŭ şi oi 300 de oĭeritu; dreptŭ aceea şi Domnia mea milostivindu-ne întărimŭ tóte acestea milĭ, ca sa se pázóscă nestrămutatŭ, să fie pentru ajutorŭ la celea trăbuincióse, adeverindŭ Hrisovulu acesta cu însăşĭ credinţa Domnieĭ mele Io Alexandru Costandinŭ Moruzi Voivodu, şi cu credinţa pró iubiţiloru Domnieĭ mele fiu, Constandinŭ Vvd., Dumitraşco Vvd., Nicolae Vvd., Ispravnicŭ fiindu Scarlatŭ Ghica vel. Log. şi s'au scrisŭ la lŏt. 1793. Aug. 19, de Gheorghe Log. za taină.

Cond. XXVI, pag. 122.

1. Cod XXVI.

2. *Hrisovŭ pentru Monăstirea Obedenilorŭ de la Craiova, unde este spitalu şi şcóla.*

Fiindŭ-că cinstiţiĭ şi credincioşii boeriĭ Domnieĭ mele, Dumnăcluĭ caimacamulŭ şi Dumnéloru divaniţiĭ de la Craiova, după porunca ce aŭ avutŭ de la Domnia mea, cercetândŭ de starea şi orânduiala Mŏnăstireĭ Obedénuluĭ din Craiova, prin anaforaoa de la Mart. 18 a acestuĭ anŭ ne-aŭ datu prin pliroforie pe largŭ, cum că acéstă Monastire din începutulu eĭ a fostŭ slobodă şi nicaerĭ legată de rĕposatulŭ ctitoru al eĭ Costandinu Obedeanu biv vel Paharnicŭ, ce o aŭ ziditŭ şi o au înzestratu, avêndŭ întocmire prin diata ctitorului spre a se chivernisi de epitropĭ şi a se face din veniturile eĭ ajutoru la lucrulu de Obştea poliţieĭ trebuinciosu şi de sufletu folositorŭ, cum ne au arĕtatu la acésta şi dovedile eĭ în scrisŭ cu întăririĭ vechĭ Domnescĭ, a căruia orânduiala strămutându-se după vremĭ, în alte chipurĭ, aŭ lipsitŭ şi acel lucru sufletescu şi trebuinciosŭ politieĭ, care era a se urma la acéstă Monăstire, unde cu tóte că in celea de pe urmă Domnia sa fratele Alecsandru Vodă Ipsilantŭ, după scoposulu aceluĭ rĕposat ctitoru a fostŭ întocmitŭ la acéstă Monastire locu de şcólă cu *dascălŭ* pentru înveţătura copiilorŭ de obşte şi spitalŭ de bolnavĭ cu doftorĭ, dóră după întâmplarea răsvrătireĭ vremeĭ şi una şi alta aŭ lipsitŭ, şi Mŏnăstirea încă cu totulŭ s'aŭ stricatŭ ajungêndŭ la dărăpânare desavârşitu, nu numaĭ cele din prejur, ci însuşĭ amvonulŭ sfinteĭ bisericĭ aŭ ajunsu a cădea cu totulŭ, cum şi lucrurile eĭ aŭ începutŭ a se risipi şi a se strica de la dênsa; şi pentru de a veni acéstă Mŏnăstire la stare şi a se pazi buna orânduiala a aceluĭ rĕposatŭ ctitorŭ, carele prin diata sa întărită cu hrisóve Domnescĭ, neîngăduind nicĭ pre ceĭ din némulŭ sĕŭ amestecŭ la epitropia şi stăpânirea acesteĭ Mŏnăstirĭ şi a lucrurilorŭ eĭ, nicĭ de a se închina şi de a se lega undevaşĭ sub chivernisire de epitropĭ, aŭ socotitŭ Dumnélorŭ şi cu socotélă de obşte aŭ alesŭ din negutătoriĭ politieĭ barbaţĭ cu ipolipsis scuţĭ de ipochimeni credincioşĭ, doĭ, anume: Barbu Pleşoianu şi Costandin Caradinul, spre a-i orândui Domnia mea epitropĭ aĭ Mŏnăstireĭ şi lucrurilorŭ, cărora să li-se dée în sóma

www.dacoromanica.ro

Esistă subt A. Moruzi și școla românéscă de la Monastirea

tóte a le Monăstireĭ și prin mănele loru să strângă vinăricinrile, să facă cheltuéla eĭ; a căroru anafora găsiud-o Domnia mea cu cale, ca o următóre aședamântulnĭ ctitornluĭ, amu întăritu Domnia mea, la Maiŭ 19, cu coprindere ca să facă zaptŭ tóte ale Monăstirei mișcătóre și nemișcătóre, prin catastihu iscălitu de Dumnélnĭ caimacamu și de Dumnélorŭ boeri ca să le chivernisósceă cu silința spre sporŭ și adansŭ, dândŭ porunncă, ca prin marafetulŭ Dumnélui caimacamuluĭ și a Dumnélorŭ Boerilorŭ, să se strîngă tóte lucrurile Monăstirei celea risipite, a se une la locŭ și pe totŭ anulu să-șĭ dée socotélă înaintea Dumnélui caimacamuluĭ și a Dumnéloru boeriloru; unde să fie fața și rudele reposatulnĭ ctitorŭ; iară pentru venitulŭ de estimpu aŭ avutu porunca nóstră Dumnéloru boeriĭ, ca să cerceteze câtŭ a statŭ și să ni-l arète, ca să vedemu adica cu ce se póte ajuta acumu la dregerea zidurilorŭ din veniturile ei; așișderea a făcutu și chefșu prin vederea Dumnéloru la fața locului de zidirile celea fórte rĕŭ stricate, care sunt multu trebuincióse a se drege și a se face negroșitu acumŭ și au chibzuitu iarășĭ după porunca nóstră, după numĕrulu odăilorŭ și după starea Mŏnăstirei și mai vărtosŭ după trebuința politiei ce este mai cu cuviință a se întocmi la acéstă Mŏnăstire școlă, adecă cu dascălu și cu câțĭ ucenicĭ? séu spitalu cu doftorĭ și cu câțĭ bolnavi? ne-avêndu locu după cum ne-amŭ pliroforisitu a încăpé și una și alta; carĭ prin alu doilea anafora a Dumnéloru, de la Iulie 20, ne-aŭ insciințatu că venitulu de estimpu este tal. 500. Iară cheltuiala care trebne a se face acumŭ la dregerea celoru trebuincióse, la facerea amvonulnĭ și la alte întemeieri ale bișericeĭ i împrejuru la 20 odăi, după catastihu ce ne aŭ trimesŭ, este taleri 1350, care acóstă cheltuéla ce trebuesce acumŭ estimpŭ de o dată la facerea numiteloru ziduri, Dumnéloru boeriu pămêntenu însuși de sine s'aŭ proerisitu a-o da de la Dumnélorŭ acum, adecă tal. 1000 dupa fóia ce ne au trimesu, ca la unŭ lucru sufletescu și de-- însușĭ trebuința politiei folositorŭ, și ceĭ-l-alți talerĭ 350 să se dea din venitulu de estimpŭ alŭ Mŏnăstirei, după trebuința politieĭ, au socotitu și aŭ facutu arĕtare și rugăciune Domnieĭ mele de a se face școla de învățatură, cu 20 de copiĭ și cu Dascălŭ, fiindu și numĕrulŭ odailorŭ numai de încăperea și trebuința unui Dascălu din tâiŭ, și unuĭ Dascălŭ alŭ doilea, cu 20 ucenici, și unu Doftoru a politiei numaĭ de șederea sa, prisosindu patru odăi pentru Epistatŭ și slugĭ, după cum iarășu prin fóia ce ne-au trimisŭ sunt aretate 20 odăĭ la numĕrŭ cu cămările lorŭ; a căroru rugăciune am primit-o Domnia mea, ca unu lucru trebuinciosu și folositoru politieĭ și parții loculuĭ, maĭ vêrtosŭ că și jălbĭ sau datu Domnieĭ mele de la unele jupânese veduve și scapatate și Boerinași din partea locului, cĭ ne fiindŭ școlă orânduită de învĕțătură și nefiindu-le copiii primiți, remânŭ fără de lumina învĕțăturei și a cunosciuței, după ce Domnia mea și până acumŭ dămŭ pe totu anulŭ de la cutia milostenicĭ câte tal. 500 pentru Dascalŭ alu Craioveĭ; decĭ dară după ce amŭ hotărîtu Domnia mea, ca să întocminŭ acóstă Mŏnăstire și școlă de învĕțăturĭ, amŭ socotitŭ apoĭ cheltuéla trebuinciósă ca să urmeze pe totu anulŭ a avea plata Dascalul ĭ și la ajutoriu de hrana copiilorŭ sĕracĭ, carĭ se vorŭ osirdui spre învĕțătura cărții, și întâiŭ Domnia mea orânduimŭ și hotărîmu să se deie din Vama Craioveĭ tal. 400 pe totŭ anulŭ, începêndŭ de la anulu viitorŭ înainte, peste banii cumpĕrătoreĭ, care cu tal. 500 ce se dau de la cutie pe tot anulŭ, din banii școlelorŭ pentru Dascălulŭ Craioveĭ facŭ tal. 900. Orânduimŭ Domnia mea să se dóe și din venitulu Mŏnăstireĭ

www.dacoromanica.ro

Motruluĭ, cum dovedescu hrisóvele de scutire acordate dascălului de la acea şcólă, din 5 Martie şi 8 Septembre 1793. [1]

Acéstă şcólă va continua să esiste până târdiu în secolulŭ al XIX-lé.

Cum şi ă esistaŭ şcóle românescĭ în judeţe subt A. Moruzi, se póte documenta cu actele ce dămŭ în notă (Reclamaţiunea de léfă a unui dascălŭ de la Roşiĭ-de-vede) cum şi cu arĕtarea Focşeneniloru din jalba loru către Domnitorŭ, că eĭ n'au şcólă şi sunt depărtaţĭ de şcólele din alte oraşe. [2]

pe anŭ tal. 300. Iară ceialalţĭ banĭ a venituluĭ să se cheltuiască de Epitropii Mŏnăstireĭ la trebuinţele Bisericeĭ, şi la meremeturĭ în vremĭ, şi la cheltuelile următóre, din carĭ venituri aŭ să-şi iée Epitropiĭ ḑeciuiala lorŭ pentru osîrdia şi ostenéla lorŭ, precum li s'aŭ făgăduitŭ, să dée şi sfinţia sa iubitoru de Dumneḑeŭ părintele Episcopu Rămnicu tal. 150 pe anu, cum şi Dumnélui Caimacamu Craioveĭ, ce va fi după vremĭ, tal. 150 carĭ aceştia toţĭ se adună pe anŭ 1500, din care orânduimu Dascăluluĭ dintâiŭ tal. 700 pe anŭ, cu prisosu de tal. 200 peste ce lua maĭ nainte, Dascălului al doilea tal. 200 pe anu, şi 600 să se cheltuiască la 12 copiĭ sĕracĭ, de liude po. tal. 50 pe anu pentru hrana şi ajutorulŭ lorŭ; carĭ n'aŭ stare şi putere părinţiĭ loru de a-ĭ chivernisi să aibă numaĭ invĕţatură fără de plată de la Dascalulu acesteĭ şcóle, iarŭ hrana şi îmbrăcămintea lorŭ să-şi aibă din casele parinţiloru, după cum şi la şcolile de aicĭ se urméză, şi fiindŭ că acesteĭ Mŏnăstiri cum şi şcóleĭ de învăţătura, i s'au fostŭ făcut de la Domnia mea, maĭ dinainte, miĭ de ḑece liude, poruncimŭ ca aceĭ ḑece liude să fie şi de acumŭ înainte ne dajnicĭ, ca să posluşască la aducerea de lemne, cum şi doĭ Preoţĭ ce voru fi slujitoriĭ sfinteĭ Biserici să fie ne supĕraţĭ de dajdie Preoţéscă; decĭ pentru acestea tóte, ca să se urmeze după cum Domnia mea le-amŭ întocmitu şi le-amu hotăritu, atâtu pentru orânduiala sfinteĭ Mŏnăstirĭ, câtu şi pentru orânduiala şcoleĭ, amu datu după rugăciunea Dumnéloru Boerilorŭ, acestŭ Domnesculu nostru hrisovu de întărire prin care poruncimŭ, ca Dascălulŭ din tâiŭ şi al doilea, ca uniĭ ce aŭ plata de simbrie îndestulată, să aibă pururea şi în tótă vremea silinţă şi sîrguială la învĕţătura copiloru, ca să se procopséscă şi ca să se cunóscă din silinţa şi osîrdia lorŭ, rodulu învĕţăturei, purtându grijă pururea şi în tótă vremea Dumnéluĭ Caimacamulŭ, şi cu Dumnéloru Boeriĭ divaniţĭ, de aşĭ avé şcóla acésta cum şi Mŏnăstirea buna stare şi orânduiala loru, după datoria ce aŭ, ca unu lucru folositorŭ de obşte; pentru care amu adeveritŭ hrisovulŭ acesta cu însăşĭ iscălitura şi pecetea Domniĭ mele, i cu credinţa pró iubiţilor Domnieĭ mele fiiĭ: Constantinu Vvd, Dumitraşco Vvd, Nicolae Vvd, Gheorghe Vvd. martor puindŭ şi pe Dumnélorŭ cinstiţiĭ şi credincioşiĭ veliţĭ Boerĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ mele. i proci 1794. Angustŭ 28.

Cond. XXVI. Pap. 228.

1. Cod. XXVI.

2. *Anaforaoa ce s'au facutu în dosulu jalbeĭ luĭ Nedelco Dascalu de la Roşi-de-Vede, sud. Telcormanu pentru simbria lui.*

Io Alexandru Const. Moruzi Vvd.

Prea sfinţia ta, părinte Metropolite, orânduiala ce va fi fostŭ, şi câtŭ se va

www.dacoromanica.ro

Se pare că mitropolitulŭ Filaretŭ şi episcopiĭ nu prea administrară până în fine onestu baniĭ scólelorŭ, căcĭ nu plătiră lefile dascălilorŭ. Din actulŭ ce dămŭ in notă se va vedé că Moruzi s'a ocupatu de scólele judeţene ca şi de cele din Bucurescĭ.

In cartea pastorală séŭ enciclică canonică a Episcopului de Rómnicŭ Filaretŭ, aflămŭ, că preoţii cei mai iscusiţi şi maĭ impodobiţi la inveţătură erau indemnaţĭ să strîngă copiiĭ şi să-i inveţe carte, pe la satele mari. In acéstă-şi enciclică vedemŭ, că intre datoriile protoereilorŭ era şi privigherea asupra şcóleĭ aflătóre în judeţulu respectivu, ca să vadă: «De se silesce dascălulŭ cu învăţătura copiilorŭ şi ce sporire facu la învĕţătură? şi de li se urméză orânduiala séŭ nu?»[1]

Se vede, din actele ce aducemŭ, că Focşanii atâtŭ de maltrataţĭ şi ruinaţĭ in rĕsboiulŭ din urmá este unulu din rarele oraşe, carĭ nu aŭ vĕdutŭ redeschisă şcóla sa.

Focşaniĭ reclamă deci, în 2 Iulie 1796, să li se dea şcólă, să le rânduiască dascălŭ românescŭ, cu léfá de la Epitropia obştéscă. Domnitorulu însărcinéză pe Mitropolitulŭ ţĕreĭ şi pe ispravnicĭ, să găsescă asemenea «dascălŭ cu învĕţătură bună şi cu léfă de 10 talerĭ pe lună de la Epitropia obştéscă.» Acéstă léfă, pentru inlesnire, se va plăti de Egumenulŭ S-tului Ionŭ din Focşanĭ. Totŭ-odată Domnitorulŭ rânduesce o Epitropie specială a şcoleĭ d'acólo, compusă din doĭ negutitorĭ. Ispravnicii aŭ găsitŭ dascălulŭ dorítu «cu inveţătură bună şi cu condeiŭ bunŭ românescŭ, anume preotulŭ Iacobu de lă S-tu Neculai şi s'aŭ aşeţatŭ şcóla, rânduindu-se şi doĭ din fruntaşii orăşenĭ şi

---

face dreptŭ să i se facă tacsilu de aceea, asupra căruia va fi remasŭ banii, şi să i se dea celuĭ ce aŭ slujitŭ. 1793. Ghen. 8.

Vel. Logf.

Prea Inălţate Dómne,

Ascultândŭ luminată porunca Mărieĭ Tale de la acóstă jalbă, amu făcutu cercetare, şi baniĭ *Dascălilorŭ, atâtu de aicĭ din Bucurescĭ, câtu şi de prin judeţe deplinŭ pre anulŭ 1793, i-au popritŭ prĕ sfinţia sa proin Mitroropolitu şi cu părinţiĭ Episcopĭ, din baniĭ şcóleloru, şi asupra Epitropieĭ n'au rĕmasu nicĭ unu banu neplătiţĭ a dascălilorŭ, ci de nu i s'au datu jaluitoriuluĭ nicĭ unŭ banŭ, va fi luminata porunca Mărieĭ Tale, de i se vorŭ da de către Archiereu ce-ĭ cade acestu judeţu in Eparchie; iara pentru cererea ce face, ca să i se imulţască léfa, fiindu că acum şcó'ele s'au datu asupra prĕ sfinţieĭ sĕle părinteluĭ Mitropolitu, şi s'au pusu la orânduială şcolile Bucurescilorŭ, maĭ vîrtosu că de obiceiu prin judeţe, cu acestu preţu au fostŭ tocmiţĭ toţĭ dascaliĭ, şi acum auţindu de jaluitoriu ca i s'aŭ mărítŭ léfa, toţĭ vor face asemenea supĕrare auţuluĭ Maririĭ Tale, ci remâne la acésta, cum Domnulu D-ţeŭ va lumina pe Maria Ta.* 1794. Ghen. 6.

Cond. XXV. Fil. 226. *Scarlat Vornicu.*

1. *Biserica ort. română, anulŭ 15, No. 8, pag. 627 etc.*

www.dacoromanica.ro

anume polcovnicului Iónŭ Tartiesculu şi Ión Ciauşu Copcea ca epitropĭ. » Domnitorulŭ dă în 2 Iulie 1796 hrisovu şcóleĭ pentru asemene organisare. [1]

La Caracalŭ încă este şcólă «*de învĕţătură copiilorŭ.*» In favórea eĭ, a uneĭ biserici şĭ a orăşeniloru, avemŭ următorulŭ actu:

Hrisovu pentru moşia Caracaluluĭ din Sud. Romanaţĭ, ce s'aŭ lasatu a fi iarăşĭ sloboda Domnéscă, care era dăruită d-luĭ Vistieriuluĭ Dinulu Filipescu.

Dumneḑeésca învĕţătură şi întâiŭ maĭ trebuinciósă óameniloru a o învĕţa, este, ca să se cunóscă cinevaşĭ pre sine, fiind-că celŭ ce se va cunósce pe sine

1. Cod. XXVI. Fila 285. Eacă acestŭ hrisovŭ:

Io Alexandru Cost. Moruzi Vvd. Cosp. Zemli vlahiscoĭ

Fiindu-că după jalba şi rugăciunea ce aŭ făcutu Domnieĭ mele oraşanii din oraşulu Domnieĭ mele Focşaniĭ de dincóce, sud. Slam Rŏmnicu, cum ca depărtaţĭ fiindu de oraşele ce aŭ şcóle de învĕţătura cărţiĭ, se afla copiii loru lipsiţĭ, făr'de nicĭ o lumină de învĕţătura credinţeĭ, cerêndŭ mila şi ajutorulŭ Domnieĭ mele, de a li se rândui unu dascălu rumânescŭ cu léfă, de a putea ţinea şcólă în numitulu oraşu; a cărora rugăciune primind-o Domnia mea spre folosulu şi îndestularea care o voimu de a fi locuitoriĭ ţereĭ Domnieĭ mele, întru tóte cele trebuincióse, îndestulaţĭ şi nelipsiţĭ, amu poruncitu prin anaforaoa ce ne-aŭ făcutŭ Preasfinţitulu mitropolitu alu ţereĭ, la D-loruĭ ispravnicĭ, ca sa găsósca unu dascălu românescu, cu învĕţătură bună spre a aşeḑa şcóla în numitulŭ oraşŭ, caruia i-amu orînduitŭ Domnia mea şi hotărîta léfă pe lună câte taleriĭ 10 de la Epitropia obştieĭ, care banĭ pentru înlesnirea primireĭ amu poruncitu ca să-ĭ respunḑă acolo pe tóta luna Egumenuluĭ Monastireĭ Sf. Iónu din Focşanĭ, şi luându adeverinţa dascălului de primire, iscalită şi de doĭ negutitorĭ aĭ oraşuluĭ, ce se voru orîndui ca Epitropi şi purtatorĭ de grijă aĭ şcóleĭ să se scaḑă Egumenuluĭ aicĭ la Epitropie din banii şcólelorŭ ce da mônastirea la fie-care anu. Dupa care porunca aŭ venitu respunsu Domnieĭ mele, alu Ispravnicilorŭ, cum că s'au găsitŭ Dascalu cu învĕţătură bună şi cu condeiŭ bunu, anume Iacovŭ de la sf. Neculae şi s'au aşeḑatu şcóla în numitulu oraşu rânduindu-se şi chiar din oraşeniĭ fruntaşĭ anume: Polcov. Iónu Partiesculu şi Iónŭ Céuşu Copcea, ca Epitropĭ şi purtătorĭ de grija aĭ şcóleĭ. Pentru care ne-au trămisŭ şi orăşeniĭ jăluba loru de obşte de mulţămire, rugându-se iarăşĭ ca să-ĭ milnimu cu Hrisovulŭ Domnieĭ mele de întărire şi urmare nestrămutată.

A cărora rugăciune iarăşĭ primind'o Domnia mea, le-amŭ datu acestŭ Domnescŭ Hrisovu de întărire, ca sa li se păzéscă acóstă întărire a şcóleĭ nestrămutată, şi pe tótă luna să ia orînduitulŭ dascalŭ léfă de la Monăstire, cu care va fi scăḑută, după cum amŭ ḑisŭ, din banii şcólelorŭ.

Dreptŭ aceea îndatorămŭ pe numitulŭ Dascălŭ a'şi pune silinţă la învĕţătură spre a procopsi ucenicii şi spre a arĕta rodurile de'nvĕţătură în faptă. Şi poruncimu ca să se trécă acestŭ Hrisovu şi în condica Metropolieĭ, precum şi în condica Epitropieĭ, scriindu-se hrisovulŭ acesta la lót 1796, Iulie 2 de Gheorghe biv. treti Logof.

L. S. *Prot. vel. logf.*

www.dacoromanica.ro

va cunósce şi pe Dumneḑeŭ, şi celu ce va cunósce pre Dumneḑeŭ va fi în chipulŭ luĭ Dumneḑeŭ, şi în chipulŭ lui Dumneḑeu va fi cel ce se va face vrednicŭ luĭ Dumneḑeŭ, celŭ ce nu face vre-unŭ lucru nevrednicu lui Dumneḑeu; dreptŭ acea fieşcare gândindu ale sale tóte şi iarăşi smeritŭ înaintea lui Dumneḑeŭ şi ḑicêndŭ ce gândesce şi făcêndu celea ce ḑico, atunci vrednicu va fi luĭ Dumneḑeŭ. Decĭ în tótă vremea se cuvine, ca nicĭ odinióră să nu se odihnéscă îngrijirea fíreĭ pământescĭ, şi în totŭ chipulu să se siléscă a fi următóre stăpânireĭ cerescĭ a celuĭ a tóte Oblăduitoriu, şi peste tóte începĕtórele şi puterile chivernisitoriŭ, prea bunuluĭ Dumneḑeu, ḑiua să grăiască cu buzele facereĭ de bine şi nóptea mintea să-ĭ cugete gândurĭ arĕtătóre şi următóre facereĭ de bine. Decĭ fiind-că Dumnéluĭ cinstitulu şi credinciosŭ Boerulu Domnieĭ mele Costantinŭ Filipescu biv. vel Vist. avêndŭ moşia Caracaluluĭ din sud. Romanaţĭ cu totŭ cuprinsulu şi hărăzire de către Domnia sa fratele Mihaiŭ Vodă Suţulŭ, ca o slobodă şi Domnéscĕ ce dinceputŭ era, precum veḑumŭ Domnia mea hrisovulŭ Domnieĭ sale ot. let..., care moşie stâpânindu-o şi Dumnéluĭ până acumŭ, aŭ cugetatŭ la datoria cea firéscă a facerilorŭ de bine şi cu deplinŭ creştinescŭ hrisovŭ arĕtându-se, a bine-voitŭ de au dăruitŭ acéstă moşie şi Dumnéluĭ orăşenilorŭ de la Caracalŭ şi bisericéi de acolo, unde este să se ţie *şcólă de învĕţâtura copiilorŭ,* purtându grijă cu a loru cheltuială, pentru tóte orânduielile, atâtŭ la ale bisericeĭ trebuinţe, cât şi a şcoleĭ, a se întemeia cu dascălu vrednicŭ; pentru care acéstă hărăzire ce au făcut-o şi Dumnéluĭ către numiţiĭ orăşenĭ, vĕḑumu Domnia mea şi cartea din partea Dumiséle, adeveritŭ de prea sfinţia sa Metropolitulŭ ţĕreĭ, şi de iubitorii de Dumneḑeŭ părinţii Episcopĭ şi de toţĭ Dumnélorŭ cinstiţĭ şi credincioşi Boeriĭ Domnieĭ mele, carĭ dinpreună ne facŭ rugăciune, ca să li se dea şi orăşenilorŭ Domnescŭlŭ nostru hrisovu, spre întărirea stăpânireĭ loru la hărăzirea acésta, ce li s'aŭ făcutŭ; decĭ, după ce amŭ lăudatu maĭ întâiu iubirea de ómenĭ a Dumisale numituluĭ cinstitŭ şi credinciosŭ Boeriulu Domnieĭ mele Filipescŭlŭ biv. vel Vorn. şi facerea de bine şi răvna creştinéscă, cu care printr'acéstă faptă plăcută luĭ Dumneḑeŭ şi vrednică de pomenire s'au arĕtatu, amŭ bine-voitŭ Domnia mea de le amŭ datŭ orăşănilorŭ acestu cinstitu Domnescŭ hrisovŭ, ca atâtŭ aceştĭ ce se află acumŭ şeḑĕtorĭ acolo, câtŭ şi alţiĭ ce după ce vremĭ se vorŭ învrednici a-şĭ avé locuinţă la acelŭ locŭ, toţĭ să fie sloboḑĭ de claca moşieĭ, de dijma bucatelorŭ, de otaştina viilorŭ şi să o stăpânéscă orăşeniĭ şi biserica de acolo cu pace, numaĭ să pórte şi eĭ grijă atâtu pentru biserică a-şĭ avé tótă îndestularea celorŭ trebuinciósé, cu preoţi, cu cântăreţĭ, odăjdiĭ şi sfinte vase, câtŭ şi şcóla cu învĕţâtura copiiloru pe deplinu; întărindŭ hrisovulŭ acesta cu însăşĭ credinţa Domnieĭ mele, Io Alecsandru Costandinŭ Moruzi Voivod, şi cu credinţa prea iubiţilor Domnieĭ mele fiĭ: Costandinŭ Vvd., Dumitraşco Vvd., Nicolae Vvd. i cu tot sfatulŭ Dumnélorŭ cinstiţilorŭ şi credincioşĭ veliţilorŭ Boerĭ aĭ Domnieĭ mele: Nicolae Brâncovénu

www.dacoromanica.ro

vel Vistierŭ. Dumitraşco Racoviţă vel Banŭ. Ienache Văcărescu vel Spătar. Ienache Moruzi vel Vorn. de ţéra de susŭ. Manolache Brâncovénu, vel Vor. de ţéra de josŭ. Manolache Creţulescu vel Vor. Nicolae Filipescu vel Vor. Costache Ghica vel Log. de ţéra de susŭ. Scarlat Ghica vel Log. de ţéra de josŭ. Nicolae Hangerliu vel Hatmanŭ. Dumitrache Manu vel Post. Isaac Ralet vel. Cluceriŭ. Dumitrache Schina vel Comis. Nicolae Racoviţă vel Paharnic. Iordache Palada vel Stol. şi Ispravnic Costache Ghica vel Log. de ţéra de susŭ; şi s'aŭ scrisŭ hrisovulŭ acesta aicĭ în oraşulŭ Domnieĭ mele Bucurescĭ la anulŭ celŭ dintâiŭ a Domnieĭ mele, în lét de la zidirea lumeĭ 7301, iar de la Domnulŭ şi Mântuitorulŭ nostru Is. Hris. lét 1793. Iunie 24, de Ioan biv, 3-lea Logf.

Cond. XXVI, pag. 118.

La Têrgulŭ Jiuluĭ avemŭ a înregistra existenţa şcóleĭ organisată de Stoln. Dumitrache, cunoscutulŭ istoricŭ alŭ evenimentelorŭ dela 1769—1775. Eată Hrisovulŭ relativŭ la şcólă şi la biserica Sf. Voivoḑi:

Hrisovŭ Bisericeĭ din Tîrgulŭ Jiuluĭ, de milele ce are.

Tóte facerile de bine ce săvârşescŭ Domniĭ şi Oblăduitoriĭ Ţĕriĭ, spre întărirea şi ajutoriulŭ sfintelorŭ luĭ D-ḑeŭ locaşurĭ, sunt după datoria şi evlavia creştinéscă, iară celea ce pricinuescŭ şi deosebitŭ folosŭ şi mângăere din partea noroduluĭ politicescŭ, cu atâta sunt maĭ multŭ vrednice şi bine primite luĭ D-ḑeŭ şi ómenilorŭ. Dreptŭ aceea, fiindŭ-că în oraşulŭ Târgulŭ-Jiuluĭ din sud. Gorj, s'aŭ aflatŭ o sfântă Biserică, întru care se cinstea şi se prăznuia hramulŭ sfinţilorŭ cereştilorŭ voivoḑĭ a cetelorŭ îngerescĭ Michailŭ şi Gavrilŭ, pustie, părăsită, dărăpănată, şi lipsită de tóte celea trebuincióse, cum şi toţĭ orăşeniĭ din Tîrgu-Jiuluĭ şi locuitoriĭ părţiĭ loculuĭ aflăndu-se lipsiţĭ şi depărtaţĭ de scólă cu dascălĭ pentru învĕţătura şi luminarea copiilorŭ, îndemnatu-s'aŭ Dumnéluĭ cinstitŭ şi credinciosŭ Boerulŭ Domnieĭ mele, Dumitrache biv.-vel Stol. ispravnicŭ fiindŭ judeţuluĭ, din rivnă herbinte creştinéscă, atâtŭ pentru sfânta Biserică a o preînoi şi a o căpui şi a o aduce în stare de slujbă a sfintelorŭ Leturghiĭ, câtŭ şi pentru *Invĕţătura copiilorŭ* părţeĭ loculuĭ, fără de plată, aŭ întocmitŭ pre lângă acéstă sfântă Biserică *o scólă cu dascălu românescŭ şi grecescu, spre mângăerea şi luminarea, bucuria orăşenilorŭ şi locuitorilorŭ părţeĭ loculuĭ, şi aşia cu cheltuiala* şi truda Dumnéluĭ s'aŭ apucatŭ de lucru cu zidire şi lucrare în faptă, atâtŭ la sfânta Biserică, spre înoirea şi podóba eĭ, pe dinăuntru şi pe dinafară, cum şi deosebitŭ case de şedere, făcândŭ şi *odăĭ de şcólă pentru dascălĭ şi ucenicĭ*, silindu-se până la sfârşirea a tóte trebuincióse împrejmuirĭ, de care acéstă faptă bună, ce nu aduce numaĭ podóbă şi înfrumuseţarea oraşuluĭ, ci şi folosulŭ sufletescŭ şi pomenire vrednică pricinuesce, cu învĕţătura şi luminarea copiilorŭ la cele Dumneḑoescĭ şi cu deschiderea şi luminarea unuĭ locaşŭ D-ḑeescŭ,

www.dacoromanica.ro

care fără cuviinţă şi fără de cinste se afla pustiitŭ şi părăsitu, pliroforisindu-se Domnia sa fratele Mihaiu Voda Suţul, au bine voitu, ca să facă ajutorulŭ celŭ cuviinciosŭ din Dumneḑeèscile milı, ca să se pótă ţinea acésfa faptă bună şi în urmă după vremĭ, să curgă pomenirea, făcêndu şi o cuviinciósă întocmire de bună rânduială a chiverniselei şi a iconomiei venitului ce au orânduitŭ la biserică şi la şcólă, ca să nu se răsipéscă şi să scaḑa şi şcóla şi biserica din starea şi orânduiala lor; şi întâiu la sfânta biserică au orânduitŭ Domnia sa, ca să fie treĭ preoţĭ scutiţĭ, i unŭ grămăticu, cântareţu; aşişderea aŭ orânduitu biericeĭ vînĭriciŭ de la mai josŭ numitele popóre, ce s'au găsitu ne-închinate la alte Mônăstirĭ séŭ Biserici, dupa cercetarea şi pliroforia ce au avutŭ Domnia sa de la Ispravniciĭ judeţuluĭ, câte doui banĭ de vadră şi părpărul, de la toţĭ ceĭ ce plătescŭ vinăriciŭ, adecă: din poporulŭ Furceni, ce are 16 viĭ, i din poporulŭ Strămba ce are 17 viĭ, i din poporulu Valea-cu-apă ce are 17 viĭ, şi din poporulu Délulŭ-Roşu ce are 17 vii, i din poporulu Racoţi (?) ce are patru-ḑeci şi optu de viĭ, ad. una sută cinci-ḑecĭ şi şépte de viĭ carĭ sunt în plasa Tismenei, din poporulu Mărieĭ ce are 24 de viĭ, i din poporulu Măciuca, ce are 33 de viĭ, i din poporulŭ Albeni, din poporulu Prigoria ce are 9 viĭ, i din poporul Poenariĭ ce are treĭ-ḑeci şi nouă de viĭ, din poporulŭ Cercaduia ce are 10 vii, i din poporulu Stoiana ce are 9 vii, i din poporulŭ Huluba ce are optŭ-spre-ḑece vîi, i din poporulŭ Bălţătesci ce are 16 viĭ, şi din poporulŭ Mirosloveni, ce are 14 vii, care aceste popóre sunt în plasa Hamarezeĭ, iară la alte vii ce după vremi se vor mai spori între aceste popóre, să nu aibă mai multŭ a face, ca dintre acestu venitu alu vinăriciului să se facă cheltuelile celea trebuincióse ale bisericei, la untu-de-lemnu, tămâe, luminărĭ şi cele următóre. Alŭ doilea aŭ orânduitu să aibă şi şcólă vinăriciŭ dintre acestea popóre din sudulŭ Gorju, ce se numescu mai josu, care s'aŭ găsitu iarăşĭ neînchinate la alte M-rĭ séŭ Bisericĭ, după cercetarea şi pliroforia ce aŭ datŭ Domniei mele ispravnicii, câte doui bani de vadră, şi părpărulŭ de la toţĭ cei ce plătescŭ vinăriciu, ad.: din poporulŭ Cărbunescii, ce are 13 viĭ, din poporulŭ Duxesci ce are 20 de viĭ, i din poporulŭ Stefănesciĭ, ce are cincĭ viĭ, i din poporulu Ungureĭ, ce are treĭ viĭ, i din poporulŭ Boia, ce are 5 viĭ, i din poporulu Ruginósa, ce are 12 viĭ, i din poporulŭ Tătărescĭ, ce are cincĭ viĭ, i din poporulu Musătescĭ ce are 10 viĭ, i din poporulŭ Stăncescĭ, ce are 27 de viĭ, i din poporulŭ Larga, ce are 15 viĭ, i din poporulŭ Drăgoescĭ, ce are 22 de viĭ, i din poporulŭ Prisecile. ce are 65 de viĭ, i din poporulu Busnescĭ, ce are 31 viĭ, i din poporulu Stroesciĭ, ce are 11 viĭ, i din poporulŭ Corabesciĭ, ce are 14 viĭ, i din poporulŭ Brănesci, ce are 18 viĭ, i din poporulŭ Serbescĭ, ce are 50 viĭ, care acestea popóre sunt în plasa Gilotruluĭ, şi din poporulŭ Borăsculŭ Ot. Plasa Tismenĭ, ce are cinci vii; iară la alte viĭ ce după vremĭ se vorŭ maĭ spori între aceste popóre să nu aibă maĭ multŭ a face. Aşĭa dar am orânduitŭ şi şcoleĭ, de la Bălciurile ce

www.dacoromanica.ro

se facŭ, de douĕ orĭ într'unŭ anŭ, unulŭ la Cărbunescĭ, şi altulŭ la Târgulŭ Jiuluĭ, ca să ié de prăvălia dintâiŭ câte unŭ leŭ, de prăvălia a dona câte 20 de parale, şi de prăvălia a treia câte 10 parale, care prăvăliaşiĭ măcarŭ că era obiceiŭ de da maĭ înainte câte cincĭ şi 6 leĭ ispravnicilorŭ, până la vremea Domnieĭ fratelui nostru Domnŭ Alecsandru Ipsilanti, când pentru catahrisis la care adusese trĕba acésta, supĕrându-se neguţitoriĭ cu luărĭ ne-suferite maĭ multŭ s'aŭ rădicatŭ, dar Domnia sa şi cea dintâiŭ luare, socotindu-o peste mĕsură şi cea din urmă cu totulŭ ne-dréptă, aŭ chibzuitŭ o dare în maĭ puţinŭ decâtŭ cea dintâiŭ, ca miciĭ neguţitorĭ să nu simţă greutate, spre a da cu protimie, socotindŭ iarăşĭ şi loculŭ acesteĭ dări că este maĭ cuviinciosŭ la acéstă sufletéscă pomenire a se ajuta şi şcóla cu acestŭ puţinŭ venitŭ; aşişderea aŭ orânduitŭ la şcólă ḑece liude scutelnicĭ de posluşanie, din străinĭ şi din ómenĭ fără de Dajdie şi fără de pricină de încărcătură la vre-unile din satele Ţĕreĭ, cărora după cercetarea şi orânduiala Visterieĭ, să li se dea pecetluiturĭ pe numele şi chipulŭ lorŭ; şi fiindŭ-că în casele ce deosebitŭ de odăile şcoleĭ sunt făcute prin silinţa maĭ susŭ numituluĭ Boeriulŭ Domnieĭ mele, potŭ a găsi odihnă de şedere, şi dregătoriĭ Domnieĭ mele, ce vorŭ fi ispravnicĭ, după vremĭ, aŭ hotărîtŭ Domnia sa, ca Boeriĭ ispravnicĭ ce vorŭ avea trebuinţă şi vorŭ vrea a şedea într'însele, să nu păgubéscă biserica şi scóla de folosulŭ şi venitulŭ chirieĭ ce se cade a avea de la dânsele, ca de la unŭ acaretŭ alŭ bisericeĭ şi alŭ scóleĭ; care acéstă sfântă Biserică, ca o slobodă ce aŭ fostŭ din începutŭ, asemenea slobodă aŭ făcut-o şi Domnia sa de împreună cu şcóla, ne-închinată şi ne-legată nicăirĭ, ca să se iconomiséscă şi să se chivernisescă veniturile lorŭ şi buna orânduiala lorŭ prin Epitropĭ mirenĭ, adecă douĭ din Neguţitoriĭ şi Orăşeniĭ ceĭ maĭ de frunte, şi numaĭ bună starea a Târguluĭ-Jiuluĭ prin nazăretul şi alŭ D-lorŭ Dregătorilorŭ Domnieĭ mele Ispravnicilorŭ ce vorŭ fi după vremĭ judeţuluĭ acestuia, ca prin aceştĭ Epitropĭ şi prin purtarea de grijă şi epistasia lorŭ, să se strîngă veniturile Bisericeĭ şi ale şcóleĭ, să se dea tóte cele trebuincióse Bisericeĭ, să se ţie apururea treĭ preoţĭ, unŭ grămăticŭ cântăreţŭ la Biserică, unŭ dascălŭ grecescŭ şi românescŭ, cu ucenicĭ îndestuĭ, la şcólă, pentru învĕţătura cărţiĭ, după starea şi mĕsura venituluĭ celuĭ orânduitŭ, de la carĭ copiĭ şi ucenicĭ să nu să céră nicĭ o plată, şi aceĭ douĭ Epitropĭ dintre neguţitorĭ, să aibă a fi Epitropĭ ne-lipsiţĭ, încâtŭ se vorŭ purta cu orânduială, iarŭ murindŭ aceştia, séŭ găsindu-se în vină că nu iconomisescŭ bine, să se alégă alţiĭ de către Obştea neguţitorilorŭ i orăşenilorŭ de acolo, iarăşĭ dintre pămêntenĭ, ca cu sfatŭ de obşte, prin nazaretulŭ şi alŭ Ispravnicilorŭ judeţuluĭ, să se orânduiască alţiĭ, carĭ epitropĭ pe fieş-care anŭ să-şĭ dea socotéla la toţĭ neguţitoriĭ şi orăşeniĭ, înaintea Ispravnicilorŭ judeţuluĭ, şi acea socotélă să fie datorĭ Ispravniciĭ a o trimete la Domnia mea, ca să o vedemŭ; pentru care aceste milĭ şi orânduelĭ, ce se arótă maĭ susŭ, ne amŭ adeveritŭ Domnia mea din hrisovulŭ Domnieĭ sale, ce-lŭ văḑumŭ, cu létŭ 1792 Aug.

www.dacoromanica.ro

16. Decĭ învrednicindu-ne Domnulŭ D-ḑeŭ şi pre noĭ cu Domnia aceşteĭ pravoslavnice Ţĕrĭ Românescĭ, după evlavia ce avemŭ către sfintele luĭ D-ḑeŭ locaşurĭ, ne amŭ milostivitŭ şi Domnia mea şi printr'acestŭ cinstitŭ şi bine închipuitŭ Domnesculŭ nostru Hrisovŭ, întărindŭ tóte acestea milĭ şi orânduelĭ, ca să se păzéscă ne-strămutatŭ întocmaĭ după cum se cuprindŭ maĭ susŭ, şi amŭ adeveritŭ hrisovulŭ acesta, cu însăşĭ credinţa Domnieĭ mele, Io Alesandru Costandinŭ Moruzi Voivodŭ; — credinţa prea iubiţilorŭ Domnieĭ mele fiĭ: Costandinŭ, Dumitraşco şi Nicolae Voivoḑĭ, cu totŭ sfatulŭ Dumnélorŭ cinstiţilorŭ şi credincioşĭ boerilorŭ veliţĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ mele: Nicolae Brâncovénu, vel Vist. Dumitraşco Racoviţă, vel Banŭ. Ianache Văcărescu vel Spăt. Ianache Moruzi vel Logof. de ţéra de susŭ. Manolache Brăncovénŭ vel Vorn. de ţéra de susĭ. Manolache Creţulescu vel Vorn. Nicolae Filipescu vel Vorn. Costache Ghica vel Logf. de ţara de susŭ. Scarlatŭ Ghica vel Log. de ţóra de josŭ. Nicolae Hangerliu vel Hatmanŭ. Dumitrache Manu vel Post. Isaacŭ Ralet vel Clucer. Dumitrache Schina vel Comisŭ. Nicolae Racoviţă vel Păharnicŭ şi Ispravnicŭ Costache Ghica vel Log. de ţéra de susŭ; şi s'aŭ scrisŭ hrisovul acesta la anulŭ dintâiŭ alŭ Domnieĭ mele, aicĭ în oraşulŭ scaunuluĭ Domnieĭ mele Bucurescĭ, la aniĭ de la facerea lumeĭ 7301, iar de la Domnulŭ şi mântuitorulŭ nostru Isusŭ Hrist. létŭ 1793 Sept. 20 de Costandinŭ biv. 3-lea logofĕtŭ.

Cond. XXVI. Fila 155.

Să maĭ aducemŭ, după harniculŭ nostru amicu şi colegŭ, D. Erbiceanu, o serie de acte relative la plata lefeĭ unuĭ învĕţătorŭ de l. grécă din Craiova, şi în genere cu referinţe la scóle:

Jaloba Dascăluluĭ Dimitrie ot. Craiova ce a datu către Măria sa Vodă pentru lĕfa ce a avutŭ să iĕ, împreună şi anaforaua ce către Măria sa Voda pentru acéstă pricină de Preosf. Sa se face. (Originaluluĭ e în Grecesce).

Prĕ Inălţate şi bine voitorule Domnu.

Supusŭ aducŭ la cunoscinţa Inălţimeĭ Vóstre ceĭ păzite de D-ḑeŭ şi pré drepte, că fiindŭ numitŭ învĕţătorŭ la Domnésca şcólă greséscă din Craiova de către Pré-sfinţitulŭ şi pré fericitulŭ Filaretŭ, de la care şi luamŭ anualŭ salaríulŭ meŭ hotărîtŭ pentru acésta. Acum în a doua Domnie a Inălţimeĭ Sale Mihailŭ Vodă, înainte de a veni termenulŭ să-mĭ iaŭ salariulŭ meŭ a urmatŭ că fericitulŭ s'a transferatŭ la Mitropolie, şi când amŭ cerutŭ salariulŭ s'a întâmplatŭ şi schimbarea Domnieĭ, ḑicêndu-mĭ fericitulŭ, că fiindŭ-că s'a cerutŭ în grabă de către Prea Inălţatulŭ Alecsandru Vodă socotéla Cutieĭ, aŭ uitatŭ Epitropiĭ să tréca şi obicinuitulŭ meŭ salariŭ şi să amŭ răbdare, că nu voiŭ fi nedreptăţitŭ, pînă va găsi mijloculŭ. In acéstă cestiuae s'a trimisŭ şi

www.dacoromanica.ro

anafora de către boerii Craioveĭ, ca să mi se dea salariulŭ, că mi-amŭ urmatŭ tréba mea şi anulŭ acela, fără să iaŭ unŭ banŭ din salariul meŭ. Marturŭ este în acéstă cestiune şi pré nobilulŭ boerŭ Banulŭ Brâncovénulŭ, fiindŭ atuncĭ hale Banŭ. A venitŭ în mâna luĭ şi anaforaua şi Pré iubitorulŭ de Dumnedeŭ alŭ Argeşuluĭ, aflându-se la Craiova Protosinghelŭ alŭ fericituluĭ, după acésta aŭ urmatŭ multe şi cunoscute întâmplărĭ şi cu astă-dĭ-mâne, a rĕposatŭ fericitulŭ, şi din causa aceleĭ pré rele ciume a rĕmasŭ servulŭ vostru pînă astă-dĭ nedreptăţitŭ şi privatŭ de dreptele şi multele sale osteneli. De aceea cu ferbinţélă rogŭ pe Pré Inalta Vóstră dreptate, limanulŭ celorŭ nedreptăţiţĭ, înţelegêndŭ dreptăţile mele, prin pré strălucita poruncă a Inălţimeĭ Vóstre să se cerceteze cestiunea mea cu luare aminte de către Pré sf. Mitropolitŭ pentru ca să-mĭ iaŭ multŭ osteniciosulŭ meŭ puţinŭ salarŭ, ce mi se da, pentru că mĕ nedreptăţescŭ pré evidentŭ. Şi cum va fi mila Inălţimeĭ Vóstre. Alŭ Inălţimeĭ Vóstre ceĭ păḑite de Dumneḑeŭ celŭ maĭ de pe urmă servŭ.

Iscălitŭ : *Dimitrie, Invĕţatorulu Craioveĭ*

Originalulŭ Grecesce

Resoluţia Domnéscă

Présf. Părinte Mitropolite, să cercetezĭ de a slujitŭ precum ḑice, şi în ce chip nu i s'aŭ datŭ léfa cea orânduită? Şi în catastihele şcólelorŭ cum se găsesce pentru léfa dascăluluĭ din Craiova? Şi de la cine cere a i se plăti acum? Séŭ la cine a rĕmasŭ léfa? Şi cum nu ş'a căutatu de atuncĭ şi pînă acum? sa daĭ Domnieĭ mele pliroforie pe largŭ a pricineĭ în scrisŭ. 1796 Noembre 29.

Iscălitŭ : *Biv vel Paharnic.*

Punêndu Domnitorulŭ resoluţie pe jaloba dascaluluĭ Dimitrie, ḑice D. Erbicénu, de a cerceta pricina Mitropolitulŭ, ca preşedinte alu Epitropieĭ şcóleloru, şi în urmă a ĭ refera, dă Mitropolitulu următórea relaţie despre elŭ. Să constată din acéstă anaforă, că Cutia şcólelorŭ era comună, la Bucurescĭ, dar Episcopiĭ eraŭ îndatoraţĭ de a plăti pe dascăliĭ din Eparhiile respective, câţĭ eraŭ prin ţinuturĭ, ca dascalĭ publicĭ şi când Episcopiĭ se presentaŭ cu baniĭ şcóleloru la trimestru se scădeaŭ cu suma lefiloru ce plăteaŭ la dascăliĭ din ţinuturĭ. Acéstă mesură era luată de siguru pentru a scuti pe dascălĭ de a veni în Bucurescĭ la Epitropie spre a'şĭ lua lefile.

Acéstă părere a D-luĭ Erbicénu e confirmată prin actele ce amu publicatu în tomurile 1—4 ale seriiloru din istoria ce publicămŭ.

Prĕ Inălţate Domne!

Ascultândŭ luminata porunca Mărieĭ Tale amŭ intratŭ în cercetarea acesteĭ pricinĭ, şi câtŭ pentru ceea ce ḑice jăluitorulŭ, că aŭ urmatŭ rânduiala

www.dacoromanica.ro

dăscălieĭ la şcóla Craioveĭ, ne arétă Sf. Sa fratele Argeşiŭ, că aflându-se atuncea protosinghelŭ la Craiova, scie, că după rugăciunea ce aŭ fostŭ datŭ boeriĭ de acolo la D-luĭ Caimacamulŭ Costache Suţulŭ, aŭ scrisŭ la Măria sa Mihailŭ Vodă Suţulŭ, ca să se orânduiască numitulŭ dascălŭ, după cum aŭ fostŭ şi maĭ înainte de răsmiriţă, ne-aŭ însciinţatŭ D-lui biv vel Banŭ Nicolae Brâncovónu, prin fratele Argeşiŭ, că aŭ vĕḑutŭ însciinţarea boerilorŭ Craioveĭ, ce o arétă numitulŭ dascălŭ prin jalbă, cu cuprindere: că aŭ păzitŭ rânduiala slujbeĭ sale; iar pentru ce nu i s'aŭ datu lófa cea orânduită, arótă însuşi dascalulŭ, că maĭ înainte i se da lófa prin Episcopulŭ Rŏmniculuĭ, iarŭ atuncea fiindŭ orânduitŭ din poruncă, prin Caimacanulŭ Craioveĭ, nu ş'aŭ luatŭ lófa de la Episcopŭ. Şi întâmplându-se într'acestŭ anŭ bólă de ciumă aicĭ, n'aŭ pututŭ veni să-'şĭ alégă de unde să-'şĭ iée lófa. Iar când aŭ venitŭ, s'aŭ întâmplatŭ mutare din scaunŭ Mărieĭ Sale Mihaĭ Vodă. Şi viindŭ Măria Sa Alecsandru Moruzi Voevodŭ, s'aŭ arĕtatŭ şi numitulŭ cu unŭ engomionŭ (cuvîntŭ de laudă) în scrisŭ şi l'arŭ fi şi cetitŭ către Măria Sa, Sfiinţia Sa reposatulŭ frate Filaretŭ fiindŭ Mitropolitŭ, arĕtându-lŭ că ş'aŭ păzitŭ slujba sa la şcólă. Şi după aceea mergêndŭ la Sf. Sa i-arŭ fi ḑisŭ: că de vreme ce maĭ nainte nu ş'aŭ căutatŭ lófa şi la Cutie nu s'aŭ arĕtatŭ, să facă o jalbă către Măria Sa Alecsandru Moruzĭ Vodă, şi sfinţia Sa va sta mijlocitoru de a i se scóte lófa pe acelŭ anŭ. Care jalbă ḑice, că o aŭ datu, dar pînă aŭ luatŭ tróba săvârşire, 'ĭ-arŭ fi ḑisŭ fratele Rŏmnicŭ, Chir Nectarie, să nu maĭ zăbovéscă aice, ci să se ducă la Craiova să-'şĭ caute tréba şcóleĭ, şi frăţia sa îĭ va scóte aceĭ banĭ aĭ lefeĭ, şi aşĭa s'aŭ dusŭ. Şi după ce aŭ mersŭ fratele Episcopŭ la Eparhie, ḑice, că în multe rândurĭ 'ĭ-aŭ scrisŭ şi 'ĭ-aŭ rĕspunsŭ: că pînă nu i se va aduce deosebită poruncă Domnéscă nu póte ca să-ĭ dea nimicŭ, şi aşĭa aŭ rĕmasŭ lipsitŭ pînă acum. Iarŭ pentru ceea ce mi se poruncesce să cercetămŭ cum să găsesce în catastihele Cutieĭ pentru lófa dascăluluĭ de la Craiova, arĕtămŭ Mărieĭ Tale: că cercetândŭ ne-amŭ adeveritŭ, că pînă în vremea Mărieĭ Sale Alecsandru Vodă Moruzĭ nu s'aŭ fostŭ pusŭ în orânduială nicĭ şcólele de aicea din Bucurescĭ, şi pentru aceea nicĭ şcóla Craioveĭ nu se găsesce pe acelŭ anŭ, cum-că să se fi datŭ lófă. Iar maĭ înainte aşĭa s'aŭ urmatŭ de a i se da lófa prin Episcopulŭ Rŏmniculuĭ şi se descărca la Cutie, atâtu cu lófa acósta, câtŭ şi cu ale altorŭ dascălĭ, ce eraŭ pe la judeţe, precum se urméză şi la cele-l-alte Eparhiĭ. Decĭ fiindŭ curgerea pricineĭ într'acestŭ chipu, după poruncă însciinţămŭ Mărieĭ Tale, si rĕmâne cum Domnulŭ Dumneḑeu va lumina pe Măria Ta, a nu rĕmânea lipsitŭ de ostenélă.

Alŭ Mărieĭ Tale cătră D-ḑeŭ ferbinte rugătorŭ, *iprocĭ*,

Dositheiu alu Ungro-Vlahieĭ.

1796, Dech. 22.

«Ne-mulţămindu-se Domnitorulu cu rĕspunsulu Mitropolieĭ, cere

www.dacoromanica.ro

din nou lămurire, ce s'a făcutŭ cu baniĭ adunaţĭ în anulu ciumeĭ de la preoţi pentru şcóle?

Prea Sfinţite părinte Mitropolite,

Amŭ vĕḑutŭ Domnia mea anaforaoa ce ne facĭ, prin care vedemŭ că ne arĕţĭ curgerea pricineĭ cum s'aŭ urmatŭ, şi că până la Domnia Mărieĭ séle Selefuluĭ nostru, şcólele nu se pusese în orînduială şi pentru aceea nicĭ şcóla Craĭoveĭ nu se găsesce până atuncea la lófă; însă venitulŭ şcólelorŭ de la preoţĭ totŭ s'aŭ luatŭ şi atuncĭ, şi tot-déuna, de care acesta nu ne facĭ Preasfin. ta nicĭ o arĕtare. cine aŭ luatŭ venitulŭ şcólelorŭ şi unde s'aŭ datŭ, décă lefile nu s'aŭ plătitŭ? pentru că jăluitorulŭ acesta, ca unulŭ ce aŭ slujitŭ, cum ne arĕtă, trebuia de la cine aŭ strînsŭ venitulŭ şcólelorŭ să i se plătéscă dreptulŭ luĭ; şi sĭ avemŭ rĕspunsŭ. — 1797 Ghenarŭ 28.

Biv. vel Paharnicu.

« Rĕspunsulŭ datu prin anaforaoa următóre este în doĭ perĭ. Acésta însémnă, că baniĭ milostenieĭ şi aĭ şcólelorŭ, s'aŭ strînsŭ de la preoţĭ, dar s'au întrebuinţatŭ la schimbarea bisericesceĭ stăpâniriĭ. Eŭ, ḑice D. Erbiceanu, presupunu că aŭ fostu daţĭ ca presente la noile alegerĭ, după obiceiu. »

Prea Inălţate Dómne!

Ascultândŭ şi acéstă luminată poruncă a Mărieĭ tale, după câtŭ este sciinţa nóstră arĕtămŭ: că în vremea răzmeriţeĭ nefiindŭ şcólele în orânduială, nicĭ banĭ pentru şcóle s'aŭ luatŭ, fără numaĭ după ce aŭ venitŭ Măria sa Mihaiŭ Vodă, într'acelŭ anŭ s'aŭ luatŭ, când şi jăluitorulŭ ḑice, că aŭ fostŭ orânduitŭ dascăl. Pentru care găsimŭ într'o condică din vremea rĕposatuluĭ proin Mitropolitŭ Filaretŭ, trecutŭ unŭ pitacŭ al Mărieĭ séle Mihaĭ Vodă, de la lét 92, Noemb. 5, întru care scrie aşĭa: Pentru baniĭ ceĭ orînduiţĭ prin pitaculŭ Domnieĭ Séle, încă de la luna luĭ Augustŭ, ca să dea atătŭ céta preoţéscă, câtŭ şi mŏnăstirile, pentru Cutia milostenieĭ şi pentru şcóle, şi fiind-că nu s'aŭ pusŭ in lucrare de atuncea şi s'aŭ întêmplatŭ cu schimbarea bisericesceĭ stăpâniriĭ, atâtŭ la sf. Mitropolie, câtŭ şi Episcopieĭ Rîmniculuĭ cheltuelĭ obicĭnuite; pentru ca să se ajute dar aceste douĕ numite Eparhiĭ la obicĭnuitele cheltuelĭ ce li s'aŭ întâmplatŭ, aŭ poruncitŭ ca să se strîngă numiţiĭ banĭ pe séma lorŭ, ĭar vre-o altă şciinţă maĭ multă nu avemŭ. Decĭ după luminată poruncă nu lipsimŭ cu rĕspunsŭ.

Alŭ Mărieĭ tóle către Dumneḑeŭ rugătorŭ fierbinte... *iprocĭ*

Dositheiu alu Ungro-Vlahieĭ. »

www.dacoromanica.ro

In studiul nostru asupra bibliografieĭ şi cultureĭ generale a secol. XVIII, vom semnala însemnatulu rolŭ ce 'lŭ aŭ, ca factorĭ culturalĭ, Enache Văcărescu, Mitropolitulŭ Filaretu, ba chiar şi Mitropolitul Dositeiŭ Filiti, cum şi Iacobu Stamati, Anfilohie de la Hotinŭ, traducetorulu cărţeĭ luĭ Boufier « De obşte geografie » şi a uneĭ aritmetice, arhimandritŭ Măzărénu etc., neuitându a menţiona şi bărbaţiĭ din Ardealŭ.

A. Moruzi n'aŭ uitatŭ şcólele grecescĭ din Orientu. Aşĭa în 19 Aprilie 1794 a acordatŭ unŭ ajutoru scóleĭ grecescĭ din Arvanitohori; [1]

1. Cod. XXVI. Eacă acestŭ hrisovŭ:

Hrisovul şcóleĭ de la Arvanitohori.

Din tóte facerile de bine şi milosteniile maĭ de trebuinţă, maĭ Dumneḑeiască şi maĭ de folosŭ este, acea facere de bine, ce se face la obştésca politie, de câtŭ la unŭ omŭ singurŭ numaĭ, cea de a pururea şi de multĭ anĭ, de câtŭ cea vremelnică şi de puţinĭ anĭ şi ceea ce se face de folosŭ sufletuluĭ, de câtŭ spre celea trupescĭ, şi de câtŭ tóte acestea, iarăşĭ cu multă şi fără de asemănare întră acea facere de bine şi ajutoriulŭ ce se face la tocmirea şi chiverniséla şcólelorŭ de învĕţăturile celea elinescĭ, căcĭ întru acestea s'aŭ datŭ multe felurĭ de învĕţăturĭ, şi maĭ vêrtosŭ că se câştigă înţelepciunea cea lăudată, care împodobesce viaţa omenéscă, maĭ multŭ de câtŭ tóte celel-alte bunătăţĭ, dăruesce ómenilorŭ lumina cea curată şi fericirea cea desăvârşită, care este priceperea şi cunosciinţa luĭ Dumneḑeŭ şi a lucrărilorŭ celorŭ Dumneḑeescĭ, pentru a căruia dobândirĭ ceĭ înţelepţĭ aŭ lăsatŭ tóta altă trupéscă căutare şi desfătare şi s'aŭ datŭ pre sineşĭ la şcólă şi s'aŭ făcutŭ luminaţĭ şi aleşĭ şi în tótă lumea se laudă şi se măresců; pentru aceea maĭ toţĭ Impĕraţiĭ şi Domniĭ, cu multe cheltuelĭ aŭ aşeḑatŭ şcóle de învĕţăturĭ, pentru ca să împodobéscă năravurile şi obiceiurile supuşilorŭ lorŭ, ca să strălucéscă şi să îmulţéscă în norodulŭ lorŭ acéstă curată lumină a înţelepciuneĭ; dreptŭ aceea şi Domnia lorŭ fraţiĭ noştriĭ Domnĭ de maĭ nainte aŭ aşeḑatŭ şcóle de învĕţăturĭ elinescĭ în oraşulŭ ce se chiamă *Arvanitohori, care se vecinesce cu Tarnova*, din Eparhia prea sfinţituluĭ Mitropolitŭ Târnovŭ, unde locuescŭ bărbaţĭ de cinste şi neguţitorĭ de ispravă, carĭ aŭ trebuinţă de şcólă şi de dascălŭ, orânduindŭ pentru plata aceluĭ dascălŭ, ca să ia pe fieşcare anŭ câte douĕ sute cinci-ḑecĭ bolovanĭ sare de la ocnă, plătindu-se de către cămaraşulŭ de Ocnă fieşcare bolovanŭ pe talerĭ unulŭ noŭ, la luna luĭ Augustŭ; orânduimŭ şi patru epitropĭ negustorĭ de cinste şi de ispravă dintr'acelaşĭ oraşŭ ca să pórte grija numiteĭ şcolĭ; care acéstă milă aŭ avut-o şi de la alţĭ fraţĭ Domnĭ de maĭ inainte, precum din Hrisovulŭ Domnieĭ séle frateluĭ Domnŭ Mihaiŭ Costandinŭ Suţulŭ Voivodŭ, ce l'amŭ vĕḑutŭ cu lĕt 1792 Noemvre 24, ne-amŭ adeveritŭ; căruia acesteĭ fapte bune răvnitoriŭ fiindŭ şi Domnia mea, ca să créscă maĭ multŭ şi să sporéscă acestŭ bine şi de obşte mare folosŭ, înoimŭ şi întărimŭ, aşeḑământulŭ acesteĭ şcóle, să se păzéscă ne-strămutatŭ, ca să aibă adică a lua dascălulŭ ce va fi la acéstă şcólá mila ce se cuprinde maĭ susŭ, pentru plata osteneleĭ séle, şi numimŭ epitropŭ pe Dumitru Diamandŭ i Costantinŭ Gheorghiŭ şi Teodorŭ Dedulŭ şi Nĕgulŭ Ioanŭ. Nu numaĭ ca să pórte grija

www.dacoromanica.ro

la 1 Maiu 1792 aŭ datu ajutorŭ şcóleĭ grecescĭ din Constantinopole. [1] La 30 Noembre 1794 aŭ datu hrisovu de ajutoru pentru şcóla de la Bu-

şcoleĭ şi se ia acestŭ tal. 250 în fieş-care anŭ de la cămăraşulŭ de Ocne, ca să plătéscă simbria dascăluluĭ, ci încă să se socotéscă a găsi dascălŭ învĕţatŭ şi procopsitŭ întru fapte bune şi maĭ vèrtosŭ pravoslavnicŭ, întăritŭ întru credinţa şi învĕţăturile bisericeĭ Rĕsărituluĭ, pentru ca să créscă şi să se folosésca copiiĭ ce intru acéstă şcólă vorŭ învĕţa, să se procopséscă şi întru învĕţăturĭ şi întru fapte bune; iar de care cum-va acolŭ dascălŭ nu va fi dreptŭ întru prea curata credinţă şi întru învĕţăturile bisericeĭ Rĕsărituluĭ, şi va fi netrebnicŭ, orĭ ne învĕţatŭ, séŭ nu se va nevoi cu ucenicii precum se cade, atuncĭ ceĭ maĭ susŭ pomeniţĭ patru epitropĭ să fie nevoiţĭ ca să găséscă altŭ dascălŭ vrednicŭ şi sirguitorŭ, să-lŭ orânduiască în loculŭ celuĭ ce va fi; iar cândŭ se va întâmpla vre unuia dintr'aceste patru Epitropĭ mórtea; după datoria omenéscă, séŭ altă întâmplare, atuncĭ ceĭ treĭ epitropĭ, carĭ rĕmânŭ, să alégă altŭ obrazŭ vrednicŭ şi de ispravă, şi să-lŭ aşeḑe Dascălŭ în loculŭ celuĭ lipsitŭ. Rugămŭ şi pre alţĭ fraţĭ Domnĭ, carĭ în urma nóstră se vorŭ învrednici cu Domnia acesteĭ ţĕrĭ, să întăréscă aşeḑământulŭ acesteĭ şcolĭ, ca şi ale Domniilorŭ séle întăririĭ să fie în urmă de alţiĭ ţinute în sémă; şi amŭ întăritŭ hrisovulŭ acesta cu însăşĭ credinţa Domnieĭ mele Io Alecsandru Costandinŭ Moruzi Vvd, i cu credinţa prea iubiţilorŭ Domnieĭ mele fiĭ: Costandinŭ Vvd., Dumitraşco Vvd., Nicolae Vvd. şi Gheorghe Vvd. Martorĭ puindŭ şi pe Dumnélorŭ cinstiţĭ şi credincioşĭ veliţĭ Boerĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ mele: Dumitraşco Racoviţă vel Ban. Ienache Moruzi vel Vist. Manolache Brâncoveanu vel Vorn. de ţéra de susŭ. Constantin Caragea vel Hatm. Dumitrache Manu vel Spăt. Nicolae Filipescu vel Log. de ţéra de susŭ. Costandinŭ Ghica vel Vorn. de ţéra de josŭ. Răducanu Slătineanu vel Vor. Manolache Grădişteanu vel Vorn. Costandin Stirbeiŭ vel Logof. de ţóra de josŭ. Lucache vel Post. Dumitrache Hangerliu vel Comis. Alecsandru Văcărescu vel Clucerŭ Ioanŭ Comănénu vel Pahar. Grigore Băleanu vel Stol. Iordache vel Sluger. Dumitrache Costandache vel Pit. şi Ispravnicŭ Nicolae Filipescu vel Log. de ţóra de susŭ; şi s'aŭ scrisŭ Hrisovulŭ acesta la al doilea anŭ dintru ŭntâia Domnie a Domnieĭ mele, aicĭ în oraşulŭ Domnieĭ mele în Bucurescĭ, la anulŭ de la Domnulŭ şi Mântuitorulŭ nostru Is. Hr. lĕt 1794 Aprilie 19, de Chiriţă Logof. de Divanŭ.

Cod. XXVI. pag. 206.

1. Cod. XXVI. Fila 285. Eacă acestŭ hrisovŭ:

Hrisovulŭ şcóleĭ de la Ţarigradu.

Tótă facerea de bine şi ajutorulŭ în totŭ loculŭ şi pretutindenea este primită luĭ Dumneḑeŭ, iară celŭ ce se face la locurĭ pricinuitóre bineluĭ şi folosuluĭ de obşte, cum şi scóle de învĕţătură, carĭ împodobescŭ pe ómenĭ cu înţelepciunea, cu cuvèntulŭ, şi cu luminarea crĕdinţeĭ şi a cunoscinţeĭ de Dumneḑeŭ, şi altele asemenea folositóre obştieĭ, acelea cu atâtŭ sunt maĭ cuviincióse şi plăcute luĭ Dumneḑeŭ, cu câtŭ cu deosebire aŭ datorie Domniĭ şi Oblăduitoriĭ ce aŭ câştigatu de la D-ḑeŭ puterea de a face bunătăţĭ, a osirdui spre întărirea şi întemeierea lorŭ, şi a le ajuta din harurile ce aŭ dobânditu

www.dacoromanica.ro

iuc-Dere [1] şi la 11 Maiŭ 1705 au datŭ hrisovu cu ajutóre spitalului

pentru folosulŭ ce ḑicemu şi binele ce pricinuesce de obşte, iar nu numaĭ în parte; dreptu acea fiindu că şcóla elinéscă din prea cinstita politie a Impeteşciĭ şi în tótă lumea pré vestite cetăţĭ Ţarigradului, care este cea dintâiu stăpânitóre tuturorŭ politiiloru şi oraşeloru, este isvorulu celu dăntâiu alu învĕţăturei grecescĭ şi elinescĭ, de unde se începe şi isvoresce la toţĭ marĭ şi micĭ aĭ nómuluĭ nostru celŭ creştinescŭ, lumina credinţeĭ, podóba procopsireĭ şi a înţelĕpciuniĭ şi cunoscinţa de Dumneḑeŭ; socotitamu Domnia mea, că după cum alte şcóle, i M-ri şi Biericĭ din multe părţĭ, aŭ milĭ şi ajutorurĭ dintr'acéstă creştinóscă ţéră, prin hrisóvele i cârţile fraţiloru Domnĭ, cu atâta maĭ deosebitŭ se cuvine a avé acéstă numită şcólă a Ţarigraduluĭ vre unulu de aicĭ, la curgĕtórele cheltuelĭ celea de peste totŭ anulu; de care cercetândŭ Domnia mea cu dinadinsulu în condicile Divanului, de este vre unu Hrisovu pentru acésta, nu aflarămŭ nimicŭ; decĭ nefiindŭ cu cale a se afla numaĭ acéstă şcólă a Ţarigraduluĭ isterisită lângă alte atâtea şi atâtea milĭ şi ajutorurĭ ce se revarsă din tr'acéstă ţéră în alte asemenea locurĭ, şi fiindŭ sciută trebuinţa cheltuelilorŭ curgĕtóre ce are pe anŭ, *maĭ vêrtosu acumŭ când cu deosebire este de a intra la maĭ bună orânduială şi întocmire*, spre folosulŭ învĕţătureĭ şi alŭ luminăreĭ de obşte; amŭ bine voitŭ Domnia mea de i-amŭ datŭ acestŭ Domnesculŭ nostru Hrisovu, prin care orânduimŭ şi hotărîmŭ, să aibă a lua vinăriciŭ câte douĭ banĭ de vadră, cu părpărulŭ, precum iaŭ şi alte M-rĭ, însă la sud Argeşŭ din poporulu *Sapata*, Padurosulŭ, Sămara, Groşiĭ, Băbana, Bărbătescĭ, Codmenĭ, Uda din plasa Săpeţi, i din poporulŭ Corbĭ, Barşoiu, Stoielaşĭ, Cremenarĭ, Urşĭ, din plasa Cremenariĭ, i din poporulŭ Cuca, Schieii Argeşuluĭ, Dobrescĭĭ, Bădeniĭ, Dăniceĭ, şi Tamiresci, Ciomăgescĭĭ din plasa Oltuluĭ de josŭ, i din poporulŭ Bledarĭ, din Alicĭ, din Golescĭ, Valea Babeĭ, din Fagenĭ din plasa Oltuluĭ de susŭ, Vlădescĭ din plasa Topologuluĭ, i din poporulŭ Teişulŭ ot Bunescĭ, i Malurenĭ, din plasa Piteştilorŭ, i Valsanulŭ, şi la sud Oltŭ din poporŭ Daneşciĭ; care acestea tóte popóre încă din anulŭ trecutu s'aŭ găsitŭ întregĭ şi s'au deosebitŭ aceĭ câte doĭ banĭ de vadră cu părpărulu din cumpĕrătórea vinăriciurilorŭ, încă de la vînḑarea vinăriciuluĭ, luânduşĭ vinăricerii numaĭ ceĭ obişnuiţĭ treĭ banĭ de vadră după cum au şi alte popóre; pentru care poruncimŭ ca atâtŭ estimpŭ la vremea vinăriciuluĭ, câtŭ şi în toţĭ aniĭ viitorĭ, să aibă orânduitulŭ Epitropilorŭ a scrie şi vinăriciul dintre aceste numite popóre împreună cu vinăricerii Domnescĭ, şi să ia orânduitulŭ epitropilorŭ câte doĭ banĭ de vadră cu părpărulŭ, la care să nu aibă vinăricerii întru nimicŭ a se amesteca, iar treĭ banĭ să ióe vinăricerii. Aşişderea orânduimŭ şi hotărîmu, ca să aibă numita şcólă a lua şi de la Ocna Slănicŭ pe anŭ câte cincĭ sute bolovanĭ sare, şi de la Carvasaraua vămilorŭ pe anŭ câte tal. 250, cu care aceste venituri aŭ a ţinea şcóla pe totŭ anulŭ la cheltuelile ce are; iar pentru purtarea de grijă şi epistasia atâtu a strînsuluĭ vinăriciuluĭ i a primiriĭ banilorŭ săreĭ de la Ocnă şi a banilorŭ vămeĭ, cât şi a trimiteriĭ cu sigiranţie în vreme pe totŭ anulŭ la şcóla din Ţarigradŭ, orândăimŭ Domnia mea Epitropŭ pre prea sfinţia sa alesulu de Dumneḑeŭ Metropolitŭ Ungro-Vlahieĭ, ce va fi după vremĭ, i pe D-lorŭ cinstiţĭ şi credincioşĭ boeriĭ Domnieĭ mele, vel Vist. şi vel Post. ca să grijască de acésta, şi să aibă asupră-le acéstă datorie; rugămŭ şi pre fraţiĭ noştriĭ luminaţĭ Domnĭ ce în urma

1. Cod. XXVI. pag. 224. Dămŭ acestŭ hrisovŭ în anexă.

www.dacoromanica.ro

şi şcóleĭ de la Terapia.[1] Maĭ dămŭ şi următorulu actŭ în favórea scóleĭ de la Arvantchioĭ:

---

nóstră vorŭ Domni după vremĭ, că socotindŭ cu înţelepciunea Domniilorŭ sale trebuinţa şi folosulŭ ce are fie-care de numita şcólă şi binele ce pricinuesce acestŭ ajutorŭ, să bine voiască a întări şi a înoi privilegiulŭ acesta, ca la unŭ locŭ cuviinciosŭ, ca şi ale Domniilorŭ sale privileghiurĭ asemenea să se păzéscă de alţĭ fraţĭ Domnĭ în urmă; şi amŭ întăritŭ Hrisovulŭ acesta cu însăşĭ Do mnésca nóstră iscălitură şi pecete, şi cu credinţa pré iubiţilorŭ Domnieĭ mele fiĭ: Constantinŭ Vvd, Nicolae Vvd, Dumitraşco Vvd, şi cu totŭ sfatulŭ cinstiţilorŭ şi credincioşi Boeriĭ Divanuluĭ Domnieĭ mele: Pan Nicolae Brâncovénu vel Vist. Dumitrasco Racoviţă vel Banŭ. Ianache Văcărescu vel Spăt. Ianache Moruzi vel Vorn. de ţéra de susŭ. Manolache Brâncovénu vel Vorn. de ţéra de josŭ. Manolache Creţulesco vel Vorn. Nicolae Filipescu vel Vornicŭ. Costache Ghica vel Logf. de ţéra de susŭ. Scarlatŭ Ghica vel Logf. de ţéra de josŭ. Nicolae Hangerliu vel Hatm. Dumitrache Manu vel Post. Isaac Raletŭ vel Clucerŭ. Dumitrache Schina vel Comisŭ. Nicolae Racoviţă vel Pahar. şi Ispravniculŭ Costache Ghica vel Logf. de ţéra de susŭ. Şi s'a scrisŭ Hrisovulŭ acesta întru ăntâiulŭ anŭ al Domnieĭ mele aicĭ, în oraşulŭ scaunuluĭ Domnieĭ mele Bucurescĭ, la lét. 1793 Maiŭ 1, de Ioniţă Rafailŭ biv. 3-lea Logf.

1. Cod. XXVI. Fila 247. Eacă acestŭ hrisovŭ:

Hrisovulŭ spitaluluĭ şi şcóleĭ de la Terapia

Primită este înaintea luĭ Dumneḑeŭ tótă facerea de bine şi ajutoriulŭ la totŭ loculŭ şi pretutindenea, iară ceea ce se face la locurĭ pricinuitóre bineluĭ şi folosuluĭ obştescŭ, cum spitalurĭ de bolnavĭ săracĭ, carĭ odihnescŭ pe ceĭ ce n'aŭ stare şi putere a se căuta pe sineşĭ la patimile lorŭ, şi şcóle de învĕţătură, care împodobescŭ pe ómenĭ cu înţelepciunea, cu cuvîntulŭ şi cu luminarea credinţeĭ şi a cunoştinţeĭ de Dumneḑeŭ şi alte asemenea folositóre de obşte, cu atâtŭ maĭ multŭ este cuviinciosŭ ajutorulŭ acestora, încâtŭ şi mântuitorulŭ nostru la cuvêntu Evangheliei ḑice: « bolnavŭ amŭ fostŭ şi m'aţĭ căutatŭ, străinŭ şi m'aţĭ primitŭ », şi iarăşĭ: « ceea ce aţĭ făcutŭ unuia dintre ceştĭ fraţĭ maĭ micĭ aĭ meĭ, mie aţĭ făcutŭ. » Dreptŭ aceea fiind-că toţĭ lăcuitoriĭ de obşte de la Terapie prin jalbă de rugăciune aŭ făcutŭ arĕtare Domnieĭ mele, cumcă mila ce era orînduită de vinăriciu de aicĭ din ţéră, spitaluluĭ şi şcóleĭ de acolo de la Terapia, fiindŭ cuprinḑetóre totŭ într'unŭ hrisovŭ cu Mŏnastirea Vlah-seraĭ, nu şi-aŭ pututŭ avea spitalulŭ şi şcóla dintr'acéstă amestecare folosulŭ şi ajutoriulŭ de acea milă, de când s'aŭ rînduitŭ, încă din Domnia ăntăiŭ a Domnieĭ séle frateluĭ Domnŭ Mihaiŭ Suţulŭ Vvd, care s'a întăritŭ şi de Domnia mea, şi dintru acéstă pricină, nu numaĭ póte a se interisi în vremĭ spitalulŭ şi şcóla de acéstă milă, nefiindŭ despărţită prin osebitŭ sinetŭ Domnescŭ alŭ lorŭ, ci şi vre-o prigonire şi scârbă, care nu o poftescŭ, póte pricinui într'amêndouĕ părţile cu Părinţiĭ de la Megaspileonŭ, care este într'una cu Vlah-serai; de aceea şi-aŭ făcutŭ rugăciune Domnieĭ mele cu toţĭ de obşte, ca să despărţimŭ spitalulŭ şi şcóla cu mila lorŭ prin hrisovulŭ nostru deosebitŭ, ca să fie vrednicĭ pe alŭ sĕŭ, şi să se pótă ajuta la cheltuelile ce are spitalulŭ şi şcóla; asupra cărora jalbă şi cerere făcut'amŭ Domnia mea cercetare prin D-luĭ vel Logof. de

www.dacoromanica.ro

Şcóla de la Arnautchioi.

Fiindŭ-că şcóla elinéscă de la Arnăutchioiŭ se află fără de nicĭ un venitŭ şi milă Domnéscă cu care să se ajute la trebuinţele eĭ, după cum aŭ alte asemenea şcóle de învĕţătură şi biserica de aicĭ dintr'acéstă creştinéscă ţéră, şi fiindŭ cu cale şi trebuinciosŭ ajutoriulŭ la acestŭ feliŭ de locurĭ, unde se face

ţóra de susŭ maĭ ăntăiŭ hrisóveloru numiteloru Mŏnăstirĭ, ce sunt trecute in Condica Divanuluĭ Domnieĭ mele, ca să vedemŭ cuprinderea lorŭ, şi ne-amŭ pliroforisitŭ, că prin tóte hrisóvele se îndatoreşce Mŏnastirea Vlah-serai a respunde mila spitaluluĭ şi şcóleĭ de la Terapia din vinăriciulŭ ce are aicĭ în ţóră la sud. Gorju şi Romanaţĭ, şi cu acéstă orănduială, i s'aŭ datŭ cu îndestulare acelea o sută douĕ-ḑecĭ popóre, unde după ce ne-amŭ pliroforisitŭ Domnia mea, că dintr'acestŭ vinăriciu de aicĭ din ţéră este orănduită şi mila spitaluluĭ şi şcóleĭ de la Terapia, amŭ găsitŭ Domnia mea cu cale şi amŭ primitŭ rugăciunea şi cererea Terapienilorŭ, spre a se deosebi adică spitalu şi şcóla de acolo cŭ unele dintr'acestea popóre, pentru discolia şi paguba acea carele li se póte întêmpla dintr'acéstă pricină, fiindŭ legate într'unŭ hrisovŭ, cum ne-aŭ arĕtatŭ că li s'aŭ întêmplatŭ; a cărora milă şi chibzuind'o Domnia mea după trebuinţa ce aŭ, că este cu cale de a li se face ca ajutoriu, ca la unŭ lucru vrednicŭ cuviinciosŭ şi de folosŭ la mulţĭ, cheltuindu-se acéstă milă la spitalulŭ de bolnavĭ săracĭ şi la şcóla de învĕţătură, unde la acestŭ satŭ se află locuindŭ şi atâtea familiĭ cinstite şi de bunŭ némŭ, maĭ vêrtosŭ că Mŏnastirea Vlah-serai fiindŭ precum s'aŭ ḑisŭ maĭ susŭ întru una cu Megaspileonŭ deosebitŭ şi se ajută una cu alta; De aceea dară amŭ hotărîtŭ Domnia mea şi după fóia ce ni s'au arĕtatŭ din condica Divanuluĭ de suma şi de numirea popórelorŭ ce sunt în hrisovulŭ Mŏnastireĭ Vlah-serai, care se adună la numĕrŭ peste totŭ una sută douĕ-ḑecĭ şi şése, cele-l'alte nouĕ-ḑecĭ şi patru popóre să rĕmâe ale Mŏnastireĭ Vlah-serai, ĭară treĭ-ḑecĭ şi douĕ popóre din plasa Jiuluĭ şi din Gorjŭ le deosebimŭ şi le dămŭ, ca să fie ale spitaluluĭ şi şcóleĭ ot. Terapia, care sunt acestea, adică: Délulŭ Ploposorulŭ, Pescena, Băltenii, Vladuleni, Cióra, Cuca, Cornescii, Stroiescii, Chicióra, Arcanii, Băltişóra, Runculŭ, Lilescĭ, Alecseniĭ, Délulŭ Bălanilorŭ, Borceniĭ, Mosneniĭ Birnici, Săm̆boténulŭ, Hurezulŭ, Schela, Bircurile, Délulŭ Bĕtrânilorŭ, Şărgău, Rugiĭ, Valariĭ, Curpenulŭ, Barcescii, Tîrgu-Jiuluĭ, Peţeniĭ, Bacescĭ, Zaicoiulŭ, Obârşia din plasa Jiuluĭ sud. Gorjŭ; din care acestea popóre să se ĭée la vremea vinăriciuluĭ aceĭ câte douĭ banĭ de vadră şi părpărulŭ, numaĭ pe séma spitaluluĭ şi şcóleĭ ot. Terapia. Aşişderea facemŭ Domnia mea şi deosebită milă spitaluluĭ şi şcóleĭ ot. Terapia, ca să ĭée pe totŭ anulŭ câte tal. 200 de aicĭ din venitulŭ Oenelorŭ ţĕreĭ, pentru care aceştĭ banĭ din Vinăriciu şi din Ocnă, orănduimŭ Domnia mea şi Epitropĭ pe Dumnélorŭ cinstiţiĭ şi credincioşiĭ boerĭ Domnieĭ mele vel Logof. de ţéra de susŭ, şi vel Post. ca să grijască în vreme de a lua şi a trimite cu siguranţie bună pe totŭ anulŭ la Ospitalŭ şi şcóla de la Terapia. Decĭ amŭ datŭ Domnescu nostru hrisovŭ de întărire spitaluluĭ şi şcóleĭ ot. Terapia, adevĕritŭ cu însăşĭ Domnésca nóstră iscălitură şi pecete, şi cu credinţa prea iubiţilorŭ Domnieĭ mele fiĭ, şi cu mărturia Dumnélorŭ cinstiţilorŭ şi credincioşĭ boerilorŭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ mele. *Iproci.* 1795, Maiŭ 11.

(Cond. XXVI, Fil. 257).

www.dacoromanica.ro

silinţă la învĕţătură şi luminarea spre cunoscinţa de Dumneḑeŭ; amŭ bine-voitŭ Domnia mea, pentru pomenirea nóstră şi pentru ajutorulŭ şi mângâierea celorŭ ce se silescŭ la învĕţătură, spre a putea fără de lipsă de dascălŭ şi de celea trebuincióse a urma oşirdia lorŭ şi amŭ datŭ acestŭ Domnescu alu nostru Hrisovŭ, ca să aibă a lua şcóla acésta, pe totu anulu, de aicea de la Carvasaraoa Domnéscă, câte talerĭ douĕ sute, spre a se cheltui la trebuinţele şcóleĭ; rugămŭ dară.... *Finea ca la celu din sus.* Scris de Răducanu Poenariu, biv 3-lea Logof.

Cond. XXVI. Pag. 17.

Cum că A. Moruzi, omu inveţatŭ, preţuia inveţatura, să póte vedea şi din hrisovulu de la 30 Iuniu 1793, prin care recunoscéndu, «*isteţimea şi învĕţătura*» reposatuluĭ Neculai, fostu alu treilea Logofet, acordă femeei acestuia scutiri diverse. Acestu Nicolai ş'apoĭ fiulŭ seu serviseră numeroşĭ Domni, începêndu cu Constantinŭ Brâncovénu, sub Stefanu Cantacuzinu, sub Mavrocordătescĭ, sub Grigore Ghica, sub Mihaĭ-Vodă-Racoviţă, sub Constantinŭ Racoviţă, sub Scarlatŭ Ghica, sub Ştefanu Racoviţă, Alexandru Ghica, Alexandru Ipsilanti, Mihai Suţu şi sub A. Moruzi. Aşa dar peste o sută şi câţi-va anĭ au remasu logofeţĭ in Divanu, tatălu apoi fiulu. [1]

1. Iată Hrisovulŭ relativŭ la acésta:

Hrisovulu jupănescĭ soţia reposatuluĭ Nicolae biv. treti Logof.

Io Alexandru Const. Moruzi Vvd.

Celorŭ carĭ se pórtă cu supunere adevĕrată şi cu cuviinţă se sirguescŭ întru poruncile Domnilorŭ, cu cuviinţă şi cu cale este aşĭ revĕrsa către dênşiĭ domnésca lorŭ milostivire şi îndurare spre răsplătirea oşirdnicĭĭ şi credincióselorŭ sale slujbe, pentru că ḑice: «Vrednicu este lucrătorulŭ de plata sa,» măcarŭ că multe mijlóce de milĭ şi facerĭ de bine sunt în mâna Domniloru, când cu milostivire va căuta asupra celorŭ ce sunt credincioşi şi supuşĭ; dreptu aceea dară şi Domnia mea bine adeveriţĭ fiindu pentru . . . jupânésa reposatuluĭ Nicolae biv. treti Logof., feciorulŭ prestăvituluĭ Panaitu 2-lea gramaticŭ, că atâtŭ elŭ câtŭ şi tatălŭ sĕŭ din tinĕră vrăstă până la mórtea lorŭ au slujitŭ Domnilorŭ cu credinţă şi cu dreptate, ăntâiu la reposatulŭ şi bĕtrânulu Domnŭ Constandinŭ Basarabŭ Brâncovénu, căruia de atuncĭ vĕḑêndu *isteţimea şi învăţătura l-au fost făcutu gramaticŭ mare*, şi aŭ slujitŭ cu credinţă şi cu dreptate până la petrecania Domnieĭ sale, după aceea rĕposatulŭ Ştefanŭ Vodă Cantacuzino, apoĭ la Iónŭ Vodă Mavrocordatu, şi la Domnia sa Nicolae Alecsandru Vodă, şi la Domnia sa Constantinŭ Mavrocordatu, i la Domnia sa Grigorie Ghica Vodă, şi iar la Domnia sa Constantinŭ Mavrocordatulu, când atuncĭ pe maĭ susŭ numitulŭ boeriu feciorulu grămăticuluĭ soţulŭ numiteĭ jupânese vĕḑêndu-lŭ copilu vrednicŭ de a sluji, l'au făcutŭ postelnicelu, apoĭ vătafŭ de aproḑĭ; aşişderea şi la Domnia sa rĕposatulŭ Mihaiŭ Vodă Racoviţă întru amêndouĕ Domniile, atâtŭ elŭ câtŭ şi fiulŭ sĕŭ, cum şi după prestăvirea tătânĕ-sĕu.

www.dacoromanica.ro

De unu nepreţuitŭ avêntu culturalu este organisarea, sub Moruzi, la 23 N-bre. 1793, a unei flotile de statu comercială, sub privigherea — şi credemu după planulu — spatarului celui mare Ianache Văcărescu. Deja sub Alex. Ipsilante Ţêra avea un galionu pe Dunăre. Am vedutŭ pe N. Mavrogheni — fostu dragomanu al amiralului flotei turce, — avêndŭ in alaiulŭ sĕŭ o companie de marinari. In 1793 drapelulu Ţêrei Muntenesci flutură pe totu cursulu Dunărei, de la Ruşava la Galaţi, cu destulŭ timpŭ inainte de organisarea Loidului Austriacu. Davomu actulŭ de fundaţiunea flotilei muntene la capitolulŭ comercinlui.

In anexele la acestŭ volumŭ vomŭ aduce incă unu numéru de documente, carĭ privescu şcólele şi în genere cultura publică. Sà citămu aci dintre acelea pre următórele:

---

elĭ s'aŭ aflatŭ cu slujbă credinciósă (precum hrisóvele Domnesci arĕtă), atâtŭ Domnieĭ sale reposatuluĭ Costandinŭ Vodă Cehanŭ, câtŭ şi alu Domnieĭ sale reposatulŭ Scarlatŭ Ghica Vodă, şi alŭ Domnieĭ séle Ştefanŭ Racoviţă Vodă i alŭ Domnieĭ séle rĕposatuluĭ Alexandru Ghica Vodă, cum că au slujitu cu dreptate şi aŭ avutŭ milă Domnéscă, după cum amŭ vĕdutu Domnia mea şi Hrisovulŭ Domnieĭ séle fratelui Alexandru Vodă Ipsilantu ot. lĕt 1775, Maiu 9, cum şi alŭ Domnieĭ séle fratelui Mihaiŭ Suţulŭ Vodă ot. lĕt 1792, Mart. 7; decĭ după ce Domnulŭ D-ḑeŭ ne-aŭ învrednicitŭ şi pre noĭ cu Domnia şi oblădnirea acestuĭ cinstitŭ scaunŭ alŭ Ţĕreĭ Românesci ne-amu milostivitu de amŭ înnoitŭ şi amŭ întăritŭ milele ce aŭ avutŭ prin hrisóvele numiţilorŭ Domnĭ, adică casa luĭ să fie în pace şi apĕrată de totŭ feliulŭ de orânduelĭ ce arŭ eşi pe céta boerésca, de nicĭ unele valŭ şi supărare să n'aibă; aşişderea şi dijmăritŭ, stupĭ, râmătorĭ câţĭ va avea de dijmăritŭ, şi de vinăriciu câtŭ vinŭ va face în viile séle, şi o pivniţă să ţie în oraşulu Bucurescĭ scutită de fumăritŭ, de căminăritŭ, de vamă, de vinŭ Domnescŭ, i de ortulŭ vătăşescŭ şi de tóte orânduelile pivniţilorŭ, i liude 10 ómenĭ scutiţĭ, însă strĕinĭ, cu pecetluiturĭ pe numele şi chipulŭ lorŭ, şi să scutêscă şi de oieritŭ oĭ patru sute la vremea oĭerituluĭ; şi amŭ intăritŭ Hrisovulŭ acesta cu însăşĭ credinţa Domnieĭ mele Io Alecs. Cost. Moruzi Vvd, şi cu credinţa prea iubiţilorŭ Domnieĭ mele fiĭ: Costandinŭ, Dumitraşco şi Nicolae Vvdĭ mărturiĭ puindŭ şi pe toţi Dumnélorŭ cinstiţiĭ şi credincioşiĭ boeriĭ Domnieĭ mele ceĭ marĭ aĭ Divanuluĭ: Nicolae Brâncovénu vel Vis. Dumitraşco Racoviţă vel Banŭ. Ianache Văcărescu vel Spătarŭ. Ianache Moruzi vel Vornicŭ de Ţêra de susu. Manolache Brâncovénu vel Spăt. Panŭ Ianache Moruzi vel Vornicu de Ţêra de susŭ. Manolache Brâncovénu vel Vornicŭ de Ţêra de josu. Manolache Creţulescu vel Vorn. Nicolae Filipescu vel Vorn. Costache Ghica vel Logf. de Ţêra de susŭ. Pan Scarlatŭ Ghica vel Log. de Ţêra de josu. Nicolae Hangerliu vel Hatmanŭ. Dumitrache Manu vel Post. Isaacŭ Raletu vel Cluceru. Dumitrache Schina vel Comisŭ. Nicolae Racoviţă vel Păharnicŭ. Iordache vel Slug. Iordache Palada vel Stolnic, Dumitrache Costandache vel Pit. şi Ispravnicŭ Costache Ghica vel Log. de Ţêra de susŭ; şi s'aŭ scrisŭ Hrisovulŭ acesta, aicĭ în oraşu Bucurescĭ, la anĭĭ de la facerea lumiĭ 7301, iar de la Hristosu lĕt. 1793, Iunie 30, de Costandinŭ biv. 3-lea Logof.

Cond. XXVI, fila 24.

www.dacoromanica.ro

1. Anaforaoa Metropolituluĭ pentru un Vasile care aŭ îndrăsnitŭ a sluji S-ta leturghie fără de a fi hirotonisitŭ. Moruzi ordonă de a se bate la falangă cu 100 toege şi a se face siurghiunŭ la M-rea Căldăruşani.

2 Reclamaţiunea luĭ Enache Dascălulu de la şcóla Domnéscă contra Sandeĭ Isvoranu, căcì i-aŭ maĭ rĕmasŭ datóre unŭ restŭ din simbria sa.

3. Maĭ multe condemnărĭ in pricina de desonorărĭ de fete marĭ.

4. Anaforaoa prin care preoţii sunt obligaţĭ a plăti când se hirotonescŭ câte cincì talerì la cutia şcólelorŭ.

5. Anaforaoa epitropieĭ relativă la mórtea dascălului Pantazi.

6. Diverse anaforale relative la spitalurĭ.

7. Ridicarea de 2 doctorì noĭ la Craiova, a unuĭ Pavlu şi Spiru.

8. Anaforaoa Mitropolituluĭ, din 1795, pentru nisce egumenĭ ce nu se supunŭ a rĕspunde banii şcóleĭ etc. etc.

Aceste documente, din codulŭ XXVII şi XXVIII, vorŭ completa studiulŭ asupra capitulelorŭ ce închidemŭ aci.

In definitivŭ, nu se póte susţine, că între aniĭ 1792 — 1796 ar fi încetatŭ orĭ-ce cultură românéscă, aşĭa că cu stingerea secolului XVIII stinsă era şi orĭ ce şcólă românéscă. Şcóla românéscă continua a esiste şi pe lângă şcólele publice întreţinute din fondurile cutieĭ Epitropieĭ obştieĭ şi şcolile publice înfiinţate de generoşĭ particularĭ, educaţiunea şi instrucţiunea făcéŭ marĭ progrese şi prin dascălĭ ţinuţĭ în case particulare, cu deosebire dascălĭ francezĭ. Influenţa l. franceze s'a pututu observa lesne, din introducerea de multe vorbe franceze în chiar hrisóvele ce până aci amu publicatŭ şi carĭ vorbe adese le-amu şi *subliniatŭ* in documente. [1]

1. Să dămŭ aci locŭ la douĕ acte, propriĭ a proba dealtmintrelea, că nicĭ meseria de dascălŭ privatŭ, nicĭ cea de hirurgŭ, nu eraŭ pré *bănóse*, la finea secoluluĭ al XVIII.

Anaforaoa spre a se da de la Cutie câte tal. 20 pe lună luĭ Adamŭ Dohtoru sud. Rŏmnicŭ-Vâlcea.

Pré Inălţate Dómne,

Cu pré plecatŭ răvaşiŭ jăluescŭ Mărieĭ Tale, că eu sciindŭ meşteşugulŭ hirurgieĭ, amŭ fostŭ orânduitŭ de pré sfinţia sa părintele Metropolitŭ la Episcopia Rŏmniculuĭ, când se afla pré sfinţia sa Episcopŭ, ca să fiŭ acolo pentru căutarea crestinilorŭ, ce aŭ trebuinţă şi mi se plătea de către pré sfinţia sa léfă; acum de când s'aŭ făcutŭ sfinţia sa părintele Nectarie Episcopŭ, acea simbrie nu mi se dă, ḑicêndŭ sfinţia sa, că nu este putinciosŭ; eŭ fiindŭ-că m'amŭ

www.dacoromanica.ro

VI

Administraţiunea

Amu veḑutu în ce chipŭ ş'au organisatu A. Moruzi primulu Divanu. Puţine schimbări aflămu în acestu Divanu, până în ultimulu anu alu domniei (1796) In Ianuaru, acestu anŭ, Divanulu ţĕrei era compusu din : Nicolaĭ Brâncovénu vel Banŭ, Manolachi Creţulescu vel Vornicu de ţéra de susu, Radu Golescu vel Vornicu de ţéra de josu, Constantin Caragea vel Hatmanu, D. Mano vel Spăt. (in loculu luĭ En. Văcărescu), Scarlatu Ghica vel Vist., C. Filipescu vel Log. ţĕrei de susu, Stefanu Văcărescu vel Log. ţĕrei de josu, apoi C. Ştirbeĭ vel Log. ţerei de josu, Damaris vel Vorn. alu obştirilorŭ, Lucake vel Post., Const. Ştirbei vel Vorn., Ion Florescu vorn. alu politiei, Greg. Brâncovénu vel Cluceru.

şi căsătoritu acolo, mĕ rogu Mărieĭ Tale, acea léfă să mi se urmeze şi de acum înainte, ca să fiŭ acolo, pentru căutarea crestinilorŭ, şi voi avea Măria Ta şi pomana şi crestinii de acolo folosu.

Robulu Marieĭ Tale, Adamu Unriiu hirurgulu de la Rŏmnicu-Vâlcea.

Pré sfinte părinte Metropolitu i D-vóstră Naziriloru Epitropi teorisindu Jalba, să aretaţi Domnieĭ mele în scrisu, în ce chipŭ au fostu orânduiala acestui Hirurgu? de au fostu adecă léfa ce arĕtă că lua de la Domnésca Cutie de milostenii, după orânduiala Hrisóveloru, sóu cum este pricina sa daţi Domniei mele pliroforie. 1793. Mart. 7.

Vel Stolnicu.

Io Alcesandru Cost. Moruzi Vvod.

Pré sfinţia ta părinte Metropolite i D-vóstră Naziriloru Cutiei, din banii ce se strîngu la cutia din Eparhia Episcopiei Romniculuĭ, să daţi numitului acei tal. douĕ-ḑeci pe lună după orânduiala ce au avutu, pentru ca să slujósca iarăşi la cautarea bolnavilorŭ din partea locului. 1793. Mart. 15.

Mise-George Sacazlau cu Iosifu Dascalulu, pentru tal. 59 ce are la elu.

Prea Inalţate Dómne.

Jaluimu Mariei téle pentru *unu Iosifu Dascalulu* la Dumnélui proin vel Spăt. al Mărieĭ séle Mihaiu Vodă Suţulu, că am la elu tal. 59 şi bani 60 cu zapisŭ, de sunt acumu 4 luni şi totu mĕ surdisesce de nu va să 'mi plătéscă. Luminate Dómne, eŭ mĕ aflu căletoru; mĕ rogŭ Mariei téle, să fie luminata porunca către un zapciu, ca să-'lŭ împlinéscă; şi cum va fi mila Mărieĭ téle.

Robulŭ Mărieĭ téle, *Mise George Sacazlau.*

www.dacoromanica.ro

Aşĭa dar totŭ numaĭ comandantulŭ oştireĭ şi Postelniculŭ, sunt nume străine, iar ceĭ-l-alţĭ demnitarĭ din Divanu erau curaţĭ românĭ.

Orĭ-cât rĕposatulŭ Aaronŭ Florianu a numitŭ pe Alex. Moruzi *reformatorŭ*, nu aflămu marĭ reforme de la elu în administraţiunea ţĕreĭ. Câte-va documente cu óre-carĭ nizamurĭ şi unele represiunĭ de abusurĭ merită totuşi atenţiunea istoriculuĭ.

Unu aşeḑămêntŭ alŭ datoriilorŭ dregătorilorŭ, pe care 'l dămu în anexă [1] nu face decâtŭ a reînoi cărţĭ deschise anterióre.

D-l Iónŭ Brezoianu în lucrarea sa: «Vechile instituţiunĭ ale Românieĭ» 1327—1866 (Bucurescĭ 8º 1882) [2] atribue luĭ Alexandru Moruzi înfiinţarea Vorniculuĭ alŭ 3-lea şi alŭ 4-lea, în 1793 (pag. 153); ambiĭ

Vodă dă rezoluţiunea: «D-luĭ vel Vist. să cercetézĭ pricina şi să îndreptezĭ, séŭ să arĕţĭ Domnieĭ mele prin anafora.» 1793. Maiŭ 9.

Biv. vel Stolnic.

Io Alecsandru Moruzi Voivodu.

La acéstă anafora nu avu George altă apelaţie a face împotrivă, fără nu maĭ prin jalba ce dete Domnieĭ mele, ceru siguranţă în scrisu de la ciue să céră baniĭ, la împlinirea soroculuĭ. Decĭ 'ĭ dămŭ Domnia mea acéstă Domnéscă a'nóstră întărire, ca la numitulŭ sorocŭ să-'şĭ céră şi să-i se împlinéscă baniĭ de la chezaşul ce a mijlocitŭ pentru datorniculŭ sĕŭ, adecă de la Pit. Toma Călinescu, când cel datorŭ nu 'ĭ va respunde. 1793 Aprilie 2. *procit* vel Logf.

Prea Inălţate Dómne.

Mise-Giorge Sacăzlăulŭ a datŭ jalbă Mărieĭ téle, că are a lua prin zapisu tal. 59. 60 b. de la Iosifŭ Dascălŭ mireanŭ, după a căruĭ jalba mi se poruncesce de către Mária ta, ca să cercetezŭ pricina acésta şi să îndreptezŭ, séu prin anafora, să arĕtŭ Mărieĭ téle. Veĭ sci Mária ta, că pîrîşulŭ se află suditu alŭ părţeĭ Ckesaro-crăescĭ, şi însciinţândŭ pe Dumnéluĭ Siniorŭ Agentŭ, şi nu şi au tăgăduitu datoria, fără cât aŭ arĕtatŭ, că nu are cu ce sa plătéscă şi vrênd să-lu *pue la inchisóre spre implinirea baniloru, pîrîtulu se afla dascalu de invaţa copiiĭ Dumnéluĭ Pitaru Tomi Calinesculu* şi auḑindŭ că va să-lu puie, a căḑutŭ cu rugăciune la Sinioru Agentulu, de l'aŭ lăsat în chezăşia Dumnéluĭ, puindŭ sorocu. ca până în cincĭ lunĭ de nu va plati pîrîtulŭ baniĭ, să aibă a rĕspunde D-luĭ Toma Pit. Cĕlinescu, măcaru că Senioru Agentulu i au dat şi acéstă făgăduială, că de nu 'ĭ va eşi baniĭ nicĭ de o parte, nicĭ de alta, Dumnéluĭ va pune silinţă a vinde totŭ ce va avea pîrîtulu şi la sorocu va împlini baniĭ jăluitoruluĭ; şi de urmarea ce am făcutŭ arĕtŭ Mărieĭ téle, iar hotărîrea rĕmâne a se face de către Inălţimea Mărieĭ téle. 1793 Mart. 24

Filipesculu.

1. Veḑĭ anexa relativă.

2. D. Brezoianu se întemeiază în lucrarea sa pe Dionisie Fotino (Tom. II, partea a 8-a, traducere de Sion).

www.dacoromanica.ro

acești demnitari, după autoru, n'avéu altă sarcină decât a judeca în Tribunalulŭ veliţiloru, împreună cu ceĭ-l-alţĭ boerĭ, purtându şi eĭ bastonŭ de argintu.

In decretele séu hrisóvele luĭ Alex. Moruzi noĭ găsimŭ patru vornicĭ. Aşĭa în hrisovulŭ de la 1796 Ianuariu pentru moşia Ciorogârla, unde era fabrică de hârtie, găsimu ca vornicĭ pe Manolache Creţulescu (de ţéra de susŭ), pe Radu Golescu (de ţéra de josu), pe Ionu Damaris fără altă calificaţiune decât cea de vel Vornicu, pe Ionu Florescu cu calificaţiunea de vel Vornicŭ alu politieĭ. Pe lângă aceşti patru vornici mai găsimu în hrisóvele din ultimulu anu alŭ domnieĭ luĭ A. Moruzi funcţiunea de vornicu alu obştiriloru, pe care D-l Brezoianu îl numesce vornicu de cutie, ḑicêndu că A. Moruzi a desfiinţatŭ obştésca Epitropie.[1] In tot casulŭ, în primiĭ anĭ aĭ Domnieĭ, Alex. Moruzi a menţinutu Naziria ori epitropia obştiriloru şi titulatura de vornicu de cutie n'amu aflat'o până astă-ḑĭ subt A. Moruzi, ci numai aceea de vornicŭ alu obştiriloru, care după mine, era numaĭ primul dintre epitropi.

Doue micĭ nizamurĭ administrative mai cunóscemu de la Alex. Moruzi. Primulu, din 16 Dec. 1793, caută a stîrpi abuzulu vorniceilorŭ din plaşile judeţelorŭ, carĭ aruncau asupra locuitoriloru glóbe nelegiuite.

Amintimŭ că amenḑile pentru vitele de pripasu se împărţéu între marii vornicĭ şi cutia Epitropieĭ obştescĭ. Marii vornicĭ arendau venitul, adică «Slujba vorniciei» şi de ordinarŭ ispravniciĭ luau în arenda acestŭ venitu. Apoĭ ca să şi-l îmmulţască, prin vorniceĭ (carĭ avéu şi eĭ partea lorŭ) prindéu vitele locuitorilorŭ de la păşune, din imaşurile lorŭ, şĭ, séu le făcéŭ nevĕḑute, séu susţinéŭ că sunt de pripasu şi globéŭ pe proprietariĭ viteloru fără sfială. Când arendaşulŭ venitului era insuşĭ ispravniculu, la cine mai putea a se jălui bietulu sătenu? Slujba vorniciei cu glóba pentru vite de pripasŭ a fostŭ în secolulu al XVIII-lea o sorginte de gróznice abuzurĭ.

A. Moruzi speriatu şi elu de asemenea abuzu, căutâ să-lu împuţineze, ameninţându cu falanga pre vornicelulu abuzivu, iar déca abuzulu s'a comisu de vr'unu boierinaşu, Domnitorulŭ ordonâ să fie trimisŭ sub pază la Domnie, spre a'şi lua acolo pedépsa.

Ca mesură mai eficace, Moruzi ordonă Epitropieĭ obstescĭ, în 16 Dec. 1793, ca să nu se mai arendeze venitulu vorniciei la ispravnici. Iată aceste poruncĭ:

1. Acéstă desfiinţare a Epitropieĭ nu-o aflarămŭ până astă-ḑĭ documentată, ci numaĭ găsimŭ purtândŭ titlulŭ de vornicŭ alŭ obştirilorŭ pe primulŭ epitropŭ.

www.dacoromanica.ro

Io Alexandru Costandinŭ Moruzi Voivodu

Dumnévóstră Nazirilorŭ Epitropĭ, facemŭ în scire pentru slujba vornicieĭ din tóte judeţele, care ca unŭ venitŭ alŭ cutieĭ se vinde de la Epitropie, de vreme ce Ispravniciĭ judeţelorŭ sunt orinduiţĭ dregătorĭ şi purtătorĭ de grijă, a nu se face împotriva ponturilorŭ nescareva nedreptăţĭ de către slujbaşĭ şi a judeca şi a osîndi pe ceĭ ce împotrivă vorŭ urma, nu trebue dară *să fie Ispravniciĭ şi cumpărătorĭ de acésta slujbă a Vornicieĭ;* dreptŭ aceea poruncimu Domnia mea, ca să grijiţĭ la vremea vêndăreĭ vorniciiloru, spre a nu intra ispravnicŭ de judeţŭ la cumpărătórea slujbeĭ Vornicieĭ, precum nicĭ ómenĭ de aĭ strĕinilorŭ curţĭ. 1793, Decembre 16.

Cond. XXIII, Fila 128.

Acestŭ pitacu era datatu numaĭ cu o ḑi maĭ târḑiu decât publicaţiunea nizamuluĭ la slujba vornicieĭ, care era în coprinderea următóre:

Publicaţiĭ la tóte judeţele, pentru Nizamu la slujba Vornicieĭ.

Zem. Vlascoie. Dumnévóstră Ispravnicilorŭ ot. sud. — sănătate, findŭ-că ne-am însciinţatŭ Domnia mea, din jălbile locuitorilorŭ, ce pururea ni se daŭ pentru ceĭ ce sunt cumpărătorĭ şi orînduiţĭ cu slujba Vornicieĭ, prin plăşile judeţelorŭ, cum că neurmândŭ poruncile domnescĭ şi oranduleleĭ slujbeĭ aceştia, şi lăcomindu-se spre a se folosi şi a se îndestula din câştigurĭ nedrepte, împotrivă facŭ multe jafurĭ şi nedreptăţĭ locuitorilorŭ, uniĭ luându-le maĭ multă glóbă peste ceea-ce este orânduitŭ, alţiĭ prinḑêndŭ vitele locuitorilorŭ de pe la păşiune, cu pricină că sunt perdute, ca să iée glóba de la stăpâniĭ lorŭ; alţiĭ ascundŭ vitele celea cu adevĕratŭ perdute şi pripăşite ca negăsindu-le păgubaşiĭ, să rĕmâie eĭ folosiţĭ cu dênsele; alţii cu pricina de stricăciunea locurilorŭ de bucate, fără de a fi adevĕrată stricăciune, şi fără de ispăşanie, tragŭ şi supĕră pe ómenĭ, iară pe alţiĭ îĭ încarcă şi-ĭ asupriscŭ la ispăşanie cu maĭ multŭ decâtŭ este paguba şi stricăciunea în adevĕrŭ; şi aşĭa în foliurĭ de chipurĭ aducŭ trĕba acésta la maĭ rĕŭ catahrisis, în locŭ de a stapîni Vorniceii cu mijlocu Nizamuluĭ acela ce este întocmitu pentru a'şĭ găsi păgubaşii vitele cu înlesnire, şi pentru a fi păzite şi ferite bucatele locuitorilorŭ de stricăciune şi de pagube; pentru care iată vĕ poruncimŭ Domnia mea straşnicŭ, ca atâtŭ pentru alţiĭ ce vorŭ fi cumpărătorĭ de slujba Vornicieĭ, câtŭ maĭ vêrtosŭ pentru nescareva orînduiţĭ aĭ Dumnévóstră Ispravnicilorŭ, de veţĭ fi vre-uniĭ inşi-vĕ cumpĕrătorĭ de acéstă slujbă de la Epitropie, să căutaţĭ să le cercetaţĭ acestea cu totu mijlocu, şi pururea să grijiţĭ ca să le aflaţĭ, şi cu cercetare dréptă, fără de a părtini, orĭ la o parte, orĭ la alta, urmândŭ întocmaĭ după ponturile Domnescĭ; care din Vorniceĭ veţĭ afla că aŭ urmatŭ împotrivă, să-lŭ puneţĭ să întórcă, orĭ baniĭ de aŭ luatŭ rĕŭ, séŭ vita de aŭ oprit-o cuivaşĭ

www.dacoromanica.ro

înpotriva ponturilorŭ, şi încă pe acelŭ vornicelŭ de va fi *din stare de josŭ, să'lu puneţĭ la falangă, ca să-lu pedepsésca cu bătaia, iară de va fi boerinaşu din stare, osebitu judecându-lu, sa-lŭ trimeteţĭ cu bună pază aicĭ la Domnia Nóstră, ca sa se pedepsésca;* care acéstă carte a Domniei mele să trimeteţĭ să o citéscă prin tóte plăşile şi satele judeţuluĭ, de rîndŭ, în auḑulu tuturorŭ şi să grijiţĭ precum vĕ poruncimŭ, acumŭ şi totŭdéuna, de a se păzi dreptatea, pentrucă maĭ viindu-ne jălbĭ, să şciţĭ că aveţĭ a vĕ pedepsi înşivĕ pentru neurmarea şi nepurtarea de grijă. ii saam receh. gpd. 1793 Decembre 15.

Vel Logof.

Alŭ doilea *nizam* se referă la rânduiala slujitoriloru de pe la isprăvnicii. Se tânguiră slujitoriĭ, că ispravniciĭ luau banĭ de la uniĭ ca să nu-ĭ chiame la rându la slujbă şi aşia ceĭ carĭ nu dădeaŭ banĭ le venia maĭ desŭ rândulu de săptĕmână. Al. Moruzi găsesce, că acésta e un abusŭ ce trebue să inceteze, ca şi acelŭ alu împărţireĭ slujitoriloru in treĭ cete în locŭ de douĕ, cum aŭ fostu până acum, «de vreme ce şése luní într'unŭ anú sunt datorĭ să slujéscă Domniei şi ţereĭ, iar nu maĭ puţinu şi când li se face treĭ rânduri, li se vine a fi slujba numaĭ patru lunĭ şi cu aceea se pricinuesce stricăciune la nizamulu slujitorescu în tótă ţéra şi pagubă la visteria Domnieĭ mele, căcĭ urmĕză să dea visteria încă atâţia slujitorĭ şi de abia să fie ajunşĭ la slujbă şi acésta nu pentru alta, ce ca să fie pricină de mâncătorie unora şi altora.» Domnitorulu dispune din nou ca în tótă ţéra slujitoriĭ să fie impărţiţĭ în câte doue cete, ţinĕndu de brésla vel spătarului. Fie-care cétă va fi în activitate douĕ septemâni, dĕca nu voru preferi ca sa slujéscă o septĕmênă şi una s'o stea acasă, ca din vechime.

Unŭ altŭ abusu ce reprimă Al. Moruzi este împărţirea celorŭ doue cete, câte una de fie-care din ceĭ douĭ ispravnicĭ. Domnitorulu ordonă să inceteze acéstă împărţire şi ambele cete să stea sub ascultarea căpitanuluĭ rânduitu de vel spătarulu şi la serviciŭ *de a valma* a ambiloru ispravnicĭ.[1]

1. Iată actulŭ pe care l'amŭ analisatŭ, în întregimea luĭ:

Cărţĭ la tóte judeţele legate pentru rânduiala slujitoriloru ce sunt pe la isprăvniciĭ, cum să se urmeze.

D-vóstră Ispravn. ot. sud... sănătate, vĕ facemŭ Domnia mea în scire, că de la unile judeţe veniră cu jalbă la Divanulŭ Domnieĭ mele slujitoriĭ isprăvnicescĭ, şi arĕtară întâiŭ, cum că ispravniciĭ acelorŭ judeţe aŭ îndrăznitŭ să le facă treĭ rânduri la slujbă, adecă treĭ cete, şi a doua, că le-arŭ fi luândŭ banĭ de septĕmânĭ, şi-ĭ arŭ fi lăsândŭ sloboḑĭ pe la casele lorŭ; şi a treia, că i-arŭ fi împărţindŭ între dumnélorŭ, luândŭ unulŭ o cétă de slujitorĭ şi altulŭ altă

www.dacoromanica.ro

In 20 Martie 1793 marele spătarŭ Enache Văcărescu, care şi elŭ se vede că cunoscea abusulŭ ispravniciloru cu cetele slujitoriloru, raportéză Domnitoruluí, că la unele căpitănii sunt slujitorĭ de prisosu şi la altele lipsescŭ, decĭ îĭ propune:

---

cétă, şi céta unuĭa arŭ fi slujindŭ, şi céta celuĭ-l-altŭ arŭ fi plătitŭ cu banĭ săptămânile, şi nu s'arŭ fi ajungêndŭ în slujbele domnescĭ dintru acéstă pricină. Aceste treĭ pricinĭ cercetându-le Domnia mea cu amănuntu, ne-amŭ încredinţatŭ, că sunt de totŭ împotrivà la orânduiala bresleĭ slujitorescĭ, şi la nizamulŭ ce este orânduitŭ a curge în tótă ţéra Domnieĭ mele; dreptŭ aceea, fiindŭ-că Domnia mea voimŭ întru tóte a păzi orânduelile cele din vechime obişnuite ale ţăriĭ, eată cu străşnicie vĕ poruncimŭ, ca întâiŭ să nu îndrăsniţĭ ispravniciĭ de la vre-unŭ judeţŭ a face treĭ rândurĭ slujitoriĭ, nicĭ într'unŭ chipŭ, ci rândurile să fie numaĭ doue, de vreme ce şése lunĭ într'unŭ anŭ sunt datorĭ să slujéscă Domnieĭ şi Ţăreĭ, iar nu maĭ puţinŭ, şi când li se vorŭ face treĭ rândurĭ, li se vine a fi slujba numaĭ patru lunĭ, şi cu aceea să pricinuesce şi stricăciune la nizamulŭ slujitorescŭ în tótă ţéra, şi pagubă la visteria Domnieĭ mele, căcĭ urméză să dea visteria încă atâţia slujitorĭ şi de abia să fie ajunşĭ la slujbă, şi acósta nu pentru alta, ci pentru ca să fie pricină de mâncătorie unora şi altora. Dreptŭ aceea, iată vĕ poruncescŭ, cum că slujitoriĭ isprănicescĭ, ce sunt aĭ bresleĭ spătărescĭ, douĕ rândurĭ să aibă, cu hotărîre, şi împărţindu-se toţĭ în douĕ cete, douĕ rânduri să le faceţĭ, căcĭ acésta curge şi la toţĭ slujitoriĭ din Bucurescĭ şi din tótă ţéra, şi facêndu-ĭ în douĕ să-ĭ întrebaţĭ pe însuşĭ eĭ, carĭ se vorŭ mulţàmi, douĕ săptămânĭ să slujéscă o cétă, şi douĕ alta, aşĭa să-ĭ aşeḍaţĭ, căcĭ acésta este maĭ bună şi pentru dinşiĭ, de a avea vreme douĕ săptămânĭ să-şĭ caute trebile lorŭ, şi pentru trebile Domnescĭ ale aceluĭ judeţŭ; iară când nu se vorŭ mulţămi, ca să fie câte doue septămânĭ în cétă, atuncĭ să rămâie cu săptămână, adecă o săptămână să slujéscă o cétă, şi o săptămână altă cétă, precum din vechime este hotărîtŭ; şi să nu vĕ îndrăzniţĭ a face maĭ multŭ preste acéstă poruncă, căcĭ negreşitŭ veţĭ cerca turburarea Domnieĭ mele. Aşişderea la cea de a doua jalbă, iarăşĭ vĕ poruncimŭ, ca toţĭ slujitoriĭ ce vorŭ intra întru acésta, să nu maĭ fie împărţiţĭ cu numire a unuia ispravnicŭ o cétă, şi aceluĭ-l-altŭ, alta, ci să fie de-a valma sub ascultarea căpitanuluĭ lorŭ, ce este orânduitŭ de către D-luĭ vel Spăt. şi de-a valma să fie trimişĭ în trebile judeţuluĭ de către Dumnévóstră, şi câţĭ vorŭ rămânea ne trimişĭ, să păzéscă şi la unŭ ispravnicŭ şi la altulŭ; asemenea şi acésta cu hotărîre aşĭa să se urmeze. Alŭ treilea, pentru banĭ de săptămână slujitoriĭ ce sunt orânduiţĭ la isprăvnicie, nicĭ într'unŭ chipŭ să nu se maĭ sufere, şi eĭ de la însuşĭ de vorŭ vrea să plătéscă săptămânile, D-vóstră să nu-ĭ îngăduiţĭ, căcĭ nu sunt daţĭ slujitoriĭ ca să plătéscă cu banĭ rândulŭ slujbiĭ, ce sunt daţĭ a fi slujitorĭ, pentru ca să se săvârşéscă trebile judeţuluĭ şi poruncile Domnescĭ, şi de arŭ fi fostŭ trebuinţa a da banĭ, arŭ fi fostŭ birnicĭ aĭ visterieĭ, iară nu aĭ altora, din care pricină nu se ajungŭ slujitoriĭ la slujbă în tótă vremea; ce dară de astăḍĭ înainte întocmaĭ să fiţĭ următorĭ acesteĭ poruncĭ, ferindu-vĕ cu multă băgare de sémă, ca să nu se urmeze într'altŭ chipŭ, că de nu se va urma Nizamulŭ ce poruncimŭ, ne veţĭ da pricină dréptă de turburare; acésta şi fiţĭ sănătoşĭ. 1794. Febru. 4.

Cond. XXIII, Fil. 202.

www.dacoromanica.ro

Prea Inălţate Dómne,

La unele trebuincióse căpitănii, este trebuinţă de a se adăoga treĭ-ḑecĭ şi cincĭ de slujitorĭ de la unele căpitănii, ce nu este trebuinţă de slujitorĭ şi prisosescŭ liude 25; cu plecată Anafora, prin rugăciune, facŭ cerere la Inălţimea ta, ca să se dóe poruncă către D-luĭ vel Vist. ca 25 slujitorĭ ce nu-mĭ trebuescŭ la unele căpitănii, să-ĭ dóe la dajdie, şi să-mĭ dóe alţii asemenea în locŭlŭ lorŭ la judoţele unde face trebuinţă, iar pentru ḑece ce lipsescu, să mi se dóe de isnóvă de către D-lorŭ Boerii Ispravnicĭ cu verĭ-ce mijlocŭ se va găsi cu cale; iar hotărîrea cea desĕvêrşitŭ rĕmâne a se face de către Inălţimea ta. 1793, Martie 20.

Alŭ Mărieĭ tale prea plecată slugă,

Ienache Vacărescu vel spăt.

Alexandru Constantinŭ Moruzi dă asupra acestuĭ raportu resoluţiunea următóre:

Io Alexandru Çostandinu Moruzi Vvd.

D-ta vel vist. pe aceştĭ douĕ-ḑecĭ şi cincĭ să-ĭ aşeḑĭ la Visterie în dajdie şi să se dóe spătărieĭ alţii în locŭlŭ lorŭ, asemenea la judoţele unde va fi trebuinţă; asemenea şi aceĭ ḑece ce lipsescŭ, poruncimŭ încă să-ĭ dóe, însă din ajutóre. 1793, Martie 20.

Vel Logf.

Cond. XXIII, Fila 25.

Dócă nizamurĭ reformătóre administraţiuneĭ nu aflarămŭ, nicĭ însemnate nicĭ numeróse, celŭ puţinu, urmărit'a Domnitorulu şi pedepsit'a funcţionarii abusivi?

Aflămu câte-va acte de pedepsire, orĭ urmărire de funcţionarĭ abusivĭ. Aşia în 15 Octombre 1793, Domnitorulŭ, primindŭ denunţărĭ asupra unui Constantinu Rătescu, fostŭ sameşŭ din judeţulŭ Oltŭ, că acela ar fi jăfuitŭ locuitorii, rênduesce cercetare la faţa loculuĭ a abusurilorŭ sĕvêrşite. N'amu sci spune însă dócă ancheta a avutŭ resultatele dorite. [1]

1. Iată pitaculŭ domnescŭ relativŭ:

Zem. Vlahscoie: Fiindŭ-că Scarlatŭ Izvorénulŭ biv. Clucerŭ za arie, i Nicolae Gigărtulŭ, i Costandinŭ Isvoranulŭ şi Ión Slătinénŭ de la Oltŭ, lângă davaua lorŭ, ce avură cu Costandinŭ Rătesculŭ, ce aŭ fostu Sameşŭ acelui judeţŭ, făcură şi acéstă arĕtare Domnieĭ mele, faţă în Divanŭ, cum-că mulţi din locuitoriĭ numituluĭ judeţŭ aŭ patimitŭ şi acum în vremea Domnieĭ mele jafurĭ, nedreptăţĭ şi pagube, de către numitulŭ Rătescu, în feluri de chipurĭ, şi

www.dacoromanica.ro

Unu altu casu de urmărire avemu, din 16 Martie 1794, în contra unui *fostŭ* polcovnicu şi *fostŭ* vatavŭ la plaiulŭ Cozieĭ, pentru jăfuirĭ sevêrşite în timpulu cât a fostu funcţionarŭ. S'a doveditu la anchetă că acesta luase abusivu talerĭ 491 *geremele*, pe lângă talerĭ 80 ce a luatu, câte unŭ leŭ, cu nume de *lipsa sferturilorŭ*. Domnitorulu ordonă întorcerea acestoru banĭ de la ceĭ jăfuiţĭ în mâna jăfuiţiloru şi apoĭ pe funcţionarulŭ abusivu să-lu isgonéscă din plaiu.

E de observatŭ, ca în ambele casurĭ ce amu adusu de urmărire a funcţionariloru abusivĭ, vedemu că se urmărescu nu funcţionarii în activitate, ci pe aceĭ carĭ au încetatu de a fi slujbaşĭ. Nu cum-va caută să ne explicamu acésta numaĭ ca unu mijlocu nimeritŭ de a stórce în folosulu propriŭ alu vre unuĭ Divanit, *lipitórea* plină? [1]

---

cum-că făcêndu-se cercetare la faţa loculuĭ, când nu va fi arĕtarea lorŭ adevĕrată, să se pedepséscă eĭ; a cărora arĕtare despre nedreptăţĭ şi jafurile locuitorilorŭ din vremea nóstră, nesuferind-o Domnia mea a o trece cu vederea fără de cercetare, ca orĭ dreptate şi îndestulare şi odihnă să facemŭ aceloru năpăstuiţĭ şi pe jăfuitorŭ să-lŭ pedepsimu, când va fi adevĕrat, séŭ pe pîrîşii ce vorŭ eşi mincinoşĭ, carĭ facŭ jalbă şi arĕtare neadevĕrată înaintea Domnieĭ mele să-ĭ pedepsimŭ; iată orânduimu Domnia mea din Divanu pe boerulŭ Domnieĭ mele Céuşŭ de aproḑĭ, să ridice de aicĭ pe Costandinŭ Rătescu sa mérgă la sud. Oltŭ, unde poruncimŭ, ca orânduitulŭ Mumbaşirŭ maĭ ântêiu să vestóscă în judeţŭ însciinţarea tuturorŭ, că cine jalbă are asupra Ratesculuĭ, afara însă din pîrele şi pricinile ce anume aŭ arĕtatŭ aicĭ numiţii pîrîşĭ, carĭ s'aŭ cercetatŭ aicĭ, fără de îndoială să-ĭ ióe sĭ stóe faţă, ca să aróte la orânduitulu nostru Mumbaşiru, care dimpreună cu ispravuiciĭ judeţuluĭ înfăţişândŭ pe acelŭ jăluitoru cu Rătesculu, să cerceteze a fieş-căruia jalbă şi pricină, cu amĕnuntulŭ, prin judecată drĕptă, şi în adevĕru să facă arĕtare în scrisŭ prin anafora către Domnia mea pricina anume, cu tóte cuviinciósele doveḑĭ şi temeiurĭ ale adevĕruluĭ; cu care acelea cercetărĭ sĕvêrşite, şi bine vĕdite prin doveḑĭ, adiéfori fără nici unŭ interesu, să se întórcă Mumbaşirulu dimpreună cu Rătesculŭ aicĭ la Divanulu Domnieĭ mele. — 1793, Octom. 15.

Cond. XXIII, Fil. 162 bis.

1. Iată documentulŭ în cestiune:

«Zem. Vlascoe. Cinstitŭ şi credinciosŭ Boeriulŭ Domniei mele D-ta Hatmane Nicolae Hangerli, Caimacamulŭ Craioveĭ, sănĕtate; 'ţĭ facemu în scire pentru acestŭ Costandinu proin-polcovnicu ce aŭ fostu Vătavu la Plaiulu Cozieĭ, sud. Vâlcea, că înşciintându-ne Domnia mea, cumcă au facutu multe jafurĭ şi geremele locuitorilorŭ dintru acestŭ plaiu, diu porunca Domnieĭ mele s'au făcutu cercetare în faţa loculuĭ, carĭ cercetărĭ le-au lămuritu din porunca nóstră D-luĭ vel Vornicu Moruzi, şi s'au adunatu prin catastif tal. 491 geremele, şi tal. 80 ce aŭ luatŭ câte unu leu cu nume de lipsa sferturilorŭ, care catastihŭ aróta Dumnóluĭ, că iscălindulu l'aŭ datŭ Dumitale la plecare-ţĭ de aicĭ. rĕmâindŭ aceştĭ banĭ bunĭ datoriŭ ca să-ĭ întórcă celorŭ jăfuiţĭ; iată orânduimŭ

www.dacoromanica.ro

Departe de a se urmări slujbașii în activitate, aflamu urmarindu-se, aruncându-se in fiare Șerbanu Hrisoscoleu, care ș'au fostu permisú a nu ingădui intrarea în satulu sĕŭ a unui slujbașu Domnescu, care cu forța voindŭ să intre în acelŭ satu, a fostu chiar maltratatu de Hrisoscoleu. Al. Moruzi dă atunci următórea volnicie:

« *Volnicie ca să se aducà in fiare Șerbanu Hrisoscoleu, ce au batutu unu postelnicelu.*

Zem. Vlascoe. Fiind-că Șerbanŭ Hrisoscoleo, Cluceru de arie aŭ îndrăznitŭ a bate și a căsni omŭ Domnescŭ, pe Ioniță pahar. care avea Domnósca nóstră poruncă în mânile lui, cutezândŭ a și dice omuluĭ Domnescu: de ce să îndrăznóscă fără sloboḑenia luĭ a intra in satu? dămŭ Volnicie luĭ Ștefanu Muhurdaginlŭ nostru, împrenná cu unŭ omŭ alŭ Curțeĭ, să mórgă la numitulu Șerbanŭ și numai decât bĭgându-lĭ în fiare, să-lĭ rădice în bună pază, să-lu aducă dreptŭ la Curtea Domniei mele la închisóre. 1793 N-bre 4. »

Cond. XXIII. Fila 171.

Dintre diferitele acte regulându *avaeturile*, se cade, de óre-ce ne-amŭ ocupatu de administrațiunea sub Moruzi, să aducemu următórele, cu atât mai multu, că prin ele se stabilesce și unele cestiuni de pură administrațiune, cum de exemplu: *alegerea vatavului de plaiŭ de către locuitorĭ:*

Io Alexandru Cost. Moruz Vvd. i Gospodaru Zem. Vlahscoe.

Citindu-se înaintea Domniei mele anaforaoa D-luĭ vel Banŭ și a D-lui vel vornicŭ dimpreună cu osebită fóie, sub iscălitura D-lorŭ, de cuviinciosulŭ avaetŭ ce se cade a da fieș-care vătafŭ, l'amŭ găsitŭ cumpănitŭ și cu mĕsură dréptă. Decĭ poruncimŭ D-vóstre velițilorŭ Logofețĭ, după ce se va trece în

pe sluga Domnieĭ mele copilŭ din casă la Divanŭ, să aducă pe numitulŭ polcovnicŭ acolea la Dumnéta, unde aducêndulŭ, poruncimŭ să rîndueșcĭ și D-ta unu omŭ credinciosu, imprenná cu orîndnitulŭ Mumbașirŭ, ca să'lu ducă acolea în plaiu; la mâna cărora orinduițĭ să daĭ D-ta și acestu catastihŭ iscalitu de D-luĭ Vorniculŭ, ca după dînsulŭ să apuce pe numitulŭ polcovnicŭ, să întórcă tuturoru ómenilorŭ ce se arétă într'insulu baniĭ ce coprinde, dându fleșcărnia locuitoriŭ dreptulu lui, de la mâna căruia să aibă a lua adeverință în scrisu sub iscălitură, cumcă și-aŭ primitu aceĭ banĭ, și așia după ce va împlini nnmitulŭ polcovnicu toțĭ baniĭ ómenilorŭ, să'lŭ isgonéscă de acolo, lăsându-lŭ slobodŭ, iară Mumbașirulu, să aducă Domniei mele de la D-ta rĕspunsŭ de sĕvêrșirea poruncĭĭ. ii saam. recch. gpd. 1794, Martie 16.

Procit Vel Logf.

Cond. XXIII, Fila 222.

www.dacoromanica.ro

condică acéstă hotărîre, să grijiţĭ D-vóstre a se pune numitu acestŭ avaetŭ în cartea fieş-căruia vătafŭ de plaiŭ, care cărţĭ de acum înainte să nu se maĭ dea de la Logofeţia Divanuluĭ, deschise, făr' de nume într'ênsele nicĭ să se dea cartea de vătăşie nimĕnuĭ făr' *de alegere în scrisu, după obiceiu, sub iscălitu-rile a tuturoru locuitorilorŭ aceluĭ plaiŭ*, şi cu mărturia Ispravnicilorŭ în scrisŭ şi să se scrie în cartea vătăşieĭ straşnică poruncă vătafuluĭ, că nu va avea cuvôntŭ de îndreptare, şi nu va putea scăpa de pedépsa Domnieĭ mele, la întâmplare de vină, cu pricină că aŭ datŭ avaetŭ maĭ multŭ. 1794, Febr. 15.

Vel Logf.

Pré Inalţate Dómne,

Prin luminatŭ pitacu Mărieĭ tale ni se poruncesce, ca pentru havaeturile vătăşiilorŭ de plaiŭ, fiindŭ-că nu se urméză orînduiala ce se cuprinde în condicile Divanuluĭ, care încă din Domnia Mărieĭ sale Alexandru Vodă Ipsilantŭ s'aŭ fost hotărîtŭ cât havaetŭ să dea fie-care vătafŭ de plaiŭ la D-lorŭ veliţiĭ Vornicĭ, ci daŭ maĭ mult peste acea hotărîre, şi cu acésta ceĭ carĭ sunt vrednicĭ de slujbă se tragŭ şi se lépădă de vătăşiĭ, ne dându-le mâna să rĕspundă suma ce daŭ alţiĭ, iar ceĭ ce se facŭ cu mijloculŭ acestorŭ dărĭ, găsescŭ pricină de luărĭ şi jafurĭ nedrepte dupĕ la locuitorĭ, care rea acéstă urmare findŭ împotriva dreptăţiĭ, ne poruncescĭ Măria ta, ca să facemŭ chibzuire, cu o dréptă cumpănire, în ce chipŭ arŭ fi cu cale pentru darea havaeturilorŭ de către vătaşiĭ de plaiŭ la D-lorŭ veliţiĭ vornicĭ, adică să se facă o hotărîre la acósta, spre a lipsi de acum înainte atât jafurile vătaşilorŭ de asupra locuitorilorŭ, cum şi necontenitele jălbĭ ce apururea vinŭ de la locuitorĭ, cum şi de a se pedepsi cu dreptŭ cuvêntŭ unŭ vătafŭ de plaiŭ ce va urma împotriva acesteĭ hotărîrĭ, ce se va face, luminateĭ poruncĭ întocmaĭ findŭ următorĭ. Aretămŭ Mărieĭ tale, că citindŭ atâtŭ condica Mărieĭ sale Alexandru Vodă Ipsilantŭ de hotărîrea acestorŭ havaeturĭ, cum şi pentru obiceiulŭ havaeturilorŭ vătaşilorŭ de plaiŭ, în ce chipŭ se urma din vechime, se vede că maĭ 'nainte de acea hotărîre adevĕratŭ se da havaetŭ maĭ puţinŭ la D-lorŭ veliţiĭ Vornicĭ, dar avea D-lorŭ alte deosebite venituri ale Vorniciilorŭ, care de atuncĭ încóce aŭ lipsitŭ şi de aceea şi havaeturile ce sunt hotărîte în condica Mărieĭ Sóle Alecsandru Vodă sunt maĭ adăugate peste cât se urma maĭ 'naintc, iar noĭ chibzuindŭ şi una şi alta, amŭ găsitŭ cu cale pentru havaeturile vătaşilorŭ de plaiŭ, cum cu deosebită fóie arĕtĕmŭ Mărieĭ tale, care acóstă hotărîre de suma havaeturilorŭ să se trécă chiar acuma în ponturile Gospodŭ, ce se daŭ la mânile vătaşilorŭ, ca orĭ-care din vătaşĭ se va îndrăzni a da havaetŭ maĭ multŭ de cât ceea-ce va vedea că este hotărîtŭ în ponturĭ, să nu aibă cuvêntu de a pricinui, că aŭ datŭ havaetu mult, şi de aceea de nevoie aŭ căutatŭ să'şĭ scótă acelŭ havaetŭ cu luărĭ nedrepte dupĕ la locuitorĭ, ci atuncĭ cu dreptŭ cuvêntŭ straşnicŭ să se pedepséscă acelŭ vătafŭ, de către Inălţimea ta, şi să scie că

www.dacoromanica.ro

orĭ ce va da maĭ multŭ are să'ĭ piarḑă, făr' de a avé voĭe măcarŭ să pomenéscă de aceea, iar elŭ să aibă a cere şi a lua dupe la locuitorĭ numaĭ acelu dreptŭ venitŭ alŭ seŭ, care pe anume este arĕtatŭ în ponturile Gospod; părerea nóstră într'acestaş chipŭ este, iar hotărîrea cea deşĕvêrşitŭ rĕmâne a se face de către Inalţimea ta. 1794, Febr. 8.

Vel Banu, *Vel Vornicu.*

Plaiurile ţĕreĭ de susu.

talerĭ		
230,	Muntelele de susŭ,	Sud Mehedinţĭ.
230,	Vulcanŭ	Sud Gorjŭ.
270,	Covacĭ	
370,	Hurezu	Sud Vâlcea.
380,	Cozia	
180,	Arefulŭ	Sud Argeşŭ
250,	Loviscea	
220,	Nucşóra	Sud Muşcelu
220,	Dâmboviţa	

Plaiurile ţĕreĭ de susu.

talerĭ		
220,	Ialomiţa	Sud. Dâmboviţa.
180,	Dâmboviţa	
2750.		

Plaiurile ţĕreĭ de josu

talerĭ		
150,	Slam Rŏmnicŭ,	
250,	Slănicŭ	Sud Buzeŭ,
250,	Pârscov	
370,	Plaiŭ spre Buzĕŭ	Sud Saacu
380,	Telójănu	
350,	Prahova,	Sud Prahova.
1750.		

Vel Banu, *Vel Vistieru.*

Cond. XXVII, Fil. 30.

VII

Óstea. — Flota românéscă pe Dunăre.

Căderea din domnie a luĭ Mavrogheni, desarmarea de către Saxa Coburg a ultimilorŭ şirurĭ de volintirĭ, fie partizanĭ aĭ luĭ Mavrogheni

www.dacoromanica.ro

fie partizanĭ aĭ Austrieĭ, orĭ aĭ Rusieĭ, a fostŭ redusŭ de bună sĕmănă subt Mihaiŭ Şuţu, aprópe la nimicŭ oştirea ţĕreĭ.

Şi sub A. Moruzi acéstă oştire este redusă la strictulŭ necesar pentru slujba siguranţeĭ publice. Enache Văcărescu, care cu totŭ naţionalismulŭ ce i se atribue de legendă, nu creduse, sub Mavrogheni-Vodă, în posibilitatea creăreĭ uneĭ oştirĭ de aperare a ţĕreĭ, continuă sub Moruzi-Vodă a fi mare spătarŭ. [1]

1. Pe scórţele unuĭ tetravanghelŭ micŭ grecescŭ, elegantŭ legatŭ, ce D. Dimitrie Sturdza a dăruitŭ Academieĭ, la 1893, aflămŭ scrisŭ cu însăsĭ mâna luĭ Enache Văcărescu, *în grecesce*, următórele date relative la copiiĭ luĭ şi la slujbele ce aŭ ocupatŭ până în 1791 :

« Acestŭ tetravanghelŭ aparţine pré sfinţituluĭ celuĭ între monachĭ Timoteiŭ Kir Kir . . . . şi cine 'lu va fura să fie afurisitŭ de toţĭ sfinţiĭ şi de sf. Spiridonŭ. »

Sub acéstă primă inscripţiune Văcărescu adaogă : « Acum însă Iónŭ Văcărescu marele vistierŭ dicheofilaxŭ alŭ mareĭ bisericĭ 'lŭ stăpânesce, căcĭ ĭ-a fostŭ dăruitu de către pré cuviosulŭ Domnŭ Timoteiu. 1774 Aug. 1. Braşov. »

Pe lângă aceste inscripţiunĭ de la pag. 1, şi tot pe acéstă pagină se găsescu şi cele următóre, relative la copiiĭ luĭ Enache Văcărescu :

« In anulŭ 1777 luna Ianuarŭ 20, Vinerĭ, pe la 12 óre nóptea spre zorile Sâmbăteĭ, din mila Dumnedeéscă s'a născutŭ mie o fiică, care fiindu primită de către Inaltŭ prea sfinţitulu Mitropolitu alu Grebeneloru, numitŭ Chrisantŭ, s'aŭ numitu Marta şi s'a botezatŭ la 2 Februaru în sf. Mŏnăstire Sărindaru a pré sf. Născĕtóre de Dumnedeŭ.

« 1778 luna Mart 5, Lunĭ la ora 6 de nópte spre zorile dileĭ de Marţĭ, cu ajutorulŭ luĭ Dumnedeŭ s'a născutu mie o fată, care fiindŭ primită în braţe la botezŭ de către 'naltŭ pré sf. Mitropolitu alŭ tóteĭ Ungro-Vlahii D.D. Grigorie, a fostŭ numită Ecaterina şi s'a primitu în braţe la 25 Mart în Mitropolie. »

Următórele inscripţiunĭ sunt de pe pagina ultimă a cărticeleĭ :

« 1784 Maiŭ 21 s'a născutŭ mie fiulu celŭ ăntĕiŭ născutŭ din pré iubita mea soţie Domniţa Ecaterina Caragea, care a fostu primitŭ de cĭtre pré luminatulŭ beizadea Iónŭ Suţulŭ şi s'a numitu Constantinŭ, la 1 Iuniu, *în care di amu fostu cinstitu şi eu cu slujba de mare vistieru pentru a 5-a óra de la spatarie.*

1785 Maiu 15 mi s'a născutŭ fata care a fostŭ primită de către Inaltu pré sf. Mitropolitŭ a tótă Ungro-Vlahia D. D. Grigorie şi s'a numitu Elena.

1786 Maiŭ 14 mi s'a născutu mie un fiŭ, care a fostŭ primitu în braţe de către Dómna Maria a pré Inălţatuluĭ Domnu Nicolae Mavrogheni * şi s'a numitŭ Nicolae şi să trăiască la mulţĭ anĭ.

1789 Noembre 7 pe la 4 ore din nópte, Duminică séra, s'a născutŭ mie unŭ fiu, care a fostŭ primitu în braţe de către I. P. S. Mitropolitŭ alu Ungro-Vlahieĭ D. D. Cosma la 14 Noembre, în biserica palatuluĭ meŭ. Maĭ înainte de a se face acesta Mitropolitŭ se numea Mihailŭ şi să trăéscă la mulţĭ anĭ.

1791 Octombre 24 diua Sâmbătă mi s'a născutŭ mie o fata, care fiindu primită de fiulŭ meŭ Alexandru, s'a numitŭ Elena şi să trăéscă la mulţi anĭ.

* 1786 Μαΐ 14 ἐγεννήθη μοι υἱὸς ὅστις ἀναδελθείς παρά τῆς ἐκλαμπ. δόμνας Μαρίας τοῦ ὑψηλοτάτου αὐθέντου Νικολάου Μαυρογένη, ἐπονομάσθη Νικόλαος καὶ Ζήτω μακροχρόνιος.

www.dacoromanica.ro

In acéstă funcţiune, Domnii fanarioţĭ, precum vĕdurămŭ, nu numiau altă dată boerĭ pămêntenĭ. Ne explicămu escepţiunea făcută în favórea lui Văcărescu, prin faptul că, rolulu spătaruluĭ este de astadată fórte redusu şi prin faptulŭ, că oştirea este aprópe nimicită şi póte şi prin imprejurarea că, dupà pilda Moldoveĭ, acum este şi unu hatmanŭ, iară ca hatmanu nu este unu pămêntênu, ci Caragea, care cumulézà cu hătmănia şi bănia de Craiova. Negreşitu că Moruzi, care scia cât contribuise Enache Văcărescu la căderea luĭ Mavrogheni, nu putè să nu se arete favorabilu şi amicu acestuia şi să-lu conserve în postulu de incredere, de *Spătarŭ*, care sub predecesorulu seu, Suţu, fusese ocupatŭ de streinĭ, Grecĭ.

Din sfera oştenéscă s'aducemu câte-va documente.

In Martie 1793 spătarulu Enache Văcărescu primesce reclamaţiune de la *cătanele* (aşa se numeau în urma ocupaţiunei austriace ostenii romănĭ) din judeţulu Teleormanŭ în contra polcovniculuĭ loru. Nu numaĭ cătanele, ce şi locuitorii jăfuiţĭ de acelu polcovnicŭ Nicolae Ibrictaru, cereau dreptate de la spătarŭ. Acesta însă, prin anaforaua către Domnitorŭ, propune, ca jăluitoriĭ se fie înapoiaţĭ cu munibaşiru la judeţu şi ispravnicii să 'ĭ înfăţoşeze cu polcovniculŭ şi să cerceteze afacerea.

Era a asigura impunitatea polcovnicului abuzivu. [1]

---

1. Iată actulŭ relativŭ :

Anaforaua pentru a se cerceta jalba cataneloru ce dau pentru polcovniculu din Teleormanu.

Io Alecsandru Const. Moruzi Vvd.

Aşia să urmeze, însă poruncimŭ Domnia mea straşnicŭ Domniei-vóstre ispravnicilorŭ cercetarea jălbilorŭ lorŭ, să aveţĭ a face cu tótĭ luarea aminte, cu tótă dreptatea pe amenuntalŭ şi fără nicĭ o zăbavă, de care şi aşteptămŭ respunsulŭ săvârşireĭ, cu aretare dréptă pentru tóte jălbile cu acestŭ munbaşirŭ. 1793 Martie 5.

Prea Inălţate Domne!

Pentru Nicolae Ibrictariŭ, polcovnicŭ din Sud. Teleormanŭ, dându-se jălbĭ către Măria Ta, atâtŭ de către slujitorĭ cum-că nu le păzesce orânduiala la slujbă, şi 'ĭ bate, 'ĭ năpăstuesce, cum şi de către alţĭ ómenĭ locuitorĭ de acolo, cum-că i-aŭ jăfuitŭ, şi le-aŭ făcutŭ nedreptăţĭ, carĭ jălbĭ fiindŭ buiurdisite de către Măria Ta la mine spre a le cerceta şi fiindŭ trebuinţă a se

www.dacoromanica.ro

In aşía condiţiunĭ este óre de mirare, ca să găsimu, sub A. Moruzi, judeţe lipsite cu totulŭ de oştenĭ şi avênd ca sine-cură polcovnicia? Aşía era judeţulu celu importantu alŭ Prahoveĭ, unde precum recunósce însuşĭ spătarulŭ Enache Văcărescu, esista polcovnicŭ, dér nu avea de *cât unŭ slujitorŭ*. Spătarulu cere Domnitoruluĭ, să se acorde măcaru 10 slujitorĭ, până ce polcovniculu 'şi va putea implini stégulŭ, peste alţĭ 20 slujitorĭ de la căpitănia din Mănescĭ. [1]

---

aduce şi elŭ faţă la înfăţişare cu jăluitoriĭ, amŭ socotitŭ, că să facŭ acéstă zăbavă jăluitorilorŭ aicea până a se aduce elŭ, li se pricinuesce multă cheltuială, fiindŭ mulţĭ aceştĭ jăluitorĭ, ci de se va găsi cu cale de către Măria Ta, să fie luminată porunca Mărieĭ Tóle, ca cu Mumbaşirŭ, să se iée aceştĭ jăluitorĭ de aicĭ, şi să 'ĭ ducă acolo în faţa loculuĭ să 'ĭ înfăţişeze înaintea Dumnélorŭ Ispravnicilorŭ judeţuluĭ, şi Dumnélorŭ să cerceteze de faţă şi cu deamăruntulŭ tóte jălbile şi pricinele lorŭ şi găsindu-lŭ învinovăţitŭ, aşía cu însciinţarea Dumnélorŭ, şi cu acea alegere să-lŭ trimită către Măria Ta, cu orânduitulŭ Mumbaşirŭ, ca să se facŭ de către Măria Ta hotărîrea, iar negăsindu-lŭ învinovăţitŭ, să aducă acelŭ Mumbaşirŭ respunsŭ desĕvêrşitŭ Mărieĭ Tóle de la Dumnéalorŭ ispravnicĭ, în ce chipŭ aŭ făcutŭ alegerea pricinilorŭ acestorŭ jălbĭ; părerea mea într'acestŭ chipŭ este, iar hotărîrea rĕmâne a se face de către Măria Ta.

Al Inălţimeĭ Tóle plecată slugă

Enache Vacarescu vel Spataru.

1. Iată actulŭ relativŭ;

Anafora a se da Liude 8 din dajnicĭ la căpitănia ot Mănesci sud Prahova.

Io Alecsandru Const. Moruzi Vvd.

Poruncimŭ Domnia mea Domnieĭ tóle vel Vist. să facĭ porunca Domnieĭ mele către ispravnicĭĭ judeţuluĭ, ca să dóe aceştĭ 8 Liude din birnicĭ. 1793 Maiŭ 9.

Vel Logof.

Prea Inălţate Dómne,

In judeţulŭ Prahova afară de slujitoriĭ polcovnicescĭ aĭ judeţuluĭ nu se află maĭ multŭ de cât o căpitănie la Mănesci, şi acósta cu 20 de slujitorĭ care nu este din destulŭ când se ivescŭ hoţĭ şi făcĕtorĭ de rele, precum s'aŭ ivitŭ într'aceste ţile, din carĭ s'aŭ şi prinsŭ şi s'aŭ adusŭ la puşcărie cu potere de aicĭ. Vătafulŭ din plaiulŭ Prahoveĭ auţindŭ de aceştĭ tâlharĭ scrie şi cere ca să se maĭ adauge poteraşĭ, care lucru fiind neobicĭnuitŭ, i-amŭ datŭ respunsulŭ celŭ cuviinciosŭ; va sci insă Inălţimea Ta, că la acestŭ judeţŭ este Polcovnicie, precum este la tóte, însă nu are maĭ multŭ de câtŭ unŭ slujitorŭ, căcĭ nu a fostŭ cu putinţă să-şĭ facă slujitorĭ din ómenĭ fără pricină şi pentru ca să afle atâtŭ plaiulŭ, cât şi judeţulŭ, ajutorulŭ celŭ cuviinciosŭ, la vremi treubincióse, se cuvine de a da măcarŭ 10 slujitorĭ, din ómenĭ fără pricină,

www.dacoromanica.ro

Tótă brésla armăşéscă, la 1793, era redusă la treĭ stéguri, ómeni 150, armăseĭ, tunarĭ şi puşcaşi. Stégulu era numaĭ de 50 de ómeni. Fie-care septemână se rânduia câte unu altu stégu la slujbă. Aceşti 50 de ómeni aĭ stéguluĭ serviaŭ pentru paza temniţei; uniĭ făceau slujba de rândaşĭ şi câţi-va de armaşi pe la zapciĭ şi alte locurĭ oficiale; aşia încâtŭ, după mărturia lui Enache Văcărescu, rémânea armăşia numaĭ cu câte 5, 6 ómenĭ pe săptămână, carĭ ş'aceia se orânduiau pentru strîngerea biruriloru ţiganiloru domnescĭ «şi la vreme când făcea trebuinţă de tunurĭ a se ămplea şi a se sloboḑi, se orânduia 2 slujitori, cei de paza puşcăriei, dér fórte cu discolie, fiindŭ ómeni nemetaherisiţĭ şi fricoşi la focu...» Maĭ bine de 25 de ómenĭ s'au schiloditŭ întrebuinţaţĭ fiindŭ ca artileriştĭ, fără să fie fostu pregătiţi la acésta. Epistatulu armăşieĭ, Constantinu Slugeriŭ, în 6, Iuliŭ 1793, maĭ cere Domnitorului unu adaosŭ de 20 de liuḑĭ, ca pe fie-care săptămână câte 10 din eĭ să păzéscă lângă tunuri, ne-lipsiţi ḑiua şi nóptea.

Iată la ce cifre ridicule era redusă óstea, care sub Mavroghieni se purtase atâtu de vitejesce! [1]

---

iară pentru douĕ-ḑecĭ, până la suma orânduelei, i va putea face în urmă, cu încetulŭ, ca să 'şĭ împlinéscă stégulŭ; părerea mea într'acestŭ chipŭ este, iar hotărîrea cea desăvêrşită rĕmâne a se face de către Inălţimea Ta. 1793 Maiŭ 9.

Al Inălţimeĭ Téle plecată slugă.

Ienache Văcarescu vel Spăt.

Cod. XXIV. Fila 131.

1. Iată documentulŭ relativŭ:

Anaforaoa spre a se da 20 Liude în brasla D-luĭ vel Armaşu.

D-ta vel Vist. veĭ vedea acéstă anafora ce face Domnieĭ mele dumnélui epistatulŭ Armăşieĭ, pentru care poruncimŭ dumitale, să cercetezi pentru aceşti liude 20 şi de sunt ómeni din Bucuresci fără de vre unŭ felŭ de pricină de dajdie, şi nu sunt ómenĭ de afară de prin satele ţĕreĭ, să li să tréca numele în catastihulŭ Visterieĭ, şi să li se dée pecetluiturile Domnieĭ mele de a rêmânea în brésla Armăşieĭ. 1793. Iulie 6.

Vel Logof.

Prè Inalţate Dómne,

Insciinţezŭ Mărieĭ Tale, că tótă brésla armăşéscă fiindŭ fostŭ numaĭ treĭ stégurĭ şi în ele 150 armăşeĭ tunarĭ şi puşcaşĭ, intra pe fiesce-care săptămână câte unŭ stégŭ liude 50 de rândŭ, şi dintre aceia unii se orânduia pentru paza temniţei, alţiĭ rândaşi la alŭ 2-lea şi alŭ 3-lea armaşŭ, i pre la

www.dacoromanica.ro

Incă de la 1775 amŭ vedutu incercărĭ făcute in navigaţiune pe Dunăre. In alaiulu luĭ Mavrogheni vĕdurămŭ luândŭ parte galeongii. Credemu, că pentru poliţia fluviuluĭ şi maĭ alesŭ în interesulŭ vămeĭ, dar şi alu *comerciuluĭ*, spătarulu Enache Văcărescu reinfiinţă slujba *Corabiarilorŭ* domnescĭ. In judeţulu Ilfovu se afla *limanulu*, séu portulu unde státéu vasele domnescĭ în timpu de iérnă

Dândŭ hrisovulu, ineditu până astă-dĭ, organizatoru flotileĭ dunărene. Nu putemu a nu aduce luĭ En. Văcărescu laudă mare pentru acésta:

Hrisovulu pentru corabiile Ţereĭ ce sunt a ambla pe Dunăre.

Stăpânitoriĭ ţĕriloru şi toţĭ ceĭ puternicĭ, indatoraţĭ fiindu a îmbrăţoşa maĭ nainte decâtŭ tóte altele, bunatatea facerilorŭ de bine, nu dóră cugetându întru trufie, de a se asemena Dumneḑeiriĭ, ea odinióră Lucifĕrulu, după cum şi mulţĭ din filosofĭ au îndrăznitu a ḑice; ci maĭ vĕrtosu, ca următorĭ fiindu Dumneḑeesciloru porunci, sa aróte cu dinadinsulu, prin sĕvĕrşirea acesteĭ bunătăţĭ, mulţămită eătre Dumneḑeésca bună-voinţă, de la care au primitu darulu şi puterea acesteĭ destoniciĭ; datorie netăgăduită a nóstră socotindu a fi sevârşirea cea după putinţă a faceriloru de bine către toţĭ supuşiĭ Domnieĭ mele,

zapciĭ şi alte locurĭ trebuincióse, rĕmâné şi armaşieĭ numaĭ câte cincĭ-şése pe sĕptemână, carĭ şi aceia se orânduia pentru stringerea birului ţiganilorŭ domnescĭ, şi la vreme când făcea trebuinţă de tunurĭ a se împlea şi a se sloboḑi, se orânduia douĭ slujitorĭ, ceĭ de paza puşcăriei, dóră fórte cu discolie, fiindŭ ómenĭ ne-metahirisiţĭ şi fricoşĭ la focŭ, carĭ de multe orĭ s'aŭ intâmplatŭ câte unulŭ şi câte douĭ de s'aŭ şi sĭcăteluitŭ, maĭ bine de liude 25 rĕmâindŭ orbĭ şi şchiopĭ, ciungĭ şi surḑĭ; şi pentru ca să nu se maĭ întâmple acestŭ felŭ de hatalu la câte sălăcurĭ se face, s'aŭ găsitŭ în bresla armăşéscă liude 20 ómenĭ cu sciinţă, ce d-lorŭ armaşiĭ după vremĭ i-aŭ fostŭ avutŭ prisosŭ intre ceĭ-l-alţĭ slujitorĭ, cu răvaşele Armăşieĭ, iara în Domnia Marieĭ sale Mihaiŭ Vodă Suţu, d-luĭ polcovnicŭ Anastasache, pe vremea când era vel Armaşŭ, aŭ insciinţatŭ Măriei sale, prin Anafora, făcêndŭ cerere de a se aşeḑa aceĭ liude 20 între dinşiĭ, să intre câte ḑece pe sĕptĕmână, să păzéscă lângă tunurĭ ne-lipsitŭ ḑiua şi nóptea, ca să lipséscă şi acelea primeḑdiĭ ce se întâmpla maĭ înainte; a căruia cerere găsindu-o şi Măria sa cu cale, aŭ şi întăritŭ anaforaua, poruncindŭ, ca după adeverinţele ce li se vorŭ da cu pecetea Armăşieĭ, să fie în pace şi ne-superaţĭ, de împreună cu douĭ zapciĭ aĭ lorŭ; ci fiind-ca acéstă orânduială se păzesce şi până astă-dĭ, nu lipsii a insciinţa Inălţimeĭ tale, că de va fi plăcută şi auḑuluĭ Măriei tale, să fie luminată porunca Inălţimeĭ tale către d-luĭ vel Vist. de a se trece numele lorŭ în catastihulŭ Visterieĭ, şi a li se da şi acestora pecetluiturĭ gospode, ca şi celora-l-alţĭ slujitorĭ aĭ bresleĭ armăsescĭ; iară hotarîrea cea desĕvărşitŭ remâne la Inălţimea Ta. 1793. Iulie 6.

Costandinu Slugeru, ot. spat. Epistatulu Armaşieĭ.

(Cond. XXIV, Fil. 290.)

www.dacoromanica.ro

din ceasulu ce Dumnedeésca provedinţă ne-au încredinţatu oblăduirea acesteĭ ţĕrĭ, sciindu despre o parte, că rădăcina şi temeiulŭ îndestulăriĭ ţĕrilorŭ şi locuitorilorŭ acestora, în urma învĕţăturilorŭ celorŭ de multe sciinţe, treĭ fiindu órcşi carele, adică: meşteşiugurile, lucrarea pămêntuluĭ şi negoţulu, şi fără carele nu este cu putinţă a se îndestula un norodŭ, de arŭ fi macarŭ şi umbritŭ sub umbra dumnedeireĭ, şi vedênd-o lipsită de acestea treĭ pîraie isvorîtóre de îndestulare, n'amŭ lăsatŭ mijlocu a nu cugeta şi a nu ne sili, pentru ca să putemu abate într'ênsa acestea folositóre isvóre şi prin carele să-ĭ stingemu lipsa şi scăpătăciunea, cât va fi cu putinţă, şi să putemu aduce printr'acéstă facere de bine, îndestularea cea dorită, la toţĭ locuitoriĭ acesteĭ ţĕrĭ; iară despre altă parte vĕdêndŭ şi câtă silinţă aŭ locuitoriĭ acesteĭ ţĕrĭ spre sevêrşirea pró Inalteloru Impĕrătescĭ poruncĭ la împlinirea cherestelelorŭ ce se cerŭ după vremĭ, şi la trimetorea zaherelelorŭ pe la cetăţĭ, şi maĭ vêrtosu la Impĕrăţitórea cetate Costandinopoleĭ, pentru care se şi numesce Chelerŭ alŭ prea puternicĕĭ Imperăţiĭ, şi câtă greutate córca şi sufere pentru sĕvêrşirea acestora, ne avêndu vre unŭ mijlocŭ de înlesnire, amu făcutŭ multe chibzuirĭ şi de mijloculŭ cu care s'aru putea înlesni greutătile şi a li se ajutora sîrguiala şi cuceria, ca să săvêrşéscă poruncile fără de greutate, într'acelea dară ce potu, şi a pricinui înlesnirea negoţuluĭ şi a îndemna lucrarea pamêntuluĭ, şi a învita aflarea meşteşugurilorŭ şi a face săvêrşirea cererilorŭ ce sunt datorĭ şi silitorĭ locuitoriĭ a le împlini cu înlesnire [1] şi tóte acestea de care le-amŭ vĕdutu lipsite din câte se cuvine acesteĭ ţĕrĭ, una şi cea maĭ mare fiindu şi neaverea mijloculuĭ cu care să se pótă căra şi aduce mărfile prin înlesnire, pe apa Dunăreĭ, de la unŭ locŭ la altulŭ, amŭ cugetatŭ cu multă rîvnă, să prícinuimŭ acéstă facere de bine ţĕreĭ, şi să facemŭ rugăciune la prea puternica Impĕrăţie, la bunătatea şi milostivirea a căreia aflând priinţă necurmatele nóstre mijlociri, a dobândi voĭe şi putere, prin strălucitŭ şi prea slavitu Hatişerifŭ, cu poruncĭ vrednice de tótă supunerea, ca să pótă Valahia a face şi a avea *bolozane*, *şaicĭ*, *caice*, şi de tóte vasele pe apa Dunăreĭ, în cuprinderea ţereĭ, carele să nu fie bântuite nicĭ o-dată de către verĭ-cine, *privileghiŭ ce din vremile bĕtrâne*, *de mulţĭ anĭ l-au fostu perdutu ţĕra acésta*, cu tóte că hotarele eĭ sunt matca Dunăreĭ; decĭ după primirea acesteĭ slobodeniĭ, îngrabă căutându, amŭ făcutŭ şi *amu găsitu acum ântêiaşĭ data câte unu vasu pentru trebuinţa fieşce-căruia judeţu alŭ ţĕreĭ*, şi fiindŭ trebuinţă a se aşeda şi a se întocmi atâtu acestea găsite, câtŭ şi verĭ câte altele se vorŭ maĭ face în urmă, sub ocărmuirea şi oblăduirea vre-uneĭ dregătorĭ de celea marĭ şi de cinste ale ţĕreĭ Domnieĭ mele, pentru ca să grijéscă pururea de

1. Este aci netăgăduitŭ o abilitate diplomatică a luĭ En. Văcărescu: elŭ justifică organisarea flotileĭ pe necesitatea de a servi Porţeĭ zaherele, cherestele etc., transportându-le pe apă.

www.dacoromanica.ro

starea acestora, căcĭ totŭ lucru bunŭ este bunŭ când va fi şi bine întocmitŭ, amŭ găsitŭ a fi maĭ cu cale şi amŭ hotărîtu, ca să le aşeḑămu sub ascultarea şi ocărmuirea *dregatorieĭ spatarieĭ ceĭ marĭ, sub obladuirea căruia este şi paza a tuturoru marginiloru ţĕreĭ.* Dreptu aceea amŭ datŭ acestu întocmitu şi bine închipuitŭ hrisovu alu Domnieĭ mele, acesteĭ dregătoriĭ a Spătăriei ceĭ marĭ, şi celuĭ de acum cinstitu şi credinciosŭ Boeriulŭ Domniei mele *Ianache Vacărescu vel Spat.*, cu care sa aibă volnicie de apararea acĭstă dregătorie a ocârmui şi a avea sub ascultarea şi paza sa *tŏte vasele Românescĭ, atâtu cele Domnescĭ, cât şi ale altora, ce cu voia Domniei mele se voru face dupa vremĭ,* urmând întru tŏte porunciloru ce prin mai josu aretatele ponturi se hotăresc:

1. La tŏte şăicile maistrite şi Bolozanele judeţeloru ţĕreĭ Domnieĭ mele, prin alegerea Dumnéluĭ vel Spăt. să se orînduiască câte unu căpitanu, omu credinciosŭ şi vrednicŭ, cu cartea Domniei mele, după obiceiu, creştinŭ şi câte unŭ Reizu Turcu, şi câte unŭ vetraru séŭ Elchegiu, şi câţĭ şaicarĭ séŭ ghimigiĭ voru trebui după mărimea vasuluĭ, toţĭ creştinĭ.

2. Toţĭ acestia să aibă léfă de la Visteria Domnieĭ mele, precum s'au tocmitŭ înaintea Visterieĭ, şi atâtŭ căpitanu încâtŭ va fi căpitanŭ, să fie apĕratŭ de dăjdiile visterieĭ cu aridicătură de la Visterie, catŭ şi vatrariu şi ghimegiiĭ să fie scutiţĭ, cu pecetluitulŭ Domniei mele, ca tŏtă brésla spătarésca.

3. Tŏte vasele Domnescĭ să aiba de apararea limanŭ de ernaticu *gârla Domnéscă din Balta de la Carnoţi, ot. sud. Ilfovu,* şi tŏte şăicele Domnescĭ ale tuturorŭ judeţelorŭ, *la Noembre, sa se afle intrate la limanu, avêndu paznicii sĕĭ trebuincioşĭ din brésla Naftică, cu rându, câţĭ va gasi cu cale* Dumnéluĭ vel Spătarŭ, în tŏte lunile de iarnă.

4. Primăvéra, când va fi vremea să deschiḑă ventrele, sa nu iasă de la limanŭ fără de porunca Domniei mele, şi când va fi trebuinţĭ Domnésca, se va da porunca Domnieĭ mele prin Pitacŭ către Dumnéluĭ vel Spăt. care Pitacŭ Dumnéluĭ vel Spăt. de împreună cu scrisórea Dumnéluĭ, sa'lŭ trimită cĭtre căpitanu şăiciĭ ceĭ orânduite, şi numitu căpitanŭ mergêndŭ la locurile celea orânduite şi sĕvêrşindŭ porunca ce i s'aŭ datŭ de împreunĭ cu sinetulŭ ce va rimite pentru sĕvêrşirea poruncei, să trimiţă şi pitacalŭ prin Dumnéluĭ, ca să-şĭ dóe séma la Domnia mea.

5. Pentru Navlu, locuitoriĭ ţereĭ când vorŭ fi să trimită zaharele, de pe la judeţe la Brăila, cu şaica judeţuluĭ, să aibă a rĕspunde la Visterie *jumĕtate Navlonu,* din ceea ce va curge la Bolozanele Turcescĭ din dreptulŭ scheleĭ, iar pentru alişverişurile lorŭ să plătéscă *douĕ parţĭ* din ceea ce aŭ cere o şaică Turcéscă, iar de o parte să fie nebântuiţĭ.

6. Când nu va fi trebuinţă de a căra zaherele şi cherestele Dumnescĭ, Dumnéluĭ vel Spăt. să aréte prin anafora la Domnia mea, că face trebuinţĭ a merge cutare şăică în cutare locŭ, să care marfă straină cu navlonŭ, şi se va da voĭe, sub pecetea Domnieĭ mele, cum şi când va duce o şeicŭ zaharee de

www.dacoromanica.ro

la judeţŭ, sóŭ la Brăila, întorcêndu-se ca să întórcă alta de la Brăila, până a ajunge la judeţulŭ sĕŭ, de are voĭe acea şeică să încarce de la vre-o schela a ţĕreĭ marfă, şi să aducă la altă schelă cu navlu, până a nu ajunge la judeţŭ, să maĭ încarce Zaherea Domnéşcă, iarăşĭ să céră prin anafora voĭe Dumnélui vel Spăt. când va purcede şaica de la Limanŭ, şi sub pecete de i se va da voie va urma într'acelaşĭ chipŭ, iară de nu, va căra zaherea Domnéscă.

5. Totŭ navlu de marfă străină să-lŭ tocméscă Căpitanulŭ şi cu Reizulŭ şi prin şciinţa Reizuluĭ, baniĭ să-ĭ ióe căpitanulŭ, însciinţândŭ amêndoĭ către Dumnéluĭ vel Spăt de tocmela ce aŭ făcutŭ, şi baniĭ să-i respundă căpitanu prin Dumnéluĭ vel. Spăt, la Visteria Domnieĭ mele.

6. Verĭ cine din locuitoriĭ ţĕreĭ va voi în urmă să-şĭ facă vasŭ pe Dunăre, cu cheltuiala sa, pentru neguţitoria sa, să aibă datorie să facă cerere la Dumnéluĭ vel Spăt. de acésta, şi Dumnéluĭ vel Spăt. cu anafora să însciinţeze Domnieĭ mele, şi după ce i se va da voĭe, sub pecete, să aĭbă datorie sa aróte, ăntăĭ: omŭ destoinicŭ de a fi purtătoriu de grijă aceluĭ vasŭ, la D-lui vel Spat. şi Dumnéluĭ vel Spăt. să'lŭ orânduiască vătafŭ aceluĭ vasŭ, cu cartea Domnieĭ sale, şi să fie şi acestŭ vasŭ ocrotitŭ de spătărie, ca şi acelea Domnescĭ; să aiba însă datoria într'unŭ anŭ, de va fi trebuinţă de zaherea Domnéscă, să facă numaĭ o călĕtorie de la unŭ judeţŭ, ce se va orîndui, să încarce şi să ducă la Brăila, şi pentru suma de zaherea ce va duce atunci sa ióe navlu, nu jumĕtate, ci a treia parte din cât se va rumpe navlonulu împotriva aceĭ schele, şi plata să şi-o ióe de la Visterie, aducêndŭ sinetŭ de la Dumnéluĭ vel Spăt. că şi-aŭ împlinitŭ datoria, şi să-ĭ dóe atâţia banĭ, şi făcêndŭ o călĕtorie într'unŭ anŭ odată numaĭ, apoĭ să fie slobodŭ sĕ-şĭ facă alişverişu seŭ peste totŭ anulŭ.

Tóte acestea întocmirĭ, ce prin maĭ susu ḑisele ponturi s'au bine închipuitu, nădăjduindŭ că vorŭ pricinui folosulŭ celŭ cuviinciosŭ în tótă ţéra Domnieĭ mele acumŭ, şi va aduce dobândirile celea îndestulate în vreme la toţi locuitoriĭ ţĕriĭ, poruncimŭ Domnia mea Dumitale vel Spăt. ca să se urmeze de către deregătoria spătărieĭ ceĭ marĭ întocmaĭ şi fără de cusurŭ, în tótă vremea. Dreptu aceea s'aŭ datu acestŭ cinstitŭ alŭ Domnieĭ mele hrisovŭ, care trecêndu-se în condica Divanuluĭ şi Visterieĭ Domnieĭ mele, şi primindu-lu Dumnéta, apoĭ să-lŭ daĭ la sfânta Metropolie a ţĕrii, ca să stée sub stăpânire; şi rugămŭ către acésta şi pe alţĭ fraţĭ Domnĭ, ce în urma nóstră se vor învrednici a Domni şi a oblădui scaunu acesteĭ ţĕrĭ, să bine-voiască şi Domnia lorŭ a ocroti acéstă bună orânduială, şi a ajutori ţéra, ca să i se păzéscă acestŭ privileghiu, ce cu multă strădanie i l'amŭ dobânditŭ, pentru ca să pótă locuitoriĭ eĭ, şi a se folosi cu înlesnirea negoţuluĭ, şi a sĕvîrşi poruncile Impĕrătescĭ, fără greutate, pentru ca şi alţĭ Domni asemenea să ţie şi să păzéscă hotărîrele şi aşeḑământurile Domniilorŭ sale, întru totu cinstite şi ocrotite în tótă vremea; şi s'aŭ întăritŭ acestu hrisovŭ cu iscălitura şi pecetea Domnieĭ mele, sub mărturia luminaţilorŭ şi prea

www.dacoromanica.ro

iubiţilorŭ Domnieĭ mele fiĭ: Constantin Vvd, Dumitraşco Vvd, Nicolae Vvd., Gheorghe Vvd. si a D-lorŭ cinstiţilor şi credincioşilorŭ veliţĭ boerĭ aĭ Divanului Domnieĭ mele: Nicolae Brancovan vel Vist. Dumitrache Racoviţă vel Ban. Ienache Văcărescu vel spăt. Ienache Moruzi vel Vor. de ţéra de susŭ. Manolache Brancovénŭ vel vor. de ţ'ra de josu. Manolache Creţulescu vel vorn. Nicolae Filipescu vel Vorn. Costache Ghica vel Log. de ţéra de susŭ. Scarlatu Ghica vel Log. de ţéra de josŭ. Nicolae Hangerli vel Hatm. Dumitrache Manu vel Post. Isacu Raletŭ vel Clucerŭ. Dumitrache Schina vel Comis. Ión Comaneanu vel Pahar. Iordache Palada vel Stol. Iordache vel Sluger. Dumitrache Costandache vel Pit. şi ispravnicu Costache Ghica vel Log. de ţéra de susŭ; şi s'a scrisŭ hrisovulu acesta la anulŭ d'intîiu dintru ântîia Domnie a Domnieĭ mele, aicĭ în oraşulu scaunuluĭ Domnieĭ mele Bucurescĭ, la aniĭ de la zidirea lumeĭ lót. 7302. iară de la Domnulŭ nostru Isusŭ Hrist. 1793. Noembre 23.

De *Raducanu Poenarulu* 3-lea logofet.

Cond. XXVI. Fila 181.

Enache Văcărescu, cu anafora către Domnitoru, din 10 Ianuarie 1794, recrutéză 28 de ghimigiu din satulŭ Beşléga, vecinu cu portulŭ vaselorŭ, scutindu-i de birurĭ şi angarale, şi aşa se urcâ numerulu lorŭ la 50. Iată actulu relativu:

Anaforaua D-luĭ vel Spat. de a se da liude 28 şaicarĭ de la satulu Beşlégă, sud Ilfovu.

Io Alexandru Const. Moruzi Vvd.

D-sa vel Vist. socotindu şi D-ta, că este mai de folosu şi mai de siguranţă trebeĭ mijloculu acesta, ce ni se arétă de către Domnulu vel Spat. poruncimu déră D-tale, ca într'acestaşŭ chipŭ să se aşeḑe la visteria Domnieĭ mele, scăḑêndu-se numitulŭ satŭ, cu liude 28. 1794. Ghen. 10.

Vel Logf.

Prea Inalţate Dómne.

După luminată porunca Inalţimeĭ Tale, ce mi s'au datu pentru şăicarĭ şi ghimigiĭ ce sunt să se facă cu pecetluiturĭ Domnescĭ, de prin judeţele ce s'au orânduitŭ, ca să cercetezŭ şi să facŭ silinţă de a se găsi de aceştia mai mulţi, în judeţulŭ Ilfovuluĭ unde se află şi *imanu Domnescu* alŭ şăiciloru, am cercetatu după cuviinţă şi am aflatŭ satulŭ Beşléga, în care se află doue siliştĭ deosebite şi cu locuinţa totu într'unŭ satŭ; cincĭ-ḑecĭ şi şépte de ómeni locuescu într'acelu satŭ, carĭ tragu dajdie pe treĭ-ḑecĭ liude; dintr'aceştia primescŭ ca să se dé şépte ómenĭ pentru ca să se aşeḑe dreptŭ liude doĭ dajnicĭ să nu se stingă silistea din estractulŭ vistierieĭ, şi cincĭ-ḑecĭ să rămâe şeicarĭ cu pecetluiturĭ Domnescĭ, pentru care să scaḑă visteria acestŭ satŭ cu liude 28; dreptu aceea după luminată

www.dacoromanica.ro

porunca Inălțimei Tale, făcuiŭ acéstă însciințare, și hotărîrea rămâne precum va fi luminată porunca Mărieĭ Tale. 1794. Ghen. 10.

Cond. XXV. Fila 227. Pré plecată slugă, *Ienache vel Spat.*

Impuținarea peste sémă a ómenilorŭ din oștire îngreuie serviciulŭ de pază a județeloru și cu tóte acestea spătarulŭ Enache Văcărescu, ca să nu stirbéscă venitulu visterieĭ, propune Domnitorului noĭ micĭ modificărĭ de cifre la slujitorii din județe, prin următórea anafora aprobată cu resoluțiunea luĭ A. Moruzi :

Io Alecsandru Const. Moruzi Vvd.

Cu cale și primită fiindŭ Domnieĭ mele Anaforaoa Domnuluĭ vel Spăt. poruncimŭ Domnia mea Dumitale vel Vist. ca dintr'acestĭ liude 50. liude 10 să se maĭ prisosăscă la judecătoria Teleormanuluĭ, cărora după adeverințele ce vorŭ aduce de la ispravniciĭ județuluĭ, să li se dea și pecetluiturile Domnieĭ mele, iar liude 40, să facĭ porunca Domnieĭ mele a se da la dajdie acolo, din care liude 20 să se dea slujitorĭ la județulŭ Prahoveĭ peste 40 ce sunt, și 20 la județulŭ Romanațĭ asemenea. *1794 Gh. 37.*

Prea Inălțate Domne.

Fiindŭ-că la jud. Teleormanŭ peste liude 70, slujitorĭ ce sunt cu pecete, se cere ca sa se maĭ dea alțĭ liude 10, de carĭ să dée Dumnéloru ispravniciĭ adeverință de chipurile lorŭ, ca să li se dea și acelora pecete, ca să fie cu toțiĭ liude 80 să intre pe săptemână liude câte 40, a nu se maĭ găsi pricină, că nu se ajungŭ, iar liude 40 ce maĭ pristosescŭ să se dea la dăjdii acolo, și dintr'acestia să se dea liude 20 slujitorĭ isprăvnicescĭ la Prahova, unde este trebuință, fiindŭ-că aŭ numai liude 40 și să se facă liude 60 și alțĭ liude 20 la Romanațĭ, unde iarăși liude 40 aŭ, și la aceste județe adevăratŭ nu se ajungŭ fiindŭ puținĭ și în multe rânduri aŭ făcut cerere către Măria ta, și Dumnélorŭ Ispravniciĭ și slujitoriĭ cu jălbile ce au datŭ, a li se maĭ da slujitori ca ajutorŭ; iarŭ hotărîrea cea desăvârșită remâne a se face de către Măria ta. 1794 Ghen. 26.

Cod. XXV. Fila 279. *Ien. Vacarescu vel Spăt.*

In note mai dămu încă douĕ acte relative la afacerile oștireĭ. [1]

1. Iacă aceste douĕ acte:

Anaforaoa ce s'a făcutu în dosulu jalbeĭ Armășeiloru de la Craiova, pentru a li se da Armașeiĭ ce li s'au luatu la vremea aședămîntuluĭ, fiindu ca ceĭ carĭ se află nu potu împlini slujbele.

Io Alexandru Moruzi Vvd.

Așĭa sá se urmeze; pentru care scriemŭ Dumitale Caimacame al Craioveĭ, să facĭ cercetarea aceea. 1793. Augustŭ 27. *Vel Logf.*

www.dacoromanica.ro

VIII

Ţèranulŭ sub A. Moruzi.

Posedemŭ numeróse documente relative la sórta ţeranului sub A. Moruzi, dér nu vedemu în ele vre-o îmbunătăţire adusă, séu proiectată de acestŭ Domnitoru, la sórta agricultorului, ci maĭ tóte aceste documente se întemeiază pe nizamurile cunoscute de la Alexandru Ipsilante incóce.

In câte-va rânduri ţeranii ş'aŭ revendicatŭ drepturile loru. Une orĭ însă nedreptatea cu care ţĕranulŭ vĕḑu ascultându i-se jalba, l'a impinsu la rebeliune. Aşĭa este cazulŭ din 1 Aprilie 1793, după următórele acte :

Io Alecsandru Costan. Moruzi Vvd.

Dupa anaforaoa Dumnéluĭ vel Vist. poruncimŭ Domnia mea întocmaĭ sa se urmeze întru tóte, pentru care orânduimŭ Domnia mea pe.... ca să iée de aicĭ pe coĭ patru zurbagiĭ, şi să 'ĭ ducă înaintea Dumnélorŭ ispravnicilorŭ, unde poruncimŭ Domnia mea să se urmeze întocmai, după cum se cuprinde maĭ josŭ şi să aducă mumbaşirulŭ anafora de la ispravnicĭ către Domnia mea de săvârşirea porunceĭ. 1793 Aprilie 2.

Vel Logof.

Prea Inălţate Dómne,

Din luminată porunca Mărieĭ tale amu cercetatu jalba acésta a jăluitoriloru, adecă a Armăşeiloru de la Craiova, şi de este jalba lorŭ adeverată, séu de nu este, de aceea nu putuĭ să mĕ pliroforisescŭ, nicĭ potu să facŭ maĭ multă cercetare, ci amŭ găsitu cu cale, ca să se facă luminată porunca Márieĭ Tale către Dumnéluĭ *Hatmanu Caragea Caimacamu* Craioveĭ, ca să le cerceteze acea jalbă cu amĕnuntulŭ, maĭ vertosŭ că acolo sunt toţĭ aceĭ armaşĭ, ce slujescu şi ómenii aceĭ carĭ slujescŭ şi ḑicŭ eĭ că li s'aŭ luatŭ, póte vor fi prin judeţele, iarăşĭ de acolo din partea loculuĭ; pentru acea să cerceteze Dumnéluĭ Caimacanŭ cu amĕruntulŭ, şi când va fi jalba lorŭ adeverată, şi când dintr'ânşii vorŭ fi muritŭ după cum eĭ arétă, şi când li se vorŭ fi luatŭ şi din ómenii din ceĭ ce voru fi fostŭ maĭ vrednicĭ de slujbă, după cum jăluescŭ eĭ; D-luĭ Caimacamulŭ făcêndŭ cercetare, se cade să-ĭ facă la locu, după cum vorŭ fi fostŭ şi maĭ nainte, fiindŭ că aceştia se află ne-lipsiţĭ din slujba Domnéscă ḑi şi nópte, şi făcêndu-le D-luĭ Caimacamulŭ acéstă cercetare şi îndreptare, să înseiinţeze Mărieĭ Tale; mie aşĭa mi s'a părutŭ a fi cu cale, iară hotărîrea cea desăvêrşitŭ rĕmâne la Măria Ta. 1793. Aug. 26.

Dumitraşco Racoviţă vel Ban.

Cond. XXIV, Fila 380.

www.dacoromanica.ro

Din luminata porunca Mărieĭ tóle aŭ adus orânduitul Mabeingitŭ înaintea mea patrn zurbagiĭ ot. satulŭ Ruşăvăţulŭ din plaiulŭ despre Buzeŭ Sud, saac şi anume Iónŭ Bărlanu Miculŭ, i Ión Blană şi Diiculŭ, cărora după cercetarea ce le aŭ făcutŭ se dovedescŭ de *zurbagii şi ne-astâmpăratorĭ, atâtu din marturiile c lor-l-alţĭ satenĭ de la acestu satu*, câtu şi de la cercetarea Mabeigiuluĭ şi din scrisele Domnilor ispravnicĭ din Sud. Saac. şi maĭ alesŭ că aceste rele urmărĭ ale lorŭ şi vicleşugurĭ le aŭ făcutŭ şi în *Domnia Mărieĭ sêle Mihaiu Voda, carĭ iară-şĭ au fostu aduşĭ aicĭ şi puindu-se la închisórea vatafuluĭ de visterie, ca sa se pedepséscă şi spargêndu grosulu, aŭ fugitu* după care trimiţêndu-se mumbaşirŭ a-ĭ aduce iarăşĭ aicĭ, aŭ căḑutŭ cu r ıgăciune totŭ satulŭ R ışăvăţulŭ, dândŭ şi zapisŭ pentru dânşiĭ, cum nu vorŭ maĭ face rele urmărı şi s'aŭ ertatŭ, dară eĭ şi după acésta se vede că nu s'aŭ maĭ părăsitŭ; pentru care gĭsescŭ cu cale, ca să lipséscă cu totulŭ din satulŭ Ruşăvăţulŭ, a nu maı da pricinĭ de scandalŭ locuitorilorŭ din plaiŭ, şi să fie luminată porunca Mărieĭ tóle către orânduitulŭ mumbaşirŭ, ca sĭ iée pe câte

---

Anaforaoa pentru treĭ locuitorĭ de la satulu Herbinţiĭ sud. Ilfovu, ce-ĭ trăgea sa-ĭ faca lefegiĭ, a le da pace.

Io Alecsandru Const. Moruzi Vvd.

Dumnéta vel Spăt. după cercetarea ce aŭ făcutu din porunca Domnieĭ mele D-luĭ vel Vist. fiindŭ că aceştia s'aŭ doveditŭ că în vremea rezmirăţiĭ siliţĭ aŭ fostu a se face lefeciĭ, iară după pace încă de atuncĭ aŭ rĕmasu şi aŭ fostu dajnicĭ, cum sunt şi până acum, poruncimŭ dară ca să li se dée bună pace. 1793 Noembr. 15.

Prea Inălţate Domne,

Mircea Andronache şi Mihailă ot. satulŭ Herbinţiĭ alŭ Dumnéluĭ Banuluĭ Ghicăĭ sud. Ilfovu, au jăluitu Mărieĭ Talé, că în vremea rezmiriţeı Rusilorŭ, *siliţĭ fiindu s'au facutu lefeciĭ capitanescĭ*, şi pentru că aŭ fostŭ atuncĭ la acéstă slujbă, ḑicŭ că acum *căpitanu de lefeciĭ cu zorul i-ar fi cerutu să se facă lefeciĭ si inca li s'au luatu şi chipurile în scrisu, cerêndu ca să se apere de acésta slujba,* şi să rĕmâe totŭ în dajdie, a cărora jalbă orânduită fiindŭ la mine, ca să li se teorisésca pricina, cercetândŭ prin Dumnéloru ispravniciĭ judeţuluĭ, în ce chipu m'amu adeveritu aretŭ Mărieı Tale, că aceştĭ jaluitorĭ în vremea răzmiriţeĭ Muscaliloru, când se afla rĕposatulŭ Ştefanŭ Toplicénulŭ vel. Spăt. siliţĭ fiindu de zapciiı spătarieĭ, ce erau atuncĭ, s'aŭ pusu lefeciĭ la acestŭ stégu, care s'aŭ aflatŭ doĭ anı la acésta orânduială, şi nu în slujbă cu rândulŭ ci plătindu cu banı, iar după închierea păciĭ au r masŭ iarăşı dajnicĭ, şi după aceea silindu-se a se pnne iaraşĭ lefeciı, au pornitŭ jalbă la Măria sa Alexandru Vodă Ipsilantu, şi aşıa s'au apĕratu, rámăindu dajnicĭ visteriei până acumu; într'acestaş chipu este curgerea priciniĭ, iară hotărîrea cea de săvêrşitŭ remâne a se face de către Inălţimea ta. 1793. Noem. 14.

Vel Vist.

www.dacoromanica.ro

patru de aicĭ şi să-ĭ ducă la Dumnélorŭ ispravnicĭ ot. Sud. Saac. dândŭ şi Dumnéloru ispravniciĭ ajutoru mumbaşiruluĭ să-ı ducă în satıılŭ lorŭ *şi acolo sa-ĭ bată, puindu-ĭ şi dându-le de la 20 şi pâna la 30 toiage, ca să fie spre pilda şi altora şi apoĭ să-ĭ iée orânduitulu mumbaşiru pre câte patru, cu nevestele loru şi cu totu cuprinsulu ce voru avea şi să-ĭ ducă iara-şĭ la D-lorŭ ispravniciĭ şi Dumnéloru să-ĭ aşcde la satele de la vale, insă nu toţĭ la unu satu, ci sa-ĭ impartă la patru sate, dându-ĭ pe chezăşie părcălabiloru, i a sătenilorŭ şi încărcându-ĭ cu câte unu liude* să se scadă cu dânşiĭ satulŭ Ruşăvăţulŭ, care socotescŭ că cu acestŭ mijlocŭ se va părăsi de relele urmărĭ ale lorŭ; iar cea desăvârşită hotărîre rĕmâne a se face de către Inălţimea ta. 1793 Aprilie 1.

Cond. XXIV, fil. 58. *vel Vist.*

In primele ḑile a le noueĭ Domnii, sunt ţĕrani, carĭ speraŭ o eră de dreptate. Ei recurseră la noulŭ Domnitoru reclamândŭ în contra asupririlorŭ de clacă a proprietarilorŭ, orĭ arendaşiloru. Dămŭ în note câte-va acte de acéstă natură. Aşia a fostŭ reclamaţiunea luĭ Ispasu şi frate-sĕŭ Stanŭ etc., din satulŭ Prisecenı, de la Augustŭ 1793, contra proprietaruluĭ moşieĭ Postelniculu Bănică, că superă pe locuitorĭ maĭ multŭ peste clacă şi că aŭ bătutŭ pe unulu din eı.

Moruzi cu carte de blăstemŭ rânduesce cercetare la faţa locului. Cercetarea se face şi se constată, că proprietarulu peste clacă legiuită aŭ lepĕdatu câlţı pe la nevestele locuitorilorŭ, să'ı tórcă şi pentru că nu s'aŭ supusŭ, aŭ săritŭ proprietarulŭ cu ţiganiĭ cu ciomegele asupra lorŭ, bătêndu pe unulŭ cu toporulŭ, de l'a lăsatu maı mortŭ, pe care ilŭ şi aduseră de-ĭ veḑură cămaşa la judecată, cămaşa cu sânge. Proprietarulŭ se aperă, că în locu de 12 ḑile de clacă aŭ luatŭ de la ţĕranĭ numaĭ câte 6, după cum s'a pomenitŭ obiceiŭ de la părinţı. Decâtŭ fie-care ţĕranŭ maĭ era datoru să care câte unŭ carŭ de fênŭ pe anŭ la fênăria boerésca şi să are şi câte o jumătate ḑi cu plugulu lorŭ, iar nevestele lorŭ să tórcă câte unŭ caieru de câlţĭ. Numaĭ treĭ sătenı s'aŭ împotrivitŭ la acésta ş'aŭ săritŭ asupra proprietaruluı întinḑêndu-lu de giubea în tóte părţile.

Din acestu actu se dovedesce încă o dată, că variaŭ ḑilele de clacă la unele moşiĭ, prin învoelı directe între locuitorı şi proprietate. [1]

1. Iată actele relative la acestŭ procesŭ:

Ispasu, i bratu Ego Stanu, şi Simconu Vechilulu şi altoru darvarĭ gospod. cu Bănică Prisecénulu, ca supĕra maĭ multu peste clacă, cum şi pe unulu din eĭ au bătutu.

Io Alexandru Const. Moruzi Vvd.

Orânduimŭ Domnia mea pe alŭ nostru ceamaşargiŭ, să iée de aicĭ pre

www.dacoromanica.ro

Cu deosebire era maĭ scăḑută claca pe moşiile din apropierea

Priseceanŭ de împreună cu jăluitoriĭ, şi cu carte de blastemu de la présfinţia sé părintele Metropolitŭ, asupra tuturorŭ locuitorilorŭ, şi celora carĭ se voru fi întêmplatŭ faţă la gâlceava acésta, să mérgă la faţa loculuĭ, să facă cercetare cu totŭ amănuntulŭ, prin blăstemŭ, de aŭ pusŭ adecă Prisecénu pe ţiganulú luĭ a bate pe locuitorĭ cu ciomege şi cu arme şi de l'aŭ bătutŭ şi de i'aŭ sângeratŭ elŭ séŭ ţiganiĭ luĭ, cumŭ se vĕḑu sângeratŭ, şi cu cercetarea aceea în scrisŭ să-ĭ aducă iară la Domnia mea. 1793. Aug. 4.

Vel Logf.

Cond. XXIV. Fila 337—338.

Prea Inălţate Dómne,

Din luminata poruncă a Măriei tale, şi prin zapcilăcu D-luĭ Vátavu za Visterie, s'aŭ înfăţişatŭ la judecată Ispasŭ, i bratŭ ego Stanŭ, şi Simeonu Vechilu şi altorŭ dărvarĭ gospod. din satulŭ Priseceni sud. Vlaşca, cu jalba ce aŭ datu pentru Bănică post. Priseceanu iar de acolo, ḑicêndŭ, că eĭ aflându-se şéḑĕtorĭ pe moşia numituluĭ Posteluicŭ, şi-arŭ fi făcutŭ obicĭnuita clacă ce aŭ avutŭ obiceiu în toţĭ aniĭ de rândŭ, cum şi estu timpŭ, adecă câte 6 ḑile pe anŭ, iară pîrîtulŭ împotriva acestuĭ obiceiŭ le-arŭ fi lepădatŭ şi călţi pe la nevestele lorŭ să-ĭ tórcă, şi căcĭ nu s'aŭ supusŭ arŭ fi săritŭ cu ţiganiĭ şi cu ciomegele asupra lor, bătêndŭ pe unulŭ cu toporulŭ de l'aŭ lăsatŭ maĭ mortŭ pe care-lu şi aduseră de-ĭ vĕḑurămŭ cămaşa cu sânge, pentru care cerŭ să-şĭ afle dreptate, Pîrîtu post. ne aretă şi jalba ce au dat'o Măriei tale pentru jăluitorĭ, şi s'aŭ buiurdisitŭ iar la acestŭ departamentŭ, prin care arétă, că după cum au pomenitŭ obiceiŭ de la părinţĭ, şi după cum l'aŭ urmatŭ şi elŭ în aniĭ trecuţĭ, şi după cum urméză şi ceilalţĭ Boerĭ părtaşĭ moşieĭ de acolo, adecă câte 6 ḑile pe anŭ, şi să care şi câte unŭ carŭ de fênŭ pe anŭ la fênărie şi să-ĭ are şi câte o jumĕtete de ḑi cu plugulu lorŭ, şi să tórcă şi nevestele loru câte unŭ caerŭ de câlţĭ, şi pentru acea, ḑice, că nu-ĭ supĕră câte 12 ḑile cum poruncesce pravilniceasa condică, şi acestu vechiŭ obiceiu păzindu-se în toţĭ aniĭ, cum şi estu timpu, de toţĭ ceialalţĭ locuitorĭ, ce sunt şeḑetorĭ pe acéstă moşie, şi numaĭ aceştĭ treĭ locuitorĭ împotrivindu-se acuma când i-au chiămatu să-şĭ facă obicĭnuita clacă, aŭ săritŭ asupră-ĭ cu vorba, întinḑêndu-lu în tóte părţile, după cum ne arétă şi elŭ giubeaua ce au avut'o asupră-ĭ ruptă, şi au năvălitu de şi-au scosu şi ţiganii din mânile loru. iaru de bătaia celuĭ cu cămaşa mănjită cu sânge se apĕră de totu cu taga. Pré Inălţate Dómne, aceste sunt tacrirurile lorŭ, iar vre unŭ aşeḑĕmîntu în scrisŭ de obiceiurile ce ḑicŭ că aŭ avutu şi o parte şi alta nu se vĕḑu la mijlocu; pentru aceea, de la judecată se găsesce cu cale, să fie luminată porunca Măriei tale, cu mumbaşiru către Dumnélorŭ Ispravniciĭ Judeţuluĭ, ca să facă cercetare cu Boerinaşĭ orânduiţĭ la faţa loculuĭ, atâtu pentru obiceiu clacei celu arétă şi o parte şi alta că l'aŭ avutŭ din vechime, carele să-lŭ adevereze de la ceilalţĭ părtaşĭ de moşie, şi de la ceilalţĭ sătenĭ, care ḑice pîrîtulu că-lu urméză, câtu şi pentru pîrîtulŭ Postelnic, de au rădicatŭ şi ei mâna asupra de Boeriŭ şi de tóte să însciinţeze Măriei tale în scrisu şi cu bună pliroforie, cu mumbaşirulŭ ce merge de aicĭ, ca să li se facă cea de sevirşitu izbrănie de către Inălţimea ta. 1793. Aug. 4.

Constantinu Baratovu Cluceru. Ştefanŭ Cluceru. Ştefanu Medelniceriu.

Cond. XXIV. Fila 338.

www.dacoromanica.ro

Dunăreĭ, fiindu-că fuseseră siliţĭ la acésta proprietarii, căcĭ ţĕranii găsindu-se maĭ puţinŭ asupriţĭ de Turcĭ, fugeau peste Dunăre, şi deci ca sa 'ĭ ţină pe moşiile lor, le reduceau ḑilele de clacă. Dămŭ în notă acte relative la sătenii de la Grojdibod, din Augustŭ 1793. Locuitorii din acestŭ satŭ şi din alte asemenea sate de margine nu dau ḑile de muncă, ci zloţi de case în locu de clacă. A Moruzi incuviinţéza a se continua asemenea dare către proprietate, in locŭ de clacă. [1]

1. Iată actele relative la Grojdibodenĭ :

Anaforaoa Sateniloru de la Grojdibodu pentru clara moşieĭ, cum să urmeze.

Io Alecsandru Costan. Moruzi Voevod.

Dumnévóstră Ispravniciloru aĭ judeţuluĭ, să faceţĭ cercetare numiteloru sate din împrejuru, alŭ Dumnéluĭ vel Vist. Brancovénu, care este din susulŭ aceştiĭ moşiĭ, şi alu Dumuéluĭ vel Vor. Brancovénulu, care este din josulu acesteĭ moşiĭ, şi alŭ Cojocéncăi, care este asemenea satu de margine, şi când acelea sate din împrejurŭ voru fi dându zlotulŭ de casă, iară nu clacă în lucru, poruncimu Domnia mea, ca şi acestu satŭ Grojdibod asemenea să urmeze, spre a da Zlotulu de casa, iară să nu se supere in lucru ; iară când acelea sate de împrejuru voru fi clăcuindŭ în lucru şi ei sa clăcuéscă. 1793. Aug. 20.

Prea Inalţate Dómne,

Sătenii din satulŭ Grojdibodulu sud. Romanaţi, aŭ jăluitŭ Marieĭ Tale, ḑicêndu că ei aflându-se locuitorĭ în marginea Dunăreĭ pe moşia Cluceruluĭ Grigori Jianulu, din vechime au avutu obiceiu de da zlotu de casă pentru clacă, iară nu da acea clacă în ḑile, iarŭ în cea dintâiŭ Domnie a Mărieĭ Sale Mihaiŭ Vodă Suţulu, ispitindu-se stăpânulŭ moşieĭ a-ĭ supune să facă clacă ḑile 12, aŭ venitu de au datu jalbă Mărieĭ Sale, şi ḑicu să li s'au făcutŭ poruncă Domnéscă către D-luĭ Clucerulu Costandinu Baratof, aflându se atuncĭ Ispravnicu judeţuluĭ, ca să dea zlotu de vatră, iaru nu clacă în ḑile ; după care poruncă au şi urmatŭ cluceriul, şi au fostu odihniţĭ pînă în anulu trecutu, când iarăşĭ apucându-ĭ de clacă, şi trăgêndu-ĭ la judecata Divanuluĭ Craioveĭ, din Puşcărie ḑicŭ că le-au luatu zapisu pentru 12 ḑile pe anŭ, şi cerŭ dreptate a li se urma obiceiulŭ ce l'au avutu din vechime, adecă Zlotulu de casă, precum dau tóte satele care sunt pre marginea Dunăreĭ ; întra a cărora jalbă mi se poruncesce de Măria Ta, să teorisescŭ pricina, întrebându şi pre Clucerulŭ Baratof, ce sciinţă are asupra pricineĭ aceştia? şi să facu Mărieĭ Tale Anafora ; asemenea şi Cluceriul Grigorie Jianulu dându jalbă Marieĭ Tale împotriva numiţilorŭ sătenĭ, se orânduesce iarăşĭ la mine spre cercetare; pentru care, după luminată poruncă înfăţişândŭ pe amândoue părţile înaintea mea, rĕspunde Clucerulu Jianulu, că încă de la tatălu seu Slugerulŭ Amza Jianulu au pomenitu acestu satu făcêndu-şĭ ḑilele clăciĭ până în vreme când era ispravnicu Dumnéluĭ Clucerulŭ Baratov, iară de atuncĭ încóce ḑisă că din pricina Dumnéluĭ au începutu sătenii a nu se supune să-şĭ facă claca, ca carĭ din porunca Divanuluĭ Craioveĭ judecându-se în douĕ rândurĭ la D-lorŭ

www.dacoromanica.ro

Cu diverse mônăstiri încă aflamŭ alcătuiri speciale ale unora

---

Ispravnicii judeţuluĭ, i-au dat şi douĕ zapise de învoială şi de aşeḑământu a-ĭ face obicĭnuita claca în 12 ḑile de pe anu, iară nu zlotu de vatră, şi acum nici după zapisele lorŭ nu sunt următorĭ; pentru care arĕtă Clucerulŭ Jianulu de vĕḑuiu şi însciinţarea ce aŭ făcutu Ispravnicii în anulŭ trecutŭ către Divanulŭ Craioveĭ, prin care hotărésce Divanulŭ, ca să facă numiţii sătenĭ clacă ḑile 12 pe anŭ, după hotărîrea pravilnicesciĭ Condice, de vreme ce nu aŭ la mâna lorŭ vre-o deosebită simfonie în scrisŭ de la mâna stăpânuluĭ moşieĭ, ḑicêndŭ Jianulu că are şi douĕ zapise, ce le-au datu numiţiĭ sătenĭ, prin care se îndatoréză a-şĭ face claca în ḑile, iar nu zlotu de vatră; dară în potriva acesteĭ hotarîrĭ a Divanuluĭ Craioveĭ şi a zapiselorŭ lorŭ, ḑiseră sătenii, că celŭ dăutêiŭ zapisŭ l'aŭ datŭ siliţĭ fiindŭ la închisóre, de nevoie, iarŭ celŭ de alŭ doilea, care l'aŭ datŭ acum înaintea ispravnicilorŭ, ḑiseră, că l'aŭ datŭ de frică, să nu cum-vaşĭ să-ĭ maĭ pue iarăşĭ la închisóre, de care şi îndată aŭ venitŭ, şi cerŭ dreptate de la Măria Ta. Decĭ amŭ chiămatŭ după poruncă şi pe Dumnélui Clucerulŭ Baratovŭ de l'amŭ întrebatŭ, şi arĕtă că în cea dantêiŭ domnie a Marieĭ Sale Mihaiŭ Vodă Suţulŭ aflându-se Dumnéluĭ Ispravnicŭ la Judeţulŭ Romanaţi, după jalba ce aŭ dată către Măria Sa numiţii sateni, i-aŭ venitu poruncă gospodŭ, ca să nu se supere la clacă în ḑile peste obiceiulŭ ce aŭ avutŭ, ci să dea zlotŭ de vatră, pentru care ḑise, că acestŭ satŭ fiindŭ în malulŭ Dunăreĭ, unde acolo în partea loculuĭ maĭ sunt şi alte sate Mônăstirescĭ, şi maĭ vârtosŭ şi boerescĭ, adecă unŭ satŭ alŭ Dumnélui vel Vist. Brâncovénulŭ, care este din susŭ de acéstă moşie a Jianuluĭ i altŭ satŭ alŭ Dumnélui vel Vornicu Brâncovénulŭ, care este din josulu acesteĭ moşiĭ, şi altŭ satu alu uneĭ jupânese Coţoféncа, la tóte acele sate să ió zlotu de vatră, iară nu clacă în ḑile şi după cum să urméză şi la alte moşiĭ de acolo boerescĭ, au judecatu şi Dumnéluĭ atuncĭ, că asemenea să urmeze şi aceştĭ sateni jăluitorĭ; la care împotrivă, iarăşĭ, respunse Jianulu, că nicĭ de cum nu aŭ avutŭ aceştĭ sătenĭ obiceiu din vechime a da zlotu de vatră, fiindu-că însuşĭ în vremea când trăia tatălu seŭ, slugerulŭ Amza, sătenii aceştia claca ş'o făcea în ḑile, iară nu da zlotulu de vatră, precum ḑice că acésta va putea să o dovedéscă acolo prin blăstemu, cu marturiĭ ómenĭ bĕtrânĭ, ce lŏcuescu în alte sate de pre împrejuru; iară jăluitorĭ sătenĭ pentru acésta rĕspunseră, că pentru căcĭ slugerulu Amza le facea bine de-i imprumuta cu banĭ la trebuinţele loru, de aceea şi eĭ îi facea ajutoru, de îi lucra şi îĭ slujea la câte o tréba, cu carulu şi cu boiĭ loru, iarŭ nu dóra că acelu ajutorŭ îlu ţinea cu nume de claca moşieĭ; şi la acésta ḑicêndŭ Jianulu, că va putea dovedi, că nu dreptu facere de bine, ci chiaru cu nume de claca moşieĭ lucra jăluitorii acelea ḑile la tatălu seŭ, părerea mea este, ca la acésta, cu luminata porunca Măriei Tale Dumnélorŭ Ispravnicii Judeţului să faca cu amĕnuntulu cercetare, şi orĭ ḑisa sateniloru, sĕu ḑisa Jianului de se va dovedi adevĕrată, sa însciinţeze Măriei Tale, ca după cum se va fi urmatu claca în vreme când trăia slugerulu Amza, aşĭa să urmeze şi acum, cu tóte că în cea de pe urmă Jianulu ḑisă, că nu aŭ datu zlotu de vatră, şi nu primesce a maĭ şedea numiţiĭ sateni pe moşia sa, cum şi sateniĭ ḑiseră, ca şi eĭ sunt bucuroşĭ sa se mute pe altă moşie, iara clacă în ḑile nu primescu sa facă, ci la acésta nu putui face nicĭ o hotărîre, pentru a se strămuta unŭ satŭ ca acesta vechiŭ, de atâţia anĭ, ci rămâne la buna hotărîre a Mărieĭ Tale. 1793. Augustŭ 18. *D. Vel Banu.*

www.dacoromanica.ro

locuitorĭ, după moşiile mônăstirescı; dar amu aflatu şi reclamaţiunı, fie de la locuitorĭ, fie de la mônăstirĭ, în contra aceloru aşeḑĕminte.[1]

1. Iatâ o serie de acte de asemenea natură:

Anaforaoa Archimandrituluĭ Mărcuţénu, de spargerea unuĭ satu ce este pe moşia M-reĭ Mărcuţeĭ.

Io Alex. Const. Moruzi Vvd.

Intărimŭ Domnia mea Anaforaoa D-lui vel Vist. şi orânduimu pe sluga Domnieĭ mele, ca de prima-vóră să urmeze în faptă porunca acósta, spre a-ĭ rádica şi a-ĭ duce la urma loru, îndatorîndŭ şi pe Egumenŭ, ca să faca biserică şi puţurı de apă, ca în vreme ce se vorŭ aduna sateniĭ toţı la urma lorŭ, să le gaséscă acestea gata, ca să nu maĭ pricinuiască nimicu, urmându şi D-vóstră Ispravniciloru cum se coprinde maı josŭ. 1794, Ianuarie 4.

Vel Logof.

Prea Inalţate Dómne.

După jalba ce aŭ datŭ Măriei tale cuviosulŭ Arhimandritŭ şi Egumenu al sfinteĭ M-rı Mărcuţiĭ, cumca din satulŭ Catinele (?) sud. Ilfovu, ce este pe moşia M-rii, din pricina a doı sateni răsvratitorı, anume Dobrinu şi Lupulu, aru fi fugitu optu ómenĭ, şi s'aru fi mutatu în satulu Spanţovŭ, pe moşia sfinteı M-rĭ Mihaiŭ-Vodă, care este diastimă de unu sfertu de cósu, şi acésta mutare a loru nu o facŭ din alta, ci ca locului siliştiĭ Catinele sa se strice şi sa remâe pe jumĕtate viteloru, cerêndu de a fi aduşĭ la urma-le, ca să nu se sparga satulu; acóstă pricină cercetându-se de către Dumnéloru Ispravniciĭ judeţului. însciinţéză, că aducôndŭ de faţă atâtŭ pe Dobrinŭ i Lupulu, câtŭ şi pe doı din ceı strămutaţĭ, şi întrebândŭ de le face Egumenu vre-o alta superare la celea drepte, maĭ multŭ preste obiceiu pămêntului, şi pentru aceea s'au mutatu? aŭ respunsŭ că nicĭ o napăstuire nu face. S'aŭ întrebatŭ: de vreme ce nu sunt necajiţı de Egumenu, pentru ce pricină spargu o silişte veche ca acésta? şi au respunsŭ, că încâtŭ că biserică nu au în satu, nicı apă pentru adaparea viteloru, şi paşiune pentru dobitóce, fiindŭ locu strimtŭ, şi ducêndŭ vitele de le adapa şi le pascu pe moşia Spanţovuluĭ, totdóuna au gâlcéva cu locuitoriĭ de acolo. Impotriva carora au rĕspunsŭ Egumenu, că pentru adăparea viteloru şi pentru paşiune, nu potŭ găsi pricină, în vreme ce moşia Tatinele (?) este de 1000 stânjenĭ şi are locŭ din destulu, atâtu de arăturĭ câtŭ şi pentru păşiunea viteloru i locu de puţurĭ şi isvóre de fôntâni, a se face pentru apă cu lesnire, şi estimpu s'au făcutu în silişte sămănăturile, ca să găséscă pricină de strămutare, şi maı vêrtosŭ acestu satŭ fiindŭ vechiŭ, nicĭ ceĭ dinaintea lorŭ locuitorı, nicı eı n'au gasitu până acum că este felu de profasis, şi cumca pentru biserică, cu tóte că sunt aprópe de biserica ot. Spanţovu, dară nu i-au pomenitu nicĭ odată pentru acósta, că însuşi cuvioşia sa le-ar fi făcutu biserică; iar de vreme ce pricinuescu de acósta, se légă că le va face cuvioşia sa biserică, puţurĭ şi fôntânĭ, pentru adaparea lorŭ şi a viteloru; care eĭ nicĭ dupa acéste înlesnirĭ nu se învoĭescŭ a se muta la numita silişte. La acésta dară, când însuşĭ eĭ au marturisitŭ, că Egumenu nu

www.dacoromanica.ro

In genere *pontulŭ* ţĕraniloru după moşiile monăstirescı nu a fost

le face maĭ multă supĕrare, séu năpăstuire, peste celea obicinuite ale pămêntuluı şi când lı se împlinesce dorinţa şi odihna cu facerea bisericeĭ în satulu loru, de către Egumenu, care nu au fostŭ până acumŭ ı puţurı şi fôntânı pentru adăparea viteloru, şi de vreme ce moşia este mare de 1000 de stânjenĭ, unde-sı potŭ face arăturile şi semanăturile cu îndestulare, şi unde ceĭ dinaintea loru locuitorĭ şi eĭ până acum şi-aŭ făcutŭ arăturile, se cunósce că acésta mutare şi resvratire a loru nu o facŭ din alta, fără de numaĭ din reutate, fiind ómenĭ de cei reu obicinuiţĭ, carı cu neastâmparare âmblându din locŭ în locu, pricinuescŭ strămutarea şi spargerea sateloru, şi când acéstora nu lı se va face zaptu şi nu se voru popri a nu se strănuta din siliştea loru cea veche, vĕḑêndu-ı pe eı şi alţiĭ din ceĭ reŭ obicinuiţĭ, asemenea ca eı voru îndrăzni a urma şi se voru strămuta din satele lorŭ şi cu acésta se va da pricină la spargerea sateloru, stricarea buneĭ întocmirĭ a Nizamuluĭ, ce este datu priu Polcovnicu, ca pe fieş-care locuitoriu, unde l'au întâmplatŭ aşeḑĕmêntulu, acolo sa se afle în locuinţa şi în cea de pe urma şi paguba Visterieĭ Mărieı téle; deci pentru ca sa nu se urmeze şi la alte sate, să fie luminată porunca Mărieĭ téle cu mumbaşiru, căruĭ maı ăutêiŭ dându Egumenu fóie de numele celoru strămutaţı din satulu Tatiuele şi ómenĭ carĭ să'ĭ cunóscă şi D-loru Ispravnicĭĭ slujitorı pentru pază, să mórgă mumbaşirulu, şi de verı-unde va găsi să ĭ iée pe toţí cu tóte ale loru să-ı ducă şi să-ĭ facă teslim în mâna D-loru Ispravnicilorŭ Ilfovului, ca să-ı aşeḑe în satulŭ Tatinele, în siliştea loru cea veche, însa la primavóra iar nu acum; iar ceı doĭ sătenı anume Dobriuŭ şi Lupulu, zurbagiĭ ce ĭ-ıu pusu la cale să fuga, dovedindu-se ca eı cu adeveratŭ i-au îndemnatu şi aŭ fostu pricina stramutarı aceloru optu ómenı, sa lı se faca certare, pentru cacĭ aŭ cutezatŭ a face aceste rele urmărĭ, şi Egumenulŭ sa fie datoriu de a face biserică i puţurĭ şi fôntânĭ în satu pe moşie, după cum s'au legatŭ, ca sa nu maĭ găsóscă satenıı pricină; iar cea desevêrşitu hotarîre române a sa face de către Inalţimea ta. — 1793, Decem. 12.

Vel Vistieru.

Anaforaoa Mitropolitului, pentru locuitorii ce sunt şeḑetorĭ pe moşia Mitropolieĭ, ce se numesce Acsintea din sud. Ialomiţa ca sa rĕspunḑa claca.

Io Alex. Constan. Moruzi Vvd.

Dumnévóstră ispravnicilorŭ ot. sud. Ialomiţa, amu veḑutŭ Domnia mea şi Anaforaoa D-vóstră de cercetarea şi alegerea ce aţĭ făcutŭ, şi de vreme ce locuitoriĭ nicĭ unŭ aşeḑamênt în scrisu n'aŭ de la stăpâniĭ moşiilorŭ, de vre unŭ altŭ obiceiŭ, datorĭ sınt de a urma condicei Divanuluĭ, şi nu aŭ nicĭ unŭ cuvêntŭ de apelaţie; decĭ vĕ poruncimŭ ispravnicilorŭ, ca şi fără de voia lorŭ să-ĭ supuneţĭ a clăcui în lucru acelea orânduite 12 ḑile, negreşitŭ. 1793, Iunie 28.

Vel Logf.

Prea Inalţate Domne,

Cu smerită Anafora însciinţămŭ Mărieĭ tale, ca avêndŭ sfânta Mitropolie o moşie la sud. Ialomiţa, ce să numesce Acsintea, şi locuitorıı ce se află cu

www.dacoromanica.ro

regulatŭ deapururea după nizamulu lui Mavrocordatu şi nici după

şederea pe dênsa ne-urmândŭ după obiceiulŭ pămêntului, ca să clăcuiască ḑilele datorieĭ lorŭ, pentru căcĭ şedŭ şi se hrănescŭ pe acéstă moşie, amŭ fostŭ făcutŭ însciinţare Măriei tóle, cu altă smerită Anafora, dósupra căreia s'a datŭ întărirea Măriei tóle, sub pecete, cu poruncĭ către D-lorŭ boerii ispravnici ai judeţului, ca să-ĭ supue a clăcui ḑile 12 pe anŭ, după coprinderea condicelorŭ Divanului. Aşişderea dândŭ jalbă Măriei tóle, şi D-lui Petrache Clucerŭ de arie, ce are şi D-lui parte într'acéstă moşie, s'aŭ făcutŭ asemenea luminata poruncă arétându-se locuitorilorŭ, ei aŭ făcutu vechilŭ pe preotulu satului şi pe alţĭ trei sătenĭ, şi viindu aci la noi, au căḑutu cu rugaciune ca să-i lăsămu maĭ pe uşoru, ḑicêndu că sunt unii dintr'înşii slujitori de judeţu, şi nu potu să stóe de lucru, şi aşia au fostu datŭ zapisu de aşeḑămêntu numai pe 6 ḑile într'unŭ anu, şi donĕ în lucru patru în banĭ, cu multu maĭ josu decâtu plătimu aceĭ ce ne lucréză cu banĭ, iar în urmă cerêndu-li-se la o vreme acestea ce se aşeḑasera, s'aŭ osebitu dintr'inşii câţi-va, şi au datu jalbă Măriei tóle, ḑicêndu că ei până acum ca cei ce ş'au datu zlotu de casa, să dóe şi de acum înainte, iar ḑile nu potu lucra. şi cum că acei vechilŭ n'au fostu volnicĭ de dênşii, ca să fagăduiască atâta, ci maĭ puţinŭ; după a cărora jalbă făcêndu-se luminată porunca Măriei tóle, iarăşi către D-loru boerii ispravnici, ca să urmeze Dumnélorŭ după poruncile ce au datu asupra acestoru felu de pricini şi să îndrepteze, au cercetatu D-loru tótă curgerea pricinei, şi ne-avêndu acei sătenĭ nici unu sinetu şi temeiu la ḑisele lorŭ, ii daŭ datori prin Anafora către Măria ta, ca să clăcuiasca ḑile 12 pe anu. Luminate Dómne, obiceiulu moşiiloru la rêndulu clăceĭ este într'acestaşĭ chipu, adică: cându stăpânulu moşieĭ nu are trebuinţă do lucru şi va ca să iée banĭ, atuncĭ ié de casă câte unŭ zlotu, iar cândŭ are trebuinţă de lucru datori sunt locuitorii a lucra ḑile 12 pe anu, şi pentru căcĭ aŭ luatu într'alţi anĭ banĭ nu-şi perde dreptatea cereriĭ de lucru, fiindu acésta lăsată şi sloboda în voia şi primirea stăpânuluĭ moşieĭ, ca din doue să fie volnicŭ orĭ-care iĭ va da mâna a cere şi a lua de la locuitorĭ, séŭ banĭ sóu lucru, fără numai de se voru aşeḑa locuitoriĭ cu stăpânulu moşiei pe maĭ puţine ḑile, şi va fi acésta dovedită în scrisu, atuncĭ nu-i póte sili cu cererea de 12 ḑile, ci şi Mitropolia cum şi Cluceriu vre-unŭ aşeḑămêntŭ cu dênşii de cându şedu acolea n'au avutu altulu, decâtu alŭ obiceiulŭ, şi în câtă vreme trebuinţă de lucru n'au avutu, nicĭ lorŭ clacă nu le-au cerutŭ, iar acum fiindu-că avemu trebuinţă, ceremu dreptulu obicĭnuitŭ de lucru, după vechiulŭ obiceiŭ alu pămêntuluĭ, care este întăritu de toţi luminaţiĭ Domnĭ prin Testamentu rĭ şi Condici şi care sa urmăza în tótă ţóra, şi fiindŭ-că sunt neînţelegĕtorĭ poruncilorŭ şi facu prelungire numaĭ ca să trécă vremea a nu lucra, după cum se şi vede că s'au pusu înaintea Ispravnicilorŭ sorocŭ pînă la 20 ale acestei luni, ca să vie aici şi nu s'au aretatŭ, rugămu pe Măria Ta, sa se faca luminata poruncă la D-lorŭ Boerii Ispravnici cu Mumbaşir de aici, ca să-ĭ supue fără de voie a lucra ḑilele datoriei lorŭ, după obiceiu, în patru vremi ale anului, câte trei ḑile, spre a se implini 12 pe anŭ; iar aniĭ Măriei Tale de la D-ḑeu rugămu su fie delungaţĭ cu fericire. 1793. Iunie 27.

Filaretu Al. Ungro-Vlahiei.

www.dacoromanica.ro

acelŭ alŭ Domnitorului Alexandru Ipsilantu şi alŭ urmaşiloru lui. Amu

Anaforaoa Metropolitului, pentru locuitorii de la Petroia i de la Basesci, că nu se apucă aşi face claca.

Io Alecs. Cost. Moruzi Vvd.

Porunciminŭ Domnia mea D-vóstră ispravnicilorŭ ot Sud. Vlaşca, i ot Sud. Dâmboviţa, ca după condica Divanului de obiceiurile moşiilorŭ, să supuneţi pe locuitori a fi următorĭ a-şi face claca în lucru; aşişderea şi pentru dijmă să urmaţĭ, după coprinderea condicei, de a-i face ca sa şi-o dea, să nu se păgŭbéscă stăpânii moşiilorŭ, de drepturile séle. 1793 Aprilie 9.

Prea Inălţate Dómne,

Cu smerită anafora insciinţamu Marieĭ tèle, că purtătorulu de grijă ce-l avemŭ orânduitŭ la moşia Pătróia i Băsesci ale sfinteĭ Metropolii, ne arèta că locuitorii ce se afla şedĕtorĭ pe aceste moşiĭ, nu voĭescu să-şi facă obicinuita clacă în lucru, ci ceru să o plătéscă în banĭ 90 pe anu de casa; asemenea şi pentru obicinuita dijmă, nu se supunŭ a o da din tóte deplinŭ, dupa obiceiulŭ pământuluĭ: din bucate, din legume, din póme şi altele cate se mai află, ci stă cu împotrivire; pentru care fiindu-că aceste moşiĭ calcă cu hotarele lorŭ, atâtŭ în judeţulŭ Vlaşca, cât şi în judeţulŭ Dâmboviţa, rugămŭ pe Măria ta să fie luminată porunca Inălţimei téle către D-lorŭ boeriĭ ispravnicĭ din amêndoue aceste judeţe, ca să-ĭ facă pe locuitorĭ să-şi facă claca, dupa obiceiulŭ pământului, pe anŭ ḑile doue-spre-ḑece, iar să nu o dea în bani precumŭ o cerŭ eĭ, fiindŭ-că avemŭ trebuinţă de lucru acolo; aşişderea şi pentru dijmă, să-i aducă la cunoscinţă a şi o respunde fieş-care din tóte deplinŭ după obicoiulŭ vechiŭ; de acésta rugămŭ pe Măria ta şi aniĭ Măriei tèle de la Domnulŭ Dumneḑeŭ rugămŭ se fie mulţĭ şi norociţi. 1893 Aprilie 8. (subscrierea grecesce).

Io Alecsandru Constandinu Moruzi Vvd.

Ne odihnindu-se Căsciorenii, aŭ eşitŭ la Divanŭ înaintea Domniei mele, faţă cu Stanŭ epitropu Mănăstireĭ Căsciórele, unde amu făcutu Domnia mea de osebita cercetare cu amănuntulu, în câtu petru madóua fênului, fiindŭ-că dupa cercetarea din faţa loculuĭ. s'au doveditu, că au cositu în liveḑile Monăstirei, dar ne avêndu Stanu Postelniculŭ deslusită dovada, că 20 de care au fostu, iar nu mai puţinu şi locuitorii ḑicŭ, că numaĭ ḑece au cositu, de aceea hotărîmŭ Domnia-mea, ca să-ĭ plătéscă Căsciorenii numai cincĭ-spre-ḑece care tal. 2, iară pentru doue sute cincĭ-ḑecĭ baniţe porumbu dijmă de anţertu, acésta fiindŭ din pricină din egumenia luĭ Macarie, care le-au şi iertat-o, remânu Casciorenii apĕraţĭ şi nesuperaţi de către Stanŭ, şi Stanu să 'şĭ caute cu Macarie prin judecată, fără numai dijma porumbululuĭ de anŭ şi estimpŭ de vreme ce Căsciorenii ḑiseră, că s'au plătitu rânduri şi Stanu tăgăduesce, aşişderea şi pentru claca i dijmă din gradini şi luarea dijmeĭ, pentru acésta poruncimŭ Domnia mea D-vóstre ispravnicilorŭ ai judeţului, să aveţi a orândui unu boerinaşi cu pracsisu la faţa loculuĭ, carele prin carte de blăstemŭ sa

www.dacoromanica.ro

vĕḑutu, mai alesu sub Mavrogheni, marĭ abaterĭ de la vechile nizamurĭ, în favórea ţĕranului.

---

facă cercetare şi după cartea Domniei mele, ce deosebitŭ s'au făcutu, după condica Divanului urmândŭ, câtă dijmă se va dovedi că nu ş'aŭ dat-o după condică la Monăstire, să se împlinésca de orânduitulu mumbaşiru, sluga Domniei mele aprodu vătaşescu, iară cu mui multŭ să nu fie superaţĭ; asemenea poruncimu Domnia mea D-vóstră ispravnicilorŭ ai judeţului: cheresteaua ce taie locuitorii din pădurea Căsciórelorŭ ce nu se póte ḑeciui, ad: luntre, téscurĭ, ca după cum se va fi urmându obiceiulu la alte asemenea pădurĭ prin prejurŭ, din care facŭ locuitoriĭ acestu felŭ de cherestele, să le facă şi loru învoialĭ cu epitropulu Mŏnăstireĭ, care sĭ o dea în scrisu spre a se sci Nizamulu ce au datŭ, a urma şi de acumu înainte, şi în urma orânduitulŭ D-vóstră boerinaşĭ ce-lu veţi trămite la faţa loculuĭ, să aibă a ămbla cu epitropulu Monăstirei, pe moşie, să le aréte locuitorilorŭ carĭ sunt liveḑile Monăstirei de a se feri de ele şi să le dea însaşĭ lorŭ fieş-căruia şi loru locu de fâneţe a-şĭ face şi ei obicinuitulu nutreţu, care să le facă sciute de a nu se întâmpla pricinĭ mai multŭ şi ca să nu rămâe nici ei lipsiţi; iară pentru unu puţu ce ḑiseră Căsciorenii, că l'au făcutu eĭ cu cheltuiala loru şi Stanu l'ar fi dărâmatu, de vreme ce spre a se îndrepta ḑise Stanu că l'aru fi dărămatu cu scirea judecăţeĭ isprăvnicescĭ, fiindŭ-că l'ar fi facutu Casciorenii în gradina Mŏnăstirei, stricândŭ gardulŭ gradineĭ şi de aceea n'au pututu suferi una ca acésta, să se faca cercetare la faţa loculuĭ, şi de se va dovedi că n'au fostŭ puţulŭ în grădina Mŏnăstirei făcutu, atuncĭ să se îndatoreze Postelniculu alŭ face puţulu la locu precum au fostŭ, şi aşĭa se póte, îndreptâudu, după cum poruncimŭ Domnia mea, să ne aducă orânduitulu mumbaşiru rĕspunsulu de tótă urmarea şi Nizamulu ce s'au datu de către D-vóstra Ispravniciloru, dândŭ D-vóstre şi la mânele amândorora părţilorŭ în scrisu alegerea şi Nizamulu ce aţi datu pentru fieş-care madea. 1793 Noem. 16.

Prea Inalţate Dómne.

Pe acóstă alegere a judecăţiĭ Depertamentului ne rămăindu odihniţĭ Voicu Dobre şi Constantin Vechilu şi celorŭ l-alţi locuitori de la Căscióre sud. Vlaşca, zapciulŭ celu orânduitŭ din luminată porunca Mărieĭ tale i-au adusŭ şi înaintea nóstră, faţă cu Stanu Postelniculŭ Epitropulŭ Mŏnăstiriĭ Căsciórele, unde după cercetarea ce făcurămu şi noĭ, măcaru că numiţiĭ locuitorĭ tăgăduia ḑicêndu că acelea 20 care fênu nu le-au cositu eĭ din liveḑile Mŏnăstireĭ, ci dintr'ale loru curaturĭ, dară în potriva vĕḑumŭ la mâna Epitropuluĭ cercetarea ce s'a făcutu de zapciul Plăşii în faţa loculuĭ, din porunca Ispravnicilorŭ, în care se arĕtă, că cu ómeniĭ bĕtrânĭ la faţa locului s'aŭ dovedit, că livedea care aŭ fostu cosit-o sătenii este bunŭ al Mŏnastireĭ, şi deosebitu vĕḑumŭ şi înscinţarea ce face către Măria ta Dumnéluĭ Medel. Grigorasco Greceanu, înca de la 18 ale trecutuluĭ Augustu, fiind Ispravnicu Judeţuluĭ, prin care arĕtă, că numiţiĭ sătenĭ, pentru acelea 20 care fênŭ altă nimica înpotrivire la cererea Epitropuluĭ n'aŭ făcutu, decâtŭ au cerutŭ să facă sulgiu, din care acestea rĕmâne dovedit, că acelea 30 care fênŭ le-aŭ cositŭ din chiar liveḑile Mânăstireĭ, şi fiindu că l'aŭ cositu reŭ şi fără dreptate, rĕmânŭ datorĭ, ca orĭ să-lŭ puuă la locu, sóŭ să-lŭ plătéscă la Mŏnăstire, însă carulŭ po. tal. doĭ, precum aŭ găsitŭ Depertamentulŭ cu calo,

www.dacoromanica.ro

Drepturile proprietăţeĭ faţă cu ţĕranulŭ se menţinŭ energicŭ sub A. Moruzi. Aşĭa ţĕraniĭ sunt opriţĭ de a se strĕmuta de pe moşiĭ.[1]

---

iară nu po. tal. treĭ, precum s'aŭ fostŭ hotărîtŭ la faţa loculuĭ; iară pentru dijma porumbuluĭ de anţărţŭ rĕŭ o cere numitulŭ Epitropŭ, nefiindu din vremea Epitropieĭ séle, ci din vremea Egumenieĭ lui Macarie, şi însuşi Macarie inaintea judecăţeĭ se vede că i-aŭ ertatŭ a nu o maĭ cere, iară pentru rĕmăşiţa de dijma porumbuluĭ de anŭ şi de estŭ timpŭ, care numitulŭ Epitropŭ o cere cu cuvèntu că nu i-aŭ datŭ dijma deplinŭ, iară locuitoriĭ se apĕrară ḑicêndŭ, că dijma au dat'o deplinŭ şi anŭ şi estimpŭ, şi n'aŭ să maĭ dée nimicŭ, cum şi pentru asupréla ce ḑicŭ că li s'arŭ fi făcêndŭ de numitulŭ Epitropŭ la clacă, i la luarea dijmeĭ, i la legumele şi pómele de prin grădinĭ, găsimŭ cu cale să fie luminată porunca Mărieĭ Tóle către D-lorŭ Ispravniciĭ Judeţuluĭ, ca puindŭ înainte-le luminata poruncă Mărieĭ Tóle, care este după cond. Divanuluĭ cuprinḑetóre anume de tóte celea ce sunt drepte, şi obicĭnuite ale stăpânuluĭ moşieĭ, să facă apoĭ la faţa loculuĭ cercetare prin carte de blăstemŭ, şi pentru câte drepturĭ ale moşieĭ se va dovedi că sunt obicĭuuite şi chiar după cond. Divanuluĭ, şi locuitoriĭ cu rĕutate nu se supunŭ a le împlini, să-ĭ apuce să împlinéscă fără de voia lorŭ, cum şi de-ĭ va fi asuprindŭ numitulŭ Epitropŭ cu cererĭ maĭ multŭ peste cond. să-ĭ apere a nu-ĭ supĕra maĭ multĭ peste celea ce este dreptulŭ să dée, iară pentru lemnele ce taie numiţiĭ sătenĭ din pădurea Monăstireĭ, şi se jăluescŭ că numitulŭ Epitropŭ pentru ḑeciuiala lemnelorŭ le-ar fi cerêndŭ banĭ, iar nu primesce lemne; împotriva cărora rĕspunsă şi Epitropiĭ ḑicêndu, că şi acelea lemne nu le taie pentru a lorŭ trebuinţă, ci pentru neguţitorie de facŭ luntrĭ şi le vêndu şi pentru facerea uneĭ luntre, trebuinţa este să taie din pădurea M-reĭ cincĭ copacĭ, decĭ cândŭ facŭ ḑece luntre este cu lesnire, că daŭ o luntre ḑeciuială, dar câud facŭ maĭ puţine de ḑece, caută să i se plătéscă dreptul M-reĭ cu banĭ; pentru acéstă pricină a tăiatuluĭ lemnelor de către sătenĭ din pădurea Mŏnăstireĭ este şi la Căscióre, fiindŭ una din pădurile carĭ sunt slobode, iară nu din celea poprite, aŭ volnicia să taie lemne, pentru verĭ ce feliŭ de cherestele carĭ facŭ pentru vînḑare, dândŭ însă ḑeciuiala din tóte acelea cherestele, care este dreptulŭ Mŏnăstireĭ; dară fiind că dupĕ arĕtarea Epitropuluĭ, care fu netăgăduitu şi de sătenĭ, că facŭ lucrurĭ de lemnŭ care nu este cu putiuţă a se ḑeciui, adeca téscurĭ séŭ şi alte ca acestea, peutru acestea cherestele ce nu se potŭ ḑeciui, găsimŭ cu cale, ca D-lorŭ Ispravniciĭ judeţuluĭ sa-ĭ invoiască, ca să-ĭ plătéscă dreptulŭ Mŏnăstireĭ cu banĭ, iară din cherestelele câte se potŭ ḑeciui, ad. nuele, scândurĭ, parĭ şi alte ca acestea, să dée ḑeciuială din ḑece una, după obiceiŭ; iară hotărîrea cea de săvêrşitŭ rĕmâne la Măria Ta. 1793. Noem. 8.

Vel Banŭ Racoviţă, Vel Vornicŭ Moruzi, Vel logf. Ghica.

Cond. XXV. Fila 106.

1. Iacă unŭ actŭ relativŭ la nestrĕmutarea locuitorilorŭ:

Anafora în dosulŭ jălbeĭ sătenilorŭ de la Slănicŭ, ca sa cerceteze Ispravniciĭ pentru loculŭ ce sunt şeḑĕtorĭ, de este după cum se jăluescŭ.

Prea Inălţate Domne,

După acéstă jalbă ce amŭ datŭ Mărieĭ Tóle în postulŭ Pasceluĭ cerêndu a fi sloboḑĭ ca să ne aşeḑămŭ cu locuinţa la sud Dâmboviţa, fiindŭ-că unde

www.dacoromanica.ro

Aşĭa vêndarea de vinŭ şi de rachiŭ rĕmâne în privilegiulŭ proprietăţeĭ. [1] Aşa vêndarea de carne la scaune este iarăşĭ unŭ privile-

şedemŭ până acum, la Sud Muscelŭ, Dumnedeŭ scie cu câtŭ necazŭ ne petrecemŭ viaţa, ne avêndŭ locŭ de hrană, fiind munte şi pétră, care treĭ anĭ sunt de când suntemŭ muritorĭ de fóme, cumpărândŭ bucate de la altă parte, maĭ alesŭ că astă-véră aŭ venitŭ potopŭ de apă mare din munte şi aŭ înecatŭ totŭ locului, cu care jalbă fiindŭ orânduiţĭ la Dumnóluĭ vel Vist. ni s'aŭ făcutŭ luminată poruncă către D-lorŭ Ispravniciĭ aceluĭ judeţŭ ca să cerceteze şi să însciinţeze şi mergêndŭ după însciinţarea ce aŭ făcutŭ, vedemŭ că nu suntemŭ sloboḑĭ, ci fiind-că luminate Dómne, a maĭ trăi în acea parte de locŭ nu putemŭ, că suntemŭ muritorĭ de fóme împreună cu copiiĭ, ne rugămŭ Mărieĭ Téle, să avemŭ voie, ca să ne mutămŭ la sud. Dâmboviţa, unde să fimŭ şi îndestulaţĭ de hrana nóstră, şi să putemŭ rĕspunde şi dajdia visterieĭ Mărieĭ Téle şi mare pomană va fi Mărieĭ Tóle.

Robiĭ Mărieĭ Téle, noĭ satul Slănicu Ungureniĭ străinĭ, Sud Muscelu.

D-ta vel Vist. teorisindŭ jalba acésta, să cercetezĭ cererea lorŭ de este împotriva ponturilorŭ visterieĭ, séŭ de este după orânduiala visterieĭ şi să arĕţĭ Domnieĭ mele. 1793 Maiŭ 11.

Biv vel Stolnicŭ.

Io Alesandru Cost Moruzi Vod.

Dumnevóstră Ispravnicilorŭ aĭ judeţuluĭ veţĭ vedea cererea acésta ce facŭ jăluitoriĭ cum şi acéstă anafora a Dumnéluĭ cinstituluĭ şi credinciosŭ boeruluĭ Domnieĭ mele vel Vist. pentru care vĕ poruncimŭ, să aveţĭ a face cercetare cu mare scumpătate, câţı ómenĭ ungurenĭ sunt şeḑetorĭ pe acéstă moşie Slănicu şi de este locului moşieĭ aceştia acestŭ fel de munte şi petrosŭ, încât să nu se pótă hrăni ómeniĭ pe dânsa şi pentru care pricină maĭ multu se stenahorisescu, de nu se pot suferi a maĭ fi cu locuinţa acolo într'acea moşie? şi de maĭ sunt pe acéstă moşie locuitorĭ şi alţĭ ómenĭ pământenĭ şi cum aceĭ pot locui pe dânsa, iară ungureniĭ să nu se sufere? de tóte, pe largŭ să însciinţaţı Domnieĭ mele. 1793 Maiŭ 15.

Vel Logof.

Prea Inălţate Dómne

După luminată porunca Mărieĭ Téle am cercetatŭ jalba şi cererea lor şi aceştia sunt ceĭ ce caută a se aşeḑa pe moşia luĭ Hagi Dimitrache Papazolu ot. Sud. Dâmboviţa; cererea loru este împotriva ponturilorŭ ce sunt date la aşeḑămêntu, de vreme ce aşeḑămêntului i-au apucatŭ în Sud Muscelŭ, ci rămâne la milostivirea şi hotărîrea Mărieĭ Téle. 1793 Maiŭ 14.

Cond. XX, Fil. 144. *Vel Vist.*

1. Iată unŭ actŭ constatătorŭ:

Io Alexandru Costan. Moruzi Vvd.

Cinstitŭ şi credinciosŭ Boerulŭ Domnieĭ mele Hatmane Caragea, Caimacamŭ Craioveĭ, veĭ vedé Anaforaua iubitoruluĭ de D-ḑeŭ Episcopŭ Rômniculuĭ,

www.dacoromanica.ro

giŭ.[1] Aşía locuitorií sunt opriţĭ de a culege paţachină din pădure, avênd

pentru care poruncimŭ Dumitale, să cercetezĭ şi pliroforisindu-te, că locuitoriĭ facŭ urmărĭ cu vênḑare de vinŭ şi rachiŭ pe moşiile Episcopieĭ, fără de voĭe de la orânduiţiĭ Episcopieĭ, împotriva obiceiuluĭ şi a privileghiuluĭ ce au stăpâniĭ de moşiĭ după condica Divanuluĭ, să daĭ poruncile D-tale la toţĭ unde se cuvine, pentru tóte moşiile episcopescĭ, de a fi locuitoriĭ opriţi, ne-îngăduindu-ĭ a face urmărĭ împotriva condiceĭ Divanuluĭ, spre a-şĭ avea Episcopia dreptăţile şi folosurile moşiilorŭ séle. 1793, Mart. 30.

Prea Inălţate Dómne,

Cu smerită şi plecată Anafora supĕrŭ auḑulŭ Mărieĭ tale, că sfînta Epispie a Rŏmniculuĭ, are moşiĭ la câte cincĭ judeţe ot. preste Oltŭ şi locuitoriĭ de prin sate carĭ sunt pe acelea moşiĭ, numaĭ din îndrăznéla lorŭ fără de scirea şi voĭa Episcopieĭ, punŭ vinŭ şi rachiŭ de vîndu prin cârciume, nevrêndu să socotéscă pe Episcopie ca o stăpână ce este întru nimic; ci pentru acésta, ca uniĭ ce se arétă cu atâta împotrivire şi peste obiceiulŭ pàmêntuluĭ şi maĭ vêrtosŭ ca să nu care cumva din nebăgarea lorŭ de sémă, să se întâmple şi alte împresurărĭ maĭ marĭ asupra acestorŭ moşiĭ, fiindŭ depărtate una de alta, cu smerenie rogŭ buna mila Mărieĭ tale, spre a nu rĕmânea sfânta casă isterisită de dreptulŭ sĕŭ, ci să fie luminată porunca Mărieĭ tale, către Dumnéloru Boeriĭ Ispravnicĭ aĭ judeţelorŭ, de a nu maĭ îngădui pe uniĭ ca aceia, să se aréte cu acestŭ felŭ de împotrivirĭ şi obrăznicie, ci să oprésca şi să i supuĭe, ca să vênḑă numaĭ vinurile şi rachiulŭ sfinteĭ Episcopiĭ pe la tóte numitele moşiĭ, precum dintru începutŭ s'aŭ urmatŭ; şi aniĭ Mărieĭ tale rogu de la Domnulŭ D-ḑeŭ, să fie mulţĭ şi norociţĭ. — 1793, Mart. 26.

Alŭ Mărieĭ tale către D-ḑeŭ apururea fcrbinte rugătorŭ, şi prea plecată smerită slugă ot. Rŏmnicŭ.

Nectarie.

Cond. XXIV, Fila 51.

1. Iată unŭ actŭ de asemenea natură:

Anaforaoa Schitului Bobocĭ sud. Saac pentru unŭ scaunu de carne, i o cârciumă, ce au făcutŭ nesce locuitorĭ spre paguba schitului.

Io Alexandru Costantinŭ Moruzi Vvd.

De vreme ce nu este nicĭ pe moşia lorŭ, nicĭ în satulŭ lorŭ, ci sunt pe moşia Schituluĭ, bine aŭ judecatŭ Ispravniciĭ, şi întărimŭ Domnia mea, ca dupe acóstă anafora să se urmeze. 1793. Sep. 2.

Vel Logof.

Prea Inălţate Dómne,

După jalba ce aŭ datŭ la Inălţimea ta protosinghelulŭ sfinteĭ Episcopiĭ Buzĕu chirŭ Dionisie, arĕtândŭ pentru schitulŭ ce se numesce Bobocii dintr'acestŭ judeţŭ, pe care moşie sunt viĭ de otaştină, unde are schitu şi scaunŭ de

www.dacoromanica.ro

sătenii dreptulŭ numaĭ de a lua din pădure lemnulŭ ce este de trebuinţă caselorŭ, fără plată. [1]

---

carne, care până în vremea numiţilorŭ 'lŭ stăpânea, iară de atuncĭ încóce sculându-se unŭ Banŭ cu frate-sĕŭ Popa Stanŭ, Mateiŭ i cu alţĭ moşnenĭ, şi unŭ Petco neguţitoriu, aŭ făcutŭ scaune pe popórele schituluĭ şi taie carne la vremea culesuluĭ, din care pricină s'aŭ părăsitŭ scaunulŭ schituluĭ; deosebĭ de acésta aŭ făcutŭ numiţiĭ moşnenĭ călugărenĭ aŭ făcutŭ şi o cârciumă pe hotaru moşieĭ Schituluĭ din care pricină stă cârciuma Schituluĭ închisă şi până acum; pentru care prin luminată pecetea Inălţimeĭ Téle ni se poruncesce, ca la tóte acostea să cercetămŭ, şi pentru fieş-care madea să dămŭ în scrisŭ celea cu cale, dreptatea Episcopieĭ să-şĭ afle îndestularea. După Inalta porunca Inălţimeĭ Téle amŭ orênduitŭ unŭ boerinaşŭ din partea loculuĭ, şi după cercetarea ce aŭ făcutŭ, faţă fiindŭ atât numiţiĭ moşnenĭ călugărenĭ, cât şi protosinghelulŭ sfinteĭ Episcopiĭ, ne arétă in scrisŭ, că aducêndŭ patru mărturiĭ, anume Popa Petculŭ, i Popa Négulŭ, i Oprea Mămăligă şi Pârvulŭ Voiciloiu, ómenĭ bĕtrânĭ ca de anĭ cincĭ-ḑecĭ şi şése-ḑecĭ, au aretatŭ, cu frica luĭ Dumneḑeŭ, cum că nicĭ de cum n'aŭ pomenitŭ pe aceştĭ moşnenĭ călugărenĭ să aĭbă cârciumă şi scaunŭ de carne într'acelŭ locŭ unde aŭ făcutŭ, ci eĭ în silnicie de vr'o câţĭ-va anĭ în care s'aŭ îndemnatŭ de aŭ făcutŭ, care după mărturia ce daŭ maĭ susŭ numitele mărturiĭ, găsimŭ şi noĭ cu cale, că numitulŭ schitŭ alŭ sfinteĭ Episcopiĭ Buzĕŭ, să aibă a ţinea cârciumă şi scaunŭ de carne în loculŭ care aŭ avutŭ din vechime, şi numiţiĭ moşnenĭ călugărenĭ cu totulŭ să lipséscă a nu maĭ ţinea scaune de carne séŭ cârciume, ca uniĭ ce rĕŭ şi fără de cale aŭ făcutŭ acéstă urmare, ne fiindŭ pe moşia lorŭ, nicĭ în satulŭ lorŭ; iară hotărîrea cea desăvârşitŭ remâne a se face de către Inălţimea ta. — 1793, Augustŭ 22.

Costandinŭ Movilă. Gheorghe Armaşŭ.

Cond. XXIV, Fila 398.

1. Iată documentulŭ relativŭ la paţachină şi pădurĭ:

Anaforaoa Dumnĕluĭ vel Logf. pentru paţachina de pe moşia Dumnĕluĭ Frăsinetulŭ, din sud Ilfovu, ce o culegŭ locuitoriĭ de acolo în silă.

Io Alexandru Costan. Moruzi Vvd.

Fiindŭ-că şi din condica Divanuluĭ pentru obiceiurile moşiilorŭ scrie, cum că locuitoriĭ ce sunt şeḑĕtorĭ însişĭ pe acea moşie, carĭ clăcuescŭ şi daŭ dijmă, aŭ voĭe numaĭ pentru celea ce sunt de trebuinţă caselorŭ lorŭ, cum nuele, parĭ şi alte mĕnunţişurĭ, fără plată, iară celea ce sunt pentru alişverişŭ şi pentru vênḑare pe banĭ, nu sunt volnicĭ fără de voĭe de la stăpânŭ şi fără de plată, cum şi de copaciĭ ceĭ ce facŭ ródă sunt opriţĭ, iar alţĭ locuitorĭ de pe alte moşiĭ, carĭ clăcuescŭ şi-şĭ daŭ dijma unde şedŭ, n'au voĭe; fără de voĭe şi sloboḑenia stăpânuluĭ, nu potŭ dar, după acéstă orânduială a condiceĭ, nicĭ locuitoriĭ împrejuraşĭ, cum nicĭ însişĭ ceĭ şeḑĕtorĭ pe acéstă moşie a culege paţachina aceluĭ crângŭ, ca lucru ce este de alişverişŭ, care se cuvine a stăpânuluĭ moşieĭ, precum nicĭ altulŭ ca unulŭ ce face ródă de alişverişŭ; pentru aceea dară poruncimŭ D-vóstră Ispravnicilorŭ, să înfăţişaţĭ pe aceĭ locuitorĭ

www.dacoromanica.ro

Păşunatulŭ vitelorŭ ţéranilorŭ încă aŭ datu adese ocasiune de

cu vechilulŭ D-luĭ vel Logf. să cercetaţĭ şi după acéstă orânduială urmândŭ, să faceţĭ şi ımplinirea dreptuluĭ acestuĭ folosŭ, ce este alŭ stăpânuluĭ moşieĭ, şi să însciinţaţĭ Domnieĭ mele pricina, ca să dămŭ şi de acum înainte Nizamulŭ prin osebită cartea Domnieĭ mele. — 1793, Aug. 9.

Vel. Logf.

Prea Inalţate Dómne,

Cu prea plecată anafora arĕtămŭ Mărieĭ tale, că pe moşia mea Frăsinetŭ din sud Ilfovŭ, findŭ unŭ crănguleţŭ ce se numesce Ciorulésa, roditoriu de paţachină, nu numaĭ sătenii ce locuescŭ pe acéstă moşie, ci şi alte sate de prin prejurŭ, apururea, cu silnicie, iarna 'lŭ taĭe pentru lemne, iară vara 'lŭ culege de acea paţachină, fără a avea vre-o volnicie de la mine, ca să-lŭ taĭe, séŭ să-lŭ culégă; pentru care, atât în aniĭ trecuţĭ, cum şi estimpŭ vrêndŭ să-ĭ poprescŭ a nu mĕ mai păgubi de acestŭ venitŭ, ce este dreptŭ alŭ moşieĭ mele, eĭ m'aŭ însciinţatŭ că de voĭescŭ să le rĕspundŭ plata, culesuluĭ pe suta de oca po tal. 30, precum le-amŭ şi rĕspunsŭ estimpŭ cu numitŭ preţu, pentru care fiindŭ-că eĭ nu contenescŭ a face acéstă silnicie cu urmare, mĕ rogŭ Mărieĭ tale, ca pentru silnicia lorŭ, şi pentru paguba ce pururea mi se pricinuesce de către maĭ susu numiţiĭ, să fie luminată porunca Mărieĭ tale către D-lorŭ Ispravniciĭ judeţuluĭ, ca să-ĭ înfăţişeze cu vechilulŭ meŭ şi prin dréptă judecată să mi se facă împlinire de paguba ce-mĭ pricinuescŭ şi să-ĭ supue prin deosebită cartea Mărieĭ tale, ca de acumŭ înainte a nu maĭ cuteza a maĭ tăia acestŭ crângŭ şi a culege în silnicie paţachina, cunoscutŭ findŭ înţelepciuneĭ Mărieĭ tale, că ca unŭ rodŭ ce ese din moşia mea, este şi dreptu meŭ; acésta mĕ rogŭ Mărieĭ tale, iară aniĭ Mărieĭ tale de la Dumneḑeu să fie mulţĭ şi fericiţĭ. — 1793, Aug. 8.

Plecată slugă, *Scarlatŭ Ghica vel Logof.*

Zem Vlascoie : Dumnévóstră ot sud. Ilfovŭ sănĕtate, vĕ facemŭ în scire, că după arĕtarea ce aŭ făcutŭ Domnieĭ mele prin anafora de la trecuta luna luĭ Augustŭ, D-luĭ cinstitŭ şi credinciosŭ boerulu Domnieĭ mele Scarlatŭ Ghica vel logf. cum că pe moşia D-luĭ *Frăsinetulu* dintr'acelŭ judeţŭ, fiindŭ unŭ crânguleţŭ, ce se numesce Ciurulésa, roditorŭ de paţachină, nu numaĭ sătenii ce locuescŭ pe acésfă moşie, ci şi alte sate de prin prejurŭ apururea cu silnicie îlŭ taĭe pentru lemne, iară vara îlŭ culege de acea paţachină, fără a avea vre-o volnicie de la D-luĭ, vi s'aŭ datŭ porunca Domnieĭ mele, ca să înfăţişaţĭ pe aceĭ locuitorĭ cu vechilulŭ D-luĭ vel Logf. să cercetaţĭ pricina şi să însciinţaţĭ Domnieĭ mele, după care ne-aŭ venitŭ anafora de la Dumnévóstră, de la Noembrie trecutŭ, întru care scrieţĭ şi arĕtaţĭ Domnieĭ mele, cum că înfăţişândŭ pe locuitorĭ cu vechilulŭ D-luĭ vel Logf. nu aŭ tăgăduitŭ de culegerea aceĭ paţachine de estimpŭ, cum că eĭ însuşĭ cunoscêndŭ că aŭ urmatŭ fără de cale, în vreme ce acestŭ folosŭ de alişverişŭ trebue să fie a stăpânuluĭ moşieĭ, s'aŭ nvoitŭ de a întórce preţulŭ aceĭ paţachine pe jumĕtate, dândŭ şi zapisŭ la cancelaria judeţuluĭ de a se feri ca fără de voĭe de la D-luĭ vel Logf. să nu se maĭ îndrăsnéscă a maĭ culege altă dată paţachină; decĭ pentru păţania de estimpŭ are a se urma după isbrănirea şi învoirea ce

www.dacoromanica.ro

procese séŭ macar de jalobe de la locuitorĭ. Aşĭa sunt actele ce dămŭ aci în note. [1]

---

aţĭ făcutŭ D-luĭ, şi după zapisulŭ locuitorilorŭ ce aŭ datŭ, spre a plăti preţulŭ pe jumetate, ferindu-se de acum înainte, ca fără voĭa şi tocméla de la Dumnéluĭ vel Logf. stăpânulŭ moşieĭ să nu îndrăsnéscă a maĭ culege altă dată, iară pentru arĕtarea ce face D-luĭ, cum că locuitoriĭ cu pricina de lemne pentru focŭ, taĭe şi strică acestŭ crângŭ care arĕtaţĭ că este roditorŭ de paţachină, poruncimŭ D-vóstră ca să daţĭ nizamulŭ celŭ cuviinciosŭ, făcêndu-le zaptŭ de a nu maĭ tăia, fără a nu fi însă nicĭ eĭ popriţĭ, adică ceĭ ce locuescŭ pe acóstă moşie, de lemne pentru focŭ, spre trebuinţa însăşĭ a caselorŭ din lemnele celea neroditóre, după coprinderea condiceĭ Divanuluĭ, ci să se păzéscă şi dreptulŭ folosŭ a stăpânuluĭ moşieĭ, şi nicĭ locuitoriĭ să nu fie isterisiţĭ de trebuinţa caselorŭ lorŭ din lemnele neroditóre. — 1793, Decem. 7.

Cond. XXIII, Fil. 184.

1. *Anaforaoa ce s'aŭ făcutŭ în dosulŭ jălbeĭ sătenilorŭ Cerăşanĭ sud. Teleormanŭ cu egumenulŭ mŏnastireĭ Comana, că li se cere de mŏnastire havaet nesuferitŭ pentru păşunea vitelorŭ lorŭ.*

Prea Inălţate Dómne,

Jăluimŭ Mărieĭ tale, că în vara acésta nefăcêndŭ nutreţe de vite, ne am dus cu caĭ, cu boĭ, cu vacĭ, cu capre şi orĭ-ce vite amŭ avutŭ la baltă pe moşia mŏnastireĭ Comaneĭ, şi ni se cere de vită unŭ nesuferitŭ havaetŭ; ne rugămŭ să avemŭ dreptate a ni se da unŭ hotărîtŭ preţŭ ce havaetŭ să dămŭ după sărăcia nóstră, şi ce va fi mila Mărieĭ tale.

Robiĭ Mărieĭ tale: *Badea, i Riţea, i Stanŭ Diaconulŭ, i Marinŭ Diaconulu, i Patraşcu, i Alecsandru, Iónu şi Stanŭ de Cereşanĭ sud. Teleormanu.*

D-ta vel Vist. D-ta vel. Logf. de ţéra de josŭ, să cercetaţĭ şi în ce chipŭ veţĭ găsi să ne arĕtaţĭ în scrisŭ cu anafora, prin zapciulŭ vătăşescŭ de Visterie. 1794, Decem. 19.

Io Alecsandru Moruzi Vvd. i gpd. Zem. Vlahscoie.

Aşa să urmaţĭ, pentru care poruncimŭ Dumnévóstră ispravnicilorŭ aĭ judeţuluĭ, să arĕtaţĭ porunca acésta egumenuluĭ Comănénulŭ, ca împotrivă să nu supere pe jăluitorĭ şi D-vóstră să apĕraţĭ. 1794, Decem. 22.

Vel Logf.

Prea Inălţate Dómne!

După luminată porunca Mărieĭ tale amŭ teorisitŭ jalba acésta ce aŭ datŭ Inălţimeĭ tale o sémă de locuitorĭ ce aŭ vite de la satulŭ Cereşanĭ din sud. Teleormanŭ, şi întrebându-ĭ cu ce s'ar mulţămi eĭ, a plăti pentru hrana acestorŭ vite? şi ḑiseră că sunt mulţămiţĭ, ca de vită mare, adică vacă, boŭ, calŭ,

www.dacoromanica.ro

Ba une-orĭ, după ce ţĕraniĭ îşĭ făcéŭ fînulŭ pentru ĭernateculŭ vitelorŭ lorŭ, se treziaŭ că li se ié finulŭ nu numaĭ pentru grajdurile domnescĭ. Cutezară locuitoriĭ din satulŭ Gruiu să reclame contra uneĭ asemenea requisiţiunĭ, în N-bre 1794, dar dreptate nu li se făcu. Se póte vedé acésta din actele ce dămŭ în note. [1]

---

să dée parale patru, iară de vită mică, adică capră, óĭe, să dée parale douĕ, afară de mânzĭ şi viţeĭ; a cărora cerere fiind-că se asémuesce şi cu condica Divanuluĭ, unde ḑice pentru păşunea vitelorŭ, însă în vreme de vară; de aceea găsimŭ cu cale, ca nicĭ stăpânulŭ aceĭ moşiĭ să nu le pretendirisésscă peste orânduială, ci numaĭ estimpŭ să plătéscă precum maĭ susŭ se arétă, fiindŭ vreme de lipsă; părerea nóstră într'acestaşĭ chipŭ este, iar hotărîrea cea de sĕvêrşitŭ rĕmăne a se face de către Măria ta. 1794, Decem. 21.

Vel Vist. Moruzi. vel Logf. Stirbeiŭ.

(Cod. XXVIII. pag. 63).

1. *Pricina unorŭ sătenĭ din satulŭ Gruiu, că li s'aŭ luatŭ fînulŭ celŭ cositŭ, pentru grajdiulŭ gospod. de zapciulŭ plăşeĭ.*

Io Alecsandru Const. Moruzi Vvd. i gpod. Zemb. Vlahscoie.

Dumnévóstră ispravnicilorŭ ot sud. Ilfovŭ, amŭ vĕḑutŭ Domnia mea anaforaoa acésta a D-vóstră, prin care fiind-că ne pliroforisiţĭ, cum că urmarea şi cererea jăluitorilorŭ de la Gruiu, aŭ fostŭ fără de cuvêntŭ, şi cum că îşĭ ĭaŭ maĭ vêrtosŭ fînulŭ celŭ trebuinciosŭ de a-şĭ rĕspunde datoria loru, şi de a-şĭ hrăni şi vitele lorŭ, şi acesta îlŭ aŭ pentru alişverişŭ, poruncimŭ ca de la Clugerésa să li se plătéscă cositulŭ, şi fînulŭ să-lŭ dée Cluceresei. — 1794, Noem. 23.

Vel Logf.

Prea Inălţate Domne,

La trecuta luna luĭ Septembre, uniĭ din locuitoriĭ ot satulŭ Gruiu au datŭ jalbă Mărieĭ tale cum că cosindŭ nisce fînŭ pe moşia mŏnastireĭ Gruiu să-lŭ dée în datoria lorŭ pentru grajdiulŭ gospod. le-aŭ luatŭ zapciulu plăşeĭ cincĭ care fînŭ fără nicĭ unŭ cuvêntŭ, şi ni se poruncesce de către Inălţimea ta ca să-lŭ împlinimŭ. Următorĭ fiindŭ luminateĭ poruncĭ, amŭ adusŭ pre zapciulŭ plăşeĭ, şi ḑicêndu-ĭ să dée fînulŭ jăluitorilorŭ înapoĭ, ne-aŭ arĕtatŭ că nicĭ l'aŭ luatŭ elŭ, nicĭ alŭ locuitorilorŭ este, fără decât Dumnéluĭ Cluceriu Calfoglu aflându-se ispravnicŭ, aŭ cerutŭ de la egumenulŭ Gruianŭ ca să-ĭ dée locŭ a-şĭ face câte-va care în liveḑile M-reĭ, şi orênduindu-lŭ pe dênsulŭ, fiindŭ M-rea într'acea plasă, aŭ mersŭ şi i-aŭ şi datŭ locŭ pocindu-lŭ cu semne, după obiceiŭ, omulŭ M-reĭ, care şi puindŭ ómenĭ să-lŭ cosésscă asupra tómneĭ, când s'aŭ făcutŭ fînulŭ din plaiŭ, n'aŭ pututŭ să şéḑă napristanŭ acolo avêndŭ alte trebĭ ale plăşeĭ, ci aŭ lăsatŭ pe cositorĭ cu altŭ omu a cosi până nnde eraŭ puse potcole, iară jăluitoriĭ de sineşĭ sculându-se aŭ gonitŭ pe cositorĭ şi aŭ cositŭ eĭ loculŭ acela. In urmă luândŭ zapciulŭ scire, aŭ merşŭ a-lŭ ridica, şi neîngăduindu-lŭ l-aŭ luatŭ şi l-aŭ datŭ la casele lorŭ.

www.dacoromanica.ro

Maĭ reproducemŭ în note douĕ acte proprii a arĕta lămuritŭ hotarole drepturilorŭ proprietăţeĭ şi ale ţĕranilorŭ.

Primulŭ actŭ este anaforaoa sătenilorŭ Novacĭ, în procesulŭ lorŭ cu Petrea Sofragiu, pentru clacă şi alte obiceiurĭ, din Decembre 1793.

Unŭ *grecŭ, Caliarhu,* judecă pre bieţiĭ sătenì şi le respinge tóte cererile, găsindu-le nedrepte, nelegale!

Alu doilea documentŭ este relativŭ la procesulŭ dintre locuitoriĭ după Valea-Călugăréscă, cu nisce arnăuţĭ, carĭ ţinŭ în arendă moşia Cernătescĭ. [1]

După acésta vrêndŭ iarăşĭ să-lŭ ridice de la casele lorŭ, după porunca ce avé de la Dumnéluĭ Cluceriu, asemenea nu l-aŭ îngăduitŭ, şi aŭ venitŭ de aŭ jăluitŭ Mărieĭ tale; pentru care neîncredinţându-ne numaĭ de la zapciŭ, amŭ cercetatu şi la casa D-luĭ Cluceruluĭ, şi ne adeverirăm atât de la Dumnéeĭ Clucerésa, cum şi de la egumenulŭ Gruianŭ, printr'acéstă adeverinţă ce ne-aŭ datŭ, cum că este datŭ Dumnéluĭ şi are trebuinţă de fînŭ avêndŭ caiĭ aicĭ; amŭ cercetatŭ şi pre sătenĭ de aŭ fînŭ a-şĭ rĕspunde datoria lorŭ la grajdulŭ gospod. şi dovedirămŭ că aŭ, atât pentru a-şĭ rĕspunde datoria, cum şi pentru vitele lorŭ, iară acesta le este de prisosŭ pentru alişverişŭ; decĭ nu lipsimŭ cu plecăciune a însciinţa Mărieĭ tale, iară aniĭ Inălţimeĭ tale, să fie mu.ţĭ şi fericiţĭ. 1794, Noem. 19.

Vintilă Priojbénu, ispravnicŭ.

Cond. XXVIII, pag. 4, II-a parte.

1. Iată aceste douĕ documente:

Anaforaoa săteniloru Novacĭ cu Petre Sofragiu pentru clacă şi alte obiceiurĭ ce le face la moşie, ce sunt şedĕtorĭ pre moşia Novaci din sud. Vlaşca.

Dumnévóstră Ispravnicilorŭ judeţuluĭ, s'aŭ cetitŭ înaintea Domnieĭ mele, anaforaoa acésta şi vĕ poruncimŭ, ca numaĭ celea ce sunt orînduite după condica Divanuluĭ, acelea să se implinéscă; pentru care orânduimŭ Domnia mea mumbaşirŭ pe sluga Domnieĭ mele . . . . . ĭară celea-l-alte fiindŭ împotrivă şi preste orânduiala condiceĭ, aŭ să fie nesupĕraţĭ locuitoriĭ, şi aşĭa să daţĭ totŭ-dé-una mână de ajutoriu ca să-şĭ iée celea drepte ale moşieĭ, spre a nu se păgubi.— 1793, Decemb. 5.

Prĕ Inălţate Dómne,

După jalba ce aŭ datŭ Inălţimeĭ tale sătenii de la satulŭ Novaci, dintr'acestŭ judeţŭ Vlaşca, pentru Petrache Sofragiu, arendaşu moşieĭ Novaci, că atât moşiĭ şi părinţiĭ, cum şi eĭ aŭ locuitŭ pe numita moşie, şi de când s'aŭ cumpĕratŭ venitulŭ moşieĭ de pîrîtulŭ, nu urméză dreptăţeĭ şi ponturilorŭ condiceĭ Divanuluĭ la obiceiulŭ pămêntuluĭ, ci caută să-ĭ isgonéscă din căminurile părintescĭ unde s'aŭ pomenitŭ, şi clacа i-aŭ apucatŭ de aŭ făcut-o totŭ în ḑilele de vară, ĭară nu rânduri, după obiceiŭ, şi nu 12 ḑile după poruncă, ci câte 13. Asemenea le-aŭ luatŭ şi carele de ĭ-aŭ căratŭ fînulŭ la Bucurescĭ, şi unde se scié datorĭ a face numaĭ o ḑi cu caru, s'aŭ năpăstuitŭ încă cu

www.dacoromanica.ro

Reduceri din clacă pe moşiile mŏnastirescĭ, la carĭ sătenii se

câte o ḑi maĭ multŭ; dijma din vechime aŭ datŭ cu baniţa de 25 oca, ĭară acum le ĭa cu baniţa de oca 45; fînulŭ le cere să ié din 5 clăĭ una, şi din pricina luĭ vorŭ să le móră vitele de fóme; de la stupinĭ le cere de matcă câte parale douĕ; asemenea şi de râmătorĭ, de vită mare, de bătătură ĭarăşĭ câte douĕ parale; li se cere lucru ce n'aŭ avutŭ obiceiŭ; liveḑĭ de fînŭ ce aŭ avutŭ din vechime, fênŭ de iarbă li s'aŭ luatŭ, cerêndŭ a avea dreptate la tóte acestea, séŭ să li sĕ dóe voĭe a se muta pe altă moşie; într'a cărora jalbă ni se poruncesce de către Inălţimea ta, să cercetămŭ pricina acésta, şi când acelŭ cumpĕrătoriŭ de venitulŭ moşieĭ le va fi luatŭ maĭ multŭ peste condica Divanuluĭ şi obiceĭul pămêntuluĭ, negreşitŭ să'lŭ punemŭ a le întórce locuitorilorŭ înapoĭ, şi maĭ multŭ să nu fie supĕraţĭ peste obiceĭul pămêntuluĭ şi condica Divanuluĭ. Sciutŭ să fie Inălţimeĭ tale, că aicea la faţa loculuĭ, în satulŭ Novaci aflându-mĕ, luminateĭ poruncĭ următoriu fiindŭ, amŭ înfăţişatŭ pe pîrîtulŭ cumpĕrătoriu cu jăluitoriĭ, şi maĭ întêiŭ amŭ cerutŭ zapisŭ de cumpĕrătóre cu care stăpîneşte venitulŭ moşieĭ, şi ne arétă unŭ zapisŭ ot. lét 1792 Mart. 23, iscălitŭ de Nicolae Novăcénu stăpânu moşieĭ, în care se coprinde a stăpâni şi a-şĭ lua totŭ venitulŭ după obiceiŭ din orĭ-ce semĕnăturĭ, i din fĕnéţe din 5 una, nefiindŭ curăturĭ ale lorŭ, i 12 ḑile de clacă, i unŭ carŭ de lemne şi o găină la crăciunŭ; vinu şi rachiulŭ sĕŭ să se vênḑă; din gropile de căsăbunĭ, să aibă a lua havaetŭ, după cum va fi grópa şi după obiceiŭ; primăvéra când se pun plugurile să are, orĭ din sătenii ce şedŭ pe moşie, orĭ din străinĭ, să aibă a clăcui cu plugu până nameḑi stăpânuluĭ moşieĭ; din zavae orĭ-cine va tăia, din 5 una; în potriva căruia zapis rĕspunseră jăluitoriĭ, că eĭ n'aŭ avutŭ obiceiŭ a clăcui 12 ḑile, ci numaĭ 4, i unŭ carŭ de lemne la Crăciunŭ şi o găină, şi dijmă li se lua cu baniţa oca 25, iară acumŭ li să ia cu baniţa maĭ mare, şi din fêneţe aŭ avutŭ obiceiŭ de da din ḑece una, iară acumŭ le ia din 5 una; la aceste arĕtărĭ i-amŭ întrebatŭ de aŭ vre-unŭ deosebitŭ aşeḑămêntŭ înscrisŭ de la stăpânulŭ moşieĭ şi rĕspunseră, că aşeḑămêntŭ în scrisŭ n'aŭ, dară maĭ nainte, în vremea moşilorŭ şi strămoşilorŭ, i părinţilorŭ aşĭa li se urma, atâtŭ cu claca cât şi cu dijma; la a cărora arĕtare judecata nu se putu îndestula, în vreme ce nu avu *apodicsis* in scrisŭ, şi nu rĕmâne arendaşu învinovăţitŭ la nimicŭ din celea ce aŭ jăluitŭ pîrîţiĭ, în vreme ce elŭ urméză după simfonia zapisuluĭ, şi dijmă le-aŭ luatŭ de pogonŭ 4 baniţe, cu baniţa înferată, care i s'aŭ datŭ de stăpânu moşieĭ; ceremŭ maĭ vêrtosŭ a i se face împlinire de lipsa ḑilelorŭ de clacă, în vreme ce pîrîţiĭ nu s'aŭ supusŭ a-ĭ face câte 12 ḑile de clacă, ci numaĭ câte 4 şi i-aŭ dusŭ câte douĕ care de fênŭ în Bucurescĭ, din care unulŭ se socotesce dreptŭ unŭ carŭ de lemne ce sunt datorĭ a ĭ duce la Crăciunŭ, şi unŭ carŭ li se socotesce iară în ḑile de clacă la a cărora cercetare faţă fiindŭ şi Nicolae Novăcénu stăpânu moşieĭ, maĭ întâĭ ne arétă luminată carte deschisă ot. lét 1775 a Mărieĭ sale Alexandru Vodă Ipsilantŭ, în care se poruncesce a se apuca toţĭ sătenii ce vorŭ fi pe acéstă moşie Novaci, ca să-şĭ facă claca după obiceiŭ, câte 12 ḑile pe anŭ, cum şi dijmă din tóte semĕnăturile ce vor fi pe moşie să aibă a da din 10 una; vinŭ şi rachiŭ să nu fie volnicĭ a vinde sătenii, ci numaĭ stăpânulŭ moşieĭ; poruncindu-se şi către Ispravniciĭ judeţuluĭ, ca orĭ-care din sătenĭ nu vorŭ fi supuşĭ acestorŭ ponturĭ, fără de voĭe să'ĭ supue. Maĭ arétă o anafora a veliţitorŭ boerĭ ot. létŭ 1782, Iulie 7, intărită şi de rĕposatulŭ întru

www.dacoromanica.ro

deprinseseră încă de sub Domnia luĭ Mavrogheni, nu conveneaŭ mŏ-

fericire Nicolae Vodă Caragea, avêndŭ judecată înaintea D-lorŭ veliţilorŭ boerĭ cu Mihaiŭ Merulea şi Toma Ţivică, vechilĭ şi celor-l-alţĭ sătenĭ din satulŭ Novaci, pentru nesupunerea respundereĭ clăceĭ, i dijmeĭ din bucate şi vînḑarea de vinŭ i rachiu, şi se poruncesce cu orânduitŭ mumbaşirŭ, prin marafetulŭ boerilorŭ Ispravnicĭ de judeţ, ca la cercetarea ce va face în faţa loculuĭ, pre care va dovedi din sătenĭ, că nu s'aŭ supusŭ a'şĭ face claca şi a'şĭ da dijma pe deplinŭ cu voĭe, fără voĭe să-ĭ supue, cum şi câştigu ce se va dovedi din vinŭ i rachiŭ, să-l împlinéscă stăpânuluĭ moşieĭ, ne maĭ arétă şi altă anafora ot. lót 1785, Octom. 19, a D-lorŭ boerilorŭ dela depertamenturĭ unde aŭ avutŭ judecată, iarăşĭ cu unŭ Călinŭ omŭ vechilu şi celorŭ-l-alţĭ sătenĭ pentru vênḑarea de vinŭ, care anafora este întărită şi de Măria sa Mihaiŭ Vodă Şuţulŭ poruncindu-se ca iarăşĭ prin marifetu D-lorŭ Ispravnicĭ judeţuluĭ, să-şĭ afle împlinire de câştigulŭ vinuluĭ. Deosebitŭ de tóte acestea anaforale şi judecăţĭ ce aŭ avutŭ, unde la tóte ş'aŭ aflatŭ dreptatea, arĕtândŭ numitulŭ Nicolae Novăcénu şi prin graiŭ, că de rĕulŭ acestorŭ zurbagiĭ şi răsvrătitorĭ, satu nu este cu putinţă a-lŭ maĭ strînge şi a-lŭ face precum aŭ fostŭ, şi fără de a-l maĭ întreba, în silnicie s'aŭ pusŭ de ş'aŭ făcutŭ case tocmaĭ în temeiu liveḑilorŭ de fônŭ şi de pomĭ, dintr'a cărora pricină nu se folosesce cu nimioŭ, că după ce nu voru să se supue poruncilorŭ şi obiceiurilorŭ pămêntuluĭ, nicĭ garduri nu-şi facŭ, nicĭ păzitorĭ la viĭ nu-şĭ punu, şi câte semĕnăturĭ facŭ cu grâŭ, porumb, îlŭ mănâncă iară vitele lorŭ, şi remânu atât eĭ lipsiţĭ de hrană, cât şi stăpânu moşieĭ nefolositŭ de dijma ce ar putea să dóe şi maĭ vêrtosŭ şi câte unŭ omŭ streinu de vine să are pe moşie, nu se alege cu nimicŭ, din pricina viteloru lorŭ, părăsindu-se de a maĭ veni altă dată să are pe acéstă moşie Novaci, o pascu cu vitele lorŭ fără nici unŭ folosŭ alŭ stăpânuluĭ, asemenea şi de fuge séu móre vre-unŭ omŭ din satu, şi orĭ de-ĭ rĕmêne casă sóu liveḑĭ de fênu şi de pomĭ, eĭ din sine se facŭ stăpânitorĭ pe acele rĕmasurĭ pretenderisindu-le ca însăşi a lorŭ moşie. Intrebândŭ pe pîrîţĭ ce aŭ a respunde impotriva acestora? cât pentru arăturĭ şi semănăturĭ pe altă moşie nu putură tăgădui, cât şi pentru vite că facŭ stricăciune, iar pentru case că sunt în tomeiu liveḑilorŭ, ḑiseră ca acolea au pomenitŭ satulŭ; a cărora rĕspunsŭ nu are nicĭ un temeiŭ, în vreme ce pîrîtu Novăcénu, ne arétă, că este locŭ de satu maĭ în susu, pe valea Chividonuluĭ, şi nu voĭescŭ a face case, şi înşine amŭ vĕḑutu, că tóte casele sunt în marginea liveḑilorŭ de fênŭ, şi de pomĭ, pricinuindŭ mare stricăciune, cum şi unŭ Mihaĭ, fără de a-l întreba, şi fără de a se aşeḑa cu stăpânu moşieĭ se pusese acumŭ să-şĭ facă casă tocmaĭ în maidénŭ lângă liveḑĭ, unde altă dată n'aŭ maĭ fostŭ casă, şi căcĭ aŭ ămblatŭ pîrîtuluĭ să'lŭ embodiséscă, aŭ săritu să'lŭ bată. Decĭ după cercetarea ce cu amĕnnntulŭ făcumu în faţa loculuĭ, se cunoscu lucru în faptă, că numiţiĭ sătenĭ, ce se află şeḑétorĭ pe moşia Novacĭ, se pórtă cu mare nesupunere, şi numaĭ o reutate este între dênşiĭ, că după atâtea hotărîrĭ Domnescĭ s'aŭ arĕtatŭ nesupuşi, pricinuindŭ mare pagubă stăpânuluĭ moşieĭ, carĭ chiar în jalba lorŭ de acumŭ ḑicu şi se légă, că nu urméză a le lua claca câte 12 ḑile, ci le ié câte 13, unde eĭ nu sunt următorĭ nicĭ obiceiuluĭ, ci numaĭ turbură luminatu Divanŭ cu jălbĭ netemeĭnice, şi deosebitŭ jăluescŭ că âmblă să-ĭ gonéscă din căminurile părintescĭ, unde s'aŭ pomenitŭ, punêndŭ temeiŭ la jalbă ca când ar fi eĭ stăpânĭ, şi găsescŭ cu cale de se va socoti de către Inalta înţelep-

www.dacoromanica.ro

nastirilorŭ. Egumeniĭ, episcopiĭ şi mitropoliţiĭ încercară sà restabilésca

ciunea Mărieĭ tale, ca să se orânduiască unŭ mumbaşirŭ cu luminată volnicie, să vie la faţa loculuĭ şi să le stóe mumbaşirŭ asupra, ca fără voĭa lorŭ să-ĭ supue a-şĭ împlini ḑilele de clacă, cum şi dijma din tóte, după obiceiu pământuluĭ şi condica Divanuluĭ, şi pentru a lorŭ nesupunere şi supĕrare ce facŭ luminatuluĭ Divanŭ cu jălbĭ netemeĭnice să-ĭ aducă aicĭ la Bucurescĭ, să-şĭ iée căḑuta pedépsă, de către Inălţimea ta, spre a se păzi altă dată cu acestu feliŭ de jălbĭ şi a se supune cu a-şĭ face claca şi a rĕspunde dijma stăpânuluĭ moşieĭ, să nu se pricinuiască pagubă; după cercetarea ce făcuĭ, părerea într'acestaşĭ chipŭ este, iară hotărirea cea desevêrşitŭ rĕmâne a se face de către Inălţimea ta.— 1793, Noembre 20.

Costache Caliarhu.

Cond. XXV, pag. 163.

Mateiŭ, i Radu şi Gregoric vechilĭ şi celora-l-alţĭ locuitorĭ după Valca-Călugăréscă sud. Saac cu nisce arnăuţĭ ce ţinŭ în arendă moşia Cernătescĭ pentru vêndarea vinuluĭ.

Io Alexandru Costan. Moruzi Vvd

Dândŭ jalbă Domnieĭ mele Anastasie şi Iónŭ arendarĭ, cerêndŭ întărirea la alegerea judecăţeĭ ce li s'aŭ făcutŭ, amŭ întrebatu Domnia mea pe zapciulŭ celŭ orânduifŭ, de aŭ pîrîţii locuitorĭ vre-o apelaţie, şi arĕtă Domnieĭ mele, că pîrîţiĭ locuitorĭ de cum aŭ făcutŭ judecata hotărîrea acésta, s'aŭ sculatŭ de s'aŭ dusŭ fără de a nu se arĕta, cu nicĭ o apelaţie; decĭ amŭ întăritu Domnia mea anaforaoa departamentuluĭ, şi poruncimŭ dumnévóstră ispravnicilorŭ, ca după cum se coprinde maĭ în josŭ, să urmaţĭ întru tóte. 1793, Iunie 20.

Vel Logf.

Prea Inălţate Dómne,

Din luminată porunca Iuălţimeĭ tale prin zapcialîculu D-luĭ ciauşuluĭ de aproḑĭ, s'aŭ înfăţisatŭ la judecată Mateiŭ, i Radu, i Gregorie vechilĭ şi ceia-l-alţĭ locuitorĭ de pe Valea-Călugăréscă sud. Saac, cu jalba ce aŭ datŭ Mărieĭ tale, arĕtândŭ că atâtŭ eĭ, cât şi pîrîţiĭ moşiilorŭ s'aŭ aflatŭ şi se află locuitorĭ pe moşia Cernătescĭ sud. saac a M-reĭ Glavaciocŭlŭ, şi din vechime aŭ avutŭ obiceiŭ, cu sloboḑenie de vêndarea vinuluĭ, i alte alişverişurĭ ale caselorŭ lorŭ, fără de paguba stăpânuluĭ moşieĭ, cu havaetulŭ celŭ dreptŭ şi cu cale, iară acum cumpĕrândŭ venitulŭ acesteĭ moşiĭ nisce arnăuţĭ, nu-ĭ îngăduesce după obiceiulŭ ce aŭ avutŭ a se neguţitori, şi cerŭ dreptate, şi arĕtară jăluitoriĭ unŭ zapisŭ iscălitŭ de unŭ Misailŭ Monahŭ, isprăvnicelulŭ moşieĭ Glavaciocŭ cu 3 martorĭ cu létŭ 1778, Maiŭ 15 ce-lŭ dă la mâna luĭ Gregorie Ploescénu, în care scrie că aŭ cerutŭ, ca să-ĭ dée unŭ locŭ de o casă de cârciumă la Rachierĭ, sub cóstă din susulŭ drumuluĭ Ploescilorŭ, şi i-aŭ datŭ voĭe ca să-şĭ facă casă de cârciumă, cu tocmélă ca să se dée pe anŭ câte ţal. 10. Ne-aŭ maĭ arĕtatŭ jălnitoriĭ şi o adeverinţă a luĭ Iosefŭ Dichiulŭ M-reĭ Glavaciocŭlŭ, cu létŭ 1785, Noem. 14 ce o dă la mâna Raduluĭ, în care scrie că-ĭ vinde unŭ vadŭ de cârciumă de la Valea Popeĭ, de unde vinde elŭ vinŭ,

www.dacoromanica.ro

claca cu drepturile proprietăţeĭ, după *pontulŭ* luĭ Alexandru Ipsilante.

şi tocméla-ĭ este, ca să-ĭ dóe pe anŭ tal. 10 şi să aibă a vinde vinŭ până la împlinirea anului nesupĕratŭ de nimenĭ; ne-aŭ maĭ arĕtatŭ şi altă adeverinţă a luĭ Chiriţă ispravnicolu, i Gheorghe Logf. şi Costandinŭ Caragicŭ, cumpĕrătoriĭ venituluĭ moşieĭ, cu lótŭ 1791 Aprilŭ 5, ce scrie aşĭa, adică: «noĭ ceĭ ce amŭ cumpĕratŭ venitulŭ moşieĭ Glavaciocŭ într'unŭ anŭ, cu zapisŭ după obiceiŭ, cum şi zapisulŭ ne scrie totŭ după obiceiulŭ vechiŭ, cum şi alţĭ fraţĭ cumpĕrătorĭ moşieĭ aceştia, ne-amŭ învoitŭ şi amŭ datŭ adeverinţă la mâna Raduluĭ cârciumarulŭ, ca să vêndă vinu şi rachiŭ, cum aŭ avutŭ şi maĭ nainte voĭe de la alţĭ fraţĭ cumpĕrătorĭ; asemenea amŭ datŭ voĭe, ca să nu rĕmâe loculŭ fără venitŭ,» faţă fiindŭ şi Anastasie, i Panaitŭ cumpĕrătoriĭ venituluĭ moşieĭ, ne arĕtară unŭ zapisŭ, care-lŭ vĕdumŭ iscălitŭ de Neofitŭ Archimandritulŭ, ce este acum Egumenŭ Mŏnastireĭ Glavaciocŭ, cu lótŭ 1793, Mart. 25 ce-lŭ dă la mîna luĭ chir Atanasie, i Arghirie, i Iónŭ şi Panaitŭ, în care scrie, cĭ aĭ vêndutŭ venitulŭ moşieĭ Cernătescĭ, ce este a M-reĭ, pe douĭ anĭ, pe anŭ câte tal. 1165 şi pe unŭ anŭ aŭ primitŭ banii toţĭ, adică pe lótŭ 1793, iar pe lótŭ 1794 sĭ aibă a-ĭ da la Ianuarŭ 20, iară ceĭ-l-alţĭ tal. 365 să-ĭ dóe la Martie 25 şi sĭ aibă a lua orĭ-ce venitŭ va fi pe moşie, adică otaştina, gărdurărĭtulŭ, cârciumile, scaunile, dijma grâuluĭ, i a orzuluĭ, i a porumbuluĭ, a fînuluĭ, cum şi claca cea obicĭnuită a loculuĭ şi din orĭ-ce, afară numaĭ din vinăriciŭ şi din părpăru, ce n'aŭ să stăpânéscă, şi să aibă tótă voĭa, să nu lase să-şĭ facă cuptóre şi băcăniĭ cum şi cârciumĭ; ne maĭ arĕtară arendaşiĭ şi o jalbă ce aĭ datŭ Mărieĭ tale Neofitŭ, egumenulŭ M-reĭ Glavaciocŭ, arĕtândŭ, că uniĭ din locuitoriĭ, ce locuiescŭ în acele părţĭ şi pe alte moşiĭ, vinŭ pe moşia sfinteĭ M-rĭ de se neguţitorescŭ, făcêndu-şĭ alişverişulŭ lorŭ, cu vinurĭ, i rachiurĭ, i căsăpiĭ, i cuptóre, şi alte negustoriĭ, fără scirea mŏnastireĭ, şi se rógă Mărieĭ tale, a se face luminată porunca, ca de acum înainte cine vorŭ veni pe moşie, ca să-şĭ facă alişverişulŭ lorŭ, să aibă datoria a veni întâiŭ la sfânta M-re aşĭ face aşedămêntĭ cu M-rea, după obiceiŭ, ca să aibă şi Mŏnăstirea óreşĭ-care folosŭ de la dênşiĭ, şi la lótŭ 1793 Mart. 2 in dosulŭ jălbeĭ, sub pecete, s'aĭ făcutŭ luminată porunca Mărieĭ tale către D-lorŭ boeriĭ ispravnicĭ aĭ judeţuluĭ, ca să teorisască jalba acésta şi să aibă a urma după hotărîrea Divanuluĭ şi obiceiulŭ pămêntuluĭ, a opri pe aceĭ locuitorĭ, să nu maĭ facă vêndare de vinŭ, i de rachiŭ, fără de numaĭ bucatele M-reĭ să se vêndă, după privileghiurile ce aŭ stăpâniĭ moşieĭ, şi aşĭa să se îndrepteze; şi egumenulŭ neputêndŭ merge în faţa loculuĭ, aŭ făcutŭ vechilĭ pe aceştĭ cumpĕrătorĭ aĭ venituluĭ moşieĭ, şi judecându-se înaintea D-lorŭ ispravnicilorŭ din sud. Saac cu Mateiŭ, i Radu şi cu alţĭ cetaşĭ aĭ lorŭ, locuitorĭ din Valea Popeĭ, dintr'acestŭ judeţŭ, şi ne arĕtă o anafora a D-lorŭ ispravnicilorŭ iscălită de D-luĭ Costandinŭ Movilă, i Iónŭ Găină armaşul, ispravnicĭ judeţuluĭ, i Barbulŭ judecătorulŭ, cu lótŭ 1793 Iunie 7, în care scrie, că pîrîşiĭ Mŏnastireĭ aŭ arĕtatŭ, cum şi scriŭ adeverinţe, că pe totŭ anulu s'aŭ învoitŭ pentru vêndarea vinuluĭ, şi avea voĭe de vindea, cum şi pîrîţiĭ lorŭ arĕtĭ, că aŭ avutŭ obiceiulŭ acesta de a vinde vinŭ; şi acum Anastasie vechilŭ nu îngăduesce nicĭ de cum, şi neodihnindu-se nicĭ o parte, nicĭ alta de acolo, li s'aŭ pusŭ sorocŭ, ca până în treĭ ḑile să se afle amêndouĕ părţile la luminatulŭ Divanulŭ Mărieĭ tale, după cum maĭ pe largŭ se coprinde pentru tóte întru acéstă Anafora ce facŭ către Măria ta; maĭ scriŭ D-lorŭ ispravniciĭ şi acósta, că în

www.dacoromanica.ro

Locuitorii se opuseră. D'aci conflicte, rebeliuni şi judecăţi. Alexandru Moruzi silitŭ fu a nu concede în totulŭ mŏnastiriloru, episcopilorŭ

---

cârciumile pîrîţilorŭ se găsesce vinŭ pusŭ, care se vinde, şi fiindŭ pe drojdii ca să nu se strice, vara fiiudŭ, li s'aŭ pusŭ sorocŭ de douĕ sĕptămâuĭ, ca într'acéstă diastimă să se vênḑă până-şĭ vorŭ isprăvi pricina, şi la ce parte să va da dreptatea, îşĭ va căuta folosulŭ sĕŭ; iar pentru că aŭ arĕtatŭ în jalbă, că s'aŭ făcutŭ morĭ, după cercetarea ce au făcutŭ, nu s'a găsitu nici o móră; maĭ arĕtară arendaşiĭ, că Radu a vêndutŭ 300 vedre vinŭ, i Gregorie vedre o sută nouĕ-ḑecĭ, şi acum are altă bute de vedre o sută, i Mateiŭ vedre 250 şi cerŭ câştigŭ, dară acestŭ vinŭ ce au fostu vêndutŭ numai vedre 250 i Gregorie vedre 250 şi maĭ are o bute de viuŭ în pivniţă de vedre 100, i Mateiŭ aŭ vêndutŭ vedre numaĭ 120, amŭ întrebatu pe pîrîţiĭ de maĭ aŭ vre-unŭ sinetŭ alŭ egumenilorŭ de maĭ naiute, séŭ alŭ egumenului ce se află acum, prin care să le dée voĭe ca să vênḑă vinŭ, şi rĕspunseră că alte sineturĭ de la egumenŭ n'aŭ, fără numaĭ acestea ce le aretară, apoĭ a doua ḑi veniră de aretară, că aŭ o carte Domuéscă prin care li se dă voie să vânḑă vinŭ, puindu şĭ sorocŭ, ca să o aducă. In urmă viindŭ arĕtară, că acéstă carte este la unŭ preotŭ, ce este dusu la Buzĕŭ; aŭ maĭ ḑisŭ că aŭ şi unŭ hrisovŭ ce este la . . . . . Vichegeanu de aicĭ din Bucurescĭ, şi în urmă veniră de iarăşĭ arĕtară judecăţeĭ, că printr'acelŭ hrisovŭ le dă voĭe să vêndă la Délŭ în crămĭ, iar nu în Silisce, unde aŭ eĭ cârciume acum; în cea de pe urmă cerură si protimisis, ca să-ĭ scóţă din moşie. Deci din cercetarea acésta se alege că sineturile ce le-aŭ arĕtatŭ nu sunt de nimicŭ spre folosulŭ lorŭ, fiind-că celŭ de *Misailu* este vechiŭ, şi ce aŭ vrutŭ aŭ făcutu atuncĭ, ca unu ispravnicŭ, iar celŭ de la Iosefŭ este de unŭ anŭ, care s'aŭ isprăvitŭ soroculŭ, şi peste anŭ nu se ţine îu sémă, că nu póte să strice privileghiulŭ nefiindŭ stăpânŭ de sĕvĕrşitu, ci ca unŭ epitropŭ nu póte strica privileghiulŭ stăpânireĭ; asemenea şi sinetulŭ arendaşilorŭ nu este în de nimicŭ, fiind-că s'aŭ înşelatu, séu că aşa aŭ vrutŭ, nu póte iarăşĭ să strice privileghiulŭ moşieĭ, fiindŭ eĭ vremelnicĭ; ci dar găsimŭ cu cale: arendaşiĭ ceştĭ de acum să fie volnicĭ a-ĭ opri de totŭ de a nu maĭ vinde vinŭ i rachiŭ (atât pe eĭ cât şi pe alţiĭ) şi prin judecată isprăvnicéscă dovedindŭ cât vinŭ aŭ vêndutŭ, să se socotéscà cu eĭ, şi câştigulŭ ce va eşi peste preţulŭ vinuluĭ ce l'aŭ avutŭ ci cumpĕratulŭ să fie alu arendaşilorŭ, iară pentru o bute ce este în pivniţa luĭ Gregorie de o vinde să o aridice de acolo. Cât pentru protimisis, fiind-că acum întăiaşĭ dată aŭ făcutu pîra acésta, nu li se dă ascultare, fiind-că după hotărîrea de protimisis a Mărieĭ Sale Mihaiŭ Vodă Suţulŭ, ce la anaforaoa D-lorŭ veliţilorŭ boerĭ s'aŭ făcutŭ cu létŭ 1791 Decem. 20, n'aŭ dreptate, de vreme ce numaĭ până la Maiŭ întăiu aŭ avutŭ protimisis, care sorocu aŭ trecutŭ; iar hotărîrea cea de savĕrşitŭ remăne a se face de către Iuălţimea ta. 1793. Iunie 16.

Dimitrie Catargiu, Mateiu Grecénu, vătaf. Dimitrie Perdicaru, Gregorie Brezoianu biv. Pit.

Cond. XXIV. fil. 234.

www.dacoromanica.ro

şi nicĭ chiarŭ mitropolituluĭ. Dămu în notă câte-va acte de acéstă natură. [1]

1. Iată actele relative:

Anaforaoa Egum. Horezuluĭ pentru locuitoriĭ de la Baia de ferŭ sud. Gorjŭ, carĭ se împotrivescŭ la obiceiurile pământuluĭ.

Jăluescŭ Mărieĭ tale că amŭ dreptate cu sătenii din Baia de ferŭ sud. Gorjŭ că fiindŭ acéstă moşie Baia de ferŭ a sfinteĭ M-rĭ Horezulŭ, şi stăpânind-o M-rea fără de nicĭ o pricină, numiţiĭ sătenĭ din Bae estimpŭ prin mijloculŭ D-luĭ Stolnicŭ Dumitrache ispravnicŭ sud. Gorjŭ, s'aŭ arĕtatŭ împotrivitorĭ venituluĭ acesteĭ moşiĭ a M-reĭ, că după obiceiŭ fiindŭ datorĭ ca să respundă M-reĭ dijma din porumbŭ, i din meiŭ, grâŭ şi orĭ ce felŭ de semĕnăturĭ vorŭ pune pe moşie, precum şi dijma de fînŭ, şi să lucreze şi cele 12 ḑile de clacă după obiceiŭ, părtinindu-le maĭ sus numitulŭ boerŭ a fi după cum aŭ vrutŭ eĭ, nicĭ unele de acestea n'aŭ vrutŭ să le împlinóscă, şi este sfînta M-re păgubaşă, atât dijma porumbuluĭ, a meiuluĭ şi a grâuluĭ şi a altorŭ semĕnăturĭ, precum şi de venitu perdelelorŭ de oĭ, şi de ḑilele cele 12 de clacă nevrêndŭ să le lucreze, ci numaĭ cât aŭ lucratŭ uniĭ câte o ḑi iară nu maĭ multŭ, nicĭ cu plugurile n'aŭ vrutŭ să iasă să are câte o ḑi de plugŭ după obiceiŭ, ci la tóte şi pentru tóte sunt nesupuşĭ şi împotrivitorĭ, şi fiind moşie de munte acésta Baia de ferŭ, obiceiulŭ este, precum şi la tóte moşiile munteluĭ, de daŭ locuitoriĭ banĭ în locŭ de dijmă de fênŭ, şi eĭ de la moşĭ strĕmoşiĭ lorŭ totŭ cu banĭ aŭ plătitŭ, cum şi unŭ munte Miruşa l'aŭ opritŭ eĭ, şi nicĭ i-aŭ plătitŭ havaetulŭ nicĭ l'aŭ sloboḑitŭ să-lŭ dóe Mŏnăstirea la alţiĭ, fiind-că alţĭ muşteriĭ daŭ pe acestŭ munte tal. 140 şi maĭ multŭ, iară eĭ îlŭ ţinŭ în silă, şi cu totulŭ caḑŭ şi mĕ rogŭ la noianulŭ milostivireĭ Mărieĭ tale să-l lumineze D-ḑeŭ asupra dreptăţeĭ nóstre, a se face luminata porunca Mărieĭ tale, cu mumbaşir asupra lorŭ să ne împlinóscă dijmurile după foile ce le are sfânta M-re, precum şi ḑilele de clacă să ni le plătóscă cu banĭ, după cum amŭ plătitŭ şi noĭ la alţiĭ de aŭ lucratŭ lucrurile sfinteĭ Mŏnastirĭ, asemenea şi perdelele să ni le împlinóscă, să ne plătóscă şi ḑilele de plugŭ, ce n'aŭ eşitŭ să are M-reĭ câte o ḑi, ci amŭ plătitŭ la alţiĭ de aŭ aratŭ M-reĭ, cum să ne plătóscă şi havaetulŭ munteluĭ ce l'aŭ ţinutŭ în silă, şi vinŭ şi rachiŭ să nu vêndă, ci să se oprésca, ca să se vêndă alŭ M-reĭ, fiind-că la tóte moşiile mŏnăstirescĭ şi boerescĭ să urméză acésta, numaĭ eĭ se arĕtă împotrivitorĭ la acéstă moşie. Luminate Dómne, acestŭ nómŭ de ómenĭ la câţĭ Domnĭ vinŭ şi caimacamĭ şi ispravnicĭ, la toţĭ daŭ jălbĭ neadevĕrate, de turbură divanurile, şi cu aşa jălbĭ încurcă în toţĭ aniĭ veniturile moşieĭ de maĭ de nu vedem nimicŭ, ci fiind-că póte şi la Măria ta vorŭ veni să jăluiască, să nu li se dóe credĕmêntŭ, séu sinetŭ la mână, ci să fie opriţĭ, şi dată scire la Mŏnastire ca să venimŭ să ne judecămŭ cu dênşiĭ, căcĭ osebitŭ de celea maĭ susŭ arĕtate, avemŭ şi altă judecată cu dênşiĭ, că avêndŭ o pădure oprită, s'aŭ pusŭ în silă de aŭ tăiat-o, şi multă sumă de liveḑĭ aŭ sloboḑitŭ cu vitele lorŭ, şi este Mŏnăstirea păgubaşă de acestea tóte, mĕ rogŭ Mărieĭ tale să amŭ dreptate, şi ce va fi mila Mărieĭ tale.

Alu Mărieĭ tale prea plecatŭ şi către D-ḑeŭ rugătorŭ de sănatatea Mărieĭ tale Pahomie Egum. Horezuluĭ, sud. Vâlcea.

www.dacoromanica.ro

De altmintrelea, precum ḑiserămŭ maĭ susu, în primele ḑile a luĭ A. Moruzi ţĕranulŭ se vede a fi fostu in cât-va apĕratu nu numaĭ în potriva pretenţiunelorŭ monăstirescĭ, ci şi în procesele cu boerimea proprietară. Aşia e casulŭ cu satulŭ Conţeştĭ alu paharniculuĭ Ionu Moscu în coprinderea următóre:

Anaforaoa satuluĭ Conţeştĭ din Sud. Dâmboviţa cu D-luĭ Paharniculu Ioanŭ Moscu pentru clacă.

Io Alex. Const. Moruzi Voivod.

Poruncimŭ Domnia mea D-vóstră Ispravnicilorŭ să urmaţĭ întocmaĭ, spre a se face îndestulare la dreptatea lorŭ întru tóte.— 1793. Decem. 2.

Vel Logof.

D-ta vel logf. de ţóra de susŭ, să teorisescĭ jalba acósta, şi celea obicĭnuite după condica Divanuluĭ, să arĕţĭ Domnieĭ mele cu anaforaoa Domnieĭ tale. — 1793, Febr. 23.

Biv. vel Stol.

Cond. XXIV, Fila 9.

Io Alexandru Const. Moruzi Vvd.

Poruncimŭ Domnia mea D-vóstră Ispravniciloru ot. sud. Ialomiţa, la celea ce sunt obicĭnuite după condica Divanuluĭ adică claca şi dijma, să faceţi pe locuitorĭ a fi următorĭ şi fără de voia lorŭ, spre a-şĭ clăcui ḑilele celea orânduite în condică, cu lucrulŭ, şi vitele să şi le păzéscă a nu călca şi a nu strica locurile arăturilorŭ de bucate şi liveḑile de fênŭ, dându-le la acestea nizamulŭ celŭ cuviinciosŭ, iar pentru arăturĭ să cercetaţĭ D-vóstră, care este pricina de nu vorŭ să are pe acóstă moşie unde clăcuescŭ, şi se ducŭ pe moşiĭ străine de sómĕnă bucatele lorŭ? şi de aŭ vre-unŭ cuvêntŭ la acósta séŭ numaĭ din rĕu năravŭ o facŭ, spre paguba stăpânuluĭ moşieĭ, şi să însciinţaţĭ Domnieĭ mele. — 1793, Mart. 12.

Vel Logof.

Prĕ Inălţate Domne.

Cu smerită anaf ra insciinţămŭ Mărieĭ tale, că sfînta Metropolie are moşie la Sud. Ialomiţa ce se numesce Acsintia, şi locuitoriĭ ce şedŭ acolo, cu sălaşluire pe numita moşie, după ce spargŭ şi strică moşia cu vitele, şi după ce arăturĭ şi semenăturĭ nu facŭ pe dênsa, ci se ducŭ de ară pe alte moşiĭ străine, şi acésta o aŭ numaĭ suhatŭ de vite, apoĭ nicĭ claca cea orânduită nu se supunŭ a face în lucru, după cum este vechiulŭ obiceiŭ alŭ pămêntuluĭ câte 12 ḑile pe anŭ; ci ne rugămŭ Mărieĭ tale, ca să fie luminată porunca la Dumnélorŭ boeriĭ Ispravnicĭ aĭ judeţuluĭ, ca să-ĭ supue a-şĭ da celea ce sunt datorĭ pentru adetulŭ pămêntuluĭ, clacă să-şĭ facă după obiceiŭ, vitele să şi le păzéscă a nu strica liveḑĭ de fênŭ si locurĭ de hrană, şi arăturĭ sa faca pe acóstă moşie, déră nu într'altă parte, ca să nu aibă nicĭ sfânta Metropolie paguba din pricina loru; iară aniĭ de la milostivulu Dumneḑeŭ rugămŭ ca să fie multĭ şi fericiţĭ.

www.dacoromanica.ro

Pré Inălţate Dómne.

După luminată porunca Mărieĭ tale, zapciu celŭ orânduitŭ aŭ adusŭ înaintea nóstră pre vre-o câţĭ-va din numiţiĭ jăluitorĭ, şi cetindŭ acéstă jalbă a lorŭ, D-luĭ paharniculŭ Iónŭ Hagi Moscu s'aŭ apucatŭ de tăgăduire ḑicêndŭ, că D-luĭ maĭ multŭ peste orânduiala şi peste obiceiu pămêntuluĭ, nicĭ la clacă, nicĭ la dijmă, nicĭ la altŭ nimicŭ nu-ĭ supără, dreptŭ aceea găsimŭ cu cale să fie luminata poruncă Mărieĭ tale către D-lorŭ Ispravniciĭ judeţuluĭ, ca înfăţişându-se înaintea D-lorŭ pe numiţiĭ jăluitorĭ cu ispravnicelulŭ D-luĭ Păharniculuĭ Moscu, ce-l are la acea moşie, care scie, să cerceteze, şi ceea ce se va dovedi că li s'aŭ luatŭ maĭ multŭ peste orânduiala şi caidulŭ Divanuluĭ să li întórcă înapoĭ, apĕrându'ĭ ca de acumŭ înainte nicĭ la clacă, nicĭ la dijmă să nu fie supăraţĭ maĭ multŭ peste caidulŭ Divanuluĭ, ci atât ḑilele clăceĭ să le facă în patru rândurĭ pe anŭ, adică treĭ ḑile primăvéra, treĭ ḑile véra, treĭ ḑile toamna şi treĭ ḑile iarna, cum şi la tóte cele-l-alte dijmuirĭ şi drepturĭ ale moşieĭ să se urmeze după obiceĭulŭ pămêntuluĭ ce are întocmitŭ in condica Divanuluĭ; iară hotărîrea cea desĕvêrşitŭ rĕmâne a se face de către Înălţimea ta. — 1793, Noembre 26.

Vel Vorn. *Vel Logof.*

Cond. XXV. Fila 151.

Chiar şi înpotriva zapciilorŭ, Alexandru Moruzi aŭ apĕratŭ uneorĭ satele, ordonândŭ să li se restitue locuitorilorŭ baniĭ cu nedreptŭ împliniţĭ de la eĭ, ba încă în sumă îndoită.

Aşia este pitaculŭ Domnescŭ următoriu:

Io Alexandru Cost. Moruzi Vvd.

Aceştĭ talerĭ una sută douĕ-ḑecĭ şi cincĭ şi jumĕtate, poruncimŭ Domnia mea, ca să-ĭ întórcă numiţiĭ zapciĭ îndoitŭ, cu carĭ banĭ să mórgă sluga Domnieĭ mele de împreună cu jăluitoriĭ înaintea Ispravnicilorŭ de judeţŭ, ca să se dóe pe la mânile locuitorilorŭ sătenĭ de la carĭ s'aŭ luatŭ, şi să aducă Domnieĭ mele adeverinţele locuitorilorŭ, cum că fiteşĭ-care ş'aŭ luatŭ baniĭ lorŭ îndoiţĭ, şi la slujba zapcilâculuĭ altă dată să nu se maĭ metahirisésca aceştia şi lângă acésta poruncimŭ D-luĭ vel Vist. ca de la numiţiĭ zapciĭ să aliverdisescĭ şi trépădu mabeigiuluĭ; aşişderea şi pe Nicoli Zapciu să-lŭ ducă mumbaşirulŭ acolo, ca să facă teslimŭ pe aceĭ lude în mânile Ispravnicilorŭ şi să aducă adeverinţĭ.— 1793, Mart. 30.

Cond. XXIV, fila 47.

Unulŭ din casurile, destulŭ de numeróse, de urmărire prin mumbaşirĭ a banilorŭ datoriţĭ la locuitorĭ, deosebitŭ de clacă pe lucru la moşiĭ, este şi celŭ următoriŭ:

www.dacoromanica.ro

Anaforaoa ce s'au facutŭ în dosulu jalbeĭ Stanculuĭ, i Dinulu, i Dragomiru şi Marinŭ pentru tal. 49 banĭ 60 ce au să iée de la Dumnéluĭ Dumitrache Falcoianu cluceriu, de pe lucru.

Io Alex. Costan. Moruzi Voivod.

La acóstă anafora a Departamentului rĕmâindŭ jăluitoriĭ mulţămiţĭ şi odihniţĭ, precum şi zapis aŭ datŭ la canţelaria Divanuluĭ Domniei mele, întărimŭ Domnia mea anaforaoa acósta şi orânduimu pe sluga Domnieĭ mele . . . , Paharnicelŭ, spre a se face urmare precum se coprinde maĭ jos.—1793 Sept. 13.

Prè Inalţate Dómne,

Pîrîtulŭ Isprăvnicelu nu tăgădui datoria acelorŭ săpătorĭ, de tal. 49 banĭ 60, numaĭ ḑisă, că fiindŭ elŭ venitŭ la Bucurescĭ pentru alte trebĭ, şi bolnăvindu-se, de aceea nu le-aŭ plătitŭ şi că să mórgă cu mumbaşirŭ afară la casa luĭ şi să le plătéscă, a căruĭ cerere se primi, dară el să aibă a plăti şi trepădulu mumbaşirului şi ḑeciniala, şi găsimŭ cu cale, cu luminată porunca Măriei Tale să mórgă mumbaşirŭ cu eĭ dimpreună să împlinóscă banii şi să-ĭ dée deplinŭ în mâna jăluitorilorŭ, fiind-că ḑiseră, că mergŭ şi ei în faţa loculuĭ; iar hotărîrea coa desăvêrşitŭ rĕmâne la Măria ta.— 1793, Sept. 12.

Costandin Baratovu Cluceru. Ştefanu Medeln. Antonie Fotino. Costantinu Otopênu.

Cond. XXIV, Fila 433 bis.

O altă mĕsură este luată prin circularea următóre adresată la 17 judeţe şi la căimăcămia Craioveĭ:

Io Alexandru Costan. Moruzi Voivodu.

Dumnévóstră ispravnicilorŭ ot sud. . . . sănĕtate, fiind-că uniĭ din locuitorĭ sunt nărăviţĭ, fără de nicĭ unŭ folosŭ şi trebuinţă, de daŭ pârjóle câmpurilorŭ, lăsându foculu de ardo fără de nicĭ o pază, cum şi alţii din locuitoriĭ drumeţĭ pe unde poposescŭ făcêndŭ focurĭ de încălḑitŭ, nu-lŭ stingu la ridicarea lorŭ, şi din lenevire lasă foculu arḑêndu, şi întinḑêndu-se se aprinde totŭ câmpulu, de rêndŭ, din care acóstă pricină de pârjóle multe pagube s'aŭ întêmplatu la fênéţe, la ariile cu paie, la dumbrăvĭ, ţinute, cum şi la nămestii, precum şi priciniĭ de jălbi şi judecăţi amu vĕḑutu Domnia mea îndestule, şi fiind-că acósta aŭ fostŭ oprită şi maĭ d'înainte, iată vĕ poruncimu straşnicŭ, ca să daţĭ scire la toţĭ de obşte, spre a se feri verĭ-cine de una ca acósta, pentru că de se va cuteza vre-unulŭ în potriva acesteĭ porunci a urma, bine sĭ scie că unulŭ ca acela, nu numai va plăti ori-ce pagubă se va întêmpla, ci încă se va şi pedepsi straşnicŭ ca unŭ călcatoru porunceĭ, de care purureа să vĕ fie în grija, sĭ cercetaţi ca să dovediţi şi să aflaţĭ pe unulŭ ca acela, spre a-lu îsciinţa Domnieĭ mele. — 1794, Febr. 17.

Cond. XXIII, Fil. 206.

www.dacoromanica.ro

In timpulu rĕsboiului din urmă maĭ mulţĭ locuitorĭ, precum amŭ veḑutu, cu diferite titluri intraseră in óstea austriacă, iar alţiĭ (devotaţĭ luĭ Mavrogheni) fuseseră robiţi din ţéră şi duşĭ în Ardélŭ. Satele din care erau asemenea locuitori rĕmaseră încărcate la cislă cu numele lorŭ şi decĭ reclamara uşurarea dăreĭ pentru ceĭ neintorşĭ încă din Ardélú. Afacerea, incă din 1791, nu este cu totulŭ terminată şi Domnitorulu, în 1794, Ianuaru, cere Ispravniciloru din judeţe isvodu de toţi locuitorii rĕmaşi în Ardealŭ, arĕtându vêrsta şi chipulŭ loru, ca să le reclame extradarea.

Este curiósă acéstă afacere prin aceea, că este ca o *contre-partie* la cererile Austrieĭ de estrădare a pretinşilorŭ dezertori din armata austriacă,[1] Nu avemŭ nici unŭ documentu ulterioru din care să putemu constata, că cererea luĭ Al. Moruzi a fost satisfăcută de Austria.

Décă unii românĭ pământenĭ intraţĭ în óstea austriacă nu puteu cu inlesnire scăpa din ea, nu cu maĭ pucină greutate puteu să-şi capete licenciarea şi oşteniĭ pămêntenĭ rĕmaşi sub-drapelulu ţĕreĭ. Eacă formalităţile, cu carĭ unu seiménu putu fi licenciatu dintre seimenĭ, după 26 anĭ de serviciŭ:

Anaforaoa ce s'au facutu în dosulu jalbeĭ luĭ Ione Seiménu pentru a fi apĕratu de slujba.

Prea Inalţate Domne,

Eŭ ticălosulŭ mĕ aflu slujindŭ seiménŭ la stégulŭ alŭ doilea spătărescŭ, din ḑilele Mărieĭ sale rĕposatuluĭ întru fericire Grigorie Vodă celŭ Betrânŭ, care aŭ făcutŭ Pandeleimonulŭ; carele ajungêndŭ la mare slăbiciune şi în vrêsta bĕtrâneţelorŭ nu maĭ pociŭ sluji, maĭ alesŭ sunt boşorogŭ, piciórele mi s'aĭ luatŭ din Ele, de sunt 3 anĭ şi nu sunt vrednicŭ de a-mĭ câştiga măcarŭ hrana gureĭ; taleri 10 sunt datorŭ ca să-mĭ plătescŭ rêndurile ce amŭ rĕmasŭ rĕmăşiţă, neputêndŭ sluji din pricina bólei, şi nu amu ticălosulŭ măcarŭ o para; pentru care speriindu-mĕ, amŭ căḑutŭ la mila Mărieĭ tale, să te

1. Iată o carte din 23 Noembre 1791, din care vedemŭ cum se urmări chiar de Suţu repatriarea Românilorŭ, carĭ luaseră serviciu în óstea austriacă:

Carte închisa la Ispravniciĭ Mehedinţiloru, pentru Mihaiu i Pârvulu ce se afla la reghementurĭ în ţéra Neṃţésca.

Credincioşĭ boeriĭ Domnieĭ mele Alecsandre biv. vel Sard. i Costache Pantea biv. vel Serd. Ispravnicilorŭ ot. sud. Mehedinţĭ, amŭ veḑutŭ Domnia mea însciinţarea de la 15 ale luĭ Noemvre, ce ne faceţi pentru Mihaĭ i Pârvu ce sunt pămêntenĭ şi dajnicĭ aĭ visterieĭ, carĭ se afla în ţéra nemţéscă, la reghimentŭ Cailu şi Brincan, pentru care avemu Domnia mea purtare de grijă de a veni la localu lorŭ, şi nu lipsimu a respunde Domnévóstră şi fiţĭ sănetoşĭ.

Cod. din 1791, Fila 201.

www.dacoromanica.ro

milostivescĭ asupră-mĭ, de a fi ertatŭ de slujbă, făcêndu-mĭ şi luminată carte de apĕrare, să potŭ trăi în pace cât voiŭ maĭ avea ḑile, că altă putere nu amŭ, şi mare pomauă va fi Mărieĭ tale, maĭ alesŭ că amŭ şi eŭ feciorŭ de slujesce deosebitŭ totŭ la acestŭ stógŭ.

Robulu Marieĭ tale Ene Seiménu,
neputinciosu din Ele.

Dumnóta vel Spătarŭ să cercetezĭ jalba acósta. 1794, Octom. 13.

Io Alexandru Cost. Moruzi Voivodŭ i gpod.

După pliroforia ce dă Domnieĭ tale, D-luĭ vel Spătarŭ, de starca luĭ, poruncimŭ Domnia mea să fie apĕratŭ de slujbă. 1795, Febr. 26.

Vel Logof.

Prea Inălţate Dómne,

Din luminată porunca Mărieĭ tale amŭ cercetatŭ jalba acestuĭ Seimónŭ vĕḑêndu-lŭ şi însumĭ, şi m'amŭ pliroforisitŭ, că cu adevĕratŭ se află fórte în vêrsta betrâneţelorŭ şi neputinciosŭ de tóte de a maĭ fi vrednicŭ de slujbă, şi se află şi bolnavŭ, de slăbiciunea betrâneţelorŭ în cât nu se póte purta nicĭ pe picióre, ci cu cale cere mila Mărieĭ tale a fi apĕratŭ de slujbă, şi numaĭ unŭ feciorŭ are, care şi acela se află slujbaşŭ iară Seimónŭ, şi rĕmâne la mila Mărieĭ tale. 1795, Febr. 20. *Vel Spătaru.*

(Cod. XXVIII, pag. 101).

Dorinţa sătenilorŭ de a deveni proprietarĭ, ca aşĭa să scape de clacă şi de angarale, se manifestă prin maĭ multe acte din condicele Domnescĭ de sub Alexandru Moruzi. Unu interesantŭ procesŭ de proprietate urmă între locuitoriĭ de la Valea Lungă, judeţulu Dâmboviţa cu Cantacuzinesciĭ şi Hrisoscoleiĭ. [1]

1. Iată unele acte relative:

Locuitoriĭ de la Valea Lungu sud. Dâmboviţa cu Cantacuzinesciĭ, i Hrisoscoleiĭ pentru moşia Valea-Lungă.

Io Alex. Cons. Moruzi Voivod.

Cu acéstă anafora Dumnélorŭ veliţiloru boerĭ s'aŭ înfăţişatŭ la Divanŭ înaintea Domnieĭ mele Cantacuzinesciĭ i Hrisoscoleiĭ cu locuitoriĭ Lungenĭ, unde cercetândŭ Domnia mea, ca să ne pliroforisimŭ maĭ ântêi din sineturĭ vechĭ de pricina acesteĭ moşii pe care şi o parte şi alta o cerŭ ca a lorŭ, nicĭ numiţiĭ boerĭ nu avură să ne aréte sineturi vechĭ, nicĭ locuitoriĭ nu avură altele, de cât sinetulŭ acelorŭ doi rĕposaţĭ boerĭ Cantacuzinescĭ de 62 de anĭ, care este pe numele luĭ Muşatŭ, cu trei copii aĭ luĭ, că s'aŭ rescumpĕratŭ de la D-loru cu pămêntu de împreună, în care nu scrie nicĭ cât este partea aceluĭ Muşatŭ, nicĭ pre unde şi din ce moşiĭ e anume, şi aşa răzemându-se şi o parte şi alta la cuvêntulu stăpâniroi, care este cu cale şi trebuinciósă a se dovedi

www.dacoromanica.ro

Şi când proprietatea era disputată ţeranuluĭ, elŭ cerca să i se

la faţa loculuĭ prin mărturiĭ vrednice, amŭ cerutŭ Cantacuzinescilorŭ şi Hrisoscoleuluĭ să ne aréte vremea când potu a se afla la numita moşie pentru cercetarea acésta ca să fie rânduită cu hotarîre, şi-şĭ puseră înaintea Domnicĭ mele sorocŭ la 10 ale luĭ Marte a se afla unulŭ din Dumnélorŭ acolo la cercetare; decĭ poruncimŭ Domnia mea Dumnévóstră Ispravnicilorŭ, ca în faţa loculuĭ mergêndŭ, unulu din Dumnévóstră, unde să fie amêndouĕ părţile să faceţĭ cercetare cu carte de blăstemu printre locuitorii împrejurașĭ, carĭ să nu fie nicĭ rudeniĭ, nicĭ împreună şeḑĕtorĭ pe acéstă moşie, de au stăpânitu aceştĭ Lungenĭ, orĭ tótă acéstă moşie precum zicu, orĭ parte dintr'ensa şi câtă parte de unde şi până unde? de când şi până când? şi ce feliu de stăpânire au avutu? de aŭ luatu şi dijmă cu cele-lalte dreptăţi ale moşiei, séŭ de aŭ fostŭ numai ei nedajnicĭ de dijmă i clacă? cum şi mărturia ce vorŭ avea numiţiĭ boerĭ, ot ómenĭ strĕinĭ adiófori, asemenea să se cerceteze, şi toţĭ precum voru şci adevĕrulŭ mărturisindu dreptŭ în frica luĭ D-ḑeŭ, să iscălóscă în dosulŭ cărţei blăstemuluĭ, şi fiteş-care de împreună cu anaforaoa Dumnévóstră viindŭ amêndouĕ părţile aicĭ la Divanŭ, se va face hotărîrea cea desĕvêrşitŭ. — 1794 Ghen. 25.

Vel Logof.

Prĕ Inalţate Domne,

Banulŭ Lungénŭ cu cetaşiĭ sĕi Nicola sin Stanu, i Bucurŭ sin Bucurŭ, i Bucurŭ sin Ene, Stanŭ sin Şerbanŭ, Crăciunŭ sin Vladŭ locuitorĭ din Valea-Lungă, sud. Dâmboviţa, aŭ jăluitŭ Mărieĭ tale pentru Dumnéluĭ serdariu Costantinŭ Cantacuzino, ḑicêndŭ că eĭ avêndŭ moşie strămoşóscă a lorŭ ce se numesce Valea-Lungă, aŭ stăpânit-o totŭ cu pace pâna *la răzmiriţa Ruşilorŭ*, iar de atuncĭ începându numit alŭ sardarŭ de ale *împresura* moşia lorŭ, ḑicŭ că după ce s'au făcutu pace în ḑilele Mărieĭ séle Alexandru Vodă Ipsilantu, s'arŭ fi judecatŭ cu D-luĭ înaintea Dumnélorŭ veliţilorŭ boerĭ, când atuncĭ ḑicŭ că reposatulŭ vornicŭ Badea Ştirbeiŭ luându-le de la mâna lorŭ Hrisóvele ce avea de stăpânírea acesteĭ moşiĭ, şi eĭ ne maĭ avêndŭ cu ce să-şĭ caute, de atuncĭ încóce li s'aŭ împresuratŭ tótă moşia până încâtu ḑicŭ că estimpu i-aŭ scosŭ D-luĭ sărdariu cu totŭ din stăpânire, şi cerŭ dreptate a li se da dréptă moşia lorŭ, care au avut-o şi aŭ stăpânit-o până la rĕzmiriţa Ruşilorŭ, după a cărora jalbă Vătavu de Divanŭ din luminată porunca Mărieĭ tale aŭ adusŭ inaintea nóstră pe numiţiĭ jăluitorĭ, faţă cu D-lorŭ Sărdariĭ Costandinu şi Iordache Cantacuzinescĭ, pre care întrebându-ĭ ce aŭ să zică înpotrivă, rĕspunseră că D-lorŭ, acóstă moşie o stăpânescŭ de la moşiĭ şi parinţiĭ D-loru. în care moşie fiindŭ avutŭ parte înpreună cu D-lorŭ, şi unchiulu D-lorŭ generalŭ Mihaiŭ Cantacuzino, acea parte a unchiuluĭ D-lorŭ se stăpânesce acumŭ de D-luĭ Medelniceriu Costandinu Hrisoscoleu şi de Măria sa Domniţa Ecaterina Mavrocordatŭ jupânósa rĕposatuluĭ Răducanŭ Cantacuzino, iar ca să fie stăpânitŭ jăluitoriĭ până la rezmiriţa Ruşilorŭ, séŭ până estimpŭ, precum ḑicu eĭ, acósta de totŭ o tăgăduiră. iar că s'aŭ sculatŭ jăluitorii cu acéstă cerere şi în Domnia Mărieĭ sale Alecsandru Vodă Ipsilantu, acésta nu o tăgăduiră, fără de numaĭ ḑiseră, că după cercetările ce s'aŭ făcutŭ atuncĭ, cunoscêndu-se şi vĕḑêndu-se cererea lorŭ, fără nicĭ unŭ feliŭ de dreptŭ s'aŭ isgonitŭ de la judecată, şi aŭ stăpânitŭ şi de atuncĭ până acumu cu bună pace, decĭ amŭ

www.dacoromanica.ro

recunóscă de Domnie dreptulŭ *de protimisis* la arendarea moşiiloru.

---

cerutŭ D-lorŭ să ne aróte de aŭ niscareva sineturĭ pentru stăpânirea acesteĭ moşiĭ, şi rĕspunseră că tóte Hrisóvele, cărţile şi orĭ-ce sineturi au avutŭ ale caseĭ D-lorŭ, acumŭ într'acéstă răzmiriţă trecută a Nemţilorŭ, avêndu-le puse la păstrare înăuntru la sfînta Mŏnăstire Poiana din Sud. Prahova, şi spărgêndu-se acéstă Monăstire atuncĭ de volintirĭ şi luându-se lăḑĭ cu avuturi ale multora boerĭ, ce le avéŭ puse acolea, li s'aŭ luatŭ şi li s'aŭ rĕpusŭ atunci şi tóte scrisorile caseĭ D-loru, de nu aŭ acumŭ câtuşĭ de micŭ sinetŭ pentru stăpânirea moşiilorŭ D-lorŭ; amŭ întrebatŭ şi pe numitulu Banŭ cu cetaşii luĭ, do aŭ ei niscare-va sineturĭ cu care să dovedósca, că acóstă moşie este a lorŭ, şi rĕspunseră, că hrisóvele şi cărţile ce au avutŭ pentru acóstă moşie a lorŭ li s'arŭ fi luatu atuncĭ de la mâna loru de rĕposatu vornicŭ Ştirbeiŭ, în Domnia Mărieĭ sale Alexandru Vodă Ipsilantu, fără numaĭ ḑiseră, că la o soră a numituluĭ Banŭ Lungénŭ, ce se afla cu locuinţa în Sud Buzeŭ, aflândŭ eĭ o carte a rĕposaţilorŭ boerĭ Cantacuzinescĭ, dată la mâna lorŭ de rĕscumpĕrătórea din rumânie cu pămêntulŭ lorŭ, s'aŭ dusŭ de aŭ luat-o şi o aretară acum de o veḑumŭ, scrisă cu létu 7240 Aprilŭ, de sunt până acum 62 anĭ, iscălită de rĕposatu Mateiŭ Cantacuzino vel Aga, şi de reposatulŭ Pârvulŭ Cantacuzino fraţi, pe care o daŭ lui Muşatŭ românu Dumnélorŭ, şi cu treĭ copiĭ anume Stan i Bucur, Dragomirŭ şi cu alţiĭ seminţĭo de copiĭ, carĭ se vorŭ maĭ trage dintru elu, carĭ Români arétă că aŭ fostŭ aĭ Dumnéloru de baştină, do la rĕposatulu moşulŭ Dumnélorŭ Drăghicĭ Cantacuzino vel Spătarŭ, ca să fie în pace şi ĭertaţi de rumânie cu totŭ nómulŭ lorŭ, pentru că s'aŭ rescumperatu de la Dumnéloru cu tal. 60 vechi; însă elŭ cu totŭ pămêntulŭ alŭ loru. Care acelŭ Muşatŭ, ḑise Banulu, că este tatălŭ lui, născêndu-lŭ pe dênsulŭ şi alţi doĭ feciori, după ce aŭ luatŭ acea carte de la boeriĭ Cantacuzinescĭ, precum după arĕtarea luĭ maĭ josŭ însemnămŭ genealogia lorŭ; iară alte scrisori afară dintr'acestea, respunse Banu că nu maĭ avu; decĭ nicĭ la o parte, nici la alta fiind scrisorĭ şi sineturi pentru stăpânirea acestei moşiĭ, şi acóstă adeverinţă ce arĕtară jăluitoriĭ, măcaru de este şi adeverată, dară fiind numaĭ pentru partea unuia ce aŭ fostŭ atuncĭ din românii boerilorŭ Cantacuzinescĭ; amu intratu în cercetarea stăpânirei şi amŭ întrebatŭ pe jăluitori, câtă moşie ḑicu că aŭ stăpânitŭ ei până la răzmiriţa Ruşilorŭ şi respunse, că aŭ stăpânitŭ tótă moşia Valea-lunga, iară de la răzmiraţa Ruşilorŭ, ḑiseră că aŭ începutŭ boerii Cantacuzinesci a le împresura moşia lorŭ, dară totu stăpânea şi ei, luândŭ de la străinii carĭ se hrănea pe moşiă, dijmuri din porumbu, din fĕneţe şi din ghinduritu pădurilorŭ până la acésta de acum râzmiriţa a Nemţiloru. După ce s'aŭ întorsŭ Dumnóluĭ Serdariu Cantacuzino din lăuntru şi au venitŭ aici în ţĕră, ḑicŭ că aŭ cuprinsŭ cu totulŭ şi acó puţină stăpâniro ce maĭ avea, şi au remasu numai de n'aŭ fostŭ supĕraţi a da dijmă séŭ alte drepturĭ ale moşieĭ, iară estimpŭ aŭ începutŭ a le lua şi lorŭ dijmă şi a-ĭ supune la clacă, ca şi cum n'arŭ avea nici o moşie; care tóte acestea tăgăduindu-le D-lorŭ boeriĭ Cantacuzinesci, ḑiseră, că nici de cum şi nicĭ odată aceştia stăpânire nu aŭ avutu, ci de când s'aŭ pomenitŭ D-lorŭ, acóstă moşie aŭ găsit-o stăpânindu-se de părinţiĭ D-loru, fiind strămoşască a D-lorŭ, pe care aŭ stăpânit-o fără de a avea jăluitoriĭ acestia câtuşi de puţinŭ împărtăşire la stăpânirea acesteĭ moşiĭ; încă ziseră, că rĕposatulŭ Mihaiŭ Gheneralŭ, unchiulu D-loru, a avutŭ Isprăvnicelŭ la acóstă moşie pe însuşĭ unu frate alu acestuia

www.dacoromanica.ro

Acestu dreptu a fostu menţinutŭ în diferite casuri de Alex. Moruzi.

numitŭ Banŭ Lungénŭ, anume Bucurŭ; întrobarăm pe jăluitoriu de póte să dovedéscă cu mărturie ómenĭ bĕtrânĭ împrejurenĭ de acolo, însă străinĭ adiófori, iar nu părtaşĭ sóŭ rudeniĭ cu dènşiĭ, că le-aŭ cursŭ stăpânirea aşĭa chiar cum arĕtară eĭ înaintea nóstră, şi rĕspunsoră, că acolo la faţa loculuĭ aŭ îndestule mărturii ómenĭ străinĭ, împrejurenĭ vecinĭ de pre lângă acéstă moşie, cu carĭ vorŭ putea dovedi, prin carte de blăstemŭ, că cursulŭ stăpânireĭ lorŭ aŭ fostŭ chiar cum arĕtă maĭ susŭ; dreptŭ aceea, fiind-că sineturĭ cu dovadă plină şi cu luminare îndestulă, nu aŭ nicĭ o parte nicĭ alta, şi fiind-că amêndouĕ părţile se ţinŭ de cuvèntul stăpânireĭ, aducêndŭ pîră unora împotriva altora, adecă fieşce-carele în parte-şĭ că stăpânirea aŭ fostŭ aşĭa şi fiind-că numaĭ cu acestŭ mijlocŭ alŭ stăpânireĭ, rĕmâne să fie cunoscutŭ la dreptŭ, de aŭ jăluitoriĭ vre-o dreptate la cererea care facŭ, şi de vreme ce după orânduiala judecăţeĭ jăluitorilorŭ se cuvine a li se cere dovadă pentru stăpânire, iar nu boerilorŭ Cantacuzinescĭ, găsimŭ cu cale, să fie luminată porunca Mărieĭ tale către Dumnélorŭ Ispravniciĭ judeţuluĭ, că chiar acolo, în faţa loculuĭ, să facă cercetare fórte cu amĕnuntulŭ, prin carte de blăstemŭ asupra acelorŭ împrejuranĭ străinĭ, care ḑiseră jăluitoriĭ, că eĭ aŭ mărturiĭ ca să dovedéscă, că aŭ stăpânitŭ jăluitoriĭ tótă acéstă moşie Valea-lungă până la răsmiriţa Ruşilorŭ precum ḑicŭ eĭ, şi de aŭ avutŭ parte de stăpânire şi de la răsmiriţa Ruşilorŭ până la acésta trecută a Nemţilorŭ luândŭ dijmurĭ din fănețe, din porumbŭ şi din ghindăritulŭ pădureĭ, iarăşĭ precum ḑicŭ eĭ, cum şi de la răsmiriţa Nemţilorŭ şi până estimpŭ de aŭ fostŭ eĭ nedajnicĭ de dijmă şi de clacă şi de alte drepturĭ ale moşieĭ, şi orĭ în ce chipŭ se va dovedi dreptŭ adevĕrŭ pentru stăpânire de aŭ avut-o jăluitoriĭ, precum aretămŭ mai susŭ, primindŭ aceĭ martorĭ cartea de blăstemŭ, să pue D-lorŭ Ispravniciĭ pe fieşcarele să-şĭ trécă mărturia sa în dosulŭ cărţeĭ blăstemuluĭ, unde să-şĭ aróte şciinţa sa pe largŭ şi să adevereze şi D-lorŭ Ispravniciĭ cu iscăliturile, ca cu acea alegere şi cercetare cu amĕnuntu ce vorŭ face D-lorŭ Ispravniciĭ în faţa loculuĭ prin blăstemŭ, pentru rândulŭ stăpânireĭ, viindŭ amêndoue părţile aicĭ, atuncĭ prin osebită anafora vomŭ arĕta Mărieĭ tale isbrănirea pricineĭ în co chipŭ ne vomŭ domeri că este cu dreptŭ; iar hotărîrea desĕvĕrşitĭ rĕmâne a se face de către Inălţimea ta.

Cond. XXV, Fila 272.

Genealogia luĭ Muşatŭ rumânu după aretarea jăluitoriuluĭ.

MUŞAT

Feciorĭ

Stanŭ,	Bucurŭ,	Vladŭ,	Enc,	Banulŭ,	Şerbanŭ,
Nicola,	Bucurŭ,	Radulŭ,	Bucurŭ,	Radulŭ,	Stanŭ,
Oprea,	—	Crăciunŭ,	Iónŭ,	Bucurŭ,	Iónŭ,
			Mihaĭ,	—	Radu,
			Grozea.		

www.dacoromanica.ro

Trebue şi în acéstă privinţă să fimu drepţĭ cu elu şi să-ĭ recunóscemu simţirĭ umanitare. [1]

1. Iată unŭ actŭ relativŭ la acestŭ protimisis:

Prè Inalţate Dómne

Din luminată porunca Măriei tale, D-luĭ Vătavu de Divanŭ, au adusŭ faţă înaintea nóstră pe Leondari Gólepu cu jalbă asupra sătenilorŭ ot. Negoiu sud. Dolju, ḑicêndu cum că cumpărândŭ elŭ venitulŭ a treĭ moşii, anume Negoiu, Băzca şi Urzica de la Egumenulu sfinteĭ Monăstirĭ Vieroşu, în tal. 600, sătenii de la Negoiu nu l'aŭ îngăduitŭ, ci l'aŭ trasŭ la judecată înaintea Dumnéluĭ Caimacamuluĭ, ce se afla pe acea vreme, şi aŭ datŭ protimisis sătenilorŭ, dară fiindŭ moşiile nepotrivite, judecătoriĭ nu aŭ luatŭ sóma la acósta, ci aŭ hotărîtŭ că fiindŭ treĭ, să-ĭ întórca talerĭ 200 pentru o moşie ce cerŭ eĭ; în urmă s'aŭ mai judecatu cu eĭ la alţi Caimacami şi alţĭ boerĭ aĭ Divanuluĭ Craioveĭ, şi ş'aŭ aflatŭ dreptatea de i-au întorsŭ moşia săteniĭ, iară sateniĭ nu s'aŭ supusŭ, cum arótă o carte a Dumnélorŭ Ispravnicilorŭ din sud. Gorju; amŭ cerutŭ luĭ Leondarŭ să ne aróte cărţile ce ḑice că are, şi ne arótă zapisulŭ Egumenuluĭ cu lót 1792, April 23, prin care i vinde venitu a treĭ moşiĭ în tal. 600, începêndu-se anulŭ de la sfîntulu Gheorghe lót. 1792; amu veḑutŭ şi cartea de judecata, cu care i da moşia luĭ scrisă de la lót 1792 Noembre 1, iscălită de Dumnélui Gherache Caimacamu şi alţi boerĭ, cu care-ĭ da moşia cu cuvêntu ca cele-l-alte doue moşii nu facŭ una nici câte tal. 150, fiindŭ şi de câmpŭ, mai próste, şi că satu nu este pe ele; ne-aŭ mai arĕtatŭ şi cartea Dumnéloru Ispravnicilorŭ, D-lui Scarlatŭ Medelniceriu, Dumitru Brăiloiu, scrisă de la Ghenarie 14. lót 1793, către Dumnélui Vorniculŭ Preşcovénulŭ, întru care scrie, că sateniĭ aŭ stricatŭ bordeile luĭ Leondaru şi s'aŭ rădicatu asupra Zapciului cu mare obrăznicie, şi sunt vrednici a-şi lua certare, amŭ întrebatĭ şi pe Stanu Cârciumariu, vechilulu săteniloru, ce are a respunde? şi arótă o carte de judecată a Dumnéluĭ Caimacamului Suţu, i altorŭ boerĭ ai Divanului Craioveĭ, scrisă de la lót 1792, Martie 20, ce hotărescu că sătenii aŭ protimisis a ţiuó moşia Negoiu şi să-ĭ îutórca lui tal. 200, dupa starea ce se dovediră ca sunt acestea 3 moşii; ne mai arótă unŭ zapisŭ alu luĭ Leondarŭ, scrisu de la lót 1792, Augustu 8, celŭ de la mâna caimacamului Suţulŭ, ce scrie, că judecându-se cu satulu Negoiu la Divanulŭ Craioveĭ, şi luându-se moşia cu protimisis, după hotărîre ş'aŭ primitu de la Egumenŭ baniĭ ce aŭ datŭ şi de acum înainte sa nu mai aibă a se amesteca la moşie; au mai ḑisŭ vechilulŭ săteniloru, că i-arŭ fi datu atuncĭ tal. 300 şi nu i-au primitŭ; la acósta tăgădui jaluitoriu, iară vechilu ḑise, ca da şi acumŭ; cercetându-se şi anaforaoa pró sfinţieĭ sóle reposatului părinte Metropolitu Cozma, i a Dumnélorŭ veliţilorŭ boerĭ, de protimisis a arendaşilorŭ, care este şi întărită de Măria sa Mihaĭ Vodă Suţulŭ şi scrie chiar aşa, că arendele moşieĭ de acumu înainte să se începă cu orânduială de la ḑi ântei de Martie, şi şăteniĭ ce trebue să aibă protimisisul celŭ după pravilă şi după obiceiul pamêntului, să nu'lu póta să-lŭ céra maĭ in lungă vreme decât numaĭ până la ḑi ântei a lui Maiu; decĭ din cercetarea acésta se alege, că judecata Dumnéluĭ Caimacamuluĭ Suţulŭ, şi protimisis alŭ ţĕranilorŭ nu arŭ fi avutŭ locŭ după Nizamulu ce s'aŭ datu

www.dacoromanica.ro

Nu vomŭ termina acestŭ capitolu, care se ocupă de ţĕrani şi agricultură, fără de a înregistra pitaculŭ luĭ Moruzi către Metropolitulŭ, cu data din 13 Maiŭ 1794, prin care 'lŭ invită să dea porunci, să se facă rugăciunĭ pentru plóie în interesulŭ recoltelor.

Iată pitaculŭ:

Io Alecsandru Costantinu Moruzi Voivodu.

Pró sfinţia ta părinte Metropolitŭ alŭ Ungro-Vlahiei, fiindŭ ca locuitorĭ de obşte, după indemnările şi bunele povețuirĭ ce li s'aŭ datŭ, aŭ căḑutŭ cu toţiĭ la arăturĭ, silindu-se cu deosebire la semanatulu bucatelorŭ cu îndestulare şi rŏmâne acumŭ ca să facemŭ după datorie rugăciunĭ către milostivulŭ D-ḑeŭ spre a blagoslovi rodulŭ semĕnăturilorŭ şi a da pămêntuluĭ indestulare de trăbuinciósele ploĭ; de aceea nu lipsimŭ a scrie pró sfinţieĭ tŏle, ca să daĭ cuviinciósele povĕţuirĭ şi poruncĭ prin părinţiĭ Episcopĭ şi prin toţĭ protopopiĭ şi preoţiĭ, că atât aici în Bucurescĭ, cât şi afară pretutindenea şi in tóte judeţele să facă la tóte locurile litaniĭ şi sfeştaniĭ şi rugăciunĭ către milostivulŭ D-ḑeŭ, cerêndŭ mila şi ajutorulŭ Dumneḑeireĭ sale, spre a da îndestulare pămêntuluĭ de ploĭ şi a blagoslovi rodurile sĕmĕnăturilorŭ, de a le face îndestulate şi ferite de orĭ-ce stricăciunĭ, ca prin rugăciunĭ ferbinţĭ câştigândŭ mila Dumneḑeireĭ séle, să se folosóscă norodu din munca şi silinţa ce aŭ făcutŭ la lucrarea pămêntuluĭ şi să pótă obştea câştiga îndestularea sa.—1794. Maiŭ 13.

---

la numita hotărîre a Mărieĭ sale Mihaiŭ Vodă după Maiŭ ântâiŭ, dară fiindcă şi vênḑarea venituluĭ moşieĭ nu s'aŭ făcutŭ de Martie ântâiŭ, totŭ după acea orânduială, ce s'au făcutŭ la sfîntulŭ Gheorghe, şi vremea orânduieleĭ de protimisis s'aŭ urcatŭ maĭ nainte decât Maiŭ ântâiŭ, tótă acea judecată este bună; cât pentru protimisis, căḑêndu-se după dreptate la sătenĭ, greşita este căcĭ n'aŭ alesŭ bine la preţŭ moşia şi n'aŭ odihnitu pe Leondarŭ; judecata D-luĭ Caimacamuluĭ Gherache *e greşita, cacĭ strică privileghiulŭ ţĕraniloru*, a avea protimisis la vênḑarea moşiilorŭ, după acea hotărîre a Mărieĭ sale Mihaiŭ Vodă, dară face mare luare aminte la preţu moşiilorŭ zapisuluĭ lui Leondarŭ, cel de la mâna D-luĭ Caimacamuluĭ Saţulŭ, este de totŭ fără de orînduială, fiindŭ-că judecătoriu n'are cuvêntŭ să córă zapisŭ de la cela ce se judecă, ca se se supună la judecata luĭ, ci dar la cartea D-luĭ Caimacamuluĭ Gherache, fiindŭ se arótă că moşiile celea douĕ nu plătescŭ tal. 300, şi vechiluluĭ sătenilorŭ dă 300 acumŭ, găsimŭ cu cale ca să dea ţĕranii ot. Negoiu tal. 300 şi vre-unŭ adausŭ ce va socoti Măria ta şi să remâe moşia cum este în mâna ţĕranilorŭ până la sfârşitulŭ anuluĭ, iară pentru vina lorŭ, după aretarea D-lorŭ Ispravnicilorŭ, remâne a se hotărî de Măria ta; părerea nóstră într'acestaşŭ chipŭ este, iară hotărîrea cea desĕvêrşitŭ rĕmâne a se face de Măria ta. — 1793, Marte 20.

Dumitrache Catargiu. Gregorie Asanu, biv. vel Stol, Dumitrache Perţicarŭ. Iónu Pascalu biv. vel Vist.

www.dacoromanica.ro

Şi astădi după o sută anĭ cam totu aceleaşi mésurĭ le ia guvernăměntulŭ nostru contra secetei..... *Nihil novi sub sole!*

In anexe vomŭ maĭ da alte documente relative la acestŭ capitolu.

IX

Ţiganiĭ.

După ţeram, clasa desmoştenită era *a ţiganiloru*.

Ţiganii continuă sub A. Moruzi în situaţiunea ce cunóscemu, din anteriórele documente şi nizamurĭ.

După vechile nizamurĭ, ţiganulŭ care venea în ţéra romanésca, din Moldova, Transilvania, orĭ de peste Dunăre, era cuprinsŭ între ţiganiĭ Domnescĭ şi nu se estrăda decât décă se găsèu tăinuiţi între ţiganiĭ Domnescĭ orĭ monastirescĭ. Acestŭ nizamŭ se aplică în 1793 Decembre.

Dămu în notă jalba ţiganiloru Domnescĭ de la Focşanĭ şi anaforaoa epistatuluĭ armăşieĭ relative la unŭ casu de natura acésta. [1]

1. Iată documentulŭ relativŭ:

Jalba tuturoru ţiganilorŭ Domnescĭ, ce se afla şedĕtorĭ la Focşanĭ, în sud. Rômnicului, şi anaforaoa epistatuluĭ Armăşieĭ, la care s'au făcutŭ şi întărirea Gospod.

Prea Inălţate Dómne,

Cu lacrimĭ herbinţĭ jăluimŭ Mărieĭ tale, că acum de la o vreme, vedemu că dintre noĭ toţĭ câţĭ ne aflămŭ şedĕtorĭ într'acestŭ judeţŭ Slamŭ Rômnicŭ, fiindu despre hotarulu ţereĭ Moldoveĭ, s'aŭ începutŭ a se lua câte unulŭ dintre noi, carĭ ne aflămŭ vechĭ aĭ scaunuluĭ acosteĭ ţerĭ, dându-ne peste hotarŭ de cea parte în Moldova, cu cuvêntŭ că suntemŭ aĭ celora-l-alţĭ din boerĭ obraze, dară nicĭ obiceiu nu scimŭ, séu porunca Inălţimeĭ tale nu vedemŭ, precum şi acum de curênd Dumnélorŭ ispravniciĭ acestuĭ judeţŭ, cu a D-lorŭ poruncă aŭ ridicatŭ pe unulŭ dintre noĭ, Manoli lăutarulŭ, şi l'aŭ dat peste hotarŭ în Moldova. Luminate Dómne noĭ maĭ toţĭ cu adeveratŭ suntemŭ din Moldova veniţĭ, *dară căcĭ amu sciutu hotaru şi obiceiulu de aicea, cu bucurie* amŭ trasŭ şi amŭ venitu aicea, ca să ne aflămŭ repaosŭ odihneĭ, şi acum să fimŭ daţĭ înapoĭ în mânile stăpânilorŭ, cu pĕcatŭ va fi, şi de va rĕmânea ca lucru a se maĭ urma acestŭ felŭ. toţĭ ne împrăstiemŭ, şi încaĭ de a nóstră bună voĭe maĭ înainte mergemŭ înapoĭ, iar nu ca robiţĭ să ne ducă făr' de voĭe; ci cu lacrimĭ ne rugămŭ, să ni se întăréscă hotărîrea precum şi până acum s'aŭ urmatŭ, iar nu D-lorŭ ispravniciĭ, ce nu aŭ trébă cu noĭ robiĭ Domnescĭ, să se maĭ amestice cu noĭ; şi să avemŭ dreptate, şi cum va fi mila Mărieĭ tale.

Robiĭ Mărieĭ tale, noĭ toţĭ ţiganiĭ Domnescĭ, carĭ ne aflămu cu aşedĕmêntulu la Focşanĭ în sud. Slam-Rômnicu.

www.dacoromanica.ro

Asemenea dámu in notă douĕ acte relative la urmărirea unorŭ ţigani particulari. [1] Mai urméză şi la anexe diverse acte.

Io Ales. Const. Moruzi Voivodu.

« Dumnóta epistatule alŭ Armăşieĭ, teorisind jalba acósta, să arĕţĭ Domnieĭ mele obiceiulu şi cu ce poruncă s'au datŭ acela înapoi ? » 1793, Noembr. 30.

Prea Inălţate Dómne,

Ascultândŭ luminata porunca Mărieĭ tale de la acóstă jalbă, amŭ cercetatŭ pentru vechiulu obiceiŭ, ce ḑicŭ jăluitoriĭ că l'aŭ avutŭ, şi din Domnescĭ carţi m'amu îndestulatŭ, ca ţiganiĭ ce vinŭ din Moldova, orĭ din Transilvania, sóu de peste Dunăre, ca să locuiască într'acósta ţóră, şi intră cu birŭ între ţiganiĭ camăreĭ gospod. toţĭ aceĭ rĕmânu a fi ţiganĭ Domnescĭ, şi inapoi peste hotarŭ nu se maĭ daŭ, fără numaĭ când se voru găsi tăinuiţĭ prin ţiganiĭ monăstirescĭ, i boerescĭ, ca să se scape de birŭ Domnescŭ, aceia numaĭ se daŭ înapoĭ, însă prin scirea şi porunca Inălţimeĭ tale, iar Armăşia orĭ D-loru ispravniciĭ, sóu măcar alţĭ dregĕtorĭ n'au acésta volnicie, ci acestu Manoli lautarulŭ pentru care jălnescu, că D-loru ispravniciĭ l'aŭ datŭ peste hotaru, căutându-i-se numele s'au găsitŭ trecutŭ la tabla cămăreĭ gospod. şi D-lorŭ ispravniciĭ de au avutu vre-o poruncă a Inălţimeĭ tale, vor arĕta, căcĭ în urma acestuĭ maĭ susŭ numitŭ lăutaru au maĭ datŭ şi altŭ ţiganu peste hotaru, anume Ursulŭ, şi acela cu numele în tabla cămăreĭ gospod. şi bine ar fi de se va socoti de către Inalta inţelepciunea Mărieĭ tale, sa se facă poruncă către Dumnélorŭ ispravniciĭ judeţuluĭ, ca să nu maĭ cuteze la o necuviinciósă faptă, ce este împotriva porunceĭ şi obiceiuluĭ ţereĭ, căcĭ de nu se va zătigni una ca acósta, póte sa curgă pagubă cămăreĭ gospod ; iar hotărîrea cea desevêrşitŭ rĕmâne a se face de catre Inălţimea ta. — 1793, Decem. 8.

1. *Io Alecs. Cost. Moruzi Voivodu.*

Aşĭa să se urmeze, pentru care oânduimu pe sluga Domnieĭ mele . . . . . să mérgă spre a se face urmarca ce se cuprinde maĭ josu, că de nu sunt Domnescĭ, să se facă îndestulare jăluitoruluĭ la dreptatea sa, ca să nu-ĭ pagubóscă. 1793 Octombre 31.

Vel Logof.

Prè Inălţate Dómne

Ascultândŭ luminată porunca Mărieĭ tale pe acóstă jalba, însciinţămŭ Inălţimeĭ tale, că numitulŭ jălnitoriu este şciutu că are ţiganĭ între ţiganii Domnescĭ şi nicĭ o dovadă în scrisŭ nu avu să aróte, fără numaĭ prin graiŭ, că vatavu de ţiganii domnieĭ séle i-arŭ fi adusŭ rĕspunsŭ, că nu s'aŭ supusŭ a plăti birulu obicinuitŭ, cu cuvêntŭ că arŭ fi avêndŭ sineturĭ Domnescĭ, iară de altcum zapciu séŭ vatavu de ţiganĭ Domnescĭ nu sciu să dée rĕspunsŭ, ci spre a se descoperi adevĕruluĭ, de sunt Domnescĭ cu sineturĭ vechi şi nouĭ pe la mânile lorŭ, séŭ de sunt aĭ jaluitoriuluĭ şi cu minciunĭ silescŭ a scăpa de adetulŭ lorŭ, de la judecată se găsesce cu cale, să fie luminată porunca Inălţimeĭ tóle, cu numbaşirŭ Armăşeluĭ, să mérgă împreună cu omulŭ jălnitoruluĭ şi orĭ-unde

www.dacoromanica.ro

Unŭ casu demnŭ de atenţiune semnalăm sub Domnia luĭ Alexandru Moruzi, e vorba de determinarea cestiuneĭ: O fată născută din părinte ţiganŭ şi mamă română considera-se-va ea de ţigancă, séŭ fiind-că «pravilele poruncescŭ ḑicêndŭ, că decât tóte mai multŭ se părtinesce şi se ocrotesce sloboḑenia, fiindu în lume ca unŭ lucru ce n'are preţŭ» acéstă copilă nu este ea liberă....? Domnitorulŭ dă resoluţiune afirmativă. [1]

---

va găsi pe numiţiĭ ţiganĭ, să-ĭ ióe cu orĭ-ce sineturĭ voru avea, ca să se înfăţişeze, atâtŭ cu jăluitoriu, câtŭ şi cu catastişele de numele ţiganilorŭ căuăreĭ gospod. şi atuncĭ de cercetarea ce li se voru face, orĭ aĭ cuĭ vor rămânea, cu deosebită anafora te veĭ însciinţa Inălţimea ta; iar hotărîrea cea desăvărşitu remâne a se face de către Inălţimea ta.— 1793, Octombre 31.

Cond. XXV. Fila 73. *Mihailu Cluceru, Şerbanu Medel.*

1. *Intărirea ce s'aŭ făcutu la anaforaoa departamentuluĭ Cremenalionu dupa jalba luĭ Andreĭ Stolnicu beciuluĭ Domnescu, pentru o copila de ţiganu ce i s'au harăzitu.*

Io Alecs. Cost. Moruzi Voivodu.

După cercetarea ce s'aŭ făcutŭ acesteĭ copile, fiindŭ în amfivolie de sloboda şi nu dovedită de ţigancă, poruncimŭ Domnia mea, ca la vremea ce va veni în vêrstă de a se căsători, să fie slobodă desĕvêrşitu, iară până atuncĭ să o aibă numitu Andreiu Stolnicu beciuluĭ. 1793 Decemb. 17.

Vel Logof.

Pré Inălţate Domne

După luminată porunca Măriei tale, ce se cuprinde la acésta, prin zapcilîcu Dumnéluĭ Epistatuluĭ Armăşieĭ, s'aŭ adusŭ în departamentŭ numita Flórea copilă în vêrstă de anĭ 13 şi ispitind-o pentru părinţiĭ eĭ şi de unde este de feliu, aŭ dat tacrirŭ, că este născută şi crescută peste Dunăre la Silistra, are mumă anume Gherghina, iară pe tată-seu l'aŭ chematŭ Radu Heraru i Arabagiu, dară aŭ muritu, şi mumă-sa aŭ luatŭ alŭ doilea bărbatŭ pe unŭ Peea Renţiperŭ şi amêndoĭ s'aŭ dusŭ din Dârstorŭ la Ismailŭ şi ea rămâindŭ lângă unŭ Gheorghe bucătaru, au adus-o aicĭ, şi vĕḑêndŭ că nu o caută, s'aŭ datŭ lângă numitu jăluitoriu, de este o lună; decĭ după tacrirŭ eĭ, cu tóte că este ţigancă, iar după meşteşugulu ce ḑice că aŭ fostŭ metahirisitŭ tată-sĕŭ, măcarŭ că copila-lŭ arótă ţiganŭ, dar póte fie fostŭ Românŭ; cu tóte acestea venimŭ a cuvînta de mumasa de aŭ fostŭ ţigancă sóŭ Româncă: ne fiindŭ la mijlocŭ altă dovadă, rĕmêne iară anfivolie şi copila acésta fiindŭ parte femeóscă urmóză stăreĭ mumă-seĭ; ci fiind-că pravilele poruncescŭ ḑicêndŭ, că decât tóte maĭ multŭ părtinimŭ şi ocrotimŭ sloboḑenia, fiindŭ în lume ca unŭ lucru ce n'are preţŭ, şi iarŭ pravilele ḑicŭ, că ceea ce va place împĕratuluĭ, este pravilă; dreptŭ acea cea desevêrşitŭ porunca rĕmâne a se face de către Inălţimea ta.— 1793.

Dumitrache Clucerŭ, Ioniţă Paharn., Dumitrache Ştirbeĭ Pitaru, Iordanu Grămăticu.

www.dacoromanica.ro

X

Boerii și scutiții.

Dionisie eclesiarculŭ în chronografulu seŭ dice, ca A. Moruzi, era *„cam strașnicŭ și aspru cu boerii.“* [1]

Din actele ce cunóscemŭ de la acestŭ Domnitorŭ, până astă-di, și maĭ alesŭ fața cu țeranii, nu se justifică acuzațiunea ce 'ĭ aduce Dionisie. Jlŭ vedemŭ din contra întărindu privilegiele boerimeĭ și întindendu aceste privilegiĭ la mulți boerĭ și la fiĭ din nómurĭ și chiar și la Doctorulŭ Silvestru. Aducemŭ aci, în note și în anecse, câte-va documente probându aserțiunea nóstră.

Iată anaforaoa și resoluțiunea domnéscă prin care luĭ Scarlatu și luĭ Dinu Câmpinenĭ li se dă o despăgubire pentru păcura ce se estrage de pe moșia lorŭ:

Anafora spre a se da D-luĭ Scarlatŭ Câmpinónu și frate-sĕŭ Dinu, po totŭ anu, din vamă, câte tal. 100 și câte tal. 100 de la cămară, pentru păcura ce ese pe moșia Dumnéluĭ.

Dumnóta vel Vist. să teorisescĭ jalba acósta și să arețĭ Domnieĭ mele în scrisŭ pricina și obiceiu ce aróta că s'aŭ urmatŭ. — 1793, Maiŭ 5.

Biv. vel Stoln.

Io Alecsandru Cost. Moruzi Vvd.

Fiind-că după pliroforia D-luĭ cinstitŭ și credinciosŭ boeriulŭ Domnieĭ mele vel Vist. cum că jalba jăluitoriuluĭ este adevĕrată, precum și în condica visterieĭ s'aŭ găsitŭ trecută cartea rĕposatuluĭ Vodă Nicolae Caragea ot. lótŭ 1782 Ianuariu 22, cuprindetóre, ca să li să dóe po totŭ anulŭ câto tal. 100 de către cumpărătoriu vămilorŭ, și tal. 100 de la camara Domnéscă pentru păcura ce ese într'acóstă moșie a D-lorŭ, întărimŭ și Domnia mea și poruncimŭ să li se urmeze asemenea plata acestorŭ banĭ. — 1792 Maiŭ 22.

Cod. XXIV. Fila 165. *Vel Logof.*

Iată unŭ altŭ documentŭ de scutire a buțiloru de vinu boerescĭ la intrarea în Bucurescĭ:

Pré Inălțate Dómne,

Jăluimŭ Mărieĭ tale pentru vameșulŭ oboruluĭ Târguluĭ de afară de aicĭ din Bucurescĭ, că după vechiulŭ obiceiŭ ce este, boeriĭ de nómŭ, cum și mazilii

1. Tesaur monum. Papiu Ilarianŭ, T. II, pag 184. Fotino din contra dice, că A Moruzi „către boerĭ se purta cu dragoste și cu încredere, onorându-ĭ cu ranguri după merite și ajutând pe fie-care după caracterul sĕŭ“. (T. II, pag. 182 Trad. Sion). Intre ceĭ maĭ cu sémă ajutațĭ fură Nicolae Filipescu marele Vornicŭ, Filipesciĭ în genere și Văcărescii.

www.dacoromanica.ro

ceĭ ce nu plătescŭ vinăriciu, nicĭ vamă de buţi n'aŭ obiceiŭ de a plăti, fără de câtŭ numaĭ plătescŭ podulŭ din Bucurescĭ pe banĭ 45; iarăşĭ de şi vorŭ vinde vinurile la târgurĭ de afară cu rădicata, plătescŭ vama ceĭ ce cumpĕră, şi eŭ fiindŭ în orânduiala boerilorŭ de nómŭ, din vechime avêndu şi privileghiurile tuturorŭ luminaţilorŭ Domnĭ mi s'aŭ păzitu acestŭ obiceiŭ, iară acum unŭ Ancu viindŭ de la Dólŭ cu ḑece buţi cu vinŭ din viile mele, ce le amŭ din capulŭ poduluĭ Târguluĭ de afară, i-amŭ orânduitŭ cincĭ buţĭ să mórgă pe la uliţa Ferestreuluĭ să intre în târgŭ să le dea josŭ într'o pimniţă ce o amŭ în partea *loculuĭ*, iară cu alte cincĭ amŭ intratŭ eŭ în târgŭ cu ele pe podulŭ Târguluĭ de afară, şi mortasipu din capulŭ poduluĭ Târguluĭ de afară, silindu-mĕ i-amŭ plătitŭ pe bute câte banĭ 45, dându-mĭ şi răvaşŭ, iar mortasipul din capulŭ poduluĭ Herăstăuluĭ aŭ luatŭ zelóge de la chirigiĭ şi i-aŭ lăsatŭ şi aŭ trecutŭ cu buţile. A doua ḑi aŭ venitŭ acelŭ mortasipŭ la pimniţa mea şi i-amŭ plătitu de bute câte banĭ 45 şi le-aŭ datŭ şi răvaşŭ şi aŭ ḑisŭ să mórgă chirigiiĭ să-li dée zălógele, şi după ce amú datŭ buţile din care josŭ si le-amŭ plătitŭ chirigiilorŭ, când aŭ eşit afară iară pe acolea aŭ eşitu, şi cerândŭ zălógele nu aŭ vrutŭ să le dée, maĭ cerându-le şi vama de bute po banĭ 39 şi aşa să le dée zălógele; eĭ grăbindu-se a merge, aŭ lăsatŭ zălógele la celŭ mortasipŭ, şi maĭ pe urmă mergêndŭ eŭ iarăşĭ la vie m'aŭ apucatŭ aceĭ chirigiĭ şi le-amŭ plătitu zălógele tal. 4; după ce amŭ venitŭ aci amu mersŭ la oborŭ la vameşŭ şi i-amu arĕtatŭ cărţile Domnescĭ, ḑicêndu-le să-mi dée zălógele; eĭ n'aŭ vrutŭ, cerĕndu-mĭ să le plătescu şi vama; eŭ n'amŭ vrutŭ să le daŭ, neavândŭ obiceiŭ şi aŭ rĕmasŭ zălógele şi până acolea; acum iarăşĭ viindŭ cu 8 buţĭ, patru le-amŭ trimisŭ iară pe acolea la cârciumă şi iar aŭ luatŭ zălóge de la chirigiĭ, iară cu patru amŭ intratŭ eŭ pe podu Târguluĭ de afară, şi amu plătitŭ podulŭ de bute dupĭ obiceiŭ, iară de vamĭ nu m'aŭ supăratu; amu trimesu şi aceluĭ mortasipŭ baniĭ poduluĭ să 'mĭ dee răvaşŭ, să-şĭ iée şi chirigiĭ zălógele şi nu aŭ vrutŭ, cerândŭ şi vamă. Me rogŭ Măriei tale să fie luminata poruncă a Marieĭ tale la un zapciŭ, să mĕ scóţă la judecatĭ ca să-mĭ facă împlinire, şi pentru zălógele de anŭ şi pentru celea de acum, şi cum va fi mila Măricĭ tale.

Robulŭ Măriei tale, *Iónu Ghiţescu din Bucurescĭ.*

D-ta vel Logof. de ţóra de susŭ, să teorisesĭ jalba acósta.
Cond. XXV, Fila 93.

Dămu in anexe mai multe acte de acéstaşi natură. [1]

1. Eată chiar aci câte-va acte prin carĭ Moruzi Vodă acordă diverse privilegiĭ şi scutirĭ la boerĭ şi la diverşĭ slujbasĭ:

Cartea luĭ Şerbanu Racovicénu pentru a scuti unu scaunu de carne, i o cârciumă scutita.

Zem. Vlas. Luĭ Şerbanu Racovicónu sin Costandinŭ Racovicónu biv. vel şătrariŭ, ca sa aibă cu acóstă carte a Domnieĭ mele a ţinea în Craiova o

www.dacoromanica.ro

Şi nu numaĭ faţă cu boeriĭ, A. Moruzi nu'lŭ vedemŭ aspru dar

---

cârciumă dróptă a sa, scutită de fumăritŭ, de căminăritŭ, de vamă şi de tóte alte angariĭ ce esŭ pe cârciume, aşişderea să aibă a ţinea şi unŭ scaunŭ de tăiatŭ carne, apăratŭ de fumăritŭ, de erbăritŭ, de vamă şi de tóte alte augariĭ, de nicĭ unele valŭ saŭ băntuială să nu aibă, pentru că acéstă milă aŭ avut-o şi rĕposatulŭ tatălŭ sĕŭ în viaţă fiindŭ, atât de la alţĭ fraţĭ Domnĭ de maĭ naiute, i de la fratele Domnŭ Alexandru Vodă Ipsilantŭ, prin cartea Domnieĭ sale ce vĕḑumŭ cu lét 1775 Iunie 13, cât şi de la fratele Domnŭ Mihaiŭ Vodă Suţulŭ, diu Domnia dintăiŭ, precum vĕḑumŭ iarăşĭ cartea Domnieĭ sale cu lét 1784 Maiŭ 13, dreptŭ aceea încă m'amŭ milostivitŭ de amŭ datŭ acéstă milă maĭ susŭ numituluĭ Şerbanŭ Racovicénu, spre a fi de ajutoriu şi chivernisólă luĭ fiindŭ-că este omŭ scăpătatu, pentru care poruncimu Domnia mea tuturorŭ celorŭ ce veţĭ fi orênduiţĭ cu aceste slujbe, la mila ce se arétă maĭ susŭ, întru nimicŭ supărare, să nu faceţĭ, că aşa este porunca Domnieĭ mele. 1793, Noem. 1.

Zem. Vlas. D-luĭ cinstituluĭ şi credinciosŭ boeriuluĭ Domnieĭ mele, Nicolae Filipesculŭ, vel Vornic, ca să aibă a ţinea şi a scuti douĕ scaune de carne aicĭ în Bucurescĭ, de vamă, de erbăritŭ şi de alte dărĭ obicĭnuite şi ne obicĭnuite câte sunt de daŭ alte scaune, cum şi despre vătavĭ de măcelarĭ iarăşĭ să fie nesupăratŭ pentru nescare-va cererĭ de avaetŭ a luĭ, pentru că acestŭ privileghiu l'aŭ avutŭ şi de la Domnia sa fratele rĕposatŭ Nicolae Vodă Caragea, după cum ne adeverimu Domnia mea din cartea Domnieĭ sale ce vĕḑumŭ cu lét 1783 Maiŭ 20. Decĭ şi Domnia mea amŭ bine-voitŭ şi amŭ învoitŭ acestŭ privileghiu, şi poruncimŭ tuturorŭ la câţĭ se cuvine, supărare întru nimicŭ să nu faceţĭ scauneloru maĭ susŭ numitulnĭ boeriu.— 1793 Noem. 24.

Vel Logof.

Cond. XXIII. Fila 182.

Io Alexandru Costandinŭ Moruzi Voevodŭ.

Zem Vlascoe : Dat-amŭ cartea Domnieĭ mele slugiĭ Domnieĭ mele Fota Gavazulŭ prin care să aibă a scuti aicĭ în oraşulŭ Domnieĭ mele Bucurescĭ, o prăvălie de fumăritŭ, şi de tóte dările ce dau alte prăvăliĭ, aşişderea să aibă a-şĭ găsi lude douĭ ómenĭ străinĭ şi fără de nicĭ o pricina, cărora după cercetarea ce li se va face de către Ispravniciĭ judeţuluĭ, saŭ de către zabiţiĭ poliţieĭ fiind străinĭ cu adevĕratŭ să li se dée şi pecetluiturile Domnieĭ mele de la visterie, spre a fi în pace şi nesupăraţĭ de tóte dăjdiile şi angariile, pentru care poruncimŭ Domnia mea la toţĭ câţĭ se cuvine, nimenea nicĭ nuŭ felŭ de supărare să nu facă, că aşa este porunca Domnieĭ mele. — 1793 Octom. 14.

Cond. XXIII, Fila 127.

Cartea luĭ Ilie Mazilulu de a scuti unu scaunu de la Tohani sud. Saac.

Zem. Vlahscoe. Dat-amŭ Domnésca nóstră carte luĭ Ilie Mazilulŭ ot. sud. Saac care pe moşia sa ce are la Tohanĭ, totŭ întru acelŭ judeţŭ, avândŭ unŭ scaunŭ de carne, pe care tónma pe vremea culesuluĭ de viĭ să face vêndare de carne, şi prin cărţile altorŭ trecuţĭ Domnĭ aŭ avutŭ obiceiŭ numitulu Ilie

www.dacoromanica.ro

elŭ e îndurătorŭ şi cu vĕduvele şi cu feciorii lorŭ, precum se póte

de aŭ luatŭ totŭ venitulŭ acelui scaunŭ elŭ, după cum vĕdumŭ Domnia mea cartea Domniei sale róposatuluĭ Alexandru Scarlatŭ Ghica Vodă ot. lét 1767, iu cartea Domnieĭ sale Alexandru Ipsilant Vodă ot. lét 1779 Martie 5 şi cartea rĕposatuluĭ Domnŭ Nicolae Caragea Vodă ot. lét 1782 Octom, 1, prin care i se păzesce până acum acestu obiceiŭ nestrămutatŭ, asupra căruia ne-amŭ milostivitu şi Domnia mea şi i-amu întăritĭ mila acósta de a i se păzi tot-dóuna şi poruncimĭ Dumnévóstră Ispravniciloru aĭ judeţuluĭ şi Dumnévóstră boerĭ vinăricerĭ, nimenea întru nimicŭ supărare la acestŭ scaunŭ să nu faceţĭ. — 1793. Octomb. 15.

Cond. XXIII, Fila 162.

Zem. Vlas. Dat-amŭ Domnésca nóstră carte D-luĭ cinstituluĭ şi credinciosŭ boeriului Domnieĭ mele Alexandru Văcarescului biv. vel Căminarŭ, prin care sa aibă a ţinea aicĭ în oraşulŭ Bucurescĭ unŭ scaunŭ de carne scutitŭ şi apăratŭ de vamă, de erbăritŭ şi de tóte dările ce sunt pe scaune pentru că acestŭ privileghiu l'aŭ avutŭ Dumnólui numitulŭ boeriŭ şi de la fraţiĭ trecuţi Domnĭ, dreptŭ aceea poruncimŭ Domnia mea la toţĭ câţĭ se cuvine, nimenea nicĭ unŭ felŭ de supărare să nu facă la acestu scaunŭ că aşa este porunca Domnieĭ mele. — 1793 Noemb. 18.

Cod. XXIII.

Anaforaoa luĭ Mateiu Grecénu biv. vatav za păhărniceĭ pentru patru ómenĭ străinĭ.

Io Alecs. Const. Moruzi Voevodŭ.

Patru străinĭ ómenĭ fără de pricină găsindu-şĭ. cărora, făcêndu-li-se cercetare după orânduiala Visterieĭ, poruncimŭ sa li se dóe pecetluiturĭ Domnescĭ, pe care să-ĭ aibă scutiţĭ pentru ajutorul caseĭ luĭ. 1794, Ianuarŭ 13.

Vel Logf.

Prea Inalţate Dómne,

Mateiŭ Grecénu, biv. vat. za păhărniceĭ, prin jalba ce aŭ dat-o Măricĭ tale, arĕtă că este feciorŭ de boerŭ, şi acum se află la scăpătăciune, şi cu casa grea, făcêndŭ rugăciune Măricĭ tale, că după cum se revarsă mila Măriei tale şi asupra altora asemenea luĭ, să fie şi elŭ milnitŭ, cu o luminată carte Măricĭ tale, de lude ḑece ómenĭ străinĭ şi fără pricină de dajde, pe care putêndu-i găsi să se ajute la stenahoria caseĭ ce are, la a căruia jalbă mi se poruncesce de către Inălţimea ta, ca să-ĭ teorisescŭ jalba, şi să arĕtŭ Măricĭ tale în scrisŭ, pentru care următorŭ fiindu poruncei, nu lipsimŭ a arĕta, că acela este feciorŭ alu rĕposatului Şerbanŭ Grecénu, ce a stătutŭ Medelnicerŭ, şi elu se află scăpătatŭ şi cu casă grea, cercetândŭ şi în catastihulŭ de scutelnicĭ, celŭ pecetluitŭ de Măria ta, care se află în Visterie, ca să vĕḑu de are scutelnicĭ după catastihŭ, se veḑu aretată cu lude patru scutelnicĭ, decĭ a luĭ rugăciune de a fi milnitu şi cu ómenii străinĭ, şi cu câţĭ, acósta rĕmâne la milostivirea Măricĭ tale. 1793, Noem. 19.

Vel Vist.

Cond. XXV. Fila 230.

www.dacoromanica.ro

vedea şi din următórele acte şi din alte maĭ multe ce se vorŭ da în anexe :

Io Alexandru Costan. Moruzi Voevodŭ

Fiind-că în privileghiulŭ ce arĕtă jăluitorulŭ de-lŭ vĕḑumŭ şi Domnia mea, alŭ Domnieĭ sale fratele Mihaiŭ Suţulŭ Vvd. de la lĕt 1783 Sept. 11, următorŭ şi altorŭ maĭ vechĭ cărţĭ Domnescĭ, numesce şi pentru scaunele de la Trestienĭ unde este moşia sa, spre a le avea scutite şi spre a-şĭ avea şi cele-l-aite obicoiurĭ de la scaunele de pesce şi de la dogarĭ, întărimŭ Domnia mea anaforaoa Dumnéluĭ vel Logf. ca sĭ aibă numitulŭ Răducanu Clucerescŭ scutéla scaunelorŭ de la Trestienĭ şi cele-l-alte obicoiurĭ alĕ moşieĭ. — 1793, Sept. 4.

Vel Logf.

Prea Inălţate Dómne,

După luminată porunca Inălţimieĭ tale făcêndŭ cercetare jălbeĭ aceştia, mĕ pliroforisiĭ că jăluitorulŭ acesta are moşie şi Dobrotenii şi Trestienii, pe carĭ sunt scaune de carne, şi în cărţile maĭ vechĭ până la întêia Domnie a Mărieĭ sale Mihaiŭ Vodă, cuprindŭ şi pentru scaunele din Trestienĭ, iară atuncĭ la lĕt 1785. Sept. (fiind-că la moşia Dobrotenĭ sunt treĭ părtaşĭ de moşie împreună cu jăluitorulŭ) avêndŭ prigonire între dênşiĭ pentru scaunele de carne ce sunt pe Dobrotenĭ ad. treĭ scaune, după jalba ce aŭ fostŭ datu, s'aŭ orânduitŭ la Dumnéluĭ vel Vornicŭ Creţulescu, fiind atuncĭ vel Logf. unde în cercetare fiind, înaintea D-luĭ s'au învoitu câte treĭ părtaşiĭ, prin zapise nnulŭ la mâna altuia, a ţinea fieş-care câte unŭ scaunu în Dobrotenĭ, iar pentru Trestienĭ nimicu nu pomenesce, neavêndŭ ceĭ-l-alţĭ părtaşĭ tróbă, de care făcêndŭ arĕtare D-luĭ Vorniculŭ, prin anafora Mărieĭ sale luĭ Vodă, o întăresce şi Măria sa Mihaiŭ Vodă la lĕt 1785. Sept. 25, ca să se urmeze după aşeḑĕmêntulŭ ce aŭ făcutŭ, spre a-şĭ lua fieş-care venitulŭ părţeĭ luĭ, acum viindŭ cele-l-alte două părţĭ cu acea anafora li s'aŭ înoit prin luminata cartea Mărieĭ tale iarăşĭ pe treĭ scaune, nepomenindu nimicŭ pentru scaunele din Trestienĭ carĭ le are jăluitorulu scutite până acum, pentru care nu lipsimŭ cu plecăciune a face arĕtare Mărieĭ tale, ca cum te va lumina D-ḑeŭ asupra luĭ la cererea ce face şi pentru Trestienĭ. 1703. August 28.

Vel Logf. Scarlatu Ghica.

Cond. XXIV, fila 409.

Zemb. Vlahscoe. Dat-amŭ cartea Domnieĭ mele crediuciosŭ boeriului Domnieĭ mele Nicolae biv. vel Şătraru, ca să aibă a ţinea aicĭ în oraşu Domnieĭ mele Bucurescĭ unŭ scaunŭ scutitŭ şi apăratŭ de ierbăritu şi de vamĭ şi de tóte angariile, pentru că numitulŭ aflându-se cu credinciósă slujbă, în'ra ajutoriulŭ caseĭ sóle aŭ avutŭ acéstă milă şi de la Domnia sa fratele Mihaiŭ Vodă Suţulŭ, precum din cartea Domnieĭ sale ce o vĕḑumŭ cu lĕt 1792. ne-amŭ adeveritŭ, dreptŭ aceea şi Domnia mea ne-amŭ milostivitŭ şi printr'acéstă Domnósca nóstră carte îĭ înoimŭ mila ce aŭ avutu şi poruncimŭ Dumitale vel Agă şi altorŭ dregătorĭ ce voţĭ fi orânduiţĭ cu slujbele pe târgŭ aicĭ, nimenea

www.dacoromanica.ro

Aceste diverse acte ne arétă că şi Moruzi Vodă, ca predecesorii

---

întru nimicŭ să nu vĕ cutezaţĭ a supĕra acestŭ scaunŭ, că aşa este porunca Domnieĭ mele. — tolico pisah gspd. — 1793, Decem. 28.

Cond. XXVI, pag. 184.

Zeml. Vlahscoe. Dat-amŭ Domnósca nóstră carte credinciosŭ boerului Domnieĭ mele Costandinŭ Drăgoesculŭ biv. vel vist. ca să aibă a ţinea o pivniţă aicĭ în oraşu Bucurescĭ, apĕrată de fumăritŭ, de căminăritŭ, de vamă, de vinŭ Domnescŭ, de ortulŭ vătavuluĭ de cârciumarĭ şi de tóte orĭ-câte angarale ce vor eşi pe pimniţe; asemenea să aibă pentru posluşania caseĭ sale a ţinea şi linde patru, ómenĭ străinĭ, ce i va găsi de acum înainte apĕraţĭ de totŭ feliu de dajdiĭ şi orânduelĭ ce vorŭ eşi de la visteria Domnieĭ mele peste anŭ în ţĕră, de nicĭ unele valŭ şi nicĭ o supĕrare să nu aibă; cărora făcêndu-li-se cercetare după orânduiala visterieĭ, să li să dóe pecetluiturĭ gospod, pentru că aflându-se atât părinţiĭ luĭ în slujba Domnilorŭ si a ţĕreĭ, cât şi însuşĭ slujindŭ Curţeĭ aŭ avutŭ acéstă milă, atât de la Domnia sa fratele nostru Domnŭ Alexandru Vodă Ipsilantŭ, prin hrisovulŭ Domnieĭ séle, cât şi prin cartea frateluĭ Domnŭ Mihaĭ Vodă Suţulŭ, ce o vĕdumŭ Domnia mea, cu lótŭ 1792, Iulie.... Dreptŭ aceea ne-amŭ milostivitŭ de i-amŭ înoitŭ printr'acéstă etc.

Cond. XXVI, pag. 182.

Cartea Dumnĕluĭ Vistieruluĭ Ştirbeiŭ pentru vinăriciulŭ ce are pe moşia sa la Telcormanŭ.

Zeml. Vlahscoe: Fiind-că oborulŭ şi têrgulŭ-de-afară este pe moşia Fundeuĭ, sud. Ilfovŭ, care vine până în marginea Bucurescilorŭ, a D-luĭ cinstituluĭ şi credinciosŭ boerului Domnieĭ mele Costandinŭ Ştirbeiŭ biv. vel Vist., amŭ datŭ Dumnĕluĭ acésta Domnósca nóstră carte, ca să aibă a-şĭ lua paraoa de locŭ cum îşĭ lua şi în anĭ trecuţĭ, şi după obiceiulŭ ce se urmóză şi pe la celea-l-alte moşiĭ cu obóre, fiind-că este dreptulŭ moşieĭ, care se cuvine Dumnĕluĭ, după cum pentru acésta arótă, de vĕdumŭ Domnia mea cartea Domnieĭ sale Mihaiŭ Vodă Suţulŭ cu lótŭ 1792, Ghenarie 12, pentru care poruncimŭ Domnia mea şi vameşilorŭ oborului, să nu aibă a face cu acestŭ dreptŭ alŭ stăpânuluĭ moşieĭ întru nimicŭ, ci să-şĭ caute vama Domnéscă după catalogŭ şi după ponturile vămeĭ. ii saam receh. gspd. 1793, Sept. 5.

Cond. XXVI,

Cartea Dumnĕluĭ Vorniculuĭ Nicolae Filipescu de darulŭ a douĕ familiĭ de ţiganĭ.

Zemb. Vlahscoe: Dat-amŭ Domnósca nóstră carte Dumnĕluĭ cinstituluĭ şi credinciosuluĭ boerului Domnieĭ mele Nicolae Filipescu vel Vorn. ca să aibă a ţinea şi a stăpâni pe Iane ţiganulŭ potcovarulŭ sin Ivan Doncea Sêrbulŭ, i pe Dumitru ţiganulŭ Piciorŭ-grosŭ, hierarulŭ, sin Verdeşŭ, cu nevestele şi cu toţĭ copiiĭ lorŭ, pentru că aceştĭ ţiganĭ fiind Domnescĭ, veniţĭ părinţiĭ lorŭ din streinătate, amŭ bine-voitŭ Domnia mea de i-amŭ hărăzitŭ maĭ susŭ numituluĭ boerului Domnieĭ mele, ca să-ĭ aibă ohavnicĭ de slujba caseĭ Dumisale, pe care

www.dacoromanica.ro

luĭ, acorda boerilorŭ şi slujbaşiloru sĕĭ: *liudĭ* scutelnicĭ, orĭ pensium

poruncimŭ Domnia mea Dumitale epistatule alŭ armăşicĭ ca să-ĭ facĭ teslim la casa Dumnélui, scoţêndu-se numele lorŭ din catastihulu cămareĭ; decĭ pentru întărirea şi adeverirea acestuĭ harŭ Domnescŭ, care amu bine-voitu Domnia mea a face caseĭ numitului boerŭ, i-amŭ datŭ Domnia mea acestu Domnescŭlŭ nostru sinetŭ. ii saam receh. gspd. 1793, Aug. 17.

Cond. XXVI.

Cartea luĭ Costandinŭ ce au fostu Izbaşă de puşcăria de liude douĭ i o pivniţă.

Zeml. Vlahscoe: Fiind-că Costandinŭ ce aŭ fostŭ Inzbaşă de puşcăric dupa slujbele cu carĭ s'aŭ aflatŭ slujindŭ Domnilorŭ şi ţerei, din mica vèrsta sa şi până acum, atât căpitanŭ cât şi Inzbaşă de puşcărie, a fostŭ milnitŭ olŭ, cum şi drepte bucatele luĭ de dijmăritŭ i vinăriciŭ, după cum ne-amŭ pliroforisitŭ Domnia mea din cartea Dumisale Alexandru Vodă Ipsilant, i a Domnieĭ sale reposatuluĭ Nicolae Vodă Caragea, i a Dumisale fratelui Mihaiŭ Vodă Suţul dintru amêndone Domniile, a ţinca şi liude douĭ ómenĭ streinĭ fără de pricină de dajdie, pentru trebuinţa şi ajutorulŭ caseĭ sale, a scuti şi o pivniţă aicĭ în oraşulu Domnicĭ mele Bucurescĭ dréptă a sa, de fumăritŭ, de căminăritŭ, de vamă, de ortulu vătăşescu de cârciumarĭ şi de alte angariĭ ce vorŭ fi pe pivniţe, după cum ne pliroforisimu Domnia mea prin deosebită carte, iarăşi a Domnieĭ sale fratelui Mihaiŭ Voda Suţulŭ; dreptŭ aceea şi Domnia mea ne-amŭ milostivitu asupra lui, şi i-amu întăritŭ milele acestea, ca să se păzéscă nestrămutatu; pe carĭ acestĭ liude domi găsindu-ĭ, după adeverinţele Dumnélorn ispravnicĭ să li se dée şi pecetluitmile Domnieĭ mele de scutélă, ca să fie nesupĕraţĭ. Poruncimu Domnia mea şi vone fumarilorŭ, căminarilorŭ, vinăricerilorn, dijmarilorŭ şi altora, orĭ cu ce slujba veţĭ fi orânduiţĭ, nimenea întru nimicu superare să nu faceţĭ. ii saam receh. gpd. 1793, Sept. 8.

Cond. XXVI, pag. 143.

Cartea Doctoruluĭ Silivestru de scutirea unuĭ scaunŭ de carne sud. Saac.

Zem. Vlahscoe. Dat-amŭ Domnia nóstră cartea Dohtorului Silvestru, ca să aibă a ţinea unu scaunŭ de carne la moşia sa *Arva*, ce se numesce şi Ursóia ot. sud. Saac scutită şi apĕrată de către vinăriceri şi de cătră alţi slujbaşĭ, pentru că acóstă moşie fiindu fostu a polcovnicesei Stăncăi Mainóscăi, aŭ avutŭ acestu scaunŭ scutitŭ şi maĭ nainte, precum ne pliroforisimu Domnia mea dintr'o anafora întărită de Domnia sa fratele Mihai Vodă Suţulŭ, cu lótŭ 1786 Maiŭ 26 şi dândŭ acósta moşie zestre maĭ susŭ numituluĭ Dohtoru prin jalbă aŭ cerutŭ de la Domnia mea a înoi acestŭ privileghiu pe numele sĕŭ; decĭ amŭ bine-voitu Domnia mea de amu înoitu şi amu întăritu acestŭ privilegiu, ca să aibă de acumu înainte şi numitulu Dohtorŭ scutéla acestu scaunŭ după cum l'au avutŭ Polcovnicósa Stanca Măinésca, şi poruncimŭ slujbaşilorŭ vinăricerĭ şi altorŭ dregătorĭ, nimenea nici unŭ valŭ de superare să nu faceţĭ peste cartea acésta a Domnieĭ mele, ii saam receh gpd. 1793, Iunie 27.

www.dacoromanica.ro

de la cutia milelorŭ, séŭ monopoluri de scaune de măcelăriĭ, séu

Zem. Vlahscoe: Fiind-că boerulu Domnieĭ mele Grigorașcu Merișescu alu 3-lea Logf. s'au aflatu slujindŭ Domniloru și țereĭ din mica vêrsta sa și pânŭ acum, atât la alte trebĭ și ale țereĭ, cât și alŭ 3-lea Logofetu în Divanulŭ Domnieĭ mele, cu trudă și ostenélă, după a cărnia credinciósă slujbă căḑendu-i-se a se împărtăși de mila Domnieĭ mele, ne-amŭ milostivitŭ Domnia mea asupra sa, și printr'acéstă carte a Domnieĭ mele îi orânduimŭ, ca să aibă a ținea linde optŭ fără de pricină de dajdie și încărcătură în satele țerei, poslusnicĭ pentru ajutorŭ și trebuința casei sale, pe carĭ acești liude optŭ găsindu-ĭ, și fiind fără de pricină, să li se dóe adeverințele Dumnélorŭ ispravnicilorŭ a județulŭ, ca să li se dóe pecetluiturile Domnieĭ mele pe la mână, spre a fi în pace și nesuperațĭ de tóte dările și angariile ce voru eși într'unŭ anŭ pe țóră de la Visterie și de la camara Domnieĭ mele; așișderea să aibă a ținea și o pivnița aicĭ în orașulŭ Domnieĭ mele Bucurescĭ scutită și apĕrată de fumăritŭ, de căminăritu, de vamă din vinu Domnescŭ, de ortul vătavuluĭ de cârciumari și de tóte alte angariĭ; pentru care poruncimu Domnia mea la toțĭ câți se cuvine, nimenea nici unŭ felŭ de superare să nu faceți peste cartea acésta a Domnieĭ mele. ii saam receh. gspd. 1793, Martie 22.

Cond. XXVI, pag. 58.

Cartea caseĭ luminatuluĭ Beizadea Grigore Suțul de patru scaune.

Zemb. Vlahscoe: Dat-amŭ Domnia mea Domnósca nóstră carte caseĭ luminatului Beizadea Grigore Suțulŭ Voevodŭ, ca să aibă a ținea patru scaune de carne aicĭ în orașulu Domnieĭ mele Bucurescĭ scutite de vamă, de erbăritŭ și de tóte orânduelile câte au scaunile, acestea să fie nesuperate întru nimicu; așișderea să aibă a lua și sare de la ocne pe anu bolovani una sută cincĭ-ḑecĭ, pentru ca osebitu de trebuința casei luminațieĭ sale, avêndŭ și botărire ca la moșia sa Agescii *su întemeeze școla ca copiii pământeni, să învețe românesce fara de plata, cu dascălu*, și să așeze și la biserica de acolo preoțiĭ și cântărețiĭ cei trebuincioșĭ, aŭ avutu acestŭ privileghiu și mai înainte precum amŭ veḑutŭ Domnia mea; dreptŭ aceea și Domnia mea amŭ bine-voitu de amŭ întăritŭ acéstă orânduială de scutéla scaunelorŭ și de sare și poruncimŭ la toțĭ câți se cuvine să fie următori întocmaĭ. — 1793, Augustŭ 31.

Ipac a luminatuluĭ Beizade de o pivnița scutită.

Zemb. Vlahscoe: Dat-amu acéstă carte a Domnieĭ mele caseĭ luminatului Beizadea Grigore Suțulu Voevodŭ, ca sa aibă a ținea aicĭ in orașulŭ Domnieĭ mele Bucurescĭ, o pivniță scutita de fumăritŭ, de căminaritŭ, de vamă, de vinulu Domnescu, de ortulu vatășescŭ și de orĭ-ce dărĭ voru fi peste alte pivnițe, acésta să fie nesuperată, dupe privileghiulu ce veḑumŭ Domnia mea că a avutu; pentru care poruncimŭ Domnia mea Dumitale vel Agă i altorŭ zapciĭ aĭ tèrgului, cum și vone orânduițilorŭ cu slujba fumăritului, a camăniritului și . . . . . vataje de cârciumarĭ, să nu faceți vre-o superare întru nimicu la numita pivnița, că așa este porunca Domnieĭ mele. 1793, Sept. 2.

Afara de acésta s'au făcutu și alte treĭ carțĭ asemenea pentru câte o pivniță.

Cond. XXVI, pag. 132.

www.dacoromanica.ro

vinăriciurĭ, în anumite podgorii, aŭ ţiganĭ din ceĭ Domnescĭ, orĭ scutirĭ

Privileghiu soţieĭ luĭ Chiriacŭ Elefteriu

Zem. Vlasc. Fiind-că Chiriacŭ Elefteriu ce aŭ muritŭ, bratŭ Mitropolituluĭ Tesalonichi, după rugăciunea ce prin anafora aŭ fostŭ datŭ Domnieĭ sale fratelui Alexandru Ipsilantŭ i Dumnólorŭ veliţiĭ boerĭ, arĕtândŭ că în vremile trecute s'aŭ arĕtatŭ cu óreşĭ-ce slujbă atât Ţĕreĭ, cât şi către D-nólorŭ, aŭ avutŭ milă, atâtŭ prin cartea Domnieĭ sóle, ce o vĕdumŭ, cu lótŭ 1782, Decembre 10, a fi apĕratŭ de rândulŭ dăjdiilorŭ visterieĭ i de alte podveḑĭ, cum şi o vie ce o are, de vinăriciŭ i de pogonăritŭ; ne-amŭ milostivitŭ şi Domnia mea şi acóstă milă, ce aŭ avut-o numitulŭ Chiriacŭ, rânduimŭ ca să o aibă soţia şi copiiĭ luĭ, adecă să fie în pace casa, i ne supăraţĭ de orĭ-ce felin de dăjdiĭ, cum şi via ce o are la sud. Saac să fie nesupărată de vinăriciu i pogonăritŭ, pentru care poruncimŭ Domnia mea nimenea întru nimicŭ supĕrare peste cartea Domnieĭ mele să nu facă. — ii saam receh gpd. — 1793, Maiŭ 19.

Anaforaoa pentru a se împlini baniĭ cutieĭ din Eparhia Mitropolituluĭ, şi din Eparhiile Episcopescĭ de la Popĭ şi să-ĭ facă teslim la Cutie.

Io Alecsandru Const. Moruzi Vvd. i gpod. Zemb. Vlahscoie.

Prea sfinţia ta părinte Mitropolite alŭ Ungro-Vlahieĭ, atâtŭ baniĭ preoţilorŭ Eparhieĭ Prea sfinţiei tale, cât şi de la părinţiĭ Episcopĭ, pentru preoţiĭ din Eparhiile Episcopescĭ, înplinindu-se baniĭ, poruncimŭ să se facă teslimŭ la Epitropie. — 1794, Noemb. 10.

Prea Inălţate Dómne,

După trăbuinţele ce are Epitropia, ne îndemnămŭ fără de pregetare a căuta şi veniturile eĭ. ci fiind-că părinţiĭ Arhiereĭ sunt datorĭ a da la Epitropie talerĭ 7000, cĭfertŭ de sântu Dimitrie, carĭ sunt în partea cutieĭ de milostenie baniĭ preoţilorŭ de Lude po tal. 2, ne rugăm Mărieĭ tale să bine-voeştĭ a fi luminată poruncă către părinţii Arhiereĭ, ca să ne deie acum înainte pe jumĕtate dintr'ènşiĭ, ci pentru ceĭ-lalţĭ jumetate vom maĭ adăsta, fiind, luminate Dómne, că pe totŭ ceasul cu necontenite jălbĭ, supĕră sărăcimea cu jalbĭ auḑul Mărieĭ tale ceĭ carĭ aŭ să iée lefĭ, şi nu avemŭ de unde le da, maĭ vêrtosŭ acumŭ că au datŭ şi răcóla şi nădejdea fie-căruia de aş goui óreş-care părlej de lemne şi de altŭ razemŭ, e numaĭ şi numaĭ la mila lefşóreĭ ce aŭ câştigatu fieş-care de la bogată mila Mărieĭ tale; şi cum va fi luminată poruncă. — 1794, Noemb. 9.

Isac Ralet.

Cond. XXVIII. fil. 12.

Zemb. Vlahscoie: Fiind-că Ilie Polcovnicu s'aŭ aflat în adevĕrŭ slujindŭ la tréba molepseliĭ de năprasnica bólă a ciumei, care este trabuinţă şi folosu de obşte, cheltuind multă trudă şi osteneală până când i s'aŭ întâmplatŭ bóla de care au rĕmasŭ slutitu şi nedestoinic a mai putea sluji şi a se chivernisi pe sineşĭ; decĭ după slujba ce aŭ slujitŭ, şi la o întâmplare de patima rea ca acésta ce l'au găsitu, fiindu cu cale a se ajuta şi a avea o milă Domnéscă pentru

www.dacoromanica.ro

de pimniţe de fumăritu, de căminăritŭ, de vamă, de vinulŭ Domnescŭ

ajutoriu vieţeĭ şi mângâerea luĭ, amŭ bine-voitŭ Domnia mea şi amŭ dat acóstă Domnósca nóstră carte prin care orânduimŭ să aibă lĕfă de la cutia milostenieĭ de obşte pe tótă luna câte tal. cincĭ-spre-ḑece, să fie şi o cârciumă aicĭ în oraşu Domnieĭ mele Bucurescĭ scutită şi apĕrată de tóte obiceiurile şi orânduelile ce aŭ alte cârciumĭ, să aĭbă şi şóse ómenĭ scutiţĭ pe carĭ să-ĭ găsóscă străinĭ şi fără pricină de dajdie şi prin cercetarea Visterieĭ, după orânduială, să li se dóe pecetluiturĭ la mână; dreptu aceea poruncimŭ Domnia mea, să i să păzóscă nestrămutatŭ aceste milĭ. — 1796, Iunie 28.

Cond. XXVI, Fila 280.

Fiind-că rĕposatulŭ biv. vel Clucerŭ Dumitrache, din tinereţele sale şi până acumŭ la cea maĭ din urmă vèrstă a slăbiciuneĭ bĕtrâneţelorŭ, când ş'au datŭ obştósca datorie, s'aŭ aflatŭ slujindŭ cu dróptă credinţă şi cu fierbinte supunere întru poruncile Domnilorŭ şi oblăduitorilorŭ, carĭ după vremĭ aŭ stăpânitŭ ţóra acósta şi în trebĭ obşteşcĭ ale ţereĭ la vreme de trebuinţă cu trimeterĭ pe la ordiĭ împĕrătescĭ şi pe la locurile cele maĭ înalte, a căruia slujbă din viaţa sa de maĭ naiute, osebitŭ, că de toţĭ Dumnélorŭ boeriĭ şi arhiereiĭ ne-aŭ fostu mărturisite, dar şi în vremea Domnieĭ mele cercatŭ fiindŭ, l'amŭ aflatŭ şi l'amŭ cunoscutŭ în adevĕrŭ dreptŭ şi credinciosŭ, feritŭ şi curatŭ de orĭ-ce interesŭ şi folosŭ alŭ sĕŭ, şi depărtatu de orĭ-ce strâmbătate, atât la feliurimile de pricinĭ şi judecăţĭ ale norodulŭĭ şi obiceiurĭ ale pământuluĭ, ca unŭ practicosŭ desevèrşitŭ şi pamântónu vechiŭ alŭ ţĕreĭ aceştia, cât şi la Epitropia Monăstircĭ sfântuluĭ Panteilemonŭ, la care s'aŭ aflatŭ orânduitŭ, cu multă durere chivernisindŭ şi icononisindŭ cum se cade Mŏnastirea şi spitalurile săracilorŭ bolnavĭ până s'au sfârşitŭ, după ale căruĭ bune slujbe cu care s'aŭ aflatŭ slujindu-se şi trudindu-se în viaţa sa; paratirisindŭ Domnia mea ca să vedemŭ de aŭ avutŭ vre-unŭ deosebitŭ privilegiŭ şi milă Domnéscă, ca să remâie după mórte-ĭ mângâere şi ajutoriu soţieĭ şi copiilorŭ sĕĭ, aflămŭ că nicĭ acósta n'au cercat-o rĕposatu acesta de a face supĕrare şi cerere la Domnĭ, lăsându-se la mila şi drópta judecată a Domnieĭ şi stăpânireĭ; drept aceea pentru resplătirea care se cade slujbelorŭ acelorŭ bune şi osteneliloru cu carĭ s'aŭ aflatŭ până la sfârşitulŭ vieţeĭ sale, şi pentru ca să dămŭ pildă şi altora asemene de credinţe şi de slujbe bune întru poruncile Domnilorŭ şi stăpânilorŭ scĭ, amŭ bine-voitu Domnia mea de amŭ făcutŭ caseĭ sale celea drepte şi cu cale milĭ şi ajutorurĭ, adică: din 40 Liude scutelnicĭ după catastihu Visterieĭ, care aŭ avutŭ reposatulŭ aĭ Clucerieĭ, ḑece liude să-ĭ iée Visteria Domnéscă, iară 30 liude iĭ lăsămŭ caseĭ numituluĭ rĕposatŭ, care şi după petrecania soţieĭ sale să rĕmâe la copiĭ luĭ spre a-ĭ avea nestrămutaţĭ. lângă care aceştia le dămŭ voie să şĭ găsóscă şi alţĭ ḑece străinĭ, pe carĭ cercetându-ĭ Dumnéluĭ vel Vist. şi fiindŭ cu adeveratŭ străinĭ fără de nicĭ un feliu de pricină de dajdie să li se dóe pecetluiturĭ, ca şi pe aceştia să-ĭ aibă nedajnicĭ, de împreună cu ceĭ-lalţĭ treĭ-ḑecĭ scutelnicĭ pentru ajutorulŭ şi chiverniseala lorŭ; aşişderea şi rădicătura de patru sute de oĭ ce aŭ avutŭ reposatulŭ să o aibă soţia şi copiiĭ luĭ nestrămutatŭ, cum şi doue pivniţe să scutéscă în Bucurescĭ de tóte orânduelile; dreptŭ aceea le întăriimŭ acestŭ privilegiŭ cu Domnesculŭ nostru hrisovŭ, ca să li să păzóscă nestrămutatŭ în tótă vremea; şi amŭ adeveritŭ hrisovulŭ acesta cu însăşĭ credinţa Domnieĭ mele, Io Alexandru Cost. Moruzi Vvd. şi cu credinţa prea iubiţilorŭ Domnieĭ

www.dacoromanica.ro

de ortulŭ vătăşescŭ sĕŭ de podvedi; orĭ scutire la vii de dările puse

mele fiĭ: Costandinu Vvd. Dumitraşco Vvd. Nicolae Vvd. Gheorghe Vvd. Martorĭ fiindu şi Dumnĕlorŭ cinstiţi şi credinciosiĭ bocriĭ veliţi ai Divanulŭĭ Domnieĭ mele, Nicolae Brâncovénŭ vel Banŭ. Manolache Creţulescu vel Vorn. de ţéra de susŭ. Dimitrie Manulŭ vel spăt. Radulŭ Golescu vel Vorn, de ţéra de josu. Scarlatu Ghica vel Vist. Costandinu Filipescu vel Logof. de ţéra de susu. Costandinŭ Ştirbeiŭ vel Vorn. Iónŭ Damarinsu vel Vorn. Stefanŭ Văcarescu vel Log, de ţóra de josŭ. Iónŭ Florescu vel Vorn. alu politicĭ. Lucache vel Post. Antonie vel Comisu. Grigorie Ghica vel Clucerŭ. Costandinu Cantacuzino vel Păharn. şi Ispravnicu facerea hrisovuluĭ acestuia, Costandinŭ Filipescu vel Log. de ţéra de susŭ; şi s'au scrisŭ hrisovulŭ acesta la alu patrulea anŭ din intaea Domnie a Domnieĭ mele aici in oraşulŭ scaunului Domnieĭ mele Bucurescĭ, la aniĭ de la zidirea lumeĭ 7304, iară de la Domnulŭ Dumnedeŭ şi mântuitorul nostru Isusu Hrist. 1796 in luna luĭ Martie in 28 de ḑile »

(Acestu Clucerŭ Dumitrache ni pare a fi vestitulu autoru alu cronicei resboiului ruso-turcu de la 1769 1775. V. A. U.) Cod. XXVI, pag. 278.

Zemb. Vlahscoie: Fiind-că cinstitulŭ şi credinciosulŭ Bocriulu Domnieĭ mele Grigorie Hrisoscolcu biv. vel pahar. a arctatu Domnieĭ mele, că pe moşia Dumnélui *Sarata* din sud. Buzeu facĕndu vie a indemnatu şi pe alţi multi de aŭ . . . . . şi aŭ făcutu vii acolo, în cât s'a facutŭ nou poporŭ, unde a fostu şi este unŭ scaunŭ de carne, care scaunu, ne făcu rugăciune de a-i hărázi Domnia mea al avea scutitŭ, a carnia rugăciune pentru indemnarea ce au făcutu şi altora de aŭ săditu viĭ acolo, amŭ primit'o Domnia mea. şi printr'acésta Domnésca nóstra carte, îĭ hărăzimŭ acelu scaunŭ de carne ca să-lu aibă scutitŭ şi aperatu de tóte dările ce sunt pe alte scaune, ca să-ĭ fie de ajutorŭ caseĭ, pentru care poruncimŭ Domnia mea slujbaşilorŭ vinaricerĭ, şi altora ce veţi fi orânduiţi cu orĭ-ce slujbă asupra scaunilorŭ, superare la acestu scaunu intru nimicu să nu faceţĭ, că aşa este porunca Domnieĭ mele, ii saam. recch. gspd.— Sept. 6.

Zemb. Vlahscoie: Dat-amu Domnésca nóstră carte Dumné-ei Vorniceseĭ Veneţianca Văcărésca, ca să aibă a scuti donc scaune de carne care din vechime le-au avutu. şi le are acum, la vremea Dĕlului, pe moşia Dumnĕei, unulu la Tohani şi altulŭ la Schein sud. Saac. spre a nu fi de nimenca superate, pentru că dupa jalba şi rugăciunea ce au făcutu Domnieĭ mele Dumné-ei numita Vornicésă spre a i-se da Domnescul nostru Sinetu, după coprinderea ponturilorŭ pentru apĕrarea lorŭ, după cum le-aŭ avutŭ din vechime, amŭ poruncitu Domnia mea de s'aŭ făcutu întâiu cercetare prin ispravniciĭ judeţuluĭ de faţă cu Vameşiĭ şi cu Erbarii, la faţa loculuĭ, pentru obiceiulŭ ce au avut aceste scaune şi ne-am pliroforisit Domnia mea, cum că şi mai nainte, din vechime, au fostu aperate; dreptu aceea amŭ bine-voitŭ Domnia mea şi amŭ datu Dumnĕeĭ acestu Domnescului nostru sinetŭ, ca sa fie pururea scutite şi aperate; pentru care poruncimu Domnia mea slujbaşilorŭ Vinăriceri, i voiă Erbarilorŭ si Vameşiloru, ca după cum şi ponturile cuprinde să urmaţĭ, şi să nu faceţi supĕrare la aceste scaune împotrivă. ii saam. recch gspd. (Cod. XXVI. pag. 265). 1795 Sept. 16.

Zemb. Vlahscoie: Datŭ-amŭ Domnésca nóstră carte şătrăresiĭ Zoiţiĭ soţia rĕposatuluĭ Mareşŭ şătraru, ca să aibă a ţine unŭ scaunŭ de carne sub pólele

www.dacoromanica.ro

asupra lorŭ. Une orĭ Moruzi dărui chiar locuri de case la vechi slujbaşĭ,

---

viilorŭ, pe moşia sa bĕtrână ot. Smeiu sud. Saac. pentru că la Domnia mea a datŭ jalbă numita şătrărósă, aretâud ca soţul seŭ după slujbele cu carĭ s'aŭ aflatu slujindŭ aŭ avutŭ acestŭ scaunŭ scutitŭ prin cărţile fraţilorŭ trecuţĭ Domnĭ, şi călcânduli-se casa de hoţĭ s'aŭ prăpăditŭ şi acelea sineturĭ, făcêndŭ acumŭ rugăciune Domniei mele, acumŭ ca să înoimŭ acéstă milă pe numele sĕŭ, fiindŭ însărcinată cu copiĭ, care jalbă rânduindu-o Domnia mea la Dumnĕlui vel log. de ţéra de josŭ spre cercetare, ne-aŭ aretatŭ în scrisu prin anaforaoa Domnieĭ sale, dela 4 ale acestĭ lunĭ, cum că s'aŭ găsitŭ în condica Divanuluĭ carte cu lĕt. 1786. sept. 2. dată şătrarululĭ Mareşŭ soţulu jăluitóreĭ, ca să ţie acestŭ scaunŭ de carne scutitŭ şi aperatŭ, în care arĕtă, că aŭ avutŭ şi alte cărţĭ Domnescĭ. Decĭ după pliroforia ce dă Domnieĭ mele Dumnĕluĭ vel log. ne milostivimŭ asupra numitei şătrărese, şi printr'acésta Domnésca nóstră carte îĭ hărăzimŭ acestu scaunŭ, ca să-lŭ aibă scutitu şi apĕratŭ de tóte darile şi angariile ce daŭ alte scaune; De care poruncimŭ Domnia mea slujbaşilorŭ Vinăricerĭ şi altora ce veţi fi cu ori-ce slujbe rânduiţi, nimenĭ de nimicŭ nicĭ unŭ felŭ de supĕrare să nu faceţi acestui scaunu. — 1794 Sept. 6.

procit. vel log.

Cond. XXVI pag. 229.

Zemb. Vlahscoie: Find-că Boerulŭ Domniei mele Antonie, Polcovnicu de Vĕnatorĭ s'au aflatu şi se află slujindŭ la alte porunci ale Domnieĭ mele întru care aŭ fostu rânduitu, cât maĭ vĕrtosŭ la epistasia năpraznicei bóle siliudu-se şi osărduindu-se pentru cunosciinţa bóleĭ de a se face îngrijirea cea cuviinciósă pentru întêmpinarea reuluĭ, ne-amu milostivitŭ Domnia mea şi am datŭ Domnósca nóstră carte, ca să aibă a ţinea aicĭ în oraşulu Bucurescĭ o crăciumă dreptŭ în care sa se vênţă bucatele sale scutite şi apĕrate de tóte orânduelile ce sunt pe alte pivniţi; aşişderea să aibă a-şĭ găsi din streinătate patru ómenĭ streinĭ făr de nicĭ o pricină de dajdie, cărora să li se facă cercetare la Visteria Domnieĭ mele înaintea Dumnĕluĭ vel Vist. şi fiindŭ cu adevĕratŭ strĕcinĭ, să li se dée pecetluiturile Domnieĭ mele pe numele şi chipulŭ lorŭ, spre a-ĭ avea în pace şi nesuperaţĭ; dreptŭ aceea de a avea şi a se urma acéstă milă le-amu datu Domnescului Sinctŭ. — ii saam receh. gpd. — 1796 Iuliŭ 14.

Cond. XXVI. pag. 279.

Zemb. Vlahscoie: Datŭ-amŭ Domnésca nóstră carte D-luĭ cinstituluĭ şi credinciosu Boeruluĭ Domnieĭ mele Constandin Ştirbeiŭ vel log. ca să aibă a ţinea aici în oraşulŭ Domnicĭ mele Bucureşti douĕ scaune de carne scutite şi apĕrate de fumăritŭ, de erbăritŭ, de vamă, şi de toate dările ce sunt pe scaune, şi unŭ scaunŭ la Oborulŭ târgululuĭ de afară pe dreptŭ moşia Dumnĕluĭ ce se numesce *Fundenii*, şi altu scaunŭ în dosulu caseloru Dumnĕluĭ pe locului D-sale, pentru că aceste scaune le-aŭ avutu D-luĭ vel log. şi maĭ naintc; pentru care poruncimŭ Domnia mea Dumnóvóstră zapciilorŭ Bucurescilorŭ: nimenea nicĭ unu felŭ de superare să nu faceţĭ le aceste scaune, că aşa este porunca Domnicĭ mele. ii saam. receh. gspd. — 1795 Februarie 9.

Cond. XXVI. pag. 244.

www.dacoromanica.ro

din locului Domnescŭ *(gospod)*. Negreşitŭ dăruirea de scutelnicĭ, de posluşnici, continuă a se face şi sub Moruzi, deşi nu pe o scară atât de mare ca la alţĭ Domnĭ. Scutirĭ incă urméză la dăjdiĭ pe diverse *bucale;* apoĭ ridicarea la boerie, recunóscerea unora că aparţinŭ la *nemurĭ*,

---

Anafora să-şĭ facă casă Anastasie vatafulŭ de grajdiu Gospod. pe locŭ Domnescu.

Io Alexandru Costantinŭ Moruzi Uvd.

Fiind-că prin jalbă de rugăciune aŭ făcutŭ cerere Domnieĭ mele, Anastasie Vătavu de Grajdiu Gospod, ca să aibă voĭe pe acestŭ codru de pământŭ ce i s'aŭ măsuratŭ de Dumnéluĭ Vornicu, să-şĭ facă o casă de odihnă, împrejurulŭ Grajduluĭ, aflându-se slujindŭ, i s'aŭ datŭ de la Domnia mea voĭe, ca încât nu va fi locului acela trebuinciosŭ pentru curtea gospod. să fie în pace şi nesupĕratŭ pentru acestŭ locŭ pe cât i s'aŭ mĕsurat. — 1795, Ghenar. 18.

Vel Logof.

Prea Inălţate Dómne,

Anastase Vătafu de grajdulŭ gospod. şi Dumnéluĭ vel Pitarŭ aŭ jăluitŭ Mărieĭ tale, că atât părinţiĭ luĭ, cum şi elŭ de multă vreme se află slujindŭ Curţeĭ Domnescĭ întru acéstă orânduială a Vătăşieĭ de grajdŭ, şi fiind-că se află şedéndŭ pe uşile străinilorŭ, cu nevasta şi copiĭ, cere să te milostivescĭ Măria ta a i se da voĭe să-şĭ facă o căscióră de şedutŭ pe locŭ vieĭ Domneşcĭ de *lângă M-tirea Spirea, care vie s'aŭ părăgenitŭ şi este afară din hotarulŭ Bucureseilorŭ*; după a căruia jalbă mi se poruncesce de către Inălţimea ta ca să cercetez la faţa loculuĭ, cât pământŭ cere? la ce semnŭ? de nu aduce vre-unŭ felin de Embordionŭ părţilorŭ Curţoĭ, şi de este chiar pe locŭ Domnescŭ? şi să arĕtŭ Mărieĭ tale. Ascultândŭ luminată porunca Mărieĭ tale, amŭ mersŭ însumĭ la faţa loculuĭ, şi maĭ întâiŭ făcendŭ cercetare, amŭ vĕdutŭ, că unde cere jăluitoriulŭ acestŭ locŭ este cu adevĕratŭ pre locŭ Domnescŭ, care maĭ nainte aŭ fostŭ vie, iară acumŭ s'aŭ părăgenitŭ, şi nicĭ se cunóşce că aŭ fostŭ vie, fără de numaĭ pământulŭ slobodŭ aŭ rĕmasŭ; apoĭ amŭ trasŭ şi *unŭ codru de locŭ în marginea drumuluĭ ce vine din spre Mŏnastirea Spireĭ şi merge spre Curtea Domnéscă*, alăturea cu colţulŭ vieĭ D-luĭ biv. vel Vistierŭ Ioniţă Damaris, care încependu-se din marginea drumuluĭ, din colţulŭ vieĭ D-nóluĭ merge în josŭ alăturea cu gardulŭ vieĭ Dumnéluĭ, stânjenĭ 20 palme 4, iară de acolea în curmezişŭ asupra Curţeĭ Domnescĭ stânjenĭ 13 tocmaĭ, iar de acolea dreptŭ pe marginea drumuluĭ până iarăşĭ în colţulŭ garduluĭ vieĭ Dumnéluĭ Vistieriuluĭ Ioniţă de unde amŭ începutŭ, stânjenĭ 12 palme 6, care locŭ ce amŭ trasŭ (unde a cerutŭ jăluitorulŭ) este depărtatŭ de curte, de unde nu póte da nicĭ unŭ felŭ de Embodionŭ părţilorŭ Curţeĭ; ci de cercetarea şi urmarea ce amŭ făcutŭ nu lipsimŭ a însciinţa Inălţimeĭ tale şi de va fi bună-voinţa Inălţimeĭ tale i se va da voĭe de a'şĭ face casă, ca să se adăpostóscă; iar hotărîrea coa desĕvârşitŭ rĕmâne a se face de către Inălţimea ta. — 1794, Febr. 23.

Ianache Moruzi vel Vornicŭ.

Cond. XXVIII, pag. 61.

www.dacoromanica.ro

etc.; tôte aceste favorurĭ le acordă Moruzi, după pilda predecesoriloru Domnitorĭ, aşĭa că, repetimŭ, nu vedemu în ce a fostŭ boerimea maĭ rĕŭ tratată de către Moruzi decât de alţĭ Domnĭ.

Ilêna Bucşănêsca, spre a i se da liude treĭ posluşnicĭ.

Prê Inălţate Domne.

Jaluescŭ milostiviroĭ Mărieĭ tale, că mă aflu jupânăşiţă vĕduvă fară de chivernisală şi împresurată de copiĭ, şi vĕdu multe scăpătate ca mine împărtăşite cu milĭ de scutelnicĭ pentru posluşania caseĭ; cu mare rivnă amŭ alergatŭ la Măria ta, să te milostivescĭ a fi miluită cu cincĭ şi se scutelnicĭ.

Robă Marieĭ tale, Ilêna Bucşănêsca, soţia rêposatuluĭ Ilêra Bucşănescu.

D-ta vel Vist. să teorisesçĭ jalba acêsta. — 1793 Maiŭ 11.

Io Alecs. Cost. Moruzi Ved.

Poruncimu Domnia mea cinstitŭ şi crediuciosŭ boeriulŭ Domnieĭ mele D-ta vel Vist. să-ĭ facĭ cartea Domnieĭ mele de ludo treĭ, ómeuĭ străinĭ fără de pricină.— 1793 Iunie 2.

Cod. XXV Fila 194.

Io Alex. Cost. Moruzi Ved.

Dumnévóstră boerilorŭ Naziriĭ aĭ Epitropieĭ, fiind-că ne-amŭ plirofoisitŭ Domnia mea pentru Zoiţa Sătrirêsa Pitiştónca, cum că se află la prostă stare, vrednică de milă, vĕ poruncimŭ Domnia mea, primindŭ acestŭ Domnescul nostru pitacŭ, să aveţĭ a da de la cutia Epitropieĭ lófă câte tal. 20 pe lunŭ şi cu acest pitacŭ veţĭ fi scăduţĭ la socotélă. tolco pisah gspd. — 1794, Febr. 14.

Anafora în dosulu jălbeĭ luĭ Mihaĭ Oncescului a i să maĭ da douĭ scutelnicĭ

Prê Inălţate Domne,

Prin plecată jalbă arĕtŭ Inălţimeĭ tóle, că feciorŭ de boeriŭ fiindu şi eŭ, din mica vêrsta mea m'amŭ aflatŭ slujindŭ ţĕreĭ şi poruncoĭ Divanuluĭ fără de pregetare, la tóte celea ce mi s'aŭ poruncitŭ havalele, augariĭ, socotindŭ că după vreme îmĭ va veni vre óreş-care chivernisélă; acum ajungêndŭ în vrêsta bĕtrâneţelorŭ, sunt însărcinatŭ cu casă grea, cu patru fete de vêrstă, mĕ aflu şi la mare scăpătăciune, şi altă chivernisélă nu amŭ de cât douĭ scutelnicĭ, fără altŭ ajutorŭ, altă mângâere de nicăirea nu amŭ; decĭ propoveduită la toţĭ de-opotrivă fiindŭ mila Mărieĭ tóle, amŭ alergatŭ şi eŭ la noianulŭ milostivireĭ Mărieĭ tale, că să fiŭ şi eŭ impărtăşitŭ şi miluitŭ de la visteria mileĭ Mărieĭ tale, cu adăugire de scutelnicĭ, şi cu altă milă ce totŭ sfântu va

www.dacoromanica.ro

A. Moruzi nu se impotrivesce a ridica la boerie pe cei descindetori din boerĭ. Aşĭa, avemu in condica XXIV ridicarea la nemuri a unui Gheorghe sin Vasile din Bucurescĭ şi a unui Ioniţă. [1]

---

lumina pe Inălţimea ta, ca că mĕ potŭ ajutora la acéstă greutate şi scapaciune a casei mele, după cum alţii de-opotrivă cu mine s'aŭ impărtăşitu de mila Măriei tale, ca sa nu mĕ ducu iarăşi cu lacrimi pe obrazu a casĭ şi la copii; şi ce va fi mila Măriei tale.

Robulu Mariei tĕle, Mihaĭ Oncescului.

Privileghiulu luĭ Niculae din Bucurescĭ

Zem. Vlahscoe. Dat-amŭ Domnésca nóstră carte luĭ Nicolae de aici, ca să aibă a scuti totu vinulŭ ce-lŭ va face in drópta via sa ce are la Gréca sud. Vlaşca, de vinăriciu, pentru că acéstă milă au avut-o şi de la fraţii trecuţi Domnĭ, precum ne pliroforisimŭ Domnia mea din cartea fratelui Alexandru Vodă Ipsilantu, ce o vĕḑumŭ, cu lót. 1779 Sept. 23; dreptŭ aceea şi Domnia mea m'amŭ milostivitŭ şi l-amŭ ertatŭ ca să nu plátéscă vinăriciu, pe dreptele bucatele lui, şi poruncimu slujbaşilorŭ vináricerĭ, orĭ in credinţă de se va da vinăriciu, sóŭ de se va vinde, să nu-lŭ supĕraţi de plata vinăriciuluĭ, ci să aibă bună pace. — tolco. pisah gospd. — 1793 Maiŭ 19.

Cond. XXVI, pag. 29.

Privileghiu Postelniculuĭ sin Spetĕnu.

Zem. Vlas. Boeriuluĭ Domnieĭ mele Ghini Spetĕnu Postelnicŭ sin Ioanŭ Spetĕnu din sud. Saac, care aflându-se scăpătatŭ şi cu casă grea, şi incă din copilăria luĭ slujindŭ în trebĭ Domnescĭ şi ţĕrcĭ au avutu milă a ţinea *liude* doĭ, ómenĭ străini fară pricină de dajdie, după cum s'a doveditŭ şi din cartea fratelui nostru Domnu Mihaiŭ Vodă Suţulŭ ce o vĕḑumŭ cu lótu 1792, Decembre 13, care şi Domnia mea ne-amŭ milostivitŭ şi amŭ inoitŭ acéstă milă spre a se păzi nestrămutatu, ca să fie pentru ajutoriu şi posluşania caseĭ sóle; cărora după adeverinţele D-lorŭ Ispravniciloru judeţuluĭ să li să dóe şi pocetluiturĭ gospod de la visteria Domnieĭ mele, spre a fi nesuperaţi; pentru care poruncimŭ Domnia mea şi Dumnévóstră Ispravniciloru judeţului i altorŭ zapciĭ şi slujbaşĭ, să fiţĭ urmatorĭ poruncilorŭ Domnieĭ mele întocmaĭ.— 1793 Maiŭ 9.

Cond. XXVI. Fila 30.

1. Iată actele aceste. In anexe vom maĭ da şi altele:

Anaforaoa pentru Gheorghe sin Vasile ce s'au aşeḑatu la nemuri.

Poruncimŭ Domnia mea Dumitale vel Vist. să-lu aşeḑi la Visteria Domnieĭ mele în orânduiala nemurilorŭ, cu privileghiulŭ ce aŭ şi coĭ-l-alţĭ. — 1793. Sept. 24.

www.dacoromanica.ro

De altmintrelea aflămŭ de la A. Moruzi şi acte de scutire ori de ertare de birŭ pentru betrânii scăpătaţí orĭ cu mulţi copiĭ.

Prea Inălţate Dómne,

Cu prea plecată anafora aducĕ rugăciune Inălţimei tale pentru unŭ Gheorghe sin Vasile de aicĭ din Bucurescĭ, carele fiind-că atât tatá-seu cât şi némulŭ luĭ *sunt sciuţĭ de mine*, că încă din vechime au fostĭ in orânduiala boerilorŭ de nómŭ, precum din rudele luĭ şi până acum se află unii dintr'inşii la cinulŭ boerieĭ, adică cu Petrică Logofetulŭ spătăresen ce au îmbrăcatu caftanu, vĕrŭ primarŭ din fraţí, cu boeriĭ de nómu Rătesciĭ i Furduesciĭ iară rudenie, lui lónu biv. vel Comis Costandinŭ Dâmbovicónu nepotŭ de frate, cu aceştia toţí intr'acestaşí chipŭ fiind-cá se rudesce, cunoscută avôndŭ şi. . . . . milostivireĭ Mărieĭ tale, să câştige orânduiala nómuluĭ sĕu; iar cea de sevĕrşitu hotărîre rĕmâne a se face de către milostivirea Mărieĭ tale. 1793. Aug. 20.

Prea plecată sluga Mărieĭ tale, *Manolache Vorn. Creţulescu.*

Cond. XXIV. Fila 455.

Zem. Vlahscoie : Fiind-că amŭ milnitŭ Domnia mea pe Petre Copacónu din sud. Vâlcea şi l-amŭ făcutŭ postelnicelŭ, i-amŭ datŭ la mânile lui acéstá Domnéscá a nóstră carte, ca să fie scintŭ, că este in orânduiala postelnicilorŭ, şi sá aiba privileginlŭ **celŭ obicĕnuitŭ alŭ scuteleĭ,** pe dreptŭ bucatele sale, de dijmăritu, vinăriciŭ, după orânduiala ce aŭ şi ceĭ-l-alţí postelnicei; dreptu aceea poruncimu la toţi câţĭ se cuvine, ca să-lŭ cunóscă pe mai susu numitulŭ boerulŭ Domnieĭ mele de postelnicelu. ii saam recch gspd.—1794. Maiŭ 16.

Anaforaou luĭ Ioniţă carele s'aŭ aşeţatu la nĕmurĭ.

Io Alecs. Cost. Moruzi Voevodu.

După cercetarea, ce din porunca Domnieĭ mele s'aŭ făcutu de catre Domnéluĭ cinstitŭ şi credinciosŭ boeriulŭ Domnieĭ mele vel Vist. adeverindu-se némulu acestuia din înseşĭ celea vechĭ hrisóve Domnescĭ ce s'aŭ găsitu la mânile luĭ şi din dovada mărturiilorŭ, precum ni se facu arătare printr'acésta anafora, ne-amŭ milostivitŭ Domnia mea asupră-ĭ şi poruncimŭ Dumitale vel Vist. sá se aşeţe la orânduiala boerilorŭ de nómŭ, acestŭ Ioniţă cu frate-sĕŭ Stanŭ, carĭ sá-şí aibă privileghinlŭ lorŭ după orânduială întocmai. — 1793, Septemb. 6.

Vel Logof.

Prĕ Inalţate Dómne,

După jalba ce aŭ datu Inălţimeí tóle Ioniţă arcţându că moşulu seŭ şi stramoşulŭ-seŭ aŭ fostu în orânduiala boerilorŭ avôndu şi hrisóve Domnescĭ, cerêndu a fi şi elŭ împreună cu frate-sĕŭ Stanŭ împartăşiţĭ de Domnósca Mărieĭ tale milă cu aceeaşĭ orînduială a nómurilorŭ, după luminată porunca Mărieĭ tale amŭ cercetatu şi se vĕţu la mâra lorŭ Hrisovu Marieĭ sale Mateiŭ

www.dacoromanica.ro

Iată acte de acéstă natură :

Anaforaoa Radului ce aŭ fostu vătavŭ din plaiulu Ialomița sud. Dâmbovița pentru ertarea de birŭ.

Io Alecs. Constan. Moruzi Vod.

După pliroforia ce dă Domnieĭ mele, D-luĭ vel Vist. de próstă starea jăluitoruluĭ, ne milostivimŭ Domnia mea, și-lŭ ertămŭ de acum înainte ca să

Vodă cu lótŭ 7140 fevr. 1 în care se arótá numele Lupuluĭ căpitanŭ za dorobanțĭ i feciorĭĭ luĭ pentru stăpânirea moșieĭ Sfetoscĭ sud. Saac. Acești jăluitorĭ ce se tragŭ dintr'acestŭ Lupulú căpitanŭ, i-adeveróză Stanciulŭ biv. ceaușŭ agioscŭ și cum că acestŭ hrisovŭ le este rómasŭ de la numitulu Lupulŭ căpitanulŭ za dorobanțĭ strămoșu-lorŭ fiindŭ, într'acelașĭ chipŭ dovedindú arótá Măricĭ tale; iar hotărîrea cea desăvârșitŭ rămâne a se face de către Inălțimea ta. — 1793, Aug. 16.

Cond. XXIV. Fila 416. *Vel Vist.*

Anaforaua d-luĭ vel Vistier pentru Giura Vataşescu a se aşeda între mazilĭ.

Io Alxandru Const. Moruzi Voivod Milostiiu bojicu Gospodar.

D-ta vel Vísticrŭ, după anaforaua d-tale și dupe adeveriințele și dovedile ce vedŭmŭ Domnia mea la mânile Giureĭ Vătășescu, poruncimŭ d-tale vel Vistierŭ ca să se așeade la orînduĭala mazililoru. — 1794, Februarie 23.

Vel Logof.

Prea Inălțate Domne,

După jalba ce aŭ datŭ Inălțimeĭ tóle Giura Vătășescu ot sud. Vâlcea, arĕtândii că și moșiĭ, părințiĭ luĭ, aŭ fostŭ mazilĭ și elŭ rĕmâindŭ micŭ de părinți, din întîmplarea vremilorŭ i s'ar fi rĕpusŭ și sinecurile cele vechi, carĭ adevereaŭ de nemulŭ luĭ, pentru care aŭ fostu datŭ jalbă și la Măria sa Mihaiu Vodă Suțulŭ, și fiindŭ orînduitŭ la d-luĭ vel Vistierŭ, d-luĭ l-aŭ orînduitú la d-lorŭ boerĭĭ aședĕmêntarĭ și la ispravnicĭĭ aceluĭ județŭ, unde dupe cercetarea ce i-aŭ făcutŭ, l-ar fi doveditŭ de feciorŭ de mazilŭ și i-ar fi datŭ și adeverință la mână, și întâmplându-i-se bólă îndelungată, n'au pututŭ de atuncĭ a veni de a-șĭ afla îndreptare, făcêndŭ rugăcĭune ca de la voia milostivirei Mărieĭ tóle să-șĭ afle orînduiala părintéscă. Din luminata porunca Mărieĭ tóle făcêndu-ĭ cercetare, se vĕdu la mâna luĭ atât scrisórea d-luĭ Ioniță biv. vel Paharnicŭ i d-luĭ Ioniță biv. vel Serdarŭ ce aŭ fostŭ cu aședĕmêntŭ la lótŭ 92 cât și a d-luĭ Dumitrache Șchiliță biv. vel Pitarŭ ispravniculŭ județuluĭ i a Predeĭ Bujorénulŭ și de la o sémă boernașĭ mazilĭ, în care îi adeveróză că este vechiŭ némŭ de mazilŭ și că i se cuvine a fi împărtășitŭ și elŭ la aceașĭ orînduială; dapă cercetarea ce amŭ făcutŭ într'acestaș chipŭ dovedindŭ, arĕtú Mărieĭ tóle, iar hotărîrea cea de sĕvîrșitŭ rĕmâne a se face de către milostivirea Inălțimeĭ tóle. — 1794, Februarie 16.

Cond. XXVII, fila 3. *Vel Vist.*

www.dacoromanica.ro

fie nesupĕratŭ, şi Dumnóta vel Vist. să facĭ cartea Domnieĭ mele de apĕrarea dăjdielorŭ Visterieĭ. 1793. Decem. 30.

Vel Logf.

Cond. XXV, fil. 212.

Prea Inalţate Dómne,

Radulŭ, ce aŭ fostŭ vătavŭ de plaiulŭ Ialomiţa sud. Dâmboviţa, aŭ jăluitŭ Mărieĭ tale, că 40 anĭ aŭ slujitŭ vătavŭ de plaiŭ, după cum îlŭ adeveréză cărţile Domnescĭ, ce are şi acum deosebitŭ, că este trecutŭ în vrêstă, dară şi *din pricina răsmiriţeĭ* jăfuindu-se s'aŭ catandisitŭ la mare sărăcie, şi nu în destulu cu acésta, dară se află şi cu patimă de bólă, împovăratu cu treĭ fete marĭ, şi nu maĭ este vrednicŭ a purta dajdie, ce este aşeḑatŭ între Mazilĭ, făcêndŭ rugăciune de a fi ertatŭ de dajdie prin luminată cartea Mărieĭ tale de aperare, şi să i se dóe şi unŭ liude omŭ streinŭ pentru ajutorulŭ bĕtrâneţelor şi caseĭ luĭ; a cărnia jalbă orânduită fiind la mine ca să o teorisescŭ, nu lipsimu a înseciinţa Mărieĭ tale, că acesta, cum că aŭ slujitŭ vătavŭ de plaiŭ atâta vreme, este scintŭ de toţĭ, iară pentru starea luĭ înseciinţéză ispravnicĭĭ judeţuluĭ, că se află la halulŭ scăpătăcianeĭ şi betégŭ de unŭ piciorŭ, şi la dajdie este aşeḑatŭ la sémă dreptŭ tal. 11. banĭ 60; iară a luĭ rugăciune de a fi ertatŭ, séu uşuratŭ, cum şi pentru nu omŭ fără pricină, acésta rĕmâne la milostivirea Mărieĭ tale. 1793, Dec. 23.

Vel Vist.

Anaforaoa luĭ Zanfirŭ nevolnicŭ pentru ertarea de biru.

Io Alex. Const. Moruzi Vod.

După pliroforia ce dă Domnieĭ mele D-luĭ vel Vist. de prósta stare a jăluitoruluĭ, ne milostivimŭ Domnia mea şi-lŭ ertămŭ de acum înainte să fie nesuperatŭ, şi D-ta vel Vist. să facĭ cartea Domnieĭ mele. 1793. Decem. 30.

Prea Inălţate Dómne,

După jalba ce-aŭ datŭ Mărieĭ tale Zanfirŭ, nevolnicŭ din Bucurescĭ, că este slabŭ, betrânŭ, neputinciosu, trecutŭ în vrêstă şi orbŭ de ochĭ, bolnavŭ de unu anŭ, şi pórtă dajdie la Visteria Mărieĭ tale de sunt 60 anĭ, făcêndŭ rugăciune de a fi ertatŭ prin luminată cartea Mărieĭ tale după orânduiala Visterieĭ, orânduindu-se la D-luĭ biv. vel Vist. Nazîrulŭ Agieĭ ca să cercetеze pentru starea şi parlegiulŭ luĭ, de la 15 ale următóreĭ lunĭ face rĕspunsŭ, că cercetândŭ s'aŭ adeveritu, cum că este fórte betrânŭ, neputinciosŭ, lipsitu de vederile ochilorŭ, în câtu nu póte a-şĭ agonisi hrana vieţeĭ, şi fiind la o cruce cu unŭ Stanu fiu-sĕŭ, acela au muritŭ, şi aŭ rĕmasŭ jăluitorulŭ încăreatŭ şi

www.dacoromanica.ro

cu dajdia aceluia, şi cum că este vrednicu a avea mila Măriei tale; care însciinţare se puse într'acéstă plecată a mea anafora, ca să se véţă de către Măria ta, iară a lui rugăciune de a fi ertatŭ, remâne la milostivirea Măriei tale. — 1793, Decem. 19.

Vel Vist.

Cond. XXV, Fil. 213.

Anaforaoa luĭ Costandinu pentru ertare de biru.

Io Alex. Const. Moruzi Vvd.

Porunciinŭ Domnia mea D-tale cinstitu şi credinciosŭ boerule alu Domnieĭ mele vel Vist. să-ĭ facĭ cartea Domniei mele, de apĕrarea capului lui. — 1793, Decem. 21.

Prea Inălţate Dómne,

Costandinŭ de aicĭ prin jalba ce aŭ datŭ Măriei tale, arótă că se află cu patimă de bóla podagreĭ de multă vreme, de nu póte eşi din casă afară, are şi treĭ fete de vârstă, se află şi la mare scăpătăciune, nefiindu vrednicŭ a mai rĕspunde dajdia ce s'aŭ aşeţatŭ, făcêndŭ rugăciune, ca să fie ertatŭ şi să i să dóe luminată cartea Măriei tale de apĕrare; a căruia jalbă orânduită fiindu la mine, ca să o teorisescŭ după orânduiala Visterieĭ, orânduindu-se la D-lui biv. vtore Vist. Nazirulŭ Agieĭ, ca să cercetoze de perleginlu lui şi în ce clipa se va adeveri, să însciinţeze, face respunsŭ într'acestaşŭ chipu, că s'au adeveritu de la mahalagii şi preoţiĭ mahalalei, că cu adeveratu se află fórte scăpătatŭ şi bolnavŭ, în cât din patima bóleĭ i-aŭ căţutŭ şi nuŭ picioru de nu mai este harnicŭ a-şĭ scóte hrana vieţeĭ, vrednicŭ fiindu a avea mila Măriei tale, care însciinţare se puse într'acésta plecată a mea anafora, ca să se vaţă de catre Măria ta, iară a luĭ rugăciune de a fi ertatu de dajdie. şi a i se da carte de aperare, rĕmâne la milostivirea Măriei tale.— 1793, Decem. 20.

Cond. XXV. Fila 192.

Anaforaoa ce s'au facutu în dosul jalbeĭ luĭ Costandinu sin reposatu Iordache Iuz-başa pentru a fi nesuperatu de dajdie.

Prea Inălţate Dómne,

Cu lacrimŭ fierbinţĭ jălnescŭ milostiviroĭ Marieĭ tale, că reposatulŭ tatămeŭ i s'aŭ săvârşitŭ viaţa în slujba Iuz-băşieĭ de puşcărie, şi aŭ fostu miluitu de alţi foştĭ Domni şi de Inălţimea ta cu luminate cărţi de apĕrare casei; acum milostive Dómne, vĕţŭ că sunt superatŭ la orânduiala dajdieĭ; de care me rogu Inălţimei tále să te milostivescĭ asupra scăpătăciunei mele, că deosebitu că ne-au rĕmasu datorie parintésca asupră-mĭ de a plăti, ci mĕ aflu şi cu

www.dacoromanica.ro

casă grea, în cât sunt fórte sporiatŭ de hrana vieţeĭ cea de tóte ḑilele; ci după cum s'aŭ revĕrsatŭ mila Inălţimeĭ tale către alţĭ mulţĭ lipsiţĭ, şi sunt nesuperaţĭ, să se reverse mila şi asupra scăpătăciuneĭ mele a fi nesuperatu de orânduiala dajdieĭ şi veşinica pomenire va fi Mărieĭ tale. Robulŭ Mărieĭ tóle, sin rĕposatuluĭ Iordache Iuz-başa. — 1794, Noemb. 21.

D-luĭ vel Vornicŭ alŭ politieĭ Bucurescilorŭ, să cercetеze jalba acésta. »

Iată anaforaoa şi resoluţiunea Domnèscă în acéstaşĭ causă:

Io Alecsandru Cost. Moruzi Vvd. i gpd. Zem. Vlahscoe.

De aicĭ înainte poruncimŭ să fie nes ipăratŭ de dajdie ?.—1794 Dec. 6.

Vel Logof.

Prè Inălţate Dómne,

După luminată porunca Inălţimeĭ tale, amŭ cercetatŭ jalba ce au datu către Inălţimea ta acestŭ Costandinŭ sin Iordache, ce aŭ fostu *Iuz-başa de puşcarie*, şi cât pentru arĕtarea ce face, că aŭ avutŭ Tată-sĕŭ cărtĭ de aperare atât a Mărieĭ sale Mihaiu Vodă Suţulŭ, cât şi a Inălţimeĭ tale, însă pe numele numisi Hristini, asupra caseĭ lorŭ, adevĕrulu aŭ arĕtatŭ, fiindŭ-că le veḑuĭ şi eu în faptă la mânĭ, iară pentru că s'au pusŭ la dajdie, carele au şi plătitu treĭ semi *perviĭ*, al 3-lea şi cetfertiĭ, pricina curge acestu felŭ: la scrisulu *mahalaleloru la catagrafia ce s'au facutu*, s'aŭ scrisu şi numitulu jăluitorŭ; la vremea aşeḑămîntuluĭ, olŭ nu-şĭ avea la îndemână acestea sinctarĭ să le arĕte, căruia nedându-i-se creḑĕmêntu s'au pusŭ la dajdie cu tal. 3, ci la rugăciunea ce face ca să te milostivescĭ Mĭria ta asupră-ĭ, fiindŭ şi holteĭ şi săracu, ca ă pótă hrăni şi pe mumă-sa şi doue surorĭ ce are, remâne la bogată mila Mărieĭ tale. — 1794, Noem. 24.

Vel Vornicu.

Cond. XXVIII, pag. 42.

Anaforaoa Sanduluĭ Săpunariu pentru ertarea de biru.

Io Alecsandru Cost. Moruzi Vvd.

Dumnéluĭ vel Vist. după cercetarea şi pliroforia ce ne dau de starea acestuia, cum ca este scăpătatu şi însarcinatŭ cu 6 fete, poruncimŭ sa ĭ facĭ cartea Domnieĭ mele de a fi de totŭ nedajnicŭ. 1793 Decemb, 4.

Vel Logof.

Prè Inalţate Dómne,

Sandulu Săpunariu de aicĭ prin jalba ce aŭ datu Mărieĭ tale arĕta, că este fórte scăpatatŭ şi în grea datorie intratŭ, cu 6 fete de vêr tă, lipsitŭ de

www.dacoromanica.ro

hrana vieţiĭ şi dajdia şi-o pórtă între Dristoreniĭ vechĭ; maĭ nainte aŭ fostŭ la sómă dróptă tal. 3 cu rásura, iară acum ar fi tal. 6 şi nu are putere a rĕspunde, făcêndŭ rugăciune Mărieĭ tale, ca să se scadă cu treĭ leĭ şi să rĕmâe tal. 3 la sómă, după cum aŭ fostŭ maĭ nainte; a căruia jalbă după orînduiala visterieĭ orînduindu-se la D-luĭ Naziru Agieĭ, ca să cerceteze pentru starea şi perleginlŭ; D-luĭ, de la 15 ale următóreĭ lunĭ, face rĕspunsŭ într'acestaşĭ chipŭ, că cercetândŭ s'aŭ adevăritŭ că este fórte scăpătatŭ, însărcinatŭ cu copiĭ şi în grea datorie, cuvinciosŭ a avea mila Mărieĭ tale şi la dajdie este aşedatŭ la sóma dróptă tal. 6, care însciinţare se pusă într'acéstă plecată a mea anafora ca să se vadă de către Măria ta; dară a luĭ rugăciune de a fi scădutŭ şi a rĕmânea cu tal. 3 la sómă, rĕmâne la milostivirea Mărieĭ tale.—1793 Noeb. 30.

Cond. XXV. Fila 150. *Vel Vist.*

Io Alecsandru Cost. Moruzi Vvd. i gpd.

După pliroforia ce ne dă d-luĭ vel Vistierŭ de starea luĭ porunciinŭ să fie ertatŭ de slujbă, căruia îĭ dămŭ la mânile luĭ acestŭ Domnescŭ sinet.— 1794, Februarie 26.

Vel Logf.

Prea Inălţate Dómne.

Andreiŭ copilu din casă de Divanŭ prin jalba ce aŭ datŭ Mărieĭ tale arĕtă că din copilăria luĭ se află slujindŭ Curţeĭ Domnescĭ la acestŭ stógŭ, şi din întêmplarea vremilorŭ căděndŭ la mare sărăcie şi deosebitŭ de acésta bolnăvindu-se aŭ zăcutŭ treĭ anĭ din care s'aŭ sacatefsitŭ de o mână şi de unŭ piciorŭ, se află şi cu casă grea, din care aceste patimĭ nu maĭ este vrednicŭ a purta slujba, făcêndŭ rugăciune, ca să se reverse milostivirea Mărieĭ tale şi asupra luĭ de a fi ĭertatŭ de slujbă prin luminată cartea Mărieĭ tale a căruia jalbă după orânduiala Visterieĭ, orânduindu-se la D-luĭ Vistierulŭ za Divanŭ, ca să cerceteze pentru starea şi prileginlŭ luĭ, de la Februarie 1 face rĕspunsulŭ în scrisŭ într'acelaşĭ chipŭ, că făcêndŭ cercetare cu deamăruntulŭ pentru starea jăluitoriuluĭ Andreiŭ, s'aŭ pliroforisitŭ şi s'aŭ încredinţatŭ că este săracŭ desăvêrşitŭ şi vrednicŭ de milă, cu patru copiĭ, iar pentru neputinţa luĭ este vĕdută că nu este vrednicŭ de nicĭ o trébă, aflându-se şi schiopŭ şi ciungŭ, care jalbă şi înşciinţare o pusesemŭ într'acéstă a mea anafora plecată, ca să se vadă de Măria ta; iar a luĭ rugăciune de a fi iertatŭ rĕmâne la milostivirea Mărieĭ tale.— 1794, Februarie 13.

Cond. XXVII, Fila 25. *Vel Vistierŭ.*

Io Alexandru Coston. Moruzi Vvd i Gospodarŭ Zem. Vlahscoie.

Porunciinŭ Domnia mea d-tale vel vistiar ca să i se facă cartea Domnieĭ mele de apĕrare capuluĭ luĭ. — 1794 Februarie 24.

Vel. Logf.

www.dacoromanica.ro

Prea Inălţate Dómne.

Dobre nevolniculŭ din Bucurescĭ aŭ jăluit Mărieĭ tale că se află beteagŭ de mânĭ şi cu patimă de bólă de epilepsie, a fostŭ ertatŭ de dajdie prin cărţĭ Domnescĭ de apĕrare, făcêndŭ rugăciune de a i se înoi această milă şi cu luminată cartea Mărieĭ tale, la a căruia jalbă ni se poruncesce ca să teorisescŭ jalba, şi cercetând vĕḑuĭ la mâna luĭ cartea Mărieĭ sale Mihaiŭ Vodă Suţulŭ din domnia a doua, cum şi o anafora a d-lorŭ Veliţilorŭ boerĭ de la aşeḑămîntŭ adeverindŭ că este aşa cu adevĕratŭ beteagŭ de mănĭ şi soţia luĭ órbă, maĭ alesŭ şi scăpătatŭ din care nicĭ pânea din tóte ḑilele nu 'şĭ póte a o gonisi, şi aşa milostivindu-se Măria sa l'a ertatŭ printr'acéstă carte de apĕrare, care carte se puse într'acéstă a mea plecată anafora, ca să se vază de către Măria ta; iară a luĭ rugăciune de a i se înnoi acéstă milă rĕmâne la milostivirea Mărieĭ tale.—1794 Februarie 9.

Vel Vistier.

Con. XXVII. Fila 5 — *(indice 2).*

Anaforaoa luĭ Dumitrache de aicĭ pentru iertare de birŭ

Io Alexandru Costandinŭ Moruzi Vvod. i gpod. Zembli Vlahscoe

Dupĕ pliroforia ce dă Domnieĭ mele D-luĭ vel Vistierŭ şi dupĕ sineturile Domnescĭ ce vĕḑumŭ Domnia mea la mâna luĭ, întărimŭ şi poruncimŭ ca să fie apăratŭ de rândulŭ dăjdiilorŭ Visterieĭ.—1794, Februarie 16.

Prea Inălţate Dómne,

Dumitrache de aicĭ din Bucurescĭ aŭ jăluitŭ Mărieĭ tale, că din mică căpilăria luĭ aŭ slujitŭ Curţeĭ Gospod. ciohodarŭ până în ḑilele Mărieĭ sale Alexandru Vodă, când ne maĭ putêndŭ fi vrednicŭ de slujbă s'aŭ ĭertatŭ, dându-se carte de apĕrare ca să nu fie supĕratŭ de rândulŭ dăjdiilorŭ Visterieĭ care milă i s'aŭ înoitŭ de către toţĭ luminaţiĭ Domnĭ, făcêndŭ rugăciune ca să i se întăréscă şi cu luminată cartea Mărieĭ tale, a căruia jalbă orânduită fiindŭ la mine ca să o teorisescŭ şi să o arĕtŭ Mărieĭ tale, amŭ cerutŭ să-mĭ aréte sineturile ce ḑice că are şi arétĭ maĭ ântêĭ o carte a Mărieĭ sale Alex. Vodă Ipsilantŭ cu létŭ 1775 Maiŭ 10 coprinḑĕtorŭ că maĭ 'nainte aflându-se slujindŭ ciohodarŭ, şi ajungêndŭ la vêrsta bĕtrâneţelorŭ şi la mare scăpătăciune, s'aŭ milostivitŭ asupră-ĭ şi l'aŭ ĭertatŭ de tóte dările şi orânduelile Visterieĭ, maĭ arétă o carte a Mărieĭ sale rĕposatuluĭ Nicolae Vodă Caragea cu létŭ 1782, Aug. 2 cu care întăresce mila de maĭ susŭ arĕtată, maĭ vĕḑuĭ o carte a Mărieĭ sale Mihaĭ Vodă Suţulŭ prin care şi Măria sa îĭ învoesce acea milă însă la Domnia dintâĭ cu létŭ 1783 Dechemvre 3, îmĭ maĭ arétă o carte totŭ a Mărieĭ sale Mihaĭ Vodă din Domnia a doua cu létŭ 1792, Fevruarie 23, urmĕtóre celorŭ de susŭ, care cărţĭ se puse într'acóstă plecată a mea anafora ca să se vaḑă

www.dacoromanica.ro

de Măria ta, iar a luĭ rugăciune de a i se înoi acéstă milă şi cu luminată cartea Mărieĭ tale, acósta rĕmâne la milostivirea Inălţimeĭ tale. — 1794 Feb. 14.

Cond. XXVII. Fila 31. *Vel Vistierŭ.*

Une-orĭ Vodă nu acorda scutirea întrégă, ci învoia ca Visteria să facă ruptóre, adică aşeḑare de birŭ după puterea omuluĭ.

Credemŭ că nu puţinŭ a influenţatŭ asupra luĭ A. Moruzi marele flagele, ce sub Domnia luĭ aŭ bântuitŭ ţéra: Ciuma, locustele şi fómetea. Orĭ-cât, A. Moruzi căuta — cum ḑicu unii, — să tragă profitu din nenorocirile ce bântuiaŭ ţéra (cum vomŭ vedea maĭ departe) nu maĭ puţinŭ în faţa nenorocireĭ ilŭ aflămŭ îndemnatŭ spre milostivire.

Urmărirea havaeturilorŭ marilorŭ slujbaşĭ, ba şi a celorŭ micĭ se face cu deosebită stăruinţă sub Alex. Moruzi. Avemu unŭ documentŭ, în care vedemŭ cum unŭ boerŭ mare, banulŭ Dumitrache Racoviţă, se jăluesce Domnitoruluĭ, că pe când se afla în demnitatea de vornicŭ mare, aŭ rânduitŭ pre unŭ Tudorache vătavŭ la plaiu Cozieĭ din judeţulŭ Vâlcea şi nedându-ĭ Domnieĭ sale boeruluĭ *havaetulŭ cuvenitŭ*, a primitŭ de la acestŭ slujbaşu unŭ zapisu pe sorocŭ de treĭ lunĭ....

Dar iată maĭ bine în întregimea eĭ acéstă stranie reclamaţiune pe care o lăsămŭ să fie judecată după moravurile nóstre moderne:

Prea Inălţate Dómne,

Cu prea plecata mea anafora arĕtŭ Mărieĭ tale, că în anulŭ trecutŭ aflându-mĕ cu dregătoria Vornicieĭ ceĭ marĭ, s'aŭ orînduitŭ după obiceiŭ Vătaşii de plaiŭ pe la orînduitele plaiurĭ, între care unŭ Tudorache Vătavŭ de plaiŭ Cozieĭ sud. Vâlcea, încă nicĭ până acum n'aŭ vrut ca să dóe obicĭnuitulŭ havaetŭ, carele mi-aŭ şi datŭ zapisŭ cu sorocŭ de treĭ lunĭ, ca să-şĭ rĕspunḑă havaetulŭ, şi de atuncĭ şi până acumŭ este unŭ anŭ şi patru lunĭ, şi tot nu mi-aŭ maĭ datŭ şi de câte orĭ i-amŭ scrisŭ, tot-déuna şi-au pusŭ sorocŭ peste sorocŭ şi urmare nu aŭ maĭ făcutŭ, ci mĕ rogŭ Mărieĭ tale să fie luminată porunca cu mumbaşirŭ să mérgă să-lŭ apuce ca prin marafetulŭ D-lorŭ Ispravnicilorŭ judeţuluĭ să împlinéscă baniĭ după zapisulŭ luĭ, şi cum va fi bună hotărîrea Mărieĭ tale. — 1793, Marte 5.

Alŭ M-tale plecată slugă, *Dumitrache Racoviţă Banu.*

Iată acumŭ şi resoluţia Domnéscă pe acéstă jalbă:

Io Alecsandru Cost. Moruzi Vvd.

Dămŭ volnicia Domnieĭ mele. . . . . să mérgă la sud. Vâlcea, unde prin scirea Ispravnicilorŭ judeţuluĭ, să apuce pe numitulŭ Tudorache vătavu

www.dacoromanica.ro

cu strînsóre, ca după zapisu luĭ să împlinéscă, séŭ ḑicêndŭ că are a rĕspunde, să-lŭ rădice, orĭ pe însuşĭ, séŭ vechilu, care să fie vrednicŭ a rĕspunde şi la banĭ, să-lŭ aducă aicea. — 1793, Marte 7.

Vel Logof.

Cond. XXIV, Fila 24.

De şi vedemŭ din actulŭ acesta pe Domnitorŭ dândŭ dreptate boerilorŭ din Divanŭ a-şĭ urmări havaeturile, totuşĭ pare că şi elŭ însuşĭ a înţelesŭ ce abuzurĭ se făcéŭ cu aceste dărĭ ciudate. Cu deosebire apăsătóre era pentru locuitorĭ instituţiunea *vorniceilorŭ,* carĭ percepéŭ amenḑile pentru vitele de pripasŭ. Amŭ vĕḑutŭ, în urmă, cum se comitéŭ asemenea abuzurĭ. Se vede că tóte mĕsurile luate de uniĭ din Domnĭ, n'aŭ isbutitŭ să împedece acele abusurĭ. Venitulŭ Vornicieĭ era decĭ fórte căutatŭ între întreprinḑĕtorĭ; de aceea elŭ se arenda şi se sub-arenda cu mare înlesnire. Sub-arendatoriĭ, ca să-şĭ scótă baniĭ daţĭ şi unŭ câştigŭ mare, nu cruţaŭ pe locuitorĭ şi amendările abusive desperaŭ pe bietulŭ săténŭ. Până într'atât aceste abusurĭ eraŭ marĭ, că nu putu să le trécă cu vederea Alex. Moruzi şi decĭ înaintă urmátórele :

« Publicaţiĭ la tóte judeţele şi pitacŭ la nazîriĭ epitropieĭ, pentru slujba Vornicieĭ, cum să urmeze căutatulŭ eĭ, a nu se precupi cu vênḑarea din mână în mână, din care se pricinuesce jafurĭ şi nedreptăţĭ locuitorilor. »

« *Zem. Vlas.* Dumnévóstră ispravnicilorŭ ot sud. . . . vĕ facemŭ în scire pentru slujba Vornicieĭ, că pentru a nu se face dintru acésta nedreptăţĭ şi pricinĭ de jafurĭ intrândŭ din mână în mână cu vênḑarea şi la felŭ de felŭ de ómenĭ, căutarea slujbeĭ după cum amŭ vĕḑutŭ Domnia mea atâtea jălbĭ, este porunca Domnieĭ mele hotărîtă, ca să nu se întinḑă slujba cu vênḑarea la maĭ multe mânĭ decât cumpĕrătoriĭ dintâĭ, ce aŭ cumpĕratŭ de la mezatulŭ epitropieĭ, vênḑêndu-o la alŭ douilea mână; aceĭ cumpĕrătorĭ de al doilea ce nu vorŭ putea a cuprinde judeţele ce cumpĕră cu o sumă într'unŭ condeiŭ, potŭ să o vênḑă pe judeţe deosebitŭ în parte la alţiĭ, care póte fieş-care judeţŭ ce cumpĕră a şi-lŭ căuta, iară de la aceĭ de alŭ treilea cumpĕrătorŭ maĭ multŭ să nu trécă cu vênḑarea la alţiĭ, ci însuşĭ să caute tréba ca să fie şi datorŭ a rĕspunde însuşĭ la întîmplare de vină, când vorŭ face urmărĭ înpotriva ponturilorŭ aceştia slujbe, şi vorŭ face nescare-va jafurĭ; pentru care măcar că amŭ datŭ porunca Domnieĭ mele de acésta şi la epitropie, ca să aréte de acésta şi cumpĕrătorilorŭ de la mezatŭ, dară şi D-vóstră nu lipsimŭ a vĕ porunci, ca să fiţĭ cu luare aminte, atât a se păzi porunca acésta, cât şi a urma poruncilorŭ ce v'amŭ maĭ trimisŭ Domnia mea într'adinsŭ pentru slujba Vornicieĭ, la 15 ḑile ale luneĭ Decembre. 1794, Ghenarŭ 28.

www.dacoromanica.ro

Eată şi altŭ casŭ de urmărire de havaetŭ şi de procesŭ de la acestŭ dreptŭ:

Prea Inălţate Dómne,

La apelaţia luĭ Vladŭ Polcovnicu cu zapciŭ vătafulŭ de Visterie, ni se poruncesce de către Inălţimea ta, ca teorisindŭ jaloba luĭ Vladŭ, să vedemĭ şi cercetarea acésta a D-luĭ Clucerŭ Istrate Creţulescu, şi făcêndŭ cercetare pricineĭ, să arĕtămŭ Mărieĭ tale prin anafora. Luminateĭ poruncĭ urmĕtorĭ fiindŭ întocmaĭ, pentru care după cercetarea ce făcumŭ arĕtămŭ Mărieĭ tale că cât pentru pricinuirea Vladuluĭ ce se arĕtă întru acéstă alegere, că slujba Vornicieĭ aŭ tocmit'o cu acelŭ Radu Zapciu numai în tal. 80, şi că în urmă D-luĭ Armaşŭ Manulŭ, prin închisóre ĭ-aŭ maĭ luatŭ şi alţĭ tal. 15 de s'aŭ făcutŭ talerĭ 95, acéstă pîră asemenea o făcu şi acumŭ Vladŭ înaintea nóstră, dar în cea dupĕ urmă iarăşĭ din însuşĭ tacriru luĭ dovedimŭ că slujba a cumpărat-o de la Radu de buna-voia sa, tocmind'o în talerĭ 95, de care au datŭ talerĭ 80 atuncĭ întêĭ în mêna Raduluĭ, iar talerĭ 15 ĭ-aŭ împlinitŭ în urmă prin D-luĭ Armaşu şi nu-ĭ maĭ rĕmase Vladuluĭ cuvêntŭ de pricinuire la acésta de vreme ce aŭ împlinit cea ce aŭ fostŭ tocmitŭ, asemenea şi pentru pîra ce maĭ aduce Vladŭ asupra Armaşuluĭ, ḑicêndŭ că zapciĭ ce-ĭ avea D-luĭ prin plăşĭ nu ĭ-aŭ datŭ slujitorĭ ca să împlinéscă glóbele de pe la stăpânii vitelorŭ ce aŭ făcutŭ stricăciune, la acésta nu are nicĭ o dreptate a porni pîră asupra Armaşuluĭ, nici că era aceĭ zapciĭ datorĭ să-ĭ dea luĭ slujitorĭ ca să-ĭ împlinéscă glóbele, căcĭ elŭ fiind Vornicelŭ, adica slujbaşŭ cu carte Domnéscă în mână, singurŭ elŭ avea a'şĭ implini glóbele pe felŭ şi pe sama vitelorŭ ce aŭ făcutŭ stricăciunea, avêndŭ volnicie să iée de fieşcare vită ceea ce în porunca Domnéscă este scrisŭ, iar nu maĭ multŭ; iar pentru că se jăluesce Vladŭ cum-că din pricina împotrivireĭ zapciilorŭ ĭ-aŭ remasŭ şi până astăḑi pe la mulţĭ locuitorĭ glóbele, dupe foile de ispăşanie neîmplinite, la acésta are dreptate a i se împlini dreptulŭ sĕŭ de pe la aceĭ locuitorĭ, ca unulŭ ce aĭ cumpăratŭ slujba cu banĭ, şi găsimŭ cu cale să fie luminată poruncа Mărieĭ tale cu mumbaşirŭ către D-lorŭ Ispravniciĭ ceĭ ce se află acum, ca sĭ cerceteze, şi unde vorŭ dovedi D-lorŭ că are Vladŭ dreptate a se implini acele glóbe, să i le împlinéscă, urmândŭ întocmaĭ dupĕ coprinderea cărţeĭ Gospod.; iar pentru că se jălui Vladŭ cum-că D-luĭ Armaşu Manu, cumpărândŭ slujba vinăriciului îndată ce a orânduitŭ slujbaşĭ prin popóre, numaĭ decât l'aŭ popritŭ şi pe dênsulŭ de a maĭ căuta slujba Vornicieĭ, la acésta întrebatŭ fiindŭ Armaşulŭ nu tăgădui ḑicêndŭ că aşa s'arŭ fi coprinḑêndŭ în Domnescile ponturĭ cele pentru slujba vinăriciuluĭ, de care cercetândŭ noĭ condica Divanuluĭ în care sunt trecute aceste ponturĭ, nicăirĭ nu găsimŭ să scrie cum-că slujbaşiĭ vinăricerĭ să aibă a căuta şi slujba vornicieĭ şi a lua venitŭ ci încă maĭ vêrtosŭ li se poruncesce vinăricerilorŭ ca de glóbe să se feróscă. Decĭ dreptate are

www.dacoromanica.ro

Vladŭ, ca orĭ-ce glóbe se vorŭ fi luatŭ din plasa aceea, unde aŭ fostŭ elŭ vornicelŭ pe vremea de când l'aŭ opritŭ Armaşulŭ a'şĭ căuta slujba, tóte acelea să i le împlinóscă Vladuluĭ de la Armaşŭ, fiindŭ dreptŭ alŭ sĕŭ, care iarăşĭ înaintea D-lorŭ Ispravnicilorŭ să le dovedóscă Vladŭ şi pe cât va dovedi să-ĭ plătóscă Armaşulŭ, de care mĭcarŭ că şi D-luĭ Cluceru Istrate Creţulescu priu-tr'acéstă alegere arĕtă că la acésta aşa este obiceiŭ de se urméză în toţĭ aniĭ, adică de caută vinăricerĭ şi Vornicia în dólu cu viile până se culegŭ viile, dar şi de va fi cu adevĕratŭ acestŭ obiceiŭ este rĕŭ, nefiindŭ cuprinsŭ nicĭ în ponturile vinăricerilorŭ, nicĭ în cartea Vorniceluluĭ, şi nu aŭ vinăriceriĭ nicĭ o dreptate alta, de cât numaĭ ceea ce în ponturĭ le scrie. Iar Vornicia fiindŭ unŭ huzmetŭ Domnescŭ, care se vinde la cochiĭ vechĭ ca şi vinăriciulŭ, are a-şĭ căuta vornicelu venitulŭ acesteĭ slujbe până la împlinirea anuluĭ, fiind-că pe unŭ anŭ deplinŭ o cumpĕră. Iar pentru că se jăluesce Vladŭ, cumcă iĭ bate şi le face multe jafurĭ şi nedreptăţĭ, şi aducêndŭ pe Vladŭ inaintea dumisale şi înfăţişându-lŭ cu aceĭ locuitorĭ părîşiĭ luĭ, elŭ în locŭ de a'şĭ cunósce vina şi a se linişti strigarea acelorŭ locuitorĭ de mustrările ce-ĭ făcea d-luĭ pentru necuviincióse urmările luĭ, aŭ începutŭ a ḑice împotriva dumisale cuvinte de necinste şi ne maĭ putêndŭ nicĭ d-luĭ suferi necinstea şi cuvintele de ocară, ca unŭ Ispravnicŭ ce s'aŭ aflatŭ, l'aŭ bătutŭ, însă cu 10 sóŭ 15 toege iar nu maĭ multŭ, ci fiind-că şi din mărturiile ce s'aŭ adusŭ la cercetarea D-luĭ Cluceruluĭ Creţulesculuĭ se dovedesce, că Vladŭ aŭ rĕspunsŭ Armaşul ŭ cuvinte de necinste, este vinovatŭ, de vreme ce Armaşu se afla Ispravniculŭ judeţuluĭ, dregătorŭ alŭ Mărieĭ tale, şi nu i se cădea să aducă asupra Ispravniculuĭ cuvinte de ocară, şi de aceea nicĭ are dreptate să córă *satisfaţióne* la bătaia ce aŭ mâncatŭ; iar cea desĕvârşită hotărîre pentru tóte rĕmâne a se face de către Înălţimea ta. — 1794 Februarie 12.

Cod. XXVII, Fila 33. *Ianache Moruzu vel Vornicu.*

Io Alecsandru Const. Moruzi Vvod. i Gosp. Zemli Vlahscoe

Citindu-se înaintea Domnieĭ mele atât anaforaoa D-luĭ vel Vornicŭ cât şi apelaţia luĭ Vladŭ Polcovnicu, într'acestaşŭ chipŭ poruncimŭ Domnia mea, intâĭ pentru rămăşiţa slujbei ce se jăluesce că ĭ-aŭ rêmas neîmplinită, adică obicĭnuitele gloabe, ca Ispravniciĭ judeţuluĭ să cerceteze, pentru aceea ce va arĕta Vladu că'ĭ sunt asupră-le glóbe şi rĕmăşiţe de slujbe, şi păzindŭ fórte orânduiala ponturilorŭ, de la care va avea cu dreptate a lua să aĭbă a-ĭ împlini cu zapciĭ isprăvnicescĭ, ca să nu se păgubóscă; aşijderea şi pentru venitulŭ ce arĕtă că l'aŭ luatŭ Armaşŭ Manu, încât aŭ fostŭ cu vinăriciu, să cercetoze Vladu Polcovnicu, să dovedéscă glóbele i pripasurile i împlinirile Vornicieĭ ce va fi făcutŭ şi vorŭ fi luate de Armaşŭ Manu, şi aducêndŭ fóie dovedită şi adeverită de Ispravniciĭ judeţuluĭ aci la Domnia mea, vomŭ da poruncă de i se va împlini de la Armaşu Manulŭ. — 1794, Februarie 16.

Vel Logof.

www.dacoromanica.ro

O dare abuzivă în privinţa căria aŭ reclamatŭ vâtajiĭ din plaiurĭ contra ispravnicilorŭ a fostŭ acea prin care li să cerea câte unŭ jderŭ de fie-care.

Iată actele:

Prea Inălţate Dómne,

Cu lacrimĭ fierbinţĭ jăluimŭ milei şi bunătăţei Mărieĭ tale, că noĭ ticăloşiĭ fiindŭ că d-lorŭ boeriĭ ispravnicĭ ot. sud. Vâlcea aŭ pusŭ pe totŭ plaiulŭ ca să dóe jderĭ, şi noĭ vĕḑendŭ aşa că ne face mare strănsóre ne-amŭ pusŭ totŭ plaiulŭ şi amŭ cumpĕratŭ jderiĭ câte patrŭ la unulŭ, şi în urmă vĕḑendŭ că amŭ cumpĕratŭ jderiĭ n'aŭ vrutŭ să priméscă, ḑicendŭ să dămŭ banĭ, şi ne-aŭ făcutŭ de amŭ vêndutŭ jderiĭ cu scăḑĕnântŭ, adecă câte tal. 2 unulŭ, la care noĭ luminate Dómne, scimŭ că luminată porunca Mărieĭ tale nu este ca să dămŭ jderĭ; pentru care ne rugămŭ Mărieĭ tale să te milostivescĭ asupra nóstră ticăloşilorŭ, să fie luminată porunca Mărieĭ tale să scimŭ şi noĭ ticăloşiĭ, iară de unde nu să ni se facă împliuire, că noĭ amŭ datŭ câte talerĭ 5 de jderŭ, ca noĭ luminate Dómne acestŭ obiceiŭ nu l'am avutŭ, şi ceremŭ mila Mărieĭ tale.

Robiĭ Mărieĭ tale, noĭ toţĭ plăiaşiĭ ot. plaiulŭ Cozieĭ sud. Vălcea.

Asupra acesteĭ reclamaţiunĭ Domnitorulŭ pune următórea resoluţiune:

Io Alecsandru Costantinŭ Moruzi Voivodu.

Pentru acéstă pricină amŭ luatŭ Domnia mea pliroforie din codicile Divanuluĭ că obiceiulŭ vechiŭ a fostŭ, din ce se prindea de eĭ să dée ploconŭ la ispravniciĭ judeţuluĭ, precum vĕḑumŭ că la lét 1792, s'aŭ făcutŭ cercetare cu intradinsulŭ boerulŭ orânduitŭ la faţa loculuĭ Pahar. Ioniţă, carele aşa aŭ doveditŭ iarăşĭ prin vătafiĭ vechĭ şi totŭ cam cu sciinţă, decĭ cum că aŭ ispravniciĭ câte unŭ jderŭ numaĭ de la potecaşĭ însă, iar nu şi de la cei-l-alţĭ locuitorĭ aĭ plaiuluĭ, acesta este dovedită; dreptŭ aceea poruncimŭ Domnia mea, D-vóstră ispravnicilorŭ de este precum jăluiră aceştia, că nu aţĭ vrutŭ să primiţĭ jderulŭ cerêndu-le banĭ, rea v'a fostŭ urmarea; acésta rĕmâne în voia lorŭ de vorŭ vrea de sineşĭ, ca să vĕ dée banĭ pentru jderŭ, şi aducêndu-vĕ jderulŭ vĕ poruncimŭ să fiţĭ datorĭ a primi jderulŭ, fără de a le cere banĭ, şi fiindŭ că, în cercetările ce s'aŭ făcutŭ nu se pomenesce de la totŭ plaiulu, să nu vĕ îndrăzniţĭ dară peste obiceiŭ a face urmare, cu cerere de la cei-lalţĭ locuitorĭ, că numaĭ pentru potecaşĭ este obiceiulŭ vechiŭ şi Domnésca nóstră poruncă. — 1794 Martie 27.

Cod. XXVII. Fila 226—227.

Nu numaĭ din plaiulŭ acesta şi nu numaĭ pentru nelegiuita dare a jderilorŭ se tânguescŭ plăiaşiĭ, ci şi din alte plaiurĭ şi contra altorŭ

www.dacoromanica.ro

avaeturĭ. Domnitoriulŭ se vĕḑu silitŭ în 26 Ianuarie 1794 a scrie boerilorŭ din Divanŭ următórea carte:

Io Alexandru Costan. Moruzi Voevodŭ.

Cinstiţilorŭ şi credincioşĭ boerilorŭ Domnieĭ mele, D-vóstră veliţilorŭ Dvornicĭ de ţóra de susŭ şi de josŭ, fiind-că din jălbile locuitorilorŭ plaiurilorŭ ne-amŭ însciinţatŭ Domnia mea pentru avaeturile vătaşilorŭ de plaiŭ, carĭ sunt obişnuite a se da la dregătoria Vornicilorŭ marĭ, cum-că de la o vreme încóce încărcându-se peste obiceiŭ şi peste mĕsură, încât nu este starea şi puterea plaiuluĭ a rĕspundo vătavuluĭ la netrebnicĭ, şi nu potŭ ceĭ vrednicĭ din slujbă şi primiţĭ de locuitorĭ de a se afla în tréba acésta, după cum veţĭ vedea şi acestea patru jălbĭ ale locuitorilorŭ din patru plaiurĭ; poruncimŭ dară D-vóstră, ca împreunându-vĕ la unŭ locŭ, unde pliroforisindu-vĕ de obiceiŭ ce aŭ fostŭ, vĕḑêndŭ şi condica Divanuluĭ, să chibzuiţĭ cu drĕptă mĕsură pentru tóte plaiurile avaetulŭ ce este cu cale spre a se arĕta Domnieĭ mele, ca să dămŭ nizamulŭ aicea, spre a nu putea nicĭ vătaşiĭ a face cu pricina acésta vre-unŭ felŭ de urmare împotrivă. — 1794, Ian. 26.

Cod. XXIII, Fila 198.

Acestŭ pitacŭ se pare că aŭ supĕratŭ multŭ pro marii Vornicĭ şi Domnitorulŭ se sfiesce de a maĭ urmări abusurile din tóte plaiurile mărginindu-şĭ cartea numaĭ la ţéra de susŭ. [1]

Cu tóte acestea la 27 Februarie 1794 Domnitorulŭ scrie din noŭ caimacamuluĭ Craioveĭ, denunţându-ĭ prelevarea uneĭ dărĭ abusive de 5 leĭ de potecaşŭ, în favórea ispravnicilorŭ de Vâlcea şi ordonă încetarea acestuĭ abusŭ.

Iată cartea acésta:

Io Alecs. Cost. Moruzi Voivodu.

Cinstitŭ şi credinciosŭ boeriulŭ Domnieĭ mele, D-ta Nicolae Hangerlàu biv. vel hatmanŭ caimacamulŭ Craioveĭ, sănătate; potecaşiĭ din plaiurile sud. Vâlcea aŭ datŭ jalbă Domnieĭ mele, cum-că vătavulu lorŭ de plaiŭ le cere câte tal. 5 cu nume de obiceiŭ, pentru care veĭ sci, că vătavulŭ nu are pentru slujba luĭ altŭ obiceiŭ decât numaĭ acelea ce se cuprindu în cartea Domnieĭ mele de vătăşie, iară de este cerere a ispravnicilorŭ, pentru aceea s'aŭ datŭ porunca Domnieĭ mele în trecutele ḑile după obiceiulŭ ce aŭ fostŭ, şi fiĭ D-ta sănătosŭ. 1794, Febr. 27.

Cod. XXIII.

1. In cod. unde amŭ descoperitŭ cartea de susŭ cetimŭ îndată nota:

« Acestŭ pitacŭ în urmă prefăcêndu-se s'aŭ făcutŭ către D-luĭ Banulŭ şi Vorniculŭ de ţóra de susŭ. »

www.dacoromanica.ro

XII

Dările sub Domnia luĭ A. Moruzi.

In capitolulŭ precedentŭ ne-amŭ ocupatŭ de privilegiaţĭ, de boerĭ şi de scutiţĭ. E loculŭ a ne ocupa de *dărĭ*, cu atât maĭ multŭ, că, pe când Dionisie Fotino scrie, că Moruzi «a guvernatŭ ţéra fórte bine...» şi s'a arĕtatŭ către poporŭ ca nime altulŭ cu blândeţe şi cu dreptate,[1] Dionisie Eclesiarchulŭ îlŭ descrie ca pre unŭ Domnŭ avarŭ, lacomŭ de banĭ şi căutândŭ a face avere chiar şi din calămităţile publice.[2]

Vomŭ vedea şi aci că adevĕrulŭ este la mijlocŭ.

Să dămŭ maĭ înainte de tóte locŭ următoruluĭ documentŭ de reorganisare a diferitelorŭ serviciĭ ale visterieĭ, din 1795:

«Cinstitŭ şi credinciosŭ boerule alŭ Domnieĭ mele, Dumnéta Ienache Văcărescule vel Vist. printr'acestŭ Domnesculŭ nostru hrisovŭ se face Dumitale şi tuturorŭ celor-l-alţĭ boerĭ dregĕtorĭ aĭ visterieĭ Domnieĭ mele însciinţare, că statornicia orânduelilorŭ celorŭ bine întocmite, cum că pricinuesce şi odihna şi folosulŭ la obşte, nu este nicĭ unŭ felŭ de îndoială, de vreme ce orânduelile tuturorŭ pricinilorŭ, şi maĭ vêrtosŭ a celorŭ ce sunt maĭ de sĕvêrşitŭ, bine închipuindu-se şi întocmindu-se odată, de nu se vorŭ păzi cu statornicie neschimbată, aceĭ ce sunt supuşĭ sub acestea orânduelĭ, nu potŭ avea nicĭ o dată odihnă în linisce, cu a-şĭ pune petrecerile lorŭ întru curgere de unŭ felŭ de rânduială, şi să scie cu ce mijlocŭ să pótă griji de alte folositóre agoniselĭ, unde fără nicĭ unŭ cuvêntŭ rĕmânŭ a fi lipsiţĭ de folosurile lorŭ celea maĭ multe orânduelĭ ale Domnesceĭ oblăduirĭ, şi a sĕvêrşireĭ acelorŭ maĭ trebuincióse pricinĭ, fiindŭ legate şi după tótă cuviinţa aşeḑate la visterie, face şi trebuinţă ca să se păzéscă cu o neschimbată şi nestrămutată statornicie în tótă vremea; şi de vreme ce toate acestea pricinĭ sunt din vechime orânduite la deosebite numirĭ *de condee ale visterieĭ ce se numescŭ şi calemurĭ, carĭ s'aŭ împodobitŭ şi cu stare de dregătoriĭ, şi face trebuinţă, şi hotărîmŭ ca aceştĭ dregătorĭ ce se vorŭ afla la acestea calemurĭ, alegêndu-se când va fi trebuinţa de a se orândui, să nu se maĭ pótă schimba nicĭ o data, fără a cădea în vre-o vinŭ vĕḑută, cercetată şi cunoscută*, că este cuviinţă de a lipsi, şi atuncĭ tótă cercetarea şi alegerea pricineĭ însciinţându-se cu anaforaoa domnieĭ tale la Domnia mea, să

1. Tom. II, pag. 128.

2. Dionisie Eclesiarchulŭ ḑice, că Alecsandru Moruzi aŭ adunatŭ multă avuţie, îngreuindŭ şi dăjdiile raelelorŭ. Acéstă aserţiune a luĭ se va fi referindŭ, credemŭ, la faptulŭ că, pe lângă tarifulŭ vămilorŭ, fixatŭ după coprinderea tratatelorŭ de la Şiştovŭ şi Iaşĭ (1791—92), Domnitoriĭ Mihaiŭ Suţulŭ şi Moruzi aŭ maĭ impusŭ şi alte taxe supuşilorŭ rusescĭ şi austriacĭ.

www.dacoromanica.ro

se facă alegere de altŭ obrazŭ practicosŭ şi cu sciinţă de acea meserie, şi arĕtându-se la Domnia mea, să se orânduiască de înşi-ne Domnia mea, şi prin caftanŭ, precum este obicĭnuitŭ şi întocmitŭ de maĭ înainte; şi de vreme ce acéstă statornicie este trebuinciósă de a se întinde şi la celea în parte, pentru ca să se pótă păzi maĭ cu scumpĕtate la totulŭ acelorŭ părţĭ, socotindŭ Domnia mea că şi sameşiĭ de pe la tóte judeţele se cuvine ântêiŭ a fi ómenĭ de cinste şi cu sciinţă de socotelĭ şi pracsis la ale judeţuluĭ unde se vorŭ orândui, apoĭ acestŭ felŭ fiind, să fie şi eĭ nelipsiţĭ în tótă vremea din sameşie, fără vină cercetată şi arĕtată prin domnia ta la Domnia mea; hotărîmŭ ca de acum înainte tóte sameşiile de pe la tóte judeţele să fie legate la visteria Domnieĭ mele, şi de sameşiĭ judeţelorŭ, făcêndŭ alegere Dumnéta vel Vist. să-ĭ orânduescĭ şi să li se dóe cărţile Domnieĭ mele de la visterie la mână, fără de a li se pricinui vre-o cheltuială cât de mică cu numire de avaetŭ, prin care să fie deapururea sameşiĭ neschimbaţĭ, când vorŭ sluji cu dreptate, iară când se vorŭ arĕta de D-lorŭ ispravniciĭ judeţuluĭ că aŭ căḑutŭ în vre-o vină, făcêndu-şe cercetare la judecata visterieĭ, şi dovedindu-se vina lorŭ să se aréte cu anaforaoa D-tale la Domnia mea, şi atuncĭ făcêndu-se de către Domnia ta alegerea de altŭ sameşŭ să-lŭ orânduescĭ cu carte Domnéscă, şi sameşulŭ să aibă să păzéscă tóte socotelile judeţuluĭ şi să ţie de tóte catastişe curate şi să aibă în tótă vremea estracturĭ şi de bresle şi de birnicĭ şi de ajutóre şi de posluşnicĭ şi de slujitorĭ, de surugiĭ şi de scutelnicĭ şi de verĭ-ce orânduială a visterieĭ, şi să aibă de tóte acestea condicĭ curate, şi să ţie în păstrare tóte poruncile Domnescĭ, ce se trimetŭ la judeţŭ, către Dumnélorŭ Ispravniciĭ, de la Visterie, neamestecându-se la trebile condicărieĭ judeţuluĭ, ce sunt pricinĭ ale Divanuluĭ Domnieĭ mele, şi să fie sîrguitorĭ la tóte celea ce vorŭ ḑice Dumnélorŭ Ispravniciĭ să săvêrşască, şi să nu pricinuiască cusurŭ nicĭ-odată la ale meserieĭ lorŭ şi ale supunereĭ lorŭ, fiindŭ la tóte acestea ascultătorĭ şi sîrguitorĭ, şi pentru ostenéla lorŭ, să aibă plată de la visteria Domnieĭ mele câte talerĭ treĭ-ḑecĭ şi cincĭ la o sémă, de la tóte semile celea întocmite, şi de la amândoĭ Dumnélorŭ Ispravniciĭ câte talerĭ treĭḑecĭ şi cincĭ, adecă de la unŭ Ispravnicŭ po tal. şópte-spre-ḑece şi jumĕtate la o sémă. Acéstă bună întocmire şi aşeḑămêntŭ ce l-amŭ hotărîtŭ Domnia mea printr'acestŭ hrisovŭ alŭ Domnieĭ mele pentru statornicia orînduelilorŭ ţĕreĭ celorŭ întocmite de la Visterie, poruncimŭ şi Dumitale vel Vist. şi tutulorŭ altorŭ boerĭ, ce după vremĭ vĕ veţĭ afla întru acéstă dregătorie, cu tótă scumpĕtatea să urmaţĭ şi să o păziţĭ, căcĭ dintr'acésta arŭ isvorî şi odihnă şi folosulŭ la obşte şi înlesnirea săvêrşireĭ tuturorŭ orânduelilorŭ ţĕreĭ, şi pricinilorŭ Visterieĭ celorŭ bine întocmite şi aşeḑate fără smintélă şi greşală, şi acestŭ hrisovŭ trecêndu-se în condicele Divanuluĭ şi a Visterieĭ Domnieĭ mele, să se dóe la sfănta Metropolie a fi spre păstrare; şi s'aŭ adeveritŭ hrisovulŭ acesta cu însăşĭ credinţa Domnieĭ mele, Io Alecsandru Costandinŭ Moruzi Vvd. şi cu credinţa prea iubiţilorŭ Domnieĭ mele fiiĭ: Costandinŭ Vvd. Dumitraşco Vvd. Nicolae

www.dacoromanica.ro

Vvd. martorĭ fiindŭ şi Dumnélorŭ cinstiţĭ şi credincioşiĭ boerĭ veliţĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ mele: Pan Nicolae Brâncovénŭ vel Banŭ, Manolache Brâncovénŭ vel Vorn. de ţéra de susŭ, Costache Caragea vel Hatm, Dumitrache Manulŭ vel Spăt. Nicolae Filipescu vel Logof. de ţéra de susŭ, Costache Ghica vel Vorn. de ţéra de josŭ, Radu Slătinénu vel Vorn. Manolache Grădişténu vel Vorn. Costache Ştirbeiŭ vel Logof. de ţéra de susŭ, Mateiŭ Fălcoiann vel Vorn. alŭ politieĭ, Lucache Arghiropolu vel Post. Dumitrache Hangerlăŭ vel Comisŭ. Dumitraşco Racoviţă vel clucerŭ. . . . . vel Păhar. Grigorie Bălénu vel Stolu. Atanasie vel Serdarŭ. Ioan vel Medelnicerŭ. Costache Câmpinénu vel Slugeru, Grigorie vel Pit. şi Ispravnicŭ fiindŭ Dumnélui Nicolae Filipesculŭ vel Log. de ţéra de susŭ; şi s'au scrisŭ hrisovulŭ acesta la alŭ treilea anŭ dintru întâia Domnie a Domnieĭ mele aicĭ în oraşulŭ scaunuluĭ Domnieĭ mele Bucurescĭ, la aniĭ de la zidirea lumeĭ 7303, iară de la Domnulŭ Dumneḑeŭ şi mântuitorulŭ nostru Isusŭ Hristosŭ 1795 Mart. 19 de Răducanŭ Poenariu biv. 3-lea Logof. Condicarŭ.

Cod. XXVI. Fila 255.

Prefaceri în dări şi în modulŭ loru de aşeḑare maĭ deosebite nu găsimu sub Domnia luĭ Ales. Moruzi. Să le trecemŭ în revizie pe cele maĭ de căpetenie.

Vomŭ nota maĭ ântêiŭ înfiinţarea la 1794 Mart a uneĭ noue funcţiunĭ: *Vornicia de Bucurescĭ*. Acéstă funcţiune o propusă Divanulŭ cu misiunea de a controla catagrafiarea nouă a Bucurescilorŭ, şi perceperea dărilorŭ de la locuitoriĭ din mahalale. Moruzi Vodă observĕndu că se face unu abuzŭ mare în paguba Visterieĭ, aşeḑându-se la *ruptă* cu locuitoriĭ din mahalalele Bucurescilorŭ, nesce ţĕranĭ, carĭ locuiaŭ nu în Bucurescĭ, ci la sate, prin judeţe, aŭ aprobatŭ unŭ nizamŭ noŭ alŭ dăjdiilorŭ din Capitala ţĕreĭ.

Primulŭ Vornicŭ de Bucurescĭ fu Mateĭ Fălcoianu, fostul Agă alŭ oraşuluĭ sub administraţiunea luĭ Coburgu. Dămŭ aci în note rezumatu din actele relative la înfiinţarea Vornicieĭ de Bucurescĭ şi la afacerea biruriloru din mahalale.[1]

1. In 1794 Martie Moruzi Vodă, preocupatŭ de îndreptarea financelorŭ, şĭ-a purtatŭ atenţiunea asupra repartiţiuneĭ dajdieĭ în Bucurescĭ. Acésta dete locu unorŭ lucrărĭ carĭ merită tótă atenţiunea istoriculuĭ şi economistuluĭ.

Domnitorulŭ în cursulŭ luneĭ Martie printr'unŭ pitacu provócă Divanulŭ să se adune spre a cerceta situaţiunea dăjdiilorŭ în banĭ a oraşuluĭ Bucurescĭ şi să propună îndreptările dorite. La 28 Februarie 1794 boeriĭ divauiştĭ supunŭ anafora luĭ Moruzi, prin care ḑicŭ, cĭ aduuându-se «amŭ făcutŭ chibzuire cu toţiĭ de obşte asupra acesteĭ pricinĭ şi tótă acéstă mare neîntocmire, nedreptate şi pagubă visterieĭ o scim că curge de la lót. 1765 şi tótă pricina este că ne fiiudŭ *cislă* dupĕ dreptate în mahalale, precum şi în tótă téra **şi precum a fostŭ din începutulŭ ţĕriĭ şi până atuncĭ**, nu numaĭ că se năpăstuescŭ

www.dacoromanica.ro

Din causa *cisleĭ,* care se aplica și în orașe, județulŭ adecă

ticăloșiĭ ce daŭ acéstă puțină ruptă, căcĭ daŭ numaĭ eĭ, iară câțĭ după catagrafie aŭ venitŭ cu locuința în mahalale nu le facŭ nicĭ unŭ felŭ de ajutorŭ și așa urmândŭ, nu numaĭ că se adună mulțime de ómenĭ din alte părțĭ și aceia după ce iaŭ tóte alisverișurile pământenilorŭ nefăcêndŭ nicĭ un ajutorŭ visterieĭ, pricinuescŭ și atâta scumpĕtate, în cât-va să rĕmâe a nu se maĭ putó hrăni locuitoriĭ orașuluĭ și a nu maĭ puté petrece și a-șĭ ține viața din ḑi pênĕ 'n ḑi. Deosebitŭ de acésta, se maĭ pricinuesce și altă pagubă nevĕḑută visterieĭ, căcĭ *dosescŭ birniciĭ de prin sate și năvălescŭ aice a petrece fără de dajdie* și aicĭ ne fiindŭ cislă, birnicilorŭ Bucurescenĭ nu le dă nicĭ unŭ ajutorŭ, căcĭ birulŭ acestora este cu rupta; pagubă și sărăciă pricinuescŭ fórte mare Bucurescenilorŭ, căcĭ adunându-se mulțime scumpesce și pânea și carnea și zarzavaturile și lemnele și porturile, maĭ pe scurtŭ în cât nu vorŭ să maĭ aibă mijlocŭ a putea trăi Bucurescenii dintr'acéstă neîntocmire.»

Curiósă doctrină! Inmulțirea orășenilorŭ considerată ca o nenorocire!

Boeriĭ divanișteĭ chibzuescŭ și vĕdŭ îndreptarea rĕuluĭ prin aplicarea unorŭ hotărîte ponturĭ. Maĭ întâiŭ de tóte eĭ cerŭ Domnitoruluĭ *facerea uneĭ nouĕ catagrafiĭ și rânduirea uneĭ autoritățĭ speciale* asupra dăjdiilorŭ Bucurescilorŭ. Până acum Agia adică Poliția avea misiunea percepereĭ dărilorŭ prin mahalale și judecarea reclamațiunilorŭ relative la dărĭ. In locul Agieĭ divanulŭ propune rânduirea uneĭ *„dregătoriĭ ne maĭ avêndŭ altă trĕbă precum are Agia"* ca să aibă «vreme a căuta tot-d'a-una pricinele dăjdiilorŭ cu dreptate și cu înțelepciune.» Divanulŭ ḑice, că la acé dregătoriă specială «să se orânduiască din veliții boerĭ unulŭ purtătorŭ de grijă asupra dajdiilorŭ Bucurescilorŭ verĭ cu ce nume se va găsi cu cale.» Pentru primele lucrărĭ să se dée acestuĭ boerŭ ajutorulŭ încă a doĭ boerĭ, «ca prin chibzuire între eĭ să se dée acestŭ nizamŭ și după acea să rĕmână tróba la acelŭ boierŭ orânduitŭ.»

Eacă și analisa „ponturilorŭ" după care este a se face lucrarea în cestiune:

a) Boeriĭ rênduițĭ adunândŭ pe toțĭ mahalagiiĭ, după ce le vor ceti porunca domnéscă și îșĭ vorŭ arĕta *meemurietulu* și luândŭ în scrisŭ pe toțĭ locuitoriĭ mahalaleĭ. să facă catastifŭ curatŭ de toțĭ aceĭ carĭ aŭ cărțĭ domnescĭ la mână, adecă de *neamurĭ*, de *mazilĭ,* de *breslașĭ vechĭ*, de apĕrare, pecetluiturĭ slujitorescĭ, scutelnicĭ ce se află locuitorĭ în fiesce mahala *și să nu supere pe nicĭ unulŭ*, fără numaĭ de aceste brésle făcêndŭ catastișe deosebite să le aréte la visterie.

b) Pe slugile boerescĭ, ce se numescŭ posluș nicĭ, să nu-ĭ supere întru nimica, fără numaĭ să le cérĕ rĕvașele ale stăpânilorŭ lorŭ, ca să se încredințeze că sunt ómenĭ aĭ stăpânilorŭ lorŭ, și făcêndŭ catastihŭ să-lŭ aróte la visterie.

c) Pre neferĭ și tufecciĭ, deliĭ, arnăuțiĭ spătărescĭ, agescĭ, câțĭ vorŭ avé memhururĭ la mână, pe chipurile lorŭ să nu-ĭ supere, și făcêndŭ catastihŭ să-ĭ aróte la visterie.

d) Neguțitorĭ aleșĭ séŭ lipscanĭ séŭ cumpaniștĭ ce vorŭ avé pamestiĭ și nu vorŭ fi la o bréslă, iarășĭ să nu-ĭ supere, ci făcêndŭ catastihŭ de dênșiĭ să se aréte la Domnie.

e) Pre cei-l-alțĭ ce vor maĭ găsi în mahala locuitorĭ, séŭ în casele lorŭ, séŭ chiriașĭ, séŭ găzduițĭ, afară din breslele ce s'aŭ ḑisŭ maĭ susŭ, adunându-ĭ

www.dacoromanica.ro

primarulŭ, avé grijă să nu se mute din oraşŭ *birnicii*, până ce nu eraŭ

pe toţĭ câţĭ vorŭ avé ţidule domnescĭ de *ruptă*, să le iée de la dênşiĭ şi unindu-ĭ cu cât se arétă într'acestŭ pontŭ să se aşeze de la *pervii sêma* câte tal. 1 pol. la o sémă veche şi pe aceştĭ banĭ să le poruncéscă să 'şĭ facă *cislă* între eĭ dupè starea şi puterea fie-căruia înaintea boerilorŭ orânduiţĭ. Şi *atâtu* **strĕinii** cât şi pămênteniĭ să intre într'acestŭ mijlocŭ într'acéstă *cislă* şi orânduindŭ vătăjelŭ, omŭ de ispravă, în mahala, să le strângă dajdea la fie-care sémă. Şi *pe acelŭ vătăjelu să-lŭ plătéscă mahalaua pentru ostenêla sa.*

f) Semile să âmble cu ale ţĕreĭ, socotindu-se câte taleri 1 pol vechiŭ de lude căcĭ . . . . . ajutóre şi *Haraciulŭ* 2 pol. vechĭ la vreme.

g) Din catastişele ce vorŭ da boeriĭ la Domnie, în urmă de se va da vre-unulŭ la birŭ se va adăoga în cislă dupè starea şi puterea sea.

h) Zapciiĭ strîngătorĭ de banĭ să nu *aibă pentru dajdie* **să bată vre-unŭ omŭ**, nicĭ pe vătăjelŭ, nicĭ pe vre-unŭ birnicŭ, şi pe ceĭ ce va arĕta vătăjelulu că nu-şĭ dă dajdea să-lŭ ardice şi să-lŭ ducă la boerulŭ orânduitŭ şi de acolo se va face împlinire.

i) Scutelnicĭ cu pecetluitŭ să nu se dée din Bucurescĭ nicĭ odată.

k) *Starostea de strĕinĭ de totu să lipséscă*, căcĭ orânduindu-se dajdea oraşuluĭ prin cislă stărostia pricinuesce amestecătură, la orânduiala întocmireĭ acesteia; să nu lipséscă însă meseria stărostiei din orânduială, ci iarăşĭ să se urmeze în tocmaĭ, de vreme ce sunt streinĭ din alte ţerĭ carĭ mergŭ şi viŭ şi nu sunt stătătorĭ aicĭ şi aceia a intra în cislă nu se cuvine, ci să-şĭ dée dajdia câte 22 parale pe lună cum aŭ fostŭ acésta în meserie; iar de boerulŭ orânduitŭ cu deosebitŭ condeiŭ şi la acéstă bréslă să între străiniĭ din alte părţĭ neînsuraţĭ şi carĭ mergŭ şi vinŭ şi de aceştia încă care va şedé maĭ multŭ de unŭ anŭ şi se va cunósce că are să rĕmâie aice, să intre în cislă, iar streiniĭ însuraţĭ să se aşeze în cislă.

l) La acéstă dregătorie să se orânduiască unŭ logofĕtŭ şi unŭ vătafŭ şi sub ascultarea sea să aibă 40 slujitorĭ cu pecetluiturĭ, de ómenĭ fără pricină, pentru a-ĭ da lîngă zapciĭ. Să aibă grosŭ pentru a ridica pentru dajde şi rĕmăşiţurĭ, iar nu pentru o madea englimaticéscă, la carele să nu se amestece; să póte judeca şi birnicŭ cu birnicŭ pentru pricinĭ politicescĭ adecă madele de locurĭ călcate, prăvăliĭ, case şi de acestŭ felŭ maĭ vêrtosŭ când se va rândui cu poruncă Domnéscă.

In puţina nóstră socotélă acestea se putură găsi pentru nizamulŭ acesteĭ trebuincióse pricinĭ; iar înţelepciunea Mărieĭ tale va maĭ adáoga câte sunt maĭ cuviincióse pentru întocmirea desăvêrşitŭ.»

Cod. XXVII, Inventarulŭ 8, fila 9.

Domnitorulŭ aprobă în 5 Martie 1794 propunerea cu acestŭ nizamŭ. Elŭ numesce dregătoria cea nouă finanţiară cu numele de «vel Vornicŭ de Bucurescĭ, carele de acum va avé tótă epistăsia acósta asupra întocmireĭ dăjdiilorŭ şi a strângerilorŭ, fiindŭ datorŭ a arĕta către Domnia mea tóte câte din ponturile de maĭ josŭ şi din altele trebuincióse se vorŭ socoti pentru păzirea buneĭ orânduele a dreptăţeĭ şi a întocmireĭ ceĭ fórte trebuincióse, spre a se pune în lucrare cu celŭ maĭ cuviinciosŭ chipŭ şi bună chibzuire.»

Domnitorulŭ numesce vel Vornicŭ alŭ politieĭ Bucurescĭ pe Mateĭ Fălcoianu, îndată dupè aprobarea nizamuluĭ.

www.dacoromanica.ro

scăduţĭ de la catastihulu dajnicilorŭ. Perceperea în genere se făcé cu neomenóse procedărĭ. Amŭ apucatŭ şi noĭ ḑilele în carĭ ţĕraniĭ erau puşĭ la fumŭ de potlóge şi bătuţĭ ca să-şĭ plătéscă birulŭ. [1]

La 1794 Martie 15, ca aplicaţiune a nizamuluĭ întocmitŭ a Vornicieĭ de Bucurescĭ, noulŭ vornicŭ alŭ oraşuluĭ, Mateĭ Fălcoianu, procede imediatŭ la cercetarea mahalalelorŭ şi în 14 Martie 1794 aduce anafora Domnitoruluĭ spunêndu-ĭ, că «făcêndŭ cercetare mahalelorŭ acum cu scrisulŭ catagrafieĭ Bucurescilorŭ, se găsi vre-o câte-va nume de la o sémă din mahalale lipsă din birnicĭ, de care apucândŭ pe zapciĭ 'mĭ arĕtară că pricina este aşa, adecă cu dajdea lorŭ sunt legaţĭ aicĭ în Bucurescĭ, iară starea cu casele loru se află şeḑĕtorĭ pe afară prin judeţe, ci de se va găsi cu cale de către Înălţimea ta părerea mea ar fi maĭ cu cuviinţă ca să fie scăḑute mahalalele Bucurescilorŭ cu numele şi baniĭ şi să se încarce judeţele pe unde se află şeḑĕtorĭ cu ludele lorŭ, porancindu a li se lua şi sineturile de la mână şi pentru a fi sciuţĭ iată se arĕtă maĭ josŭ anume fie-care şi cu baniĭ ce sunt legaţĭ.»

Urméză lista ţĕraniloru birnicĭ din judeţulŭ Săcuenĭ, Prahova şi Ilfovŭ. Ceĭ maĭ greŭ impuşĭ plătescu 12 talerĭ ca ruptă, mijlocaşiĭ 9 tal. şi codaşii ruptaşĭ câte tal. 7 şi 60 banĭ.

Domnitorulŭ ordonă în 15 Martie 1794 mareluĭ visternicŭ să aducŭ la împlinire propunerea mareluĭ vornicŭ de Bucurescĭ, să se ia sineturile de la mâna colorŭ arĕtaţĭ în listă şi să se reprimandeze aspru ispravniciĭ că aŭ toleratŭ asemene neregularităţĭ.

La 18 Martie Vorniculŭ de Bucurescĭ Mateĭ Fălcoianu maĭ aduce Domnitoruluĭ altă anafora cu altă listă de dajdie carĭ sunt trecuţĭ ca ruptaşĭ în mahalale dar locuescŭ la ţéră. Domnitorulŭ, la 19 Martie, ordonă visterieĭ să încarce judeţele cu aceste birurĭ şi să li se iée pecetluiturile de *ruptă* (Cod. XXVII fila 20 invent. 3).

Asemene mĕsurĭ se repetă apoĭ de maĭ multe orĭ. (Veḑĭ în anexă anaforaoa după inventarulŭ 7 din Cod. XXVII fila 12 verso pentru înscrierea la dajdie în judeţulŭ Săcuenĭ de ruptaşĭ din Bucurescĭ).

1. Eacă un casŭ de reclamaţiune contra zapciilorŭ perceptorĭ:

La 1794, Februarŭ, Ilie judeţulŭ adecă primarulŭ oraşuluĭ Slatina, cu orăşaniĭ s'aŭ jăluitŭ luĭ Vodă că sunt încărcaţĭ la «*suma liudeloru*» ce pórtă pe anŭ 70, fiind-că uniĭ din eĭ aŭ fugitŭ unde nu se scie şi alţiĭ aŭ muritŭ. Maĭ sunt asupriţĭ luându-li-se caĭ de olacŭ şi din ceĭ ce aŭ menziluri şi din ceĭ carĭ n'aŭ. Asemenea şi ispravniculŭ lorŭ Costache biv. 3-lea Logof., când i se jăluescŭ pentru asupririle ce suferŭ, în locŭ de a-ĭ mângăé şi a le face dreptate îĭ bate şi cu vină şi fără de vină. Li-aŭ maĭ luatŭ şi 14 ómenĭ din fruntaşĭ şi i-aŭ făcutŭ lumînărarĭ aĭ D-luĭ. S'aŭ jăluitŭ încă odată luĭ Vodă şi jalba lorŭ aŭ fostŭ trămisă în cercetarea tocmaĭ a ispravnicilorŭ. Se maĭ jăluescŭ din noŭ. Vodă a rênduitŭ pre marele Vistierŭ să cerceteze. Acesta însă, la 15 Febr. propune luĭ Vodă, prin anafora, să se trămită în cercetare la faţa loculuĭ pre «unulŭ din slugile Mărieĭ tale» . . . şi cât pentru bătăile ce le dă ispravniculŭ Costache, fiindŭ adevĕratŭ, să-ĭ poruncéscă Măria Ta cu deosebită luminata carte a nu-ĭ maĭ bate, iar pentru luarea cailor de uniĭ şi alţiĭ cu poruncă şi fără de poruncă, să se bărăzéscă la mâna orăşenilorŭ o

www.dacoromanica.ro

O altă regulare din respectŭ financiarŭ rezultă din nizamulŭ de care vorbirămŭ. Sudiţiĭ streinĭ, sunt clasificaţĭ în douĕ categoriĭ: ambulanţĭ holteĭ şi neînsuraţĭ. Aceste douĕ categoriĭ de ómenĭ plătescŭ darea lorŭ în banĭ în modŭ diferitŭ, dar nu se potŭ esclude de la *cislă*, în interesulŭ uşurăreĭ mahalalelorŭ.

Armeniĭ sunt şi eĭ regulaţĭ la birŭ hotărîtŭ. La 1794 eraŭ numaĭ 40 de armenĭ birnicĭ în Bucurescĭ. Eĭ sunt din noŭ recunoscuţĭ ca *bréslă* şi A. Moruzi le dă unŭ noŭ hrisovŭ de recunóscere. [1]

Dar să cercetămŭ în deosebĭ diversele birurĭ maĭ importante:

Birulŭ în banĭ. Acestŭ birŭ pe capŭ continuă a se a plăti de sate, prin cislă pe liude. Ca să nu rĕmână încărcatŭ unŭ satŭ cu birulŭ cisluitŭ pe fie-care sătĕnŭ, nu era liber a se strămuta nicĭ unŭ ţĕranŭ din satulŭ unde l'aŭ scrisŭ catagrafia, orĭ *aşeḑĕmêntulŭ*, cum se ḑicea acumŭ 100 de anĭ. Iată unŭ actŭ din care se póte vedea, pe deoparte acésta, şi pe de alta cum de dajdia în banĭ era scutitŭ ţĕranulŭ *catanŭ* spătăréscă. Scutiri'e de acestŭ birŭ se maĭ fácĕŭ şi pentru causă de infirmitate, orĭ ca recompensă, precum s'aŭ veḑutŭ maĭ susŭ, la capitolulŭ din urmă unŭ numĕrŭ de acte de scutirĭ.

Io Alexandru Const. Moruzi Vvd. i Gospodarŭ Zem. Vlahscoie.

Radulŭ ca unulŭ ce are pecetluitulŭ Domnieĭ mele la mânile luĭ de catană spătărească, să rĕmâie nesupĕratŭ din sătenĭ, ca să'şĭ pórte slujba, iară

luminată carte a Mărieĭ Tale, slobodă, poruncitóre ca numaĭ celorŭ ce vorŭ avé poruncĭ domnescĭ la mână să le dée caĭ de olacŭ . . . . fiind-că în oraşŭ nu este postă . . . Şi pentru aceĭ 14 lumînărarĭ ispravnicescĭ să-ĭ dée la birŭ ca să se ajutoreze cu dênşiĭ la rĕspunderile orînduelilorŭ Visterieĭ » . . . Orăşeniĭ se mulţămescŭ cu acéstă dare la birŭ a celorŭ 14, ḑice Visterniculŭ, şi nu maĭ cerŭ altŭ scăḑĕmêntŭ.

Domnitorulŭ Moruzi, în aceeaşĭ ḑi 15 Febr. 1794, însărcinéză cu cercetarea, prin unŭ edicliŭ alŭ sĕŭ, pre Ioniţă, ispravniculŭ Teleormanuluĭ.

(Cod. XXVII, fila 25—26).

1. Locuitoriĭ armenĭ din Bucurescĭ capĕtă de la Moruzi o aşeḑare specială la dajdie. Eĭ sunt în numĕrŭ de 40 liuḑĭ dajnicĭ câte talerĭ 1 şi 60 vechĭ de liude. Li se lasă 16 liuḑĭ ca ajutóre, urmândŭ ca să se cisluiască între dênşiĭ după a lorŭ putere. La acéstă ocasiune fiind-că starostea lorŭ era în vêrstă şi bolnavŭ, eĭ alegŭ unŭ noŭ staroste şi mijlocescŭ să fie recunoscutŭ noulŭ staroste Sarchezŭ şi se rógă să li se dée hrisovŭ de recunóscerea bresleĭ « ca nisce ómenĭ şi limbă strĕină ce sunt, să aibă şi eĭ bucurie de mila M. Tale. » 1794, Maiŭ 24.

Cod. XXVII, Inventariulŭ 8, fila 12.

Domnitorulŭ aprobă acéstă regulă a bresleĭ armenescĭ şi ordonă mareluĭ Cămăraşŭ să orânduiască staroste pre cel cerutŭ. — 1794, Maiŭ 27.

www.dacoromanica.ro

fiu-sĕŭ Radu, unde se află cu locuinţa în Vlaşca lângă tata-sĕŭ, acolo să se aşeze la birŭ şi încă scăḑêndu-se satulŭ acela cu madelele lui, să se scaḑă Ciulniţa din Sudŭ Muscelŭ cu unŭ lude, iar rĕmăşiţa cea dréptă să se plătóscă; într'acestaşŭ chipŭ poruncimŭ d-tale Vel Vistierĭ să urmezĭ.—1794 Martie 2.

Vel Logf.

Prea Inălţate Dómne,

După jalba ce maĭ în trecutele ḑile aŭ fostŭ datŭ Mărieĭ tale sătenii de la Ciulniţĭ sud. Muşcelŭ, arĕtândŭ că unŭ Radulŭ Leuşténŭ, i Stanŭ fiŭ-sĕŭ, la aşeḑĕmîntulŭ ce s'aŭ făcutŭ la lótŭ 1792 Ghenarie aflându-se în satulŭ lorŭ cu locuinţa după ponturile ce aŭ fostŭ date, ca pe fiesce-carele locuitorŭ, unde l'aŭ întêmpinatŭ aşeḑĕmêntulŭ, acolo să se aşeḑe cu dajdia, i-aŭ aşeḑatŭ şi pe aceĭ doui câte o jumĕtate de lude, unde aŭ şi rĕspunsŭ douĕ treĭ dăjdiĭ, iar în urmă sculându-se din satŭ cu tot ce aŭ avutŭ, aŭ fugitŭ la satulŭ Morteniĭ sud. Vlaşca şi acolo arĕtêndu-se că sunt fără pricină de dajdie s'ar fi făcutŭ catane spătăresciĭ şi aŭ rĕmasŭ eĭ încărcaţĭ cu numele lorŭ de pórtă orânduelile; pentru acósta înşciinţândŭ şi ispravniciĭ din Muscelŭ, s'a făcutŭ luminată porunca Mărieĭ tale de voiuicie şi s'a trimisŭ copilŭ din casă de Vistierie cu carte în care se poruncea, ca sa mérgă la aceşti fugarĭ şi de va găsi la mânile lorŭ pecetluiturĭ Domnescĭ să-ĭ iée şi dimpreună cu pecetluiturile să-ĭ aducă aicĭ, ca să se cerceteze în ce chipŭ şi cu ce mijlocŭ aŭ luat pecetluiturĭ? iar de nu vorŭ fi avênd pecetluiturĭ să-ĭ ridice să-ĭ aducă la urma lorŭ la satulŭ Ciulniţa. Ducêndu-se dar orânduitulŭ mumbaşirŭ, a găsitŭ pe Radu Leuşténŭ unulŭ din fugarĭ, iar fiu-sĕŭ prinḑêndŭ de veste a fugitŭ; la mâna căruia găsindŭ pecetluiturĭ, l'a adusŭ aicĭ şi înfăţişându-lŭ cu sateniĭ înaintea mea, amŭ cercetatŭ maĭ întĕiŭ la Vistierie, ca să vedemŭ de când se află catană acestŭ Radu, şi la lét. 1786, se gasesce în catastişele Vistierieĭ Radulŭ sin Badea ot satulŭ Caleţi sud Vlaşca cu pecetluitulŭ Domnului Mavrogheni la létulŭ 1789, Ghenarie 15, asemenea i s'aŭ datŭ pecetluitulŭ Mărieĭ sale Mihaiŭ Vodă Suţu la lét 1793, Maiŭ, iarăşĭ i s'aŭ datŭ pecetluitulŭ Mărieĭ tale după adeverinţa d-luĭ vel Spătarŭ, maĭ vĕḑuĭ şi altŭ pecetluitu de la întĕia Domnie a Mărieĭ sale Mihaĭ Voda Suţu cu lét 1784, însa numaĭ pe numele Radulŭĭ, iar nu şi fiu-sĕŭ: cercetândŭ şi între birnicĭ se găsi la extractulu de judeţulŭ Muscelŭ, la aşeḑĕmêntulŭ ot lét 1792, Ghenarie, la satulu Călinița că sunt puşĭ la d-luĭ biv. vel logofĕt Golescu ce a fostŭ cu aşeḑămêntŭ şi douĕ catane spatăresci Radu Leuşteanŭ ot Ciulniţa i Stan ot tam, câte o jumĕtate lude de omŭ; amŭ întrebatŭ pe pîrîtulŭ Radu: de vreme ce tóte pecetluiturile lui scriu de Vlaşca, pentru ce aşeḑămêntulŭ l'aŭ apucatŭ în Muscelŭ? şi rĕspunse că în vremea rĕzmiriţieĭ s'a fostŭ strămutatŭ în Muscelŭ la satulŭ Ciulniţa, cu socotélă până a se face pace, apoĭ să mérgă iar la urma luĭ. După ce s'a încheiatŭ pacea, când vrea a se duce, a venitŭ şi aşeḑămêntulŭ şi l'a apucatŭ într'acelŭ satŭ, iar elŭ în urmă s'a dusŭ iar la loculŭ luĭ şi la orânduiala şlujbii;

www.dacoromanica.ro

amŭ întrebatŭ pe sătenĭ décă vĕḑu-se că se mută Radu cu fiu-sĕŭ din satŭ de ce nu merse după dênşiĭ cu gonacĭ să-ĭ aducă, séŭ să fi jăluitŭ la Măria sa Mihaiŭ Vodă? şi rĕspunse, că din nesocotinţă n'aŭ venitŭ să jăluiască la Divanŭ, dar la ispravnicĭ aŭ mersŭ şi le-aŭ făcutŭ volnicie cu slujitorŭ, unde ducĕndu-se aŭ săritŭ cu gâlceavă şi nu numaĭ că nu s'aŭ supusŭ, ci încă i-aŭ şi bătutŭ; la care rĕspunse Radu, că nu s'aŭ supusŭ sciindu-se pe sine catană, iar nu birnicŭ; după acésta voind să se socotéscă sătenii ce vorŭ să facă, s'a întîmplatŭ schimbare Domnieĭ Mărieĭ sale Mihaiŭ Vodă şi aŭ rĕmasŭ, iar după bună venirea Mărieĭ tale aŭ venitŭ şi jăluindu-se, s'a făcutŭ volnicie, căre o vĕḑumŭ la mâna mumbaşiruluĭ, cu lét 1793 August 18, dar mergêndŭ acolo eĭ aŭ prinsŭ de veste şi aŭ fugitŭ, atâtŭ elŭ cât şi fiu-sĕŭ şi d'abia acum cu alŭ doulea volnicie i-aŭ pusŭ în mână; căutându-le pecetluiturile le vĕḑuĭ pe numele Raduluĭ iar pe numele fiu-sĕŭ nicĭ unulŭ; întrebândŭ pe Radu: de vreme ce fiu-sĕŭ pecetluitŭ n'are şi birŭ nu dă, cu ce se scutesce? rĕspunse, că până acum a fostŭ holteiŭ şi se ocrotea pe lângă dênsulŭ, adică Radu fiindŭ la vêrsta bĕtrâneţilorŭ şi neputândŭ sluji trimetea pe fiu-sĕŭ de slujia în locŭ şi aşa cu pecetea tătânĕ-sĕŭ se apĕra şi fiu-sĕŭ; sătenii incă cu unŭ cuvêntŭ îĭ cere să-ĭ ducă la urmă, ca uniĭ ce sunt încărcaţĭ cu dînşiĭ şi le-aŭ plătit datoria şi aŭ făcutŭ atâta cheltuială ămblândŭ după dênşiĭ; decĭ Stanŭ feciorulŭ Raduluĭ de vreme ce pecetie n'are la mână şi cu înşălăciune se scutesce de birŭ pe lângă tată-sĕŭ, este bunŭ birnicŭ şi urméză ca să se aducă la urmă la satulŭ Ciulniţa să-şĭ pórte orânduelile şi ..... ce aŭ plătitŭ sătenii pentru eĭ de când aŭ dositŭ din satŭ, iar pentru Radu fiindŭ că se găsi la mâna luĭ patru pecetiĭ de cătană spătăréşcă şi fiindŭ că la aşeḑĕmîntŭ s'aŭ pusŭ la birŭ la satulŭ Ciulniţa Sudŭ Muşcelŭ, aflându-se atuncĭ cu lŏcuinţa acolo, după cum şi el mărturisi, rĕmâne a se face hotărîre de către inălţimea ta. — 1794 Februarie 17.

Vel Vistiar.

Cod. XXVII. Fila 38. (2).

Abuzulŭ ce se face de boerime luândŭ ca scutelnicĭ cu *pecetluiturĭ* de la Visterie, ţĕranĭ şi ómenĭ strĕinĭ, continuă şi sub Moruzi. In câte-va rênduri însă Domnitorulŭ desfiinţă *pecetluiturile* unora scutelnicĭ şi-ĭ supuse la dare — cu *rupta,* către Visterie. In note aci dămu actele relative la unŭ asemenea casu. [1]

1. *Anaforaoa ce s'au făcutu în dosulu jălbeĭ luĭ Stefan Dristorén pentru douĭ feciorĭ aĭ luĭ sa se dée în dajdie.*

Io Alex. Const. Moruzi Voivod.

Poruncimŭ Domnia mea Dumitale vel Vist. să le daĭ ruptoare după puterea lorŭ în Visterie. — 1793, Noem. 11.

www.dacoromanica.ro

Vămile. Venitulŭ vămilorŭ, atât de scăḑutŭ până la pacea de la Şiştovŭ, este de sigurŭ în óre-care sporire, de când graniţa despre Austria este păzită, dar profitulŭ nu este alŭ Domnitoruluĭ, ci alŭ intreprinḑĕtoruluĭ pentru anulŭ 1793, şi Domnitorulŭ se folosesce numaĭ în aniĭ viitorĭ de acestŭ venitŭ îmbunătăţitŭ alŭ Domnieĭ.

Cu referinţă la slujbaşiĭ de la Carvasara, aflămŭ de la Moruzi următorulŭ actŭ:

Zemb. Vlahscoie: Fiind-că aicĭ la Carvasaraua Domnéscă este de trebuinţă pururea şi în tóte a se afla unŭ grămăticŭ şi cincĭ slugĭ de slujba domnéscă a Carvasaraleĭ, amŭ datŭ acésta Domnéscă a nóstră carte orînduitulnĭ boeriŭ epistatŭ alŭ Carvasaraleĭ, prin care să aibă a ţinea unŭ grămăticŭ şi cincĭ slugĭ întru posluşanie şi slujba ce facŭ la Carvasara, şi să fie scutiţĭ de dajdie, pentru care poruncimŭ şi Dumnélnĭ cinstitŭ şi credinciosŭ boeriŭ Domnieĭ mele vel Vorn. alŭ politieĭ Bucurescilorŭ, ca acestorŭ ómenĭ ce-ţĭ va arĕta epistatulŭ Carvasaraleĭ să le daĭ adeverinţă pe chipulŭ lorŭ, dupĕ care să li se dée de la Visteria Domnieĭ mele pecetluiturĭ Domnescĭ la mânĭ, că în câtă vreme se vorŭ afla în slujba Carvasaraleĭ, să fie scutiţĭ şi apĕraţĭ de dajdie, iar lipsindŭ din slujbă să rĕmâie iarăşĭ la orînduiala dăjdieĭ. ii saam receh. gpd. 1794, Maiŭ 12.

Cond. XXVI, pag. 216. *Vel Logof.*

Prea Inălţate Domne,

Ascultândŭ luminată porunca Mărieĭ tale de la acéstă jalbă, însciinţămŭ Inălţimeĭ tale ... *(nu se pôte citi fiindŭ maĭ multe rênduri rupte cu fóie cu totŭ)* Dumnéluĭ sciindŭ pre polcovniculŭ Sterie, ginerile Dumnéluĭ, cum-că are milă cu carte Gospodŭ de a ţinea 6 scutelnicĭ ómenĭ fără de pricină de dajdie, prin isprăvnicelulŭ D-luĭ ce l-aŭ avutŭ acolo fiindu-le lorŭ cumnatŭ le-aŭ cuvêntatŭ de a se da scutelnicĭ, şi fiindŭ primitorĭ, cu ţidula Visterieĭ, însuşĭ ş-aŭ datŭ chipurile la D-lorŭ ispravnicĭ, dupĕ care aŭ primitŭ şi pecetluiturile la mâna lorŭ, ale Mărieĭ sale Domnuluĭ Mihaiŭ Vodă Suţulŭ de la... trecutŭ a luneĭ luĭ Decembre, înoindu-se şi de către Inălţimea ta de la trecuta lună a luĭ Iulie; acum apucându-ĭ polcovniculŭ, stăpânulŭ lorŭ, prin judecata agieĭ a-şĭ împlini rêndurile scutelnicieĭ, po tal. 18 de lude pre anŭ, dupĕ aşeḑĕmêntulŭ ce aŭ făcutŭ cu numitulŭ isprăvnicelŭ cumnatulŭ lorŭ, s'aŭ îndurat stăpânulŭ lorŭ de le-aŭ ertatŭ po tal. 8, ca să plătéscă pe anŭ numaĭ po tal. 10 de linde, şi nicĭ eĭ nu se mulţămescŭ, jăluindu-se că sunt strĕinĭ scăpătaţĭ şi necăsătoriţĭ, nevrêstnicĭ de la 17 până la 20 anĭ, şi cum-că s'aŭ înşelatŭ nesciindŭ séma de aŭ luatŭ pecetluiturĭ; vêrsta lorŭ se vede peste 30 anĭ trecuţĭ, pârlegiulŭ lorŭ fiindŭ strĕinĭ şi şeḑĕtorĭ afară nu se putea dovedi, meşteşugulŭ lorŭ sunt croitorĭ, şi fiind-că sunt intraţĭ în orînduiala scutelnicilorŭ acestuĭ judeţŭ, cererea lorŭ este de a li se da o ruptóre dupĕ puterea lorŭ, care sprănzură la îndurarea Mărieĭ tale, ce va lumina D-ḑeŭ a face cu eĭ şi cu stăpânulŭ lorŭ. — 1793, Noem. 3.

Cond. XXIV. Fila 463. *Costan. Filipescu.*

www.dacoromanica.ro

Sudiţiĭ Austriacĭ beneficiază mereŭ de avantage vamalĭ. Se vede acésta şi din următorulŭ actŭ:

Anaforaoa cu Mum-başirŭ pentru ca să apuce pe numiţiĭ să plătéscă baniĭ îndoiţĭ la sudiţĭ după nota ce aŭ făcutu aghentuluĭ

Io Alexandru Costan. Moruzi Vvd. Boj. Milos. i gpod.

După Anaforaoa Dumnélorŭ boerilorŭ, cât pentru vameşiĭ de la Câmpina, i pentru slujbaşiĭ oĭerĭ de la Albeştĭ, arătându-se întâiŭ aicĭ Tacsildarulŭ slujbeĭ spre a orândui pe altulŭ în locŭ orânduimŭ pe sluga Domnieĭ mele . . . , . . aprodŭ vătăşescŭ, să mérgă şi prin scirea Ispravnicilorŭ, rădicându-ĭ pe amândoĭ să-ĭ aducă aicĭ, ca să rĕspundă la aceste urmărĭ, iară pentru vătavu de la Câmpina, i pentru vătavu ot. Văleni, cât şi pentru vameşiĭ de la Dâmboviţa orânduitulŭ Mum-başirŭ să-ĭ apuce să împlinéscă aceste luăturĭ, când sunt împotriva ponturilorŭ, îndoite nu numaĭ de la aceştia, ci şi de la ceĭ maĭ susŭ numiţiĭ totŭ îndoitŭ să împlinéscă şi deosebitŭ să se facă de obşte porunceĭ straşnice. — 1794, Noembre 10.

Prea Inălţate Dómne,

După luminată porunca Mărieĭ tale adunându-ne câte treĭ la unŭ locŭ unde faţă fiindŭ şi Dumnéluĭ agentulŭ Siniorŭ Marchelie, amŭ cercetatŭ cu amăruntulŭ pentru tóte condicile de luăturile ce se cuprindŭ la nota D-nélui agentuluĭ, că arŭ fi luatŭ vameşiĭ i vătaviĭ ot. Câmpina, i vameşiĭ de la Dâmboviţa, şi vătaviĭ ot. Văleni de la vitele ce aducŭ sudiţiĭ la ernaticŭ aicĭ în ţéră şi deosebitŭ i-arŭ fi supărândŭ vameşiĭ pe sudiţĭ ca să le plătóscă erbăritul şi pentru vitele carelorŭ în care-şĭ aducŭ din Transilvania zahereaoa cea trebuinciósă de hrana lorŭ. Decĭ aretămŭ Mărieĭ tale maĭ josŭ luăturile vameşilorŭ şi altorŭ şlujbaşĭ, după arĕtarea Dumnéluĭ agentuluĭ, şi pentru fieş-care madó aretămŭ cercetarea ce amŭ făcutŭ şi în ce chipŭ ni s'aŭ părutŭ a fi cu cale.

Arĕtămŭ că vameşulŭ de la Câmpina, pentru vitele ce vinŭ aicĭ în ţóră la ernaticŭ, afară din 33 de banĭ ce sunt să dée văcăritulŭ străinilorŭ după condică, le-aŭ luatŭ la uniĭ câte parale douĕ de vită, şi la alţiĭ câte o para de vită, cu nume de vamă, pentru care teorisindu-se condicile Divanuluĭ, amŭ găsitŭ cuprindêndu-se la ponturile oĭerituluĭ, că vitele ce vinŭ ca să erneze aicĭ în ţéră să plătéscă văcăritŭ numaĭ câte banĭ 33 şi altŭ nimicŭ, care nicĭ în ponturile vămeĭ nu se cuprinde a se lua vamă séŭ erbăritŭ de la acestŭ felŭ de vite ce plătescŭ văcăritulŭ. Decĭ rĕŭ li s'aŭ luatŭ câte parale douĕ cu nume de vamă la acestŭ felŭ de vite ce sunt să plătéscă văcăritu şi trebue să li să întórcă aceste luărĭ nedrepte şi găsimŭ cu cale să se dée straşnice luminatele poruncile Mărieĭ tale, că de aicĭ înainte să nu maĭ cuteze a face acestŭ felŭ de lucrurĭ împotriva ponturilorŭ, cum şi pentru vitele ce cară zaherea

www.dacoromanica.ro

pentru hrana lorŭ, tot din condicele Divanuluĭ am găsitŭ poruncile Mărieĭ sale Mihaiŭ Vodă Suţulŭ date la lŏt 1792 Sept. 7, prin care poruncesce tuturorŭ slujbaşilorŭ ce vorŭ fi orânduiţĭ cu slujba oeriţuluĭ şi văcăriţuluĭ străinilorŭ, că pentru acestŭ felŭ de vite împovărate ce numaĭ vinŭ şi iară se întorcŭ în lăuntru, care nu rĕmânŭ la păşiune aicĭ în ţĕră, supĕrare să nu li se facă, după care şi acumŭ asemenea se cuvine a se urma, şi fiind-că Dumnĕluĭ agentulŭ arŏtă cumcă slujbaşiĭ oĭerĭ aŭ silitŭ pe uniĭ din ciobaniĭ sudiţĭ şi în satulŭ Albescĭ i-aŭ închisŭ ca să dĕe amanetŭ pentru plata văcăriţuluĭ, cerêndu-le de tŏtă vita cu cŏrne câte parale 22 şi doĭ banĭ, şi vătavu le-arŭ fi luatŭ douĕ-ḑecĭ parale pentru cărţulie. Cât pentru vameşulŭ de la Câmpina i pentru acelŭ slujbaşŭ oeriŭ de la Albescĭ, fiind-că Dumnĕluĭ agentulŭ făcu cerere ca să se aducă aicĭ, arĕtândŭ că cu vameşu de la Câmpina are să se facă şi altă deosebită dava, pentru acestŭ vameşŭ găsimŭ cu cale, cu luminată porunca Mărieĭ tale prin mumbaşirŭ să-lŭ aducă aicĭ, de vreme ce vĕḑumŭ şi chiar adeverinţă iscălită de dênsulŭ, că aŭ luatŭ de la 390 vite, de vită parale douĕ; iară pentru acelŭ slujbaşŭ oeriŭ de la Albeştĭ să fie luminată porunca către cumpărătoriu slujbeĭ oĭeriţuluĭ aicĭ, ca să orânduiască acolo altŭ slujbaşŭ în locuiŭ aceluia, spre a nu se pricinui vre-unŭ chaderŭ slujbeĭ cu lipsirea luĭ şi pre acelŭ slujbaşŭ să-lŭ aducă aicĭ negreşitŭ, ca să rĕspunḑă cu ce cuvêntu aŭ apucatŭ pe sudiţĭ a plăti de vită văcăritu po parale 22 şi banĭ 2 împotriva luminatelorŭ ponturĭ ale Mărieĭ tale? şi deosebitŭ să fie luminată poruncă cu mumbaşirŭ, ca prin marifetulŭ Dumnĕlorŭ Ispravnicilorŭ judeţuluĭ să împlinĕscă de la vameşulŭ Dâmboviţeĭ patru-ḑecĭ şi cincĭ parale ce aŭ luatŭ pentru 45 de vite ale ciobanului Ruzdeţ i pentru doĭ caĭ douĕ parale şi pentru 6 slugĭ 6 parale.

Asemenea să împlinĕscă şi de la vătavu ot. Câmpina parale 20 ce aŭ luatŭ de la fraţiĭ luĭ Cheştuidonŭ Ciobanulŭ pentru cărţulie, i de la vătavu ot. Văleni să împlinĕscă tal. 2 ce aŭ luatŭ de la Ianculŭ Mecŭ pentru cărţulia a 40 ŏmenĭ, şi când acestŭ slujbaşŭ ce se arĕtă maĭ susŭ cu luaturĭ maĭ mărunte va tăgădui că n'aŭ luatŭ; Dumnĕluĭ agentulŭ ceru să-ĭ aducă mumbaşirŭ aicĭ, şi va aduce şi Dumnĕluĭ de faţă aicĭ pe sudiţiĭ ce sunt jăfuiţĭ de către numiţiĭ şi când nu vorŭ putea dovedi sudiţiĭ tŏte acestea luaturĭ de adevĕrate, vorŭ plăti eĭ la slujbaşĭ tŏtă cheltuiala, iară dovedindu-le ceru Dumnĕluĭ agentulŭ să plătĕscă slujbaşiĭ la eĭ cheltuiala şi să-şĭ iĕe căḑuta pedĕpsă; ci de cercetarea ce făcumŭ arĕtămŭ Mărieĭ tale, iară hotărîrea cea desevârşitŭ remâne a se face de către Inălţimea ta. — 1794, Noembre 7.

Vel Spăt. Vel Log. Filipescu, Vel Vorn. Costache Ghica.

Cod. XXVIII, pag. 6.

Vama internă prin sate şi oraşe dă ocasiune, în 1794, unorŭ reclamaţiunĭ, căcĭ locuitoriĭ din unele sate din Prahova nu se supunu

www.dacoromanica.ro

la plata vămeĭ. Domnitorulŭ adreséză reclamaţiunea la ispravniciĭ de judeţŭ, intrebândŭ pe logofetulŭ respectivŭ, décă este întemeiată reclamaţiunea? Logofĕtulŭ rĕspunde Domnitoruluĭ cu următórea anafora:

Prea Inălţate Dómne,

Din condicile Divanuluĭ coprinderea pontuluĭ la acéstă madea este acestŭ felŭ: bucatele séŭ altele ce se vêndŭ în têrgŭ séŭ prin alte sate la negustorĭ, să plătóscă cumpĕrătorulŭ la ḑece banĭ unulŭ, iară când va vinde locuitorulŭ unulŭ la altulŭ vite, séŭ semĕnăturĭ, pentru hrana lorŭ, să aibă pace de vamă, iar pentru scaunŭ a-şĭ avea vameşĭ orânduiţĭ prin sate, nimicŭ nu se coprinde în ponturile Domnescĭ; dară cercetândŭ, mĕ pliroforisiiŭ, că aŭ obiceiŭ vameşiĭ de orânduescŭ scaune şi prin sate cu răvaşele lorŭ şi strîngŭ vama, la verĭ-ce felŭ de negoţŭ se face prin sate; de care nu lipsimŭ, după poruncă, a arĕta Inălţimeĭ tale. — 1794, Feb. 13.

Vel Logf.

Cond. XXV, pag. 319.

Asupra acesteĭ anaforale, Domnitorulŭ dă resoluţiunea următóre:

Io Alecsandru Constandinŭ Moruzi Voevodŭ.

Poruncimŭ Domnia mea Dumnévóstră ispravnicilorŭ judeţuluĭ, ca după coprinderea ponturilorŭ vămilorŭ urmândŭ, să daţĭ vameşilorŭ cuviinciosulŭ ajutorŭ, spre a-şĭ putea lua dreptulŭ vămeĭ de la ceĭ ce vorŭ sta cu împotrivire, iar peste coprinderea ponturilorŭ să nu îngăduiţĭ pe vameşĭ a face urmărĭ. 1794, Febr. 17.

Vel Logf.

1793, Oct. 16. S'aŭ făcutŭ rĕspunsŭ ispravnicilorŭ din sud. Slam-Rômnicŭ ca la zaheréoa ce se cumpĕră din porunca Domnéscă vamă nu este, şi să nu-ĭ îngăduiască pe vameşĭ a face supĕrare.

Cond. XXIV, Fila 165.

Ocne. Acestŭ importantŭ venitŭ alŭ Domnieĭ are tótă îngrijirea Domnitoruluĭ. In 12 Mart 1794, Moruzi dă în favórea ciocănaşilorŭ şi maglaşilorŭ de la Ocnele Marĭ, din Vâlcea, următórea carte de scutire:

Carte de scutélă a Măglaşilorŭ i Ciocănaşilorŭ de la vel. Ocna sud. Vâlcea.

Fiind-că vătafiĭ de ciocănaşĭ şi toţĭ ciocănaşiĭ de la vel Ocna sud. Vâlcea pentru slujba şi silinţa ce facŭ la tréba Ocneĭ, aŭ avutŭ milă şi orânduială prin cărţile fraţilorŭ Domnĭ de maĭ naintea nóstră, carĭ le vĕḑumŭ Domnia mea, spre

www.dacoromanica.ro

a fi scutiţĭ şi apĕraţĭ de tóte angariile, cum şi tóte pricinele ce vorŭ avea ciocănaşiĭ între dênşiĭ să le caute cămăraşu Ocnelorŭ, prin judecată şi după dreptate hotărându-le în scrisŭ să facă şi împlinirea dreptăţeĭ, le-amŭ datŭ şi Domnia mea acóstă Domnésca nóstră carte de întărire, ca să li să păzéscă mila şi orânduiala ce se arótă maĭ susŭ; poruncimŭ dară şi vouă vătaşilorŭ i ciocănaşilorŭ să daţĭ ascultare şi supunere la orânduitulŭ Domnieĭ mele epistatulŭ Ocnelorŭ întru tóte câte vĕ va porunci la slujba şi trebuinţa Ocnelorŭ, ca să nu se pricinuóscă pagubă Cămăreĭ, că celŭ nesupusŭ se va pedepsi; iară pentru câţĭ ómenĭ va cunósce orânduitulŭ epistatulŭ Ocnelorŭ, că este trebuinţă de slujbă la Ocnă, va face fóie anume cu chipulŭ şi porecla, care trimiţindu-o la Domnia mea, se va da şi pecetluiturĭ gospod. pe numele lorŭ, şi veţĭ avea fiesce-carele a tăia pe ḑi câte treĭ bolovanĭ sare pe mĕsura ce este după vechiulŭ obiceiŭ. — 1794. Martie 12.

Vel Logof.

Cod. XXVI. Fila 193.

Anaforaoa ce s'aŭ făcutŭ în dosulu jălbeĭ Pârgarilorŭ de la Valea Ocneĭ sud. Vâlcea pentru a fi supuşĭ şi acumŭ a sluji cu caiĭ loru fără de cusuru până la luna luĭ Augustŭ.

Prea Inălţate Dómne,

Cu lacrimĭ jăluimŭ Mărieĭ tale noĭ părgariĭ de la Valea-Ocneĭ, că noĭ ticăloşiĭ împreună cu caiĭ noştriĭ scótemŭ sare din ocnă cât este de trebuinţă cu tótă cheltuiala nóstră, care acésta ne-aŭ făcut-o în ḑilele Mărieĭ sale Domnuluĭ Mavroghene, fiindŭ orânduitŭ D-luĭ jupânŭ Dumitrache Turnavitŭ, Mitanŭ cămăraşŭ împreună şi cu Oseimŭ Agă Beşléga, fiind-că s'aŭ întâmplatŭ de aŭ venitŭ hoţĭ şi călcândŭ grajdu Domnescŭ aŭ furatŭ 72 de caĭ, apoĭ rĕmâindŭ ocna fără caĭ, s'aŭ pusŭ numiţiĭ în spinarea nóstră să facemŭ caĭ a scóte sare de la Ocnă şi nevrêndŭ noĭ, nicĭ cum nu amŭ pututŭ scăpa, fiindŭ vreme ca aceea, şi cu câţĭ caĭ amŭ maĭ avutŭ noĭ, maĭ cumpărândŭ şi Dumnélorŭ, ne-aŭ datŭ, cu care amŭ ţinutŭ Ocna până acumŭ. fiind-că nicĭ Ocna nu era atâta, adică bucatele eraŭ eftine, fênulŭ asemenea, cum şi slugile maĭ cu uşurinţă; acum, luminate Dómne, la acéstă vreme ne sunt tóte împotrivă, că şi caiĭ ne-aŭ căḑutŭ, şi vĕḑêndŭ neputinţa nóstră ca să nu rĕmâe slujba Mărieĭ tale josŭ, amŭ năzuitŭ cu lacrimĭ să te milostivescĭ Măria ta, ca după cum se urméză la alte Ocne, să se urmeze şi aicea, fiind-că nu este cu putinţă a scóte sare de la ocne cu caiĭ noştriĭ, că noĭ robiĭ Mărieĭ tale suntem, scimŭ tréba ocneĭ, şi pedépsa Mărieĭ tale, numaĭ cu totulŭ ne-amŭ sfârşitŭ; de amŭ maĭ avea să cumpărămŭ câte unŭ calŭ, nu avemŭ ce ce-lŭ hrăni, că orḑŭ nu se pomenesce pe la noĭ, porumbulŭ este patru parale ocaua şi nu se găsesce, fênulŭ 14 leĭ carulŭ şi nu se găsesce; despre tóte moşiile Mŏnastirescĭ şi boerescĭ suntemŭ strîmtoraţĭ,

www.dacoromanica.ro

că noĭ moşiĭ nu avemŭ, ci după cum despre tóte părţile suntemŭ lipsiţĭ 10 liude ce suntemŭ la acéstă slujbă avêndŭ uniĭ câte 6 caĭ, alţiĭ câte 5 şi alţiĭ numaĭ câte 4, aŭ muritŭ şi aceia de fóme, rĕmâindŭ a peri şi noĭ; obiceiŭ avemŭ de ni se plătesce de la cămara Mărieĭ tale câte tal. 25 şi oca sare 2500, rândurĭ, rândurĭ până la sfântu Vasile, care numaĭ cu acésta la acéstă vreme, ne mirămŭ ce să facemŭ: caĭ să cumpărămŭ, porumbŭ, fênŭ, aŭ slugile să plătimŭ? că noĭ singurĭ nu suntemŭ vrednicĭ la acéstă slujbă, find-că este slujbă fórte grea, muncindŭ ḑina şi nóptea; şi ce va fi mila Mărieĭ tale.

Robiĭ Mărieĭ tale noĭ liude 10, de la Valea Ocneĭ sud. Vâlcea.

Vinăriciu. Şi acéstă dare Domnéscă a datu ocasiune la reclamaţiunĭ şi mĕsurĭ vexatorie. Aşĭa este următórea, care se constată din respunsulŭ Domnitoruluĭ către ispravnicii de la Oltŭ:

Rĕspunsu la ispravniciĭ de la Oltŭ pentru încărcătura ce au făcutu slujbaşiĭ vinăriceri la slujba vinăriciuluĭ cum să urmeze.

Io Alecsandru Const. Moruzi Voivodu.

Dumnévóstră ispravnicilorŭ ot sud. Oltŭ sănĕtate; s'aŭ cititŭ înaintea Domnieĭ mele însciinţarea ce faceţĭ, de la 26 ale trecutuluĭ Octombre, de cercetarea ce aţĭ făcutŭ pentru încărcătura slujbaşilorŭ vinăriceri de la acestŭ judeţŭ pentru care măcarŭ că ponturile vinăriciuluĭ cuprinde, cu unŭ cuvîntŭ pentru tóte judecăţile de obşte, ca slujbaşiĭ vinăricerĭ să nu se îndrăsnéscă a face încărcătură cât de puţinŭ, dar de vreme ce Dumnévóstră ne daţĭ pliroforie şi ne arĕtaţĭ, că aicea la acelŭ judeţŭ, obicĭnuescŭ locuitoriĭ de nu plătescŭ cu banĭ la culesulŭ viilorŭ, ci îşĭ culegŭ viile cu plată de strugurĭ şi vinŭ, din care pricină scade suma vinuluĭ şi curge pagubă vinăriciuluĭ, iată vĕ poruncimŭ, că numaĭ o vadră să li se ţie în sémă pentru pricina scăderei ce arĕtaţĭ, iar pe o vadră să se împlinéscă baniĭ înapoĭ; ci dar aşa să urmaţĭ. 1793, Noemb. 5.

Vinăriciulŭ şi oeritulu aŭ datŭ, cum vĕḑurămŭ, ocasiune ca şi alte dărĭ de abusurĭ şi de reclamaţiunĭ din partea locuitorilorŭ şi de intervenire a Domnitoruluĭ prin pitace domnescĭ carĭ se potŭ vedea în anexă. [1]

1. Eacă unŭ casŭ de reclamaţiune de vinăriciŭ monastirescŭ:

Prea Înălţate Domne,

Dupĕ apelaţia ce aŭ datŭ Mărieĭ tale polcovniculŭ Ghiulbeazŭ pentru cercetarea ce din luminată porunca Mărieĭ tale aŭ făcutŭ D-luĭ vel Logf. de ţóra de susŭ, la jalba ce aŭ fostŭ datŭ egumeniĭ m-relorŭ Horezulu şi Bistriţa

www.dacoromanica.ro

In contra vinăricerilorŭ Domnescĭ, carĭ ceréŭ avaete de carne de la scaunele din Têrgulŭ Urlaţi, aŭ reclamatŭ Urlăţeniĭ şi aŭ câştigatu de la Domnitorŭ scutirea scaunelorŭ din oraşulŭ lorŭ de avaetulŭ vinăricerilorŭ.[1]

---

prin vechilulŭ Spiridonŭ eromonahulŭ, cerêndŭ a li se împlini baniĭ milelorŭ ce aŭ din vinăriciŭ, fiindŭ orânduitŭ şi smerenia nóstră, din luminată poruncă amŭ cercetatŭ dimpreună cu D-luĭ vel Logf. de isnóvă pricina cu amĕruntulŭ şi amŭ găsitŭ a fi cu cale anaforaoa ce aŭ făcut-o D-luĭ vel Logf. pentru că aŭ acestea m-rĭ a lua baniĭ milelorŭ precum de însuşĭ Ghiulbezŭ nu sunt tăgăduiţĭ, maĭ alesŭ m-rea Horezulŭ nu are nicĭ o încărcătură potrivindu-se catastişelorŭ Domnescĭ cu ale m-reĭ, din carĭ scăḑêndu-se baniĭ ce aŭ luatŭ cu douĕ condee, şi sunt netăgăduiţĭ de vechilŭ, rĕmâindŭ a maĭ lua m-rea Horezuluĭ tal. 876 banĭ 80; iară pentru monastirea Bistriţa cu tóte că dupĕ catastişele ce are făcute de omulŭ ce l-aŭ avutŭ orânduitŭ de aŭ scrisŭ po parale dupĕ cum le are în hrisovŭ, ceie a se face împlinire dupĕ acea sumă, déră numitulŭ polcovnicŭ s'aŭ scăḑutŭ cu câte condee aŭ arĕtatŭ, că din porunca Mărieĭ sale Mihaiŭ Vodă Suţu, poruncindu-i-se de către D-luĭ Spătarŭ *Ienache* ce aŭ fostŭ cumpĕrătorŭ alŭ acestuĭ vinăriciŭ şi caimacamŭ la Craiova, aŭ datŭ şi are apodixis, şi rĕmâne a-şĭ căuta m-rea Bistriţa, cu aceia, care cu poruncă aŭ luatŭ aceĭ banĭ prin deosebită judecată, nefiindŭ datorĭ cumpĕrătoriĭ slujbeĭ vinăriciuluĭ a plăti la douĕ locurĭ, dupĕ cum în anaforaoa D-luĭ vel Logf. să cuprinde, ca să se scaḑă pîrîtulŭ, cu câţĭ banĭ va putea dovedi că din poruncă i-aŭ datŭ, şi rĕmâne a lua m-rea Bistriţeĭ tal. 132 banĭ 15, de pe treĭ popóre ot sud. Vâlcea tal. 104 banĭ 116, de pe poporŭ Argeşŭ cu Muscelŭ, i tal. 200 banĭ 98 dupĕ Poteiu i Ianca sud. Romanaţĭ, şi tal. 277 banĭ 74 din popórele ot sud. Gorjŭ, carĭ se facŭ preste totŭ tal. 665 banĭ 99 şi pentru că numitulŭ vechilŭ alŭ Bistriţeĭ nu este destoinicŭ a descurca pricinile fiesce-căruia poporŭ, îĭ dă numitulŭ Ghiulbeazŭ ântêiŭ pentru popórele din sud. Gorjŭ o apodixis a D-luĭ Cluceriuluĭ Ienache Simboténu ce aŭ fostŭ tacsildariŭ vinăriciului la acelu judeţŭ, şi acum se află ispravnicŭ, că mergêndŭ acolo să probăluiască catastihulŭ m-reĭ cu ale slujbaşilorŭ ce i-aŭ avutŭ, şi găsindu-se a fi bună suma m-reĭ să facă şi împlinire de banĭ ce vorŭ maĭ trece peste tal. 233 banĭ 74, iară pe pîrîtŭ Ghiulbeazŭ îlŭ apĕră ḑicêndŭ că atâta i-aŭ arĕtatŭ, de aŭ trecutŭ în socotéla slujbeĭ, alŭ douilea pentru popórele din sud. Romanaţĭ îĭ dă catastihŭ iscălitŭ cu arĕtare de fieş-care poporŭ anume cu suma vedreloru, i părpărulŭ precum s'aŭ trimisŭ la Visterie spre îndestularea egumenuluĭ, ca să cunóscă din care poporŭ se face dejghinare şi cădere m-reĭ, şi să-şĭ caute dreptulŭ seŭ prin judecată, maĭ vêrtosŭ că unele din popórele cele numite în hrisovŭ s'aŭ luatŭ cu totulŭ la Vlah-saraiŭ, iară altele i-aŭ micşoratŭ; ci tal. 876, banĭ 80 ce se arĕtă maĭ susŭ aĭ m-reĭ Horezuluĭ, i tal. 665 banĭ 99 aĭ Bistriţeĭ aceştia rĕmânŭ banĭ bunĭ a se împlini numituluĭ vechilŭ, iar hotărîrea cea de sĕvêrşitŭ rĕmâne a se face de către Inălţimea ta. — 1793, Martie 19.

Cond. XXIV, fila 27. *Filaretŭ alŭ Ungro-Vlahieĭ, vel Logf. Ghica.*

1. *Prĕ Inălţate Dómne,*

Cu plecată scrisóre înşciinţămŭ Mărieĭ tale, că la Târgulŭ Urlaţilorŭ, dintr'acestŭ judeţŭ, este scaunŭ da carne unde peste tot anulŭ nelipsitŭ se

www.dacoromanica.ro

Otaştina. Maĭ iată o poruncă, care probéză că şi din acéstă privinţă se făcéŭ abusurĭ:

Zem. Vlahscoe: Cuvioşilorŭ egumenĭ, i D-vóstră boerilorŭ ce aveţĭ moşiĭ cu viĭ în délulŭ Pitescilorŭ sud. Muscelŭ de la care luaţĭ otaştină, fiind-că la

---

taie carne, pentru trebuinţa locuitorilorŭ târgoveţĭ, şi boeriĭ vinăricerĭ facŭ cerere de havaetŭ, după cum se obişnuesce şi după cele-lalte scaune de prin Dólŭ, care nicĭ-odată într'alţĭ anĭ n'aŭ datŭ, şi când va rĕmânea a se face acelŭ obiceiŭ, urméză ca şi vândarea cărneĭ să se maĭ urce, ci dupĕ rugăciunea ce ne făcură orăşeniĭ târgoveţĭ, pentru acésta de împreună cu dênşiĭ ne rugămŭ şi noĭ Mărieĭ tóle, ca să ni să trimită luminată porunca Mărieĭ tale a fi nesupĕraţĭ de acestŭ havaetŭ ce ni se cere şi aniĭ Mărieĭ tale să fie mulţĭ şi îmbelşugaţĭ. — 1793, Octomb. 16.

Prea plecate slugĭ,

Dumitru Racoviţă păhar. Grigore Hrisoscoleos păhar.

Dumnéta vel Logofete de ţéra de josŭ teorisândŭ acéstă însciinţare ce facŭ Domnieĭ mele Ispravniciĭ, şi vĕdêndŭ şi cuprinderea ponturilorŭ vinăriciuluĭ, de intră adecă şi dela scaunele de prin târgurĭ a se lua havaete de vinăricerĭ, precum sunt celea de prin délurĭ, să arĕţĭ Domnieĭ mele în scrisŭ, ca să se trimĕţă Domnesculŭ nostru rĕspunsŭ la Ispravnicĭ. — 1793 Octom. 27.

Io Ales. Const. Moruzi Voivodŭ.

Poruncimŭ Domnia mea ca aceste scaune de carne de la Târgu Urlaţilorŭ să fie apĕrate şi nesupĕrate de către vinăricerĭ de vre-unŭ havaetŭ. — 1793 Octomb. 28.

Vel Logf.

Prè Inălţate Dómne,

După luminată porunca Inălţimeĭ tale, teorisindŭ însciinţarea acésta, amŭ căutatŭ în condica Divanuluĭ ponturile vinăriciuluĭ cu care s'aŭ vêndutŭ într'acestŭ următoriu anŭ, şi vĕdumŭ scriindŭ la pontulŭ alŭ şéptelea într'acestaşĭ chipŭ: scaunele de carne ce sunt la popóre pe moşiĭ boerescĭ şi monastirescĭ, când dintr'acelea vorŭ fi date cu cărţĭ Domnescĭ înoite de a li se lua havaetulŭ de stăpânulŭ moşieĭ, să aibă de a şi le lua pe deplinŭ, dar şi vinăricerilorŭ să aĭbă a li se da obişnuita parte pentru mâncarea lorŭ, dupĕ obiceiu, precum s'aŭ datŭ şi în alte dăţĭ, iară câte din scaune nu vorŭ fi date prin cărţĭ séŭ hrisóve Domnescĭ, de la acelea să iée vinăriceriĭ tot havaetulŭ de plinŭ, însă deosebitŭ luaĭ pliroforie şi de la treti logofĕtŭ Grigoraşco, cum că în aniĭ trecuţĭ fiindŭ taxidarŭ de vinăriciu la sud. saac. s'aŭ ispititŭ a lua havaetŭ de la acestea scaune, şi nu aŭ pututŭ, nefiindŭ obiceiŭ, ca unŭ scaunŭ ce nu este în poporŭ séŭ in Délŭ, ca cele-l-alte de prin délurĭ, ce urmĕză a vinde numaĭ la vremea culesuluĭ de viĭ, ci este în tĕrgŭ, unde tot-déuna peste anŭ face vêndare; de care dupĕ poruncă nu lipsimŭ a face arĕtare Mărieĭ tale. — 1793, Octomb. 28.

Scarlatŭ Ghica vel Logof.

www.dacoromanica.ro

pricina ce este intră locuitorii podgoreni cu vinăricerii dintr'acestŭ anŭ pentru multele încărcăturĭ şi nedreptăţĭ ce ni se jăluescŭ că li s'aŭ făcutŭ, face trebuinţă de a se vedea aicĭ catastişele de otaştină, eată vĕ poruncimŭ: fiteşcare vĕḑêndŭ porunca acésta a Domnieĭ mele, să aveţĭ orĭ cu omŭ într'adinsŭ a trimite chiar catastihulŭ de otaştină dintr'acestŭ anŭ iscălitŭ de fiteşcare, sŏŭ să le daţĭ în mâna acestorŭ podgorenĭ de la carĭ să luaţĭ adeverinţă că le-aţi datŭ, ca să se înfăţişeze, şi în urmă iarăşĭ vi se vorŭ trimite. 1793, Decem. 8.

1793, Decem. 20. S'aŭ făcutŭ poruncă către Armaşulŭ Manulŭ i ispravniciĭ ot sud. Muscelŭ, ca a doua ḑi după bobotóză să se scóle a veni pentru pricina locuitorilorŭ Delenĭ pentru încărcătura ce li s'aŭ făcutŭ la vinăriciŭ.
Cond. XXIII, Fil. 190.

Tóte cele-l-alte dărĭ, fie ale visterieĭ, fie ale Cămăreĭ Domnescĭ nu le aflămŭ maĭ încărcate sub Alex. Moruzi decât în trecut. Căminăritulŭ,[1] fumăritulŭ, măjăritulŭ, sărĕria şi ferária de Bucurescĭ,

1. In contra căminăritului aflămŭ o reclamaţiune de la locuitorii din plaiulŭ Teléjenuluĭ, în coprinderea următóre:

Locuitorii din plaiulŭ Telĕjenuluĭ sud. Saac. cu unŭ Dima ce este orânduitŭ cu slujba căminăritului, pentru că le ia căminăritulŭ.

Prĕ Inălţate Dómne,

Dupĕ jalba ce aŭ datŭ la Înălţimea ta locuitorii Plaiuluĭ Teléjenuluĭ dintr'acestŭ judeţŭ Saac. arĕtândŭ pentru unŭ Dima de la Tohani totŭ dintr'acestŭ judeţŭ, ce este orânduitŭ cu slujba căminăritului, că la têrgulŭ Văleni a fostŭ vechiulŭ obiceiŭ de plătea căminăritulŭ numaĭ ceĭ de dincóce de apă, iară ceĭ de dincolo aŭ fostŭ apĕraţĭ până acuma, când maĭ susŭ numitulŭ Dima căutândŭ să facă obiceiurĭ maĭ multe peste coprinderea cărţiĭ, se întinde a lua căminăritulŭ şi de la ceĭ de dincolo de apă, pentru care prin luminată pecetea înălţimeĭ tale, ni se poruncesce, ca să cercetămŭ în ce chipŭ s'aŭ urmatŭ vechiulŭ obiceiŭ, şi să însciinţamŭ Mărieĭ tale. Dupĕ luminată poruncă următorĭ fiindŭ, amŭ adusŭ înaintea nóstră pe câţĭ-va din locuitoriĭ acestuĭ plaiŭ, ómenĭ trecuţĭ în vrăsta bĕtrâneţelorŭ, şi cercetêndu-ĭ, pentru care pricină uniĭ aŭ fostŭ apĕraţĭ de căminăritŭ, şi alţiĭ plătescŭ? arĕtară în frica luĭ Dumneḑeŭ într'acestaşŭ chipŭ: că têrgulŭ Vălenilorŭ ce merge până în apa care curge pe lângă mŏnăstire, fiindŭ fostŭ maĭ nainte vreme de plaiŭ să plătéscă căminăritŭ, care obiceiŭ s'a urmatŭ totŭ asemenea şi dupĕ ce s'a înclinatŭ acestŭ têrgŭ cu satele Plaiuluĭ Teléjeni până acumŭ; iară cea parte de dincolo de apă este dintru inceputŭ de plaiŭ, şi nicĭ de cum nu aŭ plătitŭ căminăritulŭ, pentru care aŭ avutŭ şi privileghiurĭ Domnescĭ, care cu tóte că din cea-l-altă răzmiriţă s'aŭ rĕpusŭ, dară supĕrare nicĭ decumŭ n'a fostŭ; după ale cărora adevărate arĕtărĭ ce făcură, să dovediră că fâra de orânduială s'aŭ întinsŭ orânduitulŭ căminarŭ din colo peste apă, unde să află locuitoriĭ plaiuluĭ, carĭ nicĭ odată nu aŭ plătitŭ căminăritŭ, ci după cum dintru începutŭ căminăritŭ s'aŭ luatŭ din

www.dacoromanica.ro

care acésta în genere era maĭ multŭ supĕrătóre decât producĕtóre,

---

tèrgŭlŭ Vălenilorŭ numaĭ până în apă; într'acestaşŭ chipŭ rĕmâne a se urma şi de acum înainte după vechiulŭ obiceiŭ, şi de cercetarea ce făcumŭ, nu lipsimŭ a înscinţa Mărieĭ tale; iară aniĭ înălţimeĭ tale să fie mulţĭ şi îndelungaţĭ. — 1793 Aug. 16.

Plecaţĭ: Constantin Movilă, Gheorghe.

Io Alecsandru Cost. Moruzi Vvd.

Dupĕ obiceiulŭ ce s'a urmatŭ, întărimŭ şi poruncimŭ să se urmeze şi de acumŭ, şi de vremo că n'aŭ plătitŭ ceĭ de peste apă locuitorĭ aĭ Plaiuluĭ maĭ nainte, nicĭ de aicĭ înainte să nu fie supĕraţĭ. — 1793 Sept. 8.

Cond. XXIV. Fila 420.

Eacă şi altŭ actŭ:

Io Alexandru Costandinŭ Moruzi Vvod. i Gosp. Zemble Vlahscoe

Cu cale fiindŭ anaforaoa D-luĭ vel Logofătŭ de tóra de josŭ, poruncimŭ Domnia mea şi Dumnévóstră Ispravniciloru aĭ judeţuluĭ pentru tóte să faceţĭ cercetarea şi urmarea ce se cuprinde maĭ josŭ. — 1794, Fevruarie 17.

Vel Logof.

Prea Inălţate Dómne,

Dupĕ luminată porunca Mărieĭ tale amŭ cetitŭ în Condica Divanuluĭ cartea slujbeĭ căminăritului, unde vĕḑuĭ scriindŭ ca să caute şi să strângă venitulŭ căminăritului din oraşele, târgurile şi bâlciurile marĭ afară de sf. Mitropolie; mŏnastirile cele marĭ i din D-lorŭ de la vel Banŭ şi până la vel Clucerŭ zaarie, i din jupânesele vĕduve ce aŭ stătutŭ D-lorŭ boerĭ veliţĭ, i din ceĭ ce aŭ hrisóve şi cărţĭ Domnescĭ de scutélă; de la ceĭ-lalţĭ toţĭ de obşto se ia căminăritŭ de bute de vinŭ talerĭ unulŭ dupĕ obiceiŭ, i de la rachiu de ţară de bute mare talere 4 şi de bute maĭ mică talerĭ 2, iar do rachiurile streine de bute maĭ mare talerĭ 6 şi de bute maĭ mică talerĭ 3, care căminăritŭ se ia peşinŭ pe câte buţĭ cu vinŭ i rachiŭ va găsi în cârciumă saŭ în magazie şi de răvaşŭ de plată afară numaĭ de butea ce va fi plătitŭ căminăritŭ, şi vorŭ fi avêndŭ răvaşŭ de plată, acele răvaşe să le ţie în sómă; Decĭ cât pentru neguţătoriĭ prăvăliaşĭ ce arétă că nu se supunŭ a plăti căminăritulŭ cu pricină că nu aduce rachiŭ cu butea, ci numaĭ câte unŭ buriaşŭ de cincĭ, şése şi ḑece vedre rachiŭ şi cu acestŭ mijlocŭ până la o sută de vedre să fie luminată poruncа Mărieĭ tale către D-lorŭ Ispravnicĭ, ca înaintea D-lorŭ prin cercetare să se dovedéscă cât rachiŭ vândŭ şi să-ĭ apuce a plăti căminăritu peşin dupĕ coprinderea luminateĭ cărţiĭ Mărieĭ téle de căminăritŭ, séŭ să-ĭ învoiască D-lorŭ Ispravniciĭ cu mulţumirea amêndoura părţilor. Iar pentru orăşeniĭ Vălenĭ fiind-că vĕḑuĭ la mâna jăluitoriuluĭ o anafora de la 1792 Maiŭ 1 întărită de Măria sa Mihaiŭ Vodă Suţulŭ cu poruncă către Ispravnicĭ, că pentru aceĭ orăşanĭ de la Vălenĭ să cerceteze cu amăruntu, şi de vorŭ fi plătitŭ în Domnia Mărieĭ sale dintăiŭ căminăritu, să-ĭ apuce a plăti, iar de nu vorŭ

www.dacoromanica.ro

asemene cotăritulŭ,[1] cerăritulŭ, oieritulu,[2] solăritulŭ munţiloru, etc. sunt sub Alex. Moruzi pe acelaşŭ piciorŭ ca şi sub Domnia anteriórĕ.

Dămŭ în note şi în tomulŭ de anexe, diverse acte spicuite din codicele Domnescĭ de la Alex. Moruzi cu referinţă la dărĭ, anume din Codicile 24—28:

Dările şi veniturile speciale ale Epitropieĭ obştirelorŭ se pot constata din următórea anafora şi resoluţiunea luĭ Alex. Moruzi:

---

fi plătitŭ, să însciinţeze Mărieĭ sale priciua, care cercetare ḑice jăluitorulŭ că din pricina bóleĭ ciumeĭ nu s'aŭ făcutŭ, să facă dar acum D-lorŭ Ispravniciĭ cercetare de aŭ vre-unŭ privileghiu la mână, şi de aŭ plătitŭ maĭ 'nainte, saŭ nu, să însciinţeze Mărieĭ tale fără de a face vre-o urmare, cum şi pe aceĭ ce aŭ priciuă că aŭ îmbrăcatŭ caftanŭ la Mavrogheue să-ĭ apuce D-lorŭ Ispravniciĭ a face împlinire urmândŭ întru tóte dupĕ cuprinderea lumiuateĭ poruncĭ Mărieĭ tale de slujba căuuinăriturluĭ; iar hotărârea cea desĕvèrşitŭ remâne a se face de către Măria ta. — 1794, Fevruarie 12.

Scarlatŭ Ghica vel Logofătŭ.

Cond. XXVII, Fila 35.

1. 1793, Oct. 22: S'aŭ făcutŭ rĕspunsŭ la caimacamŭ, dupĕ cererea ce aŭ făcutŭ, ca să i se trimită stânjenŭ, şi i s'aŭ trimisŭ douĕ coturĭ, jumĕtăţĭ de stâujenĭ, adică uuulŭ dupĕ stânjenulŭ *Măriei sale Costandinŭ Vodă Brâncovénu*, şi altulŭ dupĕ alŭ Mărieĭ sale *Şerbanŭ Vodă*, adeveritŭ de D-luĭ vel Voruicŭ Moruzi, şi de D-luĭ vel Logf. şi pecetluitŭ la căpătăie şi de Măria sa Vodă, care prin D-luĭ vel Bauŭ s'aŭ trimisŭ.

2. *Cărţĭ la câte-va judeţe către ispravnicĭ ca să dea ajutoru slujbaşilorŭ Oerĭ la căutatulŭ slujbeĭ.*

Dumnévóstră ispravnicilorŭ ot sud. . . sănĕtate, fiiud-că Dumnólor cinstiţiĭ şi credincioşiĭ boeriĭ Domnieĭ mele cumpĕrătoriĭ oerituluĭ de estimpŭ, arĕtară Domnieĭ mele, cum-că Dumnévóstră nu urmaţĭ a da slujitoriĭ ceĭ trebuincioşĭ de ajutorŭ la căutatulŭ slujbeĭ, din care pricină urméză a se îutîmpla . . . . . husmetuluĭ domnescŭ spre pagubă şi scădere, iată vĕ poruncimŭ straşnicŭ, ca dupĕ coprinderea obişnuitelorŭ ponturĭ Domuescĭ şi a poruncilorŭ ce vi s'aŭ trimisŭ, îutru care scrie, ca ispravniciĭ să dea totŭ ajutorulŭ la căutatulŭ trebeĭ, să aveţĭ a da negreşitŭ slujitoriĭ ceĭ trebuincioşĭ ómenĭ harnicĭ, cu carĭ să se ajute slujbaşiĭ la căutatulŭ slujbeĭ, socotindu-vĕ că acésta este Huzmetŭ Domnescŭ şi venitŭ alŭ Visterieĭ Domnieĭ mele, la care sunteţĭ datorĭ a da totŭ ajutorulŭ, pentru că neurmândŭ, să sciţĭ, că la urmă D-vóstră aveţĭ a rĕspunde. — 1793, Noem. 12.

Trămise la Oltŭ, Teleormanŭ, Vlaşca, Muscelŭ, Argeşŭ şi Dâmboviţa.

Cond. XXIV, Fil. 175.

www.dacoromanica.ro

Anaforaoa Epitropieĭ de preţulŭ vêndăreĭ venituluĭ Cutieĭ, vorniciile şi alte slujbe.

Io Alexandru Costan. Moruzi Voivodŭ.

Intărimŭ Domnia mea Anaforaua Epitropioĭ pe vêndaroa ce aŭ făcutŭ pe numitele slujbe şi poruncĭ, D-vóstră veliţilorŭ boerĭ ca făcêndŭ cărţile după condică, şi pecetluindu-se după ce îşĭ va lua Epitropia baniĭ vêndĕreĭ D-luĭ vel Spăt. şi D-luĭ log. Golescu, să se dóe la mânile D-lorŭ cumpĕrătorilorŭ. — 1794 Ghen. 10.

Vel Logof.

Prea Inălţate Dómne,

Cu prea plecata mea Anafora facŭ scire Mărieĭ tale pentru slujbele poduluĭ ad. vorniciile podăritŭ şi butăritŭ: D-luĭ log. Golescu pentru acestea 12 judeţe, vorniciile, podăritulŭ şi butăritulŭ din Bucurescĭ aŭ datŭ tal. 12.374 şi cu baniĭ pre şinŭ să-ĭ numere la Epitropie, iar pentru vorniciile din 5 judeţo de peste Oltŭ aŭ datŭ D-luĭ vel Spăt. Ienache Văcărescu tal. 4.500; pentru care slujbe de vreme că D-luĭ log. Golescu pentru tóte numĕră banĭ pe şinŭ la Epitropie, să fie luminată porunca Mărieĭ tale, de a numĕra şi D-luĭ vel Spăt. toţĭ baniĭ la Epitropie, şi sciindŭ voinţa Mărieĭ tale de a se da cu acestŭ preţŭ ne fiindŭ alţĭ muşteriĭ, după orânduială să se întăréscă anaforaua epitropieĭ cu luminată pecetea Mărieĭ tale, şi să fie luminată porunca Mărieĭ tale, şi către D-lor veliţi logofeţĭ de a se face şi cărţile Domnescĭ, ca fiindŭ baniĭ, să li se dóe D-lorŭ boerilorŭ cumpĕrătorĭ după orânduială şi după obiceiŭ; şi cum va fi luminată porunca Mărieĭ tale. — 1794 Ian. 9.

Cond. XXV, Fila 229.

XIII

Justiţia sub Al. Moruzi

Alex. Moruzi, aşa ḑisulŭ reformatorŭ de către rĕposatulŭ Aronŭ Florianu, nu introduce nicĭ o reformă în justiţie, ci numaĭ câte-va mĕsurĭ de puţină însemnătate. Dintre acestea amintimŭ pitaculŭ din 17 Martie 1794 prin care stabilesce unŭ controlŭ care să împedice abusulŭ la perceperea plăţeĭ pentru diversele acte emanate de la *departamenturĭ* şi de la Divanŭ.

Iată acestŭ pitacŭ:

« Cinstiţilorŭ şi credincioşĭ boerilorŭ Domnieĭ mele, d-ta vel Log. de ţéra de susŭ, i d-ta vel Log. de ţéra de josŭ, fiindŭ că voimŭ Domnia mea a se păzi buna orânduială întru tóte, cum şi la obiceiulŭ havaeturilorŭ, anaforalelorŭ

www.dacoromanica.ro

şi cărţilorŭ de judecată, pitacurĭ ce se facŭ, atâtŭ de la câte trele depertamenturile judecătoriilorŭ, cât şi de la d-lorŭ veliţiĭ boerĭ, poruncimŭ d-tre, ca în fieş-care anafora séŭ carte de judecată ce se face de la judecata d-lorŭ veliţilorŭ boerĭ, să aveţĭ d-vóstră a însemna în scris, unulŭ din d-vóstră veliţilorŭ logofeţĭ, cu condeiulŭ d-vóstră de desnbt havaetulŭ scrisuluĭ celŭ cuviinciosŭ dupĕ obiceiŭ, cu mĕsură dróptă dupĕ fiinţa madelelorŭ; iar la depertamentŭ de optŭ: clucerulŭ Dumitrache Fotache, i la depertamentŭ de şépte clucerulŭ Constantinŭ cum şi la depertamentulŭ de cremenalionŭ clucerulŭ Dumitrache să urmeze acéstă orânduială, cărora să le daţĭ porunca Domnieĭ mele spre a sci şi a se păzi acéstă orânduială negreşitŭ. tolco pisah gspd. — 1794 Martie 17.

Cod. XXIII, Fila 233.

Constringerea corporală pentru datoriĭ, alăturĭ cu usulŭ şi abusulu moratoriilorŭ nu încetéză de a se practica sub Al. Moruzi.

Iată unŭ pitacŭ datŭ în 11 Martie 1794 pentru urmărirea negutitoruluĭ Moise Arménu:

Io Alecs. Cost. Moruzi Voivodŭ.

Cinstitŭ şi credinciosŭ boerulŭ Domnieĭ mele d-ta vel Spătarŭ, fiind-că unu Moisi Arménulŭ negustorŭ, se află datorŭ, poruncimŭ Domnia mea, să orânduescĭ zapciŭ într'adinsulŭ ca să-lŭ caute prin tóte mahalalele din ţinutulŭ spătărieĭ, şi găsindu-lŭ să-lŭ trimită aicea la Domnésca nóstră curte, ca să-lŭ facă teslimŭ în mânile vătavuluĭ de aproţĭ. tolco pisah gspd.

Cod. XXIII, fila 217.

Iată unŭ decretŭ acordândŭ moratorium de unŭ anŭ unuĭ fostŭ slujbaşŭ alŭ ţĕreĭ:

Milos. Bojiu. Io Alexandru Const. Moruzi V-vod. i Gosp. Zem. Vlash.

Fiind-că ne-am pliroforisitŭ Domnia mea pentru Gheorghe Făterŭ ce aŭ fostŭ vătafŭ de plaiŭ în plaiulŭ Arefuluĭ sud. Argeşŭ, cum că din întêmplarea vremilorŭ a rĕmasŭ datorŭ pe la uniĭ alţiĭ, şi ne fiindŭ vrednicŭ, fără nicĭ o putere de a plăti, cu poruncile fraţilorŭ Domnĭ de maĭ nainte ce le vĕḑumŭ Domnia mea, a fostŭ apĕratŭ de către datornicĭ cu soróce orânduite; căruia şi acum făcêndu-i-se din porunca Domnieĭ mele cercetare, şi dovedindu-se totŭ întru acea sărăcie de săvêrşitŭ, şi că nu a pututŭ veni la vre-o stare în care să fie vrednicŭ de a rĕspnnde acea datorie, şi de a se închide este fără nicĭ unŭ folosŭ datornicilorŭ, séŭ de a se vinde vre-unŭ avutŭ iarăşĭ este lipsitŭ de tóte, i dăm acésta Domnésca nóstră carte, ca să aibă încă sorocŭ de unŭ anŭ; de care vĕ poruncimŭ ca întru acestŭ sorocŭ să fie numitulŭ Gheorghe ne supĕratŭ de către datornicĭ. — 1794 Aprilie 4.

www.dacoromanica.ro

In notă dămŭ alte acte arĕtândŭ unŭ refusŭ de moratorium de şi-lŭ cerea Divanulŭ ţerei, refusŭ pe care Domnitorulŭ ilŭ întemeiază pe interesulŭ minorilorŭ de a nu mai plăti dobânda pe timpulŭ păsuireĭ.[1]

1. Iată aceste acte :

Prè Inălţate Dómne,

Cu lacrimĭ jăluescŭ Mărieĭ tale, că eŭ dupĕ jalba ce amŭ datŭ atât la Măria sa Mihailŭ Vodă Suţulŭ, cum şi la D-lorŭ boeriĭ caimacamĭ, ca să mi se întăréscă o anafora ce s'aŭ făcutŭ de D-lorŭ boeriĭ epitropĭ, care anafora o puseiŭ să se véḑă şi de Inălţimea ta, spre a nu fi supĕratŭ de datornicĭ până îmĭ voiŭ veni în vê.sta cea dupĕ pravilĭ a fi de sĕvèrşitŭ stăpânŭ pe partea mea, mĕ rogŭ Mărieĭ tale spre a mi se întări acea anafora, fiind-că sunt stenahorisitŭ fórte de datornicĭ, pentru că unulŭ de la închisóre me lasă, altulŭ mĕ apucă, şi cu acósta pătimescŭ fórte reŭ.

Robulŭ Mărieĭ tale, *Ienache sin repos. Pascal de aicĭ.*

Dumnévóstră boerilorŭ nazirĭ aĭ epitropieĭ să teorisiţĭ jalba, vĕḑêndŭ şi anaforaoa ce are, şi să arĕtaţĭ Domnieĭ mele celea cu cale. — 1793, Maiŭ 20.

Io Alesan. Cost. Moruzi Vvod. i gpsd. Zem. Vlas.

Pré sfinte părinte Metropolite, Dumnévóstră nazârilorŭ Cutieĭ, s'aŭ cetitŭ înaintea Domnieĭ mele acéstă anafora, şi socotimŭ Domnia mea că acea cercetare a datorieĭ banilorŭ şi urmare de plată, care orânduiţĭ de a se face atuncĭ, dupĕ ce va veni jăluitoriulŭ acesta în vêrstă, póte să se facă şi acum şi este maĭ cuviinciósă, căcĭ cu cât vorŭ sta baniĭ datoriilorŭ neplătiţĭ, cu atât maĭ multŭ se încarcă cu dobândă, şi va fi spre maĭ multă scădere a pereusieĭ, dreptŭ aceea să rânduiţĭ despre partea epitropieĭ unŭ omŭ lângă jăluitoriulŭ acesta la departamentulŭ de şépte, unde porunciml vătavuluĭ de paharniceĭ se aducă pe datornicĭ de faţă, să cerceteze să dovedéscă datoria, şi pe cât se va alege bani, se plătéscă acum de la epitropie, însă numaĭ acestorŭ datornicĭ, iară nu şi la alţiĭ. — 1793, Mart. 20.

Prè Inălţate Dómne,

Ascultândŭ luminatĭ porunca Mărieĭ tale de la acéstă jalbă amŭ făcutŭ cercetare, şi precum ne-amŭ îndestulatŭ arĕtămŭ Mărieĭ tale : acestŭ jăluitoriŭ se află datorŭ pe la uniĭ alţiĭ, cum maĭ josŭ se vĕḑŭ însemnaţĭ, pentru care datoriĭ se punŭ rêndulnĭ datornicĭĭ cu închisóre; în Domnia Mărieĭ sale Domnuluĭ Mihailŭ Suţulŭ, dândŭ jalbă jăluitorinlŭ, s'aŭ fostŭ orânduitŭ spre cercetare la D-lorŭ proin epitropĭ Dumnélorŭ aŭ făcutŭ anafora către Măria sa într'acestaşĭ chipŭ, că de vreme ce aceştĭ datornicĭ s'aŭ încredinţatŭ pe nimicŭ de l-aŭ împrumutatŭ maĭ vêrtosŭ vĕḑêndu-lŭ nevêrstnicŭ şi fără de nicĭ unŭ căpătăiŭ, să rĕmâe jăluitoriulŭ apăratŭ de către dênşiĭ, şi eĭ să fie adăstători până 'şĭ va veni jăluitoriulŭ în vêrsta ce orânduescŭ pravilele până la aniĭ 25 ca să pótă face clironomia, pe multŭ puţinulŭ avutulŭ părintescŭ

www.dacoromanica.ro

Maĭ multă îngrijire găsimŭ din partea justiţieĭ cu referinţă la proprietate. Din actulŭ ce ca modelŭ aducemŭ în notă, specialiştiĭ voru putea afla informaţiunĭ despre formalităţile cu carĭ se putea, pe la 1793—96, vinde de bună voie o moşie, [1] cum şi stăruinţa ce continuu se pune în justiţie cu referinţă la protimisisŭ.

celŭ are la Epitropie, şi atuncĭ fie-care 'şĭ va căuta cu dênsul prin judecată, iară până atuncĭ şi noĭ găsimŭ cu cale să rĕmâe jăluitorulŭ nesupĕratŭ de către datornicĭ; însă şi atuncĭ când 'şĭ va împlini aniĭ vêrsteĭ, de va fi omŭ să se pórte cu bună orânduială şi nu va fi nebunŭ i răsipitorŭ a avutuluĭ părintescŭ aşa i se va da în mână, iar de nu va fi, va sta totŭ la Epitropie, şi din dobênda banilorŭ, i se va da ce se va face pe fieş-care anŭ, care sunt pentru hrana luĭ; atuncĭ iarăşĭ prin judecată se va alege, şi care datorie va fi bună şi adevĕrată se va plăti, dară până atuncĭ să fie toţĭ datornicĭĭ răbdătorĭ pentru greşala ce aŭ făcutŭ, de aŭ împrumutatŭ aşa omŭ fără de creditŭ; iară hotărîrea cea de săvêrşitŭ rĕmâne la Înălţimea ta. — 1793 Martie 17.

Filaretŭ al. Ungro Vlahieĭ. Dumitrache Banŭ, Scarlatŭ Vornicŭ.

tal.	
75	La Antonŭ Telalŭ
65	La Ilie Enghiurliu
25	La Balabanŭ Costache
35	La Ştefanŭ Tâmplarulŭ

tal.	
15	La Căpitanŭ Drăghiciŭ
8	La Polcovniculŭ Ioniţă
5	La Constantinŭ Cavafu
10	La Paraschiva
234	

1. Iată aceste acte:

Anaforaoa ca să se vêndă la Mezatŭ moşia Satrariuluĭ Ioanŭ.

Cinstiţĭ D-vóstră boerĭ Caimacanĭ

Jaluescŭ d-vóstră că aflându-mĕ în chivernisélă m'a biruitŭ greutatea caseĭ mele, şi amŭ încăputŭ în datorie, care a o esoflisi nu maĭ potŭ, şi fiindŭ că mi se află o moşióră de la părinţĭ, anume Préjba din sud. Teleormanŭ stânjenĭ 1200, de mare nevoĭe 'mĭ caută a o vinde pentru uşurarea datorieĭ; de acósta mĕ rogŭ bunătăţiĭ d-vóstră, ca să fie cinstită porunca d-tre la d-luĭ starostea de negustorĭ ca să o dóe în strigarea mezatuluĭ de a se vinde.

Ioan Şatraru.

D-vóstră boerilorŭ judecătorĭ de la departamentŭ de şépte să teorisiţĭ jalba acósta şi îndestulându-se jăluitoruluĭ pentru acóstă moşie de este dróptă a sa şi fără de pricină să arĕtaţĭ Divanuluĭ în scrisŭ, spre a se da porunca cea cuviinciósa la cererea ce face. — 1793 Februarie 10.

Cinstiţĭ D-vóstră boerĭ Caimacamĭ

Dupĕ orânduiala şi maĭ alesŭ dupĕ porunca d-vóstră, amŭ cerutŭ jăluitoruluĭ să mĕ îndestuleze: cu ce ţine d-luĭ acóstă moşie ce o core să şi-o vêndĕ

www.dacoromanica.ro

Din relaţiunile justiţieĭ române cu învecinatele ţĕrĭ găsimŭ, sub Alex. Moruzi, câte-va acte de natură a ne arĕta, cum Domnitorulŭ intervine insu-şĭ către Statele vecine, după cererea depertamenturilorŭ. Aşa în notele şi anexele acestuĭ capitolŭ alŭ justiţieĭ se vor ceti diverse acte cum şi unele din din 1793 relative la clironomia Medelniceruluĭ Movilă originar din Moldova. Aşa în casulŭ jălbeĭ luĭ Dumitrache Fălcoianu [1] care la 1770 refugiindu-se in Ardélŭ împreună

prin mezatŭ? şi din gură ne dete tacrirŭ, că o are clironomie de la rĕposatulŭ unchiulŭ sĕŭ Chirca cămăraşulŭ, a căruia diată ḑis'a că s'arŭ fi aflândŭ acum în lăḑile d-sale ce are puse în hanulŭ Zlătarilorŭ, carĭ s'aŭ închisŭ în trecuta sĕptemână de bóla ciumi, darŭ alte scrisorĭ ce şi le-a avutŭ la casa d-luĭ ni le arĕtă, adecă: hrisove, zapise, prin carĭ aŭ pogorîtŭ acéstă moşie din némŭ în némŭ până la cămăraşulŭ Chirca, de unde coborândŭ cu clironomie cum ḑice la casa d-luĭ, împreună cu altă moşie ce-ĭ ḑicŭ Stoenescĭ de stânjenĭ 1520. Văḑumŭ zapisulŭ a frate-sĕŭ d-luĭ Nicolae Şătraru, prin care s'a împărţitŭ cu jăluitorulŭ ca nesce fraţĭ, şi aŭ rĕmasŭ Stoenesci să-ĭ stăpânéscă Şătraru Nicolae, şi Préjba, de stânjenĭ 1200, jăluitoriulŭ şătrarulŭ; liponŭ aşa fiindŭ pricina, să cunósce că este acéstă moşie ce o cere să o vênḑă cu mezatŭ bună şi drépte a'd-luĭ, şi de la judecată se găsesce cu cale să se dóe acéstă porunçă către d-luĭ starostea, după cum prin jalbă o cere, numaĭ starostea totŭ să fie datorŭ după pravilĭ a da de scire la toţĭ câţĭ se cuvine *protimisis*, adecă la rude şi vecinĭ şi de celŭ maĭ din urmă muşteriŭ, starostea va însciinţa d-vóstră de numele luĭ ca să se dée deosebită intărire, pentru cea ne strămutată stăpânirea luĭ cu linisce; iar hotărîrea cea de săvèrşitŭ rĕmâne a se face de d-vóstră. — 1793 Februarie 12.

Dumitrache Grecénu, slugeru. Iordache Rudénulu, cluceru. Dumitrache, cluceru. Pascalu, vel vist.

Codica No, 24 din 1793—1794 fila 4.

Intre aceste sosi noulŭ Domnŭ Ales. Moruzi la Bucurescĭ, şi elŭ dete pitaculŭ următorŭ:

Io Alex. Costan. Moruzi Voivod.

Poruncimŭ Domnia mea staroste de neguţitorĭ după acéstă anafora a departamentuluĭ urmândŭ, să facĭ mezatulŭ aceleĭ moşiĭ după obiceiŭ tóte ḑilele mezatuluĭ de plinŭ, prin scirea rudelorŭ şi vecinilorŭ, şi de preţulŭ celŭ din urmă să arĕţĭ Domnieĭ mele cu anafora, ca să se dóe întărire cumpĕrătoruluĭ. 1793 Februarie 23.

Procit vel Logf.

Cond. 24. Fil. 4

1. Iată jalba luĭ Fălcoianu:

Jalba Dumnéluĭ Dumitrache Fălcoianu ce s'au pusu întru acéstă carte de maĭ sus.

Cu prea plecatŭ răvaşŭ însciinţezŭ Inălţimeĭ tale, că în cea-l-altă răzmirăţa a Muscalilorŭ cu lótŭ 1770, amŭ mersŭ în ţóra Ardéluluĭ şi cu alţĭ boerĭ

www.dacoromanica.ro

cu alţĭ boerĭ, isbutise să fiă lăsatŭ clironomŭ peste avere de către Grafulŭ Sekely Laslo. Murindŭ testatorulŭ, Fălcoianu îşĭ urmăresce averea până în fine prin Domnitorulŭ ţĕreĭ sale. In anexele şi notele de la acestŭ capitolŭ se vorŭ afla şi restituirĭ de acte cerute de fosta administraţie austriacă (1793 Octomb.)

Cu tótă oprirea de a se maĭ aduce firmanurĭ de la Pórtă în materie de justiţie, totuşĭ aflămù unulŭ menţionatŭ in următorulŭ pitacŭ:

Carte de volnicie pentru cererile luĭ Dervişŭ Aga ce aŭ venitŭ cu firmanŭ Impĕrătescŭ de la Craiova.

Milostiv Bojiu Io Alecsandru Costan. Moruzi Voivodŭ.

Cinstitŭ şi credinciosŭ boeriulŭ Domnieĭ mele D-néta hatmane Costachc Caimacamu Craioveĭ sănătate; facemŭ d-tale în scire, că D-luĭ Huseim-Zaim Dervişŭ Aga aŭ venitŭ către Domnia mea cu firmanŭ, cum-că are socotéla de tal. 6500 prin zapise cu unŭ Marcu Petru şi cu unŭ Diamandi polcovnicŭ de acolea, aşişderea are socotélă şi cu unŭ Iónŭ 2-lea portariu de tal. 6007 şi

---

împreună, după ce amŭ intratŭ înăuntru eŭ amŭ mersŭ dreptŭ la casa unuĭ boeriŭ ardelénŭ Grafŭ Sechelŭ Laslo, şi amŭ şedutŭ în casa luĭ pâuă la pace, care grafŭ Secheli Laslo 'mĭ era rudenie şi în mijlocu vremeĭ şedereĭ mele în casă la elŭ, m'amŭ rugatŭ de dênsulŭ, ca unulŭ ce copiĭ nu avea, să mĕ împărtăşéscă la mórtea luĭ de avutu-ĭ şi aşa avêndŭ dragostea rudenieĭ asupra mea mi-aŭ datŭ o moşie anume Sederaş-Husechipetca, însă după mórtea luĭ şi după mórtea soţieĭ luĭ, să-mĭ rĕmâe acéstă moşie de moştenire, cum şi prin şcirea judecăţeĭ s'aŭ făcutŭ mie acéstă dare de moşie şi Tabla cea mare de la Murăşŭ Vaşarheiu mĭ-aŭ datŭ şi carte, ca la acelŭ sorocŭ, adică după mórtea grafuluĭ şi a grafóieĭ să rĕmâe acea moşie sub moştenirea mea. In trecuţiĭ anĭ, la létŭ 1791, viindŭ eŭ din ţéra Ardéluluĭ amŭ aflatŭ că aŭ muritŭ grăfóia a luĭ grafŭ Sechelŭ Laslu, că grafu murise maĭ nainte, m'amŭ dusŭ în Ardélŭ cu scirea Mărieĭ sale Mihaĭŭ Vodă şi după legăturile păceĭ le-amŭ vĕndutŭ unuĭ boeriu Ardelénŭ anume Tur Laslo tolimeşterŭ, în florinţĭ ungurescĭ douĕ-ḑecĭ şi cincĭ miĭ, din carĭ banĭ i-amŭ dăruitŭ luĭ Tur Laslo patru miĭ florinţĭ, şi aŭ rĕmasŭ să-mĭ dée douĕ-ḑecĭ şi una de miĭ şi mĭ-aŭ datŭ dintr'înşiĭ şi aŭ maĭ rĕmasŭ să-mĭ dée optŭ miĭ de florinţĭ nemţescĭ cu sorocŭ de unŭ anŭ, să-lŭ maĭ aşteptŭ, care mĭ-aŭ datŭ şi zapisŭ că la sorocŭ să-mĭ dée; sorocŭ aŭ fostŭ la 14 ale luneĭ trecute a luĭ Iunie, avêndŭ legătură în zapisŭ ca şi eŭ să-ĭ trimitŭ luĭ Tur Laslu plenipotenţie de aicĭ de la rudele mele şi aşa acea plenipotenţie s'aŭ iscălitŭ şi de părintele Mitropolitulŭ ţĕreĭ şi amŭ trimisŭ la sorocŭ zapisulŭ şi plenipotenţie la Sibiŭ la unŭ Hagiu Costandinŭ Popŭ neguţătoriu de acolo, ca să-ĭ priméscă aceĭ optŭ miĭ de florinţĭ nemţescĭ şi să-ĭ dee luĭ Tur Laslu zapisulŭ şi plenipotenţia; acestŭ Costandin Hagiu mi-aŭ scrisŭ de treĭ orĭ cum-că Laslu nu va să dea banĭ; mĕ rogŭ Mărieĭ tale să fie ajutoriulŭ Mărieĭ tale, ca să mi să scótă banii cu orĭ-ce mijlocŭ va lumina D-ḑeŭ pe Măria ta. — 1793, Octomb. 30.

Cod. XXIII, fila 170,

www.dacoromanica.ro

84 de banĭ iarăşĭ prin zapise; deosebitŭ cere şi de la Iónŭ Buzesculŭ Clucerŭ de arie tal. 3000; pentru care iată trimetemŭ acestŭ mumbaşirŭ într'adinsŭ sluga Domnieĭ mele . . . . . şi poruncimŭ Dumitale, că pe Marcu Petru i pe Diamandi Polcovnicu i pe Iónŭ 2-lea portariu, cât şi pe Cluceriu de arie Buzescu, aducêndu-ĭ înaintea Dumitale, să le daĭ poruncă ca să-şĭ iée de împreună cu dênşiĭ orĭ-ce sineturĭ de socotelĭ şi cărţĭ de doveḑĭ asupra acestorŭ pricinĭ vorŭ avea, să le iée împreună, şi cu orânduitulŭ acestŭ mumbaşirŭ să-ĭ trimiţĭ aicea ca să rĕspundă. — 1793. Noemb. 10.

Crd. XXIII, pag. 173.

Iată şi unŭ altŭ actŭ de intervenţiune:

Carte la comandirulu Sibiuluĭ pentru paguba Zaharieĭ şi Vasile că vinŭ acolo a-şĭ căuta davaoa lorŭ.

Către Ecselenţia Sea Feldzeigmeister graf fon Mitroschi comandirulŭ Sibiuluĭ

Cu pretinéscă scrisóre însciinţămŭ Ecselenţieĭ tale, că de la chesaricésca aghenţie de aicĭ din Bucurescĭ, s'aŭ datŭ notă Domnieĭ mele, de la 26 ale trecutuluĭ Octomvre, cum-că dupĕ arĕtarea agenţieĭ de aicĭ, aŭ cerutŭ oblăduirea Transilvanieĭ de la magistratulŭ de Cronstat, despăgubirea pagubeĭ ce aŭ cercatŭ la Coburgŭ unŭ Zaharie şi unŭ Vasile locuitorĭ de aicĭ din pămêntulŭ ţĕreĭ Domnieĭ mele, şi aŭ rĕspunsŭ magistratulŭ, cum-că trebue să vie unulŭ din jăluitoriĭ aceştia acolo la magistratulŭ de Cronstat, ca să-şĭ aréte paguba lorŭ, să se rânduiască la cercetare şi dupĕ dreptate să-şĭ afle îndestulare; dupĕ care iată că vine acolea maĭ susŭ numiţiĭ jăluitorĭ, de care şi nu lipsimŭ a insciinţa şi a pohti pe Ecselenţia ta, ca dupĕ dragostea prieteşuguluĭ vecinătăţeĭ şi buna *armonie* ce să păzesce intr'acestea douĕ ţĕrĭ, să bine-voĭescĭ Ecselenţia ta a porunci ca la dreptatea ce vorŭ avea jăluitoriĭ aceştia să-şĭ afle indestularea lorŭ. — 1793 Noemb. 4.

Cod. XXIV, fila 172.

Să aducemŭ în note aci nisce acte relative la o clironomie şi altete arĕtătóre de nisce lucrurĭ prinse de furatu la nisce hoţĭ. Acolo (în note) cetitorulŭ va avea o nomenclatură a principalelorŭ objecte de casă, de îmbrăcăminte etc. [1] de la finea secolului alŭ XVIII-lea.

---

1. *Io Alex. Cons. Moruzi Voivod.*

Dupĕ cum s'aŭ găsitŭ cu cale de către judecată, orânduimŭ pe sluga Domnieĭ mele. . . . . care să se urmeze dupĕ cum se cuprinde într'acéstă anafora. — 1793, Decem. 23.

Vel Logof.

www.dacoromanica.ro

Să nu uĭtăm a înregistra aci câte-va pitace, de unde se vede cum

---

Prea Inălţate Dómne!

Insciinţămŭ Inălţimeĭ tale pentru celea însemnate maĭ josŭ, ce din tacrirulŭ tâlharilorŭ (care s'aŭ trecutŭ i *sta prahtica*) ḑicŭ eĭ că s'aŭ găsitŭ asupră-le, când i-aŭ prinsŭ părcălabulŭ cu sătenii ot satulĭ Şuşaţa sud. Dâmboviţa, şi i-aŭ datŭ împreună cu prăḑile la mâna unuĭ Hristache, polcovnicŭ de judeţŭ; dară prăḑile de le-aŭ făcutŭ şi acelŭ polcovnicŭ teslimŭ tóte la mâna D-lorŭ ispravnicilorŭ de judeţŭ, ḑicŭ că nu sciŭ; şi să fie luminată porunca Inălţimeĭ tale cu mumbaşirŭ, şi de le va găsi pe tóte în păstrarea D-lorŭ, să le iée împreună cu fóie iscălită de Dumnélorŭ să le aducă aicĭ ca să se împarţă pre la păgubaşĭ, carĭ ce-şĭ vorŭ cunósce, iară când vorŭ fi lipsă să apuce pre acelŭ Hristache polcovnicŭ să le împlinéscă de la dînsulŭ, séŭ tăgăduindŭ că nu le-aŭ priimitŭ tóte câte se cuprindŭ în fóia tâlharilorŭ, atuncĭ să-lŭ iée şi să-lŭ aducă aicea, ca să se înfăţişeze cu tâlhariĭ la judecată; iară hotărîrea cea de sĕvêrşitŭ rĕmâne la Inălţimea ta. — 1793, Decem. 22.

Dumitrache, Clucerŭ. *Ioniţă*, Păharnicŭ. *Condrache*, biv. vel Slugerŭ. *Şerbanŭ Andronescu*, Medelnicerŭ.

Lucrurile ale Tomiĭ.

49 Galbenĭ Impĕrătescĭ.
220 Leĭ banĭ de argintŭ.
1 Calŭ cu tot tacâmulŭ luĭ.
3 Păturĭ de calŭ.
2 Perechĭ desagĭ.
2 Antiree de şamalagea.
1 Păreche şalvarĭ aba négră.
1 Păreche cuţite cu téca lorŭ, de Ţarigradŭ.
2 Brâne mocănescĭ albastre.
3 basmale de pânză.
1 Peştemanŭ.
3 Părechĭ papucĭ femeescĭ.
1 Păreche cisme galbine noue femeescĭ.
3 Peschire.
1 Pistolŭ cu măciucile albe.
1 Puşcă cu belegĭ curate de argintŭ.
1 Palaşcă.
1 Cingătóre.
1 Păreche drugătorĭ nouă.
1 Ploscă.
2 Inele de argintŭ.

Ale Radului Barcioiu

130 Talerĭ banĭ de argintŭ.
1 Calŭ negru cu tot tacâmulŭ luĭ.
3 Pistóle, unulŭ gălbuiŭ şi 2 galbene.

www.dacoromanica.ro

se îngrijia de serviciŭ, de lemne de focŭ şi de iluminatulŭ diverselorŭ departamente ale justiţieĭ.

---

1 Sabie.
1 Iataganŭ.
1 Puşcă cu belegĭ curate de alamă.
2 Procoviţe albe.
1 Iapiu de pele.
1 Păreche ismene croite.
1 Palaşcă cu fişicurĭ.
4 Glugĭ.
2 Peşchire.
1 Căldare.
1 Toporaşŭ.
2 Săricĭ.
1 căciulă négră.
1 Técă cu douĕ cuţite.
3 Fote
2 Curele de încinsŭ.
1 Anteriŭ de mătase.
3 Brice.
1 Păreche fórfecĭ.
2 Inele de argintŭ.

Ale luĭ Costandinu Cârciumariu

1 Calŭ negru cu tacâmulŭ luĭ.
1 Puşcă cătănéscă.
1 Pistolŭ.
1 Palaşcă.
1 Păreche desagĭ.
1 Păreche ciorapĭ.
1 Sacŭ de câlţĭ.
1 Sacŭ de lână.
1 Chimirŭ.
1 Curea de încinsŭ.
1 Glugă.
1 Sarică.
1 Căciulă négră.
1 Técă cuţite.
2 Stergare.
1 Inelŭ de argintŭ.
1 Cămaşă.

Iară Toma Vlăscénu arétă, că rădicându-lŭ în urmă cătanele de a casă nu aŭ spusŭ unde-ĭ sunt lucrurile, ci acum să le céră de la nevastă.

2 Iz...
1 Valŭ de zeghĭ coţĭ 20.
1 Sloiŭ de ceară.

www.dacoromanica.ro

Aşa sunt cele douĕ următóre:

Io Alecsandru Costandinŭ Moruzi Vvd.

Pentru lemne şi lumînărĭ poruncimŭ Domnia mea Dumitale cinstitŭ şi credinciosŭ boeriŭ Domnieĭ mele vel Cămăraşŭ, ca dupĕ obiceiulŭ ce va fi fostŭ să facĭ orânduială a se da. — 1773, Octomb. 28.

---

1 Ţolŭ de pĕrŭ noŭ.
7 Coţĭ de mieĭ negre.
1 Bazma de pânză cusută.
7 Coţĭ pânză.
1 Puşcă.

Anaforaoa de lucrurile Hagi Zaharieĭ, şi cu o prăvălie ce s'ăŭ datŭ asupra luĭ Stoianŭ ca să iée sub stăpânirea luĭ.

De la Departamentulŭ starostieĭ către D-lorŭ boeriĭ nazirĭ aĭ Epitropieĭ de obsce.

Prin cinstitŭ pitacŭ D-vóstră mi s'aŭ poruncitŭ ca să facŭ catagrafie lucrurilorŭ ale unuĭ Hagi Zaharie străinulŭ, de la pórta curţeĭ Domnescĭ din josŭ, ce aŭ muritŭ, următoriu fiindŭ porunceĭ D-vóstră, amŭ mersŭ şi amŭ luatŭ încă douĭ negustorĭ de aĭ meĭ, şi amŭ strînsŭ şi din veciniĭ mahalagiĭ şi pre preotulŭ mahalaleĭ şi deschiḑêndŭ acea prăvălióră, s'aŭ scrisŭ tóte calabalâcurile şi borfele, puinduli-se şi preţŭ după starea lorŭ, fiindŭ tóte nisce vechiturĭ i nisce hére ruginite şi curele vechĭ, dupĕ cum prin deosebită fóie se arétă, şi s'aŭ adunatŭ tótă suma ca de tal. 64 banĭ 110, care fóie s'aŭ iscălitŭ de preotulŭ mahalaleĭ, de alţĭ vecinĭ mahalagiĭ, ci fiind-că era trăbuinţă de cheltuială a se îngropa şi a i se face şi cevaşĭ pomenire pentru sufletulŭ luĭ, s'aŭ arĕtatŭ unŭ copilŭ ca de anĭ 20 la vĕrstă, ḑicêndŭ că elŭ aŭ fostŭ robŭ cumpĕratŭ de acestŭ rĕposatŭ de la ţéra turcéscă de la *trecuta răsmirăţă a Ruşiloru i împreună şi cu mamă-sa şi că l'arŭ fi crescutŭ de mititelu* şi l'arŭ fi datŭ şi la meşteşugu cojocărieĭ, i-ar fi ajutatŭ şi bĕtrâneţele acestuĭ rĕposatŭ dintru a sa ostenélă şi cere şi elŭ acum ca să iée asupra luĭ acele borfe cu prăvălióra, ce ḑice că este făcută de rĕposatulŭ pe loculŭ Dascăluluĭ Dragne, şi va plăti chiria cea obişnuită, ce o aŭ avutŭ tocmită, care aŭ şi primitŭ Dragnea Dascălulŭ, încărcându-se de a-ĭ face pomenirile la soróce, ca unulŭ ce ḑice că are acéstă datorie ca la unŭ părinte şi botezatŭ de acestŭ rĕposatŭ; cu acésta facŭ însciinţare D-vóstră, şi cu tótă plecăciunea sunt. — 1793 Noemv. 23.

Alŭ Dumnévóstră plecatŭ slugă, *Iónŭ Starostea.*

Io Alecsandru Cost. Moruzi Vvd.

După pliroforia ce ne daţĭ D-vóstră boerilor nazirĭ aĭ Epitropieĭ de pricină, dămŭ Domnia mea întărirea acésta la mâna numituluĭ Stoianŭ, ca să iée asupră-ĭ acea prăvălie cu celea ce sunt ale mortuluĭ, să şédă într'îusa să se chivernisóscă ne supĕratŭ, plătindŭ chiria loculuĭ şi făcêndŭ pomenirile mortuluĭ. — 1793, Decembre 4.

Vel Logof.

www.dacoromanica.ro

Pré Inălţate Dómne

Cu prea plecată anafora însciinţămŭ Mărieĭ tale, că fiindŭ orânduiala de se da la Departamenturĭ câte unŭ rêndaşŭ de la D-luĭ vel Agă pentru măturatulŭ şi îngrijitulŭ odăeĭ, i câte un seimenŭ de la Dumnéluĭ vel Spăt. de paza condicilorŭ şi altorŭ sineturĭ ce se adună în cancelarie pentru făcutulŭ anaforalelorŭ, i câte o oca luminărĭ de céră pentru scrisulŭ logofeţilorŭ séra, şi iarna câte douĕ care de lemne pe sĕptĕmână, pentru încălţitulŭ odăeĭ, şi fiindŭ véră până acum nu ne-aŭ făcutŭ trebuinţă de acésta, iară acum fiindŭ iarnă, ne rugămŭ printr'acéstă prea plecată Anafora, ca să ni se orânduiască de către Inălţimea ta pentru tréba departamentuluĭ acelea ce aŭ fostŭ orânduite dupĕ obiceiŭ, saŭ va rĕmânea dupĕ cum D-ţeŭ te va lumina pe Măria ta. — 1793 Octomb. 17.

Costand. Baratov Clucerŭ. Stefanŭ Vilara Medelnicerŭ, Stefanŭ Medelnicerŭ.

Pré Inălţate Dómne,

Amŭ teorisitŭ acéstă însciinţare ce face Starostea de negustorĭ la Epitropia obşteĭ pentru rĕmasu luĭ jupânŭ Zaharie ce aŭ muritŭ; elŭ alţĭ clironomĭ n'are fiindŭ omŭ strĕinŭ aicĭ, căcĭ ca vre-unŭ avutŭ multŭ nu ĭ-aŭ rĕmasŭ, fără cât nisce vechiturĭ preţŭ ca de tal. 64 şi o prăvălióră próstă mică făcută de dênsulŭ pe locŭ strĕinŭ care se însemnară maĭ josŭ; are unŭ finŭ copilandru ca de anĭ 20, care scie meşteşugulŭ cojocărieĭ; acesta aŭ fostŭ robŭ şi rĕscumpĕratŭ de dĕnsulŭ, botezatŭ şi crescutŭ, avêndu-lŭ întocmaĭ ca unŭ copilŭ alŭ sĕŭ, care şi dorindŭ ca de unŭ părinte, aŭ mersŭ de l-aŭ îngropatŭ de la dênsulŭ făcĕnd şi pomenirĭ dupĕ obiceiŭ, atât acum la mórte cât şi până la treĭ anĭ se încarcă; căruia după cererea ce face a se da acele venituri şi prăvălióra ca să-şĭ lucreze meşteşugulŭ într'ênsa, plătindu-şĭ chiria loculuĭ, dupĕ cum aŭ primitŭ şi stăpânulŭ loculuĭ, ni se pare că este cu cale cererea luĭ, fiind-că elŭ nu numaĭ la mórte ş'aŭ făcutŭ căţuta datorie, ci încă şi în viaţă fiindŭ mortulŭ îlŭ căuta şi-lŭ ajuta cu din baniĭ ce putea agonisi din lucrulŭ meşteşuguluĭ luĭ; ci de va fi primită şi la auţulŭ Inălţimeĭ tale părerea arĕtată într'acéstă anafora, ca să nu fie bântuitŭ de nimenea; şi cum va fi luminată porunca Mărieĭ tale. — 1793, Noemv. 28.

Scarl. Vorniciŭ.

Iată şi catagrafia ce s'aŭ făcutŭ a luĭ Hagi Zaharie.

Tal.	B.		
2	1	1	Mindirŭ de Braşovŭ, vechiŭ cu lână.
3	—	1	Plapomă.
3	60	1	Ibricŭ spartŭ şi o tingire cu códa veche.
1	60	1	Mintea mohorită veche.
—	60	1	Işlicŭ vechiŭ de alagea.
2	60	2	cămĕşĭ vechĭ rupte.

www.dacoromanica.ro

Anaforaoa judecătorilorŭ ot. departamentulŭ cremenalionŭ pentru de a cumpĕra Armaşulŭ pe fie-care sĕptĕmână câte douĕ care de lemne unde caută judecăţile.

Io Alecsandru Costandinŭ Moruzi Vvd.

Poruncimŭ Domnia mea Dumitale Epistatule alŭ Armăşieĭ, însuşĭ să îngrijescĭ de acéstă trébă, cumpărândŭ pe tótă sĕptĕmâna câte douĕ care de lemue ne lipsitŭ, şi D-ta arĕtândŭ Domnieĭ mele, ţi se va face pecetluitŭ. -- 1793, Decemb. 3.

Prĕ Inălţate Dómne

Insciinţămŭ Mărieĭ tale că acestŭ departamentŭ de cremenaliouŭ din vechime aŭ căutatŭ judecăţile totŭ in curtea gospod cea veche pentru înlesuirea

3	—	1	Scurteică şi alta verde blănită cu blană veche.
—	30	1	Bohcea veche şi spartă.
—	85	1	Tesuleţŭ micŭ aramă veche, nisce hére. cercurĭ şi alte mărunţişurĭ.
1	30	5	Cercurĭ de boşoronĭ vechĭ.
1	—	1	Faţă giubea havaiu veche.
2	—	2	Căpestre.
2	—	2	Căpestre curea cu ştréngurile lorŭ.
5	—	6	Frâne curea cu zăbalile lorŭ vechĭ.
1	—	4	zăbale de frĕŭ próste.
2	60	2	Părechĭ desagĭ de pele vechĭ.
2	—	1	Păreche cisme nemţescĭ negre.
2	—	1	Legătură cu nisce curele vechĭ şi alte mărunţişurĭ.
—	60	2	Măciucĭ tinichea de cortŭ.
—	60	2	Pălăscĭ vechĭ.
1	—	2	Tocurĭ pistóle.
2	—	2	Chimire vechĭ i 3 tafture vechĭ.
2	60	2	Părechĭ scărĭ vechĭ stricate.
1	—	1	Cântarŭ stricatŭ vechiŭ.
2	60	2	Vătrae de căruţe, i altŭ hierŭ fărmătură i unŭ Toporŭ.
2	—	1	Puşcă Turcéscă veche.
—	30		Nisce fărmăturĭ de herŭ într'o pungă.
—	30	1	Solniţă de orde Braşovŭ.
5	—	3	Pistóle vechĭ.
—	30	1	Clondirŭ vechiŭ.
—	30	1	Ţóvă de puşcă stricată.
—	45	300	Cuĭe-ulucă vechĭ.
—	60	1	Cornişorŭ alamă, unŭ pofilŭ, şi unŭ clopoţelŭ.
2	—	1	Tavă cu nisce fărmăturĭ hierŭ.
6	—	1	Şé turcéscă veche şi alte mărunţişurĭ, curele, i nisce hamurĭ stricate vechĭ, i nisce şalvarĭ stricaţĭ.

In anexe vomŭ da unŭ inventarŭ de destre boerescă, ca lectorulŭ să aibă o idee justă de ceea ce constitué averea mobiliară în secolulŭ trecutŭ.

www.dacoromanica.ro

aducereĭ vinovaţilorŭ de la temniţă şi de către toţĭ luminaţiĭ Domnĭ era orânduiala de se da pe tótĭ sĕptĕmâna câte douĕ care de lemne pentru încălţitulŭ odăeĭ, care obiceiŭ vedemŭ că acum nu se păzesce, şi pătimimŭ nu numaĭ noĭ judecătoriĭ, ci încă şi logofeţiĭ, nu sunt vrednicĭ de a'şĭ scóte mânile din sînŭ să scrie; pentru care ne rugămŭ să fie luminată porunca Inălţimeĭ tale către D-luĭ vel Ispravnicŭ za Curte, spre a urma acestuĭ obiceiŭ cu darea lemnelorŭ şi aniĭ Mărieĭ tale să fie mulţĭ de la Domnulŭ şi norociţĭ. — 1793 Noem. 25.

Dumitru Cluceriu, Ionŭ Pahar, Teodor biv. vel Slujerŭ, Şerbanŭ Andronescu Medeln. Mateiu Stirbeiŭ Pit. Toma Palos.

Cod. XXIII, Fila 148.

Aci socotimŭ utilŭ, după ce maĭ susŭ amŭ adusŭ coprinsulŭ uneĭ liste de lucrurĭ furate, a maĭ înregistra câte-va acte cu referinţă la stârpirea hoţilorŭ, acea plagă contra căreia Domnia era incapabilă, Domnia care ea maĭ adese-orĭ dădea prima pildă în hoţie.

Cărţĭ la 17 judeţe şi la caimacamulŭ pentru hoţĭ.

D-vóstră Ispravnicilorŭ ot sud..... sănătate, fiind-că acum în vremea primăvereĭ obicĭnuiţĭ sunt ceĭ nărăviţĭ la fapte rele, a cugeta în gândurile lorŭ mişcărĭ şi pornirĭ netrebnice în hoţiĭ şi în tâlhăriĭ, şi fiind-că Domnia mea pentru acésta avemŭ orânduitŭ într'adinsŭ la tóte judeţele ţĕreĭ Domnieĭ mele polcovnicĭ aĭ judeţuluĭ cu poteraşĭ îndestuĭ şi osebiţĭ căpitanĭ i cu slujitorĭ de a fi pentru paza şi prinderea ómenilorŭ rĕĭ, şi de a petrece şi de a călători toţĭ locuitoriĭ şi drumeţiĭ cu odihna aceea ce voimŭ Domnia mea; iată vĕ trimitemŭ porunca Domnieĭ mele straşnică, ca să întăriţĭ fórte paza acésta, să nu auḑimŭ că s'aŭ ivitŭ vre-unŭ hoţŭ séŭ tâlhariu şi nu s'aŭ prinsŭ; de care să arĕtaţĭ porunca Domnieĭ mele la polcovnicĭ şi la căpitanĭ i la slujitorĭ poteraşĭ spre a fi pururea deştepţĭ şi gata cu toţiĭ fără de a ămbla după alte trebĭ şi interesurĭ ale lorŭ, şi îndată ce se va simţi undevaşĭ de ómenĭ rĕĭ numaĭ de cât să sară de grabă fără de a întârzia şi fără de a da vreme de scăpare acelorŭ hoţĭ şi tâlharĭ, arĕtându-le hotărîrea ce avemŭ, că pe celŭ ce va face la slujba şi datoria luĭ vre-unŭ cusurŭ, orĭ în ce chipŭ, din care acelŭ cusurŭ alŭ lorŭ şi nesilinţe, aŭ făcătoriĭ de rele mijlocŭ a urma şi a se sĕvêrşi rele faptele lorŭ, şi apoĭ va scăpa a nu-lŭ prinde, bine să şcie că tocma ca pe hoţĭ i vomŭ pedepsi Domnia mea, avêndŭ şi însuşĭ Domnia vóstră Ispravnicilorŭ pururea privegherea acésta şi silinţa în tot chipulŭ pentru înţărcarea şi desăvêrşitŭ lipsirea făcătorilorŭ de rĕŭ. — 1794, Martie 21.

Cod. XXIII, Fila 226.

Pentru descoperirea faptelorŭ criminale, bătaia şi tortura sunt îngăduite şi legitime şi sub Al. Moruzi ca şi sub anteriorii domnĭ.

www.dacoromanica.ro

Resultă acésta şi din actulŭ ce dăm în notă, actŭ prin care Domnitorulŭ ordonă cercetarea unuĭ acusatŭ ḑicêndŭ că «*orânduitulŭ zapciŭ să-lŭ silescă că şi fără de voie sĕ mărturiséscă adevĕrulŭ.*» [1]

1. Iată acestŭ actŭ:

Zem. Vlas.: Dupĕ jalba ce aŭ datŭ Domnieĭ mele Toma Bucovŭ, că în lôt 1791, la Bucovŭ sud. Saac prădându-i-se avutulŭ prin casnă de către tâlharĭ, ar fi luatŭ sciinţă de la unŭ Tudorŭ, proin polcovnicŭ za poteră, ce de astă dată se află în osânda Ocneĭ Slănicŭ, cum-că elŭ ar fi sciutŭ pe toţĭ aceĭ tâlharĭ până acum, şi din ce locŭ sunt, cum şi pe gazdele lorŭ, încă şi chiar din lucrurile numituluĭ jăluitorŭ ce i s'ar fi prădatŭ atuncĭ, ar fi ḑisŭ că ar fi găsitŭ la uniĭ din aceĭ tâlharĭ, şi pe unele le are supt zaptulŭ sĕŭ, iar pe altele pe la alte obraze; dămŭ volnicie slugeĭ Domnieĭ mele zapciulŭ Armăşescu să mérgă la Ocna Slănicŭ împreună cu Gheorghe polcovniculŭ puşcărieĭ şi cu Iorgache fratele jăluitoruluĭ, celŭ ce s'aŭ întîmplatŭ în casă de s'aŭ căsnitŭ şi s'aŭ prădatŭ de către tâlharĭ, şi poruncimŭ Domnia mea cămăraşilorŭ de la acea Ocnă, îndată ce vorŭ sosi numaĭ decât să scóteţĭ pe Tudorŭ polcovniculŭ din Ocnă, ca numitulŭ Logf. faţă cu Iorgache în faţa Dumnévóstră cămăraşilorŭ să iée în scrisŭ tacrirulŭ ce-lŭ va da numitulŭ polcovnicŭ pentru toţĭ tâlhariĭ câţĭ aŭ fostŭ pe anume, din ce locŭ şi ce aŭ doveditŭ la fieş-care pe anume, maĭ alesŭ să pórte numele tatăluĭ celuĭ unuia născutŭ, care însuşĭ de bună voe aŭ cuvêntŭ chiar către maĭ susŭ numitulŭ Iorgache, i Diamandi gramaticulŭ Ocneĭ, iar când numitulŭ polcovnicŭ se va atârna séŭ se va sfii a nu-şĭ da tacrirulŭ întru adevĕrŭ are voe orânduitulŭ zapciŭ să-lŭ *silescă ca şi fără de voie să mărturescă adevĕrulŭ*, şi în urmă dupĕ ce va face zaptŭ tacrirulŭ, atuncĭ împreună cu numitulŭ Iorgache să urmeze orânduitulŭ mumbaşirŭ întocmaĭ, dupĕ deosebită poruncă ce i s'aŭ datŭ, care tacrirŭ alŭ luĭ să-lŭ adeveriţĭ cu iscăliturile şi voĭ cămăraşilorŭ, şi să-lŭ aducă la Domnia mea, iară pe Tudorŭ polcovniculŭ iară să-lŭ puneţĭ în Ocnă. 1793, Noem. 16.

Cond. XXIII. Fila 178.

Iată şi alte douĕ pitacurĭ ordonândŭ prinderea de hoţĭ:

Io Alexandru Costantinŭ Moruzi Vvd.

D-vóstră ispravnicilorŭ ot sud. Oltŭ sănătate, fiind-că la acelŭ judeţŭ s'aŭ întîmplatŭ o pricină de s'aŭ omorîtŭ unŭ negustorŭ anume Avramŭ Alalda de către nisce beşliĭ ce se întovărăşise la fapta acésta cu nisce locuitorĭ ce se numescŭ feciorĭ luĭ Cogea Ghiaur, care pricină trebue să fie în sciinţa Dumnévóstră, ca nisce ispravnicĭ ce sunteţĭ; iată vĕ poruncimŭ, primindŭ porunca acésta cu acestŭ într'adinsŭ ciohodariu mumbaşirŭ, ce se trimise cu deosebită volnicie la mână, să faceţĭ totŭ felulŭ de cercetare şi să vĕ siliţĭ în totŭ chipulŭ ca negreşitŭ să puneţĭ în mână şi să prindeţĭ pe aceĭ făcĕtorĭ aĭ luĭ Cogea Ghiaur, pre carĭ cu bună pază să-ĭ daţĭ în mâna mumbaşiruluĭ ca să-ĭ aducă aicĭ la Domnia mea, se trimete deosebită porunca Domnieĭ mele, şi către zabitulŭ aceluĭ judeţŭ pentru aceĭ beşliĭ neferĭ ce aŭ fostŭ întovărăşiţĭ la acéstă faptă ca să-ĭ prinḑă şi iarăşĭ cu bună pază să-ĭ dée în mâna orânduituluĭ de la D-luĭ Baş-Beşliĭ-Agase, ca să-ĭ aducă aicĭ, ci dar într'altŭ chipŭ

www.dacoromanica.ro

Greŭ era să se stârpéscă hoţiĭ de codru într'o ţéră în care hoţiĭ de oraşŭ eraŭ înşişĭ mariĭ slujbaşi aĭ ţĕreĭ! Negreşitŭ condicele Divanuluĭ nu ne-aŭ păstratŭ documente despre hoţiile slujbaşilorŭ marĭ şi fără nicĭ o îndoială când Domnitoriĭ se hotărescŭ de a urmări vre-un slujbaşŭ hoţŭ, acela nu este din protipendadă, ci din slujbaşiĭ inferiorĭ. Aşa e casulŭ de care se ocupă anaforaoa din 24 Martie 1793 pentru polcovniculŭ Dinu Bolintinénu, acusatŭ că aŭ prădatŭ pe unŭ ţiganŭ alŭ mŏnastireĭ Căsciórele. Domnitorulŭ Al. Constantinŭ Moruzi urmăresce pe acestŭ fostŭ slujbaşŭ de puţină importanţă, dar nu urmăresce fapte cu multŭ maĭ grave de ale slujbaşilorŭ maĭ înalţĭ. [1]

---

să nu faceţĭ, şi cu întórcerea mumbaşiruluĭ să şi însciinţaţĭ Domnieĭ mele de tótă curgerea pricineĭ, şi fiţĭ sănătoşĭ. — 1794, Febr. 9.

Cond. XXIII, Fila 205.

Io Alecsandru Cost. Moruzi Vvd.

Cinstitŭ şi credinciosŭ boerulŭ Domnieĭ mele D-ta vel Spătarŭ, amŭ luatŭ Domnia mea însciinţare, cum-că la 11 ḑile ale acesteĭ lunĭ, în judeţulŭ Dâmboviţa, în lunca ce este între satulŭ Săpunarĭ şi Voinescĭ, s'aŭ găsitŭ unŭ omŭ lungitŭ josŭ pe zăpadă numaĭ în cămaşă maĭ mortŭ, carele abia aŭ pututŭ dupĕ ce s'aŭ desmeticitŭ de aŭ aretatŭ de-lŭ chema Radu, şi de felulŭ luĭ este din Ghebóia, şi că fiindŭ la Câmpulŭ-Lungŭ la o soră a sa, la reîntórcerea luĭ l'aŭ întâlnitŭ acolea într'acelŭ locŭ feciorii Bratuluĭ carĭ iarăşĭ acum de curêndŭ s'aŭ ivitŭ, şi l-aŭ desbrăcatŭ, l-aŭ căsnitŭ, l-aŭ lăsatŭ numaĭ în cămaşă, pentru care poruncimŭ D-luĭ să orânduescĭ poteră într'adinsŭ, care găsindŭ maĭ ântêiŭ pe omulŭ acesta, şi luândŭ maĭ bună înţelegere de la dênsulŭ să iée urma hoţilorŭ, şi cu mare silinţă umblândŭ, şi făcêndŭ cercare din locŭ în locŭ, să le înfundeze urma lorŭ, până-ĭ vorŭ dovedi, şi aşa negreşitŭ să prindă aceştĭ hoţĭ, aşişderea să facĭ poruncile D-tale către polcovnicĭ, i căpitanuluĭ judeţuluĭ, ca să dée totŭ ajutorulŭ celŭ cuviinciosŭ, urmândŭ şi elŭ a cerceta şi a face silinţă pentru prinderea lorŭ. — 1794, Ian. 16.

Cond. XXIII. Fila 195.

1. Iată actulŭ relativŭ la polcovniculŭ Dinu:

Anaforaoa ca să aducă pe unŭ Dinu polcovnicŭ, ce aŭ prădatŭ pe unŭ ţiganŭ alŭ mŏnastireĭ Căsciórele.

Io Alex. Const. Moruzi Vvd.

Orânduimŭ pe sluga Domnieĭ mele . . . . Armasălŭ ca să mérgă şi prin scirea ispravnicilorŭ judeţuluĭ, să iée pe pîrîtulŭ polcovnicŭ să-lŭ aducă aicea, şi să-lŭ înfăţişeze la judecata departamentuluĭ. — 1793, Martie 24.

Prè Inălţate Dómne,

Insciinţămŭ Mărieĭ tale, că la închisórea puşcărieĭ se află douĭ ţiganĭ aĭ sfinteĭ mŏnastirĭ Căsciórele din sud. Vlaşca, anume Dinulŭ sin Cârstea şi Iónŭ

www.dacoromanica.ro

Cu tóte acestea găsimŭ acte de condemnare a celorŭ carĭ reclamândŭ contra judecătorilorŭ, nu ar fi pututŭ a-şĭ dovedi întemeiată reclamarea. In Ianuarie 1794 Enache Văcărescu marele Spătarŭ, care se declară protivnicŭ la *geremele,* la luărĭ de mită în judecăţĭ, cere pedepsirea unuĭ reclamantŭ Ovanesŭ, arménŭ, care, dupĕ elŭ, a calomniatŭ justiţia spătărescă. Cererea face onóre luĭ Enache Văcărescu, dar era acésta o rară escepţiune şi încă!... [1]

---

sin Ilie, daţĭ de la primire fără ecsamenŭ, prinşĭ şi trimeşĭ judecăţeĭ de unŭ Dinulŭ Bolintinénulŭ ce s'aŭ fostŭ aflatŭ polcovnicŭ la acestŭ judeţŭ, cu pricină că în trecuta lună luĭ Iulie ar fi furatŭ din casa luĭ Stanŭ, săténŭ de la Căsciórele, borfe preţŭ ca de tal. 200 şi le-aŭ datŭ unuĭ căpitanŭ de poşte anume Dumitru, cărora ţiganĭ la cercetarea ce li s'aŭ făcutŭ aicea în douĕ treĭ rêndurĭ de faţă cu numitulŭ păgubaşŭ, s'aŭ apĕratŭ numiţiĭ de cum nu sunt vinovaţĭ la furtişagulŭ acelorŭ borfe, ci de frica şi usturimea bătăilorŭ ce li s'aŭ făcutŭ în judeţŭ, aŭ minţitŭ împotrivă-le-şĭ, năpăstuindŭ pe numitulŭ căpitanŭ că i-ar fi datŭ borfele, care acelŭ căpitanŭ aducêndu-se de faţă cu numiţiĭ ţiganĭ, se apĕră cu jurămîntŭ că nu este atinsŭ séŭ împărtăşitŭ, ne cum la priminţă de borfe, ci nicĭ măcar cu sciinţă ca acea faptă; plânge-să şi însuşĭ de acelŭ numitŭ polcovnicŭ, că nu numaĭ dupĕ acéstă próstă pîră a ţiganilorŭ, carĭ o tăgăduescŭ acum, l-aŭ prădatŭ cu 20 galbenĭ împĕrătescĭ şi se află păgubaşŭ, ci de vreme că nicĭ la ţiganĭ, nicĭ la căpitanŭ vre-unŭ semnŭ din paguba păgubaşilorŭ nu s'aŭ găsitŭ, nicĭ alta deosebită dovédă la mijlocŭ nu este, de la judecată se găsesce cu cale, prin luminată porunca Mărieĭ tale să se aducă acelŭ Dinŭ biv. polcovnicŭ, ca orĭ să dovedéscă pe numiţiĭ ţiganĭ de hoţĭ şi pre căpitanŭ de gazdă, ca să se împlinéscă şi paguba păgubaşuluĭ, să li se facă şi vinovaţilorŭ pedépsă, séŭ neputêndu-ĭ dovedi de vinovaţĭ, să dée galbeniĭ luĭ Dumitru polcovniculŭ, cu ostenéla lorŭ plătindu-ĭ, în cât şi cheltuiala ce i-aŭ pricinuitŭ până a se îndrepta; iară hotărîrea cea de sĕvêrşitŭ rĕmâne a se face de către Măria ta. — 1793, Martie 22.

Dumitrache Clucerŭ, Iónŭ Pahar., Teodorache biv. vel Sluj., Iordanŭ Gram., Toma Spătarachi, Şerbanŭ Andronescu.

Cond. XXIV, Fila 40.

1. Eacă actulŭ relativŭ:

Anaforaoa D-luĭ vel Spătarŭ de pricina unuĭ Ovanes, arménŭ, ca să se bată şi să dée şi tal. 20.

Io Alecs. Constan. Moruzi Vvd.

Poruncimŭ Domnia mea Dumitale vel Spăt. pe acestŭ Ovanes să-lŭ cerţĭ cu bătaie la falangă pentru mincinósa jalbă şi defăimare ce aŭ făcutŭ Boerilor Domnieĭ mele, care nu este suferită şi să împlinéscă şi aceĭ tal. douĕ-ḑecĭ. — 1794, Ianuar. 10.

Vel Logf.

Prè Inălţate Dómne,

Acéstă pricină nu este precum se jăluesce numitulŭ jăluitorŭ, ci este într'acestaşĭ chipŭ, că unŭ Manciu, logofeţelŭ, dându-şĭ casa cu chirie la unŭ

www.dacoromanica.ro

Eacă încă o serie de acte relative la proprietate. Dămŭ unŭ hrisovŭ de întărire a uneĭ vêndărĭ de case în Bucurescĭ. Aci se va vedé, că la 1796 Enache Văcărescu nu maĭ e Spătarŭ ci mare Banŭ.

Dămŭ în notă şi unŭ altŭ actŭ relativŭ la *protimisis.* [1]

Manuc Arménŭ, din prigonirile ce ar fi avutŭ între dênşiĭ, eraŭ învrăjbiţĭ şi într'o ḑi unde se prigonea acestŭ Manciu cu nevasta chiriaşuluĭ Manuc, aflându-se şi acestŭ jăluitorŭ acolo, aŭ săritŭ asupra nnmituluĭ Manciu şi bătêndu-lŭ fórte rĕŭ i-aŭ spartŭ capulŭ şi i-aŭ făcutŭ şi alte, şi viindŭ la judecata departamentuluĭ spătărieĭ, s'aŭ cercetatŭ acéstă pricină, ântêiŭ de Dumnéluĭ boerulŭ judecătorŭ, ce este orânduitŭ, şi vĕḑêndŭ pre numitulŭ Manciu bătutŭ fórte rĕŭ, fără vre-o vină, aŭ găsitŭ cu cale, ca să se certe acestŭ jăluitorŭ cu bătaie, şi să plătéscă la doftorŭ să vindece pre Manciu, de vreme ce nicĭ elŭ, nicĭ o prigonire nu avusese maĭ nainte, nicĭ chiriaşŭ nu era, nicĭ trébă avea într'acéstă casă, ci numaĭ din sineşĭ ca unŭ zurbagiŭ, s'aŭ invitatŭ de aŭ făcutŭ bătaie, şi însuşĭ D-luĭ Stolniculŭ Alecsandru judecătorŭ aŭ chiămatŭ pe Ţerahnlŭ de la Colţa, şi l-aŭ tocmitŭ de faţă cu dênşiĭ tal. 20 ca să vindece pre Manciu logofĕtulŭ, pe care judecată şi nemnlţămindu-se jăluitorulŭ aŭ eşitŭ şi înaintea mea, şi vĕḑêndŭ că cu cale aŭ judecatŭ, D-luĭ Stolniculŭ Alecsandru Grecénu, amŭ întăritŭ şi amŭ hotărîtŭ şi eŭ, ca să plătéscă numitulŭ arménŭ jăluitorŭ tal. 20 la Ţerahŭ ca să vindece pe Manciulŭ, pe care l-aŭ doftoritŭ, şi-şĭ cere plata, şi într'acestaşĭ chipŭ curge acéstă pricină, şi nicĭ până acum, nicĭ baniĭ Ţerahuluĭ nu i-aŭ plătitŭ, nicĭ s'aŭ bătutŭ după hotărîrea judecăţeĭ, iar nu că s'a cerutŭ séŭ se cerŭ aceştĭ banĭ *geremea*, şi de vreme ce aŭ jăluitŭ mincinnĭ, maĭ vêrtosŭ pentrn geremea, care una ca acésta nicĭ odată nu *mi-aŭ fostŭ suferită, şi sunt celŭ maĭ mare vrăjmaşŭ asupra acelora ce obicĭnuescŭ a lua geremele din tôtă ţêra, mĕ rogŭ Mărieĭ tale să fie lumînată porunca Mărieĭ tale, să se facă de către Măria ta deosebită pedêpsă, ca să fie pildă şi altora a nu maĭ jălui minciunĭ, şi a necinsti boeriĭ Mărieĭ tale, fără a fi vinovaţĭ;* iar hotărîrea cea de sĕvêrşitŭ rĕmâne a se face de către Măria ta. — 1794, Ianuar. 9.

Cod. XXV, fil. Prea plecată slngă, *Ianache vel Spătarŭ.*

1. *Io Alexandru Cost. Moruzi Vvd.*

S'aŭ cetitŭ înaintea Domnieĭ mele acéstă anafora a d-luĭ vel Logf. şi amŭ găsitŭ cu cale urmarea d-luĭ spre a lua adecă Medelnicerulŭ în zaptulŭ séŭ moşia cea vêndută şi a se da baniĭ la epitropie, ca să nn se pretendiriséscă de pîrîtulŭ după ce va veni, vre-o dobêndă de banĭ; pentru care poruncimŭ d-vóstră ispravnicilorŭ aĭ judeţuluĭ, să urmaţĭ cu darea zapisuluĭ, şi să daţĭ mână de ajutorŭ medelniceruluĭ a face zapt moşia, iară pîrîtulŭ când va veni de va avea alte îndreptărĭ va da jalbă Domnieĭ mele, şi de vomŭ cunósce că face trebuinţă şi de altă cercetare, se va orândui. — 1793 Martie 20.

Cod. 24. Fil. 35. *Procit. vel Logf.*

Pré Inălţate Dómne

Dumnéluĭ biv. vel Med. Dumitrache aŭ jăluitŭ Mărieĭ tale, ḑicêndŭ că lângă o parte de moşie ce are d-luĭ la Bălţaţĭ în snd. Teleormanŭ, cumpĕrândŭ

www.dacoromanica.ro

Vêndare de case. Cinstituluĭ şi credinciosŭ boeruluĭ Domnieĭ mele Dumitraşco Racoviţă biv. vel Banŭ, ca să aibă a ţinea şi a stăpâni casele ce le-aŭ cumpĕratŭ D-luĭ acum de la Pahar. Hagi Mosculŭ de aicĭ din Bucurescĭ, din mahalaoa Zlătarilorŭ, cu totŭ loculŭ şi cu tóte cuprinsurile, dupĕ cum se cuprinde în zapisulŭ celŭ de vêndare, care caso şi Paharniculŭ Hagi Moscu le-aŭ cumpĕratŭ totŭ acum de la Dumnéluĭ Vorniculŭ Ioniţă Damaris, ce le-aŭ avutŭ şi Vorniculŭ rĕmase clironomie de la părintele sĕŭ Niculache Păhar., şi tocmindŭ Vorniculŭ acestea case prin zapisŭ cu învoială, maĭ ântêiŭ cu Pahar. Hagi Moscu, şi fiindŭ şi Dumnéluĭ Banulŭ vecinŭ de alăturea, avea protimis dupĕ pravilă şi dupĕ obiceiulŭ pămêntuluĭ, ca de la vêndarea d'ântêiŭ să le iée Dumnéluĭ, la care s'aŭ şi arĕtatŭ muşteriŭ, şi aŭ făcutŭ multă silinţă ca să facă banĭ, dar până la sorocŭ nu i-aŭ pututŭ face, fiindŭ sumă multă (care la acésta şi însuşĭ Domnia mea suntemŭ pliroforisiţĭ, şi o scim adevĕratŭ), iară Vorniculŭ Ioniţă vêndĕtorulŭ neputêndŭ maĭ îngădui, le-aŭ datŭ Pahar. Hagi Moscu,

---

unŭ Stanŭ Sêrbulŭ de la Ruşi-de-Vede totŭ dintr'acelŭ judeţŭ câţĭ-va stânjeni de moşie de la moşneniĭ de acolo, şi nedându-ĭ scire, ca unuĭ vecinŭ, îndată ce aŭ aflatŭ de vêndare aŭ pornitŭ jalbă, atâtŭ la Divanulŭ ţĕriĭ în vremea nemţilorŭ, cât şi la Măria sa Mihaiŭ Suţulŭ, cerêndŭ *protimisisŭ* de rĕscumpĕrătóre, ca unŭ vecinŭ de alăturea, şi fiindŭ orânduitŭ la d-lorŭ ispravniciĭ judeţuluĭ spre cercetare, dupĕ orânduială, s'aŭ judecatŭ şi s'aŭ făcutŭ şi carte de judecată dându-ĭ dreptate, şi pîrîtulŭ ne rĕmăindŭ odihnitŭ, li s'aŭ pusŭ sorocŭ a veni la Bucurescĭ, şi ne viindŭ nicĭ la acestŭ sorocŭ, nicĭ la altulŭ ce în urmă i s'aŭ pusŭ, ci fără de a-şĭ lăsa vechilŭ să respunda la judecată, dice că s'ar fi dusŭ la Agealîcŭ şi cere dreptate; acéstă jalbă orânduindu-se la miue ca să cercetezŭ, vĕdêndŭ şi sineturile ce are să arĕtŭ Mărieĭ tale cu anafora; dupĕ luminată porunca Mărieĭ tale, următorŭ fiindŭ a intra îu cercetarea pricineĭ, şi a-mĭ arĕta cartea de judecată ce i s'aŭ datŭ de către ispravniciĭ judeţuluĭ cu lét 1792 Maiŭ, iscălită fiindŭ de armaşŭ Iordache Rusetŭ şi de d-luĭ slujerŭ Ştefauŭ Grecénu, ce aŭ fostŭ Ispravniciĭ judeţuluĭ, pe care cetindu-o se vĕdu că pentru 84 stânjenĭ, aŭ arĕtatŭ zapisŭ de cumpĕrătóre de la moşnenĭ ot Bălţaţiĭ cu lét 1790 Decembre 11, prin tocmélă, stânjenulŭ câte tal. 1 şi nicĭ însuşĭ cumpĕrătorulŭ nu a tăgăduitŭ că se vecinesce cu altă moşie a D-luĭ Medelniceruluĭ, fără numaĭ şi Medelnicerulŭ ar fi cumpĕrătorŭ, şi că pîrîtulŭ are móră ce o ţine şi acum cu stăpânire maĭ veche decât cumpĕrătórea Medelniceruluĭ, care stăpâuire a moreĭ fiindŭ în arendă, n'aŭ fostŭ nicĭ unŭ temeiŭ, iară cumpĕrătórea Medelniceruluĭ fiiudŭ cu optŭ anĭ maĭ înainte 'ĭ dă dreptate a întórce baniĭ să iée aceĭ 84 stâujenĭ; aŭ maĭ făcutŭ cerere D luĭ Medelnicerŭ prin vechilulŭ sĕŭ, totŭ la D-lorŭ ispravnicĭ, şi pentru partea uneĭ Ióne cu fetele eĭ, ce o are îutr'acéstă moşie Bălţaţiĭ, dicêndŭ că ar fi cumpĕrat-o prin taină; dar acésta tăgăduindŭ, pîrîşulŭ aŭ arĕtatŭ că o are zălogŭ dreptŭ tal. 90; cerêndu-i-se zapisulŭ să se vĕdă, aŭ disŭ că n'are zapisŭ, fără numaĭ o carte de judecată ce o aŭ acele femeĭ pentru acéstă moşie; amŭ primitŭ amanetulŭ spre încrediuţare, ci pentru cea vêndută arótă în cartea D-lorŭ de judecată că zapisulŭ vêndăreĭ se află la condicarulŭ judeţuluĭ, până 'şĭ va primi pîrîtulŭ baniĭ, ca să se scrie în dosŭ, că şĭ-aŭ primitŭ baniĭ, şi

www.dacoromanica.ro

apoĭ maĭ în urmă însuşĭ Paharniculŭ Hagi Moscu de bună voia sa aŭ primitŭ şi le-aŭ vêndutŭ Dumnéluĭ Banuluĭ, totŭ cu acelŭ preţŭ ce le-aŭ cumpĕratŭ şi elŭ, adică în tal. şése-spre-ḑece miĭ, dândŭ Paharniculŭ Dumnéluĭ Banuluĭ şi zapisŭ de vêndare dupĕ obiceiŭ, şi viindŭ Dumnéluĭ Banulŭ şi înaintea Domnieĭ mele, ceru întărire şi de la Domnia mea la acéstă cumpĕrătére; decĭ Domnia mea cercetândŭ pricina, vĕḑumŭ atâtŭ zapisulŭ Vorniculuĭ, cu care vêndusĕ maĭ ântêiŭ Paharniculuĭ Hagi Moscu, cât şi zapisulŭ Paharniculuĭ Hagi Moscu, cu care maĭ în urmă aŭ vêndutŭ Dumnéluĭ Banuluĭ, şi vĕḑêndŭ şi Domnia mea, *că vênzarea numituluĭ Paharnicŭ este bună, şi fără de nicĭ unu felu de altă pricină, sĕu cu vre-o silă de judecată, sĕŭ de vre-o altă nevoie, ci numaĭ vêndare bună cu voia sa,* dupĕ cum şi însuşĭ în zapisulŭ sĕŭ arétă, pentru aceea dară amŭ întăritŭ şi amŭ hotărîtŭ şi Domnia mea printr'acestŭ hrisovŭ alŭ Domnieĭ mele, ca să aibă Dumnéluĭ Banulŭ a ţinea şi a stăpâni acestea case cu totŭ cuprinsulŭ lorŭ, dupĕ cum maĭ pe largŭ se arétă într'amêndouĕ zapisele, cu bună pace şi cu desĕvêrşită stăpânire, ca unŭ bunŭ

---

pentru zălogire, să dée D-luĭ Medelnicerŭ baniĭ zălogireĭ, şi să ţie D-luĭ zălogŭ partea femeilorŭ până vorŭ da baniĭ şi să-şĭ iée moşia, ca să nu facă vre-unŭ vicleşugŭ a o cumpĕra iarăşĭ prin taină; îmĭ maĭ arétă şi jalbă ce aŭ datŭ la Măria sa Mihaiŭ Vodă Suţulŭ, că la soroculŭ celŭ pusŭ de ispravnicĭ n'aŭ urmatŭ a veni, şi se orânduesce unŭ Vladŭ Paharniculu cu porunca Mărieĭ sale îndoitŭ supt pecete ca să-lŭ aducă, şi atuncĭ maĭ punêndu-şĭ şi altŭ sorocŭ, în locŭ de a veni la Bucurescĭ, séŭ a-şĭ lăsa vechilŭ s'aŭ dusŭ la Agélâcŭ, de unde cu vreme îndelungată are a se întórce; decĭ din cele scrise se vede că D-luĭ Medelnicerulŭ are dreptate, şi căcĭ pentru că pîrîtulŭ l-aŭ îndelungatŭ cu soróce viclene până şi-aŭ apucatŭ pasulŭ de s'aŭ dusŭ la Agélâcŭ, dreptatea nu îndatoresce pe Medelnicerulŭ a-lŭ aştepta, ce găsescŭ cu cale, ca pentru cumpĕrătóre să dée D-luĭ Medelnicerŭ baniĭ aicĭ la epitropia obştieĭ să stée în păstrare pecetluiţĭ până va veni pîrîtulŭ să-şĭ iée, ca să nu găséscă în urmă pricină a pretenderisi, orĭ dobândă la banĭ séŭ venitulŭ moşieĭ, şi cu luminată porunca Mărieĭ tale, i cu adeverinţa D-lorŭ cinstiţilorŭ epistaţĭ aĭ Epitropieĭ de primirea banilorŭ, să-ĭ dée D-lorŭ ispravnicĭ aĭ judeţuluĭ zapisulŭ vêndăreĭ ce arétă că este la condica judeţuluĭ, adeverindu-lŭ în dosŭ D-lorŭ ispravnicĭ că aŭ rĕspunsŭ baniĭ la Epitropia obştieĭ până va veni pîrîtulŭ să-şĭ iée, şi are să-şĭ stăpânéscă moşia, iar zălogirea de vreme ce nu este zapisŭ la mijlocŭ, ci numaĭ sinetŭ, dupĕ care nu ese înţelegere de aşeḑĕmêntulŭ zălogireĭ în ce chipŭ este, şi maĭ vêrtosŭ că zălogire fiindŭ nu vatămă, îngăduiala va rĕmâne până va veni pîrîtulŭ, ca atuncĭ înaintea D-lorŭ ispravnicilorŭ, să se sĕvêrşéscă şi aceea ca urmare, dupĕ judecata ispravnicéscă, de vreme ce următorŭ n'aŭ fostŭ a veni la judedecată, dupĕ douĕ soróce ce s'aŭ pusŭ, ci încă s'aŭ sculatŭ de s'aŭ dusŭ la locŭ depărtatŭ fără de a-şĭ lăsa vechilŭ; părerea mea într'acestŭ chipŭ este, iar hotărîrea cea de sĕvârşitŭ rĕmâne a se face de către Inălţimea ta. — 1793, Mart. 15.

Al Mărieĭ tale prea plecată slugă, *Costan. Ghica vel Logof.*

Cod. XXIV, fila 86.

www.dacoromanica.ro

acaretŭ alŭ Dumnéluĭ, ce aŭ cumpĕratŭ, şi ca unŭ stăpânŭ ce va vrea să facă cu dênsele nebântuitŭ şi nesupĕratŭ de nimenea; şi mărturiĭ amŭ pusŭ Domnia mea pe prea iubiţiĭ fiĭ aĭ Domnieĭ melo: Costandinŭ Vvd. Dumitraşco Vvd. Nicolae Vvd. Gheorghe Vvd. şi pe toţĭ cinstiţiĭ şi credincioşiĭ veliţĭ boerĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ mele, Ienache Văcărescu, vel Banŭ. Nicolae Filipescu, vel Vorn. de ţéra de susŭ. Dumitrache, (?) vel Spăt. Radu Golesculŭ, vel Vorn. de ţéra de josŭ. Scarlatŭ Ghica, vel Vist. Costandinŭ Filipescu, vel Log. de ţéra de susŭ. Costandinŭ Ştirbeiŭ, vel Vorn. Ioniţă Damaris, vel Vorn. Isacŭ Raletŭ, vel Log. de ţéra de josŭ. Ioniţă Florescu,[1] vel Vorn. alŭ politieĭ. Lucache, vel Postelnicŭ. Antonie, vel Comis. Gligorie Ghica, vel Clucerŭ. Costandinŭ Cantacuzino, vel Pahar. şi ispravnicŭ Costandinŭ Filipescu, vel Log. de ţéra de susŭ; şi s'aŭ scrisŭ hrisovulŭ acesta întru alŭ patrulea anŭ dintru ântèia Domnie a Domnieĭ mele, aicĭ în oraşulŭ scaunuluĭ Domnieĭ mele Bucurescĭ la lét 1796, Iunie 24 de Chiriţă Logf. de Divanŭ.

Cond. XXVI, pag. 286.

O vênḑare de moşie şi diverse proprietăţĭ ale luĭ Alexandru Ipsilante se face în 1794 Febr. din ordinulŭ Divanuluĭ turcescŭ:

Io Alexandru Constantinŭ Moruzi Voevodŭ

Staroste de negustorĭ, fiind-că Domnia sa fratele Alexandru, *urmândŭ împĕrătescilorŭ porunci*, aŭ cerutŭ şi ne-aŭ rugatŭ, şi însuşĭ ca să se vênḑă cu mezatŭ acestea moşiĭ şi acareturĭ, ce pe nume sunt aicĭ în ţéră, care maĭ josŭ se vorŭ numi, şi poruncimŭ Domnia mea, ca dupĕ primirea Domnesculuĭ nostru pitacŭ să urmezĭ a le face mezatŭ dupĕ obiceiŭ în patru-ḑecĭ ḑile de rêndŭ, a însciinţa tuturorŭ, începêndŭ a fieş-căruia strigare de la suma preţuluĭ ce sunt însemnate maĭ josŭ, şi la împlinirea soroculuĭ de patru-ḑecĭ de ḑile obicĭnuite ale mezatuluĭ, să arĕţĭ Domnieĭ mele în scrisŭ suma preţuluĭ celŭ de pe urmă care va eşi fieş-care dintr'acestea moşiĭ şi acareturĭ, ca să iéĭ poruncă de urmare. — 1794, Febr. 18.

Talerĭ	
200	O moşie în sud. Prahova ce să ḑice Gogo, stânjenĭ 636 $^1/_2$, are o móră cu douĕ róte, are şi altŭ locŭ de móră, moşia este maĭ încóce de Ploescĭ.
15.500	Treĭ-spre-ḑece şi jumĕtate munţĭ în sud. Prahova cu căşărie de lucréză caşcavalŭ, şi cu a patra parte din satulŭ Comarnicŭ.
1.400	Douĕ părţĭ iară din satulŭ Comarnicŭ, şi maĭ rĕmâne numaĭ a patra parte din Comarnicŭ ce să stăpânesce de M-rea Colţeĭ.
1.400	O moşie Manasia din sud. Ialomiţa, aprópe de Urziceni, stânjenĭ 606; treĭ-ḑecĭ şi douĕ pogóne şi jumĕtate vie la Sărata, sud. Buzĕŭ.

1. Acesta succedă în demnitatea cea nouă de Vornicŭ alŭ politieĭ, luĭ Fălcoianu.

www.dacoromanica.ro

900 Alte un-spre-ḑece pogóne de vie la Sărata, sud. Buzĕŭ, carĭ se facŭ pogóne 43 $^1/_2$.
Altă vie nelucrată aprópe de cea-laltă, pogóne patru-ḑecĭ şi douĕ şi jumĕtate, din carĭ acestea s'aŭ lucratŭ şi daŭ rodŭ.
Cod. XXIII, fila 207.

Familia Cantacuzinŭ urmăresce mereŭ, prin justiţia luĭ Alexandru Moruzi, restituirea averiloru nemişcătóre ce li-a fostŭ sequestratŭ şi luatŭ Mavrogheni Vodă, ca trădătorĭ de patrie, fiindŭ emigraţĭ dintre eĭ la Austriací. Eacá:

Hrisovulŭ boerilorŭ Cantacuzinescĭĭ pentru moşiile şi acareturile ce eraŭ închinate la Zoodohu-pighi.

Dat-amŭ Domnesculŭ nostru hrisovŭ credinciosŭ boerilorŭ Domnieĭ mele Costandinŭ biv. vel Serd. Iordache biv. vel Serd. fraţiĭ Măgurenĭ, ca să aibă a ţinea şi a stăpâni cu bună pace tóte moşiile, viile şi acareturile carĭ maĭ josŭ se arétă anume, adică a treia parte din moşia Măgurenĭ din sud. Prahova, i jumĕtate din moşia Florescĭ sud. Prahova, i jumĕtate din moşia Dâmbulŭ ce-ĭ ḑice şi moşia Buda sud. Prahova, i moşia Edera sud. Prahova, o móră cu douĕ róte în apa Prahova, ţiganĭ de vatră, una mie stânjenĭ moşie la Sărata sud. Buzĕŭ, treĭ-ḑecĭ şi treĭ pogóne vie cu case în sud. Buzĕŭ, o moşie ce se numesce Marginea de zestre a soţieĭ Serd. Costandinŭ, jumĕtate moşia Brăgărésca ot sud. Saac, şépte pogóne vie în Délulŭ Bozienilorŭ ot sud. Saac, jumĕtate din moşia Valea-Lungă ot sud. Dâmb. pentru că la Domnia mea aŭ datŭ jalbă maĭ susŭ numiţiĭ boerĭ cum-că acestea moşiĭ, viĭ şi acareturĭ aŭ fostŭ şi sunt bune şi drepte ale Dumnélorŭ strămoşescĭ şi părintescĭ, cum şi zestre ale soţiilorŭ Dumnélorŭ, pre carĭ le-aŭ şi stăpânitŭ cu bună pace până în răsmirăţa acésta din urmă, în Domnia luĭ Mavrogheni, când atuncĭ ne maĭ putêndŭ suferi silniciile şi nevoile ce pătiméŭ de la Mavrogheni, aŭ fostŭ siliţĭ de mare nevoĭe a se depărta din patrie-şĭ în ţéră streină, care depărtare a Dumnélorŭ ponosluind-o Mavrogheni în nume de hainăcŭ fără de nicĭ o vină, le-aŭ luatŭ tóte acestea moşiĭ, viĭ şi acareturĭ, i ţiganiĭ ce le avea aicĭ în ţéră, şi le-aŭ închinatŭ danie la biserica ot Zoodohpighi, ḑicêndŭ boeriĭ Măgurenĭ, că de vreme ce acestea moşiĭ, viĭ şi acareturĭ, nicĭ le-aŭ vêndutŭ pe banĭ luĭ Mavrogheni, nicĭ le-aŭ datŭ pe cinurĭ de boerie, nicĭ aŭ fostŭ datorĭ luĭ Mavrogheni, séŭ visterieĭ ţĕreĭ vre-unŭ banŭ, să nu se isteriséscă de dreptele Dumnélorŭ acareturĭ părintescĭ şi zestrele a soţiilorŭ Dumnélorŭ; a cărora jalbă dupĕ prea înaltă porunca Impĕrătéscă ce ne-aŭ fostŭ venitŭ pentru pricina moşiilorŭ şi acareturilorŭ ce în felurĭ de pricinĭ s'aŭ luatŭ şi s'aŭ stăpânitŭ de Mavrogheni, ca să cercetămŭ pentru tóte cu amĕruntŭ, amŭ orânduitŭ cu Domnesculŭ nostru pitacŭ pe prea sfinţia sa părintele Metropolitŭ şi pe toţĭ Dumnélorŭ cinstiţĭ şi credincioşĭ boeriĭ

www.dacoromanica.ro

Divanuluĭ Domnieĭ mele Halea şi Maziliĭ ca să facă cercetare cu tótă scumpĕtatea şi băgare de sémă, să dovedéscă întru adevĕrŭ pricina cu care li s'aŭ luatŭ acestea acareturĭ şi să ne aréte, de unde ne-aŭ venitŭ anafora, scrisă de la Iulie 29, lét 1793, cu iscăliturile părinţilorŭ arhiereĭ şi a tuturorŭ Dumnélorŭ boerilorŭ întru care scrie că înfăţişândŭ la judecată pe numiţiĭ boerĭ Măgurenĭ cu Dionisie epitropulŭ Zoodoh-pighi unde Mavrogheni aŭ fostŭ afierositŭ acestea moşiĭ şi acareturĭ, aŭ cerutŭ de la numitulŭ epitropŭ rĕspunsulŭ împotriva ce are a da la jalba Măgurenilorŭ, şi altŭ rĕspunsŭ şi altă provlimă n'aŭ avutŭ, fără de numaĭ aŭ arĕtatŭ cartea a luĭ Mavrogheni, în care scrie că pentru căcĭ aŭ lipsitŭ Măgureniĭ din patria-şĭ pribegindŭ în ţóră strĕină numindu-ĭ hainĭ, aŭ făcutŭ lucrurile şi averile lorŭ Domnescĭ, şi le-aŭ afierositŭ tóte la biserica de acolo de la Zoodoh-pighi, care acésta carte aŭ ḑisŭ numitulŭ Dionisie că i s'aŭ datŭ de Mavrogheni la mânile luĭ, iar maĭ multŭ nu scie, iar pentru ponoslnirea ce li se face printr'acea carte de hainĭ, tótă obştea partea bisericéscă şi mirenéscă cu o gură ne mărturisescŭ prin numita anafora, că cea adevĕrată şi dréptă pricină a lipsireĭ şi a depărtăreĭ Dumnélorŭ din patrie-şĭ aŭ fostŭ sîlniciile şi prăḑile luĭ Mavrogheni, de carĭ îngroziţĭ fiindŭ şi ne maĭ putêndu-le suferi aŭ fostŭ de mare nevoĭe a se depărta ca să scape de primejdie, şi aŭ cerutŭ de la Domnia mea numiţiĭ boerĭ Măgurenĭ milă şi milostivirea aceea-ce s'aŭ învrednicitŭ ţóra a câştiga dupĕ încheerea păceĭ, din bunătăţile şi nemărginitele milostivirĭ ale prea puterniculuĭ nostru Impĕratŭ, care prin luminatŭ şi vrednicŭ de închinăciune Hatişerifŭ Impĕrătescŭ li s'aŭ vestitŭ spre a se întórce toţĭ ceĭ risipiţĭ şi împrăştiaţĭ la pămênturile sale, şi spre a fi toţĭ ertaţĭ de greşalele vremeĭ rĕsboiuluĭ; decĭ de vreme ce prin ameruntă cercetare s'aŭ doveditŭ, că acestea moşiĭ şi acareturĭ nicĭ vêndute aŭ fostŭ, nicĭ amanetŭ, nicĭ date pentru cinurĭ de boeriĭ, nicĭ datorĭ aŭ fostŭ Visterieĭ ţereĭ vre-unŭ banŭ, ci numaĭ pentru căcĭ s'aŭ fostŭ trasŭ atuncĭ din ţóră, din adevĕrată pricină a sîlniciilorŭ luĭ Mavrogheni, a cărorŭ strămutare şi împrăştiere fiind-că prea puterniculŭ nostru Impĕratŭ (Domnulŭ Dumneḑeŭ să-ĭ înmulţóscă puterea şi biruinţa) din firésca milostivire, de obşte la toţĭ aŭ ertatŭ, dupĕ care înaltă poruncă sunt şi Dumnélorŭ ertaţĭ; iată déră dupĕ puterea prea înalteĭ poruncĭ, care ni s'aŭ datŭ spre a cerceta celea adevĕrate pricinĭ ale acestorŭ felŭ de acareturĭ, şi spre a da Domnescile nóstre hrisóve celorŭ ce li se cuvine de a li se întórce lucrurile ce li s'aŭ luatŭ, ca să şi le stăpânéscă, dămŭ la mânile numiţilorŭ boerĭ Măgurenĭ Domnesculŭ nostru acesta hrisovŭ cu care să aibă a stăpâni tóte acestea moşiĭ, viĭ, acareturĭ şi lucrurĭ mişcătóre şi nemişcătóre cu bună pace, ca să se róge pururea luĭ Dumneḑeŭ pentru scumpă viéţa prea puterniculuĭ nostru Impĕratŭ, şi să păzéscă şi de acum înainte drépta credinţă şi supunere către stăpânirea Impĕrăţieĭ sale (care harŭ să şi hărăzesce acestŭ felŭ de milostivire supuşilorŭ sĕĭ) şi către Domniĭ şi oblăduitoriĭ ţĕreĭ acesteia, şi amŭ întăritŭ hrisovulŭ acesta cu Domnésca nóstră iscălitură şi pecete,

www.dacoromanica.ro

şi cu credinţa prea inbiţilorŭ Domnieĭ mele fiĭ: Costandinŭ Vvd. Dumitraşco Vvd. Nicolae Vvd. martorĭ fiindŭ şi Dumnélorŭ cinstiţĭ şi credincioşĭ boerĭĭ veliţĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ mele Nicolae Brâncovénu, vel Vist. Dumitraşco Racoviţă, vel Banŭ. Ienache Văcărescu, vel Spăt. Ienache Moruzi, vel Vorn. de ţéra de susŭ. Manolache Brâncovénu, vel Vorn. de ţéra de josŭ. Manolache Creţulescu, vel Vorn. Nicolae Filipescu, vel Vorn. Costache Ghica, vel Log. de ţéra de susŭ. Scarlatŭ Ghica, vel Log. de ţéra de josŭ. Nicolae Hangerlău, vel Hatm. Dimitrie Manulŭ, vel Post. Isac Ralet, vel Clucerŭ, Dimitrie Schina, vel Comis. Nicolae Racoviţă, vel Pahar. Iordache Palada, vel Stol. şi ispravniculŭ Scarlatŭ Ghica, vel Logof. scriindu-se hrisovnlŭ acesta aicĭ în oraşulŭ Domnieĭ mele Bucurescĭ la lét 1793, Sept. 14, de Gheorghe Logofĕtŭ za Taină.

Cond. XXVI. pag. 145.

Dămŭ aci unŭ documentŭ care se referă la moralitatea publică precum o înţelegéŭ strămoşiĭ noştriĭ, de la finea secoluluĭ trecutŭ.

Documentulŭ este din 1794. Elŭ ne arétă cum unŭ clăcaşŭ ţĕranŭ şĭ-a permisŭ *să-ĭ placă o domnişóră fată de boerănaşŭ* şi a cerut-o de la părinţiĭ eĭ întru insoţire. Aceştia refuzând-o, elŭ a răpit-o, după deprinderea străbună romană, de când cu răpitulŭ Sabinelorŭ. Fata desonorată a primitŭ să *i se plătéscă desonórea cu tot avutulŭ ţĕranuluĭ şi alŭ ţĕranilorŭ carĭ aŭ ajutatŭ pe răpitorŭ la actulŭ răpireĭ*, decât să se mărite după unŭ opincarŭ. Fórte curióse sunt considerantele justiţieĭ aduse in anaforaoa către Domnitorŭ. Iată acestŭ documentŭ:

Pricina uneĭ Uţa feteĭ ce aŭ hrăpit-o unŭ Dragomirŭ cu 4 tovarăşĭ aĭ luĭ, şi i-aŭ stricatŭ fecioria.

Io Alecsandru Costantinŭ Moruzi Voiv. i gpd. Zem. Vlahs.

Pornncimŭ Domnia mea, D-ta Epistatule alŭ Armăşieĭ, şi pe hrăpitorulŭ acesta şi pe ajutoriĭ luĭ să-ĭ aibĭ la puşcărie în butucĭ, până se va aduce şi acelŭ popă, la care orânduimŭ pe sluga Domnieĭ mele să mérgă să-lŭ ridice, să-lŭ aducă în cercetarea judecăţeĭ, şi aşa să ne faceţĭ Dumnévóstră boerilorŭ judecătorĭ anafora pentru toţĭ de împreună vinovaţiĭ, câţĭ sunt în fapta acósta. şi aşa vomŭ face hotărîrea. — 1794, Dechem. 15.

Prea Inălţate Dómne,

Insciinţămŭ Mărieĭ tale, că la închisórea puşcărieĭ se află un vinovatŭ anume Dragomirŭ Holteiu (ce se poroclesce Inimă rea) sin Miculŭ ot. satulŭ Pncheni snd. Dâmboviţa, care aŭ răpitŭ şi aŭ silitŭ pe o fată fecióră anume Uţa, fata Marieĭ vĕduva; aşişderea se maĭ află cu dênsulŭ şi alţĭ liude 4 holteĭ anume

www.dacoromanica.ro

Radu sin Radu Rogojină, Ioniţă sin Istrate, i Lepădatu sin Stanŭ, şi Stanŭ sin Petre ot. Valea Scheilorŭ sud. Saac, carĭ aŭ fostŭ hrăpitoruluĭ întru ajutorŭ la sĕvârşirea aceĭ fapte, şi dupĕ jalba mumeĭ feteĭ, fiindŭ rânduită la Dumnéluĭ vel Spăt. aŭ trimisŭ la aceştia de i-aŭ adunatŭ şi i-aŭ datŭ la inchisórea puşcărieĭ, cărora făcêndu-li se cercetare cu amăruntulŭ, întâiŭ se cam apĕra, atât hrăpitorulŭ Dragomirŭ cât şi ajutoriĭ sĕĭ, silindu se a-şĭ micşora vina, iară maĭ la urmă strâmtorându-ĭ judecata prin maĭ cu deamăruntulŭ cercetare, nu maĭ putură tăgădui, ci de a lorŭ bună voĭe, şi de faţă cu pătimaşa fétă se mărturisiră, cumcă numitulŭ hrăpitorŭ Dragomirŭ, fiindŭ vecinŭ de alăturea cu casa numiteĭ mumeĭ feteĭ, la satulŭ Puchenĭ, şi avândŭ elŭ vie pe valea Scheilorŭ în sud. Saac, la 8 ale trecutuluĭ Octombre, aŭ mersŭ să-şĭ culégă via, şi destăinuindu-se către aceştĭ liude 4, cumcă Uţa fata îĭ este dragă şi muma sa nu va să i-o dée de soţie, i-aŭ rugatŭ să mérgă împreună cu dênsulŭ, să-ĭ fie întru ajutoriu la hrăpirea eĭ, sigurifsindu-ĭ prin zapisŭ, că orĭ-ce se va întâmpla în urmă să aibă a trage numaĭ elŭ singurŭ; aşa dară fără de altă grijă (ne maĭ socotindŭ că întocmelile celea ce se facŭ spre fapte urite şi fără de lege nu se ţinŭ în sómă), s'aŭ gătitŭ cu toţĭ şi într'o Sâmbătă séra către Duminică împărţindŭ armele Raduluĭ Rogojină, aŭ luatŭ Stanŭ argatulŭ o puşcă, i Radu Rogojină unŭ pistolŭ, i Lepădatu unŭ pistolŭ şi douĕ cuţite măcelărescĭ şi plecâudŭ din via hrăpitoruluĭ Dragomirŭ, îusă patru într'unŭ carŭ alŭ hrăpitoruluĭ iară Radu Rogojină pe calulŭ sĕŭ, şi trecêndŭ din judeţulŭ Săcuienilorŭ peste judeţulŭ Prahova, dupĕ ce aŭ intratŭ în judeţulŭ Dâmboviţeĭ şi s'aŭ apropiatŭ Duminică séra de casa mumeĭ feteĭ, aŭ trimisŭ hrăpitorulŭ pe Radulŭ Rogojină înainte, avêndŭ cunoşcinţă cu mama feteĭ şi cu fata, ca să se aréte cu chipŭ de călĕtorŭ şi să găzduiască la dânsele până vorŭ sosi şi eĭ cu carulŭ, ca să mijlocéscă să scótă la vreme pe fată din casă; acésta urmând-o Radulŭ, dupĕ ce aŭ ajunsŭ la casa numiteĭ vĕduve cu chipŭ de călĕtorŭ, şi aŭ mâncatŭ sóra cu dênsele, elŭ s'aŭ culcatŭ afară pe prispa caseĭ, iară pe la treĭ cósurĭ de nópte apropiindu-se hrăpitorulŭ împreună cu ceĭ-l-alţĭ liude 3, aŭ lăsatŭ carulŭ cu boĭ într'o pădure, departe de casă ca de o alergătură de calŭ, şi pe josŭ câte patru s'aŭ dusŭ de aŭ găsitŭ pe Radulŭ pe prispă, pe carele deşteptându-lŭ din somnŭ, eĭ s'aŭ datŭ într'o lature, iară Radulŭ strigândŭ pe fată să-ĭ scóţă o cofă cu apă să bée, dupĕ ce aŭ eşitŭ fata cu cofa în uşă, Radu aŭ pusŭ mâna pe dênsa, când năvălind şi Dragomir răpitorulŭ şi vrêndŭ să o tragă pe uşă afară fata aŭ începutŭ a ţipa şi s'aŭ trasŭ în tinda caseĭ, iară eĭ amêndoĭ trântind-o josŭ, maĭ ântâiŭ aŭ legat-o cu mânile îndărăptŭ şi apoĭ cu un peşchirŭ la gură ca să nu ţipe, în care vreme ţipândŭ şi mumă-sa în casă, aŭ intratŭ la dânsa celŭ numitŭ Lepădatu şi aŭ începutŭ a o bate pe mama feteĭ cu plăselele cuţituluĭ, încât aŭ şi rănit-o la o mână; atuncĭ într'acea furie aŭ scosŭ şi Dragomir cu Radu pe numita fată şi legată puind-o pe calulŭ Raduluĭ eşi şi Lepădatu din casă, şi puindŭ veriga mumĕ-si la uşă, s'aŭ luat dupĕ dênşiĭ până ce aŭ dusŭ

www.dacoromanica.ro

pe fată la carŭ în pădure în care mergere ţipândŭ fata aŭ şi lovit-o Dragomirŭ cu unŭ lemnŭ de i-aĭ spartŭ capulŭ, apoĭ puind-o în carŭ cu sila şi învelind-o cu nisce ipângele, aŭ dus-o aprópe de via luĭ la unŭ satŭ ce se numesce Tătărăi în casa unuĭ Popa Gheorghe ot. biserica boerinaşilorŭ Căplescĭ, carele vrêndŭ să-ĭ cunune şi fata neprimindŭ, Popa ş'aŭ luatŭ preotósa şi cu chipŭ de mosafirlîcŭ s'aŭ dusŭ în vecinătate, iară Dragomirŭ rĕmâindŭ numaĭ singurŭ cu fata în casă, i-aŭ încuiatŭ uşele şi aŭ asuprit-o de i-aĭ stricatŭ fecioria, din care aieve se înţelege, că s'aĭ făcutŭ feteĭ hrăpire silnică, precum daŭ învĕţătură pravilele carĭ ḑicŭ, că hrăpirea cea adevĕrată se cade să aibă douĕ semne, întâĭ când va rădica pe muere, să o aducă dintr'unŭ locŭ într'altŭ locŭ, şi alŭ doilea să-ĭ facă silă spre necinstea eĭ, care şi acésta se dovedeşce din mişcările feteĭ, că dupĕ ce s'aŭ întorsŭ Popa din vecinătate, eşindŭ fata în uşa caseĭ pentru cunoscinţa unorŭ ţiganĭ aĭ boerinaşilorŭ Căplescĭ i-aŭ strigatŭ de ş'aŭ spusŭ patima, şi aceĭ ţiganĭ puindŭ pe hrăpitoriu în mănă l'aŭ băgatŭ în fiare şi l'aŭ ţinutŭ de Marţĭ până Joĭ, când aŭ sositŭ pe urmă Ioniţă unchiulŭ feteĭ şi acela l'aŭ luatŭ de l'aŭ adusŭ la D-luĭ vel Spătarŭ şi priu marafetulŭ D-sale s'aŭ adusŭ şi ajutătoriĭ sĕĭ, de s'aŭ datŭ împreună cu hrăpitorulŭ la puşcărie cum s'aŭ ḑisŭ maĭ susŭ, pentru a cărora faptă cercetându-se pravilele, s'aĭ găsitŭ la celea Impĕrătescĭ cartea 60, titlu 58, unde ḑice: «celŭ ce va răpi parte femeiască, (însă cu arme), orĭ de nómŭ ver slobodă (adică róbă ertată) séŭ róbă, de sabie să se osîndéscă, iară ceĭ ce-ĭ ajută séŭ este prin sciinţa lorŭ, séŭ orĭ-ce felŭ de ajutorŭ i-arŭ da, tunḑêndu-se şi bătêndu-se să li se taĭe capurile, iară celŭ ce va hrăpi fără de arme, să i se taĭe mâna, cum şi ceĭ ce ajuta fără arme séŭ este prin scirea lorŭ, séŭ orĭ-ce felŭ de ajutorŭ i-arŭ da, tunḑêndu-se şi bătêndu-se, să se surgunéscă.» Şi iarăşĭ la aceléşĭ pravilĭ se poruncesce ḑicêndŭ: «hrăpitorulŭ nu numaĭ că se va omorî, ci încă şi bucatele luĭ se vorŭ da muĭeriĭ ce s'aŭ hrăpitŭ; aşişderea să se dée muĭeriĭ bucatele şi ale acelorŭ ce vorŭ fi fostŭ în sfatŭ, séŭ i-aŭ datŭ ajutorŭ la hrăpire.» Decĭ acóstă anafora dupĕ ce s'aĭ aşternutŭ în scrisŭ până aicĭ la condica acestuĭ departamentŭ, s'aŭ chiamatŭ numita Maria împreună cu fiica sa Uţa, şi li s'aŭ cetitŭ în faţă făcêndu-le să înţelégă de osâuda ce le rânduescŭ pravilele şi s'aŭ ispititŭ de voĭescŭ rĕsplătire séŭ de primescŭ să iée pe hrăpitorŭ de bărbatŭ feteĭ, fiindŭ şi elŭ omŭ slobodŭ, şi ne rĕspunseră că ea este fată de slugă Domuéscă, pogorîtă din bĕtrânĭ cu moşie de baştină, dupĕ care se chiamă chipŭ fată de boerinaşŭ, iară elŭ este ţĕranŭ, supusŭ a face clacă verĭ pe a cuĭ moşie va clăcui, şi nu'lŭ primiră, ḑicêndu-ne, că nicĭ le vorŭ maĭ fi pîrîşe de rĕsplătirea osândeĭ lorŭ, când fata nu va rĕmânea necinstită şi neînzestrată, ci să li se vênḑă avutulŭ, ca cu ajutorulŭ zestreĭ dóră se va găsi vre-unŭ omŭ de potriva eĭ ca să se mărite; şi deosebitŭ cerură ca să se isgonéscă hrăpitorulŭ de pe moşia lorŭ, să-lŭ mute la Valea Scheilorŭ sud. Saac, unde aŭ născutŭ, unde aŭ crescutŭ, şi-şĭ are şi rudele, sigurifsindu-le maĭ întâiŭ cu chezaşĭ, ca nu care cunvaşĭ în urmă să le cruţe

www.dacoromanica.ro

viaţa, ale cărora cererĭ judecata încă le găsesce cu cale; pentru aceea atât avutulŭ hrăpitoruluĭ cât şi alŭ ajutórelorŭ luĭ, se înscrise în dosŭ pe anume; iară cea desĕvêrşită hotărîre pentru tóte se va face de către Inălţimea ta. Aşişderea ḑicemŭ, că nicĭ numitulŭ Popă să nu se trécă cu vederea, ci să se aducă şi să se judece de Pré o-sfinţitulŭ Metropolitŭ, după pravilele sfinteĭ bisericĭ; de acósta îusciinţămŭ Mărieĭ tale. — 1794, Dechem. 4.

Dumitrache Clucer, Nicolae Sardarŭ Cuzi, Mateiŭ Clucerŭ, Andronache Hobdénŭ, Teodorache Fotino.

Avutulŭ vinovaţilorŭ:

1 Pogonŭ vie cu pămêntulŭ eĭ lucratŭ 1 Pogonŭ ţelină. 2 Boĭ 2 Vacĭ cu viţeiĭ lorŭ.	ale luĭ Dragomir hrăpitorulŭ.
2 Pogóne de vie lucrătóre. 1 Pivniţă.	ale Raduluĭ Rogojină.
1 Pogonŭ vie lucrată, cu pămêntulŭ eĭ 1 Calŭ.	ale luĭ Ioniţă vnuc Baboĭ.
1 Pogonŭ de vie numaĭ cu o cetfertă lucratŭ pe pămêntŭ străinŭ.	a luĭ Lepădatu.

Iară Stanŭ nu are nimicŭ.

Cod. XXVIII, pag. 24.

Maĭ înregistrămŭ aci, la capitolulŭ justiţieĭ sub Alexandru Moruzi, o serie de câte-va documente şi anume:

a) Prădare de Biserică. [1]

1. *Anafora pentru a se aduce Slăvuţa fata Ianculuĭ proin staroste de ovreĭ, ca să o înfaţişeze la judecată, şi Dumnélorŭ boerii să facă săvêrşire pricineĭ cu implinirea cea cuviinciósă prin epistatulŭ Armăşieĭ.*

Io Alecsandru Const. Moruzi Vvd. i gpod. Zemb. Vlahscoie.

Poruncimŭ Domnia mea Dumitale epistatule alŭ Armăşieĭ, să trimeţĭ să aducă fără de voĭe pe Slăvuţa fata Ianculuĭ proin staroste de ovreĭ, pe care să o înfăţişezĭ la judecata departamentuluĭ de cremenalionŭ, şi D-vóstră boerilorŭ judecătorĭ să daţĭ sfîrşitŭ pricineĭ cu împlinirea cea cuviinciósă prin Dumnéluĭ epistatulŭ Armăşieĭ. — 1794, Octom. 31.

Vel Logof.

Prea Inălţate Dómne,

Insciinţămŭ Mărieĭ tale, că în anulŭ trecutŭ 1793 la Noemv. 10 către sóră fiindŭ la vremea de vecernie aŭ fostŭ intratŭ unŭ hoţŭ în biserica Udricanuluĭ şi ascunḑêndu-se în clopotniţă, după săvêrşirea slujbeĭ s'aŭ închisŭ

www.dacoromanica.ro

Se prădară nisce giuvaere din biserica Udricanĭ;

biserica de preoţĭ, şi hoţulŭ rĕmâindŭ în lăuntru, peste nópte aŭ spartŭ douĕ lăḑĭ, una a luĭ Nicolae Logofĕtulŭ şi alta a luĭ Iane Căpitanulŭ, şi luândŭ dintr'însele sculele, haine şi argintăriĭ, aŭ închisŭ lăḑile la locŭ, şi neputêndŭ hoţulŭ eşi din biserică nóptea, că uşa era cu bróscă, care fără de cheie nicĭ pe din afară, nicĭ pe din lăuntru nu se putea deschide, şi aŭ rĕmasŭ în biserică ascunsŭ cu celea furate, cu unile din haine îmbrăcate pe dênsulŭ şi cu altele împreună şi cu sculele învelite îutr'o boccea; când a doua ḑi diminóţa ducêndu-se preoţiĭ ca să tóce de otrănie şi descuindŭ uşa bisericeĭ, până a se urca preotulŭ şi a se coborî din clopotniţă, atuncĭ cu întunereculŭ aŭ găsitŭ hoţulŭ aralîc de aŭ eşitŭ cu tóte celea furate, şi s'aŭ dusŭ fără a simţi cinevaşĭ, şi fiind-că stăpâniĭ lăḑilorŭ într'acea vreme eraŭ duşĭ la Délŭ pentru culesŭ de viĭ, şi preotulŭ nefiindŭ fostŭ băgatŭ de sémă că li s'aŭ spartŭ lăḑile, tocmaĭ dupĕ ce s'aŭ întorsŭ stăpâniĭ şi ş'aŭ căutatŭ să-şĭ scótă de printr'însele celea ce le trebui, atuncĭ s'aŭ dovedit furtişagulŭ de prin lăḑĭ, şi pĭgubaşii, avêndŭ tótă bănuiala pe preoţĭ, s'aŭ străgănatŭ între dênşiĭ multe judecăţĭ, atât politicesce cât şi bisericesce, şi neputêndu-se descoperi nicĭ unŭ felŭ la urmă, dupĕ trebuinţă s'aŭ fostŭ datŭ de scire la departamentulŭ agescŭ, de s'aŭ poruncitŭ proestoşilorŭ de la tóte isnafurile ca să vestéscă fiesce-carele în bresla sa cu fóĭe de ifosul lucrurilorŭ şi să-lŭ prinḑă pe hoţŭ de se va arĕta undevaşĭ vĕnḑêndŭ dintr'acelea lucrurĭ furate; într'acestaşĭ chipŭ aŭ rĕmasŭ păgubaşiĭ de . . . . . cu adĕstare până la 16 ale trecuteĭ lunĭ Augustŭ, adecă peste nouĕ lunĭ; tocmaĭ atuncĭ s'aŭ prinsŭ hoţulŭ (anume Ioniţă Barbierulŭ) de Dumnéluĭ epistatulŭ Armăşieĭ, colăcindu-lŭ starostea de bărbierĭ, că l'aŭ zăritŭ cu o candelă de argintŭ fărâmată ce ămbla să o vênḑă, căruia de către acestŭ departamentŭ făcêndu-i-se cercetare nimicŭ n'aŭ tăgăduitŭ, ci de bună voĭe s'aŭ mărturisitŭ, atât fapta cât şi fieş-care lucru pe unde le avea risipite şi vêndute; dupĕ a căruia aretare celea maĭ multe s'aŭ adunatŭ şi s'aŭ datŭ păgubaşilorŭ, iară din 23 şire mărgăritare, însă 16 mĕrunte şi 7 hurmuzĭ ale luĭ Nicolae Logofĕtulŭ, vênḑêndŭ ântêiŭ hoţulŭ greunţe 104 hurmuzŭ la unŭ Mihelŭ ovreiulŭ pecetarŭ, s'aŭ găsitŭ şi s'aŭ luatŭ, iară pentru celea-l-alte arĕtândŭ hoţulŭ că aŭ vêndutŭ şi alte şire asemenea hurmuzŭ în tal. 14 la o Slăvuţă ovreica, fata Ianculuĭ biv. staroste de ovreĭ, şi peste patru ḑile aŭ maĭ vêndutŭ şi frăţine-sĕŭ Davidŭ ovreiulŭ sése şirurĭ de calŭ mĕruntŭ, cum şi peste patru sĕptĕmânĭ aŭ maĭ vêndutŭ iar Slăvuţeĭ şi cela-l-altŭ mărgăritarŭ cât 'ĭ maĭ rĕmăsese, însă o sémă înşiratŭ şi alta deşiratŭ, amestecatŭ mare cu micŭ în tal. 38, s'aŭ adusŭ şi aceştĭ ovreĭ în judecată, şi maĭ ântêiŭ Davidŭ sin Ianculŭ aŭ datŭ 6 şirurĭ ce le cumpĕrase şi s'aŭ curăţitŭ tótă bănuiala de a fi altŭ mărgăritarŭ maĭ multŭ asupră-ĭ, căcĭ şi hoţulŭ atâta aŭ arĕtatŭ că i aŭ vêndutŭ, iar pentru 16 şirurĭ ce maĭ lipseaŭ, însă 6 şirurĭ hurmuzŭ şi 10 mĕruntŭ; iară Slăvuţa ovreica numaĭ unŭ şirŭ hurmuzŭ aŭ adusŭ în judecată, arĕtândŭ că cela-l-altŭ l'aŭ vêndutŭ în tal. 40 unuĭ ovreiŭ ce s'aŭ dusŭ în Moldova la Iaşĭ, şi tăgăduindŭ că n'aŭ fostŭ maĭ multŭ decât 9 şire, încă şi acela ḑice că totŭ mĕruntŭ, iar nu hurmuzŭ, cu tóte că hoţulŭ de faţă stătu impotrivă, ḑicêndu-ĭ că elŭ i-aŭ vêndutŭ şi înşiratŭ şi deşiratŭ mĕruntŭ amestecatŭ cu mare, amăgindu-lŭ că până nu-lŭ va spĕla, nu póte drămui, şi că şi dupĕ a luĭ socotélă póte să fi fostŭ ca la şirurĭ 15; dară ea tăgăduindŭ, i s'aŭ datŭ sorocŭ de ḑile 31 să trimiţă să-lŭ aducă, şi aşa peste

www.dacoromanica.ro

b) Moratorium, ordonatŭ dupĕ cererea debitoruluĭ;

ḑile 41 aŭ adusŭ numaĭ 9 şirurĭ totŭ mĕruntŭ, ḑicêndŭ că acelŭ ovreiŭ de la Iaşĭ l'aŭ datŭ la altŭ ovreiŭ din ţóra leşéscă, şi cum-că cu mare necazŭ de abia l'aŭ adusŭ acestŭ mărgăritarŭ, păgubaşulŭ l'aŭ primitŭ, dară maĭ lipsindŭ atât dintr'acelŭ mĕruntŭ unŭ şirŭ şi din celŭ mare şirurĭ cincĭ, s'aŭ întrebatŭ ovreica, cu ce cuvêntŭ aŭ primitŭ de aŭ făcutŭ hoţulŭ treĭ vênḑĕrĭ în casa tătână-sĕŭ Ianculŭ, adecă ântêiŭ unŭ şirŭ la dênsa, alŭ douilea şése şirurĭ la frate-sĕŭ Davidŭ şi alŭ treilea iară la dênsa, celŭ de pe urmă cu totulŭ înşiratŭ şi deşiratŭ fără a da pe hoţŭ de faţă, şi rĕspunse, că vĕḑêndŭ pe hoţŭ *Muchebef* (?) şi arĕtându-ĭ că este alŭ uneĭ jupânese anume Lucsandra Poenărésa ce-ĭ era eĭ cunoscută, s'aŭ încredinţatŭ de l'aŭ cumpĕratŭ, dară păgubaşulŭ deosebitŭ că aduce pe starostea de ovreĭ care dete tacrirŭ, că dupĕ porunca ce aŭ fostŭ luatŭ atuncĭ de la Agie pentru acestŭ furtişagŭ, aŭ datŭ de scire chiar în sinagogă tuturorŭ ovreilorŭ de obşte, ca să fie cu privighere, orĭ pre cine vorŭ vedea vênḑêndŭ acestŭ felŭ de lucrurĭ să dée de faţă, iară maĭ alesŭ aduse pre unŭ Iane Calpacci-Başa care dete mărturie, cum-că mergêndŭ elŭ cu păgubaşulŭ în casa Slăvuţeĭ ovreiceĭ spre bĕutură de vutcă, chiar Slăvuţa le-aŭ datŭ şi paharulŭ de câte douĕ orĭ, şi într'acea vreme păgubaşulŭ se jăluia de furtişagulŭ ce s'aŭ întîmplatŭ, spuindu-şĭ şi ifosulŭ a tótă paguba; ovreica acestea tóte ascultându-le şi tăgăduindu-le, işĭ înteţea cuvêntulŭ că ea este cinstită şi are mărturiĭ, căruia i s'aŭ datŭ ascultare, iară până îşĭ înfăţişă mărturia, şi dupĕ ce fu numaĭ liude 1 şi ovreiulŭ spuse şi elŭ adevĕrulŭ ḑicêndŭ că nicĭ de ḑioa vênḑĕreĭ sóŭ a cumpĕrăreĭ nu o scie, nicĭ aŭ vĕḑutŭ pre hoţŭ în unŭ chipŭ, séŭ pe dênsa când va fi luatŭ mărgăritarulŭ de la hoţŭ, ci cu întîmplare aflându-se şi pre acea vreme cu negoţŭ aicĭ în ţĕră, i-aŭ arĕtatŭ acestŭ mĕrgăritarŭ cu spuse că l'aŭ cumpĕratŭ, ci acea mărturie nefiindŭ bună de nimicŭ aŭ începutŭ Slăvuţa ovreica a cere ca să se căsnéscă hoţulŭ, şi de subt cazně de va arĕta că elŭ numaĭ la dênsa aŭ vêndutŭ, iară nu şi într'altă parte, atuncĭ se va mulţămi de va împlini la păgubaşĭ celea-l-alte şése şirurĭ, cincĭ hurmuzŭ şi unulŭ mĕruntŭ, dupĕ a căruia cerere făcêndu-i-se pitacŭ judecăţeĭ, s'aŭ chiămatŭ de i s'aŭ ḑisŭ ca să fie faţă la bătaie, iară ea aŭ datŭ rĕspunsŭ *cum-că este sudită chesaricéscă, şi că fară scirea agenţieĭ nu póte a fi de faţă*, ci dupĕ alŭ sĕŭ tacrirŭ şi judecata aŭ lăsat-o până a doua ḑi, ca să-şĭ iée voĭe; dĕră a doua ḑi viindŭ aŭ datŭ rĕspunsŭ amestecatŭ, când că ea nu primesce a se căzni hoţulŭ, când că nu i se dă voĭe de la agenţie; cu tóte acestea în douĕ-treĭ rêndurĭ s'aŭ datŭ de scire la agenţie, şi numaĭ rĕspunsŭ aŭ trimisŭ că va lăsa-o de va sta faţă la bătaia hoţuluĭ, dĕră în 15 ḑile până acum nicĭ o urmă nu s'aŭ făcutŭ, ci fiind-că păgubaşulŭ îşĭ cere împlinirea, şi ovreica se învinovăţesce cu atâtea paradigmata, ântêiŭ că fără de tăgăduială aŭ spusŭ hoţulŭ că ar fi mărgăritarŭ alŭ jupâneseĭ Rucsandeĭ Poenăreseĭ, care fiindŭ sciută de Domnia-sa, i se cuviné să o întrebe şi pe locŭ se putea să pricépă pe vênḑĕtorŭ de hoţŭ; alŭ douilea, sculele ce se daŭ spre vênḑare scimŭ că se légă de stăpânŭ subt pecete, iară acestŭ hoţŭ dupĕ ce făcu treĭ vênḑĕrĭ, şi-lŭ duse nu numaĭ despecetluitŭ, ci încă unulŭ deşiratŭ şi altulŭ înşiratŭ, îlŭ ţinu şi patru ḑile cu cuvêntŭ ca să-lŭ spele şi apoĭ să-lŭ drămuiască, de unde se cunósce pré bine că l'aŭ priceputŭ că este de furatŭ, iară peste tóte acestea în destulŭ îĭ era publicaţia stărostieĭ, adecă de-lŭ cumpĕrase orĭ maĭ înainte, séŭ maĭ pre urmă,

www.dacoromanica.ro

c) Pitacŭ de aducere a unorŭ ţiganĭ hoţĭ; [1]

i se cuvenea să nu tăinuiască pre hoţŭ, ci să-lŭ fi datŭ de atuncĭ de faţă şi în scire că póte n'ar fi apucatŭ să risipéscă atâtea lucrurĭ ce maĭ lipsescŭ păgubaşilorŭ, şi nu s'ar fi pricinuitŭ pagubă cumpĕrătorilorŭ dupĕ lucrurile ce li s'aŭ luatŭ de la mână, ci fiindŭ sudită şi pórtă judecata la Divanŭ, nu lipsimŭ a însciinţa, ca să li se facă hotărîrea de la luminatŭ Divanulŭ Inălţimeĭ tale.— 1794, Octom. 31.

Dumitrache, Clucerŭ. *Iordache*, biv. vel Grămăticŭ. *Mateiŭ*, Clucerŭ. *Andronache Hobdénu.*

Cod. XXVIII, pag. 14.

Anaforaoa ce s'aŭ făcutŭ în dosulŭ jălbeĭ luĭ Hagi Stefanŭ Arménulŭ, cerêndŭ soróce de către datorniciĭ sĕĭ.

Io Alexandru Costandinŭ Moruzi Vvod. i gpod. Zembli Vlahscoe

Cinstitŭ şi credinciosŭ boeriulŭ Domnieĭ mele Nicolae Hangerlău, caimacamulŭ Craioveĭ, aducêndŭ pe datornicĭ faţă şi pliroforisindu-se de starea şi pârlejulŭ luĭ, să i se pue de către Dumnéta sorócele celea cuviincióse dupĕ starea luĭ. — 1794, Noem. 16.

Vel Logf.

Prea Inălţate Dómne,

Cerêndŭ şi pe datorniciĭ jăluitoruluĭ de faţă ca să ne îndestulămŭ de starea şi pârlejulŭ luĭ, ni ḑise jăluitorulŭ, că toţĭ datorniciĭ luĭ sunt la Craiova; dreptŭ aceea cerêndu-ĭ datorniciĭ aicĭ, nicĭ judecata nu-ĭ puse sorócele ce cerea, pentru că numaĭ aceia ca uniĭ ce aŭ interesŭ póte să aibă pliroforia bună de starea şi pîrlegiulŭ luĭ, şi găsindŭ cu cale cu luminata poruncă să mórgă jăluitorulŭ la Dumnéluĭ Caimacamŭ, şi aducêndŭ de faţă pre datorniciĭ luĭ, îĭ va pune soroculŭ ce-lŭ va găsi D-luĭ cu cale, dupĕ halulŭ jăluitoruluĭ. — 1794, Noem. 10.

Costandinŭ Cluceriu, Scarlatŭ Falcoianu, Mateiŭ Lŏcusténu.

Cod. XXVIII, pag. 25.

1. *Anaforaoa ce s'aŭ făcutŭ în dosulŭ jălbeĭ luĭ Dima ot. Têrgovişte sud. Dâmboviţa, pentru a se aduce aceştĭ ţiganĭ la puşcărie spre descoperirea furtişaguluĭ.*

Prea Inălţate Dómne.

Jăluescŭ Mărieĭ tale, că la cercetarea ce s'aŭ făcutŭ unuĭ ţiganŭ alŭ meŭ de către Arınăşie, care furându-mĭ nisce banĭ aŭ fostŭ fugitŭ, şi acum se află la închisórea puşcărieĭ, aicĭ, aŭ arĕtatŭ şi pre unŭ Dinulŭ Bóică, cârciumarŭ ot. satulŭ Văcărescĭ sud. Dâmboviţa, că i-ar fi datŭ şi luĭ banĭ, i pre unŭ Vladŭ ţiganulŭ Dumnéluĭ Spătaruluĭ Văcărescu, ce se află la închisórea ispravnicóscă de la numitulŭ judeţŭ, cu carele aŭ fostŭ venitŭ împreună ţiganulŭ meŭ la fuga sa aicĭ în Bucurescĭ, pentru care fiind-că face trebuinţă, a se

www.dacoromanica.ro

d) Urmărirea unuĭ poterașŭ care a datŭ drumulŭ unorŭ hoțĭ

aduce maĭ susŭ numițiĭ aicĭ spre cercetare, și fiind-că de către Dumnéluĭ vel Armașŭ, mi s'aŭ ḑisŭ că fără de porunca Mărieĭ tale nu se potŭ aduce numițiĭ de afară, mĕ rogŭ, Luminate Dómne, să te milostivescĭ a face luminata porunca Inălțimeĭ tale cu mumbașirŭ spre a merge acolo, și luându-ĭ pe amêndouĭ maĭ susŭ numițiĭ, să-ĭ aducă aicĭ, unde să li se facă cuviinciósa cercetare spre a se putea descoperi acestŭ furtișagŭ din care eŭ ticălosulŭ amŭ rĕmasŭ cu totulŭ stinsŭ și sărăcitŭ; și ce va fi mila Mărieĭ tale.

Robulŭ Mărieĭ tale,

Dima ot. Têrgoviște, sud. Dâmboviță, ce mĕ aflu aicĭ.

Dumnóvóstră boerilorŭ judecătorilorŭ de la departamentŭ de Cremenalionŭ, să ne facețĭ anafora de pricina acésta. — 1794, Noemv. 21.

Io Alecsandru Cost. Moruzi Vvd. i gpd.

Orânduimŭ pe sluga Domnieĭ mele. . . . . zapciŭ armășescŭ și prin scirea ispravnicilorŭ să ridice pe pîrîțĭ, să-ĭ aducă aicĭ și să-ĭ scóță la judecată Dumnéluĭ. — 1794, Noem. 24.

Prea Inălțale Dómne,

Ascultându luminată porunca Inălțimeĭ tale de la acéstă jalbă, însciințămŭ Mărieĭ tale, că la cercetarea ce s'aŭ făcutŭ hoțuluĭ, atât cu binișorulŭ, cât și cu bătaĭe, întocmaĭ tacrirŭ aŭ datŭ dupĕ cum arátă și jăluitorulŭ, că dupĕ ce aŭ furatŭ baniĭ împreună și cu unŭ Vladŭ țiganulŭ, ce se află la grosulŭ isprăvnicescŭ ot. sud. Dâmboviță, i-aŭ prinsŭ unŭ Dinulŭ Căcărăzeŭ din satulŭ Văcărescĭ, și luându-le galbenĭ 20 și tal. 20 banĭ de argintŭ le-aŭ datŭ drumulŭ, ci fiind-că face trebuință de a se aduce și aceĭ amêndouĭ să se înfățișeze cu hoțulŭ, să fie luminată porunca Inălțimeĭ tale, cu mumbașirŭ să mérgă și prin marafetulŭ D-lorŭ ispravnicilorŭ să-ĭ ridice și să-ĭ aducă la judecată; iară hotărîrea cea de săvêrșitŭ rĕmâne a se face de către Inălțimea ta. —

Ianache Mavrodinŭ, Serdarŭ. *Nicolae Cuzi. Manolache Toplicénu,* Slugerŭ. *Teodorache Fotino, Andronache Hobdénu.*

Cond. XXV, pag. 26.

Anaforaua ce s'aŭ făcutŭ în dosulŭ jălbiĭ sătenilorŭ Roieștĭ din sud. Vâlcea pentru unŭ tâlhariŭ ce aŭ muritŭ în . . . . temniță.

Io Alexandru Constandinŭ Moruzi Voivod bojiu Milost.

Intărimŭ Domnia mea anaforaua Dumnélor judecătorilorŭ, și poruncimŭ Dumnévóstră Ispravnicilor să urmațĭ. — 1794, Noem. 10.

Prea Inălțate Dómne,

Ascultândŭ luminată porunca Mărieĭ tale de la acéstă jalbă, însciințămŭ Inălțimeĭ tale, că acelŭ Danciulŭ ce aŭ muritŭ la temniță, fiind fostŭ săténŭ din

www.dacoromanica.ro

prinşĭ de elŭ; respectarea zestreĭ când bărbatulŭ e urmăritŭ în averea luĭ;

satulŭ Roiescĭ, aŭ venitŭ tâlhariĭ la dênsul, şi întrebându-lŭ pe cine scie să fie avêndŭ banĭ mulţĭ, elŭ aŭ încălecatŭ nóptea pe o iapă, şi făcêndu-se călăuză înaintea tâlharilorŭ, i-aŭ dusŭ maĭ la vale totŭ într'acelŭ satŭ Roiescĭ, până i-aŭ apropiatŭ de casa unuĭ Badiţă Mămularulŭ, cărora arĕtâudu-le casa, aŭ primitŭ de la tâlharĭ talerĭ 1 banĭ 30 şi s'aŭ întorsŭ înapoĭ, iară tâlhariĭ călcândŭ pre acelu Bădiţă l'aŭ prădatŭ cu tal. 65 i o salba banĭ nemţeştĭ de talerĭ .... şi alte borfe, ci cât pentru avutulŭ luĭ, i a celora-l-alte gazde, ne arĕtă Dumnĕluĭ Epistatulŭ Armăşieĭ, că s'aŭ trimisŭ luminată porunca Inălţimeĭ tale cu mumbaşirŭ, ca Dumnĕlorŭ Ispravniciĭ din sud. Vâlcea să facă catagrafie de totŭ avutulŭ, mişcătoriŭ şi nemişcătoriŭ până la orĭ-ce, deosebindŭ zestrele femeilorŭ lorŭ, şi să trimită catastihŭ ca să se vĕdă de către Inălţimea ta, datŭ fiind-că şi aicĭ la cercetarea ce s'aŭ făcutŭ, li s'aŭ luatŭ în scrisŭ *is ta practica* (însă dupe a lorŭ arĕtare) atât avutulŭ lorŭ, i zestrele femeilorŭ, cât şi acelea ce li s'aŭ luatŭ de către poterĭ, pentru aceea însemnarămŭ maĭ josŭ şi arĕtarea acestuĭ Danciulŭ, ce chiar cu graiulŭ sĕŭ aŭ făcutŭ de avutulŭ luĭ şi zestrea femeoĭ sale, pentru a căruia zestre judecata găsesce cu cale să fie luminată porunca Mărieĭ tale către Dumnĕlorŭ Ispravniciĭ judeţuluĭ de a ĭ-o împlini de acolo, ca să-ĭ fie pentru hrana eĭ şi a copiilorŭ, ci la catagrafie va intra numaĭ avutulŭ bărbatuluĭ sĕŭ Danciulŭ, ca să o dĕe spre împlinirea păgubaşilorŭ; iară hotărîrea rĕmâne a se face de către Măria ta. — 1794, Noemv. 9.

Dumitrache, Clucerŭ. *Ienache Mavrodinŭ. Nicolae Cuzi*, Sordarŭ. *Mateiŭ Toplicĕnu*, Slujerŭ. *Teodoru Fotino.*

Avutulu Danciuluĭ ce însuşĭ cu graiulŭ sĕu aŭ arĕtatŭ că aŭ rĕmasŭ a casă

1 Pereche desagĭ de părŭ.
1 Ploscă cositorită.
4 Grăsunĭ.
3 Răzóre de vie părăginită pe moşia Ciocăltenilorŭ.
20 Stânjenĭ de moşie a luĭ cumpărată.
1 Chilă porumbŭ.
1 Carŭ.
9 Celea ce aŭ arătatu că li s'aŭ luatŭ de poteră
3 Boĭ.
1 Iapă vânătă cu şĕua şi cu frâulŭ eĭ.
1 Cârlăniţă negră.
1 Straiŭ de lână.
3 Cămeşĭ voinicescĭ.
1 Cortel noŭ.
1 Căciulă albă.

Zestrele femeeĭ luĭ

2 Boĭ.
1 Vacă şi alte borfe i cârpiturĭ femeiescĭ.

Cond. XXVIII. pag. 8.

www.dacoromanica.ro

e) Vêndare de case de bună voïe prin licitaţiune;[1] *Protimisis;*

1. *Anaforaua pentru a se face mezatŭ caseĭ serdaruluĭ Brézu de a se plăti de datornicĭ.*

Prea Inălţate Domne,

Fiind-că amŭ o casă aicĭ în Bucurescĭ netrebuinciósă, a mea, şi aflândumĕ fórte multŭ datoriu şi neavêndŭ altŭ mijlocŭ de a plăti, mĕ rogŭ să fie luminată porunca Mărieĭ tale către Dumnéluĭ staroste za negustorĭ, a se striga la mezatŭ, ca să ne iósă preţŭ mai cuviinciosŭ să mĕ potŭ plăti de toţĭ.

Prea plecată sluga Mărieĭ tale, *Dumitrache Brézu, Serdarŭ.*

Dumnévóstră boerilorŭ judecătorĭ de la departamentulŭ de şópte, să cercetaţĭ după orânduială şi să ne faceţĭ anafora. — 1794, Noem. 1.

Io Alecsandru Costan. Moruzi Voivodŭ.

Poruncimŭ Domnia mea staroste de negustorĭ să facĭ mezatŭ acesteĭ case dupĕ obiceiŭ, cum se cuprinde maĭ josŭ. — 1794, Noem. 1.

Vel Logof.

Prea Inălţate Domne,

Dupĕ luminata poruncă amŭ cercetatŭ dupĕ orânduială acóstă pricină, şi dupĕ sineturile ce are şi vechĭ şi noue vĕdumŭ casa acósta, cunoscută că este bună şi dróptă a Dumnéluĭ Serdaruluĭ, luată cu schimbŭ, şi fiind-că Dumnéluĭ Serdariu se află datorŭ la multe părţĭ, găsimŭ cu cale, dupĕ cererea D-luĭ, să se dée la mezatŭ casa aceea, ca cu preţulŭ ce va eşi maĭ cuviinciosŭ să se pótă cuprinde plata a tuturorŭ datornicilorŭ, şi Dumnéluĭ starostea prin orânduială, va da de scire la toţĭ câţĭ li se cuvine *protimisis* dupĕ pravilă, adică la rude şi vecinĭ, şi de celŭ maĭ din urmă muşteriŭ starostea va însciinţa Mărieĭ tale de numele luĭ ca să se dóe deosebită întărirea Mărieĭ tale pentru nestrămutata stăpânire cu linisce, hotărârea rĕmâne a se face de către Măria ta. — 1794, Octomb. 31.

Costandinŭ Baratov, Clucer. Sarlatu Mihăilescu. Sarlatŭ Locustĕnu, Clucerŭ.

Cond XXVIII, pag. 9.

Anafora a se sloboḑi Lazărŭ Grecu străinŭ de la închisóre, însă de-lŭ va dovedi până în 15 ḑile cu vre unŭ avutu lucru mişcătoriu, séu nemişcătoriu.

Io Alex. Const. Moruzi Voivod.

In 15 ḑile să dóe datorniculuĭ sĕŭ soroĉŭ ca să dovedóscă pe celŭ închisŭ de are vre-unŭ feliŭ de avutŭ lucru mişcătoriŭ séŭ nemişcătoriŭ şi să aróte la spătărie, ca să se împlinéscă, iar nedovedindŭ nimicŭ, poruncimŭ să se slobódă de la închisóre. — 1794, Noemb. 12.

Vel Logof.

www.dacoromanica.ro

f) Liberare din închisóre pentru datorii a luĭ Lazărŭ Grecu ca insolvabilŭ;

Prea Inălţate Dómne,

Dupĕ jalba ce aŭ datŭ Mărieĭ tale Lazărŭ Grecu strĕinŭ cumcă se află datoriu taleri 140 la vinŭ Ivanŭ Ghega de aicĭ care datornicŭ puindulŭ la închisórea grosuluĭ spătărescŭ, se afiă de douĕ lunĭ închisŭ neavêndŭ putinţă a plăti acéstă datorie, mi se poruncesce de către Măria ta, ca să cercetez pricina şi să însciinţezŭ Mărieĭ tale; veĭ sci Măria ta, că cu adevĕratŭ datoriŭ fără tăgăduire este nu numaĭ la elŭ, ci şi la alţiĭ, iar acestŭ numitŭ datornicŭ 'lŭ ţine la oprélă cerându-ĭ baniĭ séŭ chezaşŭ, şi elŭ nicĭ părlegiu de banĭ avêndŭ, nicĭ chezaşŭ pre banĭ séŭ pre omŭ măcarŭ; judecata n'aŭ pututŭ a-lŭ sloboḑi, ci cum va fi luminată porunca Mărieĭ tale. — 1794, Noemb. 11.

Vel Spătarŭ.

Cond. XXVIII, Fila 12.

Anaforaoa ce s'aŭ făcutŭ în dosulŭ jălbeĭ sătenilorŭ Iomşanĭ, din sud. Vâlcea, pentru 3 tâlharĭ carĭ se află la închisórea puşcăricĭ.

Io Alexandru Cost. Moruzi Vvd. boj. mil. i gspd.

Poruncimŭ Dumitale Epistatule alŭ Armăşieĭ să sloboḑĭ acuma cu chezăşie ce se cuprinde maĭ josŭ. — 1794, Noemvre 10.

Prea Inălţate Dómne,

Ascultândŭ luminată porunca Inălţimeĭ tale de la acóstă jalbă, însciinţămŭ Mărieĭ tale, că şi maĭ înainte, la câte cercetărĭ s'aŭ făcutŭ gazdelorŭ, Vasile tâlharulŭ nicĭ cum n'aŭ lipsitŭ dintre dênşiĭ şi măcar că din lude 4 ce-ĭ cerea jăluitoriĭ, tâlharulŭ numaĭ pe unulŭ anume Iónŭ sin Dinulŭ Chicénulŭ l'aŭ arĕtatŭ că le-aŭ datŭ într'o séră de mâncare, iară pe ceia-l-alţĭ lude 3 aŭ ḑisŭ că nu-ĭ cunósce, dupĕ cum amŭ maĭ însciinţatŭ Inălţimeĭ tale prin deosebitá anafora; déră şi acum, dupĕ luminata Mărieĭ tale poruncă, maĭ înfăţişându-lŭ de isnóvă, şi făcêndu-ĭ cercetare fórte cu de amĕruntulŭ, totŭ asemenea arétă ca şi ântêiŭ; cu tóte acestea fiind-că din lude 12 patru aŭ muritŭ la temniţă, şi treĭ ce aŭ maĭ rĕmasŭ din ceĭ ceruţĭ le sunt vinele maĭ uşóre, dupĕ cum iarăşĭ le maĭ arĕtămŭ maĭ josŭ, şi fiind-că aceştĭ jăluitorĭ se punŭ chezaşĭ pe câte treĭ pentru ca să nu piară şi aceştia în temniţă, de vreme că bóla lingoreĭ s'aŭ îmmulţitŭ în puşcărie, de va fi primitŭ şi la auḑulŭ Inălţimeĭ tale, judecata găsesce cu cale să se dée pe chezăşia lorŭ, primindu-li-se zapisŭ în condică, ca orĭ-când se vorŭ cere să-ĭ dée de faţă, séŭ lipsindŭ vre-unulŭ dintre dênşiĭ, să fie eĭ rĕspunḑĕtorĭ în loculŭ luĭ; iară hotărîrea cea de săvêrşitŭ rĕmâne a se face de către Inălţimea ta. — 1794, Noem. 3.

Dumitrache, Clucerŭ. Ienache Mavrodinŭ. Mateiŭ Toplicénu, Clucerŭ. Nicolae Cuzi, Serdarŭ. Teodorŭ Fotino.

Cond. XXVIII, pag. 7.

www.dacoromanica.ro

g) Vinovaţi 4 din 12, morţĭ în temniţă. Sătenii Iomşanĭ daŭ

Anaforaoa boerilorŭ judecătorĭ ot. cremenalionŭ întărită fiindu de Maria sa pentru Dafinŭ, ca să se slobódă din puşcărie pe chezăşia ce au datu.

Io Alexandru Cost. Moruzi Vvd. i gpd. Zem. Vlahscoie.

Dumnévóstră judecătoriiorŭ de la departamentŭ de cremenalionŭ, amŭ vĕḑutŭ Domnia mea anaforaoa ce ne faceţĭ, ci fiind-că ne arĕtaţĭ bóla ce s'aŭ îmmulţitŭ în puşcărie, pentru acésta maĭ multŭ vĕ poruncimŭ, ca să se slobóḑă pe chezăşia numiţilorŭ în treĭ-ḑecĭ, patru-ḑecĭ de ḑile, până să se aréte şi dovagii lorŭ cu rĕspunsulŭ celŭ de săvĕrşitŭ. — 1794, Noem. 6.

pecete gospod.

Insciinţămŭ Mărieĭ tale, că la închisórea puşcărieĭ se află unŭ Dafinŭ cârciumarŭ zet Popa Radu ot. Focşanĭ, care în trecuta luna luĭ Aprilie s'aŭ doveditŭ gazdă unuia din nisce tâlharĭ vestiţĭ, anume Nicolae, ce este alŭ babeĭ Păuneĭ, care nu este prinsŭ, găsindu-se la casa luĭ unele lucrurĭ din prăḑile Cluceruluĭ Costinŭ Trestiénu şi vătavuluĭ Tomeĭ Bucovénu, cu carĭ aceştĭ douĭ păgubaşĭ stândŭ numita gazdă în multe rênduri faţă în judecată, şi elŭ fiindŭ omŭ săracŭ, iară prăḑile păgubaşilorŭ de sumă peste tal 7000 aŭ primitŭ păgubaşiĭ, ca să se dée pe chezăşie să-şĭ vênḑă ce va avea, şi din ceea-ce se va strînge, să iée fieş-care păgubaşŭ cu analogonŭ, care acésta arĕtându-se Inălţimeĭ tale, cu condica, s'aŭ fostŭ poruncitŭ de către Măria ta prin graiŭ, de la 16 ale trecutuluĭ Iunie, că de sunt păgubaşiĭ mulţumiţĭ în'r'acestaşĭ chipŭ, să dée în scrisŭ subt iscăliturĭ, şi aşa să se slobóḑă vinovatulŭ, dóră fiind-că păgubaşiĭ amêndouĭ apucase de plecase afară, de atuncĭ li s'aŭ fostŭ făcutŭ scire, de către Dumnóluĭ Epistatulŭ Armăşieĭ, şi numaĭ Clucerulŭ Costea aŭ trimisŭ rĕspunsŭ în scrisŭ, că de va chezăşi platniciĭ să se slobódă, iară vătavulŭ Toma nicĭ până acuma n'aŭ maĭ datŭ nicĭ unŭ rĕspunsŭ, ci fiind-că paguba sumeĭ este mare, vinovatulŭ de a-şĭ găsi chezaşŭ platnicŭ, putinţă nu este, bóla lingoreĭ s'aŭ înmulţitŭ în puşcărie, i s'aŭ ḑisŭ să-şĭ găsóscă chezaşŭ de omŭ, şi aşa aducêndŭ pre douĭ mazilĭ din sud. Slam-Râmnicŭ, anume Nicolae Proca, i Manolache Proca, şi judecăţeĭ fiind necunoscuţĭ, s'aŭ cerutŭ pliroforie de la Logofetŭ za breslele Visterieĭ, care dândŭ în scrisŭ subt iscălitură-şĭ, cum-că sunt cu adevĕratŭ mazilĭ din catastihŭ, aŭ maĭ adusŭ cu dênşiĭ şi pre unŭ Ivanŭ, céuşŭ de buciucŭ ot. Focşanĭ, de s'aŭ făcutŭ chezaşŭ împreună cu dênşiĭ, cum şi pentru eĭ câte treĭ aŭ datŭ chezaşŭ pre unŭ Ioniţă, vătavŭ za plaiulŭ Rŏmniculuĭ, dândŭ ceĭ treĭ maĭ susŭ numiţĭ chezăşie în condică, ca numitulŭ Dafinŭ, dupĕ ce va eşi, de nu va odihni pre păgubaşĭ, şi se va mai cere de către judecată, să aibă a-lŭ da de faţă, iară dosindŭ Dafinŭ să rĕmâe eĭ rĕspunḑĕtorĭ în localŭ luĭ; ci cu tóte că chezaşiĭ sunt pămêntenĭ, dóră fiindŭ şi suma mare, iarăşĭ nu ne-amŭ cutezatŭ a ḑice să se slobóḑă fără luminată porunca Inălţimeĭ tale, şi de acésta nu lipsimŭ a insciinţa Mărieĭ tale. — 1794, Noem. 3.

Dumitrache, Clucerŭ. *Niculae*, Serdarŭ. *Manolache*, Clucerŭ. *Teodorache Fotino. A. D. Habdénu.*

Cod. XXVIII, pag. 2.

www.dacoromanica.ro

chezăşie pentru ceĭ rĕmaşĭ ca să-ĭ scape de a muri şi eĭ de bóla lingóreĭ de care aŭ muritŭ ceĭ-lalţĭ;

Anaforaua ce s'aŭ facutŭ în dosulŭ jălbeĭ luĭ Gheorghe Céuşŭ de Divanŭ de a se vinde cu mezatŭ o butcă.

Prea Inălţate Dómne.

Cu lacrimĭ fierbinţĭ jăluescŭ milostivireĭ, că eŭ fiiudŭ orânduitŭ Zapciŭ la cercetarea ce s'aŭ făcutŭ Irimieĭ ce aŭ fostŭ Egumenŭ la Mŏnastirea Câmpu-Lungŭ, ca să fiŭ cu pricepere ca să nu dosască până o va cerceta şi aşa până s'aŭ sevârşitŭ cercetarea amŭ peritŭ acolo o lună de ḑile, rĕmâindŭ de agonisita vieţeĭ mele, şi după ce l'amŭ adusŭ aicĭ cu cercetarea ce s'aŭ făcutŭ s'aŭ pusŭ la închisórea Metropolieĭ, şi de la Metropolie din luminată poruncă a Mărieĭ s'aŭ trimisŭ la Mŏnastirea Bistriţiĭ, şi mie nu mi s'a datŭ nimicŭ trépădŭ osteneleĭ şi a periciuneĭ în cât amŭ ămblatŭ, ci fiind-că s'aŭ luatŭ o butcă veche şi unŭ calŭ prostŭ de D-luĭ vatavu za Divanu, mĕ rogŭ Mărieĭ tale să te milostivescĭ Dómne, a fi luminată poruncă a Mărieĭ tale de a se vinde acea butcă şi calŭ cu mezatŭ, fiind-că numaĭ cu atâta ne-amŭ alesŭ şi să se iée şi preţŭ maĭ bunŭ, şi ceea-ce va lumina duhulŭ sfântŭ pe Măria ta, să mi se dée a mea ostenélă, cum şi deosebĭ, ştiĭ banĭ ce amŭ să iaŭ prin deosebitŭ zapisŭ alŭ Irimieĭ să mi să dée şi cum va fi mila Mărieĭ tale.

Robulŭ Mărieĭ tale, *Gheorghe Ciauşŭ za Divanu*

Dumnéta vel Logof. de ţóra de josŭ teorisindŭ jalba acósta, cât pentru trépădu osteneleĭ luĭ, să se platéscă dupê orânduiala ce va fi, iară pentru cealalta madea ce ḑice că are să iée, cercetândŭ să arĕţĭ Domnieĭ mele — 1794, Iulie 20.

Io Alexandru Costan. Moruzi Voev. i gopd. Zemb. Vlahscoie

Intărimŭ Domnia mea anaforaoa Dumnéluĭ vel Logof. şi poruncimŭ starosteĭ de negustorĭ să urmeze a face mezatŭ. — 1794, Decemb. 2.

Vel Logof.

Prea Inălţate Dómne,

Dupĕ luminată porunca Mărieĭ tale teorisindŭ jalba acósta, mĕ pliroforisiŭ că numaĭ cu acea butcă veche şi calŭ s'aŭ ales, dintr'alo Irimieĭ, şi măcarŭ că Ciauşŭ Vatavulŭ are obiceiŭ de ia zeciuială din zeciuiala vatavuluĭ la împlinelile ce se facŭ prin copilu din casă, dar fiind-că numitulŭ Ciauşŭ aŭ ămblatŭ însuşĭ pre acolo şi-aŭ ostenitŭ într'o lună de ḑile, cu cale este ca pentru trépădu osteneleĭ luĭ şi pentru ca să se mulţămésca şi Dumnéluĭ Vătavulŭ, din preţulŭ aceĭ butcĭ şi calŭ să iée jumĕtate vătavulŭ şi jumĕtate Ciaşulŭ, iară pentru cea-l-altă madea a banilorŭ ce ḑice că are să iée de la Irimia, rĕmâne a se vorŭ analoghisi ceĭ-lalţĭ datornicĭ aĭ Ierimieĭ spre a se arĕta şi elŭ cu zapisulŭ Ierimieĭ ce ḑice că are, decĭ pentru ca să se vĕnḑă acea butcă şi calŭ maĭ cu preţŭ să nu pótâ tânji nicĭ o parte, să fie luminată porunca Mărieĭ tale ca să se strige la mezatŭ şi prefulŭ ce va eşi bez cheltuiala starosteĭ. — 17 4, Iulie 5.

Vel Logf.

www.dacoromanica.ro

h) Altă liberare din puşcărie a unuĭ gazdă de hoţĭ pentru că în temniţă s'a încinsŭ o epidemie;

Judecata Dumnĕluĭ biv. vel Spăt. Ianache Văcăresculŭ cu Dumnĕluĭ biv. vel Vist. Iónŭ Damaris pentru împărţirea moşieĭ Băneseĭ, la care au avutu stăpânire deavalma.

Io Alecsandru Const. Moruzi Voev. boj. Milos. i gpod. Zemb. Vlahscoe

Citindu-se înaintea Domnieĭ mele acéstă alăturată anafora a Dumnélorŭ boerilorŭ ce de amândouĕ părţile aŭ fostŭ ceruţĭ, la care nemulţumitŭ fiindŭ şi D-luĭ Vistieriulŭ Ioniţă Damaris pentru trăsura a trea, care aŭ făcut-o Dumnélorŭ boeriĭ pre dincóce de apă, şi pentru Hersonisos de dincolo de apă care-lŭ daŭ D-lorŭ boeriĭ în stăpânirea D-luĭ Spătariuluĭ Văcăresculuĭ, cu apelaţia ce aŭ făcutŭ s'aŭ înfăţişatŭ înaintea Domnieĭ mele amândouĕ părţile, unde intrândŭ Domnia mea cu amăruntulŭ în cercetarea pricineĭ şi cerêndŭ de la amêndouĕ părţile după orânduiala judecăţeĭ temeiurile ce aŭ să ni le aréte D-luĭ Vistieriulŭ ne-aŭ respunsŭ că sineturĭ nu are, iară cererea D-luĭ Spătariuluĭ Văcăresculuĭ o vĕḑumŭ Domnia mea că este cu sineturĭ înscrisŭ, pe care cetindu-le Domnia mea cu tótă luarea aminte, vĕḑumŭ în zapisŭ ce este cu létŭ 7223 Ghenar, dupe care sunt următóre, şi cele-l-alte zapise cuprinḑêndu-se, că din tótă partea moşieĭ ce aŭ avutŭ la Bănésa, pe apa Colentineĭ, în sud. Ilfovŭ, Gheorghe Spătarulŭ cu fraţiĭ luĭ Mateiŭ şi Constandin, fiĭ căpitanuluĭ Gheorghe Băjăscului sin Banulŭ Mareşŭ, aŭ vêndutŭ jumĕtate (adică din tótă partea lorŭ) cu stânjeniĭ numiţĭ, cincĭ sute la Stolniculŭ Barbulŭ Grecénu dreptŭ taleri 350, cu casele de acolo, pentru care case aŭ primitŭ deosebitŭ nişte ţiganĭ, care acéstă vindere de moşie cu casele de acolo este acésta, adică ce o are acum D-luĭ Spătarulŭ Văcăresculŭ iară cea-l-altă jumetate din partea lorŭ fără numire de stânjenĭ aŭ lăsatŭ numitulŭ Stolnicŭ Barbu Grecénu pe cumnatulŭ sĕŭ pe Gregorie Vistierulŭ de o aŭ cumperatŭ, care este acésta ce o are acum D-luĭ Vistieriu Ioniţă Damaris, din care acestŭ sinetŭ, precum şi din cercetarea pricineĭ luându-se înţelegere, că acéstă moşie a numiţilorŭ nepoţiĭ Banuluĭ Mareşŭ, aŭ fostŭ şi dincolo apă şi dinsóce de apă, una nedeosebită, din care vândŭ ântêiŭ jumĕtate, adică din tótă stânjenĭ 500 cu casele lorŭ de acolo (care sunt dincóce de apă) la Stolniculŭ Barbu Grecénu, şi apoĭ cea-laltă jumĕtate la Vistieriulŭ Gregorie, amŭ cercetatŭ de este vre-o hotarnică veche in urma vânḑăreĭ lorŭ despărţitóre, adică între acestea douĕ părţĭ vêndute, una la stolniculŭ Barbulŭ Grecénu şi alta la Vistieriulŭ Gregorie, ca să luămŭ dintr'ênsa lumina ce trebue asupra pricineĭ ce este acum între D-lorŭ numiţiĭ boerĭ i podesierĭ, şi vĕḑumŭ că numaĭ pentru pricinile ce s'aŭ întêmplatŭ dincolo de apă cu vecniĭ, adică între Socolo şi între partea de dincolo a nepoţilorŭ Banuluĭ Mareşŭ, care o numescŭ hotarniciĭ Cârstienésa de susŭ, sunt făcute acelea doue hotărniciĭ, una de 6 boerĭ ot. lót 7204 şi alta a Pârvuluĭ Cantacuzino ot. lót 1759. Iar hotarnică a tóteĭ părţi aceştia, ce aŭ avutŭ nepoţiĭ luĭ Mareşŭ dincolo de apă, şi dincóce de apă, care s'aŭ vêndutŭ la numiţiĭ douĭ cumpĕrătorĭ, nu se vede făcută; aşa déră făcêndu-se pricina cunoscută, şi nefiindŭ D-luĭ Spatarulŭ opritŭ de la dreptŭ, a-şĭ deosebi şi a-şĭ despărţi acum moşia sa de către vecinulŭ şi părtaşulŭ sĕŭ, amŭ chibzuitŭ apoĭ urmarea ce aŭ făcutŭ Dumnélorŭ orânduiţiĭ boerĭ de acum la faţa loculuĭ, şi vĕḑêndŭ sineturile Dumnéluĭ Spătarulŭ Văcăresculŭ, că scriŭ chiar «din tótă

www.dacoromanica.ro

i) Despăgubirea Ceauşuluĭ de Divanŭ Gheorghe pentru zapcilâcului

partea nóstră ce avemŭ la Bănésa pe apa Colentineĭ amŭ vêndutŭ jumĕtate, stânjenĭ cincĭ sute cu casele de acolo,» carĭ case fiindŭ dincóce de apă unde de începutŭ aŭ avutŭ starea lorŭ aceĭ vechĭ stăpânĭ în partea ce are Dumnéluĭ Spătarulŭ cumpĕrată, şi lângă acésta pliroforisindu-ne că şi stăpânirea aŭ avut-o Procatohulŭ Dumnélorŭ împreună dincóce de apă, precum însuşĭ din tacrirulŭ ce ne dete Dumnéluĭ Vistierulŭ Ioniţă, ne adeverimŭ, că de la o za'hana ce era dincóce de apă pe malulŭ heleşteuluĭ, împărţea venitulŭ acestea douĕ case, luândŭ o parte jumĕtate, şi alta parte jumetate; amŭ găsitŭ déră bună şi cu cale urmarea D-lorŭ orânduiţilorŭ boerĭ, ce aŭ făcutŭ la faţa loculuĭ, avêndŭ D-luĭ Spăt. dreptate în puterea sineturilorŭ a-şĭ cere suma zapiselorŭ deplină aĭ aceluĭ Barbulŭ Stolniculŭ Grecénulŭ din tótă partea nepoţilorŭ a luĭ Mareşŭ Banulŭ, atât dincolo de apă, cât şi dincóce de apă, ca unŭ cumpĕrătorŭ d'ântêiŭ, cu sumă numită de stânjenĭ 500, în care sumă fiind-că intră şi acelŭ *hersonisos* de dincolo de apă, precum şi trăsurile hotarnicilorŭ s'aŭ vĕdutŭ la faţa loculuĭ, amŭ întrebatŭ pre Dumnéluĭ Vistierulŭ ce rĕspunsŭ are pentru acelŭ hersonisos? şi ne-aŭ provalisitŭ cuvêntulŭ stăpânireĭ, dicêndŭ că din vechime l'aŭ stăpânitŭ atât Dumnéluĭ, cât şi părinţiĭ Dumnéluĭ, avêndŭ şi cătunŭ de satŭ cu locuinţă de ómenĭ aĭ Dumnéluĭ pre dênsulŭ, şi că póte părinţiĭ Dumnélorŭ să fi avutŭ vre-unŭ aşedĕmêntŭ cu vre-o dare de schimbŭ pentru acelŭ hersonisos, însă dovédă la acésta pentru vre-unŭ schimbŭ nu avu să ne aréte; la care acestŭ cuvêntŭ alŭ Dumnéluĭ de stăpânire, măcar că Dumnéluĭ Spătarulŭ se împotrivi dicêndŭ, că de şi s'aŭ fostŭ întinsŭ părintele Dumnéluĭ Vistierulŭ în vremea când . . . . . ce este lipită alătarea era în stăpânirea Dumnéluĭ şi petrele despărţitóre lipsă, déră dupĕ ce aŭ înţeles-o, maica Dumnéluĭ n'aŭ tăcutŭ, ci apururea aŭ avutŭ prigonire cu fraţiĭ Dumnéluĭ Vistieruluĭ, cum şi însuşĭ Dumnéluĭ Spătarulŭ aŭ datŭ jalbă la Domnŭ, şi s'aŭ rânduitŭ boerĭ hotarnicĭ la faţa loculuĭ care din neprilegirea vremurilorŭ n'aŭ apucatŭ a se pune în faptă; cu tóte acestea Domnia mea râvnindŭ maĭ într'adâncŭ dreptatea, amŭ căutatŭ pravilele, ca să vedemŭ ce poveţuire daŭ la acestŭ felŭ de pricină, şi amŭ găsitŭ la celea împĕrătescĭ dicêndŭ chiar aşa: *(urmĕză textŭ grecescu vre-o optŭ rênduri); decĭ când Dumnéluĭ Vistierulu va putea dovedi cu vrednicĭ marturi* primiţĭ de pravilă şi adiafori, care să aibă sciinţă de la dênşiĭ, şi prin carte de blăstemŭ, că aŭ avutŭ stăpânire pe acestŭ Hersonisos, în vreme de 30 de anĭ, cum éste la pravile de rêndŭ, necontenitŭ, fără de prigonire şi cu tăcere despre ceea-l-altă parte, însă nu cu şederea satuluĭ ce provalisesce, căcĭ nu are soroculŭ pravilelorŭ împlinitŭ de 30 de anĭ, fiindŭ numaĭ de 22 de anĭ, făcutŭ din vremea răsmirăţeĭ Ruşilorŭ, nicĭ cu sădirea de vie, căcĭ obicĭnuitŭ este şi la alţĭ vecinĭ de moşie nealeşĭ şi nedespărţiţĭ cu hotarŭ de pétră în mijlocŭ a sădi via şi a se folosi de róda sădirilorŭ séle cel ce aŭ făcut-o fără de plată de otaştină, până se desparte veciniĭ cu pétră în mijlocŭ, şi atuncĭ pentru sădirea ce se găsesce pe pămêntulŭ părtaşuluĭ şi a vecinuluĭ sĕŭ, se învoesce orĭ cu schimbulŭ, séŭ cu dare de otaştină, cum ne adeverimŭ că se urméză şi la Bucovŭ între boeriĭ părtaşĭ ce sunt nedespărţiţĭ, şi la alte moşiĭ a avea viĭ uniĭ pe moşia altora fără de dare de otaştină, ci orĭ cârciumă cu vêndare de vinŭ alŭ D-luĭ, séŭ altŭ felŭ de acaretŭ şi cu vre-unŭ venitŭ de aŭ avutŭ şi aŭ stăpânitŭ de rêndŭ necontenitŭ în curgerea de 30 anĭ aĭ pravileĭ fără de prigonire, şi cu

www.dacoromanica.ro

săvêrşitŭ; are să se vênḑă o butcă a fostuluĭ Egumenŭ din Câmpu-Lungŭ ca să i se plătéscă cheltuelile de zapcialicŭ;

---

putere despre ceia-l-altă parte; atuncĭ va putea cere Dumnéluĭ Vistierulŭ acestŭ hersonisos după noima pravilelorŭ stăpânireĭ fără de a ţinea însă satulŭ de ómenĭ şi de ţiganĭ pe dênsulŭ, căcĭ nu numaĭ nu are 30 de anĭ aĭ pravilelorŭ, cum amŭ ḑisŭ, ci căcĭ este şi vĕḑută de faţă călcarea şi stricăciunea ce face moşieĭ Dumnéluĭ Spătaruluĭ, cu vitele şi cu tóte ale lorŭ, déră póte însă atuncĭ a cere şi Dumnéluĭ Spătarulŭ lipsa stânjenilorŭ deplinŭ aĭ acelorŭ 500 stânjenĭ, cumpĕrătórea Barbuluĭ Stolniculŭ dincóce de apă a i se împlini din moşia Dumnéluĭ Vistieruluĭ, ca unuĭ cumpĕrătorŭ d'ântêiŭ, la carĭ aŭ iscălitŭ şi însuşĭ vênḑĕtoriĭ Dumnéluĭ Vistieruluĭ martorĭ, precum aŭ şi cerut-o Dumnéluĭ Spătarulŭ acésta, pentru care orânduimŭ Domnia mea, iarăşĭ pe D-vóstre cinstiţilorŭ şi credincioşĭ Boerilorŭ Domnieĭ mele ce aţĭ fostŭ ântêiŭ, să mergeţĭ de isnóvă la faţa loculuĭ, ca să puneţĭ în faptă acéstă Domnésca nóstră hotărîre, şi când nu se vorŭ îndupleca a rĕmânea după întocmirea ce aţĭ făcutŭ Dumnévóstră, care este cuviinciósă şi cu sincatavasis despre amêndouĕ părţile, şi va voi şi va cere Dumnéluĭ Vistierulŭ acelŭ hersonisos, veţĭ intra în cercetarea stăpânireĭ, unde înfăţişândŭ marturiĭ ce va avea lângă unulŭ ce aŭ adusŭ înaintea nóstră anume Popa Barbulŭ, să-ĭ cercetaţĭ cu amĕruntulŭ, şi când va putea dovedi, cum ḑicemŭ maĭ susŭ, stăpânirea după pravilă, atuncĭ rĕmândŭ hersonisos la D-luĭ Vistieruluĭ, veţĭ avea apoĭ a împlini lipsa stânjenilorŭ Dumnéluĭ Spătaruluĭ de dincóce de apă din moşia Dumnéluĭ Vistieruluĭ, lipiţĭ lângă moşia Dumnéluĭ, afară numaĭ din starea caselorŭ D-luĭ Vistierulŭ; dreptŭ aceea să daţĭ D-vóstră ântêiŭ a înţelege mijloculŭ acesta, care este maĭ spre paguba Dumnéluĭ Vistieruluĭ, ca îndupleCându-se la întocmirea ce aţĭ făcutŭ D-vóstră, care este cu sincatavasis despre amêndouĕ părţile, să urmaţĭ a pune petre prin trăsurile ce aţĭ făcutŭ, séŭ neînduplecându-se la a Dumnévóstră întocmire, ce aţĭ făcutŭ, să urmaţĭ cel-l-altŭ mijlocŭ, şi să daţĭ sfîrşitulŭ trebeĭ cu izbrănire în faptă, nerĕmândŭ maĭ multŭ altă teorie şi pricină de crisologhie, iară satulŭ şi ţigănia din hersonisos, care are a se ridica orĭ-cum, să aveţĭ acum îndată după primirea porunceĭ aceştia, a da maĭ ântêiŭ scire D-luĭ Vistieruluĭ de a şi-lŭ ridica, séŭ nefăcênd-o D-luĭ, să luaţĭ împreună cu D-vóstră pe ispravniculŭ Ilfovuluĭ, şi să-lŭ puneţĭ ca să ridice acelŭ satŭ cu tóte ale lorŭ, să-ĭ mute pe moşia D-luĭ Vistieruluĭ, unde va arĕta loculŭ; iară pentru acelŭ sinetŭ de douĕ liveḑĭ care 'lŭ cere D-luĭ Spătarulŭ Văcăresculŭ, să i se întórcă de la D-luĭ Vistierulŭ înapoĭ, cu tóte că pricina aŭ fostŭ alta pentru care s'aŭ datŭ acelŭ sinetŭ, fiindŭ deosobită madea, déră pentru că voimŭ izbrănirea şi pacea pentru tóte între Dumnélorŭ maĭ susŭ numiţiĭ boeriĭ Domnieĭ mele i . . . . . , să rĕmâe a'şĭ avea urmarea luĭ, însă pentru ca nu cum-va după vremĭ răpuindu-se acelŭ sinetŭ, se va pretenderisi din partea Dumnéluĭ acelea locurĭ cu cuvêntulŭ stăpânireĭ, şi va rĕmânea D-luĭ Spătarulŭ isterisitŭ de dréptă moşia sa; îndatorimŭ pre Dumnéluĭ Vistierulŭ, să dée acum asemenea sinetŭ la mânile D-luĭ Spătaruluĭ, şi amêndouĕ acelea sineturĭ să se aducă la Domnia mea ca să se întăréscă, cu Domnésca nóstră pecete, şi să se dée la mânile fieş-căruia. 1794, Noem. 28.

Cod. XXVIII, pag. 48.

www.dacoromanica.ro

j) Judecata Spătaruluĭ Ienache Văcărescu pentru împărţirea moşieĭ Bănésa;

Douĕ asemenea zapise ce aŭ datŭ D-luĭ Spătariu Văcărescu la mâna D-luĭ Vistieriuluĭ Damaris, şi care au datŭ Dumnéluĭ Vistieru Damaris la mâna D-luĭ Spătaruluĭ Văcărescu pentru o livede de pe moşia Socola.

Io Alexandru Costan. Moruzi Vvd. Boj. Milos. i gpod. Zem. Vlahscoie.

La acéstă întocmire ce aŭ făcutŭ D-luĭ Spătarulŭ Văcăresculŭ prosopicosŭ către Dumnéluĭ Vistierulŭ Damaris, fiindŭ arĕtată acum şi Domnieĭ mele, şi pentru ca să n'aibă dupĕ vremĭ pricinĭ împotrivitóre, cerêndŭ amândouĕ părţile, ca să li să întăréscă zapisele şi cu Domnésca nóstră pecete, le-amŭ întăritŭ Domnia mea pentru a se urma întocmaĭ. — 1794, Decemb. 1.

pecete
gospod.

Iară pentru livedea de fênŭ ce se află curăţită pe moşia Socola, care aŭ curăţit-o Dumnéluĭ Clucerulŭ Zamfirache pe acéstă moşie, care moşie o amŭ cumpĕratŭ eŭ de la Sultanŭ-mezatŭ acumŭ, fiind-că Dumnéluĭ Ioniţă biv. vel Vistierŭ, neavêndŭ livede de fênŭ înprejurulŭ Bucurescilorŭ are trebuinţă, amŭ datŭ D-luĭ volnicie cu acéstă scrisóre, ca să ţie acéstă livede de pe moşia mea Socola, cât se află astăḑĭ curată pentru trebuinţa caseĭ D-luĭ, şi să o coséscă D-luĭ, încât va avea viaţă, încă pentru preteşugulŭ dintre noĭ amŭ dăruitŭ D-luĭ şi dijma câtă se va face dintr'acest fênŭ pe moşia Socola, cum şi pentru pădurea ce va fi trebuinţă să taĭe D-luĭ pentru móra nóstră de la Bănésa, amŭ datŭ voĭe D-luĭ să taĭe de pe acéstă moşie, însă din pădurea sloboda, nepopritŭ, pentru care poruncimŭ Ispravnicilorŭ şi părcălabilorŭ de la moşiile nóstre Bănésa şi Socola, la aceste doué madele, întocmaĭ dupĕ cuprinderea acesteĭ scrisorĭ să fiţĭ următorĭ şi nicĭ unŭ felŭ de supĕrare să nu faceţĭ, căcĭ de aceea s'aŭ datŭ şi acéstă scrisóre a nóstră la mâna D-luĭ Vistierulŭĭ spre încredinţare.— 1793, Sept. 35.

Ianache Văcărescu vel Spătarŭ.

Cod. XXVIII, pag. 49.

Doua asemenea zapise, unulŭ de la Dumnéluĭ Spătarulu Văcărescu, la mâna D-luĭ Vistierulu Ionu Damaris, şi altulu de la Dumnéluĭ Vistierulu Damaris, la mâna D-luĭ Spătaruluĭ Vacărescu, pentru aşeḑământulŭ şi întocmirea ce le-aŭ făcutŭ boeriĭ hotarnicĭ la faţa loculuĭ.

Io Alesandru Cost. Moruzi Vvod. Boj. Milos. i gpsd.

Dupĕ hotărîrea ce s'aŭ făcutŭ la anaforaoa D-lorŭ boerilorŭ judecătorĭ şi hotarnicĭ, care în Buiurdizma Domnieĭ mele este pre largŭ coprinḑĕtóre, fiind-că şi D-luĭ Vistierulŭ Ioniţă Damaris aŭ alesŭ, s'aŭ mulţămitŭ şi aŭ primitŭ mijloculŭ întocmireĭ ce le-aŭ fostŭ făcutŭ ântăiŭ D-lorŭ boerii ceruţĭ de amêndouĕ părţile, precum se coprinde în anaforaoa Dumnélorŭ, şi printr'aceste ale D-lorŭ zapise în scrisŭ ce aŭ datŭ unulŭ la mâna altuia adeverite cu iscăliturile Dumnélorŭ orânduiţiorŭ boerĭ, şi cu alte mărturiĭ, arĕtândŭ mulţămirea şi

www.dacoromanica.ro

k) Acte relative la stabilire de conace pentru aşcherliĭ;

învoirea ce aŭ făcutŭ de bună voĭe, atât la stăpânirea moşieĭ, cât şi la alte madele ce se arétă maĭ josŭ, aŭ cerutŭ şi însuşĭ Dumnélorŭ întărirea Domnieĭ mele de a fi bine odihniţĭ, la acéstă întocmire, ce s'aŭ făcut între Dumnélorŭ, amŭ întăritŭ dar şi Domnia mea zapisele Dumnélorŭ, ca întocmaĭ şi întru tóte să-şĭ aibă urmarea şi nestrămutarea lorŭ pururea şi în tótă vremea. — 1794, Dec. 10.

Pecete gospod.

Viindŭ Dumnélorŭ boeriĭ hotarnicĭ aicĭ la moşia Bănésa, unde amŭ prigonire cu Dumnéluĭ biv. vel Vist. Ioniţă Damaris, s'aŭ cetitŭ luminată porunca Mărieĭ sale luĭ Vodă de faţă întru auḑulŭ nostru amêndoura părţilorŭ, care luminată hotărîre fiind-că coprinde, că de va rĕmânea D-luĭ Vistierulŭ mulţămitŭ şi odihnitŭ pe alegerea ce în anaforaoa Dumnélorŭ boerilorŭ hotarnicĭ se coprinde, să urmeze după anafora, iară de nu va fi D-luĭ mulţămitŭ pe alegerea Dumnélorŭ, atuncĭ să aibă a se urma luminata hotărîre, care este dată cu întărire la anaforaoa Dumnélorŭ boerilorŭ hotarnicĭ, s'aŭ întrebatŭ Dumnélui Vistierulŭ de către D-lorŭ boeriĭ ca să rĕspunḑă, care din douĕ voesce şi primesce a se urma: alegerea Dumnélorŭ boerilorŭ, séŭ luminata hotărîre? şi însuşĭ de a Dumisale bună-voinţă, aŭ primitŭ şi aŭ odihnitŭ a se urma şi a ne fi stăpînirea la moşia Dumisale Bănésa, de către moşia mea ce se numeşte iar Bănésa întocmai şi asemenea precum în anaforaoa D-lorŭ boerilorŭ hotarnicĭ se coprinde; dreptŭ aceea, pentru buna dovadă din tótă vremea şi pentru încredinţarea că amŭ remasŭ odihniţĭ, şi cu bună-voinţa nóstră amêndorura, amŭ primitŭ a se urma alegerea ce în anaforaoa Dumnélorŭ boerilorŭ se coprinde. Incredinţezŭ printr'acésta la mâna Dumnélui Vistieruluĭ Damaris, şi a moştenitorilorŭ Dumnélui în vecĭ, ca stăpînirea să ni se urmeze între moşia Bănésa a mea de către moşia Bănésa a D-sale întocmaĭ şi chiar după găsirea cu cale ce în anaforaoa D-lorŭ boerilorŭ se coprinde, dupe care cu bunŭ cugetŭ şi cu tótă voinţa, amêndouĕ părţile amŭ primitŭ de a se pune şi petre hotare prin locurile unde se arétă în anafora că s'aŭ făcutŭ trăsurile, ca de acum înainte să se urmeze deosebirea moşiilorŭ printr'acelea semne şi petre i să lipséscă tótă prigonirea dintre noĭ; dar fiind-că la móră care este din douĕ frăţesce cum şi heleşteulŭ, moşia este a mea şi pe de o parte şi pe de alta; aŭ cerutŭ Dumnélui Vistierulŭ ca să pótă a vinde şi Dumnélui vinŭ, fiindŭ móra frăţéscă; după cererea D-sale prin mijlocirea Dumnélorŭ ne-amŭ învoitŭ, ca eŭ să facŭ cârciumă de isnóvă cum la móră, şi în cârciuma mea, să aibă să vîndă Dumnéluĭ o bute de vinŭ şi eŭ o bute în tótă vremea, care buţĭ să fie totŭ de o sumă de vedre, şi eŭ să amŭ grija binaleĭ cârciumeĭ, căcĭ este moşia mea, iar D-luĭ să pue butea la cârciuma moreĭ numaĭ, căcĭ este părtaşŭ pe móră pe din douĕ, iar cârciumarulŭ să nu aibă a face nicĭ un meşteşugŭ deosebitŭ afară din vêndarea vinuluĭ pentru interesulŭ nicĭ a uneia părţĭ, căcĭ aşa amŭ remasŭ mulţămiţĭ şi odihniţĭ, şi amŭ datŭ acestŭ zapisŭ la mâna Dumnélui Vistierului Ioniţă Damaris şi a D-lorŭ boerilorŭ judecătorĭ aĭ acesteĭ pricinĭ, şi asemenea zapisŭ aŭ datŭ şi Dumnélui Vistierulŭ Ioniţă la mâna mea; acéstă deosebire numaĭ să se facă, din ceea ce coprinde anaforaoa D-lorŭ boerilorŭ hotarnicĭ, că la trăsura căpătâiului moşieĭ Băneseĭ de dincóce de Colentina, despre Bucureşcĭ, intră

www.dacoromanica.ro

l) Anafora şi resoluţiune în pricina luĭ Dumitru Ceauşulŭ de slujitoĭ aĭ căpetenieĭ Olteţuluĭ;

casele nóstre din stânjenĭ douĕ sute cincĭ-ḑecĭ şi patru, ce scrie anaforaoa ca să fie acelŭ căpătâiŭ alŭ moşieĭ mele şi alŭ D-luĭ Vistieruluĭ să scaḑă stânjenĭ douĕ-ḑecĭ şi nouă dintr'aĭ meĭ, care însumĭ eŭ ĭ-amŭ hărăzitŭ, şi să rĕmâe căpătâiulŭ moşieĭ mele numaĭ de stânjenĭ 225, unde s'aŭ pusŭ şi petre. — 1794, Dechem. 2.

Ianache Văcărescu. Manolache Brâncovĕnu vel Vornicŭ, mărturie. *Iónu Caragea* vel Hatmanŭ, mărturie. *Grigorie Hrisoscoleo* biv. vel Paharn. mărturie. *Alecsandru Cocorăscu* biv. vel Paharn. mărturie.

Intărirea ce s'aŭ datŭ D-luĭ Spătaruluĭ Văcărescu la hotărnicia moşieĭ Bănesei, de către Dumnĕluĭ Vistierulŭ Ioniţă Damaris.

Io Alexandru Const. Moruzi Vvod. boj. Mil. i gspd. Zemb. Vlahscoie.

Dumnéluĭ cinstitŭ şi credinciosŭ boerulŭ Domnieĭ mele Ianache Văcăresculŭ biv. vel Spăt. aducêndŭ înaintea Domnieĭ mele acéstă alăturată hotarnică a Dumnélorŭ boerilorŭ judecătorĭ, i hotarniciĭ ce aŭ fostŭ orânduiţĭ cu porunca Domnieĭ mele, după cererea Dumnéluĭ şi a Dumnéluĭ Vistieruluĭ Ioniţă Damaris, de aŭ hotărîtŭ moşiile D-lorŭ de la Bănésa, şi aŭ deosebitŭ partea unuia de către partea celuia-l-altŭ, şi aŭ pusŭ petre şi hotarŭ prin mulţămirea amêndurora părţilorŭ, aŭ cerutŭ Domnésca nóstră ĭutărire asupra acesteĭ desăvêrşite izbrănire şi săvêrşire a pricineĭ; decĭ vĕḑêndŭ Domnia mea cum-că D-lorŭ boeriĭ judecătorĭ aŭ fostŭ următorĭ întocmaĭ porunceĭ Domnieĭ mele ce s'aŭ datŭ în anaforaoa Dumnélorŭ, şi cum-că Dumnéluĭ Vistierulŭ Ioniţă Damaris aŭ rĕmasŭ mulţămitŭ desăvêrşitŭ, după întocmirea ce se arétă în anaforaoa Dumnélorŭ că le făcuse ântêiŭ, care acéstă mulţămire de a se pune petrele hotarelorŭ moşieĭ Dumnéluĭ Spătaruluĭ Văcăresculŭ după cum i-aŭ întocmitŭ Dumnélorŭ boeriĭ ceĭ orânduiţĭ prin anaforaoa Dumnélorŭ, cu osebire de stânjenĭ 29 dându-o în scrisŭ şi însişĭ Dumnélorŭ amêndouĕ părţile prin zapisele Dumnélorŭ, unulŭ la mâna altuia, adeveritŭ şi cu iscăliturile Dumnélorŭ orânduiţilorŭ boerĭ, care iarăşĭ după a Dumnélorŭ cerere amêndorara părţilorŭ, le-amŭ întăritŭ şi cu Domnésca nóstră pecete, cum se vĕḑŭ deosebitŭ, amŭ găsitŭ cu cale cererea Dumnéluĭ Spătaruluĭ, şi amŭ întăritŭ după cuviinţă şi acéstă hotarnică, pentru ca să aibă Dumnéluĭ şi moştenitoriĭ Dumnéluĭ a-şĭ stăpâni după dreptate moşia Dumisale Bănésa pe hotarele şi petrele carĭ s'aŭ pusŭ, adică: din Valea Băeĭ şi din capulŭ moşieĭ ce s'aŭ împietritŭ acum dincóce de Colentina despre Bucurescĭ, şi dincolo de Colentina în lungŭ până unde merge, şi în latŭ dincóce de Colentina din moşia Herăstrăuluĭ până în heleşteŭ, şi cu heleşteulŭ jumĕtate, şi cu móra cea de lângă case jumĕtate, şi pe dincolo de Colentina, din peatra moşieĭ Herăstrăuluĭ până în moşia Socoleĭ cu hersonisulŭ Dumnéluĭ şi cu tótă moşia Socoleĭ ce o aŭ cumpĕratŭ de la mezatŭ, după hrisovulŭ Domnieĭ mele, până în moşia Sfinteĭ Ecaterineĭ, unde s'aŭ pusŭ şi petre acum, cu vadulŭ de móră în Colentina şi cu heleşteulŭ totŭ, după cartea de hotărnicie de la lét 7204, ce are la mâna Dumnéluĭ pentru acéstă moşie, şi aşa să-ĭ fie Dumnéluĭ stăpânirea

www.dacoromanica.ro

m) Anastasia Fălcoianu urmărindŭ plată de datorii.

acestorŭ douĕ moşiĭ ohabnică în vecĭ, dupĕ dreptatea ce şi de înşi-ne Domnia mea s'aŭ cercetatŭ în Divanŭ şi s'aŭ vĕḑutŭ că are. — Tolco pisah gspd. — 1794, Decembre 12.

Iscălitura gospod.	pecetea gospod.

Cond. XXVIII, pag. 51.

Dumitru Căpitanulŭ şi Tudorache pentru conacele ce ḑice Dumnéluĭ ca le-aŭ facutu la Florescĭ elŭ.

Io Alexandru Const. Moruzi Vvod. Boj. Mil. i gspd. Zemb. Vlahscoie.

De isnóvă înfăţişându-se la Divanŭ înaintea Domnieĭ mele amêndouĕ părţile, unde vĕḑêndŭ Domnia mea din cercetările ce s'aŭ făcutŭ cu îndestulare la faţa loculuĭ, nnde aŭ fostŭ faţă şi toţĭ locuitoriĭ satelorŭ, carĭ aŭ mărturisitŭ fieş-carele adevĕrul lucrurilorŭ, cum-că mutându-şĭ Ascherliĭ drumulŭ mergereĭ la Boazurĭ dupĕ unde eraŭ orânduitele conace, la podulŭ Vălenilorŭ şi la Florescĭ, asupra luĭ Dumitru, aŭ fostŭ trebuinţă negreşitŭ de a li se face conacŭ la satulŭ Botenĭ, pe nnde le era trecerea, care conacŭ alŭ Botenilorŭ, cum-că l'aŭ făcutŭ Tudorache Conţescnlŭ, orĭ pusŭ de ispravnicĭ, séŭ de nevoie silitŭ de Ascherliiĭ Turcĭ, ca unulŭ ce s'aŭ aflatŭ căpitanŭ, fără de a se da de la ispravniciĭ judeţuluĭ celea trebuincióse a le împlini Ascherliilorŭ, şi cum-că Dumitru Căpitanulŭ aŭ rĕmasŭ folositorŭ cu conacŭ, de la podulŭ Vălenilorŭ şi de la Florescĭ, mutândŭ şi Ascherliiĭ trecerea pe drumulŭ Botescilorŭ şi pe alte sate, acestea déră tóte fiind-că s'aŭ făcutŭ cunoscutŭ, este datorŭ Dumitru Căpitanulŭ a împlini luĭ Tudorache baniĭ conaculuĭ ce aŭ făcutŭ Ascherliilorŭ, care era datoria luĭ Dumitru, ca unulŭ ce iarăşĭ din cercetare s'aŭ doveditŭ, cum-că orânduiala conacelorŭ aŭ luat-o elŭ deplinŭ; însă nicĭ Tudorache Conţesculŭ nu are maĭ multă dreptate a cere de la Dumitru împlinire, decât pe celea ce aŭ datŭ dintru ale sale; iară celea ce aŭ datŭ locuitoriĭ de la dînşiĭ şi nu li s'aŭ plătitŭ are a lua locuitoriĭ; pentru ceea déră hotărîmŭ Domnia mea, ca înaintea Dumnéluĭ vel Log. de ţóra de josŭ înfăţişândŭ zapciulŭ celŭ orânduitŭ pe amêndouĕ părţile, unde puindŭ inainte catastihulŭ cercetăreĭ ce aŭ trimisŭ acum ispravniciĭ cu mărturia tuturorŭ sătenilorŭ, în care aŭ conăcitŭ Ascherliiĭ, să se strîngă dupĕ acelŭ catastihŭ condeiele lucrurilorŭ câte mărturisescŭ locuitoriĭ că aŭ datŭ Tudorache dintru ale sale, şi la acelea tóte puindu-se preţŭ, dupĕ cum era preţulŭ lucrurilorŭ atuncĭ, câţĭ banĭ se va face a lua, să-lŭ apuce orândnitulŭ zapciŭ pe Dumitru să le împlinéscă luĭ Tudorache aicĭ; iară pentru câte lucrurĭ rĕmânŭ date de locnitorĭ de la dênşiĭ şi nu li s'aŭ plătitŭ, să-lŭ iée apoĭ orânduitulŭ mumbaşirŭ pe Dumitru să-lŭ ducă la ispravnicĭ, unde poruncimŭ ispravnicilorŭ, ca acelorŭ locuitorĭ ce aŭ datŭ lucrurĭ la acelea conace, ce nu eraŭ datorĭ şi nu li s'aŭ plătitŭ, să puneţĭ pe Dumitru să le împlinéscă dreptulŭ lorŭ; era pentru douĕ vite care se jălui Dumitru că i le-aŭ luatŭ atuncĭ Tudorache, ce nu le tăgăduĭ nicĭ Tudorache, poruncimŭ ca cu preţulŭ acelorŭ vite precum era atuncĭ, fără de altă prăsilă, să se scaḑă Dumitru din baniĭ ceĭ ce este să se dée luĭ Tudorache. — 1794, Decem. 15.

www.dacoromanica.ro

In note dămŭ încă o serie de acte din sfera justiţieĭ. Sunt unele cu referinţă la clironomiĭ, la tutelă, la rênduirĭ de epitropĭ peste

---

Pré Inălţate Dómne,

Din luminată porunca Mărieĭ tale orânduitulŭ mumbaşirŭ aŭ înfăţişatŭ pre amêndouĕ părţile înaintea nóstră, şi cetindŭ atât luminată hotărîrea Mărieĭ tale, prin care s'aŭ orânduitŭ a se face cercetare la faţa loculuĭ, cum şi acésta alăturată însciinţare a Dumnéluĭ Paharniculŭ Alexandru ot sud. Dâmboviţa, dupĕ cercetarea ce deosebitŭ maĭ făcumŭ şi noĭ în parte, măcar că Dumitru Căpitanulŭ totŭ se ţinea cu tăgăduire, că n'ar fi făcutŭ Tudorache atuncĭ nicĭ unŭ conacŭ la Podulŭ Bărbieruluĭ, şi că tóte conacele le-aŭ făcutŭ elŭ deplinŭ la Florescĭ, déră acéstă pricinuire a luĭ este neadevĕrată, pentru că mărturia ce prin deosebitŭ tacrirŭ adeveritŭ de Dumnéluĭ Paharniculŭ Alexandru, se vede că i-aŭ datŭ prin carte de blastemŭ, sătenii de la Cornăţelŭ, i sătenii de la Conţescĭ şi sătenii din satulŭ Botenĭ, cum-că dupe ce s'aŭ închisŭ drumulŭ Florescilorŭ şi s'aŭ făcutŭ drumulŭ pe la Podulĭ Bărbieruluĭ, câte baierace trecea de la Bucurescĭ la Câmpu-Lungŭ tóte totŭ la Tudorache le-aŭ dusŭ, şi eĭ aŭ rĕspunsŭ conacŭ, iar la Dumitru nicĭ unŭ baieracŭ n'aŭ dusŭ, fiindŭ Ascherliiĭ aŭ spânzuratŭ pe Tudorache, şi bătêndu-lŭ ca să le dée conacŭ, dupĕ cum şi din condicile judeţuluĭ s'aŭ găsitŭ orânduială de conacŭ în luna luĭ Martie lét 1789 numită chiar pe satulŭ Botenii, afară din douĕ conace ce eraŭ cunoscute la podulŭ Vălenilorŭ şi la Florescĭ, şi deosebitŭ de acestea doveḑĭ, şi acum de faţă înaintea nóstră arétă Dumnéluĭ biv. vel Clucerŭ Scarlatŭ Câmpinénu, că în vremea când aŭ făcutŭ şi Dumnéluĭ cercetare pricineĭ acesteia din luminată porunca Mărieĭ sale, aflându-se ispravnicŭ judeţuluĭ, s'aŭ adeveritŭ, că zătignindu-se drumulŭ trecereĭ Ascherliiloru pe la Florescĭ şi pornindu-se trecerea lorŭ pe la podulŭ Bărbieruluĭ, însişĭ ceĭ de atuncĭ ispravnicĭ aĭ judeţuluĭ aŭ rânduitĭ pe Tudorache conacciŭ, aflându-se şi căpitanŭ acolo la podulŭ Bărbieruluĭ; din care tóte acestea se face îndestulă dovédă, că Tudorache aŭ făcutŭ cu adevĕratŭ conacŭ Ascheliilorŭ, fiindŭ atuncĭ căpitanŭ la podulŭ Bărbieruluĭ, conăcindu-i când la satulŭ Ghergani, ce este aprópe de podulŭ Bărbieruluĭ, când în satulŭ Condescĭ la casa sa, i pe la sătenĭ, şi când la satulŭ Botenĭ, care este alăturea cu Condescĭ, şi deosebitŭ se maĭ dovedesce dintr'acéstă cercetare a Dumnéluĭ Paharniculuĭ Alecsandru, totŭ dupĕ mărturia sătenilorŭ, că eĭ într'acea lună a luĭ Martie n'aŭ datŭ douĕ orânduelĭ de conace, ca să fie bănuială că s'aŭ datŭ şi acelŭ conacŭ numitŭ pe satulŭ Botenĭ, ci numaĭ unŭ conacŭ aŭ datŭ pe fieş-care lună la Dumitru căpitanulŭ, atât când era conaculŭ la Florescĭ, cât şi în vremea când s'aŭ mutatŭ conaculŭ la satulŭ Boşarĭ, pe când era trecerea Ascheliilorŭ pe la podulŭ Bărbieruluĭ, cu tóte că de la dreptate nicĭ maĭ rĕmâne cuvêntŭ, a se cere luĭ Tudorache dovédă de aŭ fostŭ elŭ rânduitŭ de ispravnicĭ conacciŭ, fiind-că închiḑêndu-se drumulŭ trecereĭ Ascheliilorŭ pe la Florescĭ şi pornindu-se trecerea Ascheliilorŭ pe la podulŭ Bărbieruluĭ, unde acolo se afla Tudorache căpitanŭ, se vede că dupĕ iuţéla vremeĭ ce era atuncĭ 'lŭ bătea spânzuratŭ şi cerea să le dée conacŭ, şi elŭ aŭ fostŭ silitŭ de nevoĭe de le-aŭ şi datŭ cum se dovedesce din mărturia de atâtea sate, ci fiind-că Dumitru căpitanulŭ se dovedesce că aŭ luatŭ deplinŭ de pe la sate tóte orânduelile conacelorŭ, şi chiar pe vremea ce contenise trecerea Ascheliilorŭ pe la Florescĭ şi se pornise pe la podulŭ Bărbieruluĭ, cu

www.dacoromanica.ro

orfanĭ de către obștésca epitropie, la clironomiĭ *ab-intestato;* sunt altele relative la mezaturĭ de moșii, cu publicațiune de douĕ lunĭ, în favórea

dreptate este să plătóscă Dumitru la Tudorache aceĭ tal. treĭ sute treĭ-ḑecĭ și douĭ, ce dupĕ acéstă alegere a D-luĭ Paharniculuĭ se alege prețulŭ oilorŭ, pânilorŭ, orzuluĭ și fênuluĭ ce aŭ datŭ Tudo.ache la Ascherliĭ; hotărîrea cea de săvêrșitŭ rĕmâne a se face de către Inălțimea ta. — 1794, Noembre 30.

Vel Vornicŭ Brâncovénu.

Cod. XXVIII, pag. 54.

Anaforaoa Spătaruluĭ Hagi Moscu pentru stăpânirea uneĭ case.

Io Alecsandru Const. Moruzi Voiv. i gsp.

Intărimŭ Domnia mea ca să stăpânéscă Paharniculŭ Hagi Moscu cu bună pace. ca unŭ cumpĕrătorŭ de la mezatŭ. — 1794, Augustŭ 16.

Prea Inălțate Dómne,

Dumnéluĭ biv. vel Comisŭ Mihalache împreună cu sócră-sa și Ecaterina soția Dumisale, fiindŭ datorĭ talerĭ 1000 la unŭ Ionŭ Dimitriu Suditu, și făcêndu-le mare silă de banĭ și neavêndŭ altŭ mijlocŭ de plată, prin jalbă către Inălțimea ta, aŭ cerutŭ câte treĭ de a'șĭ vinde cu mezatŭ o casă ce o aŭ aicĭ în Bucureșcĭ, în mahalaua Balăcéncăĭ, cu care banĭ ce va lua să plătóscă datoria, și celea ce va maĭ prisosi să'șĭ iée deosebitŭ altă casă pentru locuință, după a cărora jalbă mi se porunceșce de către Inălțimea ta, ca să facŭ mezatŭ aceĭ case dupĕ obiceiŭ, următorŭ fiindŭ luminateĭ poruncĭ, amŭ pusŭ telalĭ de aŭ strigatŭ la mezatŭ casa cu prăvălia ce este în față și cu pivnița de sub casă, ce sunt tóte într'unŭ învelișŭ, însă numaĭ binaua fiindŭ loculŭ alŭ jupâneseĭ Marieĭ Bălăcéncăĭ cu chirie pe anŭ câte tal. doĭ pentru pămêntŭ, și în diastima de lunĭ douĕ ce s'aŭ strigatŭ la mezatŭ, prin tot loculŭ, dândŭ uniĭ și alțiĭ dupĕ obiceiŭ, la celŭ din urmă prețŭ aŭ rĕmasŭ asupra D-luĭ biv. vel Paharnicŭ Hagi Moscu, cu tal. una mie nouĕ sute noue-ḑecĭ și nouĕ, și ne maĭ eșindŭ altŭ mușteriŭ ca să înalțe maĭ multŭ peste acesta, le-amŭ datŭ D-luĭ dreptŭ acéstă sumă, carĭ banĭ prin mâna mea i-aŭ numĕratŭ toțĭ baniĭ deplinŭ și fiindcă cumpĕrătorulŭ cere întărirea de către Inălțimea ta, să fie luminată porunca Inălțimeĭ tale a se da întărire la mână de bună stăpânire. — 1794, Aug. 15.

Ión Starostea.

Cod. XXIII, pag. 75.

Slugerulŭ Iordache Neculescu cu Alexandru Dedulescu pentru stricăciunea ce face apa Râmniculuĭ Bisericeĭ i caselorŭ Dedulesculuĭ, din abătătura Neculesculuĭ.

Io Alecsandru Cost. Moruzi Vvd. Boj. Milos. Zem. Vlahscoe.

Neodihnindu-se slugeru Iordache Niculescu aŭ eșitŭ la Divanulŭ Domnieĭ mele față cu Alecsandru Dedulescu, ḑicêndŭ Niculescu că apa Rŏmniculuĭ fiindŭ din firea eĭ nestatornică la curgere când vine mare în vremĭ slotóse de ploĭ

www.dacoromanica.ro

celorŭ cu dreptŭ de *protimisis*. Altele (bună-óră actulŭ din 18 Aprilie 1793) arétă că se ţiné o «*condică a moşteniriloru*» în tótă regula.

rumpe malurĭ întregĭ şi eşindŭ din matca eĭ se împarte şi face deobşte stricăciunĭ şi acésta este rĕulŭ stricăciuneĭ care-lŭ pătimescŭ cu toţiĭ, iară nu este stricăciunea din pricina abătătureĭ ce aŭ făcutŭ la móra sa, pentru care măcarŭ că cu cercetarea ce s'aŭ făcutŭ acum la faţa loculuĭ de către orânduiţiĭ boerĭ, s'aŭ doveditŭ înpotrivă, că stricăciunea moşieĭ Dedulesculuĭ este chiar din abătătura Neculesculuĭ, că de la loculŭ de unde a luatŭ Neculescu apa şi aŭ abătutŭ totulŭ la móra sa făcêndŭ pierierghie în josŭ, şi viindŭ orânduiţiĭ boerĭ pe malulŭ aceĭ abătăturĭ la vale, s'aŭ vĕḑutŭ de faţă stricăciunna şi mâncătura ce aŭ făcutŭ moşieĭ jăluitoruluĭ, adică în urma abătătureĭ, care acésta se dovedesce adeverată şi din altă cercetare ce s'aŭ maĭ făcutŭ asemenea la lét 1784 când s'aŭ şi măsuratŭ loculŭ ce era maĭ naintea abătătureĭ sdravănŭ cu livede de pomĕturĭ pe dênsulŭ şi cu case, care dupĕ abătătura Neculesculuĭ în urmă cu totulŭ s'aŭ surpatŭ şi s'aŭ găsitŭ stânjenĭ şéseḑecĭ, cum şi de 18 anĭ trecuţĭ în care aŭ fostŭ opritŭ Neculesculuĭ aşĭ lăsa móra de sta părăsită şi neămblată într'atâta vreme până acum, iară maĭ vêrtosŭ se dovedesce acésta din însuşĭ tacrirulŭ Neculesculuĭ, care singurŭ aŭ ḑisŭ că firea acesteĭ ape fiindŭ rea şi nestatornică surpă malurĭ întregĭ şi face stricăciunĭ de obşte, cu atât maĭ vârtosŭ când va fi şi silită o apă nestatornică ca acésta a se face curgerea eĭ pe unde n'aŭ maĭ fostŭ, dar cu tóte acestea Dedulesculŭ se mulţămi şi îşĭ ceru de la Divanŭ numaĭ siguranţa moşieĭ şi caseĭ luĭ a nu i se face stricăciune din abătătura apeĭ Niculesculuĭ, şi când stricăciune nu-ĭ va face, nu este davagiu pentru móra Neculesculuĭ; a căruia cerere fiindŭ cu cale şi primită la dreptate, amŭ îndatoratŭ Domnia mea pe Niculesculŭ: orĭ să dée unŭ zapisŭ cu bună legătură în Divanŭ, care să se adevereze şi de Dumnélorŭ veliţiĭ boerĭ, că orĭ-ce pagubă şi stricăciune se va întâmpla la moşia şi namestile Dedulesculuĭ din apa abătătureĭ luĭ, fără de nicĭ unŭ felŭ de profasis, să fie datorŭ Neculesculŭ a le împlini Dedulesculuĭ, şi să-ĭ plătéscă şi paguba liveḑeĭ de pometurĭ ce i s'aŭ întâmplatŭ până acumŭ în urma abătătureĭ şi aşa să rĕmâe slobodă apa pe abătătura ce aŭ făcutŭ, şi să'şi ţie şi Neculesculŭ móra sa la acelaşĭ locŭ ce şi-o avea făcută, ne opritŭ, saŭ neprimindŭ a da acestŭ felŭ de siguranţă Dedulesculuĭ, atuncĭ să fie datorŭ Neculesculŭ cu a sa cheltuială a astupa abătătura ce aŭ făcutŭ, ca să întórcă apa la matca eĭ, şi móra să-ĭ fie oprită şi pentru acésta amŭ datŭ vreme de socotinţă a'şĭ lua séma la una din douĕ, ca să hotărîmŭ, unde dupĕ treĭ ḑile s'aŭ adusŭ rĕspunsŭ că a da acestŭ felŭ de siguranţă Neculesculŭ n'aŭ primitŭ. Decĭ amŭ hotărîtŭ Domnia mea, ca Neculesculŭ să fie datorŭ cu cheltuiala luĭ a închide şi a astupa cu ţăruşĭ şi cu lucru de temeiŭ loculŭ ce l'aŭ deschisŭ pentru abătătură, cu meşterĭ morarĭ, prin marafetulŭ Paharniculuĭ Petrache Ispravniculŭ judeţuluĭ, căruia şi poruncimŭ să epistaséscă a sĕvêrşi Neculesculŭ lucrulŭ acesta şi móra să-ĭ fie oprită; pentru aceea ce ḑicea Neculesculŭ cumcă şi móra Dedulesculuĭ pricinueşce stricăciune la moşia sa şi la alţĭ, pentru acésta este slobodŭ a'şĭ căuta, şi să dée jalbă ca iarăşĭ prin cercetare de judecată să se facă cuviinciósa îndreptare. — 1794, Ghen. 14.

Prea Inălţate Dómne,

Pe aceste cercetărĭ şi alegerĭ ce s'aŭ făcutŭ, atât la faţa loculuĭ de D-luĭ Paharniculŭ Petrache Ispravnicŭ şi de D-luĭ Serdarulŭ Andonie Fotino, cum şi

www.dacoromanica.ro

Câte-va acte ne arétă diverse procese pentru moşiĭ, orĭ cumpĕrărĭ de

aicĭ de judecata departamentuluĭ, ne rĕmâindŭ odihnitŭ D-luĭ Slugerulŭ Iordache Neculesculŭ, vătavu de aproḑĭ, din luminată porunca Măriei tale l'aŭ adusŭ şi înaintea nóstră faţă cu D-luĭ Alexandru Dedulesculŭ şi dupe cercetarea ce deosebitŭ făcumŭ şi noĭ asupra acesteĭ pricinĭ, cetindŭ atât celea de maĭ nainte cercetărĭ ce s'aŭ făcutŭ la faţa loculuĭ, cum şi tóte prigonirile amêndoura părţilorŭ ascultându-le şi vĕḑênd şi hartele ce ni se arĕtară de amêndouĕ părţile pentru curgerea apeĭ Rŏmniculuĭ şi pentru starea loculuĭ gârleĭ ce aŭ săpatŭ Slugerulŭ şi aŭ luatŭ apa la acea móră a sa, care acum nu lucréză, fiindŭ de însuşĭ Slugerulŭ lăsată şi părăsită, cum şi de starea loculuĭ caselorŭ şi a biserceĭ Dedulesculuĭ, vedemŭ că nicĭ unŭ cuvêntŭ vrednicŭ nu îĭ remâne Slugerului de a nu astupa însuşĭ cu a sa cheltuială gura aceĭ gârle care aŭ săpatŭ în matca Rŏmniculuĭ cea veche, şi aŭ deschisŭ ca să vie la móra sa apă, şi apoĭ pe acea deşchidere de gârlă apa Rŏmniculuĭ a găsitŭ aralîcŭ şi lăsându-şĭ matca luĭ cea veche, s'aŭ abătutŭ cu totulŭ pe cursulŭ aceĭ gârle deşchisă de Slugerulŭ şi face atâta stricăciune cu mâncătura din moşia Dedulesculuĭ, încât cu puţină vreme îĭ potŭ fi namestiile căminuluĭ seŭ, adică casele şi namestiile de peatră în primejdie de a le surpa de malŭ, căcĭ acéstă stricăciune şi pagubă a Dedulesculuĭ este vedită nu numaĭ prin însuşĭ vederea boerilorŭ carĭ aŭ fostŭ la faţa loculuĭ, adică D-luĭ Paharniculŭ Petrache şi D-luĭ Serdarulŭ Fotino, ci şi prin cunoscinţa aplos a fiesce-căruia, că de nu se apropia Romniculŭ pe acea abătătură deşchisă de Slugerulŭ ci s'arŭ fi avutu curgerea luĭ pe matca cea veche, nu putea să aibă Dedulesculŭ acéstă veḑută paguhă şi stricăciune la moşia îi namestiile sale; dar la cuvêntulŭ Slugeruluĭ, că stricăciunea cea maĭ mare s'arŭ fi pricinuitŭ din móra ce o are Dedulesculŭ iarăşĭ cu abătătură din apa Romniculuĭ, nicĭ acéstă pricinuire a Slugeruluĭ nu are nicĭ unŭ temeiŭ, fiindŭ deşórtă şi neadevĕrată, pentru-că de la îsuşĭ ne adeverimŭ că acea gârlă pe care este făcută móra Dedulesculuĭ este pre dincolo de apa Romniculuĭ iară nu este pre dincóce, şi loculŭ unde este deşchisă şi luată gârla aceĭ morĭ este cu diastima de 600-700 do stânjenĭ, maĭ în susŭ de loculŭ unde aŭ deşchisŭ Slugerulŭ acea gârlă a moreĭ sale, pe care s'aŭ abătutŭ Rŏmniculŭ cu totulŭ, şi aşa fiindŭ deschiderea gârleĭ ce merge la móra Dedulesculuĭ cu atâta diastimă depărtată, maĭ în susŭ de gura unde aŭ deschis-o Slugerulŭ, pe care s'aŭ abătutŭ Romniculŭ cu totulŭ şi maĭ vârtosŭ fiindŭ acea gârlă a moreĭ Dedulesculuĭ, nu numaĭ pe dincolo de apa Rŏmniculuĭ pe unde curge acum, ci şi pe dincolo de matca cea veche a Romniculuĭ, care este părăsită de când s'aŭ mutatŭ curgerea pe deschiderea gârleĭ Slugeruluĭ, nimica nu póte prinde locŭ pricinuirile Slugeruluĭ, că dóră arŭ fi pricinuitŭ acea móră a Dedulesculuĭ vre-o stricăciune moşieĭ şi namestiilorŭ Dedulesculuĭ; ci dreptŭ acestea maĭ susŭ aretate, stricăciunea şi paguba Dedulesculuĭ fiindŭ vĕḑută şi cunoscută, că curge numaĭ din pricina aceĭ deşchiderĭ de gârlă, care aŭ făcut-o Slugerulŭ pentru móra sa, şi pe care acumŭ s'aŭ abătutŭ Romniculŭ cu totulŭ, cu dreptate găsimŭ acéstă alăturată alegere dela faţa loculuĭ şi a departamentuluĭ, dupĕ care şi noĭ asemenea şi întocmai găsimŭ cu cale să se urmeze; iar hotărîrea cea desĕvêrşitŭ remâne a se face de către Inălţimea ta. — 1794, Dechem. 9.

Vel Vor. Brâncovénu. Costandinŭ Caragea vel Hatm. vel Logf. Filipescu, Costandinŭ Ştirbeiŭ vel Logf.

Cond. XXVIII, pag. 79.

www.dacoromanica.ro

moşii, precum hrisovulŭ prin care Spătarulŭ Enache Văcărescu a cumpĕratu la mezatŭ moşii de la Cantacuzinescĭ, etc. şi a cerutŭ nouă

Anaforaoa ce s'aŭ făcutŭ în dosulu jălbeĭ luĭ Dumitru cĕuşulu de slujitoriĭ capitănieĭ Olteţuluĭ din sud. Vâlcea pentru jafulu ce i s'au făcutu după pîra Clucerului Bălénu ispravnicŭ, şi închisôrea ce au pătimitu cu prepunere de gazdă de hoţĭ.

Io Alexandru Cost. Moruzi Vvdŭ Boj. Mil. i gspd. Zemb. Vlah.

Cinstitŭ şi credinciosŭ boerulŭ Domnieĭ mele Alexandru Calfoglu biv. vel Clucerŭ caimacamulŭ Craioveĭ, fiind-că dupĕ cercetare s'aŭ doveditŭ jăluitorulŭ nevinovatŭ, 'ţĭ poruncimŭ dóră ca să-lŭ judecĭ pe Clucerulŭ Bălénulŭ cu jăluitorulŭ pentru celea ce aŭ patimitŭ de la dênsulŭ, şi s'aŭ păgubitŭ fără de vină şi fără de nicĭ o dovédă vrednică, şi să-lŭ îndestulezĭ la dreptatea luĭ. — 1795 Ianuarie 25.

Prea Inălţate Dómne,

Ascultândŭ luminată porunca Mărieĭ tale de la acóstă jalbă, însciinţezŭ Inălţimeĭ tale, că Dumnéluĭ Clucerulŭ Radulŭ Bălénulŭ ce s'aŭ aflatŭ ispravnicŭ la sud. Vâlcea, din luminată porunca Mărieĭ tale eşindŭ însuşĭ în judeţŭ cu o sută şi maĭ bine de poteraşĭ pentru prinderea celoru vestiţĭ tâlharĭ, le-aŭ datŭ în urmă, că subt via acestuĭ jăluitorŭ aŭ şedutŭ tâlhariĭ ca o septemână de dile, şi dintr'aceea aŭ bănuitŭ că va fi fostŭ şi prin scirea numituluĭ jăluitorŭ, şi fiind-că jăluitorulŭ dimpreună cu căpitanulŭ sĕŭ Gregorie Pârâianulŭ şi alţĭ slujitorĭ plecase la Bucurescĭ, i aŭ datŭ maĭ mare bănuială; dóră veĭ sci Inălţimea ta, că dupĕ ce s'aŭ pusŭ în mână optŭ tâlharĭ şi 13 gazde ale lorŭ, de faţă cu Dumnélorŭ ispravniciĭ din sud. Vâlcea, Dumnéluĭ Căminarŭ Petrache şi Clucerŭ Bălénulŭ, li s'aŭ făcutŭ cercetare câte unulŭ-unulŭ fieş-căruia deosebĭ, şi iarăşĭ tuturora dimpreună, atât tâlharilorŭ cât şi gazdelorŭ, şi nicĭ de cum numitulŭ jăluitorŭ nu s'aŭ pututŭ dovedi de împărtăşitŭ la vre-o faptă, ci nicĭ măcar cu sciinţă de popasurile lorŭ, séŭ de măşcăria gazdelorŭ; pentru aceea toţĭ ceĭ ce aŭ fostŭ cu bănuelĭ de gasde închişĭ la Vâlcea de D-luĭ Clucerulŭ Bălénu, îndreptându-se s'au sloboditŭ cu tóte ale lorŭ, între carĭ prepuşĭ eraŭ şi douĭ feciorĭ chiar acestui jăluitorŭ, pe carĭ deosebĭ eŭ însumĭ cercetându-ĭ, de i-aŭ căsnitŭ pe eĭ, séŭ pe niscaĭ rudeniĭ séŭ sateni aĭ lorŭ, şi de şi aŭ primejduitŭ vre-uniĭ dintr'înşiĭ viéţa, séŭ de s'aŭ prădatŭ cu ceva să-mĭ aréte? şi chiar cu graiulŭ aceştĭ douĭ feciorĭ aĭ jăluitoruluĭ mĭ-aŭ arĕtatŭ, că nicĭ eĭ, nicĭ alţiĭ din rudeniile lorŭ séŭ din sătenĭ n'aŭ pătimitŭ casne, fără numaĭ înfricoşărĭ şi închisorĭ, şi nicĭ că este vre-unulŭ din eĭ prădatŭ; apoĭ de s'aŭ sfiitŭ a mărturisi adeverulŭ fiind-că se afla Clucerulŭ Bălénu ispravnicŭ, acésta eŭ sluga Inălţimeĭ tale nu o pociŭ sci, atâta numaĭ că nicĭ jăluitorulŭ, nicĭ copiiĭ luĭ nu s'aŭ putut dovedi nicĭ într'o vină, nicĭ acolo în faţa loculuĭ, nicĭ aicĭ în departamentŭ de cremenalionŭ, la cercetarea ce li s'aŭ maĭ făcutŭ, atât tâlharilorŭ, cât şi gazdelorŭ; şi de acésta nu lipsimŭ a însciinţa Inălţimeĭ tale. — 1795, Ianuar. 23.

Şerbanu Andreĭ Medelnicerŭ.

Cod. XXVIII, pag. 88.

www.dacoromanica.ro

otărnicie şi ocolnică în 1794. Alte acte din cele ce dămŭ în note ne arétă, că în Martie 1793 au arsŭ o parte din têrgulŭ Slatina şi că

Anaforaoa ce s'au făcutŭ în dosulŭ jălbeĭ luĭ Nicolae Caporaru, i Iónu, Radulŭ, Amza, Alecsandru Gheorghe şi Iónu slujitoriĭ Căpitanieĭ Olteţuluĭ sud. Vâlcea, pentru jafurile ce s'au făcutu de către Clucerulu Radulu Bălénu ce au fostu Ispravnicu şi închisorile ce au pătimitu cu prepunerea de gazde de hoţĭ.

Io Alecsandru Cost. Moruzi Voiv. Boj. Milos. Zem. Vlahscoe.

Cinstitŭ şi credinciosŭ boerulŭ Domnieĭ mele Alecsandru Calfoglu biv. vel Clucerŭ Caimacamŭ alŭ Craioveĭ, fiind-că dupe cercetare s'aŭ doveditŭ jăluitorii nevinovaţĭ, 'ţĭ poruncimŭ dară, ca să-lŭ judecĭ pre Clucerulŭ Bălénulŭ cu jăluitoriĭ pentru celea ce aŭ pătimitŭ de la dênsulŭ, şi s'aŭ păgubitŭ fără de vină şi fără de nicĭ o dovadă vrednică, şi să-ĭ îndestulezĭ la dreptatea lorŭ. — 1795, Ghenarŭ 25.

Prea Inalţate Dómne,

Ascultândŭ luminată porunca Mărieĭ tale de la acéstă jalbă, însciinţezŭ Inălţimeĭ tale ca dupĕ ce s'aŭ pusŭ în mână optŭ tâlharĭ şi 13 gazde, amŭ mersŭ cu eĭ la Rŏmnicŭ în sud. Vâlcea şi de faţă cu Dumnélorŭ Ispravniciĭ judeţuluĭ, D-luĭ Căminarŭ Petrache şi Clucerulŭ Radulŭ Bălénulŭ de iznóvă cercetare s'aŭ făcutŭ fieş-căruia deosebĭ, atât tâlharilorŭ cât şi gazdelorŭ, şi pe nicĭ unulŭ dintre aceştĭ jăluitorĭ n'aŭ datŭ de vinovatŭ, pentru că toţĭ ceĭ ce s'aŭ doveditŭ în vină de tâlhărie şi găzdie prinḑêndu-ĭ i-amŭ adusŭ aicĭ, iară ceĭ-l-alţĭ toţĭ câţĭ aŭ fostŭ la închisóre cu bănuelĭ, îndreptându-se s'aŭ sloboḑitŭ cu tóte ale lorŭ; apoĭ aceştĭ jaluitorĭ ce aŭ fostŭ prădaţĭ şi închişĭ în treĭ lunĭ ce amŭ şeḑutŭ eŭ la Craiova şi în Vâlcea, de arŭ fi fostŭ precum jăluescŭ, cum de n'aŭ venitŭ să-mĭ aróte, că era de faţă celŭ de care jăluescŭ acum, pentru că eŭ sluga Inălţimeĭ tale în tóte părţile trimitémŭ insciinţărĭ, ca orĭ-cine va fi prădatŭ séŭ căznitŭ fară de vină de către poteraşĭ, să scie că pentru aceea sunt trimisŭ a le descoperi dreptatea şi a le împlini prăḑile? şi câţĭ aŭ venitŭ amŭ urmatŭ luminateĭ poruncĭ cu împlinire, iară aceştĭ jăluitorĭ, nicĭ de cum n'aŭ venitŭ, nicĭ de vinovaţĭ nimenĭ nu i-aŭ datŭ, şi pentru acésta nu lipsescŭ a însciinţa Inălţimeĭ tale. — 1795, Ghenaru 23.

Şerbanŭ Andreĭ Medelnicerŭ.

Cod. XXVIII, pag. 93.

Slugerulu Miho Stiucă cu Chiriacŭ Buluc-Başŭ pentru unŭ Capodu.

Io Alecsandru Cost. Moruzi Voiv. Boj. Milos.

Rĕmâindŭ fără de cuvêntŭ de apelaţie Slugerulŭ Miho Stiucă, după cum şi adeverinţa sa în scrisu sub iscalitură-ĭ aŭ datŭ la logofeţia Divanuluĭ Domnieĭ mele, întărimŭ anaforaoa Dumnélorŭ veliţilorŭ boerĭ ca să aibă Chiriacŭ bună pace. — 1795. Febr. 1.

www.dacoromanica.ro

tèrgoveţiĭ au urmăritŭ despăgubirea lorŭ de la unŭ slujbaşŭ pe care-lŭ bănuiaŭ că ar fi datŭ focŭ. Nu maĭ puţinŭ însemnate sunt actele din

---

Prè Inălţate Domne,

Pe acósta alegere a judecăţeĭ departamentuluĭ nerĕmâindŭ odihnitŭ Slugerulŭ Miho Ştiucă, vătavŭ de Divanŭ, din luminată porunca Mărieĭ tale, l'amŭ adusŭ şi înaintea nóstră faţă cu Chiriacŭ Bulucŭ-Baş, unde dupĕ cercetarea ce făcum şi noĭ asupra acesteĭ pricinĭ, în cea de pe urmă, însuşĭ Slugerulŭ cunoscêndŭ că nu are nicĭ o dreptate la cererea ce face de la Chiriacŭ de acelŭ capodu, se va *aiestisi* a nu-lŭ maĭ cere, dupĕ care şi rĕmâne Chiriacŭ a fi în pace şi nesuperatŭ; iară hotărîrea cea de săvêrşitŭ rĕmâne a se face de către Inălţimea ta. — 1795, Ian. 29.

Vel Banŭ *Brâncovènu*. Vel Log. *Filipescu*. Vel Vorn. *Slătinènu*. Vel Log. *Stirbeiu*.

Cod. XXVIII, pag. 93.

Anaforaoa ce s'aŭ făcutu în dosulŭ jălbeĭ Anastasieĭ Fălcoienceĭ pentru ca sa apuce pe ceĭ datorĭ rĕposatuluĭ Vornicu Prăşcovènu sa se împlinèscă banĭ jăluitóreĭ (urmóză întrógă anaforaoa în grecesce).

Io Alexandru Constantinŭ Moruzi Vvd.

Cinstitŭ şi credinciosŭ boerule Alexandre Calfoglu, caimacamulŭ Craioveĭ, fiind-că tóte surorile celea-l-alte făcură arĕtare, dupe cum veĭ vedea maĭ josŭ, cum-că şi zapisele datoriilorŭ dimpreună cu nahtulŭ de *banĭ* se află la Clucerósa, poruncimŭ Dumitale ca luându-se de la Clucerósa zapisele datorieĭ, să apucĭ D-ta prin cercetare de judecată să împlinescĭ de la aceĭ ce sunt datorĭ dupĕ zapisele lorŭ, din carĭ să facĭ tacsilŭ dreptuluĭ Medelniceresceĭ jăluitóreĭ, dupe hotărîre, prin zapcilîculŭ slugeĭ Domnieĭ mele, aprodŭ Vatăşescu — 1795, Febr. 8.

Vel Logof.

Ascultândŭ luminată porunca Mărieĭ tale de la acóstă jalbă, însciinţămŭ Inălţimeĭ tale, că dintr'o catagrafie ce de maĭ d'înainte ne-au intratu în mână, se vede că rĕposatulŭ Vornicu Stefanŭ Prăscovéuulŭ. . . . . şi câte fiice de ale reposatuluĭ tóte ḑicu că sunt in zapisele alteĭ surorĭ a Dumnélorŭ Clucerósa Dumitrache Farfara, ce se află la Craiova; iară suma ce s'aŭ hotărîtŭ de Măria ta ca să ióe jăluitórea sunt talerĭ 7000; de acósta însciinţămŭ Inălţimeĭ tale. — 1795, Fevruar. 2.

Biv. vel Banŭ. R. G. biv. vel Log. A. l. Cluceru.

Ţal. 9875	cu zapise pe la uniĭ alţiĭ	In nahtŭ.
225	galbenĭ împĕrătescĭ	
22	galbenĭ veneticĭ	
260	banĭ nemţescĭ	

Cod. XXVIII, pag. 97.

www.dacoromanica.ro

1793, Maiŭ, din carí se vede că deşi cununiile şi divorţurile eraŭ de dreptŭ bisericescŭ, totuşĭ Domnitorulŭ îşĭ reserva dreptulŭ de apelŭ şi de intervenire. Din actulŭ de la Iulie 1793 se va confirma informaţiunea, că, *pereusiile,* adecă clironomiile ce nu reveniaŭ directŭ părinţilorŭ, orí fiilorŭ mortuluĭ, se făcéu în 3 părţĭ, din carĭ una se vérsa în cutia milelorŭ. Pereusiile se recunoscéŭ şi la copiii adoptivĭ, chiar décă aceia eraŭ dintre ţiganĭ. Proprietăţile dotale erau nealienabile, dar din acte ce se potŭ ceti în anexele generale la capitolulu justiţieĭ, se va afla, că cu învoirea Domnitoruluĭ (în 9 Augustŭ 1793) s'a pututŭ înlocui o proprietate dotală cu o nouă cumpĕrătură, făcută în anume condiţiunĭ. Cum o femee divorţată de soţulu eĭ, — când mai alesŭ acela era din vestitulŭ némŭ Filipescu, — póte reintra în *venitulŭ* dotalŭ şi în ce condiţiunĭ póte ea fi şi epitropa minorilorŭ copiĭ, se va vedé din alte acte, din Iulie 1793, ce reproducemŭ în anexele generale ale capitoluluĭ nostru acesta. Din alte acte, totŭ din 1793, se póte vedé aplicaţiunea de *paragrafiĭ.*

Insemnătatea justiţieĭ se vede mare chiar faţă cu Biserica. Amŭ vedutŭ intervenindŭ Domnitorulŭ în procese de divorţŭ. In acte din anexe se va vedé cum *unŭ protopopŭ* este adusŭ cu mumbaşiru, la înfăţişărĭ de procese. Procesele dintre monastirĭ şi particularĭ nu sunt influenţate de faptulŭ că una din părţĭ e o monastire. Védă-se, bună-óră, actele relative la procesulŭ dintre Monastirea St. Iónŭ de la Focşanĭ cu chiriaşiĭ unorŭ prăvălii ale eĭ; védă-se actulu din 1794, Aprilie 17, prin care Monastirea Glavaciocŭ este condamnată a perde 60 talerĭ din 65 cu carĭ vênduse luĭ Anastasie Ionitis dreptulŭ de a ţine băcănie şi cârciumă pe moşia sa Cernătescĭ şi apoĭ maĭ cedase acestu dreptŭ şi la altulu; şi procesulŭ luĭ Socol cu Monastirea Radu-Vodă, din N-bre 1793. S'a învelitŭ din noŭ M-rea Mihaĭ-Vodă; meşterulŭ a fostŭ denunţatŭ că a găsitŭ nisce averĭ în coperiş. De aci procesu, care se póte vedé totu în anexele capitoluluĭ Bisericeĭ.

Fórte curióse sunt nisce catagrafiĭ de lucrurĭ din o clironomie... dar lectorulŭ, doritorŭ de a cunósce mersulŭ justiţieĭ sub Alexandru Moruzi, va putea însuşĭ să-şĭ dea sémă de acésta din documentele ce le publicămŭ în anexe.

XIV.

Comerţŭ, industrie, bresle, poşte, etc.

Numeróse acte ce posedemŭ de la Alecsandru Moruzi cu referinţă la acestŭ capitolŭ alŭ lucrăreĭ nóstre, ni-lŭ arétă să fie fostŭ unŭ

www.dacoromanica.ro

Domnŭ care a înţelesŭ importanţa comerţuluĭ şi a industrieĭ naţionale. A. Moruzi a purtatu atenţiunea sa asupra Nizamuluĭ, de care aiurea amŭ vorbitŭ şi prin care în urma păceĭ de la Kuciuc-Kainargi, Turciĭ aŭ fostŭ opriţĭ de a maĭ intra în ţéră, decât numaĭ cu speciale permisiunĭ. Moruzi a urmăritŭ egalmente netrecerea fără de învoire a cerealelorŭ şi vitelorŭ peste Dunăre. Din acestŭ punctŭ de vedere este cu deosebită atenţiune asupra *djelepilorŭ*, carĭ adunaŭ oĭ pentru Ţarigradŭ. Pre aceştia negreşitŭ îĭ ajuta în împlinirea misiuneĭ lorŭ, cu atât maĭ bucurosŭ că djelepiĭ eraŭ creştinĭ, organizaţĭ sub unŭ şefŭ séŭ *başŭ*.[1]

Dămŭ în note aci unele acte carĭ ne arétă, că dacă pe djelepĭ Moruzi îĭ ajuta întru îndeplinirea chemăreĭ lorŭ, pedepsia însă rĕŭ pe toţĭ aceĭ carĭ, fie ţĕranĭ, boerĭ séŭ impiegaţĭ ajutaŭ, orĭ călcau, înşişĭ Nizamulŭ contra Turcilorŭ.[2]

---

1. Iată o carte de scutire a luĭ Nicola Djelep-başa peste 11 judeţe:

Zemb. Vlahscoie. Fiindŭ-că Başŭ Gelepilorŭ pentru slujba cu care se orânduesce la tréba oilorŭ de trebuinţa Ţarigraduluĭ, atât aicĭ până a se strânge, i la pornitulŭ şi la chivernisitulŭ mergereĭ cu înlesnire la drumŭ, cât şi în Ţarigradŭ, până a se face teslimŭ la vremea acea orînduită suma deplinŭ, aŭ avutŭ mila Domnéscă prin cărţile fraţilorŭ Domnĭ de maĭ naintea nóstră precumŭ ne-amŭ pliroforisitŭ din condica Divanuluĭ, cât şi prin cartea Domnieĭ mele de la létŭ 1793 Aprilŭ 19, a scuti la vremea erbărituluĭ oĭ noue-spre-ḑece miĭ, la care acéstă epistasie aflându-se acumŭ Nicola Gelepulŭ rânduitŭ la unspre-ḑece judeţe pentru strîngerea oilorŭ de tréba Ţarigraduluĭ, făcut'aŭ rugăciune Domnieĭ mele prin jalbă, ca să-lŭ miluimŭ cu acéstă scutélă de oĭ; decĭ ca să-şĭ pue tótă silinţa de a nu se face vre-unŭ cusurŭ la acéstă tréba delicată cu care este însărcinatŭ de către Domnia mea, spre a respunde la vreme suma oiloru cea orânduită care se cere de a se face teslimŭ la Ţarigradŭ, amu bine-voitŭ şi amŭ datŭ acéstă Domnésca nóstră carte Nicoli Başulŭ Gelepilorŭ, ca să aibă a scuti de erbăritŭ oĭ nouĕ-spre-zece miĭ, la vremea erbărituluĭ, precum aŭ avutŭ şi ceĭ maĭ naintea luĭ, pentru care poruncimŭ Domnia mea şi vouĕ erbarilorŭ, ca să nu faceţĭ superare de erbăritŭ pe acéstă sumă de oĭ, ci să le daţĭ bună pace. — 1795, Aprilŭ 17.

2. *Anaforaoa pentru nisce locuitorĭ dela Gaujanĭ ce au trecutu zacherea în ţéra turcéscă.*

Io Alecsandru Costandinu Moruzi Vvd.

Dupĕ rugăciunea ce deosebitŭ şi prin cuvêntŭ făcutŭ aci Domnieĭ mele, dumnélui vel Spătarŭ, pentru ertăciunea lorŭ, ca pentru unŭ lucru făcutŭ, iată ne-amŭ milostivitŭ Domnia mea acéstă dată şi-ĭ ertămŭ de altă pedópsă, fără numaĭ pentru zapciă, poruncimŭ să plătóscă amêndouĕ trepedele la doĭ mumbaşirĭ ce aŭ fostŭ, câte talerĭ ḑece, şi să lipséscă şi din tréba zapciretuluĭ de

www.dacoromanica.ro

Dacă cu aceste mĕsurĭ Alexandru Moruzi protegia pe locuitorĭ în

---

acum înainte cu totŭ; pentru care D-ta vel Vist. să facĭ porunca Domnieĭ mele către Ispravnicului judeţuluĭ de a lipsi, precum şi pentru băcanĭ iarăşĭ să facĭ porunca Domnieĭ mele de a-ĭ muta din acelŭ satŭ, iar pentru acelŭ odobaşa cu neferiĭ luĭ poruncimŭ dumitale vel Hatmane, să-lŭ lipsiţĭ dintr'acéstă plată.— 1793, Maiŭ 9.

Vel Logof.

Prea Inălţate Domne,

Din luminată porunca Inălţimeĭ tale amŭ făcutŭ cercetare de grâulŭ ce aŭ vêndutŭ locuitoriĭ din satulŭ Găujenĭ la caice turcescĭ de decindé, şi m'amŭ domeritŭ că cu adevĕratŭ aŭ vêndutŭ, căcĭ ântêiŭ satulŭ Găujenĭ aŭ mărturisitŭ singurĭ, că aŭ vêndutŭ unulŭ o chilă, altulŭ doue, pentru care-mĭ arótă că socotéla acesteĭ sume de grâŭ ce s'aŭ vêndutŭ maĭ pe largŭ o scie Hatmetu odobaşa cu unŭ neferŭ alŭ luĭ, că prin marafetulŭ luĭ s'aŭ vêndutŭ şi elŭ în locŭ să păzéscă de a lăsa să se apropie caiculŭ de ţéra turcéscă acolo la margine, elu care spondarisindŭ cu Turciĭ aŭ dusŭ caicele acolea şi altŭ mijlocitorŭ, fiind luatŭ grâŭ de la dênşiĭ şi de la caicele acelea, cu tóte acestea, grâŭ cum că s'aŭ vêndutŭ de către aceştĭ sătenĭ nu este tăgăduire, pe zapciu plăşeĭ cu tóte că slujitoriĭ de la Cacaleţĭ aŭ mărturisitŭ înaintea mea, că aŭ vêndutŭ grâŭ şi elŭ şi îucă eĭ veḑêndu-lŭ pe elŭ că aŭ vêndutŭ, de aceea s'aŭ îndemnatŭ a vinde; căpitaniĭ ce aŭ fostŭ mumbaşirĭ în doue rânduri pentru aceste pricini, iarăşĭ aşia arĕtară, că s'aŭ încredinţatŭ, că aŭ vêndutŭ şi zapciu; elŭ însă cu totulŭ se apera şi tăgăduesce ḑicêndŭ cumcă puţinŭ grâŭ stricatŭ ce aŭ avutŭ l'aŭ vêndutŭ la unŭ pamêntónŭ dincolo din Găujanĭ, ca să-lŭ facă rachiŭ şi sătenii din Găujanĭ iarăşĭ aş . . . . . dară nu potŭ să ḑicŭ de facŭ acéstă aretare, căcĭ se află altŭ zapciŭ acolo, dară cum-că grâŭ s'au vêndutŭ până acum nu este o îndoială şi cumcă toţĭ sunt învinovăţiţĭ la aceste pricini, este lucru de faţă; dară ca unŭ lucru ce nu-şĭ avea până acumŭ nizamulŭ pusŭ în lucrare, remâne la milostivirea Mărieĭ tale de a fi trecute cu vederea astă-dată séŭ nu. Nizamulŭ ce acum s'aŭ datŭ la acéstă pricină din partea mea, este acesta: căpitanulŭ dela Cacaleţĭ şi slujitoriĭ luĭ s'au pedepsitŭ cu bătaie, satulŭ Găujanĭ ce era poporŭ alŭ căpitănieĭ Cacaleţitorŭ, l'amŭ datŭ poporulŭ căpitânieĭ Odivoiu, şi aflându-se căpitanulŭ Odivoiu aicea, i-amŭ datŭ tóte povăţuirile, cum se urmeze de acum înainte. Nizamulŭ ce se cuvine a se maĭ face este acesta: Ahmedu odobaşa şi cu neferulŭ acela de tot să lipséscă dintr'acea plasă şi celŭ ce se va orândiu să nu se mai amestece în trebile ţĕranilorŭ; pentru bacaniĭ ce sunt acolea, care aŭ fostŭ odată streinĭ, şi acum sunt pămêntenĭ, de este unŭ anŭ încóce, fiindŭ împotriva nizamuluĭ Spătarieĭ, căcĭ cu numire de băcănie strîngŭ untŭ şi-lŭ vêndŭ în ţéra turcéscă, sa se scaḑă satulŭ Gaujanĭ cu dajdia lorŭ; tóte acestea într'acelaşŭ chip se parură cuviincióse, la puţină socotéla mea; iară hotărîrea cea de săvêrşitŭ rĕmâne a se face de către Mária ta. — 1793, Maiŭ 9.

Alŭ Marieĭ tale prea plecatŭ slugă, *Ienache Vacărescu*, vel Spat.

Cond. XXIV, fila 131.

www.dacoromanica.ro

genere, orĭ comercianţiĭ românĭ în contra abuzurilorŭ turcescĭ, pe de

---

Davaua ce aŭ făcutŭ Havăzŭ aga zabitŭ Olteniţeĭ asupra cămăraşuluĭ Anghelŭ pentru pricina ce s'au întêmplatŭ.

Io Alecsandru Cost. Moruzi Vvd.

Măcarŭ că fapta numituluĭ Anghelŭ este vrednică de mare pedópsă, de acóstă dată 'lŭ osândimŭ să se pedepséscă cu o sută toiage pe tălpĭ la pórta curţeĭ Domnieĭ mele, şi lipsitŭ fiindŭ de slujba cămărăşieĭ, să se trimiţă surghiunŭ la mŏnastirea Snagovŭ; pentru care-ţĭ poruncimŭ vătafe de aproḑĭ să le sĕvêrşescĭ acestea. — 1793, Augustŭ 22.

Vel Logof.

Prè Inălţate Dómne,

Pentru davaua D-sale Havăzŭ agă zabitŭ Olteniţeĭ, ce aŭ făcutŭ asupra cămăraşuluĭ şi asupra luĭ Vladŭ căpitanŭ, Spătarŭ de la Olteniţă, cumcă eĭ aŭ datŭ cărţĭ odobaşeĭ alŭ sĕŭ, ca viindŭ la Bucurescĭ să córă zabitlîculŭ Olteniţeĭ şi cum că până îşĭ întórce pe odobaşa din cale cu acele cărţĭ, iară numiţiĭ aŭ trimesŭ ómenĭ în acea parte la Turtucaia de aŭ adusŭ Turcĭ dincóce la Olteniţa, unde maĭ ântêiŭ cuprinḑêndŭ pe neferiĭ ce-ĭ avea acolo, apoi sosindŭ şi însuşĭ fără de veste l'aŭ cuprinsŭ Turciĭ şi l-aŭ legatŭ şi l-aŭ bătutŭ, cu luminată porunca Mărieĭ tale aŭ fostŭ orânduitŭ D-luĭ alŭ 2-lea portarŭ ca să facă cercetare la faţa loculuĭ, şi pe celŭ vinovatŭ să-lŭ aducă la Măria ta; decĭ aducêndŭ mumbaşirulŭ pe numiţiĭ Anghelŭ Cămăraşulŭ şi Vladŭ căpitanŭ, şi cărţile ce le-aŭ gătitŭ numitulŭ zabitŭ dupe luminată porunca Mărieĭ tale, aŭ înfăţoşatŭ orênduitulŭ mumbaşirŭ pe câte-şĭ treĭ înaintea nóstră spre cercetare şi maĭ ântêiŭ pe Vladŭ căpitanŭ l'amŭ întrebatŭ ce are a ḑice la aceea şi cât pentru cărţĭ că aŭ scrisŭ n'aŭ tăgăduitŭ, iar pentru chiămarea Turcilorŭ de la Turtucaia de tot se apără că n'are de scire nimicŭ, fără numaĭ dete acestŭ tacrirŭ în scrisŭ adică, că la 17 ale luneĭ acesteia aŭ vĕḑutŭ 17 Turcĭ turtucăienĭ viindŭ dreptŭ la cămărăşie, unde mergêndŭ şi elŭ ca să cerceteze prin cămăraşĭ cine sunt aceĭ Turcĭ, şi ce caută? şi întrebândŭ pe Anghelŭ cămăraşulŭ ĭ-aŭ rĕspunsŭ cumcă i-aŭ trimesŭ Hagi Mehmetŭ Aga Ciumbruciulŭ, ca să fie de pază cămăraşieĭ, iară pe la vreme de chindie viindŭ şi Havăzŭ zabitulŭ cu unŭ meşterŭ de unde aŭ fostŭ dusŭ, aŭ vĕḑutŭ pe aceĭ 10 Turcĭ turtucăienĭ sculându-se deodată asupra numituluĭ zabitŭ, şi bătându-lŭ întreba unde este odobaşa? orĭ l-aŭ omorîtŭ? şi peste douĕ césurĭ viindŭ şi odobaşa s'aŭ potolitŭ pricina. Alŭ doilea amŭ întrebatŭ şi pe Anghelŭ cămăraşulŭ ce are a rĕspunde? şi de tot s'aŭ aperătŭ, că nicĭ carte n'aŭ datŭ odobaşa, nicĭ l-aŭ trimisŭ elŭ ca să chiăme pe Turcĭ de la Turtucaia, ci unŭ frate a celuĭ odobaşa aŭ mersŭ de i-aŭ chiămatŭ, fiindu-ĭ témă să nu pătiméscă frate-seŭ de către zabitulŭ seŭ; amŭ cerutŭ cărţile ce s'aŭ cerutŭ la acelŭ odobaşa, care arĕtânduni-se, amŭ găsitŭ numaĭ douĕ, cele scrise de căpitanŭ, fiind-că pre noĭ amêndouĕ slugile Mărieĭ tóle întru care arĕtă cum-că i-aŭ spusŭ numitulŭ zabitŭ că nu va să se schimbe, îĭ ḑice că schimbându-se bine ar fi să rĕmâe în locŭ Ibraimŭ odobaşa alŭ numituluĭ zabitŭ, fiindŭ omŭ blândŭ şi petrece bine cu toţiĭ, şi măcarŭ că alte cărţĭ nu s'aŭ maĭ găsitŭ asupra acesteĭ pricinĭ, cum şi

www.dacoromanica.ro

altă parte Moruzi reîntăria familieĭ sale hrisovulu datŭ de Ipsilante luĭ Enache Moruzi, vel Vornicŭ de ţéra de susŭ, pentru stăpânirea Ploeştilorŭ, hrisovŭ desfiinţatŭ de N. Mavrogheni. Prin hrisovulu

---

Anghelŭ cămăraşulŭ cu tóte că se apĕră că n'a trimesŭ elŭ ca să vie Turcĭ de la Turtucaia, dară atât Vladŭ căpitanŭ dice că şi cu povaţa luĭ Anghelŭ cămăraşulŭ aŭ trimisŭ de i-aŭ chiămatŭ pe Turtucăenĭ, dară şi însuşĭ numitulŭ cămăraşŭ Anghelŭ ĭ-aŭ spusŭ că elŭ i-aŭ chiămatŭ fiindu-ĭ frica, decĭ numitulŭ Anghelŭ cumcă se învinovăţéză şi se osândesce spre pedépsă este lucru veḑutu, de vreme ce aŭ îndrăznitŭ să aducă Turcĭ asupra zabituluĭ Mărieĭ tale; ci pedépsa luĭ rĕmâne la drépta hotărîre a Mărieĭ tale; nu se învinovăţéză însă maĭ puţinŭ şi aceĭ Turcĭ Turtucăenĭ, ce aŭ îndrăznitŭ să calce în ţéra Mărieĭ tale, şi să ridice arma asupra zabituluĭ Mărieĭ tale, pe vorba unuĭ cămăraşŭ, în vreme ce acelŭ zabitŭ este orânduitŭ să păzéscă acea margine de beşliĭ şi de faptele lorŭ cele netrebnice ca acestea; ci şi pentru acésta nădăjduimŭ, că cu ajutorulŭ şi luzmetulŭ Mărei tale li se va face şi acestora căzuta pedépsa, pentru a se păzi dreptulŭ patrioĭ nóstre, şi canónele nizamuluĭ, după cuprinderea împĕrătescilorŭ poruncĭ; ci de cercetarea ce amŭ făcutŭ de tótă curgerea acesteĭ pricinĭ, printr'acéstă a nóstră prea plecată anafora, arĕtămŭ Mărieĭ tóle; iar hotărîrea rĕmâne a se face de către Inălţimea ta. — 1793, Augustŭ 22.

Aĭ Mărieĭ tóle prea plecate slugĭ: *Ienache* vel Spăt. *Nicolache* Hatmanŭ.

Cod. XXIV, Fila 368, 369. 370.

Anafora pentru ca să se ridice pe unŭ Tudose cu familia luĭ sa-lu ducă la Têrgovişte . . . . . (ruptă fóia).

Io Alecsandru Costandinŭ Moruzi Vod.

Dumnéta vel Spăt. să trimeţĭ zapciŭ spătărescŭ, să ridice pe acestŭ Tudose cu familia şi cu tóte ale luĭ să-lŭ ducă la Têrgovişte, unde poruncimŭ D-vóstră Ispravnicilorŭ Dâmboviţeĭ să-lŭ aşeḑaţĭ cu numele luĭ la dajdie într'acelŭ judeţŭ, şi să-lŭ aşeḑaţĭ la Visteria Domnieĭ mele, şi în loculŭ luĭ la slujbă poruncinŭ Dumnóvóstră Ispravnicilorŭ de Vlaşca să daţĭ pe acelu *Marza* cu carele să fiţĭ sciḑuţĭ la dajdie, însciinţându şi aretându porunca acésta la visteria Domnieĭ mele spre a se scădea cu numele luĭ. — 1793, Octombre 5.

Prea Inălţate Dómne,

Unŭ Teodosie sin Ivano ce aŭ fostŭ ceauşŭ de slujitorĭ la căpitănia Daia sud. Vlaşca, fiindŭ omŭ cu urmărĭ netrebnice la ale nizamuluĭ orânduelĭ, şi fiind-că acea căpitănie este de margine, împotriva serhatuluĭ Giurgiului, acestu ceauşŭ de slujitorĭ datoria aŭ fostŭ ca maĭ vêrtosŭ să se afle silitoru cu pază la ale nizamuluĭ trebeĭ şi pricineĭ, ca să iée pildă şi ceĭ-l-alţĭ slujitorĭ şi locuitorĭ în potrivă, să nu facă şi alţiĭ maĭ multe pricinuirĭ împotriva nizamuluĭ; de aceea găsescŭ cu cale să fie luminată porunca Mărieĭ tale, ca numitulŭ Tudosie să se ridice de acolo cu familia, şi tóte ce este ale luĭ, şi să se unte la Têrgovişte în judeţulŭ Dâmboviţa, unde să se incarce judeţulŭ cu numele luĭ la dajdie, şi în loculŭ luĭ să se dée un Mărza, carele iarăşĭ ceauşu de slujitorĭ fiindŭ la numita căpitănie, de astă primăvérŭ s'aŭ datŭ la dajdie, prin aretarea

www.dacoromanica.ro

acesta, din 24 Maiŭ 1793, contra-semnatŭ de boeriĭ din Divanŭ, orașulŭ înființatŭ de Mihaiŭ-Vitézulŭ devine iar proprietate privată, cu tótă lupta susținută de Ploeștenĭ în trecutŭ și care se va repeti și în viitorŭ. [1]

---

mea ce amŭ făcutŭ către Măria ta numaĭ pentru că aŭ fostŭ amestecatŭ la trébă și pentru atâta s'aŭ fostŭ datŭ la dajdie, și pentru numele luĭ încărcându-se județulŭ Dâmboviția, pentru Tudosie ce aŭ fostŭ ceașŭ și să dóe la dajdie la acelŭ județŭ, să se descarce județulŭ Vlăsceĭ, și acestŭ Mărzea să rĕmâe în locul luĭ Tudosie să slujéscă la căpitănie; iar hotărîrea cea de săvêșitŭ rĕmâne la Măria ta.

Ienache, vel Spătarŭ.

Cod. XXIV, fila 456,

1. *Hrisovulŭ Dumnĕdeŭ Vorniculŭ Moruzi pentru moșia Ploeștĭ.*

De vreme ce după asemĕnarea nevĕdutĕĭ întocmirĭ a celorŭ cerescĭ și celorŭ pămêntescĭ, aŭ luatŭ buna orânduială și bunulŭ aședămêntŭ, că dice Dumnedeŭ în sfânta și Dumnedeiasca scriptură: prin mine Impĕrațiĭ împĕrătescŭ și Domniĭ stăpânescŭ, cărora li s'aŭ hărăzitŭ de la Dumnedeŭ a griji pentru buna stare a celorŭ lumescĭ într'amêndouĕ chipurile, adecă bisericesce și politicesce, iar maĭ alesŭ și întêiŭ a fi supușĭ la Dumnedeescile pravile, ca printr'însele să lucreze celea folositóre de obște némuluĭ omenescŭ, dândŭ tuturorŭ celea după vrednicie, căcĭ după cuvêntulŭ înțeleptuluĭ Platonŭ mare nedreptate este să se aréte cinevașĭ dreptŭ, fără de a fi; decĭ după Dumnedeésca pildă a sfinteĭ Evangheliĭ, întru care Domnulŭ aŭ încredințatŭ *talantulu* slugilorŭ sale celorŭ bune, judecămŭ cu dreptulŭ, a împărtășĭ cu celea ce avemŭ acum în mânĭ pe fieș-care după slujba sa, poruncindu-le a rĕmâne neclătitŭ și nevătămatŭ întru stăpânirea némuluĭ lorŭ, ca unora ce bine metahirisescŭ facerile de bine, căcĭ de este cu dreptulŭ să se ajute toțĭ scăpătațiĭ, cu cât maĭ vêrtosŭ ar fi maĭ cu dreptate, urmândŭ Dumnedeescilorŭ și apostolicescilorŭ pravilĭ, să păzimŭ bunătatea luminósă, cu atât maĭ multŭ cât împotrivirile s'ar înmulți din réua nărăvire ce sălăsluesce intru ceĭ rĕĭ; pentru aceea și óreșicarele întêiŭ bărbatŭ de cinste, de némŭ împĕrătescŭ, micĭ lucrurĭ cersiudŭ, s'aŭ câștigatŭ de la Alecsandru Machedonénulŭ, dregĕtoria strĕmoșilorŭ luĭ, căcĭ ciue caută pe ceĭ vrednicĭ laudă luĭ 'șĭ dobândesce, cum și Darie stăpânitorulŭ Perșilorŭ cu mare cuviință fiindŭ asupra facerilorŭ de bine, aŭ disŭ că maĭ împĕrătescŭ lucru este a adăuga, decât a scădea; pentru acésta dar câte aŭ hărăzitŭ ceĭ maĭ d'înaintea nóstră frațĭ Domnĭ, celorŭ ce aŭ împărtășire la celea politicescĭ, întru celea de frunte obraze, cu atâta pentru strĕlucirea némuluĭ, cât pentru resplătirea slujbelorŭ, ca vĕdêndŭ ceĭ-l-alțĭ de obște să urmeze faptelor lorŭ, și noĭ întărimŭ acelea darurĭ și harurĭ, ca să rĕmâe nemișcate și nestrămutate, rĕsplătindŭ ostenelile celea către patria lorŭ, și ceĭ de acum către noĭ cu credință, și cu tóte că se cuvine să aibă óreș-ce maĭ multŭ decât acestea harurĭ, acela ce cu nestrămutare este cu totulŭ și cu totulŭ datŭ la bunătatea și politicósa dreptatea ómenilorŭ, ca întru acestașĭ chipŭ voința obrazuluĭ aceluia, avêndŭ ajutorulŭ pricinile celorŭ din afară bunătățĭ nezătignitŭ îșĭ arétă prin agoniselele sufletescĭ, pornirile către celea bune; învrednicindu-ne dară milostivulŭ Dumnedeŭ și cu Domnia acesteĭ țĕrĭ pravoslavnice, amŭ socotitŭ

www.dacoromanica.ro

Narturile de asemenea nu puţinŭ, alăturea cu monopolurile, continaŭ sub Alexandru Moruzi, să paraliseze în cât-va comerciulŭ

acostea ca o dótorie netăgăduită a oblădnireĭ, şi găsindŭ tótă moşia Ploeştĭ, i cu satele ce se află pe dêusa hărăzită de Domnia sa fratele Alexandru Vodă Ipsilante, după volnicia ce aŭ Domniĭ pe lucrurile Domnescĭ slobode, la Dumnéluĭ ciustitulŭ şi credinciosulŭ boerulŭ Domnieĭ mele Ienache Moruzi vel Vornicŭ de ţéra de susŭ întru desăvêrşita-ĭ stăpânirea Dumisale, precum din hrisovulŭ Domnieĭ sale de la lét 1775 ne adeverimŭ, cum şi Domnia sa reposatuluĭ Nicolae Vodă Caragea cu aceeaşĭ volnicie Domnéscă aŭ întăritŭ şi aŭ hărăzitŭ acéstă moşie Ploeştĭ şi cu totŭ oraşulŭ iarăşĭ întru desăvêrşita stăpânirea D-luĭ Vorniculuĭ, după celea cu amĕruntulŭ cercetărĭ ce aŭ făcutŭ Domnia sa atât în faţa loculuĭ cât şi la divanu orăşenilorŭ de acolo, precum iar din hrisovulŭ Domnieĭ sale, cu lét 1782, ne pliroforisimŭ, care acésta danie aŭ maĭ întărit-o şi Domnia sa fratele Mihaiŭ Vodă Suţulŭ în Domnia d'ântêiŭ, prin hrisovulŭ care-lŭ vĕdumŭ cu létulŭ 1783, lăsândŭ şi moşia şi oraşulŭ cu tóte veniturile, după privileghiurĭ ce aŭ alţĭ stăpânĭ întru desăvârşita stăpânirea Dumnéluĭ, când viindŭ orăşeniĭ din Ploeştĭ cu jalbă şi cerêndŭ sloboḑenia ceea-ce aŭ avutŭ maĭ înainte, Domnia sa i-aŭ rênduitŭ în cercetarea spre a se dovedi, câţĭ şi carĭ se tragŭ din nénmurile celea adevĕrate vechĭ, Călăraşiĭ-Roşĭ şi Cămărăşeiĭ, şi pe linde nouĕ-spre-ḑece, ce s'aŭ doveditŭ şi s'aŭ însemnatŭ numele lorŭ în scrisŭ prin catastihŭ iscălitŭ la Divanŭ, aŭ făcutŭ Domnia sa privilegheaţĭ ca să nu dée dijmă séŭ clacă, şi aşa s'aŭ urmatŭ pâuă când aŭ venitŭ Mavrogheni cu Domnia aicea în ţéră, când măcar că fără de cuvêntŭ aŭ anerisitŭ acelŭ harŭ ce s'aŭ găsitŭ de treĭ Domnĭ şi isterisîndŭ pe D-luĭ maĭ susŭ numitulŭ boorŭ de oraşulŭ Ploeştilorŭ, aŭ datŭ hrisovulŭ tuturorŭ orăşenilorŭ din numitulŭ oraşŭ împotriva de obşte a fi privilegheaţĭ, şi celorŭ ce s'aŭ căḑutŭ, şi celorŭ ce nu s'aŭ căḑutŭ, cu care aŭ datŭ pricină orăşenilorŭ de a porni jalbă şi în ḑilele Mărieĭ sale Mihaiŭ Vodă Suţulŭ întru alŭ douilea Domnie; dară fiind-că cu prea înaltă poruncă împĕrătéscă pecetea luĭ Mavrogheni s'aŭ anerisitŭ, nu s'aŭ ţinutŭ în sómă, dândŭ hrisovulŭ Domnieĭ sale de alŭ douilea ot lét 1792, cu care anerisesce acelŭ hrisovŭ şi întăresce iarăşĭ darulŭ Dumnéluĭ, după cum şi maĭ înaiute la ceĭ-l-alţĭ fraţĭ Domnĭ s'aŭ urmatŭ; acum dară orăşeniĭ ce sunt şeḑĕtorĭ acolo pe acea moşie, venit-aŭ cu jalbă şi la Domnia mea cerêndŭ oraşulŭ cu totulŭ în stăpânirea lorŭ, şi măcar că acestŭ dar ce s'aŭ hărăzitŭ Dumnéluĭ Vorniculuĭ este fórte cu dreptate, şi după vrednicie aflându-se Dumnéluĭ de némŭ prea slăvitŭ şi căsătoritŭ într'acéstă ţéră şi fără avutŭ de moşiĭ cu care să pótă ţinea casele boerescĭ într'acestŭ pămêntŭ; noĭ dară nu ne-amŭ grăbitŭ cu a întări acestŭ după dreptate darŭ fără a nu cerceta maĭ ântêiŭ, ci amŭ înfăţişatŭ la Divanŭ înaintea Domnieĭ mele cu Dumnéluĭ Vorniculŭ Moruzi, unde după ce amŭ cititŭ hrisovulŭ ce are D-luĭ Vorniculŭ, carele arĕtămŭ maĭ susŭ, amŭ cerutŭ la orăşeni să ne aróte şi eĭ hrisóvele de la Domniĭ vechĭ, ca să vedemŭ de aŭ fostŭ hărăzită lorŭ moşia acésta maĭ de nainte, ca cu acésta să cunóscemŭ de aŭ pututŭ Domnia sa Alexandru Vodă Ipsilante a face cu cale harulŭ acesta la D-luĭ Vorniculŭ séŭ nu? şi măcar că numaĭ nisce copiĭ de poruncĭ Domnescĭ vechĭ ale Domnieĭ sale Mateiŭ Vodă Basarabŭ, şi a Domnieĭ sale Grigore Vodă Ghica, neîncredinţate şi neadeverite de nimenea, ne arĕtară, dar cetindu-le Domnia mea cu amĕruntulŭ amŭ vĕḑutŭ că nicĭ într'una nu cuprinde c'a fostŭ şi moşia cu pămêntulŭ dimpreună dată

www.dacoromanica.ro

orașelorŭ. La anexele acestuĭ capitolŭ, cetitorulŭ va afla o serie de acte relative la narturĭ și monopolurĭ. Aci în note aducemŭ numaĭ câte-va

lorŭ ca să o stăpânéscă, ci împotrivă o numesc prin tóte cărțile totŭ slobodă, Domnéscă, și numaĭ hrana să și-o facă Călărașiĭ, Roșiĭ și Cămărășeiĭ pe dênsa, fără dijmă și fără de clacă, nicĭ că scrie într'acelea copiĭ de a fi privilegheațĭ pe lângă Călărașĭ, Roșĭ și Cămărășeĭ și alțĭ orășenĭ toțĭ verĭ-câțĭ vorŭ fi, și se vorŭ aduna strĕinĭ după vremĭ în Ploeștĭ cu locuința, și pe acelea liude nouĕ-spre-ḑece ce s'aŭ doveditŭ că se tragŭ cu adevĕratŭ dintr'acelea némurĭ, atât la cercetările fraților Domnĭ, după cum maĭ arĕtămŭ, cum și la cercetarea ce și Domnia mea cu amĕruntulŭ amŭ făcutŭ în Divanŭ, i-amŭ lăsatŭ privileghiațĭ, ca să nu dóe nicĭ clacă, nicĭ dijmă, după cuprinderea cărților Domnieĭ mele ce s'aŭ datŭ la mânile lorŭ. Așa dar, pliroforisindu-ne Domnia mea că, ca unŭ lucru slobodŭ Domnescŭ, aŭ pututŭ și aŭ avutŭ volnicie numitulŭ fratele Domnŭ Alexandru Vodă Ipsilante a hărăzi unde aŭ fostŭ buna-voința Domnieĭ sale, care harŭ ce s'aŭ făcutŭ odată cu dreptŭ cuvêntŭ alŭ volnicieĭ ce aŭ avutŭ, neputêndŭ ceĭ din urmă a-lŭ anerisi fără pricină vrednică, și încă întărindu-lŭ în urmă reposatulŭ Nicolae Vodă Caragea, cum și Domnia sa Mihaiŭ Vodă Suțulŭ, întru amêndouĕ Domniile, n'amŭ pututŭ Domnia mea acum cu cuvêntŭ dreptŭ a strica patru hrisóve a treĭ frațĭ Domnĭ, ci amŭ întăritŭ și Domnia mea acelŭ după cuviință harŭ și stăpânirea Dumnéluĭ Vorniculuĭ, atât pe orașŭ, cât și pe moșie, i pe satele celea ce se află pe dênsa, spre a fi desăvêrșitŭ stăpânŭ, luândŭ de la toțĭ ceĭ-l-alțĭ dijma, clacа, adetulŭ privileghiilorŭ, după așeḑămêntuluĭ ce va face Dumnéluĭ, vêndêndŭ numaĭ vinurile și rachiurile Dumnéluĭ după privileghiurile ce aŭ toțĭ stăpâniĭ moșiilorŭ, și amŭ datŭ la mânile Dumnéluĭ hrisovulŭ Domnieĭ mele pentru stăpânirea și volnicia Dumnéluĭ cinstituluĭ și credinciosŭ boerulŭ Domnieĭ mele Ienache Moruzi vel Vornicŭ de ţóra de susŭ, nu numaĭ pe moșie, ci și pe orașulŭ Ploeștĭ, ca întru tóte și întocmaĭ să urmeze cu stăpânirea după acelea hrisóve ale fraților Domnĭ de maĭ nainte, și să aibă tóte venitурile și folosurile pe deplinŭ, precum s'aŭ întocmitŭ și s'aŭ hotărîtŭ de Domnia lorŭ și de noĭ; căreia hotărîrĭ poruncimŭ Domnia mea și ispravnicilorŭ ot. Prahova, să supue pre Ploeștenĭ, și fără de voĭa lorŭ a fi următorĭ, citindŭ hrisovulŭ Domnieĭ mele în auḑulŭ tuturorŭ de obște la orașŭ, spre a înțelege, ca să scie hotărîrea, și spre a se astâmpĕra pricinuitoriĭ de jălbĭ și amestecăturĭ; asemenea să aibă Dumnéluĭ întru acestŭ maĭ susŭ numitŭ orașŭ Ploeștĭ patru scaune de carne scutite și apĕrate de erbăritŭ, de fumăritŭ, de vamă și de tóte angariile ce daŭ alte scaune, pentru că acestŭ privileghiŭ 'lŭ are Dumnéluĭ, atât de la Domnia sa fratele rĕposatŭ Nicolae Vodă Caragea, i prin cartea Domnieĭ sale Mihaiŭ Vodă Suțulŭ de la întêia Domnie cu lét 1783, Mart. 2. Așișderea să aibă volnicie a face pe acósta maĭ susŭ moșie a Dumisale têrgŭ în fieș-care anŭ odată, la 23 ḑile ale luneĭ luĭ Aprilŭ, în ḑioa sfântuluĭ Gheorghe, care têrgŭ se ție o sĕptĕmână de rêndŭ, și la acestŭ têrgŭ să nu se amestice nicĭ ispravniciĭ, nicĭ vameșiĭ, nicĭ alțĭ ómenĭ Domnescĭ întru nimicŭ, ci să aibă D-luĭ a lua vama cea obicĭnuită și celea-l-alte obiceiurĭ la têrgulŭ acesta, după cum să iaŭ și la alte asemenea têrgurĭ, cum și vinŭ i rachiŭ să nu fie volnicŭ a vinde la acestŭ têrgŭ întru acéstă sĕptĕmână fără scirea omuluĭ Dumisale, pentru că și acéstă voĭe o are Dumnéluĭ dată și întărită, atât iarăși prin cartea Dumisale reposatuluĭ Nicolae Caragea, i priu cartea Domnieĭ sale Mihaiŭ Vodă Suțulŭ de la întêia Domnie,

www.dacoromanica.ro

şi anume: Anaforaoa luĭ Enache Văcărescu şi a altorŭ divaniţĭ, provocată de jalba neguţitorilorŭ pămêntenĭ, pentru pricina luminărarilorŭ. Se fixéză nartulŭ de 23 de parale oca de lumînărĭ şi diverse regule în privinţa adunăreĭ sĕuluĭ din judeţe şi de pe la măcelarii din oraşŭ.[1]

---

cât şi prin hrisovulŭ totŭ alŭ Domnieĭ sale de la a doua Domnie; deosebitu de acestea, maĭ întărimŭ Domnia mea printr'acestŭ Domnesculŭ nostru hrisovŭ, darulŭ ce aŭ maĭ avutŭ Dumnéluĭ, prin douĕ cărţĭ ale Dumisale fratele Mihaiu Vodă Suţulŭ, de la ântèia Domnie, i prin hrisovulŭ totŭ alŭ Dumisale de alŭ douilea Domnie, pentru tótă vătăşia ţiganilorŭ Domnescĭ ce se afla la Ploeşti în sud. Prahova, ca să-ĭ fie Dumnéluĭ clăcuiţĭ ca unŭ darŭ dupĕ dreptate şi dupĕ cuviinţă, ca să-ĭ aibă a-ĭ ţinea şi a-ĭ stăpâni pre eĭ, nevestele lorŭ, copiii lorŭ, atât Dumnéluĭ, coconiĭ Dumnéluĭ şi totŭ némulŭ Dumnéluĭ, cu bună pace şi nestrĕmutaţĭ, şi când dintr'acéstă vătăşie de ţiganĭ ce se arétă maĭ susŭ se va întêmpla a lua cu cununie ţiganŭ pre ţigancă, séŭ ţigancă pre ţiganŭ din alţĭ ţiganĭ Domnescĭ, să remâe şi aceĭa iarăşĭ Dumnéluĭ, fără a i se cere schimbŭ de către nimenea, pentru că aşa se cuprinde şi în cărţile fratelui Mihaiŭ Vodă de maĭ nainte ce le are Dumnéluĭ, adeverindŭ hrisovulŭ acósta cu însăşĭ credinţa Domnieĭ mele Io Alexandru Costandinŭ Moruzi Voivodŭ, şi cu credinţa prea iubiţilorŭ Domnieĭ mele fiĭ: Costandinŭ Vvd. Nicolae Vvd. Dumitraşco Vvd. şi cu totŭ sfatulŭ cinstiţilorŭ şi credincioşĭ boerilorŭ celorŭ marĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ mele: Nicolae Brâncovénu, vel Vist. Dumitraşco Racoviţă, vel Banŭ. Ianache Văcărescu, vel Spăt. Manolache Brâncovénu, vel Vorn. de ţóra de josŭ. Manolache Creţulescu vel Vorn. Nicolae Filipescu, vel Vorn. Costache Ghica, vel Log. de ţóra de susŭ. Scarlatŭ Ghica, vel Log. de ţóra de josŭ. Nicolae Hangerlău, vel Hetm. Dumitrache Manu, vel Post. Isac Ralot, vel Clucerŭ. Dumitrache Schina, vel Comis. Nicolae Racoviţă, vel Pahar. Iordache Palada, vel Stol. Iordache vel Suj. Dumitrache Costandache, vel Pit. şi ispravniculŭ Scarlatŭ Ghica, vel Log. de ţéra de josŭ; şi s'aŭ scrisŭ hrisovulŭ acesta aici în oraşulŭ scaunuluĭ Domnieĭ mele, Bucurescĭ, la anulŭ de la nascerea Domnului Dumnedeŭ şi mântuitorulŭ nostru Is. Hr. 1793, Maiŭ 24, de Partenie Monalŭ Zugrávulŭ.

Crd. XXVI, pag. 39.

1. *Anaforaoa Dumnĕlorŭ veliţilorŭ boerĭ ce au făcutŭ la jalba negustorilorŭ pămêntenĭ pentru pricina luminărilorŭ şi întărirea Măriĭ sale luĭ Voda.*

Io Alex. Cons. Moruzi Voivodŭ.

Cu şartulŭ acesta, spre a lipsi adică orânduelile de sĕŭ, (fiindŭ cunoscută greutatea ce se pricinuesce dintr'acésta) şi cu aceste ponturĭ care legămŭ Domnia mea pentru buna orânduială, curăţenie şi dreptate a politieĭ, primimu Domnia mea cererea negustorilorŭ, şi dămŭ asupră-le luminările de sĕu, într'acestaşĭ chipŭ adecă: ântêiŭ lucrarea seuluĭ şi a luminărilorŭ să le facă afară la marginea politieĭ, iar nu înăuntru, de unde să aducă luminările gata în oraşŭ, unde să ţie prăvăliĭ câte vorŭ trebui, îndestulŭ pentru ajungerea şi nedisciolia depărtăreĭ norodulŭĭ; alŭ doilea, negustoriĭ aceştia carĭ iaŭ asupra lorŭ

www.dacoromanica.ro

Anaforaoa în dosulŭ jălbeĭ luĭ Gheorghe şi Dimitrie, lumînărarĭ,

lumînările, să li se scrie numele în condica Visterieĭ Domnieĭ mele, chezaşŭ unulŭ pe altulŭ, ca să scie fieş-care în parteşĭ că aŭ a rĕspundo, nu numaĭ pentru sineşĭ, ci şi pentru toţĭ; alŭ treilea, nartulŭ *de douĕ-ḑecĭ şi treĭ de parale ocaoa*, să urmoze în tótă curgerea anuluĭ, de plinŭ, cu lumînărĭ din destulŭ spre îmbelşugarea obşteĭ, lucrate bine, curate, fără de alte amestecăturĭ, şi fără de nicĭ o lipsă la dramurĭ; şi alŭ patrulea, cea maĭ de pe urmă: orĭ-ce întâmplare de cusurŭ va fi a lipseĭ lumînărilorŭ, verĭ a nu fi curate, lucrate bine, întocmaĭ la dramurĭ, séŭ a nu păzi vre-una din tóte aceste şarturĭ, ca uniĭ ce dupĕ a lorŭ cerere şi siguranţă ce daŭ la Domnie, să ió de asupra lumînărarilorŭ acestŭ alişverişŭ vechiŭ alŭ lorŭ, şi se dă asupră-le pentru folosulŭ de obşte, să scie că nicĭ o ertare nu vorŭ avea, când nu le vorŭ păzi acestea tóte, ci vorŭ fi osândiţĭ şi cu pedépsă şi cu paguba avereĭ lorŭ; într'acestaşĭ chipŭ întărimŭ anaforaoa D-lorŭ veliţilorŭ boerĭ şi primimŭ provlimata ale negustorilorŭ, şi cât sĕŭ aŭ venitŭ dela judeţe din orânduita cislă să-lŭ ióe negustoriĭ, afară însă din cât sĕŭ dintr'acesta va fi cheltuitŭ cu adevĕratŭ lumînărariĭ pentru politie, iară pentru seulŭ ce se va găsi la lumînărarĭ, care aŭ a lua tot negustoriĭ, de va fi plătitŭ lumînărariĭ nescareva banĭ po acelŭ sĕŭ înainte, la aceĭ banĭ să li se dée şi dobândă, ca pre lângă meşteşugulŭ şi alişverişulŭ ce-lŭ isterisescŭ din beşisnicia lorŭ, să nu fie şi păgubiţĭ acum la acéstă schimbare; aşişderea şi pentru seulŭ do la măcelarĭ, de aŭ fostŭ obiceiulŭ acesta de a lua numaĭ lumînărariĭ, asemenea să urmeze; decĭ poruncimŭ Domnia mea, D-tale Epistatule alŭ Agieĭ, tóte acestea să le puĭ în faptă fără de zăbavă, ca nu cumva în ḑilele întocmireĭ acestuĭ nizamŭ să se întêmple vre-o lipsă. — 1793, Decemb. 31.

Vel Logf.

Prĕ Inălţate Domne,

Următorĭ fiindŭ luminateĭ poruncĭ a Mărieĭ tale, ne-amŭ adunatŭ cu toţiĭ la unŭ locŭ şi înfăţişândŭ înaintea nóstră pe toţĭ aceştia jăluitorĭ negustorĭ pămêntenĭ, amŭ intratŭ în cercetare, ca să ne pliroforosimŭ: întâiŭ de este adevĕrată provlima ce arétă eĭ, într'acéstă jalbă, că n'aŭ fostŭ obiceiŭ maĭ nainte spre a da eĭ lumînărarilorŭ din Bucurescĭ orânduială de sĕŭ pe totŭ anulŭ, şi aducêndŭ dela Vist. pe Medelnicerulŭ Mănăilă Logf. calemuluĭ de capanŭ, ne arótă, că in Domnia Mărieĭ sale Alecsandru Vvd. Ipsilantŭ, aŭ avutŭ lumînărariĭ din Bucurescĭ acestŭ obiceiŭ, de li s'aŭ făcutŭ orânduială de a lua câte o sumă oca de seŭ dela negustoriĭ pămêntenĭ, pentru trebuinţa politieĭ, precum din condicile Visterieĭ în poruncile ce s'aŭ datŭ dupĕ vremĭ, de la Domnie, se arótă, însă ḑice că nu în toţĭ aniĭ de rândŭ s'aŭ urmatŭ acésta, ci numaĭ şi numaĭ în aniĭ când aŭ fostŭ trebuinţă. Dupĕ care le-amŭ arĕtatŭ jăluitorilorŭ negustorĭ, că a se rădica o peste putinţă, fiindŭ lucru de trebuinţa politieĭ, de obşte, iară pentru că se făgăduescŭ eĭ ca să ţie şi să priméscă asupra lorŭ a împlini tótă trebuinţa câtă are politia de lumînărĭ de sĕŭ, făcêndu-le cu multŭ maĭ curate şi maĭ drepte la cântarŭ de cât dênşiĭ, şi să le vênḑă dupĕ nartŭ Domnescŭ şi să fie tot-déuna bulucŭ de lumînărĭ, fără de a se face cea maĭ mică lipsă în politie, la acésta le-amŭ arĕtatŭ, că cererea lorŭ este primită, fiindŭ la tóte maĭ cu folosirea obşteĭ; şi cu acestŭ mijlocŭ se ridică şi obiceiulŭ

www.dacoromanica.ro

prin care li se dă voïe a cumpĕra din ţéră, ca monopolŭ, 500 oca de

do orânduiala ce aŭ, a da eĭ seŭ la lumînărarĭ, însă le-amŭ arĕtatŭ, că seulŭ aŭ să-lŭ cumpere eĭ de afară cu Rizébazarŭ, fără de orânduială dela Domnie, precum i-aŭ şi Capanlăiĭ şi aşa aducêndŭ deosebitŭ înaintea nóstră pe toţĭ lumînărariĭ din Bucurescĭ, i-amŭ întrebatŭ în douĕ-treĭ rênduri de voïescŭ a ţinea eĭ lumînările, precum le-aŭ avutŭ până acum şi a vindo la obşte ocaoa de lumîuărĭ do seŭ po parale 23, dupĕ nartulŭ celŭ hotărîtŭ de Măria ta? toţĭ cu unŭ graiŭ ne-aŭ datŭ rĕspunsŭ hotărîtŭ, că nicĭ într'unŭ chipŭ nu le dă mâna a vinde lumînările cu acestŭ preţŭ; şi aşa rĕmâne să fie primită cererea jăluitorilorŭ, lângă care cerere a lorŭ maĭ arĕtămŭ Mărieĭ tóle şi alte câte-va provlimata ce maĭ facŭ, care iarăşĭ le găsimŭ cu cale, şi se cuvine a fi primite.

1. Cerŭ să li se dóe cât seŭ aŭ venitŭ din judeţe din orânduita cislă.

2. Cerŭ să li se dóe tot orĭ-cât seŭ se va găsi la lumînărarĭ şi să-lŭ plătóscă dupĕ preţulŭ ce vorŭ încredinţa eĭ că l'aŭ cumpĕratŭ.

3. Cerŭ sorocŭ de patru-ḑecĭ ḑile în care vreme să se pótă căpătui de prăvăliĭ, de cazane şi de alte trebuincióse ergaliĭ şi gătire ale lucrăreĭ lumînărilorŭ şi într'acéstă vreme de 40 de ḑile să li se dóe lorŭ chiar prăvăliile lumînărarilorŭ, carĭ lucréză astă-ḑĭ, să lucreze eĭ lumînările într'ênsele, şi să le plătéscă chiria prăvălieĭ i a cazanelorŭ, cum şi simbria călfilorŭ, pe cât se va socoti cu cale, ca să nu se facă cheder la acea din tóte ḑilele trebuinţa obşteĭ, şi dupĕ 40 de ḑile să rĕmâe prăvăliile şi ergaliile iarăşĭ pe séma lorŭ adecă a stăpânilorŭ celorŭ ce le aŭ, de nu vorŭ vrea să le vênḑă ergaliile şi în prăvăliĭ să facă alto alişverişurĭ, iar să nu vêndă lumînărĭ, nicĭ să fie altulŭ nimenea slobodŭ a vinde lumînărĭ, decât numaĭ tovarăşulŭ acesta.

4. Acéstă orânduială de nartŭ, ocaoa po parale 23, să li se urmeze numaĭ pe acestŭ următorŭ anŭ ce se începe de la Ghenarŭ viitorŭ lĕtŭ 1794, iar pe celă-l-altŭ anŭ să li se facă deosebitŭ nartŭ, dupĕ dreptate.

5. Totŭ seulŭ de la măcelarĭ să nu aibă voïe altŭ nimenĭ decât numaĭ jăluitoriĭ aceştia precum îlŭ luaŭ şi lumînărariĭ până acum şi din mardaua seuluĭ ce va prisosi, să aibă voïe a lucra săpunŭ precum lucraŭ şi lumînărariĭ, care aceste tóte cererĭ ale lorŭ fiindŭ cu cale şi primite, să fie luminată porunca Mărieĭ tale către Dumnéluĭ biv. vel Epistatulŭ Agieĭ, ca prin marafetulŭ D-sale să se pue tóte în lucrare, şi să se urmeze în faptă şi do Lunĭ să se începă vênḑarea lumînărilorŭ de către jăluitorĭ; iar hotărîrea cea desĕvêrşitŭ rĕmâne a se face de către Inălţimea ta. — 1793, Decem. 30.

Ienache Văcărescu vel Spăt. . . . vel Vorn. . . . vel Logof.

Cod. XXV, fila 211.

Anaforaoa Agieĭ pentru nartulŭ lumînărilorŭ de sĕŭ.

Io Alecsandru Constantinŭ Moruzi Vvd. i gpd. Zem Vlahscoie.

Dupĕ anaforaoa Dumnólorŭ nazîrilorŭ Epitropieĭ şi a Dumnóluĭ Epistatuluĭ Agieĭ, să urmeze acestŭ nartŭ de douĕ-ḑecĭ şi treĭ parale ocaoa lumînărilorŭ do seŭ curatŭ fără de alte amestecăturĭ, însă până la anulŭ noŭ, când atuncĭ de se va maĭ efteni preţulŭ seuluĭ, să aibă a se face *cisniu*, ci dar Dumnéluĭ Epistatulŭ Agieĭ, de vreme ce pentru ca să nu pricinuiască neguţătorĭ

www.dacoromanica.ro

céră şi apoi a vinde lumînările de céră iarăşĭ ca monopolŭ, pe preţŭ

că aŭ pagubă li s'aŭ făcutŭ acéstă musaadea, să le ḑicĭ şi să grijescĭ ca să lucreze lumînărĭ din sĕŭ curatŭ şi de plinŭ, că înpotrivă apoĭ tóte musaadelele rĕmânŭ josŭ. — 1795, Ghen. 26.

Vel Logof.

Prè Inălţate Domne!

Ascultândŭ luminată porunca Mărieĭ tale, ce este dată la anaforaoa D-lorŭ veliţilorŭ boerĭ, care prin cercetarea judecăţeĭ aŭ aşternut-o în dosulŭ jălbeĭ lumînărarilorŭ celorŭ vechĭ, ni se poruncesco şi nouă, ca adunându-ne la unŭ locŭ, de împreună şi cu Dumnéluĭ Epistatulŭ Agieĭ, să facemŭ *cisniŭ* pentru nartulŭ lumînărilorŭ cu care se cuvine a se vinde estimpŭ, la care *cisniŭ* să avemŭ tótă cercetarea într'adinsŭ cu scumpătate desĕvêrşitŭ, ca nicĭ negustoriĭ, nicĭ norodulŭ politieĭ să nu se năpăstuiască, ci dreptŭ să chibzuimŭ şi să arĕtămŭ Mărieĭ tale în scrisŭ. Decĭ următorĭ fiindŭ luminateĭ Mărieĭ tale poruncĭ, maĭ ântêiŭ amŭ făcutŭ cercetare printr'ascunsŭ de preţulŭ seuluĭ, cum i s'aŭ ruptŭ estimpŭ, şi de vênḑarea bumbaculuĭ de a treia mână, care este pentru tréba fitilurilorŭ, şi dupĕ ce ne-amŭ îndestulatŭ curatŭ de preţulŭ fieş-căruia *idosŭ*, apoĭ ne-amŭ împreunatŭ la unŭ locŭ şi cu Dumnéluĭ Epistatulŭ Agieĭ, unde adunându-se de faţă şi neguţătoriĭ Epistaţĭ de acum ale cherchăneleĭ lumînărilorŭ politieĭ, amŭ aşternutŭ socotéla, dupĕ cum maĭ josŭ se va vedea de Inălţimea ta; cu tóte că dupĕ dreptate era să le punemŭ la ḑece unulŭ câştigŭ, déră noĭ numaĭ o para le-amŭ datŭ la oca, cum şi dobînda banilorŭ nu le-amŭ pusŭ nicidecum; aşişderea şi la cheltuelile lorŭ, adică la lemne, i la simbria călfilorŭ, i slugĭ, dupĕ starea vremilorŭ nu le-amŭ pusŭ întocmaĭ, cum şi la scăḑămêntulŭ seuluĭ ce se irosesce la topitŭ, şi la făcutulŭ lumînărilorŭ, ci cu sincatavasis, ca să nu trécă peste suma vênḑăreĭ luminărilorŭ din anulŭ trecutŭ, şi dupĕ tótă sciinţa, amŭ mijlocitŭ de aŭ rĕmasŭ să se vênḑă ocaoa de lumînărĭ tot po parale 23, îusĕ lumînărĭ de seŭ de capră curatŭ de zalhana, iar nu cu vre-o amestecătură de seŭ de vacă de la măcelarĭ, séŭ să pue slănină, căcĭ orĭ-când se va descoperi în faptă o urmare ca acésta, să li se facă certare, dândŭ şi glóbă la cutia milostenieĭ spre înfrânare-le, şi măcarŭ că ne arétară numiţiĭ neguţătorĭ că sunt năpăstuiţĭ dupĕ scumpĕtatea vremilorŭ, la cheltuele lemnelorŭ, i la simbriile argaţilorŭ şi la dobînda banilorŭ, dară i-amŭ îndemnatŭ că pentru cele-l-alte distihiĭ ce sunt, să nu fie şi lumînările prea scumpe şi să slujéscă şi numiţiĭ fără de câştigulŭ celŭ cuviinciosŭ şi milostivulŭ Dumneḑeŭ i va milui de altă parte, şi dupĕ îndemnările, ce le-am făcutŭ eĭ aŭ primitŭ, de care şi nu lipsimŭ a însciinţa dupĕ poruncă, şi cum va fi luminată porunca Mărieĭ tale. — 1795, Ghenarŭ 22.

Dumitrache Banŭ. Isacŭ Raletŭ, Alexandru Gherache.

Cisniŭ pentru lumînările de seŭ

Banĭ	
56	oca de seŭ analogonŭ din tal. *466* banĭ 8 ce s'aŭ ruptŭ mia de oca.
3	bumbacu ce intră la una oca, dramurĭ *44*.
7	cheltuiala la lemne, la făcutu uneĭ oca cu simbria slujitorilorŭ.
3	câştigulŭ neguţătorilorŭ.
69	se cuvine a se vinde ocaoa de lumînărĭ de seŭ curatŭ.

Cond. XXVIII. pag. 67, partea II.

www.dacoromanica.ro

de taleri 3, bani 60. Neîndoiosŭ că asemene monopolurĭ, mai alesu nepomenitulŭ actŭ de maĭ susŭ, alŭ măcelarilorŭ, carĭ sunt substituiţĭ

Io Alecsandru Costandinŭ Moruzi Vvd.

D-luĭ vel Vistierŭ poruncimŭ Domnia mea, ca să li se maĭ adaoge lumînărarilorŭ la ocaoa de lumînărĭ spre a vinde până la numita vreme, câte talerĭ treĭ şi treĭ-ḑecĭ şi cincĭ de parale ocaoa, pentru care să grijescĭ Dumnéta Epistatule alŭ Agieĭ a lucra lumînările cu céră curată fără de alte amestecăturĭ. — 1795, Ghenarie 5.

Vel Logf.

Prè Inălţate Dómne,

Prin luminatŭ pitaculŭ Mărieĭ tale dela 29 ale trecutuluĭ Dechembre ni se poruncesce, cumcă de vreme ce din pricina seceteĭ ce s'aŭ întîmplatŭ estimpŭ, pătimindŭ şi stupiĭ şi nedându-şĭ rodulŭ lorŭ, este cunoscută lipsa ce aŭ fostŭ de córă, din care lipsă urméză a fi sciută tuturorŭ şi scumpetea ce trebue să aibă preţulŭ cereĭ, pentru aceea dóră să ne adunămŭ la unŭ locŭ, unde aducêndŭ şi din negustorĭ cerarĭ faţă, şi pliroforisindu-ne de preţulŭ cereĭ cu care aŭ a o cumpĕra lumînărariĭ de la lumînăria Domnéscă, să chibzuimŭ apoĭ preţulŭ cu care trebue să se dóe nizamulŭ lumînărarilorŭ, de a vinde lumînările de obşte, şi să arĕtămŭ Mărieĭ tale în scrisŭ prin anafora; dupe luminată porunca Mărieĭ tale întocmaĭ fiindŭ următorĭ, amŭ adusŭ faţă şi pe starostea de negustorĭ cu câţĭ-va din negustoriĭ cerarĭ, şi dupĕ ce ne-amŭ pliroforisitŭ de preţulŭ cum umblă cumpĕrătórea cereĭ acumŭ, amŭ făcutŭ şi cercare, ca să vedemŭ câtă ne arĕtă numiţiĭ negustorĭ că arŭ merge cheltuiala la una oca făcliĭ de córă? şi asupra acestora făcêndŭ chibzuirea cea cuviinciósă, amŭ găsitŭ cu cale, ca pe acestŭ următorŭ anŭ să se maĭ adaoge parale douĕḑecĭ la ocaoa de făcliĭ de córă peste. . . . . *(câte-va rênduri nu se potŭ citi)* — 1795, Ianuarie 3.

Vel Vistierŭ, Costandinŭ Caragea vel Hetmanŭ. . . . . Vel Logof. . . . . Vel Vornicŭ . . . . . Vel Logof.

Cond. XXVIII, pag. 49-50 II-a.

Pentru unŭ Ivanŭ ot. Batişte ce-aŭ lucratŭ lumînărĭ împotrióa poruncilorŭ Domnescĭ.

Io Alecsandru Cost. Moruzi Vvd. Boj. Milos. Zem. Vlahscoie.

Fiind-că acestŭ Ivanŭ înpotriva Domnesculuĭ nostru hrisovŭ a cugetatŭ a face lucrare şi vênḑare de lumînărĭ, poruncimŭ Dumitale Epistatule alŭ Agieĭ ca înaintea caseĭ sóŭ magazieĭ luĭ, să-lŭ pedepsescĭ cu doue sute beţe la tălpĭ, şi tóte lumînările câte s'aŭ găsitŭ, luându-i-se să le împarţĭ pe la închisori. — 1795, Ghenarie 10.

Prè Inălţate Dómne,

Insciinţămŭ Mărieĭ tale, că negustoriĭ ce aŭ epistasia lumînărilorŭ de seŭ, iarăşĭ aŭ venitŭ înaintea prea plecateĭ Mărieĭ tale slugĭ, aretândŭ pe unŭ

www.dacoromanica.ro

fabricanţilorŭ de lumînărĭ de seŭ, aŭ trebuitŭ să fie plătite cu bune sumĭ, orĭ Domnitoruluĭ, orĭ cutărorŭ boierĭ divaniţĭ. Védă-se în note

Ivanŭ ot. Batişte ce aŭ fostŭ maĭ dinainte lumînărarŭ, că împotriva luminateĭ Mărieĭ tale poruncĭ s'aŭ pusŭ de aŭ lucratŭ lumînărĭ de seŭ şi printr'ascunsŭ aŭ vîndutŭ şi vinde, încă şi câte 25 şi câte 26 în oca, şi cerŭ a-şĭ afla dreptatea, că din pricina unora ca acestora li se pricinuesce pagubă. Decĭ trimeţêndŭ zapciulŭ Agiescŭ la casa numituluĭ ca să facă cercetare aŭ găsitŭ acum în gata lumînărĭ ca la oca 25 şi seŭ ca la 30-40 oca, care pecetluindu-le în magazie unde lucra, pe dênsulŭ l'aŭ ridicatŭ şi l'aŭ adusŭ la Agie, căruia făcêndu-i-se cercetare, şi însuşĭ prin graiulŭ luĭ mărturisi că aŭ lucratŭ, şi cu tóte că elŭ arétă că n'aŭ lucratŭ maĭ multŭ ca la 200-300 oca, dară după cercetarea ce cu amĕruntulŭ amŭ făcutŭ, m'amŭ adeveritŭ chiar de la o slugă a luĭ, ce aŭ mărturisitŭ de faţă cu dînsulŭ, că în 7 rênduri aŭ scosŭ lumînărĭ, în fieş-care rândŭ.... (vre-o patru rânduri nu se potŭ citi).

Cond. XXVIII, pag. 51 II-a.

Anaforaoa ce s'au făcutŭ în dosulŭ jălbeĭ lumînărarilorŭ vechĭ.

Io Alexandru Constantinŭ Moruzi Voev. i Gpd.

După anaforaoa Dumnélorŭ veliţilorŭ boerĭ, poruncimŭ Domnia mea, Dumnévóstră cinstiţilorŭ şi credincioşilorŭ boerilorŭ Domnieĭ mele, nazîrilorŭ Epitropĭ, împreună şi cu Dumnéluĭ Epistatulŭ Agioĭ, să faceţĭ *cisniu* pentru nartulŭ lumînărilorŭ cu care se cuvine a se vinde estimpŭ, la care *cisniŭ* să aveţĭ D-vóstră tótă cercetarea într'adâncŭ cu scumpĕtate desĕvârşitŭ, că nicĭ neguţătoriĭ, nicĭ norodulŭ politieĭ să nu se năpăstuiască, ci dreptulŭ să-lŭ chibzuiţĭ şi să ne arĕtaţĭ în scrisŭ. — 1795, Ianuarie 14.

Vel. Logf.

Pré Inălţate Dómne,

După luminată porunca Mărieĭ tale înfăţişându-se înaintea nóstră jăluitoriĭ luminărarĭ vechĭ cu neguţătoriĭ epistaţĭ de acum a cherhaneleĭ lumînărarilorŭ politieĭ, amŭ cetitŭ jalba acésta a lumînărarilorŭ vechĭ, amŭ vĕdutŭ şi acestŭ din potrivă ponturile luminatuluĭ hrisovŭ, cu care s'aŭ datŭ asupra numiţilorŭ neguţătorĭ Epistasia lumînărilorŭ şi chibzuindŭ dreptatea, arĕtămŭ Mărieĭ tale, că însuşĭ jăluitoriĭ lumînărarĭ vechĭ nu tăgăduescŭ că chiar de la eĭ aŭ cumpĕratŭ negustoriĭ cherhanagiĭ seulŭ ocaoa po parale douĕ-ḑecĭ şi douĕ şi unŭ banŭ, cum şi alte şéĭ-ḑecĭ de miĭ de oca de seŭ arĕtară numiţiĭ neguţătorĭ cherhanagiĭ, că aŭ cumpĕratŭ de la Săşovŭ şi de la Turcu căp. ocaoa po parale 23 şi o lăţcae, şi parale 23 şi doĭ banĭ, şi lucrândŭ acelŭ seŭ lumînărariĭ cu cheltuială, aŭ vêndutŭ ocaoa de lumînărĭ la obşte po parale 23 după nartulŭ celŭ hotărîtŭ după care este învederată paguba care aŭ suferitŭ numiţiĭ cherhanagiĭ, fiindŭ cunoscută şi mărturisită acéstă pagubă şi chiar de jăluitoriĭ lumînărarĭ, prin însuşĭ acéstă a lorŭ jalbă dată către Măria ta; decĭ în vreme ce fără tăgăduială a însuşĭ jăluitorilorŭ este veḑută paguba cherhanagiilorŭ, cu nicĭ un cuvêntŭ de dreptate, nu găsimŭ cu cale a se strămuta acéstă bună întocmită orânduială a cherhanagiilorŭ, care prin anaforaoa nóstră de obşte, şi prin chiarŭ luminatŭ hrisovulŭ Mărieĭ tale, s'aŭ legatŭ şi s'aŭ întăritŭ, fiind-că noĭ nu avemŭ în

www.dacoromanica.ro

refuzulŭ Domnuluĭ de a asculta reclamaţiile nedreptăţiţilorŭ lumînărarĭ!

---

pământulŭ nostru altŭ maĭ mare temeiŭ de întărirea legăturilorŭ şi aşeḑămînturilorŭ ce se facŭ, decât Domnescile hrisóve, maĭ vôrtosŭ că este sciutŭ de obşte, că din pricina lumînărarilorŭ vechĭ, în toţĭ aniĭ era îndatorată Visteria să facă orânduelĭ de seŭ pe afară, şi apururea se pecetluia seurile neguţătorescĭ, de li se pricinuia atâtea pagube, iar maĭ alesŭ că la cuvântulŭ ce pricinuescŭ lumînărariĭ vechĭ cumcă aŭ rĕmasŭ fără chivernisélă, noĭ întrebarămŭ pe negustoriĭ cherhanagiĭ, de primescŭ la tovărăşia cherhaneliĭ şi pe numiţiĭ lumînărarĭ vechĭ? şi toţĭ rĕspunseră că cu bună-voĭe îĭ primescŭ să intre fieş-care tovarăşŭ cu sărmaia sa, iară numiţiĭ lumînărarĭ nicĭ cum nu primiră de a intra la tovărăşia cherhanaleĭ, cerêndŭ să fie sloboḑĭ a face şi a vinde lumînărĭ pe la casele lorŭ; a cărora cerere fiindŭ împotriva ponturilorŭ luminatuluĭ hrisovŭ alŭ Mărieĭ tale la dreptate nu póte fi primitŭ, fără numaĭ de vorŭ voi, după însuşĭ primirea cherhanagiilorŭ aŭ să-ĭ . . . . intre tovarăşĭ, la cherhanele, punêndŭ fie-care capitalulŭ ce-ĭ va da mâna, iară într'altŭ chipŭ nicĭ cum nu găsimŭ cu cale a se strămuta orânduiala luminatelorŭ ponturĭ a hrisovuluĭ Mărieĭ tale, ci maĭ vârtosŭ ḑicemŭ, ca întru tóte să se păzéscă şi să se urmeze întocmaĭ, şi fiindcă pe acestŭ următorŭ anŭ ce acum se începe este trebuinţă a se face *cisniu* spre a se da numiţilorŭ neguţitorĭ nartulŭ celŭ cuviinciosŭ pentru vênḑarea lumînărilorŭ pe acestŭ anŭ, pentru acésta după cuprinderea ponturilorŭ luminatuluĭ hrisovŭ alŭ Mărieĭ tale, să fie luminată poruncă către Dumnélorŭ boeriĭ nazîrĭ aĭ cutieĭ, ca să se facă orânduială pentru nartulŭ cu care se cuvine a vinde estimpŭ cherhanagiiĭ lumînările la obşte; iar hotărîrea cea desĕvêrşită rĕmâne a se face de către Inălţimea ta. — 1795, Ianuarie 13.

Dim. Banŭ. Ianache vel Vist. . . . . Vel Vorn. Costan. Caragea vel Hetmanu, Vel Logof. . . . . Vel Vorn. . . . . Vel Vorn. . . . . Vel Logof.

Cod. XXVIII, pag. 58 II-a.

Anaforaoa ce s'aŭ făcutŭ în dosulŭ jălbeĭ luĭ Dimitrie şi Gheorghe, luminărarĭ.

Io Alexandru Cost. Moruzi Vvd. Boj. mil. i gspd. Zembl. Vlah.

Pe cincĭ sute oca córă să le facĭ Dumnéta vel Vist. porunca Domnieĭ mele de sloboḑenie, a avea voĭe să cumpere din ţóră. — 1794, Noem. 10.

Prê Inălţate Dómne,

După luminată porunca Mărieĭ tale ce ni se dă la acéstă jalbă, următorĭ fiindŭ, arĕtămŭ Mărieĭ tale, că făcêndŭ cercetare cererilorŭ jăluitorilorŭ, cât pentru ca să aibă voĭe a cumpĕra céră din ţóră la acósta nu aŭ sloboḑenie, fiind-că estimpŭ aŭ eşitŭ prea puţină céră, şi cu poruncile Mărieĭ tale sunt opriţĭ de a nu cumpĕra nimenea, ci noĭ le-amŭ ḑisŭ ca să trimită în ţéra turcéscă ca să cumpere, şi ḑiseră că vorŭ trimite, déră mijloculŭ de a-şĭ împlini trebuinţa în grabă, nu aŭ, ci acum de o cam dată de ar avea cam vre-o mie oca céră, şi ar găsi pârlegiŭ, până să poftéscă din alte părţĭ, la care cu tóte că nimenea nu este datorŭ a-ĭ purta grija, ci însuşĭ a luĭ datorie este, déră ca să nu ajungă politia la lipsă de totŭ, rĕmâne cum se va socoti de

www.dacoromanica.ro

Maĭ iată unŭ actŭ din care se vede monopolisarea luminărilorŭ de seŭ şi confiscarea in folosulŭ apaltieruluĭ a luminărilorŭ fabricate de unŭ neguţitorŭ, care nu avé dreptulŭ de a fabrica acestŭ articolŭ:

Anafora pentru ca câte luminărĭ lucrate se va găsi să arète, ca să se dée pe la inchisorĭ, iar seulŭ nelucratŭ să se dée Epistaţilorŭ luminărarĭ ca să-lŭ plătéscă cu banĭ, şi Hristeĭ să-ĭ facă certare cu bătaie.

Io Alexandru Const. Moruzi Vvod. i gpod. Zembli Vlahscoie.

Câte luminărĭ i s'aŭ găsitŭ lucrate împotriva porunceĭ, poruncimŭ Dumitale Epistatule alŭ Agicĭ să le facĭ zaptŭ, şi arĕtându-ne câte sunt, veĭ avea poruncă a da dintr'ênsele pe la închisorĭ, iară seulŭ cât va fi avêndŭ nelucratŭ să se dée Epistaţilorŭ luminărarilorŭ cântăritŭ, care să-lŭ plătéscă negustoriĭ cu banĭ, iară luĭ pentru vinovăţie să-ĭ facĭ certare cu bătaie. — 1794, Decem. 23.

(Pecete Gospod.) *Vel. Logf.*

Prè Inălţate Dómne,

Insciinţezŭ Mărieĭ tale, că ierĭ la 22 ale acesteĭ lunĭ aŭ venitŭ inaiutea prea plecateĭ Mărieĭ tale slugĭ neguţătoriĭ ce aŭ asupră-le epistăsia luminărilorŭ de seŭ de aicĭ din oraşulŭ Bucurescilorŭ, jăluindu-se pentru unŭ Hristea ot. Mahalaua Scaunilorŭ, ce aŭ fostŭ maĭ naintc lumînărarŭ, că peste porunca şi hotărîrea Inălţimeĭ tale, ce este prin luminatŭ hrisovŭ alŭ Mărieĭ tale ce li s'aŭ datŭ, când aŭ luatŭ acéstă epistăsie asupră-le, întru carele cuprinde, că de vorŭ cuteza alţiĭ a lucra lumînărĭ, să fie subt pedépsa Inălţimeĭ tale, numitulŭ Hristea, nu numaĭ împotrivă aŭ începutŭ a lucra, făcêndŭ sumă de oca de lumînărĭ, şi câte 25 în oca, şi maĭ are sumă de oca seŭ, ca să maĭ lucreze, ci maĭ vêrtosŭ aŭ şi vîndutŭ, aducêndu-se faţă şi unŭ băcanŭ ce aŭ cumpĕratŭ lumînărĭ de la dênsulŭ, d'impreună cu luminările 25 la oca, carele aŭ mărturisitŭ că aŭ cumpĕratŭ de la acestŭ Hristea ciucĭ oca, şi fiindŭ cu urmarca acestuia, începêndŭ şi alţiĭ a lucra lumînărĭ, vorŭ avea mare pagubă, numiţiĭ Epistaţĭ, cerŭ a-şĭ afla dreptate, că îndestulă pagubă aŭ astă una dată şi din cheltuielele ce aŭ; decĭ pentru a lua maĭ bună pliroforie, orînduindŭ pe stegarulŭ agescŭ, ca să mérgă la prăvălia pîrîtuluĭ Hristeĭ, şi de va vedea că

către Inaltă înţelepciunea Mărieĭ tale; iară pentru preţulŭ ce cerŭ a-lŭ înălţa. la acésta nu aŭ cuvêntŭ, fiind-că de la cochiĭ vechĭ când aŭ cumpĕratŭ apalto alŭ lumînărilorŭ, acestŭ hotărîtŭ preţŭ, i s'aŭ datŭ ca să vênḑă oca de lumînărĭ făcute po talerĭ 3.60; détorŭ este dĕră, ca totŭ cu acelŭ preţŭ să fie şi vênḑarea până la sfirşitulŭ anuluĭ, maĭ vêrtosŭ că aŭ rĕmasŭ puţină vreme până la începerea de anulŭ noŭ; iară hotărîrea rĕmâne a se face de către Măria ta. — 1794, Noem. 9.

Vel Vist. Moruzi. Vel Log. Filipescu.

Cod. XXVIII, pag. 7.

www.dacoromanica.ro

are lumînărĭ făcute şi seŭ pentru făcutul lumînărilorŭ, să-ĭ pecetluéscă prăvălia, şi pre dênsulŭ să-lŭ aducă înaintea mea ca să-ĭ facŭ cercetare. După ce aŭ mersŭ stegarul la prăvălia luĭ, aŭ găsitŭ o sumă de lumînărĭ făcute gata câte 25 în oca, şi deosebitŭ şi altă sumă de oca seŭ, şi pecetluindu-ĭ prăvălia, pe dênsulŭ l'aŭ adusŭ înaintea mea, care făcêndu-ĭ cercetarea, şi însuşĭ aŭ mărturisitŭ că sunt făcute şi lucrate de dênsulŭ, de carele întrebându-lŭ cu a cuĭ poruncă aŭ începutŭ a lucra lumînărĭ? aŭ rĕspunsŭ că de sine-şĭ, neavêndŭ altă meserie; negustoriĭ Epistaţĭ se vede că aŭ dreptŭ la plângerea ce facŭ; şi de vreme că acestŭ Hristea, împotriva şi voinţa Mărieĭ tale s'aŭ aretatŭ de-aŭ începutŭ a lucra lumînărĭ, făcêndu-le şi câte 25 în oca, care vînḑêndu-se câte o para se facŭ 25 parale oca, cu douĕ parale maĭ multŭ şi de câtŭ orînduitulŭ nartŭ, cu cale este a se face căḑuta pedépsă spre pilda şi altuia ca dênsulŭ, care vorŭ cuteza a urma împotriva porunceĭ Inălţimeĭ tale, şi fiind-că acesta de o cam-dată se află pusŭ la închisórea agieĭ, să am luminată poruncă: în ce chipŭ să urmezŭ? şi cum va fi hotărîrea Inălţimeĭ tale. — 1794, Decem 23.

Costachi Gherasi Post. Epistatulŭ Agieĭ.

Cod. XXVIII. pag 67.

Vama de oraşe, instituţiune care şi aḑĭ democraţia o preferă la instituţiunea acciselorŭ, se preleva sub Moruzi la carvasara, împreună cu vama de importŭ a mărfurilorŭ. Peste vama oraşuluĭ maĭ erau câte-va dărĭ alŭ cărora venitŭ, perceputŭ la cutia Vornicieĭ obştirilorŭ, servea pentru cheltuelile edilităţeĭ.

Orĭ-cât, cum ḑiserămŭ, democraţia modernă ar fi mulţămită să se substitue darea vamală de oraşe în locul acciselorŭ, nu maĭ puţinŭ aflămŭ reclamaţiunĭ în contra acestuĭ sistemŭ de dare, sub Alexandru Moruzi. Locuitoriĭ din Gherghiţa nu se supunŭ a plăti vamă când vîndŭ vite. Intervine în 1794 reclamaţiunea vameşuluĭ intreprinḑetorŭ şi Domnitorulŭ dă deslegare, în 26 Noembrie 1794, că vama de oraşŭ o plătesce cumperătorulu, iar nu vînḑetorulŭ, afară însă de cele ce vîndŭ şi cumpĕrŭ pămênteniĭ uniĭ de la alţiĭ, carĭ n'aŭ a plăti de locŭ vamă, dacă este cumpĕrătura pentru hrana lorŭ şi nu pentru negoţu. Vrea să ḑică Alexandru Moruzi a îndulcitŭ multŭ vama de oraşŭ. [1]

1. *Vameşiĭ Gherghiţeĭ, că nu se supunŭ locuitoriĭ când vîndu vite sĕu altele a le plăti vamă.*

Io Alexandru Costandin Moruzi Vvod. i gpod. Zembli Vlascoe.

Fiind-că Catalogulŭ scrie, că vama la celea de negustorie, bucate sĕŭ vite să o plătéscă cumpĕrătorulŭ, iar nu vînḑetorulŭ, afară însă celea ce vinde şi cumpĕră pămênteniĭ unulŭ de la altulŭ pentru hrana lorŭ, la care vamă nu este, poruncimŭ Dumnévóstră ispravnicilorŭ aĭ judeţuluĭ, ca, fără de a face

www.dacoromanica.ro

Să anunţămŭ câte-va disposiţiunĭ, carĭ celŭ puţinŭ în aparenţă s'arŭ arĕta de natură dăunătóre comerţuluĭ, dar care se justifică fórte lesne din punctulŭ de vedere de o ordine superióră.

Aceste sunt următórele: Alexandru Moruzi décă nu face obligatoriŭ repaosulŭ de Dumineca pentru toţĭ prăvăliaşiĭ, după pilda altorŭ Domnĭ, obligă însă pe orăşenĭ să nu cumpere nimic Duminecă diminéţa

---

strămutare coprindereĭ catalogului, să îndatoraţĭ pre vînḑĕtorĭ de a arĕta anume pre cumpĕrătoriĭ aceia ce pentru matrapazlâc şi pentru neguţătorie aŭ cumpĕratŭ, de la cari aceia să aveţĭ Dumnévóstră a împlini dreptulŭ vameşuluĭ, avêndŭ ajutorulŭ Dumnévóstră la acésta spre a nu se pĕgubi, iar pentru vameşulŭ de la Ciocănescĭ, să urmaţĭ Dumnévóstră a face cercetarea ce se coprinde maĭ josŭ, şi iarăşĭ la dreptatea luĭ să-ĭ faceţĭ îndestularea. — 1794, Noembrie 28.

Vel Logof.

Pré Inălţate Dómne,

După luminata porunca Mărieĭ tale, ce ni se dă la acóstă jalbă a vameşilorŭ Gherghiţeĭ din sud. Ilfovŭ următorĭ fiindŭ, amŭ vĕḑutŭ din condica Divanuluĭ catalogulŭ vămilorŭ, şi se coprinde, ca bucatele i alte ce vîndŭ locuitoriĭ la neguţătorĭ, să plătóscă cumpĕrătorulŭ ḑeciuiala, iarĕ cea ce cumpĕră şi vîndŭ pămênteniĭ unulŭ la altulŭ pentru hrana lorŭ, să nu se supere de vamă; decĭ făcêndu-le întrebare de cerŭ vamă şi de la locuitoriĭ ce cumpĕră pentru trebuinţa caselorŭ lorŭ de hrană, şi ḑiseră că la acestŭ felŭ de obiceiŭ nu cerŭ fără de numaĭ la ceea ce cumpĕră pentru *chearulŭ* şi negustoria lorŭ şi facŭ matrapazlîcŭ; decĭ la acésta cu cale este cererea vameşilorŭ, şi să fie luminată porunca Mărieĭ tale către Dumnélorŭ Ispravniciĭ judeţuluĭ, ca pe vitele şi bucatele ce va dovedi jăluitoriĭ vameşĭ, cum că arendariĭ şi alţiĭ aŭ vîndutŭ la matrapazĭ pentru chearulŭ lorŭ, şi orĭ că nu l'aŭ lăsatŭ să ióe vama, séŭ că aŭ vîndutŭ pre ascunsŭ de scăunaşulŭ ce aŭ în satŭ, să-ĭ apuce să dóe pre cumpĕrătorĭ ca să-şĭ ióe vama, séŭ nedândŭ arendaşiĭ pre cumpĕrătorĭ, şi va dovedi vameşulŭ că vînḑarea aŭ vîndutŭ prin taină, iar nu de faţă, ca să păgubóscă pe vameşŭ, atuncĭ să-ĭ apuce să-şĭ înplinóscă de la eĭ, pre ceea ce cu bună dovadă va putea dovedi vameşulŭ la D-lorŭ boeriĭ ispravnicĭ; pentru căcĭ de a chiăma pe vameşĭ vînḑĕtorulŭ când vinde nu este datorŭ, dară când va tăinui vînḑarea, se învinevăţesce a da orĭ pe cumpĕrătorŭ, séŭ vama ce cu vicleşugŭ aŭ tăinuit-o spre paguba vămeĭ; asemenea şi pentru vameşulŭ de la Ciocănescĭ, ce arótă că aŭ vămuitŭ câte-va sate din cuprinsulŭ vămeĭ luĭ, Veĭ sci Măria ta că târgulŭ Gherghiţeĭ se vinde la Cochiĭ-vechĭ cu douĕ-spre-ḑece sate sciute, şi pentru aceste sate aŭ fostŭ şi judecăţĭ, şi sunt şi hrisóve întărite cu pecetea gospod. din trecutele vremĭ; decĭ urméză să o cerceteze Dumnélorŭ ispravniciĭ şi acésta, că dovedindŭ că vameşiĭ ot. Ciocănescĭ cu adevĕratŭ s'aŭ întinsŭ de aŭ vămuitŭ şi din satele lorŭ, să-ĭ apuce, să-ĭ facă împlinire, şi de la acelea cu dreptulŭ lorŭ, ce iarăşĭ prin buna dovadă se va încredinţa; iară cea desĕvîrşită hotărîre rĕmâne a se face de către înălţimea ta. — 1794, Noembrie 25.

Vel. Logof.

Cod. XXVIII, pag. 4, II-a.

www.dacoromanica.ro

până nu vorŭ merge maĭ ântêiŭ la biserică. Mĕsura privesce oraşulŭ Curtea de Argeşŭ, dór a fostŭ întinsă peste tótă ţéra.

Anafora pentru locuitoriĭ orăşenĭ, ca să nu fie sloboḑĭ a-şĭ face alişverişŭ până când nu vorŭ merge la biserică, însă dumineca.

Io Alexandru Const. Moruzi Vvd. i gospd. Zemb. Vlahscoie.

Dumnévóstră..... ot. sud. Argeşŭ, fiind-că iubitorulŭ de Dumneḑeŭ părintele Episcopulŭ Argeşuluĭ, după datoria ce are, grijindŭ pentru celea sufletescĭ ale noroduluĭ părţeĭ loculuĭ, ne face acéstă arétare, cumcă locuitoriĭ împrejurenĭ de urmarea adunăreĭ târguluĭ ce se face, des-de-nópte mânecându-se la alişverişŭ, rĕmânŭ tot-déuna toţĭ fără de biserică, care este unŭ pĕcatŭ la creştinĭ; poruncimŭ Dumnévóstră, ca să daţĭ la acésta unŭ nizamŭ târguluĭ, spre a nu fi adică deschisŭ şi slobodŭ maĭ nainte până a nu se sĕvêrşi sfînta leturghie în bisericĭ, ca cu acésta să fie îndatoraţĭ a merge fieş-carele să asculte ântêiŭ sfînta leturghie şi apoĭ să iasă în tĕrgŭ a-şĭ face alişverişurile fieş-care, Duminica. — 1794, Dechem. 23.

Pré Inălţate Dómne,

Cu smerită anafora însciinţezŭ Mărieĭ tale, că aicĭ la chipulŭ de oraşŭ alŭ Argeşuluĭ, vĕḑ că se urméză lucru fără cale de se face têrgŭ Dumineca, şi locuitoriĭ imprejurenĭ ceĭ maĭ de departe plécă de Sâmbăta ca să fie Duminică, la vremea târguluĭ, iar ceĭ maĭ de aprópe se mânecă până în ḑiuă, şi aşa Duminica avênd-o pentru têrgŭ şi cele-l-alte ḑile pentru lucrurile caselorŭ lorŭ, potŭ ḑice că nicĭ-odată nu merg la biserică. Pentru care mĕ rogŭ Mărieĭ tale, ca să fie luminată hotărîre de a se muta têrgulŭ în ḑi de Marţĭ, şi Dumineca să rĕmăe pentru paza bisericeĭ şi pentru odihnă, după porunca legoĭ, şi straşnicŭ să se poruncóscă prin D-lorŭ boeriĭ Ispravnicĭ a nu se îndrăzni nimenea să facă alişveriş în ḑiua Dumineceĭ, ca dóră s'arŭ desvĕţa de acestŭ rĕŭ obiceiŭ, şi să se obicĭnuiască a merge la biserică, şi mare pomenire va fi Mărieĭ tale pentru îndreptarea acésta ce se va face; de acésta nu lipsimŭ a însciinţa, iară aniĭ Mărieĭ să fie de la Dumneḑeŭ îmmulţiţĭ cu fericire. — 1794, Decem. 18.

Alŭ Marieĭ tale smeritŭ rugătorŭ către Dumneḑeŭ şi plecată slugă,
Iosifŭ Episcopulŭ Argeşuluĭ.

In interesulŭ moralităţeĭ, dupe mijlocirea Mitropolituluĭ Dositeiŭ şi a unorŭ boerĭ din Epitropia obştireĭ, Alexandru Moruzi opresce femeele de a servi prin cârciume, orĭ de a locui acolo, chiar de ar fi şi rude ale cârciumarilorŭ.

Pré Inălţate Dómne,

Datoria păstorieĭ nu mĕ slăbesce a nu ocârmui şi celea trebuincóse ale turmeĭ, după poruncile bisericescĭ, care sunt pentru folosulŭ celŭ sufletescŭ alŭ

www.dacoromanica.ro

turmeĭ, căcĭ în tóte părţile se facŭ cercetărĭ cu nevoinţă, şi totŭ felulŭ de mijlocirĭ, spre celea bune orînduelĭ şi întocmirĭ la celea bisericescĭ, ca să le aducŭ la bună stare, şi precum oblânduitoriĭ urmóză cu silinţă spre folosulŭ celŭ trupescŭ, care şi însuşĭ Inălţimea ta facĭ totŭ felulŭ de silinţă, pentru odihna repausului şi binele supuşilorŭ Măriei tale, după cum este vĕdutŭ şi cunoscutŭ la toţĭ de obşte, pedepsindŭ pre ceĭ rĕĭ, adecă pre hoţĭ, ucigaşĭ, pre ceĭ ce mărturisescŭ strîmbulŭ şi nedrepţĭ, şi mângâindŭ pre ceĭ bunĭ şi drepţĭ, iară aicĭ în pămêntulŭ acesta cu o mare sloboḑenie se obicĭnuesce pĕcatulŭ curvieĭ, celŭ care este maĭ mare decât cele-l-alte pĕcate şi fără de voĭa lorŭ, care pĕcatŭ se înteţesce şi se înmulţesce din vinŭ, pentru că vinulŭ ia mintea omuluĭ şi nu scie ce face, şi înteţesce năravulŭ lorŭ, ca să facă cu maĭ multă pornire, dintr'o urmare a sloboḑenicĭ ce aŭ muĭerile de vîndŭ vinŭ pe la cârciume şi cu felurimĭ îndémnă ómeniĭ la curviĭ şi la bĕuturĭ, care amândouĕ unindu-se, adecă curvia cu beţia, turbóză minţele omenescĭ, şi aprinḑêndŭ simţirile lorŭ cu văpaia vinuluĭ, nu sciŭ ce maĭ facŭ, şi orĭ-ce părere îĭ vine în cugetŭ şi în vederea cea întunecósă, se pornescŭ la totŭ felulŭ de fapte rele: curviĭ peste mĕsură, uciderĭ şi alte multe asemenea; ci eŭ ca unŭ păstorŭ, şi noĭ ca nişce nazîrĭ aĭ Epitropieĭ de obşte, nu lipsimŭ a însciinţa Măriei tale, pentru o înpotrivitóre rea urmare ca acésta ce vĕḑumŭ că se metahirisesce în pămêntulŭ acesta pravoslavnicŭ, care este vătămătóre şi trupesce şi sufletesce, aceeaşĭ parte, adică atât din neveste cât şi din fete sănĕtóse, zdravene, care sunt vrednice de slujbă şi de muncă, şi în locŭ să se pue pe la stăpânĭ cu simbrie, séŭ îmbrăcăminte, orĭ-cum vorŭ putea, să se ajungă după starea fieş-căruia, ca cu ostenéla mănilorŭ să-şĭ ţie viaţa şi îmbrăcămintea trupuluĭ, de unde şi cu vremea purtându-se cu înţelepciunea lorŭ, măcarŭ şi sĕrace să fie, dară décă aŭ minte vĕḑêndu-le uniĭ şi alţiĭ potŭ să se şi căsătoróscă, ci ele lăsândŭ tóte acelea ce arŭ fi spre folosulu lorŭ, daŭ năvală pe la cârciume, obicĭnuindŭ desfătărĭ în beţiĭ şi curviĭ şi de a lorŭ bună-voinţă îşĭ ponosluescŭ numele, îşĭ vatămă sufletulŭ, îşĭ bolnăvescŭ trupurile, de rĕmânŭ slute şi pocite, după cum ne-amŭ îndestulatŭ şi de la dohtorulŭ politieĭ, că cea maĭ multă adunare de patimĭ la spitalŭ numaĭ de fete şi muĭerĭ betejite din curviĭ este, şi deosebitŭ că nu-şĭ aducŭ rĕntate numaĭ lorŭ, ci prelesnindŭ şi în bărbaţĭ, cărora la uniĭ se pricinuescŭ şi spargerĭ de case, pe aceştia-ĭ betegescŭ, i sărăcescŭ, rĕmâindŭ şi secaţĭ şi desnădăjduindu-se ceĭ maĭ mulţĭ cu totulŭ, şi ajungêndŭ la próstă, stare şi sărăcie, n'aŭ cu ce să se caute şi aşa li se scurtóză şi viaţa într'acelŭ felŭ de patimĭ, aducêndŭ şi politieĭ osîndă Dumneḑeéscă în multe chipurĭ, că de acésta ne vine bătaia ceróscă, când cu fómete, când cu răsmirăţă, cutremure i bóle de tot felulŭ, ciumă; pentru care una ca acésta amŭ socotitŭ că de va fi primită şi la auḑulŭ Inălţimeĭ tale, să se popróscă sloboḑenia muĭerilorŭ, să fie luminată poruncă către D-luĭ vel Spătarŭ, i către Dumnéluĭ nazârulŭ Agieĭ ca să orânduiască pristavŭ să strige priu târgŭ şi mahalale, că de acum înainte

www.dacoromanica.ro

să lipséscă cu totul partea femeească de pe la cârciumĭ, cercetândŭ şi priveghindŭ ca orĭ-unde se vorŭ afla din neveste şi fete, să se ridice făcêndu-li-se cercetare, atât lorŭ cât şi colorŭ ce le primescŭ prin cârciume, şi vinulŭ să-lŭ vîndă tot-déuna bărbaţiĭ, care bărbaţĭ de vorŭ fi căsătoriţĭ să nu-şĭ ţie soţia la cârciumă séŭ fata, nicĭ pe alte streine să nu le priméscă în cârciumă, cu nicĭ unŭ felŭ de pricinuire, căcĭ care va călca porunca şi se va dovedi, să se pedepséscă atât cârciumarulŭ cât şi celetnica cu bătaĭe prin târgŭ séŭ mahala în vederea ómenilorŭ şi să se facă surghiumŭ, spre a se părăsi de acestŭ felŭ de urmărĭ netrebnice şi vătămĕtóre, maĭ vêrtosŭ la o vreme când se întêmplă şi năpraznica bólă a ciumeĭ cu aducerile ce facŭ pricinuescŭ şi molipsólă multă; aşişderea şi mahalagiiĭ să fie datorĭ când vorŭ vedea fapte ca acestea urmânduse în mahalaua lorŭ pe la cârciumă séŭ între veciniĭ lorŭ, numaĭ decât să dée scire zabiţilorŭ, ca să-ĭ ridice pe uniĭ ca aceia, şi să le facă certare cu pedópsă, iară când vor vedea mahalagiiĭ că se facŭ adunărĭ la cârciume de muĭerĭ şi fete şi vorŭ tăcea, nedândŭ de scire, cum s'aŭ ḑisŭ maĭ susŭ, să se pedepséscă şi aceĭ mahalagiĭ, ca să se desobicĭnuiască o pricină rea şi catigorisită ca acésta în prea fericite ḑilele Mărieĭ tale, care după cum s'aŭ făcutŭ şi alte multe bunătăţĭ şi îndreptărĭ cuviincióse la multe fapte cu bună oblăduirea Inălţimeĭ tale, şi acestŭ pĕcatŭ a curvieĭ să se pue la nizamŭ, ca să i se rumpă rădăcinele şi mrejele voinţeĭ Diavoluluĭ ce s'aŭ întinsŭ în tóte părţile, ca să se maĭ opróscă sloboḑenia în care s'aŭ vĕḑutŭ uniĭ ca aceştia şi a se face părăsire cu tot, ca dóră îşĭ va maĭ întórce milostivulŭ Dumneḑeŭ faţa şi mila spre noĭ, şi ascultândŭ rugăciunile nóstre, ne va trimite ertăciune; şi deosĕbitŭ de unŭ bunŭ nizamŭ ca acesta, va fi şi Mărieĭ tale vecĭnică pomenire într'acestŭ Memlechetŭ, că s'aŭ pusŭ în orânduială şi faptă bună unŭ pĕcatŭ desfrĕnatŭ ca acesta, în prea fericitele ḑile ale Mărieĭ tale; de acésta însciinţămŭ şi cum va fi luminata poruncă. — 1794, Noemb. 25.

Dositeŭ alŭ Ungro-Vlahieĭ. Dumitrache Banŭ. Isacŭ Raletŭ.

Cond. XXVIII. pag. 33.

Otărîrea pentru ca să lipséscă de prin cârciumĭ fete séŭ mueri străine de a nu maĭ fi, ci numaĭ cârciumărésa séŭ cârciumarulŭ aceĭ cârciumĭ.

Io Alexandru Costandin Moruzi Vvod. i gpod.

Cu cale este anaforaua prea sfinţieĭ séle părinteluĭ Metropolitŭ şi a Dumnólorŭ năzirilorŭ Epitropieĭ, spre a lipsi acestea netrebniciĭ, pentru care poruncimŭ Dumitale vel. Spăt. i Dumitale vel. Agă, ca fără de a da voie şi sloboḑenie zapciilorŭ Dumnévóstră spre a face cu pricina acésta vre-unŭ catahrisis, şi fără de a face câtŭ de puţină urmare de la dênşiĭ, să orînduiţĭ acum maĭ întâiŭ pristavulŭ ca să dée în scire la tóte cârciumile Bucurescilorŭ, şi în tóte mahalalele, puindŭ şi sorocŭ de treĭ ḑile, ca într'acestŭ sorocŭ să lipséscă şi să se

www.dacoromanica.ro

ridice cu totulŭ fetele nemăritate de prin cârciumĭ, spre a nu se afla maĭ multŭ, nicĭ cu pricină de slujbă, sŏŭ posluşanie, nicĭ cu pricină de rubedenie cârciumaruluĭ sĕŭ cârciumăreseĭ, nicĭ cu pricină că este străină şi nu are unde şedea, precum şi alte felurĭ de femeĭ vĕduve şi fărĕ de bărbatŭ, să nu se afle maĭ multŭ şeḑêndŭ în cârciumă, fără numaĭ càrciumarulŭ, fie şi soţia luĭ numaĭ, dară şi cârciumarulŭ sŏŭ cârciumărésa de va avea fată a lorŭ să nu se afle într'acea cârciumă, unde se face vînḑare de bĕutură de vinŭ, nicĭ muĭere vĕduvă cârciumărósă să nu se afle; şi după ce veţĭ face întêiŭ hotărîrea acésta sciută şi cunoscută la toţĭ, apoĭ când după înţelegerea porunceĭ, şi în urma acestuĭ sorocŭ, se va afla la vre-una cârciumă fată orĭ muere şeḑêndŭ sĕŭ primindu-se în cârciumă la adunare de bĕutură, atuncĭ Dumnévóstră înşi-vĕ să faceţĭ aceeaşĭ cercetare, fără de a da pricina acésta în mânile zapciilorŭ, precum ḑicemŭ maĭ susŭ, şi pliroforindu-vĕ să aveţĭ pre aceeaşĭ fată sĕŭ muĭere vĕduvă să o cercetaţĭ de rudenie, şi pre aceeaşĭ rudenie să o îndatoraţĭ a o lua la dênsulŭ, sĕŭ fiindŭ streină, fără de nicĭ un căpătâiŭ, orĭ să o îndatoraţĭ a intra la stăpânŭ ca cu slujbă curată să-şĭ aibă chiverniséla lorŭ, sĕŭ *să le trimeteţi la fabrica de postavŭ*, ca să lucreze cu plata ce li se va cădea. — 1784, Noem. 28.

Oprirea sudiţilorŭ de a cumpĕra case, se pare, la prima vedere, daunătóre estinderei oraşelorŭ, dér cugetândŭ asupra greutăţeĭ ce avé statulŭ de a administra pre supuşiĭ strĕinĭ, înţelegí pe dată că maĭ mare era câştigulŭ, decât paguba, din aplicarea acesteĭ proibiţiunĭ, care pe de altă parte era şi protectóre comercianţilorŭ românĭ.

Cu multă stăruinţă s'a aplicatŭ, sub Alexandru Moruzi, acéstă mĕsură de proibiţiune. [1]

---

1. *Io Alexandru Cost. Moruzi Vod. i gspd. Zem. Vlah.*

Poruncimŭ Domnia mea D-tale cinstitŭ şi credinciosŭ boerŭ Domnieĭ mele vel Spătarŭ prin scirea Agenţieĭ aducêndŭ înaintea D-tale acelŭ Laţco, ungurénŭ suditŭ, unde fiindŭ şi orânduitŭ din partea Epitropieĭ să i se dea acea talerĭ una sută pentru casă şi să rĕmâe casa pe sóma Epitropieĭ până se va găsi vre-unŭ pămênténŭ să o iea şi să-lŭ facĭ D-ta, să înţelégă, că dupĕ orânduiala canónelorŭ nizamuluĭ nu se cuvine a avea elŭ casă şi pămêntŭ subt stăpânirea luĭ. nicĭ să se îndrăzn'scă a se întinde împotriva Domnescilorŭ nóstre poruncĭ. — 1794, Februarie 11.

Vel Logofĕtu.

Prea Inălţate Dómne,

Cu prea plecata nóstră anafora arĕtămŭ Mărieĭ tale, pentru că vedemŭ împotriva porunceĭ şi nizamuluĭ pe mulţĭ din sudiţiĭ strĕinĭ cumpĕrândŭ case cu locurile lorŭ, cum şi pe podulŭ Mogoşóeĭ, împotriva străjeĭ spătărescĭ este unŭ Laţco ungurénŭ, suditŭ austriecescŭ, şi aŭ cumpĕratŭ o casă cu locului eĭ

www.dacoromanica.ro

Privilegiile ciobanilorŭ Ardelenĭ sunt respectate, măcar că și aceștia eraŭ supuși austriacescĭ. Totuși ei continuă a fi opriți de a exporta cașulŭ de la cășăriile din munți. Numaĭ după finea luĭ Augustŭ, ciobaniĭ Ardelenĭ aŭ voïe să facă brânză de trebuința caselorŭ lorŭ. [1]

---

de la o Maria, soția Dinuluĭ Siimónu, în tal. 100 și nemulțămindu-se pe cât locŭ aŭ cumpĕratŭ, s'aŭ întinsŭ cu îngrădirea până în marginea poduluĭ unde altă-dată gardŭ n'aŭ maĭ fostŭ; pe care cercetându-lŭ și dovedindu-lŭ de suditŭ, l'amŭ zăticnitŭ a nu-șĭ face gardŭ, și după luminatele poruncĭ și nizamurĭ ce sunt, să fie luminată porunca Mărieĭ tale de a se aduce acestŭ Lațco ungurénŭ înaintea D-luĭ vel Spătarŭ și față fiindŭ și unŭ boerŭ alŭ Epitropieĭ, să i se dea de la Epitropie aceĭ talerĭ 100 pe casă și pe locŭ și în urmă găsindu-se omŭ pământénŭ i se va da casa subt stăpânirea aceluia, ca să lipséscă a avea suditŭ casă și pământŭ subt stăpânirea luĭ, care mulțĭ și din ceĭ maĭ marĭ suditĭ și din ceĭ maĭ micĭ, ce nu vede Visteria nicĭ ţóra folosŭ séŭ ajutorŭ din uniĭ ca aceștia, aŭ asemenea case cu locŭlŭ lorŭ cumpĕrate și de nimenĭ nu sunt cercetațĭ nicĭ zăticniți. De acésta însciinţămŭ Mărieĭ tale, și rĕmâne ca cea desăvârșită hotărîre să se facă de Inălțimea ta. — 1794, Fevr. 11.

Dumitrache vel Banŭ, Scarlatŭ Dvorniculu.

Cod. XXVII, fila 44. Vegĭ și alte acte în anexe.

1. *Io Alexandru Cost. Moruzi Vvd. i gospd. Zemb. Vlahscoie*

D-ta vel Vistierŭ amŭ vĕdutŭ Domnia mea anaforaoa D-tale pentru care să facĭ după caidu Visterieĭ porunca Domnicĭ mele, ca atât Ispravnicĭ județuluĭ, cum și vătașiĭ de plaiŭ să nu slobódă pe pîrîți a trece brânza lorŭ maĭ înainte de vremea ce le este oránduită precum nicĭ prisosulŭ peste trebuința caselorŭ lorŭ, ci să fie îndatorațĭ și următorĭ obiceiuluĭ și ponturilorŭ Domnescĭ, spre a'șĭ duce cașulŭ la cășăriile din munțĭ, unde îșĭ pascŭ oile și unde se lucréză cașcavaluluĭ pentru trebuința capanuluĭ Impĕrătescŭ, iar maĭ vêrtosŭ pentru untŭ să nu fie îngăduițĭ a face urmare înpotriva obiceiuluĭ și a ponturilorŭ. — 1794, Februarie 34.

Cond. XXVII, fila 4, II-a.

Dinu și Paraschiva negutătorĭ cu locuitoriĭ ce aŭ oĭ și le pascŭ pe munțĭ că nu ducă telemnéua la cașăriile după aprópe, dupe vechiulu obiceiu.

Prea Inălțate Dómne,

Costandinŭ și Paraschiva negutătorĭ pământenĭ ce ținŭ cășăriĭ în plaiulŭ Lovescĭ, sud. Argeșiŭ aŭ jălnitŭ Mărieĭ tale pentru uniĭ din locuitoriĭ ce aŭ oĭ și le pascŭ pe munțĭ, avândŭ stâne, că nu urméză după vechiuluĭ obiceiŭ a aduce telemnéoa, și făcênd-o brânză o trecŭ peste hotarŭ, asemenea și untuluĭ și ceru ca dupe vechiuluĭ obiceiŭ ce este și s'aŭ urmatŭ, tótă acea tolemea și untŭ ce aŭ, să le aducă la cășăriile dupe munțĭ; care jalbă a lorŭ fiindŭ orânduită la mine ca să cercetezŭ și să arĕtŭ Mărieĭ tale obiceiulŭ cum se urméză la

www.dacoromanica.ro

In interesulŭ comerciuluĭ, Alexandru Moruzi s'a preocupatŭ de *Menzil-Hanele.* [1]

Unŭ factorŭ importantŭ alŭ comerciuluĭ sunt căile şi mijlócele de comunicaţiune. La capitolulŭ edilităţeĭ se va vedea multulŭ-puţinŭ ce A. Moruzi a făcutŭ în interesulŭ înlesnireĭ comunicaţiuneĭ. Aci dămŭ numaĭ, în notă, unele acte şi aşeḑămèntulŭ menzilhanelelorŭ (poştelorŭ) din 6 Martie 1795, după cod. XXVI, fila 247. De puţinŭ ajutorŭ în definitivŭ era serviciulŭ poşteĭ, de care nu te putéĭ folosi decât în virtutea unuĭ pitacŭ sub semnătura Domnitoruluĭ, precum este celŭ fac-similatŭ maĭ la vale. Deocamdată Domnitorulŭ Moruzi, în 14 Martŭ 1794, dă, cu referinţă la menzilhanele, următórea anafora a Hatmanuluĭ, de care ţinéŭ poştele:

---

acéstă madea; după luminată porunca Mărieĭ tale, intrândŭ în cercetare mĕ adeveriĭ din condicele Visterieĭ, de la lét 1778, în Domnia Mărieĭ sale Alexandru Vodă Ipsilantŭ şi la lót 1782, în Domnia Mărieĭ sale rĕposatuluĭ Nicolae Vodă Caragea, cum şi la lót 86 s'aŭ datŭ poruncĭ Domnescĭ de obşte, ca toţĭ locuitoriĭ ce aŭ oĭ şi se pascŭ pe munţiĭ ţĕreĭ şi aŭ stânĭ prin munţĭ, datorĭ să fie, ca totŭ caşulŭ lorŭ să-lŭ ducă pe la căşăriile ce sunt pîntr'aceĭ munţĭ, unde se adună şi se face suma cea trebuiciósă a caşcavaluluĭ, fiindŭ şi vremea orânduită până când sunt datorĭ a aduce caşŭ la căşăriĭ, adică până despre sfârşitulŭ luĭ Augustŭ, de atuncĭ după stricarea căşăriilorŭ să aibă voĭe şi bârsaniĭ a face brânză numaĭ, până le va fi de trebuinţă caselorŭ lorŭ şi să o trécă înăuntru, iar prisosŭ de vorŭ avea să nu fie volnicĭ a o trece, ci iarăşĭ aicĭ în ţĕră să o vĕnḑă la neguţătorĭ. Eŭ de cercetarea ce făcuĭ arĕtŭ Mărieĭ tale caidulŭ Visterieĭ în ce chipŭ este, iar hotărîrea cea desĕvĕrşitŭ rĕmâne a se face de către Măria ta. — 1794, Februarie 15.

Vel Vistier.

Cond. XXVII, fila 5 (II-a).

1. Eacă acte relative la poşte:

Dumnéta vel Vist. i Dumnéta vel Hatmane şi D-ta vel Spătarŭ, cu tóte că amŭ vĕḑutŭ Domnia mea ponturile, cu carĭ cere Paharniculŭ Gregorie cu tovarăşiĭ sĕĭ Minzilhanelele asupră-le, şi amŭ şi făcutŭ Domnia mea la unele îndreptarea ce s'aŭ socotitŭ spre folosulŭ ţĕreĭ şi alŭ buneĭ orânduelĭ acesteĭ trebĭ, déră cu tóte acestea poruncimŭ Dumnévóstră, să vĕ adunaţĭ câte-şi treĭ la unŭ locŭ, ca înseşĭ aceste ponturĭ să le vedeţĭ, să le cercetaţĭ şi să le chibzuiţĭ bine, cu tótă luarea aminte, şi prin anaforaoa D-vóstră în scrisŭ să ne arĕtaţĭ celea de bunŭ folosulŭ de obşte alŭ ţĕreĭ, séŭ de sunt unele împotrivă. — 1795, Febr. 20.

Io Alecsandru Costantinŭ Moruzi Voiv. i gpd. Zem. Vlahs.

Cinstiţilorŭ şi credincioşĭ boerilorŭ Domnieĭ mele D-ta vel Vist. D-ta vel Hatmane şi D-ta vel Spătarŭ, citindu-se înaintea Domnieĭ mele acéstă anafora a D-vóstră, amŭ vĕdutŭ Domnia mea buna întocmire ce aţĭ făcutŭ la

www.dacoromanica.ro

Facsimile după unŭ pitacŭ orĭ podorojnă.

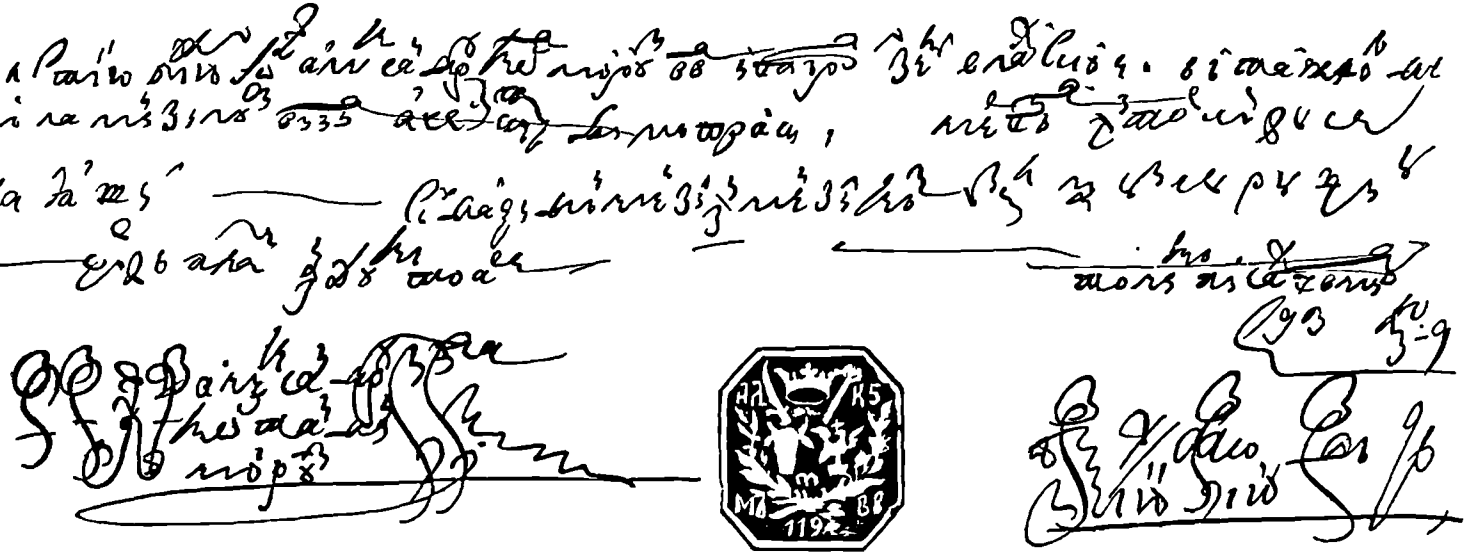

Pe pagina din dosŭ este vorba: *„trecută în condica“* aşĭa:

www.dacoromanica.ro

Anaforaua D-luĭ vel Hatmanŭ pentru 300 caĭ să se cumpere, ca să se pue la menzilhanele, unde este trebuinţă.

Prea Inălţate Domne,

Cu prea plecata mea anafora însciinţez Măriei tale, măcar că acéstă rea stare la care se află menzilurile este scintă Inălţimeĭ tale, şi de aceea nu prelungimŭ, a pliroforisi pe largŭ pe Inălţimea ta, că este trăbuinţă cel puţinŭ de

numitele maĭ josŭ douĕ-treĭ madele ce era de prigonire, carele le şi primimŭ, ci dór chiămândŭ Paharnic. Grigorie cu tovarăşiĭ sĕĭ, să le luaţĭ la Visteria Domnóscă zapisŭ iscălitŭ de toţĭ pe tóte acestea ponturĭ cu carĭ se lógă, care zapisŭ şi cu ponturile împreună fiind-că este a se întări apoĭ şi cu Domnesculiĭ nostru hrisovŭ pentru statornica urmare şi nestrămutare acesteĭ trebĭ care este de folosulŭ şi odihna ţĕreĭ de obşte, să se aróte şi la Dumnélorŭ cinstiţĭ şi credincioşĭ boerĭ veliţĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ mele, faţă fiindŭ şi Dumnéta spre a vedea şi socotindu-se şi de D-lorŭ de folosŭ şi binele acesteĭ trebĭ, să se adevereze şi cu mărturia Dumnélor, arĕtândŭ şi Domnieĭ mele cu anafora, ca să se dóe şi hrisovulŭ Domnieĭ mele de întărire.

Prea Inălţate Domne,

Dupĕ luminată porunca Inălţimeĭ tale ce mi s'aŭ datŭ în anaforaua Dumisale Grigorie Hrisoscoleo biv. vel Paharnicŭ cu tovarăşiĭ Dumnéluĭ, prin care cu rugăciune aŭ cerutŭ de la Inălţimea ta, ca să se încarce cu tóte menzilurile ţĕreĭ, adunându-ne aicĭ în Visteria Măriei tale, dupĕ luminata porunca Măriei tale ce ni s'aŭ datŭ, amĭ cercetatŭ cu tótă scumpĕtatea cea cuviinciósă ponturile, prin care cerŭ a se da acestŭ nizamŭ noŭ, cum şi îndreptarea ce s'aŭ socotitŭ de către înţelepciunea Măriei tale, a se adauge la unele ponturĭ pentru folosulŭ ţĕreĭ, şi în adevĕrŭ le-amŭ cunoscutŭ că întocmaĭ sunt alcătuite şi pentru folosulŭ ţĕreĭ, căcĭ dupĕ acestŭ nizamŭ, are să rémâie nebântuită de cererile şi trebuinţele menziluluĭ şi de argălâculŭ altorŭ mosafirĭ maĭ marĭ, şi pentru înlesnirea a ămbletelorŭ obşteĭ, prin care are să se îmmulţóscă şi comerţuluĭ în ţóra, din care iarăşĭ se folosesce ţóra; la a doua, a treia madele însă ce ni s'aŭ părutŭ a le deslusi maĭ bine pentru dreptulŭ interesŭ aluĭ Visterieĭ, făcêndŭ împreună cu Dumnélorŭ cerere şi prigonire, în cea de pe urmă cunoscêndŭ şi Dumnélorŭ că este întocmaĭ cu cuviinţă a le primi, cu buna voia Dumnélorŭ le-aŭ primitŭ, şi s'aŭ întocmitŭ şi acestea, aşternêndu-se în deosebite ponturĭ, care cu tótă plecăciunea le arĕtămŭ Inălţimeĭ tale. Madelele celea ce aŭ fostŭ de prigonire sunt acestea: cerea D-lorŭ în ponturĭ, ca surugiĭ să li se dóe o mie, şi să fie cu chezăşia satelorŭ, şi dajdia lorŭ să o rĕspunţă Dumnélorŭ pentru inamurile Domnescĭ. Li s'aŭ respunsŭ Dumnélorŭ, din partea nóstră, că aceştĭ surugiĭ a fi numaĭ scutiţĭ, şi a nu avea şi hrana lorŭ celŭ puţinŭ, nu are dreptate Visteria ca să silóscă satele să ióe în sémă pre numiţiĭ surugiĭ; a-ĭ da Visteria şi fără de chezăşia satelorŭ, nu póte fi încredinţată că nu vorŭ dosi de nevoie; s'aŭ ţisŭ Dumnélorŭ ca dosindŭ aceştia, şi făcêndŭ cerere de alţiĭ la Visterie, nu póte suferi Visteria, ca să dóe de apururea surugiĭ în loculŭ celorŭ fugiţĭ, şi pentru ca să fie întêiŭ Visteria siguripsită, că ómeniĭ ce se va da surugiĭ vorŭ avea înlesnire şi de hrana lorŭ, şi de óreşĭ-care dobândirĭ şi nu vorŭ dosi,

www.dacoromanica.ro

nna mie caĭ, ca să se pue la bună orândnială, dară socotimŭ cele-l-alte multe trăbninţĭ şi havalele cu care este însărcinată Domnésca Mărieĭ tale ţéră, care nu dă răgazŭ şi de aceĭ prostichiu a greutăţeĭ; asemenea nicĭ Visteria Mărieĭ tale nu este la stare ca să pótă iconomisi acéstă trăbuinţă; nu lipsimŭ a arĕta Inălţimeĭ tale, mijlocnlŭ ce maĭ josŭ se vede: maĭ ântêiŭ veḑêndŭ că estimpŭ nu vorŭ fi cele de annlŭ trecntŭ grele trecerĭ prin ţóra Mărieĭ tale şi nădăjduindŭ că dóră se va iconomisi într'acéstă vară, cu acestŭ mijlocŭ, adecă să se

---

vorŭ rĕmânea şi Dumnélorŭ siguri şi în odihnă despre partea surugiilorŭ, am făcutŭ acéstă întocmire cu D-sa, adecă: toţĭ caiĭ căruţelorŭ şi aceĭ ce încalecă surugiiĭ pe dênşiĭ, să se plătéscă de către Domnie, ântêiŭ cu ugeretŭ, cum şi de către toţĭ ceĭ ce vorŭ avea trebninţă, şi caiĭ ce vorŭ fi pentru trebninţa Domnieĭ daţĭ ugeretele, să rĕmâie în socotéla Dumnélorŭ, iară caiĭ ce se vorŭ da şi la boerĭ şi la obşte, pentru toţĭ să iée ugeretŭ după cererea Dumnélorŭ şi hotărîrea Mărieĭ tale; iară pentru unŭ calŭ, séŭ doĭ, ce vorŭ fi călărĭ surugiii, la cărnţă însă, aceĭ ce vorŭ plăti ugeretulŭ, să nu plătéscă aceĭ caĭ cu banĭ donĕ-ḑecĭ şi cincĭ-spre-ḑece precum plătesce şi pre ceĭ-l-alţĭ, ci să-ĭ plătéscă câte banĭ cincĭ-spre-ḑece şi ḑece pe ciasŭ, la casa menzilulnĭ, iar cincĭ banĭ ce prisosescŭ să-ĭ dée surugiilorŭ cu ciasulŭ, peşinŭ, fiesce-care, socotindu depărtarea loculuĭ de la fieşĭ-care minzilhanea, şi pentru acéstă dobândire ce vorŭ primi Dumnélorŭ, să o dobândéscă surugiiĭ din paguba Dumnélorŭ, să fie datorĭ şi eĭ a face fieşĭ-care surugiŭ câte unŭ carŭ de fênŭ la menzilhanea fără de plată; acésta socotind-o şi Dumnélorŭ, că le este de folosŭ, aŭ primitu a se urma, cândŭ va fi şi bună hotărîrea Mărieĭ tale; aŭ maĭ cerutŭ însă să li se maĭ facă adausŭ câte o jumĕtate chilă de orzŭ de calŭ, totŭ cu mizlocnlŭ ce ceruse întâiŭ celea douĕ, care şi noĭ vĕḑênd-o că este de trebuinţă, amŭ primitŭ, şi după acéstă simfonie scriindŭ de isnóvă pontnrile, cu plecata nóstră anafora le aretămŭ Mărieĭ tale; iarŭ hotărîrea se va face după cum se va găsi înţelepciunea Mărieĭ tale cu cale. — 1795, Februarie 22.

Aĭ Mărieĭ tale prea plecate slugĭ, *Ienache Văcărescu vel Vist. Costandinu Caragea vel Hatmanŭ, Dumitru Manu vel Spătarŭ.*

Cod. XXVIII, pag. 6, III-a.

Hrisovu de aşeḑămîntulŭ minzilhanelelorŭ.

Io Alecsandru Cost. Moruzi Vvd. cu mila luĭ Dumneḑeu Domnu şi stăpânitoru a tótă ţéra Românéscă

Fără de nicĭ unŭ felŭ de îndoială, în cea de pe urmă stăpânitorii de ţerĭ şi de noróde sunt aceia ce după tot cuvêntulŭ adevĕratŭ, de cât toţĭ alţĭ maĭ multŭ se îndatoróză să îmbrăţişeze paza dreptăţeĭ, şi nu numaĭ pentru datoria la care fĭ supune şi firea şi legea, precum supune şi pe toţĭ óameniĭ şi pe toţĭ creştiniĭ, ci maĭ vârtosŭ pentru căcĭ se cuvine, şi să gândéscă şi să créḑă că atât sunt maĭ multŭ de supuşĭ la acésta decât alţiĭ, cât sciŭ şi cunoscŭ că nicĭ aŭ pe nimenea alţiĭ ca să-ĭ pótă sili şi îndemna la acésta, şi maĭ vêrtosŭ fiindŭ încredinţatŭ de-apururea, că precum oglinḑile celea maĭ cu iscusire şi cu scumpătate făcute descopere aretările obrazelorŭ, întocmaĭ ca arhetipa ce se înfăţişéză la dênsele, aşa dréptă judecata luĭ Dumneḑeŭ asemĕnându-se cu dênsele

www.dacoromanica.ro

cumpere acum deocamdată 300 caĭ, din care 168 să se împartă la nisce noue menzilhanele, care să se facă pe la unile locurĭ, unde să depărtéză o menzilhanea veche din cea-l-altă maĭ multŭ de optŭ şi ḑece ciasurĭ, şi dintr'acéstă pricină nu potŭ ţinea caiĭ de Menzilŭ, iară 132 cu 941 caĭ ce se află acum bunĭ înprenună şi cu vre 150 caĭ ce se vorŭ îndrepta din ceĭ proştĭ, odihnindu-se acum primăvara, nădăjdnescŭ că se vorŭ iconomisi acéstă vară cum maĭ sus se arétă; iar aniĭ Mărieĭ tale să fie de la Dumneḑeŭ mulţĭ şi tericiţĭ.— 1794, Martie 14.

---

are a rĕsplăti faptele nóstre întocmaĭ precum s'aŭ lucratŭ şi s'aŭ înfăţişatŭ către dînsa; dreptŭ aceea şi noĭ în sfera nóstră, în fótă vremea cugetândŭ, că la dările cele bune ce ni s'aŭ hărăzitŭ de la părintele luminelorŭ, de unde se pogóră şi tot darulŭ celŭ desĕvĕrşitŭ; maĭ naiute de cât tóte, cu întocmirea şi paza dréptă şi către norodulŭ ce aŭ încredinţatŭ sub oblăduirèa nóstră, se cuvine să aducemŭ adevĕrata mulţămită, încă în Domnésca oblăduire a ţĕreĭ Moldovenescĭ aflându-ne otcârmuitoriŭ şi vĕḑêndŭ multa nedreptate ce cércă şi sufere acelŭ norodŭ, ce era încredinţatŭ atuncĭ sub stăpânirea nóstră, din pricina orânduneleĭ menzilurilorŭ, ce era întocmită până în acea vreme, amŭ găsitŭ că şi la acéstă pricină, precum şi la altele să-ĭ izbăvimŭ de nedreptăţile ce sufere şi să-ĭ întocmimŭ orânduiala şi curgerea cu dreptatea cea cuviincioasă, care întocmire şi *sucesorulŭ* nostru Domnulŭ Moldavieĭ, fratele Mihaiŭ-Vodă, în urma nóstră o aŭ păzitŭ şi o păzesce nestrămutatŭ până astăḑĭ, cu mulţămita a tóteĭ obşteĭ dintr'acelŭ principatŭ. Dupĕ ce Dumneḑeésca providenţă aŭ bine-voitŭ a ne încredinţa Domnia ţĕreĭ Românescĭ, din césulŭ ce amŭ sositŭ la Domnesculŭ nostru scaunŭ alŭ acesteĭ bine-credincióse stăpânirĭ, vĕḑêndŭ că acéstă trebuinciósă pricină a menzilurilorŭ ţĕreĭ, curge şi aicĭ cu asemenea nedreptate la ţéră, cu multă pagubă la Visterie şi cu nesuferită greutate la toţĭ ceĭ siliţĭ de trebuinţă a călători şi nu aŭ mijlocŭ a-şĭ afla înlesnirea, ca şi in Moldaviaântêiŭ, n'amŭ lăsatŭ ḑi ca să nu cercămŭ a face asemenea îndreptare şi să tămăduimŭ şi aicĭ acéstă nedreptate; dupĕ tótă dar îndemnătórea silinţă, ce amŭ făcutŭ în tótă vremea pentru acésta, aflându-se acum dintre Dumnélorŭ cinstiţĭ şi credincioşĭ boerĭĭ Domnieĭ mele, D-luĭ Alecsandru Văcărescu biv. vel Clucerŭ, D-luĭ Grigorie Hrisoscoleo biv. vel Paharu. D-luĭ Ianache Moscu biv. vel Pahar. D-luĭ Iordache Nicolache biv. vel Slugerŭ. D-luĭ Ioanŭ biv. vel Şătrarŭ. D-luĭ Costache biv. 3-lea Logof. i Gheorghe vel căp. za Menzilŭ, carĭ cunoscêndŭ folosulŭ ce râvnimŭ să facemŭ patrieĭ acesteia, cu a-şĭ afla repaosulŭ şi dreptatea, şi nădăjduindŭ cumcă pe lângă acésta se potŭ folosi şi însuşĭ Dumnélorŭ, cu o dréptă oblăduire, aŭ cerutŭ cu rugăciune, prin anaforaoa D-lorŭ, cu ponturĭ orânduite, ca să bine-voimŭ să facemŭ o bună întocmire menzilurilorŭ şi aicĭ în tótă ţéra Domnieĭ mele, care anafora fiindŭ bine primită la voinţa Domnieĭ mele, s'aŭ cercetatŭ ponturile acelea ale Dumnélorŭântâiŭ, la anḑulŭ Domnieĭ mele şi dupĕ ce s'aŭ îndreptatŭ unele din madele, ce s'aŭ cuvenitŭ a se îndrepta, pentru maĭ multă dreptatea locuitorilorŭ ţĕreĭ Domnieĭ mele şi pentru maĭ cu mulţămită folosŭ alŭ Dumnélorŭ; dupĕ acésta atât anaforaoa cât şi ponturile Dumnélorŭ s'aŭ hotărâtŭ de isnóvă la Dumnélorŭ cinstiţĭ şi credincioşiĭ boeriĭ Domnieĭ mele, D-luĭ Ianache Văcărescu, vel Vist. D-luĭ Costache Caragea vel Hatm. D-luĭ Dumitrache Manu vel Spăt. ca să se maĭ cerceteze şi de D-lorŭ madelele cele ce sunt legate la dregătoria Dumnélorŭ, şi să se facă îndreptarea cea cuviincióşă şi adunându-se dupĕ poruncă în Visteria Domnieĭ mele, faţă fiindŭ

www.dacoromanica.ro

La ce locurĭ face trăbuinţă să se aşeḑe nouĕ menzilhanele şi să se orânduiască şi surugiĭ dupĕ obiceiulŭ Visterieĭ gospod:

Caĭ	Surugiĭ	
60	24	Să se facă menzilŭ la sud. Slam-Rômnicŭ, între Focşanĭ şi Rômnicu, fiindŭ cale de optŭ césurĭ.
40	16	La Martinescĭ, între Focşanĭ şi Grădişte, fiind diastimă de 9 césurĭ.

şi boeriĭ ce aŭ cerutŭ menzilurile, dupĕ ce la douĕ adunărĭ s'aŭ datŭ nizamulu celŭ cuviinciosŭ cu mulţămita tuturorŭ părţilorŭ, care nizamŭ aretândŭ D-lorŭ Domnieĭ mele cu deosebită anafora şi cu ponturĭ de isnóvă aşternute, o amŭ întăritŭ Domnia mea cum să urmeze întocmaĭ şi poruncimŭ Dumnéluĭ vel Vist. ântâiŭ să iée zapisŭ de la Dumnélorŭ maĭ susŭ numiţiĭ boerĭ, primitoriĭ menzilurilorŭ, iscălitŭ prin ponturĭ, la Visteria Domnieĭ mele; amŭ datŭ porunca Domnieĭ mele la câte treĭ Dumnélorŭ cercetătoriĭ dintâiŭ, ca atâtŭ zapisulŭ cât şi anaforaoa Dumnélorŭ, cu mărturiiile Dumnélorŭ, să mi se aréte cu deosebită anafora; decĭ dupĕ porunca Domnieĭ mele făcêndu-se tótă acéstă săvêrşire şi la cercetarea Divanuluĭ, ni s'aŭ adusŭ anafora la Februarŭ 25, adeverită de Prea sfinţia sa Părintele Metropolitulŭ ţĕreĭ, chirŭ Dositeiŭ şi de Dumnélorŭ cinstiţiĭ şi credincioşiĭ veliţĭ boerĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ mele: Dumitrache Ghica biv. vel Banŭ. Nicolae Brâncovénu vel Banŭ, Ienache Moruzi biv. vel Vist. Nicolae Filipescu vel Logof. de ţéra de susŭ, Costache Ghica vel Vorn. de ţéra de josŭ. Radu Slătinénu vel Vorn. Manolache Grădişténu vel Vorn. Costandinŭ Ştirbeiŭ vel Logof. de ţéra de josŭ, şi cu rugăciune ca să bine-voimŭ a întări acestŭ folositorŭ lucru şi cu Domnesculŭ nostru hrisovŭ, dupĕ care anafora prin întărire s'aŭ datŭ porunca Domnieĭ mele Domnieĭ sale cinstitŭ şi credinciosŭ boeruluĭ Domnieĭ mele Ienache Vorn. vel Vist. ca de la Visteria Domnieĭ mele să se dée hrisovŭ prin ponturĭ, întăritŭ, Dumnélorŭ boerilorŭ primitorilorŭ menzilurilorŭ, prin care hrisovŭ să se împlinóscă şi să se urmeze tóte aceste ponturĭ ce se arétă maĭ josŭ întocmaĭ precum s'aŭ scrisŭ, şi s'aŭ hotărîtŭ aicĭ în tótă curgerea vremeĭ ceĭ orânduite şi ponturile cele întărite de Domnia mea, cu hotărîre de a se împlini şi a se păzi nestrămutatŭ, sunt acestea adecă:

1. Să li se dée şépte sute caĭ de ţéră cu orânduială de la Visteria Domnieĭ mele, fără de plată, la a căruia alegere să fie faţă şi Dumnélorŭ Ispravniciĭ judeţelorŭ, pentru ca să fie numaĭ caĭ bunĭ, sănĕtoşĭ, vrednicĭ pentru trebuinţa menzilurilorŭ, de aceea carĭ se află pe la locuitorĭ şi teslimulŭ acestorŭ caĭ sa începă a se face la Dumnélorŭ, de la ḑi ântâiŭ a luĭ Aprilie, ca să aibă vreme până la începutulŭ luneĭ luĭ Maiŭ, a griji pentru tóte celea trebuincióse ale menziluluĭ şi pentru înlesnirea cumperatuluĭ sumeĭ cailorŭ ce maĭ josŭ se arétă, ca la vadea să intre în slujba menziluluĭ, fără a se face cât de puţinŭ cusurĭ.

2. Să li se maĭ dée numaĭ caiĭ ceĭ vechĭ aĭ menziluluĭ ceĭ ce aŭ rĕmasŭ pe la tóte menzilhanalele ţĕreĭ câte se vorŭ găsi faţă.

3. Să se facă întocmire tuturorŭ menzilhanelelorŭ ce se află gata cu orânduială din ţéră, adecă: coşare de caĭ, orzăriĭ, fênăriĭ, spre încăperea cailorŭ ce aŭ a pune la fieş-care menzilhanea, şi odae mică pentru mosafirĭ, iar unde va fi trebuinţă să adauge menzilhanale noue, să se facă şi la acelea locurĭ coşare, grajdurĭ şi altele obicĭnuite, însă fără de a nu se insărcina ţéra cu cherestele

www.dacoromanica.ro

Caĭ	Surugiĭ	
30	12	La Sloboḑia gpod. între *Unturósa* şi Brăila.
10	4	Fiind-că se supĕră satele de ceĭ ce vinŭ de la Diiu şi Nicopoie.
10	4	
6	3	Târgovişteа
6	3	Câmpulungŭ
6	3	Ploeşcĭ

Pentru Lipcaniĭ ce se trimitŭ cu cărţĭ de la Visteria Gospod. la 3, 4, judeţe, adecă lipcaniĭ ce se trimitŭ cu cărţĭ la sud. Dâmboviţa, Muşcelŭ şi Argeşŭ; ajungèndŭ la Florescĭ cu caiĭ ce ĭ-aŭ de acolo merge la Têrgovisce, Pitescĭ şi Câmpu-lungŭ; aşişderea şi lipcanulŭ ce se trimete la sud. Prahova, Saac şi Buzeŭ, carele cu caiĭ ce ió de la puntulŭ Vălenilorŭ merge la Ploescĭ, la Saac şi la Buzĕŭ.

Alŭ Mărieĭ tale prea plecată slugă, *Vel Hatmanŭ.*

---

grele, pentru care dândŭ Dumnélorŭ âutâiŭ mĕsurile aicea dupĕ trebuinţele ce se vorŭ socoti de a fi cu cale.

4. Fênulŭ şi orzulŭ trebuinciosŭ pentru treĭ miĭ treĭ sute şóĭḑecĭ caĭ, care dupĕ catastihulŭ Dumnélorŭ sunt să se pue pe la tóte menzilhanelele ţereĭ, să li se dée din judeţe, adică câte douĕ şi jumetate care fênŭ de mesură şi câte douĕ chile şi jumĕtate orzŭ, şi acestŭ fênŭ şi orzu să-lŭ plătéscă casa menziluluĭ adică câte treĭ leĭ carulŭ de fênŭ, socotindu-se unŭ leŭ căratufŭ şi doi făcutulŭ, şi câte doĭ leĭ şi jumĕtate chila Brăileı de orzŭ, şi baniĭ aceştia de plinŭ să fie datorĭ a-ĭ rĕspunde, unde vorŭ fi orânduiţĭ spre plata locuitorilorŭ, iar când nu vorŭ cere Dumnéloru a li se da de plinŭ, orânduiala fênuluĭ şi a orzuluĭ şi plata să o facă numaĭ pe câtă sumă vorŭ cere şi vorŭ avea trebuinţă, iară nu maĭ multŭ; rânduiala fênuluĭ şi a orzuluĭ, înlesnirea căratuluı la locurile trebuincióse, să se socotóscă şi să se facă de la Visterie, cu vreme, ca să nu li se pricinuiască zătignire la trebuinţa menziluluĭ, cu întârḑierea şi Dumnélorŭ să nu pótă fără de şcirea Domnieĭ a face tocmelĭ cu judeţele cele depărtate luândŭ banĭ de la acelea ca să nu facă fênulŭ şi orzulŭ datorieı lorŭ; cu acestŭ felŭ de bitirmele, şi de se va dovedi că s'aŭ abătutŭ la nisce urmărĭ ca acestea, fără poruncă, să fie datorı a plăti îndoitŭ ceea ce vorŭ lua prin chipurile acestea; pentru mĕsurătórea fênuluĭ şi a orzuluĭ de a se lua întocmaĭ, atât fênuliĭ cu carŭ de mesură, cât şi orzulŭ cu baniţa înhierată, la vreme ce vorŭ primi de la ţeranĭ, să grijésă Dumnéluĭ vel Vist. de a se face mesuratórea şi primirea dréptă, de a nu se face câtuşĭ de puţină asuprire de către D-lorŭ, ţeranilorŭ locuitorĭ.

5. Cincĭ sute căruţe să se facă din judeţe, şi să li se dée rênduri, rênduri ca până la sfîrşitulŭ luĭ Augustŭ viitorŭ, să se împlinéscă suma acésta şi să le plătéscă peşinŭ po tal. cincĭ căruţa; acésta să se urmeze şi pentru aniĭ viitorĭ, iară acum să li se maĭ dée şi tóte căruţele vechĭ de pe la minzilhanele.

6. Una mie ómenĭ să li se dée cu pecetluitŭ Gospod. pentru surugiĭ şi rotarĭ, carĭ să fie prin chezăşia satelorŭ, şi pentru dênşiĭ de-a pururea să fie rĕspunḑĕtorĭ sătenilorŭ ómeniĭ de slujbă; de va muri vre unulŭ, să li se dée altuliĭ în locŭ; ceĭ dovediţĭ betegĭ şi neputincioşĭ, cu adeveratŭ netrebnicĭ, să se schimbe, şi Dumnélorŭ să plătéscă birulŭ lorŭ la Visteria po. tal. douĕ-ḑecĭ şi patru pe anŭ pentru fieşĭ-care; plata să o rĕspunḑă pe tótă luna, dupĕ cum şi Dumnélorŭ pe tótă luna aŭ să-şĭ primóscă plata ugeretuluĭ, şi afară de aceştĭ

www.dacoromanica.ro

Domnitorulŭ hotăresce :

Io Alexandru Const. Moruzi Vvd. i gospd. Zemb. Vlahscoie.

Cât pentru treĭ menzilhanele ce ni se arótă a se pune în judeţul Slam-Râmnicŭ şi Slobozia, Dumnóta vel Vist. să facĭ întêiŭ porunca Domnieĭ mele la Paharnicului Petrache Ispravnicului, arĕtându-ĭ trebuinţa acestorŭ treĭ locurĭ, ca sĭ socotóscă de nu este mijlocu cu din surugiiĭ ce sunt la Menzilhanelele vechĭ, a se iconomisi de a se chivernisi acestea treĭ drumurĭ, şi când acésta nu va fi cu putinţă, să chibzuiască apoĭ, în ce chipŭ póte să găsóscă aceşti

una mie ómenĭ, nicĭ cu cuvîntŭ de surugiu, nicĭ de rotariŭ, să nu aibă a cere altŭ omŭ; să nu fie nicĭ slobodĭ a face tocmelĭ cu satele prin luărĭ de banĭ, ca să ţie ómeniĭ Dumnélorŭ surugiĭ, sóŭ să córă de la surugiĭ cheltuelĭ pentru menzilŭ sóŭ poclóne, şi dovedindu-se cu urmărĭ de acestea să fie datorĭ a plăti întreitŭ orĭ ce vorŭ lua cu acestŭ felŭ de asupririĭ, la cutia de milostenie, şi deosebitŭ de acósta să aibă, dupĕ cum s'aŭ legatŭ prin zapisŭ, că afară din birulu surugiilorŭ ce aŭ să-lŭ plătóscă la Visterie, să dóe şi surugiilorŭ ugeretulu cailorŭ ce încalecă surugiiĭ la căruţe, numaĭ de la boerĭ şi negustorĭ, iară nu de la alţiĭ ce mergŭ cu inamurile Domnieĭ mele, câte cincĭ banĭ de calŭ, ca să fie acósta spre hrana surugiilorŭ, şi să nu-ĭ ióe casa menzilulŭĭ nicĭ de la boerĭ, nicĭ de la negutătorŭ, aceştĭ câte banĭ cincĭ de la calulŭ surugiuluĭ, ci să-ĭ lase la celŭ ce merge în menzilŭ, ca să plătóscă surugiuluĭ peşinŭ de la menzilŭ în menzilu, iară surugiiĭ luândŭ acestŭ ugeretŭ nestrămutatŭ, să fie datorŭ a face câte unu carŭ de fênŭ de mĕsură pre totŭ anulŭ fără plată, la menzilhanaoa lorŭ, şi acestu fênŭ să nu se scadă din suma orênduleĭ; orzulŭ să se măsóre cu baniţa înferată de la Visterie.

7. Ugeretulŭ să li se plătóscă de către Domnie pentru tóte menzilurile ce se vorŭ da cu inamurĭ, atâtŭ din Bucurescĭ, de la mărginĭ şi de la judeţe, cu menzilurile Domnieĭ mele, iscălite şi de Dumnóluĭ Hetmanu, buiurdisită şi de către Domnia mea, câte dece banĭ de ciasŭ pentru fieşĭ-care calŭ, cuprindêndu-se şi calulŭ surugiuluĭ fără osebire; şi de la acestŭ ugeretŭ alŭ Domnieĭ nu are surugiiĭ nimicŭ să ióe, ci să rĕmâe deplinŭ dobândirea la casa menzilului; pe tótă luna să li se caute socotéla prin D-luĭ Hĕtmanŭ, şi să-şĭ ióe plata deplinŭ fără vre-o prelungire, de la Visteria Domnieĭ mele.

8. Curieriĭ să plătóscă ugeretulŭ câte dece banĭ de ciasŭ, boerii ceĭ ce au îmbrăcatŭ caftane po. banĭ cincĭ-spre-dece de ciasŭ, iară negutătoriĭ şi alţiĭ câte done-decĭ banĭ de ciasŭ de fieşĭ-care calŭ, fiindŭ îndatoriţĭ a plăti şi calulŭ surugiuluĭ, din care ugeretŭ precum s'aŭ disŭ maĭ susŭ, de la boerĭ şi negutătorĭ po banĭ cincĭ are să-ĭ ióe fieşĭ-care surugiŭ, şi sciindŭ cu toţii vorŭ popri aceĭ câte cincĭ banĭ asuprăle ca să-ĭ dóe in mânile surugiilorŭ, iară casa menzilului pentru calulŭ surugiilorŭ de la boerĭ are să ióe numaĭ câte dece banĭ din 15, şi de la negutătorĭ numaĭ câte cincĭ pe ciasŭ din 20; însă toţĭ să fie datorĭ ceĭ ce vorŭ vrea să ămble în menzilŭ, să ióe cărţĭ de menzilŭ Domnescĭ iscălite de celŭ dupĕ vremĭ Hatmanŭ, şi ceĭ din Bucurescĭ să le ióe de la Hĕtmanie, iară ceĭ de la Craiova de la Caimacanŭ, ceĭ de la Focşanĭ i Cerneţĭ de la Ispravnicĭ, ceĭ de pe la Serhaturĭ de la Capichehaele, afară numaĭ de ceĭ ce vorŭ veni de la ţéră în Bucurescĭ şi ceĭ ce vorŭ merge de la unŭ judeţŭ la altulŭ luândŭ tescherele de la Ispravnicĭ, că suntŭ ómenĭ ce nu-ĭ opresce nicĭ o pricină

www.dacoromanica.ro

menzilgiĭ, câţĭ trebuescŭ de as e tocmi la noile menzilhanele, şi de se făgăduesce la acésta să însciinţeze Domnieĭ mele ântêiŭ, apoĭ se va da chizeşĭ lorŭ; iar la cele-l-alte cincĭ numite locurĭ, poruncimŭ ca acum negreşitŭ să se întocméscă aceste menzilurĭ, şi să se orênduiască de la Visteria Domnieĭ mele, acum aceştĭ şópte-spre-ḑece lude surugiĭ, şi Dumnéluĭ vel Hatmanŭ să cumpere aceştĭ 300 de caĭ, şi să-ĭ aşeḑe la numitele locurĭ, şi baniĭ să-ĭ dée de la Visteria Domnieĭ mele rênduri. — 1794, Martie.

Cod. XXVII, pag 8, IV.

---

din călĕtoriĭ, să pótă lua caĭ şi fără menzilurĭ Domnescĭ, neavêndŭ de la cine sĕ iée, iară din Bucurescĭ şi Dumnélorŭ însuşĭ vrêndŭ a eşi cu menzilŭ, se îndatoréză a lua menzilŭ de la Hĕtmănie.

9. La tóte menzilurile stăpâniĭ moşiilorŭ să se îndemne a ţinea şi a avea de vînḑare de ale mâncăreĭ trebuincióse, ca să găséscă şi să cumpere drumeţiĭ, şi atâtŭ stăpâniĭ aceĭ moşiĭ, câtŭ şi Dumnélorŭ boeriĭ primitoriĭ menzilurilorŭ, acolo în préjma menzilhaneleĭ să nu aibă voie a face vînḑare de vinŭ şi de rachiŭ, şi vînḑarea vinuluĭ şi rachiuluĭ cu totulŭ să fie oprită, pentru ca să nu se urmeze dintr'acésta feluri de pricinĭ pe la menzilhanale, şi stăpâniĭ moşiilorŭ să fie îndemnaţĭ a ţinea pe la menzilhanea câte o prăvălie de băcănie, iară când stăpânulŭ moşieĭ dupĕ îndemnările ce i se va face, nu va vrea să facă acolo la menzilhanea prăvălie de băcănie, atuncĭ prin scirea Dumnélorŭ boerilorŭ ce aŭ primitŭ menzilurile să aibă voie menzilgiiĭ a ţinea prăvălie.

10. La fie-care menzilhanea să fie orênduitŭ de la Domnie câte un Beşliŭ ca să nu pótă lua caĭ drumeţiĭ, ca să plătéscă deplinŭ ugeretulŭ, ca să nu se abată la urmărĭ fără cale; iară lófa beşliuluĭ să se dée de la Visteria Domnieĭ mele.

11. Pe câţĭ din boernaşĭ, séŭ şi din ceĭ la orênduiala némurilorŭ şi a mazililorŭ vorŭ avea în slujba menzilhanelelorŭ, dândŭ catastivŭ de numele lorŭ la Visterie, şi plătindŭ aceia deplinŭ dăjdiile lorŭ câte se vorŭ cădea, şi de nu vorŭ fi fostŭ în slujba menzilhanelilorŭ, să nu să supere la nicĭ o havalea.

12. Caiĭ menzilhanelelorŭ, dupe vechiul obiceiŭ, asemenea şi acum să aibă slobodă păşiune pre moşia din préjma menzilhanelelorŭ, precum s'aŭ urmatŭ şi maĭ nainte, fără a se supĕra cu cererĭ împotriva obiceiuluĭ de către stăpâniĭ moşiilorŭ, însă şi menzilgiiĭ fórte să se feréscă, de a nu mânca şi a nu pasce cu caiĭ menzilhaneleĭ liveḑile stăpânilorŭ moşieĭ, cum şi curăturile locuitorilorŭ ce vorŭ fi împrejurulŭ aceĭ menzilhanele, ci să-ĭ pască în loculŭ slobodŭ fără de a face câtuşĭ de puţină stricăciune la liveḑile de fênŭ, în cele care vorŭ fi vechĭ sciute şi cunoscute liveḑĭ, iară să nu pricinuiască a face acum liveḑĭ şi curăturĭ nouĕ.

13. Când se vorŭ întêmpla caĭ maĭ mulţĭ la fieşĭ-care menzilhanea pentru alişverişulŭ Dumnélorŭ, să fie sloboḑĭ şi neopriţĭ, déră să nu pótă cere cu acestŭ, séŭ surugiiĭ maĭ multŭ, séŭ orênduiala de fênŭ, i orzŭ.

14. Cândŭ se vorŭ întîmpla agarlâcurĭ marĭ şi va cere Domnia caĭ să fie datorĭ a da câte o sută cincĭ-ḑecĭ caĭ din menzilhanea în menzilhanea, cu preţulŭ arĕtatŭ maĭ susŭ po banĭ ḑece de ciasŭ, iară fiindŭ trebuinţă de maĭ mulţĭ să se facă osebită simfonie, şi la asemenea agărlacŭ séŭ şi până la o sută caĭ, cândŭ vorŭ trebui, să li se dée însciinţare cu cincĭ ḑile maĭ nainte ca să grijască.

15. Să nu fie siliţĭ nicĭ de către Domnie, nicĭ de către altŭ cinevaşĭ a

www.dacoromanica.ro

Fiind-că vorbirămŭ de poşte şi de mijlóce de comunicaţiune, să înregistrămŭ următorulŭ actŭ prin care se acordă plata a trei caĭ de cărăuşĭ înecaţĭ în apa Mostisteĭ :

primi vre-unŭ tovarăşĭ la slujba menziluluĭ, afară din câţĭ cu buna-voinţa Dumnélorŭ se vorŭ aşeda cu Dumnélorŭ şi se vorŭ primi.

16. Talerĭ patru miĭ să dée pe totŭ anulŭ în doue rênduri Dumnélui Hĕtmanuluĭ dupĕ vremĭ, însă să aibă totŭ ajutorulŭ de la Dumnéluĭ, să caute socotéla Dumnélorŭ cu Vistierulŭ, să nu se supere nicĭ într'unŭ chipŭ de Dumnélorŭ Hĕtmanulŭ dupĕ vreme, cu vre-o cerere de deciuială sóŭ cu altă priciuă şi numire, şi îndată ce vorŭ arĕta Dumnéluĭ vre-o supĕrare a Dumnélorŭ împotriva ponturilorŭ, să fie îndatoratŭ, séŭ prin graiŭ, séŭ prin anafora Dumnéluĭ a arĕta pricinele Dumnélorŭ la Domnia mea, a le scóte rĕspunsurile îudată, ca să nu li se facă câtuşĭ de puţinŭ silă de către trecetorĭ séŭ alţiĭ, şi să fie siliţĭ Dumnélorŭ prin jălbĭ a supĕra pre Domnia mea; ceĭ ce vorŭ cere cărţĭ de menzilŭ, séŭ din partea neguţătorilorŭ, séŭ şi alţiĭ ce vorŭ avea revaşele Spătărieĭ de sloboděnie, să nu se zăbovéscă câtŭ de puţinŭ, din care să le pricinuiască zăticnire la trébă, ci luândŭ Hĕtmănia de la fieşĭ-care din ceĭ ce vorŭ cere minzile şi vorŭ lua câte douĕ parale de calŭ, să dée îndată şi în tótă vremea fără de nicĭ o greutate, sóŭ pricinuire.

17. Cu acestea ponturĭ s'aŭ legatŭ a ţinea tóte minzilurile din tótă ţéra în curgere de cincĭ anĭ, cu suma cailorŭ ce s'aŭ disŭ maĭ susŭ, şi nicĭ în anulŭ alŭ doilea nicĭ în ceĭ maĭ de pre urmă, până la împlinirea vadeleĭ să nu aibă a cere caĭ séŭ altele, fără numaĭ fênŭ, orzŭ, căruţele şi surugiiĭ; iară dupe împlinirea vadeleĭ să rĕmâe tóte acelea ale Dumnélorŭ, atâtŭ caiĭ, fênulŭ, orzulŭ, cum şi cele-l-alte, afară numaĭ din binalele menzilhanelelorŭ, şi dupĕ cum Dumnélorŭ s'aŭ supusŭ în strajnică pedépsă prin zapisŭ de nu vorŭ avea caĭ deplinŭ, şi nu vorŭ păzi aşedămîntulŭ nestrămutatŭ de-a pururea, şi Domnia mea amŭ bine-voitŭ dupé tótă cuviinţa şi dreptatea a-lŭ întări cu Domnesculŭ nostru hrisovŭ; dreptŭ aceea tóte acestea maĭ susŭ arĕtate şi bine aşedate orĕnduelı, ce prin 17 ponturĭ s'aŭ întocmitŭ, dupĕ bune cercetărĭ ce s'aŭ făcutŭ şi la Visterie şi la Divanŭ şi înaintea Domnieĭ mele, ântêiŭ pentru că se pricinuesce la tótă ţéra dreptate, apoĭ pentru căcĭ se aduce la tótă obştea folosulŭ, şi în cea de pe urmă şi dupĕ tótă cuviinţa, şi dupe cum şi toţĭ Dumnélorŭ veliţĭ boerĭ ne-aŭ făcutŭ rugăciune prin anaforale, le întărimŭ şi hotărîmŭ printr'aceştŭ Domnescŭ alŭ nostru hrisovŭ, prin care şi poruncimŭ a se urma şi a se păzi totŭ acestŭ aşedămîntŭ, de către ceĭ ce se cuvine a le împlini, şi a le sĕvîrşi, şi a le urma fără schimbare şi nestrămutatŭ; rugămŭ şi pre toţĭ luminaţiĭ fraţı Domnĭ ce în urma Domnieĭ mele vorŭ fi *sucesorĭ* aĭ Domnieĭ acesteĭ stăpânirĭ, să bine-voiască a întări şi a păzi acéstă dréptă şi folositóre la obşte bună întocmire, ca şi hotărîrile Domniilorŭ sale să se păzéscă dupĕ vremĭ de către alţiĭ în urmă; şi s'aŭ datŭ acestŭ bine închipuitŭ Domnescŭ alŭ nostru hrisovŭ, întăritŭ cu pecetea şi iscălitura nóstră de la Visteria Domnieĭ mele; marturĭ puindŭ pe prea iubiţiĭ noştri fiĭ: Costandinŭ Vvd , Dumitraşco Vvd., Nicolae Vvd., Gheorghe Vvd. şi pe totŭ sfatulŭ cinstiţilorŭ şi credincioşilorŭ boerilorŭ celorŭ marĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ mele: Pan. Nicolae Brancovanŭ vel Banŭ, Ienache Văcărescu vel Vist., Mauolache Brâncovanŭ vel Vorn. de ţara de susŭ, Costache Caragea vel Hĕtm., Dumitrache Manu vel Spăt., Nicolae Filipescu vel Log., de ţóra de susŭ, Costache Ghica vel Vorn. de ţóra de josŭ, Radulŭ Slătincanu vel Vorn.,

www.dacoromanica.ro

Anaforaoa ce s'au făcutu în dosulŭ jălbeĭ luĭ Stanu şi Oprea, căräuşĭ din satulu Beldadu din jud. Dâmboviţa, pentru 3 caĭ ce s'aŭ înecatŭ.

Io Alexandru Costan. Moruzi Vvd.

Poruncimŭ Dumitale vel Spătarŭ, din baniĭ socotelilorŭ, ce sunt asupra D-le, a surugiilorŭ, să le daĭ tal. 30. — 1793, Aug. 5.

Prea Inălţate Domne,

Asupra acestorŭ jăluitorĭ, cu adevĕratŭ li s'aŭ înecatŭ 3 caĭ în apa Mostisteĭ de la Agescĭ, unde dupa ce aŭ sositŭ cu calabalâculŭ au năvălitŭ caiĭ la apă, şi intrându în holeşteŭ s'aŭ înecatŭ; se cuvinea ca să grijéscă jăluitoriĭ să nu le dea drumulŭ de o-dată, dară i-aŭ scăpatŭ şi cu adevĕratŭ sun păgubaşĭ, şi rĕmâne la milostivirea Mărieĭ tale. — 1793, Aug. 3.

Vel Spătaru.

Cond. XXIV, Fila 310.

Breslele şi fabricele continuă relativŭ destulŭ de prospere sub Alexandru Moruzi. Aşĭa elŭ inoesce hrisóvele următóre:

a) Hrisovulŭ işlicarilorŭ i başcaliĭ cojocarĭ din Bucurescĭ, din Martie 1794. [1]

Manolache Grădişténu vel Vorn., Costandinŭ Ştirbeiŭ vel Log. de ţóra de josŭ, Mateiŭ Fălcoianu vel Vorn. al politieĭ, Lucache Argliiropolu vel Post., Dimitrache Hangerlăŭ vel Comis., Dumitrache Racoviţă vel Clucer, Ión Caramanlâu vel Pahar., Grigorie Balónu vel Stol., Atanasie vel Sărd., Iónŭ vel Medilnicerŭ, Costandinŭ Câmpinénu vel Sluger, Grigorie vel Pit. Ispravnicŭ fiindŭ Dumnélnĭ Ienache Văcărescu vel Vist., la lót 1795, în luna luĭ Maiŭ, scriindu-se de credinciosu boerulŭ Domnieĭ mele Costandinŭ Chiţoranŭ biv. vel Şătrarŭ şi Log. calemulnĭ remăşiţilorŭ.

Cond. XXVI, Pag. 251.

1. *Hrisovulu işlicariloru i başcaliĭ, cojocarĭ din Bucurescĭ.*

Io Alecsandru Const. Moruzi Vvd. i gpod. Zemb. Vlahscoie.

Intre alte rufeturĭ trebuincióse obştieĭ fiindŭ şi işlicariĭ i cojocariĭ başcaliĭ din Bucurescĭ, şi avêndŭ hrisóve şi cărţĭ Domnescĭ de la fraţiĭ noştri Domnĭ de maĭ nainte, de orânduiala şi obiceiurile lorŭ, ce aŭ avutŭ, carĭ prin jalbă cerêndŭ a li se înoi şi de către Domnia mea, maĭ ântêiŭ i-amŭ orânduitŭ la D-luĭ vel Logf. de ţóra de susŭ, de le-aŭ teorisitŭ hrisóvele i cărţile, şi ne-aŭ arĕtatŭ în scrisŭ prin anafora orânduiala şi obiceiurile, carĭ vĕdêndu-le şi noĭ întocmite cu bună orânduială şi cu cale, le întărimŭ şi Domnia mea, ca să li se păzéscă întocmaĭ precum maĭ josŭ poruncimŭ:

1. Adecă işlicariĭ şi cojocariĭ başcaliĭ să fie rufotŭ osebiţĭ de brésla blănarilorŭ, întru tóte, să nu aibă a face întru nimicŭ chiurciubaşa alŭ cojocarilorŭ cu dênşiĭ.

www.dacoromanica.ro

Intervenirea în judecățile breslei a Cămărașului este o împuținare

2. Să aibă unŭ staroste dintreișlicarĭ, carele să fie a'esŭ și de către cojocarĭ, bașcalĭ, căruia i se va da la mânĭ și carte Domnéscă de stărostie spre a fi sciutŭ și cunoscutŭ de staroste.

3. Eĭ între dénșiĭ să-șĭ alégă cu toțiĭ patru meșterĭ, cari-ĭ vorŭ avea maĭ de ispravă, cu meșteșugŭ maĭ bunŭ și maĭ vrednicĭ, însă douĭ dintreișlicarĭ, și douĭ dintre cojocariĭ bașcaliĭ, și aceia să fie epitropi și purtătorĭ de grijă rufetuluĭ lorŭ d'impreună cu starostea.

4. Câțĭ vorŭ fi meșterĭ vrednicĭ primițĭ de proesti și bréslă, să aibă după orânduiala rufetuluĭ lorŭ a-șĭ trece numele în catastihulŭ bresleĭ lorŭ, la cămara Domnéscă, ca să fie sciuțĭ și cunoscuțĭ, spre a nu fi volnicĭ alțiĭ afară dintr'aceia a lucra meșteșugulŭișlicărieĭ i alŭ cojocărieĭ; și subt dénșiĭ să aibă unŭ ciaușŭ pentru stringerea banilorŭ la cutia lorŭ, și pentru ceĭ carĭ vorŭ fi chiămațĭ la judecată când se va întémpla pricinĭ între dénșiĭ, adecă: ișlicarŭ cu ișlicarŭ, sóŭ cojocarŭ cu cojocarŭ, orĭ când va strica lucrulŭ cuivașĭ.

5. Când se va întémpla între dénșiĭ pricinĭ și judecățĭ pentru ale meșteșuguluĭ lorŭ, i pentru ucenicĭ, i călfĭ, i pentru ceĭ carĭ vorŭ face stricăciune lucruluĭ cuivașĭ, i pentru ceĭ ce nu vorŭ fi următorĭ la vre-una din câte sunt legațĭ și hotărițĭ a le păzi printr'acestŭ hrisovŭ, să se strîngă la unŭ locŭ starostea cu ceĭ patru epitropĭ, pentru a face *lonja* după obiceiulŭ rufetuluĭ lorŭ, unde să chiame pe ceia cu pricina, și când aceĭ-l-alțĭ de sineșĭ nu vorŭ urma a veni după sciința ce-ĭ va face starostea cu epitropiĭ, atuncĭ să aibă volnicie a trimite pe ciaușulu lorŭ să-lŭ aducă fără de voïe, și să-ĭ iée trépădŭ banĭ patru-ḑecĭ și să hotărască pricina aceea în scrisŭ subt iscăliturile lorŭ, după dreptate si după obiceiulŭ meșteșuguluĭ lorŭ; și pe ceĭ ce vorŭ fi cu pricină de îndreptare, să-ĭ îndrepteze, iar pe ceĭ ce vorŭ fi cu vină, și de le va fi vina lorŭ maĭ mică, să le facă și cercetare și dojană, după obiceiulŭ rufetuluĭ, fără de a se amesteca zapciiĭ politieĭ întru nimicŭ la pricinĭ de judecățĭ de ale meșteșuguluĭ lorŭ; iar pe ceĭ ce vorŭ fi cu vină de pedópsă, să aibă a-ĭ areta la D-luĭ vel Cămărașŭ, d'impreună cu alegerea lorŭ în scrisŭ, ca cercetându-li-se pricina vineĭ să-ĭ pedepséscă, însă pe uniĭ ca aceia vinovațĭ să-ĭ hotărască a da și óreș-care geremé la cutia de milostenie a bresleĭ lorŭ, după mĕsura vineĭ, în locu de pedópsă.

6. Să aibă a ținea cutie cum aŭ și alte rufeturĭ, în care să strîngă în tóte Sâmbetele sĕptĕmânilorŭ, de la fieș-care meșterŭ cu prăvălie, orĭ ișlicarŭ, orĭ cojocarŭ, câte banĭ șése, cum și de la cálfile celea cu simbrie maĭ bună câte banĭ treĭ; așișderea și celŭ ce va deschide prăvălie, orĭ ișlicarŭ, orĭ cojocarŭ, să aibă a da la acéstă cutie a lorŭ po. tal. ḑece, care cutie să se pecetluiască de staroste și de aceĭ patru epitropi, și să se păstreze în séma lorŭ pecetluită purtândŭ de grijă ca să se stringă venitulŭ ce este orânduitŭ, și când din brésla lorŭ se va întémpla a muri vre-unulŭ în scăpătăciune, sóŭ vre-unulŭ din vre-o bólă îndelungată, orĭ din slăbiciunea bătrânețelorŭ trecute nu va fi vrednicŭ de a se chivernisi, sóŭ de alte întimplărĭ va cădea în lipsă de săvârșitŭ, atuncĭ din cutia acésta să i se dée ceea-ce i se cade să-lŭ îngrópe cu celea trebuincióse și săraculŭ să se ajute; însă acea cutie să nu se deschidă de altulŭ, ci fața înaintea starosteĭ și a celorŭ patru ce aŭ avutŭ pecețile să se deschidă, și luândŭ baniĭ ce va fi trebuință, iarăși să se pecetluiască.

7. Cojocariĭ bașcaliĭ să lucreze numaĭ marfă grósă, care este trebuinciósă

www.dacoromanica.ro

a autonomieĭ vechĭ a bresleĭ. Amŭ arĕtatŭ cum prin asemenea ştirbirĭ

la meşteşugulŭ lorŭ, iar marfa subţire care este de trebuinţa meşteşuguluĭ işlicarilorŭ, să nu aibă voĭe a lucra spre a face adică orĭ căciulĭ cazaclieschĭ séŭ boznicescĭ, iar dovedindu-ĭ işlicariĭ că aŭ lucratŭ, să aibă a-ĭ arĕta pe aceia la D-luĭ vel Cămăraşŭ, ca să iée acea marfă lucrată pe séma cămăriĭ, déră nicĭ işlicariĭ să nu fie volnicĭ a lucra marfă grósă, de care lucréză cojocariĭ başcaliĭ, căcĭ dovedindu-se se va lua şi aceea pe séma cămăriĭ.

8. Ceĭ carĭ vor fi să iasă de la stăpânĭ ca să deschidă prăvăliĭ, orĭ işlicarĭ, orĭ cojocarĭ, să nu aibă voĭe de sineşĭ fără de voĭa stăpânuluĭ, i a stărostieĭ, i a epitropilorŭ şi a rufetuluĭ, ca să cerce întêiŭ de este vrednicŭ a avea prăvălie şi a se numi meşterŭ, şi de scie meşteşugulŭ de săvêrşitŭ, iar după ce se va vedea că este destoinicŭ şi i se va da voĭe, să dée întêiŭ tal. 10 la cutia lorŭ, şi aşĭa să aibă voĭe a deschide prăvălie.

9. Meşteriĭ prăvăliaşĭ, orĭ işlicarĭ, orĭ cojocarĭ, să nu fie volnicĭ a lua calfa altuia până nu-şĭ va împlini soroculŭ tocmeleĭ, şi când va fi slujitŭ acea calfă până la sorocŭ aşa va eşi din simbrie, după tocméla aceea ce va fi avutŭ cu zapisŭ, prin ştirea meşterilorŭ bresleĭ.

10. Uceniculŭ să nu fie volnicŭ să iasă de la stăpânŭ până la sorocŭ, câtă îşĭ va fi tocméla, nicĭ să-lŭ priméscă altŭ nimenea; aşişderea şi după ce îşĭ va fi împlinitŭ ucenicia, iarăşĭ să nu fie volnicŭ să iasă, nicĭ să-lŭ priméscă nimenĭ până nu va sluji stăpânuluĭ séŭ cu simbrie unŭ anŭ, care simbrie să i se hotărască de bréslă cât să iée? precum aŭ fostŭ obiceiulŭ lorŭ.

11. Când se va întêmpla a veni nescare-va işlicarĭ séŭ cojocarĭ dintr'alte ţĕrĭ, să nu fie volnicĭ a deschide prăvălie aicĭ, până nu-şĭ va lua întâiŭ birulŭ între ceĭ-lalţĭ aĭ rufetuluĭ lorŭ şi atuncĭ apoĭ fiindŭ şi vrednicĭ cu sciinţa meşteşuguluĭ pe deplinŭ, cu scirea rufetuluĭ să aibă voĭe a deschide prăvălie, dândŭ şi banĭ la cutia lorŭ.

12. Fiind-că işlicariĭ prin jalbă aŭ fostŭ arĕtatŭ la Domnie, cum că cojocariĭ başcaliĭ nu-şĭ lucră numaĭ meşteşugulŭ lorŭ, ci se amestecă de cumperă de pe unde gasescŭ hărşiĭ albastre, de facŭ căciulĭ şi le vindŭ pe la muşteriĭ pricinuindu-le lorŭ pagubă, carĭ pielcele albastre, adeverindu-se Domnia cum că dintru începutŭ s'aŭ lucratŭ şi se lucréză de işlicarĭ; ca unŭ lucru ce este dar din tréba işlicarilorŭ, poruncimŭ să nu fie volnicĭ cojocariĭ başcaliĭ a cumpĕra acestŭ felŭ de pielcele, a le lucra séŭ a le ţinea prin prăvăliĭ, ci cu totulŭ să fie popriţĭ, ca de unŭ lucru ce nu este de tréba meşteşuguluĭ lorŭ, şi numaĭ işlicariĭ să aibă voĭe a ţine pielcele albastre şi a le lucra.

12. Lângă acestea, fiind-că işlicariĭ şi cojocariĭ başcaliĭ aŭ datŭ jalbă Domnieĭ mele, cumcă uniĭ dintr'ânşiĭ cumpĕră marfă şi o lucréză într'ascunsŭ prin mahalale, de le aduce atât lorŭ pagubă, cât şi cămara Domnéscă o păgubesce de fumăritŭ şi de altele, hotărîmŭ dară, ca işlicariĭ şi cojocariĭ başcaliĭ, ce nu vorŭ avea prăvăliĭ la uliţă, să nu fie volnicĭ a cumpĕră marfă de afară.

14. Fiind-că cojocariĭ başcaliĭ maĭ nainte aŭ fostĭ unŭ rufetŭ cu cojocariĭ subţirĭ şi le era lor peste putinţă a fi osĕbiţĭ de către işlicarĭ, pentru că işlicariĭ avêndŭ privileghiu prin hrisóve Domnescĭ, ca numaĭ eĭ să strîngă sterpiturĭ de pe unde va găsi, şi fiind-că marfa de cojocărie este amestecată cu pielcele sterpiturĭ, care mocaniĭ nu le dă mâna să o desparţă a o vinde deosebită, de nevoĭe eraŭ siliţĭ a o lua împreună şi işlicariĭ neîngăduindu-ĭ, multe gâlcevurĭ şi pagube li se întêmplă la alişverişurile lorŭ, şi pentru ca să lipsóscă tóte pri-

www.dacoromanica.ro

a autonomiei *lojelorŭ* corporaţiunelorŭ, s'aŭ slăbitŭ din ce în ce acéstă cetate a comerciuluĭ şi industrieĭ române.

---

cinile dintre dênşiĭ, cu mijlocŭ de a se păzi şi dreptulŭ işlicarilorŭ şi alĭ lorŭ, în Domnia dintâiŭ a fratelui Domnŭ Mihaiŭ Vodă Suţulŭ, s'aŭ aşeḑatŭ şi s'aŭ învoitŭ cu brésla işlicarilorŭ, prin zapisŭ de aşeḑămêntŭ, spre a fi amêndouĕ breslele acestea unŭ rufetŭ, adică urmândŭ cojocariĭ dupĕ hrisóvele i orânduiala şi obiceiulŭ ce aŭ işlicariĭ, să aibă şi eĭ voĭe a cumpĕra de pe la mocanĭ marfă subţire sterpiturĭ, pe care marfă ca una ce este de tréba işlicarilorŭ, s'aŭ aşeḑatŭ ca să se vênḑă la işlicarĭ cu preţulŭ celŭ cuviinciosŭ, séŭ neputêndu-se învoi cu brésla işlicarilorŭ, să fie volnicĭ a vinde cu rădicata, iar a o vinde cu perechea la muşteriĭ să nu pótă, fără de numaĭ marfa ce le va remânea nevêndută, aceea numaĭ să o lucréze pe la prăvăliĭ, iar carĭ dintr'ênşiĭ se vorŭ dovedi că împotriva asestuĭ aşeḑământŭ aŭ vêndutŭ pielcele cu perechea pe la muşteriĭ, să dée glóbă la cutia lorŭ tal. cincĭ-ḑecĭ; asemenea şi când va fi vremea a eşi afară la marfă ca să strîngă, să dée scire starosteĭ şi epitropilorŭ spre a lua adeverinţă ca să fie sciuţĭ ceĭ ce aŭ eşitŭ, precumŭ amŭ veḑutŭ Domnia mea şi acelŭ zapisŭ de aşeḑămêntŭ ot. lét 1786 Februarie 1, cuprinḑĕtorŭ întocmaĭ; care acestŭ aşeḑămêntŭ cerêndŭ amêndouĕ părţile ca să se întăréscă şi de noĭ, Domnia mea i-amŭ orânduitŭ la Dumnélnĭ vel Cămăraşŭ de le-aŭ făcutŭ cercetare şi întrebare, de s'aŭ făcutŭ adică acestŭ aşeḑămêntŭ cu voĭa şi primirea amêndoura părţilorŭ, cum şi de se urmézā între dênşiĭ? şi aŭ aretatŭ Domnieĭ mele, cumcă cu voia şi primirea amêndorora părţile s'aŭ făcutŭ şi că se urmézā între dênşiĭ; dreptŭ aceea dară întărimŭ Domnia mea aşeḑământulŭ acesta, ca întocmaĭ să se urmeze între dênşiĭ; şi de vreme ce cojocariĭ başcaliĭ s'aŭ făcutŭ unŭ rufetŭ cu işlicariĭ, la cutia cojocarilorŭ subţirĭ să nu se supere a da nimicŭ, nefiindŭ cu cale a da în douĕ locurĭ.

15. Precum Domnia mea amŭ pusŭ rufetulŭ lorŭ într'acéstă bună orênduială, aşĭa şi eĭ să fie datorĭ în tótă vremea a vinde marfa lorŭ cu preţŭ dreptŭ şi a lucra meşteşugulŭ lorŭ, curatŭ, fără de a strica lucrulŭ cuĭvaşĭ, séŭ a-lŭ schimba, şi preţulŭ să-lŭ céră numaĭ pe cât se cade, fără de a se lăcomi la câştigŭ spre înşelăciunea cumpĕrătoruluĭ, căcĭ dupĕ cercetarea ce se va face în tótă vremea, care se va dovedi că aŭ luatŭ preţŭ maĭ multŭ, nu numaĭ că îlŭ va perde, ci încă se va şi pedepsi, şi ca să li se urmeze şi să li se păzéscă nestrămutatŭ orênduiala şi obiceiurile lorŭ, ce printr'acestea ponturĭ de maĭ susŭ sunt arĕtate, amŭ întăritŭ hrisovulŭ acesta cu însăşĭ credinţa Domnieĭ mele—Io Alexandru Costandinŭ Moruzi Voivodŭ, i cu a prea iubiţilorŭ Domnieĭ mele fiĭ: Costandinŭ Vvd., Dumitraşco Vvd., Nicolae Vvd., Gheorghe Vvd. şi cu mărturia Dumnólorŭ cinstiţilorŭ şi credincioşĭ boerilorŭ veliţĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ mele, Pan Dumitraşco Racoviţă vel Ban, Ienache Moruzi vel Vist., Manolache Brancovénŭ vel Vorn. de ţéra de susŭ, Costache Caragea vel Hatm., Dumitrache Manu vel Spăt., Nicolae Filipescu vel Log. de ţéra de susŭ, Costache Ghica vel Vorn. de ţéra de josŭ, Radu Slătinénu vel Vorn., Manolache Grădiştenu vel Vorn., Costandin ştirbeiŭ vel Log. de ţéra de josŭ, Lucache vel Post., Dumitrache Hangerliŭ vel Comis., Alexandru Văcărescu vel Clucer, Iónŭ Comănénu vel Paharn., Grigorie Bălénu vel Stol., Iordache vel Sluger, Dumitrache Costandache vel Pit. şi Ispravnicŭ, Niculae Filipescu vel Log. de ţéra

www.dacoromanica.ro

b) Hrisovulŭ blănarilorŭ cojocarĭ subţirĭ, din 2 Martie 1794. [1] Prin

de susŭ; şi s'aŭ scrisŭ hrisovulŭ acesta la alŭ doilea anŭ dintru întâia Domnie a Domnieĭ mele aicĭ în oraşulŭ scaunuluĭ Domnieĭ mele Bucurescĭ, la aniĭ de la zidirea lumeĭ 7303, iar de la Domnulŭ Dumneḑeŭ şi Mântuitorulŭ nostru Is. Hris. 1794, Aprilie 12. De Răducanu Poenaru biv. 3-lea Logf. Condicariŭ

1. *Io Alecsandru Const. Moruzi Voev. boj. Milos. i gpod. Zemb. Vlahscoe*

Intre alte rufeturĭ trebuincióse politieĭ Bucurescilorŭ, fiindŭ şi rufetulŭ blănarilorŭ adică cojocariĭ subţirĭ, şi avêndŭ hrisóve şi cărţĭ Domnescĭ de orênduiala şi obiceiurile rufetuluĭ lorŭ, aŭ cerutŭ ca să li se întăréscă şi prin hrisovulŭ Domnieĭ mele, care acestŭ rufetŭ, fiind-că dintru începutŭ aŭ ţinutŭ de Cămară, şi maĭ nainte aŭ fostŭ în rufetŭ cu cojocariĭ başcaliĭ i cu işlicariĭ, iar de la o vreme încóce s'aŭ deosebitŭ cojocariĭ başcaliĭ şi işlicariĭ făcêndu-se amêndouĕ acestea bresle unu rufetŭ, şi aŭ rĕmasŭ cojocariĭ subţirĭ deosebiţĭ, maĭ întâiŭ i-amŭ orênduitŭ Domnia mea, pe Dumnélorŭ cinstiţiĭ şi credincioşiĭ boeriĭ Domnieĭ mele vel Log. de ţéra de susŭ, şi vel Cămăraşŭ, de aŭ făcutŭ întrebare acestorŭ treĭ bresle, de voĭescŭ adică a fi osebiţĭ, şi de aduce osebirea lorŭ vre-o stricăciune? Dupĕ acésta teorisindŭ hrisóvele ce le-aŭ avutŭ breslele acestea, şi vĕḑêndŭ obiceiurile şi orênduiala lorŭ întocmită cu bună orênduială, amŭ datŭ hrisovulŭ Domnieĭ mele deosebitŭ işlicarilorŭ şi cojocarilorŭ başcaliĭ pre obiceiurile lorŭ, cum şi la rufetulŭ cojocarilorŭ subţirĭ amŭ datŭ acestŭ Domnesculŭ nostru hrisovŭ deosebitŭ şi singurŭ pe rufetulŭ lorŭ, prin care întărimŭ tóte obiceiurile şi orênduiala lorŭ, ce se cuprinde maĭ josŭ, prin arĕtatele ponturĭ, ca să li se urmeze întocmaĭ, adică:

1. Să se facă fóie de chiurciubaşĭ pentru câţĭ se află într'acéstă vreme la meşteşugulŭ şi negustoria acósta a blănarilorŭ, adecă a cojocarilorŭ subţirĭ, şi matrapaziĭ primiţĭ şi aleşĭ de rufetŭ, carĭ ca să fie cunoscuţĭ şi sciuţĭ de acum înainte spre a putea numaĭ eĭ a metahirisi meşteşugulŭ şi negustoria acésta, iară alţiĭ de sine-şĭ să nu se amestece a se face înşişĭ blănarĭ, şi cojocariĭ subţirĭ să aréte acea fóie la Dumnéluĭ vel cămăraşŭ, ca să li se dée sinetŭ şi să trécă la condica Cămăriĭ spre a fi sciuţĭ.

2. Dintr'aceştia carĭ vorŭ fi maĭ de ispravă, bĕtrânĭ şi cu pracsisŭ să fie cincĭ proestĭ a rufetuluĭ lorŭ, ca cu dênşiĭ împreună să aibă chiurciubaşa a-şĭ poveţui brésla lorŭ şi a purta de grijă peste tótă vremea a se urma şi a se păzi celea ce orênduimŭ maĭ josŭ anume.

3. Să aibă chiurciubaşa cu aceştĭ proestĭ de împreună a căuta pricinile şi judecăţile bresleĭ lorŭ, pentru ale meşteşuguluĭ lorŭ, i pentru ucenicĭ şi călfĭ, şi pentru ceĭ ce vorŭ face stricăciune la lucrulŭ cuĭvaşĭ, i pentru ceĭ ce vorŭ fi neurmătorĭ la vre-una din câte sunt legaţĭ şi hotărîţĭ a le păzi printr'acestŭ Domnesculŭ nostru hrisovŭ, de care când va fi trebuinţă, strîngêndu-se la unŭ locŭ chiurciubaşiĭ cu aceĭ proestĭ, adecăândŭ va fi în pricină blănarŭ cu blănarŭ, să trimĕţă să chiame pe acelŭ cu pricină, şi când acelaşĭ din sine-şĭ nu va urma a veni dupĕ însciinţarea ce-ĭ va face chiurciubaşa şi cu ceĭ-l-alţĭ proestĭ prin trimis, atuncĭ să aibă volnicie a-lŭ aduce şi fără de voie cu céuşulŭ rufetuluĭ lorŭ şi să-ĭ ióe trópădu banĭ patru-ḑecĭ, şi hotărîndŭ pricina acea înscrisŭ sub iscăliturile lorŭ, dupĕ dreptate şi dupĕ obiceiulŭ meşteşuguluĭ lorŭ, pe ceĭ ce va fi cu pricină de îndreptatŭ să-ĭ îndrepteze,

www.dacoromanica.ro

acest hrisov nu numaĭ se confirmă separaţiunea nu de mult făcută a

---

iară pe ceĭ ce va fi cu vină, de va fi vina maĭ mică să-ĭ facă şi cercetare şi dojană dupĕ obiceiul rufetuluĭ lorŭ, iară pe ceĭ ce va fi cu vină de pedépsă să aibă a-ĭ arĕta la Dumnéluĭ vel Cămăraşŭ de împreună cu alegerea loru în scrisŭ, ca cercetându-li-se vina să-ĭ pedepséscă, însă pe uniĭ ca aceia vinovaţĭ să-ĭ hotărască a da şi câte óreş-care geremó la cutia de milostenie a rufetuluĭ lorŭ dupĕ mĕsura vineĭ în locŭ de pedépsă.

4. Ca să aibă a ţinea chiurciubaşa dupĕ obiceiulŭ ce aŭ avutŭ, cum aŭ şi alte rufeturĭ, cutie, în care să se strîngă de către orênduitulŭ céuşŭ alŭ chiurciubaşeĭ în tóte Sâmbetele sĕptĕmânelorŭ câte treĭ banĭ de fieş-care prăvălie.

5. Aşişderea şi celŭ care dintr'ênşiĭ va cumpĕra marfă de blănărie, orĭ pămênténŭ orĭ strĕinŭ, séŭ samurĭ de la vre-unŭ negustorŭ pămênténŭ, orĭ strĕinŭ, să aibă a da la cutie o jumătate de leŭ la suta de leĭ, atât cumpĕrătorulŭ, cât şi vînḑĕtorulŭ iarăşĭ o jumătate de leŭ, iar cându vînḑĕtorulŭ neguţătorŭ nu va vrea să dée aceştĭ banĭ la cutie, nimenĭ dintr'ênşiĭ blănarĭ să nu se cuteze a cumpera marfă de la acela, până nu va da aceĭ banĭ la cutie, iar cumpĕrândŭ împotrivă să dée séma acelŭ cumpĕrătorŭ.

6. Aşişderea să strîngă la cutie şi óreşĭ-care geremele de la uniĭ ce vorŭ fi hotărîţĭ dupĕ cum amŭ ḑisŭ pentru vinele lorŭ, cum şi de la alţiĭ carĭ deosebitŭ le vorŭ da mâna a face de sine-şĭ vre-o milostenie şi vorŭ vrea înşişĭ a arunca la cutie.

7. Aşişderea să strîngă la cutie şi ceĭ câte talerĭ ḑece de la ceĭ ce va eşi meşterĭ a deschide prăvălie, precum maĭ josŭ se cuprinde, care acéstă cutie în care este să se strîngă acestŭ venitŭ de banĭ, să se pecetluiască cu peceţile acelorŭ proestĭ, şi aşĭa pecetluită să se păstreze în séma chiurciubaşeĭ purtândŭ elŭ de grijă ca să se strîngă venitulŭ ce este orênduitŭ, şi când în bresla lorŭ se va întêmpla a muri vre-unulŭ întru scăpătăciune, séŭ vre-unulu din vre-o bólă îndelungată, orĭ din slăbiciunea bĕtrâneţelorŭ trecute nu va fi vrednicŭ a se chivernisi, séŭ din altă întîmplare de la Dumneḑeŭ va cădea în lipsă desĕvîrşită, atuncĭ din cutia acésta să se dée ceea ce se cade ca mortulŭ să se îngrópe cu celea trebuincióse, dupĕ orênduiala creştinéscă, şi săraculŭ să se ajute dupĕ datorie; însă acea cutie să nu se deschiḑă de altulŭ, ci iar de faţă fiindŭ înaintea celorŭ cincĭ ce aŭ pusŭ peceţile să se deschiḑă, şi luândŭ baniĭ ce va fi trebuinţă, iarăşĭ să se pecetluiască la locŭ, şi de nu vorŭ fi ceĭ d'ântèiŭ carĭ aŭ pusŭ peceţile, să fie alţiĭ în loculŭ lorŭ a o pecetlui iarăşĭ cincĭ de ispravă din rufetul lorŭ.

8. Cazacliĭ când aducŭ marfă din ţóra căzăcóscă să nu fie volnicĭ eĭ a o deslega, ci ântâiŭ să dóe de scire chiurciubaşiĭ, carele împreună cu aceĭ proestĭ să mórgă ca să fie faţă la deschiderea mărfeĭ, şi tăindu preţulŭ ce se cade prin tocméla ce vorŭ face între dênşiĭ, fiteş-care dupĕ acelŭ preţu să cumpere şi să iée cât le va fi trebuinţă.

9. Marfă de Rumele să nu fie volnicĭ negustoriĭ ceĭ ce o aducŭ, nicĭ să o deslege şi fără de scirea chiurciubaşiĭ şi a celor-lalţĭ proestĭ, nicĭ să o lucreze eĭ aicĭ, séŭ să o vênḑă cu blana şi cu pelea, ci ântâiŭ să dée de scire chiurciubaşiĭ, să mérgă împreună cu ceĭ-lalţĭ proesti să o tocméscă, şi tăindŭ preţulŭ, să o iée tótă cu rădicata; aşişderea şi Cazacliĭ cum şi Lipscaniĭ tot cu rădicata să o vênḑă la bresla blănarilorŭ, iară să nu fie volnicĭ a lucra ei marfă aicĭ.

www.dacoromanica.ro

blănarilor subţiri de cojocarĭ şi de işlicarĭ, ci se impune şi un nart

10. Vulpele, jderiĭ, pisicĭ şi alte măruntăĭ de cojocărie să nu fie volnicĭ nimenea din alte bresle a cumpera şi a lucra şi pentru a le vinde şi a le face neguţătorie, adică nicĭ abagiu, nicĭ braşovénŭ, nicĭ mĭtăsarŭ, nicĭ croitorŭ, nicĭ arménŭ, nicĭ ovreiŭ, nicĭ breslaşŭ slujitorŭ, nicĭ slugĭ, nicĭ altŭ nimenĭ, fără de numaĭ a se strînge, şi de va cumpăra pentru trebuinţa sa a-şĭ face lui-şĭ haine de purtatŭ, iar într'altŭ chipŭ de se va amesteca în brésla ce este a blănarilorŭ şi-lŭ va dovedi chiurciubaşa cu isnafulŭ sĕŭ, să o iée pe sóma Cămăreĭ Domnescĭ acea martă.

11. Ceĭ carĭ vorŭ fi să iasă de pe la stăpânĭ ca să-şĭ deschidă prăvăliĭ să n'aibă voĭe de sine-şĭ fără de voĭa stăpânuluĭ, şi fără de voĭe de la chiurciubaşa şi de la rufetŭ, ca să-lŭ cerce întâiŭ de este vrednicŭ a avea prăvălie şi a se numi meşterŭ şi de şcie meşteşugŭ desĕvĕrşitŭ, iar după ce va lua voĭe şi se va vedea că este destoinicŭ la acésta, să dée întâiŭ talerĭ ḑece la cutie, după cum aŭ fostŭ obiceiulŭ, şi aşa va deschide prăvălie.

12. Ucenicul ŭ să nu fie volnicŭ să iasă de la stăpânŭ până la sorocŭ, cât i va fi tocméla, nicĭ să-lŭ priméscă alt nimenea din rufetulŭ lorŭ, aşişderea şi după ce-şĭ va împlini ucenicia încă să nu fie volnicŭ să iasă, nicĭ să-lŭ priméscă nimenĭ, până nu va sluji şi stăpânuluĭ sĕŭ cu simbrie unŭ anŭ, cum le-aŭ fostŭ obiceiulŭ.

13. Când se va întêmpla a veni cari-va cojocarĭ subţirĭ streinĭ de prin alte părţĭ, să nu fie volnicĭ a deschide prăvăliĭ aicĭ, până nu-şĭ vorŭ lua întâiŭ birŭ aicĭ între ceĭ-l-alţĭ cojocarĭ şi sinetŭ la mână ca şi ceĭ-l-alţĭ, iară după ce-şĭ vorŭ lua birulŭ şi sinetulŭ la mână, de va fi şi vrednicŭ pe deplinŭ, atât cu scirea chiurciubaşiĭ şi a rufetuluĭ, să aibă voĭe a deschide prăvălie, dândŭ şi baniĭ la cutia lorŭ

14. Să aibă chiurciubaşa deîmpreună cu rufetulŭ luĭ purtare de grijă în tótă vremea a cerceta şi a găsi pe toţĭ ceĭ ce vorŭ vrea să mituiască vama Domnéscă dintr'acestŭ rufetŭ alŭ lorŭ, şi pe care va dovedi într'acéstă faptă să aibă a-lŭ da la vel Vameşu ca să-şĭ plătéscă vama obicĭnuită pe deplinŭ, şi încă să i se facă şi certare, ca să fie spre pilda altora.

15. De se va întêmpla vre-unulu din rufetulŭ acesta a muri, atuncĭ sinetulŭ acestuia să aibă chiurciubaşa a-lŭ aduce la Cămară, unde s'aŭ datŭ ca să se ţie, atât condica din hrisovulŭ şi orânduiala rufetuluĭ acestuia catastihŭ de sineturile lorŭ, ca să se scóţă din catastihŭ numele aceluĭ mortŭ, séŭ vreunuia ce aŭ lipsitŭ, şi intrândŭ altulŭ în locŭ din ceĭ ce vorŭ eşi meşterĭ, se va preface sinetulŭ pe numele sĕŭ şi celŭ vechiŭ se va sparge, îndreptânduse şi la catastihŭ asemenea, cum şi alţiĭ ce se vorŭ adăoga după vremĭ la rufetŭ vrednicĭ şi primiţĭ de rufetŭ, arĕtându-se la vel Cămăraşŭ s va trece în catastihŭ şi se va da sinetŭ de la Cămară ca unŭ rufetŭ.

16. Să urmeze şi să păzéscă lucrulŭ, şi măsura blanelorŭ la orĭ-ce felŭ de felurimĭ, după orânduiala ce aŭ fostŭ prin hrisóvele lorŭ, însă blana întrégă de cacomŭ o sută patru-ḑecĭ de tanele, blana întrégă de nurcĭ 70 tanele cu cafalile lorŭ, blana întrégă de singepĭ negri 225 tanele, blana întrégă sîngepĭ de Misirŭ 240 tanele, blană întrégă de sîngepĭ proştĭ 250 tanele, blana întrégă de pântece de vulpe 16 tanele, blana întrégă spinărĭ de vulpe 18 tanele, blana întrégă de carsacĭ 30 tanele, blana întrégă de carsacĭ cu bogazurile lorŭ 90, blana întrégă de dihorĭ pestriţĭ 60, blană întrégă de jderŭ 80 tanele,

www.dacoromanica.ro

pentru vêndarea diferitelor speciĭ de blănĭ. Boierimea, care purta blănile scumpe, era interesată să fixeze asemenea nart.

---

blană întrégă de zardavo pacea 90, misada întrégă pacele de samurŭ o sută-optdecĭ şi douĕ cu şépte făşiĭ, blana întrégă de zardavoleşĭ o sută-douĕ-decĭ, blana întrégă de veveriţĭ 200 tanele, blana de ialangicurĭ 430, blana întrégă de şantrace douĕ-sute cincĭ-decĭ, blana întrégă pântece de sîngepŭ negru 120, blana de răşĭ 60, blana de crocu lungulŭ de palme cincĭ şi jumĕtate, iar în póle de şése palme, asemenea şi blana de hârşiĭ tot acéstă mĕsură să aibă, tóte acestea felurimĭ de blane, nu numaĭ să le aibă a le face pe mĕsura ce poruncimŭ, şi nicĭ putrede să nu fie. séŭ nepotrivite, séŭ necusute bine, şi cumpĕrătorulŭ când va cumpĕra să aibă a le numĕra că de va găsi lipsă din mĕsura acestia şi cât de puţinŭ maĭ mică, să aibă a arĕta la Dumnéluĭ vel Cămăraşŭ, şi acelŭ blănarŭ care a făcutŭ acea blană, întorcêndŭ baniĭ cumpĕrătoruluĭ, să se şi pedepsóscă, iar blănile ce le facŭ micĭ pentru panighirurĭ, de acelea să nu se cuteze nicĭ a vinde aicĭ în ţéră, orĭ de faţă séŭ printr'ascunsŭ, nicĭ în prăvăliĭ să nu se scóţă la vedere acelŭ felŭ de blane micĭ, ci înăuntru în casa luĭ să şi le aibă închise, de unde rădicêndu-le la vremea ce va fi a merge pe la panighirurĭ, şi încărcêndu-le, acolo numaĭ le vorŭ deschide, iară aicĭ orĭ de se va găsi în prăvălia unuia acelŭ felŭ pe blane micĭ, orĭ de se va cuteza să vêndă la cinevaşĭ, nu numaĭ se va lua acea blană pe séma Cămăriĭ Domnescĭ, ci încă acelŭ blănarŭ să se scóţă din rufetŭ, să se pecetluiască prăvălia şi să se şi pedepséscă.

17. Orânduimŭ şi plata lucrătorilorŭ iarăşĭ dupĕ rânduiala hrisovuluĭ ce aŭ avutŭ; însă contăşulŭ de samurŭ şi cuburulŭ cum şi giubelele femeescĭ cum şi cuburulŭ de cacomŭ tal. 3; blana de nurcă şi nafó, tal. 2 cuburulŭ; tătarca de întâia mână, tal. 2, binişulŭ şi giubea de sîngepĭ tal. 1 banĭ 30. Prefacerea mutândŭ blana pe altă faţă, unŭ zlotŭ; tivilichia de cacomŭ unŭ zlotŭ; tivilichia de sîngepŭ séŭ próstă, unŭ talerŭ; tătarca a doua mână, unŭ leŭ şi jumĕtate; deosebitŭ dicemŭ maĭ cu straşnică poruncă pentru preţulŭ a tóte felurimilorŭ de blane câte s'aŭ numitŭ maĭ susŭ, să se feréscă orĭ-care blănarŭ a nu cere preţŭ maĭ multŭ peste ceea ce se cade, dupĕ năravulŭ ce aŭ luatŭ, ci numaĭ cu preţulŭ celŭ dreptŭ să-şĭ vêndă marfa, pentru căcĭ se va face cercetare, şi pe care dintr'ênşiĭ i vomŭ dovedi că aŭ cerutŭ şi aŭ luatŭ preţŭ maĭ multŭ peste ceea ce s'aŭ căutŭ, nu numaĭ că-lŭ va perde ci se va şi pedepsi fórte.

18. Acestea tóte câte orênduimŭ maĭ susŭ pentru numitulŭ rufetŭ straşnicŭ poruncimŭ ca să aibă chiurciubaşa de împreună cu proestiĭ aĭ rufetuluĭ, a le păzi, nu numaĭ eĭ, ci şi pentru toţĭ câţĭ se află în numĕrulŭ rufetuluĭ cu meşteşugŭ, să aibă purtare de grijă în tótă vremea spre a-ĭ cerca ca să le urmeze, ca uniĭ ce aŭ eĭ a rĕspunde şi a da sémă pentru toţĭ ceĭ-l-alţĭ; iară când vre-unulŭ în potriva porunceĭ va urma cevaşĭ, aceĭ proestĭ şi cu chiurciubaşa, ca nisce însuşĭ vinovaţĭ vorŭ avea a se pedepsi şi eĭ fără de a nu avea cuvîntŭ de îndreptare, séŭ să aréte pe acelŭ vinovatŭ spre a rĕmânea eĭ îndreptaţĭ, căcĭ pentru aceea sunt orênduiţĭ proesti, să-şĭ cerce şi să-şĭ povĕţuiască rufetulŭ în tótă vremea, şi ómeniĭ rufetuluĭ să fie aleşĭ şi sciuţĭ, că pentru aceea li s'aŭ făcutŭ de către Domnia mea privilegiŭ cu musadea la câte scriemŭ maĭ susŭ.

19. Câţĭ dară lucréză acestŭ meşteşugŭ şi aŭ sinetURĭ la mânĭ, de meşterĭ,

www.dacoromanica.ro

c) Hrisovulŭ lumînărarilorŭ din 27 Aprilie 1794.[1] Acestŭ actŭ a

---

aceştia aŭ a se cunósce de meşterĭ blănarĭ la rufetŭ şi eĭ aŭ a cunósce de maĭ marele lorŭ şi povăţuitorŭ pe chiurciubaşa a se sci pe sine-şĭ fieş-carele că sunt legaţĭ la rufetŭ şi supuşĭ chiurciubaşiĭ a da ascultare în tótă vremea, iar pe celŭ nesupusŭ să aibă chiurciubaşa a-lŭ arĕta ca să se pedepséscă de către Domnia mea, şi amŭ întăritŭ hrisovulŭ acesta cu însăşĭ iscălitura şi pecetea Domnieĭ mele, şi cu credinţa prea iubiţilorŭ Domnieĭ mele fiĭ, martorĭ fiindŭ şi Dumnélor cinstiţiĭ şi credincioşiĭ boeriĭ veliţĭ aĭ Divannluĭ Domnieĭ mele, şi Ispravnicŭ fiindŭ facereĭ acestuĭ hrisovŭ Panŭ Nicolae Filip. vel Logof. de ţéra de susŭ, scriindu-se hrisovulŭ acesta la alŭ doilea anŭ întru ântêia Domnie a Domnieĭ mele aicĭ în oraşulŭ scaunuluĭ Domnieĭ mele Bucurescĭ lét. 7303, iar de la Domnulŭ şi Mântuitorulŭ nostru Isusŭ Hristosŭ lét. 1794, Martie în douĕ. — De Chiriţă Logof. de Divanŭ.

Cond. XXVI, pag. 211.

1. *Hrisovulŭ lumînărarilorŭ.*

O râvnă de sĕvêrşitŭ avêndŭ Domnia mea de a afla şi a sĕvêrşi tóte mijlóccle câte sunt aducĕtóre folosuluĭ şi îndestulăreĭ a tuturorŭ locuitorilorŭ ţĕreĭ Domnieĭ mele, nu amŭ trecutŭ cu vederea de a face îndreptarea ce s'aŭ cuvenitŭ, şi la câte amŭ vĕḑutŭ curgêndŭ cu neîntocmire şi cu rea orênduială, amŭ înlesnitŭ şi amŭ descoperitŭ tóte aflările câte sunt pricinuitóre de îmbilşugare, şi maĭ multă fericire obşteĭ cu cugetările ce amŭ făcutŭ în ḑi şi în nópte, numaĭ şi numaĭ ca să vedemŭ pe supuşiĭ noştri folosindu-se întru tóte, fieş-care din rodulŭ ostenelilorŭ cu care se silescŭ de a se îndestula; dreptŭ aceea dară între bune orênduelĭ şi întocmirĭ ce amŭ făcutŭ Domnia mea alişverişurilorŭ obşteĭ, vĕḑêndŭ şi negustoria lumînărilorŭ de seŭ ce se vinde aicĭ în oraşulŭ Domnieĭ mele Bucurescĭ pentru trebuinţa noroduluĭ curgêndŭ cu unŭ mijlocŭ fórte neîntocmitŭ, în câtŭ maĭ tot-déuna pricinuia lipsă şi neajungere orăşenilorŭ, alte orĭ şi stenohoria de scumpĕtatea cu care se vindea pentru multele felurimĭ de pricinĭ ce găsea lumînărariĭ, de multe orĭ şi mâhnire la ceĭ maĭ mulţĭ, fiindŭ lumînările próste şi cu alte amestecăturĭ într'ênsele, cum şi Visterieĭ supărare de celea fără de cuvîntŭ cererĭ ce făcea lumînărariĭ, cu a li se face orênduelĭ ca să iée cu cisle de pe la negustoriĭ ceĭ ce strîngŭ de trebuinţa Ţarigraduluĭ, şi acelorŭ neguţătorĭ chederŭ luându-li-se în vreme de trebuinţă marfa ce avea strînsă pentru capanŭ, încât era siliţĭ aceştia de cumpĕra altă marfă, (putemŭ ḑice şi cu maĭ mare preţŭ) să o dée la capanŭ pentru ca să-şĭ îndeplinéscă datoria lorŭ, nefiindŭ îngrijaţĭ din vreme a strînge seŭ şi pentru trebuinţa oraşuluĭ, ca lucru ce nefiindŭ a lorŭ trébă, nu-ĭ silea datoria la acésta, şi aşa cu acestŭ neîntocmitŭ mijlocŭ curgêndŭ acéstă negustorie, de aceea nicĭ odată nu se putea păzi nicĭ hotărîrea preţuluĭ ce se făcea, nicĭ îndestularea orăşenilorŭ, şi tot-déuna necontenite jălbĭ ne vinea pentru acestea pricinĭ; tóte acestea cercetându-le Domnia mea, ca să ne pliroforisimŭ din ce pricină curgŭ şi se urméză, ne-amŭ adeveritŭ că sunt numaĭ şi numaĭ din becisnicia lumînărarilorŭ, nefiindŭ ómenĭ de credinţă şi cu grijă de însuşĭ folosulŭ lorŭ, să-şĭ căpuiască cu sîrguială din vreme de sermaiaua seuluĭ ce arŭ socoti că aŭ trebuinţă, ca să le ajungă peste totŭ anulŭ, ci nădăjduescŭ maĭ multŭ ajutorulŭ ce le face Visteria pentru ca să nu se obidéscă norodulŭ; acum dară

www.dacoromanica.ro

trebuitŭ să fie fostŭ plătitŭ cu sume marĭ de către ceĭ cărora li s'a acordatŭ, căcĭ prin elŭ se substituia o cétă de speculanţĭ la adevĕ-

viindŭ la Domnia mea cu jalbă uniĭ dintr'aceĭ negustorĭ, ce maĭ susŭ s'aŭ ḑisu, şi arĕtândŭ pagube şi supĕrarea ce curge pe totŭ anulŭ tuturorŭ negustorilorŭ pămênteni, ce se negustorescŭ în tótă ţéra Domnieĭ mele, cu cererea acésta ce facŭ pe totŭ anulŭ lumînărariĭ, aŭ cerutŭ de la Domnia mea a se încerca însuşĭ eĭ ca să îndestuleze oraşulŭ Bucurescilorŭ cu lumînărĭ de seŭ, fără de a maĭ supĕra câtuşĭ de câtŭ pe neguţătoriĭ pămênteni cu vre-o cerere de orênduială, de seŭ, ci cu a lorŭ sciinţă să orênduiască ómenĭ de a face lumînărı câte vorŭ fi de trebuinţă oraşuluĭ, peste totŭ anulŭ; a cărora jalbă orênduind-o Domnia mea la Dumnélorŭ veliţiĭ boerĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ mele spre cercetare şi chibzuirea de obşte, unde adunându-se şi toţĭ lumînărariĭ s'aŭ întrebatŭ în douĕ şi treĭ rênduri de voescŭ a ţinea totŭ eĭ lumînările precum le-aŭ avutŭ până acum, şi să păzéscă nartulŭ celŭ hotărîtŭ de la Domnie, lipsindŭ orênduelile de seŭ, şi toţĭ cu unŭ graiŭ aŭ datŭ înaintea Dumnélorŭ hotărîtŭ rĕspunsŭ, că nu le dă mâna; aşa dară primindu-se şi găsindu-se cu cale cererea negustorilorŭ, aŭ făcutŭ anaforaua către Domnia mea, arĕtându-ne că este de folosulŭ obşteĭ cererea ce facŭ numiţiĭ neguţătorĭ, care anafora amŭ întărit-o şi Domnia mea cu acestŭ şartŭ, spre a lipsi adecă orênduelile de seŭ, fiindŭ cunoscută greutatea ce se pricinuia dintr'acésta, şi a se păzi buna orênduială, curăţenia şi dreptatea politieĭ, de obşte, amŭ datŭ asupra neguţătorilorŭ lumînările de seŭ cu acestea maĭ josŭ numite ponturĭ.

1. Neguţătoriĭ aceştia câţĭ iaŭ asupra lorŭ lumînările de seŭ, să li se scrie numele în condica Visterieĭ, spre a fi sciuţĭ şi chezaşĭ unulŭ pe altulŭ, ca să şcie fieş-carele în parte-şĭ, că la vre-o întêmplare împotrivă aŭ a rĕspunde nu numaĭ pentru sineşĭ, ci şi pentru toţĭ.

2. Nimenea altulŭ afară dintr'aceştĭ neguţătorĭ să nu fie volnicŭ, nicĭ să lucreze, nicĭ să vînḑă lumînărĭ de seŭ, fără numaĭ ómeniĭ ce vorŭ fi orênduiţĭ de eĭ, cu preţulŭ ce s'aŭ hotărîtŭ de către Domnia mea, po parale 23 ocaua, până la sfârşitulŭ anuluĭ următorŭ, şi atât la începutulŭ anului viitorŭ 1795 cât şi la alţĭ anĭ înainte, să urmeze preţulu lumînărilorŭ după *ceşniu* ce se va face atuncĭ, pe totŭ anulŭ, şi după nartulŭ ce se va da de la Domnia mea; şi apururea sa grijască a fi îndestulare de lumînărĭ, lucrate bine, curatŭ fără de alte amestecăturĭ, şi fără de nicĭ o lipsă la dramurĭ, iarŭ care altul se va vedi lucrândŭ lumînărĭ de faţă séŭ prin taină, va fi sub pedépsa Domnieĭ mele, ca unŭ nesupusŭ porunceĭ şi hotărîreĭ Domnieĭ mele.

3. Pentru ca să lipséscă primejdia şi putórea din oraşŭ, să aibă a-şĭ face o cherhanea la unŭ locŭ depărtatŭ de târgŭ, cu a lorŭ cheltuială, unde acolo să aibă a se lucra lumînările şi să se aducă făcute gata în târgu, unde să fie prăvăliĭ câte vorŭ trebui din destulŭ, spre ajungerea şi nediscolia depărtăreĭ norodului; iar înlăuntrul politieĭ să nu lucreze lumînărĭ.

4. Seulŭ de la măcelariĭ pămênteni ce taie vite aicĭ în oraşulŭ Bucurescilorŭ, să aibă a lua eĭ tot-déuna cu riza-pazarŭ, şi din mardaua acestuĭ seŭ ce rĕmâne, să aibă voie a lucra şi săpunŭ de ţéră după cum lucraŭ şi ceĭ-l-alţĭ lumînărarĭ până acum, ca să nu se păgubéscă.

5. Fiind-că numiţiĭ neguţătorĭ aŭ cheltuială la făcutulŭ cherhanaleĭ şi la alte trebuincióse, acum, carĭ şi prin alŭ doilea jalbă ce aŭ datŭ, arĕtară că după nartulŭ ce li s'aŭ datŭ într'acestŭ următorŭ anŭ nu potŭ avea nicĭ unŭ

www.dacoromanica.ro

ratulŭ rufetŭ alŭ lumînărarilorŭ; sub cuvinte închipuite se face o adevĕrată espropiare a adevĕraţilorŭ meşterĭ, până şi de prăvăliile lorŭ!

câştigŭ, osărduindu-se numaĭ pentru folosulŭ de obşte, pentru acea dară ca să li se păzéscă acéstă hotărîre, şi să fie şi eĭ odihniţĭ şi bine nădăjduiţĭ la acésta, şi spre a griji pururea, din vreme, de îndestularea politieĭ, amŭ bine-voitŭ Domnia mea de le-amŭ datŭ şi acestŭ Domnesculŭ nostru hrisovŭ de întărirea acesteĭ Epistăsiĭ, ce amŭ datŭ asupra lorŭ, spre a li se urma şi spre a li se păzi.

6. Iară când vorŭ *pretenderisi* alţiĭ de a primi Epistasia acésta, să fie datorĭ de a le plăti acestora tótă cheltuiala ce vorŭ face pentru acéstă cherhanea. până la isprăvirea eĭ, după catastihulŭ ce vorŭ arĕta, şi după preţuirea ce se va face de Maĭmar-başa şi de alţĭ meşterĭ cu pracsis, cum şi a se da lucrurile ce se va găsi într'ênsa, luându-le să aibă a le plăti.

7. Când până la douĭ anĭ de când aŭ luatŭ aceştia Epistasia acésta, vorŭ cănta alţiĭ a pretenderisi Epistasia acésta, pentru câtă pagubă li se va întêmpla acestora, căcĭ fără de veste aŭ luatŭ acéstă Epistasie şi aŭ luatŭ marfă cum aŭ pututŭ găsi, atuncĭ să fie datorĭ aceia a le împlini tótă pagnba, care pagubă, ce vorŭ arĕta, să fie teorisită de negustorĭ ómenĭ cinstiţĭ şi cu pracsis de acéstă Epistasie; iar când după douĭ anĭ li se va lua de la mână acestora, n'aŭ a pretenderisi pagubă.

8. Asemenea şi câtă marfă de seŭ se va găsi strînsă atuncĭ de aceştĭ epistaţĭ pentru făcutulŭ lumînărilorŭ, să fie datorĭ aceia a primi cu banĭ gata, cum şi dobânda banilorŭ de când arŭ fi cumpĕratŭ aceştĭ epistaţĭ seulŭ ce se va găsi atuncĭ, asemenea să fie datorĭ aceia ce vorŭ pretendirisi a lua Epistasia acésta, să le rĕspundă până la unŭ banŭ, fiind-că şi lumînărarilorŭ celorŭ vechĭ când li s'aŭ luatŭ acéstă epistasie de asupra lorŭ, atât marfa de seŭ ce s'aŭ găsitŭ la dênşiĭ, le-aŭ rĕspuns-o în bauĭ gata aceştĭ epistaţĭ, cât şi dobânda banilorŭ de când aŭ fostŭ cumpĕratŭ marfa ce s'aŭ găsitŭ la dênşiĭ.

9. Să aibă aceştĭ epistaţĭ a-şĭ găsi linde douĕ-ḑecĭ pentru trebuinţa lucruluĭ la cherhana, ómenĭ streinĭ şi fără de pricină de dajdie, a cărora cercetare să se facă înaintea Dumnéluĭ Vistierulŭ şi înaintea Dumnéluĭ vel Vornicŭ alŭ politieĭ Bucurescilorŭ şi fiindŭ străinĭ, fără de pricină de dajdie, să se aşeḑe în catastihu Vistierieĭ cu dajdia lorŭ de linde po talerĭ 10 pe anŭ, carĭ banĭ să-ĭ rĕspunḑă aceştĭ epistaţĭ la Visterie; decĭ să fie datorĭ numiţiĭ epistaţĭ a urma ponturilorŭ cu carĭ sunt legaţĭ, pentru că orĭ-ce întêmplare de cusurŭ va fi, verĭ lipsă de lumînărĭ, verĭ a nu fi lucrate curatŭ şi întocmaĭ la dramurĭ, atuncĭ ca uniĭ ce însuşĭ după a lorŭ cerere şi *siguraţie* ce aŭ datŭ Domnieĭ mele, şi aŭ luatŭ de asupra lumînărarilorŭ acestŭ alişverişŭ vechiŭ şi s'aŭ datŭ asupra lorŭ pentru folosulŭ de obşte, se vorŭ osândi şi se vorŭ pedepsi. Poruncimŭ Domnia mea şi Dumitale vel Agă, să grijescĭ, ca să se urmeze şi să se păzéscă acestea precum poruncimŭ maĭ sus; şi amŭ întăritŭ hrisovulŭ acesta cu însăşĭ Domnésca nóstră iscălitură şi pecete, martorĭ fiindŭ şi prea iubiţiĭ Domnieĭ mele fiĭ: Costandinŭ Vvd. Dumitraşco Vvd. Nicolae Vvd. Gheorghie Vvd. i pe Dumnélorŭ cinstiţĭ şi credincioşiĭ boerĭ veliţĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ mele: Pan-Dumitraşco Racoviţă vel Banŭ. Ienache Moruzi vel Vist. Manolache Brâncovénu vel Vorn. de ţéra de susŭ. Costache Ghica vel Vornicŭ de ţéra de josŭ. Lucache vel Post. Hangerliŭ vel Comisŭ, Alexandru Văcărescu vel Clucerŭ. Iónŭ Comănénu vel Păhar. Grigorie Bălénu vel Stoln. Iordache vel Slugerŭ. Dumitrache Costandache vel Pit. şi Ispravnicŭ Nicolae Filipescu vel Logof. de

www.dacoromanica.ro

d) Hrisovulŭ bărbierilorŭ din Bucurescĭ, de la 22 Martie 1793. [1]

ţóra de susŭ; şi s'aŭ scrisŭ hrisovulŭ acesta la alŭ doilea anŭ dintru întêea Domnie a Domnieĭ nóstre, aicĭ în scannulŭ Domnieĭ mele Bucurescĭ, la aniĭ de la facerea lumeĭ 7302, iară de la nascerea Domnuluĭ Dumnedeuluĭ şi mântuitorulŭ nostru Isusŭ Hristosŭ, lót 1794 Aprilŭ 27, de Iónŭ biv. 3-lea Logof.

Cod. XXVI, pag. 214.

1. *Hrisovulŭ bărbierilorŭ din Bucurescĭ.*

Fiind-că rufetulŭ bărbierilorŭ meşterĭ, carĭ locuescŭ aicĭ în oraşulŭ Domnieĭ mele Bucurescĭ, aŭ avutŭ obiceiurile şi aşedămênturile ce se cuprindŭ maĭ jos, incă de maĭ nainte din vechime, aşişderea aŭ avutŭ şi proto-meşterŭ maĭ mare peste dênşiĭ, adică staroste pentru purtare de grijă şi chivernisirea rufetuluĭ lorŭ, carĭ obiceiurĭ cerêndŭ a li se întări şi acum de către Domnia moa, după ce ne-amŭ pliroforisitŭ întâiŭ, că le-aŭ avutŭ acestea, şi amu vedutŭ înşine la mâna lorŭ hrisovulŭ Domnieĭ sale fratelui Mihaiŭ Vodă Suţulŭ dintr'a doua Domnie cŭ lót . . . . . căruia i-amŭ datŭ Domnia mea acestŭ hrisovŭ alŭ Domnieĭ mele ca să aibă a fi staroste şi purtătorŭ de grijă peste toţĭ bărbieriĭ de aicĭ şi elŭ împreună cu şése epitropĭ meşterĭ aĭ bresleĭ aceştia maĭ bătrânĭ şi maĭ de cinste aĭ loriĭ ce vorŭ fi, să păzéscă orânduiala ce aŭ între eĭ, adecă: 1. Toţĭ câţĭ lucréză meşteşugulŭ acesta aicĭ în Bucurescĭ, orĭ pământenĭ sóŭ străinĭ, din orĭ-ce parte arŭ fi venitŭ, séŭ călăraşŭ, dorobanţŭ, sêrbŭ séŭ orĭ-ce felŭ de slujitorŭ arŭ fi, să aibă a asculta de starostea şi de aceĭ 6 epitropĭ la celea ce va povĕţui pentru ale meşteşuguluĭ lorŭ. 2. Pentru ucenicĭ când vorŭ vrea să iasă de pe la meşterĭ, să fie datorĭ a da de şcire starosteĭ şi epitropilorŭ, ca prin scirea şi voĭa lorŭ să iasă, iar de sineşĭ să nu fie volnicĭ, nicĭ vre-unulŭ din meşterĭ să nu îndrăznéscă a lua uceniculŭ altuia. 3. Când se va întêmpla vre-o greşélă să facă vre-unŭ bărbierŭ de a nu lucra bine, orĭ de a nu păzi Dumineca, séŭ alte sĕrbătorĭ, sóŭ judecată să aibă unulŭ cu altulŭ pentru ale meşteşuguluĭ lorŭ, să nu fie volnicŭ boerulŭ mare Aga séŭ alţĭ zabiţĭ a-ĭ judeca, fără numaĭ starostea împreună cu epitropiĭ să-ĭ judece şi să îndrepteze după obiceiulŭ lorŭ, cercetândŭ şi dojănindu-ĭ după vina lorŭ ce vorŭ face. 4. Până nu-şĭ vorŭ deschide meşteriĭ ceĭ maĭ de cinste prăvăliile lorŭ, să nu aibă voĭe ceĭ-l-alţĭ bărbierĭ a deschide. 5. Pentru cutia de milosteniĭ ce aŭ avutŭ obiceiŭ a ţinea brésla acésta, să se iée de la tot meşterulŭ din Duminică în Duminică banĭ treĭ, i de calfă banĭ câte douĭ, dândŭ aceştĭ banĭ orĭ-cine arŭ lucra meşteşugulŭ acesta, şi să se strîngă în cutie la starostea, care cutie să se ţie pecetluită, atât de starostea cât şi de epitropĭ, cu peceţiile lorŭ şi să se păzéscă peste tot anulŭ, ca dintr'aceĭ banĭ să se cheltuiască la prazniculŭ prapadómneĭ Paraschiviĭ ce prăznuescŭ eĭ, i la mórtea vre-unuĭ meşterŭ din brésla lorŭ, ce nu va avea cu ce să-ĭ facă trebuinciósele îngropăreĭ şi ale pomenireĭ, dintr'aceĭ banĭ să slujéscă şi să-ĭ facă pomenirile lorŭ, cum şi de va remânea vre-unŭ meşterŭ de aĭ lorŭ la slăbiciune şi la sărăcie din bólă, séŭ din altă întêmplare, iarăşĭ dintr'aceĭ banĭ să se ajutoreze cu ceea-ce va fi cu cale, dupe starea lui; pentru care aceste cheltuelĭ când se va întêmpla trebuinţă a se face, cu toţiĭ de împreună să deschidă cutia, şi cu sfatŭ de obşte alŭ epitropilorŭ să se cheltuiască, şi atât din baniĭ ce vorŭ strînge la cutie, cât şi cheltuiala ce se va face la acele maĭ sus arĕtate, în toţĭ aniĭ să aibă starostea a-şĭ da

www.dacoromanica.ro

e) Hrisovulŭ croitorilorŭ, tot din 22 Martie 1793. [1]

socotéla înaintea acelorŭ 6 epitropĭ, ca să i se cunóscă de-ĭ este slujba cu credinţă séŭ nu? Decĭ amŭ întăritŭ Domnia mea hrisovulŭ acesta cu însăşĭ iscălitura şi pecetea Domnieĭ mele, ca să se urmeze precum poruncimŭ maĭ susŭ, şi s'aŭ scrisŭ hrisovulŭ acesta la anulŭ 1793 Mart. 22. aicĭ în oraşulŭ Domnieĭ mele Bucurescĭ.

Cod. XXVI, pag. 6.

1. *Hrisovulŭ croitorilorŭ.*

Intr'acelea-l-alte rufeturĭ trebuincióse obşteĭ, fiindŭ şi brésla croitorilorŭ cu cale de a se pune la orênduiala lorŭ, spre a-şĭ avea privileghiurile celoa cuviincióse, orênduitu-s'aŭ de către Domnia sa fratele nostru Domnŭ Ipsilante Vodă, cu jalba ce aŭ fostŭ datŭ Domnieĭ sale, la D-lorŭ boeriĭ epitropĭ aĭ obşteĭ de le-aŭ cercetatŭ orênduiala şi obiceiurile lorŭ, spre a li se întări colea cu cale; unde maĭ ântêiŭ fácêndu-li-se căutare de câţĭ sunt bunĭ meşterĭ, s'aŭ alesŭ într'acea vreme 30 şi trecêndu-li-se numele lorŭ în condica rufeturilorŭ li s'aŭ datŭ pecetluiturile gospod *tipărite* pe chipulŭ lorŭ; dupĕ acésta apoĭ s'aŭ cercetatŭ ce obiceiŭ anume aŭ avutŭ rufetulŭ acesta? şi măcar că hrisóvele Domnescĭ ce aŭ avutŭ rufetulŭ acesta maĭ nainte, aŭ arĕtatŭ că s'aŭ rĕpusŭ în vremea răzmirăţeĭ, dară arĕtându-se numele cererilorŭ lorŭ, carĭ ḑicŭ că aŭ avutŭ obiceiŭ, şi cercetându-se câte s'aŭ găsitŭ cu cale şi li s'aŭ urmatu şi li s'aŭ păzitŭ şi maĭ nainte, arĕtându-le D-lorŭ boerĭ epitropĭ prin anaforaoa D-lorŭ Domnieĭ sale, le-aŭ întăritŭ Domnia sa prin hrisovulu Domnieĭ sale celŭ vĕḑumŭ, cu lét 1781, Decem. 10, ca să li se urmeze; care orênduială şi obiceiurĭ ce aŭ avutŭ acéstă bréslă le-aŭ întăritŭ în urmă şi rĕposatulŭ Domnulŭ Nicolae Costandinŭ Caragea Voivodŭ, prin cărţile Domnieĭ séle, ce le-amŭ vĕḑutŭ Domnia mea la mânile lorŭ. Decĭ învrednicindu-ne Domnulŭ Dumneḑeŭ şi pe noĭ cu Domnia acesteĭ pravoslavnice ţĕrĭ Românescĭ, şi cerêndŭ brésla acésta întărire şi de la Domnia mea, iată şi Domnia mea întărimŭ şi înnoimŭ orênduiala şi obiceiurile ce aŭ avutŭ, ca să li se păzéscă nestrămutatŭ întocmaĭ, dupĕ cum se cuprinde maĭ josŭ într'acestŭ Domnescul nostru hrisovŭ, precum li s'aŭ întăritŭ şi li s'aŭ păzitŭ şi maĭ nainte, adecă: 1. Nimenea din alte rufeturĭ să nu fie volnicŭ a lucra meşteşugulŭ croitorieĭ, adică să croiască, séŭ să cósă materiĭ cu firŭ, i alte cumaşurĭ, orĭ câte sunt de mătasă, i de bogasie, i alagele, i de postavŭ bunŭ, afară numaĭ din postavŭ de ţéră, ce lucróză rufetulŭ şalvaragiilorŭ făcêndu-le haine şi le vêndŭ, şi afară de rufetulŭ abagiilorŭ, carĭ aŭ a lucra numaĭ marfă de aba, cum şi zăbunariĭ carĭ aŭ a face numaĭ haine de bumbacŭ, iară tóte celoa-l-alte felurimĭ de haine numaĭ de rufetulŭ croitorilorŭ să se lucreze. — 2. Lêngă Târzi-Başa să fie patru meşterĭ din ceĭ maĭ aleşĭ aĭ rufetuluĭ, numindu-se epitropĭ aĭ bresleĭ croitorilorŭ, ca să caute socotelile şi judecăţile ce se va întêmpla a avea între dênşiĭ pentru ale meşteşuguluĭ lorŭ, şi Târzi-başa fără de scirea epitropilorŭ să nu fie volnicŭ a isbrăni séŭ a cerceta pe cine-vaşĭ cu bătaĭe, cum şi pe ceĭ ce vorŭ cădea în vre-o greşélă pentru ale meşteşuguluĭ lorŭ, iarăşĭ să nu aibă voĭe a-lŭ sloboḑi fără de scirea epitropilorŭ. — 3. Iar Târzi-başa cu aceĭ ḑişĭ epitropĭ să ţie cutie de milostenie, precum şi din vechime aŭ avutŭ, puindŭ fiesce-care meşterŭ pe sĕptĕmână o para, şi să ţie catastihŭ curatŭ, atât de

www.dacoromanica.ro

f) Hrisovulŭ rufetului cojocarilorŭ subţirĭ, din 29 Ianuarie 1795,

venitŭ cătŭ şi de cheltuiala pe anume, şi acea milostenie ce o vorŭ face din cutie să se urmeze darea cu obştesculŭ sfatŭ, unde vorŭ găsi cu cale acolo să dée.—4. Să ţie rufetulŭ unŭ cóuşŭ, carele să aibă putere prin volnicia Târzi-başeĭ şi a celorŭ patru epitropĭ aĭ bresleĭ lorŭ spre a duce la judecată pe ceĭ ce vorŭ avea pricinĭ de ale meşteşuguluĭ lorŭ, cum şi socotelĭ. — 5. Nicĭ unŭ croitorŭ să nu deschidă prăvălie fără de scirea şi *longe* rufetuluĭ lorŭ, însă şi pe celŭ ce-lŭ vorŭ alege de meşterŭ ântêiŭ să i se trócă numele în condică şi luându-şĭ pecetluitulŭ Domnescŭ, lasă să fie volnicŭ să deschidă prăvălie, şi unulŭ ca acela să pue la cutia rufetuluĭ talerĭ cincĭ şi jumĕtate, dândŭ şi Târzi-başeĭ pentru havaetulŭ luĭ talerĭ 2 $^1/_2$ banĭ 30, afară numaĭ de feciorulŭ de meşterŭ ce va rĕmânea în loculŭ tătâne-seŭ meşterŭ, acela să nu se pue a da nicĭ la o parte nicĭ la alta, ci să urmeze a pune şi elŭ parana pe sĕptĕmână la cutie cum aŭ pusŭ tată-sĕŭ. 6. Ucenicii să aibă a sluji spre buna învĕţătură a meşteşuguluĭ, dupŏ zapisulŭ şi tocméla ce vorŭ face cu meşteriĭ, stândŭ până la sorocŭ totŭ la mâna aceluiaşĭ stăpânŭ, iar să nu se prefacă din meşterŭ în meşterŭ, cum şi toţĭ meşteriĭ să se feréscă de a lua orĭ primi ucenicilŭ altuia, purtândŭ grijă stăpânulŭ ucenicilorŭ cu silinţă spre a învĕţa meşteşugulŭ desăvârşitŭ, dupĕ soroculŭ ce-şĭ vorŭ pune cu părinţiĭ copiilorŭ, iar neînvĕţându-ĭ desevârşitŭ să dée glóbă la cutie talerĭ ḑece. — 7. Ucenicilŭ dupĕ ce va eşi din ucenicie să şadă unŭ anŭ totŭ la mâna aceluiaşĭ meşterŭ care l'aŭ învĕţatŭ meşteşugulŭ, plătindŭ stăpânulŭ sĕŭ simbrie precumŭ se va găsi cu cale de către Târzi-başa şi aceĭ epitropĭ aĭ rufetuluĭ. — 8. Călfile, başcaliiĭ ce vorŭ lucra haine cu plată în prăvăliĭ, şi întru a cărora nădejde stăpâniĭ dugheniloru croescŭ muşteriilorŭ haine din destulŭ, iar la vreme dupĕ ce se prefacŭ la alţiĭ îĭ lasă în necazŭ, de aceea să nu fie sloboḑĭ a eşi de la acelŭ meşterŭ până se va cerceta de Terzi-başa şi de epitropiĭ rufetuluĭ, pricina şi sfârşitulŭ eşireĭ, iară într'altŭ chipŭ să nu-lŭ priméscă, cum şi ceĭ-l-alţĭ meşterĭ să nu-ĭ priméscă fără de dovadă, că orĭ prin voia, séŭ prin scirea rufetuluĭ aŭ eşitŭ. Lângă acestea aŭ maĭ fostŭ cerutŭ croitoriĭ, ca pravăliaşiĭ cărora le este alişverişulŭ cu alte felurĭ de mărfurĭ să fie numaĭ de acelŭ alŭ lorŭ alişverişŭ, căcĭ lăcomindŭ, croescŭ şi facŭ haine gata de le vîndŭ prin prăvăliele lorŭ; asemenea şi telaliĭ cărora acóst'a le este hrana cu haine gata date de obşte, să se ţie numaĭ de acelŭ alişverişŭ alŭ mezatuluĭ, iar să nu croiască nicĭ să cósă din bucată, măcar ce felŭ de materie va fi; însă fiind-că norodulŭ de pe afară viindŭ la oraşŭ spre îmbrăcăminte nu se potŭ zĕbovi cu aşteptare pe la croitorĭ, trebue dar ca pe lângă celea gata haine vechĭ ce ţinŭ telaliĭ, să facă şi rufetulŭ croitorilorŭ pururea de totŭ felulŭ de haine trebuincióse ţĕranilorŭ i căletorilorŭ, cum aşa s'aŭ prinsŭ croitoriĭ înaintea boerilorŭ epitropĭ, când prin cercetare li s'aŭ făcutŭ hrisovŭ pe obiceiurile lorŭ, cum că vorŭ urma şi păzi eĭ acéstă legătură, cu dreptate ca să se zătignéscă prăvălieşiĭ ceĭ ce ţinŭ marfă, spre osebitŭ chiarul lor, ca într'acestŭ chipŭ să se pótă hrăni şi acestŭ rufetŭ prin ostenóla aculuĭ, păzindŭ şi nartulŭ cusutuluĭ dupĕ felurimele hainelorŭ ce vorŭ croi; dreptŭ acea ca să li se păzéscă tóte maĭ susŭ numitele privilegiurĭ nestrămutate, le-amŭ datŭ acestŭ Domnesculŭ nostru hrisovŭ, întăritŭ cu însăşĭ credinţa Domnieĭ mele Io Alexandru Costandinŭ Moruzi Voivodŭ, şi cu a prea iubiţilorŭ Domnieĭ mele fiĭ: Costandinŭ Vodă, Nicolae Vodă, martorĭ puindŭ şi pe Dumnélorŭ cinstiţiĭ şi credincioşiĭ boeriĭ Domnieĭ mele ceĭ marĭ aĭ Divanuluĭ

www.dacoromanica.ro

care în fórte puţinu diferă de hrisovulŭ ce li s'a datŭ deja în Martŭ 1794. Dămŭ în notă numaĭ articolele diferitóre.[1]

Domnieĭ mele: Pan Nicolae Brâncovénulŭ vel Vist., Pau Dumitrascu Racoviţá vel Banŭ, Pan Ienache Văcăresculŭ vel Vorn. de ţéra de josŭ, Pan Manolache Creţulescu vel Vorn. alŭ treilea, Pan Nicolae Filipescu vel Vorn. al patrulea, Pan Costache Ghica vel Log. de ţéra de susŭ, Pan Scarlatŭ Ghica vel Log. de ţéra de josŭ, Pan Nicolae Hangeriiŭ vel Hatm., Pan Dumitrache Manu vel Postelnicŭ, Pan Isacŭ Raletŭ vel Clucerŭ, Pan Dumitrache Sch na vel Comis., Pan .... vel Pah., Pan .... vel Stolnicŭ, Pan Dumitrache Costandache vel Pit. şi Ispravnicŭ, Pau Costache Ghica vel Log. de ţéra de susŭ; scriindu-se hrisovulŭ acesta aicĭ în oraşulŭ scaunuluĭ Domnieĭ mele Bucurescĭ, la anulŭ de la facerea lumeĭ lót 7301, iarŭ de la Domnulŭ şi Mântuitorulŭ nostru Isusŭ Hristosu lót 1793 Martie 22. — De Oniţă Rafailă biv. 3-lea Logf.

Cod. XXVI, pag. 7.

15. De se va întâmpla vre-unulŭ din rufetulŭ acesta a muri, atuncĭ să aĭbă chiurciubaşa a da în şcire la Dumnéluĭ vel Cămăraşŭ, unde s'aŭ datŭ ca să se ţie atât condica de hrisovulŭ şi orênduiala rufetuluĭ acestuia, cât şi catastihulŭ de numele lorŭ, ca să se scóţă din catastihŭ numele aceluĭ mortŭ; séŭ a vre-unuia ce aŭ lipsitŭ, şi intrândŭ altulŭ în locŭ de ceĭ ce vorŭ eşi meşterĭ, iarăş să aréte la D-luĭ vel Cămăraşŭ, ca să se îndrepteze la catastihŭ; asemenea şi alţiĭ ce se vorŭ adăoga dupĕ vremurĭ la rufetŭ vrednicĭ, şi primiţĭ de rufetŭ, aretându-se la vel Cămăraşŭ se va trece în catastihŭ.

16. Să urmeze şi să păzéscă lucrulŭ şi mĕsura blanelorŭ la orĭ ce felŭ de felurimĭ dupe orênduiala ce aŭ fostŭ priu hrisóvele lorŭ; însă blană întrégă de *cacomŭ*, o sută patru-ḑecĭ de tanele; blana întrégă de sîngepĭ negri, douĕ sute douĕ-ḑecĭ şi cincĭ tanele; blana întrégă de nurcĭ, şépte-ḑecĭ tanele cu cafalele lorŭ; blana întrégă de singepĭ de Sibirŭ, douĕ sute patru-ḑecĭ tanele; blana întrégă de sîngepĭ proştĭ, douĕ sute cincĭ-ḑecĭ tanele; blana întrégă de pântece de vulpe şaĭ-spre-ḑece tanele; blana întrégă spinărĭ de vulpe, optŭ-spre-ḑece tanele: blana întrégă de carsacĭ, treĭ-ḑecĭ tanele; blana întrégă de carsacĭ cu bogazurile lorŭ, noue-ḑecĭ; blana întrégă de dihorĭ pestriţi, şaĭ-ḑecĭ; blana întrégă jderŭ, optŭ-ḑecĭ tanele; blana întrégă de zardavo pacé nouĕ-ḑecĭ; misada întrégă pacele de samurŭ, o sută optŭ-ḑecĭ şi douĕ, cu şépte faschiĭ; blana întrégă de zardavolenĭ, o sută douĕ-ḑecĭ; blana de răşĭ, şéĭ-ḑecĭ; blana de crocŭ lungă de palme cincĭ şi jumĕtate, iară póla de şése palme; blana întrégă de veveriţă, douĕ sute tanele; blana de jalanficurĭ .... treĭ-ḑecĭ, blană întrégă de satragea, douĕ sute cincĭ-ḑecĭ; blană întrégă pântece de sîngepĭ negri, o sută doue-ḑecĭ; asemenea şi blana de hârşie totŭ acéstă mĕsură să aibă, tóte acestea felurimĭ de blane, nu numaĭ să aibă a le face pe numerulŭ ce poruncimŭ, ci şi marĭ să fie dupĕ mĕsura cea cuviinciósă, cum nicĭ putrede să nu fie, séŭ nepotrivite, séŭ necusute bine, căcĭ dovedindu-se cojocariĭ în vre-unŭ felŭ de vicleşugŭ se vorŭ pedepsi, şi celŭ ce va cumpĕra, sà aibă a le numera, ca de va găsi lipsă din mĕsura acésta, şi câtŭ de puţinŭ maĭ mică, să aibă a arĕta la Dumnéluĭ Cămăraşŭ, şi acelŭ blănarŭ care aŭ făcutŭ acea blană, întorcêndŭ baniĭ cumpĕrătoruluĭ, să se şi pedepsóscă, cum şi blanele ce le facŭ micĭ pentru panighirurĭ, să fie volnicĭ a le vinde şi aicĭ, însă dupà preţulŭ lorŭ.

www.dacoromanica.ro

g) Hrisovulŭ rufetuluĭ zăbunarilorŭ, din 6 Iunie 1793. [1]

Art. 18. Şi aniĭ întăritŭ hrisovulŭ acesta cu însuşĭ iscălitura şi pecetea Domnieĭ mele, şi cu credinţa prea iubiţilorŭ Domnieĭ mele fiĭ: Costandinŭ Vvd., Dumitraşco Vvd., Nicolae Vvd., Gheorghe Vvd., martorĭ fiindŭ şi D-lorŭ cinstiţii şi credincioşĭ boeriĭ veliţĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ mele: Pan Nicolae Brâncovénu vel Ban, Ianache Văcărescu vel Vist., Manolache Brâncovénu vel Vorn. de ţéra de susŭ, Costandinŭ Caragea vel Hatm., Dumitrache Manu vel Spăt., Nicolae Filipescu vel Log. de ţéra de susŭ, Costache Ghica vel Vorn. de ţéra de josŭ, Radu Slătinénu Vorn., Manolache Grădişténu vel Vorn., Costache Ştirbeiŭ vel Log. de ţéra de josŭ, Lucache vel Post., Dumitrache Hangerliu vel Comis. Dumitraşco Racoviţă vel Clucerŭ, Iordache vel Pahar., Grigorie Bălénu vel Stol., Iordache vel Slujer, Grigorie vel Pit. şi Ispravnicŭ, Nicolae Filipescu vel Log., şi s'aŭ scrisŭ hrisovulŭ acesta la alŭ treilea anu ântêia Domnie a Domnieĭ mele, aicĭ în oraşulŭ scaunuluĭ Domnieĭ mele Bucurescĭ, la aniĭ de la zidirea lumeĭ 7303, iară de la Domnulŭ nostru Isusŭ Hristosŭ 1795, Ianuarie 30, de Răducanu Poienaru biv. 3-lea Logof. Condicarŭ.

Cod. XXVI, pag. 214.

1. *Cartea rufetuluĭ zabunarilorŭ*

Zem. Vlahscoie. Fiind-că rufetulŭ zabunarilorŭ pămêntenĭ de aicĭ din oraşulŭ Domnieĭ mele Bucurescĭ, aŭ avutŭ privileghiulŭ ce se cuprinde maĭ josŭ, atât de la alţĭ fraţĭ Domnĭ, i de la Domnia sa fratele Domnŭ Mihaiŭ Vodă Suţulŭ, prin cartea Domnieĭ sale ce o vĕḑumŭ, cu lĕtŭ 1785 Maiŭ 2, ca la meşteşugulŭ zăbunărieĭ, care este orĭ-ce să împle cu bumbacŭ şi cu lână, atât altŭ rufetŭ să nu se amestece a lucra, cât nicĭ arménŭ, nicĭ giurgiuvanŭ, nicĭ croitorŭ, nimenea să nu cuteze a se amesteca şi a lucra meşteşugulŭ zăbunarilorŭ, fără de numaĭ eĭ să-lŭ lucreze şi să vênḑă marfă de zăbunărie şi aicĭ în Bucurescĭ şi pe la têrgurite de pe afară, adică antiree voinicescĭ şi zăbune femeescĭ si copilărescĭ şi alt-felŭ de zăbune marĭ, şi orĭ-ce lucru se împle cu bumbacŭ séŭ cu lână; numaĭ şi eĭ să fie datorĭ ca apururea să aibă haine făcute gata spre vênḑare şi îndestularea ţerauilorŭ ce vinŭ de pe afară, cari nu se potŭ zabovi cu aşteptarea până se va face haina; şi aşa tot lucrulŭ zăbunărieĭ, numaĭ eĭ să-lŭ lucreze, iar la meşteşugulŭ altorŭ rufeturĭ să nu se amestece şi pentru căcĭ pentru altŭ rufetŭ va avea acestŭ felŭ de marfă, să aibă numiţiĭ zăbunarĭ volnicie, ca orĭ să le pue sorocŭ ca să şi le vênḑă, séŭ eĭ să le cumpere cu banĭ, aŭ cerutŭ de la Domnia mea întarirea privileghiuluĭ ce aŭ, care privileghiu nu numaĭ îlŭ vroimŭ Domnia mea ca să li se urmeze întocmaĭ, după cum se cuprinde maĭ susŭ, ci încă după cererea lorŭ, ce prin jalbă aŭ făcutŭ Domnieĭ mele, le orânduimŭ ca să aibă staroste pe . . . . . ce însuşĭ după alegerea a tot rufetuluĭ lorŭ, s'aŭ orânduitŭ a-le fi staroste, carele împreună cu ceĭ maĭ fruntaşĭ să aibă a căuta pricinele ce se vorŭ întêmpla între dênşiĭ de ale meşteşuguluĭ lorŭ, cu drĕptă şi cu bună orânduială, după obiceiulŭ meşteşuguluĭ lorŭ; să ţie şi cutie, în care să se pue de meşterŭ şi calfă pe fie-care sĕptĕmână câte o para, cum şi cel care se va dovedi în vină cu stricarea vre-unuĭ lucru, seŭ va călca legătura bresleĭ a lucra la prăvălieşĭ, să dée la cutie câte tal. treĭ, iar alŭ doilea când se va prinde în vină să i se îndoiască darea; celŭ ce va deschide prăvălie să dée tal. cincĭ; care acestŭ venitŭ de cutie să fie pentru

www.dacoromanica.ro

h) Până şi bucătarii continuă a fi în rufetŭ şi reclamă dreptulŭ de a-şĭ alege starostele, ceea ce li se învoiesce cu resoluţiunea din 10 Iulie 1793. [1]

---

ajutorulŭ celorŭ scăpătaţĭ, şi când va muri vre-unŭ săracŭ din brésla lorŭ, din cutie să se îngrópe; i nicĭ unŭ meşteru séŭ calfă să nu fie volnicĭ a lucra la alţĭ din alte bresle lucrurĭ de vêndare; la trebuinţele curţeĭ când va fi să se céră de pe la starostea ce l'amŭ orânduitŭ Domnia mea şi elŭ cu dreptate şi cu rândŭ să dée fieş-cărnia, care aceste rufeturĭ să fic şi cu scirea fruntaşilorŭ spre a nu se năpăstui vre-uniĭ, iar care nu se va supune orĭ rânduiala bresleĭ séŭ la rândurile ce va fi *(nedescif.)* în potriva poruncilorŭ Domnieĭ mele, să fie popritŭ de acestŭ meşteşugŭ a nu maĭ lucra; şi aşa să-şĭ aibă şi eĭ acóstă orânduială, după cum aŭ şi alte rufeturĭ; pentru care poruncimŭ Domnia mea D-tale vel Agă, i vel căpitanŭ za dorobanţĭ, ca pe ceĭ ce se va arĕta rufetulŭ zăbunarilorŭ că urméză împotriva meşteşugului lorŭ, nicĭ într'unŭ chipŭ să nu-ĭ îngăduiţĭ, şi ca să li se pótă îngădui privileghiulŭ acesta întocmaĭ după cum se cuprinde maĭ susŭ; aşişderea poruncimŭ şi Dumnóvóstră Ispravnicilorŭ de prin judeţe, pe unde vorŭ fi bâlciurĭ, să căutaţĭ maĭ multŭ decât rufetulŭ zăbunarilorŭ de ţóră, pământenĭ, să nu îngăduiţĭ pe nimenea altŭ a vinde lucru de zăbunărie, ca să se pótă chivernisi fiesce-care cu meşteşugulŭ luĭ. ii saam receh. gmvd. — 1793, Iunie 6.

Cod. XXVI, pag. 52.

1. *Anaforaoa bucătarilorŭ din Bucurescĭ pentru vătăşia luĭ Panaitŭ.*

Prè Inălţate Dómne,

Jălnimŭ Mărieĭ tale, că noĭ vrêndŭ a ne pune brésla în orênduială, amŭ cerutŭ prin jalbă la Măria sa Alexandru Vvd. Ipsilantŭ, şi fiindŭ orênduiţĭ la Dumnélorŭ boeriĭ Epitropĭ, prin anafora întărită, s'au pusu în orênduială, a avea şi noĭ vătavŭ, şi ne-amŭ alesŭ de vătavŭ pe un Panaitŭ, pământónŭ, însă nu pentru alta, ci a nu se face înşelăciune norodului, şi a nu se strica bucatele cuĭvaşĭ; de la cutie să iée óreş-ce de către vătavŭ avêndŭ legătură, şi ceea ce se va strînge să se ajute vre-unŭ bolnavŭ şi scăpatatŭ, i vre-unŭ mortu săracŭ din bresla nóstră să-şĭ aĭbă din ce se îngropa, cum şi la paraclisulŭ de la Curtea Veche să pórte grija, de untŭ de lemnŭ, cu tămâe, luminărĭ şi altele, avêndŭ şi pomelnicŭ brésla nóstră la acelŭ paraclisŭ, care la acóstă orênduială de vătăşie de la toţĭ luminaţiĭ Domnĭ s'aŭ întăritu pe numele luĭ Panaitŭ, şi unŭ Petre ce se află în slujba Curţeĭ puindŭ mâna pe sinetŭ, umblă cu vicleşugŭ, fară de scirca bresleĭ nóstre, să-lŭ înoiască pe numele luĭ, aŭ pusŭ mâna şi pe acestŭ puţinŭ venitŭ de l'aŭ adunatŭ, fără de a da la locurile ce arótămŭ, ci ne rugămŭ Mărieĭ tale, ca să cerceteze urmările acestuĭ Petre şi să se înoiască sinetulŭ pe numele luĭ Panaitŭ, că pe Petre nu-lŭ poftimŭ de vătavŭ, şi ce va fi mila Mărieĭ tale.

Robiĭ Mărieĭ tale: *Vintilă, Nica, Marinu, Stanciu, Barbu, Vladŭ, de înpreună cu tótă brésla bucătarilorŭ din Bucurescĭ.*

www.dacoromanica.ro

Décă brésla era o insituţiune minunată de apĕrare a comerciului

Domnitorul dă pe petiţiune acéstă poruncă:

«Dumnévóstră boerilorŭ nazîrĭ aĭ Epitropieĭ de obşte, să teorisiţĭ jalba acósta şi să daţĭ *pliroforie* Domnieĭ mele, întêiŭ de este trebuinţă a avea brésla bucătarilorŭ, şi pentru care pricina séŭ cuvîntŭ vrednicŭ s'arŭ cuveni una ca acósta? şi pe care dintr'aceştĭ doĭ îlŭ pohtescŭ de a le fi vătavŭ?— 1793, Maiŭ 19, 3-lea Logof. de josŭ.»

Prĕ Inălţate Dómne,

Ascultândŭ luminata porunca Mărieĭ tale de la acéstă jalbă, amŭ făcutŭ cercetare şi amŭ veḑutŭ că cerea lorŭ este cu orêudniala a avea brésla între dênşiĭ, una că orĭ cine aŭ trebuinţă de bucătarŭ la praznicŭ şi la nunţi cu efholie îşi înlesnesce trebuinţa, căcĭ merge la vătavu lorŭ de cere, iară nu umblă încóce şi încolea, nesciindŭ la cine să mérgă, şi cu cine să vorbéscă; a doua că de se va întêmpla să strice vre-unŭ bucătarŭ bucatele cuĭvaşĭ, vătavulŭ le plătesce şi a treia, că aŭ şi eĭ cutie a lorŭ de strînsŭ banĭ .ntr'ênsa, şi orĭ când se bolnăvesce vre-unulŭ dintr'ênşiĭ, séŭ móre, séŭ este strĕinŭ din altă ţóră, şi va ca să căletoréscă la altă parte, şi este scăpătatŭ, séŭ betrânŭ de nu mai póte munci, tóte aceste le sevîrşescŭ cu din cutia lorŭ, de i mulţescŭ, de i îngrópă, şi cautŭ la bólă; deosebitŭ de acestea aŭ arĕtatŭ şi altă evlavie la sfînta biserică ot. curtea gospodŭ cea veche, că cu a lorŭ cheltuială aŭ împodobitŭ unŭ paraclisŭ cu candele de argintŭ şi alte trebuinţe, avêndŭ şi unŭ omŭ tocmitŭ şi orêuduitŭ de pórtă grijă a le aprinde totŭ-déuna, cu untŭ de lemnŭ şi lumînărĭ de la dênşiĭ, avêndŭ şi tesghea cu lumînările de córă care totŭ norodulŭ câţĭ mergŭ la biserică cu înlesnire găsescŭ de cumperă şi aprindŭ în sfînta biserică; pentru care una ca acésta bună orênduială, şi noĭ găsimŭ cu cale, ca să se urmeze dupe cum şi până acum; dară fiind-că împotrivă-le veḑumŭ şi altă jaloă buiurdisită totŭ către noĭ ce o dă Petre Acci-başa, cerêndŭ ca să fie elŭ vătavŭ, arĕtându-şĭ elŭ sinetnrĭ Domnescĭ alŭ Mărieĭ sale Mihaiŭ Vodă, făcutŭ cu numele luĭ Panaitŭ, iarŭ nu pe a luĭ, şi fiind-că Inălţimea ta ne poruncescĭ ca să vedemŭ *pe care-lu pohtesce brésla de vătavŭ, de care veĭ sci Măria ta, că toţĭ facura cerere asupra luĭ Panaitŭ greculŭ bucătarŭ, carele s'au însuratŭ aicĭ şi se află pămêntênŭ, şi acesta a fostu îndemnatorŭ şi silitorŭ dintru ântêiu a se face acésta orênduială între dênşiĭ şi pe acesta-lu cere şi tóta brésla fiind-că se sîrguesce cu durere de inimă, şi fară de vicleşugŭ, iară pe Acci başa nu-lu pohtescŭ*, căcĭ pe ce banĭ pune mâua îĭ mănâncă elŭ fără de a nu urma nicĭ unele din celea ce se arĕtă maĭ susŭ; pentru care vrêndŭ noĭ să ne pliroforisimu maĭ curatŭ de adeverŭ, am căutatŭ în condicile Epitropieĭ şi amŭ aflatŭ o anaforea cu lĕt 1782 Iunie, a boerilorŭ Epitropĭ, prin care şi Dumnélorŭ aŭ găsitŭ cu cale a se păzi acéstă orêudnială şi cu primirea a tuturorŭ, séŭ a le fi vătavŭ totŭ Panaitŭ, ci fiind-că şi acum brésla totŭ pe dênsulŭ îlŭ cere, să fie luminată porunca Mărieĭ tale a se înuoi sinetulŭ lorŭ pe numele luĭ, după cererea breslei, căcĭ unŭ Acci başa îi este şi cu necinste a se numi din Acci-başa vătavŭ pe bucătarĭ, fiindŭ ceĭ maĭ mulţĭ robĭ; iară hotărîrea cea desĕvêrşită remâne a se face de către Inălţimea ta. — 1793, Iulie 10.

Filaretŭ, al Ungro-Vlahieĭ. Dumitrache Ban. Scarlatŭ Grecênu, biv. vel Vornicŭ.

www.dacoromanica.ro

şi a industrieĭ pămêntene, nu în tot-déuna şi nu tóte breslele se folosiaŭ de egala protecţiune a Domnitorilorŭ. Brésla măcelarilorŭ maĭ alesŭ era strînsu ţinută, în interesulŭ îndestulăreĭ publice cu carne. Ètă nisce acte din care se va vedea, cum se pedepsea cu *gròpa ocneĭ* pe uniĭ măcelarĭ vinovaţĭ de neîmplinirea datorieĭ lorŭ:

Anaforaoa pentru măcelariĭ ce nu-şĭ ţinŭ scaunele cu carne, ce le-aŭ năpustitŭ, a-ĭ trimete la ocnă.

Prè Inălţate Dómne!

Insciinţămŭ Inălţimcĭ tale, pentru lude şópte măcelarĭ ale cărora nume se arótă maĭ josŭ, că dela Paşcĭ şi până acumŭ, nicĭ cum n'aŭ venitŭ ca să aducă vită ca să taĭe pe la scaune, ce se află singure, precum aŭ tăiatŭ şi maĭ dinainte care fiindŭ împotriva poruncilorŭ Mărieĭ tale, aduce zătignire şi celor-l-alţĭ ce halea acumŭ taie, ci fiind-că aceĭ ce aŭ rĕmasŭ de taie, prin jalba ce mi-aŭ datŭ facŭ cerere şi rugăciune, ca să se aducă ceĭ nesupuşĭ să se pedepsóscă, şi să fie siliţĭ de a tăia împreună cu dênşiĭ, precum te veĭ pliroforisi Măria ta din însăşĭ acéstă jalbă a lorŭ, de aceea nu lipsimŭ a insciinţa Mărieĭ tale. — 1794, Aprilŭ 17.

Vel Agă.

Io Alexandru Costandin Moruzi Vvod. i gpod. Zembli Vlasroe.

Dumnéta vel Agă, fiind-că într'atâtea rênduri s'aŭ datŭ poruncile Domnicĭ mele straşnice măcelarilorŭ, şi li s'aŭ datŭ hotărîrea Domnieĭ mele la toţĭ, şi de faţă prin cuvêntŭ, că aŭ să se pedepsóscă până la mórte, şi dupĕ tóte acestea iarăşĭ sunt neurmătorĭ, 'ţĭ poruncimŭ dară, ca să orânduescĭ zapciŭ să prindă pe aceştĭ lude şópte, şi aducêndu-ĭ în pază, să-ĭ facĭ teslimŭ la puşcărie, de unde poruncimŭ ca să facă carte Domnieĭ mele de a se trimite la ocnă, de acéstă dată, spre pilda şi învĕţătura celor-l-alţĭ. — 1794, April 17.

Vel Logf.

Numele măcelarilorŭ pedepsiţĭ

Gheorghe sin Patrasco ot. Batişte, Petraşco sin Petrasco, ot. tam., Şerbanŭ Surche ot. tam., Anastase Cureman ot. Dichin, Petre Epure ot. Oţctarin, Dumitru Grăţoiu, ot. tam., Stefanŭ sin Zamfirŭ ot. Batişte.

Cond. XXVII, pag. 97 V-a.

Io Alexandru Constantinŭ Moruzi Vvd.

Intărimŭ şi Domnia mea dupĕ anaforaoa Dumnélorŭ nazârilorŭ Epitropĭ şi dupĕ cererea bresleĭ, ca să fie numitulŭ Panaitŭ şi de acum înainte vătavŭ peste bucătariĭ din Bucurescĭ dupĕ cuprinderea cărţilorŭ Domnescĭ ce are, şi să li se urmeze nizamulŭ şi orênduiala ce aŭ avutŭ. — 1793, Aug. 31, vel Log.

www.dacoromanica.ro

De o deosebită insemnătate este modificarea introdusă de Moruzi în *ponturile* Isnafuluĭ lemnarilorŭ, alu zidarilorŭ, cărămidarilorŭ şi nisiparilorŭ. Să se observe în aceste modificărĭ cele carĭ privescŭ trebuinţa de înfrumuseţare a Bucurescilorŭ. Să se observe şi maĭ marea uşurinţă ce se face de intrare de meşterĭ streinĭ în acéstă bréslă. Se simţia în Bucuresci nevoïe de maĭ mulţĭ zidarĭ şi lemnarĭ de câţi eraŭ.

Se deschide pe tótă ziua maĭ mare pórta prin care meseriaşii străinĭ daŭ năvală în bréslă până ce vorŭ ajunge a scóte din ea pre meseriaşii românĭ!

Ecă actele carĭ ne-aŭ datŭ ocasiunea la aceste reflecţiunĭ:

Io Alecsandru Constantinu Moruzi Vvd. i gpd. Zem Vlahscoie.

Primimŭ Domnia mea anaforaoa D-lorŭ orânduiţilorŭ treĭ boerĭ asupra rugăciuneĭ şi cereréĭ ce facŭ isnafurile acestea pentru întocmirea acestorŭ şóse ponturĭ, precum se cuprinde maĭ josŭ, ca să-şĭ facă şi eĭ alişverişulŭ meşteşuguluĭ lorŭ cu lesnire şi obştea să-şĭ aibă îndemnarea la trebuinţele lorŭ, cum şi cutia să-şĭ aibă folosul siguranţeĭ şi din ajutoruluĭ acestorŭ banĭ, care banĭ poruncimŭ, ca prin Dumnéluĭ Epistatulŭ Agieĭ, să se împlinéscă de la isnafurĭ în vremea care poruncimŭ Dumitale Vel Logofete de ţóra de susŭ, ca prefăcêndŭ cartea de nizamulŭ acestorŭ isnafurĭ, să o întocmescĭ la aceste ponturĭ cu mijloculŭ ce se cuprinde maĭ în josŭ, şi una pecetluindu-se de Domnia, mea să o dea la mânile starosteĭ, iar alta făcêndu-se copie asemenea adeverită de la Logofeţia Divanuluĭ Domnieĭ mele, să se dea la mânile isnafurilorŭ acestora. — 1795, Decembre 2.

Vel Logf.

Prè Inălţate Domne,

Isnafulŭ lemnarilorŭ i alŭ zidarilorŭ i cărămidariĭ şi nisipariĭ, de aicĭ din Bucurescĭ, aŭ jăluitŭ Măriеĭ tale, ţicêndŭ, că eĭ ca nisce robĭ sunt supuşĭ la nizamulŭ ce s'aŭ datŭ de Inălţimea ta asupra rufetuluĭ lorŭ, de a avea staroste, dar fiind-că zicŭ cumcă li se pricinuescŭ chederŭ şi zăticnire cu luatulŭ tescherelilorŭ de la starostea, căcĭ când potŭ de găsescŭ câte unŭ meremetŭ, séŭ altŭ lucru şi fiindŭ şederea lorŭ pe la locurĭ depărtate, până a merge să găsóscă pe starostea şi să-şĭ iée tescherca de sloboţenia lucruluĭ, li se strică ghindeliculŭ şi se păgubescŭ, şi pentru ca să nu se zăticnéscă nicĭ eĭ, nicĭ Epitropia de dreptulŭ eĭ, cum şi Starostia să fie după cum s'aŭ orânduitŭ, se rógă Măriеĭ tale ca să dea pe tot anulŭ câte talere 1500 havaetulŭ cuticĭ şi a Stărostieĭ şi eĭ să fie sloboţĭ a lucra unde vorŭ găsi lucru, făr'de tescheréoa starosteĭ; întru a cărora jalbă ni se dă luminatŭ rĕspunsulŭ Măriеĭ tale, că cererea care o face acésta bréslă, pentru a fi adică şi Epitropia folosită, cum şi Stărostia şi pentru

www.dacoromanica.ro

a nu se stenahorisi nicĭ eĭ cu unele ponturĭ, care le dă supĕrare şi pagubă la alişverişulŭ meşţeşuguluĭ lorŭ, este primită Mărieĭ tale, şi ne poruncescĭ ca adunându-ne la unŭ locŭ, unde vĕḑêndŭ cuprinderea cărţeĭ Domnescĭ, cu ponturile ce sunt date pentru aceste isnafurĭ, să chibzuimŭ câte din cele cuprinse sunt care aducŭ zăticnélă de pagubă alişverişuluĭ lorŭ spre a se face unŭ schepsisŭ de îndreptare, de a'şĭ avea şi eĭ lesnirea alişverişuluĭ lorŭ şi a se face şi trebuinţa obşteĭ făr'de zăticnire, şi să facemŭ Mărieĭ tale arĕtare în scrisŭ, pe largŭ. Decĭ următorĭ fiindŭ luminateĭ Mărieĭ tale poruncĭ, ne-amŭ adunatŭ la unŭ locŭ, unde adanândŭ şi căţĭ-va din bresle, le-amŭ cititŭ maĭ întêiŭ 14 ponturĭ, carĭ se cuprindŭ în luminată cartea Mărieĭ tale, câte unulŭ pe rêndŭ, şi la tóte celel-alte sunt mulţămiţĭ, făr'de cât la sése ponturĭ cerŭ milostivire a se face îndreptare, adică:

La pontulŭ alŭ treilea, să fie sloboḑĭ a tocmi lucru cu ceĭ ce aŭ trebuinţă şi fără de scirea starosteĭ, şi să lucreze, nefiindŭ îndatoraţĭ a lua tescherea; iar când cel cu trebuinţă care va vrea să-şĭ facă casă din noŭ, séŭ alte acareturĭ şi meremeturĭ, cu ghiotura, séŭ orĭ cum va voi, şi pentru siguranţa luĭ va vrea să fie şi starostea de faţă la tocmélă, se mulţămescŭ şi vreaŭ ca să urmeze.

La punctulŭ alŭ cincilea, în locŭ de treĭ parale la leŭ să dea talere: 1500 pe anŭ în ḑouĕ câştiurĭ, prin marifetul stărostieĭ, dupĕ zapisulŭ ce l'aŭ datŭ la Epitropie, însă la Ianuarie întêiŭ talere 750 şi la 6 lunĭ, adică la Iulie întêiŭ, alţĭ talere 750, din care banĭ găsimŭ cu cale a talere 900 să-ĭ dea starostea la cutie şi talere 600 să-ĭ proprésică pentru ostenéla sa:

La pontulŭ alŭ şeptelea, unde se vorbesce pentru meşterĭ strĕinĭ, ce vinŭ din alte părţĭ, dupĕ ce se va arĕta maĭ întêiŭ la starostea şi se va aşeḑa la condică şi la dajdie, rĕmâindŭ în brésla, are apoĭ să urmeze şi pentru aceĭa ca şi ceĭ-l-alţĭ meşterĭ.

La pontulŭ alŭ ḑecelea, fiind-că de la brésla pămêntenilorŭ s'aŭ rădicatŭ datulŭ teşcherelilorŭ, aşa şi p'a lorŭ cu ceĭ-l-alţĭ nemţĭ să rĕmâie nesupĕratĭ.

La puntulŭ alŭ unspre-ḑecelea, de vreme ce aŭ rĕmasŭ meşteriĭ sloboḑĭ pentru luatulŭ teşcherelelorŭ, a lucra unde vorŭ găsi de lucru, să se îndatoreze călfile zidarĭ i lemnarĭ, cum şi meşteriĭ, a nu *se întinde pe podu cu binaua ce vorŭ lucra pe la uniĭ alţiĭ, séu a face case din căpătâiulu podului înainte, pe linia drumuluĭ, ca să se lungéscă podurile, nicĭ afară din hotarele ce sunt puse pe marginea Bucurescilorŭ, ci de ilu va sili stăpânulŭ caseĭ, séu alţiĭ, să fie datorŭ, ca numaĭ decât să dea de scire la starostea*, ca să urmeze dupĕ cum este porunca la acestŭ pontŭ; darŭ fiind-că din prostime şi din ceĭ fugarĭ dupe afară, care se ascundŭ aicĭ, casele eĭ şi le facŭ de gardŭ, fără de meşterĭ şi lipescŭ cu pămêntŭ şi cu şovarŭ învelescŭ, pentru uniĭ ca aceia fiind-că nu-şĭ facŭ namestiile cu meşterĭ, să privegheze starostea, şi preoţiĭ mahalaleĭ cu vătăşelulŭ, ca îndată cum îĭ vorŭ vedea pe orĭ-care că îşĭ clădescŭ casa, orĭ în căpĕtêiulŭ podurilorŭ, séŭ afară din hotarŭ, numaĭ decâtŭ să fie datorĭ a da de

www.dacoromanica.ro

scire la starostea, spre a-ĭ popri de lucrulŭ acela ce este împotriva porunceĭ.

La pontulŭ alŭ treĭ-spre-ḑecelea, unde ḑice ca starostea să nu tăĭnniască venitulŭ cutieĭ şi a face adichiĭ celorŭ cu binalele, sóŭ însuşĭ brésleĭ, cu mare de mită, orĭ a face vicleniĭ şi hatârŭ în parte, a orêndui numaĭ pe uniĭ meşterĭ la lucru, şi pe alţiĭ a-ĭ zăbovi şi a-ĭ discolepsi, ajungêndu-se cu uniĭ din meşterĭ să facă celor-l-alţĭ nedreptate, fiind-că acum se slobóde brésla a lucra care unde va găsi, nu póte starostea a face nicĭ unele de acestea şi rĕmâne a se îndrepta acestŭ pontŭ. De care nu lipsimŭ a însciinţa Mărieĭ tale cererea jăluitorilorŭ, cu care nu aducŭ nicĭ o împotrivire la luminată cartea Mărieĭ tale pentru orênduiala starostiĭ de binale ce aŭ făcutŭ, căcĭ tóte cele-l-alte le voĭescŭ şi se mulţămescŭ, numaĭ la luatulŭ teşcherelelorŭ, fiind-că se zăbovea şi se întârḑia de lucru lorŭ, de aceea primescŭ a da talere 1500 pe anŭ, în douĕ câştinrĭ, cum s'aŭ ḑisŭ maĭ susŭ; care de va fi primită la auḑulŭ Inălţimeĭ tale cererea lorŭ, se va face cea desĕvîrşită hotărire de către înaltă înţelepciunea Mărieĭ tale. — 1795, Noemvrie 20.

Ianache Moruzi, biv. vel Vistier. Scarlatŭ Câmpinénu. Alexandru Gherache
Cod. XXVIII, fila 39.

Fabricile care în deosebĭ preocupă pe Domnitorŭ, fură acele de postavŭ şi de hârtie.

«Facêndŭ cunoscutŭ boerilorŭ, ḑice Aaronŭ Florianŭ[1], aceştia s'aŭ temutŭ a întreprinde de ast-felŭ de lucruri» Ca să liniştéscă temerea boerilorŭ, că prin creaţiunea de fabricĭ — displăcute Austrieĭ — se va putea supĕra Turcia, Alex. Moruzi stărui, prin ómeniĭ sĕĭ, la Constantinopole şi isbuti a obţine firmanŭ încuviinţătorŭ stabilireĭ din noŭ a fabriceĭ de postavŭ. Spre a face acésta, trămise la Viena pe boerulŭ Dumitrache Hatmanulŭ, ca să studieze organizaţiunea uneĭ fabricĭ şi să aducă unelte şi meşteri. Cu acelaşi scopŭ trămise şi la Braşovŭ — unde prospera industria acésta — pe Mihalache fost căpitanŭ de arnăuţiĭ La 18 Augustŭ 1794, Al. Moruzi dete hrisovulŭ sĕŭ pentru înfiinţarea fabriceĭ de postavŭ. Numaĭ în Aprilŭ 1796 firmanulŭ Porţeĭ fu acordatŭ pentru fabrica de postavŭ. Acestŭ firmanŭ, după ordinulŭ luĭ Moruzi către vel Postelnicŭ, se citeşte în şedinţă solemnă în 19 Maiŭ, în coprinderea următóre:

Tălmăcirea a Impĕrătescului fermanŭ pentru celŭ vrednicŭ de înşelăciune Hat. Impĕrătesc ce s'au datŭ pentru fabrica postavurilorŭ.

Lauda ighemonilorŭ aĭ némuluĭ creştinescŭ Domnule al ţĕreĭ românescĭ Costandinŭ zade Alexandre Vvd. sĕvêrşirile tale să se încheie cu bine; ajungênd

1. Manualŭ de Istoria Princ. Românieĭ. — Bucuresci 1893, pag. 168. Veḑĭ hrisovulŭ în nota nóstră.

www.dacoromanica.ro

acestŭ înaltŭ sfântŭ Impĕrătescŭ alŭ meŭ semnŭ, sciutŭ să fie ţie, că în ponturile canonameleĭ ce maĭ înainte prin obştesculŭ sfatŭ şi hotărîre, s'aŭ făcutŭ şi s'aŭ înfrumuseţatŭ cu sfântŭ plinŭ de milostivire Impĕrătesculŭ alŭ meŭ Hat. pentru rênduiala şi nizamulŭ ţĕrilorŭ Românescĭ şi a Moldoveĭ, este scrisŭ şi se cuprinde, ca să se pue tótă silinţa şi purtarea de grijă pentru buna stare şi fericirea a numitelorŭ ţĕrĭ, şi maĭ êntôiŭ pentru întemeerea fabricelorŭ de postavŭ, cumaşurĭ şi altor lucrărĭ, care după vremĭ vorŭ pricinui mare folosŭ la păzita de Dumnedeŭ stăpânirea mea; spre acósta s'aŭ fostŭ datŭ maĭ nainte, şi s'aŭ trimisŭ ţie poruncă cuprindĕtóre celorŭ trebuincióse rênduelĭ pentru sĕvêrşirea maĭ susŭ numituluĭ nizamŭ; acum dară, tu numitule Domnŭ, cu celea în scrisŭ arĕtărĭ ce aĭ trimisŭ către prea înaltulŭ şi prea puternicul meŭ Devletŭ, facĭ însciinţare pe largŭ, că după ponturile nizamuluĭ celuĭ nouŭ, afară din fabricile ce s'aŭ făcutŭ în préjma Bucarescilorŭ pentru ţesutulŭ postavurilorŭ, nu numaĭ te-aĭ silitŭ a face şi douĕ-decĭ odăĭ, douĕ menganele, magaziĭ pentru lână şi măestriĭ ale meşteşuguluĭ acestuia, şi aĭ purtatŭ de grijă a trage şi a aduce meşterĭ din partea Europeĭ, dară după tóte aceste cheltuelile ce s'aŭ făcutŭ până acum pentru zidirea cherhanelelorŭ, le-aĭ dăruitŭ negutătorilorŭ ce aŭ primitŭ asupra lorŭ acóstă cherhanea, şi aĭ arĕtatŭ tótă musaadéua dându-le lorŭ şi hrisovŭ cu câte-va pronomiĭ, trimiţêndŭ şi tălmăcirea numituluĭ hrisovŭ împreună cu câte-va probe de postavŭ la proa puternica şi prea înalta mea împĕrăţie, facĭ cerere a se da înalta mea poruncă împodobitĭ cu sfântulŭ meŭ Impĕrătescŭ Hat, fiindŭ trebuinciosŭ spre întemeierea păzireĭ ceĭ neclintite întru totŭ a acestuĭ nizamŭ, ce s'aŭ datŭ pentru cherhanele şi de către urmaşiĭ meĭ; întru acestea în scrisŭ arĕtărĭ se cuprinde că aĭ ziditŭ cherhanea şi pentru hârtie, şi aĭ trimisŭ omŭ ca să tragĭ din partea Europeĭ doĭ meşterĭ, silindu-te şi pentru buna aşedare a acesteĭ cherhanele; acestea dară ale tele înscrise arătărĭ aducêndu-se la prea înaltulŭ Impĕrătesculŭ meŭ pragŭ prin înţeleptulŭ Epitropŭ şi de mare cuviinţă, plin de putere şi alesulŭ sfetnicŭ celŭ ce caută pricinile lumeĭ şi îndreptéză nevoile noroduluĭ *El hagi Izet Mehmet Paşa* (nemărginită să fie dela Dumnedeŭ slava sa, şi să i se adauge puterea şi fericirea sa), şi aşa ajungêndŭ noimile la Impĕrătésca mea înţelegere, s'aŭ dat altĭ înaltĭ Impĕrătescă poruncă împodobită cu sfântul Impĕrătescŭ alŭ meŭ Hat. coprindĕtóre ca să te silescĭ, atât pentru a se aduce în maĭ bună lucrarea postavurilorŭ, cât şi pentru buna sĕvêrşire a hârtieĭ; fiindŭ dară, că atât acéstĭ bună aşedare a faceriĭ postavurilorŭ, cât şi începutulŭ buneĭ lucrărĭ a hârtieĭ sunt arĕtărĭ ce întărescŭ şi încredinţézĕ înţelepciunea şi isteţimea, ce se astéptă de la tine, s'aŭ făcutŭ după cererea ta hrisovulŭ caidu la calemul Impĕrătescului meŭ Divanŭ, şi s'aŭ datŭ şi s'aŭ trimis ţie altă înaltă Impĕrătéscă poruncă împodobită cu sfântulŭ şi plinulŭ de milostivire Impĕrĕtesculŭ al meŭ Hat, coprindĕtóre ca să se cheltuiască tótă silinţa şi protimia la cea întru totŭ lucrare şi păziro nestrămutatĭ a nizamuluĭ ce s'aŭ datŭ pentru

www.dacoromanica.ro

cherhanea; decĭ tu numitule Ighemonŭ, dupĕ firósca ta adâncă isteţime şi înţelepciune, te veĭ sili şi de acum la tóte celea folositóre şi trebuincióse la Impĕraţia mea, şi spre sĕvêrşirea tuturorŭ celorŭ ce ţi s'aŭ orênduitŭ trebĭ a prea înalteĭ şi prea puterniceĭ mele Impĕrăţiĭ, dupĕ împĕrătésca mea voinţă şi plăcere, şi veĭ arĕta protimie, ca să intemeiezĭ şi să întăescĭ acea către mine bunŭ ipolipsisŭ, ce păzesce Impĕrăţia mea, silindu-te dupĕ sfântulŭ Impĕrătesculŭ alŭ meŭ Hat. şi după celea în scrisŭ ale tale aretărĭ la iscusirea cea maĭ bună a postavuluĭ, ce se va lucra şi de acum înainte, şi la buna lucrare a hârtieĭ; spre acésta s'aŭ făcntŭ şi s'aŭ dat acestŭ pentru plăcerea slujbeĭ tale înaltŭ Impĕrătesculŭ alŭ meŭ firmanŭ şi s'aŭ trimisŭ ţie; decĭ dupĕ ce veĭ înţelege povăţuirile şi poruncile ce se cuprindŭ întru prea înaltulŭ firmanŭ înfrumuseţatŭ cu sfântulŭ Impĕrătesculŭ meŭ Hat. arĕtândŭ protimie, la sĕvêrşirea tuturorŭ trebuincióselorŭ folositóre chipurĭ, veĭ priveghea pentru buna aşedare şi îmbunătăţirea a lucrăreĭ postavurilorŭ de acum înainte, pentru buna orênduială şi punerea la cale a hârtieĭ, pentru buna stare a ţĕreĭ, pentru celea de folosŭ sĭracilorŭ Raiale, şi în scurtŭ arĕtândŭ acea nădăjduită de la mine adâncă înţelepciune, să te silescĭ spre sêvêrşire, după plăcerea Impĕrăţieĭ mele a tuturorŭ pricinilorŭ trebuincióse, a prea înalteĭ şi prea puterniceĭ mele Impĕrăţiĭ, fiindŭ cu cea maĭ scumpă luare aminte a nu se trece cu vederea cât de puţinŭ lucrarea acelorŭ poruncite ţie, dupĕ noima sfinteĭ Imperătescĭ poruncĭ ce s'au datŭ, care cere netrecută supunere şi ascultare, depărtându-te fórte de tótă nrmarea cea împotrivă către sfântulŭ Impĕrătesculŭ firmanŭ; aşa să şciĭ! crede Impĕrătesculuĭ meŭ semnŭ. — S'aŭ scrisŭ la 1209 veleatŭ la începutulŭ lumineĭ Ramazanŭ.

Io Alexandru Const. Moruzi Vvd. i gospd. Zemb. Vlahscoie.

Poruncimŭ Domnia mea Dumitale cinstitŭ şi credinciosŭ boerule alŭ Domnieĭ mele vel Post. acéstă tálmăcire a firmanuluĭ Impĕrătesculuĭ Hat, pentru fabrica de postavurĭ, la adunarea de plinŭ a prea sfinţieĭ sale părinteluĭ Mitropolitulŭ ţereĭ, şi a Dumnélorŭ cinstiţilorŭ şi credincioşĭ boerilorŭ veliţĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ mele, să se citéscă întru anḑulu tuturorŭ, arĕtândŭ şi însuşĭ vredniculŭ de închinăciunĭ Hat. Impĕrătescŭ, ca să se înţelégă de toţĭ, şi ca să se facă urmarea şi silinţa de către verĭ care dregătoriŭ arŭ fi la trébă, fiind-că este poruncă şi voinţă Impĕrătéscă, şi dupĕ ce se va face acésta sciută la toţĭ, apoĭ Dumnéluĭ vel Vist. şi Dumnéta vel Log. de ţéra de sus, să puneţĭ să trécă acésta atât in condica Divanulnĭ, cât şi în condica Visterieĭ, şi dupo acésta să le aducĭ Dumnéta vel Postelnico iarăşi la Domnia mea. 1795, Maiŭ 19.

Cond. XXVI, pag. 260.

Vel Logof.

Pecete gospod.

www.dacoromanica.ro

Maĭ este unŭ firmanŭ relativŭ la fabrica de postavŭ, în coprindere aprópe identică cu celŭ maĭ susŭ adusŭ. Se adaogă numaĭ, că negu̧ţitorii cărora Domnitorulŭ le-a datŭ fabrica vorŭ plăti 35 pungi de banĭ pentru preţulŭ lâneĭ şi altorŭ trăbuincióse, ce se afiă în fabrică în treĭ termenĭ. Negu̧ţitorul întreprinḑătorŭ este numitŭ Arbutŭ, din Ilio. Se scutesce postavulŭ fabricatŭ de vamă, pe 5 anĭ.[1]

Hrisovulŭ fabriceĭ de postav.

Find-că cea d'ântêiŭ îndestulare a uneĭ ţĕrĭ este îmmulţirea negustorieĭ, şi maĭ vîrtosŭ a felurilorŭ de meşteşugurĭ şi lucrurĭ de mânĭ, încâtŭ nu numaă că nu are trebuinţă ţéra aceea de lucrurĭ, ce vin din părţĭ strĕine, să piarḑĭ atâţia banĭ, ci încă să câştige trimiţêndŭ la alte părţĭ acelea ce arŭ putea pune la stare în faptă ca să se lucreze şi să se facă într'ênsa, şi cu acestŭ mijlocŭ atât îndestularea eĭ şi mijlocirea chiverniseleĭ se îmmulţesce, cât şi slava numeluĭ sĕŭ şi laudă câştigă; dreptŭ aceea intre alte folositóre care ne sîrguimŭ spre a izvodi şi a pune în faptă, într'acéstă ţóră a Valahieĭ, unde din pronia Dumneḑeiască stăpânimŭ şi oblânduimŭ, rîvnit-amŭ şi pentru meşteşugulŭ lucrăreĭ a felurimilorŭ de postavurĭ, care este maĭ trebuinciosŭ tuturorŭ de obşte într'acéstă ţéră, pentru care într'adinsŭ amŭ avutŭ şi înaltă poruncă de la prea puterniculŭ şi milostivulŭ nostru Impĕratŭ, carele voeĭsce a vedea chelerulu Imperăţieĭ sale înpodobitŭ de tóte; unde măcarŭ că fusese maĭ înainte fabrică de postavurĭ la Pociovalişce, dară la acéstă vreme amŭ găsit-o Domnia mea cu totulŭ pustie, părăsită de mulţĭ anĭ şi fără nicĭ unŭ felŭ de fiinţă, şi aşa că din începutŭ amŭ pusŭ Domnia mea sîrguinţă cu a nóstră cheltuială de a o izvodi şi a o pune în faptă, şi după ce amŭ poruncitŭ de s'aŭ lucratŭ şi s'aŭ preînoitŭ ântêiu tóte zidirile, acareturile cele lipsă şi stricate, aducêndŭ şi meşterĭ streinĭ cu şciinţa meşteşuguluĭ a felurimilorŭ de postavurĭ, şi strîngêndŭ din pămêntenĭ suma cea trebuinciósă de lucrătorĭ cu sciinţa acestorŭ meşteşugurĭ, torcĕtorĭ, ţesatorĭ şi verĭ câţĭ aŭ fostŭ trebuincioşĭ, atât din bréslă, cât şi din dajnicĭ, cu paguba şi scăderea Visterieĭ Domnieĭ mele, pentru folosulŭ ţĕreĭ de obşte, sĕvîrşind-o la întrégă starea şi rênduiala eĭ cu lucrulŭ în faptă, cum se vede, amŭ chibzuitŭ apoĭ atât pentru buna chiverniséla eĭ cea de peste tótă vremea, de a se epistăsi de bărbaţĭ practicoşĭ, cu bunŭ ipolipsisŭ, cari să aibă şi sciinţa de a le negustorieĭ, cât şi pentru privileginrile şi ajutorurile Domnescĭ ce i se cade a avea, fără de care nu póte fi vrednică de a'şĭ avea starea şi urmarea eĭ, şi iată orênduimŭ maĭ ântêiŭ Epistatŭ pe . . . . . şi hotărîmŭ Domnia mea acestea ponturĭ, care pentru ca să se păzéscă şi să se urmeze în tótă vremea, ca la unŭ lucru de binele şi folosulŭ patrieĭ, întocmitŭ şi făcutŭ din poruncă împerătóscă, le întărimŭ Domnia mea prin Domnesculŭ nostru hrisovŭ :

1. Postăvariĭ ceĭ orênduiţĭ pentru trebuinţa fabriceĭ, cu pecetluiturĭ Domnescĭ, carĭ sunt la numĕrŭ douĕ sute patru-ḑecĭ şi treĭ şi 6 vătaşĭ şi unŭ spătarŭ, după Domnescile pecetluiturĭ ce aŭ la mânile lorŭ, să fie nelipsiţĭ şi nestrămutaţĭ totŭ-déuna de la lucrulŭ fabriceĭ, după cum aŭ fostă şi până acum.

2. Maĭ susŭ numiţiĭ douĕ sute patru-ḑecĭ şi treĭ să fie nedajnicĭ de către Visteria Domnéscă, slobodĭ şi nesupĕraţĭ în tótă vremea de orĭ ce angariĭ ale

1. Cod. XXVI, pag. 259 verso. Cu data turcéscă 1209.

www.dacoromanica.ro

Mersulŭ fabriceĭ de postavŭ, care pe la 1793 este sub conducerea luĭ biv vel log. Slătineanu, preocupă multŭ şi adese pre Alex. Moruzi. Incă de la primulŭ anu alŭ domnieĭ luĭ, pâna ce nici nu dedese hrisovulŭ relativ, Moruzi îşi manifestă interesulŭ ce puné pentru asemenea fabrică, prin diverse acte. Aşa în 10 Aprilie 1793 adreséză unŭ

ţĕreĭ, fiindŭ datorŭ Epistatulŭ fabriceĭ ca să dóe pe totŭ anulŭ pentru dènşiĭ numaĭ câte tal. ḑece de fieş-care omŭ la luminata Dómna Domnieĭ mele, pre care banĭ să-ĭ aĭbă aĭ rĕspunde în orênduite vremĭ, dupe cum esŭ şi samile la Visteria Domnéscă, fără unŭ spăt. şi 6 vătaşĭ aĭ lorŭ, să fie nesupĕraţi, atât de plată la aceĭ bauĭ, cât şi orĭ ce angarie a ţĕreĭ, iar când vre-unulŭ dintre aceştĭ postăvarĭ nu va urma posluşania luĭ, séŭ va lipsi, séŭ va muri, să aĭbă a se da la fabrică în loculŭ aceluia altulŭ.

3. Scutelniciĭ ce sunt rênduiţĭ pentru trebuinţa fabriceĭ cu pecetluiturĭ Domnescĭ, dárvarĭ la numĕrŭ patru-ḑecĭ, şi să fie şi aceştia nelipsiţĭ şi nestrămutaţĭ de la fabrică, ocrotindu-se pururea, şi să fie nedajnicĭ de orĭ-ce plată, sloboḑĭ şi nesupĕraţĭ în tótă vremea de orĭ-ce angarie a ţĕreĭ, iară când vre-unulŭ dintr'ênşiĭ nu va urma slujba luĭ, séŭ va lipsi, séŭ va muri, să se dée în loculŭ aceluia altulŭ cu pecetluitŭ Domnescŭ.

4. Osebitŭ din ceĭ orênduiţĭ şi sciuţĭ la numĕrŭ postăvarĭ şi dărvarĭ aĭ fabricei, să dóe voĭe orênduituluĭ Epistatŭ să aducă din strĕinătate de va putea până la 50 de ómenĭ pentru lucrulŭ fabriceĭ, ale cărora nume să nu fie scrise în Visteria Domnéscă, care dupĕ ce se voru aşeḑa la fabrică, să se scrie numele lorŭ în Visterie şi să li se dée pecetluiturĭ Domnescĭ, îndatorindu-se Epistatulŭ fabriceĭ, să plătéscă pe totŭ anulŭ şi pentru aceia câte tale.ĭ 6 de fieş-care omŭ, dupe maĭ susŭ arĕtatulŭ mijlocŭ, şi aşa să rĕmâe şi aceştia nedajnicĭ de către Visteria Domnéscă şi nesuperaţĭ întru tóte, şi de orĭ ce angariĭ, precum sunt şi ceĭ-l-alţĭ scutelnicĭ, atâta numaĭ când i va aduce Epistatulŭ să-ĭ cerceteze însuşĭ Dumnéluĭ vel Vist. de sunt strĕinĭ aduşĭ de curêndŭ, şi dupĕ cercetare să facă anafora către Domnia mea, cum-că i-aŭ cercetatŭ însuşĭ Dumnéluĭ şi aşa să se întăréscă, să se feréscă Epistatulŭ a nu primi alţĭ ómenĭ afară din ceĭ maĭ susŭ numiţĭ fără de şcirea Domnieĭ.

5. Aceĭ orênduiţĭ cu pecetluiturĭ Domnescĭ postăvariĭ, Spătarulŭ şi vătaşiĭ lorŭ, i dărvariĭ, împreună cu aceĭ 50 strĕinĭ toţĭ să se afle la lucrul fabriceĭ, îndatorindu-se însă postăvariĭ să lucreze orênduindŭ lorŭ tortŭ pentru fabrică şi să-lŭ dée la vreme la Epistatulŭ fabriceĭ, urmândŭ dupĕ orênduiala din anulŭ trecutŭ, iară pentru cât tortŭ va trebui maĭ multŭ la fabrică, să céră de la Domnie ajutoru Epistatulŭ, ca să i se lucreze de către ceĭ diu Bucurescĭ postăvarĭ cu plată, prin tocméla învoită, dupĕ cum şi ceĭ-l-alţĭ plătescŭ la ocaua de tortŭ, să i se dée la acésta ajutorŭ, iară spătarulŭ, 6 vătaşĭ, patru-ḑecĭ dărvarĭ şi 50 strĕinĭ, să fie îndatoraţĭ şi eĭ să urmeze slujba lorŭ, dupĕ cum aŭ fostŭ până acum, supuindu-se toţĭ la Epistatulŭ fabriceĭ, carele să le cauto şi să le alégă pricinile ce vorŭ avea între dènşiĭ când se vorŭ mulţămi, iar nemulţămindu-se să dóe jalbă Domnieĭ şi la orĭ ce judecată se va orêndui, să se caute pricinile lorŭ.

6. Innăuntru la fabrică altŭ zapciŭ să nu intre, fără numaĭ de va fi trebuinţă să se orênduiască omŭ Domnescŭ alŭ Curţeĭ, chiar din poruncă Domnéscă şi acela să mérgă acolo spre a face cercetare împreună cu Epistatulŭ fabriceĭ.

www.dacoromanica.ro

pitacŭ către vel Spătarŭ şi către Epistatulŭ Agieĭ, prin care le ordonă ca pre ceĭ închişi pentru datorii mărunte de 10, 20—30 lei «ce sunt săracĭ, ca să nu péră pe la inchisorĭ, căcĭ n'aŭ să plătéscă, să-ĭ trămiţă la Pociovalisce (la fabrica de postavŭ), unde să-ĭ facă teslim la

7. Epistatul fabriceĭ să aibă voĭe spre a arĕta însuşĭ către Domnie pricinile ce sunt ale fabriceĭ.

8. Pentru lâna subţire, ce ese de la oile din 5 judeţe: Ialomiţa, Ilfovŭ, Teleorman, Vlaşca şi Oltŭ să se protimiséscă Epistatulŭ fabriceĭ până la orênduita vreme, adică de la sfîrşitulŭ luĭ Maiŭ până la Iulie întêiŭ şi cu orênduita sumă, iar nu maĭ multŭ, cumpĕrândŭ ântâiŭ elŭ lâna cea trebuinciósă pentru fabrică sumă numită de lână **oca** patru-ḑecĭ de miĭ cu preţulŭ ce cumpĕră şi alţĭ negustorĭ asemenea sumă, iar dupĕ ce va trece orênduita vreme, atuncĭ să fie sloboḑĭ la fiteşĭ-care cumperătóre şi vânḑarea lâneĭ, dar pentru ca să lipsóscă orĭ ce pricinuire la acésta, poruncimŭ ca să nu se dée la nimenea cârţĭ de a cumpera lâna până la orênduitulŭ sorocŭ de cumpĕratulŭ fabriceĭ.

9. Ḑece miĭ oca văpsea paţachină să aibă aĭ da Domnia în vreme cuvinciósă cu purtarea de grijă a Dumnélorŭ boerilorŭ Ispravnicĭ, pentru trebuinţa fabriceĭ, cu preţulŭ ce arŭ cumpĕra şi alţĭ negustorĭ de la locuitorĭ.

10. Câte cărţĭ Domnescĭ arŭ fi trebuincióse la fabrică, atât pentru strîngerea lâneĭ, cât şi pentru alte trebuinţe, să aĭbă a plăti Epistatulŭ pentru fie-care carte câte parale patru-ḑecĭ, fără de a nu i se face alta maĭ multă cerere.

11. Orĭ ce felŭ de postavŭ atât bunŭ, cât şi de ţóră lucrându-se la fabrică, şi orĭ ce altŭ felŭ de lucru de lână, ce arŭ putea Epistatulŭ să lucreze la fabrică, să fie slobodŭ a vinde, atât înăuntru în ţóra acósta, cât şi afară, la orĭ ce parte a împĕrătescĭĭ stăpânirĭ arŭ vrea Epistatulŭ fabriceĭ să scóţă şi să vînḑă, şi totŭ acelŭ lucru de lână, atât în ţóră vînḑêndu-se, cât şi la alte parţĭ ale Imperătescĭĭ stăpânirĭ, ducêndu-le, să nu fie supĕraţĭ, nicĭ de vamă, nicĭ de altă dare orĭ cu ce nume, fiindŭ datorŭ însă Epistatulŭ ca să iée cărţulie de la Carvasaraua Impĕrătóscă pentru marfa ce va merge la părţile Impĕrătesceĭ stăpânirĭ, şi cât pentru marfa de lână a fabriceĭ, ce se va vinde în ţóră, totŭ-déuna să fie nedajnică de vamă şi de orĭ ce altă dare, cum se cuprindu maĭ susŭ, păzindu-se acestŭ obiceiŭ în tótă vremea, iar pentru marfa ce va eşi din ţóră, să aibă privilegiulŭ de scutelĭ numaĭ până la cincĭ anĭ, iară dupĕ cincĭ anĭ să plătéscă Epistatulŭ fabriceĭ numaĭ vamă, dupĕ catalogulŭ Domnescŭ, iară de se va vedea cu bune doveḑĭ, cum că Epistatulŭ trece şi marfă streină cu nume de lucrată la fabrică, atuncĭ să pérḑă acelŭ privilegiŭ şi să plătéscă pentru tótă marfa dupĕ catalogŭ.

12. Pentru lesnirea vînḑĕreĭ a mărfeĭ de lână ce se lucréză la fabrică, să aibă Epistatulŭ fabriceĭ doně prăvăliĭ în lăuntru în oraşulŭ Bucurescĭ, care să fie în pace şi nesupărate de orĭ ce dare şi angarie.

13. Pentru chiria fabriceĭ fiind-că s'aŭ făcutŭ tocmélă între Epistatŭ şi stăpânulŭ moşieĭ Dumnéluĭ vel Vorn. Radu Slătinénu, şi făcêndu-se între sine douĕ înscrise aşeḑĕmînturĭ prin cărţĭ iscălite şi pecetluite ce aŭ dătŭ unulŭ la mâna altuia, spre a se urma întocmaĭ dupĕ acea tocmélă, ce se cuprinde în cărţile de aşeḑămîntŭ.

14. Ergaliile, uneleltele şi alte avandalâcurĭ ale acesteĭ fabricĭ şi cât încă s'aŭ datŭ dupĕ osebitulŭ catastih pentru dregerea celorŭ vechĭ zidirĭ şi pentru

www.dacoromanica.ro

orinduitulŭ D-lui biv vel logf. Radu Slătineanu ca să-ĭ pună să lucreze pe banĭ cu plată până vorŭ plăti datoria lorŭ şi apoĭ de vorŭ mai vré pentru câştigŭ şi folosulŭ lorŭ, vorŭ rĕmâné a lucra iarăşĭ cu plată, iar nevrândŭ, vorŭ fi sloboḑi. Aşişderea şi pentru unile muïerĭ, carĭ pentru netrebnicile şi urite faptele lorŭ sunt rênduite de a se trămite pe la monastirĭ şi pe la locurĭ ca de osindă, pe tóte acele muierĭ iarăşĭ acolo la Pociovalisce să aveţĭ a la trămite, ca să le pue să lucreze cu plată, la lucru fabriceĭ, fiindŭ păzite să nu doséscă! »[1]

In aceaşĭ ḑi de 10 Aprilie 1793 Al. Moruzi scrie pitacŭ boierilorŭ Spătarŭ şi Aga, ca să găséscă in Bucuresci vr'o 20 de copiĭ de câte 15—16 anĭ şi să-ĭ trămiţă la fabrica de «*postavurĭ bune* şi de alte meşteşugurĭ streine ot Pociovalisce, a D-lui boierului biv vel logof. Slătineanu,» căcĭ «este de folosŭ a se inveţa din copiiĭ pămintenĭ, fiindŭ

noua zidire ce s'aŭ făcutŭ la fabrică, fiind-că s'aŭ plătitŭ de către Epistatŭ cu tal. 7189 şi aŭ tăiatŭ atâta sumă, de va căuta cine-va, dupe vremĭ, să-ĭ iée fabrica de la mână, să fie datorŭ unulŭ ca acela să-ĭ întórcă banĭ se aŭ datŭ datŭ numitul Epistatŭ pentru acestea, dupé catastihŭ, cum şi a cheltueliĭ ce arŭ face la fabrică, şi pagnba ce i s'ar întâmpla.

15. Cel ce primesce acum fabrica adică Epistatulŭ eĭ, de va voi pentru maĭ mult folos şi adaosul eĭ a o lua la orĭ-se locŭ alŭ ţĕreĭ, ce va găsi maĭ bunŭ, să fie sloboḑĭ sa se mute luând tóte ergaliile şi uneltele eĭ şi a se da locurile eĭ, iar pentru zidirĭ va urma după aşeḑămôntnrile ce s'aŭ facutŭ prin cărţĭ.

16. Când va avea trăbuinţă fabrica ca să strîngă niscare-va oĭ de la care să pótă nimeri bunătatea lâniĭ, să se dée Domnósca nóstre carte de voïe ca să strîngă Epistaţiĭ eĭ cu Riza-pazar, până la oĭ una mie, care să fie scutite de oieritŭ pe fie-care anŭ.

17. Numitulŭ Epistatŭ să fie datorŭ dupĕ făgăduiala ce aŭ datŭ, a se sili în tot chipul şi a pune tótă purtarea de grijă şi nevoinţa, ca să mérgă tréba fabriceĭ spre îmulţire şi adaus, încă din ḑi în ḑi să se înlesnóscă şi să îmbunatăţeze lucrul spre a eşi postavulŭ cât se va putea de bunŭ, lucrând fabrica nelipsitŭ, ca unulu ce numaĭ pentru acest sfârşitŭ i s'aŭ datŭ fabrica asupră-ĭ, să se siléscă, să se nevoiască de a scóte plăcut postavŭ, în vreme ce pentru întocmirea eĭ în oblastia Impĕrătesceĭ stăpânirĭ dă Domnia atâte pronomiĭ şi perde atâţia ómenĭ, cerêndŭ acésta însuşĭ de la prea puterniculŭ nostru Imperatŭ, şi din porunca Impĕrătéscă fácêndŭ Domnia acestŭ lucru de folosŭ, la a căruia bună stare, când numitulŭ Epistatŭ nu va pune cuviinciósa silinţă, remâne la grea învinovăţire, cum şi ceĭ ce s'ar împotrivi la acestŭ Domnescŭ hrisovŭ pentru aceste sfârşiturĭ, şi s'ar face pricină de discolie şi de lipsa acesteĭ hotărîrĭ, neîndeletnicindu-se toţĭ spre lucrarea ponturilorŭ, ce se coprinde într'acestŭ hrisovŭ, care pentru ca să se urmeze întocmaĭ precum maĭ susŭ se coprinde, amŭ adeveritŭ hrisovulŭ acesta cu însăşĭ iscălitura şi pecetea Domnieĭ mele, i cu credinţa prea iubiţilorŭ Domnieĭ mele fiĭ: Costandinŭ Vodă. Dumitraşco Vodă. Nicolae Vvd. Gheorghe Vvd. martarĭ puindŭ şi pe D-lorŭ cinstiţiĭ

1. Cod. XXIII, fila 38 şi verso.

www.dacoromanica.ro

nu numaí binele lorŭ, ce şi de podóba patrieĭ.» Aceştĭ copiĭ să-ĭ afle orí la părinţĭ carĭ aŭ câte 2—3 «arĕtándŭ părinţilorŭ lorŭ, că până se vorŭ afla învĕţândŭ, vorŭ să aibă hrana mâncăreĭ, îmbrăcămintea pe deplinŭ de la fabrică, rĕmâindŭ şi cu meşteşug; ĭar după ce vorŭ înveţa bine meşteşugulŭ desĕvĕrşitŭ şi vorŭ eşi destoinicĭ, aŭ a se folosi şi a lua eĭ plata ce o iéŭ meşteriĭ strĕinĭ şi pliroforisindu'ı, să-ĭ îndemnaţĭ, ca din bună-voia lorŭ, fără de a li se face vre-o silă séŭ hrăpire, cu tragere de inimă şi cu bucurie să-ĭ dée la înveţătura acésta, şi aşĭa, din ceĭ cu părinţĭ şi din ceĭ fără părinţĭ, carĭ se vĕdŭ atâţia âmblândŭ în Bucurescĭ, fără de a nu fi supuşĭ la necĭ unŭ meşteşugŭ, să alegeţi dintr'înşiĭ, carĭ vorŭ fi cunoscuţĭ şi cu chezăşiĭ, până se va împlini suma acésta, să-ĭ trămiteţi la fabrică.»

Domnitorulŭ adaoge terminândŭ: «însă acéstă trébă înşiĭ D-tre

şi credincioşiĭ veliţĭ boerĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ mele: Dumitraşco Racoviţă, vel Banŭ. Ienache Moruzi vel Vist. Manolache Brâncovénu vel Vorn. de ţéra de susŭ. Costache Caragea vel Hatm. Dumitraşco Manu vel Spătarŭ. Nicolae Filipescu vel Logof. de ţéra de susŭ. Costache Ghica vel Vorn. de ţéra de josŭ. Radu Slătinénu vel Vorn. Manolache Grădişténu vel Vorn. Costandinŭ Ştirbeiŭ vel Logof. de ţéra de josŭ. Lucache vel Post. Dumitrache Hangerliŭ vel Comisŭ. Alecsandru Văcărescu vel Clucerŭ. Iónŭ Comănénu vel Păharnicŭ. Grigorie Bălénu vel Stol. Iordache vel Sluger. Grigorie vel Pitarŭ şi Ispravnicŭ. Nicolae Filipescu vel Log. scriindu-se hrisovulŭ acesta în anulŭ de alŭ doilea dintru ântèia Domnie a Domnieĭ mele, aicĭ în scaunulŭ oraşuluĭ Domnieĭ mele Bucurescĭ, la létŭ 1794, Augustŭ 18. de Ioniţă Rafail biv. 3-lea Logof. [1]

Cod. XXVI, Pag. 236.

1. *Anaforaoa pentru doĭ Covacĭ, ce s'aŭ datu a fi în trĕba fabriceĭ de postav, scutiţĭ.*

lo Alexandru Cost. Moruzi Vvd. i gospd. Zemb. Vlahscoie

Pentru ca să nu aibă pricină Epistatulŭ fabriceĭ de nelesnire de lucru, poruncimŭ să fie aceştĭ doĭ covacĭ scutitĭ şi ertaţĭ de birŭ.—1894, Decem. 6.

Vel Logof.

Prea Inălţate Dómne,

Dupĕ luminată porunca Inălţimeĭ tale, amŭ cercetatŭ pentru aceştĭ covacĭ de trebuinţă fabriceĭ de postavŭ; aceştia de la aşedămêntŭ sunt aşedatŭ ruptaşĭ, dupĕ cum maĭ josŭ arétă, ce sunt sêrbĭ, ómenĭ străinĭ, lucróză meşteşugulŭ covacieĭ, ţin prăvălie cu chirie. — 1894, Decem. 4.

Vel Logof.

talerĭ		
2	Stoianŭ Covaciu sin Zlatu Ivanŭ sin.	ot. sfânta Ecaterina.

Cod. XXVIII, pag 20 II.

www.dacoromanica.ro

s'o puneţĭ în faptă, să o energhisiţĭ, să o sĕvêrşiţĭ, ĭar să nu o daţĭ pe mână de zapciĭ, ca să nu se facă vre-o siluire cuivaşĭ, séŭ să aducă tréba la catahrisis. »[1]

In 31 Augustŭ 1793 Domnitorulŭ repetă ordinea către Aga şi vel Spătarŭ, de a găsi vr'o 10 copiĭ cu vêrstă de la 12 anĭ, din copiiĭ sĕrmanĭ, séŭ şi din ceĭ ce aŭ părinţĭ, şi să-ĭ trămiţă la fabrică, cu voinţa părinţilorŭ, *« una pentru bunulŭ fabriceĭ şi alta pentru însăşĭ învĕţătura lorŭ. »*[2]

In 20 Septembre 1793 Alex. Moruzi impută luĭ vel Aga, biv. vel. vist. Epistatŭ alŭ Agieĭ, că sunt 20 de ḑile aŭ poruncitŭ să afle 10 copiĭ pentru fabrică, dar « s'aŭ făcutŭ amelie la urmarea şi sĕvêrşirea » porunceĭ. « Iată de isnóvă poruncimŭ straşnicŭ şi cu acestŭ de alŭ douilea pitacŭ alŭ D-nieĭ mele, ca negreşitŭ, fără de a maĭ aştepta altă poruncă şi fără de a zăbovi, să găsescĭ aceĭ 10 copiĭ. »[3]

Din unŭ altŭ pitacŭ alŭ Domnitorului, de la 26 Aprilie 1793, către vel Spăt. şi vel Aga şi la toţĭ ispravniciĭ, se vede că biv vel logofĕtŭ Radu Slătineanu i-aŭ datŭ încredinţarea, « că până la 15 Maiŭ va sĕvêrşi tótă tréba fabriceĭ de postavŭ, a se pune în faptă. » Poruncesce deci tuturorŭ « ca ori-ce va arĕta că are trebuinţă, să-ĭ dé totŭ felulŭ mână de ajutorŭ la cele ce va fi cu cuviinţă asupra acesteĭ trebĭ. »[4]

In fine, cu referinţă la fabrica de postavŭ, maĭ aflămŭ unŭ pitacŭ, din 2 Septembre anulŭ 1793[5] din care constatămŭ, că biv vel logofĕtulŭ Slătineanu şi vel comisulŭ Dumitraşcu sunt rênduiţĭ Epistaţĭ aĭ fabriceĭ domnescĭ de postavurĭ şi că aceştia aŭ făcutŭ întocmire « celorŭ 122 postăvarĭ ce s'aŭ făcutŭ până acum în Bucurescĭ » împărţindu-ĭ în 4 cete, după starea lorŭ. Ceĭ din ceata d'întâiŭ, *torcĕtoriĭ*, aŭ a da câte 39 de oca tortŭ lucratŭ pe anŭ, luândŭ lâna de la fabrică; ĭar ţesĕtoriĭ, dintru acéstă d'întâiŭ ceată, câte 36 oca tortŭ lucratŭ. Ceĭ din a 2-a cétă torcetorĭ, câte 32 oca tortŭ lucratŭ, ĭar ceĭ din a 3-a tcéá torcĕtorĭ, câte 29 oca..... şi ţesĕtoriĭ dinaceeaşĭ a 3-a cétă câte 26 oca..... şi iarăşĭ ceĭ din a 4-a cétă torcĕtorĭ, câte 22 oca tortŭ lucratŭ şi ţesĕtoriĭ de la aceeaşĭ cétă a 4-a, câte 19 oca tortŭ lucratŭ.... Domnitorulu ordonă, ca să se execute întocmaĭ acéstă organisare şi la vreme, « ca să nu se priméscă cheder la domnésca nóstră fabrică » pentru că de vor urma într'altŭ chipŭ se vorŭ pedepsi. Iar ţesetoriĭ împărţindu-se în 2 cete, să vie pe rêndŭ la fabrică şi să ţese, plă-

1. Cod XXIII, fila 39.
2. Cod. XXIII, fila 130.
3. Cod. XXIII, fila 145.
4. Cod. XXIII, fila 46.
5. Cod. XXIII, fila 133 verso şi 134.

www.dacoromanica.ro

tindu-li-se cotulŭ de postavŭ câte parale 3. Şi fiind-că la fie-care resboiŭ lucréză doui ţesĕtorĭ, să aibă a lua amèndouĭ 6 parale pe un cotŭ de postavŭ. [1]

Fabricĭ de hârtie, veḑurămú că aŭ existatŭ in trecutŭ, dar parcă nu s'aŭ pututŭ mentine.

Fabricile de hârtie infiinţate sub Ipsilante nu maĭ existaŭ, in urma rĕzboiului. Nu Austriacii aŭ protejatŭ asemenea fabricĭ, ci de siguru le-au făcutu să inceteze de a maĭ funcţiona in timpulŭ cât aŭ ocupatŭ ţéra cu oştirile lor. In decursulŭ anuluĭ 1795 se ocupă Alex. Moruzi cu reinfiinţarea fabriceĭ pe care o promisese Porţeĭ deja in 1794, cum s'a putut vedè din firmanele eĭ, maĭ sus aduse orĭ citate.

La 1796 Ianuarie 16, Domnitorulŭ arĕtă, că *fabrica de hârtie s'a sîrguitŭ a o isvodi din nefiinţă şi din inceputŭ, cu propria sa cheltuiala ridicândŭ zidirile şi tóte cele trebuincióse, pe apa Sabaruluĭ.* Urméză privilegii şi scutirĭ. Scutire de vamă pe 5 anĭ. [2] Prin acestŭ hrisovŭ Moruzi dă fabrica pe sèma Mitropoliei.

Deja în 18 August 1793 se lucra la aşeḑarea acesteĭ fabrice sĕŭ morĭ de hârtie, cum resultă din cartea legată la vĕtafulŭ de Divanu, ce este orinduitu epistatu la facerea moreĭ de hârtie pe apa Sabaruluĭ (Ilfovŭ), prin care carte Moruzi îl insărcinéză să cerceteze de póte apa canalizată pentru móră, să innece in josulu fabriceĭ moşii orĭ morĭ boieresci, cum aŭ reclamatu unii [3]

1. Cod. XXIII, fila 133 verso şi 134. Veḑĭ şi volumul de anexe

2. Cod. XXIII, fila 124 verso. Vedĭ actulŭ maĭ jos.

3. Iată hrisovul important din Ianuarie 1796, pentru înfiinţarea fabriceĭ de hârtie pe apa Sabaruluĭ. Lectorulŭ va afla cum vederile economice ale luĭ Ipsilante, continuă a se manifesta în redacţiunea acestuĭ actŭ:

Hrisovulu fabriceĭ de hârtie.

Io Alexandru Constantinŭ Moruzi Voev. i Gpd.

Fiind-că este cunoscutŭ folosulŭ, îndestularea, podóba şi cinstea uneĭ ţĕrĭ ce arŭ putea isvodi într'ènsa felurimĭ de meşteşugurĭ câte i-ar fi în putinţă, ca nu numaĭ să n'aibă trebuinţă ţéra aceea de lucrurĭ ce vinŭ din părţĭ străine, ci încă să câştige cu vreme, trimiţèndŭ şi la alte părţĭ acelea ce-arŭ putea pune la stare, şi să pricinuiască şi în lăuntru eĭ eftinătate norodului, de obşte; asemenea împotrivă fiindŭ cunoscută şi defăimarea, ce pricinueşce ţĕriĭ aceea pentru unŭ lucru folositorŭ obşteĭ eĭ, ce i-arŭ fi înputinţă, când va fi silinţa desevĕrşitŭ a se lucra într'ènsa, să nu-lŭ aibă; pentru aceea dară, de cum pronia Dumneḑeiască ne-aŭ făcut oblăduitoriĭ ţĕreĭ acesteia a Valahieĭ, nu amŭ lipsitŭ cu osîrdie a chibzui unele ca acestea trebuincióse şi folositóre obşteĭ, a isvodi într'acéstă ţéră şi a le pune în faptă, ca să se lucreze într'ènsa şi să o facemŭ îndestulată şi împodobită, pentru care şi înaltă poruncă amŭ avutŭ de la prea

www.dacoromanica.ro

Hrisóve de fabricĭ particulare maĭ aflămŭ de la Alex. Moruzi:

Din 4. Iulie 1793. Hrisovulŭ fabricei de arpăcaşŭ a boieruluĭ Vornicŭ Grecianulŭ, pe moşia Cornescĭ.[1]

puternicul şi prea milostivulŭ nostru Impĕrat, care voiesce a vedea chelerulŭ Impĕrăţieĭ sale împodobitŭ şi îndestulatŭ de tóte; şi pe lângă fabrica de postavŭ care amŭ isvodit-o *ca din nou* şi amŭ pus-o în faptă aducênd-o la starea de lucru a felurilorŭ de postavurĭ, cum se vede, sîrguitu-ne-amŭ de altă parte a isvodi din *neflinţă* şi din începutŭ, şi fabrica de hârtie, care de asemenea este mult trăbuinciósă şi de folosŭ la tótă obştea, şi înşine făcêndŭ începerea eĭ şi cu a nóstră cheltuială rădicândŭ zidirile eĭ cu tóte celea trebuincióse acareturĭ i ergaliile eĭ, cum se vede, pe apa Sabaruluĭ în sud. Ilfovŭ, aducêndŭ şi meşterĭ streinĭ cu şciinţa meşteşuguluĭ de hârtie, şi sĕvêrşiud-o la întrégă stare de lucru, amŭ cumpĕrafŭ apoĭ pentru folosulŭ obşteĭ, cu banĭ de la Domnia mea, şi moşie alăturea, care prin bună învoire şi cu aşeḑămêntŭ de mulţămire s'aŭ datŭ schimbŭ pentru moşia pe care stă fabrica Domnéscă, cu tóte împrejmuirile eĭ, şi aŭ rĕmasŭ şi moşia slobodă a fabricoĭ, care moşie cu boerĭ de la Divanul Domnieĭ mele, veliţiĭ Vornicĭ şi Logofeţĭ şi cu portarulŭ, dupe obiceiulŭ ţĕreĭ s'aŭ şi hotărnicitŭ; amŭ chibzuitŭ apoĭ dupe sĕvêrşirea tuturorŭ acestora cele trăbuincióse, atât pentru buna chivernisála eĭ cea de peste tótă vremea, spre a fi in stare şi a merge lucru înainte, cât şi pentru privileghiulŭ şi ajutorulŭ Domnescŭ, ce se cade a avea acestŭ lucru folositorŭ obştei, fară de care nu póte fi vrednică de a avea starea şi urmarea eĭ, şi iată hotărîmŭ aceste ponturi maĭ josŭ numite, care pentru ca să se păzóscă şi să se urmeze în tótă vremea ca la unŭ lucru de folosulŭ şi de cinstea patrieĭ, le întărimŭ Domnia mea prin Domnesculŭ nostru hrisovŭ, adecă:

1. Patruḑecĭ de liude scutelnicĭ i dămŭ de la Visteria Domnieĭ mele cu pecetluiturĭ Domnescĭ, care să fie de-apărarea nelipsiţĭ şi nestrămutaţĭ de la lucrulŭ fabriceĭ şi pentru slujba lorŭ să fie nedajnicĭ de birŭ şi purarea ocrotiţĭ şi sloboḑi nesupeiaţĭ în tótă vremea de orĭ-ce angariĭ ale ţĕreĭ; iară când vre-unulŭ dintr'êuşiĭ nu va urma slujba luĭ, séŭ va lipsi, séŭ va muri, să se dée în loculŭ acelnia altulŭ cu pecetluitŭ Domnescŭ, care aceştĭ scutelnicĭ să se dóe de prin satele cele de prinprejurŭ, maĭ aprópe de fabrică, ca să pótă cu înlesnire a urma slujba şi datoria lorŭ.

2. Patru sălaşe de ţiganĭ meşterĭ de hierŭ iĭ afierosimŭ Domnia mea fabriceĭ, a cărorŭ numo osebitŭ se va arĕta, cu care să n'aibă armăşia a face întru nimicŭ, ci să fie de apărarea la lucrulŭ fabriceĭ, fără plata şi nedajnicĭ de birŭ, dân lu-li-se numaĭ hierulŭ celŭ trăbuinciosŭ de lucru, precum şi câte o chilă de bucate la tot salaşulŭ pe anŭ pentru hraua lorŭ, când vorŭ lucra, iară când nu va fi trebuinţă de lucru la fabrica, îşĭ vorŭ face singurĭ eĭ munca şi hrana lorŭ.

3. Câtă hârtie va fi trebuinciósă a se cheltui la Logofeţia Divanuluĭ şi la Visteria Domnieĭ mele, i la departamenturile judecătorilorŭ, i la Divanulŭ Craioveĭ şi la tóte Ispravnicaturile ţereĭ Domnieĭ mele, să aibă Epistatulŭ fabriceĭ a da dintr'acéstă fabrică, ca din hărtia fabriceĭ să se cheltuiască la tóte acestea calemurĭ, care să o vênḑă însă Epistatulŭ cu maĭ josŭ preţŭ decât hârtia ce vine din alte părţĭ străine

1. Cod XXVII, fila 102.

www.dacoromanica.ro

Hrisovulŭ fabriceĭ de sticlă a banuluĭ Ghica. [1]

Sub Alex. Moruzi continuă a esiste fabrică de sticlărie la Şotanga în judeţulŭ Dâmboviţa, cum se dovedesce şi din pitaculŭ domnescŭ din 26 Aprilie 1793, prin care Moruzi cere ispravnicilorŭ să-ĭ trămiţă, prin protomeşterulŭ fabriceĭ, probe de *tóte felurile de sticle ce lucréză.*

4. Oameniĭ fabriceĭ carĭ vorŭ fi orânduiţĭ pentru strînsulŭ pânzăturilorŭ de trebuinţa lucrului fabriceĭ, să se ajute în tréba acésta de către dregătoriĭ şi zapciiĭ ţĕreĭ Domnieĭ mele la cuviinciósele trebuinţe ce vorŭ avea.

5. Pentru câtă hârtie a fabriceĭ va scóte din ţóră pentru a se vinde ainrea, să aibă privilegiu a nu plăti nicĭ o vamă, in sorocŭ de cincĭ anĭ, iară după cincĭ anĭ să plătéscă vama după catalogŭ.

6. Nu numaĭ vre-o stricăciune séŭ pagubă şi scădere ţĕreĭ nepricinuind fabrica acésta, ci încă de mult folosŭ şi binele patrieĭ fiindŭ, datorĭ sunt dar şi Dumnélorŭ dregătoriĭ, Ispravniciĭ şi zapciiĭ Domnieĭ mele, carĭ iubescŭ patria lorŭ, ca unŭ lucru de folosulŭ obşteĭ, nu numaĭ a se împotrivi la câte prin Domnesculŭ nostru hrisovŭ întocmimŭ şi orênduimŭ, ci încă să îndeletniceze şi să înlesnéscă fie-carele în parte lucrarea şi urmarea ponturilorŭ, pentru bună întemeierea şi nescăderea eĭ, fără de a da pricinĭ de discolie şi de lipsă la vreunele din pronomiile eĭ.

7. Fiind-că după cum amŭ ḑisŭ maĭ susŭ, izvodirea în ţóra asta a numiteĭ fabrice de hârtie este însuşĭ pentru folosulŭ şi binele patrieĭ de obşte, şi fiind-că sfinta şi Dumneḑeésca Mitropolie a Ungro-Vlahieĭ, ca o maică ce este, cum şi alesul de Dumneḑeŭ sfiinţia sa Mitropolitulŭ ţĕreĭ, ca unŭ bisericescŭ păstorŭ, atât norodului ţĕreĭ acesteia este îndatoratŭ spre celea ce sunt de folosulŭ şi de binele patrieĭ de obşte a se sili a îngriji împreună şi a se osârdui; pentru aceea dară. amŭ găsitŭ Domnia mea cu cale a da numita fabrică de hârtie asupra prea sfinţieĭ sale părintelui Metropolitului Ungro-Vlahieĭ chir Dositeiŭ, fiind-că are sfinta Metropolie şi tipografia sa, care lucréză şi tipăresce cărţile trebuincióse obşteĭ, ca deîmpreună să aibă Mitropolia şi fabrica facereĭ de hârtie asupră, şi să dée prea sfinţia sa la cămara Domnieĭ mele banĭ cu care s'aŭ cumpăratŭ moşia, ce s'aŭ datŭ schimbŭ pentru moşia pe care stă fabrica, cum şi din cheltuelile ce s'aŭ făcutŭ la isvodirea şi întreţinerea fabriceĭ, să dée prea sfinţia sa jumetate banĭ la cămara Domnieĭ mele, şi aşa m'amŭ hotărîtŭ şi amŭ datŭ Domnia mea numita fabrică cu tóte ale eĭ, asupra prea sfinţieĭ sale Mitropolituluĭ ţĕreĭ cu acestea şarturĭ, adecă: ca să fie prea sfinţia sa datorŭ a orândui poichimenŭ alesŭ, omŭ de nádejde, practicosŭ, carele să epistăsésca numita fabrică cu tótă silinţa de a lucra apururea, în tótă vremea, fără de amelie, osârduindu-se prea sfinţia sa în tot chipulŭ de a merge înainte şi de a scóte hârtie cât de bună, spre îndestularea obşteĭ, sciindŭ maĭ vêrtosŭ, că acésta este isvorită şi cerută din înaltă poruncă Impĕrătéscă aicĭ în oblastia Impĕrăţieĭ sale, adică cu atât maĭ multŭ trebue prea sfinţia sa a pune silinţă şi osirdie de a se intemeia şi de a merge înainte, după cum cu acéstă nădejde, adecă de maĭ multă silinţă, şi de maĭ bună chivernisélă, şi pentru acestŭ sfârşitŭ numaĭ s'aŭ datŭ asupra prea sfinţieĭ sale, dând voie prea sfinţieĭ sale, ca să aróte la Domnia mea, prin anaforalele prea sfinţieĭ sale, pricinile cele cuviincióse pentru

1. Manualŭ de istoria Princ. Romanieĭ. Bucurescĭ 1839, pag. 168. — Vedĭ anecsele

2. Codex XXIII, fila 45 verso.

www.dacoromanica.ro

Prin pitacul din 6 Maiŭ 1794 cătrĕ Ispravniciĭ din Dâmboviţa, A. Moruzi le scrie, că Moise ovreiulŭ a întocmitŭ cu cheltuiala sa sticlărie în acestŭ judeţŭ, făgăduindu-sĕ că va lucra felurinĭ de bune sticle, atât pentru trebuinţa Curţeĭ Domnescĭ, cât şi pentru trebuinţa şi îndestularea obştieĭ, şi aŭ cerutŭ de la Domnia mea să-lŭ miluimŭ şi să-lŭ ajutămŭ cu privileghiulŭ acela ce aŭ avutŭ maĭ dinainte acéstă sticlărie de la fraţiĭ noştriĭ Domnĭ, pentru 6 ómenĭ scutiţĭ, pentru lucrulŭ sticlărieĭ; căruia cerêndu-ĭ Domnia mea acelŭ privileghiu, ne arĕtâ de vĕdumŭ, că anaforaoa epitropilorŭ cu întărirea Domnieĭ sale Mihaĭ Vodă Suţulŭ dintr'amêndonĕ Domniile, pe numele a 6 locuitorĭ pămêntenĭ, carĭ se numescŭ sticlarĭ domnescĭ vechĭ, ce daŭ sticle de trebuinţa Curţeĭ, scutiţĭ cu pecetluturĭ Domnescĭ, cărora li se dă voĭe a fi sloboḑĭ de a-şĭ deschide sticlărie, ca unii ce aŭ şciinţa acestuĭ meşteşugŭ de la părinţiĭ lorŭ spre a se chivernisi cu acésta şi a'şĭ da la Curte trebuinciósele sticle, în vreme ce nicĭ în hrisovulŭ ce s'a fostŭ datŭ luĭ Mina Cuiunginlŭ pentru deosebită sticlărie a luĭ, nu se zăticnescu pămênteniĭ de acestŭ felŭ de hrană; pentru care făcêndu-so din porunca Domnieĭ mele întrebare numituluĭ ovreiŭ cum şi în ce chipŭ s'a apucatŭ de sticlăria acésta, în vreme ce în privileghiulŭ Domnescŭ nu este numitŭ, ne făcu arĕtare, că aceĭ 6 sticlarĭ, măcarŭ că aŭ sciinţa meşteşuguluĭ acesta, dar nefiindŭ putincioşĭ a face fabrică, s'aŭ ajunsŭ cu dênsulŭ avêndŭ el şciinţa maĭ desĕvêrşită a meşteşuguluĭ acest ia şi avêndŭ şi

trebuinţele fabriceĭ, spre a avea ajutorulŭ acela ce va fi cu cale, ca să sporéscă şi să créscă roduliĭ fabriceĭ, prin osîrdia şi silinţa prea sfinţieĭ sale; iară când împotrivă se va face vro-o amelie şi urmare de nesilinţă spre scaderea acestuĭ lucru folositorŭ obşteĭ, ce s'aŭ făcutŭ din poruncă împĕrătéscă, pentru folosulŭ patrieĭ, la care Domnia aŭ truditŭ cu multe cheltuielĭ de le-aŭ întregitŭ şi aŭ primitŭ a păgubi şi atâţia ómenĭ pentru folosulŭ ţereĭ, se va da multă scârbă Domnieĭ mele, care acésta nicĭ-o-dată nu o nădăjduimŭ de la prea sfinţia sa părintele Mitropolitŭ, sciindŭ buna rîvnă şi ferbinţéla ce are prea sfinţia sa spre celea de folosulu patrieĭ; decĭ măcar că şi Domnia lorŭ fraţiĭ noştriĭ carĭ în urmă vorŭ domni şi vorŭ oblădui ţéra acésta, socotindŭ cu înţelepciunea Domniilorŭ sale, bunătatea, folosulŭ şi podóba ce pricinuesce şi va pricinui ţĕreĭ, ţinerea şi întemeierea acesteĭ fabricĭ, care din poruncă Imperătéscă, în oblastia Imperăţieĭ sale, o amŭ isvoditŭ Domnia mea cu tradă şi cu ostenélă, nu nădăjduimŭ nicĭ o dată a o scădea şi a o strica din starea şi orânduiala eĭ, ca nişce inbitorĭ şi râvnitorĭ de celea de folosulŭ ţĕreĭ, dar cu tóte acestea rugămŭ pe frăţia lorŭ, cu dragoste, să bine-voiascŭ a întări pe sănţia lorŭ părinţiĭ Mitropolitĭ ce vorŭ fi dupĕ vremĭ, pururea la îngrijirea şi nepregetata silinţă a acestuĭ lucru, şi a întări acestŭ privileghiu al fabriceĭ de a se păzi pronomiile eĭ, ca să se pótă spori lucrulŭ eĭ înainte, şi ca şi ale Domniilorŭ sale isprăvĭ şi ostenelĭ să fie în urmă, de alţĭ fraţi păzite şi ţinute; şi amŭ adeveritŭ hrisovulŭ acesta cu însăşĭ iscălitura şi pecetea Domnieĭ mele, i cu credinţa prea inbiţilorŭ Domnieĭ mele fiĭ şi Ispravniculŭ hrisovuluĭ acestuia Stefanŭ Văcărescu vel Log. de ţóra de josŭ. — 1796 Ianuarie 16.

Cod. XXVI, pag. 271.

www.dacoromanica.ro

gătirea de cele trebuincioase ale sticlărieĭ şi aŭ cheltuitŭ de la dènsulŭ de aŭ făcutŭ, la care fabrică lucra până la o vreme şi aceĭ 6 sticlarĭ pămêntenĭ şi îşĭ aveaŭ şi scutéla lorŭ, pentru care îĭ respundea clŭ în banĭ sticlele ce eraŭ datorĭ să dea pentru curte aicĭ la starostea de ovreĭ şi starostea rĕspundea pentru dênşiĭ la curte datoria lorŭ în sticle, de aicĭ de la prăvălia luĭ; iar de la o vreme încóce luându-se aceĭ 6 sticlarĭ de ispravniciĭ ce aŭ fost şi de zapciĭ la alte orânduelĭ şi lipsindu-se de acelŭ privileghiu alŭ scuteleĭ, s'aŭ trasŭ şi eĭ de la lucrulŭ fabricei şi fiind-că aŭ remasŭ ovreiulŭ singurŭ făr'de ajutorŭ, nu póte ţine singurŭ sticlărie, şi cu acésta zăticnindu-se lucrulŭ meşteşugului care aŭ începutŭ şi rĕmêindŭ de a se strica, pĭgubesce şi elŭ munca şi cheltuéla ce i s'a pricinuitŭ, cerêndŭ cum amŭ ḑisŭ maĭ susŭ, acéstă milă şi ajutorŭ de la Domnia mea şi făgăduindŭ a scóte felurimĭ de sticle maĭ bune şi decât probele ce ne aŭ adusŭ de amŭ vĕḑutŭ, precum şi table curate va sili de a scóte, spre eftinătatea şi trebuinţa de obşte. Deci fiind-că privileghialŭ domnescŭ, dupe cum amu ḑisu maĭ susŭ, îlŭ veḑumŭ Domnia mea, numaĭ pe numele acelorŭ 6 sticlarĭ pămêntenĭ carĭ acum ḑice, că lipsescu într'alte orânduelĭ, în care privilegiu ovreiulŭ nu este pomenitŭ, poruncimŭ Dumnóvóstră să cercetaţĭ maĭ ântèiŭ ce urmare aŭ făcutŭ aceĭ 6 sticlarĭ domneseĭ dupĕ privileghiu ce li se dedese? De aŭ pusŭ eĭ în faptă lucrul sticlărieĭ, séu de este precum arétă ovreiulŭ, că singur aŭ făcut'o? Şi de este acum într'acéstă vreme acéstă fabrică lucrătóre în faptă cu adeveratu, séŭ de aicĭ înainte are a se apuca de dênsa? Să cercetaţĭ şi acésta: la ce orânduială se află acum aceĭ 6 sticlarĭ? De sunt adică dajnicĭ ai Visterieĭ, orĭ scutelnicĭ, s'ipuşĭ séŭ poslujnicĭ aĭ cuivaşĭ? Şi de este cu scirea lorŭ acéstă cerere, ce face Domniei mele ovreiulŭ? Şi ce era datorĭ aceĭ sticlarĭ scutiţĭ se dea la curte pentru privileghiulŭ lorŭ? cum şi de aşeḑămêntulŭ ce va fi avêndŭ acestŭ ovreiŭ cu aceĭ 6 sticlarĭ pămêntenĭ privileghiaţĭ? Pliroforisindu-ve pe largŭ de tóte, să înscinţaţĭ Domnieĭ mele şi fiţĭ senătoşĭ. — 1794, Maiŭ 6.

Prin pitac domnesc din 27 Noembre 1793, Alex. Moruzi a ordonatŭ înfiinţarea, în 25 de ḑile, de 14 morĭ cu caĭ, de către monastirile principale din Bucuresci din apropierea oraşului. [1]

1. Iată acestŭ pitacŭ şi actele decurgêndŭ din elŭ:

Io Alec andru Costandinu Moruzi Vod.

Prea sfinţia ta pĭrinte Mitropolite i D-vóstră veliţilorŭ Logofeţĭ, fiind-că în toţĭ timpiĭ póte să se întêmple, orĭ a îngheţa morile, din iuţimea erneĭ, precum astă nuă dată se află, ori feréscă D-ḑeŭ din secetă, şi pătimesce norodulŭ poliţieĭ pentru lipsa de hrana cea trebuinciósă obşteĭ; amŭ socotitŭ Domnia mea, că mŏnăstirile celea marĭ, atât ale ţĕreĭ, cât şi celea închinate, câte sunt numite maĭ josŭ, carĭ aŭ venituri de acareturĭ, şi osebitŭ venituri

www.dacoromanica.ro

Epitropia obştéscă a fostŭ şi ea ordonată de Alex. Moruzi să construiască douĕ morĭ de caĭ la capulŭ poduluĭ Mogoşóeĭ. Acésta se vede din actulŭ de maĭ susŭ, de la 27 Noembre 1793 şi maĭ alesu din acestŭ următorŭ:

Io Alecsandru Costandinu Moruzi Vvd.

Dumnévóstră boerilorŭ naziri aĭ Epitropieĭ obşteĭ, primindŭ Domnesculŭ nostru pitacŭ, să teorisiţĭ socotóla cheltueleĭ, care din porunca Domnieĭ mele s'aŭ făcutŭ la douĕ morĭ din capulŭ poduluĭ Mogoşóeĭ, care socotélă aşternêndu-se în socotelile cheltueleĭ Epitropieĭ şi dândŭ baniĭ, va fi ţinută în sémă la închierea socotelilorŭ Epitropieĭ, iară morile sá le daţĭ în chirie, a cărora chirie să o treceţĭ pe totŭ anulŭ în catastilŭ şi condica veniturilorŭ Epitropieĭ. — 1794, Ghenar 22.[1]

Cod. XXIII, fila 196, verso.

---

de milĭ şi privilegliurĭ Domnescĭ, sunt datóre la o trebuinţă de obşte ca acósta, a face ajutorulu celŭ cuviinciosŭ, şi iată cu hotărîre poruncimŭ Domnia mea ca pre sfinţia ta părinte Mitropolite, i D-vóstră veliţĭ logofeţĭ, aducêndŭ înaintea prea sfinţieĭ tale pe toţĭ Egumenii şi Epistaţiĭ mŏnăstirilorŭ acestora, să le daĭ straşnică porancă, ca acum pe şinŭ să se apuce fieş-carele a face câte o móră cu caĭ, orĭ înnăuntrulŭ monăstiroĭ sale, séŭ unde va fi curtea strîmtă, afară, în deosebitŭ locŭ, care până în 20 de ḑile, séŭ multŭ în 25 să fie gata desĕvêrşitŭ cu tóte celea trebuincióse de măcinatĭ, care să rĕmâe şi să se afle acum şi totu-dóuna acestu acaretŭ mŏnăstirilorŭ, de a se afla în vreme de trebuinţă şi pentru folosulŭ şi ajutorulŭ obşteĭ, asupra cărora să orênduescĭ D-ta vel Log. şi câte unŭ logofeţelŭ de divanŭ, mumbaşir, de a sta napristanŭ asupră-le, făcêndu-ie strînsóre de a le isprăvi într'acestŭ sorocŭ; pentru care poruncimŭ şi Dumitale Epistatule alŭ Agieĭ, să daĭ şi D-ta ajutorulŭ celŭ cuviinciosŭ, iarŭ carele nu va fi următorŭ să-lu arĕţĭ Domnieĭ mele cu anafora, ca să se răslice şi să se isgonóscă din monăstire, orĭ pămênténŭ séŭ strainŭ de va fi. — 1793, Noembre 27.

Sânta Mitropolie,	Arhimandritulŭ,
Radu Vodă,	Sântu Spiridonŭ noŭ,
Sântu Gheorghe noŭ	Greciĭ,
Mihaiu Vodă,	Zlătarĭ i Stavropoleos
Sântu Iónu,	Văcărescĭ,
Sărindaru,	Cotrocenĭ
Sfânta Ecaterina,	Mărcuţa.[1]

Cod. XXIII, Fila 183.

1. 1793, N-bre 27. S'au făcutu voluicie cu unŭ boerŭ dintre Epitropi alŭ doilea să mérgă la Dâmboviţa, şi câte petre de morĭ va găsi gata să le încarce în care de ale judeţuluĭ, cu chirie, şi să le trimiţă cu grabă aicea, cum şi pe petrarĭ să-ĭ pue a maĭ face până la 12 părechĭ, şi ispravniciĭ să dóe totu ajutorulŭ a nu se face zăbavă.

www.dacoromanica.ro

Amintindŭ despre aceste multe morĭ construite din ordinea luĭ Alex. Moruzi, pricepemŭ bănuiala, că construcţiunea lorŭ s'aŭ făcutŭ maĭ multŭ în vedere cu pofta de câştigŭ a Domnitoruluĭ, căcĭ Dionisie Eclesiarchulŭ aŭ pretinsŭ, că în timpulŭ fómeteĭ întêmplată în Domnia luĭ, Moruzi monopoliză pe séma sa vîndarea grâuluĭ şi a porumbuluĭ.[1] Acésta nu se dovedesce din documente.

Déca Alex. Moruzi înţelegea, că protegerea industrieĭ naţionale era în interesulŭ sporireĭ avuţieĭ ţĕreĭ, elŭ era totuşĭ neîmpăcat inamicŭ alŭ lucsuluĭ neînfrênatu. Este unulŭ din rariĭ Domnĭ, care dă o lege somptuarie. Amŭ vedutŭ pe Gr. Ghica din Moldova făcêndu-şĭ haine din postavŭ ordinarŭ, ca să îndemne pe boeriĭ Divanuluĭ spre a'l imita. Alex. Moruzi merge maĭ departe: elu opresce pe neguţătoriĭ lipscanĭ de a aduce pentru vîndare în ţéră unele materiĭ şi obiecte «ce sunt lucrurĭ ce pricinuiesc o cheltuială zadarnică şi o stingere de obştie.»

Iată intrégă cartea Domnéscă din 11 Martie 1794, relativă la acéstă cestiune:

Io Alecsandru Costan. Moruzi Voivodŭ.[2]

D-ta vel Cămăraşŭ primindŭ Domnesculŭ nostru pitacŭ, să chiămĭ pe toţĭ lipscaniĭ la Cămară, ca să daĭ poruncа Domnieĭ mele pentru flude şi linaz sadedica, i în cusăturĭ şi basmale, ce sunt lucrurĭ care pricinuescŭ o cheltuială zadarnică şi o stingere de obşte, ca câte dintr'acestea se află acum la prăvăliele lorŭ, acelea numaĭ să şi le vîndă ne popriţĭ, iară de aicĭ înainte să scie că nu sunt sloboḑĭ a maĭ aduce spre vîndare aicĭ altele de acestŭ felŭ de lucrurĭ zadarnice; iară carele nu va fi următorŭ, să scie că fără de a avea voie să le deschidă şi să le vîndă, se va pecetlui, şi făcêndu-se zaptŭ la Camara Domnéscă, se va scóte din ţéra Domnieĭ mele afară, şi maĭ multŭ nu vorŭ fi

Io Alecsandru Costandinu Moruzi Vvd.

Cinstitŭ şi credinciosŭ boerulŭ Domnieĭ mele D-ta vel Spăt. fiind-că ne-amŭ însciinţatŭ că afară la cismea aŭ fostŭ treĭ morĭ de caĭ, şi douĕ de vêntŭ şi din nepurtarea de grijă a Egumenuluĭ, ce este acolea, s'aŭ prăpăditŭ, pentru care poruncimŭ Domnia mea, să aducĭ pe Egumenulŭ de la Cismea şi să cercetezĭ pentru cincĭ părechĭ de petre ale morilorŭ ce aŭ fostŭ, ce le-a făcutŭ? cuĭ le-a datŭ? şi séŭ de le-a vîndutŭ, séŭ de le va fi luatŭ cinevaşĭ în silă, de unde şi la cine vorŭ fi să le facĭ zaptŭ, şi încărcându-le în care, să le facĭ teslimŭ la Epitropia obşteĭ, însă astăḑĭ să sĕvêrşescĭ porunca Domnieĭ mele, tol. pisah gpmd. — 1793, Noembre 27.

Cod. XXIII, fila 183 verso.

1. Vedĭ Dionisie Eclesiarchulŭ în Tesaurŭ de Documente tom. II, pag. 184.

2. Cod. XXIII fila 219. — A maĭ fost publicatŭ acestŭ documentŭ la 1860 în „Documente Istorice" date de P. Teulescu. Vedĭ art. D-luĭ Papadopolŭ Calimachŭ despre legile somptuariĭ în „Revista Nouă."

www.dacoromanica.ro

îngăduiţĭ a le deschide şi a le vinde aicĭ; dreptŭ aceea, ca să n'aibă pricină de îndreptare că nu aŭ sciutŭ, să le arĕţĭ porunca Domnieĭ mele hotărîtŭ, ca să scie; aşişderea să arĕţĭ Dumnóta porunca acésta la vel Vameşŭ alŭ Carvasaraleĭ, ca de acum înainte, orĭ câte de acestŭ felŭ numite maĭ susŭ lucrurĭ zadarnice va găsi între mărfurile ce aducŭ lipscaniĭ, pecetluindu-le de faţă cu stăpânulŭ aceĭ mărfĭ, să le trimiţă la Cămara Domnóscă.

Remarcabilá este şi mesura luată de Alex. Moruzi contra mareĭ risipe de Banĭ ce boerimea, ba şi negutitorimea făcea, întrecêndu-se care de care să aibă carete şi butce maĭ luxóse. Cea ce Sulzer spune în bataie de jocŭ, despre boerĭ, că cumperau pe mulţĭ banĭ carete vîndute de comiţĭ şi baronĭ din Viena, încărcate cu armoariĭ strĕine, era lucru adevĕratŭ. Alex. Moruzi a oprit importarea de butcĭ şi carete şi, la 8 Augustŭ 1796, a reînoitŭ oprirea importuluĭ de asemene marfă, poruncindŭ Vameşilorŭ, Vătafilorŭ de plaiu şi Căpitanilorŭ de margine, să nu permiţă introducerea în ţéră, sub pedépsă de spânzurare, măcarŭ a uneĭ caretă orĭ butcă, hotărîndŭ şi glóbă de 500 leĭ şi pentru Ispravniculu prin judeţulŭ căruia se va fi importatu asemene marfă de lux.[1]

De câte orĭ putea să se îndestuleleze cu fabricatele din ţérá, Alex. Moruzi se adresa la meşteriĭ pămêntenĭ. Aşa îlu vedemŭ în 1794 dând următorulŭ pitacŭ:

Io Alecsandru Cost. Moruzi Vvd.

Cinstitŭ şi credinciosŭ boerulŭ Domnieĭ mele, D-ta biv. vel Spat. Epistatule alŭ Armăşieĭ, fiindŭ trebuinţă a se lucra pirône în formă pentru vasele celea trebuincióse, şi dupĕ tocmóla care aŭ primit-o meşteriĭ herarĭ a li se plăti ocaua parale 10 şi scăderĕmêntŭ din celŭ lucratŭ, la oca una litră, poruncimŭ Domnia mea, D-ta să împarţĭ fierulŭ pe la toţĭ meşteriĭ hierarĭ, teşghetarĭ, ţiganĭ şi sêrbĭ, ce se află în Bucurescĭ, ca să lucrezo dupĕ forma ce ţi s'aŭ datŭ, ca fără de zăbavĕ să iée sfârşitŭ. — 1794, Ianuar 18.

In privinţa têrgurilorŭ şi a bâlciurilorŭ, posedemŭ de la Alex. Moruzi câte-va acte propriĭ a ni-lŭ arata patronându-le şi îmmulţindu-le, de şi nu în acea mesura în care, pentru scopurile ce amŭ aretatŭ, se înmulţiră sub domniile anterióre.

Putemu cita hrisovulŭ pentru têrgulŭ sĕptĕmânalŭ de la moşia Slimniculuĭ a soreĭ luĭ Mihaiu Suţulŭ;[2] asemenea celŭ din 23 Martie

1. Vedĭ anexa dupĕ cod. XXIX, fila 218.
2. Cod. XXIII, fila 179 verso.

www.dacoromanica.ro

1794, acordându târgu septemânalu la moşia Coţofeni (Dâmboviţa) a lui vel Clucerŭ Alex. Văcarescu.[1]

Tocmaĭ pentru ca să pună regulă în privinţa târguriloru şi in vedere şi cu cunoscutulŭ de lectorŭ nizamu alu bâlciurilorŭ, din causa vecinătăţei cu Turcia, Al. Moruzi dete, în 10 Februarie 1794, următórea circulară:

Publicaţiunĭ la 17 judeţe pentru orânduiala târguriloru

Dumnóvóstră Ispranicilorŭ ot. sud... săuĕtate; vrêndŭ Domnia mea ca să sciuŭ tóte târgurile cu oborŭ şi făra de oborŭ ce sunt următóre odată pe septemână, cum şi bâlciurile ce se facŭ câte odata, séŭ câte de douĕ orĭ pe anu, iată ve poruncimu, că pentru celea ce sunt în judeţulu Dumnóvóstră, să ne faceţĭ fóie de tóte câte sunt, anume: în ce locŭ? carĭ sunt noue, cu cărţĭ Domnescĭ, şi carĭ sunt vechĭ? în ce ḑi se facŭ, şi câtă depărtare aŭ unulŭ de altulu? şi pe ale cuĭ moşiĭ anume? cum şi câtă diastimă au până la marginea Dunărei, cele cu obóre şi cele făra obóre? Aşişderea şi pentru bâlciurĭ asemenea fóie să ne faceţĭ, de cele vechĭ şi de cele noue, carĭ sunt cu cărţĭ Domnescĭ şi în ce ḑile ale anuluĭ? şi carĭ sunt de la sine obicinuite? şi pentru tóte să insciinţaţĭ Domnieĭ mele. — 1794, Februarie 10.[2]

Dintre hrisóvele noue séŭ reinoite în favórea particulariloru, dându-le drept de târgŭ săptamânalŭ, orĭ anualu, séŭ de ambele categorii, pe la moşii, pe lângă cele ce vomu maĭ da în anexele acestuĭ volumŭ, aducemŭ chiar aci, pe cele următóre:

a) Domnitorulu reînnoesce dreptulu de bâlciŭ alŭ moşieĭ Slăniculuĭ, posesiune a Ecaterineĭ Suţu, sora fostuluĭ Domnŭ Mihaĭ Vodă Suţu.[3] Dupĕ obiceiu, monopolulu spirtóseloru la acest târgŭ septemânalu (Lunea) este reservatŭ proprietarulŭ moşieĭ «dupe cuvintulŭ dreptăţeĭ ce are pentru călcarea moşieĭ, ce i se face.»

1. Veḑi şi la volumulŭ de anexe.

2. Cod. XXIII, fila 204 verso.

3. *Zem. Vlahscoie.* Fiind-că Domnia sa fratele Mihaĭ Voda Suţulu, prin cartea Domnieĭ sale, care o veḑumŭ Domnia mea, de la Martu 9 a anuluĭ trecutŭ, au fostŭ orânduitŭ, ca sa se facă târgŭ, pe septămână odată, la moşia Slăniculuĭ, în sud. Slam-Romnicŭ, a Dumnéeĭ cinstiteĭ, iubiteĭ soreĭ Domnieĭ séle, Ecaterina Suţina, adică Lunea, când nu se zătignescŭ alte târgurĭ vechĭ din partea loculuĭ şi când este şi locuitorilorŭ i negutitorilorŭ cu înlesnire, fiindu în ḑi ce nu se face altu târgŭ la partea loculuĭ; amŭ bine-voitŭ şi Domnia nóstră pentru folosulŭ şi câştigulu şi îndemânarea locuitoriloru şi pentru alişverişulu negutitorilorŭ, care-lŭ voimŭ Domnia mea. a se face cu indestulare, şi dămu printr'acésta a nóstrŭ Domnéscă carte de întărire sloboḑenie de facerea acestuĭ târgŭ la numita moşie; pentru care poruncimŭ Domnia mea Dumnć-

www.dacoromanica.ro

b) Unŭ têrgu noŭ sĕptĕmânalŭ (Duminica) şi unŭ *sborŭ* anualu în ḑiua de Sf. Nicolae (6 Decembre) autorisă Al. Moruzi pe moşia Coţofenii a lui Alex. Văcărescu vel Clucerŭ, reservândŭ proprietăţei moşicĭ monopolulŭ vinuluĭ şi rachiuluĭ. [1]

c) Cu actulŭ din 23 Februarie 1794, Domnitorulŭ Alex. Moruzi autoriză din noŭ facerea de têrgŭ septemânalŭ (Vinerea), învoitu la 1787, pe moşia Brezóia, a fostuluĭ Vistieru C. Ştirbei. Se reserva proprietaruluĭ moşieĭ monopolulŭ cârciumelor. [2]

---

vóstră Izpravnicilorŭ aĭ judeţuluĭ, să însciinţaţi la toţi de obşte în partea loculuĭ, neguţătoriĭ şi locuitorii, cumcă este slobodŭ de Domnia mea a se face acestŭ têrgŭ, şi îndemnandŭ pe fiteş-carele pentru adunarea cine cu ce va avea a vinde séŭ a cumpera, şi silindu-vĕ de a se urma în faptă întocmirea acestuĭ têrgŭ, pentru folosulŭ şi alişverişulŭ fieş caruia, unde sloboḑĭ sunt a vinde fieş-care alŭ sĕu, afară numaĭ din vĕnḑarea vinuluĭ şi a rachiuluĭ, care fiindu droptŭ alŭ stăpânuluĭ moşieĭ, poruncimŭ ca acestŭ alişverişŭ alŭ vinuluĭ şi alu rachiuluĭ, sa-lŭ facă numai Epitropiĭ, stapâniĭ de moşie, după obicciŭ şi dupe cuvêntulŭ dreptăţeĭ ce are pentru călcarea moşiei ce i se face. *ii saam receh gvmd.*

Cod. XXIII, fila 179.

1. *Zem. Vlas.* Dumnóvóstră Ispravnicilorŭ ot sud. Dâmboviţa, sănĕtate! S'au cetitŭ inaintea Domnieĭ mele însciinţarea ce faceţi, de la 20 ale luneĭ aceştia, de cercetarea ce a'ţi făcutŭ după porunca Domnieĭ mele, pentru têrgulŭ ce cere D-luĭ cinstitulŭ şi crediuciosŭ boerulŭ Domnieĭ mele Alexandru Vacărescu vel clucerŭ, a da Domnia mea voie, ca să facă la moşia D-luĭ Coţofenii, dintr'acestŭ judeţŭ, pe septĕmânŭ odată, Duminica, şi sborulŭ în ḑiua sfântuluĭ Nicolae la 6 ḑile ale luĭ Decembre, întru care scrieţĭ, că alte têrguri împrejuru nu maĭ sunt decât oraşulŭ Têrgovişteа în diastimă de 4 ceasuri şi cumcă este cu voia şi cererea tuturoru locuitoriloru i neguţitoriloru parţeĭ loculuĭ, precum şi adeverinţă în scrisu au datu; deci dupe pliroforia ce ne daţi, fiindŭ de binele şi folosulŭ locuitorilorŭ facerea acestuĭ têrgu, care voimŭ şi Domnia mea alŭ avea spre a fi îndestulaţi, iată dămŭ voie şi sloboḑenie a se face têrgŭ pe septemână odată Duminica, şi deosebitŭ sborŭ în 6 ale luneĭ Decembre la ḑiua sfântuluĭ Nicolae; pentru care poruncimu să daţi în scire tuturorŭ parţii loculuĭ şi la neguţitori, spre a se aduna la obicĭnuita ḑi a têrguluĭ şi la sborŭ, ca să'şi faca alişverişulu fieş-carele, grijindŭ D-vóstra în tótă vremea de a nu se face urmări şi pricini înpotrivitore, la care têrgŭ şi bâlciŭ poruncimu ca dupĕ obiceiulu pămêntuluĭ şi dupe dreptulŭ ce are stapânii moşieĭ, să aibă a se vinde numaĭ vinurile i rachiurile stapânuluĭ moşieĭ, fără a fi alţii volnicĭ. ii saam receh. gvmd. — 1794 Mart. 23.

Cod XXIII, fila 224.

2. *Zem. Vlahsoie.* Dat-amu Domnésca nóstră carte D-luĭ cinstituluĭ şi credinciosŭ boeruluĭ Domnieĭ mele Constantinŭ Ştirbeiŭ, biv. vol. Vistieru, prin care dămŭ voie şi sloboḑenie ca să faca têrgu pe moşia D-luĭ Brezóia, sud. Dâmboviţa, pe sĕptĕmână odată, adică Vinerea, fiind-că pentru facerea acestuĭ

www.dacoromanica.ro

d) Smaranda Bujorénca clucerésa, in 10 Aprilŭ 1793, jăluesce luĭ Alex. Moruzi, că este vĕduvă si cu casă grea, cu copiĭ şi n'are chiverniséla şi se rógă ca, osebitŭ de sborulŭ de 23 Aprilŭ, la moşia eĭ Tărtăşesciĭ, să se mai facă şi têrgŭ sĕptĕmânalŭ. Vodă rânduesce cercetare asupra jălbeĭ, ca să se védă décă prin învoirea ce s'ar da Bujorencii de têrgŭ sĕptĕmânalŭ nu s'arŭ aduce daune altorŭ têrguri.

Pentru cunoscinţa acestorŭ formalităţĭ, le dămŭ in notă. [1]

---

têrgŭ arétă D-luĭ vel Vistierŭ de vĕḑumŭ Domnia mea sinetŭ, prin care arótă, că din poruncă făcêndu-se cercetare de către Ispravniciĭ judeţuluĭ, s'aŭ doveditŭ, că nu numaĭ nu aduce nicĭ o pricină împotriva la nizamŭ, sóŭ altá stricăciune şi pagubá la alte têrgurĭ, ci încă este de folosŭ şi trebuinciosŭ locuitorilorŭ, după care s'aŭ şi datŭ sloboḑenie a se face acestŭ târgŭ Vinerea, încă de la anulŭ 1787, Octom. 1. Dreptŭ aceea poruncimŭ Dumnévóstră să daţĭ de scire locuitorilorŭ înprejuranĭ, ca să vie la acestŭ têrgŭ, cu celea ce vorŭ avea de vênḑare şi de cumpĕratŭ să'şĭ facă alişverişulŭ lorŭ, purtândŭ grijă Dumnévóstră, ca să nu se facă niscare-va pricinĭ şi gâlcevurĭ; iară vênḑarea vinuluĭ şi rachiuluĭ are a fi numaĭ a stăpânuluĭ moşieĭ, după obiceiulŭ pămêntuluĭ, adică alŭ D-luĭ Vistieruluĭ. — 1794, Febr. 23.

Cond. XXIII, fila 211.

1. *Smaranda Bujorênca Clucerêsa spre a i se face têrgŭ la moşia sa Tărtăşescĭ.*

Prea Inălţăte Domne

Jăluescŭ Mărieĭ tale, că în judeţulŭ Ilfovŭ amŭ moşie ce se numesco Tărtăşescĭ, pe care moşie se face într'unŭ anŭ odată têrgŭ la ḑiua sfântuluĭ Gheorghe, dară fiind-că după cum sunt sciute de multe obraze, de multă vrome mĕ aflu vĕduvă cu casă grea şi copiĭ şi altă chiverniséla de nicăirea nu amŭ, ci pentru ajutorulŭ caseĭ mele me rogŭ Marieĭ tale, să te milostivescĭ asupră-mĭ a mi se da voĭe prin luminată cartea Mărieĭ tale, osebitŭ de ḑiua sfântuluĭ Gheorghe să se mai facă têrgŭ la numita moşie şi pe septemână odată, fiindŭ acésta şi pentru ajutorulŭ greutăţeĭ caseĭ mele, cum şi alŭ vameşilorŭ Domnescĭ, şi maĭ vêrtosŭ că nicĭ o stricăciune la alte têrgurĭ de împrejurŭ, când se va face acestu têrgŭ, nu aduce, fiindŭ cale de Bucurescĭ, depărtată de şópte cósurĭ, şi de Gherghiţa ḑece césuri.

Smaranda Bujorênca Clucerêsa

D-ta vel Logof. de ţóra de josŭ să teorisescĭ jalba acésta şi să facĭ arĕtare Domnieĭ mele de nu se află vre-o împotrivă neorânduială la cererea ce face jăluitórea. — 1793, Aprilŭ 10.

Biv. vel. Stoln.

Io Alexandru Costan. Moruzi Vvd.

Dumnévóstră Ispravnicilorŭ ot. s'id. Ilfovŭ să urmaţĭ a face acéstă cercetare pentru tóte şi să însciinţaţĭ Domnieĭ mele. — 1793, Aprilie 16.

www.dacoromanica.ro

e) La moşia Balaciulŭ (Teleorman) Alex. Moruzi învoesce facerea de têrg sĕptĕmânalŭ (Duminica), dupĕ ce i se dă încredinţarea de

Prea Inălţate Domne

Ascultândŭ luminată porunca Măriei tale ce mi se dă la acéstă jalbă a Cluceresei Smaranda Bujorénca, nu lipsimŭ cu plecăciune a arĕta Mărieĭ tale, că acéstă cercetare trebue să se facă de către Ispravnicului judeţului, pentru care să fie luminată porunca Mărieĭ tale către D-lorŭ Ispravniciĭ Ilfovuluĭ să facă acéstă cercetare, décă nu este de vre-o stricăciune facerea acestuĭ têrgŭ? de este depărtatŭ de alte têrgurĭ de prin prejurŭ şi nu aduce vre-o pagubă? şi de face trebuinţă a se face acest têrgŭ séŭ nu? şi de este de vre-unŭ folosŭ locuitorilorŭ? şi în ce chipŭ se va pliroforisi să se însciinţeze Mărieĭ tale adeverulŭ, şi atuncĭ rĕmâne cum te va lumina D-ţeŭ la cererea Cluceresei, iar hotărîrea rĕmâne a se face de către Măria ta. — 1793, Aprilŭ 14.

Scarlatŭ Ghica vel Logof.

Cod. XXIV, fila 105.

Anafora pentru a se face têrgŭ pe moşia Dumnĕei Cluceresei Smaranda Bujorénca.

Fiind-că dupĕ pliroforia ce daŭ Domnieĭ mele D-lorŭ Ispravniciĭ judeţuluĭ, cumcă făcêndŭ cercetare, nu numaĭ nu este de nicĭ o stricăciune facerea acestuĭ têrgŭ, nicĭ nu aduce vre-o vătămare la alte têrgurĭ, fiindŭ depărtate, ci încă este de folosŭ şi alişverişŭ locuitorilorŭ părţeĭ loculuĭ, care şi jalbă deosebită aŭ datŭ Domieĭ mele, întărimŭ anaforaoa acésta şi poruncimŭ să se facă acestŭ têrgŭ po tótă sĕptămâna odată, Duminica, pentru care Dumnévóstră Ispravnicilorŭ să însciinţaţĭ la toţĭ de obşte de a se aduna cine cu ce va avea de vêndutŭ şi de cumpĕratŭ, şi de a'şĭ face alişverişulŭ seŭ neopritŭ grijindŭ Dumnévóstră de a nu face pricinĭ şi urmărĭ împotrivă. — 1793, Maiŭ 24.

Cod. XXIV, fila 460.

Prea Inălţate Domne

Cu prea plecată anafora facemŭ scire Inălţimeĭ tale, că la Măria ta aŭ datŭ jalbă Dumnéeĭ Cluceresa Smaranda Bujorénca, că la moşia ce are într'acest judeţŭ, ce se numesce Tărtăsescĭ, se face într'unŭ anŭ de donĕ orĭ têrgŭ slobodŭ la ţiua sfântuluĭ Gheorghe şi la Vinerea cea mare şi pentru ajutorulŭ caseĭ sale cere mila Mărieĭ tale, ca să aibă sloboţenie de a face têrgŭ necontenitŭ într'o ţi pe sĕptemânĭ, Duminica, ca să fie şi de ajutorulŭ seŭ şi alŭ cămăreĭ Domnescĭ, a căruia jalbă fiindŭ orânduită la Dumnéluĭ vel Logof. de ţóra de josŭ, cu poruncă de a teorisi şi să facă aretare Mărieĭ tale, prin anafora arétă Dumnéluĭ vel. Logof. găsindŭ cu cale ca să se facă cercetare de către noĭ Ispravniciĭ, de nu este de vre-o stricăciune facerea acestuĭ têrgŭ, şi de este departe de alte têrgurĭ de prin prejurŭ, şi nu aduce vre-o pagubă cum şi de face trebuinţă de a se face acestŭ têrgŭ séŭ nu, şi de este de vre-unŭ folosŭ locuitorilorŭ? şi în ce chipŭ ne vomŭ pliroforisi, să însciinţămŭ Inălţimeĭ tale adevĕrŭ şi prin hotărîre întărită cu luminată pecetea Inălţimeĭ tale, mi se poruncesce a urma de a face acéstă cercetare pentru tóte, şi sa

www.dacoromanica.ro

către Ispravnici, în Maiŭ 1793, că prin acésta nu se aduce vătămare «la tréba nizamului» nicĭ la alte têrgurĭ din apropiere. Prin nizamŭ se înţelege vechiulu regulamentu oprindŭ ţinerea de têrgurĭ şi sborurĭ în apropiere de Dunăre, ca sa se evite ămblarea de neguţitorĭ turcĭ pe la asemenea localităţi, conformŭ tratatuluĭ de la Cuciuc-Cainargi.[1]

---

insciinţămŭ cu anafora; veĭ sci Măria ta, că făcĕndŭ cercetare ne adeverimŭ, că nu este de vre-o stricăciune facerea acestuĭ têrgu, ci de folosu locuitorilorŭ, ca să-şĭ facă alişverişulŭ lorŭ, cum şi de folosŭ Cămăriĭ, şi este depărtatŭ de alte têrgurĭ de pre împrejurŭ cale de 6 césurĭ şi este şi cu voinţa locuitoriloru făcèndŭ cerere de a se face acestŭ têrgŭ Duminica, avèndŭ sloboḑenie de a veni cu vite şi alte ce voru avea de vêndare, cum şi a se face douĕ bâlciurĭ unulŭ la ḑiua sfântuluĭ Gheorghe şi altulŭ la Vinerea cea mare, cum din vechime s'aŭ obicĭnuitu de se face; iară hotărîrea cea desĕvêrşitŭ rĕmâne a se face de către Măria ta. — 1793, Maiu 9.

Alexandru Văcărescu.

Dumnévóstră Ispravnicilorŭ, amŭ vĕḑutŭ Domnia mea anaforaoa ce ne faceţĭ pentru care voimŭ Domnia mea să ne însciinţaţĭ şi numele têrgului celea ce ḑiceţi că sunt depărtate, carĭ tĕrgurĭ sunt anume şi câte césurĭ este diastima fieş-căruia în adevĕrŭ? — 1793, Maiu 11.

Prea Inalţate Domne

Din luminată porunca Marieĭ tale, facumu cercetare de têrgurile celea ce sunt înprejurulŭ Tartăşescilorŭ, unde este Dumnéoi Clucerésa Bujorénca, a se face têrgŭ, şi dovedimŭ într'adevĕrŭ depărtarea têrgurilorŭ de acestŭ satu adică Potlogiĭ din sud. Dâmboviţa, unde se face têrgu Duminica, cale de şépte césurĭ, Têrgoviscea unde se face têrgu Vinerea, cale de şépte césurĭ, Bălenĭ unde se face têrgŭ Joia, cale de 8 césurĭ, Gherghiţa se este într'acestŭ judeţu unde se face Vinerea, este cale de 12 césurĭ, Bucurescĭ cale de şépte césurĭ, şi pentru maĭ bună încredinţare că este cu voinţa locuitoriloru a se face acestu têrgŭ, satele de prin prejuru făcură jalbă către Măria ta, în care arétĭ că le este cu îndemanare acestŭ têrgŭ când se va face, fiindŭ cele-l-alte departate, şi nu aduce vre-o stricăciune impotriva luminatelorŭ poruncĭ. — 1793, Maiŭ 12.

Vintilă Prijbénu.

Crd. XXIV, fila 161.

1. *Anafora pentru a se face têrgu la moşia Balaciulu în sud. Teleormanu, pe sĕptĕmână odata.*

Io Alecsandru Const. Moruzi Vvd.

Dupĕ pliroforia ce făcu atât reposatul stolnicu. Radu Filipescu prin cartea sa de la Aprilŭ 17, din anulŭ trecutu, când era Ispravnicu, cât şi D-loru Ispravnicĭĭ de acum, cumcă vre-unŭ felŭ de vatămare nu póte aduce, nicĭ la tréba nizamuluĭ, nicĭ la alte têrgurĭ vechĭ, ci încă de folosulŭ locuitorilorŭ, dămŭ Domnia mea sloboḑenie a se face la numitulŭ locŭ têrgu pe septemână

www.dacoromanica.ro

f) Locuitorii de la maĭ multe sate din Ilfovŭ dobândiseră dreptulŭ de târgŭ, Duminica, la moşia Tărtăşescĭ, de siguru nu fără indemnulŭ şi stăruinţa proprietaruluĭ acesteĭ moşiĭ. Marele Vornicŭ Manolache Brâncovénu găsesce că acestŭ têrgŭ de la Tărtăşescĭ este in dauna têrgului de pe moşia luĭ Potlogiĭ. De aci se nasce conflict. dar lucru de mirare, causa e căştigată de locuitorĭ şi li se lasă têrgulŭ de la Tártăşescĭ, probândŭ că distanţa de la Tărtăşescĭ la Potlogi e de 6 ore cu carulŭ şi că deci têrgulŭ din Tărtăşescĭ nu e dăunător celui de la Potlogĭ. E probabilŭ însă, că triumfulŭ ţeranilorŭ asupra Marelui Vornicŭ l'aĭ asiguratŭ vre-o influinţă a boerului proprietarŭ mai influentŭ decât chiar Marele Vornicŭ Brâncovénu. [1]

odată, Duminica; pentru care poruncimŭ Ispravnicilorŭ, să însciinţaţĭ locuitorii i negnţătoriĭ, spre a se duce să-şĭ facă alişverişulŭ lorŭ, epistasindŭ de a se isvodi şi a se pune în faptă. — 1793, Maiŭ 9.

Prea Inălţate Dómne,

Cu prea plecată scrisóre însciinţămŭ Inălţimeĭ tale, că la acestu judeţŭ fiindŭ numai bâlciurile cele obicĭnuite anume şi nefiindŭ têrgŭ cu ḑi orânduită a se face pe tótă sĕptĕmâna, cum şi până la marginea Dunăreĭ, cale depărtată, pătimescŭ locuitorii neavêndŭ unde-şĭ face alişverişulŭ de vêndarea viteloru şi celor-l-alte ce mai aŭ, carĭ sunt spre folosulŭ lorŭ şi fiind-că satulŭ Balaciuluĭ cade la mijlocul judeţuluĭ, încă din anulu trecutŭ în vremea când se afla Ispravnicu reposatulŭ Stolnicĭ Rădncanu Filipescu, au fost făcutĭ insciinţare Marieĭ sale Mihaiŭ Vodă Suţulŭ, de a se face târgu cu ḑi hotarîtă pe tótă septemâna şi se şi hotărîse a se face poruncă sa se urmeze, ca pe tótă sĕptĕmâna Duminica, să se facă adunarea têrgului fiindŭ şi ḑi de serbătóre, dară întâmplându-se bóle năprasnice, ciumĭ, s'aŭ expodisit; acum fiind-că cu mila luĭ D-ḑeŭ şi cu blagoslovenia Inălţimeĭ tale, se află linişte şi ca uniĭ ce scimŭ că acésta este spre folosulu locuitorilorŭ, nu lipsimŭ a însciinţa Marieĭ tale, că de se va găsi cu cale şi de către Inalţimea ta, să dée luminată poruncă de a se urma şi aniĭ Marieĭ tale de la D-ḑeŭ să fie mulţĭ.

Plecaţi slugi, *Costandinu Balăcénu Paharnicu. Ştefanu Slugeru.*

Cod. XXIV. fila 132.

1. *Anaforaua locuitorilor sătenĭ Cosoba, Postavari, Popesci, Ciocăneşci i alte sate, toţĭ din sud. Ilfovu, pentru de a să face têrgu la satulu Tartaşescĭ sud. Ilfovu, Duminica.*

«Fiindŭ că pentru izvodirea acestuĭ têrgŭ şi pentru ḑiua Duminecei s'aŭ făcutu întâiŭ cercetare, şi luândŭ pliroforie de depărtarea şi nevătămarea altoru têrgurĭ, s'aŭ fostu datŭ şi întărirea Domnieĭ mele, în urma căreia întăririĭ musaadea făcêndŭ, amŭ mai rînduitŭ spre cercetarea Dumnélorŭ veliţĭ Boerĭ, de unde fiindŭ că totŭ celea dintâiŭ ni se arótă, cumcă este depărtatu şi cumca este de folosulŭ şi înlesnirea săracilorŭ locuitorĭ, întărimŭ Domnia mea, ca să urmeze porunca şi hotărîrea dintâiŭ, spre a se face Duminica. — 1793 Sept. 4.

Vel Logof.

www.dacoromanica.ro

g) Fostulŭ vătafu de aproḑi Radu Fărcăşianu dobândesce, în 27

Prea Inălţate Domne,

Locuitoriĭ din satele ot sud. Ilfovŭ, Cosoba, Popesci, Ciocănesci, Cocaniĭ, Buti-Manu, Stirieni, Creţulesci. Tărtăşescii, Burtea şi Flămânḑaniĭ aŭ jăluitu Măriei tale, ḑicêndŭ că ei neavêndŭ têrgu aprópe de satele lorŭ, aŭ câştigatŭ mila măriei tale, dânduse voĭe şi sloboḑenie a se face têrgŭ la moşia Tărtăşescii, care este aprópe de satele lorŭ, însă Duminica, fiindŭ că în alte ḑile de lucru nu potŭ să-şĭ lasă lucru, să vie la têrgŭ, iară acum aŭ auḑitŭ, că acéstĭ milă ce aĭ făcutŭ măria ta cu eĭ este să li să strice, din pricină căcĭ Dumnéluĭ Vel. vornic Manolache Brâncovénu are têrgŭ de se face pe moşia luĭ Potlogiĭ, şi fiindŭ că şi acolo se face iarăşĭ Duminica, ḑice că i se strică têrgul Dumisale, la care ḑicŭ că alte têrgurĭ ce să facŭ totŭ Duminica sunt maĭ aprópe de *Potlogii*, fiindŭ dóră Ogrăgeniĭ numaĭ t·eĭ césurĭ până la Potlogĭ, unde şi acolo iarăşĭ Duminica se face, şi pentru acel têrgŭ nu bănuesce, şi cerŭ ca să fie sloboḑĭ, a se face têrgul la Tărtăşescĭ şi în ḑiua Duminiceĭ, cu care să se pótă folosi şi eĭ, vinḑêndu-şĭ vite şi altele ce vorŭ avea de vinḑare; într'a cărora jalbă cu vătavu de Divanŭ ni se poruncesce de Inălţimea ta, să vedemŭ aşa-ĭ anaforaua cea dintâiŭ, câtŭ şi cea de al doilea ale D-lorŭ Ispravnicilorŭ buiurdisite de Măria ta, de cercetarea ce aŭ făcutŭ, şi arĕtarea ce facŭ, să vedemŭ apoi de davaua ce face Dumnéluĭ Vornicu Brâncovénu, cum şi jalba locuitorilorŭ, i a Bujoréncăĭ şi pliroforisindu-ne să aretăm Măriei tale cu anafora cele cuviincióse după luminata porunca Măriei tale, za Agie înfăţişândŭ inaintea nóstră pe jăluitoriĭ i pre Grigoregiul şi vechilul cluceresiĭ Zmarandiĭ Bujoréncăĭ, amŭ vĕḑutŭ amîndoue anaforalele Dumnélorŭ Ispravnicilorŭ, cum şi luminata întărirea Domniei tale, cuprinḑetóre între una, că cercetândŭ s'aŭ adeveritŭ, că nu este de vre o stricăciune facerea acestuĭ têrgŭ la Tartăşescĭ, ci de folosulŭ locuitorilorŭ, şi alŭ cămăriĭ, şi este departe de alte têrgurĭ de pre împrejurŭ cale de şése ciasurĭ, iar cea de alŭ doilea, arĕtă că după luminată poruncă aĭ maĭ făcutŭ de iznovŭ cercetare câtŭ sunt de departe cele-l-alte têrgurĭ care sunt împrejurŭ Tărtăşescilorŭ, şi aŭ doveditŭ întru adeverŭ, că Potlogiĭ din sud. Dâmboviţa, unde se face têrgulŭ Duminica este cale de şépte ciasurĭ, Tărtăşesciĭ unde se face Vinerea, cale de şapte ciasurĭ, Băleni unde se face Joia, cale de optŭ ciasurĭ, Gherghiţa unde se face Vinerea. cale de douespre-ḑece ciasurĭ, şi Bucurescĭ cale de şépte ciasurĭ. După acésta amŭ introbatŭ pe Dumnéluĭ vel Vornicŭ Manolache Brâncovénu, ce are a ḑice la cererea ce facŭ numitele sate şi Clucerésa Bujoréncа? şi ne arată că dela moşia Dumisale Potlogiĭ şi până la Tărtăşescĭ, nu póte fi maĭ multŭ diastimă decâtu doue ciasurĭ şi jumătate, multŭ treĭ, şi cu tóte că este aşa de aprópe, dér Dumnéluĭ nu bănuesce a se face acestŭ têrgŭ la Tărtăşescĭ, însă nu Duminica in ḑiua care se face şi la Potlogĭ, ci să se facă în altĭ ḑi, fiindŭ că făcêndu-se în ḑiua Duminiciĭ, se răspândesce şi se micşoréză negoţul dela têrgul ot Potlogiĭ, şi cu acésta i se pricinuesce pagubă; iară numaĭ ḑiua schimbându-se şi orânduindu-se alta pentru a se face têrgulŭ la Tărtăşescĭ, despre Dumnéluĭ nu maĭ este nicĭ o bănuială; impotrivă răspunseră şi jăluitoriĭ sătenĭ, că dela Tărtăşescĭ şi pânŭ la Potlogĭ este cale de şése ciasurĭ şi maĭ multŭ, unde cu carulŭ urméză într'o ḑi să mérgă şi într'alta să se întórcă, şi le este maĭ multŭ de pagubă decâtŭ de folosŭ, şi cumcă Potlogiĭ fiind în altŭ judeţŭ,

www.dacoromanica.ro

Februarie, 1794 invoire de a face têrgŭ sĕptemânalŭ Duminica, pe moşia sa Coeniĭ din Vlaşca. [1]

---

ad. în Dâmboviţa, voescŭ să aibă şi eĭ în judeţul lor adecă în Ilfovŭ, neavêndŭ nicĭ unŭ amestecŭ satele din Ilfovŭ cu satele din Dâmboviţa, şi în cea de po urmă ḑiseră, că dela Tărtăşescĭ este maĭ aprópe la Bucurescĭ de câtŭ la Potlogĭ; decĭ de ce să mérgă la locŭ maĭ departe şi nu la Bucureşcĭ, unde este maĭ aprópe, când va rămânea însă a fi popriţĭ sa nu-şĭ aibă têrgulŭ lorŭ la Tărtăşescĭ. Decĭ tótă prigonirea fiindŭ pentru ḑiua Dumineciĭ, adecă D-luĭ Vel Vornicŭ ḑico, că făcêndu-se la Tărtăşescĭ têrgŭ într'acciaşĭ ḑi, se răspândesce şi se micşoréză alişverişul têrguluĭ dela Potlogĭ, cum şi locuitoriĭ din numitele sate, ḑicŭ că a se face într'altă ḑi nu potŭ fiindŭ că-şĭ strică din ḑilele de lucru, cândŭ nu potŭ să-şĭ lase lucrulŭ şi munca lorŭ şi să se ducă la têrgŭ, cum şi a se duce la Potlogĭ ḑicŭ că facŭ donĕ ḑile cu dusu şi cu întorsu, şi fiindŭ că şi facerea têrgulnĭ Potlogĭ este cu carte Domnéscă, cu ḑi rânduită Duminica, şi facerea têrguluĭ Tărtăşescĭ este chiarŭ cu luminata porunca Mărieĭ tale iarăşĭ cu ḑi hotărîtă Duminica, remâne dar la porunca Mărieĭ tale, pentru hotărîrea ḑileĭ. — 1793 Sept. 2.

Vel Ban Brâncovénu, Vel spătar Văcărescu, Vel Vornicu Manolache Creţulescu, Vel Vornic Nicolae Filipescu, Vel Logofĕt C. Ghica de Ţêra de sus, Vel Logofĕt de Ţêra de jos Scarlat Ghica.

Cod. XXIV, fila 421-422.

1. *Prea Inălţate Domne,*

D-luĭ Radu Fărcăşanu, biv. Vistierŭ za aprozĭ prin jalba ce aŭ datŭ Înălţimeĭ tale, face rugăciune, ca prin luminată porunca să i se dea voĭe a se face tôrgŭ pe moşia D-sale Coenĭ dintr'acestŭ judeţŭ, pe tótă sĕptĕmâna, dupĕ obiceiŭ, unde este atâtŭ de alişverişŭ locuitorilorŭ, cât şi folosŭ stăpânuluĭ moşieĭ, aflându-se acestŭ satŭ Coenĭ în depărtare de locŭ de 7 ciasurĭ de Giurgiu şi de Bucurescĭ de 6 ciasurĭ, cum şi de alte têrgurĭ de câte ciasurĭ 12, ni se poruncesce de către Măria ta, ca să cercetămŭ cu deamăruntulŭ ce têrguri sunt prin prejur? şi de aduce cererea jăluitoruluĭ vre-o stricăciune la alte têrgurĭ de aprópe şi câtă diastimă de locŭ este de la unulŭ şi până la altulŭ, şi în ce chipŭ ne vomŭ adeveri, să însciinţămŭ Mărieĭ tale; cum şi câtă depărtare este de margine? Sciutŭ fie prea înalteĭ înţelepciuniĭ Mărieĭ tale, că după luminată poruncă fiindŭ următorĭ, amŭ cercetatŭ şi de la schela Giurgiovuluĭ până la satulŭ Coenĭ, unde este moşia jăluitorulnĭ sunt 7 ciasurĭ şi unŭ sfertŭ, şi de la Coenĭ până la Bucurescĭ peste 6 ciasurĭ, iar dinspre alte têrgurĭ este în depărtare de locŭ de 10 şi 12 ciasurĭ, unde nu póto aduce têrgulŭ acesta nicĭ unu felŭ de stricăciune altorŭ têrgurĭ şi maĭ vêrtosŭ că este şi de alişverişŭ alŭ locuitorilorŭ, şi de óreşĭ-ce folosŭ alŭ stăpânuluĭ moşieĭ; la care dupe luminată poruncă nu lipsimu a însciinţa Mărieĭ tale şi aniĭ Înălţimeĭ tale să fie cu fericire. — 1794, Ianuarie 19.

Aĭ Mărieĭ tale prea plecaţĭ slugĭ. *Constantinu Caliarchi, Ioanidu Stir.*

Dumnévóstră veliţilorŭ boerĭ să teorisiţĭ acéstă însciinţare isprăvnicóscă şi să ne arĕtaţĭ cu anafora prin ceanşŭ de aproḑĭ. — 1794, Ianuarie 27.

Biv vel Stolnicŭ.

www.dacoromanica.ro

h) In 19 Maiu 1794 A. Moruzi învoesce facerea de tèrgŭ, Dumineca şi sborŭ de Sfântulŭ Dumitru la schitulŭ Crasna, plaiulŭ Novacĭ, mitocŭ alŭ Episcopieĭ de Râmnicŭ [1].

i) In 9 Iunie 1794 Domnitorulŭ invoesce sborulŭ de ḑiua Inălţareĭ şi tèrgŭ septĕmânalŭ Dumineca, pe moşia Monăstireĭ Zlătarĭ, numită Segarcea, lângă Monăstirea cu acestŭ nume, metocŭ alŭ Monăstireĭ Zlătarĭ [2].

Io Alexandru Const. Moruzi Vvod. i gospod. Zembli Vlahscoie.

Dupĕ arĕtarea ce face Ispravnicĭĭ judeţuluĭ şi dupĕ pliroforia ce daŭ Domnieĭ mele D-lorŭ voliţĭĭ boerĭ, printr'acóstĭ anafora, dămŭ Domnia mea sloboḑenie şi poruncimŭ să se facă tèrgŭ pe acóstă moşie Coenĭ, în sĕptemâna odată, Duminica, şi D-vóstră Ispravnicilorŭ să însciinţaţĭ la toţĭ de obşte ai părţeĭ loculuĭ negutatorĭ, spre a se adunna fieş-care să-şĭ facă alişverişŭ. 1794, Februarie 26.

Vel Logof.

Prea Inălţate Domne,

Următorĭ fiindŭ luminateĭ porunci Măricĭ tale, amu toorisitŭ acóstă insciinţare a Dumnélor Ispravnicilorŭ ot sud Vlaşca, pentru care de vreme ce însuşĭ D-loru printr'acósta facŭ către Măria ta aretare, cumcă dupĕ cercetarea ce aŭ făcutŭ, de la schela Giurgiovuluĭ până la satu Cocuĭ, unde este moşia jăluitoruluĭ Fărcăşanu sunt 7 ciasurĭ şi unu sfertŭ, şi de la Coeuĭ şi pînă în Bucureseĭ sunt peste 6 ciasurĭ, iar despre alte tèrgurĭ este depărtare de locŭ, cale de 10 şi 12 ciasurĭ, unde nu póte aduce tèrgu acesta nicĭ unŭ felŭ de stricăciune séu embondionŭ la alte têrgurĭ şi maĭ vêrtosŭ arótă că e şi de alişverişu locuitorilorŭ, la noĭ nu maĭ remâne a se face vre-o altă cercetare, ci urméză că de va fi şi buna voinţa Marieĭ tale, prin luminată întărire să se dea voie a se face tèrgŭ pe acea moşie Coenĭ în sĕptĕmână odata, în ḑiua Dumineciĭ, iar hotărîrea cea desăvêrşită remâne a se face de către Inălţimea ta.— 1794, Fevruarie 6.

Ianache Moruz, *vel Vornicu*; Nicolac, *vel Vornicu*; Constantin Ghica, *vel Logofetu.*

1. Pitacŭ la Hatmanulŭ N. Hangerliu, Banulŭ Craioveĭ, respunḑèndu-ĭ la insciinţarea ce au făcutŭ, în 19 Maiŭ 1794; învoesce facere de tèrgŭ Duminica şi bâlciurĭ de Sf. Dumitru, dupa aretarea Clucorului Geanoglu Ispravnicŭ de Gorjŭ, în plaiulŭ Novaci la schitulŭ Crasna, mitoc al sfinteĭ Episcopii de Ròmnicŭ, nefiindŭ pe aprópe alte târguri şi fiindŭ de folosŭ locuitoriloru părţeĭ loculuĭ să'şĭ facă alişverişulu lorŭ.

Cod. XXIII, fila 246 verso.

2. Carte la biv. vel Hatm. N. Hangerliu Caimacamulŭ Craioveĭ. — Din anaforaoa ce au făcutŭ Domnieĭ mele D-lui *vel Hatmanu Costache Caragia*, pliroforisindu-ne pentru bâlciulŭ ce cere sf. sa părintele Defhaidiosŭ Meletiosŭ

www.dacoromanica.ro

j) In 24 Iunie 1794, se dă voïe de sborŭ, la Dumineca tuturoru Sfinţiloru, pe moşia Rojiştea (Jiulu-de-josu) a cluceresei Maria Coţofeanca, în folosulŭ Monăstirei după acea moşie [1].

k) Cu pitaculŭ din 13 Septembre 1794, Al. Moruzi dă voïe de a face têrgŭ sĕptemânal (Vinerea) şi bâlciŭ la ḑiua Sfinţilorŭ Voevoḑi, pe moşia Logrescii a Slugeruluĭ Ion Argintoianu (*Jiul de sus*), neaducêndu-se cu acésta vatămare la nicĭ un altu târgŭ, căcĭ este depărtatŭ de orĭ-care altulŭ.

Cod XXIII, fila 275.

l) In 29 Septembrie 1794, Al. Moruzi învoesce rudeĭ sale vel Vist. Enache Moruz facere de têrgŭ sĕptemânalŭ Sâmbata la moşia sa Sălciile (Ialomiţa). Domnitorulŭ acordă escepţionalu rudei sale şi vama acestuĭ têrgu, la care va fi şi oborŭ de vite. [2]

---

nastavnicu M-tirei Zlătarĭ, care au fost obiceiŭ de se făcea la ḑioa Sf. Inălţărĭ pe moşia M-reĭ, la satulŭ Segarcea de lângă M-rea Segarcea, ot. sud. Doljŭ, metocului M-reĭ Zlătarĭ, unde este de se face şi obicinuitŭ têrgu pe tótă septemâna, Duminica, cumca dupĕ porunca Domnieĭ mele, ce aŭ primitŭ în vreme când se afla caimacamu, aŭ făcutu cercetare şi aŭ aflatŭ că de nicĭ o stricăciune nu este facerea aceluĭ bâlciu, fiind-că alte bâlciurĭ séŭ têrgurĭ, la niscareva sate prin prejurŭ, nu se face şi că este de folosŭ locuitorilorŭ.

Domnitorulŭ acordă luĭ vel Hatmanŭ bâlciulŭ şi têrgulŭ septĕmânalŭ la satulu Segarcea. — 1794, Iunie 9.

Cod. XXIII, fila 253 verso.

1. Voïe de bâlciŭ Cluceresci Maria Coţoféuca la moşia sa Rojiştea (Doljŭ) la Duminica tuturorŭ sfinţilorŭ, pentru ajutorulŭ sf. Monăstiri, ce are la moşie aflându-se descoperită şi darăpănată.

S'a făcutŭ prealabilă cercetare că nu va fi în danna altorŭ bâlciurĭ, ori têrgurĭ. — 1794, dupe 24 Iunie.

Vel Logof.

Cod. XXIII, fila 257 verso.

2. Dat-amu acéstă Domnéscă a nóstră carte D-luĭ cinstituluĭ şi credinciosŭ boïcruluĭ Domnieĭ mele vel Vist. Enache Moruzi, prin care dămu voïe şi sloboḑenie sa se facă pe moşia D-sale *Sălciile* (din sud. Ialomiţa) têrgŭ pe sĕptemână odată, adică Sâmbăta, la care ḑi de têrgŭ să aibă şi oborŭ de vite şi tot venitulu vămei, ce se va aduna de la strîngerea acestuĭ têrgŭ şi oboruluĭ de vite, îlu hărăzimu Domnia mea să fie a D-luĭ cinstituluĭ boerŭ. Şi măcarŭ că la acest locŭ nu s'au maĭ obicĭnuitŭ, nicĭ aŭ fostŭ maĭ nainte adunare de têrgu, dar Domnia mea dămu acésta sloboḑenie, nu numaĭ dupĕ rugăciunea ce ne făcu D-luĭ şi dupe pliroforia ce luăm« cumcă nicĭ alte têrgurĭ pe aprópe de acéstă moşie a D-sale nu maĭ sunt ca să se facă tot la acéstă ḑi orânduita şi nu se pricinuesce cu facerea acestuĭ têrgŭ nicĭ vre-o altă neorînduială împotrivă, spre a vatăma şi zătigni alişverişulŭ altorŭ têrgurĭ, ci maĭ vêrtosŭ căcĭ póte aduce folosu şi înlesnire la alişverişulŭ locuitorilorŭ, care

www.dacoromanica.ro

m) Monăstireĭ Sfinţiloru Apostoli incă aŭ acordatŭ Moruzi asemene vamă de la sborul din Istăŭ, dupe hrisóvele anterióre. Acestŭ sborŭ se făcea maĭ inainte in 3 ḑile de rêndŭ la Tohanĭ.[1]

n) Pitac din 7 Noembre 1794, contrasemnat vel Logof. dă volnicie luĭ Alexandru Gherache, biv. vel postelnicŭ, epistatŭ la Agie, să facă pe moşia D-sale Slâmnicŭ (jud. Slam-Rômnicŭ) unŭ bâlciŭ pentru alişverişulŭ locuitorilorŭ şi alŭ neguţătorilorŭ şi pentru óreşi-care folosŭ de venitŭ alŭ numiteĭ moşiĭ. Bâlciulŭ o dată pe anŭ, la 21 Maĭ.

Cod XXIII, fila 292.

o) In 16 Ianuarie 1795, dupĕ cererea sateloru Gemenele, Voinescĭĭ, Cândescĭĭ, Dragodănescĭĭ din judeţulŭ Dâmboviţa, de a se face têrgŭ la Voinescĭ, pe moşia Monăstirei Radulŭ-Vodă, şi dupe raportulŭ ispravnicilorŭ de Dâmboviţa, că este trebuinciosu acestŭ têrgŭ şi că prin infiinţarea luĭ, nu se aduce daună têrgurilorŭ vechĭ, fiindŭ depărtate, Domnitorulŭ incuviinţéză o ḑi de têrgŭ pe sĕptĕmână la Voinescĭ, la care să se vêndă numaĭ vinurile şi rachiurile monăstirei.

Cod XXIX, fila 12.

p) Pitacŭ din 21 Martie 1795, dândŭ volnicie locuitorilorŭ de pe moşia Corcova (Mehedinţi) a D-luĭ biv vel vistierŭ Barbu Stirbeĭ, de a face bâlciŭ odata pe anŭ «fiindu acésta şi cu cererea numituluĭ boierŭ, stăpânulu moşieĭ»

Cod XXIX, fila 53 verso.

---

voimŭ Domnia mea a şi-lŭ face fie-care. Dreptŭ aceea....» Vodă ordonă Ispravniculuĭ judeţuluĭ să publice în sate deschiderea acestuĭ têrgŭ şi să stărue la realizarea luĭ. — 1794, Sept. 29.

Cod. XXIII, fila 302 verso.

1. Hrisovulŭ M-reĭ Sf. Apostolĭ, întărindŭ hrisóvele Domnilorŭ de maĭ naiute, în 6 Iunie 1794, de a avea milă tótă vama de la sborulŭ ce se face la ḑiua Sf. Apostolĭ in treĭ ḑile de rêndŭ, care sborŭ se făcea in vechime la Tohanĭ, apoĭ măcaru că dupe vremi se mutară, din ḑilele rĕposatuluĭ Domnŭ D-sa Costandinŭ Cehanŭ Racoviţă V.V. la Istăŭ, dar monăstirea nu s'aŭ interisitu cu pricina mutăreĭ de vama acésta, ce i s'aŭ fost datŭ hotărîre prin hrisóve Domnescĭ, ca orĭ unde s'ar muta sborulŭ acesta dupe vremĭ, tot monăstirea să iée vama luĭ. Dreptŭ aceea ḑicemu, că ori-unde se va fi făcêndŭ acum sóŭ se va face dupe vremĭ, monăstirea să nu fie lipsită de vama acésta, ci să şi-o iée pe deplinŭ, fără de a se amesteca vameşii nicĭ de cum. Amŭ datŭ acéstă Domnéscă carte la mâna luĭ Ilarionŭ Dicheulŭ monăstireĭ ce este orânduitŭ de Sf. S. părintele Stavropoleos năstavniculŭ acesteĭ sfinte monăstirĭ, ca care să aibă volnicie a strînge vamă de la acestŭ sborŭ care coprinde maĭ susŭ, fără de nicĭ unŭ felŭ de stinghirélă. Pentru care poruncimŭ D-vóstre Ispravnicĭĭ judeţuluĭ, să daţĭ mână de ajutorŭ orânduituluĭ mônăstireĭ, ca că pótă strînge acéstă vamă. — 1794, Iunie 6.

Cod. XXIII, fila 252 verso.

www.dacoromanica.ro

q) In 3 Maiŭ 1794, A. Moruzi acordă, prin unŭ pitacŭ, Vorniculuĭ Radu Slătinénu, să facă tèrgŭ cu oborŭ la moşia sa Tomşescii din Vlaşca, unde a fostŭ până la rĕsmeriţă, cându s'aŭ stricatu şi satulŭ şi tèrgulu. Cod. XXIII, fila 281 verso.

A trebuitu adeseorĭ să fie luptă de influinţă intre proprietarii de moşiĭ cu tèrgurĭ pentru ca să dobândéscă oprirea tèrguluĭ, orĭ sboruluĭ, care le făcea concurenţă. Diferite aŭ fostu pretextele invocate pentru a ajunge la acestŭ rezultatŭ. Un pretextŭ cu care s'aŭ cercatŭ in 1794 a se opri 2 tèrgurĭ de la satele Lăpuşata şi Slăvesciĭ din Vâlcea, aŭ fostŭ că acele sate eraŭ locŭ de intâlnire a cete de hoţĭ. Domnitorulu n'a desfiinţatŭ insă nicĭ unul din aceste tèrgurĭ, ci s'a mărginitu a rândui străjuire de căpitănie, in 27 Noembrie 1794. [1]

Cu referinţă la acéstă cestiune a tèrguriloru lectorulŭ va afla in anexele din vol. specialu — VI-le — incă o serie de acte. Aci terminândŭ acéstă enumerare de acte, maĭ inregistrămŭ cele din Marte 1794, relative la strămutarea tèrgului din Rômnicŭ la câmpu, dupe cererea Episcopuluĭ, cerere ce nu s'a pututŭ realisa opunêndu-se negutătoriĭ. [2]

1. *La vel Spătarŭ.* Facemŭ D-tale în scire, că amŭ luatŭ Domnia mea insciinţare de la Ispravniciĭ Vâlceĭ, cumcă într'acelŭ judeţu se face doue tèrgurĭ unulŭ la satulŭ Lăpuşata, Duminică, şi altulŭ la satulŭ Slăvescĭ, ce se numesce şi Gălgemescĭ, Joia, carĭ aceste douĕ sate fiindŭ la locŭ strimtorat şi în mijlocŭ de pădurĭ, hoţiĭ şi făcetoriĭ de rele, la adunarea acestor tèrgurĭ îşĭ găsescŭ pricină de mergere acolo şi vorbescŭ cu alţĭ tovarăşĭ şi gazdele ce'şĭ găsescŭ şi apoĭ păzindŭ drumulŭ locuitorilorŭ, îĭ pradă de vite şi altele, pricinuindu-se multă pagubă şi altorŭ sate de prin prejurŭ şi cumcă cuibulŭ acelorŭ 4 tâlharĭ vestiţĭ de 2-3 anĭ le-aŭ fost acolo în pădurile din prejurulŭ acelorŭ tèrgurĭ, cerêndu porunca Domnieĭ mele de a le strica, ca să nu se maĭ facă, fiindŭ tèrgurĭ numaĭ de adunare, bĕuturĭ, iar nu de alte alişverişurĭ spre folosulŭ vămeĭ Domnescĭ; pentru care, măcar că amŭ poruncitu Domnia mea Ispravnicilorŭ ca să cerceteze întêiŭ, câtă vreme este de când aŭ inceputŭ a se face aceste tèrgurĭ? şi *din sine-şĭ s'aŭ obicĭnuitu* a se face, orĭ prin poruncĭ Domnescĭ? Cum şi moşiile pe carĭ se facŭ, megieşescĭ sunt orĭ mônăstirescĭ séŭ boerescĭ? Şi să insciinţeze Domnieĭ mele ca să dămŭ poruncă de urmare; dar iată poruncimŭ şi D-tale, ca orĭ-ce căpitănie cade acolo în partea loculuĭ aprópe de aceste tèrgurĭ şi de pădurĭ, să trămiţĭ poruncă la acelŭ căpitănŭ, cu ómeniĭ să mérgă la aceste tèrgurĭ, să stóe şi sĭ păzéscă priveghindŭ şi luândŭ séma a cunósce şi a dovedi pe ceĭ ce âmblă într'acele feluri de urmărĭ spre a se dovedi, a le lua urma şi a'ĭ prinde, desrădăcinândŭ cuibulŭ făcĕtorilorŭ de rĕŭ dintr'acele pădurĭ. – 1794, N-bre 27. *Vel Logof.*

Cod. XXIII. fila 298 verso.

2. *Anaforaua dela Rômnicu pentru a se muta tèrgulŭ din oraşu.*

Io Alexandru Cost. Moruzi Vvd. i gspd. Zem. Vlah.

Ciustitŭ şi crediuciosŭ Boerulŭ Domnieĭ mele Dumnéta Hatmane Nicolae Hangerlău, Caimacam Craioveĭ, făcêndŭ Dumnéta cercetarea ce se cuprinde

www.dacoromanica.ro

Cu referinţă la târguri, mai aducem în fine de la Alexandru Moruzi următorulu actŭ:

«1793 Octombre 22, s'aŭ făcutŭ răspunsŭ Ispravnicilorŭ ot sud Muscelu, că s'aŭ găsitu in condicile Divanului, cumcă obiceiŭ este să se ié de pravălie, la târgŭ de sub Dólulŭ Pitescilorŭ ce se face tómna numaĭ câte tal. unulŭ şi asemenea să urmeze a lua, iar nu mai multŭ.»

Amŭ arătatŭ mai susŭ (pag. 270) ce aŭ făcutŭ A. Moruzi în privinţa breslelorŭ, şi amŭ adusŭ chiarŭ o serie de hrisóve din care lectorulŭ a pututŭ aprecia cum considera acestu Domnitoru însemnătatea breslelorŭ.

Acéstă însemnătate scădu pe tótă diua dupe pacea de la Şiştovu, prin faptulŭ că sudiţii austriacĭ potŭ străbate in bresle şi sunt mai favorisaţĭ decâtŭ meseriaşii şi negutătorii românĭ, atât prin reducerea

---

mai josŭ, să ne însciinţezĭ întâiŭ trimiţêndu-ne dimpreună şi adeverinţa vameşilorŭ şi a tuturorŭ negutitorilorŭ şi orăşenilorŭ din Ròmnicŭ, şi cu Ispravnicĭ judeţului. — 1794, Martie 24.

Vel Logof.

Prea Inălţate Dómne,

Dupe luminată porunca Inalţimiĭ tale facêndŭ cercetare, amŭ întrebatŭ pre Sfinţia sa Parintele Episcopul Ròmnicului, ca să aróte de are vre-unŭ aşedămîntŭ cu negutitoriĭ aceştia pentru mutarea târgului şi respunse că nu are, fiindŭ că acolo l'aŭ găsitu făcêndu-se înca de mai nainte până a se face Sfinţia sa Episcopŭ. şi cumcă Sfinţia sa nu aŭ pututu a da voie să se mute târgulŭ înăuntru oraşuluĭ, temêndu-se ca nu care cumva să se aducă vre o zătigneală şi pagubă vămiĭ Domneşcĭ, şi că remâne cum se va hotarî de către Inalţimea ta, a se muta adecĭ séu nu; iară pentru rândulŭ dăjdiilorŭ cercetândŭ la visterie, me adeverii cumca, cu dajdia loru se află la cumpania chiprovatilor (sic) din oraşu Ròmniculuĭ; deci de vreme ce negutatorii arétă, cumcă ş'aŭ făcutŭ acumŭ prăvăliĭ înăuntru oraşului, şi se plânge cumcă le este peste mână, şi cu pagubă a'şi totŭ muta mărfurile de târgŭ, din oraşŭ acolo afară, fiindŭ că la vremĭ ploióse li se strică marfa de ploi, şi li se fură de către unii alţiĭ fiindŭ în câmpu, dreptŭ aŭ de a se muta târgulŭ în oraşŭ unde aŭ fostŭ şi maĭ nainte, cândŭ însă nu se va întâmpla din mutarea luĭ, a se aduce vre o pagubă vămiĭ Domnescĭ, de care mi se pare a fi cu cale, ca să fie luminată porunca Inălţimeĭ tale către Dumnéluĭ Caimacam Craioviĭ, ca să facă cercetare şi întrebare Vameşuluĭ dela Craiova şi vameşilorŭ de acolo dela numitulŭ târgŭ, şi de va dovedi Dumnéluĭ, că mutându-se facerea târgului în oraşŭ, nu se aduce nicĭ o pagubă Vămiĭ, atuncĭ să se mute, ca să nu se pricinuiască negutătorilorŭ pagubă, dupe aretarea ce facu, iar de va dovedi Dumnéluĭ ca se aduce pagubă vămiĭ, să înscinţeze Inălţimeĭ tale, cum şi în ce chipŭ se aduce pagubă, şi dupĕ raspunsulŭ ce va veni Inălţimiĭ tale dela Dumnéluĭ, se va hotărî cum Domnul Sfânt va lumina pe Inălţimea ta. — 1794, Martie 24.

Vel Logof.

www.dacoromanica.ro

de care se bucură la vama de importare, cât şi la diverse scutiri la vama de oraşŭ şi în genere la diverse dări. In Bucurescĭ *iurdisescŭ*, adică daŭ năvală streinĭ de tóte neamurile, carĭ tindŭ a se substitui meseriaşuluĭ şi comerciantuluĭ românŭ. Intre aceştia trebue a se numĕra evreii, carĭ bucurându-se de sudeţia austriacă, devinŭ pe tótă ḑiua concurenţi anevoie de învinsŭ pentru Românĭ. De aci ura crescêndă a prăvălieşilorŭ românĭ faţă cu acestŭ neamŭ, iar nu din punctŭ de vedere religiosŭ, căci Românulŭ a fostŭ totdéuna tolerantŭ din respectulŭ credinţeĭ.

Immulţirea peste sémă a streinilorŭ, carĭ iéŭ negoţulŭ din mânile Românilorŭ, obligă şi pe însuşĭ Al. Moruzi a da unŭ pitacŭ de oprire a «iurdisireĭ» lorŭ în Bucurescĭ. Nu e vorbă, Moruzi prin acelaşĭ pitacŭ opresce şi pre ţĕranĭ a se muta la Bucurescĭ.

Domnitorulŭ se îngrijesce, vĕḑêndŭ maĭ alesŭ dificultăţile cu agenţiile streine din ţéră, de invaḑiunea de locuitorĭ stréinĭ. Elŭ dă Spătarului, în 26 Septembre 1794, unŭ pitacŭ, contra-semnatŭ de vel Logofetulŭ, ḑicêndu-ĭ:

«Fiind-că suntem pliroforisiţĭ Domnia mea, că aŭ **iurdisitŭ** şi cu necurmare vinŭ din strĕinătate, tot felulŭ de ómenĭ, spre locuinţă aice, carĭ tot în politia Bucurescilorŭ se oprescŭ şi rĕmânŭ prin mahalale, prin têrgŭ şi prin hanurĭ, cum şi de prin satele ţĕreĭ iar vinŭ unia şi se vîră prin mahalalele têrguluĭ, care acésta nesuferită fiindŭ Domnieĭ mele, de a se maĭ urma, poruncimŭ D-tale: pentru ceĭ strĕinĭ, orĭ câţĭ vorŭ veni de acum înainte, să nu fie primiţĭ aice în politie, ci să mérgă să şédă prin satele judeţelorŭ, indestulŭ locŭ de locuitŭ fiindŭ mărimea ţĕreĭ; cât pentru ţĕraniĭ ce vinŭ de prin sate, nu numaĭ să nu fie primiţĭ, ci încă îndată ce se vorŭ dovedi că aŭ picatŭ, făcêndŭ scire Domnieĭ mele, să se trămiţă la urma lorŭ. Decĭ dar în tótă vremea să aibĭ D-ta acéstă purtare de grijă, dândŭ straşnice poruncĭ pe la străjile cele orînduite, ca să nu-ĭ maĭ îngăduiască a veni spre locuinţă aicĭ în lăuntru politieĭ ci, precum ḑicemŭ, mórgă prin satele ţĕreĭ, unde vorŭ voi. Asemenea să grijescĭ D-ta, a cerceta prin mahalale, ca nu carecumvaşĭ pe ascunsŭ să fie primiţĭ uniĭ ca aceştia, dândŭ straşnică poruncă vătăşeilor, mahalagiilorŭ, cum şi hangiilorŭ, ca îndată ce vorŭ vedé pe uniĭ ca aceştia, să facă scire zabiţilorŭ politieĭ spre a nu urma împotriva Domnescĭ nóstre poruncĭ; şi aşa să se feréscă toţĭ a nu-ĭ primi în locuinţă, nicĭ prin hanurĭ, nicĭ prin dughene, şi nicĭ prin casele lorŭ, căcĭ orĭ-care se va dovedi tăinuindu-ĭ, pe uniĭ ca aceştia să scie că se vorŭ pedepsi straşnicŭ. — 1794, Sept. 26.

Vel Logof.

Cod. XXIII, fila 277 verso.

NB. In aceeaşĭ coprindere şi cu aceeaşĭ dată este pitacŭ şi la Aga.

www.dacoromanica.ro

Existenţa acesteĭ ure contra ovreilorŭ o documentéză actele ce dămŭ maĭ la vale, din 1794, pre cât de altă parte aceleaşĭ acte documentéză şi *trecerea*, la care evreiĭ ajunseseră pe lângă Domnie, ca să le iea apĕrarea în contra neguţitorilorŭ românĭ, în modulŭ următorŭ:

Io Alecsandru Costandinŭ Moruzi Vvd.

«Dumnéta vel Spătarŭ şi Dumnéta Epistatule alŭ Agieĭ, fiind-că ne-amŭ însciinţatŭ Domnia mea pentru brésla ovreilorŭ, carĭ cu voĭa Domnieĭ aŭ fost şi sunt primiţĭ a sălăşlui în politia Domnieĭ mele Bucurescĭ, carĭ petrecŭ cu orînduiala lorŭ, făcêndu'şĭ alişverişulŭ şi hrana, fără de vre-o urmare împotrivă, cumcă uniĭ alţiĭ din prăvălieşĭ şi din orăşenĭ îĭ supĕră a nu'şĭ face dreptulŭ alişverişulŭ lorŭ, felurĭ de chipurĭ îĭ înjură şi le batjocoresce copiiĭ cu vorbe hulitóre, pe uliţe şi pe la prăvăliile lorŭ; carĭ aceste nefiindŭ suferite Domnieĭ mele, poruncimŭ Dumnévóstră, ca să daţĭ straşnică poruncă şi însciinţare, ca nu numaĭ prăvăliaşiĭ şi orăşeniĭ, isnaf séŭ mahalagiŭ, ci şi zapciiĭ şi slujbaşiĭ Domnieĭ vóstre să nu aibă a face vre-unŭ felŭ de supĕrare, orĭ în chipŭ de zăticnire alişverişuluĭ lorŭ, séŭ în chipŭ de hulă şi batjocoră, cu cuvinte de înjurăturĭ, lorŭ séŭ copiilorŭ lorŭ, ci încă pe cine va vedé împotrivă, să'lŭ aréte zapciiĭ pe acela la Dumnévóstră, ca să i se facă de către Domnia mea certare, şi aşa să aibă odihnă ovreiĭ a petrece în oraşulŭ Domnieĭ mele nesupĕraţĭ, ca nişce primiţĭ, ce'şĭ plătescŭ dajdia lorŭ la Visteria Domnieĭ mele, a se hrani in pace». — 1794, Ianuarie 16. *Vel Logof.*

Io Alecsandru Const. Moruzi Vvd.

«Cinstitŭ şi credinciosŭ boerulŭ Domnieĭ mele, Dumnéta vel cămăraşŭ Lucache, fiind-că ne-amŭ însciinţatŭ Domnia mea, pentru brésla ovreilorŭ, cum că pătimescŭ de către prăvăliaşiĭ şi orăşeniĭ Bucurescilorŭ, supĕrându-ĭ a nu'şĭ putea face alişverişulŭ lorŭ şi hulindŭ cu ocărĭ şi înjurăturĭ în cuvinte netrebnice, pe dênşiĭ şi pre copiiĭ lorŭ, pe uliţă şi pe la prăvăliĭ, care acésta nesuferindŭ Domnia mea, amŭ datŭ porunca nóstră, prin deosebitŭ pitacŭ, atât către D-luĭ Spăt. cât şi către D-luĭ Epistatulŭ alŭ Agieĭ pentru acésta intr'adinsŭ, ca să dée nizamŭ fiteş-căruia de a se părăsi fiteş-care a nu-ĭ maĭ supĕra, ci îndată să chiămĭ D-ta şi pe ovreĭ să le areţĭ porunca ce amŭ datŭ şi să le dicĭ, că de care cumvaşĭ, şi dupĕ acésta vorŭ fi maĭ mult supĕraţĭ de către cineva şĭ să vie să aréte pe unulŭ ca acela la Dumnéta, ca să dămŭ poruncă a se face şi cercetare. — 1794, Ianuarŭ 16.[1]

Cod. XXIII, fila 194.

1. E posibilŭ că favórea acordată ovreilorŭ, să nu se esplice numaĭ prin niscaĭ mituirĭ cu banĭ de la eĭ a boerilorŭ din Divanŭ, orĭ a Domnitoruluĭ, ci şi din împrejurarea că Domnitorulŭ se servea cu ovreĭ pentru a spiona mersulŭ afacerilorŭ din Polonia şi din alte ţĕrĭ. (Vedĭ Hurm. vol. II supl. I pag. 94). De altmintrelea, dupĕ ce Moruzi — cum vomŭ vedea — trecu iar Domnŭ alŭ Moldoveĭ, la începutulŭ secululuĭ XIX, se publică la Iaşĭ „Infruntarea jidovilorŭ asupra legeĭ şi obiceiurilorŭ lorŭ,—cu blagoslovenia Mitropoliţuluĭ Iacob". in 4°. 1804 Februar 8.

www.dacoromanica.ro

Intre pedicele carĭ îngreuiază, pe lângă toate cele-l-alte, desvoltarea comerciuluĭ românŭ, sunt de a se cita următórele:

1. Abusulŭ de dreptulŭ Coróneĭ de a acorda moratorium celorŭ carĭ datorescú banĭ. Inregistrămŭ aci şi le dămŭ în note câte va din aceste moratorii:

a) In 30 Martie 1793 Domnitorulŭ acordă luĭ Dinu Cojocaru, care e datorŭ 290 de taleri luĭ Sava alŭ II-lea pitarŭ, «soróce îndelungate a puté plăti în rândurĭ-rândurĭ» [1].

1. *Io Alex. Cons. Moruzi Voivodŭ.*

De vreme ce datorniculŭ luĭ nu l'aŭ pututŭ dovedi că are, şi după ce a pătimitŭ atâta inchisóre îndelungată, nicĭ vre-unŭ felŭ de chezaşiŭ nu are, şi a maĭ şedé închisŭ este fără de nicĭ unŭ folosŭ alŭ datorniculuĭ, încă de maĭ multă sărăcie şi periciune aceluĭ ce n'are să plătéscă, poruncimŭ ca să se dee în chizăşia celorŭ dintâiŭ a breslĭĭ cojocarilorŭ, şi să i se pue soróce îndelungate a putea plăti rândurĭ-rândurĭ; cu acestŭ mijlocŭ poruncimŭ să se slobóḑă. 1793 Martie 31. *Vel Logof.*

Cod. XXIV. fila 58.

Prea Inălţate Domne

Dupĕ jalba ce aŭ datŭ Inălţimeĭ tale Dinu Cojocaru de aicĭ din Bucurescĭ că fiindŭ datorŭ talerĭ 290 la dumnéluĭ Sava 2-lea Pitarŭ de pe nisce vinurĭ ce i *au vêndutŭ în ḑilele Nemţilorŭ, cere de la mila Mărieĭ tale sorocu îndelungatu, ca să pôte plăti bani*, şi se poruncesce de Inălţimea ta, ca să se cerceteze starea şi pârlejulŭ luĭ, *şi de i se cade sorocŭ la plata datorieĭ luĭ; inscinţezŭ Inălţimiĭ tale*, că judecata aŭ făcutŭ felurĭ de chibzuirĭ prin cercetărĭ, şi nicĭ unŭ cuprinsŭ séŭ pereusie nu s'aŭ putut afla, şi pre d-nélui Pitariŭ Sava l'aŭ întrebatŭ de aŭ pututŭ dovedi cevaşŭ, fără de cătŭ numaĭ că arŭ fi pusŭ amanetŭ o casă, care şéde într'ânsa, dară şi acea casă nu este a luĭ, ci a unuĭ unchiŭ alŭ muierii sale, care fiindŭ că se află la podgorie şeḑĕtoriŭ l'aŭ lăsatŭ de şéde de pomană într'ânsa, ca să o maĭ păzască, şi pentru ca să'şĭ maĭ săfdisască datoria şi închisorile i-aŭ folositŭ; amŭ cercetatŭ de hrana luĭ, cu ce şĭ-o agonisesce şi este scintŭ de ceĭ ce-lŭ cunoscŭ, că lucréză cu ḑiua cosindŭ pe la blănarĭ, şi până era slobodŭ, cu munca luĭ îşĭ chivernisca muĭerea şi copiiĭ, iar decând a şeḑutŭ la închisoarea agieĭ 13 lunĭ de ḑile, la d-luĭ biv. vel post. Suţulŭ, şi acum de când se pătimesce iarăşĭ de alte 4 lunĭ tot la aceeaşĭ închisóre, *muierea şi copiii luĭ sunt muritorĭ de fome;* i s'aŭ cerutŭ ca să dée chezaşĭ pe banĭ cu sorocŭ îndelungatŭ, ca să plătéscă, şi nu are; i s'a ḑisŭ să caute măcarŭ chezaşŭ pe omŭ, şi nicĭ aşa nimenea nu s'aŭ găsitŭ ca să-lŭ iée pe sémă; datorniculŭ nu-lŭ slăbeşce cerêndu-şĭ baniĭ séŭ siguranţă cu chezăşie, şi stă la închisóre de atâta îndelungată vreme şi nicĭ un folosŭ nu este; el altă încredinţare nu are să dée decâtŭ numaĭ cu gura se chezăşuesce şi se rógă ca să se slobóḑă să muncéscă pe la blănarĭ, să pótă agonisi hrana muierĭĭ şi a copiilorŭ şi să dée şi *din datoria luĭ cu încetu şi câtu de puţinu, să plătéscă, fiind-că se apropie luminatele ḑile ale Invieriĭ D-luĭ nostru Is. Hristosŭ, şi ar găsi de lucru pe la negustorĭ; şi de cercetare amŭ făcutŭ arĕtare Mărieĭ tale, iar hotărîrea cea desăvêrşitŭ remâne la mila Mărieĭ tale.* 1693 Martie 30.

Cod. XXIV, fila 59. *Ioan Şătrariŭ.*

www.dacoromanica.ro

b) In 6 Aprilie 1793, Domnitorulŭ acordă unŭ noŭ sorocŭ de 6 lunĭ luĭ Iordache Niculescu medelniceru, care e datorŭ 430 talerĭ către Tudorache Lipscanulŭ. Datorniculŭ ceruse să plătéscă câte 100 de leĭ pe fie-care anŭ. Prin acestŭ moratorium Domnitorulŭ împedică vêndarea silnică a caseĭ amanetate pentru datoriĭ. [1].

---

1. *Iordache Niculescu Medel. cu Tudorache Lipscanu pentru datoriĭ.*

Io Alexandru Costan. Moruzi Vvd.

Fiind-că Iordache nu a tăgăduitŭ la judecată datoria, fără de numaĭ aŭ cerutŭ: de ce aŭ datŭ de la judecată sorocŭ de şóse lunĭ, peste care aŭ maĭ trecutŭ şi alte patru, şi nicĭ aŭ plătit, nicĭ vre-o apelaţie nu ne-aŭ datŭ de la venirea Domnieĭ mele până acum, în patru-ḑecĭ şi şése de ḑile, cu primirea şi a medelniceruluĭ Neculescu, 'ĭ maĭ dămŭ şi altŭ sorocŭ, încă de şése lunĭ, ca neplătindŭ atuncĭ, să se vênḑă amanetulŭ; dreptŭ aceea, cu acestŭ mijlocŭ întărimŭ Domnia mea anaforaua judecăţeĭ Departamentuluĭ, şi poruncimŭ zapciuluĭ, ce este orânduitŭ, să aréte de acum luĭ Tudorache, ca să grijască a face baniĭ, că la sorocŭ i se va vinde amanetul. 1793 Aprilie 6.

Prea Inălţate Dómne,

Din luminată porunca Inălţimeĭ tale, prin zăpcilăcu d-luĭ vataf. za Pahărniceĭ se înfăţişară la judecată Iordache Neculescu Medelniceru, prin vechilulŭ Alexandru nepotulŭ d-luĭ, cu Tudorache Lipscanu, unulŭ din datorniciĭ ce aŭ aretatŭ Inălţimeĭ tale că are să iée tal. 430 după o foaie ce o are dată la mâna luĭ iscălită de dumnéluĭ, care fóie cerându-o, ne-o arétă Tudorache cu lét. 1792 Maiŭ 20 pe care i se vede de socotéla făcută de câte vinurĭ aŭ luatŭ, i ce aŭ datŭ din banĭ şi ce rĕmâne să-i maĭ dée tal. 430; pentru care întrebându-lŭ că pârâtulŭ Tudorache, ce are să rĕspunḑă? nu o tăgăgui, ci o primi bună, numaĭ îşĭ ceru sorocŭ, ca cu încetu să-ĭ plătéscă, ad. pe anŭ tal. 100. Vechilulŭ rĕspunse, că pentru aceştĭ banĭ, s'aŭ maĭ pusŭ multe soróce, puindu-şĭ şi zapisele casiĭ zălogŭ, ca neplătindŭ să-ĭ vênḑă casa şi cerea ca cu sorocŭ de lunĭ treĭ séŭ mult patru să-ĭ plătească, iar de nu, să i-se vênḑă casa, ca unŭ amanetŭ ce o are pusă pentru aceştĭ banĭ, dupĕ cum prin zapisulŭ luĭ se cuprinde amanet; decĭ din cercetarea pricineĭ aceştia, tal. 430 dupe fóia Medel. ce se vede la mâna luĭ Tudorache, carĭ maĭ josŭ se vorŭ arĕta anume, sunt nĕtăgăduiţĭ, numaĭ i cerea sorocŭ, ca cu încetŭ să-ĭ plătéscă, pe anŭ tal. 100, care sorocŭ fiind detotŭ indelungatŭ, găsimŭ cu cale: parîtulŭ Tudorache să plătéscă cu sorocŭ de 6 lunĭ, iar ne plătindŭ, atuncĭ să fie luminată porunca Inălţimiĭ tale, să se strige casa la mezatŭ şi din suma ce va eşi să se împlinéscă D-luĭ Medelniceriuluĭ tal. 430, iară ceĭ-lalţĭ ce vor prisosi, se vorŭ da luĭ Tudorache; iară hotărîrea cea de sĕvêrşit rĕmâne a se face de Măria ta.

Dumitrache Cluc. *Dumitrache Brazea* Sărdariu. *Barbul Ciorogârlĕnu* Slugerŭ *Mateiŭ Grecénŭ* Vatavŭ.

Cod. XXIV, fila 113.

www.dacoromanica.ro

c) In 2 Iunie 1793, Domnitorulŭ acordă moratorium de 3 anĭ dascăluluĭ Atanasie, pentru plata a 604 talerĭ către maĭ mulţĭ creditorĭ [1].

Socotéla ce amu făcutŭ cu Tudorache de câte buţi cu vinŭ ce le-aŭ dat, dupe cum în jos arétă.

Tal.	Banĭ	
185	—	Pe bute cu vinŭ, cu pelinŭ vedre 100, vadra po. tal. 1 şi 105, afară din douĕ vedre ertăciune.
194	30	O bute cu vinŭ albŭ pritocŭ, de vedre 111. Vadra po. tal. 1.90 afară de 2 vedre ertăciune.
291	90	Dupĕ douĕ buţĭ ce s'aŭ datŭ, cum rĕspunde zapisulŭ luĭ.
671	—	*Dintre acestia*

Tal.	Banĭ	
40	—	întâiŭ
196	—	ipacŭ cu rĕvaş
4	—	pe o tocitóre

240	—	
430	30	Adecă tal. patru-sute-treĭ-ḑecĭ şi treĭ-ḑecĭ de banĭ, aŭ rèmas bunĭ să-ĭ rĕspunḑĕ Tudorache.

Cod XXIV, fila 114.

1. *Anaforaua pentru sorocu ce s'aŭ pusŭ Dascăluluĭ Atanasie, a avea de către datornicĭ.*

Io Alecsandru Costandin Moruzi Vvd.

Acestŭ sorocŭ de 3 anĭ i s'aŭ datŭ luĭ Atanasie Dascălulŭ, din bună voia datornicilorŭ luĭ, prin înfaţişarea înaintea D-luĭ cinstitŭ şi credinciosŭ boeruluĭ domuieĭ mele biv. vel. Vist. Epistatuluĭ Agieĭ, precum maĭ josŭ să arótă întru acéstă anafora a Dumisale, ce o întărimŭ şi Domnia mea, ca până la împlinirea soroculuĭ să fie nesupĕratŭ de către datornicĭ.—1793 Iunie 2.

Prea Inălţate Domne

Dupĕ jalba către Inălţimea ta a luĭ Atanasie Dascălul, întru care jăluesce Măriĭ tóle, că se află scăpatat şi datoriŭ tal. 600, şi datorniciĭ îlŭ supĕră cu închisorĭ şi ni se poruncesce de Inălţimea ta, ca să-ĭ cercetezĭ jalba de împreună cu datorniciĭ luĭ, după luminată poruncă am orănduit a se cerceta jalba lui, de împreună cu datorniciĭ, întâiŭ de către judecătorul departamentuluĭ Agieĭ, şi când nu se va mulţămi vre-o parte, să intru şi însuşĭ în cercetarea acósta; decĭ adunându-se în faţă jăluitoriul cu datorniciĭ la judecată, pentru mulţămirea ce s'aŭ facutŭ între eĭ, atât de sorocu de treĭ anĭ ce s'aŭ induratŭ de i-aŭ pusŭ jaluitoruluĭ, cât şi de condeile datorieĭ luĭ, ce s'aŭ alesŭ curaţĭ, cu primirea a tuturora a părţilor, anume, ce se adună suma de tal. 604, prin anaforaua judecătoruluĭ maĭ pe largŭ s'aŭ aretatŭ Inălţimeĭ tale, dară pentru maĭ bună încredinţare mi s'aŭ poruncitŭ de către Inălţimea ta, ca să intru şi însu-mĭ în cercetare şi cu anafora dreptul adevĕrŭ să-lŭ arĕtŭ Inălţimeĭ tale; după luminată poruncă a Inălţimeĭ tale, de isnóvă amŭ adusu înaintea mea pe jăluitorŭ, cu arĕtaţiĭ datorniciĭ luĭ, şi întrebându-se toţĭ împreună de este cu adevĕrată mulţămirea lorŭ, soroculŭ de treĭ anĭ ce i-aŭ datŭ jăluitoruluĭ, şi de este cu mulţămirea

www.dacoromanica.ro

d. In 26 Augustŭ 1793 Domnitorulŭ acordă 1 anŭ şi 1 $^1/_2$ sorocŭ luĭ Gh. Iarca, pentru plata a 5 pungĭ de banĭ, scoţêndŭ din vênḑare casa amanetată, de la Focşanĭ [1].

e. La 4 Ianuarie 1794, Moruzi acordă sorocŭ de 1 anŭ luĭ Gh. Jitiarŭ, ce aŭ fostŭ vĕtafŭ de plaiŭ, în plaiulŭ Arefuluĭ, din Argeşŭ, care «din întâmplarea vremilorŭ aŭ rĕmasŭ datorŭ pe la uniĭ alţiĭ.» Acestŭ moratorium vine în urma altora de la anteriorii Domnĭ. (*Cod. XXIII fila 196*).

---

tuturora părţilorŭ suma condeilor datorieĭ de tal. 604, precum arĕtă Inălţimeĭ tale judecătoru prin anaforaua sa, toţĭ dintr'un graiŭ respunseră, atât de ḑisa sumă că este adevĕrată datorie şi primită de toţĭ, căt şi pentru sorocŭ de treĭ anĭ ce i aŭ pusŭ jăluitoruluĭ, fiind-că este omŭ scăpĕtatŭ, şi cu adevĕratŭ i-s'aŭ pricinuitŭ acéstă pagubă, i-aŭ pusŭ numitul sorocŭ, ca până atuncĭ să nu-lŭ maĭ supere, ca să pó ă a'şĭ veni în stare cu procopséla învĕţăturei şi a strădanieĭ luĭ să le pótă plăti; şi pentru maĭ bună încredinţare jăluitoruluĭ făcură şi acestŭ felŭ de răvaş cătră mine, întru care 'mi scriŭ, că pentru datoria luĭ Atanasie Dascălulŭ, ce maĭ josŭ se coprinde, anume cu suma de tal. 604, i-aŭ datŭ sorocŭ de treĭ anĭ, înaintea departamentuluĭ Agieĭ, ca să pótă să-şĭ vie în stare de a le plăti, şi aŭ iscălitŭ fieşce care în răvaş la condicile sumelorŭ de datorie ce aŭ să iée, care se adună sumă de tal. 604; de acésta nu lipsimŭ a însciinţa Inălţimeĭ tale.—1793 Maiŭ 25.

Costantin Filipescu Vistieru

Cod. XXIV, fila 193,

1. *Anaforaua luĭ Gheorghe ce urmĕză ca să fie apĕratŭ de către datornicii sĕĭ în douĭ anĭ.*

Io Alecsandru Constan. Moruzi Vvd.

Unŭ anŭ şi jumĕtate îĭ dă Domnia mea sorocŭ, în care acestŭ sorocŭ poruncimŭ Dumnélorŭ Ispravnicilorŭ, să nu fie volnicŭ nicĭ a vinde din lucrurile ne mişcătóre, nicĭ a zălogi.—1793 August 26. *Vel. Logof.*

Prea Inălţate Dómne

Cu prea plecată scrisóre însciinţăm Marieĭ tale pentru unŭ Gheorghe Iarca, care aflându-se la multă datorie şi sĕrac fórte, datornicii stenahorisindu-lŭ ca să le împlinéscă baniĭ, şi după cercetarea ce amŭ făcutŭ de halulŭ neputinţeĭ luĭ, vĕḑêndu-lŭ că mijlocŭ nu are ca să le plătéscă, să fie luminată porunca Mărieĭ tale, ca cu sorocŭ de duoĭ anĭ să fie îngăduitorĭ datornicii, ca să le plătéscă cu acésta păsuială, că de se va sili acuma să le dóe banĭ, numaĭ o căscióră are în Tèrgul Focşanilor, preţul ca de tal. 200; datoria este pentru cincĭ pungĭ de banĭ; când se va scóte casa la mezatŭ, se va pricinui scădere şi pagubă şi datornicilorŭ; de care nu lipsim a însciinţa Mărieĭ tale, şi aniĭ Inălţimeĭ tale dela Dumneḑeŭ mulţĭ şi fericiţĭ.

Aĭ Mării tale prea plecaţĭ slugĭ. *Petrache Vistieru*

Cod. XXIV. Fila 382

www.dacoromanica.ro

f. Unŭ specimen de moratorium este celŭ din 5 Februarie 1794, prin care Domnitorulŭ acordă luĭ Petrache biv căpitanŭ za Dorobanţi, păsuială de plata datorieĭ către maĭ mulţĭ creditorĭ, în sumă de 2.968 talerĭ, fără sorocŭ, mărginindu-se a ḑice, că va plăti numeroşilorŭ sĕĭ creditorĭ «când îĭ va da Dumneḑeŭ vre-unŭ câştigŭ», iar până atuncĭ se va servi creditorilorŭ $^1/_2$ din venitulŭ uneĭ viĭ de zestre a datorniculuĭ «cu analoghie, după suma banilorŭ ce aŭ să iea», cea-laltă $^1/_2$ rĕmânêndŭ datorniculuĭ pentru a sa chivernisélă [1].

Cod. XXIII, fila 196.

1. *Anafora pentru sorocu celuĭ ce l'aŭ pusŭ luĭ Petrache biv. căpitanŭ za Dorobanţĭ de a plăti pe la datornicĭ.*

Io Alecsandru Cost. Moruzi Vvd, i gpd. Zem. Vlahscoe

După pliroforia ce ni s'aŭ datŭ de próstă starea şi halulŭ numituluĭ proin căpitanŭ de Dorobanţĭ, cum că este desăvărşitŭ neputinciosŭ de plată, şi de a se trage în judecăţĭ, séŭ a se închide este fără de nicĭ un folosŭ al datornicilorŭ, găsimŭ Domnia anaforaoa judecăţiĭ departamentuluĭ, cu cale, care o şi întărimŭ, spre a se apĕra, ca împotriva aceştia să nu fie supĕratŭ. — 1794 Maiŭ 23.

Prea Inălţate Dómne,

Dumnéluĭ biv. capt. za Dorobanţĭ Petrache aŭ jăluitŭ Inălţimeĭ tale, că din întâmplarea vremilorŭ curgêndŭ în pagubă la slujbele ce aŭ avutŭ, aŭ remasŭ şi datoriŭ tal. 2968 la ceĭ maĭ josŭ numiţĭ, şi ne avêndŭ putere de plată, cere ca să i se pue un sorocŭ cu datornicĭĭ, ca să le plătéscă câte puţintelŭ-puţintelŭ, până când se va isbrăni cu dânşiĭ; în dosulŭ căreia jalbă ni se porunceşce de către Inălţimea ta, ca să cercetămŭ de starea şi pălegiu de faţă cu datornicĭĭ, şi fiind săracŭ cu adevĕratŭ, să'ĭ punemŭ sorocu ce se va găsi cu cale de la judecată, şi să aretămŭ Mărieĭ tale cu anafora prin vătavu za păhărniceĭ; decĭ după luminată poruncă înfăţişându-se jăluitorulŭ înaintea nóstră cu unulŭ din datornicĭ, Dumnéluĭ biv. vel. Medel. Şerbanŭ, ne respunsă medelniceriu, că are să ia tal. 120 cusurŭ de la nişce vinŭ ce i-aŭ vêndutŭ, iară de este omŭ cu chivernisélă, séŭ săracŭ nu-lŭ şcie; ne adase cu mum-başir şi un ergrafonŭ în scrisŭ de la Dumitrache Teoharu, ce'lŭ vedemŭ că are să ia tal. 950, în care scrie că el se mulţămesce pe soroculŭ ce i se va pune de la judecată, iară alţĭ datornicĭ nu s'aŭ maĭ ivitŭ, şi arĕtămŭ Mărieĭ tale, că acestŭ jăluitoru este şciutŭ obşteĭ de străinŭ aicĭ în ţérŭ, şi s'aŭ însuratŭ luândŭ o casă şi vie de zestre, şi nu-l arótă halu a avea altă chivernisélă, chibzuindu-se de la judecată, ca din rodulŭ vieĭ de zestre, ce va lua din anŭ în anŭ, să-şĭ oprésca jumĕtate pentru chivernisala caseĭ luĭ, şi jumĕtate să se dee la datornicĭ, cu analoghie, după suma banilorŭ ce aŭ să ia fieş-care, iară maĭ multă supĕrare să nu i se facă întru zadar, până când i va da Dumneḑeŭ vre-un câştig, şi atuncĭ le va plăti maĭ câte multŭ; de care nu lipsimŭ a însciinţa Mărieĭ tale după poruncă, ca să i să facă cea desăvîrşită întărire de către Inălţimea ta. 1794 Febr. 5.

Costandin Baratov clucer, *Stefanŭ* medel., *Mateiu Cantacuzino* vel. sluger, *Antonie Fotino*, *Costandin Otopeanu*.

www.dacoromanica.ro

Amŭ maĭ adusŭ, la capitolulŭ justiţieĭ *(cap. 189)* câte-va acte de păsuielĭ a datornicilorŭ. Asemenea la pag. 215. Vomŭ maĭ da şi în volumulŭ VI (cu anexele.)

II. Privileghi ile şi scutirile acordate prin hrisóve boerimeĭ marĭ şi micĭ pentru cârciumĭ, scaune de măcelăriĭ, monopolurĭ de băcăniĭ, scutirĭ de pivniţe, etc. nu puţin facŭ imposibilă, pentru miculŭ comerciantŭ, concurenţa cu ceĭ ce se bucură de asemenea privilegiĭ şi scutirĭ. Se va vedea în volumulŭ de anexe acte de natura celorŭ aci arĕtate.

Să maĭ adăogimŭ aci a ḑice, că pe lângă pedicile de asemenea natură, miculŭ comerţŭ era isbitŭ şi de diversele monopolurĭ în favórea Statuluĭ, orĭ a Cămăreĭ Domnescĭ, enumerate de noĭ la capitolulŭ dărilorŭ.

Amintimŭ numaĭ în trécătŭ şi despre oprirea băcanilorŭ de a vinde unele articole, acésta în interesulŭ siguranţeĭ publice.[1]

Maĭ cunóscemŭ casurĭ când boeriĭ influinţĭ închidéŭ prăvăliile neguţitorilorŭ, carĭ fiindŭ aşeḑate aprópe de ale lorŭ, le făcéŭ concurinţă. Dămŭ aci în notă casulŭ oprireĭ unuĭ Todorache de a'şĭ face căşăria, lângă a boĭeruluĭ Banulŭ Racoviţă.[2]

Tal.	*Datornicii ce aŭ să ia fiteş-care de la jăluitorŭ*
950	La Dumitrache Teohari,
400	La Logofetŭ Vasile ce se află la Iaşĭ,
500	Ienache Vatav ce se află la Ţarigrad,
250	Portariu Araboglu ce se află în Ţarigrad,
100	Stolnicu Andreĭ ot. Focşanĭ,
250	Cosma Suditu,
120	D-luĭ Medelnicerŭ Şerban,
50	Colceagu,
40	Muşatu Croitoriu,
100	Căpitan Draghiciu,
44	Costandin Blănaru,
54	Lafda Blănaru,
100	State Neguţătoru.
2967	adică douĕ miĭ nouĕ sute şéĭ-ḑecĭ şi optŭ.

Cod. XXVII, pag. 9 VIII-a

1. In 6 Martŭ 1794 Alex. Moruzi opresce prin pitacŭ pe băcanĭ de a ţine şi vinde prafŭ de puşcă, fişicurĭ si soricióică, spre evitarea accidentelorŭ „cum s'aŭ întâmplatŭ ḑilele trecute şi mórte, deosebitŭ că alţiĭ carĭ cugetândŭ în gândulŭ lorŭ a se porni în fapte rele, aŭ şi acéstă lesnire de a cumpĕra sloboḑĭ iarba de puşcă şi fişicurĭ". (Cod. XXIII fila 217 verso).

2. *Anaforaoa D-luĭ Banulŭ Racoviţă, că ămblă unŭ Tudorache să'şĭ facă căşăria lângă căşăria Dumisale, ce o are în sud. Ilfovŭ.*

Io Alexandru Constandinŭ Moruzi Vvod.

Dumnéta cinstitŭ şi credinciosŭ boerule Domnieĭ mele vel. Vist. de s'aŭ datŭ acestuĭ neguţitorŭ carte de la Visteria Domnieĭ, cu sloboḑenie a'şĭ face

www.dacoromanica.ro

III. Capanlăiĭ sunt, cum vĕḑurăm, o altă plagă a comerţuluĭ internŭ, cu tótă rinduiala adusă prin tratatulŭ de la 1774 şi cele următóre până la 1792. Alexandru Moruzi caută, pre cât posibilŭ, să îmblânḑéscă acest rĕŭ precum se póte vedea şi din actulŭ ce dămŭ în notă [1]

---

căşărie la acelŭ locŭ, să arĕţĭ Domnieĭ mele; iară de nu i s'aŭ datŭ, să nu i se dóe până nu veĭ face Dumnéta întrebare pentru acósta către Domnia mea. 1793, Maiŭ 25.

Vel Logof.

Prea Inălţate Dómne,

Cu prea plecată a mea anafora arĕtŭ Mărieĭ tale, că aicĭ în judeţulŭ Ilfovŭ eŭ sluga Mărieĭ tale amŭ moşie, ce sĕ numesce Dobrenĭ, pe care moşie amŭ şi o căşărie din vechime, şi acum aŭ venitŭ unŭ Tudorache negustorŭ şi umblă să facă altă căşărie acolea alăturea lângă căşăria mea, de care mi se pricinuesce pagubă, şi nu numaĭ pagubă, ci încă trebue să închiḑŭ de tot căşăria mea când se va face căşăria acésta, care acésta este de tot împotriva poruncilorŭ Domnescĭ, ce s'aŭ făcutŭ în trecuţiĭ anĭ, pentru acestŭ felŭ de căşăriĭ, după cum maĭ pe largŭ se cuprindŭ în anaforaoa ce cu sfatŭ de obşte s'aŭ făcutŭ şi s'aŭ întăritŭ de Măria sa Alexandru Vodă Ipsilantŭ; şi acolea unde ămblă acestŭ Tudorache să facă căşărie lângă căşăria mea şi mie mi se pricinuesce pagubă mare şi satuluĭ multă stenahorie, că nu aŭ locuitoriĭ locŭ ca să'şĭ pască vitele, şi maĭ vêrtosŭ căcĭ nicĭ-odată căşărie acolea nu aŭ fostŭ; încă într'acéstă anafora se cuprinde şi acésta, că orĭ-care va merge să facă căşărie împotriva căşărieĭ ce are cinevaşĭ şi să i se pricinuiască pagubă, unulŭ ca acesta să'lŭ şi pedepséscă şi nicĭ să fie volnicŭ să facă căşărie nouă, ca să pricinuiască pagubă la vecinĭ; ci mĕ rogŭ Mărieĭ tale, să se facă luminată poruncă, orĭ auaforaoa acósta să se întăréscă, sóŭ prin deosebită carte Domnéscă, să nu mi se pricinuiască acéstă mare pagubă, maĭ vêrtosŭ acum în ḑilele Mărieĭ tale; şi cum va fi porunca Mărieĭ tale.

Plecată sluga Mărieĭ tale, *Dumitraşco Racoviţă Banŭ.*

Cod. XXIV, fila 171.

1. *Io Alex. Const. Moruzi Voivod.*

Citindu-se înaintea Domnieĭ mele acéstă anafora, cât pentru sluga capanlăuluĭ, şi pentru marfă, s'aŭ datŭ Nizamulŭ celŭ cuviinciosŭ, iar peutru Moise Vătavu, orinduimŭ pe sluga Domnieĭ mele, să mérgă şi prin scirea d-luĭ cinstituluĭ şi credinciosŭ boerulŭ Domnieĭ mele vel vornicŭ de ţéra de jos, să-lŭ ridice, să-lŭ aducă aicĭ, ca să-şĭ dea séma la pricina acésta, şi ca să nu rĕmâie plaiulŭ deschisŭ fără îngrijitorŭ, să se orînduiască vechilŭ îu locŭlŭ vătavuluĭ de către d-luĭ vel vornicŭ, până i-se va hotărî pricina acésta.—1893, Maiŭ 19

Vel Logof.

Prea Inălţate Dómne

Sluga Mărieĭ tale căpitanŭ de la Lichirescĭ, vĕḑêndŭ că o sumă de marfă aŭ sositŭ la schelă ca să trócă la Silistra, îusă marfă de capanŭ o sută

www.dacoromanica.ro

IV. Narturile însă sunt, maĭ presus de tóte, nefavorabile comerţuluĭ mic, precum maĭ sus arĕtămŭ, dând maĭ mult ocasiune de abuzurĭ

patru-ḑecĭ şi nouĕ schimbele sĕŭ, şi 400 de butirĭ pastramă, şi vĕḑêndŭ că pentru acéstă marfă nu este vre-o teşcherea de boerii ispravnicĭ a vre-unuĭ judeţŭ, fără numaĭ o teşcherea a unuĭ Moise vătavŭ de plaiŭ din sudŭ Saacĭ, aŭ pricinuitŭ cum că acéstă marfă este furată, şi nu este pentru acésta vre-unŭ sinetŭ a vre-unuĭ capănlăŭ datŭ nicăirĭ; decĭ însciinţândŭ şi întrebândŭ cum să urmeze, i-amŭ respunsŭ să trimite marfa aicĭ, şi aŭ trimis-o, şi amŭ dat-o în paza starostiĭ de negustorĭ acea marfă din Săcuenĭ, după teşchereaua vătavuluĭ de plaiŭ, care şi de către vătavŭ este dată cu înşelăciune, căcĭ nu arĕtă nicĭ suma mărfeĭ, fiind aridicată de douĭ inşĭ ce sunt numiţĭ în teşchereaua de vătaviĭ, n'aŭ mersŭ însuşĭ eĭ cu marfă la Lichirescĭ ca să-ĭ fi trimesŭ şi pe dînşiĭ căpitanu aicĭ. Decĭ amŭ trimisŭ cu mumbaşirŭ, ca să-mĭ aducă pe aceĭ douĭ ómenĭ, ca să-şĭ dea séma de acéstă faptă, şi ne găsimŭ la Secuenĭ, amŭ doveditŭ pe unulŭ aicĭ, şi l'amŭ pusŭ la poprélă, şi l'amŭ cercetatŭ ca să mărturisésca adevĕrulŭ; 'mĭ spuse că eliŭ vrêndŭ ca să rădice marfa, aŭ mersŭ la vătavu de plaiŭ şi i-aŭ cerutŭ voie, şi acestŭ vătavŭ de plaiŭ, ne fiindŭ tréba luĭ, aŭ datŭ voie să rădice marfa, şi i-aŭ datŭ şi răvaşŭ luându-ĭ tal. 6, precum singurŭ aŭ mărturisitŭ; decĭ în vreme ce Nizamulŭ este, ca negustoriĭ Capanlâĭ vrêndŭ a-şĭ rădica marfa din ţéră, să iea poruncă domnéscă de la calemu Visterieĭ către Ispravniciĭ judeţuluĭ, de unde are să-şĭ iea marfă, şi mergêndŭ acolo să dea sinetŭ la mîna ispravnicilorŭ, pe câtă marfă are să rădice, şi aşa să ĭ dea teşcherea d-lorŭ ispravnicilorŭ, şi cu acea teşcherea poate să trécă Dunărea, pe unde va vrea, ci dar se învinovăţéză sluga capănlăuluĭ, ce se află la închisórea spătărieĭ, de ce să mérgă cu acestŭ mijlocŭ să rădice marfa? să învinovăţéză, însă maĭ multŭ vătavuluĭ de plaiŭ: cu ce cuvîntŭ să dea teşchereaua luĭ de a ridicatŭ marfa, nefiindŭ ispravniciŭ judeţuluĭ? ci pentru ca să nu se strice nizamulŭ a mărfeĭ capanlăuluĭ, rĕmâne a se face drépta hotărîre de către Inălţimea ta, şi pentru unulŭ şi pentru altuliŭ cum şi pentru marfă. — 1793, Maiŭ 18.

Alŭ Mărieĭ tale pré plecată slugă, *Ianache Vacărescu, vel spătarŭ.*

Cod. XXIV, Fila 150.

Io Alecsandru Costantinŭ Moruzi Voiv. i gpd.

Dupĕ cum s'aŭ găsitŭ cu cale de către dumnélorŭ veliţiĭ boerĭ prin socotéla de obşte, aşa să se urmeze, şi d-ta vel vist. să facĭ dupĕ acéstă hotărîre poruncile Domnieĭ mele către ispravniciĭ judeţelorŭ. — 1794; Martie 29.

Prea Inălţate Dómne,

Dupĕ luminată porunca Mărieĭ tale, ce ni s'aŭ datŭ, ca să ne strîngemŭ la unŭ locŭ, să chibzuimŭ pentru vînḑarea untuluĭ, şi prin cercetare să facemŭ socotélă cu cât să vînḑă locuitoriĭ ocaua de untŭ la neguţătorĭ, cărora neguţătorĭ pămêntenĭ, făcêndu-li-se şi lorŭ socotélă, să le punemŭ şi lorŭ proţŭ, cu cât să vînḑă cântarulŭ de untŭ la *capanlăĭ*, la care aretămŭ Mărieĭ tale, că viindŭ starostea de negustorĭ cu câţĭ-va negustorĭ pămêntenĭ, din ceĭ ce cumpĕră

www.dacoromanica.ro

de cât puteaŭ favorisa pre consumatorĭ, căcĭ preţurile fixate se urca adese după interesele vênḑĕtoruluĭ, când acesta şcia şi avea putere să mituească pe boerii aşeḑĕtorĭ nartuluĭ.

---

untŭ, înaintea nóstră, şi făcêndŭ cercetarea din însuşĭ graiulŭ neguţătorilorŭ, ne adeverimŭ, că în anulŭ trecutŭ când arŭ fi vrutŭ locuitoriĭ să vînḑă negustorilorŭ ocaua de untŭ câte 11 parale, îndestulŭ le era şi lorŭ a vinde la capanlăĭ cântarulŭ pe tal. şépte-spre-ḑece, după cum era poruncĭţĭ, dar nevrêndŭ locuitoriĭ a-lŭ vinde cu acestŭ preţŭ, ci ridicândŭ preţulŭ până la 15 şi 16 parale ocaua, de aceea şi eĭ la vînḑarea ce aŭ făcutŭ capanlăilorŭ, s'aŭ păgubitŭ uniĭ; amŭ făcutŭ chibzuire şi socotélă cu ce mijlocŭ arŭ putea locuitoriĭ să fie mulţămiţĭ, fără de a cere maĭ multŭ preţŭ, şi-lŭ găsimŭ cu cale a fi acésta, adică în anulŭ acesta ca să nu maĭ pricinuéscă locuitoriĭ nimicŭ, că le este preţulŭ puţinŭ, să vînḑă locuitoriĭ ocaua de untŭ po parale patru-spre-ḑece, adică cu treĭ parale maĭ multŭ decât în anulŭ trecutŭ, şi socotindŭ că cu acestŭ preţŭ vorŭ fi mulţămiţĭ a-lŭ vinde, care după analoghia acésta rĕmânŭ şi neguţătoriĭ pămêntenĭ a-lŭ vinde la capanlăĭ, cântariŭ po tal. douĕ-ḑecĭ; şi de se va găsi cu cale şi de către Inalta înţelepciune Mărieĭ tale, această socotélă a nóstră, ce amŭ făcutŭ, se va face luminată porunca Mărieĭ tale către dumnéluĭ vel vist. ca să facă poruncĭ către dumnélorŭ ispravnicĭĭ judeţelorŭ, să dea în scire tuturorŭ locuitorilorŭ, ca să scie cu toţiĭ preţulŭ cu cât sunt datorĭ a lŭ vinde la negustorĭ pămêntenĭ ocaua de untŭ, însă arĕtându-le şi acésta, că şi negustorilorŭ li s'aŭ datŭ tare poruncă, ca nicĭ unulŭ să nu îndrăznéscă a da maĭ multŭ, decât numaĭ câte 14 parale pe oca, după cum s'aŭ hotărîtŭ de Măria ta, iar care va da maĭ multŭ să-lŭ aróte la d-lorŭ ispravnicĭĭ ce negustorŭ este acela, şi d-lorŭ Ispravnicĭĭ să aibă purtare de grijă dândŭ poruncĭ şi la zapciĭ, ca pe orĭ-care va afla, să însciinţaţĭ la dumnélor, şi d-lorŭ să-lŭ aréte Mărieĭ tale, ca să i se facă căḑuta pedépsă; asemenea d-lorŭ Ispravnicĭĭ să dea de scire tuturorŭ neguţătorilorŭ pămêntenĭ de pe la judeţe ca să scie cu toţiĭ, că aŭ şi eĭ a vinde untŭ la capanlăĭ ce vorŭ veni cu cărţile Mărieĭ tale cânt. po tal. 20. Asemenea iarăşĭ ca să nu găséscă pricină neguţătoriĭ pămêntenĭ, că vinŭ căruţaşĭ de cea parte de cumpĕră untŭ, şi aceia 'lŭ scumpescŭ, deosebitŭ se va da şi pentru acéstă luminată porunca Mărieĭ tale, de a nu fi sloboḑĭ a veni în ţară să cumpere untŭ, noĭ de cercetarea ce facemŭ arĕtămŭ Mărieĭ tale, iar hotărîrea..... — i proci. — 1794, Martie 27.

Vel Vornicŭ Brâncovénu, Vel Vornicŭ Costache Ghica, Costandinŭ Caragé Hatmanŭ, Vel Log. Filipescu, ... Vel Spăt., Vel Vorn. Câmpinénu, Vel Vornicŭ Grădişténu, Vel Logf.

Cod. XXVII, pag. 32 IV-a.

Anaforaua în ce chipŭ să cumpere negustoriĭ pămêntenĭ cântarulŭ de untu de pe la locuitorĭ, şi apoĭ cum să-lŭ vênḑă şi eĭ la negustoriĭ capănlăĭ, cu hotărîtu preţŭ.

Io Alesandru Cost. Moruzi Vvod.

Dupĕ anaforaua Pré Sfinţituluĭ părinteluĭ Mitropolitŭ şi a d-lorŭ veliţilorŭ boerĭ, care s'aŭ cetitŭ înaintea Domnieĭ mele la Divanŭ, poruncimŭ Domnia mea d-tale vel vist. să facĭ poruncile Domnieĭ mele către ispravnicĭĭ judeţuluĭ,

www.dacoromanica.ro

Dăm în notele acesteĭ pagine o serie de narturĭ, din carĭ unele

spre a da de scire tuturorŭ locuitorilorŭ, să li se facă cunoscută ca cu acestŭ preţŭ să-şĭ vînḑă untulŭ la negustoriĭ pămêntenĭ, iar nu cu altŭ mijlocŭ de silă; aşişderea să facĭ poruncile Domnieĭ mele, ca şi căruţaşiĭ ce ănblă prin sate, strîngêndŭ untŭ, să lipséscă şi să fie opriţĭ. — 1793, Aprilie 3.

Procit Vel Logf.

Prea Inălţate Dómne,

Din luminată porunca Inălţimeĭ tale ce ni s'aŭ datŭ prin Pitacŭ, ca să ne strîngemŭ la unŭ locŭ, unde aducêndŭ şi din negustorĭ pămêntenĭ, cărora negustorĭ pămêntenĭ făcêndu-li-se şi lorŭ socotéla, atât cumpĕrătórea cât şi tóte cheltuelile şi câştigulŭ ce li-s'arŭ veni, să le punemŭ şi lorŭ unŭ preţŭ cu cât să vînḑă cântarulŭ de untŭ la capanlăĭ, arĕtămŭ Mărieĭ tale, că făcêndŭ chibzuire şi socotélă, vĕḑêndŭ că înaintea acesteĭ trecute rezmeriţe era ocaua de untŭ la locuitorĭ po banĭ 30, la negustoriĭ pămêntenĭ, şi-lŭ vindea la capanlăĭ cântarulŭ po tal. 15, iar în anulŭ trecutŭ lót 92, fiindŭ lipsă de vite, şi dupĕ rezmeriţă, cu sfatŭ de obşte s'aŭ făcutŭ o casă de untŭ, a vinde locuitoriĭ la negustoriĭ pămêntenĭ o oca parale 12 şi jumĕtate, şi eĭ să-lŭ vînḑă la capanlăĭ cântarulŭ po tal. 18. Acum dar cu mila luĭ D-ḑeŭ vitele s'aŭ maĭ îmmulţitŭ, şi amŭ făcutŭ socotéla după starea ce se află: a vinde locuitoriĭ la negustoriĭ pămêntenĭ ocaua de untŭ po parale 11, cu o para şi jumĕtate maĭ jos decât în anulŭ trecutŭ, dar maĭ multŭ cu o para peste ḑece ce era înaintea acesteĭ trecute resmeriţe; amŭ făcutŭ chibzuire şi preţulŭ luĭ cu cât să-lŭ vînḑă negustoriĭ pămêntenĭ la capanlăĭ, unde fiindŭ de faţă şi câţĭ-va din negustoriĭ pămêntenĭ, şi făcêndu-li-se socotéla cumpĕrătóreĭ po parale 11, care vine cântarulŭ po tal. 12, parale 12 şi cele-l-alte cheltuelĭ obişnuite, adică plata cântaruluĭ, scăḑĕmîntulŭ bordufuluĭ şi câştigŭ la 10 unulŭ, care tóte acestea vinŭ tal. 4, banĭ 108. Se cuviue şi elŭ a-lŭ vinde la negustoriĭ capanlăĭ cântarulu po tal. 17, cu scădere de tal. 1 la cântarŭ diu anul trecutŭ, şi s'aŭ mulţămitŭ negustoriĭ la cele-l-alte, fără numaĭ la bordufŭ, ḑicêndŭ că se vinde câte talerĭ 13 şi 14 unulŭ, dar nu aŭ temeiŭ la vorba lorŭ, cea d'întâiŭ că în anulŭ acesta urméză de a se maĭ eftini bordşile, fiindŭ şi vite maĭ multe, şi negustoriĭ cumperătorĭ maĭ mulţĭ decât în auulŭ trecutŭ, alŭ douilea că de şi li s'a scăḑutŭ câte tal. unulŭ la cântarŭ, din tal. 17 ce era în anulŭ trecutŭ, dar şi eĭ s'aŭ scăḑutŭ cu o para şi jumĕtate ce era cumpĕrătórea în anulŭ trecutŭ de la locuitorĭ; care face de la unŭ cântarŭ de oca 44, tal. 1 banĭ 78, scăḑêndu-se tal. unulŭ, din tal. 18, mai remâne câştigaţĭ negustoriĭ pămêntenĭ la cântarŭ 18 bauĭ şi îndestulŭ le este preţurile şi la locuitorĭ şi la negustorĭ pămêntenĭ a vinde la negustorĭ capanlăĭ; pentru care la acestea amêndoue madele să fie luminată porunca Mărieĭ tale către D-luĭ vel vist. ca să facă poruncile Mărieĭ tale, către ispravnicĭĭ judeţelorŭ, să dea în scire locuitorilorŭ, ca să scie cu toţiĭ, cu cât sunt datorĭ a vinde locuitoriĭ la negustoriĭ pămêntenĭ, fără nicĭ maĭ multŭ, nicĭ maĭ puţinŭ, şi care din locuitorĭ se va îndrăzni a cere maĭ multŭ preţŭ, arĕtându-ĭ negustoriĭ pămêntenĭ la D-lorŭ ispravnicĭ, şi fără de voia lorŭ să-ĭ silóscă a vinde cu acestŭ preţŭ, cum şi negustoriĭ pămêntenĭ să scie preţulŭ cu cât să vînḑă la negustoriĭ capanlăĭ, ne maĭ făcêndŭ cerere

www.dacoromanica.ro

aŭ provocatŭ reclamaţiunĭ din partea neguţitorilorŭ [1]. In tomulŭ VI cu anexele vorŭ urma maĭ multe altele.

---

peste acestŭ preţŭ, şi care se va îndrăzni, şi se va lăcomi a cere maĭ multŭ, să fie datorŭ capanlăulŭ a arĕta, ca să se facă pedépsă aceluia de către Măria ta; iar hotărîrea desĕvêrşitŭ rĕmâne a se face de către Măria ta. — 1793, Aprilie 1.

Filaretŭ alŭ Ungro. *Vel Vist.*, *Vel Ban*, *Vel Spăt.*, *Vel Vorn.*, *Vel Vorn.*, *Vel Vorn.*, *Vel Logf.*, *Vel Logf.*, *Vel Pit.*

Cod. XXIV, fila 60.

1. *Negustoriĭ pământenĭ pentru căşăriĭ de a i se pune preţŭ la telemea*

Din luminată porunca Măriĭ tale am ascultat jalba ce-aŭ dat Măriĭ tale neguţitoriĭ pămêntenĭ, ce aŭ căşăriĭ, cerêndŭ de a li să pune preţ la Telemea, şi mi se poruncesce ca să arĕtŭ Măriĭ tale; pentru acéstă pricină, aŭ maĭ jăluit Măriĭ tale Neguţitoriĭ şi altă dată, şi prin vătafu de Visterie să poruncesce, că D-lorŭ Veliţĭ Boeri strîngêndu-se la unŭ locŭ, să facă cercetare, şi se vede că zapciulŭ cel orânduit s'aŭ dat leneviriĭ şi nu s'aŭ făcut energhie poruncĭĭ, pentru care să fie luminată porunca Mărieĭ tale către vătavŭ de Visterie, ca după porunca ce are şi cea l-altă jalbă să dée în şcire D-lorŭ veliţilor boerĭ, ca strîngêndu-se la unŭ locŭ să energhiséscă porunca, fiind-că aŭ venit şi vremea a se lucra căşăriile. — 1793 Iunie 13.

Vel Vist.

Anafora pentru preţulŭ mieriĭ, cum s'aŭ hotăritŭ estimp să fie.

Io Alexandru Const. Moruzi Vvd.

Citindu-se înaintea Domniĭ mele acéstă anafora a dumnélor veliţilor boerĭ, care vĕdêndu-se că cu bună orânduială le aŭ fost chibzuiala ce aŭ făcutŭ asupra preţuluĭ mieriĭ, şi aŭ rĕmas multămiţĭ atât negustoriĭ pămêntenĭ, câtŭ şi capanlaiĭ, întărim Domnia mea anaforaua acósta şi poruncim Dumitale vel Vistŭ, să facĭ poruncile Domnieĭ mele de obşte. ca să se urmeze după orânduiala ce se cuprinde maĭ josŭ. — 1793 August 17.

Prea Inălţate Domne

Din luminată porunca Măriĭ tale, ce ni s'aŭ datŭ, prin pitacŭ, a tăia preţulŭ mieriĭ, cu cât să vêndĕ locuitoriĭ vadra de miere la neguţitoriĭ pămêntenĭ, cum şi neguţitorilor pămêntenĭ făcêndu-li-se socotóla cu cât să vândĕ cântarulŭ de miere la capanlăĭ, scoţêndu-li-se cheltuelile cele obişnuite, şi dându-li-se şi câştig la dece unulŭ, aretămŭ Mărieĭ tale, că strîngêndu-ne la unŭ locŭ, unde aducândŭ şi pe starostea de neguţitorĭ cu câţĭ-va din negustoriĭ pămêntenĭ, din ceĭ ce strîng miere, şi intrând în cercetare, după starea stupilorŭ şi a mieriĭ ce se află în anul acésta, urma a se pune preţŭ maĭ jos decâtŭ în anul trecutŭ, pentru că în anulŭ trecut era miere maĭ puţină şi se cădea a se pune preţŭ maĭ mult, dară găsimŭ cu cale, ca şi în anulŭ acesta să curgă vêndarea miereĭ dela locuitorĭ vadra po. tal: 4, că îndestul preţŭ le este, fiind-că o dă dela casele lorŭ;

www.dacoromanica.ro

Nu ne putemŭ îndoi că o mare nedreptate s'a făcutŭ lumînărarilorŭ de sĕŭ, carĭ neputêndŭ vinde dupĕ nartŭ, aŭ fost lipsiţĭ de meseria lorŭ, dându-se privilegiulŭ altorŭ neguţitorĭ strĕinĭ meserieĭ. Acéstă nedreptate mare se vede că până în 1795 aŭ recunoscut'o şi Moruzi, care scrie pitaculŭ din 5 Decembre 1795 către nazîriĭ Epitropieĭ

amŭ făcutŭ socotélă şi neguţitorilor pămêntenĭ, cu câtŭ s'arŭ cuveni să vândă cântariul de miere la capanlăĭ, şi după socotélă se vede că intră 10 vedre în treĭ cântare, vadra po. tal. 4. facŭ tal. 40. i saĭ pus şi cheltuiala, de vadră po. banĭ 90; tal. 7 şi banĭ 60 li s'aĭ datŭ şi câştigŭ dece la un tal. 4.84 şi vine peste totŭ tal. 52 banĭ 24, din care se scad tal. 27.90 pentru treĭ cantare de miere ce iese din dece vedre, cantariul po. tal. 9 şi banĭ 30; rămân tal. 24 şi banĭ 54; aceştĭ banĭ se scadŭ din ceara ce o ie, adică din 10 vedre de miere, 11 oca ceară şi dramurĭ o sută, de vadră a oca una şi dramurĭ 50, socotindu-se ocaua po. tal. 2 şi banĭ 30; şi după ace sta socotélă ce s'aŭ multĭmit şi negustoriĭ pămêntenĭ şi capanlăiĭ, găsimŭ cu cale, ca şi negustoriĭ pământenĭ să vêndă la capanlăĭ cantarulŭ po. tal. 9 şi banĭ 30, cum şi mierea de prigon iarăşĭ găsimŭ cu cale, ca să o vândă locuitoriĭ la neguţitoriĭ pămêntenĭ, ocaua po. părale 11 şi negustoriĭ pămêntenĭ să vândă la capanlăĭ cântariuiŭ po. tal. 13. După această socoteală să fie porunca Mărieĭ tale către D-luĭ vel. Vist., de a face poruncile Mării tale către D-lorŭ Ispravnicĭ, a fi însciinţaţĭ cu toţiĭ preţurile; asemenea şi pentru putinele de miere iarăş să dée poruncile Mărieĭ tale către Dumnélor Ispravniciĭ, ca să dée poruncă negustorilor pămêntenĭ, ca să le facă potrivitŭ a fi de dece oca una şi să iée intrînsă o sută ocă miere, că aşa aŭ fost obiceiulŭ în tótă vremea, dară fiindŭ că aŭ arĕtafŭ uniĭ din capanlăĭ, că o sémă din pămêntĕni neguţitorĭ le facŭ maĭ marĭ şi se pagubesc la *dara*; pentru aceea la putinile cu miere, să'şĭ pue neguţitoriĭ pămêntenĭ dangaňa luĭ şi capanlăiĭ să şcie că dela cine este şi a cui este? iar hotărîrea cea de săvârşitŭ rĕmâne a se face de către Măria ta.— 1793 August 14.

Vel. Vist, *Vel. Ban*, *Vel. Vornic*, *Vel. Logf.*

Rĕspunsulŭ Domnescŭ ce s aŭ datŭ în dosul jălbeĭ luminărarilor.

Fiind-că aceştĭ lumînărarĭ împotriva nartuluĭ Domnesc se cutéză a vinde ocaua de lumînărĭ câte 25, 26 şi 27 la norodulŭ săracilorŭ de obşte, şi numaĭ la câte un omŭ muşteriĭ de locŭ, şciutŭ şi cunoscutŭ, vinde după Nartŭ câte 23 de parale, şi lângă acésta nu lipsea tot-déuna pe deasupra Domnia de le făcea orânduială de seŭ cu nume pentru trebuinţa politieĭ, şi cu tóte că le făcea şi orânduelĭ, iarăşĭ următorĭ nu era nartulnĭ; pentru acea dară, ca să lipsóscă orânduelile, şi acestea tóte, ne maĭ putêndŭ suferi Domnia ale lor réle urmărĭ, aŭ rădicat luminările deasupra lorŭ şi le a datŭ asupra negustorilorŭ, iară pentru pagnba ce dicŭ că li se pricinuesce acum la acésta, Domnia aŭ purtatŭ grijă la acésta şi aŭ datŭ poruncile celea cuvincióse de urmare şi a nu li se face nicĭ o nedreptate, atâta numaĭ, voĭ lumînărarilorŭ, cu dreptŭ adevĕrŭ, în frica luĭ D deŭ să arĕtaţĭ suma seuluĭ ce aveţĭ, şi o va primi negustoriĭ; acésta vĕ este rĕspunsŭ şi porunca Domnieĭ mele, fiind-că maĭ mult este cuvêntulŭ şi dreptatea a uneĭ mulţime de norodŭ întregŭ cariĭ pătimescŭ, decât a puţinĭ luminărarilorŭ acestora. — 1793 Decembre 30.

Cod XXIII, fila 190.

www.dacoromanica.ro

şi epistatulŭ Agieĭ ca să înfăţişeze pe lumînărariĭ vechĭ cu negu-ţitoriĭ ce ţinŭ acum cherhanéoa lumînărilorŭ de sĕŭ şi să întrebe pe lumînărariĭ vechĭ de primescŭ condiţiile din hrisovulŭ acordatŭ negu-ţitorilorŭ şi primindŭ să se lase fabr.caţiunea lumînărilorŭ de sĕŭ tot la vechiĭ lumînărarĭ, iar neprimindŭ să se facă chibzuire pentru preţulŭ lumînărilorŭ de seŭ cu care se cade a se vinde într'acéstă vreme.[1]

Pitacŭ la Mitropolitŭ, la boeriĭ Divanuluĭ împreună şi cu vel Vistierŭ, să se adune la un locŭ «unde adunând D-luĭ cinstitŭ şi credinciosŭ boerulŭ Domnieĭ mele Constantin Filipescu biv vel epistatulŭ agieĭ pre brésla lumînărarilor de céră, să luaţĭ sémă şi să socotiţĭ cu deamănuntul, adică când cine-va va da céra ca să facă făcliĭ, câtă cheltuială m rge la una oca şi câtă plată se cuvine lumînărarilorŭ a lua pentru lucrulŭ făcliilor la una oca?» Cere Vodă să se ficseze «*preţul* pe dreptate». Moruzi ordonă epistatuluĭ agieĭ, ca chiar astăţĭ să se facă Adunarea «şi să ne aducĭ anafora». — 1793 Martie 4.

Cod XXIII,

Pitacŭ către boeriĭ epitropĭ de a se pune nartŭ luminărarilorŭ de seŭ.

Io Alecsandru Costandinŭ Moruzi Voivod

Dumnévóstră nazirilorŭ epitropĭ, facemŭ Dumnévóstră în şcire, că după în-destularea de seŭ ce din mila luĭ Dumneţeŭ aŭ fost în timpulŭ de estimpŭ, trebuinţă e de a se socoti şi a se pune la socotélă şi nartulŭ luminărilorŭ cu un preţŭ maĭ cuviinciosŭ; poruncimŭ D vóstră, ca adunându-vĕ la unŭ locŭ, unde aducêndŭ D-luĭ epistatul Agieĭ şi pe luminărarĭ, şi făcêndu le socotélă să chibzuiţĭ nartulŭ luminărilor ce se cade într'acéstă vreme, după îndestularea ce este de seŭ prin cumpărare dréptă; şi să arĕtaţĭ Domnieĭ mele în scrisŭ cu ana-fora. — 1793 Octom. 17.

Cod XXIII.

1. *Io Alecsandru Cost. Moruzi Vvd. igprd. Zem. Vlah.*

Cinstitŭ şi credinciosŭ boerule al Domnieĭ mele, Dumnéta vel logf. de ţéra de susŭ, făcêndu-le Hrisovulŭ Domnieĭ mele dupe cum amŭ poruncitŭ Dumitale, să intre în Hrisovŭ şi acestea ponturĭ, care se găsescŭ de către Domnia mea cu cale, însă cercetarea acelor linde 20 poruncimŭ să se facă înaintea Dumnéluĭ Vel Vornicŭ al politieĭ Bucureştilor. — 1794 April 21.

Vel Logof.

Cod. XXIX, fila 131 verso.

Prea Inălţate Dómne,

Dupĕ jalba ce aŭ datŭ Inălţimeĭ tale epistaţiĭ Mum-Hanagiĭ, ce aŭ luatŭ epistasia lumănărilorŭ din Bucureşcĭ, făcêndŭ rugăciune ca în Hrisovul ce li se va face de către Inălţimea ta, să li să pue şi acestŭ pontŭ, adică: când alţiĭ după vreme a lua epistasia acésta, să aibă a le întórce tótă cheltuiala acestora cu

www.dacoromanica.ro

Din causă de secetă pătimindŭ stupiĭ, a fost lipsă de céră. Domnitorulŭ ordonă Divanului să aducă de faţă neguţătorĭ cerarĭ şi să fixeze preţulŭ cuviinciosŭ al cereĭ şi al vindereĭ luminărilorŭ de céră. 29 Decembrie 1794.

Cod. XXIX, fila 7 verso.

Asemenea narturĭ se aplică nu numaĭ in Bucurescĭ, ci şi în judeţe, precum póte vedea lectorulŭ din actele ce aducemŭ aci in notă şi din volumulŭ de anexe.[1]

paguba ce li se va întâmpla, de impreună cu dobânda banilor, şi să aibă voie a găsi şi liude 20 ómenĭ strĕinĭ pentru trebuinţa chervaneli, cărora să li sĕ plătéscă dajdia lorŭ la visteria Mărieĭ tale, câte tal. 6 într'un anŭ de liude, mi se poruncesce de către Inălţimea ta, ca să le teorisescŭ jalba cu cererea ce facŭ pentru acestea madele, şi să arĕtŭ Inălţimeĭ tale; înşciinţezŭ Mărieĭ tale, că la cererea ce facŭ, părerea mea este într'acestaşŭ chipŭ: întâiŭ pentru cherhanéoa ce de isnóvă o facŭ aceştĭ epistaţĭ, afară din târgŭ, numaĭ şi numaĭ de trebuinţa lumînărilorŭ, pentru douĕ lucrurĭ, ce putea da zaticnire oraşuluĭ, una ca să nu se întâmple vre-o aprindere de focŭ la facerea lumănărilorŭ, şi al doilea pentru putórea ce se făcea, când vor pretendirisi alţiĭ ce se vor scula a primi epistasia acésta, să fie datorĭ a le plăti acestora tótă cheltuiala ce vor face pentru acéstă cherhanea până la isprăvirea eĭ, după catastihu ce vor arĕta şi după preţuirea ce se va face de Meimer-başa şi de alţĭ meşterĭ lemnarĭ cu pracsis; asemenea . . . , . . . ce se va găsi într'insa, să aibă a le plăti; al doilea, când până la duoĭ anĭ de când aŭ luatŭ aceştia epistasia acósta, vor căuta alţĭ a o pretendirisi acéstă epistasie, pentru câtă pagubă li s'ar întîmpla acestora, căcĭ fără de veste aŭ luatŭ acéstă epistasie, şi aŭ luatŭ marfă cum aŭ pututŭ găsi, atuncĭ să fie datorĭ aceia a le înplini tótă paguoa, care pagubă ce vor arĕta să fie teorisită de neguţătorĭ ómenĭ cinstitĭ şi cu pracsis, de acéstă epistasie, iar când după duoĭ anĭ li se va lua de la mâna acestora, n'aŭ a pretendirisi pagubă; al 3-lea când toţĭ aceia vor căuta a se impăca cu epistasia acésta pentru câtă marfă de seŭ se va găsi strînsă atuncĭ de aceştĭ epistaţĭ pentru făcutul lumănărilorŭ, să fie datorĭ aceia a o primi cu banĭ gata, cum şi dobânda banilorŭ de când ar fi cumpăratŭ aceştĭ epistaţĭ seul ce se va găsi atuncĭ. Asemenea să fie datorĭ aceĭa ce vor pretendirisi a lua epistasia acésta, să le o respunză până la un ban, fiind-că şi lumănărarilorr celor vechĭ, când li s'aŭ luatŭ acéstă epistasie de asupra lor, atât marfa de seŭ ce s'aŭ găsit la dênşiĭ le aŭ rĕspuns în banĭ gata aceştĭ epistaţĭ, cât şi dobânda banilor de când aŭ fost cumpăratŭ marfa ce s'a găsit la dênşiĭ; al patrulea, pentru liude 20, ce ḑicŭ că aŭ trebuinţă la cherhanea, eĭ vor fi ómenĭ strĕinĭ şi fără de pricină de dajdie, şi le va plăti dajdia lor la visteria Mărieĭ tale; iară hotărirea cea desăvârşită rĕmâne a se face de către Inălţimea ta. — 1794 April 21.

Vel Aga. Pană polcovnic Pitar.

Cod. XXVII, pag. 6. VI.

1. *Io Alecsandru Costandin Moruzi Voevod.*

Credinciosŭ Boerule Domnieĭ mele Alecsandre Cocorescule biv. vel Serdarŭ ispravnicŭ judeţuluĭ Ialomiţa, sănătate! amŭ vĕḑutŭ Domnia mea inşciinţarea ce

www.dacoromanica.ro

Brutăria în Bucurescĭ nu era tot-déuna o bună speculaţiune, asemenea nicĭ măcelăria.

Pe deoparte, în 4 Iuliu 1794, Domnitorul convócă adunarea veliţilorŭ boerĭ halea şi mazilĭ, sub preşedinţa Mitropolituluĭ şi le trimite

---

facĭ pentrn vêndarea pâneĭ de acolea, la care-ţĭ rĕspnndemŭ, că pricina ce arĕţĭ cnmcă acésta curge din mişĕlia acestorŭ duoĭ brutarĭ ce se află acolea, nu este cuvêntŭ de îndreptare, în vreme ce puteaĭ a lipsi pe aceĭ mişeĭ de meşteşugulŭ acesta şi să orânduescĭ alţiĭ, pentrn că nu este suferitŭ în jud. Ialomiţa, acolea unde este îndestularea grâuluĭ, a se vinde acestŭ felŭ de pâne mică şi próstă, ci darŭ de este pricina aceasta, îţĭ poruncimŭ Domnia mea, să găsescĭ alţĭ ómenĭ de înţelesŭ, ca să ĭ puĭ să lucreze meşteşugul acesta, ca să vêndă pânea dupĕ nartulŭ ce amŭ rânduitŭ, cari nn potŭ să se plângă de vre-o pagubă, ce va fi folosulŭ şi alişverişulŭ lorŭ, iar pe aceĭ să-ĭ lipsescĭ din tréba acésta; acésta-ţĭ poruncimŭ. — 1793 Noemb. 18.

Cod. XXVI.

Carte legată la ispravniciĭ de Ialomiţa pentru pâne, ca să se vêndă cu 20 dramurĭ maĭ multŭ de cum să vindea în Bucurescĭ.

Credinciosŭ Boerule Domnieĭ mele Alecsandre Cocorescule biv. vel Serd. Ispravnice ot. sud. Ialomiţa, îţĭ facemŭ în scire, că dupĕ ce din acestŭ judeţŭ iese tótă zahareaua cea maĭ multă care hrăneşce şi politia Bucurescilor, şi din care se trimite şi la Ţarigrad, a vedea Domnia mea acestŭ felŭ de pâne mică şi próstă vêndêndu-se acolea, nu o socotim altŭ, fără de numaĭ că orĭ aĭ căḑutŭ la lenevire şi nu grijescĭ de trébă după datoria slujbeĭ, sóŭ că aĭ căḑutŭ la vre-o pleonecsie şi te-aĭ ajuns cu brutariĭ, luându-le rusfetŭ şi pentru interesŭ îĭ laşĭ de vêndŭ acestŭ felŭ de pâne mică şi próstă, de care se jăluesce şi zabitulŭ de acolea şi alţĭ călĕtorĭ ce călĕtorescŭ; pentru care iată că îţĭ poruncimŭ, să-ţĭ deschiḑĭ ochiĭ, că cusurnrile ţi s'aŭ prea îmmulţitŭ, şi îţĭ poruncimŭ straşnicŭ, să daĭ nizamulŭ brutarilorŭ, ca tot-déauna cu douĕ-ḑecĭ de dramurĭ maĭ multŭ să se vêndă acolea pânea, decât pânea Bucurescilorŭ, şi să nu auḑimŭ iarăşĭ într'altŭ chipŭ, că nn ţi se va maĭ trece cu vederea nicĭ un cusur, ci veĭ cădea în urgie. Acésta. — 1793 Noemb. 9.

Cod. XXIII, pag. 173.

Cârţĭ la tóte judeţele, carĭ s'aŭ trimisŭ împreună cu narturile.

D-vóstră Ispravnicilorŭ ot sud . . . . . sănĕtate! vĕ facemŭ în scire că pentru tóte lucrurile mâncărĭĭ, la felurile băcăniilorŭ streine i la cele de aicĭ, i pentru plata lucrătorilorŭ i pentru cherestele, şi pentru tóte altele câte sunt trebuincióse obştieĭ, făcêndu-se nartŭ, precum se cuvine, cu dreptate a se vinde şi a se plăti într'acóstă vreme şi pecetluindu-se de către Domnia mea, iată se trimite şi la D-vóstră copiĭ asemenea. Decĭ vĕ poruncimŭ Domnia mea, ca acest nartŭ să'lŭ faceţĭ sciutŭ şi cunoscutŭ tuturora de obştie; pentru care să şi grijescĭ cu luare aminte porunca, în tótă vremea, ca nu nu numaĭ împotrivă să nu aflămŭ vre-o scumpĕtate de maĭ mare preţŭ, ci încă nnile dintr'acelea ce sunt lucrurĭ de ţóră care dupĕ afară se aducŭ în Bucurescĭ, trebue pe afară de nnde se aducŭ în locŭ, să fie maĭ eftine decât s'arŭ vinde în Bucurescĭ, unde

www.dacoromanica.ro

plângerea brutarilorŭ, că nu pot face îndestulare politieĭ din pricină că nu maĭ sunt bucate la têrgŭ şi câte puţine ce vinŭ sunt fórte scumpe, îndemnându-ĭ să facă chibzuire ce este pricina nevenireĭ bucatelor şi a scumpeleĭ? şi să aréte Măriei sale mijlocul înlesnireĭ, pentru îndreptare,[1] şi pe de alta iată cum pedepsea pre un nonerocitŭ brutarŭ la 14 Iulie acelaşŭ anŭ pentru că scosese pâne lipsă la oca:

Pitac la Vel aga, ca pe brutarulŭ Christodor, ce i 'l trămite cu vătaful de Visterie «să-l puĭ mâne în têrgú la treĭ rĕspîntiĭ să-l baţĭ cu câte 50 toiage la tălpĭ şi apoĭ din mijloculŭ têrguluĭ să-l trimeţĭ la ocne», pentru că a scos pâne lipsă la oca şi «din nartŭ împotriva straşnicelorŭ poruncĭ ce avemŭ date,» că «brutariĭ din Bucurescĭ nu se părăsescŭ de rĕu năravulŭ şi netrebnicia lorŭ, după atâta silinţă ce se face la nizamulŭ acesta şi după atâtea musaade ce aŭ». Vodă maĭ ordonă, trimiţindŭ agăĭ cartea de ridicare a luĭ Christodor şi de trămitere la ocnă, «iar după acésta să strîngĭ pe toţĭ brutariĭ şi să le arĕţĭ hotărîrea Domnieĭ mele, că de se va maĭ găsi la vre-unul lipsă măcar un dramŭ din nartulŭ ce le este datŭ, înaintea prăvălieĭ luĭ pe acela îlŭ vomŭ spânzura şi nu se va putea îndrepta cu cuvântŭ că s'aŭ înşelat, căcĭ înşelăciunea şi greşala să o fi făcut şi să o facă şi la maĭ mult, iar nu numaĭ la puţinŭ.— 1794 Iulie 14.

Cod. XXIII. fila 263 verso.

La finea anuluĭ 1794 Domnitorulŭ face unŭ felŭ de monopolŭ şi din brutăriĭ, cum am vĕdutŭ maĭ susu, că a făcutŭ cu lumînările de sĕŭ:

12 brutarĭ dintre carĭ numaĭ Vasile Văcarulŭ, Neculaĭ Gropescu şi Dragomirŭ Ciohodarulŭ sunt Românĭ, iar cei-l-alţĭ sunt armenĭ séŭ grecĭ, se légă prin zapisŭ, din 24 Decembrie 1794, că vorŭ ţine politia cu îndestulare de pâne şi că vorŭ păzi nartulŭ, vînţêndŭ pânea câte dramurĭ 50 de o para.

---

aŭ deosebire cu adusulŭ, ce se încarcă la preţulŭ nartuluĭ Bucurescilorŭ; şi fieş-căruia să daţĭ nizamulŭ lorŭ a urma după acest nartŭ.—1793, Aprilŭ 13.

Cod. XXIII, fila 43.

1793 Decemb. 20. S'aŭ făcuţŭ poruncă legată la ispravniciĭ Săcuenilorŭ trimiţându-li-se şi o pâne ce s'aŭ trimisŭ din acestŭ judeţŭ, care după ce este mică de totŭ, apoĭ şi próstă, şi cum că brutariĭ s'aŭ îndreptatŭ aruncândŭ pricina asupra ispravnicilor, cum că le dă chila de grâu câte tal. 19, şi deacea urméză a vinde şi pânea într'acestŭ chipŭ, poruncindu-li-se ca să dea nizamulŭ celŭ cuviinciosŭ spre a se vinde pânea albă, curată şi mare, căcĭ acum era a trimite Măria sa să-ĭ ridice cu urgie pentru urmare ca acésta, dară aŭ maĭ trecutŭ cu vederea, iară când şi după acésta se va înşciinţa că nu se urméză acéstă poruncă atuncĭ vor fi aridicaţĭ.

Cod. XXIII.

1. Cod. XXIII, fila 162.

www.dacoromanica.ro

până la 15 Martŭ viitorŭ, de când Domnitorulŭ are a da acelorŭ brutarĭ zaherea de grîŭ pe banĭ. Acestŭ zapisŭ îlŭ daŭ brutariĭ, Domnitorulŭ făcêndu-le concesiunea de-a le reduce nartulŭ, până atuncĭ lucrătorŭ, din 55 dramurĭ de pâne la o para, la 50 dramurĭ.

La 25 Decembrie 1794, Domnitorulŭ vestesce acéstă regulare luĭ vel Aga[1].

Deja în 19 Martŭ 1794, Domnitorulŭ cercase şi monopolul măcelăriilorŭ, precum se dovedesce prin actele ce dămŭ aci în notă. [2].

Este utilŭ să reproducemŭ aci actele unuĭ *aiar* după care se fixa *nartulŭ* cărneĭ. Iată-le:

Anaforaua nazirilorŭ cutieĭ, din 5 Octombrie 1794, vestindŭ că, după pornncă aŭ făcutŭ aiar pentru hotărîrea nartuluĭ cărneĭ de vacă, decĭ prin unŭ boerinaşŭ credinciosŭ dintre al II-lea epitropĭ şi unŭ zapciŭ reprezentândŭ pe vel Aga, s'aŭ cumpĕratŭ la oborŭ 3 vite, care s'aŭ tăiatŭ de vătaful de măcelarĭ, fiindŭ de faţă brésla şi omenii epitropieĭ şi a luĭ vel Aga. S'a făcutŭ socotéla următóre:

Cumpĕrătórea vitelorŭ

Tal.	Banĭ	
41	60	cumpĕrătórea a 3 vite, însă:
		Tal. Banĭ
		17 105 bonlŭ celŭ d'intâiŭ
		12 60 alŭ II-lea boŭ
		11 15 o vacă
		41 60
2	42	se încarcă cheltuéla la câte 3 vite, însă:

1. Cod. XXIX, fila 6.

2. *Io Alecsandru Costan. Moruzi Vod.*

Cinstiţilorŭ şi credincioşilorŭ Boerilorŭ Domnieĭ mele, Dumnéta biv. vel. Spătarŭ Văcărescule, i D-néta vel. Hatmane Caragea, i D-néta vel. Spătarŭ Manu, i D-néta biv. vel. Vist. Epistatule al Agieĭ, i D-néta vel. post. fiind-că Măcelariĭ politieĭ Bucurescilorŭ prin jălbile ce ne-aŭ datŭ arétă pricinnirĭ de ne-urmarea nartuluĭ celŭ curgĕtoriŭ la vêndarea cărniĭ de în lestularea politieĭ şi fiind-că pentru alişverişulŭ acesta se găsescŭ şi alţĭ negustorĭ, carĭ vorŭ să iée asupra lorŭ trébа, cu urmarea nartuluĭ, unde şi ca să nu-şĭ pérdă măcelariĭ alişverişulŭ acesta din mână, când vor fi următorĭ, de aceea orânduimŭ pe D-vóstră, să vĕ adunaţĭ aicĭ la Domnésca nóstră Curte, unde aducêndŭ D-néta Epistatule al Agieĭ pe câţĭ-va maĭ *chliirghiĭ* din brésla măcelarilorŭ, şi arĕtându-se faţă şi ceĭ cari se află primitorĭ trebiĭ aceştia, să cercetaţĭ D-vóstră, şi să faceţĭ pe măcelarĭ să înţelégă a fi următorĭ şi primitorĭ, ca să nu-şĭ pérdă acestŭ alişverişŭ din mânele sale şi se vorŭ căi în urmă, de care să arĕtaţĭ Domnieĭ mele în scrisŭ nizamul ce aţĭ datŭ.—1794, Martŭ, 19.

Cod. XXIII, pag. 223.

www.dacoromanica.ro

Tal.	Banĭ	
—	70	ĭerbăritulŭ la câte trele
—	30	vama scaunelorŭ
1	15	simbria argaţilorŭ.
2	42	

Carnea şi sĕulŭ ce aŭ ĭeşitŭ de la câte trele vitele.

oca	dramurĭ	
300	100	aŭ ĭeşitŭ carne de la câte trele vitele
15	—	se scade scăḑĕmêntul cărneĭ de vită câte 5 oca
285	100	rĕmâne spre vĕnḑare
19	—	aŭ ĭeşit seŭ de la câte trele.

Aiarulŭ

Tal.	Banĭ	
21	48	pe ocă carne 285 şi dramurĭ 100, bez ocă 15 scăḑĕmêntulŭ, socotindu-se ocaua pe parale 3.
17	60	după 3 peĭ ce s'aŭ vêndutŭ una cu alta cu acestŭ preţŭ,
5	84	după 19 oca seŭ a câte 12 parale oca, după cum vêndŭ măcelariĭ la lumînăria de seŭ,
—	45	pe 3 limbĭ, una câte 5 parale,
—	54	pe 3 perechĭ de rinichĭ, a câte 6 parale,
—	54	pe 3 perechĭ ficaţĭ, a câte 6 parale,
—	45	pe 3 perechĭ bojogĭ cu inima lorŭ, a câte 6 parale.
—	18	pe 3 schimbele, una a câte 2 parale,
—	18	pe 3 mure, a câte 2 parale,
—	9	pe 3 fundurĭ, câte 1 la para,
—	18	pe 3 spline, una câte 2 parale,
—	48	pe 12 picere, a 4 banĭ unulŭ.
47	21	
43	102	se scad capetele cu tóte cheltuelile lor.
3	39	

Adica tal. treĭ şi banĭ treĭ-ḑecĭ şi nouĕ rĕmânŭ măcelarilorŭ câştigŭ de la 3 vite.

Epitropiĭ maĭ adaugŭ, că acestŭ câştigŭ va fi maĭ mare, cacĭ măcelariĭ vorŭ câştiga încă câte 2 parale de la maţele de vacă, ce le usucà şi le vêndŭ, asemene şi de la córnele frumóse ale vitelorŭ, carĭ se vêndŭ pentru peptenĭ, inamele, plăsele de cuţitŭ, ş. a. Maĭ vêndŭ şi din códe, carĭ sunt maĭ bune, asemene şi ficatulŭ nu'lŭ vêndŭ deosebitŭ cum e la aiar, eĭ îl trecŭ împreună cu carnea, la cumpĕrătorĭ. Apoĭ maĭ câştigă şi prin faptulŭ că cumpĕră vitele pe afară unde sunt maĭ ĭeftine. Decĭ propunŭ, ca să se vêndă carnea cu nartŭ de 3 parale la ocă.

www.dacoromanica.ro

Domnitorulŭ aprobă acestŭ nartŭ la 5 Octombrie 1794.

In 20 Septembrie 1794 epitropiĭ deja aretase Domnitoruluĭ, că din causa seceteĭ vitele se vêndŭ fórte ĭeftine şi că decĭ macar carnea să fie ieftină la sărăcime. Propunŭ că nu maĭ e trebuinţă de aiar şi să se vêndă carnea de boŭ şi de vacă câte 3 parale ocaua.

Domnitorulŭ încuviinţéză, la 23 Septembrie 1794, acest nartŭ.

Cod. XXVII scara 16 fila 77 verso.

Narturile pentru lemne de focŭ şi cherestea şi alte producte aduse de ţĕranĭ, se impuneaŭ de către anume funcţionarĭ cu modalitatea prevĕdută în următorulŭ actŭ:

Prin pitaculŭ de la 5 Octombrie 1793 Moruzi poruncesce nazirilorŭ epitropieĭ, ca să rânduiască 4 dintre epitropiĭ maĭ micĭ, să mérgă câte unulŭ la cele 4 poduri marĭ ale Bucurescilorŭ, în dilele când este obiceiŭ a veni la Bucurescĭ lemne de focŭ şi cherestele; şi acolo, la margine, avêndŭ fie-care câte unŭ catalogŭ de narturile felurimilorŭ, să însemne cu tibişirŭ pe loitra caruluĭ, preţulŭ fieşte-căruĭ carŭ; asemene să însemne şi cele-l-alte lucrurĭ ce arŭ veni în Bucurescĭ, tot cu preţulŭ prevĕdutŭ în catalogulŭ de narturĭ; asemene şi în lăuntrulŭ têrguluĭ, să aibă grijă boeriĭ naziri a privighiea décă se păzescŭ narturile de către vêndĕtorĭ şi cumpĕrătorĭ, şi pe cine vorŭ găsi nepăzind aceste narturĭ să'l însciinţeze Domnitoruluĭ. Domnitorulŭ le maĭ spune că a însciinţatŭ pe Spătarulŭ şi pe epistatulŭ Agieĭ, ca să pună slujitorĭ aĭ spatărieĭ pe la marginile Bucurescilorŭ, căcĭ s'aŭ aflat că uniĭ ĭesŭ afară din Bucurescĭ înaintea carelorŭ şi luândŭ cu felurite chipurĭ pe ţĕranĭ în cóce şi în colo, ne urmândŭ a cumpĕra din têrgŭ de unde se cuvine fieş-carele să cumpere şi cu acésta fac ca mulţĭ să ducă lipsă; poruncesce ca şi eĭ, naziriĭ, să grijéscă de acésta.

Cod. XXIII, fila 155.

Narturile impuse la productele ce ţeraniĭ aduceaŭ de vêndare în Bucurescĭ, nu eraŭ de ajuns ca să'ĭ impedice de a veni [1], ci maĭ

5. In iarna anuluĭ 1793 ţĕraniĭ nu maĭ veneaŭ cu lemne în Bucurescĭ, precum se vede din următórea anafora:

Prea Inălţate Domne,

Insciinţămŭ Mărieĭ tale pentru locuitoriĭ ţĕranĭ, că acum fieş-care ş'aŭ isprăvitŭ munca hrăniĭ cămpuluĭ, şi din ce pricină nu şcim, fără de cât vedemŭ, că şi câte lemne se aducea de focŭ până acumŭ, aŭ contenitŭ, şi pătimeşce norodulu din oraşŭ pentru lemne; pentru care găsimŭ cu cale, să fie luminată porunca Mărieĭ Taie către Dumnélorŭ ispravniciĭ acestorŭ treĭ judeţe: Ilfovŭ, Dâmboviţa şi Vlaşca, ca să déa poruncĭ pe la zapciiĭ plăşilorŭ, să pornéscă pe

www.dacoromanica.ro

întimpinaŭ şi alte greutăţĭ, ba şi jăfuirĭ, aşa încât însuşĭ Moruzi nevoit fu să dea următórele pitace:

Io Alecsandru Cost. Moruzi Voiv.

Cinstiţilorŭ şi credincioşĭ boerilorŭ Domnieĭ Mele, Dumnéta vel. spăt. i D-néta Epistatule al Agieĭ, fiind-că cu pricina nizamuluĭ ce s'aŭ dat pentru vêndarea lemnelorŭ de focŭ, ca să fie orânduiţĭ, atât de epitropie, cum şi unŭ omŭ pentru pază la 4 marginĭ ale podurilorŭ marĭ, cât şi de la D-vóstre zapciĭ, spre a nu îngădui pe locuitoriĭ ţĕranĭ a intra pe alte locurĭ, s'a adusŭ trêba la catahrisis şi urmărĭ nesuferite Domnieĭ Mele, s'a datŭ porunca Domnieĭ Mele cătrĕ D-lorŭ Naziriĭ Epitropĭ, ca să ridice pe fieş-care orânduitŭ al epitropieĭ de la tóte podurile, a nu maĭ fi, şi să lipséscă din trêba acésta, ca să fie sloboḑĭ locuitoriĭ a intra şi a'şĭ vinde lemnele, care cum va putea, la norodulŭ de obşte; dar şi D-vóstră vă poruncimŭ deosebitŭ, ca să daţĭ straşnice poruncĭ zapciilor şi neferilorŭ D-vóstră, cum şi căpitanilorŭ de pe la rĕspîntiile marginilorŭ, să le porunceşcĭ D-néta vel. spat. straşnicŭ, ca nu cum-va şi cu sloboḑenia acésta despre orânduiţiĭ epitropĭ, zapciĭ şi neferiĭ D-vóstră, să facă vre-unŭ felŭ de urmare, orĭ a ieşi înaintea carelorŭ şi a le trage în silă, încoace şi în colea, orĭ verĭ-ce alt-felŭ de supĕrare în vre-un felŭ de chipŭ şi silă locuitorilorŭ, ci să fie sloboḑĭ, precum ḑicemŭ, a'şĭ aduce lemnele în lăuntru, şi a vinde care precumŭ va putea, făcêndu-le zaptŭ negreşitŭ, şi cercetândŭ de urmările lorŭ, ca să le aflaţĭ şi să le veniţĭ de hacŭ.—1793, Noem. 23.

Cod. XXIII, Pag. 181.

Pitacŭ la Vornicu Grecénu, ca să rădie pe ceĭ orânduiţĭ de Epitropie de la poduri.

Cinstitŭ şi credinciosŭ boerŭ Domnieĭ Mele biv. vel. vornice Scarlat Grecene, Nazirule al epitropieĭ, fiind-că ne-amŭ pliroforisitŭ Domnia Mea, că cu

---

locuitoriĭ de prin tóte satele, a veni pe tótă sĕptĕmâna cu lemne la têrgŭ, ca să cumpere toţĭ ceĭ ce aŭ trebuinţă, şi să le plătóscă după aşezarea nartuluĭ ce este întăritŭ cu luminata poruncă, subt pecetea Măriĭ Tale; de aceea însciinţămŭ, şi cum va fi luminata poruncă Inălţimiĭ tale. — 1793, Noembrie 13.

Scarlat Vornicu, Constantin Vistieru.

Io Alecsandru Cost. Moruzi Vvd.

Dumnéta cinstitŭ şi credinciosŭ boerule Domnieĭ Mele vel. vist. să facĭ poruncile Domnieĭ Mele la acestea treĭ judeţe, cătrĕ ispravnicĭ, ca să îndemne pe locuitorĭ a aduce lemne de focŭ pentru trebuinţa politieĭ, fiindŭ acésta şi spre alişverişulŭ lorŭ. — 1793, Noembrie 13.

Vel Logof.

Cod. XXV, filă 90.

www.dacoromanica.ro

pricina Nizamuluĭ ce dupĕ anaforaua D-tóle s'aŭ datŭ spre a fi orânduiţĭ de la epitropie la patru marginĭ ale podurilorŭ marĭ câte unŭ om, pentru carele cu lemne ce vinŭ de vênḑare în Bucurescĭ aŭ adusŭ tréba la catahrisis şĭ urmărĭ nesuferite Domnieĭ Mele, îţĭ poruncimŭ să ridicĭ pe fie-care de la tóte podurile a nu maĭ fi şi să lipséscă de la tréba acésta, ca să fie sloboḑĭ locuitoriĭ a intra şi a'şĭ vinde lemnele, care cum va putea la norodulŭ de obşte.— 1793, Noembrie 23.

Cod. XXIII, fila 181.

Pitacu către D-luĭ vel Agă i către D-luĭ vel Păt. a da nizamŭ zapciilorŭ D-loru i altora, carĭ iesŭ pe la mărginĭ înaintea careloru cu cherestele icŭ şi dau pe la prietenĭ.

S'a însciinţatŭ D-torulŭ că uniĭ din zapciiĭ breslelorŭ şi alţiĭ din politie obicĭnuescŭ a ieşi din Bucurescĭ afară la câmpŭ înaintea carelorŭ cu cherestele, cu lemne de focŭ, cu varŭ, etc. «şi le tragŭ încóce şi încolea pentru prietenĭ şi pentru alŭ lorŭ folosŭ» sub pretexte felurite: că sunt Domnescĭ, orĭ boerescĭ; pentru acea D-torulŭ poruncesce numiţilorŭ boerĭ «dupĕ cumŭ ne pliroforisimŭ Domnia mea, că şi în anulŭ trecutŭ aŭ fostŭ datŭ acestŭ nizamŭ» ca să dea straşnică poruncă zapciilorŭ din breslele D-lorŭ, cumŭ şi la toţĭ de obşte, ca să se păzéscă de unele ca acestea; apoĭ Păt. să dea poruncă căpitanilorŭ de la străjile dupe marginĭ, ca orĭ pe cine va afla în acéstă urmare, fie omŭ domnescŭ, boerescŭ, m-rescŭ, zapciu alŭ breslelorŭ, etc. să'lŭ prinḑă şi să'lŭ dea pe mâna D-ruluĭ «ca să-ĭ venimŭ de hacŭ ; apoĭ le recomandă să-şĭ ia şi eĭ câte unŭ catalogŭ de narturĭ ca să priveghieze şi eĭ cu boeriĭ nazîrĭ aĭ epitropieĭ.

Cod. XXIII, fila 156.

Pitacŭ din 16 Octombrie 1794 la biv. vel. Post. Epistatul Agicĭ.

Fiind-că ne-amŭ pliroforisitŭ Domnia Mea, cum că Deliiĭ, i Tufecciiĭ şi alţĭ neferĭ de afară şi arnăuţĭ, la ḑilele de têrgulŭ oboruluĭ, orḑulŭ ce vine spre vênḑare îlŭ hrăpescŭ şi atâtŭ la mĕsurătóre facŭ locuitorilorŭ nedreptate, cât şi siluire, luându-lŭ fără de voia lorŭ; porancimŭ D-tóle, ca să orânduescĭ unŭ zapciŭ agiescŭ într'adins la ḑilele de têrgŭ, ca să se afle acolo de faţă, păzindŭ ca să nu îngăduéscă nicĭ de cum pe nimene, nicĭ de a face niscare-va nedreptaţĭ la mĕsurătórea locuitorilorŭ, nicĭ de a'ĭ hrăpi şi lua bucatele în silă; iar pe carele împotriva poruncei nóstre va face *herechet* ca acestaşĭ, să-lŭ prinḑă pe unulŭ ca acela şi să ne însciinţezĭ.—1794, Octombrie 16.

Cod. XXIII, fila 295 verso.

Pitacŭ la Epistatul Agicĭ biv. vel. Post., din 4 Oct. 1794.

Fiind-că ne-amŭ însciinţatŭ Domnia Mea, cum că uniĭ din neferiĭ Agieĭ precum şi alţiĭ îmbrăcândŭ portu de neferĭ şi de deliĭ, ĭaŭ şi hrăpescŭ în silă

www.dacoromanica.ro

carele ţĕranilorŭ ce vinŭ şi iesŭ din Bucurescĭ, cu nume de trebuinţa curţeĭ şi le dărvărescŭ la ale lor trebuinţe; Iată poruncimŭ D-tóle, ca tuturor neferilorŭ să le daĭ nizamulŭ şi să le poruncescĭ straşnicŭ, ca să se feréscă de unele ca aceste, a nu maĭ supĕra vre-unŭ locuitorŭ şi când va fi poruncă şi trebuinţă să daĭ tescheréoa D-téle sub iscălitură, pe câte carĕ sunt trebuincióse şi ce podvódă aŭ să facă, ca maĭ multă urmare să nu facă peste trebuinţa ce va fi poruncită. Iar carele altulŭ se va găsi într'acéstă urmare, strĕinŭ, fără de tescheréoa D-téle, séŭ a D-luĭ vel. Spatar, séŭ a D-luĭ vel. Cămăraş, trăgêndŭ şi supĕrândŭ carele locuitorilorŭ, darvărîndu-ĭ la trebile lorŭ, să-l prindĭ şi să-l însciinţezĭ Domnieĭ Mele. —1794, Oct. 4.[1]

NB. Asemenea ordinŭ s'a trămisŭ cu aceeaşĭ dată la vel. Spătar, pentru ceĭ din brésla spătărieĭ, şi la vel. Cămăraş (biv. vel. Post. Epistatulŭ cămărăşieĭ) pentru ómeniĭ curţeĭ: *deliĭ* şi *tufeccĭi*.

Numaĭ grădinariĭ pretindŭ a nu fi supuşĭ la nartŭ, pe temeiŭ că arŭ avea asemenea privilegiu din vechĭ. A Moruzi, până in fine le recunósce in parte acest privilegiu, dar cu unŭ temparamentŭ care'lŭ va putea vedea lectorulŭ în actele de la nota de aci.[2]

---

[1] Cod. XXIII fila 280

2. Grădinariĭ se jăluescŭ luĭ Vodă, în 26 Iunie 1795, că zapciiĭ le iea pânea lorŭ şi a copiilorŭ, că vorŭ să le facă nartŭ la zarzavaturĭ, lucru ce altă dată n'a maĭ fostŭ «dupĕ cumŭ avemŭ şi cărţĭ de la luminaţiĭ Domnĭ în cari ne apără de nartŭ la zarzavaturĭ». Se rógă «să fimŭ sloboḑĭ şi de acum înainte a vinde făr de nartŭ..... că făr de nartŭ maĭ bine se eftinescŭ»..... iar făcêndu-se nartŭ, fiteş-care..... îşĭ ascunde zarzavaturile şi le vinde pe ascunsŭ, şi nicĭ o dată nu sunt eftine.....».

Robiĭ mărieĭ tale, *Noĭ grădinariĭ din Bucurescĭ.*

Domnitorul pune pe acés'ă jalbă următórea resoluţiune:

«D-ta biv vel Post. Epistatule alŭ Agieĭ, de ar fi urmatŭ jăluitoriĭ grădinarĭ vênḑarea zarzavaturilorŭ în preţŭ cuviinciosŭ, maĭ vêrtosŭ acum când din mila luĭ D-ḑeŭ verdeţurile sunt indestule, nu ar fi fostŭ trebuinţă de nartŭ, dar pentru lăcomia lorŭ, dreptatea şi trebuinţa urméză de a nu-ĭ îngădui să vênḑă cumŭ vorŭ vrea eĭ. Cu tóte acestea să veḑĭ sinetuile Domnesci, ce ḑicŭ că aŭ şi să facĭDomnieĭ mele anafora inscrisŭ. — 1795 Iunie 26.

Epistatulŭ agieĭ Al. Gherache, la 1 Iulie 1795 presentă anafora, în care spune, că a cerutŭ grădinarilorŭ să presinte sineturile Domnescĭ ce ḑicŭ că aŭ, dar n'aŭ înfăţişatŭ decâtŭ o anafora de la 1782 Maĭ 25, a D-lorŭ boerilorŭ Epitropĭ, ce era pe acea vreme, întărită de Măria sa reposatalŭ întru fericire Nicolae Vodă Caragia, în care scrie, că în luna luĭ Aprile scoţêndŭ verdeţurĭ în têrgŭ, măcarŭ de şi era trufanda, dar la vênḑare cerêndŭ preţŭ nesuferitŭ s'aŭ socotitŭ atuncĭ de li s'aŭ pusŭ nartŭ, iar la urmă, fiind-că tóte seminţele prin crescere s'aŭ ajunsŭ şi cele puse în nartŭ cu sume de fire ce

www.dacoromanica.ro

Să nu se crédă că narturile se mărginescŭ la articolele de în destulare maĭ sus enumerate. In notă dămŭ un nartŭ generalŭ, propriu a ne da oglinda întregeĭ activitățĭ comerciale și industriale, ba și a situațiuneĭ munceĭ țĕranuluĭ.[1]

---

are adăogîndu-se încă puține le pricinuesce pagube(?); iar cele-l-alte zarzavaturĭ s'aŭ coborîtŭ făcêndu-se jumĕtate din prețulŭ nartuluĭ și cât merge se tot pogóră; deacea aŭ găsitŭ cu cale, ca nartulŭ lorŭ să lipséscă. Așișderea maĭ arĕtă și altă anafora cu lŏtŭ 1787 Iunie 30 iarășĭ a D-lorŭ boerilorŭ Epitropĭ, întru care ḑice, că tóte câte sunt trufanda să le vênḑă la obste după starea vremeĭ, adică cum le va fi crescerea, căcĭ une-orĭ fiindŭ timpulŭ bunŭ, desineșĭ se efteneścŭ, fiindŭ multe, iar alte orĭ nefiindŭ ploĭ la vreme, se facŭ maĭ puține și li se maĭ suie prețulŭ; numaĭ eĭ să fie datorĭ de a nu le precupi cu vênḑarea maĭ multŭ peste ceea ce se cuvine la fiesce care vreme; iar alte legume ce face prin grădinĭ, adică: ceapă, usturoiu, fasolea, mazărea, bobulŭ și orĭ-ce alte, acestea tóte să le vênḑă după nartulŭ ce se va hotărî de Domnie....»

Domnitorulŭ ordonă:

«Cândŭ înșiĭ grădinariĭ vorŭ aduce verdețurĭ în têrgu, de vêuḑare, sa fie sloboḑĭ a vinde făr de nartŭ, iar precupețiĭ, fiind-că le cumpéră și le precupescŭ, poruncimŭ să fie următorĭ nartuluĭ, ce primindu'lŭ, precupeția să le fie slobodă, iar nepimindu'lŭ să fie cu totul popriți. — 1795 Iulie 8.

Cod. XXVIII, scara 6, fila 70 verso.

1. *Pitacŭ la epistațiĭ Epitropieĭ a se pune nart lucrurilorŭ ce se vêndu în politie.*

Io Alexandru Costantinŭ Moruzi Vvod. etc.

Pré Sfințite părinte Mitropolite i D-tră cinstițĭ și credincioșilorŭ boerilorŭ Domnieĭ mele: Dumitrache Ghica biv vel Banŭ, Scarlatŭ Grecénu biv vel vornicŭ, nazirilorŭ aĭ Epitropieĭ trebilorŭ de obște, fiind-că ne înscünțămŭ D-nia mea cum că unele din lucrurile ce se vêndŭ în politie spre trebuința noroduluĭ de obște sunt la prețulŭ lorŭ scumpe peste mĕsură și fiind-că voimŭ Domnia mea dreptatea și buna orênduiala în tóte, poruncimŭ, ca adunându-vĕ la unŭ locŭ, față fiindŭ și D-luĭ cinstitŭ și credinciosŭ boerulŭ Domnieĭ mele Costache Filipescu biv vel vist. nazirulŭ Agieĭ, să cercetațĭ cu deamănuntulŭ pentru tóte felurinile, atât câte sunt pentru hrana de mâncare, cât și la cele ce sunt trebuincióse noroduluĭ de obște ce nart au avutŭ până acum fieșŭ-care felurime de lucrurĭ și care și cât dintr'acelea este cu cuviință și totŭ într'acéstă vreme a se îndrepta și a intra în nartulŭ lorŭ celŭ dreptŭ? la care acelea să faceți o bună chibzuire, socotindŭ prețulŭ cu care se cuvine a se pune nartŭ câte cât fieșŭ-care și pentru tóte câte sunt trebuincióse noroduluĭ de obște pe larg, făcêndŭ unŭ catalogŭ cu nartulŭ celŭ dreptŭ la fieșce-care felurimĭ, fară de zăbavă să arĕtațĭ Domnieĭ mele în scrisŭ, cu iscăliturile D-vóstră, ca prin porunca Domnieĭ mele să dămŭ nizamulŭ lorŭ de urmare. 1793, Martie 7.

Cod. XXIII, fila 10 verso.

www.dacoromanica.ro

V. Lipsa de mijlóce de comunicaţiune şi de corespondenţă [1] era şi ea o pedică a desvoltăreĭ comerciuluĭ. Pentru a remedia acéstă lipsă, Al. Moruzi şi-a purtatŭ atenţiunea asupra organisăreĭ poştelorŭ. *(Veḑĭ*

Cu anaforaua din 6 Aprilie 1793 iscălitĭ de Filaretŭ alŭ Ungro-Vlahieĭ, Dositeiŭ Buzĕŭ, Nictarios Rômnicŭ, Dumitrache Banŭ, vel Vist., vel Banŭ, vel Banŭ, vel Spăt., vel Vornicŭ, vel Vornicŭ, raportéză D-toruluĭ, că s'aŭ conformatŭ poruncilorŭ acestuia: adunându-se la unŭ locŭ boerĭĭ veliţĭ de obşte halia şi mazîlĭ şi aŭ găsitŭ şi eĭ cu cale şi bunŭ a se urma catalogulŭ de tóte felurimile (narturile felurimilorŭ de lucrurĭ în vênḑare.) «Atât ale băcăniilorŭ cât şi altele care sunt de trebuinţă le alăturămŭ totŭ aci, adică: legumĭ, muncitorĭ de pământŭ, chiria vinurilorŭ, cheresteaoa.» Apoĭ că «de vorŭ fi primite auḑuluĭ Inălţimeĭ tale precum ni s'aŭ părutŭ că este cu cale să se publicuiască şi pe la tóte judeţele către ispravnicĭ..... ca şi D-lorŭ să pue să se citéscă narturile ce sunt pentru dînşiĭ prin tóte têrgurile. «Apoĭ cât privesce pentru Bucurescĭ să se facă 6 asemenea narturĭ, «care să se pue pe la rĕspântiĭ după vechiulŭ obiceiŭ, însă unulŭ la hanulŭ luĭ Şerbauŭ Vodă, altulŭ la . . . . . ., altulŭ la Zlătarĭ, altulŭ la pórta din sus a curţeĭ Gpsd. ceĭ vechĭ, altulŭ la pórta din jos şi altulŭ la oborulŭ Têrguluĭ de afară» şi promitŭ D-toruluĭ că vorŭ cerceta mereŭ D-lor nazariĭ Epitropieĭ de abundenţa lucrurilorŭ şi mărfurilorŭ şi vorŭ însciinţa D-toruluĭ care va hotărî în consecinţă de scăderea preţurilorŭ. 1793, Aprilie 6.

Cod. XXIII, fila 36 verso.

Io Alex. Cost. Moruzi Voevod etc.

După cum s'aŭ găsitŭ cu cale prin cercetare şi socotélă de obşte a părinţilorŭ archiereĭ şi a D-lorŭ cinstiţilorŭ şi credincioşilorŭ boerĭ veliţĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ mele, întărimŭ ca la tóte să se urmeze nartulŭ şi preţulŭ lorŭ precum se vede întocmitŭ; făcêndŭ însă D-nia mea deosebire la patru condee ce se vĕdŭ coprinse din nartulŭ ce aŭ fostŭ spre a se vinde, adică totŭ cu preţulŭ acela alŭ nartuluĭ de anulŭ trecutŭ, fără de altŭ adaosŭ adică ghiudenulŭ, sugiuculŭ, pastrama bună făcută de aicĭ, oca talerĭ unulŭ; icre de ştiucă, oca banĭ 60; icrele de crapŭ saŭ cosacŭ, oca banĭ 30; caşulŭ saramură, oca banĭ 24. Decĭ D-ta cinstitŭ şi credinciosŭ boerulŭ Domnieĭ mele biv vel Vist. Filipescule, nazârulŭ agieĭ, acestŭ nartŭ să puĭ în faptă pe şinŭ, dându-lŭ în scire şi făcêndu-lŭ cunoscutŭ la tótă obştea atât vênḑetorilorŭ cât şi cumpĕrătorilorŭ, făcêndu-se şi altele asemenea acestuia şése catalóge ca să se ţintuiască la numitele trebuincióse locurĭ spre vederea hteşŭ-căruia; pentru care poruncimŭ să şi epistăşescĭ atât D-ta, cât şi D-luĭ cinstitŭ şi credinciosŭ boerulŭ Domnieĭ mele vel spătarŭ pururea, ca nu numaĭ acum să se păḑéscă nartulŭ acesta, urmându-se şi în cumpene şi în dramurĭ dreptatea fără de vre-o lipsă, ci să şi grijescĭ ca maĭ în urmă făcêndu-se belşugŭ de aceste felurimĭ şi viindŭ cu îndestulare să arăţĭ slujbă Domnieĭ mele şi protimie la folosulŭ obşteĭ, cu a se maĭ scădea preţulŭ fiteşŭ-căruia felurimĭ. 1793, Aprilie 7.

Cod. XXIII, fila 36 verso. *Procitu Vel Logofĕtŭ.*

[1] E de observatŭ că termenulŭ *Corespondenţa* şi a se *Corespondarisi*, pentru întâiéşĭ dată e întrebuinţatŭ sub A. Moruzi. Va să ḑică nevoia de corespondenţă era reală, de óre-ce termenulŭ s'a împrumutatŭ.

www.dacoromanica.ro

la pag. 200 din urmă şi anecse tom. VI). Tot comerciului aŭ servitŭ frumósa organisare de flotilă pe Dunăre (*Veḑĭ la pag. 79 şi 96 din urmă*). Cât şi organisarea bresleĭ harabagiilorŭ cu anume vătavŭ, cu obligaţiunile arĕtate în actulŭ urmĕtorŭ ce aci analisămŭ:

Prin alegerea vel Spătaruluĭ, Domnulŭ numesce staroste de harabagiĭ asupra carelorŭ mocănescĭ, cum şi asupra căruţelorŭ de harabagiĭ din Bucurescĭ orĭ cu mărfurĭ de orĭ-ce felŭ séŭ secĭ. Obligatŭ este starostea, ca în orĭ-ce vreme s'arŭ cere la Domnie, să fie care şi căruţe, orĭ-câte se vorŭ cere; asemenea şi la trebuinţele boĭerilrrŭ şi ale neguţitorilorŭ, ca să nu se întêmple nicĭ-odată lipsă de care şi căruţe, nicĭ să se întêmple alte fapte netrebnice de către niscare-va mocanĭ şi harabagiĭ la niscareva ómenĭ şi mărfurĭ ce vorŭ purta cu carele lorŭ.

Narturile felurite ce s'aŭ găsitŭ cu cale a se urma într'acéstă vreme cum arĕtă.—1793 Aprilie 3.

Băcănia

		Tal.	Banĭ
Anasonulŭ celŭ bunŭ de ţéra turcéscă	oca	—	308
Iar de ţéra leşéscă	»	—	72
Alunile	»	—	60
Alicile felurite	»	—	96
Buretele bun de mare	dramurĭ	—	2
Iar celŭ de a II mână 2	dramurĭ	—	3
Ghiudenulŭ sugiukŭ, pastrama a bună făcută aicĭ . .	oca	1	30
Gogoşile de răstic	»	4	—
Zémă de lămâe	»	—	48
Zmirnă 1	dram	—	6
Zahărul de Veneţia	oca	3	60
Iar celŭ de ţéra turcéscă	»	2	90
Iemenŭ cafea	»	3	60
Iar cea sfranţozéscă	»	2	30
Enibaar	»	3	—
Icre tescuite negre	»	1	60
Icre negre îndulcite	»	1	90
Icre de chefalŭ în pesce	»	4	—
Icre de ştiucă	»	—	90
Icre de crapŭ saŭ de cosakŭ	»	—	90
Caşul în saramură	»	—	36
Cofeturile	»	3	—
Caracatiţa bună	»	3	—
Iar cea de a II mână	»	1	30
Coconarile	»	1	30
Caperile de Veneţia	»	1	—
Asemene şi cele de Misir	»	1	—
Cuşzum, stafide negre mărunte	»	1	30
Iar cele maĭ marĭ negre	»	—	60

www.dacoromanica.ro

Harabagiiĭ mocanĭ sunt obligaţĭ la intrarea lorŭ în Bucurescĭ, «la orĭ-ce vreme, să dóe de scire vátafuluĭ de harabagiĭ, iar să nu ămble ascunşĭ şi tăĭnuiţĭ, ca să nu se întêmple pricină împotriva buneĭ orânduelĭ şi nimenĭ făr de scirea vătavuluĭ să nu aibă voïe a tocmi mocanĭ sóŭ harabagiĭ.»

Vătafulŭ să'şĭ ióo obicĭnuitulŭ *adet*, de la mocanĭ şi harabagiĭ când se vorŭ tocmi şi vorŭ lua banĭ, de la 10 leĭ parale 20, iar maĭ mult să nu supere.

		talerĭ	banĭ
Condita	»	3	60
Iar cea de a II mână	»	3	—
Candel bun de Veneţia	»	5	—
Iar celŭ de a II mână	»	3	60
Cogile de naramză	»	3	—
Calacanulŭ	»	—	90
Comidulŭ	»	6	60
Camforulŭ	1 dram	—	6
Cositorulŭ	oca	2	60
Cuişóre	dram.	—	6
Licurinii	oca	3	—
Lacherda	»	3	—
Măslinele de Rumele	»	3	—
Iar cele de Ţarigradŭ verdĭ	»	—	90
Iar strirgle adică cele micĭ	»	—	66
Migdalele cele fără cójă	»	2	60
Migdalele cu cójă de sacâzŭ	»	1	48
Noscopitele	»	—	96
Năhutulŭ	»	—	48
Iar celŭ prăjitŭ	»	—	90
Nevrile de morunŭ	»	2	—
Iar cele de Nisĕtru		1	60
Nişaştea	»	—	72
Nucşóra	dram.	—	24
Nişadărul	oca	4	—
Orezŭ	»	—	48
Piperulŭ	»	5	—
Piatra vênătă	»	3	60
Piatră acră	»	—	60
Puciósa	»	3	—
Pluta	»	2	—
Rahat-făcum	»	3	—
Săpunulŭ taraboulŭ	»	1	—
Iar celŭ de Crita şi de Ismir	»	—	108
Smochinile de cutie	»	—	72
Iar păpuşa	»	—	3
Stafidele rasachie	»	—	93
Sardelele marĭ de treĭ	»	—	3
Iar cele micĭ de patru	»	—	3
Scrumbiţa cea mare de Dunăre de una	»	—	3
Iar cea mică de două	»	—	3

www.dacoromanica.ro

Vătafulŭ e datorŭ să grijóscă la tocmelile ce facŭ cu chirigiiĭ ceĭ ce aŭ trebuinţe de a prinde care sóŭ căruţe cu chirie, de a nu li se face necazurĭ în cererĭ de chirie peste mĕsură, ce dupĕ diastima loculuĭ să se ajungă şi la plata aceea ce este cu dreptate. — 1795, Aprilŭ 30.

S'aŭ repetatŭ acestŭ documentŭ în 1796.[1]

[1] Cod XXIX, fila 48.

		talerĭ	banĭ
Scrumbia de Ţarigradŭ de una	»	—	6
Iar cea maĭ mică de una	»	—	3
Sacâzulŭ	1 dram	—	3
Scorţişóra	»	—	6
Supile uscate	oca	1	—
Silitra	»	2	60
Tămâia 5 dramurĭ		—	3
Tahânulŭ	«	—	90
Fidea de Veneţia	»	1	60
Iar cea de Ţarigradŭ	»	1	—
Curmale cele bune	»	—	90
Şofranulŭ de Beciŭ	1 dram	—	24
Iar cel de Rumelia	»	—	12
Şerbetulŭ de zahărŭ felurime	oca	3	—
Iarba de puşcă palerŭ	»	3	—
Iar cea turcéscă	»	2	60
Halvaua de Endrene	»	1	—
Untul-de-lemn	»	1	12
Samol-Aga	»	1	—
Uleiul	»	1	36
Untulŭ próspătŭ	»	—	30
Untulŭ topitŭ	»	—	48
Mierea până la vremea ce se va da nartulŭ cel desăvîrşit	»	—	42
Brânză de oĭ în fóle	»	—	24
Caşulŭ próspătŭ	»	—	18
Pânea albă de grîŭ spălatŭ de care se vinde în têrg de brutari la obşte dramurĭ 200		—	3
Iar simitul de la simigiĭ dramurĭ 100		—	3
Iar covrigiĭ simigiilor dramurĭ 90		—	3

Alt nartŭ tot pentru ale mâncărĭ ce se vîndu de către precupeţĭ

		talerĭ	banĭ
Apa sacaua în têrgŭ în ocolul agieĭ	sacaua	—	6
Iar în ocolulŭ pătărnescŭ la mahalale	»	—	9
Butulŭ de pastramă de capră	»	·	15
Bobulŭ uscatŭ	oca	—	6
Iar celŭ verde	»	—	3
Găina betrână		—	30
Gâsca		—	45
Curcanulŭ mare		—	90
Iar celŭ micŭ		—	60

www.dacoromanica.ro

VI. O mare plagă a comerţuluí micŭ era *camăta*. Acésta se exercita maĭ cu sémă de Evreĭ, Turcĭ şi câţĭ-va Armení, sub nume de *aslam*. Neguţitorulŭ şi nevoiaşulŭ plătéŭ dobânḑí fabulóse. Póte că şi împrumutătorii avéŭ ore-care dreptate să incarce dobânda, căcĭ i se puté întâmpla, ca debitorulŭ, bucurându-se de vre-o trecere órecare pe lângă vre-unulŭ din boeriĭ divaniţĭ, décă nu pe lângă Domnŭ, să dobândéscă la termenulŭ plăţeĭ datorieĭ vre-unŭ moratorium, care de sigurŭ aducea pagubă creditoruluĭ.

		talorĭ	Banĭ
Curca mare		—	45
Iar cea maĭ mică		—	36
Cărbunele de mangal 100 de oca		1	—
Iar cărbuniĭ ţigănescĭ de lucru	oca	—	1
Lintea	»	—	3
Mazărea uscată	»	—	9
Iar cea verde	»	—	6
Mînătarcile	»	—	30
Malaiulŭ măcinatŭ de porumbŭ	»	—	2
Mălaiŭ măcinatŭ de meiŭ	»	—	1
Nucile	suta	—	6
Oţetulŭ de vinŭ bunŭ	oca	—	24
Iar oţetulŭ de miedŭ bunŭ	»	—	12
Ouĕle	treĭ	—	3
Lapte dulce de oĭ şi de vacĭ	oca	—	6
Morunulŭ próspĕtŭ	»	—	45
Iar nisetrulŭ próspĕtŭ	»	—	39
Iar cega próspĕtă	»	—	40
Iar crapulŭ şi somnulŭ próspĕtŭ	»	—	24
Iar ştiuca próspĕtă	»	—	18
Iar peştele de heleşteŭ felurimĭ	»	—	30
Peştele de Dâmboviţa próspĕtŭ cum: mréna, somnulŭ, Crapulŭ ce se vinde în têrg cu copăile, încă viŭ	»	—	60
Morunulŭ sărat	»	—	45
Iar nisetrulŭ săratŭ	»	—	35
Iar somnulŭ, crapulŭ şi ştiuca sărată	»	—	24
Iar plătica sărată şi cosaculŭ	»	—	9
Iar cosaculŭ próspetŭ	»	—	6
Pastrama de vacă de zalhana	»	—	30
Prunele uscate la sóre	»	—	12
Iar cele uscate pe lojnice	»	—	6
Păcură curată	»	—	24
Puiul de găină maĭ mare	»	—	12
Iar ceĭ maĭ micĭ	»	—	6
Raciĭ de baltă	suta	—	15
Iar ceĭ de heleşteŭ	»	—	12
Raţa		—	21
Săpunul de ţară	oca	—	54

www.dacoromanica.ro

Maĭ greŭ era justiţieĭ ţĕreĭ să resolve daraverile bănescĭ dintre Românĭ şi Turcĭ. Intervenţiunea paşilorŭ şi zabeţilorŭ de pe malulŭ dreptŭ alŭ Dunăreĭ ocasiona complicaţiunĭ supărăcióse pentru Domnitorŭ. De aceea Ai. Moruzi la 25 Iuliu 1793 şi la 6 Augustŭ acelaşĭ anŭ, aŭ datŭ nizamŭ oprindu pe Românĭ a se împrumuta de la Turcĭ, sub pedépsă.

Iată pitaculŭ din 6 Augustŭ 1793:

		talerĭ	banĭ
Sĕmîuţa de iu	»	—	6
Iar cea de cânepă	»	—	4
Scoicele cele marĭ	suta	—	24
Iar cele maĭ micĭ	»	—	15
Fasolea uscată	oca	—	6
Iar cea verde	»	—	3
Urda sărata în burdufŭ	»	—	20
Iar cea próspetă	»	—	12
Olăria îusă câte vase vor fi smălţuite, orĭ ce fel de idos, vor fi să se măsóre cu apă si să se plătéscă oca.	»	—	3
Iar cele smălţuite	»	—	1

Lucrulŭ muncitorilorŭ de câmpŭ şi de altŭ lucru

La cósa de fânŭ fără mâucare, pe ḑi	—	48
Iar cu mâncarea stăpânuluĭ, pe ḑi	—	42
La strâusulŭ fêuuluĭ cu mâncarea stăpânuluĭ, pe ḑi	—	24
Secerătorĭ cu mâncarea stăpânuluĭ, pe ḑi	—	36
Salahorul pe ḑi, îusă omul mare tómna pe ḑi primesce	—	33
Iar vara, pe ḑi	—	42
Zidarulŭ de lucru, pe ḑi	—	60
Dulgherulŭ de lucru, pe ḑi	—	75
Dar uceniculŭ de dulgherŭ seŭ de zidarŭ de lucru, pe ḑi	—	36

Lucrulŭ viilorŭ

La tăiatŭ, pe ḑi	—	24
La hărăcitŭ, pe ḑi	—	30
La cercuitŭ, pe ḑi	—	18
Sapa de primăvéră, pe ḑi	—	39
Asemene şi butăsitulŭ pe ḑi	—	36
Plevila la omŭ mare, pe ḑi	—	24
Iar muerea şi copiĭ, pe ḑi	—	18
Sapa a doua de véră, pe ḑi	—	45
Sapa de tómnă, pe ḑi	—	30
Asemenea şi butăsitulŭ de tómnă, pe ḑi	—	30
Culegetorutĭ, însă omŭ mare séŭ muere, pe ḑi	—	9
Asemenea şi cărătorulŭ cu hârdĭu, pe ḑi	—	15
Aşişderea şi călcătorulŭ, pe ḑi	—	18

www.dacoromanica.ro

Dumnévóstră Ispravnicilorŭ ot sud sănétate!

La 25 ale luĭ Iulie vi s'aŭ scrisŭ poruncile Domnieĭ mele straşnice ca nime din locuitorĭ (afară numaĭ de neguţitorĭ) să nu se îndatoréscă cu împrumutărĭ de banĭ prin zapise la ceĭ după Dunăre, în vreme ce potŭ la trebuinţele lorŭ a găsi să se împrumute la neguţitorĭ de aice; acum de iznóvă vĕ poruncimŭ, ca nicĭ neguţitorĭ, nicĭ boerĭ, nicĭ breslaşĭ, orĭ-cine parte bisericéscă şi mŏnastiréscă, să nu fie slobodŭ a lua banĭ în datorie de la Turcĭ şi de la alţiĭ de acindea, pentru care să daţĭ de scire la toţĭ de obşte, ca să scie hotărîrea acésta spre a nu avé pe urmă cuvêntŭ de îndreptare. Şi grijiţĭ fórte, ca nu numaĭ să aflaţĭ pe acelŭ ce în urma acesteĭ poruncĭ va cuteza a face

	tal.	Banĭ
Legatulŭ uneĭ buţĭ cu cercurile şi fundurile stăpânuluĭ pentru ostenéla legĕtoruluĭ să se plătéscă	—	60
Iar avêndŭ butia fundurile cele vechĭ pe care nu le maĭ ciŏplesce să se dea	—	45
Legatulŭ uneĭ tocitorĭ cu înfundatulŭ eĭ . . , . .	—	30
Antia nouĕ za vedre 150 ce se vinde în têrgŭ . . .	6	—
Iar za vedre 100	4	—
Tocitórea mare nouĕ	2	60
Iar de a doua mână	2	—
Pogonulŭ de porumbŭ de aratŭ	1	—
Pogonulŭ de praşă la porumbŭ.	—	90
Haraciĭ bunĭ despicaţĭ za palme 12 cu adusul . . mia	5	—
Haraciĭ obliĭ cu adusulŭ . . . . . »	2	—

Dogăria

Hârdău de stejarŭ za vedre 5	—	90
Vadra de stejarŭ pentru căratulŭ nisipuluĭ	—	30
Hàrdău de bradŭ	—	40
Hârdău de stejarŭ za vedre 10	1	—
Cerculŭ mare cu pusulŭ în pivniţă la butea cu vinŭ .	—	4
Iar meşterulŭ să cumpere prăjina	—	3
Cerculŭ de buriŭ za vedre 10 cu pusulŭ	—	2
Cofa mare de bradŭ	—	12
Cofa maĭ mică	—	6
Lopata	—	47
Albia saŭ căpesterea mare	—	30
Copaia de mijlocŭ	—	15
Iar copaia maĭ mică	—	9
Lingurile de lemnŭ testeaua	—	12
Rogojina mare	—	60
Rogojina de a 2-a mână	—	36
Iar cea de a 3-a mână	—	24
Testeana funiĭ teiŭ topit	—	15
Testeana funiĭ teiŭ netopitŭ	—	12

www.dacoromanica.ro

împotrivă, ce şi acum să dovediţĭ pe acela ce are alişverişŭ pentru împrumutare de banĭ prin zapise cu vre-unŭ streinŭ de decindea, şi să ni-lŭ arĕtaţĭ anume, pentru că de se va face vre-o urmare împotrivă la acéstă poruncă, să sciţĭ că negreşitŭ aveţĭ a vĕ pedepsi voĭ Ispravniciĭ. [1]

[1] Cod. XXIII, fila 123.

Chiria vinurilorŭ

		taleri	banĭ
Dela Focşanĭ	de vadrŭ	—	15
Dela Rômnicŭ	»	—	12
Dela Buzĕŭ	»	—	9
Dela Săcuenĭ	»	—	6
Dela Târgovisce	»	—	6
Dela Pitescĭ	»	—	9

Nartulu felurimilorŭ de cherestea

Varulŭ nestinsŭ cu adusulŭ de la ţéră la Bucurescĭ, 100 oca		5	—
Nisipulŭ, hârdăulŭ za vedre 5		—	6
Ulucile cele de palme douĕ-spre-ḑece	suta	2	60
Ulucile cele po palme ḑece	»	2	—
Ulucile po palme opt	»	1	30
Laţiĭ de aninŭ po stânjenĭ treĭ	unul	—	6
Iar de a doua mână	»	—	4
Laţiĭ de teiŭ po stânjenĭ treĭ	»	—	4
Iar de a doua mână	»	—	2
Grindă latulŭ 1 palmă, grosulŭ 1 şchiópă	stg.	—	24
Asemenea şi căpriorulŭ latulŭ 1 palmă, grosulŭ 1 şch.	»	—	18
Grinḑile şi căpriorii de a doua mână adică latulŭ 1 şchiópă. grosulŭ pe muche de degete patru	»	—	9
Tălpoiŭ de uluce latulŭ 1 palmă şi jumetate, grosulŭ pe muche degete 4	»	—	15
Scândurile de stejarŭ latulŭ palme $1^1/_2$, grosulŭ pe muche degete treĭ	»	—	12
Scândurile de teiŭ pentru uşĭ însă de 12 palme	una	—	12
Scândurile de ulmŭ	»	—	24
Coşaculŭ adică stinghia de uluce	unul	—	9
Talpa de casă latulŭ palme $1^1/_2$ grosulŭ, pe muche 1 şch.	stg.	—	40
Parulŭ despicatŭ de 12 palme	unul	—	4
Pariĭ obliĭ	suta	1	—
Bulamace	unul	—	15
Nuelele curăţite	mia	1	60
Nuelele cele necurăţite	»	1	—
Şindrilă de bradŭ mare	»	2	30
Şindrilă de a doua mână	»	1	90
Şindrilă de stejarŭ	»	2	—
Podina de stejarŭ saŭ de fagŭ ulucită pentru tavanŭ	»	2	60
Carulŭ cu 4 boĭ cu lemne pentru focŭ, încărcatŭ bine de cerŭ saŭ de tufanŭ de Vlaşca		1	90

www.dacoromanica.ro

VII. O altă plagă a comerciului micŭ românescŭ, alŭ ţĕranuluĭ, era céta precupeţilorŭ, maĭ toţĭ străinĭ. Aceia eşiaŭ înaintea ţĕranuluĭ, cu mulţĭ metri înainte de a intra în oraşŭ, să-ĭ cumpere cu viclenie şi înşelăciune, pe nimica, tóte productele ce aducea de vêndare. Constatŭ că şi în privinţa precupeţilor, A. Moruzi, ca şi alţĭ domnĭ anteriorĭ, aŭ luatŭ mĕsurĭ, nu atât în interesulŭ ţĕranului comerciantŭ, câtŭ în alŭ consumatorilorŭ Bucurescenĭ. In cod. XXVII (scara No. 15 fila 74 verso). amŭ aflatŭ anaforaua luĭ Alesandru Ghica Post. din 9 Octombre 1794, prin care spune luĭ Vodă, «că a fostŭ obiceiulŭ vechiu de se sfia (precupeţii) să nu cumpere aicĭ în têrgŭ de la ţĕranĭ pesce séŭ legume, ci după ce intra ţĕranii în têrgŭ cu de acestŭ felŭ de zaherea, ţĕranii îşĭ vindéŭ bucatele după cum se putéŭ tocmi, iar ce maĭ rĕmâné ţĕranuluĭ prin care, ca să nu maĭ adaste ţĕranulŭ aicĭ perdêndu-şĭ vremea, atuncĭ acea rĕmăşiţă o cumpĕra precupeţiĭ, ca să se afle la dînşiĭ de hrană peste tótă vremea.»

	talerĭ	banĭ
Carulŭ cu 2 boĭ cu acestŭ felŭ de lemne încărcatŭ bine de Vlaşca	1	30
Carulŭ de lemne de crângŭ încărcatŭ bine	1	—
Iar cióclele	—	75
Carulŭ de rădĕcinĭ încărcatŭ bine	1	—
Iar cióclele de rădĕcinĭ	—	75
Insă la tóte carele de lemne de acum înainte, să lipséscă aşternuturile ce se obicinuescŭ de se facŭ înăuntru zgăuluĭ caruluĭ i adică aşternutŭ pe scândurĭ şi pe alăturea cu loitrele de strâmtéză carulŭ ca să încapă lemne puţine	—	—
Trunchiulŭ de teiŭ uscatŭ pentru lucru, în créstă de o palmă stg.	—	4
Carulŭ noŭ şi mare cu rótele şi cu dricurile strâmbe de tréba câmpénuluĭ, fără de fierŭ	12	—
Iar carulŭ sêrbescu cu dricurile drepte	7	—
Iar căruţa nouă fără de ferŭ	5	—
Rótele de carŭ mare . . . . . .părechea	2	60
Rótele de căruţă . . . . . »	1	60
Cărămida cu adusulŭ, însă să se dea calâpulŭ dela Domnie mia	2	60
Iar cea maĭ mică cu calâpulŭ tot dela Domnie, cu adusulŭ »	2	—
Cărămida dupĕ locŭ, tot dupĕ calâpulŭ dela Domnie	1	60
Iar cea maĭ mică, tot dupĕ calâpulŭ dela Domnie	1	30
Tâmplarulŭ de lucru pe ḑi	—	105
Iar uceniculŭ luĭ pe ḑi	—	50

Iar pentru vinŭ şi rachiŭ nicĭ o dată n'aŭ fostŭ acestŭ obiceiŭ de a se pune nartŭ, ci ceĭ ce n'aŭ avutŭ vinu aŭ cumpĕratŭ cu învoială şi cu tocmélă şi vêndarea pe la cârciume fieşŭ-care aŭ vêndutŭ cu preţulŭ ce aŭ pututŭ, maĭ vêrtos că şi la lucrulŭ viilorŭ fórte multŭ s'aŭ scumpitŭ plata lucrătorilorŭ şi de aceia şi preţulŭ vinuluĭ s'aŭ scumpitŭ, atât la vîndarea ce se vinde cu rădicata cât şi pe la cârciume şi după starea vinuluĭ se vinde şi cu ocaoa pe la cârciume.

www.dacoromanica.ro

Asupra acesteĭ anaforale Vodă pune, la 5 Octombre 1794, resoluţiunea că: «nimenĭ din precupeţĭ să nu iasă înaintea *carelorŭ* afară, spre a le întîmpina şi a lua maĭ înaintea târguluĭ lucrurile ce aducŭ de vêndare la obşte, ce după ce va intra ţĕranulŭ cu cele ce are de vêndare înăuntru şi după ce va vinde la orăşenĭ, acele ce vorŭ rĕmâne prin care, după 10 ceasurĭ din ḑi, să aibă voie precupeţiĭ a le cumpĕra, ca să pótă orăşeniĭ, ceĭ ce n'aŭ proftacsitŭ séŭ n'aŭ pututŭ la ḑiua târgului, a găsi şi în cele-l-alte ḑile cele trebuincióse caselorŭ lorŭ».

Vĕḑurămŭ din espunerea de maĭ sus care era sórta ţĕranuluĭ, care voia, cu sudórea feţeĭ să-şĭ câştige pânea de tóte ḑilele, şi care era sórta şi a comerciantuluĭ şi industriaşuluĭ.

Deja la 1785 Comitele *d'Hauterive în «Journal d'un voyage de Constantinople à Iassy»*, descria trista stare a ţĕranuluĭ şi a comerciantuluĭ. «Eştĭ moldoveanŭ, ţerane? acopereţĭ casa cu noroiŭ, nu ara de cât cât îţĭ trebue pentru ca să trăeşcĭ, nu face multŭ grâŭ, nicĭ prea multŭ porumbŭ, nicĭ boĭ, nicĭ caĭ; copiiĭ lasăţi-ĭ pe jumĕtate goĭ, pórtă haina cea maĭ cârpită, când veĭ vedea pe vĕtafulŭ boerescŭ, orĭ pe zapciulŭ ispravniculuĭ.» Aceste despre ţĕranĭ. Cât despre negustoriĭ meseriaşĭ el adaogea, că Românii nu facŭ nicĭ unŭ casŭ de arte şi că se ocupă numaĭ cu vêndarea de *cuie*, de *scânduri*, de *albiĭ*, de *brânḑă*, de *icre* «*avec un air et des manières analogues à la qualité des marchandises qu'ils débitent*».

Dar întrebămŭ şi noĭ cam ce rĕmânea Românuluĭ cu care să facă negoţŭ, décă cunoscĭ lista tuturoru monopoluriloru şi maĭ ţiĭ séma şi de narturile obligatoriĭ, de care, cum arĕtarămŭ, maĭ multŭ slujbaşiĭ se folosiaŭ?

Nevoia orăşenilorŭ ne satisfăcută de greva ţĕraniloru, maĭ aducé aşa dar óre-care libertate şi inlesnire comerţuluĭ ţĕranilorŭ, dar comerţulŭ indigenŭ nu era prin acósta maĭ îmbunătăţitŭ. In arhivulŭ municipiuluĭ de Braşovŭ şi de Sibiŭ sunt documente probândŭ, că în secolulŭ XV—XVII maĭ tóte numele de neguţitorĭ carĭ importau séu exportaŭ din ţĕrĕ, ca comercianţĭ, eraŭ Românĭ.

Sub Al. Moruzi deja neguţitorulŭ românu se vede silitŭ a face rĕsboiŭ evreuluĭ, precum apare din actele de maĭ sus. Acestŭ rĕsboiu îlu făcea deja de mult greculuĭ şi arménuluĭ. Apoĭ eată în ce modŭ sunt descrişĭ şi neguţitoriĭ grecĭ şi nemţiĭ şi ovreiĭ de către d'Hauterive la 1785:

«Neguţitoriĭ grecĭ cu faţa subţire, cu glasulŭ de miere dar viclénŭ, cu aparenţele fidele, care exprimă fórte bine calităţile morale ale acesteĭ specie de

www.dacoromanica.ro

corsarĭ, care profită de prostia localnicilorŭ ..... ca să-ĭ potlogăréscă cu tótă politeţa posibilă.

Nemţiĭ, fórte bunĭ uvrierĭ, carĭ s'arŭ îmbogăţi cu toţiĭ, dócă n'arŭ fi cu desĕvêrşire gogomanĭ, beţivĭ, iusolenţĭ, exorbitauţĭ şi detestaţĭ.

Evreiĭ, carĭ de departe se deosebescŭ după faţa lorŭ, cea maĭ extraordinară care se póte vedea în vre-o parte a lumeĭ, cu capulŭ pătratŭ sus, ascuţitŭ jos, ca nisce aricĭ din causa cuşmei de blană négră de sub care atârnă doĭ zulufĭ fórte lungĭ, în timpŭ ce îndărătulŭ capuluĭ sunt raşĭ şi că o mică barbă pe ţuguiulŭ bărbieĭ le lungesce faţa, de sémĕnă cu nisce capre de Angora.

De altŭ-felŭ numaĭ din pricina nemţilorŭ nu sunt ceĭ maĭ marĭ potlogarĭ din ţéră .....»

In favórea acestuĭ felŭ de neguţitorĭ intervine Domnitorulŭ A. Moruzi! Aceştia, maĭ toţĭ sudiţĭ, se îmmulţescŭ cu atât maĭ mult, că în urma ocupaţiuneĭ Austro-Rusescĭ de până la 1792 sunt singurii carĭ împreună cu nemţii profită de noua fasă culturală [1]. Luxulŭ introdusŭ în casele boerescĭ era la culme. O moşie se dădea pe o blană de samurii. «Les Moldaves se ruinent en étoffes et en pelisses» ḑice d'Hauterive. Noile mode în ştofe şi mobilare de apartamente ducŭ pe tótă ḑiua comerţulŭ pe mâna streinilorŭ şi în deosebĭ a evreilorŭ. Schimbările produse în traiulŭ boerimeĭ sunt primele introducĕtóre în ţéră a evreilorŭ. Profitândŭ de nouele gusturĭ ale acesteĭ boerimĭ, industriaşiĭ şi neguţitoriĭ streinĭ, favorisaţĭ de consulĭ şi de convenţiunile comerciale cu Turcia, se substituescŭ pe fie-ce ḑi maĭ mult industriaşilorŭ şi comercianţilorŭ pămêntenĭ. Câştigulŭ acestora devine pe tótă ḑiua maĭ slabu şi maĭ anevoiosŭ. Eĭ nu potŭ concura cu streiniĭ pentru fabricarea sĕŭ importarea articolelor de trebuinţe noue ale societăţii din principate. Lovitura finală încă nu e dată, dér nu suntemŭ departe de ḑiua, când schimbarea portuluĭ şi a moduluĭ de traiŭ alŭ boerimeĭ, va face să înceteze numeróse şi importante bresle. Deja în judeţe breslele eraŭ în parte desorganisate şi numaĭ acesteĭ împrejurărĭ se datoresce, credemu, înlesnirea cu care s'aŭ introdusŭ în ţéră industriaşĭ şi comercianţi streinĭ, maĭ ales evreiĭ.

Este a se adăugi la dificultăţile de maĭ sus, întâmpinate de comerciulŭ şi industria naţională, şi acea împrejurare că tóte angâriile cădeaŭ asupra comercianţilorŭ; unde nu maĭ exista brésla, cădeaŭ greŭ numaĭ asupra unora din neguţitori şi industriaşĭ, şi în totŭ casulŭ nu asupra neguţitorilorŭ şi meşterilorŭ sudiţĭ. Asemenea împrejurare silesce pe neguţitoriĭ din Pitescĭ să reclame de la Alex. Moruzi reînfiinţarea bresleĭ şi alegerea de mâimărie care să pótă reparti maĭ cu

www.dacoromanica.ro

dreptate dările şi angariile asupra comercianţilorŭ şi industriaşilorŭ români [1].

1. *Anaforaua în dosulu jălbiĭ, ca să iée înapoĭ tal. 180 de la inşĭ ce aŭ mersŭ cu Măria sa Mihaiu Vodă, şi să se dée la aceştĭ breslaşĭ.*

Prea Inălţate Dómne.

Jăluimŭ Mărieĭ tale, că noi aceştĭ 5 breslaşĭ, carĭ ne aflămŭ cu locuinţa în oraşulŭ Piteşci unde este şi starea Ispravnicieĭ, câte poruncĭ iesŭ asupra nóstră de angariĭ, fără a maĭ îndatora d-lorŭ boeriĭ ispravnicĭ şi pre ceĭ-l-alţĭ breslaşĭ carĭ sunt cu locuinţa prin judeţŭ, pe noĭ ne însărcinóză a le rĕspunde, pentru că ântéiŭ la plecarea Mărieĭ sale Mihaĭ Vodă Suţu la Moldova, din poruncă amŭ datŭ douĭ ómenĭ purtătorĭ de grijă, unulŭ la care şi altulŭ la caĭ, pre carĭ tocmindu-ĭ câte tal. 200, pe deplin 'ĭ-amŭ rĕspunsŭ; al doilea din luminată porunca Mărieĭ tale maĭ dămŭ alţi doĭ ómenĭ de aŭ mersŭ purtătorĭ de grijă la carele de judeţ ce aŭ mersŭ la Ismailŭ, le-amŭ datŭ, şi acelora tal. 42, şi alŭ treilea iarăşĭ amŭ maĭ datŭ tal. 15 de cheltuială la doĭ inşĭ, ce aŭ mersŭ cu carele de judeţŭ inaintea solului Muscăcescŭ ce vine, care facŭ peste totŭ tal. 257; care aceştĭ banĭ, numaĭ noĭ 5 inşi din casele nóstre 'i-amŭ plătitŭ, carĭ banĭ îĭ şcie şi d-lorŭ boeriĭ Ispravnicĭ. Ci ne rugămŭ Mărieĭ tale, fiind-că 'ĭ-amŭ datŭ în datoria a tuturorŭ breslaşilorŭ acestuĭ judeţŭ, ne rugămŭ Mărieĭ tale, să ni se facă luminată poruncă, ca să se cisluiască aceşti banĭ pe toţĭ, şi din ce ne va ajunge cisla, ceĭ-l-alţĭ să ni se înplinóscă, că va fi cu pĕcatŭ să rămânemŭ păgubaşĭ. Şi deosebit ne maĭ rugămŭ Mărieĭ tale, ca cu luminată porunca Mărieĭ tale, să ni *să pue unulu dintre noĭ proestosu*, precum într'unŭ rândŭ ni se făcuse, ca în vreme când ne venea vre-o poruncă asupră-ne, pe acela îlŭ îndatora şi elŭ pe noĭ şi se săvârşa porunca, iară să nu fimŭ smăcinaţĭ fără rânduială şi cu dare numaĭ unuĭ, şi alţiĭ să aibă odihnă; care acestŭ proestosŭ séŭ staroste ce ne rugămŭ a ni se orândui să aibă voĭe a ne căuta şi pricinile de judecăţĭ, socotelile ce vom avea între noĭ, după cum vedemŭ că se urméză şi la alte bresle acésta; şi cum va fi mila Mărieĭ tale.

Robii Mărieĭ tale *noĭ 5 breslaşĭ din oraşulu Pitescĭ.*

Resoluţia Domnuluĭ:

Dumnóluĭ vel Vist. teorisândŭ jalba, să arĕţĭ Domnieĭ mele pricina, în scris cu Anafora, prin alŭ 3-lea logofetŭ de ţóra de jos. 1793 Maiŭ 16.

Conform resoluţiuneĭ vel Vist. presintă urmĕtórea anafora:

Prea Inălţate Doamne,

După luminată porunca Inălţimiĭ tale amŭ cercetatŭ, şi cât pentru talerĭ 200 ce arĕtă ei că aŭ datŭ la douĭ ómenĭ, ce aŭ mersŭ cu caiĭ i cu carele împreună cu Măria sa Mihaiŭ Vodă, pentru că deosebit de aceştĭ banĭ li s'aŭ maĭ datŭ şi de aicĭ de la Visterie la plecare câte tal. 15, li se va fi datŭ şi de către Măria sa Mihaiŭ Vodă şi îndestulŭ le este acelora, să oprésca din două sute tal, 20 câte 10 de omŭ; ce de li se va fi datŭ tal. 200 precum arĕtă ei

www.dacoromanica.ro

VIII. Cu îmmulţirea evreilorŭ începŭ a se înmulţi şi falşificările de monede, decât, ce facŭ, ce dregŭ, aceşti abilĭ calpuzanĭ, ei scapă adese de pedépsă.

Dămŭ în notă unŭ documentŭ din care se póte vedea acésta.[1].

---

să fie porunca Mărieĭ tale către d-lorŭ Ispravniciĭ, că să-ĭ dée tal. 180 înapoĭ, iară pentru tal. 20 ce rĕmânŭ banĭ daţĭ şi tal. 42 ce s'aŭ datŭ celorŭ ce aŭ mersŭ la Ismailŭ şi tal. 15 ce aŭ datŭ la douĭ inşĭ, cu care la tréba conaculuĭ slăvituluĭ solŭ alŭ Rusieĭ sunt cu cale; iar hotărîrea cea de săvêrşitŭ rĕmâne la Inălţimea ta. 1793 Maiŭ 19.

Vel Vist.

Cod. XXIV Fila 159.

Étă ultima resoluţiune a Domnuluĭ:

Io Alexandru Const. Moruzi Vvd.

După cuprinderea acesteĭ anaforale poruncimŭ Domnia mea, d-vóstră Ispravnicilorŭ de judeţŭ, să cercetaţĭ faţă cu amândouĕ părţile, şi când se va dovedi cu adeverat că aŭ luatŭ aceĭ douĭ trimişĭ tal. douĕ sute de la jăluitorĭ, atuncĭ lăsându-se numaĭ talerĭ două-ḑecĭ, câte ḑece leĭ de omŭ, cei-l-alţĭ tal. una sută opt-zecĭ să li se împlinéscă jăluitorilorŭ negreşit de la dênşiĭ, căcĭ este în destulă plată ceĭ-l-alţĭ, ce se arétă că aŭ maĭ luatŭ de aicĭ. 1793 Maiŭ 22.

Vel Logf.

Cod. XXIV Fila 158.

1. *Avramŭ Ovreiu Cuiungiu să'şĭ dée chezaşŭ pe omŭ, ca să se afle aicĭ la vre-o întrebare.*

Prea Inălţate Domne,

Avramŭ Ovreiŭ Cuiungiu de la sfântu Gheorghe celŭ vechiŭ, nómulu luĭ din satulŭ *Şneatinuluĭ ot. ţêra leşéscă* din ţinutulŭ Chesaricescŭ, carele se află venitŭ aicĭ maĭ înainte de patru anĭ şi 'şĭ lucréză meşteşugul fără de nicĭ o defăimare, acum dară treĭ lunĭ de ḑile de când a venitŭ la elŭ *unu altŭ ovreiu lĕhŭ,* ḑicêndu-ĭ că scie unŭ meşteşugŭ: *a fura argintu din caragroşi nemţeşcĭ,* şi aşa înaintea luĭ a făcutŭ aceştĭ optŭ caragroşi cu meşteşugire de fura din totŭ caragroşu câte unŭ *tenchiu de argintu,* şi dupĕ ce 'ĭ a arĕtatŭ meşteşugulŭ 'ĭ a datŭ şi baniĭ aceia şi a plecatŭ, dar unde se va fi aflândŭ ḑice că nu scie; aşia a ţinutŭ aceştĭ banĭ la elŭ până acum, fără de a maĭ face alţiĭ; acum dar vrêndŭ ca să'ĭ schimbe 'ĭ a datŭ la unŭ Bohorŭ Ovreiŭ, şi acela 'ĭ a schimbatŭ la unŭ crescinŭ, care aretându-ĭ la uniĭ şi alţiĭ 'ĭ aŭ ḑisŭ că sunt *calpĭ,* de acósta s'a adusŭ numitul cuiungiŭ la Agie, căruia din luminata poruncă a Inălţimeĭ tale, 'ĭ s'a căutatŭ în prăvălie prin lăḑĭ lucrurile séle, şi alţĭ banĭ nu s'aŭ aflatŭ, meşteşugirĭ şi lucrurĭ ca acelea; de care nu lipsimŭ a însciinţa Inălţimeĭ tale. Alŭ Mărieĭ tale prea plecată slugă.

Constandin Filipescu Vistieriŭ.

Cod. XXIV, fila 415.

www.dacoromanica.ro

Ce'i dreptulŭ nu numaĭ evreii, ci şi ţiganĭ aŭ fostŭ adese calpuzanĭ. Décă în aniĭ noştriĭ persóne din societatea cultă aŭ creḑutŭ că póte să se facă banĭ cu aşa ḑisa apă de aurŭ, nu ne putemŭ prea mult mira că 4 ţiganĭ pe la 1794 aŭ găsit pe cine să înşele, că dintr'unŭ banŭ le va face doĭ.[1]

In 1796 Aprilie, nisce ciobanĭ ardelenĭ aŭ introdusŭ în ţéra românéscă o importantă sumă de banĭ falşĭ, înşelaţĭ fiindŭ şi eĭ de către unŭ bancheru *ovreiŭ* din Braşovu. Ciobaniĭ fură arestaţĭ de vameşiĭ şi ispravniciĭ judeţuluĭ Prahova, dar afacerea se termină prin liberarea mocanilorŭ, sciuţĭ de către autorităţile române de ómenĭ de trébă, cu condiţiune să înlocuiască baniĭ calpĭ prin banĭ bunĭ. Aceştĭ calpĭ adunaţĭ de vameşĭ şi ispravnicĭ, din tot judeţulŭ, aŭ fost pecetluiţĭ la unŭ locŭ şi trimişĭ prin agenţia austriacă la Braşovŭ, unde lucrulŭ de sigurŭ s'a făcutŭ muşama.

Când nu făcéŭ monede calpĭ, evreii stringéŭ baniĭ de aurŭ şi de argintu din ţéră şi 'ĭ exportaŭ in Austria şi pe aiurea, unde câştigaŭ cu *agiul,* aducêndu în ţéră monedă, care represinta o valóre fictivă iar nu reală. Deja, cum vĕḑurăm, muscaliĭ ridicaseră din ambele ţĕrĭ, după pacea de la Kuciuk-Kainargi, aurulŭ şi argintulŭ *(veḑĭ T. I al serieĭ 1774—1786).* Al. Moruzi fu silit să iée mĕsurĭ împedecătóre acesteĭ scóterĭ din ţéră a banilor *vechĭ*, prin următórele pitacurĭ către vel. Cămăraşŭ:

«Fiind-că amŭ luatŭ Domnia Mea însciinţare, cum că uniĭ din ovreĭ, ce se află aicĭ în Bucurescĭ, *nu caută de altă trĕba şi alişverişŭ,* decât numaĭ a

---

Io Alexandru Cost. Moruzi Vvd.

Poruncimŭ Domnia Mea D-vóstră judecătorilorŭ de la Departamentulŭ de cremenalionŭ, acestŭ tacrirŭ şi acéstă cercetare a luĭ Avramŭ Cuiungiŭ, să se scrie în condica aceluĭ Departamentŭ alŭ cremenalionŭ, şi apoĭ să se slobóḑă in chizeşie pe omŭ, ca la vre-o întêmplare de trebuinţă să se afle. — 1793, Septembrie 6.

Vel. Lgf.

1. Anaforaua luĭ Cost. Slugearoglu, epistatulŭ Armăşieĭ, din 6 August 1794. Vestesce Domnitoruluĭ, după raportulŭ ispravnicilorŭ de Romanaţĭ, că 4 ţiganĭ în trecuta lună Iulie s'aŭ găsitŭ în Mehedinţĭ cu 2 sĕrbĭ de peste Dunărea şi aŭ luatŭ de la aceştia 400 talerĭ ca să le facă din eĭ banĭ îndoiţĭ; i-aŭ înşelatŭ cu o sumă de banĭ calpĭ şi cu 3 ocă vărsătură cositorŭ cu plumbŭ şi apoĭ aŭ fugitŭ numiţiĭ ţiganĭ calpuzanĭ cu baniĭ ceĭ bunĭ şi aŭ trecutŭ asupra Buzĕuluĭ. Ispravniciĭ de Romanaţĭ aŭ pusŭ la închisóre pe sĕrbiĭ cu baniĭ calpĭ, iar epistaţiĭ Armăşieĭ aŭ luatŭ mĕsurĭ pentru prinderea adeveraţilorŭ calpuzanĭ şi aducerea sêrbilorŭ în Bucurescĭ la judecată.

Cod. XXVII, scara 13, fila 16.—Veḑĭ şi cod. XXVIII, scara 6, fila 66—68.

www.dacoromanica.ro

strînge banĭ vechĭ şi să-ĭ ducă în ţĕrile strĕine, pentru ca să'ĭ taie la taraphana, spre a 'ĭ aduce aice să'ĭ cheltuéscă, care acésta fiind lucru de vătămare, étă poruncimŭ Domnia Mea, să aducĭ înaintea D-téle, atât pe starostea de ovreĭ cu câţĭ-va din fruntaşĭ, cât şi pe starostea neguţitorilorŭ cu câţĭ-va din neguţitorĭ, să le daĭ poruncă straşnică şi să le areţĭ, ca să o scie şi eĭ şi să o facă cunoscută şi la toţĭ alţiĭ, că sunt opriţĭ şi să se părăséscă negreşit verĭ-cine de unŭ lucru ca acesta, iar carĭ din neguţitorĭ vor avea banĭ vechĭ şi va vrea pentru alişverişulu lorŭ să'ĭ scóţă din ţéră, acela să'ĭ ducă la Ţarigradŭ, însă să fie datorŭ a'ĭ pecetlui sub pecetea vel-vameşuluĭ şi pecetluiţĭ va avea voie să'ĭ ducă la Ţarigradŭ, iar nu în ţĕrĭ strĕine; pentru că celŭ ce după acósta în urmă se va găsi cu urmare împotriva porunceĭ acesteia, unulŭ ca acela să scie, că cu têrgulŭ se va pedepsi. Şi fiind-că ne-amŭ însciinnţatŭ érăşĭ că în urmă, după poruncile ce s'aŭ datŭ spre a nu fi nimenea slobodŭ de a scóte în ţĕrile strĕine maĭ multŭ decât la tal. 500, *monedă* a prea puterniculuĭ nostru Impĕratŭ, aŭ meşteşugitŭ a face altŭ mijlocŭ de viclenie, cu a ascunde în céră, la vremea topituluĭ, ca cu acestŭ mijlocŭ să pótă sĕvêrşi scoposulŭ lorŭ, a scóte sume din ţéră şi a trece fără de băgare de sémă, să daĭ érăşĭ D-néta poruncă straşnică, prin starostea de neguţitorĭ şi de ovreĭ, ca să fie datorĭ la vremea ce vorŭ topi céra şi vorŭ aşeda-o în vase şi să se pecetluéscă cu pecetea vel-vameşuluĭ şi aşa vorŭ fi slobodĭ a ridica céra aceea, iar de sineşĭ să nu fie slobodĭ. Şi fiind-că avemŭ Domnia Mea a orândui ómenĭ *teftişcii* într'adins acum în puţine dile a face într'adins cercetările acestea şi amŭ datŭ poruncile Domnieĭ Mele şi pe afară de obşte, să aibă dar fieşŭ-care maĭ înainte a'şĭ strînge ómeniĭ lor ce-ĭ aŭ rânduiţĭ în tréba acésta, ca să'ĭ povăţuéscă a se feri şi a nu metahirisi urmările acestea, orĭ a ămbla după strîngere de banĭ vechĭ pentru a'ĭ duce în ţĕrile strĕine, orĭ a face printr'ascuns topirea cereĭ fără de a nu fi şi omulŭ luĭ vel vameşŭ de faţă cel ce se va prinde în fapta acésta împotrivitorŭ şi neurmatorŭ poruncei, unulŭ ca acela orĭ neguţitorŭ raia orĭ suditŭ, séŭ verĭ ce felŭ de omŭ arŭ fi, se va primejdui negreşit cu mare pedópsă. — 1796, Maiŭ 8.

Să nu închidemŭ acest capitolŭ al comerciuluĭ, industrieĭ şi corporaţiunilorŭ, fără de a anunţa, că, pentru ântăeaşĭ dată, la sciinţa nóstră, un Baltazar suditŭ austriacŭ încércă in Iulie 1793, să introducă în Muntenia o *loterie*. Ca unŭ pitacŭ curiosŭ, aducemŭ aci pre acel din 9 Iulie 1793, prin care Ales. Moruzi autoriză acéstă loterie, sub órecare controlŭ al cămăraşuluĭ domnescu.

Pitacŭ din 9 Iulie 1793.

Fiind-că Baltasar Suditŭ austriacescŭ i s'aŭ datŭ voie de la Domnia mea să deschiză o loterie numaĭ cu bileturĭ aicĭ în Bucurescĭ, care are a ţine 15 dile

www.dacoromanica.ro

iar nu maĭ mult, poruncimŭ Domnia mea Dumitale vel cămăraşŭ, *după obiceiu*[1] să orânduescĭ şi omulŭ cămăreĭ credinciosŭ pentru închiderea cutieĭ loturilorŭ in tótă séra. Poruncimŭ şi D-vóstră zabiţilorŭ politieĭ să fiţĭ însciinţaţĭ că are acéstă voĭe de la Domnia mea, spre a nu fi opritŭ într'acestŭ sorocŭ.

Cod. XXIII, fila 101 verso.

Maĭ étă unŭ casŭ din 1794:

Pitacŭ din 13 Augustŭ 1794, autorisândŭ pe Michel Beceru ca să deschidă o loterie cu bileturĭ, care are a ţine 15 ḑile iar nu maĭ mult. Poruncimŭ Domnia Mea D-téle vel. Cămăraşŭ, ca dupĕ obiceiŭ să orînduescĭ şi omulŭ cămăreĭ credinciosŭ pentru închiderea cutieĭ loturilorŭ în tótă séra. Poruncimŭ D-vóstrĕ zabiţilorŭ politieĭ să fiţĭ însciinţaţĭ că are acóstă voie de la Domnia mea, spre a nu fi opritŭ intr'acestŭ sorocŭ.

După ce trecurămŭ in revisiune actele lăuntrice relative la comerţŭ, sub A. Moruzi, acte nicĭ bănuite până astă-ḑĭ de istoriciĭ noştri că ar fi existatŭ, vom incheia acest capitolŭ amintindŭ unele negociaţiunĭ ale ţĕreĭ Muntenescĭ cu guvernulŭ francesŭ, relative la stabilire de relaţiunĭ comerciale intre aceste doue ţĕrĭ.

Emile Gaudin, personagiŭ cunoscutŭ, deja in 1794 scria luĭ Raymond Verniniac, *envoyé extraordinaire* al Republicei franceze pe lângă Pórta Otomană, că a fost primitŭ de Alex. Moruzi, la Bucurescĭ, cu multă bună-voinţă. Dragomanulŭ Porţiĭ, Gheorghe Moruzi, incă inainte de plecarea din Constantinopole a luĭ Gaudin, scrisese Domnitoruluĭ şi'l îndemnase, să favoriseze comerciulŭ francesŭ in Muntenia. Gaudin discută cestiunea cu Spatarulŭ Enache Văcărescu. A doua impărţire a Polonieĭ de către Prusia şi Rusia, la finele anuluĭ 1793, deşteptase intru cât-va pe Turcia şi Gaudin scria cu dreptul:

«La succession des temps a amené des changements dans les situations respectives. Dans l'ordre politique *c'est la France qui est devenue l'Alliée utile, nécessaire, des Ottomans dégénérés et, surtout depuis son heureuse Révolution, ils peuvent la regarder comme leur plus sincère amie, comme leur plus ferme appui.* Mais en échange de l'existence qu'elle leur donnera, ou si l'on veut, qu'elle leur assurera, elle a droit, il est de son devoir de réclamer de leur reconnaissance tout ce qu'ils peuvent faire pour sa prospérité....»

«.....Le sentiment de sa faiblesse (Turcia) a rendu le peuple turc, si non entièrement civilisé du moins plus doux. La République à l'aide d'une marine formidable saura faire respecter ses traités.....»

1. Vorbele „dupĕ obiceiŭ" ar lăsa să se crédă că loteriĭ aŭ maĭ fostŭ, dar până la 9 Iulie 1793 noĭ n'amŭ întâlnitŭ unŭ asemene pitacŭ nicăiure.

www.dacoromanica.ro

Gaudin cere negoţiărĭ pentru libera navigare în Marea Négră a vaselorŭ francese şi dreptulŭ de a negocia în lăuntrulŭ ţĕrilorŭ, plătindŭ 3% vamă, la o singură vamă.

«Une fois que nous aurons pénétré dans la Mer Noire, que nous aurons pris quelque assiette sur ses bords, Bucarest — je comprends par là la Valachie et même la Moldavie — peut devenir un point intéressant pour notre commerce, non seulement à raison des objets assez importants qu'il peut lui fournir, mais peut être comme entrepôt entre les régions orientales de cette mer et les parties septentrionales de la République.»

In asemenea sensŭ a vorbitŭ Gaudin cu Văcărescu, cerêndu-ĭ ca Francia să se bucure de capitulaţiunile turceşcĭ pentru mărfurile strĕine importate; dar acele capitulaţiuni nu dădeaŭ dreptulŭ acesta decât pentru mărfurĭ, «Du cru du pays.»

Gaudin a tratatu mereŭ cestiunea ş'in anii următorĭ, dându-şi titlulu de *«Agent en Valachie de la légation de la République française près la Porte Ottomane»*. Aşia şi prin scrisoarea de la 25 Februarŭ 1796 [1]. Domnitorulŭ însă pare că, profitându de ţilele grele ale Republiceĭ francese, in timpulu teroareĭ, maĭ apoĭ de neinţelegerile, ba chiar de rĕsboiulu dintre Turcia şi Francia, tot refuză de a primi propunerile luĭ Gaudin. Unŭ momentŭ Gaudin primi să nu i se acorde ceĭ 3 % din convenţiunea Turcieĭ cu Austria şi Rusia, ci a numitŭ tarifŭ vamalŭ, care în realitate tot acolo ieşia, decât doară salva autonomia ţereĭ. Fratele Domnitoruluĭ, dragomanulŭ Gheorghie Moruzi, stăruia şi elŭ în acestŭ sensŭ, după care neguţătorii francezĭ aveaŭ să fie trataţĭ «à l'instar des Russes et des Autrichiens.» Primele avantaje, décă s'aru fi realizatŭ această convenţiune comercială, avea să le aibă casa de comerţŭ din Bucurescĭ *Pellet Hortolan*.

Gaudin promitea Divanuluĭ ţĕreĭ românescĭ, in casŭ când i s'arŭ acorda avantajele economice, protecţiunea Republiceĭ francese pentru Principate şi de a face din ele o adevĕrată barieră despre Ruşĭ: «La République française regarderait non seulement comme un devoir de son amitié, mais comme une conséquence nécéssaire et un appui de son système politique, de rendre cette barrière assez forte, pour résister aux torents de l'ambition la plus effrenée et la plus dangereuse.»

1. Veḑĭ Hurmuzaky, Tomulŭ pentru aniĭ aceştia.

www.dacoromanica.ro

XV

Cutia milelor.

După ce ne-amŭ ocupatŭ în cap. precedentŭ despre ceĭ carĭ aparţineaŭ societăţiĭ române muncitóre, este indicatŭ să aducemŭ aci informaţiunĭ şi despre aceĭ membrĭ aĭ societăţeĭ române, carĭ, boerĭ, séŭ neboerĭ, aveaŭ deprinderea de a trăi din milostenie, ca vechiĭ strămoşĭ, din *sportula*. Nu vorbim aci de cerşetorĭ; despre aceia amŭ adusŭ maĭ sus regulările luĭ A. Moruzi, care ca şi Mavrogheni, orĭ dóră ca şi Ţepeş-Vodă, nu 'ĭ voia pe la Bisericĭ şi pe strade, şi décă nu le dădea focŭ într'unŭ singurŭ ospĕţŭ ca Ţepeş-Vodă, îĭ confina însă prin anumite mônăstirĭ şi 'ĭ întreţinea din fondurĭ speciale (*veḑĭ în urmă la pag. 45 şi 46 a acestuĭ vol.*) [1]. Aci ne ocupămŭ de organisarea mendicităţeĭ *simandicoase*: boerĭ scăpătaţĭ, vĕduve de boerĭ, favoriţĭ aĭ boerilor de Divanŭ şi aĭ Domnitoruluĭ..... Ceata acestora a fostŭ tot-déuna numerósă şi însuşĭ Alex. Moruzi într'unŭ pitacŭ alŭ sĕŭ, de care maĭ la vale ne vomŭ ocupa, recunósce că «din tembelie şi din rĕŭ năravŭ mulţĭ se lasă pre sineşĭ la periciune şi la unŭ halŭ de milostenie, carĭ numaĭ în ajutorulŭ *Cutieĭ* nădăjduescŭ hrana şi chiverniseala.»

Despre această minunată *Cutie,* din care se revarsă milostenie, nu la cerşetorĭ, cĭ la feţe *simandicóse*, ne propunemŭ să tratămŭ aci.

Din capulŭ loculuĭ să nu uitămŭ de a adăogi, că tot din acéstă cutie se dădeaŭ şi meritate, dar parcimonióse pensiunĭ la bătrînĭ, foştĭ micĭ funcţionarĭ şi la oştenĭ schilodiţĭ în rĕsboaie, orĭ urmărindŭ hoţĭ. Din acestŭ punctŭ de vedere Cutia de milosteniĭ merită toată lauda.

Organizarea Cutieĭ amŭ amintit'o încă în tomulŭ I alŭ serieĭ 1774—1786. Această Cutie a fostŭ dată în seama Epitropieĭ obştireĭ. Treptatŭ i s'aŭ constituitŭ diverse venituri séŭ *slujbe*, cum se numeaŭ pe atuncĭ (*veḑĭ şi pag. 187 şi 188 din urmă*).

---

1. Iată Pitaculŭ domnescŭ din 3 Maiŭ 1794.

P. S. Părinte alŭ Ungro-Vlahieĭ, fiind-că pentru nevolnicia cerşetorilorŭ este datŭ pitaculŭ Domnieĭ mele către Sf. ta, de a se pune la un Nizamŭ, spre a 'şĭ avea, câţĭ sunt vrednicĭ, orânduiala cuviincioasă de hrana lor şi spre a'ĭ lipsi dupe'n uliţe şi dupe'n bisericĭ, să ne arĕţĭ dar P. S. ta în scris ce urmare şi ce orânduială s'a făcut de la P. S. ta, asupra priciniĭ aceştia, după cuprinderea Pitaculuĭ Nostru, de care aşteptămŭ rĕspunsŭ în scrisŭ cu arĕtare de ce aĭ făcutŭ P. S. ta.

www.dacoromanica.ro

Aceste *slujbe* se percepéŭ arendându-se la «cochiĭ veachĭ», afară dóră de taxa ce se preleva de la clironomiĭ şi dupĕ diete şi câte-va alte venituri. Iată pitaculŭ datŭ de Al. Moruzi la 9 Octombre 1793 în privinţa acestuĭ venitŭ de la periusiĭ séŭ clironomiĭ:

P. S. ta părinte Mitropolite i D-vóstră cinstiţĭ şi credincioşĭ boerĭ Domnieĭ mele, nazîriĭ Epitropieĭ de obşte, sănătate!

Fiind-că din socotelile epitropieĭ ce le vĕḑumŭ, ne-amŭ pliroforisitŭ Domnia mea cum că nu se urméză, nu se caută veniturile Epitropieĭ cu silinţă şi cu sîrguială, întocmaĭ după domnescile hrisóve, ce cu sfatŭ de obşte s'aŭ alcătuitŭ, şi săracimea ce are împărtăşire pătimesce, pentru că nu vedemŭ trecute la venitŭ niscaĭ clironomiĭ de la ceĭ ce îşĭ daŭ sfârşitulŭ vieţeĭ; pentru care ca o datorie ce este întâiŭ a P. S. tale, pentru folosulŭ săracilorŭ, trebue să se păzéscă cele poruncite şi scrise prin domnescile hrisóve, dupre cum ḑice, chiar aşia:

1. Din ceĭ ce morŭ fără de clironomĭ să se ia avutulŭ sĕŭ totŭ, din care făcêndu-i-se pomenirile după obiceiŭ, prisosulŭ să fie alŭ Cutieĭ, împărţindu-se pe la séracĭ pentru sufletulŭ luĭ.

2. Iar din ceĭ ce morŭ fără de clironomĭ, ci cu rude dealăturea, să se ia a $^1/_3$ parte.

3. Dér ceĭ ce morŭ cu clironomĭ ce se numescu *aniondes* şi *cationdes*, să lase din bună voia lorŭ prin diétă o sumă maĭ bună, analogon din periusia lorŭ.

Decĭ P. S. ta să cauţĭ să daĭ poruncă tuturorŭ preoţilorŭ din oraşulŭ Domnieĭ mele Bucurescĭ, de la Monastirĭ de prin mahalale şi duhovnicilorŭ celoiŭ rânduiţĭ, că de acum înainte ceĭ ce vorŭ muri cu dietă să aibă a urma întocmaĭ după poveţuirile hrisóvelorŭ domnescĭ, şi acele dieţĭ să le aducă la P. S. ta ca să le cercetezĭ şi fiiudŭ întocmaĭ dupĕ ponturĭ să le iscălescĭ, iar care nu va fi dupĕ ponturĭ să le îndreptezĭ şi *luda* milosteniei să nu se păgubóscă şi îndată să daĭ în scire şi Dumnélor nazirilorŭ Epitropieĭ obştieĭ. Iar ceĭ ce vorŭ muri fără de diétă, de vorŭ fi cu clironomĭ, sóŭ fără clironomĭ, numaĭ decât să orânduescĭ P. S. ta un vechilŭ despre partea Mitropolieĭ şi D-lorŭ boeriĭ nazirĭ un Epitropŭ al Cutieĭ, din preună cu starostea de negutitorĭ şi cu 2, 3 din cupeţĭ, ca să facă catagrafie din tóte lucrurile mortuluĭ mişcătóre şi nemişcătóre, la care catagrafie să fie şi rudele mortuluĭ, de va avea, iar de nu va avea, să fie veciniĭ şi mahalagiĭ faţă, şi acea catagrafie sa se aróte Domniei mele cu anaforaua P. S. tale şi a D-vóstră boerĭ nazîrĭ.

Cod. XXIII, fila 160.

Cum că acestŭ Pitacŭ 'şĭ-a avutŭ aplicaţiune, potŭ proba urmatórele acte, din multe de acéstă natură, ce omitemu, şi din cari unele se vor afla la Cap. Justiţieĭ şi al Cutieĭ (tom. VI):

1. Pitac din 9 Octombrie 1793. Fiind-că ne-amŭ însciinţatŭ Domnia mea cum că murindŭ soţia Licăĭ Săpunaru, de la care a rĕmasŭ periusie îndestulă,

www.dacoromanica.ro

atât în nacht, cât şi în lucrurĭ nemişcătóre, şi în diétă nu 'şĭ-aŭ adusŭ aminte de Cutia milostenieĭ; pentru care poruncimŭ Domnia mea . . . . . să apuce Epitropiĭ ce aŭ lăsatŭ mórta şi să dea dreptulŭ Cutieĭ de milostenie talerĭ 500, care din aceştia sunt a se împătăşi săraciĭ şi ceĭ lipsiţĭ pentru sufletele morţilorŭ, că aşa este porunca Domnieĭ mele. Cod. XXIII, fila 160.

2 Unŭ dascălŭ, Ilie Epidavreosŭ, omŭ strĕinŭ, iar de multă vreme trăitorŭ în ţéră, iar de la o vreme în casa luĭ Const. Viişorénu fostŭ vătafŭ de curte din jud. Argeşŭ, aŭ muritŭ la 26 Augustŭ 1794, după ce 'şĭ făcuse diétă care aŭ şi trimis'o Episcopuluĭ de Argeşŭ s'o adevereze «şi S. Sa vĕdèndŭ, că de *Cutie* nu pomenesce nimicŭ, scrie (Mitropolituluĭ) că i-aŭ trimes'o înapoĭ, aretându-ĭ că de nu va împărtăşi Cutia milostenieĭ nu i se va ţinea diéata în sémă. Apoĭ prefăcêndu-şi numitulŭ descălŭ diéta, işĭ împarte avutulŭ într'acestaşŭ chipŭ: adică, moşia Negrescii-de-Sus ce 'ĭ aŭ rĕmasŭ danie de la rĕposata sĕrdărésa Stanca Cálinésca, 1/2 o lasă Safteĭ, fiica D-luĭ Pah. Grigore Grecénu, nepótă de fătă sĕrdăreseĭ Stancăĭ...., iar 1/2 o lasă sătenilorŭ din Negrescĭ, însă celorŭ ce se tragŭ din némulŭ celorŭ ce aŭ vêndut'o la boeriĭ Călinescĭ; i 8 rĕzóre de vie, ce le are tot danie de la numita sărdărésa Calinésca in jud. Muscel, le lasă Bisericeĭ din Călinescĭ, ca să'l poménéscă; dar moşia Drăganulŭ din jud. Argeşŭ, ce o are de cumpĕrătóre cu zapise o lasă tótă locuitorilorŭ ţĕranĭ ce se află şedetorĭ pe dênsa şi scrie în diétă: fiind-că nu i se intêmplă banĭ să dea şi la Cutie îndatoréză pe locuitoriĭ ceĭ cu darulŭ moşieĭ Drăganul, ca să aibă a da la Cutie pe tot anulŭ câte talerĭ 20 din venitulŭ moşieĭ», maĭ împarte generosulŭ dascalŭ o vie la o slugă a sea, liberéză o familie de ţiganĭ ce avea şi împarte şi *borfeturile* ce lasă în urmă. Nazirii epitropieĭ, prin anaforaua din care estragemŭ rêndurile de maĭ sus, recunoscŭ că averea mortuluĭ fiindŭ *ab intestato* arŭ fi urmatŭ să remână întrégă epitropieĭ, dér propunŭ Domnitoruluĭ totuşĭ respectarea voinţeĭ mortuluĭ, cu adăogire, ca décă locuitoriĭ, cărora a lăsatŭ moşia, nu vorŭ fi următorĭ cu plata anuală a celorŭ 20 de talerĭ, tot avutulŭ acestuĭ rĕposatŭ îl va face Cutia *zapt* (fiind-că au muritŭ fără de clironomĭ şi fără de nicĭ o rudă, — 16 Septembre 1794.

Semnaţĭ: *Dositheiu al Ungro-Vlahieĭ, Dumitrache Banŭ şi Isac Ralet*

Domnitorulŭ la 25 Septembrie acelaşŭ anŭ, aprobă acéstă anafora a nazirilorŭ. Cod. XXVII, scara 16-a, fila 64.

3 Pitacŭ la Epitropie să oprésică 500 tal. din periusia Egumenuluĭ de la Mărcuţa, după diéta luĭ şi alţĭ 750 tal. să se împarţă la săracĭ şi săracc.— 1795, Maiŭ 4.

Cod. XXIX, fila 49 verso.

www.dacoromanica.ro

Fár'de arendare se percepéŭ taxele caftanelorŭ şi havaetulŭ de la Ispravniciĭ de judeţe, de la judecătorĭ [1] şi de la arhereĭ, şi preoţĭ

1. *Pitacŭ din 15 Octombre 1794, către vel Postelnicŭ.*

Fiind-că D-nélorŭ nazîriĭ Epitropieĭ aŭ arĕtatŭ Domnieĭ mele, cu anafora, cumcă boeriĭ ce aŭ îmbrăcatŭ Domnescile nóstre caftane, carĭ pe anume se arótă în acéstă alăturată fóie, nicĭ până acum n'aŭ datŭ la Cutie baniĭ ceĭ orînduiţĭ după hrisovŭ şi tot-déuna pătimesce Epitropia discolie la împlinirea banilorŭ caftanelorŭ; pentru care s'aŭ fostŭ datŭ porunca Domnieĭ mele către D-néta, încă de la luna luĭ Maiŭ trecutŭ, ca atât remăşiţa ce era atuncĭ să-o împlinescĭ D-ta, cât şi de atuncĭ până acum şi de acum înainte, câţĭ se cinstescŭ cu Domnescile nóstre caftane, să grijescĭ ca prin epistasia D-tale, să se facă taxilŭ şi să se dée la Cutie de unde să ĭeĭ D-ta adeverinţă de teslimatŭ....

Cod. XXIII, fila 285 verso.

Pitacŭ din 1794 Oct. 15 către D-luĭ vel Vistierŭ, ca să împlinéscă havaetulŭ Cutieĭ de la Ispravniciĭ de judeţe, după hrisovŭ.

Este o repeţire a alteĭ ordine din Maiŭ 1794 şi e provocată de o nouă reclamare a nazîrilorŭ Epitropieĭ.

Tot asemenea s'a datŭ pitacŭ Domnescŭ la Logofĕtulŭ de ţéra de sus şi la celŭ de ţéra de jos, în 16 Oct. 1794, pentru baniĭ cutieĭ de la judecătorĭ.

Este iar repeţire a ordinuluĭ din Maiŭ 1794.

Cod. XXIII. fila 286.

Prea Înălţate Dómne,

Cutia milostenieĭ cu hotărîre prin hrisovŭ are de iea avaetŭ de la tóte boeriile ce se cinstescŭ cu Domnescile Mărieĭ tale caftanurĭ, măcar de orĭ-ce tréptă arŭ fi, de la D-lorŭ boeriĭ ce se orênduescŭ pe la departamenturĭ şi de la ispravnicĭ, i judecătorĭ ce se facŭ pe la judeţe; pentru care havaetŭ, după cum este a da fieş-care, făcêndŭ douĕ foĭ, una de boerĭ cu departamenturile de aicĭ, şi alta de ispravnicĭ cu judecătorĭ, cu numele dregătorieĭ, şi cu banĭ ce este orênduitŭ după hrisovŭ a da. Ne rugămŭ Mărieĭ tale să se întăréscă aceste douĕ foĭ cu luminată pecetea Mărieĭ tale, cu poruncă către D-luĭ vel vistierŭ, ca să oprésca toţĭ aceştĭ banĭ, însă: de la boerĭ, din lefile ce aŭ să iea de la Visterie, de la ispravnicĭ şi de la judecătorĭ din simbriile ce li se daŭ; carĭ toţĭ aceştĭ banĭ să se facă teslimŭ la Epitropie întocmaĭ şi după orênduiala ce s'aŭ urmatŭ şi până acum; de acésta înscinţămŭ Mărieĭ tale. — 1793, Martie 17.

Domnitorulŭ dete resoluţiunea următóre:

Io Alexandru Costandinŭ Moruzi Vvd.

Aşa să se urmeze; pentru care poruncimŭ D-tale vel vist. ca toţĭ aceştĭ banĭ, după osebitele foĭ ce le-amŭ avutŭ, din lefile i simbriile D-lorŭ, făcêndu-le tacsilŭ, să-ĭ facĭ D-ta teslimŭ la cutia milostenieĭ. — 1793, Martie 20.

Vel Logf.

Cod. XXIV, fila 35.

www.dacoromanica.ro

Din eróre de impaginare amŭ pusŭ la pagina 148, din urmă, douĕ acte din carĭ lectorulŭ a pututŭ şi póte şi acum vedé, cum în 9 N-bre 1794 Epitropiĭ Cutieĭ reclamă de la Domnitorulŭ Al. Moruzi, 7000 leĭ datoriţĭ de Eparhia Metropolieĭ, numaĭ din sfertulŭ S-tuluĭ Dumitru.

In 1793 Maiŭ 2 Metropolia avea să dée la Cutie, de la 1700 preoţi aĭ eparhieĭ, câte 2 talerĭ *de sfete Gheorghe*. 3400 talerĭ şi 40 talerĭ de la nouiĭ egumenĭ Cotrocénu şi Câmpulungénu şi 30 leĭ de la Epitropulŭ Căsciórelorŭ din nou rânduitŭ. Totalŭ 3500 leĭ.

Cod. XXIII, fila 46 verso,

Episcopulŭ de Rŏmnicŭ, la aceeaşĭ dată datora:

2640	talerĭ	de la 1320 preoţi po talerĭ 2, sfertŭ Sf. Gheorghe.
500	»	pentru ridicarea sfinţieĭ sale în scaunulŭ Episcopieĭ.
300	»	pentru hramulŭ Episcopieĭ.
20	»	pentru Egumenulŭ mŏnastireĭ Bucovĕţulŭ.
3460		

Cod. XXIII, fila 47.

Iar Episcopulŭ de Buzĕŭ este solicitatu a tràmite, la 2 Maiŭ 1794, la Cutia milostenieĭ, după orînduiala hrisovuluĭ:

960	taleri	de la 480 preoţi, po talerĭ 2, sfertu Sf. Gheorghe.
45	»	remăşiţe preoţilorŭ din sfertŭ Sf. Dumitru, afară de talerĭ 350 ce aŭ maĭ datŭ.
200	»	pentru hramulu Episcopieĭ, după hrisovŭ.
1205		

Cod. XXIII, fila 47.

1793, Noembre 23. Pitacŭ către D-luĭ vel post. pentru rĕmăşiţele avaeturilorŭ cutieĭ de la caftanele boerilorŭ, ca din tal. 4285 să facă tacsilŭ douĕ părţĭ de la fieş-care, iar a treia parte sunt scăduţĭ, şi să-ĭ aducă înaintea gospod. după fóia ce vorŭ da Epitropieĭ.

1793, Noembre 23. Pitacŭ la Dumnéluĭ vel vist. pentru avaeturile cutieĭ de la ispravnicĭ, ca să facă tacsilŭ din simbriile lorŭ, să-ĭ aducă înaintea gospod., după fóia ce vorŭ da Epitropiĭ.

1793, Noembre 23. Pitacŭ la D-lorŭ veliţiĭ logofeţĭ pentru avaeturile judecătorilorŭ ce sunt datorĭ la cutie, pe jumĕtate să-ĭ facă tacsilŭ, iar jumĕtate sunt scăduţĭ, atât din Bucurescĭ, cât şi de pe afară.

1793, Noembre 23. Pitacŭ la D-luĭ vel post. pentru tal. 144, rĕmăşiţă din cărţile negustorilorŭ de ţinea zaheré, aĭ cutieĭ, să-ĭ facă teslimŭ şi să-ĭ aducă înaintea gospod.

1793, Noembre 23. Pitacŭ către Dumnéluĭ cămăraşulŭ Nicolache pentru tal. 3127, rĕmăşiţă de baniĭ preoţilorŭ, sfertulŭ de sfîntulŭ Dimitrie trecutŭ, carĭ sunt datorĭ prea sfinţia lorŭ Arhiereiĭ Eparhiilorŭ la cutie, fară de zăbava cea maĭ puţină să-ĭ facă teslimŭ, să-ĭ aducă înaintea gospod.

Cod. XXIII, fila 181.

www.dacoromanica.ro

Se maĭ percepea şi *răsură* de la dajdia breslelorŭ.[1]

Asemenea se percepea o taxă pe anŭ de la negu̯ţitoriĭ carĭ âmblaŭ prin ţéră pentru cumpĕrarea de zaherele[2]

Orĭ cât, precum din actele de maĭ sus se vede, se stăruia pentru

1. *Io Alexandru Costand. Moruzi Voivodŭ i gospod. Zemb. Vlahscoie.*

Poruncimŭ Domnia mea, D-ta vel Vist. să daĭ de la Visteria Domnieĭ mele aceştĭ banĭ aĭ Cutieĭ, după orînduiala hrisóvelorŭ. — 1794, Maiŭ 5.

Vel Logof.

Prea Inălţate Dómne,

Trebuinţele cheltuelilorŭ ce are Epitropia pe tóte ḑilele, nu ne slăbescŭ a căuta şi veniturile fără pregetare; între care alte iraturĭ are Cutia milostenieĭ şi de la Visterie *răsura breslelorŭ*, după cuprinderea hrisóvelorŭ Domnescĭ; ci fiind-că perviĭ sémă a breslelorŭ aŭ eşitŭ, ne rugămŭ Mărieĭ tale să fie luminată poruncă de a ni se da de la Visterie, ca să putemŭ şi noĭ sĕvârşi maĭ cu înlesnire trebile Epitropieĭ şi ca să nu supere nicĭ *auḑulŭ Inălţimeĭ tale*, de către ceĭ ce vinŭ cu porunceĭ să li se dée, şi nu avemŭ de unde; şi cum va fi luminata Mărieĭ tale poruncă. — 1794, Maiŭ 3.

Isac Ralet.

Cod. XXVII, pag. 28 scara VI-a

2. *Anaforaua pentru banii Epitropieĭ, ce sunt a se lua de la cărţile ce se dau negu̯ţitoriloru, de la Visterie.*

Io Alexandru Costandinŭ Moruzi Vvd.

Cinstitŭ şi credinciosŭ boernlŭ Domnieĭ mele, vel Vistierŭ, după anaforana prea sfinţieĭ sale Metropolituluĭ şi a D-lorŭ cinstiţĭ şi credinsioşĭ boerilorŭ Domnieĭ mele: Dumitrache Ghica biv. vel Banŭ şi Scarlatŭ Grecéanu biv. vel Vornicŭ, nazîriĭ cutieĭ, să urmezĭ D-ta cum se cuprinde maĭ jos, spre a merge acestŭ venitŭ la Cutie cu socotélă în scris. — 1793, Febr. 24.

Procitŭ *vel Logof.*

Prea Inălţate Dómne,

Inşciinţămŭ Mărieĭ tale, că Epitropia, între alte iraturĭ ce sunt legate la Cutia milostenieĭ este şi acesta, câţi negu̯ţitorĭ pămêntenĭ iaŭ de la Visterie cărţile Inălţimeĭ tale, cu volnicie, ca să strîngă prin judeţe zaherele, de fieşcare negu̯ţitoraşŭ po tal. unulŭ pe anŭ; ci fiind-că acum este vremea a se da Domnescile cărţĭ celorŭ ce vorŭ avea trebuinţă, să fie luminată porunca Mărieĭ tale către Dumnélŭĭ vel Vistierŭ, ca să dóe poruncă Medelnicerulŭĭ Mănăilă ce este asupra capanuluĭ, să strîngă aceştĭ banĭ de la toţĭ pămênteniĭ ce vorŭ lua cărţĭ de la Visterie şi cu socotélă în scris anume, să ni-ĭ dóe la Epitropie; de acésta însciinţămŭ Inălţimeĭ tale.

Filarctŭ alŭ Ungro-Vlahieĭ. *Dumitrache* Banŭ. *Scarlatŭ* Vornicŭ.

Cod. XXIV, fila 5.

www.dacoromanica.ro

regulata percepere a veniturilorŭ Epitropieĭ, aceste venituri intraŭ cu greŭ, căcĭ nu era nicĭ o sancţiune pentru obligarea, de exemplu, a boerilorŭ la plata taxeĭ caftanelorŭ. Acésta ne explică şi următórele 2 acte:

Până ce se vor putea arenda veniturile cutieĭ milelorŭ, Domnitorulŭ ordonă Epitropiei: «să iconomisiţĭ Dumnévóstră de a da orênduitele lefi», fiind-că unele din jupânese veduve şi alţĭ scăpătaţi, carĭ primescŭ léfă de la Cutie, supĕră Domnia cu jălbĭ pentru lipsa ce aŭ.

In 5 Ianuarŭ 1795, Domnitorulŭ repetă acestŭ ordinŭ şi adaogă, că Epitropia să facă mezatŭ «tuturorŭ slujbelorŭ Cutieĭ, după obiceiŭ, în auḑulŭ tutulorŭ, şi să arĕtaţĭ Domnicĭ mele cu anafora preţulŭ ce aŭ eşitŭ de fieş-care slujbă».

Cod. XXIX, fila 7.

Adevĕrulŭ e, că chiar de ar fi fostŭ încasate regulatŭ veniturile Cutieĭ, tot nu ar fi ajunsŭ să acopere nevoile. La începutulŭ anului 1795, veniturile cutieĭ şi în genere ale Epitropieĭ obştireĭ eraŭ cu desăvârşire insuficiente; de acea A. Moruzi convócă nu numaĭ Divanulŭ, dar şi pre boerii *bivĭ* divaniţi şi le cere să creeze nuoĕ venituri prin următorulŭ Pitacŭ din 5 Maiŭ:

Către Mitropolitŭ şi boĭeriĭ: biv vel Banŭ Dumitrache Ghica, vel Banŭ N. Brăncoveanu, biv vel Banŭ Dumitraşcu Racoviţă, vel Vist. Enache Văcărescu, biv vel Vist. Enache Moruzi, biv vel Vornicŭ Manolache Brăncoveanu, vel Vornicŭ de ţéra de sus Manolache Creţulescul, vel Vornicŭ de ţéra de jos Răducanu Golescu, vel Logofĕtŭ de ţéra de sus Sc. Ghica, vel Vornicŭ Const. Filipescu, vel Vornicŭ Ioniţă Damaris şi vel Logofĕtŭ de ţéra de jos Ştefanŭ Văcărescu: «facemŭ Domnia mea în scire, că Epitropia obştieĭ aŭ ajunsŭ într'adevĕrŭ la o mare trebuinţă de ajutorŭ, pentru că osebit de cheltuelile ce are la părţĭ neputincióse cu adevĕratŭ şi la locurĭ vrednice şi trebuinţĭ folositóre de obşte, vedemŭ aicĭ că şi din tembelie şi din rĕŭ năravŭ mulţĭ se lasă pre sine la periciune şi la un halŭ de milostenie, care numaĭ în ajutorulŭ Cutieĭ nádăjduescŭ hrana şi chivernisóla lor; de aceea şi ne maĭ avêndŭ putere Epitropia de a'ĭ iconomisi şi a fi răspunḑĕtóre maĭ mult cu veniturile ce are, făcu către Domnia mea acéstŭ anafora, care ca un lucru obştescŭ o alăturămŭ spre chibzuirea şi a P. S. tale şi a D-vóstre şi orânduimŭ D-vóstre şi ḑi de adunare, Marţĭ, la ceadârurile ce sunt întinse în curtea de sus, unde poruncimŭ Domnia mea, ca să vĕ şi adunaţĭ negresit, şi punêndu înainte anaforaua Epitropieĭ, să chibzuiţĭ tóte aceste madele, câte una-una deosebit: de sunt cu cale? de nu aduce în vre-un felŭ de chipŭ vĕtămare vre-una din aceste? Socotindŭ

www.dacoromanica.ro

şi mijlocului urmărilorŭ cu care trebue de a se pune în faptă de a se urma, şi pentru fie-care să faceţĭ Domnieĭ mele anafora deosebit, care ca un lucru obştescŭ de sufletŭ folositorŭ şi mult trebuinciosŭ, acum dupre cum vĕ veţĭ pliroforisi şi D-vóstre din anaforana Epitropieĭ, aşteptămŭ de la Dumnévóstră osărdie la acésta şi săvîrşirea acesteĭ trebuinţe fără zăbavă, cu bună chibzuire, la fiteş-care madea în parte. Drept acea fiind-că acésta este o faptă de binele însuşĭ a *Patrieĭ* D-vóstre, să socotiţĭ cele cu cale şi de folosŭ, unde să fie şi D-luĭ biv vel Vist. Isacŭ Raletŭ faţă şi să le arĕtaţĭ; la care orănduimŭ şi zapciŭ pe vătafulŭ de aproḑĭ.

Cod. XXIX, fila 49 verso.

Nu este greŭ de a ne esplica sleirea veniturilorŭ, destul de importante de altmintrelea, ale Cutieĭ, décă vedemŭ disproporţiunea in care Domnitorulŭ acordă milele şi ajutórele, carĭ se măreaŭ, séŭ se micşoraŭ după trépta la care aparţinea miluitulŭ şi după favorulŭ de care se bucura acesta pe lângă cutare boerŭ din Divanu, séŭ pe lângă Domnitorŭ. Aşa bună-óră Preoteseĭ Maria, care are a-şĭ mărita o fată, Domnitorulŭ îĭ acordă 30 de talerĭ, pe când logoĕtuluĭ Mateiŭ pentru acelaşŭ scopŭ îĭ dă 100 [1].

1. *Prea Inălţate Doamne.*

Mĕ rogŭ Mărieĭ tale, fiind-că amŭ o copilă de vrâstă, şi amŭ făcutŭ şi învoiala cu unŭ june de a o căsători, fiind-că din celea trebuincioase ale căsătorieĭ îmĭ lipseşce, şi altŭ mijlocŭ de ajutorŭ nu amŭ, după milostivulŭ D-ḑeŭ năznescŭ la îndurătórea milă a Mărieĭ tale, şi mĕ rogŭ să fie revărsată şi asupra scăpătăciuneĭ mele, şi să fiŭ şi eu împărtăşită din noianulŭ mileĭ Mărieĭ tale, precum multe obraze scăpătate, de la Cutia cea rânduită de către Inălţimea ta de milostenie, să mĕ vĕḑŭ rădicată dintr'acésta mie mare greutate şi stenahorie a lipseĭ, şi mare pomană va fi Mărieĭ tale; de acésta mĕ rogŭ, şi cum duhulŭ sfântŭ va lumina pre Măria ta.

Róba Mărieĭ tale, *Maria Preotêsa*, soţia reposatuluĭ Popa Gheorghiescu ce mĕ aflu în Mahalana Sf. Ilie de aicĭ din Bucurescĭ.

D-vóstră boerilorŭ Naziriĭ aĭ Epitropitropieĭ de Obşte, să teorisiţĭ jalba acésta. 1793 Noem. 11.

Prea Inălţate Doamne.

Ascultândŭ luminată porunca Mărieĭ tale de la acéstă jalbă, amŭ făcutŭ cercetare şi ne amŭ adeveritŭ, că aşa este precum se jăluesce, şi după starea jăluitóreĭ se cuvine a se ajutora cu tal. treĭ-ḑecĭ, de acésta însciinţămŭ Mărieĭ tale. 1793 Noem. 28.

Dositeiŭ alŭ Ungro-Vlahieĭ, Scarlatŭ Vornicu.

Cod. XXV Fila 144.

www.dacoromanica.ro

Iată câte-va pitace prin care se acordă mili lunare la diferite feţe:

Pitacŭ către boeriĭ naziriĭ aĭ Epitropieĭ, să dea câte 20 leĭ pe lună de la cutie Şătrăreseĭ Zoiţa Pitiştonca, fiind-că se află la próstă stare, vrednică de milă. 1794 Febr. 14.

Cod.XXIII, Fila 207.

Tot asemenea s'a datŭ pensiune de 20 talerĭ pe lună Bălaşeĭ, sora luĭ Anastasie, proin-iuzbaşa de Divanŭ, după jalba acésta:

Prea Inălţate Dómne,

Jăluescŭ cu lacrimĭ Mărieĭ tale, că mĕ aflu însărcinată cu 6 fete şi duoĭ copiĭ, de care unele sunt în vîrstă de căsătorie, şi nu numaĭ vre-o gătire de căsătoria lorŭ nu potŭ avea, şi nicĭ hrana din tóte ḑilele nu amŭ, pentru care socotóscă Inalta înţelepciunea Mărieĭ tale, de este putere la mine ticălósa a hrăni într'acéstă vreme 8 copiĭ, şi de a mărita din vîrtutea mea vre-una; ci mĕ rogŭ pentru numele luĭ D-ḑeŭ, după cum tóte altele de potriva mea să împărtăşescŭ din mila Cutieĭ, să te milostivescĭ Măria ta, a mi se orêndui şi

---

Io Alexandru Constantinŭ Moruzi Voevodŭ

Poruncimŭ Domnia mea d-vóstră Nazirilorŭ Epitropieĭ, din cheltuiala milosteniei să daţi tal. 30. 1793 Decem. 3.

Anaforaua ce s'a făcutŭ în dosulu jălbi luĭ Mateiŭ Logof. ca să i se dée tal. una sută.

Io Alexandru Constantinŭ Moruzi Voevodŭ

Cinstitŭ şi credinciosulŭ boerulŭ Domnieĭ mele biv. vel cămăraşŭ Nicolachi, să aibĭ a da tal. una sută. 1793 Noem. 23.

Vel. Logof.

Prea Inălţate Dómne

Ascultândŭ luminata porunca Mărieĭ tale de la acéstă jalbă, amŭ fácutŭ cercetare şi ne-amŭ îndestulatŭ, că jăluitorulŭ este *Boerinaşu la Nĕmurĭ*, şi că adevĕrŭ este starea luĭ aşa precum se jăluesce: omŭ scăpătatŭ, cu casă grea şi însărcinatŭ cu cincĭ fete, din care una fiindŭ că ş'aŭ venitŭ în vârstă aŭ şi logodit'o şi din pricina că nu are cu ce-ĭ împlini celea trebuincióse ale zestriĭ, se zăticneşce căsătoria eĭ, şi jăluitorulŭ altă putere şi nădejde ne avêndŭ de cât a năvăli la bogata mila Mărieĭ tale, rĕmâne cum D-ḑeŭ va lumina pe Inălţimea ta asupra sărăcieĭ luĭ; de acésta însciintămŭ, şi cum va fi mila mărieĭ tale. 1793 Noem. 19.

. Dositciŭ Al. Ungro-Vlahieĭ. Scarlatu Grecenu Vornicu.

Cod. XXV Fila 125. Veḑĭ şi pag. 153 din urmă.

www.dacoromanica.ro

mie o léfă după starea şi trebuinţa hraneĭ, că şi bărbatulŭ meŭ a slujitŭ curţiĭ Domnescĭ fără de nicĭ unŭ cusurŭ, şi mare pomană va fi Mărieĭ tale. 1793, Iulie 16.

Róba Mărieĭ tale, *Bălaşa sora luĭ Anastasie proin-iuzbaşa alŭ Divanuluĭ Domnescŭ.*

Cod. XXIV, fila 331.

Alte dăţĭ Al. Moruzi sporia pensiunea orĭ mila, odată acordată, precum e casulŭ de faţă:

Prea Inălţate Dómne,

Cu prea plecata nóstră anafora arĕtămŭ Inălţimeĭ tale, că la abătătura apeĭ Dâmboviţa, ce merge prin oraşulŭ Bucurescilorŭ, dupĕ câte-va înecăturĭ ce maĭ înainte s'aŭ întâmplatŭ, puindŭ în rînduială de a fi în tótă vremea unŭ boerinaşŭ epistatŭ şi purtătorŭ de grijă, cu ómenĭ orênduiţĭ a păzi în tótă vremea napristan, să cureţe şanţurile, să slobóḑă apa dupĕ mĕsură, ca nicĭ înecătura oraşului să nu se maĭ facă, dar nicĭ lipsa apeĭ să nu maĭ fie la morĭ. Acelŭ epistatŭ de câţĭ-va anĭ este Pantazi Pastia biv vel căpt. za lefeciĭ, care în tótă vremea de când s'aŭ orênduit şi până acum s'aŭ aflatŭ cu tótă buna chibzuire şi silinţă a păzi întru tóte pe deplinŭ, curgerea acesteĭ ape, în cât nicĭ înnecare vre-o dată nu s'aŭ întâmplatŭ, dar nicĭ scădere cu lipsă din apa morilorŭ n'aŭ fostŭ, ci în tótă vremea aŭ păzit-o şi o păzesce cu mare purtare de grijă; carele măcarŭ că dupĕ arătarea ce s'aŭ făcutŭ Inălţimeĭ tale pentru dênsulŭ s'aŭ revĕrsatŭ din bogatele milĭ ale Inălţimeĭ tale şi asupra luĭ, şi l'aĭ miluitŭ printr'a Mărieĭ tale luminatŭ privileghiŭ, atât a-şĭ avea nisco omenaşĭ de posluşanie, cât şi a se numi, ca unulŭ din slujbaşĭ, fără de a nu sluji, şi să i se dea acea orênduită milă din suma simbrieĭ slujbaşilorŭ din Dâmboviţa; încă şi de la Cutia de milostenie i-s'aŭ orênduitŭ pe lună câte tal. 10; dar omŭ scăpătatŭ fiindŭ, cu casă grea, cu cheltuială grea, cu muncă şi ostenélă, îutru a se afla acolo tot-d'a-una şi ḑi şi nópte, fără a nu-şĭ putea căuta de vre-o altă muncă séŭ agonisire, ne rugămŭ Inălţimeĭ tale, ca cu cât va lumina milostivulŭ D-ḑeŭ pe Inălţimea ta, că cu cât s'arŭ socoti pe lună, peste orênduitele luĭ milĭ, celea de maĭ înainte de Măria ta luĭ hotărîte, şi fiind că are şi feciorŭ de este omŭ harnicŭ de a-lŭ ajuta la vreme de trebuinţa îmmulţiriĭ apeĭ, iarăşĭ facemŭ rugă Inălţimeĭ tale, ca să i-se dea luminată porunca Inălţimeĭ tale către D-lorŭ boeriĭ ispravnicĭ din Dâmboviţa, şi în partea acea unde este abătătura Dâmboviţeĭ, ca să orênduiască fiu-sĕŭ zapciŭ, ca cu acea orênduită milă a Inălţimeĭ tale de unŭ zapciŭ, să se ajute şi elŭ, ca să pótă în tótă vremea să se afle întru ajutorulŭ tătâne-sĕŭ la slujba politieĭ oraşuluĭ Inălţimeĭ tale, şi cum D-ḑeŭ va lumina pe Inălţimea ta. 1793, Iulie 18.

Filaretu alu Ungro-Vlahieĭ, Dimitrache Banu, Nicolae Vel Vistierŭ, Vel Vornicu, Vel Vornicŭ, Vel Logf., Vel Logf.

Cod. XXIV, fila 318.

www.dacoromanica.ro

Asupra acesteĭ anaforale Domnitorulŭ dete resoluţia acésta:

«Poruncimŭ Domnia mea Dumnévóstră boerilorŭ Nazîrı aĭ Epitropiei de obşte, încă tal. 10 să aveţĭ a da po lună de la Cutie numituluĭ Pastia căpt. şi cu acésta se va scădea Epitropia la socotélă. 1793, Iulie 20.»

Vel Logf.

De ordinar nazirii Epitropieĭ erau chiamaţı să facă cercetare prealabilă asupra meritelorŭ, orĭ demeritelorŭ celuĭ ce cerea să aibă *leafă* de la Cutia milelorŭ. Eacă unu raportŭ alŭ epitropieĭ, de asemenea natură:

Prea Inălţate Doamne,

Din luminată porunca Mărieĭ tale amŭ cercetatŭ de starea greutaţiĭ caseĭ aceştiĭ jăluitoare, cum şi de lipsa întru care se află, şi cu adevĕratŭ este vrednică de milĕ, pentru care de va bine-voi milostivirea Mărieĭ tale, să se orânduiască câte tal. 20 pe lună de la cutie, ca să-şĭ pótă chivernisi viaţa şi ticăloşiĭ copiĭ, care pomană veĭ avea Măria ta. — 1793, Iulie 28.

Filaretŭ alŭ Ungro-Vlahieĭ, Dumitrache Ban, Sarlatu Vornicŭ.

Resoluţiunea luĭ Vodă:

Io Alexandru Costandinŭ Moruzi Vvd.

Poruncimŭ D-vóstră nazîrilorŭ Epitropieĭ să aveţĭ a da pe lună de la cutia milosteniei câte taleri 20 şi se va ţinea în sómă la socotélă. — 1793, Iulie 30. *Vel Logf.*

Cod. XXIII.

O pensiune de 10 taleri pe lună se acorda de A. Moruzi, Sultaneĭ, «copila de sufletu a Măricĭ sale *Rĕposatuluĭ Stefan Voda* (?)»

Anaforaua Sultaneĭ, copila de suflet a Marieĭ sale rèposatulu Ştefanu Vodà, sà i se dèe de la cutie câte taleri ḑece pe lună.

Io Alexandru Costandinu Moruzi Vvd.

Poruncimŭ Domnia mea Dumnévóstră nazîrilorŭ Epitropieĭ, să aveţĭ a da câte tal. ḑece pe lună. — 1793, Decembre 21.

Vel Lgf.

Prea Inălţaţe Dómne,

Ascultândŭ luminată porunca Mărieĭ tale de la acéstă jalbă, amŭ făcutŭ cercetare, şi Epitropia n'aŭ făcutŭ nicĭ o anafora pentru acéstă cerere a eĭ, fără

www.dacoromanica.ro

decât i-s'aŭ datŭ rĕspunsŭ, că s'a scrisŭ şi numele eĭ în fóia de prostichi ce s'aŭ datŭ la Măria ta cu pliculŭ socotelilorŭ Epitropieĭ, câte tal. 5 pe lună, şi fiind-că acea fóie de prostichi ce s'aŭ arătatŭ Mărieĭ tale, după jălbile ce aŭ datŭ uniĭ alţiĭ, ni s'aŭ poruncitŭ să li se dóe triminia, nicĭ s'aŭ pecetluit, ne întîmplându-se nicĭ banĭ la cutie, şi rĕmâne cum Domnulŭ Dumneḑeŭ va lumina pe Măria ta. — 1793, Decembre 11.

Scarlatŭ Vornicu.

A înregistra aci tóte acordările de milă şi pensiunĭ, nu póte a se cere de la noi, ori cât şi aceste acte sunt oglinda societăţeĭ, a căreia istorie o schiţămŭ aci. Aceste acte sunt multe şi varii, preserate în marele codice Domnescĭ ce am trebuitŭ să studiămŭ şi să decopiămŭ în curgere de mulţĭ anĭ (Cod. de la 23 la 31 inclus.) ale domnieĭ luĭ Al. Moruzi.

Atât eraŭ de multe cererile de milă, că, vĕḑurămŭ, însuşĭ Domnitorulŭ se sperie de «tembelia şi de năravulŭ reŭ» al societăţeĭ, de a nu voi prin muncă să'şĭ câştige pânea de tóte ḑilele, ci a se sili să capete o lĕfă de la Cutia milosteniei.

Acéstă cutie nu maĭ avea de unde subveni la tóte cererile, aşa-că Al. Moruzi fu silitŭ a face în vr'o douĕ rênduri reviḑiunea *lefilor* (*veḑĭ în Tomul VI*) şi, une orĭ, a da milĭ lunare din cămara Domnéscă. Aşa, de esemplu, cunóscemŭ pitaculŭ din 23 Aprilie 1794, prin care acorda 5 tal. pe lună uneĭ femeĭ din mahalaua Mihaiŭ Vodă [1]. Cu esecutarea acestuĭ pitacu e însărcinatŭ vel cămăraşul.

Terminămŭ acest capitolŭ cu următorulŭ actŭ din 20 Oct. 1793, actŭ probatorŭ sleireĭ bugetuluĭ cutieĭ incă de la acéstă dată:

Prea Inălţate Dómne,

Ascultândŭ luminata poruncă a Mărieĭ tale de la acéstă jalbă, am făcutŭ cercetare, şi adevĕrŭ este precum se jălueşce, cu fete de vêrstă şi putere nu este, bărbatu-sĕŭ iarăşĭ omŭ scăpătatŭ şi bĕtrânŭ, şi-şĭ ţine viaţa cu puţina lófă ce are de la Epitropie, pe lună câte tal. 10 şi după altă jalbă ce aŭ maĭ datŭ Mărieĭ tale, arĕtândŭ halulŭ luĭ, i s'aŭ maĭ făcutŭ prostichiŭ încă tal. 10 pe lună, care fóie de prostichiŭ nefiindŭ banĭ la Cutie, nu s'aŭ pecetluitŭ de Măria ta; Epitropia nu are cu ce înplini lefile triminieĭ de Iunie, cu cât maĭ vârtosŭ la acest felŭ de jălbĭ, care pe tóte ḑilele necontenit vinŭ la Epitropie; ci rĕmâne la mare mila Mărieĭ tale. — 1793 Oct. 20.

Dositeos al Ungro-Vlah, — Scarlat Grecén Vornicŭ.

Cod. XXIV, fila 456.

1. Cod. XXIII, fila 235.

www.dacoromanica.ro

Domnitorulŭ dă resolnţiunea următóre :

Anaforaua ce s'a făcutŭ în dosulŭ jălbeĭ Mariórei soţia Răducanuluĭ Postelnicŭ.

Io Alexandru Costandinŭ Moruzi Vod.

Poruncimŭ Domnia mea peste tal. 10, ce aŭ avutu lófă de la cutia de milostenie, să i-se maĭ dóe pe tótă luna câte alţĭ tal. 10, cu care să fie lófa pe lună peste totŭ câte tal. 20, şi Dumnévóstră nazirilorŭ Epitropieĭ să-ĭ daţĭ acéstă orânduită lófă. — 1793, Noembre 10.

XVI

Edilitate. — Bucurescii în hotarele luĭ. — Pavele. — Ape.—Mĕsurĭ de ordine higienică şi de siguranţă publică.— Îndestularea publică. — Fómete.

La pagina 83 din urmă amŭ afirmatŭ, contra aserţiuneĭ luĭ Fotino şi din *Vechile Instituţiunĭ* a D-luĭ Brezoianu, că Al. Moruzi n'a desfiinţatŭ *Epitropia Obştireĭ* în primiĭ anĭ, aĭ Domnieĭ luĭ. Trebue să fimŭ maĭ categoricĭ şi să dicemŭ, că acéstă instituţiune a fost în tótă vigórea în întréga Domnie a luĭ Al. Moruzi. Vĕdut-a lectorulŭ destule documente, în anteriórele capitole, emanândŭ de la *Epitropia obştireĭ* şi de la *Cutia milostenieĭ.*

Dar eată-ne ajunşĭ la unŭ capitolŭ, care atingêndŭ o bună parte din atributele *Epitropieĭ obştireĭ*, ne dă ocasiunea să cunóscemŭ maĭ de aprópe, nu numaĭ continuarea existenţeĭ eĭ, dar şi marea eĭ importanţă în organismulŭ Statuluĭ munténŭ şi în specialŭ alŭ Capitaleĭ acestuĭ Statŭ.

Atribuţiunile date acesteĭ instituţiunĭ, încă de la a eĭ organisare, continuâ a fi aceleaşĭ sub Al. Moruzi. *Boieriĭ nazîrĭ* aĭ Epitropieĭ, ajutaţĭ de alŭ 2-lea Epitropŭ, de unu *Vornicŭ alŭ Politieĭ*, şi unu *Polcovnicŭ alŭ podurilorŭ*, se ocupă mereŭ :

a) de oraşulŭ Bucurescĭ, de estinderea luĭ, de pavelele stradelorŭ, de podurĭ pe Dâmboviţă, de însăşĭ acéstă apă;

b) de îndestularea oraşuluĭ cu apă, cu ajutorulŭ unuĭ Suiulgiŭ şi a ómenilorŭ luĭ;

c) de indestularea oraşuluĭ cu de ale mâncăreĭ şi de narturile cu carĭ acestea aŭ să fie vêndute;

d) de mĕsurile de luatŭ pentru curăţenia oraşuluĭ;

www.dacoromanica.ro

e) de precauţiunile de observatŭ pentru evitarea incendiilorŭ;
f) de şcóle în genere;
g) de spitale, doctorĭ şi farmaciĭ, şi
h) de împărţirea de lefĭ, pensiunĭ şi ajutóre din Cutia milelor.

In 1793, aflămŭ ca primŭ Nazîrŭ orĭ Epistatŭ alŭ podurilorŭ pre Scarlatŭ Grecénu, deşi Mitropolitulŭ este nelipsitŭ preşedintele Epitropieĭ.

Hotarulŭ Bucurescilorŭ. Estinderea oraşuluĭ a fost rĕŭ vĕdută încă de maĭ mulţĭ anĭ, din causă că se îngreuia spesele de pavare şi de pază. Ca şi Al. Ipsilante şi ca şi Mihaĭ Şuţulŭ, Al. Moruzi pune *hotarŭ* Bucurescilorŭ, peste care nu va fi permisŭ a se construi case. A hotărî ca să nu se pótă intra şi eşi din Bucurescĭ decât pe *podurile marĭ*, carĭ eraŭ în numĕrŭ de patru, era de sigurŭ a uşura administraţiunea din mahalale a Spătaruluĭ, şi a luĭ Aga din centrulŭ oraşuluĭ.

In acestŭ înţelesŭ Al. Moruzi dă, în 5 Septembre 1793, cu contrasemnarea mareluĭ Logofĕtu, unu pitacŭ adresatŭ nu numaĭ Nazîruluĭ primŭ alŭ Epitropieĭ, dér şi Spătaruluĭ Văcărescu şi Vornicilorŭ de ţéra de sus şi de jos. La aceştia se adreséză fiind-că afacerea hotarelorŭ era de atribuţiunea lorŭ în genere.[1]

---

1. Iacă actulŭ în întregimea luĭ:

Pitacŭ la Spăt. Văcărescu şi la veliţiĭ Vornicĭ de ţéra de sus şi de ţéra de jos şi la fostulu Vornicŭ Scarlatŭ Grecénu.

Vĕ facemŭ Domnia mea în scire, că trebuinţă fiindŭ de a'şĭ avea politia Bucurescilorŭ hotarulŭ sĕŭ jurŭ împrejurŭ cunoscutŭ, însemnatŭ şi păzitŭ, de a nu se întinde şi a se lăţi nimene cu facere de case afară din hotarŭ; căcĭ nicĭ podurile carĭ se facŭ cu atâta trudă şi cheltuială nu póte a maĭ ajunge cu lungimea, şi s'aŭ făcutŭ şi se vorŭ maĭ face pe la marginile lorŭ batacurĭ, unde pătimescŭ şi ómeniĭ şi vitele, carĭ nevoiescŭ la intrarea în Bucurescĭ, strîmtorândŭ lărgimea drumuluĭ din căpătâile podurilorŭ, până a ĭeşi la locŭ limpede de câmpŭ, cu casele ce facŭ de o parte şi de alta; nicĭ se póte cunósce care este de Bucurescĭ şi care este de ţéră; în vreme ce cu neoprirea sălăşluireĭ pe marginea oraşuluĭ, spargŭ ţĕraniĭ şi satele de pe afară şi vinŭ de se alătură lângă oraşŭ, cum şi ceĭ din năuntru oraşuluĭ, iesŭ într'adins de se sălăşluescŭ pe marginĭ pentru a fi apĕraţĭ de datoriile lorŭ, ce arŭ fi ca să le rĕspunda Bucurescenii în oraşŭ şi ţĕraniĭ la satele lorŭ; şi lângă acésta nicĭ paza cea cuviinciósă nu se póte face Bucurescilorŭ de furiĭ de dobitóce, de ómeniĭ rĕĭ şi de fugarĭ; pentru care cercetândŭ Domnia mea de este vre-unŭ nizamŭ datŭ pentru acésta, aflămŭ din condicile Divanuluĭ, că încă din vremea Domnieĭ sale Alexandru Vodă Ipsilantŭ aŭ fost orânduiţĭ 6 din D-lorŭ veliţiĭ boerĭ, pe 6 plăşĭ ale Bucurescilorŭ, dimpreună şi cu boeriĭ Epitropĭ şi cu zapciulŭ domnescŭ din Divanŭ, de aŭ încunjuratŭ oraşulŭ şi s'aŭ pusŭ hotarŭ crucĭ marĭ de lemnŭ de jurŭ imprejurŭ, cu hotare date prin poruncă

www.dacoromanica.ro

Că ordinulŭ datŭ la 5 Septembrie nu se esecută grabnicu, probéză unŭ noŭ pitacŭ, din 24 Martie anulŭ următorŭ [1], 1794.

---

de obște în anḑul tuturorŭ, de a nu se maĭ sălăşlui şi a se întinde nimenĭ cu facere de case afară din hotare şi din rîndulŭ crucilorŭ, ce s'aŭ maĭ înoitŭ pe urmă şi cu alte crucĭ, făcêndu-se cunoscutŭ tuturorŭ mahalagiilorŭ acelŭ hotarŭ, care hotarŭ urméză a se afla şi în scrisŭ la Epitropie, după cum aŭ fost porunca Domnóscă. Aşişderea şi in vremea Domnieĭ sale fratelui Mihaiŭ Vodă Suţulŭ în cea-laltă Domnie, asemenea vĕḑumŭ din condicile Divanuluĭ, că s'aŭ datŭ nizamŭ, iarăşĭ cu boerĭ rînduiţĭ din Divanŭ de aŭ încungiuratŭ Bucurescilĭ, din preună cu catagrafia caselorŭ după margine, ce s'aŭ aflatŭ la vremea punereĭ hotaruluĭ, dându-se iarăşĭ porunci straşnice, ca nimeni să nu se cuteze a se maĭ sălăşlui cu case pe hotarŭ, séŭ afară din hotarŭ, cum şi Spătăria şi Agia vedemŭ că aŭ fost îndatorate de a griji pentru acésta; şi preoţilorŭ, vătaşilorŭ şi mahalagiilorŭ din tóte mahalalele încă li s'aŭ poruncitŭ. Aşişderea şi Domnia nóstră, după ce amŭ venitŭ, amŭ datŭ porunci prin D-luĭ vel Spătarŭ, ca să se închiḑă cu gardŭ pe mărginĭ tóte locurile şi drumurile ce în tóte părţile era deschise, de a fi intrarea şi ĭeşirea numaĭ pe podurile marĭ, şi de a nu se maĭ pune uniĭ şi alţiĭ a'şĭ face case afară. Decĭ primindŭ domnesculŭ nostru Pitacŭ, atât D-ta vel Spătarŭ, ca trébă a mahalagiilorŭ mărginiĭ, i D-nóvóstră veliţilorŭ Vornicĭ, ca trébă de hotarŭ, ce este datorie a dregătorieĭ D-vóstră, cât şi Dumnóta biv. vel Vornice Scarlate Grecene, ca nazîrŭ alŭ Epitropieĭ şi Epistatŭ alŭ podurilorŭ, strîngêndu-vĕ dimpreună şi pliroforisiudu-vĕ de acea catagrafie séŭ hotarnică, ce s'aŭ făcutŭ, să mergeţĭ de jur împrejurulŭ Bucurescilorŭ, ca să vedeţĭ şi la faţa loculuĭ crucile, séŭ semnele crucilorŭ, ce aŭ fost hotarŭ, şi pentru câte case veţĭ găsi că s'au făcutŭ în urmă peste hotarŭ, afară din linia crucilorŭ, să faceţĭ catagrafie: câte sunt? de ce stare? ale cuĭ anume, şi ce ómenĭ sunt? breslaşĭ? Bucurescenĭ? ţĕranĭ? streinĭ? sóŭ pămêntenĭ? De când aŭ făcutŭ fiecare? şi ca cât sunt depărtaţĭ din linia hotaruluĭ afară? şi acea catagrafie să o arĕtaţĭ Domnieĭ mele. De altă parte D-nóta vel Spătarŭ nu numaĭ acum să facĭ porunca Domnieĭ mele sciută şi cunoscută, că nu este sloboḑenie de a se maĭ sălăşlui cinevaşĭ cu case şi namestiĭ pe margine afară din hotarŭ, ci încă să şi grijescĭ de a se păzi nizamulŭ acesta făr' de amelie, dându poruncă şi strejarilorŭ mărginieĭ ca să grijéscă de acésta; pentru că ceĭ ce va face de acum înainte, să scie că se va surpa la pămêntu, şi va pĭerde chelţuiala şi ostenéla luĭ. Aşişderea şi pentru gardurile, carĭ amŭ poruncitŭ să cercetaţĭ, şi însăşĭ D-vóstră să le vedeţĭ la tóte locurile cuviincióse, ce s'aŭ făcutŭ? de stau nestricate şi nedeschise? séŭ nu? Şi să puĭ să le întăróscă şi să le facă unde este trebuinţă. — 1793, Septembre 5.

Cod. XXIII, fila 135 verso. *Vel Logofetu*

1. *Pitacŭ la Vel. Spăt. din 24 Martie 1794.*

«Fiind-că încă de la 1793 Martie 3, este porunca Domnieĭ mele, dată la Spătărie, după orînduiala şi nizamulŭ, ce aŭ fostŭ şi maĭ înainte, ca câte locurĭ deschise sunt prin mahalale, pe marginile Bucurescilorŭ, afară din drumurile cele marĭ, tóte să se închiḑă, care acestŭ nizamu vrêndŭ Domnia mea ca să se păzéscă pururea şi ca să fie la toţĭ unŭ drumŭ, să trécă prin straje; ĭată

www.dacoromanica.ro

Nicĭ în anulŭ 1794 ordinea de a se îngrădi Bucurescii de jurŭ împrejurŭ şi de a nu lăsa decât 4 poduri, séŭ strade, pentru intrare şi eşire, nu se aduse la îndeplinire. Al. Moruzi amintesce atuncĭ Boerilorŭ Divanuluĭ, în 28 Maĭ 1795, necesitatea hotarelorŭ Bucurescilorŭ şi a neîngăduireĭ facereĭ de case, peste zona oraşuluĭ. Domnitorulŭ sprijină teza sa, dicêndŭ că *«şi în Moldova este oprită, şi fără de scire şi poruncă Domnéscă nu este slobodŭ nimene a face binale la politia Iaşilorŭ»*, adecă la marginile oraşuluĭ. [1]

Ca unŭ mijlocŭ bunŭ de controlŭ la zidirile, ce se vorŭ ridica în Bucurescĭ, Al. Moruzi reorganiséză (cum vĕdurămŭ) *breslele* unite ale zidarilorŭ, cărămidarilorŭ, lemnarilorŭ şi nisiparilorŭ, şi între *«ponturile»* bresleĭ, le pune obligaţiunea de a vesti de a pururea la

poruncimŭ şi D-téle să aibĭ a orândui zapciĭ de aĭ D-téle ca să cerceteze, şi unde vorŭ fi deschise şi stricate gardurile, să puĭ pe mahalagiĭ, cu voie fără de voie, să le închidă la margine acele locurĭ, ce ĭesu la câmpŭ, cu gardurĭ şi cu mărăcini, să remână numaĭ unŭ drumŭ, al poduluĭ, de eşit afară la câmpŭ, adică pe unde sunt strajĭ. Asemene să se pue mahalagiĭ («cu voie, fără de voie») să drégă drumurile şi batacurile la capĕtulŭ podurilorŭ, cât şi pe uliţele mahalalelorŭ să le astupe cu moluzŭ, pe la care să aĭ a da şi D-ta mână de ajutorŭ cu ómeniĭ din brésla D-téle i cu care..... — 1794, Martie 24.

Cod. XXIII, fila 224. *Vel Logof.*

1. *Pitacŭ la boeriĭ Divanuluĭ din 28 Maiŭ 1795.*

«Vĕ facemŭ Domnia mea în scire, că din vreme în vreme vedemŭ că oraşulŭ Bucurescĭ s'aŭ tot întinsŭ şi încă se întinde şi se lăţesce pe mărginĭ jurŭ împrejurŭ, de aŭ cuprinsŭ atâta câmpŭ, ce era slobodŭ, în cât aŭ ajunsŭ lucru a nu avea Politia acésta vre-unŭ nizamŭ, nicĭ la vreme de bólă, nicĭ la paza de hoţĭ şi ómenĭ reĭ, neputêndŭ nicĭ zapciiĭ breslelorŭ, câţĭ sunt, a ajunge, pentru că trebue o mare sumă de ómenĭ să încunjure jurŭ împrejurŭ atâta ocolŭ de locŭ, care de a merge de la o margine şi până la alta pentru vre-o trebuinţă de nizamŭ, séŭ de vre-o sciinţă, trebuesce să facă atâta zăbavă, şi acósta curge din pricină că fieşce-carele, fară de nicĭ o scire şi fără de nicĭ o sloboḑenie de la stăpânire, se punŭ unde vorŭ şi pre cât vorŭ cuprindŭ câmpulŭ pe de margine, cu chipŭ de grădină, séŭ de areturĭ şi apoĭ îşĭ facŭ câte o câsciórá de şedere, care acésta **şi în Moldova este oprită şi fără de scire şi poruncă domnéscă nu este slobodŭ nimene a face binale la Politia Iaşuluĭ.»** Domnitorul ordonă sá se adune Divanulŭ şi să chibzuéscă unŭ nizamŭ ad-hoc, «ca fără de scire şi porunca domnéscă să nu fie slobodŭ nimene a face binale şi a închide locŭ pentru casă de şedere séŭ cârciumă, séŭ prăvălie, ce prin cercetare la faţa loculuĭ, unde se va cădea să ia voie în scris, prin anafora pecetluită de Domnia mea. Care acésta de veţĭ socoti de trebuinţă a se face şi în lăuntrulŭ târguluĭ, ĭar maĭ vêrtosŭ la mahalale şi pe mărginĭ, de jurŭ împrejurulŭ oraşuluĭ, este negreşit trebuinciósă».

Cod. XXIX fila 63 şi verso.

www.dacoromanica.ro

Epitropie, când sunt însărcinaţĭ de cine-va să le construéscă o casă, orĭ să facă o restauraţiune mare. Starostele breslelorŭ unite vorŭ denunţa orĭ-ce ridicare de case peste hotarele Bucurescilorŭ.

Şi fiind-că — pare — nicĭ acéstă disposiţiune nu fu de tótă eficacitatea, Domnitorulŭ dete, în 1796, unŭ noŭ pitacŭ către Spătarulu şi către Epistatulŭ Agieĭ, scriindu-le, ca să îndatoreze pe vătăşeii mahalalelorŭ, ca să vestéscă directŭ la Spătărie şi la Agie, când arŭ afla că se ridică o bina nouă prin mahala, séŭ prin têrgŭ, iar nu maĭ ântêĭ *la staroste*, după disposiţiunea hrisovuluĭ datŭ aceluia (pentru corporaţiunea celorŭ 4 bresle întrunite). Spătarulŭ şi Aga vorŭ împedeca maĭ lesne şi maĭ grabnicŭ rădicarea de case şi nămestiĭ, contrarie disposiţiuniloru din hrisovulŭ starosteĭ de zidarĭ.

Din acelaşĭ anŭ, 1797 Martŭ 9, aflămŭ încă unŭ pitacŭ la vel. Spătarŭ şi la Epistatulŭ Agieĭ, în urmĕtórea coprindere :

Domnitorulŭ le amintesce cuprinderea hrisovuluĭ datŭ starosteĭ de binale, cum acesta e datorŭ să ţie listă de tóte binalele în construcţiunĭ, iar maĭ vêrtosŭ prin mahalale şi podurĭ, «se îndatoresce starostea, cum şi lemnariĭ i zidariĭ, ca să dea de scire la Spătărie, séŭ la Agie, pe celŭ ce arŭ căuta să se întinḑă pe pod cu facere de bina, séŭ a face bina din căpĕtâiulŭ poduluĭ înainte séŭ afară din hotarele puse pe marginea Bucurescilorŭ, ca uniĭ ca aceştia prin marifetulŭ D-vóstră să fie opriţĭ; precum şi pentru uniĭ, carĭ nu'şĭ facŭ nămestiile cu meşterĭ lemnarĭ i zidarĭ, ci obicĭnuescŭ de'şĭ facŭ inşĭĭ nămestiile de gardŭ, făr'de meşterĭ, să privegheze starostea şi preoţiĭ mahalalelorŭ cu vătăşelu, ca să dée de şcire» pre celŭ care urméză împotriva nizamuluĭ. «Decĭ fiind-că însuşĭ Domnieĭ mele ni s'a întîmplatŭ a vedé case şi nămestiĭ nouĕ făcêndu-se in mahalale, voimŭ Domnia mea ca să ne pliroforisimŭ de sunt sciute starosteĭ? De sunt în locurĭ slobode şi de s'aŭ datŭ de starostea în scirea D-vóstră? Să cereţĭ starosteĭ să vĕ aróte câte binale s'aŭ făcutŭ de la cartea Domnieĭ mele încóce? ale cuĭ şi unde? şi de urméză orînduiala şi porunca nóstră, séŭ nu? Ca să'ĭ daţĭ nizamulŭ celŭ cuviinciosŭ, şi să arĕţaţĭ Domnieĭ mele cu anafora.»
Cod. XXIX. fila 56.

Pavarea oraşului şi facere de podurĭ pe Dâmboviţă. Cotisarea cu *cislă* de nume, aruncată asupra proprietariloru şi prăvăliaşiloru din acea stradă, care se pava orĭ se restaura, continuă a fi lucru normalŭ, deşi *Epitropia* dispune de sate, scutite, de podinarĭ,[1] deşi lemnulŭ e tăiatu făr'de plată, nu numaĭ din pădurile monastirescĭ, dar cu *cislă* şi din cele ale particularilorŭ, şi apoĭ tot gratisŭ cărate de satele scutite. Ba să maĭ dau la lucrare şi salahorĭ făr' de plată, din mahalalele

1. Vedĭ acte diverse relative la podinarĭ, în vol. VI.

www.dacoromanica.ro

oraşuluĭ, dându-li-se numaĭ unŭ «*emiclicŭ*», adică banĭ pentru hrană; se maĭ întrebuinţaŭ în fine şi «*Vinovaţiĭ*», adică ceĭ de la puşcărie. La trebuinţă se angajaŭ «*cu tocmélă*» meşterĭ lemnarĭ pentru podire. [1]

Cu tóte aceste mijlóce, pavărí din noŭ, puţine se vorŭ face sub Al. Moruzi, dar se vorŭ restaura podurile principale, începêndŭ cu renoirea poduluĭ Mogoşóeĭ (actualŭ alŭ Victorieĭ), încă în Feb. 1793. [2]

---

1. *Treĭ porunci la Ispravnicii de Dâmboviţa, Vlaşca şi Ilfovŭ legate pentru a trimite ómenĭ ce sunt meşterĭ la facerea podurilorŭ.*

D-vóstră Ispravuicilorŭ ot. sud . . . . . sănătate! Fiiud-că afară din cele marĭ podurĭ ale oraşuluĭ Domuieĭ mele Bucurescĭ, maĭ suut şi alte podurĭ stricate, pe alocurea, îu lăuutru, pe uliţele tèrguluĭ, carĭ şi acestea fiiudŭ trebuincióse de obşte, amŭ poruucitŭ Domuia mea a se face, ci de vreme ce la acésta maĭ âutèiŭ urméză a se chibzui o socotélă de ce cheltuială póte să iutre la lucrulŭ acelorŭ podurĭ, adică cu podiuĭ, curţĭ cu şauţurĭ ghizduite şi cu alte trebuiucióse, dupĕ orâuduială, precum s'aŭ urmatŭ şi alte dăţĭ, şi îu cea dupĕ urmă trebue *să se facă tocmélă cu meşteriĭ podinarĭ ce vorŭ fi avêndu sciinţă*, şi carĭ póte să aibă şi podiuă gata. Decĭ dar meşterĭ ca aceia aicĭ îu Bucurescĭ nu se află, ci suut priu satele dupĕ afară, precum şi aicĭ la acelŭ judeţŭ, precum veţĭ fi şi sciiudŭ D-vóstră, peutru care vĕ poruucimŭ Domuia mea, îudată ce veţĭ primi domuésca nóstră poruucă, numaĭ decât să faceţĭ cercetare şi să găsiţĭ acestŭ felŭ de meşterĭ să'ĭ trimiteţĭ aicĭ fără de nicĭ uuŭ felŭ de zăbavă, cu îusciinţare către Domuia mea. — 1793, Iuuie 5.

Cod. XXIII, fila 73 verso.

2. In privinţa podireĭ stradeĭ Mogoşóeĭ écă anaforaoa Epitropieĭ obştireĭ, şi alte acte relative:

Prea Inălţate Dómne,

Iusciinţămŭ Mărieĭ tale, că cu mila luĭ Dumueḑeŭ şi cu ajutorulŭ Iuălţimeĭ tale, tótă cherestéua cea trebuiuciósă pentru facerea poduluĭ Mogoşóeĭ, s'aŭ adusŭ de pe la judeţe şi o avemŭ gata aicĭ; alte trebuincióse argaliĭ peutru lucrătorĭ, socotimŭ că pâuă Dumiuică le vomŭ găti şi de Luuĭ a viitóreĭ sĕptĕmâuĭ vomŭ puté să iutrămŭ îu lucru, ci fiind-că şi alte dăţĭ, câud s'aŭ făcutŭ podurile de isuóvă, cu liude 33 podarĭ, ce iutră pe sĕptĕmână îu treĭ cete, diu liude 99, ce are Epitropia podarĭ, nu se póte ajuuge a se sĕvârşi lucrulŭ podurilorŭ, căcĭ este greutate de cherestea mare, ci se obicĭuuia, cu poruucă Domuóscă, *de se maĭ da ajutoru*, salahorĭ lude 120, îusă: de la Spătărie lude 40, de la Agie lude 40 şi diu sud Ilfovŭ lude 40, afară diu vinovaţiĭ ce eraŭ la temuiţa puşcărieĭ, carĭ aceştĭ salahorĭ şi viuovaţi era pentru rădicatulŭ podiuilorŭ vechĭ, făcutulŭ şauţurilorŭ, îudreptatulŭ pămêutuluĭ, aşeḑatulŭ urşilorŭ şi trasulŭ podiuilorŭ, şi aşa cu acestŭ mijlocŭ se lucra podurile diu uoŭ tot-dóuua. Ci peutru ca să putemŭ iutra îu lucru maĭ diu vreme, acum dară dupĕ trebuiuţa ce este, podarĭ diu lude 99, li se vorŭ face rêudŭ cu sĕptĕmâua şi vorŭ intra îu lucru lude 49, pe juuĕtate, pâuĕ se va isprăvi podurile cele uoue, şi iu îu urmă iarăşĭ vorŭ găsi rîudulŭ lorŭ, iară peutru salahorĭ se va face lumiuată

www.dacoromanica.ro

Dintre tóte stradele, podulŭ Mogoşóeĭ era pavatŭ în unŭ modŭ deosebit. Şanţulŭ de scurgerea apelorŭ se făcea aci fórte adânc, pe

porunca Mărieĭ tale către D-luĭ vel Spătarŭ şi către D-luĭ Nazîrulŭ Agieĭ de a se da din mahalalele Bucurescilorŭ, fiind-că nicĭ o angarie pe Bucurescĭ nu este; cărora salahorĭ, dupĕ orênduială să li se dée, cu luminată porunca Mărieĭ tale, şi emeclicurile câte 3 parale pe ḑi; de acósta însciinţămŭ Inălţimei tale.—1793, Febr. 24.

Filaretŭ alŭ Ungro-Vlahieĭ, Dumitrache Banu, Scarlatŭ Vornicu.

Cod XXIV, fila 5.

Domnitorulŭ dete următórea rezoluţiune:

Io Alexandru Costantinŭ Moruzi Vvd.

Cât pentru podarĭ, bună este socotéla P. Sfinţieĭ sale părinteluĭ Mitropolitŭ şi D-nélorŭ boĭerilorŭ Nazîrĭ Cutieĭ, ca la acéstă trebuinţă să intre în lucru pe jumĕtate, ad. câte patru-ḑecĭ şi noue, şi aşa poruncimŭ Domnia mea să se urmeze; iar pentru salahorĭ, fiind-că nu voimŭ Domnia mea, ca locuitoriĭ de Ilfovŭ să fie supĕraţĭ şi cu acóstă podvódă, peste datoria lorŭ, cum şi din brósla Spătarieĭ şi Agieĭ, fiind-că ne arĕtară D-lorŭ zabiţiĭ cumcă nu prisosescu peste ceĭ trebuincioşĭ de slujba Spătărieĭ şi Agieĭ, de a da din breslele Dumnélorŭ şi la lucrulŭ podurilorŭ acestora, adecă s'aŭ găsitŭ cu cale, ca din ómeniĭ mahalalelorŭ Bucurescilorŭ, carĭ aŭ şi folosŭ şi trebuinţă de podurĭ şi este cu cuviinţă de a ajuta cu toţiĭ, să facă şi să dée pe sĕptĕmână D-luĭ vel Spătarului 25 de salahorĭ şi D-luĭ Nazîruluĭ Agieĭ iarăşĭ 25 de salahorĭ, acum la începerea lucruluĭ, iară maĭ în urmă, dupĕ trebuinţa lucruluĭ, aretândŭ Domnieĭ mele D-lorŭ Nazîriĭ, vomŭ da iarăşĭ poruncă pentru câţĭ va maĭ fi trebuinţă; decĭ D-ta vel Spătarŭ i D-ta Nazîrulŭ Agieĭ, să grijescĭ fórte, ca la strînsulŭ acestoru salahorĭ să nu se facă catahrisisŭ în vre-unŭ chipŭ de către zapciĭ, ce veţĭ rândui, cum şi drépta cumpănire a mahalalelorŭ să se păzéscă la datulŭ acestorŭ salahorĭ. — 1793, Febr. 26.

Procit. vel Logof.

Cod. XXIV, fila 5.

Iată o a doua anafora:

Prea Inălţate Doamne,

Prin deosebită anafora amŭ maĭ fost arĕtatŭ, cumcă mâne Lunĭ vomŭ să începemŭ la lucrulŭ podulŭĭ Mogoşóeĭ, şi numaĭ cu salahoriĭ ce s'aŭ făcutŭ orînduială şi, cu podariĭ ce intră în rêndŭ, nu se maĭ póte lucra în sporŭ, ci să fie luminată porunca Mărieĭ tale, către D-luĭ vel Armaşŭ, ca din vinovaţiĭ ce sunt la temniţĭ, să dée pe fie-care ḑi măcar câte lude 30, impreună cu zapciiĭ, ce se va socoti a le fi de pază, precum şi alte dăţĭ aşia s'aŭ urmatŭ, avêndŭ Epitropia şi luminată porunca Mărieĭ tale, pentru de a li se da de la Epitropie emeclicŭ, atât vinovaţilorŭ i zapciilorŭ, cât şi salahorilorŭ de mahalale, de unu lude câte po parale treĭ; de acósta însciinţămŭ.

Filaretu alu Ungro-Vlahieĭ, Dumitrache Banŭ, Scarlatu Grecénu.

www.dacoromanica.ro

sub podine, la mijlocŭ, de unŭ stinjenŭ. De aci mare pericolŭ şi pentru

Şi asupra acesteĭ anaforale, Domnitorulŭ dete următórea hotărîre:

După anaforaoa Pré sfinţieĭ sale Părinteluĭ Mitropolitŭ şi a D-lorŭ boerilorŭ Nazîrĭ aĭ Cutieĭ, poruncimŭ Domnia mea D-tale Epistatule alŭ Armăşieĭ, să urmezĭ a da din vinovaţiĭ puşcărieĭ pe ḑi câte lude 30, împreună cu zapciiĭ trebuincioşĭ de paza lorŭ, după obiceiul ce şi alte orĭ s'aŭ urmatŭ; aşişderea poruncimŭ şi pentru emecliculŭ acestorŭ vinovaţĭ, cu zapciiĭ lorŭ, i salahorilorŭ din mahala, să li se dóe de la cutie pe ḑi la unŭ lude, câte parale treĭ. — 1793 Febr. 27.

Vel. Logof.

Pitacŭ la boeriĭ Epitropieĭ, ca podulŭ Mogoşóeĭ, ce s'aŭ făcutŭ până la mitocu Mitropolieĭ, să'lu facă în grabă şi înăuntru până la Curtea Domnéscă.

Cinstiţilorŭ şi credincioşĭ boerilorŭ Domnieĭ mele, D-vóstră Nazîrilorŭ Epitropieĭ, D-luĭ biv vel Vornicŭ Scarlatŭ Grecénu însciinţă Domnieĭ mele pentru podulŭ Mogoşóeĭ, cunică din locŭlŭ, ce s'aŭ începutŭ a se face noŭ, până la marginea către cişmea, s'aŭ sĕvârşitŭ, şi aŭ rĕmasŭ acum partea cea de josŭ, adică de la mitoculŭ sf. Mitropoliĭ în josŭ, până în spre Curtea Domnéscă veche, să se lucreze iarăşĭ cu şanţŭ. Pentru care poruncimŭ Domnia mea, ca mâne să puneţĭ a începe şi la lucrulŭ acestuĭ numitŭ podŭ din josŭ de a se face, care să se lucreze cu tótă silinţa, de a se sĕvêrşi cât maĭ făr'de zăbavă, fiindŭ fórte trebuinciosŭ, căcĭ póte *să se întâmple venire de mosafirĭ* şi trebue podulŭ acesta să fie făcutŭ şi isprăvitŭ făr'de zăbavă; ci dar tótă silinţa şi epistasia să faceţĭ napristanŭ la lucru şi sĕvêrşirea acestuĭ podŭ, de a nu se zăbovi. — 1793, Aprilŭ 10.

Cod. XXIII, fila 38 verso.

Pitacŭ la Nazîriĭ Epitropieĭ, ca până a se face podulŭ Mogoşóeĭ, să'lu meremetisésca de o camdată şi apa să o scurgă prin curţĭ, unde va veni îndemână.

Io Alexandru Costandinŭ Moruzi Vvd.

Cinstiţĭ şi credincioşilorŭ boeriĭ Domnieĭ mele, D-tră nazîrilorŭ Epitropieĭ de obşte, amŭ vĕḑutŭ Domnia mea anaforaoa ce ne faceţĭ pentru partea din jos a poduluĭ Mogoşóeĭ, şi întêmplătórele discoliĭ ale vremeĭ, pentru care poruncimŭ dar, ca de acéstă una dată să puneţĭ D-vóstră încaĭ să se meremetisésca cu bună siguranţă, adică de la metoculŭ Mitropolieĭ în jos până la m-rea Mihaĭ-Vodă în tótă acéstă diastimă de rîndŭ; unde va fi găurĭ, să se astupe unde va fi câte vre-o podină de tot stricată şi putredă, să o rădicaţĭ, puindŭ altele nouĕ în locŭ, care în urmă la facerea poduluĭ din noŭ vorŭ intra în locŭlŭ lorŭ la lucru, şi să'lŭ întemeiaţĭ cum se cade şi de a se sluji făr' de primejdie şi făr' de discolie, până la vremea ce se va începe a se face din noŭ tot, cu şanţŭ pe de lesubt, de a se scurge apa; şi de vreme ce din nefiinţa şanţuluĭ, care lipsesce acum, staŭ tóte podinele înecate plutindŭ pe deasupra în apă, când este plóie, din care pătimescŭ toţĭ; de aceea dar ca unŭ lucru ce este de obşte folositorŭ tuturorŭ, *trebuinţa urméză de a se deschide pe alocurea*

www.dacoromanica.ro

ómenĭ şi pentru vite, când putredea vre-o podină, căcĭ de sigur şi omŭ şi vită îşĭ rupea piciórele în asemenea şanţurĭ adânci.

şanţurĭ prin curţĭ mŏnastirescĭ séŭ boerescĭ, unde va cădea trebuinţă de a se scurge din podŭ apa ce se strînge; cu acóstă orînduială însă, ca în vreme ce se va face şanţulŭ poduluĭ să fie datóre iarăşĭ Epitropia obştieĭ a astupa acele şanţurĭ şi a face dresurĭ la locŭ, făr'de a se însărcina stăpâniĭ curţilorŭ cu dresulŭ acela. Aşĭa dar pliroforisindŭ şi încredinţândŭ D-vóstră pe stăpâniĭ acelorŭ locurĭ, să şi puneţĭ lucrulŭ în faptă; aşişderea poruncimŭ Domnia mea pentru podulŭ de peste apa Dâmboviţeĭ, ce cobóră la Mihaĭ Vodă: ca, când nu va fi cu putinţă a se face acum şi a se isprăvi tot din noŭ, cu cele trebuincióse de desubtulŭ şi deasupra luĭ şi cu cele trebuincióse caigele pe marginĭ şi veţĭ cunósce că póte a se meremetisi, cu mijlocŭ de a nu fi grijă de primejdie, să puneţĭ acum peşinŭ să'lŭ meremetisóscă, să'lŭ întemeeze cu siguranţa aceea ce este de trebuinţă, unde fiind-că este a fi pe dênsulŭ mergerea şi întórcerea la Domnésca Curte ot. Mihaĭŭ-Vodă, i a tuturora de obşte marĭ şi micĭ, caĭ, carâte şi glótă de norodŭ, ḑina şi nóptea, pentru ca să nu se întîmple vre-o primejdie, trebuinţă este dimpreună cu meremetulŭ poduluĭ a face acum şi caigele pe amêndouĕ marginele, sigure; şi aşĭa să epistasiţĭ, şi să siliţĭ, ca până în Pascĭ să se facă şi să se isprăvéscă meremetulŭ lorŭ.—1793 Aprilŭ 12.

Cod. XXIII, fila 41. *Procit. Vel Logofĕtŭ.*

Io Alexandru Costandinŭ Moruzi Vvd.

Fiind-că judeţele şi locuitoriĭ de afară sunt însărcinaţĭ acum cu altele, unde este cu greŭ a se cere şi aceştĭ salahorĭ, într'acóstă vreme, remâne ca D-ta cinstitŭ şi credinciosŭ boerulŭ Domnieĭ mele Scarlatŭ Grecene biv. vel Vornice, prin bună economie şi chibzuirile D-tale, să găsescĭ de aicĭ din Bucurescĭ aceştĭ trebuincioşĭ salahorĭ, dupĕ cum şi Domnieĭ sele Epistatuluĭ Agieĭ, i amŭ poruncitŭ de acésta, deosebitŭ.—1793, Maiŭ 2.

Procit Vel Logf.

Prea Inălţate Dómne,

Insciinţămŭ Mărieĭ tale, pentru facerea poduluĭ Mogoşóeĭ, că acumŭ de Luni a viitóreĭ sĕptămânĭ este să ne apucămŭ de lucru, şi fiind-că pe unde amŭ sĕvêrşitŭ podulŭ, pe aicĭ încóce se începe a se face şanţulŭ pe linia poduluĭ pe dedesubt prin mijlocŭ, adâncŭ de câte unŭ stânjenŭ şi în latŭ de o jumĕtate, ghizduitŭ pe alăturea cu podinĭ de cele vechĭ, care se îmmulţesce şi se îndoesce lucru dupĕ cum aŭ fostŭ de s'aŭ lucratŭ până acum şi maĭ vêrtosŭ că, când vomŭ începe lucrarea şi a strica podulŭ, trebuesce silinţă de a'lŭ şi sĕvârşi curêndŭ, spre a nu se zăticni vreme îndelungată ămbletele noroduluĭ, spre a pătimi tótă obştea, ci din tóte celea ergaliĭ trebuincióse, amŭ pusŭ de le facŭ altele din noŭ şi altele se meremetisescŭ din celea de maĭ nainte, care s'aŭ stricatŭ, şi până Duminică se gătescŭ, şi rĕmâne pricina numaĭ pentru lucrătorĭ, adică salahorĭ şi ómenĭ cu topóre; aicĭ în Bucurescĭ salahorĭ într'acéstă vreme nu se găsescŭ, ca să-ĭ prindĭ cu banĭ; mĕ rogŭ Mărieĭ tale, să fie luminată poruncă către D lorŭ Ispravniciĭ ot. sud Ilfovŭ, ca să dóe lude 120 salahorĭ, i lude 50 toporaşĭ, i către D-lorŭ Ispravniciĭ din sud. Dâmboviţa

www.dacoromanica.ro

Nu numaĭ de podulu Mogoşóeĭ s'a preocupatŭ Al. Moruzi, ci şi de alte căĭ marĭ, ba şi de unele maĭ micĭ.[1] Podulŭ *Tĕrguluĭ-de-afară* era o arteră din cele 4 marĭ, şi nu cea maĭ puţin importantă. Incă in

ca să dée şi D-lorŭ lude 50 salahorĭ, şi lude 30 toporaşĭ, cărora salahorĭ li se va plăti de la Epitropie, după nartulŭ ce s'aŭ făcutŭ de D-lorŭ veliţiĭ boerĭ, care s'aŭ întăritŭ şi cu luminată porunca Mărieĭ tale, pe ḑi câte parale 14, şi toporaşilorŭ, ce lucréză cioplindŭ ca dulgheriĭ, pe ḑi po parale 25, numaĭ să fie straşnică luminată porunca Mărieĭ tale către boeriĭ Ispravnicĭ, ca să-ì binechezăşuiască de acolo, să nu fugă de aicĭ din lucru, făcêndu-li-se şi rêndŭ, ca să se maĭ schimbe, orĭ la douĕ septemânĭ odată, séŭ pe lună odată; încă după ce vorŭ sosi ceĭ-lalţĭ în locŭ, să fie sloboḑĭ a pleca ceĭ de aicĭ, ca să nu se dée zăticnire lucruluĭ, şi pentru ca să'ĭ trimiţă maĭ curândŭ, atât salahoriĭ cu sape, cât şi toporaşiĭ cu topóre, să li se orânduiască câte unŭ mumbaşirŭ, a sĕvêrşi trĕba şi porunca maĭ curândŭ şi a veni până Duminică; eŭ arĕtŭ Mărieĭ tale orânduiala trebeĭ, cum se póte sevêrşi, iar hotărîrea cea desĕvêrşită rĕmâne a se face de Inălţimea ta.—1793, Aprilŭ 27.

Scarlatŭ Vorniculŭ.

Cod. XXIV Fila 114.

. Pitacŭ din 11 Maiŭ 1793 către Scarlatŭ Grecénu biv. vel Vornicŭ, care a cerutŭ salahorĭ şi toporaşĭ, ce'ĭ sunt de lipsă la lucrulŭ poduluĭ. Domnitorulŭ îĭ spune, că a ordonatŭ luĭ Aga, să'ĭ dea vre-o sută de salahorĭ, iar pentru toporaşĭ ḑice, că «acum nu e vreme să se maĭ supere satele dajnice, ci sa córă 40 până la 50 de toporaşĭ de la satele de podinarĭ, ce sunt scutite (Bălenii, Sloboḑia şi Netezesciĭ).» Vodă maĭ acordă şi câte 4 parale pe ḑi de omŭ i pentru *vinovaţii* care lucréză acum la podurĭ.

In aceaşĭ ḑi Domnitorulŭ scrie şi Epistatuluĭ Agieĭ, pentru ceĭ 100 de salahorĭ ceruţĭ pentru lucrarea poduluĭ Mogoşóeĭ, avêndŭ a li se plăti câte 20 de parale pe ḑi de fie-care, decĭ «n'aŭ cuvêntŭ de a maĭ pricinui covaşĭ.»

Cod. XXIII, fila 56 verso.

1. Domnitorulŭ întrebă, în Martŭ 1793, cu ce spese se facŭ pavelele strădelorŭ din Bucurescĭ, afară de cele 4 domnescĭ. I se rĕspunde, că suma necesară se *cisluesce* pe proprietariĭ şi prăvăliaşiĭ din fie-ce stradă. Domnitorulŭ ordonă a se face asemenea *cisluire.* Iată actele:

Anaforaoa pentru podurile cele micĭ a le meremetisi şi a le drege prăvăliaşiĭ.

Io Alexandru Const. Moruzi Vvd.

Cinstiţilorŭ şi credincioşĭ boerilorŭ Domnieĭ mele, D-nóvóstră Nazîrilorŭ Epitropieĭ, înpreună cu D-luĭ cinstitŭ şi credinciosŭ boerulŭ Domnieĭ mele biv. vel Vistierŭ Filipescu, Epistatulŭ Agieĭ, faţă aducêndŭ pe prăvăliaşiĭ uliţilorŭ Tĕrguluĭ, să se facă socotélă de cheltuiala ce trebue la aceste podurĭ ale uliţilorŭ, care cheltuială să se analogisóscă şi să o cisluiască înşişĭ eĭ între dênşiĭ, faţă înaintea Dumnévóstră, care, primind-o în scrisŭ, să se aréte ântêiŭ Domnieĭ mele, să vedemŭ. — 1793, Maiŭ 7.

Procit. Vel Logof.

www.dacoromanica.ro

Aprilŭ 1794, Al. Moruzi ordonă Epitropieĭ să repare celŭ puţin podulŭ acesta, de óre-ce aci Epitropia dice că, după ce aŭ reînoitŭ pavéoa în podulŭ Mogoşóeĭ şi alŭ Caliţieĭ,. nu maĭ are podine şi nicĭ mijlóce de a face din noŭ podulŭ Şerbanŭ-Vodă şi alŭ Têrguluĭ de afară. [1]

Prea Inălţate Dómne,

Prin luminatŭ Pitaculŭ Mărieĭ tale mi se porunceşte să cercetezŭ pentru podurile, ce se urméză prin *uliţile Têrguluĭ*, afară din podurile cele marĭ Domnescĭ; aceste poduri când se stricŭ şi vrêndŭ a se face séŭ de iznóvă séŭ meremetŭ, de cine se cuvine a se face şi a se meremetisi? cu a cuĭ cheltuială? Insciinţezŭ Mărieĭ tale, că după luminată poruncă, făcêndŭ cercetare cu de amĕruntulŭ, luaiŭ cunoscinţă: când se facŭ de iznóvă, cheltuiala aceea *o dau stăpânii prăvăliilorŭ, ce sunt pe marginea podurilorŭ cu stăpânire, şi la o parte şi la alta, şi între dênşii facu analogie de plata* ce se cuvine, dupe tocméla ce facŭ cu lucrătoriĭ, iară dupe vremĭ fiindŭ trebuinţă de curăţatulŭ şanţurilorŭ, séŭ de rădicatŭ tina de pe podurĭ, acea se îndatoréză chiriaşiĭ prăvăliilorŭ a face; ci, dupe cercetarea ce amŭ făcutŭ, nu lipsiĭ a insciinţa Mărieĭ tale. — 1793, Martie 7.

Costandinŭ Filipescu Vistierŭ.

Cod. XXIV, fila 125.

1. *Io Alexandru Costand. Moruzi Voivodŭ i gospod. Zemb. Vlahscoie.*

Dumnéta biv. vel Vistierŭ, Isacŭ Raletŭ, Nazîrulŭ Epitropieĭ, amŭ porunciţĭ de a face chefşi, pentru tot podulŭ têrguluĭ de afară, şi să se meremetiséscă numaĭ pe alocurea, unde-sŭ găurĭ şi stricăciunĭ primejdióse; aşĭa dară poruncimŭ să urmezĭ Dumnéta, că unde este numaĭ gaură şi lipsă numaĭ de cât, numaĭ vre-o podină, să o astupe şi să o drógă, ca să nu'şĭ frângă vitele piciórele. — 1794, Aprilŭ 23.

Prea Inălţate Dómne,

Prin luminatŭ Pitaculŭ Inălţimeĭ tale, ni se poruncesce pentru podulŭ Têrguluĭ-de-afară, ca să orânduimŭ podarĭ a'lŭ drege şi a'lŭ meremetisi, fiind-că s'aŭ deschisŭ găurĭ şi gropĭ, şi nóptea, la trecerea celorŭ ce vinŭ şi mergŭ, maĭ vêrtosŭ la menzilŭ, se întêmplă de se primejduescŭ vitele, căděndŭ într'acele gropĭ şi găurĭ şi'şĭ frângŭ piciórele; dupe luminată poruncă Inălţimeĭ tale, amŭ orânduitŭ dintre (ftori) alŭ doilea boeri Epitropĭ, ca să vadă ca să numere locurile ca câtă podină trebuesce, şi ne aduse respunsŭ, că trebuescŭ la 3.000 podină, fiindŭ cu tot prăpăditŭ acestŭ podŭ. Epitropia şi altă putere nu are, neavêndŭ podină, pentru că satele de podinarĭ ce le are Epitropia, sunt tocmite a aduce rênduri podină într'unŭ anŭ, iară nu deodată, şi rêndulŭ dintêiŭ, câte le aŭ adusŭ, s'aŭ pusŭ la podulŭ de peste apa Dâmboviţa, ot pórta din susŭ a Curţeĭ vechĭ gospod., s'aŭ datŭ şi la spitalulŭ Colţea podine 60, cum şi D-luĭ Vistierulŭĭ Brâncovónu iarăşĭ podine 60, bez 40 podine ce maĭ suntemŭ datorĭ, i cu Pitace gospod. s'aŭ pusŭ şi la alte lucrurĭ trebuincióse; locuitoriĭ sunt eşiţĭ la plugurĭ, fiindŭ vremea munceĭ, şi nu putemŭ să'ĭ silimŭ peste orênduiala şi tocméla lorŭ, măcar că şi tótă podina, câtă este satele să aducă, fiindŭ de tot

www.dacoromanica.ro

Asemenea reparaţiune nu se făcu până în Octombre 1794. Atuncĭ Vodă scrise:

La Nazîriĭ Epitropieĭ

Fiind-că la podulŭ *Têrgului-de-afară* s'arŭ putea face, de o camdată, câte unŭ meremetŭ de podine, pe unde este lipsă şi stricăciune, care din nepurtarea de grijă şi din neurmarea Polcovniculuĭ nu se face, şi aŭ ajunsŭ la stare de primejdie a vitelorŭ şi a carelorŭ în vremĭ grele, iată că vĕ poruncimŭ straşnicŭ, să orânduiţĭ intr'adinsŭ pe Polcovniculŭ de podurĭ cu podariĭ, să mérgă şi unde sunt găurĭ şi lipsă de câte o podină-douĕ, să împlinéscă cu podine

stricatŭ, nu ajunge să se facă meremetŭ, la acestŭ podŭ, fară de cât avêndŭ Epitropia puţină podină veche, ca vr'o 60—70 carĕ, o păstrămŭ pentru podulŭ ce urméză la Mihaiŭ Vodă către Curtea cea nouă, căcĭ când se frângŭ câte douĕ, treĭ podinĭ, numaĭ caută să o aşeḑămŭ, *fiindŭ trebuinciósă în tot ciasulŭ pentru mergerea şi întórcerea boeriloru şi altora, ce urdine la Domnésca Mărieĭ tale Curte;* dară cu tóte acestea amŭ făcutŭ iconomie şi amŭ luatŭ câte-vaşĭ din podina cea veche, orênduindŭ şi pe Polcovniculŭ de podŭ de a face meremetŭ, cum se va putea şi va ajunge podine la podulŭ cât ţine şanţulŭ, pentru ·că la acelea, când se face gropĭ şi găurĭ, se întêmplă primejdie, iar cât este fără şanţŭ, pe unde este stricatŭ podulŭ, ămblă fără de primejdie, cât va fi bine, dar pornindu-se niscaĭ ploĭ, atuncĭ iarăşĭ cu discolie va fi ămbletele şi de nu se va revĕrsa bogata mila Mărieĭ tale, a se face de la Visterie orênduială de podină şi de urşĭ, atât pentru *podulŭ Têrgului de afară, cât şi a luĭ Şerbanŭ-Vodă ce se face din nou,* precum s'aŭ făcutŭ *şi aceste douĕ podurĭ, alŭ Mogoşóeĭ şi alŭ Calicilorŭ,* putere la Epitropie nu maĭ rĕmâne, şi de punemŭ câte o podină nouă să cârpimŭ, caută să o cioplim, să o subţiemŭ, ca să se potrivéscă cu cea veche, fiindŭ subţiétă şi cioplită de umbletulŭ caretelorŭ, i a carelorŭ şi a norodului, şi aşia se slăbeşce şi cea nouă şi numaĭ decât se rumpe; punemŭ şi de cea veche, iară fiindŭ rĕscóptă si putredă, în puţină vreme se rumpe şi aceea. Şi aşĭa în tótă vremea caută să avemŭ cherestea multă, şi podariĭ să nu maĭ lipséscă de la lucru; de care nu lipsimŭ a însciinţa Inălţimeĭ tale de próstă starea acestorŭ douĕ podurĭ, şi cum Duhulŭ Sfîntŭ va lumina pe Inălţimea ta. — 1794, Aprilŭ 22.

Isaac Ralet.

Cod. XXVII, pag. 7 scara VI-a

Pitacŭ la boeriĭ Epitropieĭ ca să drégă podulŭ luĭ Şerbanŭ-Vodă.

Cinstiţĭ şi credincioşĭ boeriĭ Domnieĭ mele, Dumnévóstră nazîrilorŭ aĭ Epitropieĭ de obşte, primindŭ acéstă a nóstră Domnéscă poruncă, îndată să orênduiţi pe Polcovniculŭ de podŭ cu podarĭ, să facă căutare podului Şerbanŭ Vodă, ca în tótă diastima poduluĭ, orĭ-ce stricăciune va avea, să se meremetiséscă şi să se curăţéscă de norotŭ, şi fiind-că până mâne séră trebue să fie gata, poruncimŭ Domnia mea şi D-tale cinstitŭ şi credinciosŭ boerulŭ Domnieĭ mele, biv. vel Vistierŭ, Epistatule alŭ Agieĭ, să epistasescĭ la acésta, dândŭ şi cuviinciosulŭ ajutorŭ, ca negreşitŭ să se isprăvéscă până mâne séră.—1793, Aprilŭ 13.

Cod. XXIII. fila 42.

www.dacoromanica.ro

şi să astupe găurile, făcèndŭ meremetulŭ negreşit unde este rĕŭ stricatŭ, pentru că de nu va urma de a sĕvârşi dresulŭ acesta în puţină vreme, *să scie, că acolo în loculŭ acela pe podu, ilŭ vomŭ pune Domnia mea de se va pedepsi cu bătaie.*—1794, Octombre 4.

Cod. XXIII, fila 281.

Nicĭ în 1795 nu se putură face din noŭ cele douĕ însemnate artere ale Bucurescilorŭ: Podulŭ Tèrguluĭ-de-afară şi Şerbanŭ-Vodă. La 9 Februarŭ 1796 Al. Moruzi scrie la Nazirii Epitropieĭ şi intrébă: «Câte podine trebue pentru podulŭ Têrguluĭ-de-afară şi pentru podulŭ Şerbanŭ-Vodă, carĭ sunt stricate? Care din aceste douĕ poduri se cuvine a se drege maĭ ântêiŭ? Câte podine trebuescŭ la Mihaĭ-Vodă, pe drumulŭ curţeĭ de acolo, că şi acela a ajunsŭ in próstă stare?»

Cod. XXIX, fila 150

Dămŭ in volumulŭ VI (de anexe) unŭ numĕrŭ de acte, din care se póte vedea *cisluirĭ* diverse, făcute între conlocuitoriĭ aceleaşĭ strade, pentru podirea eĭ, ba şi procese de neplata sumeĭ cisluite şi implinirĭ prin mumbaşirĭ.

Este de observatŭ, că unulŭ din motivele invocate de Al. Moruzi, ca să împingă Epitropia la facerea, orĭ repararea de pavele, era că «*póte să se întêmple venire de mosafirĭ*» şi arŭ fi ruşine să afle stradele marĭ ale oraşuluĭ in próstă stare. Pentru a se activa repararea poduluĭ stradeĭ spre Mihaiŭ-Vodă, se ḑicea, că este «*trebuinciosŭ în tot césulŭ pentru mergerea şi întórcerea boerilorŭ şi altora, ce urdină la Domnésca Curte.*»

In 1795 şi 1796 maĭ puţină activitate s'a pusŭ pentru reparărĭ, orĭ facerĭ de strade nouĕ. Să atribuimŭ acésta împrejurăreĭ, că ciuma a fostŭ maĭ violentă intre tómna anuluĭ 1794 şi până în aceea a anuluĭ

Pitacŭ la Nazîriĭ Epitropieĭ, din 29 Augustŭ 1794, să repare podurile marĭ, până nu se strică maĭ tare, în deosebĭ Beiliculŭ, «ca unulŭ ce este trebuinciosŭ atât obştieĭ, cât şi *musafirilorŭ ce vinŭ şi se ducŭ*». Vodă ordonă să se rêuduiască îndată Polcovniculŭ de poduri, să facă căutare acestuĭ podŭ Aşişderea şi la căpătêiulŭ poduluĭ Mogoşóeĭ, să aibă a face óre-care meremetŭ...

Cod. XXIII, fila 274.

Pitacŭ din 4 Octombre 1794 către vel Spătarŭ, să rênduiască zapciĭ într'adinsŭ pentru dresulŭ podurilorŭ de prin mahalale, carĭ sunt stricate, ca să facă mumbaşiretŭ asupra tuturorŭ mahalagiilorŭ, ca fiteş-care cu toţiĭ să se apuce cu silinţă să le drégă şi să le întemeeze verĭ-unde se află lipsă şi stricăciune; iar carele nu va urma de sineşĭ, să-ĭ silescĭ D-ta cu zapciĭ, şi fără de voĭa lorŭ, să facă meremetulŭ celŭ cuviinciosŭ.

Cod. XXIII, fila 280 verso.

www.dacoromanica.ro

1796. Totuşĭ în Februarŭ 1796 se iaŭ mĕsurĭ pentru repararea stradelorŭ Mihaiŭ-Vodă (fiind-că de la Aprilŭ are a se muta Domnia iar la Curtea nouă) şi Şerbanŭ-Vodă.[1]

De apa Dâmboviţeĭ şi de podurile pe ea s'aŭ îngrijitŭ Al. Moruzi. Şanţulŭ pentru regularea venireĭ apeĭ pe matca Dâmboviţeĭ prin oraşŭ, numaĭ în cătimea necesară, evitându-se înnecăciunile, este de aprôpe îngrijitŭ, cum se póte vedé din actulŭ, ce aducemŭ aci în notă.[2]

Desgheţul Dâmboviţeĭ era ocasiune de inundărĭ a mahalalelorŭ josnice şi de sfărîmare a podurilorŭ, de aceea era obiceiŭ, ca ḑi şi nópte să se păzéscă podurile de isbirea sloilorŭ, prin podarĭ înarmaţĭ

1. Pitacŭ din 25 Febr. 1796 către Nazîriĭ Epitropieĭ. Moruzi a cercetatŭ raportulŭ lorŭ despre starea podurilorŭ marĭ şi a hotărîtŭ, să se facă de o camdată numaĭ douĕ maĭ trebuincióse: podulŭ de la Mihaiŭ-Vodă, «*ca unulŭ ce la ḑi ântêiŭ de Aprilie este a se muta Domnia la Curtea de acolo*» şi dupĕ acésta podulŭ Şerbanŭ-Vodă, «care este celŭ maĭ rĕŭ stricatŭ, făr'de putinţă de a trece pe dênsulŭ vită séŭ carŭ.» Pentru materialulŭ de lucru necesarŭ, Domnitorulŭ spune, să se facă poruncă la Ispravnicĭ, să oblige pe podinariĭ Epitropieĭ a'lŭ aduce, grăbindŭ maĭ alesŭ cu podulŭ de la Mihaiŭ-Vodă.

Cod. XXIX Fila 155.

2. *Pitacŭ Domnescŭ din 16 Iunie 1794.*

Fiind-că luămŭ Domnia mea înscinţare, pentru şanţulŭ de la judeţulŭ Dâmboviţa, care este făcutŭ într'adins numaĭ pentru vremĭ de pliniri, când se întêmplĕ venirea apeĭ Dâmboviţeĭ mare, să se abată prisosulŭ apeĭ pe şanţŭ, de a fi oraşulŭ Bucurescilorŭ feritŭ de înnecăciune, iar în altă vreme, maĭ vêrtos acum când este secetă, are a fi şanţulŭ bine închisŭ şi astupatŭ, de a curge tótă apa Dâmboviţeĭ pe drumulŭ eĭ; cumcă acolo, pe numitulŭ şanţŭ, fiindŭ douĕ morĭ, iar epistatulŭ şanţuluĭ, pentru ca să lucreze acele morĭ, aŭ lăsatŭ deschisă curgerea apeĭ pe ele şi aŭ secatŭ Dâmvoviţa, cum se vede, pricinuindŭ lipsă de apă la morile Bucurescilorŭ, de nu potŭ lucra, şi aducêndŭ stenahorie de obşte, lucru care aduce la multă vinovăţie pe numitulŭ Epistatŭ, carele, împotrivă, altele aŭ înscinţatŭ către D-luĭ vel Spătarŭ; dămŭ volnicie boeruluĭ Domnieĭ mele Vătavuluĭ de Curte, ca împreună cu unulŭ din aĭ doilea Epitropĭ, cu unŭ zapciŭ Spătărescŭ, d'impreună cu unulŭ din Ispravnicĭĭ judeţuluĭ, cărora li s'aŭ scrisŭ porunca Domnieĭ mele deosebită, să mérgă drept acolo la gura şanţuluĭ, la stavilă, ca să vadă înşişĭ în faţa loculuĭ pricina, şi fiindŭ aşĭa, numaĭ decât să închidă şi să astupe şanţulŭ, cu mijlocŭ de a nu'şĭ găsi apa locŭ să se împarţă şi să se risipéscă pe şanţŭ séŭ pe alăturea undevaşĭ, stândŭ napristan pênă se va sĕvârşi acestea, unde să ducă şi pe Epistatulŭ şanţuluĭ cu orênduiţiĭ şanţarĭ acolo de faţă şi sĕvêrşind-o acésta, să aducă Domnieĭ mele pliroforie în adevĕr şi anafora de la Isprav. judeţuluĭ.—1794, Iunie 16.

Cod. XXIII, fila 255.

www.dacoromanica.ro

cu căngĭ şi avéŭ obligaţiunea să-ĭ sfărîme şi să-ĭ facă a trece, fără a se aglomera pe sub podurĭ. [1]

Pentru lucrarea podurilorŭ se rechiziţionaŭ adesea — pe lângă podarĭ — şi morarĭ de pe la morile mŏnastirescĭ, ca maĭ pricepuţi la lucrările pe apă. [2]

---

1. Pitacŭ către Nazîriĭ Epitropieĭ din 1 Februarie 1795. Fiind-că de acum este a se desgheţa Dâmboviţa, Nazîriĭ să poruncéscă polcovniculuĭ de podarĭ, în interesulŭ apărăreĭ podurilorŭ de pe Dâmboviţă, la rumperea gheţeĭ, că de îndată ce va începe ghiaţa a se rumpe, dimpreună cu toţĭ ómeniĭ luĭ şi cu ajutorŭ de la Spătărie şi de la Agie, cu căngĭ şi cu topóre, la tóte podurile marĭ din Bucurescĭ, să păzéscă ḑi şi nópte, ca să întêmpine sloiĭ de ghiaţă şi pe ceĭ marĭ să'ĭ sfărîme, să'ĭ micşoreze, să-ĭ trécă printre parĭĭ podurilorŭ. Şi mahalagiiĭ împrejuraşĭ să se întrebuinţeze la astă muncă, când va fi vre-unŭ zorŭ. Maĭ vêrtosŭ podulŭ ce duce către M-rea Mihaĭ-Vodă să fie priveghiatŭ, şi de nu se va puté de o camdată întreţine în stare bună, pênă ce va veni cherestéua cea nouă pentru dênsulŭ, să se opréscă trecerea peste podŭ prin funiĭ.

S'aŭ scrisŭ asemenea la Spătărie şi la Agie.

Cod. XXIX, fila 13 verso şi 14.

2. *Prea Inălţate Dómne,*

Insciinţămŭ Mărieĭ tale, că la facerea poduluĭ de peste apa Dâmboviţeĭ, ot. casele de beilicŭ, ce se numesce Şerbanŭ-Vodă, între lucrătoriĭ podarĭ este trebuinţă şi de şóse morarĭ pentru bătutulŭ parilorŭ şi aşeḑatulŭ scaunilorŭ şi alŭ urşilorŭ; să fie luminată porunca Mărieĭ tale, ca dintre morariĭ ce sunt pe la morile monăstirescĭ şi boerescĭ, să se iée aceĭ 6 morarĭ, ce se înseminară numele lorŭ maĭ jos, să se afle în lucru pênă se va isprăvi podulŭ, precum s'a urmatŭ şi altă dată la facerea poduluĭ de peste apa Dâmboviţeĭ, şi Epitropia le va plăti . . . . . pe fie-care ḑi; de acósta însciinţămŭ Mărieĭ tale.—1793, Ianuarie 17. *Scarlatŭ Vornicŭ*

Numele morarilorŭ

Năstase, Radu Bondocŭ, Mihaiŭ, Pătrasco, Pătraşco de la foişorŭ, Dinu ot. Vitanŭ. Cod. XXIV, fila 462.

Io Alecsandru Const. Moruzi Vvd. Boj. Milos.

Poruncimŭ Domnia mea Dumitale vel Spătarŭ, să orênduescĭ zapciŭ Spătărescŭ, ca de împreună cu căpitanulŭ de podurĭ, rădicândŭ pe maĭ jos numiţiĭ morarĭ, să-ĭ aducă la podulŭ de peste apa Dâmboviţeĭ, din susul Mŏnastireĭ Sfântuluĭ Iónŭ.—1795 Februarie 28.

Prea Inălţate Dómne,

Insciinţămŭ Mărieĭ tale, pentru că tot-déuna *când se facŭ poduri peste apa Dâmboviţeĭ, este obiceiŭ de se àduce câte patru morarĭ, de cumpănescu*

www.dacoromanica.ro

Incă din Augustŭ 1793, Domnitorulŭ ordonă repararea unora din podurĭ:

Pitacŭ la Vornicŭlŭ Grecénu pentru podurile după apa Dâmboviţeĭ, a le meremetisi.

D-ta biv. vel Vornicŭ, Scarlate Grecene, fiind-că podurile de pe apa Dâmboviţeĭ, cum este acestŭ de la Gorganĭ i celŭ de la morile de lângă Cotrocenĭ i podulŭ de aicĭ de lângă pórta Curţeĭ nouă, aŭ óreşĭ-care stricăciune şi lipsă de câte 2 séŭ 3 podinĭ, si fiind-că aceste podurĭ, ca nisce trebuincióse ce sunt şi primejdióse, trebue a li se face meremetŭ în grabă. Poruncimŭ Domnia mea ca numaĭ decât acum să rênduescĭ pe Polcovnicŭ cu podarĭ şi podine să drégă, să le întăréscă, împlinindŭ lipsa făr'de nicĭ o zăbavă. —1796, Augustŭ 14.

Cod. XXIII, fila 119.

Podulŭ de la Gorganĭ (astă-ḑĭ nu maĭ există, după strămutarea cursuluĭ apeĭ) eraŭ obligate să'lŭ îngrijéscă monastirile Radu-Vodă, Mihaiŭ-Vodă şi mahalagiiĭ. Podulŭ de la Cotrocenĭ îlŭ întreţinea Egumenulŭ mŏnastireĭ cu acelŭ nume.[1]

---

lumina apeĭ, i aşédă pariĭ, şi alte povĕţuirĭ daŭ podarilorŭ la urzitŭ şi clăditŭ cherestelĭ în apă, ci fiind-că morariĭ nicĭ-odată nu vorŭ să vie de voia lorŭ, şi maĭ vârtosŭ că Epitropia le plătesce ostenéla lorŭ de ḑi parale 50, să fie luminată porunca Inălţimeĭ tale către D-luĭ vel Spătarŭ, ca să orênduiască unŭ zapciŭ şi dimpreună cu unŭ căpitanŭ de podŭ, care să mórgă să'ĭ aróte pe meşteriĭ morarĭ, ce se însemnară maĭ josŭ, şi sĕ'ĭ iée sĕ'ĭ aducă în lucrulŭ poduluĭ, ce urméză peste apa Dâmboviţeĭ ot sfeti Iónŭ de vale, fiind-că după trebuinţa ce este şi după luminată porunca Inălţimeĭ tale ce ni s'aŭ datŭ, ca să se sĕvêrşéscă maĭ cu grabă, nu lipsimŭ a însciinţa Mărieĭ tale de trăbuinţa ce este pentru aceştĭ meşterĭ, şi cum va fi luminată poruncă. —1795, Feb. 26.

Isaac Ralet.

1. Tănase Morarulŭ ot móra Raduluĭ Vodă.
1. Radu Bondocŭ ot mahalaua Popi-Raduluĭ.
1. Mihaiŭ ot Palinŭ.
1. Udrea ot Pălinŭ la móra Cotrocénuluĭ.

Cod. XXIII, pag. 30 III-a.

1. *Anaforaua pentru podulŭ de peste Dâmboviţa în dreptulŭ mŏnastireĭ Cotrocenĭ, cu care aŭ încărcatŭ pe mŏnăstire să'lŭ facă.*

Io Alecsandru Costantinŭ Moruzi Voiv. i gpd.

După anaforaua Epitropieĭ şi după făgăduiala ce dă Egumenulŭ că-lŭ va face şi acum din noŭ şi în tótă vremea va purta grijă a fi întemeiatŭ, facemŭ Domnia mea musaadea la rugăciunea ce ni se dă, şi volnicimŭ pe egumenulŭ, ca de la carulŭ cu sare, cu lemne, cu cărămidă să iée câte o para, iar de

www.dacoromanica.ro

Acéstă obligaţiune vine monastirilorŭ din împrejurarea, că avéŭ morĭ pe Dâmboviţa. Mahalagiiĭ din Gorganĭ eraŭ datorĭ să contribuéscă

carulŭ cu nisipŭ douĭ banĭ, iar de la altele şi de la carele secĭ să n'aibă a lua nimicŭ, însă până în 20 de ḑile sorocŭ, poruncimŭ Egumenuluĭ ca să fie podulŭ gata, pentru care să se facă mŏnăstireĭ şi cartea Domnieĭ mele pentru acésta. — 1794, Aprilŭ 15. *Vel Logf.*

Prea Inălţate Dómne,

Insciinţămŭ Mărieĭ tale pentru podulŭ ce este peste apa Dâmboviţeĭ, în dreptulŭ sfinteĭ mŏnastirĭ Cotrocenĭ, din sus de podulŭ de pământŭ, care aŭ ajunsŭ la fórte próstă stare, încât o să se dărîme cu totulŭ, şi póte să se întêmple şi primejdie cuivaşĭ, apoĭ în urmă să pătiméscă şi obştea la umbletele lorŭ, căcĭ într'acelŭ coprinsŭ de locŭ urdină carĕ cu sare, i cu lemne de focŭ, i cu nisipŭ şi cărămidă i proci, şi deosebitŭ că toţĭ aceştia vorŭ să se discolisésca la trecerea şi alişverişulŭ lorŭ, dar chiar şi atâtea mahalale ce sunt în partea loculuĭ vorŭ să pătiméscă pentrn lemne de focŭ şi alte trebuinţe ale lorŭ, căcĭ lipsindŭ podulŭ trebueşce fie-care să ocoléscă locŭ multŭ şi să le iée preţŭ îndoitŭ la orĭ-ce marfă şi cu greutate la fieş-care mahalagiŭ a'şĭ întîmpina trebuinţa la vreme; pentru care pricină aŭ fost făcutŭ insciinţare Mărieĭ tale şi rĕposatulŭ Vornicŭ Grecónu, ca să se îndatoréscă mŏnastirea Cotrocenilorŭ a'lŭ face acestŭ podŭ, şi pentru cheltuiala ce va pune, să aibă a lua mŏnăstirea doĭ banĭ de carŭ, dar fiind-că Egumenulŭ nu i-aŭ datŭ îndemână, fiindŭ puţin câte doĭ banĭ de carŭ, şi maĭ vêrtosŭ fiindu'ĭ şi frică de urgia Mărieĭ tale, nicĭ nu era cu putinţă a se păzi porunca, adică, a trece unŭ carŭ şi a'ĭ lua numai doĭ banĭ, şi unŭ banŭ de unde să'lŭ întórcă înapoĭ, şi trebue să aibá sumă de bănişorĭ, ca să schimbe paraua fieş-căruia, şi aşa nefiindŭ cu putinţă aŭ rĕmasŭ tréba neenerghisită, pênă acum putêndŭ de aŭ luptatŭ şi lemnele poduluĭ, iară acum ajungêndŭ de tot la dĕrepănare şi putreḑeciune, nu are putere să maĭ ţie; pentru care amŭ adusŭ pe cuviosulŭ Egumenŭ Cotrocénu la Epitropie, şi l'amŭ făcutŭ de aŭ primitŭ să'lŭ facă acelŭ podŭ de isnóvă orênduindŭ tot-déuna meşterĭ paznicĭ pentru dresulŭ luĭ, ca să nu se zăticnéscă nimenea la trecerea sa, şi fiind-că are şi monăstirea cheltuială, maĭ vêrtosŭ la acéstă vreme fiindŭ scumpe tóte, adică atât cherestéua şi plata meşterilorŭ, cât şi simbria orênduiţilorŭ de paza aceluĭ podŭ, i-amŭ făgăduitŭ că vomŭ ruga bunătatea Mărieĭ tale, de va revărsa milostivirea atât asupra obştieĭ, cât şi asupra mŏnăstireĭ a nu suferi pagubă, ci să aibă voĭe a lua câte o para de tot caru ce va trece încărcatŭ, însă de sare, de lemne, de cărămidă şi nisipŭ (iar nu de la altele) şi deşérte nu are a lua nimic, şi aşĭa încredinţându-se aŭ şi plecatŭ să'şi facă orânduiala gătireĭ; pentru care de a'lŭ trage inima maĭ mult şi fără de îndoială a se sili, ne rugămŭ Mărieĭ tale, ca să bine-voiască Năstavulŭ Inăltimeĭ tale a porunci să se facă luminată Domnésca Mărieĭ tale carte de volnicie la mâna cuviosuluĭ Egumenŭ, ca să pótă strînge şi a lua acestŭ venitŭ: de carŭ câte o para şi să se îndatoreze în carte a fi cu purtarea de grijă a poduluĭ în tótă vremea, zdravănŭ, bunŭ şi fără de cusurŭ, ca să nu pătiméscă obştea la trebuinţele ce aŭ, şi ceĭ ce se chivernisescŭ la alişverişulŭ lorŭ; de acésta insciinţămŭ şi rĕmâne cum duhulŭ sfîntŭ va lumina bunătatea Mărieĭ tale. — 1794, Aprilŭ 15. *Isaac Ralet*

www.dacoromanica.ro

la podulŭ din Gorganĭ, pentru că Alex. Ipsilantŭ aŭ donatŭ locului

Anaforaoa Epitropieĭ pentru orênduiala şi meremetulŭ poduluĭ de peste Dâmboviţa ot. Gorganĭ.

Io Alecsandru Cost. Moruzi Vvd. i gpdr. Zem. Vlah.

Tacsidulŭ acestorŭ tal. 67 poruncimŭ Dumitale, cinstitŭ şi credinciosŭ boerulŭ Domnieĭ mele, vel Spătarŭ, ca să le facĭ acum de la Egumenia numitelorŭ mŏnăstirĭ, i de la mahalagiĭ şi să daĭ la Epitropie, iar pentru pliroforia ce ne daĭ Dumnéta, biv. vel Vist. Ralet, cumcă cu acestŭ meremetŭ se póte face acum de acéstă dată întemeierea poduluĭ cea trebuinciósă, pênă la tómnă, 'ţĭ poruncimŭ iarăşĭ, ca prin vedere şi chibzuire bună, să fiĭ bine sigurifsitŭ la acéstă pliroforie ce ne daĭ, că va ţinea şi nu se va întêmpla, feréscă Dumneḑeŭ, vre-o primejdie, făcêndu-se acestŭ meremetŭ, şi de altă parte iarăşĭ Dumnéta vel Spătarŭ să îndatorescĭ pe Egumeniĭ numitelor monăstirĭ şi pe mahalagiĭ ca să facă gătirea cheresteleĭ din noŭ, să o şi care în faţa loculuĭ, până de tómnă a fi gata, pentru că nefiindŭ următorĭ, vorŭ fi şi mahalagiiĭ supuşĭ la plata de chirie pentru casele şi namestiile ce aŭ pe loculŭ acestorŭ mahalale, cum şi Egumenilorŭ li se va face venitulŭ morilorŭ zaptŭ, pênă se va împlni analoghia cheltueleĭ la facerea poduluĭ acestuia. — 1794, Aprilŭ 15.

Vel Logf.

Prea Inălţate Domne

Insciinţămŭ Mărieĭ tale, pentru podulŭ de peste apa Dâmboviţeĭ, ot. morile de la Gorganĭ, care fiind-că aŭ începutŭ a se derĕpăna, încât póte să se întêmple şi primejdie, mĭ-aĭ poruncitŭ Măria ta ca să facŭ unŭ *chefşu* de o camdată, acum, ca să se vadă ce stricăciune are şi cu câtă cherestea póte a se meremetisi? de care amŭ orênduitŭ pe polcovniculŭ de podurĭ de ne-aŭ adusu rĕspunsŭ, că trebueşte 40 podinĭ, 2 urşĭ şi 3 parĭ la podişorulŭ celŭ micŭ de la căpĕtêiŭ, care socotindu-se cheltuiala ce trebuesce la acestŭ meremetŭ, cu plata cheresteleĭ şi a meşterilorŭ lucrătorĭ, facŭ tal. 67, dupĕ cum şi maĭ în jos se însemnară; ci fiind-că acéstă datorie a facereĭ poduluĭ de acolea este a mŏnăstireĭ Raduluĭ-Vodă, i Mihaiŭ-Vodă şi a mahalagiilorŭ ot. Gorganĭ, iar nu a Epitropieĭ, să fie luminată porunca Inălţimeĭ tale către Dumnéluĭ vel Spătarŭ, ca să împlinóscă aceştĭ banĭ de la amândoĭ Egumeniĭ numitelorŭ mŏnăstirĭ şi de la mahalagiĭ şi să dée la Epitropie, ca să putemŭ face acestŭ meremetŭ, acum de o camdată, şi măcar că cu tótă lipsa ce are Epitropia de cherestea şi de altele, dară amŭ orênduitŭ de astă-ḑĭ să încépă şi lucrulŭ şi iarăşĭ arĕtŭ Inălţimeĭ tale, că acestŭ meremetŭ póte să ţie pênă la tómnă, iar nu maĭ mult, şi deosebit să îndatoreze, a'şĭ face Egumenulŭ şi mahalagiiĭ gătirea cheresteleĭ din noŭ câtă este trebuinciósă, ca cu încetul, pênă la tómnă, să o şi care rênduri aicĭ la podŭ, fiind-că altŭ mijlocŭ nu maĭ rĕmâne de acum înainte, când se va maĭ strica, căcĭ aŭ putreḑitŭ lemnele şi de ce merge se slăbescŭ şi nu maĭ este de cârpitŭ şi cum va fi luminată porunca Mărieĭ tale.— 1794, Aprilŭ 15.

Isac Ralet

talerĭ	
40	pentru 40 podinĭ
6	pentru 2 urşĭ
6	pentru 3 parĭ
15	plata meşterilorŭ lucrătorĭ
67	

Cod. XXVII, pag. 18. V-a.

www.dacoromanica.ro

domnescŭ din acea mahala la mahalagiiĭ de acolo, cu asemenea condiţiune.[1] Podulŭ de lângă beilicŭ, fiindŭ într'o stradă din cele 4 mari Domnescĭ, se întreţine de Epitropie.[2]

1. *Pitacŭ la D-luĭ vel Spătarŭ pentru podulŭ de peste Dâmboviţa de la Gorganĭ, ce sunt datóre douĕ m-tirĭ, Radu-Vodă i Mihaiŭ-Vodă, şi cu mahalagiĭ a'lŭ drege; i podulŭ din dreptŭ Cotrocenii să'lŭ drégă Egumenulu acesteĭ Mŏnăstirĭ.*

Cinstitŭ şi credinciosŭ boĭerulŭ Domnieĭ mele vel Spătarŭ, ne-amŭ pliroforisitŭ Domnia mea pentru podulŭ de peste apa Dâmboviţeĭ, de la Gorganŭ, cum şi pentru podulŭ din mahalaua Gorganuluĭ, cumcă aceste podurĭ sunt datóre a le face şi a le drege tot-déuna Egumenulŭ monăstireĭ Radu-Vodă şi Egumenulŭ monăstireĭ Mihaiŭ-Vodă, ci amêndouĕ aceste m-tirĭ aŭ moşiile de acolea, din folosulŭ şi venitulŭ ce aŭ de la aceste acaeturĭ, dimpreună însă cu toţĭ mahalagiĭ ce aŭ case şi namestiĭ în mahalaua Gorganuluĭ, care mahala fiindŭ fost locŭ Domnescŭ, supuşĭ a plăti chirie la o bisericuţă a monăstireĭ Cotrocenilorŭ, care bisericuţă prăpădindu-se din vechime, la vremea Domnieĭ Sale Alexandru Vodă Ipsilant s'aŭ hotărîtŭ tot loculŭ acela mahalagiilorŭ, ca să fie datorĭ a griji de aceste podurĭ şi aşĭa să fie sloboţĭ de chiria pămêntuluĭ. Decĭ, măcar că făcură D-lorŭ boeriĭ Nazîrĭ aĭ Epitropieĭ, din porunca Domnieĭ mele pentru grabă acum meremetulŭ ce fu trebuinciosŭ poduluĭ de peste apa Dâmboviţeĭ, dar fiind-că datoria este a numitelorŭ mŏnăstirĭ şi a mahalagiilorŭ; iată poruncimŭ D-tale, ca să le daĭ în scire tuturora, atât egumenilorŭ cât şi mahalagiilorŭ spre a urmia datoricĭ larŭ, şi atât podulii de peste apă pururea, în tótă vremea, să'lŭ meremetiséscă, ca să fie tot-déuna temeĭnicu şi făr'de primejdie, cât şi podulŭ mahalaleĭ să-lŭ facă, făcêndu-le D-ta mumbaşiretulŭ celŭ cuviinciosŭ, făr'de a aştepta poruncă Domnéscă, ca nisce datorĭ ce sunt, cu cheltuiala lorŭ să grijóscă de aceste podurĭ; cum şi podulŭ de peste apa Dâmboviţeĭ de la morile ot Cotrocenĭ, asemenea Egumenulŭ Cotrocénu, care are morile acolo, să'lŭ drégă, ca să fie tot-déuna bunŭ, precum şi alte-orĭ ne adeverimŭ că aŭ fost datorŭ de l'aŭ făcut.—1793, Augustŭ 15.

Cod. XXIII, fila 120.

2. *Anaforaoa Vorniculuĭ Grecénu pentru a se da vinovaţĭ tot déuna la facerea podului de peste gârlă ot. podulŭ Şerbanŭ-Vodă.*

Poruncimŭ Domnia mea D-tale Epistatule alŭ Agieĭ să aibĭ a da vinovaţi de aĭ puşcărieĭ ajutorŭ la lucru numituluĭ podŭ, însă cu bună pază asupră-le. 1794, Ianuarŭ 12.

Prea Inălţate Dómne

Cu prea plecată anafora însciinţezŭ Mărieĭ tale, că de Lunĭ, sĕptĕmâna viitóre, este să ne apucămŭ de *podulu de peste apa Dâmboviţeĭ* ot. casele de beilicŭ, ce se numesce podulŭ luĭ Şerbanŭ-Vodă, fiind-că aŭ ajunsŭ la o stare próstă, încât 'luĭ este témă, să nu se întâmple primejdie cuĭ-vaşĭ, maĭ vârtosŭ *la olacile împĕrătescĭ*, ci mĕ rogŭ Mărieĭ tale, să fie luminată poruncă către D-luĭ Nazîrulŭ Armăşieĭ, ca pe tóte ţilele să ne dée vinovaţĭ de la puşcărie

www.dacoromanica.ro

Podurile pe drumurile marĭ din ţéră eraŭ făcute şi întreţinute în comptulŭ «brudineĭ» arendată, fie de Statŭ, fie de către proprietarii moşiei, unde vené podulŭ. Acésta dădea locŭ la multe abuzurĭ, adese reprimate. [1]

---

ajutorŭ la lucru poduluĭ, cărora li se va da şi *emeclicŭ* de la Epitropie po parale patru; de acésta însciinţămŭ Mărieĭ tale şi cum va fi luminată porunca Mărieĭ tale. — 1794, Ianuarŭ 13.

Cod XXV, fila 229.

1. *Pitacŭ la Vel Spătarŭ, din 24 Martŭ 1795.*

Vodă s'a însciinţatŭ că orêndariĭ ce ţinŭ venitulŭ podurilorŭ din tótă ţéra nemulţămindu-se cu adetulŭ celŭ obicĭnuitŭ, facŭ cererĭ şi supĕrărĭ a lua maĭ mult, jăfuindŭ trecĕtoriĭ de obşte (adetulŭ este în condica Divanuluĭ de vita mare 1 para şi de câte vite va fi la carulŭ cu povară atâte parale să se iée. Aşişderea de omŭ 1 para). Voḑă ordonă să se dée straşnice poruncĭ căpitanilorŭ, ca să grijéscă de acéstă trébă şi să nu tolere pe arendaşĭ şi pe podarĭ verĭ aĭ cuĭ vorŭ fi, a cere maĭ mult.

Cod. XXIX, fila 31 verso.

In 25 Martŭ 1795 Vodă trimite circulare şi către Ispravnicĭ în sensulŭ actuluĭ de maĭ susŭ. Aci adaogă, că ce vorŭ lua podariĭ maĭ mult vorŭ restitui îndoitŭ şi întreitŭ şi vorŭ avó şi pedépsă grea, chiar acolo la faţa locului, la pod. Ispravnicii să dée copie adevĕrată dupe acéstă circulare, la mâna arendaşilorŭ şi podarilorŭ, şi să se facă sciută şi trecetorilorŭ.

Cod. XXIX, fila 32.

Anaforaua Epitropieĭ pentru podulŭ Călugărenĭ, i dela Falaştocŭ care se vênduse unuĭ Anastasie şi acum să se dée luĭ Pancŭlŭ.

Io Alecsandru Cost. Moruzi Vvd. i gpdr. Zem. Vlascoe.

Dumnévóstră Nazîrilorŭ Epitropĭ, amŭ vĕḑutŭ Domnia mea anaforaoa ce ne faceţĭ, şi fiind-că acelŭ Anastasie muşteriŭ dintâiŭ n'aŭ urmatŭ aşeḑămîntuluĭ sĕŭ, prin care s'aŭ legatŭ la Epitropie, poruncimŭ dară, ca să-ĭ iée Epitropia socotélă de venitulŭ ce va fi strînsŭ, fără de a nu se păgubi cutia cu nimicŭ, iar cumpĕrătoruluĭ Pancu să i se dée venitulŭ numai pe unŭ anŭ, cu preţulŭ ce ne arĕtaţĭ că aŭ datŭ, de tal. 500, fără de a se îndatori venitulŭ podurilorŭ maĭ mult, în vreme ce Domnia mea avemŭ însciinţare, cumcă acele podurĭ potŭ a da venitŭ până la patru şi cincĭ pungĭ de banĭ.—1794, Dec. 19.

Vel Logof.

Prea Inălţate Dómne,

Insciinţămŭ Mărieĭ tale pentru podulŭ ot. Călugărenĭ şi Zaloştócă, care cu luminată porunca Mărieĭ tale s'aŭ datŭ la Epitropie a le avea, atât purtarea de grijă pentru facerea şi meremetulŭ lorŭ, cum şi pentru de a le strînge veniturile,

www.dacoromanica.ro

Dupĕ ce ne-amŭ ocupatŭ de modalitatea cu care, sub Al. Moruzi, se pavaŭ şi se întreţinéŭ stradele şi podurile Dâmboviţeĭ, este locul sĕ amintimŭ, că nu maĭ puţinŭ s'a preocupatŭ Domnitorulŭ şi de întreţinerea celorŭ 3 căĭ principale de comunicaţiune, una legândŭ ţéra cu Ardélulŭ pe la Câineni, alta în Direcţiunea Focşanilorŭ şi a 3-a spre Giurgiu, pe unde adică aŭ a veni aşĭa ḑişiĭ *mosafirĭ*.

In tomulŭ nostru VI, aducemŭ unŭ numĕrŭ de documente relative. Podulŭ de la Colentina, de lângă Bucurescĭ, Orăţiile de la vama Branuluĭ şi podurile şi podiscele pe drumulŭ menziluluĭ de la Câineni, aŭ ocasionatŭ destulă corespondenţă între Domnitorŭ, Epitropie şi Ispravnicĭ.

Revenindŭ la stradele din Bucurescĭ, trebue sĕ adăogămŭ, că Epitropia s'a preocupatŭ adesea şi de neîncălcarea lorŭ cu construcţiuni

---

care sunt hotărîte de Inălţimea ta prin deosebită anafora, ce aŭ făcutŭ Epitropia, şi s'aŭ întăritŭ cu luminată pecetea Mărieĭ tale; pentru care la trecuta lună a luĭ Noembre 25 viindŭ unŭ Anastasie căpitanŭ l'aŭ cerutŭ de i l'amŭ vêndutŭ luĭ, într'unŭ anŭ dreptŭ taleri 250, care banĭ să'ĭ dóe în douĕ câşturĭ, adică, acum înainte jumĕtate tal. 125 şi ceĭ-l-alţĭ jumĕtate să-ĭ dóe peste 6 lunĭ, dar banĭ n'aŭ avutŭ sĕ împlinéscă nicĭ câştiulŭ dintêiŭ şi sunt 20 de ḑile de când li s'aŭ datŭ podurile asupră-ĭ şi până acum nicĭ cusurŭ n'aŭ trimisŭ, nicĭ elŭ s'aŭ maĭ aretatŭ; ci fiind-că aŭ venitŭ la Epitropie unŭ muşteriŭ, anume Panculŭ Gheorghiu, care arĕtă, că maĭ sus numitulŭ cumpĕrătorŭ aŭ înşelatŭ Epitropia cu puţinŭ preţŭ şi că elŭ dă tal. 500 pe anŭ, şi de va voi Epitropia sĕ i-lŭ dée şi pe 4 anĭ îlŭ primesce cu acestŭ preţŭ, ca sĕ numere pe fie-care anŭ câte tal. 500 şi deosebitŭ se légă, că orĭ-ce trebuinţă va fi de meremetŭ la amĕndouĕ podurile, elŭ sĕ aibă tótă purtarea de grijă a o face cu a luĭ cheltuială, afară numaĭ, feréscă Dumneḑeŭ, când se va întêmpla sĕ se strice de vre-o răzmiriţă, séŭ sĕ se rumpă de vre-unŭ potopŭ de apă, atuncĭ numaĭ sĕ nu fie îndatoratŭ elŭ a-lŭ face; cum şi când i se va împlini soroculŭ, sĕ aibă a face podurile teslim la Epitropie, drese, bune precum le primesce acum; pentru care ne rugămŭ Mărieĭ tale, sĕ bine-voĭeşcĭ a ne da voĭe printr'acéstă prea plecată anafora a nóstră..... (*vre-o ḑece rênduri nu se potŭ ceti*) Dară odată ce nicĭ vreme multă n'aŭ trecutŭ la mijlocŭ, ca sĕ intre în vre-o cheltuială, nicĭ baniĭ tocmeleĭ, câştiulŭ ântêiŭ, dupĕ aşeḑămêntŭ nu l'aŭ rĕspunsŭ pe deplinŭ, nu se numesce aşeḑămêntŭ sĕvêrşitŭ; apoĭ deosebitŭ, acestŭ venitŭ fiindŭ alŭ cutieĭ milostenieĭ, pentru împărtăşire a tótă sărăcimea, iarăşĭ nu se cade a se păgubi; în vreme când s'aŭ ivitŭ şi muşteriŭ de dă maĭ multŭ, şi îndoitŭ preţŭ, nu este cu dreptŭ a se folosi unŭ omŭ şi sĕ se isteriséscă ceĭ maĭ mulţĭ nevolnicĭ şi scăpătaţĭ de atingerea ajutoruluĭ, ci cum Domnul D-ḑeŭ va lumina Inalta înţelepciunea Mărieĭ tale, sĕ avemŭ luminatŭ rĕspunsŭ de suntemŭ sloboḑĭ a-lŭ da, séŭ nu, acestuĭ alŭ doilea muşteriŭ, care foloseşce Epitropia cu preţŭ îndoitŭ? ci cum va fi luminată poruncă. — 1794, Dech. 15.

Dositeiŭ alŭ Ungro-Vlahieĭ, Dumitru Banŭ, Isaac Ralet.

Cod. XXVIII, pag. 32 II-a

www.dacoromanica.ro

de case şi prăvălii, de către mărginaşi. De multe ori chiar locuitorii din o anumită stradă aŭ purtatŭ procesŭ contra acelora carĭ o incălcaseră. Maĭ cu sémă uliciórele aŭ datŭ nascere la procese de asemenea natură.

Trimiţêndŭ pe lectorulŭ, curiosŭ de a cunósce aceste afaceri maĭ de aprópe, la capit. Edilităţei din tomulŭ VI, aci vomŭ aduce numaĭ pitaculŭ Domnitoruluĭ, din 12 Martŭ 1895 şi acelŭ din 12 Maiŭ 1794, prin carĭ directŭ ordonă despresurarea unorŭ strade ale orasuluĭ. Pitaculŭ de la 12 Martŭ e relativŭ la podulŭ Mogoşóeĭ care s'aŭ reparatŭ, precum vĕdurămŭ, în primăvéra anuluĭ 1793; iar Pitaculŭ din Maiu privesce comunicaţiunea dintre Curtea veche, orĭ arsă şi Cotrocenĭ, cale care interesa pe Domnitorŭ maĭ înainte de tóte.[1]

1. Pitacŭ la vel Spătarŭ, din 12 Maiŭ 1796, să rênduescĭ zapciŭ harnicŭ şi să mergĭ însuşĭ D-ta pe drumulŭ ce urmĕză din Curtea arsă, pe din afară, spre Cotrocenĭ, unde fiind-că din strîmtorarea ce aŭ făcutŭ lărgimeĭ drumuluĭ din vreme în vreme ceĭ ce aŭ case, grădinĭ şi viĭ cu namestiĭ, pe deoparte şi pe de alta, s'aŭ desfundatŭ pămêntulŭ şi făcêndu-se batacurĭ s'aŭ stricatŭ reŭ drumulŭ, de pătimesce norodulŭ, neputêndŭ intra şi a eşi afară din Bucurescĭ. Poruncimŭ D-tale, ca maĭ ântêiŭ pe pah. Hagi Moscu să'lŭ îndatorescĭ, ca orĭ drumulŭ ce este în dreptulŭ vieĭ séle să'lŭ drégă bine şi să astupe batacurile acele cu lucru de temeiŭ, de a putea trece norodulŭ făr'de discolie, séŭ să i se ridice îngrădirea, să şi-o traga în lăuntru, ca să rĕmâĭe locŭ slobodŭ pe pămêntŭ sănetosŭ pentru drumulŭ trecetorilorŭ. Aşişderea şi de aicĭ înainte, de rêndŭ, până afară la câmpŭ, pe câţĭ sunt şi de o parte şi de alta să'ĭ îndatorescĭ asemenea şi pe uniĭ şi pe alţiĭ, ca orĭ sa drégă drumulŭ bine, séŭ să li se taĭe îngrădirile şi să se facă drumŭ bunŭ, de a putea trece norodu. — 1796, Maiŭ 12.

Vel Logof.

Cod. XXIX, Fila 186.

Pitacŭ la veliţii Vornicĭ, ca dimpreună cu D-luĭ vel Spătarŭ i Agă şi cu D-luĭ Vornicŭ Scarlatu Grecénu să facă cercetare pentru ceĭ ce aŭ cuprinsu din locului uliţeloru, cu binalele.

Io Alexandru Costantinŭ Moruzi Vvod. etc.

Cinstiţilorŭ şi credincioşĭ boerilorŭ Domnieĭ mele, D-nóvóstră veliţilorŭ Vornicĭ, fiind-că D-luĭ cinstitŭ şi credinciosŭ boerulŭ Domnieĭ mele Scarlatŭ Grecénu biv. vel Vornicŭ, ce epistăsesce la facerea poduluĭ, arétă Domnieĭ mele, cu anafora, cumcă ceĭ ce sunt cu casele i cu prăvăliile pe amêndouĕ mărginile ale poduluĭ, ce s'aŭ pusŭ în lucrarea facereĭ din noŭ, s'aŭ întinsŭ cu binalele de aŭ călcatŭ şi aŭ luatŭ în coprinsruile lorŭ câte 4 şi câte 5 palme şi aŭ strîmtatŭ lărgimea uliţeĭ Domnescĭ, care este obicinuită din vechime, a avé patru stânjenĭ largulŭ, pe care acéstă mĕsură sunt tăĭete şi aduse podelele, precum şi pe uliţele din lăuntru têrguluĭ asemenea aŭ urmatŭ prăvăliaşiĭ cu tarabele, în cât se apropie a nu putea doue care alăturea să tréca, şi fiind-că lucrarea

www.dacoromanica.ro

Edilitatea oraşelorŭ judeţene încă n'a fost cu totulŭ neîngrijită sub Al. Moruzi. La Craiova, Focşani, ba şi Têrgu-Jiului, se iéŭ óre-cari mĕsurĭ de îmbunătăţire a stradelorŭ. Amŭ vedutŭ în urmă, că oraşulu Craiova dispunea de óre-care venieturĭ pentru podurile sale. Mŏnăstirea Tismana a contribuitŭ une-orĭ pentru acestaşĭ scopŭ, negreşit în mod obligatoriu. [1]

La Têrgu-Jiuluĭ, locuitoriĭ, boerĭ şi neguţitorĭ, prin jalba către Al. Moruzĭ, arĕtă că atât véra cât şi iérna se facŭ noróie pe uliţe, în cât fórte cu greŭ se póte ămbla la têrgŭ. Deci se rógă, să poruncéscă Ispravnicilorŭ, ca dupĕ ce va trece vremea lucruluĭ de câmpŭ, prin mumbaşirŭ să fie obligaţĭ toţĭ locuitoriĭ Têrgu-Jiuluĭ, fără deosebire de clasă, ba şi sătenii de prin prejur, să aducă pétră şi să aştérnă prin uliţele cele glodoróse. Domnitorulŭ, în 3 Septembre 1793, scrie Caimacamuluĭ Costache Caragea să rênduiască unŭ boĭerŭ practicosŭ, să mérgă la Têrgu-Jiuluĭ şi împreună cu Ispravnicii judeţuluĭ şi cu têrgoveţiĭ si cu împrejuraşiĭ să facă chefsi (deviz) de ce cheltuială póte merge? câte carĕ de pétră? şi câţĭ sunt aceia ce urméză a se analoghisi la căratulŭ pietrei, şi ce felŭ de lucru se póte face? Domnitorulŭ va da deslegare, primindŭ raportulŭ.

Cu tóte aceste reparaţiuni de pavele, de podurĭ şi de drumurĭ, Epitropia era silită să aştérnă paĭe pe strade, podurĭ şi chiar pe drumurĭ când avea să fie vre-unŭ alaiŭ, orĭ avea să vie la Bucurescĭ vre-unŭ deosebitŭ *mosafirŭ*, vre-unŭ personagiŭ importantŭ. [2]

---

poduluĭ urméză a merge înainte pe acele locurĭ, cere D-néluĭ îndreptare séŭ povăţuire la acésta. Decĭ ca o tróbă a dregătoriei D-vóstră veliţilorŭ Vornicĭ, orênduimŭ Domnia mea pe D-tră, i pe D-vóstră cinstiţilorŭ şi credincioşilorŭ boerilorŭ Domnieĭ mele, vel Spătare şi Nazîrule alŭ Agieĭ, ca zabiţĭ aĭ politieĭ ca dimpreună cu D-luĭ Vornicŭ Scarlatŭ Grecénu, adunându-ve să mergeţĭ, ca să vedeţĭ unde şi câtă este partea aceea, ce s'aŭ călcatŭ din uliţa Domnéscă? cine anume ceĭ ce aŭ călcatŭ? câtă este paguba aceea ce urméză la ridicarea acelorŭ întinderĭ de binale? şi pe largŭ să faceţĭ Domnieĭ mele aretare în scrisŭ, cu anafora, făr'de zăbavă, spre a da porunca cea cuviinciósă de urmare, ca să nu stea dintr'acésta lucrulŭ poduluĭ. — 1793, Martŭ 12.

Cod. XXIII, fila 14, *Vel Logof.*

1. Carte din 8 Ianuarie 1794 la Căimăcămia Craioveĭ, ca să esecute pe egumenulŭ mŏnăstireĭ Tismana a da cheltuiala podurilorŭ Craioveĭ, tal. 1000.
Cod. XXIII, fila 191 verso.

2. *Anafora pentru drejerea poduluĭ de la Colentina.*

Io Alecsandru Cost. Moruzi Voiv.

Poruncimŭ Domnia mea Dumnévóstră Ispravnicilorŭ aĭ Ilfovuluĭ, să aveţĭ gata *trebuinciósele paie, şi la venirea mareluĭ Elciu să se aşeţe în loculu ce*

www.dacoromanica.ro

O altă preocupaţie, care intra în atribuţiunile Epitropieĭ obştireĭ era grija pentru îndestularea oraşuluĭ cu apă. Suilgi-başa şi cu ómeniĭ scutiţĭ, puşĭ la disposiţiunea luĭ, este unŭ factorŭ importantŭ alŭ acestuĭ serviciu. In 12 Iuniu 1793, Al. Moruzi dă hrisovulŭ prin care recunósce de Suilgi-başa pe căpitanŭ Dumitru.[1] Acesta are a îngriji cele douĕ

trebuescŭ, şi în scurt, atât Dumnévóstră Nazîrilorŭ Epitropieĭ, cât şi D-vóstră Ispravnicilorŭ să grijiţĭ, ca să aibă tótă lesnirea la trecerea acestuĭ podŭ calabalâcurile, fără de a nu se întêmpla vre-unŭ cusurŭ cât de puţinŭ. — 1793, Iulie 6.

Cond. XXIV. Fila 287

1. *Hrisovulŭ luĭ Suilgi-başa Dumitru*

Fiind-că pentru purtarea de grijă i pentru meremetŭ şi curăţia atât a celorŭ douĕ cişmele, ce maĭ nainte sunt făcute, din Domnia fratelui Alexandru Ipsilantŭ Vodă, una din lăuntru Tèrguluĭ la boiangiĭ, şi alta de pe podulŭ Mogoşóeĭ, din mahalaua monăstireĭ Sărindarulŭ, care aŭ isvorulŭ lorŭ din apele ot. Giuleştĭ, cât şi pentru cele-l-alte cişmele din Bucurescĭ, ce în urmă s'aŭ maĭ făcutŭ, carĭ aŭ isvorulŭ lorŭ din apele Creţuleşcĭ; amŭ făcutŭ Domnia mea Suilgi-başa pe Dumitru căpitanŭ, i-amŭ datŭ acestŭ Domnescu nostru Hrisovŭ spre a avea orênduelile şi milele, ce le-aŭ avutŭ pênă acumŭ, precum din Hrisóvele fraţilorŭ Domnĭ de maĭ nainte ne-amŭ adeveritŭ, adică elu şi casa luĭ să fie nedajnicŭ şi nesupĕratŭ de orĭ-ce dăjdiĭ şi orênduelĭ ale Visterieĭ şi ale Cămăreĭ Domnieĭ mele, scutindŭ şi ale luĭ drepte bucate de dijmăritŭ, stupĭ i rîmătorĭ, şi viile luĭ de vinăriciu şi o sulă cinci-ḑecĭ oĭ de oĭeritŭ. Cum şi o prăvălie şi o cârciumă să ţie şi patru lude scutiţĭ de orĭ-ce dăjdiĭ şi orênduelĭ, cu pecetluiturĭ de la Visteria Domnieĭ mele; aşişderea să aibă şi pentru cheltuiala şi ostenéla luĭ, ce face la aceste douĕ numite fŏntânĭ vechĭ, leafă de la Epitropie, din venitulŭ podurilorŭ, şi dintr'alŭ butarituluĭ, câte talerĭ şése-ḑecĭ pe luuă, şi deosebitŭ pentru cheltuiala şi purtarea de grijă a fontânelorŭ nouă, ce în urmă s'aŭ făcutŭ, să aibă pe lună câte talerĭ doue sute din venitulŭ cişmelelorŭ, cum şi şése lude strĕinĭ nedajnicĭ, şi pentru depărtarea loculuĭ de la matca apelorŭ, fiindŭ cunoscută trebuinţa ce este de ajutorŭ, amŭ orênduitŭ Domnia mea cincĭ fŏntânarĭ i unŭ lemnarŭ, doĭ zidarĭ, unŭ ulierŭ i unŭ olangiŭ scutiţĭ; decĭ să fie datorŭ a avea purtarea de grijă pururea şi în tótă vremea pentru meremetulŭ lucruluĭ şi curăţenia şi îndestularea de apă, la tóte acestea cişmele vechĭ i nouĕ, a le ţinea şi a le căpui cu a luĭ cheltuială, dintr'aceştĭ maĭ sus banĭ ce i se dă, spre a nu fi stricate séŭ lipsă şi împuţinare de apă, şi spre a cumpăni cu mĕsură drĕptă apele fieş-căruia cişmele, ca să fie la tóte îndestulare, afară numaĭ când va fi trebuinţă a se face undevaşĭ alte fontânĭ nouĕ, séŭ a se aduce altă apă din deosebitŭ locŭ, eliŭ să n'aibă a face la acelea, care acéstă purtare de grijă a tuturorŭ cişmelelorŭ vechĭ şi nouĕ, şi dupĕ mórtea luĭ o dămŭ Domnia mea la copiiĭ séŭ la rudeniile luĭ, care va fi cu sciinţă de meşteşugulŭ acesta şi destoinicĭ trebiĭ aceştia. Intărindŭ Domnia mea hrisovulŭ acesta cu însăşĭ credinţa Domnieĭ mele Io Alexandru Costandinŭ Moruzi Vvd. şi cu credinţa prea iubiţilorŭ Domnieĭ mele fiĭ: Constandinŭ Vvd., Dumitraşco Vvd., Nicolae Vvd. şi martorĭ amŭ pusu pe toţĭ cinstiţiĭ şi credincioşiĭ boerĭ

www.dacoromanica.ro

cişmele, făcute de Alexandru Ipsilante, (una în lăuntru têrguluĭ de boiangiĭ şi alta in mahalaua Sărindarĭ, cu ape din isvórele de la Giulescĭ), cât şi de alte cişmele, făcute în urmă, cu apă adusă din isvórele de la Creţulescĭ. Domnitorulŭ acordă Suiulgiuluĭ, cum se vĕḑu, diverse scutirĭ, léfă de la Visterie şi determină personalulŭ subalternŭ alŭ luĭ, cum şi obligaţiunile şi folosinţele luĭ, rezervândŭ aceleaşĭ drepturĭ şi descendenţilorŭ luĭ. Cu tot decretulŭ datŭ în 1793, serviciulŭ apeloru este rĕŭ făcut. Domnitorulŭ în 22 Iulie 1795, prin pitaculŭ către Epitropia obştireĭ, ḑice, că «însine Domnia mea amŭ veḑutŭ multe din cişmele, că nu curgŭ şi staŭ făr'de apă», şi ordonă îndreptarea lucruluĭ.[1] Epitropia la 23 Iulie 1795 raportéză Domnitoruluĭ pe largŭ despre tóte cişmelele şi spune, că nu se potŭ face reparaţiile acum, din causa ciumei.[2] In Octombre acelaşĭ anŭ Epitropia arétă Domnitoruluĭ că unele

veliţĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ mele: Nicolae Brâncovénu vel Vist., Dumitraşco Racoviţă vel Banŭ, Ianache Văcărescu vel Spăt. Ianache Moruzi vel Vorn. de ţéra de susŭ, Manolache Brâncovénu vel Vorn. de ţéra de jos, Manolache Creţulescu vel Vorn., Nicolae Filipescu vel Vorn., Costache Ghica vel Logof. de ţéra de sus, Scarlatŭ Ghica vel Logof. de ţéra de josŭ, Nicolae Hangerliu vel Hatm., Dumitrache Manu vel Post., Isac Ralet vel Clucerŭ, Dumitrache Schina vel Comisŭ, Nicolae Racoviţă vel Pahar. etc. şi Ispravnicŭ Costache Ghica vel Logof. de ţéra de sus, şi s'aŭ scrisŭ Hrisovulŭ acesta la anulŭ dintêiŭ din întêia Domnie a Domnieĭ mele, aicĭ în oraşulŭ scaunuluĭ Domnieĭ mele Bucurescĭ, la anĭ de la zidirea lumeĭ lét 7301, iar de la spăşania eĭ 1793, Iunie 12, de Răducanu Poenariu biv. 3-lea Log. condicarŭ.

Cond. XXVI, pag. 65.

1. *Pitacŭ din 22 Iulie 1795 către Nazîriĭ Epitropieĭ de obşte*

Vĕ facemŭ Domnia mea în scire pentru rêndulŭ cişmelelorŭ din Bucurescĭ că dupĕ ce este datoria D-vóstră a purta grijă şi a cerceta în tótă vremea de starea lorŭ spre a fi îndestulare de apă, *însuşĭ Domnia mea amu vĕḑutu multe dintr'ênsele*, că nu curgŭ şi staŭ făr'de apă, pentru care iată vĕ poruncimŭ Domnia mea straşnicŭ, ca dupĕ ce veţĭ vedea maĭ întêiŭ dupĕ hrisovŭ câte cişmele sunt orênduite şi în ce locŭ anume, să te scolĭ însuşĭ D-ta biv. vel Vistierŭ Ralet, să ieĭ pe cişmegi-başa dimpreună, să mergĭ pe la tóte să veḑĭ care dintr'ênsele curgu şi care nu şi pentru ce pricină nu curgŭ? In vreme ce cişmegi-başa ié atâţia banĭ pe tótă vremea de la Epitropie pentru a fi îndestulare de apă şi drese în tótă vremea, avêndŭ pururea purtare de grijă şi de o parte să puĭ ca negreşitŭ să facă meremetulŭ lorŭ, ca tóte să curgă cu îndestulare, că'lŭ vomŭ pedepsi negreşitŭ fórte straşnicŭ, de altă parte să aibĭ a arĕta cu anafora Domnieĭ mele în scrisŭ orênduiala pentru tóte, şi care curgŭ şi care nu curgŭ şi din ce pricină?

Cod. XXIX, fila 7 verso.

.2 Anaforaoa Epitropieĭ obştireĭ din 23 Iulie 1795, provocată de porunca Domnitoruluĭ, ca să îngrijóscă de cişmele şi pentru îndestularea Bucurescilorŭ

www.dacoromanica.ro

cişmele nu curgŭ din causă că aŭ scăḑutŭ isvórele din care vine

---

cu apă. Epitropia constată că multe cişmele nu curgŭ. Isaac Ralet nazirulŭ Epitropieĭ e însărcinatŭ anume de Domnitorŭ, ca împreună cu Suilgi-başa să visitoze de aprópe tóte cişmelele şi să facă reparaţiunea lorŭ ca să curgă tóte. Isac Ralet a cerutŭ maĭ întâiŭ hrisovulŭ cişmelelorŭ, dar Suiulgiu nu i l'a presintatŭ, ḑicêndŭ că nu'lŭ are la îndemână. Aŭ mersŭ totuşĭ de aŭ vizitatŭ cişmele şi aŭ aflatŭ că sunt 18. afară de 2 ale luĭ Alexandru Vodă Ipsilante: Una dreptŭ Banulŭ Ghica şi alta în şalvaragiĭ. Din aceste cişmele pe unele le-aŭ aflatŭ fără apă. Suiulgi-başa aŭ întêmpinatŭ, că aŭ scăḑutŭ isvórele colectate, maĭ bine de jumĕtate. Sunt 2 cişmele în podulŭ Terguluĭ de afară carĭ nu curgŭ, dór Suilgi-başa aŭ arĕtatŭ că aŭ fost reŭ construite din capulŭ loculuĭ şi că acum nu le póte repara, că nu póte avea lucrătorĭ din causa ciumeĭ. «Pe la alte locurĭ iarăşĭ fiindŭ curţĭ boerescĭ şi mŏnastirĭ, staŭ cu porţite încuiate păzindu-se, şi nu lasă pe cişmegiĭ să intre fiindu-le frică de dênşiĭ ca nu cumva să fie molifsiţĭ..... şi aşĭa dintr'acéstă pricină se dă zăticnire apelorŭ.» Suilgi-başa arĕtă în fine, că aŭ maĭ găsitŭ isvóre din sus de Creţulescĭ, cu carĭ s'arŭ putea îmbogăţi Bucurescii, fiind-că vinŭ aprópe de matca de unde deja s'aŭ adusĭ apele actuale. Eiŭ va face devizulŭ (chefşi) şi vrêndŭ D-ḑeŭ să înceteze bóla, se va putea realiza acéstă aducere nouĕ de ape din mila Domnitoruluĭ.

Cişmelile constatate că curgŭ în Bucurescĭ la 1795, eraŭ:

1 cişméua de afară care este visteria tuturorŭ celorŭ din oraşŭ.
1 avuzulŭ de acolo.
1 ipacŭ acolo în curte o cişmea.
1 la biserica albă, podulŭ Mogoşóeĭ.
1 la mitoculŭ Episcopieĭ Rŏmnicŭ.
1 în curtea luĭ biv. vel Banŭ Ghica.
1 în pórtă la sf. Sava.
1 la D-luĭ biv. vel Logof. Filipescu, în curte.
1 la D-luĭ vel Vist. Văcărescu
1 la biv. vel Banŭ Racoviţă.
1 la mŏnăstirea Zlătarilorŭ.
1 la mahalaua Mănciulesculuĭ.
12

Cele carĭ nu curgŭ, în numĕrŭ de 6:

1 la reposatulŭ Vornicŭ Grecónu.
1 la biv. vel Vist. Isacŭ Ralet.
1 la baia de la Curtea-veche.
1 la căminarulŭ Moscu.
1 pe podulŭ Têrguluĭ-de-afară dreptŭ casele Haftoĭ şi
1 la biserica cu Sibilele.
6

Domnitorulŭ în 3 Augustŭ 1795 pune pe acéstă anafora resoluţiunea, că a cercetatŭ în condicile Divanuluĭ hrisovulŭ cişmelelorŭ şi alŭ luĭ Suilgi-başa carĭ se trimitŭ în prescurtare la Epitropie să le trécă în condică, ca dupĕ

www.dacoromanica.ro

apa şi propune adăogirea de isvóre nouĕ.[1] Spesele pentru acésta să fie repartisate între boerii şi monastirile carĭ aŭ deja cişmele.

---

coprinderea lorŭ să se îngrijóscă de cişmele şi să oblige pe Suilgi-başa să repare cişmelile făr'de apă. Domnitorulŭ ordonă şi zabiţilorŭ politieĭ, să dea ajutorŭ luĭ Suilgi-başa «pentru a căuta drumulŭ mergereĭ apelorŭ ca să facă dresulŭ celŭ cuviinciosŭ.»

Cod. XXVIII, scara 7, fila 11.

1. Anaforaoa Nazîrilorŭ Epitropieĭ, din 4 Oct. 1795, semnată de Dositeiŭ Mitropolitulŭ, Isac Ralet şi Scarlatŭ Câmpinénu. Vistierulŭ Isac cu Serdarulŭ Vintilă, Ispravniculŭ Ilfovului aŭ mersŭ la Crevedia, unde se începe cursulŭ apelorŭ de la cişmelele din Bucurescĭ şi aŭ constatatŭ că diu 6 isvóre ce eraŭ captate, 2 s'aŭ astupatŭ şi că cele-l-alte 4 aŭ scăḑutŭ din volumŭ. Decĭ nu este vinovatŭ Suilgiu, că nu curgŭ tóte cişmelele din Bucurescĭ. Aŭ mersŭ şi la loculŭ unde Suilgiu aŭ aflatŭ isvóre nouĕ «cu putinţă a se împreuna în dreptulŭ Creţulescilorŭ cu cele-lalte ape ce vinŭ din Crevedia», cu care se vorŭ câştiga peste 40 mĕsurĭ de apă maĭ multe, cu care se vorŭ îndestula tóte cişmelele şi va maĭ şi prisosi şi pentru alte locurĭ. S'aŭ făcutŭ devizulŭ pentru acéstă nouă captare şi s'aŭ constatatŭ, că va trebui o canalisare de 1973 stînj. care va costa 5 miĭ talerĭ. Se cere ca Domnitorulŭ să ordone Epitropieĭ, ca să dée talerĭ 3000 ce este să se iée din clironomia luĭ Zoe Rachierulŭ, ce aŭ muritŭ de bóla ciumeĭ, iar pentru restŭ, să se facă pitacŭ Domnescŭ pe numele boĭerilorŭ ce aŭ cişmele prin curţĭ, ca să ajute şi eĭ la cheltuelĭ de óre-ce se folosescŭ din apa nouă adusă şi a căreia aducere a costatŭ peste talerĭ 33.000; «iar cine se va împotrivi şi nu va vrea să dea din bună voĭe, în urmă să nu aibă cuvêntŭ a se jălui Mărieĭ tale, că n'aŭ apă la cişmele». Anaforaoa adaogă a ḑice că de la obşte nu se póte cere ajutorŭ, dar că se va maĭ adăogi venitulŭ apelorŭ, dându-se din mĕsurile nouĕ la boerĭ, mŏnăstirĭ şi neguţătorĭ «dar să nu fie nimenĭ volnicŭ a face cişméua ascunsă în curte, pentru trebuinţa sa, ce să fie orĭ la uliţă, orĭ despre podŭ, ca să pótă lua apă toţĭ împrejureniĭ.»

Repartiţiuuea propusă de Nazîri asupra boerilorŭ:

talerĭ	
150	Dumnéluĭ biv. vel Banŭ Racoviţă,
200	» » » Vistierŭ Văcărescu,
150	» » » » Moruzi,
150	» » » Logof. Nicolae Filipescu,
150	casa rĕposatuluĭ Vornicŭ Grecénu,
100	mitoculŭ Rŏmniculuĭ.
300	Dumnéluĭ Pah. Hagi Moscu fiind-că are 2 cişmele,
250	Sêrdarulŭ Vintită ca să i se dea o mĕsură de apă,
250	neguţitoriĭ de la Zlătarĭ.
1700	

Domnitorulŭ cu resoluţiunea din 5 Oct. 1795 întăresce întocmaĭ anaforaoa.

In 2 Decembre 1795 Epitropulŭ Scarlatŭ Câmpinénu arĕtă că biv. vel Banŭ Racoviţă, biv. vel Vist. Moruzi, mitoculŭ Rŏmniculuĭ, Hagi Moscu şi

www.dacoromanica.ro

Sporirea apeĭ din Bucurescĭ, prin captarea de nouĕ isvóre, dă Domnitoruluĭ posibilitatea de a acorda privilegiĭ nouĕ de cişmele.

---

neguţitoriĭ de la Slătarĭ refusă de a plăti suma analoghisită asupra lor pentru aducerea apeĭ, şi că nu s'ajungŭ pe lângă acósta încă 250 leĭ până la 5000 cheltuiţĭ.

Domnitorulŭ ordonă la 4 Decembre împlinirea banilorŭ de la boïerĭ, iar ceĭ 250 leĭ să-ĭ plătéscă Suilgi-başa.

Cod. XXVIII, scara 7-a, fila 46 verso.

Cum era să fie apă la tóte cişmelele când Domnitorulŭ acorda mereŭ mĕsurĭ de apă la boerĭ? Eată acte de asemnea natură:

Anaforaua Clucerului Isac Raletŭ, spre a i se da apă în curtea sa.

Io Alecsandru Costandinŭ Moruzi Vvd.

Prea Sfinţia ta Părinte Metropolite, Dumnévóstră Nazîrilorŭ Epitropieĭ, amŭ vĕḑutŭ anaforaoa ce ne faceţĭ şi iată, după pliroforia ce ne daţĭ din arĕtarea Suiulgi-Başa, cumcă nu va pricinui la apele cişmelelorŭ nicĭ o lipsă, amŭ bine-voitŭ Domnia mea şi amŭ datŭ Dumnéluĭ Cluceruluĭ Isac Ralet, ca să aibă o jumĕtate de mĕsură, din apa celor-alte cişmele, pentru care poruncimŭ şi D-tale vel Logof. să-ĭ facĭ şi deosebită cartea Domnieĭ mele la mânile D-luĭ, pentru acestŭ harŭ; şi D-vóstră Nazîrilorŭ Epitropieĭ, urmêndŭ pe Suilgi-başa, să arĕtaţĭ porunca Domnieĭ mele, ca să urmeze a da la D-luĭ Clucerulŭ acóstă jumĕtate măsură de apă, deosebind-o din haznea. — 1793, Iunie 14.

Vel Logof.

Prea Inălţate Dómne,

D-luĭ Clucerulŭ Isac Ralet, cu jalbă se rógă Inălţimeĭ tale, din apa ce se află la hasnaua apelorŭ, ce se împărţesce în oraşulŭ Mărieĭ tale Bucurescĭ, să te milostivescĭ asupra luĭ, să o aducă la casa Domnieĭ sale, unde, făcêndŭ cişmea, să fie şi pentru trebuinţa noroduluĭ, şi ne poruncescĭ Măria ta ca să teorisimŭ jalba Dumnéluĭ, şi să cercetămŭ ca să aflămŭ câtă apă este în hasnaua cişmeleĭ de afară, din care câtă s'aŭ împărţitŭ, câte măsurĭ, unde s'aŭ datŭ şi câtă aŭ rĕmasŭ în matca hasnaleĭ, şi cu auafora să însciinţămŭ Mărieĭ tale. Veĭ sci Măria ta că aducêndŭ pe Suiulgi-başa, amŭ cercetatŭ şi de câte mĕsurĭ de apă sunt în hasnaua de la cişmea şi câte mĕsurĭ s'aŭ datŭ şi s'aŭ împărţitŭ, arĕtamŭ Mărieĭ tale; iară pentru Dumnéluĭ Clucerulŭ ne arĕtâ şi ḑice Suiulgi-başa, că se póte a'ĭ da D-sale o jumĕtate de mĕsură din apa celor-alte cişmele şi va iconomisi de nu va fi lipsă, ci va fi tótă apa deplin, fiind-că de o jumĕtate de mĕsură nu se cunósce lipsă, pentru care rugăciune, ce dă D-luĭ Mărieĭ tale, rĕmâne la buna hotărire a Mărieĭ tale. — 1793, Iunie 11.

Filaretŭ alŭ Ungro-Vlahieĭ, Dumitrache Banu, Scarlatu Vornicŭ.

47 Măsurĭ sunt aduse la cişméua cea de afară, de la care se împărţesce măsurile pe la locurile ce sunt cişmele acum, cu 7 măsurĭ, ce le-aŭ adusŭ Părintele Metropolitŭ, cu cheltuiala Prea Sfinţieĭ sale.
5 Măsurĭ la cişméua cea de afară.

www.dacoromanica.ro

Aşĭa, în 27 Octombre 1795, acordă luĭ Enache Moruzi, fost Vistiernicŭ mare, 2 mĕsurĭ de apă; asemene Logofĕtuluĭ Constantinŭ Filipescu, Mŏnăstireĭ Colţeĭ şi luĭ biv. vel Vist. Scarlatŭ Câmpinénu.[1]

---

4 » » cişméua ce este pe podulŭ Mogoşóeĭ.
7 » » metohulŭ Părinteluĭ Metropolitŭ.
3 » » D-luĭ Vorniculŭ Grecénu.
3 » » D-luĭ Banulŭ Ghica.
4 » » Sfântu Sava.
4 » » baia cea Domnéscă, cu cişméua ce este afară.
2 » » casele D-luĭ Rilidescu.
2 » » D-luĭ Banŭ Racoviţă.
2 » » mŏnăstirea Zlătarĭ.
2 » » D-luĭ Spătarulŭ Văcărescu.
1 » » D-luĭ Cămăraşŭ Hagi Moscu.
2 » » mahalaua Mănciuleştilorŭ.
3 » » pe podulŭ Têrguluĭ de afară în uliţa, lângă casele serdaruluĭ Fălcoianu.
3 » » iar pe podulŭ Têrguluĭ de afară la biserica cu Sivilele.

Cod. XXIV, fila 222.

1. *Milostiv. Bojiu. Io Alexandru Constan. Moruzi Vvd.*

Fiind-că Dumnéluĭ cinstitŭ şi credinciosŭ boerulŭ Domnieĭ mele Ianache Moruzi biv. vel Vist., încă de când s'aŭ isvoditŭ aducerea în Bucurescĭ a apelorŭ ot Creţulescĭ aŭ fost împărtăşitŭ precum şi alţĭ boerĭ i mŏnăstirĭ de avea la casa D-sale, în Bucurescĭ, pururea o mĕsură din numitele ape, carĭ ape maĭ adăogêndu-se şi maĭ îmulţindu-se acum de Domnia mea, cu osĕbite isvóre ce amŭ poruncitŭ de s'aŭ găsitŭ în partea loculuĭ, într'adinsŭ pentru desĕvêrşita îndestulare a politieĭ, a fi pururea curgĕtóre la tóte cişmelele, ce rĕmăsese lipsite ale óbştoĭ unele dintr'ènsele în Bucurescĭ, şi pentru a şi prisosi de a se împărtăşi şi la deosebite obraze din Dumnélorŭ boeriĭ, la carĭ vomŭ vrea Domnia mea a orêndui; amŭ bine-voitŭ Domnia mea, de amŭ datŭ Dumnéluĭ maĭ sus numituluĭ boeruluĭ Domnieĭ mele douĕ mesurĭ din maĭ sus numitele ape vechĭ şi noue ot Creţulescĭ, care să fie Dumnéluĭ volnicŭ a le metahirisi pururea şi în totŭ véculŭ, la casa Domnieĭ sale, pentru îndestularea caseĭ şi a ómenilorŭ caseĭ Dumisale; pentru care 'ĭ dămŭ Dumnéluĭ acéstă Domnéscă a nóstră carte, prin care întărimŭ harulŭ acesta şi hotărîmŭ, ca nicĭ odinióră să nu se împuţineze, nicĭ să i se iée aceste douĕ mĕsurĭ, ci tot-d'aună să le aibă întregĭ, fără de nicĭ o scădere, atât Dumnéluĭ, încât va avea de la Dumnedeŭ viaţă, cât şi dupé sĕvêrşirea D-luĭ, să rĕmâe la casa D-luĭ nestrămutate; dreptŭ aceea poruncimŭ Domnia mea şi D-tră Epitropilorŭ, ce veţĭ fi dupĕ vremĭ asupra hasnaleĭ apelorŭ, i ţie Suilgi-başa, i voue meşterilorŭ Suilgiĭ şi scutelnicĭ, ce sunteţĭ orênduiţĭ pentru şanţulŭ cişmelilorŭ, nu numaĭ să vĕ feriţĭ a nu face dupĕ vremĭ vre-o scădere la numitele douĕ mĕsurĭ de apă, ale Dumnéluĭ numituluĭ boĭeruluĭ Domnieĭ mele, ci încă şi ajutorulŭ celŭ cuviinciosŭ să aveţĭ a da la trebuinţă de vre-unŭ meremetŭ şi de curăţenie. ii saam recch gprd. — 1795, Oct. 27.

Cod. XXVI, Pag. 268.

www.dacoromanica.ro

Nu numaĭ prin cotisarea, cu greŭ adunată de la boĭeriĭ carĭ avéŭ cişmele, s'a realisatŭ captarea de isvóre nouĕ,[1] ci şi Epitropia aŭ

Carte din 19 Martŭ 1796 acordândŭ luĭ biv. vel Vistierŭ Scarlatŭ Câmpinénu o jumĕtate mĕsură de apă la casa luĭ din apele nouĕ aduse de Moruzi.
Cod. XXIX, fila 161.

Cartea mŏnăstireĭ Colţeĭ pentru o mĕsură şi jumĕtate de apă ce s'aŭ datŭ din apele cele nouĕ.

Zemb. Vlahscoie. Dat-amŭ Domnésca nóstră carte sfinteĭ şi Dumneḑeesceĭ mŏnăstirĭ Colţea, de aicĭ din oraşulŭ Domnieĭ mele Bucurescĭ, ca din apele celea nouĕ, carĭ acum le-amŭ adusŭ Domnia mea din osebite locurĭ ot. Creţulescĭ, să aibă numita mŏnăstire una mĕsură şi jumĕtate de apă, care pururea şi în tótă vremea să nu i se iée, séŭ să i se împuţineze, căcĭ pentru îndestularea politieĭ cea de obşte spre a se împărtăşi toţĭ, osîrduindu-ne Domnia mea de amŭ găsitŭ şi alte ape nouĕ, peste cele dintêiŭ, care se împuţinaseră, amŭ găsitŭ Domnia mea cu cale a împărtăşi şi pe acóstă numită mŏnăstire, care are şi hrănesce într'ênsa spitalŭ cu atâţia săracĭ bolnavĭ cu felurĭ de patimĭ, spre a se adăpa, adecă săraciĭ aceĭa de apă curată, şi a'şĭ face şi mŏnăstirea tótă trebuinţa sa cu înlesnire, fiindŭ maĭ vêrtosŭ şi depărtată de apa Ḑâmboviţeĭ, precum şi alţĭ dimprejurŭ mahalagiĭ să se împărtăşéscă; dreptŭ aceea amŭ datŭ Domnescului nostru sinetŭ de întărire, prin care poruncimŭ Domnia mea şi ţie Suilgi-başa, ca de unde va cădea maĭ aprópe de mŏnăstire şi maĭ cu înlesnire, să daĭ la numita mŏnăstire una mĕsură şi jumĕtate de apă, ca să pótă Epitropulŭ maĭ cu uşure cheltuială a şi-o aduce la mŏnăstire. ii saam receh. gpmd.—1786, Febr. 1.
Cod. XXVI, pag. 272.

Carte din 4 Febr. 1796, dândŭ «din apele nouĕ, care amŭ adusŭ Domnia mea» luĭ Const. Filipescu vel Log. de ţéra de sus, una mĕsură apă la casa D-luĭ.... Vodă ḑice că «osîrduindu-ne Domnia mea de amŭ găsitŭ şi alte ape nouĕ, adaogêndu-le lângă cele de maĭ naiute, carĭ ajunse-se la scădere şi împuţinare. Aducerea s'o facă cu cheltuiala sa de unde va găsi maĭ pe aprópe». Porunca este adresată luĭ Suilgi-başa.
Cod. XXIX, fila 150 verso.

1. De la 16 ale trecuteĭ lunĭ luĭ Noembre primindŭ luminatŭ pitaculŭ Mărieĭ tale întru care ni se poruncesce, ca să facemŭ arĕtare Inălţimeĭ tale în scrisŭ, prin anafora, pentru apele cişmelelorŭ din Bucurescĭ la ce stare se află şi ce urmare aŭ făcutŭ Suilgi-başa pentru aducerea apelorŭ ce s'aŭ maĭ găsitŭ, fiind-că îndestulată vreme este de când s'aĭ poruncitŭ de Măria ta, dându-se şi trebuinciòsa cheltuială; după luminată poruncă următorĭ fiindŭ, amŭ făcutŭ cercetare, şi cât pentru apele cişmelelorŭ din Bucurescĭ, vedomŭ că aŭ începutŭ maĭ multă după cum era, iar pentru lucru ce se face la apele ce s'aŭ maĭ găsitŭ, de când s'aĭ datŭ luminată porunca Inălţimeĭ tale şi până acuma s'aŭ lucratŭ şi se lucréză necontenitŭ de către Suilgi-başa. De care aŭ şi împreunat-o cu hasnaua apelorŭ vechĭ de la Creţulescĭ şi curge apa de la unŭ isvorŭ din cele nouĕ şi pentru cele-l-alte neavêudŭ Suilgi-başa banĭ, nu are cu

www.dacoromanica.ro

datŭ o sumă de banĭ dintr'o clironomie. Domnitorulŭ după aducerea nouĕlorŭ isvóre în Bucurescĭ, dă unŭ noŭ hrisovŭ generalŭ pentru apele oraşuluĭ, în care ia dispositiunea nouĕ şi utilă, ca cişmelele concedate boĭeriilorŭ să nu se maĭ facă prin curţĭ, la locurĭ dosnice, ci la stradă, séŭ pe lângă stradă, aşĭa ca să pótă servi la tótă lumea.

In timpulŭ epidemieĭ, Domnitorulŭ, avêndŭ reşedinţa la Cotrocenĭ, fiiĭ luĭ, Beizadelele Dimitrie, Neculaĭ şi Gheorghe într'o preumblare a lorŭ, aŭ descoperitŭ, nu departe de monăstire, nisce isvóre, carĭ se captară şi deveniră *cişméua Beizadelelorŭ*. Acéstă cişmea a fostŭ întemeiată cu următorulŭ hrisovŭ:

Zemb. Vlahscoie. Fiind-că prea iubiţĭ beizadele şeḑêndŭ la sf. mŏnăstire Cotrocenĭ, în vremea năpravniceĭ bóle, aŭ găsitŭ acolo unŭ isvorŭ de apă din josulŭ mŏnăstireĭ, care deschiḑêndu-lŭ şi făcêndŭ cişmea, cu tóte împrejmuirile, cum se vede, şi cu sădiro de vie ca ḑece pogóne, pentru folosulŭ îndestulăreĭ

---

ce le sŏvêrşi lucrulŭ lorŭ, pentru că Epitropia, după anafora ce aŭ făcutŭ D-luĭ biv. vel Vist. Isac Ralet proin Nazîrŭ, care s'aŭ întăritŭ şi cu luminată pecetea Măriciĭ tale, aŭ numĕratŭ tal. 3000 în mâna Suilgi-başeĭ, din avutulŭ luĭ Zoe Rachieru, iar analoghia ce s'aŭ făcutŭ să dóe D-lorŭ boeriĭ ce aŭ cişmele prin curţĭ, numaĭ patru obraze aŭ datŭ, însă D-luĭ biv. vel Vistierŭ Ienache Văcărescu era pusŭ să dóe talerĭ 200, şi D-luĭ aŭ datŭ talerĭ 250, care cu aceştĭ talerĭ 50 se ajută Epitropia la aceĭ tal. 300 ce'ĭ lipsóŭ peste analoghie şi peste talere 3000 ce aŭ datŭ din clironomia luĭ Zoe Rachierulŭ i D-luĭ biv. vel Log. Nicolae Filipescu talere 150, i talere 150 D-eĭ Vornicósa Catinca Grecéuca şi talere 250 Sĕrdarulŭ Vintilă şi maĭ lipsescŭ talere 950 pênă la talere 1700, după analoghia ce s'aŭ făcutŭ şi nu vorŭ să dóe D-lorŭ boeriĭ ce maĭ jos se arĕtă. Pentru care să bine-voĭeşcĭ Inălţimea ta a se orêndui unŭ zapciŭ d'aĭ Divanuluĭ, ca să facă împlinire de baniĭ ce se vĕdŭ rĕmăşiţĭ, spre a se sĕvêrşi lucru ce s'aŭ începutŭ ca unŭ folositorŭ tuturorŭ ŭe obşte, că este şi pĕcatŭ să rĕmâie în zadarŭ cheltuiala, ce s'aŭ făcutŭ până acum şi din puţin lucru să rómâe jos, cum şi pentru talere 250 ce maĭ lipsescŭ până la talere 5000, cât s'au făcutŭ socotéla pentru trebuinciósa cheltuélă cu sincatavasis la tóte vomŭ avea luminată poruncă de unde să se dea; de acésta însciinţămŭ şi cum va fi luminată porunca. — 1795, Dechemvre 2.

Scarlatŭ Câmpinénu

D-lorŭ booriĭ ceĭ carĭ aŭ cişmele prin curţĭ, a da după analoghie:

talere	
150	D-luĭ biv. vel Banŭ Racoviţă,
150	D-luĭ biv. vel Vistierŭ Moruzi,
100	Metohulŭ Rŏmniculuĭ,
300	D-luĭ Paharnicu Hagi Moscu,
250	Neguţătoriĭ ot. Zlătarĭ.
950	

Cod. XXVIII. pag. 416.

www.dacoromanica.ro

şi a mângâereĭ noroduluĭ de obşte, şi pentru podóba politieĭ; amŭ bine voitŭ Domnia mea de amŭ făcutŭ optŭ scutelnicĭ pentru trebuinţa lucruluĭ vieĭ, patru din matca Visterieĭ şi patru din strĕinĭ, pentru care amŭ datŭ Domnia mea acestŭ Domnescului nostru sinetŭ, ca pururea să fie aceştĭ optŭ ómenĭ scutiţĭ de acum; şi poruncimŭ Dumitale vel Vist. ca să-ĭ facĭ şi să le daĭ pecetluitarĭ pe numele şi chipulŭ lorŭ. ii saam recch. gvmd. — 1796, Augustŭ 20.

Cod. XXVI, fila 299 verso.

Domnitorulŭ in 1796, Ianuarie, pune să se înfiinţeze 2 cişmele noue in marginea oraşului, la têrgulŭ-de-afară şi le dă in sêma Suiulgiuluĭ, acordându-ĭ pentru acésta, în 20 Augustu, şi 4 liuḑĭ.[1]

Pentru inzestrarea cu apă a Focşanilorŭ Al. Moruzi intăresce hrisóvele anterióre, cu hrisovulŭ sĕŭ din 16 Iunie 1792, recunoscêndŭ dreptulu acestuĭ oraşŭ la o subvenţiune din casa Epitropieĭ obştirei, şi la alte privileghiĭ.[2]

1. *Cartea luĭ Dimitrie Suilgi-başa pentru douĕ cişmele ot. Têrgulu de afară ce i s'aŭ datu asupra.*

Zom. Vlahscoie. Find-că pentru îndestularea obşteĭ şi pentru podóba politieĭ aceştia, cu cheltuiala Domnieĭ mele amŭ isvoditŭ douĕ cişmele de apă în marginea politieĭ la Têrgulŭ-de-afară, unde fórte se discoliase norodulŭ pentru apă curată şi curgĕtóre de bĕutŭ, fiindŭ multŭ depărtaţĭ de Dâmboviţa, orênduiumŭ Domnia mea asupra amêndorora pe Dimitrie Suilgi-başa, şi i le dámŭ asupră, ca să le pórte grija şi să se silóscă de a fi pururea in starea lorŭ, căruia pentru ostenéla luĭ şi purtarea de grijă, îĭ rênduimŭ Domnia mea patru ómenĭ strĕinĭ scutiţĭ, pentru ajutorulŭ lucruluĭ şi meremetulŭ lorŭ; decĭ poruncimŭ şi sfătuimŭ Domnia mea şi pe D-vóstră cinstiţilorŭ şi credincioşĭ boerilorŭ Domnieĭ mele, carĭ sunteţĭ stăpânĭĭ moşiilorŭ pe carĭ staŭ aceste cişmele, să nu lipsiţĭ şi Dumnévóstră a griji şi a vĕ afla cu silinţă şi cu durere de a nu strica unŭ lucru folositorŭ şi trebuinciosŭ obşteĭ, ca acesta. ii saam recch gpd. 1796, Augustŭ 20.

Cod. XXVI, pag. 300.

Pitacŭ la Epitropie, din 3 Septembre 1795, să repare podişorulŭ uliţeĭ care urmóză la pórta de din sus a Curţeĭ vechĭ, alăturea pe lângă zidŭ, până ce dă in podulŭ din lăuntrulŭ têrguluĭ (podulŭ de sub foişorul roşu). Asemene ordonă să se repare *cişmĕua din zidulu Curţeĭ* şi să o facă să curgă apa neincetat.

Cod. XXIX, fila 108 verso.

2. *Hrisovulŭ cişmeleĭ ot. Focşanĭ şi mila ce are.*

Creştinéscă datorie aŭ Domnĭĭ şi oblăduitorĭĭ, cărora li s'aŭ încredinţatŭ de la Dumneḑeŭ stăpînire de ţĕrĭ şi de noróde, a nu trece cu vederea lucrurile ce li s'aŭ încredinţatŭ sub a lorŭ oblăduire, ci maĭ vêrtos a le întemeia spre maĭ bună îndreptare, ca să fie bine păḑite; drept aceea însciinţându-ne

www.dacoromanica.ro

Cişméua de la grădina cu chioşcŭ, datorită luĭ Mavrogheni, nu este uitată de Moruzi. De şi óre-cum, ca protestaţiune postumă contra luĭ Mavrogbeni, boerimea maĭ delăsase promenada de la capĕtulú poduluĭ Mogoşóeĭ şi nu maı luaŭ, la ora tocei, rahatulŭ si caféua in grădina, in chioşculŭ şi la cişméua nenorocituluĭ Domnitorŭ; de şi carĕtele şi lógănele boerescĭ, cu arnăutulŭ in capra de dinapoia trăsurcĭ (veḑí stampa cu promenada de la podulŭ-verde din Iaşi) se îndreptaŭ de preferinţă la laculŭ Ferestráuluĭ, totuşi Al. Moruzi ingriji de creaţiunea luí Mavrogheni. Pentru acestŭ scopŭ acordă pentru grădina şi cişméua de la Zoodoho-pighi 10 liuḑı şi imbunătăţi grădina prin noĭ plantaţiunĭ de pomĭ forestierí. [1]

Domnia mea cumcă fŏntâna din oraşulŭ Domnieĭ mele Focşanĭ, din care se adapă şi se indestulóză tot norodulŭ de acolo, că pentru meremetulŭ i pentru curăţenia eĭ, de a fi pururea drósă şi de a nu se împuţina curgerea apeĭ eĭ, aŭ fostŭ orênduială făcută de fraţiĭ noştriĭ Domnĭ de maĭ naintea nóstră prin hrisóvele Domniilorŭ lorŭ, care le-amŭ vĕḑutŭ Domnia mea, a se da pe tot anulu de la Epitropie câte talerĭ douĕ sute, pentru cheltuiala şi pentru plata orênduituluĭ Smiulgin, avêndŭ şi doi-spre-ḑece lude fontânarĭ scutiţĭ, amŭ binevoitŭ Domnia pentru folosulŭ locuitorilorŭ, carĭ voimŭ a-ĭ vedea îndestulaţĭ şi fără de lipsă de orĭ-ce şi pentru adăparea şi mulţumirea altorŭ trecetorĭ de obşte, de amŭ înoitŭ şi amŭ întăritŭ orênduiala acósta, ca să se dóe pe tot anulŭ de la Epitropia obşteĭ câte talerĭ douŏ sute, avêndŭ şi doĭ-spre-ḑece fântânarĭ scutiţĭ; decĭ Dumnólorŭ boeriĭ Epitropieĭ, ca uniĭ ce lângă alte trebĭ ale obşteĭ ce sunt date la Epitropia Dumnélorŭ, aŭ şi tróba isvórelorŭ şi a fântânelorŭ de apă asupră-le să fie în bună starea eĭ, şi amŭ întăritŭ hotărîrea acósta cu Domnosculŭ nostru acostŭ hrisovŭ, care hrisovŭ, dupĕ ce se va trece in condica Divanulnĭ, Dumnóta vel Logofete să-lŭ areţĭ şi D-lorŭ Nazîrilorŭ Epitropieĭ, de a'lŭ sci şi a se trece şi în condica Epitropieĭ de a'lŭ păzi şi de a'lŭ energhisi Dumnélorŭ, adeveritŭ fiindŭ cu însuşĭ credinţa Domnieĭ mele, Io Alex. Constan. Moruzi Voivodŭ şi cu a prea iubiţilorŭ Domnieĭ mele fiiĭ, Constandinŭ Vvd., Dumitraşco Vvd., Nicolae Vvd., martorĭ fiindŭ şi Dumnélorŭ cinstiţiĭ şi credincioşĭ boeriĭ ceĭ marĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ mele: Nicolae Brâncovénu vel Vist. Dumitraşco Racoviţă vel Banŭ, Ianache Văcărescu vel Spăt., Ianache Moruzi vel Vorn. de ţéra de sus, Manolache Brâncovénu vel Vorn. de ţéra de jos, Manolache Creţulescu vel Vorn., Nicolae Filipescu vel Vorn., Costache Ghica vel Logofĕtŭ de ţéra de sus, Scarlatŭ Ghica vel Logof. de ţéra de jos, Nicolae Hangerlău vel Hatm., Dimitrie Manu vel Post., Isac Ralot vel Clucerŭ, Dimitrie Schina vel Comisŭ, Nicolae Racoviţă vel Pah., Iordache Palada vel Stolnicŭ, şi Ispravnicŭ Scarlatŭ Ghica vel Logof., scriindu-se hrisovulŭ acesta la lót 1793, Iunie, de Gheorghe Logof. za taină.

Cod. XXVI, pag. 79.

1. Zem. Vlahscoie. Fiind-că pentru lucru grădineĭ de la cişméua apelorŭ ot. Zoodopighi, i pentru paza şi curăţenia de sus şi de jos, spre podóba şi mângâerea priveleĭ de obşte, aŭ avutŭ orênduială prin cartea Domnieĭ sale fratelui Mihaiŭ Vodă Şuţulŭ, ce o vĕḑumŭ cu lót 1792 Aprilŭ, 30 ca să fie

www.dacoromanica.ro

Ingrijirea oraşuluĭ de respectulŭ curăţenieĭ, maĭ alesŭ în urma isbucnireĭ epidemieĭ de ciumă, a trebuitŭ să preocupe Epitropia obştireĭ. Amŭ arĕtatŭ, in anteriórele volume, în ce modŭ se curăţea tina de pe stradele oraşuluĭ. Incă la 1792 Februarie, administraţiunea de atuncĭ, vĕdĕndŭ că ţeraniĭ carĭ aducéŭ lemne de vênţare in oraşŭ, pentru ca să nu se maĭ pótă a li se lua carele la încărcatulŭ noróelorŭ de pe strade, ridicaŭ scândurile din driculŭ caruluĭ ca să nu maĭ pótă încărca (*Cod. XIX fila 191*), hotărise înfiinţarea a 12 care de dărvarĭ scutiţĭ, din Bucurescĭ, cu boĭ, să fie pentru rădicatulŭ tineĭ din cele 4 poduri marĭ, «legaţĭ sub ascultarea Epitropieĭ». Al. Moruzi, în 19 Maiŭ 1793, dă în privinţa gunóielorŭ şi a tineĭ de pe strade următorulŭ nizamŭ:

Pitacŭ din 19 Maiŭ 1793 către Spătarŭ şi Aga

De óre-ce s'aŭ făcutŭ podurĭ nouĕ în Bucurescĭ, se simte nevoia să se întreţină curate de gunóie, maĭ alesŭ că aceste gunóie se facŭ de către ceĭ ce vinŭ cu care cu lemne, cherestea, buţĭ, mărfurĭ, etc. şi poposescŭ pe strade; putreţindŭ din aceste gunóie podurile şi pricinuindŭ şi bólă; «deosebit de acósta familiaşiĭ ce şedŭ pe linia poduluĭ pe o parte şi pe alta, tóte gunóiele, lăturile şi boclucurile ce scotŭ din casele lorŭ le aruncă pe podŭ, maĭ alesŭ bărbierĭĭ i boiangiĭ şi alte asemene din rufeturĭ, ce le rézimă lucrarea meşteşuguluĭ lorŭ în apă, din care nesuferita împuţiciune se pricinuesce şi putrejunca podurilorŭ; asemenea de la unele case sunt scóse sghiaburile cuhniilorŭ pe podŭ, şi acésta maĭ cu deosebire aduce pricinĭ rele în douĕ chipurĭ, una bólă la sănĕtatea noroduluĭ şi alta putrejune podurilorŭ şi umplerea şanţurilorŭ de lăturĭ cu putorĭ. Decĭ dar asupra acestuĭ nizamŭ poruncimŭ Domnia mea, în tótă diastima coprinsuluĭ popórelorŭ D vóstră, aducêndŭ pe toţĭ proestiĭ aĭ rufeturilorŭ să le daţĭ straşnică poruncă, ca negreşitŭ să se ridice acestŭ rĕŭ obiceiŭ şi toţĭ câţĭ sunt cu locuinţa pe linia poduluĭ să-şĭ facă orĭ dresurĭ în curţile lorŭ séŭ să'şĭ ţie hârdae, pentru a'şĭ vărsa lăturile şi gunóiele şi să şi le scóţă afară

lude ţece scutiţĭ, dămŭ şi Domnia mea acéstă carte la mânile Epistatuluĭ de la biserica cişmeleĭ ot. Zoodoh-pighi, ca să aibă aceştĭ lude 10 ómenĭ strĕinĭ, fără de dajdie şi fără de pricină în satele ţereĭ, pe carĭ ducêndu-ĭ la D-lorŭ Ispravniciĭ, séŭ la zabiţiĭ Bucurescilorŭ, să-ĭ cerceteze dupĕ orênduială, şi fiindŭ fără de pricină, să le dée o adeverinţă pe numele şi chipulŭ lorŭ, cu care să vie la Visteria Domnieĭ mele, spre a li se da pecetluiturile Domnieĭ mele, de a fi nedajnicĭ scutiţĭ şi nesupĕraţĭ de orĭ-ce dajdiĭ şi orênduelĭ arŭ eşi de la Visteria Dnmnieĭ mele şi de la Cămară, pe care să-ĭ metahirisésca Epistatulŭ la lucrulŭ grădineĭ, silindu-se a o drege şi a o aduce la stare nouĕ şi la paza i curăţenia a tótă. — 1793, Iunie 7.

Cod. XXVI, pag. 52.

www.dacoromanica.ro

iar în podŭ să nu se maĭ arunce aicĭ; şghiaburile cuhniilorŭ să nu le maĭ aĭbă scóse în podŭ. Asemene in tóte Sâmbetile să măture podulŭ fieş-care în partea sa, cât se va cuveni şi la acestŭ nizamŭ să nu se orênduiască nicĭ de cum zapciĭ D-vóstră, fără numaĭ însuşĭ D-vóstră, după ce veţĭ da porunca D-stră către fie-care proestosŭ alŭ rufeturilorŭ, ca în tótă vremea să grijéscă elŭ pentru aĭ sĕĭ a păzi acóstă bună orênduială cu curăţenia poduluĭ şi cu măturatulŭ Sâmbăta; apoĭ la tiptilâcŭ, când ieşiţĭ în poporulŭ D-vóstră, să videţĭ înşi-vŏ D vóstră de se urmóză şi însuşĭ D-vóstră să faceţĭ îndreptare de nu se păzesce porunca Domnieĭ mele, iar să nu daţĭ acestŭ nizamŭ nicĭ cum în mâna zapciilorŭ, ca să nu care cumvaşĭ să se amestece eĭ la acósta şi în tótă vremea să se îngrijéscă acósta de către D-vóstră şi a se păzi fără osebire pentru toţĭ».

Cod. XXIII, fila 62. verso.

La 11 Februarie 1794, Epitropia obştireĭ propune reînoirea nizamuluĭ cu óre-carĭ modificaţiunĭ şi introducerea amendeĭ;[1] iar în 14

1. *Io Alecsandru Constan. Moruzi Vvd. i gpdr. Zemb. Vlahscoie*

Primită flindŭ Domnieĭ mele acóstă orênduială de nizamŭ, o dămŭ asupra Epitropieĭ, pentru care poruncimŭ D-vóstră, boerilorŭ Nazîrĭ, să o puneţĭ în faptă acósta, şi să se urmeze întocmaĭ precum se arótă într'acóstă anafora, iar pentru glóbă, a se orêndui cea de la cutie, ceĭ ce nu vorŭ fi urmĕtorĭ a îngriji după poruncă la acósta, chibzuindŭ iarăşĭ D-vóstră câtă să fie, să arĕţĭ Domnieĭ mele înscrisŭ cu deosebită anafora. Dreptŭ acea poruncimŭ Domnia mea D-tale vel Spătarŭ i D-tale Epistatule alŭ Agieĭ, să orênduiţĭ şi câte unŭ zapciŭ alŭ D-vóstre.—1794, Februarie 11.

Vel Logof.

Prea Inălţate Dómne,

In douĕ rênduri, cu prea plecată a nóstră anafora, am arĕtatŭ Mărieĭ tale pentru cele douĕ poduri marĭ Domnescĭ ce s'aŭ făcutŭ din noŭ, alŭ Mogoşóeĭ şi aiŭ Calicilorŭ, ca cu luminată porunca Mărieĭ tale să se păzóscă nizamulŭ, după obiceiŭ ce aŭ făcutŭ, ca să pótă defendisi maĭ mult, ântêiŭ bărbieriĭ, i boiangiĭ, argintarĭ, cârciumarĭ, lumânărarĭ şi băcanĭ, cum şi mŏnastirile şi boerlĭ şi orĭ de ce tróptă va fi, de la celŭ mare până la celŭ micŭ, cât îĭ ţine coprinsulŭ luĭ, apă pe podŭ să nu arunce, gunoiulŭ, ce îlŭ scóte din casă şi de prin prăvălii, să nu lepede pe marginea poduluĭ, ci să'lŭ scóţă afară, podurile să le mature şi să le rănéscă tot-déuna, precum şi carele ce vinŭ cu cherestele, cu lemne de focŭ şi cu fênŭ de vênţare, să nu âmble pe poduri şi pe uliţe; şeţêndŭ cu carĕle lorŭ, facŭ mult calabalâcŭ pe podŭ cu vitele lorŭ, şi zapciĭ, ceĭ carĭ sunt de păzescŭ pe la respântiĭ şi la căpătâiulŭ podurilorŭ, când trecŭ care deşarte, să aibă datorie pe ceĭ cu prăvăliile, séŭ pe ceĭ cu case să-ĭ pue să arunce cu lopata acelŭ gunoiŭ şi noroiulŭ să'lŭ scóţă afară. Pentru care vedemŭ că nicĭ o urmare nu se face şi când se întêmplă de plouă se face unŭ noroiŭ din pricina acestuĭ gunoiŭ, încât nu póte trece ceĭ ce aŭ trebuinţă, şi din pricina acesteĭ necurăţeniĭ aduce şi bólă în oraşŭ şi se vorŭ

www.dacoromanica.ro

Martŭ 1795, sub boldulŭ epidemieĭ, nizamulŭ e reînoitŭ cu maĭ mare rigóre şi amenda, în favórea cutieĭ milostenieĭ, se urcă la 2 leĭ pentru contravenţie la zisulŭ nizamŭ.[1]

---

strica şi podurile fórte curêndŭ; ci de se va socoti de înţelepciunea Mărieĭ tale acestŭ nizamŭ, să se dea asupra Epitropieĭ, ca pe tótă sĕptĕmâna, cu unŭ zapciŭ alŭ podurilorŭ dimpreună şi cu unŭ zapciŭ atât de la D-luĭ vel Spăt. cât şi de la D-luĭ Aga, să orênduiască cu acéstă purtare de grijă, să pue toţĭ odată pe sĕptemână să mĕture podu, cu voĭa şi far'de voĭa lorŭ, şi când va fi care slobode, să pue gunoiŭ prin carĕ, iar când nu va fi carĕ, să pue pe prăvăliaşĭ să'lŭ scóţă afară cu coşurile, precum aŭ fost şi maĭ nainte; şi pentru nesupunerea ce vorŭ areta de acum înainte, o luminată poruncă se va da să se orênduiască a da la cutia milostenieĭ şi glóbă cu hotărîre. Aşişderea să fie luminată porunca Mărieĭ tale către D luĭ Aga, ca dupĕ obiceiulŭ celŭ vechiŭ, care era să pue pristavŭ să strige pe tótă sĕptemêna odată, Sâmbăta, pe poduri şi pe uliţe din têrgŭ, să'şĭ rănóscă toţĭ podurile, ce sunt şedĕtorĭ pe aceste liniĭ ale podurilorŭ, căruia pristavŭ să aibă a'ĭ da Epitropia, pentru ostenóla luĭ, pe tótă sĕptămâna, câte parale ḑece, şi aşĭa socotimŭ că se va păzi nizamulŭ şi vorŭ fi tot-dóuna tóte podurile şi uliţele măturate, pentru că Epitropia aŭ vrutŭ ca să se păzéscă acestŭ nizamŭ încă şi cu zapciŭ şi aŭ stătutŭ împotrivă ceĭ marĭ şi ceĭ micĭ, şi deosebitŭ sunt şi case boerescĭ şi mŏnăstirescĭ, care cadŭ pe linia podurilorŭ şi'şĭ aŭ sghiaburile cuinilorŭ scóse tocmaĭ pe podŭ şi cât murdalâcŭ se face în cuhnie îlŭ dă în drumŭ pe sgheabŭ şi curge pe poduri şi tot dóuna şade murdalâcŭ pe podŭ, şi podiscele ude în tot anulŭ putreḑescŭ, care acósta pricinuesce şi maĭ mare putóre, maĭ alesŭ vóra că molifsesce, la care pricinuesce şi bólă la sănĕtatea noroduluĭ, care acestŭ felŭ de putóre în tóte părţile sunt podurile putrede, care pentru acósta să se dĕe luminată porunca Mărieĭ tale, ca cu voie, făr'de voĭe, să se apuce şi să strice acele sghéburĭ şi stăpânii îşĭ vorŭ face groپĭ în curte de vorŭ vărsa lăturile cuhniĭ, sóŭ vorŭ ţinea hârdae şi nóptea îlŭ vorŭ scóte orĭ la Dâmboviţă sóŭ la altŭ locŭ depărtatŭ; iar hotărîrea cea desĕvârşitŭ rĕmâne a se face de către Inălţimea ta. — 1794, Februarie 11.

Dumitrache Banŭ, Scarlatŭ Vorniceŭ.

Cod. XXVII, fila 38.

1. *Pitacŭ la Spătarŭ şi la Epistatulu Agieĭ din 14 Martu 1795.*

Fiind-că din pricina gunoiuluĭ şi a murdalâculuĭ, care fiesce-care îlŭ aruncă pe poduri, în uliţele mahalalelorŭ şi pe drumurĭ înnăuntru politieĭ, nu numaĭ stricăciune şi putreḑiciune se face în scurtă vreme podurilorŭ, carĭ cu atâta trudă şi ostenólă se sĕvârşescŭ, cum şi locuitorilorŭ mâncătură şi noróie, care cu multă vreme nu se potŭ îndrepta, ci cu acéstă necurăţenie şi aerulŭ se molipsesce de putorĭ, şi bóle pricinuesce şi vătămare la sănĕtatea noroduluĭ de obsce, şi deosebitŭ de aceste tóte, este şi o deosebită defăimare şi fără nicĭ o cuviinţă, înăuntru uneĭ politiĭ Domnescĭ a se trece cu vederea unŭ lucru ca acesta de necurăţenie; pentru care iată dămŭ Domnia mea acestŭ nizamŭ, care cu hotărîre poruncimŭ să se pue în faptă, nu numaĭ acum, ci şi tot-dóuna şi în tótă vremea, ca să se scie să se urmeze, să se păzóscă negreşitŭ, prin

www.dacoromanica.ro

Cu referinţă la incendiĭ, se reînoescŭ ordinele de a nu se ţine deposite de fênŭ în Bucurescĭ, ci pe la marginea oraşuluĭ.[1] Asemene,

purtarea de grijă şi epistasia D-vóstră, ca zabiţĭ aĭ politieĭ şi a D-lorŭ Nazîriĭ Epitropieĭ, ca epistaţĭ asupra celorŭ 4 podurĭ marĭ Domnescĭ.
Şi maĭ ântêiŭ să vestiţĭ cu pristavŭ la tótă obştea, în têrgŭ şi prin tóte mahalalele cele maĭ din lăuntru şi cele depărtate dupĕ margine, că nimenĭ nu este slobodŭ a arunca gunoiulŭ şi băligarulŭ cailorŭ şi alŭ vitelorŭ în drumurĭ, pe uliţe, pe podurĭ şi alăturea drumuluĭ măcar, nicĭ pe viranele sóŭ locurĭ slobode şi deschise, în lăuntru politieĭ, ci fieş-care strângêndu'şĭ gunoiulŭ şi băligarulŭ vitelorŭ, să'lŭ scóţă afară la câmpurĭ, în locŭ depărtatŭ de politia Bucurescilorŭ, iar nu lângă politie, de unde tótă putórea o trage vêntulŭ în lăuntrulŭ oraşuluĭ; de care acésta să daţĭ porunci şi strejarilorŭ de pe la rĕspântiĭ, din lăuntrulŭ politieĭ, şi de pe la margine, pe unde trecŭ şi pe unde intră şi iesŭ cu carele ţĕraniĭ, ca să vestéscă de acósta fieş-căruia ţĕranŭ, orĭ scutelnicŭ sóŭ poslujnicŭ şi să o facă cunoscută, ca să scie toţĭ nizamulŭ acesta, că sunt opriţĭ de a maĭ arunca în lăuntrulŭ politieĭ gunóiele şi băligarele, ce ridică din curţile stăpânilorŭ lorŭ, ci să'lŭ scóţă afară la câmpurĭ, în locurĭ depărtate, pentru că celŭ ce se va lenevi de a'lŭ scóte afară şi se va prinde făcêndŭ urmare împotrivă, va fi osânditŭ. Apoĭ dupĕ acósta să îndatoriţĭ D-vóstră cu zapciĭ pre toţĭ, câţĭ se află în linia uliţelorŭ de o parte şi de alta, atât în lăuntru têrguluĭ, cât şi prin mahalale, ca şi acum şi tot-dóuna fieşcecare să cureţe în parte podurile şi uliţa aceea şi tóte acele adunăturĭ de gunóie şi orĭ-ce calabalâcŭ, strângêndu-le toţĭ grămadă la unŭ locŭ, să'lŭ ridice şi să'l scóţă afară din Bucurescĭ, iară să nu'lŭ lase aruncatŭ pe icĭ pe colea.

Aşişderea şi Dumnóvóstră, Nazîrilorŭ Epitropieĭ, să îndatoriţĭ şi să hotărîţĭ straşnicŭ polcovniculuĭ de podurĭ şi podarilorŭ, ca şi eĭ să grijóscă, maĭ vêrtos de podurile marĭ, acum, şi tot-dóuna de a fi măturate, grijite şi curate de orĭ-ce felŭ de gunóie şi murdalâc.... Şi la toţĭ de obşte să arĕtaţĭ, că de acum înainte, care din mahalagiĭ, sóŭ verĭ-cine, se va găsi aruncôndŭ gunóie şi băligarŭ de vite în uliţă sóŭ pe podurĭ, orĭ îu lăuntru têrguluĭ, sóŭ afară prin mahala şi nu-lŭ va ridica şi nu va curăţi, acela are să dée la cutia milostenieĭ talerĭ 2, de la care să se şi împlinóscă prin D-vóstră şi să se dea la cutia milostenieĭ. Şi iar, când se va găsi că n'aŭ urmatŭ nizamulŭ şi porunca, va fi asemenea iarăşĭ osânditŭ a da acestŭ strafŭ la cutia milostenieĭ, pentru învetătura şi urmarea porunceĭ; care acóstă hotărîre să o vestiţĭ acum la toţĭ deobşte, ca să o scie maĭ nainte fieş-carele. Şi acestŭ pitacŭ poruncimŭ Domnia mea să se trócă atât în condica Divanuluĭ cât şi la Spătărie i la Agie şi la Epitropie, ca pururea să fie sciutŭ, şi în tótă vremea să'lŭ urmaţĭ D-vóstră cu purtare de grijă, pentru că de vomŭ vedea Domnia mea iarăşi împotrivă urmărĭ de necurăţirea politieĭ, să sciţĭ că nu veţĭ avea nicĭ D-vóstră cuvêntŭ de îndreptare, pentru lenevirea şi nepurtarea de grijă, însă tóte acele gunóie şi băligare şi orĭ-ce murdalâcŭ, scoţêndu-se afară departe, să le dea focŭ ca să ardă.—1795, Martŭ 14.

Cod. XXIX, fila 28.

1. Pitacŭ la vel Spătarŭ Enache Văcărescu din 4 Septembre 1793, reînoindu-se ordinea veche de a nu se ţine fênŭ în Bucurescĭ, ci pe afară de oraşŭ, de unde să se care câte puţin la grajdurĭ, pentru trebuinţa vitelorŭ. Acóstă

www.dacoromanica.ro

fie-cine să fie datorŭ a avea la casa sa scară şi câte o putină séŭ vasŭ mare cu apă, sub pedépsă, ca la din contra, să plătéscă 30 leĭ amendă.[1]

Pe lângá poliţie séŭ Agie amŭ arĕţatŭ că eraŭ alipite breslele slujitorescĭ. Dintre acestea, o bréslă avea stréja oraşuluĭ şi 50 din celĭ-lalţĭ constituiaŭ aşĭa zisulŭ *stégŭ de focŭ* (pompierĭ). In 1794, Octom. acestŭ stégŭ era redusŭ, prin mórtea a vre-o 12 ómenĭ, dupĕ cum şi stégulŭ strejarilorŭ, era redusŭ tot prin aceaşĭ împrejurare din 30 ómenĭ la 10, iar alŭ vênătorilorŭ şi alŭ cazacilorŭ la câte 5 şi câte 4 ómenĭ. Epistatulŭ Agieĭ, Al. Gherache, cere Domnitoruluĭ împlinirea ómenilorŭ din stégurĭ şi Domnitorulŭ acordă 35 de ómenĭ din mahalagiĭ oraşuluĭ, bine sciuţi şi cu bună chezăşie, pentru stégurile de focŭ şi de străjĭ.[2]

---

tróbă a fost pusă în sarcina Spătărieĭ şi numaĭ cu biletulŭ Spătaruluĭ să se pótă a se introduce fênŭ în Bucurescĭ şi a se pune în locurĭ cuviincióse, nu pe lângă case. Acóstă poruncă a fost dată şi la Agie.

Cod XXIII, fila 134.

Pitacŭ la vel Spătarŭ din 22 Septembre 1794.

Pentru rêndulŭ fênuluĭ, ce aducŭ unĭĭ-alţĭĭ aicĭ în lăuntru politieĭ, de-lŭ punŭ pe lângă casele lorŭ, fiindŭ lucru ce póte pricinui primejdie de *iangânurĭ* (sic), poruncimŭ Domnia mea, să îngrijescĭ D-ta a nu maĭ lăsa să se aducă în láuntru politieĭ, ci fieş-care să şi-lŭ ţie la marginea tĕrguluĭ... cum şi prin ţĕrgŭ să nu se îngăduiască nimenĭ a pune fânŭ pe lângă casele şi dughenele lorŭ, iar maĭ vêrtos pe la rĕspântiile uliţelorŭ celorŭ marĭ să nu se afle fênŭ, ca să nu se întêmple primejdie de focŭ, şi asupra acesteĭ trebĭ să daĭ D-nóta straşnice poruncĭ pe la zapciiĭ străjilorŭ celorŭ orênduite, de a nu maĭ lăsa care cu fênŭ să intre în politie şi pururea să o cercetezĭ D-ta acósta, ca să nu se facă vre-o urmare împotriva Domnesceĭ nóstre poruncĭ.

Cod. XXIII, fila 276. verso.

1. Pitacŭ la vel Spărtarŭ din 3 Septembre 1793 ca să vestéscă mahalagiilorŭ şi boerilorŭ, la partea bisericéscă şi mirenéscă, ca fieş-care în curtea şi la casa sa, să aibă câte o putină, séŭ altŭ vasŭ mare, séŭ maĭ micŭ, dupĕ starea caseĭ, pururea plinŭ cu apă. Aşişderea şi scară să aibă fieş-care la casa sa, iarăşĭ dupĕ mĕsura şi starea caseĭ. Vodă adauge că dacă la cercetarea ce va face dupĕ 20 de ḑile, va găsi că cine-va aŭ *amelisit* la acestŭ lucru, îlŭ va condamna la o glóbă la cutie, dupĕ starea caseĭ sale, de la 30 de leĭ pênă la 10. Decĭ să nu lipsescĭ D-ta, zice Vodă Spătaruluĭ, a cerceta ca să afli pe celŭ ce n'aŭ urmatŭ într'acestŭ sorocŭ, şi să mi-lŭ areţĭ negreşit.

Cod XXIII, fila 133.

2. Insciinţămŭ Mărieĭ tale, că stégurile breslelorŭ slujitorescĭ *de la Agie* aŭ ajunsŭ la marĭ derăpănărĭ, maĭ vêrtos cele de focŭ şi cele-l'alte ale străjilorŭ, ca din 50 lude, ce este orênduiala Visterieĭ a fi la unŭ stégŭ de focŭ,

www.dacoromanica.ro

Tot în interesulŭ ferireĭ de incendiu este şi urmĕtorulŭ actŭ:

Pitacŭ din 20 Iulie 1796, către Spătarŭ şi Aga, să nu dóe voĭe celorŭ carĭ aducŭ cherestea de vêndare, să âmble cu ea prin Bucurescĭ, ci să mórgă la oborulŭ têrguluĭ-de-afară.

Cod. XXIX. fila 212.

In 8 Noembre 1794 Al. Moruzi dă nizamulŭ următorŭ către Epistatulŭ Agieĭ, relativŭ la politia oraşuluĭ:

Cu tóte că pentru orĭ-ce nizamŭ alŭ oraşuluĭ sunt date poruncĭ la Agie, care trebue să fie trecute şi în condica Agieĭ şi ca nisce sciute ce'ţĭ sunt le veĭ fi şi urmândŭ, dar ca să nu se facă vre-unŭ cusurŭ în buna orênduială, iată de isnóvă îţĭ poruncimŭ: 1. să grijescĭ ca în tóte serile să nu lipsóscă străjile a fi depline şi a înconjura têrgulŭ cu strejuire, pênă în ḑiuă şi a priveghea cu desceptare în tóte părţile, făr'de a se lenevi şi făr'de a lipsi fieşcarele din rêndulŭ sĕŭ, de care pururea să le facĭ şi însuţĭ cercetare, de urméză; 2. de altă parte să daĭ în scire tuturorŭ, că de la douĕ cósurĭ din nópte, este datorŭ verĭ-cine a âmbla cu felinarŭ, iar carele nu va urma nicĭ dupĕ acéstă poruncă, să'lŭ ridicĭ pe acela, ce se va găsi nóptea de la douĕ cósurĭ înainte âmblândŭ făr'de felinarŭ; 3. aşişderea şi în lăuntru têrguluĭ să daĭ poruncă tuturorŭ prăvălieşilorŭ, ca întru tóte serile să aibă dupĕ obiceiŭ fie-carele la prăvălia luĭ, înainte, felinarŭ cu lumină până în ḑiuă, avêndŭ şi D-ta unŭ zapciŭ

se află acum numaĭ câte 8 şi 12 ómenĭ, iar ale străjilorŭ, vênătorĭ şi cazacĭ, din lude 30 aŭ rĕmasŭ numaĭ câte 10, câte 5 şi câte 4 ómenĭ la unŭ stógŭ, fiind-că ceĭ maĭ mulţĭ aŭ muritŭ şi alţiĭ în locului lorŭ nu s'aŭ maĭ aşeḑatŭ, căcĭ şi de se află maĭ dinainte vre-uniĭ făr'de dajdie în mahalale, se coprindŭ de uniĭ şi alţiĭ de s'aşeḑă poslujnicĭ şi de acea aŭ rĕmasu stégurile la acéstă próstă stare, din care pricină se dă mare zăticnire atât la tróba iangânuluĭ, cât şi la paza străjilorŭ, nefiindŭ ómenĭ de ajuns şi putinţă nu este de a se iconomisi, cu nicĭ unŭ felŭ de mijlocŭ; care, de nu se va întocmi să se pue la orênduială, ci a se maĭ adăoga slujitorimea, maĭ vêrtos stégurile de focŭ, ce sunt prea de trebuinţă pentru tróba iangânuluĭ, cum şi stégurile de paza străjilorŭ, negreşit urméză de a se face *cheder*. Şi cu tóte că din suma orênduieleĭ Visterieĭ are lipsă stégurile Agieĭ 681 luḑĭ, dar socotindŭ *discolia* ce este de a se împlini lipsa, să fie mila Mărieĭ tale de a se da măcar 70 lude, din ómeniĭ mahalalelorŭ din Bucurescĭ, să se aşeḑe la stégurile de focŭ şi ale străjilorŭ.— 1 Octombre 1794.

Alexandru Gherache Post.

Domnitorulŭ pune resoluţiunea către vel Vorniculŭ politieĭ Bucurescilorŭ, ca din mahalagiĭ oraşuluĭ să dóe la Agie lude 35, ómenĭ sciuţĭ şi cu bună chezăşie pe carĭ biv. vel Post. Epistatulŭ Agieĭ să'ĭ aşeḑe la stégurile de focŭ şi de străjĭ.

Cod. XXVII, fila 15 verso, scara 17.

www.dacoromanica.ro

rênduitŭ, ca în tóte serile să încunjure în lăuntru têrguluĭ, spre a se face străjuirea cea cuviinciósă; 4. putine pline cu apă să se afle la fie-care prăvăliaşŭ şi casnicŭ, pururea şi în tótă vremea; 5. şi cele-lalte nizamurĭ ce sunt date pentru buna orênduială, să le întăresc D-ta, ca să se urmeze făr'de cusurŭ; 6. iar peste tóte acestea poruncimŭ să daĭ straşnice poruncĭ pentru cârciume, ca de la 2 cósurĭ înainte fie-care să o închidă şi să contenéscă vêndarea sóŭ primirea de ómenĭ; de care să şi îngrijescĭ D-ta şi verĭ a cuĭ sunt, de veĭ găsi deschise după 2 cósurĭ, orĭ mănăstiréscă, orĭ boeréscă, orĭ negutitoréscă, nu numaĭ pe cârciumarulŭ acela să'lŭ ridicĭ, ci şi pe cela ce veĭ găsi în cârciumă la beutură de vinŭ, peste 2 cósurĭ de nópte, verĭ orĭ-care arŭ fi, să-lŭ ridicĭ. — 1794, Noembre 8.

Cod. XXIII, fila 292.

Atât în interesulŭ apĕrăreĭ de incendiŭ, cât şi pentru a evita primejdiĭ, Domnitorulŭ, prin pitaculŭ din 4 Octombre 1794, ordonă reparaţiunea orĭ desfiinţarea *samarelorŭ* din faţa prăvăliilorŭ, carĭ dedĕŭ oraşului o înfăţişare atât de orientală.[1]

Clopotniţa de la Radu-Vodă se ordonă a fi dărimată orĭ reziditĕ, fiind crăpată. *(Cod. XXIX fila 196 verso).*

Amŭ spusŭ deja, că Moruzi a residatŭ maĭ mult la Cotrocenĭ. Curtea veche séŭ arsă, era maĭ mult o ruină, in care totuşĭ maĭ era aşeţatŭ departamentulu de criminalion şi în pivniţe închisórea zapciiască. Al. Moruzi pare să fi avutŭ dorinţa de a restaura Curtea veche. In tot casulŭ elŭ dete, în 17 Decembre 1793, unŭ pitacŭ către Ispravniculŭ de curte Manole, ţicêndu-ĭ:

«Fiind-că ne însciinţămŭ Domnia mea pentru casele Domnescĭ din Curtea veche, că orĭ-cuĭ trebue pietre, cărămidă şi lemnu, strică şi iaŭ din casele Domnescĭ, cum şi prin pivniţă, i beciurĭ, şi deasupra bolţilorŭ se află maĭ mult de

1. *Pitacŭ la biv. vel Cost. Epistatulu Agieĭ.*

Fiind-că şandramalele după uliţele din lăuntru têrguluĭ, care le numescŭ *samare*, vechĭ fiindŭ şi ne maĭ grijindŭ nimenĭ din prăvăliaşĭ a le întemeia şi a le drege, potŭ de a se surpa şi a face vre-o primejdie la trecetorĭ, maĭ vêrtos în vreme de iérnă ce vine, când se îngreuóză de zăpadă séŭ slăbescŭ de iuţimea furtunelorŭ, poruncimŭ D-tale ca să daĭ poruncă straşnică tuturorŭ acelorŭ carĭ sunt datorĭ la acésta, ca orĭ să le meremetiséscă şi să le întemeeze cu legăturĭ bune, séŭ să le surpe la pamêntŭ, ca să nu facă vre-o primejdie. Aşişderea se poruncescĭ tuturorŭ prăvăliaşiloru şi ulicerilorŭ pentru podurile ce sunt pe uliţele têrguluĭ Bucurescĭ, ca fiteş-care înaintea caseĭ şi a prăvălieĭ luĭ, unde este stricăciune, să facă meremetulŭ celŭ cuviinciosŭ, împlininindŭ lipsa cu podine. — 1794, Oct. 4.

Cod. XXIII. fila 280 verso.

www.dacoromanica.ro

cincĭ-ḑecĭ, şaĭ-ḑecĭ de caĭ arnăuţescĭ, şi aĭ altora, dintr'acărora udătură şi călcare, i murdalîcŭ nu numaĭ putóre se face, ci slăbindu-se şi bolţile, trebue să se facă primejdie, cum şi focurĭ se facŭ pe dedesubt şi pe deasupra, fără de orênduială, din care póte să se întêmple şi têrguluĭ primejdie; aşişderea şi în curte de prin tóte părţile se aduce gunoiŭ cu carĕle şi se aruncă ca într'o curte ce s'arŭ socoti fără nicĭ o stăpânire, şi în felurĭ de chipurĭ este plină de netrebniciĭ, iată că'ţĭ poruncimŭ Domnia mea straşnicŭ, primindŭ Domnesculŭ nostru pitacŭ, să mergĭ însuşĭ la casele din Curtea Domnéscă veche, unde afară din departamentulŭ judecăţilorŭ de cremenalionŭ, i din odaia de josŭ, ce este închisórea zapciilorŭ Domnieĭ mele, pe toţĭ alţiĭ, adecă: caĭ, arnăuţĭ sóŭ verĭcine, să-ĭ ridicĭ calabalâcurile ce aŭ acolo, să-ĭ scoţĭ din case şi din curtea caselorŭ; afară aşişderea să nu îngăduescĭ maĭ mult a se arunca, întru aceeaşĭ Domnéscă Curte veche, gunoiŭ şi să se facă verĭ-ce felŭ de murdalâcŭ, ci pururea sâ grijescĭ a fi ferită şi păzită, pentru că, de nu veĭ păzi nizamulŭ acesta, să sciĭ că te veĭ pedepsi.—1793, Decembre 17.

Cod. XXIII, fila 189.

La începutulŭ acestuĭ capitolŭ amŭ amintitŭ, că in atributele Epitropieĭ obştireĭ intra şi administraţiunea şcólelorŭ, alŭ cărora prim Nazirŭ fusese maĭ apoĭ Mitropolitulŭ Filaretŭ. In cap. specialŭ alŭ cultureĭ amŭ inregistratŭ câte-va acte cu referinţă la scóle. O altă colecţiune, destulŭ de insemnată, amŭ rezervatŭ pentru tomulŭ alŭ VI-lea, de anexe.

Bóla ciumeĭ de sigurŭ n'a fost propice mersuluĭ inainte alŭ şcóleĭ române; cu tóte acestea nu putemŭ ḑice că ele aŭ incetatŭ cu totulŭ şi vedemŭ că şi în decursulŭ anuluĭ 1794 şi in anulŭ 1795 se împlinesce de la monăstirĭ cotisaţiunea lorŭ pentru şcóle şi Epitropia plătesce lefile personaluluĭ didacticŭ.

Biblioteca şcóleĭ de la Sf. Sava se desorganiséză intru cât-va, prin faptulŭ că Epitropia o bagă intr'o boltă a hanuluĭ de la Sf. Gheorghe nou. Aŭ făcutŭ raţturĭ inăuntru pentru cărţi, fiare la fereştĭ şi la uşă bróscă şi fereştĭ cu lacăte. Epitropia, din causa ciumeĭ, au pusŭ în aceeaşĭ boltă a bibliotecei şi lăḑile eĭ cu amaneturile şi banii copiilorŭ sĕrmanĭ. Epitropia, cu anaforaua din 10 Aprilie 1795, cere Domnitoruluĭ să ordone egumenuluĭ Sf. Gheorghe, de a fi cu grijă pentru boltă şi a da poruncă hangiuluĭ să nu âmble cînevaşĭ la zisa boltă «ca să facă vre-unŭ mastrafŭ la avutulŭ sermanilorŭ copiĭ, séŭ la vivliile şcólelorŭ.» Domnitorulŭ dă ordinulŭ cerutŭ, dar adauge, că Epitropia să incredinţeze cheile bolţeĭ egumenuluĭ, ca să rĕmâe rĕspunḑĕtorŭ pentru tóte. — 1795, Aprilie 15. (*Cod. XXVII scara 4 fila 59 verso*).

In 3 Iunie 1793, Domnitorulŭ, cu pitaculŭ sĕŭ acordândŭ şi

www.dacoromanica.ro

întărindŭ din noŭ privilegiĭ luĭ Ionŭ Zugravulŭ de la Rŏmniculŭ-Vèlcea, înfiinţéză o adevĕrată şcólă de zugrăvie. [1]

In 5 Maiŭ 1793 întăresce bisericeĭ Sf. Treime din Cerneţĭ privilegiĭ, pentru ca să ţină dascălŭ de învĕţătura copiilorŭ şi de trebuinţa cântăreĭ în biserică. [2]

In 16 Octomare 1793, Domnitorulŭ ordonă Caimacamuluĭ de Craiova, după anaforaoa Episcopuluĭ de Rŏmnicŭ, a se adăogi léfa dascăluluĭ elinescŭ, şi unŭ ipo-didascalŭ. [3]

---

1. Dupe rugăciunea ce aŭ datŭ Domnieĭ sale fratelui Mihaiŭ Vodă Suţu Sf. Sa cinstitŭ şi iubitorulŭ de Dumneḑeŭ Episcopŭ alŭ Rŏmniculuĭ, arĕtândŭ că sciindŭ meşteşugulŭ zugrăvieĭ, are trebuinţă S-ta Episcopie de a'lŭ avea întru posluşanie.... cu meşteşugulŭ sĕŭ, când va fi trebuinţă de zugrăvitŭ, cât şi **de a învĕţa copiĭ la meşteşugulŭ acesta**, aŭ avutŭ milă prin cartea Domnieĭ sale, ce o văḑumŭ cu lĕtŭ 1785 Maiŭ 30, ca să fie apĕratŭ de rêndulŭ dăjdiilorŭ şi drepte bucatele ce va avea, să nu se supere de dijmăritŭ, de vinăriciŭ, ca să fie cu tragere de inimă de a învĕţa copiiĭ la meşteşugulŭ seŭ, câţĭ vor voi de a învĕţa. Drept aceea, ne-amŭ milostivitŭ Domnia mea de amŭ întăritŭ acéstă milă ce aŭ avutŭ, pentru care poruncimŭ Domnia mea D-tră boerilorŭ Ispravnicĭ aĭ judeţuluĭ, i boerĭ dijmarĭ şi vinăricerĭ, după cum maĭ sus se cuprinde, întocmaĭ să urmaţĭ, că aşa este porunca Domnieĭ mele.

Cod. XXIII, fila 75 verso.

2. *Cartea bisericeĭ din Cerneţĭ, pentru scutelnicĭ, de la 5 Maiŭ 1793.*

Moruzi amintesce că la acéstă biserică, cu hramulŭ Sf. Treimĭ, Mihaiŭ Suţulŭ aŭ aşeḑatŭ «o şcólă cu dascălŭ pentru învĕţătura şi luminarea copiilorŭ oraşuluĭ şi a împrejurenilorŭ, carĭ sunt depărtaţĭ de scóle, pentru trebuinciósa învĕţătură, cum şi pentru trebuinţa cântărilorŭ în Sf. Biserică». Aŭ făcutŭ acesteĭ bisericĭ şi şcolĭ ajutorŭ, în 1792 Noembre 2, de 20 de scutelnicĭ. Moruzi întăresce din noŭ acéstă, «din care *să se ţie dascălulu de învеţătura copiiloru şi de trebuinţa cântăreĭ în Sf. biserică, unde acolo în Cerneţĭ, fiind-că D-luĭ maĭ sus numitulŭ boerulŭ Domnieĭ mele* (biv. vel Pah. Ispravnicŭ Al. Farfara) aŭ făcutŭ o casă de pétră pentru şederea dregătorilorŭ Domnieĭ mele i Ispravnicilorŭ judeţuluĭ, poruncimŭ Domnia mea, ca orĭ-care dregătorŭ şi Ispravnicĭ va şedea într'acea casă, să aibă a da pe lună câte talerĭ 6 la numita biserică şi şcólă ca şi aceştĭ banĭ să se cheltuiască iarăşĭ la trebuinţa bisericeĭ, de untdelemnŭ, tĕmâe şi făcliĭ şi la simbria dascăluluĭ şcóleĭ şi a cântăreţuluĭ. Şi fiindcă la acéstă faptă bună a fost începĕtorŭ şi isvoditorŭ D-luĭ maĭ sus numitulŭ boerŭ A. Farfara, de aceea iarăşĭ asupra D-luĭ dămŭ acéstă purtare de grijă, ca dintre neguţitoriĭ şi orăşaniĭ, pe acela pe care îlŭ va socoti omŭ cu bunŭ ipolipsis şi cu frica luĭ Dumneḑeŭ, să-lŭ orênduiască Epitropŭ a strânge acestŭ venitŭ şi a cheltui la trebuinţa scóleĭ şi bisericeĭ, cum poruncimŭ maĭ sus.

Cod. XXIII, fila 52 verso.

3. S'aŭ făcutŭ poruncă legată la D-luĭ Caimacamulŭ Craioveĭ, că după anaforaoa Sf. Sale Părinteluĭ Episcopŭ alŭ Romniculuĭ, peste talerĭ 360, ce avea de luatŭ până acum dascălulŭ elinescŭ, aŭ maĭ făcutŭ adaosŭ încă talerĭ

www.dacoromanica.ro

In Iulie 18, 1794, Domnitorulŭ scrie Hatmanuluĭ Hangerliŭ în favórea gratuitățeĭ învĕțămêntuluĭ:

Pitaculŭ din 18 Iulie 1794, către Hatmanulŭ N. Hangerlău, Caimacamulu Craioveĭ și către boeriĭ divanițĭ de acolo.

Vețĭ vedea jalba ce aĭ datŭ Domnieĭ mele Ilinca Zătrénca Armășóia, din însușĭ revașulŭ eĭ, care îlĭ trămitemŭ într'acéstă carte. Pentru care la mare mirare fuse Domnieĭ mele, a auți, cumcă *dascalulu Craioveĭ nu învață copiiĭ făr'de plată*, în vreme ce Domnia mea avemŭ orênduită lófă dascăluluĭ Craioveĭ, spre a fi scólă Domnéscă de învĕțătură făr'de plată, care se și dă dela cutie, pe tot anulŭ, câte talerĭ 500 nelipsit și cum D-vóstră o treceți cu vederea și nu o puneți la cale acésta! Ci dar întêiŭ, pentru copiiĭ jălnitóreĭ Ilinca Zătrénca, poruncimŭ Domnia mea, ca sĭ'ĭ așeți la orênduitulŭ dascălú, să învețe făr'de plată. Așișderea să dațĭ nizamulŭ celŭ cuviinciosŭ deplinŭ alŭ trebeĭ aceștia, ca orênduitulŭ dascalŭ, carele ié acești talerĭ 500 pe anŭ, să ție școlă Domnéscă, spre a învĕța copiiĭ făr'de plată; și să avemŭ respunsŭ, căațĭ pusŭ tréba la orênduială șiațĭ întocmitŭ școlă de învĕțătură, grijindŭ a se urma apărarea cu orênduiala cea cuviinciósă. — 1794, Iulie 18.

La 1 Ianuarŭ 1795 Moruzi înființéză examenele publice de iérnă, carĭ în presența Mitropolituluĭ să aibă locŭ la Bobotéză, în fie-care anŭ și ordonă premiarea elevilorŭ silitorĭ.[1]

140 și să se dea câte tal. 500, cu care să se țină și unŭ ipodascălŭ și școla să se pue în orênduială, ci și D-luĭ dimpreună cu boeriĭ de acolea să se silóscă pentru așeșarea școleĭ — 1793, Octomvre 16.

Cod. XXIII, fila 163 verso.

1. *Io Alexandru Costandinŭ Moruzi Vvd.*

Prea Sfinția ta, Părinte Metropolite alŭ Ungro-Vlahieĭ, i Dumnévóstră cinstițilorŭ și credincioșilorŭ boerilorŭ Domnieĭ mele, Nazîrilorŭ Epitropieĭ de obște, este cunoscutŭ că cugetulŭ acela pentru care Domnia mea cheltuesce de a ținea și a întemeia scólă de învețătură aice, este pentru a nasce rodŭ de învețătură și de folosulŭ patrieĭ; decĭ fiind-că cercarea istecinneĭ ucenicilorŭ, este pricină de indemnare și de maĭ multa silință ucenilorŭ, de întrecere la învețătură, amŭ socotitŭ Domnia mea de trebuință și amŭ hotărîtŭ, ca pe tot anulŭ să se facă o cercetare ucenicilorŭ școleĭ Domnescĭ, înaintea Prea Sfințieĭ tale, Părinte Metropolite și a Dumnévóstră boerilorŭ Nazîrĭ aĭ Epitropieĭ, față cu dascălĭĭ lorŭ, acolo în lăuntru școleĭ, spre a se vedea carĭ sunt aceia carĭ aĭ silință spre procopsélă și spre mergere înainte, și carĭ sunt aceĭ ce nu învață; și acéstă cercare să se facă cu ți hotărîtă, adică a doua ți de Sfîntulŭ Botezŭ, care să se și încépă de acum, de estimpŭ să se pue în faptă; de care și poruncimŭ Domnia mea, ca la numita ți, ce vine acum, a doua ți de Sf. Botezŭ, mergêndu însușĭ Sf. ta, Părinte Metropolitŭ și Dumnévóstră boerilorŭ Nazîrĭ aĭ Epitropieĭ, la școlă, unde fiindŭ față orênduițiĭ dascălĭ aĭ școleĭ

www.dacoromanica.ro

La 20 Oct. 1794 Domnitorulŭ încuviinţéză aşeḑarea luĭ Ştefanŭ iro-diaconulŭ, de învĕţătoru la şcóla de la mŏnăstirea Obedénu, din Craiova. [1]

In 15 Decembre, 1794, Epitropia obştireĭ propune personalulŭ şcóleĭ Domnescĭ, între carĭ, pe lângă cunoscutulŭ Lambru, şi unŭ filosofŭ, pe care Epitropia îlŭ recunósce deopotrivă învĕţatŭ ca dascălulŭ elinŭ Lambru. Pe lângă aceştia maĭ este şi alŭ 3-lea dascălŭ Gheorghe. [2]

Domnescĭ, să aduceţĭ înainte pe ucenicii aĭ fie-căreĭ tréptă de învĕţătură, cărora să li se facă cercetare prin tălcuirea matimelorŭ ce le vorŭ da dascăliĭ lorŭ, ca să vedeţĭ silinţa lorŭ şi rodulŭ ce daŭ alŭ învĕţăturei, şi vĕḑêndŭ pe ceĭ ce aŭ isbutitŭ la învĕţătură, să alegĭ douĭ din trépta învĕţăturilorŭ dintêiŭ, şi douĭ din trépta învĕţăturilorŭ alŭ doilea, carĭ aŭ isteciunea mergereĭ înainte, cărora să li se cumpere de la Epitropie şi să li se dée cărţile ce le sunt trebuincióse pe anulŭ viitorŭ de învĕţătură, ca să'şĭ urmeze silinţa şi osîrdia nelipsit, cărora să le faceţĭ Dumnévóstră şi cercetarea de starea lorŭ, ca de vorŭ fi din proştĭ şi scăpătaţĭ, ce nu aŭ putere de la dênşiĭ de cele trebuincióse, să ni-ĭ arĕtaţi cu anafora în scrisu, cu pliroforie de silinţa învĕţătureĭ lorŭ, ca să li se orênduiască şi o cuviinciósă léfă, dupe starea lorŭ, spre a nu le fi lipsa pricină de a lăsa drumulŭ invĕţătureĭ şi alŭ pricopseleĭ ce aŭ apucatŭ; iar de vorŭ fi de némŭ, carĭ îşi aŭ starea şi mijloculŭ chiverniseleĭ, iarăşĭ să aibă de la Domnia mea *peripiisis* acela ce li se cade la silinţa şi truda ce facŭ spre învĕţătură şi procopsólă; care acéstă orênduială, să fie obicĭnuită şi îndatorată a o face Prea Sf. ta şi D-tre, pe tot anulŭ la hotărîta ḑi negreşitŭ; de care şi suntem fără de îndoială, că la acéstă cercetare a ucenicilorŭ, ce este de folosŭ şi mult trebuinciósă, nicĭ Prea Sf. ta şi D-vostră nu veţĭ face mnsaadea, nicĭ dascăliĭ din spre partea lorŭ nu vorŭ cuteza a face maĭ nainte ucenicilorŭ aceloia sciute maftemele şi talcuirile lorŭ, ca să aibă căutare şi Domnésca peripiisis acela care s'a silitŭ la învĕţătură. — 1 Ianuarŭ 1795.

Cod. XXIX, fila 25.

1. *Pitacu la Hatm. Hangerliu Caimacamulŭ Craioveĭ.*

D-luĭ cinstitŭ şi credinciosŭ boerulŭ Domnieĭ mele, vel Banŭ Dumitraşco Racoviţă, ne-aŭ aretatŭ, cumcă la scóla de învеţătură, care prin hrisovulŭ Domnieĭ mele s'aŭ întocmitŭ acolo în Craiova, la monăstirea Obedónuluĭ, s'au găsitŭ de D-ta şi de D-lorŭ ceĭ-l-alţĭ boerĭ, unŭ Ştefanu iero-diaconulŭ cu învĕţătură bună de a se aşeḑa *dascalu....* Voda încuviinţézŭ aşeḑarea aceluia ca dascălŭ, «dupĕ hrisovulŭ Domnieĭ mele, să aretaţĭ însă porunca Domnieĭ mele, spre a fi silitorŭ, cu sîrguinţă la învеţătura copiilorŭ..... spre a se procopsi şi a se vedea rodulŭ învеţătureĭ in faptă, unde sa fie primitŭ la scólá pentru învĕţătură, câţĭ vorŭ vrea să vie la învеţătură, deosebitŭ de ceĭ ce cu numĕrulŭ aŭ léfă orênduită prin hrisovŭ, ca să învеţe toţĭ fără de plata, ca la scólă Domnéscă. — 1794, Octombre 20. Cod.XXIII, Fila 288.

2. *Anaforaoa Epitropieĭ, ca să se maĭ déc taleri 100 prostichion dascăluluĭ alŭ treilea din şcóla Domnéscă.*

Cod. XXVIII.

www.dacoromanica.ro

In 1796, Aprilŭ, Domnitorulŭ dă carte către Ispravnicii din jud. Slam-Romniculuĭ, de a se numi unŭ dascălŭ românescŭ la Focşanĭ, în şcóla de la Sf. Iónŭ. [1]

Prea Inălţate Dómne,

Insciinţămŭ Mărieĭ tale pentru dascălulŭ Constantinu Filosofulŭ, ce s'aŭ aşeḑatŭ la şcólă încă de la trecuta lună a luĭ Augustŭ întêiŭ, carele prin luminatŭ pitaculŭ Inălţimeĭ tale, întru care s'aŭ pusŭ în orênduială lófa dascăluluĭ încă de la Ghenarie întêiŭ alŭ acestuĭ următorŭ anŭ, s'aŭ orênduitŭ şi pentru dascălulŭ Filosofulŭ tal. 1600 pe anŭ, dar fiind-că alŭ treilea dascălŭ era aşeḑatŭ numaĭ cu talerĭ 520 într'unŭ anŭ lófa sa, şi avêndŭ multă greutate. care ne-aŭ arĕtatŭ şi însuşĭ dascălŭ Lambru şi fiind-că numitulŭ elinŭ şi cu filosofulŭ, care amândoĭ sunt deopotrivă învĕţaţĭ, şi amêndoĭ sunt a fi cu priveghere în şcólă pentru toţĭ ucenicii, însuşĭ aŭ cunoscutŭ greutatea dascăluluĭ alŭ treilea, ci cu multă trudă şi bătae de capŭ se ostenesce pênă a'ĭ deştepta, s'aŭ unitŭ dar amêndoĭ, adică Lambru cu Filosofulŭ, şi chibzuindŭ aŭ găsitŭ cu cale, ca pentru truda osteneleĭ dascăluluĭ Gheorghe alŭ treilea, să i se maĭ dée *prosticu* încă talerĭ 100 pe anŭ peste talerĭ 520, ce sunt hotărîţĭ de Măria ta, care şi acestŭ prostic, să nu se iée de isnóvă din venitulŭ şcólelorŭ, cât aŭ fost orênduiala întocmită de Inălţimea ta, ci din lófa Filosofuluĭ, din ceĭ 1600 talerĭ, care este hotărîtă pe anŭ, s'aŭ mulţămitŭ a lua numaĭ talerĭ 1500, din talerĭ 1600 şi talerĭ 100 să se dée dascăluluĭ alŭ treilea, urmânduse şi acestŭ prostic a lua din venitulŭ scólelorŭ viitoruluĭ anŭ, ce se începe de la Ghenariu lótŭ 1795, neajungêndu-i-se a i se plăti din venitulŭ acestuĭ anŭ, care întocmire şi chibzuială a numiţilorŭ dascălĭ fiindŭ cu bună orênduială şi iconomie dintr'a lorŭ dréptă simbrie, şi noĭ găsimŭ cu cale să se urmeze întocmaĭ, dupĕ cum maĭ susŭ s'aŭ arĕtatŭ, de care şi nu lipsimŭ a insciinţa Inălţimeĭ tale, ca orĭ-cum va fi buna-boinţa Mărieĭ tale, să avemŭ luminatŭ rĕspunsŭ, în ce chipŭ să urmămŭ. — 1794, Decembre 15.

Dositheiŭ alu Ungro-Vlahicĭ, Dumitrache Banu, Isaac Ralet.

Cod. XXVIII. pag. 59 II.

1. *Carte către Ispravniciĭ din judeţulŭ Slam-Rŏmniculuĭ.*

Pré S. Sa Părintele Metropolitŭ alŭ Ungro-Vlahieĭ, prin anaforaoa de la 30 ale trecuteĭ lunĭ Martŭ, ne-aŭ făcutŭ aretare pentru unŭ dascălŭ românescŭ acia la oraşulŭ Focşanilorŭ, spre învĕţătura copiilorŭ orăşanilorŭ de acolo şi a împrejuraşilorŭ, ca prin D-vóstră găsindu-se unulŭ cu învĕţătnră de a ţine şcólă nelipsitŭ, să se îndatoréscă egumenulŭ monăsireĭ Sf. Iónŭ a'ĭ da lófă pe cât i se va orêndui de către Domnia mea acolea, cu care va fi scăḑutŭ egumenulŭ din baniĭ şcólelorŭ ce dă acóstă monăstire, care anafora primind-o Domnia mea pentru folosulŭ orăşanilorŭ, care'lŭ voimŭ, poruncimŭ D-vóstră, ca să găsiţĭ unŭ dascălŭ românescŭ, cu sciinţă bună de învĕţătură, spre a'lŭ aşeḑa, să ţie şcóla nelipsitŭ, rênduindŭ dintre neguţitoriĭ ceĭ maĭ de ispravă şi de frunte aĭ oraşuluĭ douĭ purtătorĭ de grijă, a lua séma de pune silinţă dascălulŭ la învĕtătura copiilorŭ şi îndatorindŭ pe egumenulŭ Sf. Iónŭ, ca pe tótă luna să'ĭ dée lófă câte tal. 10 şi să iée adeverinţă de la mâna luĭ, adeverită

www.dacoromanica.ro

In 10 Maiŭ 1796, Al. Moruzi înlocuesce pe rĕposatulŭ dascălŭ Constantinŭ de la şcóla slavono-română de la Sf. Gheorghe, prin Isaia, recomandatŭ de Nazirulŭ şcóleloru, ca vrednicŭ pentru învĕţătura şi procopséla ucenicilorŭ la înveţătura cărţei slovenescĭ şi românescĭ.[1]

In biserică, cuvintarea de amvonă nu este lăsată cu totulŭ la o parte. In Decembre 1795 şi în anulŭ 1796, aflămŭ ca predicatorŭ pe Ambrosie Erochirica, plătitŭ cu léfă determinată din banii şcólelorŭ.[2]

şi cu iscăliturile acelorŭ doĭ rênduiţĭ negutitorĭ, cu care va fi egumenulŭ scăţutŭ din baniĭ şcólelorŭ la socotélă. Dreptŭ acea, să o faceţĭ D-vóstră sciută acósta şi orăşanilorŭ, care pentru folosulŭ şi mulţumita loru amŭ făcutŭ Domnia mea acéstă milă şi le-amŭ întocmitŭ şcólă românéscă cu léfă din baniĭ scólelorŭ Domnescĭ. — 1796, Aprilie 6. Cod. XXIX. fila 168.

NB. Se vede că nu s'aŭ aflatŭ dascălŭ imediat, de óre-ce la 2 Iulie 1796 Focşăneniĭ ceróŭ din noŭ şcólă. (veţĭ la pag. 62, 63 şi 64 tom. V).

1. Zemb. Vlahscoie. Fiind-că Constantinŭ Dascălulŭ, ce aŭ fost la şcóla slovenéscă ot. Sfântu Gheorghe vechiŭ, de aicĭ din Bucurescĭ, şĭ-aŭ datŭ obştésca datorie, şi pentru a nu se zătigni şcóla acésta de orênduiala ce din vechime aŭ avutŭ, precum veţumŭ Domnia mea şi hrisóve Domnescĭ de întocmirea eĭ, după care, încă de la lét 1792 Maiŭ 15, amŭ datŭ şi Domnesculŭ nostru hrisovŭ de întărire, ne-aŭ arĕtatŭ Pré Sfinţia sa Părintele Mitropolitŭ pe Isaia şi ne-a datŭ încredinţare, că este vrednicŭ cu învĕţătura dăscălieĭ pe deplinŭ, spre a se orêndui dascălŭ la numita şcólă; decĭ după încredinţarea ce ne-aŭ datŭ Pré Sfinţia Sa Părintele Metropolitŭ, dămŭ Domnia mea acéstă Domnéscă a nóstră carte numituluĭ Isaia, ca să fie dascălŭ la şcóla slovenéscă de la sfeti Gheorghe vechiŭ şi să facă tot felulŭ de silinţă pentru învĕţatura şi procopséla ucenicilorŭ, la învĕţătura cărţeĭ slovenescĭ şi românescĭ, carele pentru a a sa ostenélă şi silinţă ce va face, să'şĭ aibă orênduiala şi mila ce aŭ avutŭ şi dascălulŭ Constantinŭ, urmându-se după hrisóvele Domnescĭ. ii saam receh gpd.—1796, Maiŭ 10. Cod. XXVI pag. 279.

2. *Io Alecsandru Constandin Moruzi Voevod.*

Pré Sf. ta Părinte Metrepolite alŭ Ungro-Vlahiei i D-vóstră Nazîrilorŭ Epitropieĭ, pentru léfa ce are la cutie, din banii şcóleloru, Ambrosie Ierochirica, poruncimŭ Domnia mea ca, dupe orênduiala cu care 'şĭ ió dascăliĭ şcólelorŭ léfa pe tótă luna, asemenea s'o daţĭ şi léfa sa pe fie-care lună, adică câte tal. 25 pe lună. — 1796, Augustŭ 4.

Cod. XXIX, fila 217 verso. *Vel. Logof.*

Pitacŭ din 29 Decembre 1795 către Mitropolitŭ şi Nazîrii Epitropiei pentru léfa cea orênduită de la cutie, din banii şcólelorŭ, lui Ambrosie Ierochirica.

A. Moruzi poruncesce «ca dupe orênduiala cu care'şĭ iaŭ dascălii şcólelorŭ léfa lorŭ pe tótă luna, asemenea să se dóe şi orênduită léfa luĭ Ambrosie pe fieş-care lună..» Cod. XXIX fila 138 verso.

www.dacoromanica.ro

Alăturea cu şcóla, lucréză ca factorŭ culturalŭ, *tipografia*. «*Pravoslavnica învĕţătură*» tipărită la Bucurescĭ [1] la 1794, pe când în Iaşĭ se imprima «*Critil şi Andronius*», [2] traducere din franţuzesce; alăture cu «*Liturghia* care alŭ doilea s'aŭ tipăritŭ într'acestaşĭ chipŭ, în ḑilele prea Luminatuluĭ şi prea Inălţatuluĭ Domnŭ M. C. Suţu Vvd· cu osîrdia şi cu tótă cheltuiala P. S. Mitropolitŭ alŭ Moldoveĭ k. kir Iacov, întru a sa tipografie *din noŭ făcută* în Sf. Mitropolie din Iaşĭ»; aceste cărţĭ, împreună cu maĭ multe altele, [3] de carĭ avemu a vorbi maĭ târḑiŭ, şi cu manifestaţiunile poetice ale luĭ A. Văcărescu din acestaşĭ anĭ, constituescŭ documentele culturalĭ din Domnia luĭ Al. Moruzi.

Mişcarea culturală a Românilorŭ din Ardélŭ, de la data acésta, nu este fără de legătură cu acea din principate. Ca dovadă vomu aduce deocamdată pitaculŭ luĭ A. Moruzi către Mitropolitulŭ Dositheiu, prin care-ĭ recomandă diverse publicaţiunĭ şi cărţĭ din Ardélŭ, numaĭ ca să le propage în ţéră, afară de cartea cu titlulŭ «Fire şi obiceiurĭ turcescĭ» şi cu escluderea gazetelorŭ. Iată acelu pitacŭ:

Io Alexandru Constandinu Moruzi Vvod.

Prea Sf. ta Părinte Mitropolite alŭ Ungro-Vlahieĭ, veĭ vedé acéstă tipărită însciinţare, ce aŭ venitŭ către Domnia mea de la însoţirea tipografieĭ românescĭ din ţóra Ardéluluĭ, dimpreună cu deosebita filadă şi însemnarea de felurile cărţilorŭ ce aŭ de a le tipări acum noue în limba românéscă; ci dar, cât pentru Firĭ şi obiceiurĭ turcescĭ şi gazeturĭ, aceste nu sunt primite, iar geografiiĭ, fisică, filosofică şi altele asemene, aceste sunt slobode, cum şi cele bisericescĭ şi altele Dumneḑeescĭ, prin cercetarea prea Sfinţieĭ tale găsindu-le unite în tocmaĭ după canónele sfinteĭ bisericĭ a resărituluĭ, iarăşĭ vorŭ fi slobode; pentru care să şi arĕţĭ prea Sf. ta la toţĭ, câţĭ vorŭ să se îndestuleze şi să se folosóscă de aceste, făcêudu-le cunoscutŭ plata şi vremea primireĭ, şi să arĕţĭ Domnieĭ mele în scrisŭ o anafora. — 1795, Martŭ 4.

Cod. XXIX, fila 24.

1. „Pravoslavnica învĕţătură" acum ântĕiŭ tiparită pe limba rumânéscă în ḑilele prea luminatuluĭ Domnŭ, Io Alexandru Const. Moruzi Voivodŭ, cu blagoslovenia şi tótă cheltuiala P. S. Părint. nostru Kir Dositheiŭ, Arhiep. şi Mitropolitŭ a tótă Ungro-Vlahia, la anulŭ mântuireĭ 1794, în tipografia Metropolicéscă, în Bucurescĭ, de Dumitru Popovicĭ tipografŭ, în 4° de 138 file.

2. Veḑi despre acéstă carte, ce amŭ scrisŭ în Atheneulŭ Românŭ din Iaşĭ, luna Maiŭ-Iunie 1861, pag. 33.

3. Iată încă una importantă: „Sfinta şi Dumneḑeésca Evanghelie, acum într'acestŭ chipŭ tipărită, în ḑilele prea luminatuluĭ şi prea Inălţatuluĭ Domnŭ, Io Alexandru Const. Moruzi Vvd., cu blagoslovenia P. S. Mitropolitŭ alŭ Ungro-Vlahieĭ Kir kir Dositheiŭ şi cu tótă osîrdia şi cheltuiala P. S. iubiturluĭ de Dumneḑeŭ Kir kir Nectarie Episcopulŭ Rŏmniculuĭ, în Sfinta Episcopie a Rŏmniculuĭ, la anulŭ mântuireĭ 1794; s'aŭ tipărituŭ de Dimitrie Mihăilescu, tipog. Romnicŭ, şi de Gheorghie sin Popa Constantinŭ, tip. Romnicŭ, în folio de 159 file.

www.dacoromanica.ro

Când în ţéră se introducea cărţĭ de diverse sciinţe şi prin dascălii francezĭ se furişa în societatea română multe din principiile Revoluţiuneĭ franceze, poprirea intrăreĭ în ţéră *«a gazeturilorŭ»* era o mesură fără de scopŭ. Proibirea jurnalelorŭ dă nascere satireĭ şi pamfletuluĭ scrisŭ. Altă dată în balade şi doine, opresatulŭ îşĭ cânta pĕsulu seŭ; de acum înainte satira şi pamfletulŭ nu vorŭ cruţa pe maĭ marii ţileĭ. Vomŭ aduce în tomulŭ următorŭ o piesă de teatru, (prima în limba română), care nu e decât un pamfletŭ de la finea Domnieĭ a doua a luĭ Alex. Ipsilante.

Ca representanţĭ aĭ sciinţeĭ urméză să fie numĕraţĭ şi doctoriĭ, carĭ în Bucurescĭ şi in unele judeţe de sigur rĕspândéŭ maĭ mult cunoscinţe variĭ, enciclopedice, decât asiguraŭ sănetatea publică. In 20 Iunie 1795 raporta Epitropia Domnitoruluĭ că «de la o vreme încóce vedemŭ că s'aŭ obicinuitŭ de vinŭ nisce bărbierĭ şi spiţerĭ şi de sineşĭ se facŭ dohtorĭ, făr'de a arĕta atestaturĭ şi dohtoraturele lorŭ la D-luĭ arhi-iatros, ca să le facă cercetare, şi de va fi vrednicŭ, să le dée voïe a metahirisi şi a căuta bolnavĭ». Epitropia denunţă între alţĭ *«cerlatanĭ»* pe doĭ, unulŭ Daniilŭ «care a omorîtŭ o copilă a Dumisale Vorniculuĭ Manolache Brâncovónu şi unŭ feciorŭ de vêrstă a luĭ Toma Comino, etc.» şi celă-laltŭ numitŭ Pavelŭ «care omóră ómenĭ cu dohtoriĭ mincinóse.» Dupĕ propunerea Epitropieĭ, Domnitorulŭ ordonă isgonirea lorŭ din ţéră şi dispune ca vel Spătarŭ şi Aga să nu maĭ permiţă practica la nicĭ unŭ doctorŭ, fără prealabila cercetare a proto-mediculuĭ, care singurŭ póte da libera-practică.[1]

1. *Io Alexandru Const. Moruzi Vvd. i gospod. Zemb. Vlahscoie.*

Poruncimŭ Domnia mea D-tale vel Spătariŭ i D-tale vel Postelnicŭ Epistatule alŭ Agieĭ, in tótă vremea să priveghiaţĭ pentru uniĭ ca aceştia, ce cu nume că sunt dohtorĭ, pricinuescŭ înşelaciunĭ şi primejdiĭ de mórte la norodŭ a nu fi sloboḑĭ a umbla prin politie, ci orĭ-care va fi venitŭ aicĭ, séŭ va veni de acum înainte, să'ĭ trimiteţĭ maĭ ântêiŭ a se arĕta la D-luĭ arhi-iatros, ca să-ĭ cerceteze de aŭ pracsis, de sunt cu adevĕrat dohtorĭ cu vre-o mărturie in scrisŭ, şi aşĭa pe care îĭ va cunósce D-luĭ, le va da carte la mână, spre a fi sciuţĭ că aŭ acéstă epanghelmă şi vorŭ fi sloboḑĭ, iar într'altŭ chipŭ să nu se priméscă, şi D-ta vel Spătarŭ să o facĭ acósta sciutŭ la agenţie, ca să se isgonéscă uniĭ ca aceia, că nu'ĭ pohtimŭ Domnia mea a'ĭ lăsa să umble făcênd înşelăciunĭ noroduluĭ. Asemenea şi pentru aceştĭ douĭ ..... ce se numescŭ dohtorĭ, pe celŭ ce se afiă aicĭ să'lŭ găsiţĭ şi să'lŭ faceţĭ teslimŭ la agenţie, ca să se isgonéscă, iar pe celŭ ce s'aŭ aflatŭ la Tunarĭ, să trimiţĭ D-ta vel Spătarŭ ciocliĭ să'lŭ ridice, să'lŭ ducă la Spătarŭ, spre a se aerisi câte-va ḑile, şi apoĭ iarăşĭ la agenţie să'lŭ facă teslimŭ spre a se isgoni şi acela; şi în scurt, de acum înainte, să priveghiaţĭ D-vóstră pentru uniĭ ca aceştia, când se va ivi

www.dacoromanica.ro

La 25 Iulie 1795, după anaforaoa Căimăcămieĭ, se isgonesce din Craiova mediculŭ Palaşŭ, «care prea puţină sciinţă are de doftorie» şi întăresce doctorĭ aĭ Craioveĭ pe Pavlu şi Spiru, «doftorı creştinĭ, carĭ la multe locurĭ s'aŭ cercatŭ şi sunt ómenì procopsiţĭ şi cu bună sciinţă de doftorie.» [1]

---

veniţĭ niscare-va spiţerĭ cerlătanĭ, cu nume că sunt dohtorĭ, să'ĭ trimiteţı pe toţĭ la D-luĭ arhi-iatros spre cercetare, şi numaĭ pe care îĭ va adoveri D-luĭ cu carte în scrisŭ, că sunt dohtorĭ cu adevĕratŭ, accia să aibă sloboḑenie a ămbla prin politie la ceĭ ce'ĭ va pohti, iar pe ceĭ-l-alţı să nu'ĭ îngăduiţĭ, ci să'ĭ dóe la agenţie, spre a se isgoni de aicĭ uniĭ ca aceia, negreşit. — 1795, Iunie 30. *Vel Logof.*

Cod. XXVIII. fila 65.

Prea Inălţate Dómne,

Insciinţămŭ Mărieĭ tale, că de la o vreme încóce vedemŭ că s'aŭ obicinuitŭ de vinŭ nisce bărbierĭ i chimiagiĭ şi spiţerĭ şi de sineşĭ se facŭ dohtorĭ făr' de a arĕta atestaturı şi dohtoraturile lorŭ, la D-luĭ arhi-iatros, ca să le facă cercetare şi de va fi vrednicĭ să le dóe voĭe a metahirisi şi a căuta bolnavĭ, ci eĭ pnindŭ înainte felurimĭ de cuvinte mincinóse, prilistescŭ norodulŭ cu marĭ laude, că sunt vrednicĭ a vindeca orĭ-ce felŭ de bóle, înşélă ómeniĭ şi luându-le banĭ le daŭ câte cevaşĭ împotriva patimeĭ, ne avêndŭ pracsis, şi aşĭa unde este nădejde să se scóle, elŭ ilŭ omóră cu unŭ ciasŭ maı nainte, de care şi acum vedemŭ, că s'aŭ ivitŭ donĭ inşĭ numindu-se arabĭ, şi dohtorĭ fórte meşterĭ şi învĕţaţĭ, încât se laudă, că atât de bóla ciumeĭ vindecă pe fieş-care, cum şi de ori-ce patimă va fi, numaĭ să apuce pe omŭ cu sufletŭ, negreşit îlŭ scólă. Pe unulŭ dintr'aceştĭ donĭ îlŭ chiamă Daniilŭ, carele a omorîtŭ o copilă a D-sale Vorniculuĭ Manolache Brâncovénu i unŭ feciorŭ de vêrstă a luı Toma Comino, 2-lea Spătarŭ, şi o fată a luĭ Chiurci-Baş, şi celă-l-altŭ anume Pavelŭ ămblă aicĭ în Bucurescĭ iscodindŭ în tóte părţile a înşela norodulŭ şi a le scurta viaţa făr'de vreme; maĭ sunt şi alţiĭ, după cum îı arĕtămŭ maı susŭ, care ămblă cu asemenea înşelăciunĭ de omóră ómeniĭ cu dohtoriĭ mincinóse; pentru care o netrebnică urmare ca acósta, dupe datoria ce avemu şi are Epitropia la unile fapte ca acestea a priveghia, nu lipsimŭ a insciinţa Mărieĭ tale, prin-tr'acéstă prea plecată anafora, şi ne rugămŭ Mărieĭ tale să bine-voiescĭ a lipsi aceştĭ doui înşelătorĭ cu totulŭ de aicĭ din pămêntulŭ ţereı Mărieı tale, cum şi alţĭ asemenea lorŭ, şi orĭ-care se va maĭ ivi de acum înainte cu nume de dohtorı să nu fie sloboḑĭ a metahirisi boluavĭ, până nu va merge maĭ ântêiŭ la D-luĭ arhi-iatros ca să'şĭ arĕte dovada în scrisŭ, de este dohtorŭ desevêrşit şi apoĭ dându-i-se sloboḑenie iar prin scrisóre, aşĭa să fie volnicŭ a ămbla prin oraşŭ la ceĭ cu trebuinţă, precum acestŭ obiceiŭ este şi chiar în ţéra lorŭ, că făr'de dohtoratŭ la mână nu este slobodŭ să amble nicĭ într'o politie; de acésta insciinţămŭ, şi cum va fi luminată poruncă. — 1795, Iunie 20.

Cod. XXVIII, fila 65. *Isaac Ralet.*

1. Anaforaoa Caimacamuluĭ şi a Divanuluĭ Craioveĭ (Al. Calfoglu Caimac., Iónŭ Glagovénu, Barbu Ştirbeiŭ, Iónŭ Brăiloiu Stolnicŭ, Ioniţă Argintoianu),

www.dacoromanica.ro

Alăturĭ cu medicii, carĭ daŭ ocasiune a se îmbogăţi limba românéscă cu termenulŭ de *şarlatanŭ*, să menţionămŭ pe primulŭ oculist cunoscut de istoria nóstră culturală, şi cu atât maĭ cu multă plăcere, că pe când şarlatanii eraŭ indivizi streinĭ, oculistulŭ nostru celŭ I-iŭ este românulŭ Radu.

Iată documentulŭ, care vorbesce de acestŭ primŭ oculistŭ alŭ nostru :

Resoluţia din 5 Sept. 1794 pe anaforaoa ce s'aŭ făcutŭ în dosulŭ jălbeĭ Gherghineĭ, ce aŭ fost órbă.

Ascultândŭ luminată porunca Mărieĭ tale de la acéstă jalbă, amŭ făcutŭ cercetare, aducêndŭ pe însăşĭ jăluitórea de faţă înaintea nóstră şi adevĕrulŭ, amŭ vĕḑut-o betógă do amêndoĭ ochiĭ, cu perdele, nezărindŭ nicĭ cum, ci ca unŭ buştónŭ se lovea de toţi pereţii, şi de nu o purta altcinevaşĭ, nu şcia în cotro să apuce şi să mérgă. Amŭ chiamatŭ pe Radulŭ, ce s'aŭ chiămatŭ că este dohtorŭ, pe carele l'amŭ întrebatŭ de póte să scie elŭ acelŭ meşteşugŭ şi s'o vindece, şi aŭ rĕspunsŭ că póte, fiind-că aŭ învĕţatŭ meşteşugulŭ in lăuntru Evropeĭ, de la unŭ doctorŭ, de la care are şi atestatŭ că aŭ sĕvĕrşitŭ învĕţătura acestuĭ meşteşugŭ. Şi aşĭa l'amŭ tocmitŭ tal. 30, cu dohtorii, cu tot şi ântêiŭ s'o vindece şi apoĭ să-i dée Epitropia baniĭ. Şi aşia luând-o pe jăluitóre la casa lui, peste o lună de ḑile, Augustŭ 5, aŭ avut-o sdravănă cu vederea cum aŭ fost din începutŭ, strigândŭ cu glasŭ şi lăudândŭ numele Mărieĭ tale, rugândŭ pe milostivulŭ Dumneḑeŭ pentru bună starea şi îndelungarea anilorŭ vieţeĭ Inălţimeĭ tale, că s'aŭ vĕḑutŭ din întunericŭ la lumină; ci să binevoĭescĭ Măria ta a ni se da poruncă, să damŭ numitului doftorŭ aceĭ 30 de taleri pentru ostenéla sa, şi bine arŭ fi Măria ta, ca aşĭa omŭ să se orênduiască, cu puţină léfă pe lună, câte talerĭ 10 mult 15, orĭ de la vre-unŭ spitalŭ, séŭ de unde veĭ socoti Măria ta, că se mulţămesce elŭ, şi să fie pentru căutarea

din 25 Iulie 1795, vesteşce, că din douĭ doctorĭ aĭ Craioveĭ aŭ muritŭ unulŭ şi aŭ remasŭ numaĭ Palaş, «carele prea puţină sciinţă avêndŭ de doftorie, atât noĭ cât şi norodulŭ de obşte pătimimŭ. Acum de la Bucurescĭ viindŭ unŭ Pavlu şi Spiru, doftorĭ creştinĭ, carĭ la multe locurĭ s'aŭ cercatu, şi fiindŭ ómenĭ procopsiţĭ şi cu bună sciinţă de doftorie, ceĭ maĭ mulţĭ aŭ dobânditŭ şi dobândescu folosă, ajutându-se la neputinţele lorŭ; pentru care fiind-că se află cu acéstă bună idee şi sunt şi ómenĭ cinstiţĭ, purtându-se cu fórte bună orênduială, ne rugămŭ Mărieĭ tele, să te milostivescĭ, ca cu aşeḑămêntŭ de talerĭ 500 pe anŭ, ce aŭ fost ceĭ-l-alţĭ doftorĭ, să se orânduiască aceştĭ 2; şi acestŭ Palaş, ce aŭ fost până acum, va merge de'şĭ va căuta tróba sa, neamestecându-se maĭ mult la doftorie . — 1795, Iulie 25.

Cod. XXVIII, scara 7, fila 9 verso.—

Domnitorulŭ aprobă acéstă anafora la 27 Iulie acelaşŭ anŭ.

www.dacoromanica.ro

de acestŭ felŭ de patimă pentru ceĭ sĕracĭ, care vinŭ maĭ în tóte ḑilele la Epitropie şi nu le daŭ mâna, şi va fi Mărieĭ tale vecĭnică pomenire.

Cod. XXVII, scara 16 fila 18. *Isac Ralet.*

La 9 Sept. 1794, Al. Moruzi aprobă ambele propunerĭ ale Epitropulnĭ.

Cu referinţă la *spiţeriĭ*, avemŭ de la Al. Moruzi, din 23 Decemb. 1794, o resoluţiune, ca *doftorulŭ celŭ mare*, împreună cu D-rulŭ Caracaş, să inspecteze spiţeriile, şi să pecetluiască tóte doctoriile vechĭ şi stricate şi să se fixeze tarifulŭ doctoriilorŭ, după taxa oficială din Ardélŭ.[1]

1. *Anaforaoa pentru doftoriile cele vechĭ, să se pecetluiască, ca să nu maĭ fie prin spiţeriĭ, ci să se aducă altele nouĕ.*

Io Alexandru Costan. Moruzi Vvd. boj. milos. i gpd. Zem. Vlahscoe.

Cu cale şi de trebuinţă fiindŭ a se da nizamulŭ acesteĭ trebĭ, ce este alŭ obşteĭ, poruncimŭ Domnia mea D-tale Arhiétre, să chiămĭ împreună şi pe dohtorulŭ Caracaşŭ, unde să maĭ aduceţĭ şi pe vre-unulŭ din hirurghiĭ, care va fi practicos desĕvêrşitŭ, şi strângêndu-ĭ pe toţĭ spiţeriĭ din Bucurescĭ, de la tóte spiţeriile, prin marafetulŭ D-luĭ Epistatulŭ Agieĭ, să'ĭ cercetaţĭ pe fie-care în parte de are întêiŭ spiţerulŭ meşteşugŭ şi sciinţă de plinŭ a lucrăreĭ doftoriilorŭ, unde să faceţĭ şi căutarea doftoriilorŭ, ce aŭ în spiţeriĭ şi câte vorŭ fi vechĭ şi netrebnice, fără de nicĭ o energhie, acelea pecetluindu-le şi dându-le sorocŭ de a le rădica şi a le duce unde vorŭ vrea, să-ĭ îndatoraţĭ ca să aducă altele nouĕ folositóre, care să'şĭ facă energhia lorŭ; şi pentru preţulŭ doftoriilorŭ ce se aducŭ din lăuntru, pliroforisindu-vĕ cu cât se cumpĕră în lăuntru, cu cheltuiala lorŭ până aci, să socotiţĭ apoĭ adausulŭ ce li se cuvine de a se pune la preţŭ, iară pentru celea ce se potŭ face aicĭ. să se urmeze preţulŭ acela, după *taxa Ardéluluĭ, unde lângă acestea tóte* să ascultaţĭ Dumnévóstră şi pe spiţeriĭ ce aŭ aprovalisi şi aşĭa dându nizamulŭ acesteĭ trebĭ, să aretaţĭ Domnieĭ mele pentru tóte.—1794, Dechemvre 23.

Prea Inălţate Dómne,

Nu lipsimŭ cu prea plecată anafora a însciinţa Mărieĭ tale, între cele-l-alte trebuincióse obştieĭ, şi pentru rêndulŭ spiţeriilorŭ şi dohtoriilorŭ dintr'ênsole, care aŭ ajunsu la atât de mare catahrisis, încât aŭ catandisit, după ce nu facŭ nicĭ unŭ folosŭ, fiindŭ vechĭ, necântate de nimenea, facŭ şi stricăciune, căcĭ dându-se bolnavilorŭ şi nefăcêndu-şĭ energhie, fiindŭ vechĭ, de nicĭ o trébă, îĭ cotropesce bóla, din care pricină urméza şi cele maĭ multe primejdiĭ; deosebit de acésta, şi preţulŭ doftorilorŭ se urméză fără nicĭ o orênduială, şi cu o sumă fórte mare, nesuferită, şi pentru ca să se pue aceste tóte la bună orênduială, după cum s'aŭ datŭ nizamulŭ celŭ cuviinciosŭ de către înţelepciunea Mărieĭ tale, şi la cele-l-alte tóte urméză să fie luminată porunca Mărieĭ tale către Dumnéluĭ doftorulŭ celŭ mare, i către Dumnéluĭ **doftorulŭ Caracaşŭ**, care maĭ întêiŭ făcêndŭ acum căutarea tuturor doftoriilorŭ de prin tóte spiţeriile, cele ce vorŭ fi nu numaĭ vechĭ netrebnice, ci şi sub bănuială că nu'şĭ

www.dacoromanica.ro

XVII

Iérnă grea. — Ciumă. — Fómete.

Cu tóte mesurile luate încă de la apariţiunea ciumeĭ, sub anterióra Domnie a lui Suţulŭ, acéstă epidemie s'a intinsŭ mereŭ în decursulŭ tómneĭ anuluĭ 1792. Intréga Domnie a luĭ Al. Moruzi este bântuită de acéstă crudă bólă. Şi, ca şi când dénsa nu era de ajuns, ea fu insoţită de o iarnă, care cu tótă rigórea eĭ, nu o suprimă în ţéră; şi de o secetă care compromite pentru 2 anĭ produsele munceĭ ţerănescĭ.

Ne rémâne a vorbi aci despre fie-care din aceste calamităţĭ, carĭ se năpustiseră asupra ţereĭ. E casulŭ de a aminti, ceea ce amŭ spusŭ altă dată, că meritulŭ unuĭ poporu în luptă cu cataclismele este destul de mare, décă celŭ puţin manifestă energică voinţă de a scăpa de ele.

Din acestŭ punctŭ de vedere putemŭ dice, că Alex. Moruzi şi guvernulŭ sĕŭ şi-aŭ făcutŭ cât maĭ bine datoria, luptândŭ în contra întreitelorŭ calamităţĭ.

Să abordămŭ pe rêndŭ istoriculŭ fie-căreia.

Ciuma. Primulŭ actŭ ce întâlnimu de la Al. Moruzi, relativŭ la ciumă, este din 4 Martŭ 1793. In cursulŭ ierneĭ, bóla, care în anulŭ trecutŭ venise pe calea Giurgiuluĭ (Vlaşca), se maĭ potolise. In Bucurescĭ tot maĭ muriaŭ, dar nu cu atâta violenţă ca în anulŭ trecutŭ.

---

vorŭ avea cea deplin energhia sa, pecetluindu-se de către Dumnélorŭ, să fie datorŭ acelŭ ce le va fi avutŭ la spiţerie, în sorocŭ de dile, ce i se vorŭ pune de către numiţiĭ, să le-o rădice, trimiţându-le unde va şci, ca ne urmândŭ şi dovedindu-se că s'aŭ îsdrăznitŭ de aŭ maĭ vêndutŭ la cinevaşĭ de acelea, să se ardă şi că celŭ ce va vrea să ţie spiţerie aici în oraşulŭ Bucurescĭ, să scie că este supusŭ şi datorŭ la cercetările ce se vorŭ face de către D-luĭ doftorulŭ celŭ mare, i de catre D-luĭ doftorulŭ Caracaşŭ, a fi respundĕtorŭ, ca unŭ pricinuitorŭ de rĕulŭ obşteĭ, nu numaĭ a fi arse acele doftorii vechĭ, ce se vorŭ găsi, ci şi a i se face căduta dojană, prin zabitulŭ seŭ; iar pentru preţŭ este fórte lesne, adică să se facă adausŭ la dece la fieş-care felŭ de doftorie, urmându-se preţulŭ lorŭ, dupĕ cea tipărită taxă a Ardéluluĭ, nu numaĭ la felurimea doftoriilorŭ, ce sunt aduse din lăuntru, iară cele ce se potu face de aicĭ, care se şi facŭ, la acelea să se urmeze tot acelaşu proţŭ, ce se cuprinde în taxa Ardéluluĭ, iar hotărîrea cea desĕvêrşită rĕmâne a se face de către Inălţimea ta. 1794, Dechembre 19.

Dumitrache Ghica Banŭ, Nicolae Brâncovénu, Vel Banŭ Racoviţă, Enache Văcărescu Spăt., Vel Vist. Moruzi, Manolache Brâncovénu Vel Vornicu, Vel Log. Filipescu, Vel Vor. Grădisténu, Vel Vorn. Slătinénu, Vel Logof. Ştirbeiu.

Cod XXVIII, pag. 65.

www.dacoromanica.ro

Deodată însă Ispravniciĭ de Oltŭ vestescŭ Domnitoruluĭ, că la satele Floru şi Tâmpeniĭ aŭ isbucnitŭ bóla. Domnitorulŭ dă Instrucţiunĭ Ispravnicilorŭ de Oltŭ, ce să facă pentru combaterea bóleĭ: izolarea celorŭ molipsiţĭ, aşeḑându-ĭ în colibe, cu străjĭ de jurŭ-împrejurŭ, ca să nu comunice cu ceĭ sănetoşĭ. Colibele să fie pe lângă apă. Hrana să fie: pâne, linte, oţetŭ, usturoiŭ. Să se desinfecteze casele unde s'aŭ produsŭ bóla. Chiar ceĭ sănetoşĭ din casa unde s'aŭ produsŭ bóla să fie ţinuţĭ într'unŭ lazaretŭ, timpŭ de 22 de ḑile. Dupĕ ce vorŭ împlini ḑilele de lazaretŭ, să nu intre în casele lorŭ, decât dupĕ o nouă desinfectare prin spălare, afumare cu puciósă şi cu păcură. Domnitorulŭ cere raportŭ sĕptĕmânalŭ de mersulŭ bóleĭ. [1]

In aceaşĭ ḑi, 4 Martŭ, în care Domnitorulŭ rĕspunse Ispravnicilorŭ de Oltŭ, veni scirea, că aŭ isbucnitŭ iarăşĭ ciuma în satele Singurenĭ şi Măgura din Vlaşca. Epitropia aŭ comunicatŭ Ispravnicilorŭ de Vlaşca instrucţiunĭ identice cu cele de maĭ sus.

Imediatŭ Domnitorulŭ îndémnă pe Mitropolitŭ să trimiţă părinţĭ cu capulŭ sfântuluĭ Visarionŭ, să'lŭ preâmble prin judeţele molipsite, către care acum se adaugă şi jud. Teleormanŭ. Amŭ veḑutŭ altă dată trimiţêndu-se butóie cu aghiasmă prin sate, de la Bucurescĭ, pentru stârpirea epidemieĭ. Acum aghiasma se va face de faţă cu capulŭ sf. Visarionŭ «făcĕtorulŭ de minunĭ şi isbăvitorulŭ de acéstă năpraznică bólă» şi cu acéstă aghiasmă se vorŭ boteza satele molipsite.

Pentru transportarea capuluĭ sf. Visarionŭ, se dă călugărilorŭ unŭ rădvanŭ cu caĭ de menzilŭ, gratis şi 2 neferĭ, pentru pază la drumŭ. Se trimetŭ şi ordine la Ispravniciĭ din judeţele Vlaşca, Teleormanŭ şi Oltŭ, vestindu-se călătoria prin judeţe a venerateĭ reliquiĭ. [2]

Ingrijitŭ de reapariţiunea bóleĭ în ţéră, Domnitorulŭ caută să îée mĕsurĭ şi în Bucurescĭ. Decĭ la 23 Martŭ 1793, dă pitacurĭ luĭ Aga şi Spătaruluĭ, să cerceteze prin oraşŭ şĭ pe toţĭ seraciĭ bolnavĭ de *bólă curată*, să'ĭ aducă la spitale. Asemenea la 29 Augustŭ acelaşĭ anŭ. [3]

Lazareturile funcţionéză încă din anulŭ trecutŭ. Bóla pare însă că nu este violentă în Bucurescĭ în decursulŭ anuluĭ 1793.

In primăvéra anuluĭ 1794, incă de la 18 Februarie, Domnitorulŭ dă pitacŭ la Epistatulŭ Agieĭ, să dée strasnică poruncă la vătăşeiĭ mahalalelorŭ, ca în tótă vremea să cerceteze, fie-care în mahalaua luĭ, casurile de bólă şi în tóte Duminicele să raporteze preotuluĭ din acea mahala, iar preotulŭ să insciinţeze la Epitropie, «în mânele orênduituluĭ dintre doĭ Epitropĭ, în care să aréte de este vre-unŭ bolnavŭ şi de ce

1. Veḑĭ documentulŭ în tomulŭ VI la Cap. Ciumeĭ.
2. Veḑĭ ambele documente în tomulŭ alŭ VI-lea, la Cap. de ciumă.
3. Veḑĭ anexele la tom. VI.

www.dacoromanica.ro

patimă? séŭ de aŭ muritŭ? asemenea cum şi de sunt toţĭ sănĕtoşĭ? asemenea să însciinţeze pe tóte ḑilele, grijindŭ la acésta de a nu face vre-unŭ cusurŭ de lenevie.»—1794, Februarie 18.

In aceeaşĭ ḑi Domnitorulŭ scrie şi Mitropolituluĭ, ca să ordone preoţilorŭ, în sensulŭ pitaculuĭ de maĭ sus, «pe tóte Duminicile să dée adeverinţă iscălită la mâna vătăşeilorŭ mahalaleĭ, în chipŭ de rapórte, de este cinevaşı bolnavŭ şi de ce patimă? séŭ de aŭ muritŭ vre-unulŭ, asemenea să arete; precum şi de sunt iarăşĭ bolnavı, iarăşĭ să însciinţeze.» *(Cod XXIII, fila 206).*

Se iéŭ mĕsurĭ de priveghere a celorŭ carĭ vinŭ de la Giurgiu, unde *iarăşĭ s'aŭ simţitŭ* de bóla ciumeı. Căletoriĭ din acea parte sunt supuşĭ a face lazaretŭ la Daia şi la Monăstirea Văcărescĭ.[1]

Graţie acestoru mĕsurĭ, o bună parte a anuluĭ 1794 trece cu óre-care potolire a bóleı. Nu maı puţin muriaŭ destuı în Bucurescĭ, de óre-ce la 1 Noembre 1794, Domnitorulu ordonă Mitropolituluĭ:

«Să daĭ straşnice poruncĭ la toţĭ preoţiĭ şi protopopiı de obşte, din oraşulŭ Domnieĭ mele Bucurescĭ, ca verĭ în tĕrgŭ, verĭ în mahala se va întêmpla a muri omŭ, să nu fie slobodŭ preotulŭ aceĭ mahalale a'lŭ rădica şi a'lŭ îngropa, până nu i se va face cercetarea acea ce s'aŭ poruncitŭ de către Domnia mea la D-luĭ vel Spătarŭ şi la D-luĭ Epistatulŭ Agieı, ca să se iée pliroforie de bóla luĭ şi cu adeverinţa Spătărieĭ, séŭ a Agieı, va fi slobodŭ a'lŭ ridica şi a'lŭ îngropa, iar făr'de adeverinţá să nu se cuteze nimenea, ca să se pótă face cu acésta paza şi străjuirea cea cuviinciósă a *curaţenieĭ.*

Cod. XXIII, fila 290 verso.

In acestŭ sensŭ a datŭ Al. Moruzi pitacŭ şi către D-luĭ Vel Spătarŭ şi vel Agă, în 1 N-bre 1794, să dée straşnice poruncĭ preoţilorŭ la tóte mahalalele i vătăşeilorŭ, cum şi mahalagiilorŭ, ca îndată ce se va întêmpla de a so îmbolnăvi vre-unŭ omŭ în mahalaua fie-căruia, numaĭ decât vătăşelulŭ mahalaleĭ să fie datorŭ a da de scire la Spătărie, séŭ întêmplându-se mórte vre-unuia, preotulŭ aceleĭ mahalale, să nu fie slobodŭ a'lŭ rădica şi a'lŭ îngropa' până nu va da în scire Dumitale ca să trămiţĭ *omŭ din ceĭ practicoşĭ*, spre a cerceta bóla aceluia şi făr'de adeverinţa Spătaruluĭ, să nu fie slobodŭ a ingropa, urmândŭ fiesce-carele acesteĭ poruncĭ, ca să se pótă face paza etc. (*ca maĭ sus*).

Şi în judeţe trimite Domnitorulu circulărı, în 8 Noembre, cu povĕţuirĭ pentru a împedeca lăţirea bóleĭ. Cu deosebire insistă Domnitorulŭ la Ispravnicii de Vlaşca, ca să împedece relaţiunile dintre locuitorĭ cu Giurgiu, şi să nu intre prin sate vre-unulŭ de la Giurgiu

1. Veḑĭ anexa în tom. VI.

www.dacoromanica.ro

prin locurĭ dosnice şi pe furiş. Domnitorulŭ, în 8 Noembre 1794, cere Ispravnicilorŭ de Vlaşca raportŭ de sănĕtate la fie-care 15 ḑile.[1]

De sĕrbătorile Crăciunuluĭ, Domnitorulŭ scrie Ispravnicilorŭ, să înceteze orĭ-ce judecăţĭ, să nu se aducă nicĭ unŭ împricinatŭ la Bucurescĭ, să se oprésca pe cât maĭ mult comunicaţiunea dintre Bucurescĭ şi sate.[2]

In 12 Decembre 1794, Domnitorulŭ ordonă Epitropieĭ obştirei, să rênduiască 4 boerinaşĭ din Epitropiĭ de alŭ 2-lea şi alŭ 3-lea, câte 1 la fie-care din cele 4 podurĭ marĭ ale oraşuluĭ, cu mahalalele respective. Aceştĭ boerinaşĭ să inspecteze casele, în urma raportuluĭ preotuluĭ şi a vătăşeilorŭ de mahalale, ca să constate casurile de bólă ce s'arŭ ivi, ca nu cumva, din interes, subalternii să le ascundă.[3]

In acéstaşĭ lună, prin pitacŭ către vel Spătaru, ţiganiĭ sunt opriţĭ de a maĭ intra în Bucurescĭ, verĭ din ce parte vorŭ fi.

Tot în interesulŭ curăţirei oraşuluĭ, la 21 Decembre 1794, Alex. Moruzi opresce mendicitatea pe la bisericĭ şi pe strade, şi ordonă ca pe seraciĭ vrednicĭ de milă, carĭ nu potŭ a'şĭ câştiga hrana prin muncă, să fie aşeḑaţĭ pe la monăstirĭ, unde să'şĭ aibă îndestularea trebuinciósă.[4]

Anulŭ 1795 este anu grósnicŭ pentru ţérĭă, căcĭ este anulu fómetei şi alŭ ciumei în tótă furia eĭ.

In Ianuarie acestŭ anŭ, ciuma sbucnesce şi în jud. Muscelŭ. In 3 Martu, Al. Moruzi opresce din nou îngroparea ómeniloru, carĭ moru fără scirea luĭ Aga şi a Spătaruluĭ. (*Cod. XXIX, fila 25 verso*).

In aceeaşĭ lună, unu noŭ transportu de calicĭ de prin Bucurescĭ e trămis pe la monăstirĭ. Domnitorulu le dă din Visterie câte $^1/_2$ talerŭ pe lună de fie-care.[5]

Imediatu se scotŭ din casele lorŭ şi ţiganiĭ din Bucurescĭ, prin Epistatulŭ Armăşieĭ, şi se stabilescu pe la moşiĭ şi sate depărtate, neavêndŭ voïe a se reîntórce.[6]

La 26 Martŭ se închidŭ cârciumele, ca să nu maĭ fie *amestecătură de ómenĭ*, cu beţii, cu lăutarĭ, cu jocurĭ. Se îngădue vêndarea de vinŭ numaĭ luatŭ pe acasă; dar cârciuma, în care se va întêmpla molipsélă, să fie cu totulŭ oprită.[7]

1. Veḑĭ anexele tom. VI.
2. Veḑĭ anexa în tom. VI.
3. Veḑĭ anexa.
4. Veḑĭ anexa.
5. Veḑĭ anexa.
6. Veḑĭ anexa.
7. Veḑĭ tom. VI.

www.dacoromanica.ro

Douĕ ḑile dupĕ acea, se dă unŭ nizamŭ maĭ complectŭ, care credemŭ utilŭ a'lŭ aduce chiar aci:

Nizamŭ către vel Spătarŭ şi vel Aga, pentru bóla ciumeĭ.

Fiind-că la acéstă întêmplare de năpraznică bólă, ce s'aŭ însemnatŭ în politia Bucurescilorŭ, că este întru tóte lipiciósă, trebue ca dupĕ tóte mijlócele să se facă pază, şi fiteş-care pe sine să se feróscă în parte pentru folosulŭ de obşte şi alŭ fiteş-căruia deosebit; pentru aceea dar vĕ poruncimŭ Domnia mea, ca să daţĭ nizamulŭ acesta, care maĭ jos îlŭ numimŭ şi'lŭ arĕtămŭ prin ponturi, şi să grijiţĭ fórte, ca să se şi păzéscă de fiteş-care, adecă:

1. Brutariĭ, bacaniĭ, cârciumariĭ, precupeţiĭ, pescariĭ, lumînărariĭ, măcelariĭ, cum şi toţĭ prăvăliaşiĭ ce aŭ marfă de vêuḑare, la alişverişulŭ ce vorŭ face, să nu iée baniĭ în mână, pênă a nu'ĭ pune maĭ nainte în oţetŭ.

2. Jocurile ce se facŭ în têrgŭ, care se numescŭ *ţinĭ*, adică de îşĭ cércă noroculŭ, de tot să se oprésca, ca unŭ lucru ce se face adunare şi amestecătură de mulţĭ ómenĭ.

3. Teleleicile, carĭ obicinuescŭ de vinŭ şi se strîngŭ Lunea la têrgulŭ Cuculuĭ şi vêndŭ haine, pânzeturĭ şi alte mărunţişurĭ, să se oprésca atât din têrgulŭ Cuculuĭ, cât şi din Târgulŭ-de-afară, ca să nu se maĭ facă vêndare. Asemenea şi telaliĭ, carĭ vêndŭ haine vechĭ şi purtate, iarăşĭ să se oprésca, ca unŭ lucru ce din vechiturile hainelorŭ póte să se pricinuiască lipire de molipsélă.

4. Dulapulŭ, care era obicĭnuitŭ la sĕrbătorile Pascelorŭ, precum şi giamala, amŭ poruncitŭ Domnia mea cu deosebitŭ pitacŭ la D-néluĭ Epistatulŭ Cămăreĭ, ca să dóe poruncă ómenilorŭ Curţei, să lipséscă estimpŭ; ci dar, când pe ómeniĭ Curţeĭ îĭ oprimŭ Domnia mea de obiceiulŭ ce aŭ avutŭ, nu maĭ rĕmâne cuvêntŭ, că şi adunările de celă-l-altŭ norodŭ ce se făcea în Broştenĭ şi verĭ-ce amestecăturĭ de ómenĭ trebue să lipséscă estimpŭ cu totulŭ, de pretutindenea.

5. Toţĭ prăvălieşiĭ să fie datorĭ a aprinde pe dinaintea prăvăliilorŭ lorŭ catranŭ séŭ puciósă, ca să ardă în tóte ḑilele de diminéţă până'n séră necontenit. Asemenea, toţĭ de la micŭ până la mare să aprinḑă toţĭ gunoiŭ prin curţile lorŭ, făcêndu-se însă pază de către fiteş-carele, ca nu cumva din neluare aminte să se întêmple vre-o aprindere de focŭ.

6. Pentru cahfenelele din Bucurescĭ, dupĕ cum ne adeverimŭ. Domnia mea din condica Divanuluĭ, că şi maĭ nainte la acestŭ felŭ de bólă eraŭ oprite, asemenea să se oprésca şi acum a nu se face vêndare de cafea întrênsele[1] fără numaĭ stăpânulŭ cafeneleĭ cu tovarăşulŭ luĭ, séŭ sluga luĭ să rĕmâe înăuntru fără de a primi adunare de ómenĭ, iar cahfenéua ce este aprópe de

1. Domnitorulŭ adaugă aci: „iar pe feréstra cahfeneleĭ să aibă voïe de a da cu felegénulŭ cafea, iar uşile să fie închise a nu intra omŭ înăuntru."

www.dacoromanica.ro

casele de beilic, ca o trebuinciósă pentru musafiriĭ strĕinĭ, acésta poruncimŭ să fie slobodă, unde şi la acésta să daţĭ straşnică poruncă ca alţĭ ómenĭ pămêntenĭ si orăşenĭ să nu se priméscă.

Tóte aceste câte poruncimŭ maĭ sus şi câte altele prin deosebite pitace amŭ poruncitŭ Dumnévóstră, pentru cârciumĭ şi pentru lipsirea *mueriloru celetniee*, vĕduve şi fete, dupĕ la cârciumĭ, să le puneţĭ Dumnevóstră negreşit in faptă şi cu străşnicie sà le urmaţĭ, ca nisce mult trebuincióse nizamurĭ pentru binele şi folosulŭ a tuturora de obşte, la care nu trebue nicĭ unŭ felŭ de lenevie să aveţĭ, şi să avemŭ şi rĕspuusulŭ Dumnévóstră *în ce chipŭ aţĭ urmatŭ la fiteş-care dintr'aceste.* — 1795, Martŭ 27.

Cod. XXIX Fila 32 verso.

Pentru desinfectarea lucrurilorŭ din casele smreduite din Bucurescĭ, se ié următórea dispositiune:

Io Alexandru Constantinŭ Moruzi Voevodu etc.

Cuvióse egumene de la mŏnăstirea Plumbuita, sănĕtate! Fiind-că face trebuinţă pentru lucrurile cele molipsite a caselorŭ, ce s'aŭ întêmplatŭ de s'aŭ zmredruit aicea în oraşulŭ Bucurescilorŭ de năpraznica bólă a ciumeĭ, ca să se pue la unŭ locŭ, afară din oraşŭ, unde să pótă să le întindă spre a le aerisi la vêntŭ şi a se curăţi de molipsélă.... şi fiind-că s'aŭ gasitŭ cu cale, ca să se trimiţă aceste lucrurĭ acolo la monăstirea Plumbuita pentru aerisitŭ, poruncimŭ Domnia mea cuvioşieĭ tale, ca numaĭ decât să deşerţĭ mŏnăstirea de tóte lucrurile ce se vorŭ fi aflândŭ înăuntru, lăsândŭ adică numaĭ zidurile góle, fără zăbavă, şi eşindŭ şi cuvioşia ta, cu ómeniĭ ce veĭ fi avêndŭ, afară, într'altŭ locŭ, să facĭ mŏnastirea teslim la D-lorŭ boeriĭ Epistaţĭ ce sunt rênduiţĭ asupra bóleĭ aceştia, ca să trimiţă acele lucrurĭ să se aerisésca vre-o câte-va ḑile, şi dupĕ ce se va aerisi, vorŭ pune D-lorŭ de orŭ spăla şi orŭ curăţi mŏnăstirea iarăşĭ, dupĕ cum aŭ fost, şi apoĭ iarăşĭ te veĭ muta înăuntru; pentru care îţĭ poruncimŭ, ca să daĭ ascultare la numiţiĭ boerĭ, la cele ce'ţĭ vorŭ scrie pentru pricina acésta. — 1795, Aprilie 19.

Cod. XXIX, fila 44 verso.

Cioclii eraŭ propagatorii bóleĭ, cácĭ cu tótă oprirea de a se maĭ amesteca cu lumea curată, eĭ tot nu se supunéu. In 1 Aprilŭ 1795, Domnitorulŭ ordonă, ca zapciulŭ, orĭ cioclulŭ, care se va apropia de lume curată, va fi împuşcatŭ. Străjile din jurulu oraşuluĭ, primescu de asemenea ordinŭ să împusce pe cioclii, carĭ arŭ încerca să intre în oraşŭ, din ceĭ alipiţĭ pe lângă lazareturĭ şi spitalulŭ de la sf. Pantelimonŭ, şi carĭ purtaŭ uniformă specială. [1]

1. Veḑĭ anexa tom, VI.

www.dacoromanica.ro

Lugubră este istoria epidemieĭ din anulŭ 1795—96, cu deosebire din causa cioclilorŭ. Demnı emulı aĭ cioclilorŭ descrişı de nemuritorulŭ *Manzoni* în «*Promessi sposi*», eĭ continuă a comite grozăviĭ ca şi în anterióra Domnie. Unŭ cioclu din provincie, cu tóte că scia că'lŭ aştéptă închisórea şi mortea prin împuşcare, nu numaĭ că arunca pe morţiı ciumaţı în gropĭ aşıa de puţin adâncı încât îı scotea de prin morminte cânii şi-ĭ mâncaŭ, dar într'o ḑi trase cu ciomagulŭ în capulu unuĭ diaconŭ bolnavŭ de ciumă şi care, după părerea cioclului, nu murea destul de iute; acelaşı cioclu a fost prinsu, în Iulie 1795, necinstindŭ corpulŭ uneı biete muribunde!..... *(Cod. XXX, fila 73 verso)*.

Şi nu era unulŭ numaĭ din specia acestuĭ cioclu, ci aprópe intréga cétă!

Neguţiţitorulŭ, care era cunoscutŭ că avea ceva strînsură, să 'lŭ fi feritŭ Dumneḑeŭ de a se jălui că'lŭ dóre câtuşi de puţinŭ capulŭ, că pe dată era ridicatŭ cu tótă casa luĭ, cu tótă averea luĭ, şi odată dusŭ la lazaretŭ, sórta luı şi a avereĭ luĭ era cunoscută. Din acéstă causă nenorociţiĭ, carı avéŭ vre-unŭ bolnavŭ de ciumă in casa lorŭ, căutaŭ să'lŭ ascunḑă, orĭ mituiaŭ pe agenţĭ cu sume, ca dènşiĭ să'lŭ tacă, şi de muria ilŭ îngropaŭ prin pivniţe şi prin curţele caselorŭ.

Judeţele Oltŭ, Vêlcea şi Romanaţĭ înfiinţară o linie de aperare în contra ciumeı, de-alungulŭ Oltuluı.[1]

Cu tótă ciuma care se ivise în Bucurescĭ, têrgulŭ Moşilorŭ se ţine; decât, Domnitorulŭ, la 14 Maiŭ 1795, dă către Spătarŭ unŭ pitacŭ, ordonânduĭ: ca têrgulŭ Moşiloru să se facă pe cât se va putea maĭ afară la câmpŭ şi vêndărı de vinŭ şi de rachiu să nu se facă şi să pue a se face fumurĭ imprejurŭ, şi prăvăliaşĭ din Bucurescĭ i băcanĭ să nu îngăduéscă la acelŭ têrgŭ şi stăpânulu să nu se păgubéscă de obicĭnuitulŭ adetŭ alŭ pământuluı. (*Cod. XXIX, fila 54*).[2]

1. Veḑĭ anexa tom. VI.
2. Maĭ iată şi altă disposiţiune din 1796, Maiŭ:

Pitacu la Epistatulŭ Agieĭ din 31 Maiu 1796.

Fiind-că de mâne se începe têrgulŭ Moşilorŭ, se ordonă să se iée măsurĭ preventive contra bóleĭ, făcêndu-se fumurĭ jurŭ-imprejurŭ şi în lăuntru têrguluĭ «ca la venirea şi intrarea Câmpulungenilorŭ, *care aducu vasele cele trebuinciòse de vêndare*, iar maĭ vêrtosŭ la eşirea lorŭ, după spargerea têrguluĭ, să se afume, să se aerisésca eĭ şi tóte lucrurile lorŭ, precum şi alţiĭ ce intră şi esŭ din têrgŭ, să trécă prin aerulŭ fumuluĭ; iar deosebit Câmpulungenilorŭ să le daĭ povĕţuire şi să'ĭ îndatorescĭ, ca să aibă fiteş-care câte unŭ vasŭ cu oţetŭ, ca baniĭ ce vorŭ primi din vêndarea vaselorŭ lorŭ, să'ĭ trécă prin oţetŭ

www.dacoromanica.ro

In Bucurescĭ boerimea şi mŏnăstirile s'aŭ baricadatŭ in casele şi între zidurile lorŭ, punêndŭ străjarĭ, caĭ sub amenințare de mórte, înlăturaŭ vizitele neplăcute şi bănuite.

Judecătoriĭ de la departamenturĭ, carĭ de ordinarŭ se adunaŭ in casa unuia dintre eĭ, spre a da cursŭ pricinilorŭ, iaŭ anume casă cu chirie, «ca să nu ducă molipséla în casa lorŭ»[1]

In hanurĭ chiar nu intra orĭ-cine, căcĭ puseseră ca portarĭ de pază; aceştia nu'şĭ făcéŭ bine datoria de curățenie, de aceea la 14 Maiŭ 1795 Al. Moruzi pomenesce luĭ vel Aga, ca să'ĭ isgonéscă din posturile lorŭ de portarĭ pe la hanurĭ şi monăstirĭ, şi să fie înlocuiți cu ómenĭ vrednicĭ pe 2, 3 lunĭ de ḑile până va trece bóla, iar pe țiganĭ să'ĭ dée teslim la vel Spătarŭ.[2]

Prin monăstirĭ rĕmăseseră unŭ numĕrŭ de țiganĭ pentru serviciu; în privința lorŭ Domnitorulŭ dă unŭ pitacŭ la 18 Maiŭ 1795 către Mitropolitulu, să rênduiască omŭ într'adinsu asupra țiganilorŭ de prin mŏnăstirĭ, fiind-că nu sunt curațĭ nicĭ eĭ nicĭ lucrurile loru, şi să-ĭ bage în apa Dâmboviţeĭ cu nevestele şi cu copiĭ lorŭ şi cu tóte lucru rile loru împreună să se spele bine, şi să aibă grijă de pază şi curățenie ca să nu ămble țiganiĭ încóce şi în colea prin cârciumĭ. Acestea în interesulŭ neintindereĭ ciumeĭ.[3]

Se maĭ iaŭ următórele mĕsurĭ, prin pitaculu către vel Spătaru şi Epistatulu Agiei, din 30 Maiu 1795, ca să nu se oprĕscă din tèrgulu Cucului lucrurile de mâncare, numaĭ paralele să le trécă prin oțetu, iar altŭ alişverişŭ de lucrurĭ să fie opritu. Aşişderea telalii şi teleleicile să fie oprite atât in tèrgulŭ cucului, cât şi in tèrgulŭ-de-afară şi pe alte ulițe. Se potŭ vinde la mezatu numaĭ lucrurile hotărite prin staroste de neguțitorĭ. «Pentru scaunele de carne este porunca Domnieĭ mele dată către Dumnéluĭ Epistatulu Agieĭ, ca să nu taie măcelariĭ vitele la scaune, spre a lipsi într'acéstă vreme putórea din tèrgŭ care molipsesce aerulu. Tovărăşiile şi adunările de ómenĭ făr'de trébă, cu ămblete pe ulițĭ nóptea, să lipséscă şi numai cu felinaru. Slujbaşiĭ Curțeĭ séu şi alțiĭ ce vorŭ avea trebuință, ómenii cunoscuțĭ; să fie nepopriți. Iar a lipsi muierile de pe la cârciumĭ cu totulu şi a se închide şi cârciumile acum într'acéstă vreme de bólă, s'au găsitŭ cu cale şi cu socotélă de obşte.»[4]

făcêndu-se tóte aceste urmărĭ ale curățenieĭ, precum şi anulŭ trecutŭ şi anțĭrț, şi aŭ fost din mila lui Dumneḑeŭ feriți de nu s'aŭ întêmplatŭ nicĭ o zmreduială de la tèrgulŭ moşilorŭ.

1. Cod XXXI, scara 4, fila 57.
2. Cod. XXIX, fila 56.
3. Cod. XXIX, fila 51 verso.
4. Cod. XXIX, scara 6, fila 26 verso.

www.dacoromanica.ro

In 16 Iulie 1795, se face o adevĕrată organisare de inspectorĭ din boerinaşĭ, la numĕrósele mahalale ale Bucurescilorŭ, ca să privegheze mai cu staruinţă asupra mersuluĭ bóleĭ in fie-care casă, Domnitorulŭ ne mai avêndu incredere in vătaşii de mahalale şi în preoţĭ. [1]

Prin 6 carţi adresate catre orăşani, Moruzi cere păzirea cu stricteţă a nizamului contra ciumei şi ameninţă pe contravenientŭ, că dupĕ ce'lŭ va fi desinfectatu va fi despoiatŭ in pelea gólă şi purtatŭ şi bătutu straşnicu pe uliţele Bucurescilorŭ, intocmaĭ ca unŭ ucigaşŭ de ómenĭ, şi va fi trimisŭ apoi la ocnă pe viéţă, orĭ care va fi starea socială la care va fi aparţinêndu. Mai cu sémă pe preoţĭ, protopopĭ şi călugărĭ, carĭ calcă nizamulŭ, Domnitorulu cere Mitropoliturĭ să'ĭ radă şi tunda şi să'i dée pe mâna zapciilorŭ sa'ĭ bată, «de care şi scriemu şi poruncimu Sf. tale Pàrinte Metropolite: de nu le veĭ pune aceste in faptă şi de nu le veĭ urma precum le hotărimu, să sciĭ că deosebitu de turburarea şi scàrba ce veĭ aduce Domnieĭ mele, veĭ avea a da séma inaintea lui Dumneḑeu de sufletulu Prea Sf. tale». [1]

Omulŭ spăimântatŭ de nenorociri se umilesce inaintea aceluĭ Dumneḑeu, căruia şi insuşi Voltaire îi rădica templu la Fernay. A. Moruzi, cu tótă energia luĭ, de şi la 6 Februarŭ 1795 căutase prin infrângerea porunceĭ bisericeĭ relativă la posturĭ, să asigure sărăcimeĭ sănĕtatea, scoţênd de la prelaţii bisericei permisiunea ca acea sărăcime să mănânce carne, acum apelă la biserică, ca la celŭ mai puternicu

1. Veḑĭ anexa în tom. VI. Abia se făcuse acéstă organisare şi aceştĭ boerinaşĭ devinŭ şi eĭ unŭ rĕŭ maĭ mare, cum se vede din următorulŭ pitacŭ:

Pitacu la vel Spătaru din 2 Iulie 1795.

Moruzi scrie că aŭ aflatŭ că boerinaşiĭ rênduiţĭ de la Epitropie pentru bóla ciumeĭ, pe plăşĭ şi vătăşeiĭ mahalalelorŭ «înspăimântândŭ pe vecinii împrejuraşĭ unde se iutêmplă bóla, cu cuvintŭ că o săĭ scóţă afară, iaŭ ruşfeturĭ şi metahirisescŭ tréba acésta pentru interesulŭ şi folosulŭ lorŭ, şi aşĭa nu aróta la Epistaţĭ spre a da Dumitale arĕtare spre pază şi curăţenie cu a se scóte câţĭ sunt de trebuinţă afară la locŭ deosebitŭ, a nu se maĭ întinde bóla, care acésta, cum ḑicemŭ, şi de nu este D-tale sciutŭ, dar luĭ Panaite Slugerulŭ şi lui Ilie Polcovniculŭ trebue să le fie sciute, iar şi de nu o sciŭ eĭ sunt vinovaţĭ de ce să nu cerceteze urmările orênduiţilorŭ, ca să dée D-tale de scire spre a li se face cuviinciósa pedópsa,» Domnitorulŭ ordonă, ca Spătarulŭ să trimiţă acestŭ pitacŭ la Slugerulu Panaite şi Polcovniculŭ Ilie, ca să cerceteze faptele boerinaşilorŭ, a vătaşilorŭ şi a neferilorŭ, şi să le dée straşnică poruncă de a nu maĭ cuteza la urmarĭ ca aceste, căcĭ nu vorŭ fi pedepsiţĭ numaĭ eĭ, dar şi Slugerulŭ Panaite şi Polcovuicrlŭ Ilie.

Cod. XXIX, fila 81.

2. Veḑĭ anexa în tom VI.

www.dacoromanica.ro

mântuitorŭ al poporului de năprasnica bólă. El scrie Metropolituluĭ în 2 Iulie 1795:

Fiind-că datoriă netăgăduită este de obște la tóte mŏnastirile și schiturile câte se află aicĭ în ţóra Domnieĭ mele, a face pururea rugăciunĭ milostivuluĭ Dumnedeŭ, prin care să se îmblândéscă și să 'și trămită milele séle cele bogate către norodulŭ seŭ, iară maĭ vêrtosŭ fieș-când și la orĭ-ce vreme de întêmplare mâhniciósă, mai mult se îndatoresce tot clirosulŭ bisericescŭ a se îndeletnici la rugăciunĭ cu necontenire, căcĭ multe-puţine milĭ ce aŭ mŏnăstirile și schiturile pênă în diua de astă-dĭ de la însășĭ patria acésta și chiar de la acestŭ creștinescŭ norodu sunt, precum și la acéstă vreme, când este mórte de năprasnica bólă a ciumeĭ, urméză netăgăduită aceeașĭ datorie, ca cu mic cu mare să cadă cu toţĭ la rugăciunĭ, către milostivulŭ Dumnedeŭ, prin care imblândindu-se să se milostivéescă a da curăţire și isbăvire noroduluĭ de bóla acésta; pentru că câte mijlóce politicescĭ s'aŭ chibzuitŭ de către Domnia mea, a fi trebuincióse, tóte s'aŭ orênduitŭ și se facŭ din partea Domnieĭ, precum se și vedŭ; rĕmâne dar, ca și bisericesce să se dé îndestulare trebuinţeĭ, adică prin necontenitele rugăciunĭ cu adevérata sdrobire a inimeĭ. Dprept acea poruncimŭ Domnia mea, că primindŭ P. Ș. ta Domnesculŭ nostru pitacŭ, să dai archierescile Sf. tale poruncĭ, nu numaĭ la tóte mŏnăstirile și schiturile, ce se află în eparchia P. S. tale, ci și pe la Episcopiĭ și de rêndŭ la toţĭ Archiereiĭ, ce se află și aicĭ în politia Bucurescilor, ca cu toţiĭ să încópă 20 dile de-a-rêndulŭ a face rugăciunĭ fieș-care într'ale séle deosebitŭ, fară de a se strînge adunare de norodŭ, ci numaĭ pe la mŏnăstiri, pe la schiturĭ, pe la bisericĭ să se facă slujbe și rugăciunĭ cu sdrobire de inimă și cu adeverată silinţă, adică preoţiĭ, ieromonachiĭ, archimandriţiĭ, archiereĭ, atât aici, cât și afară pe la monăstiri și schiturĭ, cu necontenire să facă rugăgăciuni într'aceste 20 de dile către milostivulŭ Dumnedeŭ... și la acésta să te osîrduesci P. S. ta a se face cât mai grabă.

Cu mesurile luate, afară de cele bisericescĭ, bóla era în cât-va combătută. Insuși Domnitorulŭ o recunósce, într'un pitacŭ din 23 Iulie 1795, către biv vel Post. Epistatulŭ Agieĭ, comparândŭ mortalitatea de la Rusciuc, unde mureau de la 100—150 ómeni pe di, pe când la Bucurescĭ, «ce este cu atâta multime de norodŭ impodobitŭ» se molipsesce de la 7—15 case pe di. Domnitorulŭ este de părere decĭ, să se păstreze cu strictetă instrucţiunile de pază.[1] Domnitorulŭ recomandă cu deosebire desinfectarea «dupe pildele ce avem și de la alte locuri și politii europenescĭ». Decĭ de la Armășie se împartŭ 50 de vedre de catranŭ ca prin mahalale și la prăvălii, să se facă focu de catranŭ, în care să se afume ómeni și lucruri în timpŭ de 10 dile necurmatu.[1]

1. Vedĭ anexa în tom. VI.
1. Vedĭ anexa în tom. VI.

www.dacoromanica.ro

Pentru a opri estinderea bóleï din Bucurescĭ prin județe, Domnitorul ordonă mĕsurĭ de desinfectarea acelor, carĭ ies din orașŭ. Și să nu fie nimenĭ primitŭ in județe, décă nu presintă certificatulŭ Spătaruluĭ, că aŭ fostŭ desinfectatŭ și aŭ făcutŭ lazaretŭ.[1]

Se oprescŭ prin județe, têrgurile, séŭ celŭ puținŭ, în locŭ de a se ține în orașŭ, să se țină la distanță de 10 minute afară din orașŭ. Așa se făcu la Ploescĭ în 10 Iuniŭ 1795 (cod. XXIX, fila 74).

In 1796, când deja ciuma era spre sfêrșitŭ, încă s'aŭ luatŭ numeróse mĕsurĭ, permițêndu-se a se ține têrgulŭ Drăgaiceï din județulŭ Buzĕŭ. Negutitoriĭ din Bucurescĭ, carĭ avéŭ să mérgă la Drăgaica, fură siliți a se desinfecta, eĭ și mărfurile lorŭ și a face lazaretŭ de maĭ multe dile afară din Bucurescĭ.[2] Asemenea mĕsurĭ luate și lazaretŭrĭ înființate, pe alocurea, până și la Predeal și la Cerașĭ, în pólele munteluĭ Craiŭ, căcĭ ciuma isbucnise și la Brașovŭ;[3] Domnitorulŭ maĭ adreséză și următórea carte deschisă la tótă partea bisericéscă și mirenéscă, din fie-care județ reînoindu-le în 11 August 1795, povățuirile anterióre pentru bóla ciumeĭ: «după atâtea povățuirĭ și poruncĭ ce v'amŭ datŭ iarășĭ audimu și înțelegemŭ din faptă că petrecețĭ tocmaĭ ca dobitócele fără de nicĭ o îngrijire și pază de acestŭ rĕŭ și nefiindu-vĕ milă înși-ve de viața vóstră și a soțiilorŭ și copiilorŭ voștrĭĭ, ba și maĭ rĕŭ decât dobitócele putemŭ dice că petrecețĭ, pentru că unŭ dobitocŭ încă se feresce de prăpastie, de focŭ și de apă și de locurĭ primejdióse... iar voĭ, carĭ sunteți de la Dumnedeŭ cu simțire ómenĭ și vedețĭ de față câtă stricăciune și mórte pricinuesce rĕulŭ acesta, nicĭ cât dobitócele nu ve feriți, ci încă primiți să vĕ amestecațĭ uniĭ cu alțiĭ, nu vĕ faceți curățenia cea de cuviință și vĕ dațĭ singurĭ periciuncĭ». Apoĭ Domnitorulŭ apostroféză energicŭ pe preoțiĭ carĭ nu vor să se facă pildă poporuluĭ mirenescŭ, ci sunt maĭ rĕŭ pricinuitorĭ aĭ bóleĭ.

1. Pitacŭ din 9 August 1795 către biv vel Sĕrdarŭ Vintilă Prejbeanu, Ispravnicŭ de Ilfovŭ ca să se înțelégă cu marele Spătarŭ și să se oprésca ceĭ din Bucurescĭ, când se scotŭ afară spre aerisire, de a se împrăștia prin sate, căcĭ se întinde bóla.

Cod. XXIX. fila 105.

Pitacŭ către ispravnicĭ din 20 Maĭ 1795. Se vestesce că s'aŭ molipsitŭ unele mahalale din Bucurescĭ și că din acele mahalale merg pe afară prin orașe și sate și potŭ ast-felŭ întinde bóla, «decĭ am poruncitŭ Spăt. ca pre toțĭ ceĭ din Bucurescĭ carĭ vor să iasă pe afară, să 'ĭ cerceteze maĭ întâiŭ Spătarulŭ de sunt curațĭ și senătoșĭ, și să le dée apoĭ adeverință cu care să pótă fi primițĭ în gazdă»; iar altmintrelea poruncesce a nu fi nimenĭ primit pe afară.

Cod. XXIX, fila 60 verso.

2. Vedĭ anexa în tom. VI.
3. Vedĭ anexa în tom. VI.

www.dacoromanica.ro

Domnitorulŭ termină cu unŭ apelŭ energicŭ, ca toţĭ să 'şĭ facă datoria dupe nizamurile date. [1]

In 27 Septembre 1795 Domnitorul maĭ adreséză o circulară aprópe identică către tótă ţéra.[2]

Despre mersul ciumeĭ in téră şi maĭ ales in Bucurescĭ, Domnitorulŭ comunică în maĭ multe rindurĭ informaţiunĭ agentuluĭ austriac Marchelius, după cererea acestuĭa.[3] In fine la 5 Decembrie 1795, când bóla stinchise, Domnitorulŭ ordonă Spătaruluĭ şi Epistatuluĭ Agieĭ, să stringă pe toţĭ episatţiĭ mahalalelorŭ şi a târguluĭ din lăuntru şi să le ordone să facă cu scumpĕtate cercetare in tóte mahalalele şi unde se va găsi că aŭ bolnăvit şi aŭ muritŭ omŭ, să cerceteze câte ḑile au bolit şi peste câte aŭ muritŭ? cum şi ce felŭ 'ĭ-aŭ fost bóla? Şi făcêndŭ raportŭ să'lŭ trămită dreptŭ la Domnitorŭ. [4]

Cu inceputulŭ anuluĭ 1796, Domnitorulŭ adreséză următorulŭ pitacŭ, din 3 Ianuarie 1796, către tóte judeţele:

«La Domnia mea nu este altŭ lucru maĭ mare şi maĭ dintêiŭ alu ţĕreĭ decâtŭ viaţa şi sănĕtatea locuitorilorŭ, ce ne-aŭ incredinţatŭ Dumneḑeŭ»... Decĭ Vodă apelă la dregătoriĭ domnescĭ, să aibă aceeaşĭ grijă pentru patria lor şi cere să întâmpine rĕulŭ năprasniceĭ bóle cu urmările cele cuviincióse de pază şi de curăţenie, şi de altă parte să insciinţeze Domnieĭ adevĕrulŭ lucrurilorŭ. Vodă cere informaţiune de tóte casurile intâmplate de o lună de ḑile incóce în judeţŭ: «de aŭ fostŭ sănĕtate, séŭ de aŭ fostŭ zmreduire? Unde şi câţĭ? Să ne trămiteţĭ foĭ anume». Domnitorulŭ cere şi pe viitorŭ insciinţare pe tótă sĕptĕmâna de mersul bóleĭ, amenintândŭ că la netrămiterea uneĭ asemenea insciinţărĭ, va trămite la judeţŭ mumbaşirĭ şi Ispravnicii vorŭ plăti greŭ trépădŭ. [5]

Cod. XXIX Fila 141.

Maĭ multe mĕsurĭ de dezinfectare se iaŭ în decursulŭ primelorŭ lunĭ ale anuluĭ 1796 [6]. Domnitorulŭ cere Mitropolituluĭ să ordone duhovnicilorŭ, ca la spovedanie să cĕră de la dreptŭ-credincioşĭ, la ocasiunea spoveduireĭ de postulŭ mare, ca să-şĭ desinfecteze tótă casa, să nu tăinuéscă nedesinfectate lucrurĭ, de la unu mortŭ de ciuma. Duhovniciĭ deveniţĭ agenţĭ sanitarĭ! [7].

1. Cod. XXIX, fila 106
1. Veḑĭ anexa în tom. VI.
3. Cod. XXIX, fila 55 verso.
4. Cod. XXIX, fila 181 verso.
5. Vodă nu glumea, căcĭ în 16 Februarie 1796, aŭ supusŭ la amendă pe ispravniciĭ de Ialomiţa. Romanaţĭ, Doljŭ, Vlaşca şi Muscel, pentru că n'aŭ trimisŭ raportulŭ sĕptĕmânal. (Cod. XXIX fila 152).—Veḑĭ şi pitacŭ din 6 Maiŭ 1796 (XXIX fila 182 verso).
6 Veḑĭ anexa în tom VI.
7. Veḑĭ actulŭ în tom VI, la capitolulŭ ciumeĭ.

www.dacoromanica.ro

Se repetă in 1796 aprópe tóte pitacurile date in 1795.[1]

Se rinduescu din noŭ, la 31 Martie 1796, cu 100 pitace Epistaţĭ la mahalale, ca să cercetéze de sănĕtate şi să dezinfecteze, conformŭ nizamului, case, ómenĭ şi lucrurĭ.[2]

Ca şi in 1795, sunt oprite inmormintările cu paradă, pomenirile, adunările de mulţi ómenĭ. Voďă ďice în pitaculŭ sĕŭ: «Totu acelaşi folosŭ vorŭ avea rĕposaţii cu pomenirile, ce li se voru face in urmă, dupe ce se va rĕci vremea de tómnă.»[3]

In 18 Maiu 1796, Alex. Moruzi, in cartea sa deschisă către toţi Ispravnicii, constată, că «intr'acestu anu, din mila luĭ D-ďeŭ se vede curgĕtorŭ timpulŭ a fi bunŭ.... Atâtŭ numai că óreşi-care grijă este, că pe alocurea, pe la unele sate, tot se aude de molipsélà de bóla ciumeĭ, ce şi iarăşi din *amelia* D-vóstre Ispravniţilorŭ o putemu socoti.» Apoĭ mustrându-i pentru asemenea *indiferinţă* la serviciŭ, le reinoesce poveţuirile deja cunoscute.[4]

Ca definitivŭ să se stârpésca bóla şi prin judeţe, Domnitorulu permite din noŭ o purtare prin judeţe, până la Târgovişţea, a Capuluĭ Sf. Visarion. De acolo va fi dusă acéstă reliquiă şi la judeţele Vlaşca, Ialomiţa şi la Focşanĭ, ca să se facă «litanii» de încetareą bóleĭ.

Maĭ cu mesurile profilactice, maĭ cu Capulŭ Sf. Visarionŭ (dupé credinţa unora), maĭ cu «litaniile» şi rugăciunile de 30 ďile, bóla ajunge în mare scădere, la 10 Augustu 1796. — Domnitorulŭ care nu maĭ avé de a domni in ţéră — cumu vomŭ vedé — de câtŭ 18 ďile — constată acéstă scădere şi crede a lua ultimele mesurĭ de combatere a bóleĭ.[5]

---

1. Veďĭ actulŭ în tom. VI, la cap. ciumeĭ.

2. In 4 Aprilie 1796 s'a scrisŭ Spătaruluĭ şi Vorniculuĭ Golescu, să dée poveţuirĭ Epistaţilorŭ din mahalale, ca să dezinfecteze casele şi efectele (Cod. XXIX) şi pre ceĭ ce vin în Bucurescĭ, căcĭ se crede că „se împrespătéză pe icĭ pe co'ea în Bucurescĭ" prin ceĭ ce vin de afară, din locurĭ molipsite. (Cod XXIX fila 166). Pe un impiegat care a cutezatŭ, să aducă din Clejanĭ o slujnică bolnavă de ciumă şi apoĭ s'o întórcă la satulŭ eĭ in acea stare, 'l-aŭ pedepsitŭ rĕŭ:

Pitacŭ din 10 April 1795 către vel Spătarŭ ca în vederea, tuturorŭ să aplice 100 toiage la tălpĭ logofeţeluluĭ Barbu şi apoĭ să 'lu trămiţă surghiumŭ la Monastirea Znagovuluĭ, pentru că in ďilele trecute aflându-se in judeţulŭ Vlăşceĭ, aŭ adusŭ de la Clejanĭ o fétă slujnică, care, îmbolnavindu-se la dînsulŭ de ciumă, el a lepădat-o apoĭ la părinţiĭ eĭ, in satŭ, fără să spună de ce bólă este cuprinsă şi apoĭ molipsitŭ s'aŭ întorsŭ în Bucurescĭ.

Cod XXIX, fila 170 verso.

3. Cod. XXIX, fila 187 verso. Vezĭ tom. VI.

4. Cod. XXIX, fila 188 Veďĭ anexele în tom. VI.

5. Domnitorulŭ constată în 10 Augustŭ 1896, că bóla ciumeĭ este în mare scădere, dar ordonă Spataruluĭ şi Vornicului Golescu, să mérgă la spital şi la

www.dacoromanica.ro

Unŭ importantŭ mijloc de combatere a bóleĭ a fost, necontestatŭ, reorganisarea lazaretelorŭ, după cum ele fuseseră deja organisate sub anteriórele guverne.

Din 1794 începe seriósa reorganisare a lazareturilorŭ şi a spitalelorŭ.[1]

In 8 Augustŭ 1794 Al. Moruzi dă hrisovulu constatătorŭ adăogirei a 3 odăĭ—zidite de Dómna luĭ, Zoe Moruzi,—ca să se despartă muierile de bărbaţĭ, că până aci eraŭ în aceeaşi secţiune, la spitalulu Colţea. Acesteĭ nouă secţiune de spitalŭ, Al. Moruzi afectă noue privilegii şi venituri şi le pune sub epitropia luĭ Dumitrascu Racoviţă «ca la unŭ ctitorŭ, ce se trage din nemulŭ rĕposaţiloru boeri, carĭ aŭ ziditu numita Sf. monăstire şi spitalurile vechĭ».[2]

Primulu spitalu, care primi ajutóre de la Al. Moruzi, fu acelu fondatu, prin testamentŭ, de Păhărn. Maria Mănăilescu, care murindu fără copiĭ, a harăzitŭ, prin dietă, moşia sa, ca sa se facă spitalu la Buzĕu, rènduindŭ însăşĭ de Epitropŭ pe vel Paharn. Grigorie Hrisoscoleu, nepotulŭ seŭ. Spitalulu fiindŭ gata, în Oct. 1793, Alex. Moruzi aprobă dieta (de şi chironomiile *ab intestato* urmaŭ să fie ale Cutiei) şi îi maĭ donéză milă de 250 bolovanĭ sare pe anu dela ocne şi câte

---

lazareturĭ, să ducă o carte de blăstemŭ de la Metropolitulŭ, ca să oblige pe ciocliĭ şi epistaţiĭ şi preoţiĭ de la lazareturĭ «ca orĭ-ce lucruri molipsite vor fi tăinuite, ce aŭ rĕmasŭ de la morţĭ să se scóţă la maidanŭ şi să se arḑă tóte în focŭ, cum şi lucrurile ce aŭ molipsiţii carĭ sunt îndreptaţĭ să se spele în apă şi să se cureţe biue... în spitalŭ să se afume mult, asupra morminteloru să se maĭ arunce varŭ.

Cod. XXIX, fila 218 verso.

1. Epistaţiĭ lazaretelorŭ le-aŭ inspectatŭ şi aŭ găsitu ca trebue a se repara 11 bordee, adică 6 de la al 2-lea lazaretŭ şi 5 de la al 3-lea, de lângă Mărcuţa. Pentru aceste lazarete se cerŭ 25 salahorĭ şi lemuele de la cele-l-alte bordee dărâmate. Vodă Al. Moruzi da pitacŭ la ispravuicii de Ilfovŭ, să dée acei 25 salahorĭ «teslim la D-lorŭ Epistaţiĭ..... Dar ce altŭ va maĭ fi de lipsă, sa împliniţĭ D-tre din lemnele şi din cherestéua umbrarelorŭ, *ce au fost la Heresträu*, care aţĭ fost porunciţĭ de a le păstra. Aşişderea ve poruncimŭ, că din cherestelele acelorŭ umbrarĭ, să daţĭ D-lor 50 de martagĭ, cu carĭ aŭ să facă 4 căsuţe peutru şederea şi adăpostirea pazuicilor despre 4 părţĭ, una despre Cernica, alta despre margiuea poduluĭ Colentiueĭ, alta la al 2-lea lazaretŭ şi alta la 3-lea. Al. Moruzi ordonă ca aceĭ 25 salahorĭ să drégă şi podişorulŭ de la Florescĭ, fiindŭ stricatŭ. 1794, 12 Noembre.

Vel. Logof.

Cod. XXIII, fila 303 verso. E ultima pagină a codicelui.

2. A se citi actulŭ de fundare al Dómneĭ Zoe Moruzi şi Hrisovul soţuluĭ eĭ Alex. Vodă Moruzi, din 8 Agustŭ 1794, în tomulŭ VI, la capitolulŭ spitalelorŭ.

www.dacoromanica.ro

talerĭ 20 din banii preoţilorŭ Eparhieĭ Buzĕŭluĭ, ce se adună la Cutie,[1] şi 25 liuḑi scutiţĭ.[2]

Modulŭ cumŭ se întreţine de vel Banulŭ D. Racoviţă, în 1794 spitalulŭ dela Colţea, nu place mult lui Vodă, care, în 23 Noembre, iĭ scrise:

Pitacŭ la vel Banŭ Dumitrache Racoviţă

«Iarăşĭ te însciinţămŭ pentru spitalurile de la mŏnăstirea Colţeĭ, că pe lângă lipsa de hrana mâncăreĭ bolnavilorŭ, ne însciinţămŭ deosebitŭ şi de o necurăţenie şi unŭ murdalìcŭ ce este în spitalurĭ, care aduce putorĭ spre maĭ multă întinderea de bólă, precumŭ şi în deosebitŭ spitalulŭ de sus *alŭ Dómneĭ*, asemenea se află, unde póte să se păzéscă o curăţenie desĕvêrşit *ca nişce zidirĭ nouĕ*, şi cu tótă orênduiala lorŭ întocmite; pentru care poruncimŭ D-tale, să chemĭ *pe Dohtorŭ şi Gearahŭ* spitaluluĭ acestuĭa, să le daĭ să înţelégă porunca Domnieĭ mele, de a învĕţa şi a povĕţui atât pe bolnavĭ, cum maĭ vêrtosŭ pe ceĭ ce le sunt rênduiţĭ de posluşescŭ bolnavilorŭ înlăuntru, în ce chipŭ să ţie curăţenia, ca pururea să grijóscă de orĭ-ce murdalìcŭ şi putorĭ şi să facă afumăturĭ şi mirosurĭ, carĭ nu vatĕmă şi nu supĕră pe bolnavĭ. Şi pe tótă sĕptĕmâna să fie datorŭ dohtorulŭ şi gerahulŭ, să răportuéscă D-tale, cum sunt bolnaviĭ? De altă parte, să ḑicĭ pentru acésta şi Arhiereuluĭ, ce epitropisesce la acéstă mŏnăstire, să pórte grija negreşit de tóte aceste câte poruncimŭ pentru săraciĭ bolnavĭ, făr'de cusurŭ, că negreşit se va osîndi. — 1794, Noembre 21.

Cod. XXIII, fila 297 verso.

Intreţinerea spitaluluĭ Colţeĭ nu era destulŭ de bună, pentru că'ĭ lipsiaŭ fondurile necesarii. Domnitorulŭ acordă spitaluluĭ, în 30 Ian. 1795, 3.000 talerĭ din venitulŭ ocnelorŭ, în loc de 2.500 câtŭ avu până atuncĭ.[3]

1. *Pitacŭ din 27 Februaru 1794 către Episcopulŭ de Buzĕŭ Costandie:*

Fiind-că spitalulŭ de la Buzĕŭ, prin hrisovulŭ Domnieĭ mele, de la lét 1793, Octombre 30, are a lua milă de la Epitropia Domnéscă pe tótă luna câte talerĭ 20, din baniĭ preotilorŭ Eparhieĭ Episcopieĭ Buzĕuluĭ, ce se aducŭ la cutia Epitropieĭ, iétă scriemŭ şi poruncimŭ Sf. tale, să aibĭ a da spitaluluĭ pe tótă luna, dupĕ cuprinderea domnesculuĭ nostru hrisovŭ, aceştĭ câte tal. 20 din baniĭ preoţilorŭ Eparhiei Buzeuluĭ şi cu acestŭ pitacŭ al Domnieĭ mele se va ţine în sémă la Epitropia domnéscă.

Cod. XXIII, fila 212.

2. Vedĭ actele în Tom. VI. In Cod XXVIII dela arh. statuluĭ, la fila 34 verso (scara 4) este unŭ catastihŭ de spesele făcute de Gr. Hrisoscoleo cu edificarea spitaluluĭ de la Buzĕŭ, cu data 25 Noembre 1794. Rĕposata a donat 6.050 leĭ şi s'aŭ spesat 5.888 pentru spital şi întreţinerea anuală a unor viĭ şi acarete.

3. Vedĭ actulŭ în Tom VI.

www.dacoromanica.ro

La Sf. Pantelimonŭ încă era spitalŭ, dar aci se ducéŭ pestiferaţiĭ. Cu marĭ greutăţĭ se întreţinea acestŭ spitalŭ, d n lipsă de fonduri. Vodă ordonă — negreşit — în 24 Martŭ 1795, să nu lipséscă nimica bolnavilorŭ; [1] dér cu ce banĭ? Ceva, tot atâtŭ de greŭ era de a se aprovisiona spitalulŭ cu produsele hotărîte de doctorĭ pentru hrană (linte, usturoĭŭ, cépă, varză acră). Vodă *(mirabile auditu!)* ordonă dohtorilorŭ să aréte altă hrană «ce se póte găsi». [2]

In Aprilŭ 1795, Al. Moruzi decide, să se edifice unŭ noŭ spitalŭ de zidŭ, în bune condiţiunĭ «cu curţĭ deosebite şi cu starĭ despărţite pentru întêmplărĭ de năprasnica bólă a ciumeĭ, *care maĭ în tóte vremile n'aŭ lipsitŭ a se întêmpla politieĭ acesteĭa*». Domnitorulŭ constată, că pentru acestŭ scopú, în Bucurescĭ este numaĭ un micŭ spitalŭ de 3—4 odăĭ la Sf. Visarion şi făr'de a avea şi trebuinciósele locurĭ, osebite de lazareturĭ, cu odăĭ şi curţĭ îndestulate şi temeĭnice de zidŭ.—Dar Alex. Moruzi scrie boĭerilorŭ Vornicĭ Brâncovénu şi C. Ghica, că urméză a se construi unŭ noŭ spitalŭ cu lazaretŭ. Consacră la acesta, dobênda ce luĭ s'ar cuveni pentru suma împrumutată, ca să se aprovisioneze ţéra şi capitala, cu grâŭ în timpulŭ fómeteĭ curente. Speră Vodă, că «din bunŭ *proerisis* vorŭ ajuta la acéstă zidire şi mŏnăstirile, boĭeriĭ şi neguţitoriĭ. Când spitalulŭ va fi gata, Vodă îlŭ va dota cu venituri şi'ĭ va da o *epistăsie* vrednică. Pênă atuncĭ apelă la aceştĭ doĭ boĭerĭ să conducă lucrarea zidireĭ, alegêndŭ loculŭ, făcêndŭ «*Kefşu*» ad. devisŭ de spesele ce se vorŭ necesita şi avêndŭ la a lorŭ disposiţiune întru tóte pe Aga şi pe Spătarulŭ. [3]

Aceştĭ doĭ boĭerĭ constituescŭ o nouă sub-comisiune de 5 neguţitorĭ, carĭ eĭ să conducă lucrarea. [4]

In anulŭ 1796, este gata spitalulŭ noŭ la Dudescĭ şi Domnitorulŭ iĭ dă hrisovulŭ, pe care lectorele îl va afla în Tomulŭ VI. [5] Insuşi Domnitorulŭ arétă, că spitalulŭ improvizatŭ la Florescĭ, era situat rĕŭ, la locŭ mocirlosŭ, pe când loculŭ de la Dudescĭ este sănĕtosŭ. Apoĭ descrie, cu destule amĕnunte, diversele case de spitalu şi lazaretu, biserica Sf. Haralambie, Visarionŭ şi Dimitrie Basarabovŭ.

Pentru întreţinerea acestorŭ spitale, Domnitorulŭ *afierosesce* venitulŭ a 3 mŏnăstirĭ: Tisména (Gorjŭ), Cozia (Vălcea) şi Câmpulungŭ (Muscelŭ) şi alte venituri ce se potŭ vedé în actu, dela ocne, dela vămi, dela Sf. Pantelimonu. Maĭ departe urméză regulamentulŭ spitalelorŭ

1. Vedĭ actulŭ în Tom VI.
2. Vedĭ actulŭ în Tom VI.
3. Cod. XXIX, filele 37 şi 39 verso. Vedĭ tom. în vol. VI.
4. Cod. XXVIII, scara V, fila 8. Vedĭ în vol. VI.
5. Vedĭ Hrisovulŭ şi actele relative în Tom. VI

www.dacoromanica.ro

în 22 de ponturĭ, coprindèndŭ şi organisarea Epitropieĭ. Primiĭ Epitropĭ fură ceĭ doĭ boierĭ, carĭ conduseseră edificarea: Vel Banŭ D. Ghica şi biv. vel Vistierŭ Enache Moruzi.[1]

Dar până să se zidéscă spitalele de la Dudescĭ, tot la Panteleimon se tramitéŭ pestiferaţiĭ.

Clucerulu Dumitrache (cunoscutulŭ istoricŭ alŭ evenimenteloru de la 1769-1775) ca Epitropu alŭ spitalului, arétă Domnitoruluĭ că, pentru cheltuiala de hrana la spitalurĭ a ciumaţiloru, se cheltuesce pe ḑi tal. 80, adică pe lună tal. 2500, şi monăstirea Pantelimonŭ nu are de unde sá cheltuiască astă sumă. Decĭ propune, ca să ajute şi tóte cele-l-alte monastiri din tótă ţéra, «fie în locŭlŭ cheltuelilorŭ ce facŭ năstavnicii şi egumeniĭ cu mesele ce întindŭ pe la sf. hramuri, pentru pomenirile rĕposaţiloru ctitori, acea hrană puie-se acum înnaintea acestoru ticăloşĭ şi va fi ctitorilorŭ mai mare pomenire, şi nicĭ să se pară Părinţiloru egumenĭ a fi acésta vre-unŭ isvodu noŭ, caci s'a mai urmatŭ şi în alte vremĭ trecute, de la 1744—1748: ridicându-se cheltuelile prazniciloru, se aducea banii aicea la Epitropia Ḑolţeĭ, cu care se rescumpĕra robĭ, afară de dăjdiile ce da la Visterie».

Asupra acestuĭ raportŭ, Domnitorulŭ, la 29 Aprilu 1795, aŭ pusŭ resoluţiunea următóre:

«Primită fiindŭ Domnieĭ mele şi cu cale anaforaoa ce ne face D-nĕluĭ biv vel Clucerŭ Dumitrache Epitropulŭ, poruncimŭ Domnia mea Damnévóstră veliţilorŭ Logofeţi, ca împreună cu P. S. Sa Părintele Metropolitŭ alŭ Ungro-Vlahieĭ să ne faceţĭ fóie de tóte mŏnastirile din Bucurescĭ şi din 12 judeţe de dincóce de Oltŭ, cu arĕtare de baniĭ cheltueleĭ ce face fiesce-care la ḑilele prazniculuĭ, spre a da Domnésca nóstră poruncă de împlinire, pentru a se cheltui estimpu aceĭ banĭ la spitalurĭ şi lazareturĭ, în locŭlŭ prazniciloru».

Cod. XXVIII, scara V-a fila 22.

Cu pitaculu din 30 Aprilŭ 1795, în urma anaforaleĭ din aceéşĭ dată, semnată de Dositheu Mitropolitulŭ, Scarlatŭ Ghica şi Stefanŭ Văcărescu, vel Logofeţi, dupĕ altă anafora a luĭ biv vel Clucerŭ Dumitrache, epitropulŭ monăstireĭ Pantelimonu, se hotărăsce cifra de banĭ cu care se impune fie-care monăstire din ţéră, pe anulu 1795, în favórea spitaluluĭ şi lazareturilorŭ de ciumaţĭ. Catastihulu mŏnăstirilorŭ este scrisŭ în grecesce. Suma totala cerută de la monăstirĭ este de 2400 leĭ, din carĭ: 950 de la monăstirile din Eparhia Mitropolieĭ, 150 de la cele din Eparhia Buzeuluĭ, 100 de la cele din Eparhia Argeşuluĭ, 760 de la cele din Eparhia Rômniculuĭ. Monăstirile cele maĭ tare

1. Cod. XXIX, fila 139.

www.dacoromanica.ro

impuse sunt Sf. Gheorghe nou (80 leĭ) şi Comana (80 leĭ); urméza apoĭ monăst. Bistriţa şi Radu-Vodă cu 70 leĭ. Cele maĭ slab impuse, plătescŭ abia căte 10 leĭ, ca monăstirile Plumbuita, Golgota, Bradului Dedulescĭ, etc.

Nicĭ cu baniĭ impuşĭ la mŏnăstirile maĭ sus arĕtate nu se equilibréză cheltuelile spitaluluĭ de la Pantelimonu. Atuncĭ se maĭ impunu unele sume la mitócele monăstireĭ Pantelimonŭ [1]

Fiind-că nu se ajungea banii pentru întreţinerea bolnavilorŭ, Vodă dete unŭ curiosŭ pitacŭ către Spătarŭ, din 2 Augustŭ 1795, sa nu se maĭ dée la spitalulŭ de la Pantelimonŭ copiilorŭ tot câte 300 dramurĭ pâne, ca celorŭ în vêrstă, «că se face numaĭ risipă».

Cu altŭ pitacŭ, (4 Augustŭ 1795), Alex. Moruzi a obligatu tóte mŏnăstirile, să dée unele zaherele pentru hrana celoru smreduiţĭ din judeţe şi de la Pantelimonŭ. [2]

Creaţiunea noului spitalu de la Dudescĭ nu impedică pe Alex. Moruzi de a ingriji şi de cele-l-alte existente.

Aşia elu provócă pe D. Ghica, biv vel Banŭ, la 29 Aprilu 1796, să maĭ adauge câte-va odăĭ la Pantelimonŭ:

«Vrêndŭ Domnia mea pentru spitalulŭ de la Sf. Pantelimonŭ, că nu numaĭ să'şĭ aibă întregimea şi bună-orênduiala luĭ, ci şi a se maĭ adăoga câte-va odăĭ pentru a fi maĭ îndestulatŭ, spre maĭ multă pomenire a rĕposaţilorŭ ctitorĭ, carĭ aŭ ziditŭ şi aŭ întocmitŭ acestŭ lucru sufletescŭ, să mergĭ dinpreună cu D-luĭ vel Vornicŭ alŭ politieĭ Bucurescilorŭ Ioniţă Florescu, pe care l'amŭ orênduitŭ Domnia mea acum Epitropŭ şi cu Doctorulŭ Caracaşă, la numita mŏnăstire, unde maĭ întêiŭ spitalurilorŭ vechĭ, să le faceţĭ căutare şi întocmire de câţĭ bolnavĭ are a primi într'ânsele numitulŭ boerŭ Epitropŭ, apoĭ să chibzuiţĭ câte odaĭ póte de a se maĭ face şi cu câte paturĭ? chibzuindŭ şi cheltuéla acestora, după starea veniturilorŭ mŏnăstirescĭ, şi să faceţĭ Domnieĭ mele arctare.
Cod. XXIX Fila 177.

Dorinţa Domnitorului se realiséză curênd şi in 12 Augustu 1796, numaĭ cu 16 ḑile înainte de mazilirea luĭ, Alex. Moruzi dă spitalului de la Pantelimonŭ «celŭ înfiinţatŭ de Grigore Ghica, cu 12 paturĭ de bolnavĭ, aceleaşĭ privileghii ce le-a avutu de la ctitorĭ. Acum fiindu Iónŭ Florescu marele Vornicŭ alŭ politieĭ Bucurescilorŭ, s'aŭ maĭ adausŭ 18 paturĭ: «înşine Domnia mea amŭ mersŭ de amu veḑutŭ 30 de paturĭ de bolnavĭ». In vedere cu acéstă îmmulţire de paturĭ, Domnitorulu dă, de la Ocnele marĭ din Vălcea, câte talerĭ 2.500 pe anŭ,

1. Veḑĭ în tom. VI.
2. Cod XXIX, fila 103 verso.

www.dacoromanica.ro

în locu de 500 ca până acum şi 20 lude dărvari şi 5 lude rîndaşĭ, ómenĭ din liuḑile Visterieĭ, cu pecetluiturĭ Domnescĭ.[1]

Intre aceste muri Clucerulŭ Dumitrache, Epitropulŭ Pantelimonuluĭ. Domnitorulŭ, la 1 Aprilŭ 1796, provócă alegerea unuĭ noŭ Epitropŭ, prin următorulŭ pitacŭ:

«Vrêndŭ Domnia mea să avemŭ părtaşŭ la o faptă sufletóscă a chibzuireĭ şi alegereĭ de unŭ bunŭ Epitropŭ la mŏnăstirea cu spitalulŭ Pantelimonŭ, atât pe Prea Sf. ta, Părinte Metropolite alŭ Ungro-Vlahieĭ, ca unŭ Metropolitŭ alŭ ţereĭ, i pe D-ta biv. vel Bane Ghica, ca unulŭ ce te tragĭ din némulŭ rĕposaţilorŭ ctitorĭ, cât şi pe D-ta vel Postelnicŭ, ca pe unŭ mare Postelnicŭ, iată vĕ orênduimŭ pe câteşĭ treĭ, ca să chibzuiţĭ treĭ din tagma boerésca, ipochimenĭ drepţĭ şi cu temere de sufletŭ, pe carĭ să ni'ĭ arĕtaţĭ anume, ca să hotărîmŭ Domnia mea unulŭ a se orêndui Epitropŭ în loculŭ rĕposatuluĭ Clucerŭ Dumitrache».

Cod. XXIX, fila 166

De mersulŭ spitaluluĭ de la Colţea, cum deja vĕḑurămŭ, nu e mulţămitu Al. Moruzi. Elŭ adreséză, în 6 Iunie 1796, următorulŭ pitacŭ către boierii biv vel Banŭ Dumitrasco Racoviţă şi Costache Filipescu, vel Logofetŭ de ţéra de sus:

«Auḑimŭ de la mulţĭ pentru spitalulŭ de la mŏnăstirea Colţeĭ, cumcă este îndestulatŭ cu atâtea milĭ şi privileghiurĭ ce are mŏnăstirea acésta şi dupĕ ce într'atâtea rêndurĭ s'aŭ datŭ poruncile Domnieĭ mele Epitropuluĭ, pentru bună starea şi orênduiala luĭ, impotrivă Epitropulŭ nu primesce bolnaviĭ la spital, căutarea cea trebuinciósă nu şĭ-o aŭ sĕraciĭ bolnavĭ pe deplin, nicĭ se silesce pentru dênşiĭ, lucrurĭ carĭ şi de nu vorŭ fi adevĕrate tóte, dar norodulŭ o ḑice şi o povestesce; drept aceea vĕ poruncimŭ Domnia mea, ca să luaţĭ dimpreună şi pe arhi-iatros şi pe dohtorulŭ Caracaş, să mergeţĭ înşivĕ la spitalŭ, ca să cercetaţĭ acésta, să le faceţĭ vĕdite şi cunoscute, că de nu sunt adevĕrate, să se astupe gurile celorŭ ce le povestescŭ, iar de sunt adevĕrate, să le îndreptaţĭ, spre a primi adică Epitropulŭ pe ceĭ ce vorŭ veni cu tescherele de la archi-iatros, de la dohtorulŭ Caracaş, Silivestru Constantinŭ, şi Hristodorŭ, carĭ sunt sciuţĭ şi cunoscutĭ Domnieĭ mele, spre a odihni pe bolnavĭ cu cele trebuincióse pentru hrană şi pentru căutarea patimilorŭ lorŭ silindu-se pentru dânşii cu osîrdie şi cu durere, ca să nu maĭ auḑimŭ dupĕ acésta cele împotrivă, care nu ne sunt suferite şi nu veţĭ lipsi apoĭ şi dupĕ acésta în urmă, adică D-néta vel Logofĕtŭ şi cu D-luĭ împreună Banulŭ ctitorulŭ, a merge adesea pentru a face cercetare şi căutare spitaluluĭ, ca să se păzóscă bună

1. Acesta este ultimulŭ actŭ din Cod. XXIX (fila 122).

www.dacoromanica.ro

orênduiala luĭ, după cum poruncimŭ; precum şi din pliroforia ce veţĭ lua D-tră din cercetarea de acum, să ne arĕtaţĭ; să faceţĭ încă scire numiţilor doftorĭ, că s'aŭ datŭ poruncă, să se priméscă la spitalŭ cu teşcherelele lorŭ.»

Pitacŭ din 6 Iunie 1796, către Părintele Zihno, Epitropulŭ mŏnăstireĭ Colţeĭ. Domnitorulŭ a aflatŭ, că acesta nu primesce bolnavĭ la spitalŭ şi consideră acésta, că póte se teme Epitropulŭ de năprasnica bólă, dar Domnitorulŭ nu póte admite acésta şi deci ordonă să fie primiţĭ bolnaviĭ carĭ vinŭ cu teşcherele de la arhi-iatros şi de la doftoriĭ Caracaş, Silivestru Constantinŭ şi Hristodor şi că pe bolnaviĭ primiţĭ ast-felŭ, să'ĭ îngrijéscă cum se cade.
Cod. XXIX, fila 195 verso.

Cu tóte mĕsurile higienice luate, cu tótă energia desfăşurată de Al. Moruzi, Dionisie Eclesiarhulŭ arĕtă, că numaĭ în Bucurescĭ nu maĭ puţin de 10.000 de ómenĭ arŭ fi muritŭ, după catastişele vataşilorŭ de ciocli. [1]

Dionisie Eclesiarhulŭ scrie despre spitalulŭ de la Dudescĭ în modulŭ următorŭ:

«Acestŭ domnŭ aŭ poruncitŭ de aŭ ziditŭ spitalŭ mare la marginea Bucurescilorŭ cu multe odăĭ şi aŭ făcutŭ şi Biserică în mijloculŭ curţeĭ spitaluluĭ şi pe ceĭ bolnavĭ de ciumă 'ĭ scotea cioclii din oraşŭ şi-ĭ ducea de-ĭ băga acolo; luat-aŭ treĭ mŏnăstirĭ marĭ să fie închinate la spitalulŭ ciumeĭ, adică Tismana, Cozia şi Câmpulungŭ. . . . . pus'aŭ boĭerĭ marĭ patru epitropĭ şi aceĭa aŭ pusŭ ciocoĭ epistaţĭ pe la mŏnăstirĭ, să strîngă veniturile mŏnăstirilor şi adunândŭ banĭ să'ĭ ducă la epitropĭ şi epitropiĭ să'ĭ cheltuéscă pe cele trebuincióse la spitalŭ, dar şi eĭ vorŭ fi întrebuinţatŭ din aceĭ banĭ la ale lorŭ, cum spunŭ uniĭ. . . . .» (Tesaurŭ de monumente istorice, tom. II, pag. 184).

Anonimulŭ analistŭ, care a însemnatŭ preţióse informaţiunĭ pe marginile unuĭ céslovŭ, [2] vorbindŭ pe Domnia luĭ Al. Moruzi, după ce amintesce, ca fenomene premergĕtoriĭ, că, «la 30 Septembre 1793, sórele a peritŭ pênă la năméḑă, şi s'a cutremuratŭ pămêntulŭ la 27 Noembrie, Duminecă séra la 7 césurĭ din nópte, fórte tare» şi că «la Februarie 9 (1794), Vinerĭ, pe la mĭeḑulŭ nopţeĭ aŭ perit luna şi. . . . Joĭ pe la prânḑŭ s'aŭ cutremuratŭ pămêntulŭ;» apoĭ, de şi nefăcêndŭ legătură între fenomene şi calamităţile întêmplate, amintesce de acestea, ḑicêndu că: «iar la 95 fost-aŭ iarnă mare. . . . . aŭ ajunsŭ ocaua de mălaĭŭ parale 8, chila de grâŭ talerĭ 50. Fost-au mórte mare

1. Tesaurŭ de monumente, tom II. pag. 184.
2. Veḑĭ aceste informaţiunĭ descoperite de mine, în broşura publicată de Academie, cu titlul „Pe file de céslov", la 1889.

www.dacoromanica.ro

de ciumă în Bucurescĭ. Murit-aŭ ómenĭ maĭ mult de 2.000 în Bucurescĭ, afară de ceĭ din ţérá; iar spre 96 zăpadă n'aŭ dat, şi véra s'aŭ ieftenitu bucatele de aŭ ajunsŭ ocaua de făină 1 para».

Deosebirea între cifra de morţĭ pestiferaţĭ, dată de Dionisie, şi între aceea a anonimului informatorŭ, nu ne-o putemŭ explica, decât décă Dionisie a cuprinsŭ în cifra sa (10.000) pe morţii din tótă ţéra.

Pentru Bucurescĭ, mi se pare exactă cifra dată de anonimŭ.

Iérnă grea. Fómete.— Acesta ne-a amintitu de iarna grea dintre aniĭ 1794—1795 şi de *Fómetea* grea din 1795. Documentele ce posedemŭ ne facŭ să înţelegemŭ, că fómetea de la 1795 vine în urma unorŭ anĭ, în genere reĭ pentru agricultură. Altmintrelea nu ne-amu puté explica următorulŭ pitacŭ la Spat. din 9 Octombre 1793, din care se vede că ţeraniĭ n'avéu producte în pătule şi eraŭ siliţĭ să cumpere pentru hrana lorŭ din depositele de la Bucurescĭ. [1]

Şi in 1794 a fostu secetă şi deja în Maiu chila de grîŭ costa 30—40 de taleri la Bucurescĭ, precumi acésta se vede din anaforaua Epitropieĭ obştireĭ, de la 19 Maiŭ acelŭ anu, către Domnitoru, prin care îĭ arétă «că brutariĭ cum vedŭ că este vremea împotrivă, că e lipsă de ploĭ, cumu simţescŭ că va fi lipsă de bucate, se ducu în tóte părţile prin ţéră de cumpĕră zaherele, dar le ţinŭ ascunse şi, cândŭ vine vremea lipseĭ de se scumpesce grâulŭ, şi eĭ scumpescŭ fórte mult pânea.» [2] Deja la 20 Iunie 1794, câte-va judeţe sunt cu totulu lipsite de producte, aşia că Domnitorulŭ, cu pitacŭ către ispravniciĭ de Teleormanŭ, Vlaşca, Argeşŭ şi Oltŭ, autoriză pe ţĕranĭ să cumpere producte din alte judeţe vecine, numai pentru hrană însă, nu şi pentru matrapazlicŭ. Domnitorulŭ ordonă şi vameşilorŭ, să nu supere cu vama pe locuitoriĭ carĭ cumperă producte pentru casa lorŭ. [3]

1. Cinstitŭ şi credinciosŭ boierul Domnieĭ mele D-ta vel Spătarŭ Ianache Văcărescule, auţimŭ cumcă ţĕranii după afară, viindŭ în Bucurescĭ, ridica de aicĭ pâne cu saciĭ de o ducu afară; pentru care poruncimŭ D-tale, ca în câtă vreme are politia Bucurescilorŭ trebuinta, să dai poruncă la toţĭ căpitanii şi strejariĭ mărginilorŭ, de jurŭ împrejurulŭ Bucurescilorŭ, să privigheze la ieşirea ţĕranilorŭ din Bucurescĭ afară şi la care va găsi pâne cu saciĭ, scoţênd'o, afară dintru o pită doue pentru hrana luĭ, pe acela să nu'lŭ îngaduiésca, ci prinţên-du-lŭ cu saculŭ cu pânea, dimpreuna să'lu aducă la D-ta. Şi aşia să pórte grija toţĭ strejariĭ, ca după cumŭ poruncimŭ maĭ sus, să nu fie slobodŭ a se cheltui pânea ce este trebuinciósă politieĭ Bucurescilorŭ, cu căratulŭ pe afară .—1793, Octombre 9.

Cod. XXIII, fila 158 verso.

2. Veţĭ actulŭ în tomulŭ VI.

3. (Cod. XXIII, fila 259). Veţĭ actulŭ în tomulŭ VI.

www.dacoromanica.ro

Dar cu terminarea recolteĭ intregĭ se constata, că fómetea există chiar in tómna anului 1794 şi deci va dura, inăsprindu-se, o bună parte din anulŭ următorŭ. Domnitorulu, ingrijitu de scirile din judeţe, şi vedêndŭ că şi in capitală îndestularea publică e compromisă, convocă, sub preşedinţa Mitropolitului, pe toţi boieriĭ halea şi mazilĭ, cu pitaculŭ din 10 Augustŭ 1794:

«Domnia mea, precum îngrijimŭ de tóte altele câte pricinuescŭ obştesculŭ folosŭ, asemenea voimŭ să se pue la o bună orênduélă şi nizamulŭ acesteĭ trebuinţe (fiind-că lipsa zahereleĭ, ce este într'acestŭ urmatorŭ anŭ, se face cunoscută la toţĭ, ca să nu fie a veni lucrulŭ la cea deseverşitŭ neajungere şi lipsă obşteĭ, de aceea poruncimŭ, ca mâne, Vinerĭ, dupe prânḑŭ, adunându-vĕ cu toţiĭ la Sf. Mitropolie, să faceţĭ o întrégă chibzuire a se gasi mijloculŭ celŭ maĭ cuviincĭosŭ, unde să se aducă şi 5—6 negŭţitorĭ, ómenĭ de cinste şi cu praxisŭ, carĭ de se va puté a 'ĭ face să se încarce eĭ cu acéstă îngrijire, ca să aducă zaherea şi din alte părţĭ, numai să se dée cararu (Καραρδ ?) pentru îndestularea obştesculuĭ norodŭ, cărora să le fagaduiţĭ, că vor avea din partea Domnieĭ totŭ felulŭ de ajutorŭ, la orĭ-ce neputinţă vorŭ socoti. Şi aşia acelu mijlocŭ cuviincĭosŭ, ce se va socoti şi se va bine întocmi, să mi se aróte cu anafora, prin zapciŭ Vatav de Divanŭ (maĭ vèrtos că acum s'aŭ ridicatŭ şi cisla Zahereleĭ).—1794, Augustŭ 10.

Cod. XXIII, fila 268 verso.

Divanulu, 3 ḑile dupĕ aceea, aduce Domnitoruluĭ anafora (13 Augustŭ 1794), prin care îi prezintă chibzuirea făcută impreună cu câţĭ-va negŭţitorĭ de cinste, aduşĭ la Divanŭ, pentru îndestularea publică :

«Luminateĭ poruncĭ întocmaĭ amŭ fostŭ următorĭ, şi adunându-ne cu toţiĭ la Sf. Mitropolie, amŭ făcutŭ acestŭ *schepsisŭ*, unde chiămândŭ şi din partea negŭţitoréscă, le-amŭ arĕtatŭ atâtŭ lipsa, care este în oraşulŭ Bucurescilorŭ, cum şi în tófă ţéra, din care urmóză unŭ sfirşitŭ de mare primejdie, ajungêndu cu toţiĭ la patima nesufériteĭ fómete, de care primejdie cu nicĭ un felŭ de mijlocŭ nu ne vomŭ puté ajuta unulu pe altulŭ; şi aşia cu toţii cunoscêndŭ acéstă de obşte trebuinţă, cu multa protimie, mare şi micŭ, primiră a se face acéstă protimie, cu a puno şi eĭ banĭ pe câtu le va fi putinţa, pentru a se întâmpina o ast-felŭ de primejdie. Pentru care şi aretămŭ Mărieĭ tale chibzuirea nóstră asupra acesteĭ trebĭ; cu sfatulŭ de obşte amŭ alesŭ 5 negŭţitorĭ : Hagi Chiriac Arbut, Theodor Arcuda, Hagi Dumitrache Papazoglu, Dumitrache Teohari şi Mihaiŭ Gheorghiu, carĭ cunoscuţĭ fiindŭ de ómenĭ cinstiţĭ şi practicoşĭ, ântêiŭ le-amŭ ḑisŭ ca unĭĭ ce se negŭţitorescŭ şi se folosescŭ din pămêntulŭ ţĕreĭ, datorie aŭ să priméscă a sluji şi eĭ la acéstă trebuinţă cu a găsi mijloculŭ pentru a aduce Zaherea din alte parţĭ, verĭ de unde voru puté, adică grâŭ, porumbŭ, meiŭ şi orzŭ. Cu mare protimie priimiră a sluji,

www.dacoromanica.ro

aretându-ne că vorŭ mijloci de a se trimite ómenĭ prin alte părţĭ şi a se *corespondarisi* prin alte ţĕrĭ, atât numiţiĭ, cum şi alţĭ neguţitorĭ pe care eĭ îĭ vorŭ cunósce, puindŭ totŭ felulŭ de silinţe ca să aducă câtŭ maĭ multă zaherea, cu preţulŭ şi cheltuéla câtŭ va ţine până aicĭ în Bucurescĭ, dândŭ făgăduólă înaintea smerenieĭ nóstre Mitropolituluĭ, cu sufletele lorŭ şi sub afurisenia nóstră, că vor sluji cu tótă dreptatea, fără nicĭ unŭ felŭ de interesŭ. Ci dar, dupĕ protimia ce amŭ cunoscutŭ la numiţiĭ neguţitorĭ, n'aŭ rĕmasŭ altŭ, fără cât sà chibzuimŭ şi tedarâculŭ de o sumă de banĭ pentru cumpĕrarea acesteĭ zaherele, care l'amŭ şi pusŭ în lucrare şi atâtŭ partea bisericóscă şi boïeróscă, cum şi neguţitoréscă, fieşte care aŭ primitŭ a da ajutorŭ suma ce s'aŭ proïerisitŭ, şi de la smerenia nóstră Mitropolitulŭ cu Episcopiĭ şi Egumeniĭ mŏnăstirilorŭ se adună sumă de talerĭ 51.500, i de la partea boïeréscă talerĭ . . . ., i de la neguţitoriĭ cupeţĭ talerĭ. . . . , i de la cumpania cojocarilorŭ talerĭ . . . . şi de la toţĭ ceĭ-l'alţĭ neguţitorĭ talerĭ . . . . Acéstă sumă de banĭ s'a găsitŭ cu cale să se dée în màĭnile numiţilorŭ 5 neguţitorĭ, să fie pentru cumpĕrătórea şi cheltuéla zahereleĭ ce se va puté aduce; însă cu acéstă orênduélă: fieşte-care pe câţĭ banĭ va da, are să iée adeverinţă de la numiţiĭ neguţitorĭ de primire, şi să şi-ĭ ĭée cu dobênda lorŭ, po talerĭ 40 la pungă pe anŭ, care dobêndă să se încarce la preţulŭ zahereleĭ, şi din lămurirea aceĭ zaherele să aibă a'şĭ lua fieşte care banii sĕĭ. Iar cumpania neguţitorilorŭ strĕinĭ, fiind-că se rugară să aducă eĭ singurĭ deosibit o sumă de zaherea, orĭ cu ce mijlocŭ vorŭ puté, fără a se amesteca cu găzdia celorŭ maĭ sus numiţĭ 5 neguţitorĭ, acéstă cerere a lorŭ, fiind-că nu este de vr'o vătĕmare, găsimŭ cu cale ca toţĭ aceştĭ neguţitorĭ cumpaniştĭ, să facă acéstă sumă de zaherea; însă: 1.000 kile grâŭ şi 500 kile orzŭ, porumbŭ şi meiŭ, cu carĭ banĭ eĭ singurĭ, cu orĭ-ce mijlocŭ vorŭ sci, să fie datorĭ a aduce acéstă zaherea, dupĕ cum înşiĭ eĭ aŭ cerutŭ, care zaherea aducênd-o şi arĕtând-o în frica luĭ Dumneḑeŭ, socotéla de cumpĕrătórea eĭ cu dobênda banilor, la pungă po talerĭ 40 pe anŭ, cum şi cheltuéla ce va fi, cu acea analoghie, să aibă a se da la trebuinţa obştieĭ prin scirea acelorŭ 2 boïerĭ, ce se vorŭ orêndui nazîrĭ, şi a numiţilorŭ 5 neguţitorĭ. Către acésta, arĕtară numiţiĭ 5 neguţitorĭ, că este trebuinţă a se orêndui 2 din D-lor veliţiĭ boïerĭ, nazîrĭ, asupra acesteĭ trebĭ, întru a cărora sciinţă şi vedere să fie tótă urmarea dosolipsia acesteĭ trebĭ şi prin care să se facă cunoscutŭ Inălţimeĭ tale trebuinţa de ajutorurile ce vorŭ avé şi deosibit să fie îndatoraţĭ verĭ pe cine vorŭ cunósce că suntŭ destoinicĭ a se trimite pe afară în ţéră la trebuinţa acésta, să fie supuşi, dându-li-se numaĭ cheltuéla ce va fi cu cale, iar nu şi vre-o altă plată; şi lângă acestea, să aibă voïe ca şi aicĭ în ţéră de vorŭ puté găsi unde-va zaherea, să cumpere cu riza-pazarŭ; ale cărora provleme, fiindŭ cu cale, se cuvine a fi priimite, şi cu luminată poruncă a Mărieĭ tale se vorŭ orêndui şi 2 din D-lor veliţiĭ boïerĭ, carĭ se vorŭ socoti de Inălţimea ta.

www.dacoromanica.ro

Acéstă schepsisŭ amŭ pututŭ face dupĕ a nóstră chibzuélă, iar cea mai bună protimie şi întâmpinare a acesteĭ primejdiĭ, rĕmâne la Inalta înţelepciune şi multa milostivire a Mărieĭ tale.—1794, Augustŭ 13.

Cod. XXVII, scara 13. fila 25, verso.

Asupra acesteĭ anaforale, Al. Moruzi în aceeaşĭ ḑi dă resoluţiunea întăritóre, numindŭ pe Dumitrache Ghica biv vel Banu şi pe Dumitrache Racoviţă vel Banŭ şi pe Enache Văcărescu biv vel Spătaru, epistatii trebii acesteĭa care se va pune în lucrare de cei 5 neguţitori. Décă pânea se va ĭefteni prin silinţa neguţitorilorŭ, eĭ voru avea dreptŭ la recompensa Domnitoruluĭ.

Iétă disposiţiunea luată cu multă prudenţă, dupĕ propunerea Mitropolitului Dositheŭ şi a Divaniţilorŭ, halea şi mazili: Dumitrache Ghica Ban, vel Ban Racoviţă, vel Vist. Moruzi, vel Spăt. Manu, vel Log. Filipescu şi C. Ştirbeiŭ, vel Vornicĭ C. Ghica, Slătineanu, Grădişteanu şi Hatmanŭ C. Caragea, care dispoziţiune aŭ fost reu interpretată de către unii din istoricii noştri. Aceştia aŭ susţinutu teza, că Moruzi a precupeţitu bucatele pentru câştigul luĭ, profitândŭ de calamitatea publică, adică de fómete.

D. A. Xenopolo ḑice hotărit, că Moruzi, din nenorocirile ţĕreĭ storcea banĭ, neguţitorindŭ grâulŭ şi porumbulŭ şi precupeţindu-le.

Istoricesce, nu vedemŭ intemeierea acesteĭ acusaţiunĭ, căcĭ înfiinţarea comisiuneĭ pentru zaherele, comisiune care a importatŭ zaherea de peste hotare, era o mesură înţeléptă şi ea a înlesnitŭ câtuşĭ de puţinu traiulu ţereĭ, pênă în anulu 1796. In acéstă comisiune întărită la 13 Augustŭ 1794, Domnitorulŭ rênduiesce epistaţi pe boierii pământenĭ: Dumitrache Ghica şi Dumitraşco Racoviţă şi pe biv vel Spătarŭ Enache Văcărescu. In pitaculŭ de rênduire a acestoru 3 comisarĭ şi a 5 neguţitorĭ, Domnitorulu le ordonă:

«Să faceţĭ acumŭ fóĭe de tótă boĭerimea atât pământénă cât şi grecĭ, şi să rênduiţĭ omŭ într'adins ca fiteşcarele, pe cât se va proerisi, să dóe la o trébă ca acésta, care făcêndu-se teslimŭ la orênduiţiĭ 5 neguţitorĭ, să iée teşcheréoa lorŭ şi să nu lipsiţĭ a face D-vóstră sîrguinţa acésta de a epistasi, arĕtândŭ Domnieĭ mele cele trebuincióse ajutorurĭ Domnescĭ pentru înlesnirea trebeĭ».—1794, Augustu 13.

Va să ḑică, baniĭ adunaţĭ pentru cumperarea de producte nu intrară în mâinile Domnitoruluĭ, [1] ba insuşĭ Domnitorulu se obligă a

1. Acésta apare şi din următorulŭ pitacŭ de confirmare a propunereĭ Divanuluĭ.

Cu Pitaculŭ din 13 Aug. 1794, contrasemnatŭ de vel Logof., Al. Moruzi întăresce anaforaoa, «că cu socotéla de obşte» Mitropolitulŭ şi boĭeriĭ halea şi

www.dacoromanica.ro

da comisiuneĭ o sumă însemnată. Dar se va ḑice că Al. Moruzi 'şĭ-a găsitŭ profitulŭ sĕu, dândŭ acea sumă, de óre-ce prin nizamulŭ de fondaţiune a epistăsieĭ Zaherelei, s'aŭ prevĕḑutŭ dobêndă pentru baniĭ împrumutaţĭ. Apoĭ la acéstă obiecţiune rĕspundemŭ, amintindŭ că Domnitorulŭ a donatŭ tótă dobênda banilorŭ luĭ pentru construcţiunea spitalelorŭ de la Dudescĭ, ceea ce nu se pare să fi făcutŭ mulţĭ dintre *boïeriĭ pămênteni*.

Că se voru fi făcutŭ şi abuzurĭ la cumpĕrarea zahereleĭ de către neguţitoriĭ comisarĭ, ba şi de către ceĭ 3 boieri însărcinaţĭ cu afacerea, este necontestabilu; de câtŭ asemenea abuzurĭ, pe de o parte Domnitorulŭ, când le afla, le urmărea şi le pedepsea cu ocna chiarŭ,[1] iarŭ pe de altă parte, în ponturile de organizare a epistăşieĭ, Domnitorulŭ ceruse ca Zaheréua intrată la magasiile comisiuneĭ să nu se vêndă maĭ scumpŭ decât cum aŭ fostŭ cumpĕrate şi dóră în plusŭ numai dobênda banilorŭ, în folosulŭ boïerilorŭ şi a mŏnăstirilorŭ împrumutătóre.

Din tóte aceste informaţiuni şi din acele ce încă lectorulŭ póte adăogi, cercetândŭ tomulŭ nostru VI, credemŭ că convingerea omului onestŭ este făcută, că Al. Moruzi n'au storsu banĭ din nenorocirile ţĕreĭ, ci că aŭ datu banĭ pentru alinarea acestorŭ nenorociri. Dezinteresarea Domnitoruluĭ este evidentă şi din pitaculŭ către ispravnicii mărginaşĭ, de pe hotare, că Zaheréua importată să fie scutită de vamă; apoi se scie că venitulŭ vămei era proprietatea Domnitorului.[2]

Chiar şi vama de oraşe, care era dată în arendă, Domnitorulu

---

mazilĭ 'ĭ-aŭ propusŭ, pentru *schepsisŭ* de trebuincĭósa zaherea a politieĭ Bucurescilorŭ, «care găsind-o şi Domnia mea cu cale o amŭ întăritŭ spre a se pune în faptă. Ci dér, cu tóte că amŭ vĕḑutŭ Domnia mea buna prothimie ce aĭ arĕtatŭ P. S. ta cu a împlini de la partea bisericéscă, Mitropolia, Episcopiile şi mŏnăstirile, acele taleri 51.500, dupĕ care şi suntemŭ încredinţaţĭ, că se vorŭ şi numĕra făr'de zăbavă, în vreme ce trebuinţa acésta întârḑiere şi prelungire nu primesce, dar deosibit scriemŭ prea Sf. tale, ca să nu lipsimŭ şi cu D-lorŭ orênduiţiĭ 3 boïeri epistaţi *şi a da iarăşĭ aceloru 5 neguţitorĭ, carĭ s'aŭ încărcatŭ cu tréba acésta*, sfătuirile şi îndemnările cele trebuincĭóse şi însuşi Domnieĭ mele, să ne arĕţĭ cele de trebuinţa ajutoruluĭ trebeĭ acesteia, pentru înlesnire. Iar cea maĭ ântêiŭ şi maĭ trebuinciósă este acum a nu se face zăbavă cu darea de acé numită sumă de banĭ, ce prin silinţă şi sîrguinţa Prea Sf. tale *să se numere cu unu cĕsŭ maĭ înainte*.—1794, Augustŭ 13.

Cod. XXIII, fila 268 verso.

1. Veḑĭ în tomulŭ VI, pitaculŭ din Augustŭ 1794 (Cod. XXIII, fila 268 verso), şi pitaculŭ din 15 Ianuarie 1795 (Cod. XXIX, fila 11).

2. Veḑĭ actulŭ în anexa tom. VI.

www.dacoromanica.ro

cu abusŭ de putere, în interesulŭ obştescŭ, o reduce la jumetate, de cum avéŭ dreptulŭ vameşiĭ s'o iée de la Zaherele. [1]

Nicĭ Domnitorulŭ nu precupeţea Zaheréua, nicĭ pe alţiĭ nu lăsa să o precupeţéscă. Aşĭa vedemu, că sosindŭ de vêndare la oboru Zaherea, se repezéŭ uniĭ alţiĭ s'o cumpere, ca apoĭ s'o precupeţéscă. De aceea, cu pitaculŭ din 7 Octombre 1794, dispune, ca zapciiĭ rênduiţĭ la têrgŭ «pe nimenĭ să nu îngăduéscă a cumpera grâu, pênă nu vorŭ cumpera ântêiŭ brutarii, suma ce le trebuesce». (*Cod. XXIII, fila 282*).

Décă Al. Moruzi arŭ fi monopolizatŭ îndestularea publică, interesulŭ luĭ era, din contra, ca brutariĭ să nu cumpere decât de la magazinele comisiuneĭ, iarŭ nu să le asigure cumperarea lesnicióşă la oborŭ. Apoĭ chiarŭ brutarilorŭ, Domnitorulŭ le impunea nart moderatŭ, ceea ce n'arŭ fi făcutŭ décă elŭ s'arŭ fi folositŭ din fómete. Şi ce câştigŭ ieşĭa pentru Domnitorŭ, din aceea ce dădea de la magaziĭ, maĭ adesea fără parale, pe datoriĭ, grâulu necesaru pentru îndestularea publică? Ba încă în 5 Octombre 1794, dă 11.500 talerĭ banĭ la unŭ numerŭ de brutarĭ din Bucurescĭ, ca să cumpere eĭ înşiĭ Zaherele de unde vorŭ găsi, séŭ le împrumută grâŭ din magaziĭ, cu condiţie ca să'lŭ restituĭe în natură. [2]

Décă Domnitorul n'arŭ fi fost prevédĕtorŭ, să concentreze prin importaţiune zacherele, ce se putea întêmpla în ţéră sub boldulu fómeteĭ? Cu tótă împărţirea de zacherele prin judeţe şi cu tóte mesurile, împiedecândŭ precupeţia şi matrapazlâculŭ, încă lipsa este aşĭa de mare, încât ţeraniĭ din Mehedinţĭ, înarmaţĭ, plécă nu pentru a face hoţiĭ de banĭ şi scule, ci pentru a devasta, făcêndŭ chiar omorurĭ, pivniţele şi hambarele de mălaiŭ şi făină. Asemenea fapte se întêmplă

1. Anaforaoa rênduiţilorŭ epistaţĭ pentru Zaheréua Bucurescilorŭ, din 28 Augustŭ 1794, prin care cerŭ ca Zaheréua cumpĕrată să fie scutită de vama oraşuluĭ.

Domnitorulŭ ḑice, că «fiind-că vameşiĭ îndestulŭ folosŭ aŭ avutŭ estimpŭ din Zaherelele ce s'aŭ vêndut şi se vêndŭ de obşte la têrgŭ dupĕ preţulŭ ce aŭ avutŭ Zaheréua, şi fiind-că aceştĭ neguţitorĭ nu aduc Zaherea pentru neguţitoria lorŭ, ci pentru o trebuinţă de obşte. . . . », vameşiĭ să nu iée decât $^1/_3$ vamă pentru Zaheróua din ţéră, iar pentru cea din alte ţĕrĭ să nu iée nimicŭ.

Cod. XXVII, scara 14, fila 38.

2. Domnitorulŭ ordonă epistatuluĭ Agieĭ biv vel Post. Gherache, să ordone neguţitorilorŭ carĭ aŭ în epistăsia lorŭ Zaheréua strînsă pentru hrana Bucurescilorŭ, să dée 200 kile grâŭ la brutariĭ din Bucurescĭ, pentru facerea de pâĭne, făgăduindu-se brutariĭ, că vorŭ pune la locŭ acestŭ grâŭ pe dată ce vorŭ primi pe alŭ lorŭ din ţéră. — 1795, Ianuarie 11.

Cod XXIX, fila 8.

www.dacoromanica.ro

în Aprilŭ 1795, şi Domnitorulŭ nu póte decât să trimiţă o carte deschisa către locuitorii din Mehedinţĭ, îndemnându-i de a se părăsi de ast-felu de urmărĭ si spunêndu-le, că este datorŭ fieş-care a se hrăni cu munca pămêntuluĭ: «Rugaţi-vĕ voĭ cu nevestele şi copiĭ voştri, ca să adăpe pămêntulŭ cu ploĭ.»[1] Ca să ostoiască lipsa, nu numaĭ îndemna pe ómenĭ să se róge pentru plóie, dar încă împărţea, fár' de plată, din magaziile cu zacherea, grâŭ séŭ porumbŭ pe la săracĭ.[2]

Cine specula asupra fómeteĭ, eraŭ moşierii şi arendaşiĭ. Domnitorulŭ înţelegêndŭ acósta, pe deoparte volnicesce pe Milropolitulŭ, in 5 Augustŭ 1795, să ié de la fie-care clericŭ câte 1 baniţă grâŭ şi ½ baniţă orzŭ pentru a se împărţi la locuitori[3] şi pe de alta, deja la 10 Octombre 1794, scrisese Mitropolituluĭ, ca pe viitorŭ să nu maĭ arendeze tóte moşiile mŏnăstirescĭ, ci să le caute în regie, făcêndŭ

1. Vedĭ tom. VI, (Cod. XXIX fila 42). Alte dăţĭ, ca să capete de la magaziĭ hrana ḑilnică, recurgea la plastografiĭ, precum e casulŭ următorŭ:

1. Unŭ Şerbanŭ Turcia şi Marinŭ, nepotu-sĕŭ, aŭ făcutŭ plastografie, iscălindŭ pe Serdarŭ Nicoli, într'o teşcherea, cu care aŭ mersŭ la Calafatŭ şi aŭ luatŭ de la Clucerulŭ Petrache, ce era orênduitŭ acolo, 10 chile meiŭ din celŭ ce aŭ luatŭ ţéra împrumutŭ de la Calafatŭ, şi mâncândŭ dintr'ânsulŭ, prisosulŭ l'aŭ vêndutŭ, ocaoa po parale 10 la alţiĭ. Eĭ nu tăgăduiesc plastografia, dar ḑiseră că aŭ făcut-o de nevoie ca să nu piară de fóme şi că din acele ḑece chile meiŭ s'aŭ împărtăşitŭ şi 40 suflete ce aŭ avutŭ şi pentru familiile lorŭ. Vel Vistierŭ nu admite asemenea esplicaţiunĭ, prin anaforaoa de la 10 Iulie 1795, ḑicêndŭ, că meiulŭ luatŭ cu teşcherele falşe, tot pentru ţóră era şi din elŭ avea să fie făcută parte şi satuluĭ plastografilorŭ, dândŭ şi lorŭ, şi decĭ n'avó lipsă să'lŭ ióe cu teşcherea falşă, dar l'au luatŭ pentru interesŭ şi l'aŭ vêndutŭ... Decĭ Vel Vist. cere să fie pedepsiţĭ spre pilda şi a altora.

Domnitorulŭ ordonă, să dée plastografii chezăşie, că vorŭ rĕspunde îndoitŭ meiŭ decât aŭ mâncatu eĭ, iar pentru celŭ care l'aŭ vêndutŭ la alţiĭ pe banĭ, să'lŭ plătéscă cu însuşĭ acelŭ preţŭ cu care l'aŭ vêndutŭ, «şi în urmă să se bată la tălpĭ cu 150 toiage la treĭ rĕspântiĭ în oraşŭ, acolo, în vederea norodulŭĭ, dânduli-se câte 50 toiage la fieşce-care rĕspântie, care să le fie spre învĕţătură şi spre pildă şi altora, căcĭ din lăcomie s'aŭ îndemnatŭ la acéstă rea urmare. Cu esecutarea acesteĭ sentinţe Vodă rânduesce unŭ copilŭ din casa de Visterie, la 11 Iulie 1795. Cod. XXVIII, fila 73 scara 6.

2. Pitacŭ din 15 Maiŭ 1795, către biv vel Slugerulŭ Panaitŭ. Vodă îĭ spune, că aŭ aflatŭ cumcă în Bucurescĭ sunt unele veduve, sărace şi scăpătate, lipsite de hrana ḑilnică, şi ordonă avêndŭ încredere în Panaitŭ, să ióe de la Ispravniciĭ Ilfovuluĭ 20 chile porumbŭ din porumbulŭ adusŭ de la Focşanĭ pentru judeţŭ şi să împarţă însuşĭ la vĕduvele sĕrace fără nicĭ o plată, făcêndŭ fóie de împărţélă.

Cod. XXIX, Fila 186.

3. Vedĭ anexa în tom. VI.

www.dacoromanica.ro

aprovisionărĭ de bucate, din carĭ la nevoĭ, ca cele din anulŭ acesta, să se ajute omenirea. Cu deosebire Domnitorulu cere, *să nu se arendeze moşiile «la omenĭ strĕinĭ, că aceĭ streinĭ nu caută nimic altŭ decât numaĭ folosulŭ şi interesulŭ câştiguluĭ lorŭ* şi cu nicĭ unŭ ajutorŭ nu se ajută obştea şi locuitoriĭ, ce sunt lipsiţĭ de hrana vieţeĭ, *uitându-se cu ochiĭ la strĕiniĭ arendaşĭ, carĭ din munca mânelorŭ lorŭ se îndestulĕză şi nicĭ o mângâere de ajutorŭ n'aŭ de la eĭ în vreme de nevoie.»* Domnitorulŭ dispune, ca şi Mitropolia şi Episcopiile şi tóte mŏnăstirile să nu dĕ în arendă unele moşii, şi să adune rodurile acelorŭ moşiĭ, să le păstreze, neputêndŭ a le vinde, ţinêndu-se de către Mitropolitulŭ, cu scirea Divanuluĭ şi a Visterieĭ, de tótă suma bucatelorŭ adunate, «ca la vre-o întêmplare de lipsă (ferescă D-ḑeŭ), sa se afle zacheréua trebuinciósă, spre ajutorulŭ celorŭ lipsiţĭ, precum se cade, a nu pătimi într'o ţĕră creştinĕscă ca acésta.»[1]

Pe moşiile boĭerescĭ, pe lângă alte abusuri în paguba ţĕraniloru erau şi acele relative la morĭ. Cu deosebire morariĭ, orĭ întreprinḑĕtoriĭ moriloru boĭerescĭ, nu dădĕu rêndu de măcinatŭ porumbŭ şi meiŭ, de cât dupĕ ce ţĕranulŭ plăté câte 4 şi 5 oca de vinŭ şi uĭumul ce vrĕ morarulŭ. Acĕsta se făcĕ în interesulŭ alişverişuluĭ cârciumei boierului. Ţĕranulu, lipsitŭ de făină acasă, ca să nu zăbovĕscă la mŏră, se supunea la asemene birurĭ. Domnitorulŭ, grijilivŭ de situaţiunea ţĕranuluĭ în ḑilele acele grele, dă nizamulu din 25 Octombre 1794, pentru stârpirea acestuĭ abusŭ şi fixarea uĭumuluĭ. Tot odată, fiind-că morariĭ speculau în mod necuviincĭosŭ făina adunată din uĭumŭ, Alexandru Moruzi ordonă, ca eĭ să fie datorĭ a vinde acĕ faină tot la locuitorĭ, pe parale 3 ocaua. «Şi pentru ca să nu facă arendariĭ şi morariĭ viclenii, să ascunḑă adică bucatele şi să le vênḑă la matrapaz», Domnitorulu ḑice că, «satele vecine cu mŏra, să rênduĕscă câte unŭ omŭ din partea lorŭ la mŏră, care să stĕe *napristan* la mŏră, să vĕḑă cât uiumŭ se adună şi tot acelŭ uĭumŭ să fie datorĭ a'lu vinde pe la locuitoriĭ din acele sate, cu preţulŭ aretatŭ maĭ susŭ, lăsându-se arendaruluĭ şi morarululĭ numai cât se va socoti de ajunsu pentru trebuinţa caseĭ lorŭ».

Cât privesce cumperarea obligatorie de vinŭ, acésta fiindŭ în interesulŭ boĭerimeĭ proprietară a cârciumei, Domnitorulŭ nu pŏte stârpi cu totulu acestŭ abusŭ, ci se mulţumesce a ḑice, că să fie slobodu ţĕranulŭ a cumpĕra vinu de la cârciuma moriĭ «iar silitŭ să nu fie nicĭ cum».[2]

Ca să terminămŭ studiulŭ nostru asupra actelorŭ lui Moruzi în timpulŭ fŏmeteĭ, să amintimŭ pitaculu seu, din 2 Aprilŭ 1795, hotarîndŭ

1. Cod. XXIII, fila 286. Veḑĭ anexa tom. VI,
2. Veḑĭ Tom. VI dupĕ *Cod XXVII*, *fila 290.*

www.dacoromanica.ro

ca totu câştigulŭ magazieĭ de Zaherea, împreună cu capitalurile, să se restitue boĭerilorŭ, mŏnăstirilorŭ, Mitropolituluĭ, Episcopuluĭ şi neguţitorilorŭ.[1] Cum se împacă acestŭ pitacŭ cu aserţiunea D-luĭ A. Xenopol, că «Moruzi a maĭ impusŭ unŭ împrumutŭ silit mŏnăstirilorŭ»?

Imprumutŭ silitŭ n'aŭ impusŭ', ci tot prin pitaculŭ de sus, Domnitorulŭ, consacrândŭ dobenda banilorŭ sĕĭ, şi câstigulŭ magazieĭ din Zaherĕua importată, adaoge a ḑice, că «câţĭ se vorŭ proerisi din S. lorŭ arhiereii, din egumeniĭ mŏnăstiriloru, din D-lorŭ boĭeri şi neguţitorĭ a da şi a ajuta la facerea acestorŭ zidirĭ, ca la unŭ lucru de obşte sufletescŭ şi trebuincĭosŭ, vorŭ da de sineşĭ aceea ce se vorŭ îndura, far'de a fi siliţĭ din poruncă şi far'de a li se opri cu pricina acésta baniĭ ce aŭ a lua cu dobênda lorŭ dimpreună.[2] S'aŭ rĕspunsŭ baniĭ la maĭ multe mŏnăstirĭ; dela unele mŏnăstirĭ însă, carĭ la 23 Iunie 1795, nu'şĭ luaseră dela magazie capitalulŭ şi dobênda, Al. Moruzi, la grabnica nevoĭe a spitaluluĭ dela Pantelimonŭ, pentru întreţinerea pestiferilorŭ, ordonă ca magazia să împrumute aceleĭ mŏnăstirĭ vr'o 2.000 de leĭ capitalŭ şi dobênda a câtor-va micĭ mŏnăstirĭ, cu acésta, ca Pantelimonulŭ să restituĭe suma în sorocŭ determinatŭ, la fie-care mŏnăstire. 2 000 leĭ! Iată *împrumutulŭ silitŭ*, şi cu ce scopŭ acelŭ împrumutŭ![3]

1. Vedĭ Tom. VI.
2. Vedĭ Tom. VI.
3. Iată pitaculŭ întregŭ alŭ acestuĭ *împrumutŭ silitŭ:*

Pitacŭ la biv vel Medelniceru Chiriacŭ Arbutu şi la ceĭ-l'alţĭ epistaţĭ aĭ magazieĭ, din 23 Iunie 1795.

«Amŭ veḑutŭ Domnia mea însemnarea ce ne faceţĭ de baniĭ ajutoruluĭ unora din mŏnăstirĭ, carĭ pênă acuma nu şi 'ĭ-aŭ luatŭ dela magazie cu dobênda lorŭ, socotită pênă la ḑi I-iŭ a luneĭ luĭ Maiŭ, din care banĭ, fiind-că s'a socotitŭ sae face acum o înlesnire epitropuluĭ mŏnăstireĭ Sf. Pantelimonŭ la grelele cheltuĭelĭ ce are pe tótă ḑiua la lazareturile i spitalurile de năpraznică bólă, iată vĕ poruncimŭ, ca să aveţĭ a da din baniĭ ce aŭ mŏnăstirile gata acum la magazie, în mânile epitropuluĭ aceste condeie, care vi le însemnămŭ maĭ jos, adică:

taleri						
750	aĭ mŏnăstireĭ	Dólului,	cu taleri	40	dobênda	lorŭ,
200	» »	Vieroşĭ	» »	4,80 b.	»	»
150	» »	Rânczăcioguluĭ	»	3	»	»

care facŭ 1,147 şi 80 banĭ. Pentru care banĭ să trămiţĭ dela Epitropulŭ zapise mŏnăstirescĭ de împrumutare cu sorocŭ, spre a fi mŏnăstirea Pantelimonŭ datóre monastirilorŭ maĭ sus numite în sorocŭ cuviincĭosŭ de a 'ĭ plăti, şi aceste zapise să'ĭ daţĭ D-vóstră în locŭ de banĭ mŏnăstirilorŭ, spre a vĕ lua teşcherelele şi mŏnăstirile vorŭ avé a'şĭ cere baniĭ de la Sf. Pantelimonŭ la sorocŭ.

www.dacoromanica.ro

In mijlocul fómeteĭ, de care maĭ sus ne-amŭ ocupatŭ, Domnitorulŭ şi divanulŭ ţĕreĭ, în Augustŭ 1794, s'aŭ vĕḑutŭ dureros ameninţaţĭ cu adăogirea nevoieĭ, căcĭ Pórta trimise un firmanu, cerêndŭ ţĕreĭ să trimiţă la Constantinopolŭ zaherele.

Alex. Moruzi convócă imediat Divanulŭ, séŭ maĭ bine marea adunare a ţereĭ, în care intraŭ Prelaţii, boïerii divaniţĭ halea şi paia şi chiar reprezentanţi din Divanulŭ Craioveĭ. Acéstă adunare presintă Domnitoruluĭ următórea anafora:

«Cu tótă căḑuta plecăciune şi cu tótă cuviinciósa băgare de sémă şi cu multă smerenie amŭ ascultatŭ strălucita şi straşnica împĕrătéscă poruncă, ce ni s'aŭ cetitŭ astă-ḑĭ în luminatulŭ Divanulŭ Mărieĭ tale, întru care se coprinde, ca verĭ-cine va avea Zaherea, atâtŭ nouă cât şi veche, şi de la moşiĭ m-rescĭ şi de la moşiĭ boïerescĭ, să se descopere ca să se trimiţă la şchela Brăileĭ. Milostive Dómne, credinţa şi sadacat Inălţimeĭ tale cel către pré puternica Impărăţie, cumcă n'a lăsatŭ pe Inălţimea ta ca să nu facĭ tóte mijlócele cele trebuincĭóse, spre a scóte verĭ câtă zaherea s'aŭ pututŭ afla în ţéră şi să se trimiţă la Brăila, este lucru la obşte vĕḑutŭ şi la tóte sarhaturile dupĕ marginea Dunăreĭ sciutŭ.

Deosebit de acésta, la locuitoriĭ raïeleĭ de arŭ fi rĕmasu zaherea de semânţă îndestulă, dupĕ preţulŭ ce curge acum în Bucurescĭ, şi aceea arŭ fi vêndut-o; se cunósce însă din lipsa ce este în oraşŭ, că n'aŭ maĭ rĕmasŭ pe la ticăloşiĭ ţĕranĭ. Rĕmâne acum, de care cumva se va fi aflândŭ niscareva Zaherea pe la moşiĭ mŏnăstirescĭ, séŭ boïerescĭ, noĭ, ca nisce credincĭoşĭ robĭ aĭ pré puterniceĭ Impĕraţiĭ, ce şi Patria şi totŭ avutulŭ nostru este împĕrătescŭ, fieşte-care din noĭ, orĭ câtă zaherea amŭ avea, amŭ arĕtat'o înşine Inălţimeĭ

Aşişderea să daţĭ la Epitropulu Pantelimonuluĭ pentru cheltuéla bolnavilorŭ şi a molipsiţilorŭ şi dobênda numaĭ de la baniĭ acestorŭ maĭ jos numite mŏnăstirĭ, care sunt iarăşĭ la magazie, adică:

talere						
850	carĭ cu talminŭ ne-aţĭ arĕtatŭ, că aŭ Mitropolia cu câte trele Episcopiile la talerĭ 14,319 ce aŭ să maĭ iée acumŭ din ajutorulŭ ce aŭ datŭ;					
5	banĭ	40	dela	100	a	Butoiuluĭ;
10	»	80	»	200	»	Clococĭovuluĭ;
6	»	80	»	250	»	mŏnăstireĭ Valea;
11	»	81	»	500	»	» Nucetuluĭ;
5	»	—	»	150	»	» Banuluĭ;
4	»	20	»	100	»	» Bradului;
Adică 893	şi	»	61.			

Ci dar aşĭa să urmaţĭ, dând epitropulŭ şi pentru acéstă dobêndă zapise cu sorocŭ, de nu aŭ, fără altă dobêndă.

Cod. XXIX, fila 78.

www.dacoromanica.ro

tale cu catastihŭ; dar pentru ca să se facă desĕvêrşită încredinţare de se află la vre-o moşie mŏnăstirésică, séŭ boïerésică zaherea şi câtă se află, ne rugămŭ cu toţiĭ Inălţimeĭ tale, ca să se orênduïésică prin tóte judeţele câte unŭ boïerŭ Ispravnicŭ şi câte unŭ credincĭosŭ din edicliĭ Inălţimeĭ tale, să mérgă pe la tóte moşiile monăstirescĭ şi boïerescĭ să deschidă gropĭ şi hambare şi locurĭ tăĭnuite, şi verĭ câtă zaherea vorŭ găsi, făcêndŭ catastihŭ curatŭ, să'lŭ aducă la Inălţimea ta, ca să se cunóscă adevĕrulŭ.

Asupra acesteĭ anaforale, Domnitorulŭ în aceeaşĭ di, dice că de şi nu se îndoïesce de arĕtările boïerilorŭ, totuşĭ vel Vorniculŭ să facă cărţĭ către tóte judeţele pentru cercetarea propusă prin anafora, rênduindŭ Domnitorulŭ Nazîrĭ la 12 judeţe pe biv. vel Vistierŭ Nicolae Brâncovénu, şi la 5 judeţe pe biv. vel Logofătŭ Iónŭ Glogovénu, dimpreună cu Caĭmacamulŭ, «şi poruncimŭ Ispravnicilorŭ să vĕ corespondarisiţĭ cu D-lorŭ numiţiĭ boïerĭ Nazîrĭ, când vorŭ ămbla şi înşiĭ D-lorŭ prin judeţe».

Refuzul ţĕreĭ semnatŭ de Dositheïŭ alŭ Ungro-Vlahieĭ, Nectarie dela Râmnicŭ, Costandie de la Buzĕŭ, Dumitrache Banŭ (Racoviţă), Neculaĭ Brâncovénu, Enache Văcărescu vel Spătarŭ, vel Vistierŭ Moruzi, vel Vornicŭ Brâncovénu, vel Logofĕtŭ Filipescu, vel Vornicŭ Cost. Ghica, vel Vornicŭ Slătinénu, vel Vornicŭ Grădişténu, vel Log. Cost. Ştirbeiŭ, biv. vel Logofetu Radu Golescu, Ionŭ Glogovénu, vel Vornicŭ Fălcoianu, Vistierŭ Const. Filipescu, Isacu Raletŭ Vistierŭ, Istrate Creţulescu şi Alexandru Văcărescu vel Clucerŭ, aŭ fostŭ unu punctŭ reŭ in comptulŭ luĭ Al. Moruzi, la Pórta Otomană. N'a fostŭ motivată mazilirea luĭ în 1796, pe acestŭ refuzŭ de zaherele, dar nu maĭ puţinŭ credemŭ că aŭ contribuitŭ la mazilirea luĭ.

Dilele negre ale fómetei se încheïe cu pitaculŭ de la 1 Iulie 1795, prin care Alexandru Moruzi dice:

«Fiind-că grânele s'aŭ coptŭ cum şi órzele asemene, care din mila luĭ Dumnedeŭ sunt şi îndestulate, unde nu rŏmâne locuitorilorŭ vre-unŭ cuvêntŭ de pricinuire, că nu aŭ de unde duce la târgŭ cu îndestulare, séŭ că nu potŭ, iată vĕ poruncimŭ Domnia mea straşnicŭ ca să aveţĭ grija cea d'ântêiŭ acésta spre a îndemna acum pe locuitorĭ a încărca grâŭ precum şi orzŭ şi a aduce cu îndestulare pentru vêndare, spre folosulŭ lorŭ la oborulŭ Tèrgulnĭ-de-afară, i să le scóteţĭ însă din socotólă vicleniile şi cugetele de lăcomie, spre a nu se face neurmătorĭ, ci şi de sineşĭ să aibă îndemnarea cu sîrguinţă şi protimie de a aduce cu îndestulare bucate la têrgŭ, pentru că ne va da pricină a face apoĭ orênduïélă şi vorŭ fi siliţĭ atuncĭ cu zapciĭ, făr'de voïa lorŭ, şi se vorŭ căi, atâtŭ eĭ, cât şi înşişĭ D-vóstră ispravnicilorŭ, că veţĭ fi încărcaţĭ cu sarcina orênduieleĭ bucatelorŭ la têrgŭ, care vi se va cere a o rĕspunde negreşit, şi

www.dacoromanica.ro

veţĭ avé maĭ multă greutate». Maĭ departe, Moruzi ameninţă pe ispravnicĭ, la neurmare, cu scóterea din slujbă.

Cod. XXIX, fila 86.

In 4 Iulie 1795, Moruzi trămite iarăşi 17 publicaţiĭ la judeţe şi la caimacamŭ, să vestéscă locuitorilorŭ, că, de óre-ce Dumnedeŭ le-aŭ datŭ o bună recoltă de grâŭ, órze, meiurĭ şi porumbu, să nu maĭ scumpéscă bucatele, «că îndestul le-aŭ fostŭ pênă aci atâta lăcomie şi atâta scumpĕtate la preţulŭ bucatelorŭ ; ajungă-le pênă aicĭ, că nu este de suferitŭ înir'acestŭ timpŭ îndestulatŭ a fi iarăşĭ bucatele scumpe şi pânea atâtŭ de mică, încât nu numaĭ acéstă defăimare a ţĕreĭ şi mosafirilorŭ trecĕtorĭ o mirare, ci şi însuşĭ Domnia o are acésta de mare ruşine şi nu póte suferi maĭ mult. Ci dar, după ce le veţĭ da acestea, să le înţelégă locuitorii de obşte . . . . să se déo şi brutarilorŭ nizamulŭ cela ce este cu cale.» Al. Moruzi dă sorocŭ de 20 de ḑile pentru regularea trebeĭ aceştia şi fixarea nartuluĭ pâneĭ, obligândŭ pe brutarĭ a'lŭ păzi sub ameninţare de ocnă. «Dar şi D-v. ispravnicilorŭ să sciţĭ, că avemŭ a trimite teftegiiĭ noştri în tóte părţile a afla atât preţulŭ celŭ adevĕratŭ alŭ grânelorŭ cât şi vênḑarea pâneĭ la târgurĭ şi la drumurĭ» . . . . . Domnitorulŭ ameninţă din noŭ pe ispravnicĭ că acésta va fi motivŭ de isgonire din slujbă «cu necinste şi urgie şi a nu vĕ învrednici altă dată la tréba Domnieĭ mele».[1]

XVIII

Societatea între 1793 — 1796

Unŭ tînĕrŭ enciclopedistu, căruia nu'ĭ lipsesce talentulŭ, şi care pentru ca să reuşéscă, n'arŭ avea decât să nu scrie ceea ce nu scie deplin, îşĭ începea deună-ḑi unu articolŭ de bibliografie[2], afirmândŭ că «isvórele pămêntene tacŭ cu desĕvĕrşire aprópe, şi cu deosebire în Moldova, asupra ultimelorŭ vremĭ de înjosire fanariotă.» Este tot aşĭa, ca şi când afiându-te în mijlocul Bărăganuluĭ, aĭ afirma, că în ţéra românéscă nu sunt pădurĭ. Sunt pădurĭ, dar trebuescŭ căutate acolo unde sunt. Sunt isvóre pămêntene pentru secolulu Fanarioţilorŭ, dar nu e vina loru, că istoriciĭ noştri le-au ignoratŭ şi s'aŭ mulţămitŭ pentru întregŭ secolulŭ XVIII[lea], în locŭ de Istorie, să ne vorbéscă de «injositulŭ, mizerabilulŭ, infamulŭ, întunecosulŭ,» etc...., secolŭ alŭ Fanarioţiloru. Şése volume mari numai pentru 22 de anĭ, de la finea

1. Cod. XXIX, fila 86.
2. Arhiva societăţeĭ ştiinţifice şi literare anulŭ III· No. 4 şi 5.

www.dacoromanica.ro

secolului XVIII^lea^, le-amŭ âmplutu maĭ numaĭ cu isvóre pământene. Nu va maĭ fi dar nevoĭe, pentru ca să facemŭ istoria societăţeĭ române de sub Al. Moruzi, să recurgemŭ la fontânĭ streine, maĭ tot-déuna reŭ informate şi, intenţionat, rĕŭ informate. Lăsândŭ la o parte şi pe Cara, şi pe Delchiaro, şi pe Sultzez, şi pe Engel, şi pe Reicevich, şi pe Peyssonnel, şi pe Bauer, şi pe Zilotŭ... şi chiar colecţiunea luĭ Hurmuzachi, noĭ, dupĕ ce amu adusŭ în urmă o culegere pe cât de bogată, pe atât de inedită de documente, ne încumetămŭ a face mult veridicŭ tabelulŭ societăţeĭ române de la Bucurescĭ şi în genere din ţéra Românéscă.

1. **Domnulŭ şi Dómna**. Alexandru Moruzi, fiulŭ luĭ Constantinŭ Vodă Moruzi,[1] fu însuratŭ cu fiica luĭ Răducanu Roset din Moldova, anume Zoiţa. Acésta fusese crescută de o rudă depărtată, mama Vorn. Nicolae Dimache. Moruzi, prin Dómna, avea legăturĭ cu multe familiĭ din Moldova, cum Moruzi avea membriĭ de familie în ţéra Românéscă. Dómna Zoiţa, orfană şi crescută în streinĭ, horopsită de familia sa Rosetéscă, învĕţase la şcóla nevoĭeĭ, să fie bună, îndatoritóre şi blândă cu celŭ sĕracŭ, cu celu oropsitŭ de sórtă. De altmintrelea, ea maĭ în urmă, din casa Dimăchióiei fu luată, încă ca copilă, în haremulŭ Dómneĭ luĭ Const. Moruzi în Domnia acestuia la Moldova. La şcóla acestuia, şcólă la care învĕţă şi Alexandru Moruzi, Zoiţa Dómna nu avu decât bune exemple. Educaţiunea eĭ, complectată la Constantinopole, unde o luă cu sine Const. Moruzi, o pregăti minunat pentru tronulu ce avea să'lu ocupe, cu soţulŭ seu, maĭ ântêiŭ în Moldova şi apoĭ în ţéra Românéscă.

Rudele ce Domnulŭ avé în Bucurescĭ, rude atâtŭ de importante în cât le-amŭ vĕdutŭ curtenite de Domnii anteriori, aŭ datŭ Domnieĭ luĭ Alexandru Moruzi, de la 1793, unŭ sprijinŭ însemnatŭ.

De altmintrelea, sprijinulŭ celŭ maĭ însemnatŭ il avé dela sineşĭ. Alex, Moruzi, dupe mărturia tuturoru contimporanilorŭ sĕĭ, trecé de omŭ învĕţatŭ, şi acéstă informaţiune nu e desminţită prin studiulŭ documenteloru Domnieĭ luĭ.

Părinte bunu, el dete copiiloru seĭ o educaţiune care, pentru

1. Dămŭ douĕ portrete ale aceluĭ Domnŭ, fotografiate dupĕ cele în uleiŭ, de la Pinacoteca din Bucurescĭ. Unulŭ pórtă inscripţiunea în grecesce a numeluĭ şi data 1800. Altulŭ zugrăvitŭ de Mich. Toepler (1800) aprópe identicŭ. Reproducerea a fost slabă, din causa culorilorŭ mult şterse. Figura este jună, simpatică, fruntea mare, ochiĭ deştepţĭ. C. Stamati scrie, în 1795, că Al. Moruzi: „a obtenu l'investiture du Vaivodalique de Valachie, en récompense de la fidélité de son père et des services importants qu'il est censé avoir rendu à la Porte, a l'occasion de la paix de Sistowa, dont en qualité de I-er drogman, il a dirigé les négociations. C'est un jeune homme âgé denviron 32 ans, versé dans la littérature française et attaché par principe à notre révolution (!). Il ne fait que favoriser nos vues; mais ménageant les deux cours impériales, qui garantirent en quelque sorte la stabilité de sa place, il sacrifie ses sentiments à ses intérêts...."

www.dacoromanica.ro

timpiĭ aceia, puté fi considerată excelentă. Imprejurările nu vorŭ maĭ permite decât unuĭa din fiiĭ luĭ Alexandru Moruzi să ajungă pe tronulŭ părintescŭ; aşĭa în cât nu este datŭ istoricului să constate, din fapte, educaţiunea primită de tóte cele 3 beĭzadele.

Mijloculŭ culturalŭ alŭ curţeĭ luĭ Moruzi, îl constituie o serie de bărbaţĭ, asupra cărora atenţiunea istoriculuĭ românŭ a trebuitu să se aţinteze. Omeniĭ de sciinţă, ca arhi-iatrosŭ séŭ proto-mediculŭ Caracaşŭ, scriitorĭ ca Filaretŭ Mitropolitulu, Enache Văcărescu, Clucerulŭ Dumitrache, Alexandru Văcărescu, Fălcoianu, mulţi din aceştia, în relaţiune cu mişcarea culturală de sub Iacob Putnénulŭ, Mitropolitŭ din Iaşĭ şi cu mişcarea culturală din Blajŭ, unde strelucia între alţii Klein, nu potŭ să nu fi provocatŭ la curtea luĭ Moruzi óre-carĭ curente culturalĭ.

Negreşit, marile calamităţĭ, carĭ între 1793 şi 1796 aŭ isbitŭ ţéra românéscă, nu puţin vorŭ fi contribuitŭ la slăbirea şi la încetinirea acelorŭ curente.

Acelęşĭ calamităţĭ aŭ obligatŭ pe Alexandru Moruzi, pe lângă deprinderile din copilărie ale luĭ şi ale Dómneĭ, la o modestie relativă a curţeĭ sale. De altmintrelea nicĭ nu avé propriaminte o curte, căcĭ şi Curtea veche şi Curtea din Délulŭ Spireĭ eraŭ numai ruine şi Al. Moruzi fu dar silitŭ să se mulţuméscă cu modesta reşedinţă de véră, organizată de Caragea Vodă, la Cotrocení. Inşişĭ boieriĭ recunoscŭ cât de strâmtorată Curte avu Al. Moruzi, când la 29 Decembre 1795, îĭ prezintă următórea anafora:

«Fiind-că nu numaĭ la noĭ, plecatele slugile Mărieĭ tale, ce şi la toţĭ de obşte, supuşiĭ Inălţimeĭ tale este de faţă vĕdută stenahoria ce aĭ trasŭ Măria ta pênă acum într'aceştĭ 3 anĭ trecuţĭ de când Domnul Dumnedeŭ şi Pró puterniculŭ Devlet te-aŭ încoronatŭ cu stema oblăduireĭ acesteĭ ţerĭ, câştigându-te pe Măria ta nouă pró milostivŭ Stăpânŭ, cu a cerca mare discolie, neavêndŭ adică Domnia cuviincĭósă odihnă de hălăduire, din pricină că amêndouĕ Curţile Domnescĭ şi cea vechĭă şi cea nouă se află derăpănate şi de totŭ stricate şi acésta fiind-că o cunóscemŭ mare necinste şi nouă şi ţĕreĭ, cu pró plecata a nóstră anafora, rugămŭ pe Inălţimea ta, ca orĭ-care din amêndouĕ Curţile gospodărescĭ veĭ bine-voi Inălţimea ta a se drege, pentru odihna şi hălăduirea Domnieĭ, să avemŭ luminată porunca Mărieĭ tale, a face şi chefşu pentru tóte cele trebuincióse materialurĭ, că la cele ce vomŭ vidó că este trebuinţă de meremetŭ, să se meremetisóscă, iar care va fi lipsă şi va face trebuinţă a se face din noŭ, să se facă, fiind-că acum pe iarnă este şi vremea tăĭatuluĭ cheresteleĭ şi a facereĭ orênduĭelilorŭ pentru trebuincĭóse ghile. Şi avêndŭ luminată porunca Mărieĭ tale, care din amêndouĕ Curţile voĭescĭ Măria ta a

www.dacoromanica.ro

se face, prin deosebită anafora vomŭ arĕta Mărieĭ tale, atâtŭ chefşu ce amŭ socotitŭ i cuviincĭosulŭ mijlocŭ pentru trebuincĭósa cheltuélă, pentru facerea şi sĕvêrşirea aceleĭ Curţĭ, cum şi pe D-lorŭ boĭeriĭ ce vomŭ găsi cu cale a 'ĭ încărca cu epistăsia acesteĭ trebĭ.—1795, Decembre 29».

Cod. XXXI scara 1, fila 14.

Aŭ nu e de laudă Dómna Zoiţa şi cu soţulŭ eĭ, carĭ se gândescŭ a face mai ântêiŭ spitale şi nu cerŭ boĭerimeĭ supuse, pênă la începutulu anuluĭ 1796, măcar repararea uneĭa din cele 2 curţĭ Domnescĭ? Că Alexandru Moruzi avé intenţiunea să se facă asemenea reparare, am arĕtat'o în unele din cap. precedente; dar numai acum, dupĕ ostoirea nevoilorŭ obştesci, elŭ, provocatŭ de anaforaoa boĭerilorŭ, cere prealabile devisurĭ pentru restauraţiunea ambelorŭ curţĭ. Acésta acum era pré târdiŭ, căci încă înainte de finele anuluĭ următorŭ, tocmaĭ când se pregătea să se mute în restaurata Curte dela Mihaiŭ Vodă, Al. Moruzi va fi mazilitŭ în modŭ neaşteptat din Domnie.

In strimtulŭ localu alŭ reşedinţeĭ dela Cotroceni, cu tótă probata repulsiune a părecheĭ domnitóre pentru luxŭ (cum s'aŭ vĕdutŭ din măsurile luĭ somptuariĭ), s'aŭ petrecutŭ acolo câte-va evenimente, la care s'a desfăşuratu, din partea curţeĭ, ca şi din partea boĭerimeĭ, unŭ aparatŭ extraordinarŭ.

Acolo, la Cotroceni, s'aŭ sĕvêrşitŭ, la Iulie 1793, măritagiul Domniţeĭ Ecaterina, sora luĭ Vodă. La acéstă ocasiune, prin pitaculŭ dela 30 Iunie 1793, Domnitorulŭ aŭ rênduitŭ epistaţĭ ai nunţeĭ unu numerŭ însemnatŭ de boieri şi anume:

D-lorŭ Pah. Nicolake (?); Stolu. Fălcoianu; Serdarŭ Dinulŭ Cantacuzino; Serdarŭ Ştirbeiŭ; Serdarŭ C. Nicolescu; Medeln Scarlatŭ Hiotŭ; Pitarŭ Băjescu; Clucerŭ Ioniţă Brezoianu; Clucerŭ de arie Petrake ot Radu-Vodă; Clucerŭ Mora; alŭ 2-lé Logofĕtŭ Alecu sin Clucerŭ Dumitrache; alŭ 3-lé Logofĕtŭ N. Fălcoianu; alŭ 3-lé Logofetŭ Voiculu; alŭ 3-lé Logofetu Gligoraşco Agescu; alŭ 3-lé Vistierŭ Demetru sin Medeln Stefani; Vatavŭ de aprodĭ velŭ Clucerŭ Dumitrache; Vasile Isvoranu vătafŭ za Paharn.; 12 postelniceĭ; starostea de neguţitorĭ cu neguţitoriĭ.

Cod. XXIII, fila 96.

Pe lângă aceştĭ boieri Naziri, carĭ epistăsescŭ la nuntă, cu unu altu pitacŭ din 3 Iulie 1793, Spătarulu şi Aga punŭ la disposiţiunea Epistaţilorŭ şi câte unŭ Zapciu de cei mari, cu câte 20 de ómenĭ vrednicĭ, dupe cum şi marele Postelnicŭ a pusŭ la disposiţiunea lorŭ 12 postelniceĭ *(Cod. XXIII, fila 93 verso)*. Cincĭ ḑile celŭ puţinŭ ţinu nunta. A descrie festivităţile acestorŭ ḑile e maĭ puţin trébă de istoricŭ decât

www.dacoromanica.ro

de romanţierŭ. Norocŭ că pe atuncĭ nu s. inventase aşĭa zisele cronicĭ pentru lumea High-life, căcĭ nu s'arŭ maĭ sfirşi lista rochiiloru de alagea, de ghermesit, de atlas, de şamalagea, tivilichiile de belă-cosă cu blană de cacomŭ, scurteicile de ghermesitŭ albastru, blănite cu nafea, sculele preţióse, sălbile de galbenĭ stambolĭ, misirĭ, nesfiele, iele cu şahacŭ de firŭ; orĭ din partea bărbătéscă: antereele, giubelele blănite cu hârşiĭ, cu vulpe, cu samurŭ, giubelele de postavŭ roşu, basmalele de tréba nunţei, dulamele, ilicele de postavŭ, şalvariĭ, anteriile scurte de bogasiŭ, benişurile de postavŭ ferenghiŭ blănite cu guşĭ şi înăuntru cu nafea, giubelele enghiur-şalŭ, şalurile de Anadol, încingêndŭ pe boïerĭ, gugiumanele, care de care de astrahanu maĭ creţŭ.... Dar apoĭ arnăuţiĭ boerilorŭ cu peptare de argintŭ, cu poturĭ de postavŭ, cu copce de argintŭ, cu puşcă turcéscă ghintuită, poleită cu aurŭ, cu pistólele în şalŭ la brâu! dar apoĭ caiĭ musafirilorŭ veniţĭ călare, cu scărĭ marĭ turcescĭ de argintŭ, cu oblâncu tot de argintŭ, cu hărţăllĭ caplapoşŭ şi maraş, cu dulame muiate în firŭ, cu fustanele creţe, cu fesurĭ şi cu turbanurĭ cât dimerlia! (*Cod. XXVIII, scara V, fila 40*). Să descrie cine póte dróia de slugĭ purtândŭ afumătorĭ în căţuĭ de argintŭ, stropitorĭ de miresme, tave cu dulceţurĭ şi cafele să pomenéscă cine nu'ĭ cunósce, diversele cete spătărescĭ şi agieşcĭ, înşirate pe la pórta curţii până la camerile unde se trage danţulu ḑi şi nópte. Dar boiĭ întregĭ puşĭ la frigare, berbeciĭ întorşĭ, vênaturile cele maĭ alese, adunate de avgi-başa cu vênătoriĭ seĭ? Dar buţile desfundate, care în bătătura monăstireĭ şi pe la respântiĭ de poduri se deşértă de poporŭ? Dar putinele de păcură aprinse nóptea şi masalalele cu miile, iluminândŭ curtea şi stradele de căpetenie?

Serbare afară în tot oraşulŭ; tunurile ce aŭ maĭ rĕmasŭ de la bietulŭ Mavrogheni acopĕrŭ sgomotulŭ pusceloru şi pistólelorŭ. Boeriĭ epistaţi aĭ nunţeĭ, cu năfrămĭ de firŭ la bastóne, veghiază în tóte părţile.....

La 5 Iulie, dupĕ cununie şi nuntire, Domnitorulŭ dă boerimeĭ unŭ mare ospĕţu. Cu pitacul Domnescŭ următorŭ, sunt poftiţĭ la Curte boeriĭ maĭ jos arĕtaţĭ:

Io Alexandru Costantinŭ Moruzi Vvod. etc.

Cinstiţilorŭ şi credincioşĭ boïerilorŭ Domnieĭ mele, ce sunteţĭ orênduiţĭ Epistaţĭ, dupĕ acéstă fóie, să daţĭ de scire Dumnélorŭ maĭ susŭ numiţilorŭ cinstiţĭ şi credincioşĭ boïerilorŭ Divanuluĭ Domnieĭ mele, proscalisindŭ pe D-loru, ca să se afle Duminică la Domnósca nóstră masă. — 1793, Iulie 5.

Vel Logof.

Cod. XXIII, fila 99 verso.

www.dacoromanica.ro

Boĭeriĭ ce sunt proscalisiţĭ la masa nuntireĭ prea iubiteĭ nóstre sorĭ, Domniţa Ecaterina:

Vel Banĭ: D-luĭ Dumitrache Ghica, Ianache Chrisoscoleu, Nicolae Brâncovénu, Dumitraşcu Racoviţă.

Vel Vornicĭ de ţéra de jos: D-luĭ Manolache Brâncovénu, Manolache Creţulescu, Nicolae Filipescu.

Vel Logofĕtu de ţéra de sus: D-luĭ Costache Ghica.

Vel Logofeţĭ de ţéra de jos: D-luĭ Radu Slătinénu, Manolache Grădiştónu, Radu Golescu, Scarlatŭ Ghica, Iónŭ Glogovénu.

Vel Hatmanŭ: D-luĭ Nicolae Hangerliu.

Vel Vistierĭ: D-luĭ Iónŭ Damaris, Mateĭ Fălcoianu, Constantinŭ Ştirbeiŭ, Stefanŭ Văcărescu biv Hatmanŭ, Barbu Văcărescu biv vel Vist. za Moldova.

Vel Spătarĭ za Moldova: D-luĭ Dumitrache Bibica, Dumitrache Hangerliu, Costache Slugearoglu.

Vel Cluceri: D-luĭ Dumitrache Fotache, Costache Rusetŭ, Ioniţă Florescu, Constantinŭ Baravtoglu, Isaac Ralet, Dumitrache.

Vel Căminarĭ: D-luĭ Dumitrache Schina, Alexandru Zăhărescu, Antonŭ Căminarŭ.

Vel Paharnicĭ: D-luĭ Dumitrache Varlamŭ, Dumitraşcu Racoviţă, Ienache Mavrodinŭ, Teodorache Iuliano.

Vel Stolnicĭ: D-luĭ Alexandru Grecénu, Scarlatŭ Rusetŭ, Iordache Bucşănescu.

Vel Comisu: D-luĭ Grigoraşcu Ghica.

Vel Serdarĭ: D-luĭ Ioniţă Caramanlăŭ, Dumitrache Brezoianu.

Vel Medelniceri: D-lui Ioniţă Creţulescu, Drăghicénŭ Grecénu.

Vel Slugeru: Iordache Cantacuzino.

Vel Pitarĭ: D-luĭ Thoma Călinescu, Dumitrache.

Vel Şatrarĭ: D-luĭ Antonŭ Fotino, Panaitŭ Matraca.

Vel Cluceri za arie: D-luĭ Ioniţă Brătăşanu, Ioniţă Trăsnea.

O altă nuntă sĕvêrşită la curtea lui Moruzi, a fost acea a fiuluĭ Vorniculuĭ Slătinénu cu fiica Vistiernicului Filipescu, la 28 Ianuarŭ 1795. Mirele a fost adusŭ la Curtea Domnéscă cu următorulŭ alaiu:

40 Sĕimenĭ,
6 Căpitanĭ agiescĭ,
6 Căpitanĭ spătărescĭ,
6 Postelniceĭ,
10 caĭ Domnescĭ, însă
8 pentru feciorĭĭ de boĭerĭ,
1 pentru mirele,

www.dacoromanica.ro

1 pentru boĭerulŭ ce s'aŭ orênduitŭ cu mirele când aŭ eşitŭ de la Curte,
6 Ciohodarĭ,
4 la mire şi 2 la boĭerulŭ celŭ orênduitŭ,
Trâmbiţe şi lăutarĭ.

In Spătăria Domnéscă a fost introdnsŭ mirele de către alŭ 3-lea Post. şi ântêiŭ s'aŭ îmbrăcatŭ cu caftanŭ de boierie şi aŭ eşitŭ, apoĭ aŭ intratŭ iarăşĭ înăuntru, de i s'aŭ pusŭ işliculŭ de samurŭ cu pană, înaintea Mărieĭ sale, de către Dumnéluĭ vel Cămăraşŭ, când s'aŭ orênduitŭ de către Măria sa D-luĭ Vel Logof. N. Filipescu, ca să mórgă împrenună cu mirele spre aducerea m'reseĭ la cununie; şi cu acestŭ alaiŭ aŭ eşitŭ de la Curte, unde aŭ venitŭ alŭ doilea cu mirósa, căreia i s'aŭ trimisŭ de la Curte acestŭ alaiŭ:

20 Nemţĭ din Pórtă,
4 Ciohodarĭ,
1 caretă Domnéscă cu şóse telegarĭ.

Şi ginerele cu alaiulŭ sĕŭ aŭ intratŭ drept, în biserică sus, iar mirósa ântêiŭ la haremŭ, la Măria sa Dómna, de unde eşindŭ, dupĕ închinăcinnea ce aŭ făcutŭ Mărieĭ sale Dómneĭ, aŭ mersŭ iarăşĭ în biserică. Iar Măria sa Dómna pe urmă, osebit viindŭ la Spătărie, dupe puţină şedere, până s'aŭ făcutŭ gătirea în biserică, ridicându-se şi Măria sa Vodă, împreună aŭ mersŭ la biserică cu toţĭ D-lorŭ boĭeriĭ i cucónele de aŭ sevêrşitŭ cununiile. Dupĕ biserică, viindŭ Măria sa Vodă şi Măria sa Dómna iar la Spătărie, aŭ venitŭ ginerile şi mirósa de aŭ sărutatŭ mânile Mărieĭ sale luĭ Vodă şi Mărieĭ sale Dómneĭ, dimpreună cu D-lorŭ socriĭ i rudeniile; când aŭ datŭ mirósa obicĭnuita spălare Măriilorn sale nunilorŭ, şi D-luĭ vel Vistierŭ aŭ aruncatŭ pe lighianŭ obicĭnuitulŭ darŭ în galbenĭ şi dup' acestea aŭ eşitŭ din curte iarăşĭ cu alaiulŭ ce aŭ venitŭ, iar pe urmă aŭ mersŭ Măriile lorŭ Beizadelele la masă.

Cod. XXIX.

O altă paradă petrecută la curtea luĭ Moruzi, fu recepţiunea *Elciuluĭ,* adică a ambasadorului rusescŭ, care prin Bucurescĭ trecu la Constantinopolu. Inaintea acestui ambasadoru Domnitorulŭ a trămisŭ, ca maimandarŭ (călăuză) şi pentru întâmpinare şi pe Spătarŭ Enache Văcărescu, la Focşanĭ, adresându-ĭ următorulŭ pitacŭ:

Zemble Vlascoe. Cinstitŭ şi credincĭosŭ boĭerulŭ Domnieĭ mele D-ta vel Spătare Ianake Văcărescule, sănetate! Fiind-că astă-ḑĭ amŭ luatŭ însciinţare cumcă luminatulŭ solŭ alu Rosieĭ are să trécă în hotarele pré puterniceĭ Impĕrăţiĭ, face trebuinţa ca şi D-ta, dupĕ porunca ce 'ţi-amŭ datŭ, să purceḑi la Focşanĭ spre întâmpinarea luminăţieĭ sale, dupĕ obiceiŭ şi dupe cuviinţa, şi fiind-că cu D-ta s'aŭ orêndnitŭ *din tóte breslele spatărescĭ slujitoriĭ ceĭ trebuincĭoşĭ*, ca să mórgă la Focşanĭ, şi fiind-că şi tóte trebile spătărescĭ face trebuinţa

www.dacoromanica.ro

de a se căuta şi a se sĕvêrşi aicĭ *de către vechilulŭ D-tale*, făr'de a nu se face cusuru la nimicŭ într'acéstă vreme, pênă va trece din hotarele ţĕreĭ solulŭ, pentru ca să nu fie lipsă atâtŭ de trămiterĭ cu cărţĭ domnescĭ şi cu volnicĭĭ în cóce şi în colo, cum şi din poterĭ pe la locurile cele trebuincĭóse, când se va întâmpla, poruncimŭ Domnia mea D-tale, ca din zapciiĭ *ceĭ carĭ în loculŭ celorŭ ce vorŭ să mĕrgă cu D-ta*, să orênduescĭ *vechilĭ aicĭ;* şi în loculŭ celorŭ ce vorŭ să rĕmâĭe aicĭ, să orênduĭescĭ vechilĭ, ca să mérgă cu D-ta, şi să daĭ straşnice poruncĭ, ca toţĭ slujitoriĭ din tagmele spătărescĭ, adică lefegiiĭ, seĭmoniĭ, catanele şi poterăşiĭ şi vênătoriĭ şi scutelniciĭ de la tóte stégurile să se afle toţĭ, fără de a avé rêndŭ în slujbă, într'acéstă curgere de vreme, pân'te veĭ întórce Domnia ta dintr'acéstă călĕtorie şi slujbă, la care te-aĭ orênduitŭ. Şi acéstă poruncă a Domnieĭ mele să o arăţĭ la tóte cetele, ce maĭ sus s'aŭ arĕtatŭ, cum şi la stările arnănţescĭ, ca să nu pricinuóscă, că n'au avutŭ de scire, căcĭ când se va întêmpla lipsă şi vomŭ lua însciinţare dela purtătoriĭ de grijă aĭ D-tale, că n'aŭ venitŭ vre-unulŭ la slujbă, dupe acéstă poruncă, va fi osênditŭ cu gré pedópsă de către Domnia mea.—1793, Iunie 3.

Procit. Vel Logofĕtŭ.

Cod. XXIII, fila 73.

Recepţiunea făcută acestuĭ solŭ rusescŭ a fostŭ descrisă de unŭ tênĕrŭ rusŭ, ataşatŭ la ambasadă, şi publicată în «Voyage en Crimée, suivi de la relation de l'ambassade envoyée de Petersbourg à Constantinople en 1793» 8° Paris, 1802, traducere de L. II. Delamarre. Anonimulŭ autorŭ alu relaţiuneĭ călĕtorieĭ ambasadeĭ rusescĭ spre Bucurescĭ, ne spune că alaĭul cu care a fostu primitŭ ambasadorulŭ la Focşanĭ, era fórte mare şi maĭ măreţŭ decât acela alŭ Domnuluĭ Moldoveĭ. La intrarea în Bucurescĭ, A. Moruzi, în fruntea unuĭ alaĭŭ de mare pompă, priimi pe Elciu şi într'unŭ cortŭ se servi unŭ banchetŭ ambasadorului şi suiteĭ sale, dupe care cu mare pompă intrară in oraşu unde se petrecură o serie de serbărĭ.

Tocmaĭ la 10 Augustu ambasadorulŭ plecă din Bucurescĭ, ĭarăşĭ cu mare pompă şi luă drumulu spre Giurgiu pe la *Daia.* [1]

Spesele din carĭ se făcéu asemenea recepţiunĭ erau de sigur maĭ multŭ prin rechisiţiune de-alungulŭ călĕtorieĭ, şi în Bucurescĭ din caseta Domnitoruluĭ. Dómna trebuia să aĭbă şi dênsa spese extraordinare cu asemenea părăţĭ. De aceea, Domnitorulu, soţulŭ, îĭ şi creă venituri nouĕ. Aşia, elŭ acordă Dómneĭ iratulŭ de la 3 judeţe (Doljŭ, Mehedinţĭ, Romanaţi), câte talerĭ 4 de bivolŭ, 3 de boŭ, 2 de vacă, peste vama cea orênduită dela vitele marĭ, de hrană ce vorŭ ĭeşi

1. D. N. Iorga, în articolulŭ sĕŭ din Arhiva societăţeĭ sciinţifice şi literare No. 4 şi 5 pag. 212, greşesce, numindŭ acestŭ satŭ Odaia séŭ Adaja.

www.dacoromanica.ro

peste Dunăre. Se scie că aceste vite maĭ plătéŭ şi câte 70 de parale de capŭ, avaetulŭ căimăcămiei de Craiova şi câte 10 parale funcţionarului insărcinatŭ cu percepţiunea acesteĭ dărĭ.

Totŭ asemenea Dómna primé câte 10 talerĭ dela fie-care din ceĭ 243 de lucrătorĭ aĭ fabriceĭ de postavŭ.

Décă în Moldova Botoşanii era apanagiul Dómneĭ, din care cauză acelŭ oraşŭ purta ca marcă, in sigiliulŭ sĕu, păunulŭ, pe lângă marca ţĕreĭ, Dómna munténă incă avé venituri speciale ale ei. Şi cu tóte aceste vienturĭ, ea nu puté să lupte în luxŭ (séŭ nu voia) cu boierimea. Acésta, prestândŭ Dómneĭ Zoiţa simţirile propriei de invidie, scorni cânteculŭ:

«Ienăchiţă Văcărescu
«Şéde 'n pórtă la Dudescu,
«Cu antereu de atlasŭ:
«*Móre Dómna de necazŭ!*

Nu credemŭ că Dómna murea de necazul luxuluĭ boierimeĭ, ea, care cu baniĭ seĭ, în locu de a 'şĭ cumpera *tremurătóre* de brilante pentru podóba capului, construia spitalŭ pentru femei la Colţea, cum vĕdurămŭ în urmă. Numai cronografulŭ lui Dionisie Eclesiarhulŭ, [1] care a născocitŭ nedocumentata acuzare (reluată în ḑilele nóstre de D. Xenopolo), adusă luĭ Alex. Moruzi, că a precupeţitŭ zaherelele in timpulŭ fómeteĭ; numaĭ acestŭ scriitorŭ, care aŭ scornitŭ şi acuzaţiunea, că Alex. Moruzi a luatŭ banĭ dela mŏnăstirĭ, a fostu in stare sa ţină isonulŭ la cântarea boieréscă de maĭ susŭ.

Judecata istoricilorŭ despre Domnia luĭ Moruzi a variatŭ multŭ. Dionisie Fotino scrie, că «către boierĭ se purtă cu dragoste şi cu încredere, onorându-ĭ cu rangurĭ dupe merite şi ajutândŭ pe fie-care dupe caracterulŭ seŭ; iar către poporŭ se aretă cu blândeţe şi cu dreptate ca nimeni altulŭ». [2]

Din contra, Dionisie Eclesiarhulŭ, supĕratŭ, pare-ni-se, că Domnitorulu a consacratŭ veniturile a treĭ monăstiri (Tismana, Cozia şi Câmpu-lungu), spitaluluĭ pentru ciumaţĭ, face din Moruzi unŭ lacomŭ iubitorŭ de banĭ. Numai cum se impacă aserţiunea luĭ, că Al. Moruzi «s'aŭ dusŭ cu adunare multă de avnţie, fiindŭ fórte măestru a stringe banĭ, iugreuindŭ şi dăjdiile raialelorŭ», cu propria aserţiune a aceluiaşĭ cronografŭ, că Domnitorulŭ zidindu biserica spitaluluĭ s'aŭ vĕḑutu silitŭ sa iée şi odóre sfinte, candele şi crucĭ de pe la cele 3 monastirĭ, «că nu avé Vodă pe ce să le facă?»

1. Tesaurŭ de monumente, tomŭ II, p. 184.
2. Istoria Dacieĭ, tomŭ II, p. 182.

www.dacoromanica.ro

Aronŭ Florianu, în manualulŭ de Istoria Principatuluĭ Românieĭ, amŭ vĕḑutŭ, că fu maĭ dreptŭ cu Moruzi, despre care a ḑisu, că «era un prinţŭ bunŭ, blându şi învĕţatu».

Boĭeriĭ. — Nu ne propunemŭ aci să reînoimŭ aprecierile nóstre asupra rolului boĭerimeĭ în evoluţiunea politică şi culturală a ţĕreĭ Românescĭ. Vomŭ aminti numaĭ, că aprópe întregŭ Divanulŭ ce aŭ compusu (veḑĭ pag. 13 a acestuĭ volumŭ), cu puţine modificărĭ, aŭ fostu menţinutŭ pênă la finea Domnicĭ. Dór că Enache Văcărescu dispăru unŭ momentŭ din slujba spătăricĭ, pentru a deveni vel Visternicŭ şi maĭ la urmă mare Banŭ.

Dintre toţĭ boĭeriĭ, Nicolae Brâncovénu primi de la Domnitoru multe privilegiĭ şi favoruri.[1]

1. Carte din 20 Iulie 1793 boĭeruluĭ N. Brâncovénu vel Vistierŭ, ca să aĭbă a ţiné în Bucurescĭ 2 scaune de carne scutite, cum le-aŭ avutŭ şi dela alţĭ Domnĭ, de la Mihaiŭ-Vodă Suţulŭ dintru amêndouĕ domniile, unulŭ cu lĕtŭ 1783, Noembre 3, şi altulŭ cu lĕtŭ 1792, Ghenarŭ 20.--Avé prin acesto cărţĭ 5 scaune, dar Brâncovénulu a cerutŭ ca 3 din ele să se mute lângă alte 4 scaune, (iarăşĭ prin cărţĭ Domnescĭ acordate) la moşia D-sale Găgenĭ (Saac).

In aceeaşĭ ḑi (20 Iulie 1793), Al. Moruzi acordă luĭ Vist. Brâncovénu, voĭe de sborŭ la Buna-Vestire, la moşia sa Obilescĭ, şi acestu sborŭ să ţină o septemână, luândŭ D-luĭ vama cea obicĭnuită, şi tóte cele-l-alte obiceĭurĭ ce vorŭ fi la têrgulŭ acesta. Vinŭ şi rachiŭ îu ḑilele de têrgŭ să nu vênḑă de cât omulŭ Dumisale, pentru că acestŭ privilegiu l'aŭ avutŭ D-luĭ dela reposatulŭ Domnŭ N. Caragea Vv. din 1783, Maiŭ 3, şi dela Mihaiŭ-Vodă Suţulŭ, dintr'ambe domniile (însă cu lĕtŭ 1783, Noembre 3, şi altulŭ cu lĕtŭ 1792, Ianuarŭ 20). In aceeaşi ḑi Vodă a datŭ decretŭ şi pentru cele 4 scaune din Obilescĭ (Ilfovŭ), privilegiŭ de la Caragea (1783, Noembre 3), şi dela M. Şuţu (1792, Ianuarŭ 21. (*Cod. XXIII, fila 111, verso*).

Asemenea, în aceeaşĭ ḑi (20 Iulie 1793), Moruzi acordă voĭe de sboru la Dumineca Tomeĭ, o sĕptĕmână, cu oborŭ de vite, cu drepturile de maĭ susŭ.— Cu pitacŭ de la 20 Iulie 1793, Al. Moruzi recunósce privilegiul acordatu luĭ Vist. Brâncovénu, de Ipsilantŭ (1777 Decembre) şi de Caragea Vv. din 1783 şi de Mihaiŭ-Vodă Suţulu din 1783, Noembre 30, din 1792, Ghenarŭ 20, de a se face târgŭ *lunea* la moşia sa Obilescĭ. Vameşiĭ să n'aĭbă a face nimicŭ cu acestŭ têrgŭ «fiindŭ nou», netrecutŭ în catalogulu loru, iar orĭ-ce venitŭ s'arŭ aduna dela acestŭ têrgŭ şi oboru, să aibă a'lu lua D-luĭ, numitulŭ boĭerŭ, stăpânulŭ moşieĭ.

In aceeaşi ḑi (20 Iulie 1793), Al. Moruzi recunósce luĭ Vist. Brâncovénu dreptul de a avé la moşia sa Găgeniĭ (Saac), 7 scaune de carne scutite, din carĭ 4 sunt de la domnia anterióră (Mihaiŭ-Vodă Suţulŭ, 1792, Ghenarŭ 20), iarŭ 3 scaune din 5 ce aŭ avutu în Bucurescĭ, unde 'ı-aŭ rĕmasŭ numaĭ douĕ. *Cod. XXIII, fila 112, verso.*

www.dacoromanica.ro

Domnitorulŭ se arĕtá bunŭ şi către fiiĭ boieriloru, în favórea părinţilorŭ lorŭ, precum se póte vedé din urmĕtorulŭ act:

Scrisóre către Stolniculŭ Brăiloiu, din 27 Aprilŭ 1794, prin care Vodă îĭ vestesce, că a făcutŭ pe fiulŭ aceluia, Corniţă, Paharnicŭ «pentru parigoria bĕtrâneţelorŭ» Stoln. Ioniţă Brăiloiu şi la rugăciunea bĕtrânuluĭ şi în vedere cu slujbele luĭ «bine-voimŭ Domnia mea a se everghetisi». Vodă nu are îndoială, că ambiĭ vorŭ corespunde la «Domnesculŭ nostru libov, ce avemu către supuşiĭ ceĭ credincioşĭ ... şi că'ĭ va da şi părintescĭ învĕţaturĭ de a'şĭ îndoi şi îmmulţi osîrdia şi credinţa la Domnescile slujbe.»

Cod. XXIII. Fila 237 verso.

Dar eraŭ şi boïerĭ în oposiţiune cu Domnulŭ. Cum era să'ĭ mulţămĕscă pe toţĭ? In Divanŭ locurile eraŭ limitate şi cu tóte acestea de multe orĭ la sfatŭ chiema şi din *bivĭ*, ca să le arete consideraţiune. Décă Căimăcămia Craiovei, Moruzi o incredinţă maĭ mult la Grecĭ, postulŭ onorificŭ de Banŭ ilŭ reservă la boïerii romanĭ. In contra deprinderilorŭ Domnilorŭ Grecĭ, amŭ vĕdutu la Moruzi Vistiernicĭ boierĭ pămêntenĭ, alternându-se cu nume grecescĭ. Spătăria, ce'ĭ dreptulŭ, nu fu mult timpŭ ţinută de Ianache Văcărescu şi a fost ocupata de preferinţă de Dimitrie Manu.

Iată compositiunea Divanuluĭ de la 1 Iulie 1796, adică cu aprópe 2 lunĭ înainte de mazîlie: Ienache Văcărescu vel Banŭ, Manolache Filipescu vel Vornicŭ de ţéra de sus, Radu Golescu vel Vornicu de ţéra de jos, Dimitrie Manu vel Spăt., Const. Caragea, vel Hatmanŭ, Scarlatŭ Ghica vel Vist., Const. Filipescu vel Logof. de ţéra de sus, Isac Ralet vel Logof. de ţéra de jos, Lucache vel Post., apoĭ Vornicii Const. Ştirbeiŭ, Iónŭ Damaris şi Iónŭ Florescu, Vornicu alŭ politiei. Din boeriĭ maĭ micĭ să citămŭ pe Andonie (Fotino) vel Comisu, şi pe Const. Câmpinénu, vel Paharnicŭ. Clucerulŭ Dumitrache, autorulu istorieĭ rĕsboiuluĭ ruso-turcŭ de la 1769—1775, la data acésta este mort precum din anterióre acte amu vĕdutŭ.

Iată sigiliulŭ Domnitoruluĭ, aşia cum era aplicatŭ şi sub Divanulŭ acesta:

Sigiliu octogon roş.
Inscripţiunea AL. CS.
MR. VV.
1793

(*Dupĕ documentulŭ No. 96 din Pachet. XX de la Academie*).

www.dacoromanica.ro

Intre boïerii din opesiţiune, se cuvine să amintimŭ pe Dimitrie Fălcoianu, care şi sub Domnii anteriori a fost unŭ adevĕratŭ «frondeur». Acesta este unŭ omu de carte, e traducĕtorulŭ opereĭ «Pravoslavnica învĕţătură» tiparită la Bucurescĭ la 1794.

Biv vel Clucerulŭ Dumitrache Fălcoianu, nu era tocmaĭ oposantu de principiĭ, ci avêndŭ cunoscinţă de meritele sale, ţinea să ajungă la demnităţĭ de Divanu şi de aci rĕsvrătirĭ de tot felulŭ, până ce la 1 Augustu 1795, Al. Moruzi îlŭ surghiunesce la mŏnăstirea Tismana şi'ĭ ridică tóte privileghiile de scutelnicĭ, etc.[1]

E probabilŭ că Fălcoianu făcea opositiune ajutatŭ şi de partisaniĭ ce'ĭ remăseseră în ţĕră de la Domnia anterióră luĭ Alexandru Ipsilante. Ori-cât demisionase de bună-voïe din Domnie, ţinea însă să se maĭ întâlnéscă cu ea, şi e probabilŭ că agita pe uniĭ boierĭ din ţĕră. Acésta ne explică exilarea lui din Constantinopole la insula Rodos.[2] In ţĕră Ipsilante poseda moşiĭ, care numai în Februarŭ 1794 le vinde.[3]

Acéstă vêndare de moşii nu putea să fi displăcutŭ luĭ Moruzi, caci prin ea i se părea că Ipsilante se depărtéză maĭ mult de ţĕra Muntenéscă.

Mai traia încă în ţĕra Românéscă şi Dómna reposatuluĭ Domnŭ

1. *Pitacŭ catre vel Vistieru din 1 Augustŭ 1795*

Fiind-că milele Domnescĭ sunt pentru aceĭ carĭ aŭ slujitŭ şi slujescŭ şi carĭ sunt cu credinţă şi supunere către Domnŭ, iar nu şi pentru aceia carĭ împotriva datorieĭ, supunereĭ şi a credinţeĭ lorŭ, s'arŭ purta în netrebnicie şi în socotelĭ zadarnice, precum s'au aflatŭ acestŭ netrebnicŭ Dumitrache Fălcoianu de la Urzicenĭ, carele dupĕ ce s'aŭ pedepsitŭ şi de către ceĭ maĭ înaintea nóstrŭ fraţĭ Domnĭ, tot nedobândindŭ minte şi neviindŭ în cunoscinţă, s'aŭ obrăznicitŭ şi acum pentru căcĭ n'aŭ dobânditŭ pofta luĭ, la care nu este vrednicŭ a se aridica, adică în cinulŭ veliţilorŭ boïerĭ, carele dupĕ vina luĭ s'aŭ făcutŭ surghium la monăstirea Tismana; decĭ îţĭ poruncimŭ Domnia mea ca şi scutelniciĭ şi alte verĭ-ce milă Domnéscă va fi avêndŭ numituluĭ Dumitrache Fălcoianu, la Visteria Domnieĭ mole, să o ridicĭ şi să scoţĭ din catastihulŭ Visterieĭ orĭ-ce împărtăşire de milă ce aŭ avutŭ până acum, de care să fie lipsitŭ.

Cod. XXIX, fila 102.

2. Le Prince Alexandre Ipsilanti ci-devant hospodar de Valachie, demeurant à sa maison de campagne à Thérapia, vient d'être éxilé à l'île de Rhodes. Scrisóre de la Constantinopole din.... Frimaire an 2. Hurmuzachi, pag. 96.

3. Moruzi însărcinéză pe starostele de neguţitorĭ, ca să vêndă prin mezatŭ, dupĕ cererea «fratelui Alexandru Ipsilante», moşiile luĭ: Goga, $13^1/_2$ munţĭ din Prahova, satulŭ Comarnicŭ, afară de $^1/_4$ parte care este a mônăstireĭ Colţea, Manasia din Ialomiţa şi 3 viĭ de la Sărata. — 1794, Februarŭ 18.

Cod. XXIII, fila 206 verso

www.dacoromanica.ro

Mateĭ-Vodă Ghica;[1] dar familia acestuĭ Domnŭ, care domnise cu 40 de anĭ în urmă, nu maĭ era periculósă pentru Moruzi. De la 1768 nicĭ unŭ Ghica nu maĭ străbătuse la tronŭ, şi odraslele Ghiculescĭ se mulţăméŭ acum să fie simpli boierĭ de Divanŭ, precum era la 1796 Scarlatu Ghica, mare Vist. alŭ luĭ Moruzi.

Nu putemu urmări tóte luptele oposiţiunei boierescĭ contra lui Moruzi. De ele vomu maĭ vorbi maĭ la vale. Dealtmintrelea nicĭ nu ele îlŭ restórnă din Domnie, precum maĭ departe vomŭ vedea.[2]

Dar să ne ocupămŭ acum ceva maĭ de aprópe de boierime. S'a susţinutŭ de uniĭ, că mijloculŭ de impilare alu ţĕriloru Române sub Fanarioţĭ, a fost arendarea iraturiloru, adică a veniturilorŭ publice şi Domnescĭ, la posderia de Grecĭ ce aducéu Domniĭ cu dênşii din Constantinopole. Admitemŭ acésta pentru multe Domniĭ, dar sub Al. Moruzi găsimŭ multe întreprinderĭ de iraturĭ luate în arendă de boieriĭ pământenĭ. Aşĭa vĕdurămŭ întreprinderea poşteloru, în numele uneĭ asociaţiunĭ numĕróse de boierĭ Românĭ; tot aşĭa Isac Ralet şi Radu Golescu aŭ luatu întreprinderĭ de vinăriciŭ etc.[3] Amenunte se potŭ afla cu prisos la Cap. Finantelorŭ din tom. VI.

Despre moralitatea şi deşteptăciunea clasei boieresci, lectorulŭ nostru a pututŭ lua directe informaţiunĭ din cele ce precedă.

Din timpulŭ ultimelorŭ ocupaţiunĭ Austro-Rusescĭ, boierimea contractase deprinderi puţinŭ proprii a 'i releva deşteptaciunea şi onestitatea. Petrecerile de nopţĭ întregi cu jocŭlŭ de cărţi se înmulţiseră peste sémă. Caiafeturile, sindrofiile, cărţile, jocurile la norocu,[4]

1. Din unŭ pitacŭ către vel Vorniculŭ Manolache Brâncovénu, de la 23 Iunie 1793, se vede, că la data acésta trăia Dómna rĕposatuluĭ Mateiŭ Vodă Ghica; dênsa reclamândŭ 5500 talerĭ de la Mitropolie ca clironómă acéstă biserică a Mitropolituluĭ Cosma, aceştĭ banĭ fiindŭ aĭ rĕposatuluĭ beizadea Nicolae, fiulŭ numiteĭ Dómne. (Cod. XXIII fila 89).

2. La 8 Februarŭ 1794, a surghiunitŭ la Cernica pe fiulŭ luĭ Matraca. (Cod. XXIII, fila 204).

* La 10 Februarŭ 1794, a surghiunitŭ la Snagovŭ pe Christodor Niculescu. (Cod. XXIII, fila 204 verso).

3. Cod. XXVIII, scara 7, fila 15 verso.

4. *Jocurile de norocu* maĭ alesŭ naprastócele „les dès", ajungŭ a se întinde într'atâtŭ încât însuşĭ Vodă se simte obligatŭ, în două rênduri, a ordona împedicarea loru, căcĭ acumŭ şi ţĕraniĭ năvăléŭ să'şĭ cerce noroculŭ, şi'şĭ perdéŭ şi ultimulŭ banŭ din pungă;

Publicaţiĭ la tóte judetele (Ispravnicĭ) i la Caimacamĭ şi la Spataru şi Aga, din 5 Iunie 1793.

«Fiind-că a venitŭ la auḍulŭ Domnieĭ mele, cumcă, pe alocurea, atâtŭ pe la oraşe, cât şi prin târgurile şi bâlciurile ce se facu, s'arŭ fi isvoditŭ nisce înşelătorĭ jucăuşĭ, *carĭ se jócă în banĭ cu năprastóce* şi cu curele, (?) înşelându pe ceĭ maĭ mulţĭ prin maglisitórele lorŭ jocurĭ, şi cu acésta se întinde o sărăcie şi stingere pênă şi la ceĭ proştĭ ţeranĭ, că'şĭ vêndŭ vitele şi prapădescu baniĭ

www.dacoromanica.ro

eraŭ preocupaţiunile boïerimeï; ale jupâneselorŭ: preâmblările la livedea Domnéscă, la Sf. Elefterie, la fŏntâna Beizadelelorŭ, la cişméua luï Mavrogheni, la laculŭ dela Ferăstrăŭ . . . . . Intâlnirile cu «muţunachï» de tótă apa; amorurile, scandalurile. Lucrărï serióse de la aşia stratu socialŭ? Vomŭ observa că pe cândŭ Alexandru Văcărescu era scriitorulŭ eroticŭ[1] şi cânta iubitelorŭ sale:

«De nu mĕ creḑï pe mine,
«Intrébă pe orï-cine
«Şi veḑï cât pătimesce
«Unŭ sufletŭ ce iubesce»...

boïerï de mâna a II-a ca Clucerulŭ Dumitrache şi Dumitru Fălcoianu, eï singurí se ocupaŭ cu lucrărï maï serióse, cu scriere de istorie, cu traducerí de cărţï bisericescï, etc. O notă glumĕţă în studiulŭ despre boïerï, ne oferă *Judecătorulŭ de Departamentŭ,* Pitarulŭ Perticari. Acesta este primulŭ nume în Istoria misticismuluï şi a spiritismuluï la noï. In înţelegere cu *duhurile,* Pitarulŭ Perticari *«se trudé la tălmăcirea celor viitóre».* Se vede însă, că preḑicerile pentru Domnie aŭ displăcut luï Moruzi, de óre-ce dete următorulŭ glumeţŭ pitacŭ:

«Fiiud-că Pitarul Perticari se trudesce la tălmăcirea de cele viitóre şi fiind-că aicï îu Bucurescï nu'şï póte avé odihna de a putó urma lucrarea acesteï trebï

la jocurile acelea; decï dór, una ca acésta, dupĕ datoria ce aveţï a îngriji pentru obştésca bună petrecere, ce o rîvnimŭ, Domnia mea, cu deosebire, maï presusŭ decât tóte a se afla pururea între toţï, se cădé maï ântêiŭ D-vóstră să o fi aflatŭ, ca să o zăticniţï, ca unŭ lucru de stricăciune, ce aduce stingere la mulţï; pentru care iată vĕ poruncimŭ straşnicŭ, să aveţï a face cercetare într'adinsŭ la acésta, şi pe sub cumpĕtŭ şi de faţă, şi de se va fi aflândŭ undevaşï acestŭ felŭ de înşelatorï, negreşitŭ să 'ï isgoniţï, cu tótă străşnicia, a nu se maï afla de acumŭ înainte şi să avemŭ rĕspunsŭ de primirea porunceï şi de urmarea ce aţï făcutŭ.» Cod. XXIII, fila 73 verso.

S'aŭ repetitŭ acest ordin şi în 21 Augustŭ 1795. *(Cod. XXIX, fila 107, verso).*

Pitacŭ la vel Spătarŭ şi la Caimacamŭ, din 29 Martie 1796, ca să oprósca unŭ jocŭ «ce uniï pe afară aŭ scosŭ, ce'lŭ numescŭ caizoin, (?) cu care înşólă şi sărăcescú pe mulţï, lasândŭ tréba şi chivernisèla lorŭ şi petrecêndu-şï vremea într'acéstă netrebnicie, de se sărăcescŭ». Domnitorulŭ ordonă să lipsésca cu totulŭ acéstă netrebnicie, că altmintrelea «fórte ne vomŭ turbura asupră-ţï». Căpitaniï de margine şi zapciiï din ţéră să bage în legăturï pe ceï ce vorŭ afla cu asemenea şi să'ï trămiţă în pază la Domnie, ca să fie pedepsiţï.

Cod. XXIX, fila 165.

1. Veḑï manuscriptulŭ din Biblioteca centrală, No. 67, din 1796.

www.dacoromanica.ro

maĭ cu silinţă, cu isihia ce'ĭ trebue şi fără precurmare, maĭ vêrtosŭ avêndŭ şi tréba judecătorieĭ; de aceea dar se trămite la mŏnăstirea Délului ot. judeţulŭ Dâmboviţa, unde, odihnindu-se, să 'şĭ pótă lucra tréba acésta maĭ bine. Deci, volnicimŭ pe . . . . . ., să ridice pe Perticari, să'lŭ ducă la numita monăstire, unde să 'lŭ facă teslim la Egumenulŭ Delénulŭ, ca să 'lŭ pună în lăuntrulŭ mŏnăstireĭ, de la carele să aducă adeverinţă cumcă l'aŭ primitŭ; şi când nici acolo nu'şĭ va avé odihna de a'şĭ puté lucra tréba acésta, îlŭ vomŭ trimite la vre-unulŭ din ostróvele măreĭ, unde acolo fiindŭ înconjuratŭ de apele măreĭ, fără de altă supérare va puté lucra tréba acésta cu tótă isihia. –1794, Febr. 5».[1]

Vel Logof.

Cod. XXIII, fila 203.

Familia boerescă era fórte slăbită în urma invasiunilorŭ rusescĭ şi nemţescĭ. Procese destule de divorţŭ, scandalurĭ pe tótă ḑiua. Oricare aventurarŭ streinŭ trecea prin ţéră, bună-óre unŭ *Comte d'Antraigues*,[2] se afişa cu inlesnire de amantŭ alŭ celoru mai însemnate dame Române. Aşía, prinţesa *Alexandrina Ghica* era în fruntea listeĭ acestuĭ Don Juan.[3] D'Antraigues o află la Constantinopole, acelŭ Paris alŭ boĭerimeĭ nóstre, din secolulu alŭ XVIII^lea^ şi devine, după cum însuşi spune: *«sigisbé en titre»* alŭ eĭ. Descripţiunea ce acestŭ vagabondŭ isteţŭ şi spionŭ politicu face despre acéstă representantă a *boĭeróiceĭ* mari Române, se potrivesce la cele maĭ multe din ele. Vorbindŭ franţuzesce de minune, mai bine ca grecesce, plăcêndu-ĭ să auḑă cetindŭ cărţi în limba luĭ Rousseau—amiculŭ lui d'Antraigues—era *«frumósă şi onestă, selon la formule de Brantome»*. Ce se póte ḑice de onestitatea vĕduveĭ între 30—35 de anĭ, care spre a merge către Polonia, călĕtoresce împreuna cu amantulŭ eĭ, dealungulu ţĕreĭ românescĭ, unde o rudă a sa este în Divanulŭ luĭ Moruzi, şi dealungulŭ Moldoveĭ, unde familia Ghica avea unŭ sfîntŭ martiru alu patriotismuluĭ?[4] Adeveratŭ, că acéstă femee nu era de origină română, ci din

1. In 7 Aprilŭ 1794 a fostŭ liberatŭ dela mŏnăstirea Délu. (Fila 231 verso).

2. Cine era acestŭ d'Antraigues? Bonaparte l'a tratatŭ maĭ târḑiŭ de „Polisson" şi de „insolent", iar în jurulŭ luĭ Ludovicŭ alŭ XVIII, după ce se bucurase de absoluta încredere, fu chiămatŭ *„la fleur des dróles"*. Austriaculŭ Thugut îlŭ califica de „coquin fieffé"; în Rusia Golovkin a vĕḑutŭ în elŭ „un intrigant déhonté" iar Razumowski îlŭ scie: „le plus mauvais sujet qui existe sur le globe". Veḑĭ opera „Un agent secret sous la révolution et l'Empire..." par Leonce Pingaud. — 1 vol. 8°, Paris 1893).

3. Alexandrina séŭ Roxanda Ghica era soţia fostuluĭ Domnŭ Alexandru Ghica, între 1766—1768.

4. Călĕtorindŭ cu amantulŭ eĭ, în faţa lumeĭ întregĭ, d'Antraigues povestesce, că într'o ḑi „nous mourions d'envie de nous écarter dans le bois et de retrouver dans ces vastes solitudes, le palais d'Armide ou le bosquet de Julie, mais vainement nous le désirâmes, il fallut y renoncer, le bois étant rempli de voleurs.." Dar „onesta principesă, desprinde de la capŭ, orĭ de la genunchĭ, o panglică şi o atîrnă pe unŭ arbore ḑicêndŭ: „iată ofranda la nimfele loculuĭ. Aşĭ fi voitŭ să le oferŭ unŭ omagiŭ maĭ demnŭ de ele „mais au moins quelque chose de moi restera dans ce désert" (opulŭ citatŭ pag. 24), Şi acéstă grécă, care

www.dacoromanica.ro

nemŭ grecŭ (era o Rizo-Rangabe), dar ca şi dênsa eraŭ mulţime de «*jupânese*» din Bucurescĭ şi Iaşĭ, căcĭ boĭerimea îşĭ asigura «parvenirea» prin căsătorie cu fete de fanarioţĭ. Aceste dădéŭ tonulŭ în Bucurescĭ, cum ne-a spus-o şi Principele de Ligne, în scrisorile luĭ adresate din Iaşĭ şi carĭ le-amŭ reprodusŭ în unŭ volumŭ anteriorŭ.

Dar ce să insistămu mult asupra moravurilorŭ relaxate ale boĭerimeĭ de la finea secoluluĭ alŭ XVIII^lea^, când vaĭ! aceeaşĭ relaxare o găsimŭ şi în societatea maĭ de jos din oraşele ambelorŭ ţerĭ Române? De ce nemŭ eraŭ «celetnicele» de prin cârciumĭ, pe carĭ Al. Moruzi le scóte în vr'o douĕ rênduri din oraşe, în interesulŭ sănĕtăţeĭ publice?[1]

Cum se esplică pitaculŭ, luĭ, ca nicĭ chiar familia (femeea şi fetele) neguţitoruluĭ, să nu locuéscă lângă cârciuma luĭ? Ce înţelesŭ are următorulŭ pitacŭ alŭ Domnitoruluĭ, oprindŭ abuzulŭ de spoclĭ cu sulimanŭ, abuz comunŭ la tóte femeile din societatea română?

Pitacŭ la Mitropolitulŭ, din 26 Maiŭ 1796.

«Fiind-că orĭ-ce lucru vătămătorŭ, care aduce stricăciune la trupŭ şi la sufletŭ şi care pricinuesce defăimare, nu este cu cale a se trece cu vederea, între care este şi sulimanulŭ, care se pune pe chipurĭ, nu numaĭ la trupŭ dă stricăciune, ci **şi la sufletŭ** dă vătămare, neprimitŭ fiindŭ bisericeĭ, poruncimŭ dar, ca dupĕ primirea Domnesculuĭ nostru pitacŭ, să chiamĭ preoţiĭ duhovnicĭ din tótă politia, spre a'ĭ îndatori, să dée duhovnicescĭ învĕţăturĭ şi îndemnărĭ fieş-căreia de a face părăsire de acestŭ lucru vătămătorŭ, că este o părere de podóbă deşértă, care nu este de nicĭ unŭ folosŭ făr' de numaĭ vătămare şi trupuluĭ **şi sufletuluĭ.**»[2]

Dar înlesnirea cu care fetele de neguţitorĭ şi adese din poporŭ, calcă simţulu pudórei şi sunt gata «ca sora de la monăstire» din balada lui Alexandri, să urmeze în oraşu, ca şi în codru, pe înşelător?...

---

dădea pildă rea *jupâneselorŭ* din Bucurescĭ şi Iaşĭ, călĕtorind avea în aceaşĭ caretă pote, lângă amantulŭ eĭ şi pe *duhovnicu'u* eĭ, maĭ de haz decât Carol alŭ VII-lea alŭ Franciĭ, care ducea cu sine la óste „maîtresse en tête et confesseur en queue." Insuşĭ agentulŭ frances, Emille Gaudin, scrie din Bucurescĭ, despre societatea acésta, în 31 Martŭ 1796, către Décorches: „Je ne laisserai pas ma femme dans cette ville, où règne un luxe effréné, où la vertu est pour ainsi dire inconnue, où la débauche domine dans presque tous les cœurs, où l'occupation la p'us habituelle des hommes et des femmes est le jeu, et j'irai la déposer à Smyrne chez ses oncles, ou du moins auprès d'eux."

1. Pitacŭ la Spătarŭ şi Epistatulŭ Agieĭ, din 10 Iunie 1796, ca pe tóte celetnicele de la tóte cârciumele din Bucurescĭ, după nizamulŭ din anulŭ trecut, să le scótă din Bucurescĭ şi să nu fie libere a se maĭ întórce. Zapciulŭ care va lăsa vre-o celetnică la vre-o cârciumă, va fi pedepsitŭ cu bătaiă la tălpĭ.

Cod. XXIX. fila 197 verso.

2. Cod. XXIX, fila 191.

www.dacoromanica.ro

Procesele pentru necinstire sunt numaĭ cu îndoitulŭ scopŭ: séŭ de a pune mâna pe unŭ bărbatŭ. cu cucunie, séŭ de a smulge de la elŭ banĭ şi lucrurĭ cu carĭ să'şĭ constitue fata, care s'a lăsatŭ a fi necinstită, o zestre bună, cu care apoĭ să'şĭ *cumpere* unŭ bărbatŭ după gustulŭ eĭ. A se împăca prin banĭ cu înşelătorulŭ este, pe la 1790—1800, lucru care nu isbesce maĭ întru nimicu simţulŭ moralŭ. Aşĭa Nicolae Stanciu Margelarulŭ ié fata Voicăĭ Chiţescu şi fuge cu ea.... Vodă ordonă urmărirea necinstitorului; elŭ este prinsŭ şi arestatŭ.... dar mama feteĭ vine şi aduce luĭ Al. Moruzi următórea jalbă:

Prea Inălţate Domne,

Luminate Dómne, pentru pricina ce amŭ avutŭ cu Nicolae Stanciu, că mi-aŭ luatŭ fata şi fugindŭ cu dênsa, aŭ căḑutŭ în faptele curvieĭ, veĭ sci Măria ta, că m'amŭ împăcatŭ cu dênsulŭ, însă cu acestŭ aşeḑămêntŭ, prin zapisŭ: să fie elŭ de acum înainte feteĭ mele *în locu de părinte,* să o mărite, să o înzestreze după ómenĭ de cinste, de potriva nóstră; iar când nu se va ţinea după legătura zapisuluĭ, atuncĭ să'lŭ supue judecata a fi următorŭ. Mĕ rogŭ Mărieĭ tale, să fie luminată poruncă a se sloboḑi să'şĭ caute de chiverniséla sa; şi ce va fi mila Mărieĭ tale. — 1793, Oct. 6.

Róba Mărieĭ tale, *Voica Chiţésca de aicĭ.*

Ce putea să facă Vodă? iată cum resolvă afacerea:

Io Alecsandru Costandinŭ Moruzi Vvd.

De vreme ce Nicolae Stanciu alt davagiu n'are, poruncinŭ dar ca pentru ertarea vinovăţieĭ luĭ, să dóe talerĭ 500 la cutia milosteniei de obşte, şi aşĭa să se slobóḑă. — 1793, Octombre 7. [1]

Une-orĭ chiar judecata reduce afacerea uneĭ necinstiri de fată, la plată. Metropolitulŭ Gregorie, altă-dată, sub Domnia luĭ Mihaiu Vodă Şuţu, [2] condamnase pe Cocorea, Ispravniculŭ de Dârmăncscĭ, să dée feteĭ necinstite de elŭ, 40 talerĭ şi douĕ clăĭ de fênu!.... Norocu că fata, care n'a voitŭ să primescă acestŭ têrgŭ, găsi apoĭ pe N. Mavrogheni, care'ĭ cunună cu sila, elŭ însuşĭ fiindu nunu, pe Cocorea cu

1. Cod. XXIII, fila 158 verso.

2. Cod. XXVII, scara 14, fila 5 verso. Se potŭ ceti curióse procese pentru stricare de fetiorie şi în Cod. XXXI scara 1. fila 29 verso, din 1795 şi scara 8 fila 48, 1796, (acelaşĭ Cod.); asemene Cod. XXX fila 77. Aci fata Maria a Postelniceluluĭ Toma, cere de bărbatŭ pe Zamfirŭ Braşovénu, care a necinstit-o, orĭ să'ĭ facă zestre, că nu vrea s'o ié unŭ omŭ cinstitŭ de n'o avea zestre maĭ mare; şi în adevĕrŭ îşĭ şi presintă fóie de zestre în fruntea căreia declară, că lucrurile şi baniĭ sunt de la părinţĭ şi câştigaţĭ cu munca eĭ! (Veḑĭ actele în tom. VI). Veḑĭ de asemenea Cod. XXX fila 136, din 10 Maiŭ 1796; asemenea la fila 147 (Veḑĭ tom. VI).

www.dacoromanica.ro

biată Marie. Ce folosŭ! reacţiunea politică care urmă Domnieĭ luĭ Mavrogheni, găsi mijlocŭ de a se întinde şi la procese ca celŭ alu luĭ Cocorea! Acesta *dovedi*, că a lăsatŭ de mult pe Maria, cu unŭ copilŭ pentru că cu deasila fusese căsătoritu de Mavrogheni şi noua judecată a Mitropolituluĭ desfăcu acéstă căsătorie, condamnândŭ însă pe Don Juan să plătéscă Marieĭ taleri 200, ca ea să păstreze copilulŭ. Norocŭ că Domnitorulŭ indignatŭ maĭ adause resoluţiune, pe ana'oraoa Mitropolitului din 9 Augustŭ 1794, «că Cocorea să fie datoru a plăti şi cheltuiala hrăneĭ de când a lăsat-o şi până acum», adecă de 8 anĭ de ḑile. [1]

Unŭ casŭ de despărţenie, în care Mitropolitulŭ dete o sentinţă mult maĭ morală, este acelŭ alŭ cereréĭ de despărţire alu Zoiţeĭ, născută Prăscovénca, de soţulŭ eĭ Gh. Jianu, biv. vel Medelnicerŭ, arĕtând că e nebunu şi se teme să n'o omóre. Mitropolitulŭ, probându că nebunia nu o avea inainte de cununie, nu acordă despărţirea, ci numaĭ separaţiunea de locuinţă. [2]

Clerulŭ. In definitivu, ce se putea cere de la o societate, din respectulŭ moralităţeĭ, care avea ca conducĕtorĭ spirituali preoţĭ ignoranţĭ, intraţĭ în biserică prin simonie şi în contra cărora Alex. Moruzi a fost silitu să iée mĕsurĭ represive? Cumcă Domnitorulu înţelegea că educaţiunea poporuluĭ este a se aştepta în primulu locŭ de la Religiune, póte proba următorulŭ actŭ din 29 Octombre 1794. Al. Moruzi arĕtă, că a înfiinţatŭ Episcopia cea nouĕ de la Argeşŭ, numaĭ cu scopulŭ de a moralisa poporulu din judeţele date pe séma aceleĭ Episcopii. Iată însuşĭ actulu, prin care Domnitorulŭ impută noluĭ Episcopu că n'a înţelesŭ scopulu fundaţiuneĭ şi-ĭ ordonă ca să rênduiască vre-unu preotŭ, dascălŭ cu procopsélă de învĕţătură în limbă românéscă, să predice moralitatea şi să nu maĭ numéscă protopopĭ pe ceĭ ce daŭ maĭ multe parale.

«Iubitorule de Dumneḑeŭ, Sfinţia ta, părinte Episcópe al Sfinteĭ Episcopiĭ Argeşulu, chir Iosifŭ, sănĕtate! Iţĭ facemŭ Domnia mea în scire, că din multe şi adese pricinĭ de vinovăţiĭ şi fapte netrebnice, ce se întêmplă intre locuitoriĭ de acia din partea loculuĭ a acelorŭ doue judeţe, maĭ vêrtosŭ alŭ Argeşuluĭ: hoţiĭ, uciderĭ şi morţĭ; vedemŭ că locuitoriĭ acia şĭ-aŭ selbăticitu firea lorŭ, s'aŭ nărăvitŭ spre cele rele şi petrecŭ pururea în fapte necuvióse, unde şi preoţiĭ şi protopopiĭ lorŭ se vede că, fiind proştĭ şi fără de învĕţătură, nu aŭ

1. Veḑĭ documentele în tom. VI.
2. Veḑĭ documentulŭ în tom. VI.

www.dacoromanica.ro

nicĭ vrednicia, nicĭ purtarea aceea de grijă a le face maĭ ântêiŭ pildă cu vieţuirea lorŭ şi a le da apoĭ învĕţăturile preoţescĭ, ca dela dênşiĭ să se înveţe şi să se îndemne spre cele bune, a petrece viaţă curată şi a avé în gândulŭ lorŭ temere de Dumneḑeŭ, ca să se ferésca de fapte rele. Şi aşia se întêmplă atâtea şi atâtea hoţiĭ, uciderĭ, gazde de hoţĭ şi primitorĭ de lucrurĭ rele; *pentru uncle ca acestea dar, amŭ socotitŭ Domnia mea, că este de trebuinţă şi cu cale a se face o Episcopie aciea la Argeşu, şi de accea amu şi orênduitŭ pe Sfinţia ta, păstorŭ bisericescŭ locuitorilorŭ acclora, în mijloculu loru şi aprôpe de dênşiĭ, ca să se adape adesea de învĕţăturĭ bisericescĭ şi să 'şĭ îndreptcze viaţa lorŭ*, unde măcar că nu suntemŭ la îndoială cumcă Sfinţia ta veĭ fi grijindŭ de acéstă datorinţă, şi te veĭ fi silindŭ ântêiŭ cu paradigma Sfinţieĭ tale şi apoĭ cu învĕţăturile arhierescĭ şi cu poruncĭ către preoţĭ şi protopopĭ, spre a se face şi eĭ pildă maĭ ântêiŭ cu vieţuirea lorŭ şi a da bunele învĕţăturĭ duhovnicescĭ noroduluĭ, ca să petrécă viaţă curată, feriţĭ de fapte netrebnice şi de rĕutăţi, hrănindu-se cu drêptă muncă, făr'de a rîvni ca să se folosésca de agoniselĭ nedrepte şi făr'de a se abate la alte căĭ rele şi netrebniciĭ; dar cu tôte acestea, poruncimŭ Domnia mea să nu lipsescĭ Sfinţia ta, atâtŭ aciea la Sfînta Episcopie a face pururea învĕţăturĭ şi bune îndemnărĭ noroduluĭ, de a se îndrepta la calea cea bună, cât şi afară în amêndouĕ judeţele, să orênduïescĭ *vre-unu preotu, dascălu cu procopsélă de învĕţătură în limba românéscă*, ca să înveţe şi să vestéscă pe la sfintele bisericĭ şi *pătutindenea*, către toţĭ cuvêntulŭ luĭ Dumneḑeŭ, povĕţuindu-ĭ şi îndemnâudu-ĭ spre cele bune, iar maĭ vêrtosŭ pentru protopopĭ, nădăjduindŭ Domnia mea, că *socotindŭ Sfinţia ta maĭ mullŭ folosulu sufletuluĭ şi alu datorieĭ păstorescĭ, de cât interesulu celuia ce arŭ da maĭ multŭ, veĭ rêndui la protopopie ômenĭ alcşĭ, ômenĭ cu minte, cu sciinţa de învĕţătură şi cinstiţĭ, carĭ cu viaţa lorŭ să dêc pilda noroduluĭ* şi să fie destoïnicĭ a da locuitorilorŭ învĕţăturile cele de trebuinţă duhovnicescĭ, cu cuvinte dulcĭ spre a îndupleca şi a trage inimile lorŭ la ascultare care acésta o şi ceremŭ şi o poruncimŭ Domnia mea, ca să o urmeze Sfinţia ta negreşit, la alegerea de protopopĭ, ca prin silinţa şi bună osârdia Sfinţieĭ tale, atâtu partea bisericéscă a o face terbie, cât şi pe locuitoriĭ ceĭ rĕĭ obicĭnuiţĭ şi nărăviţi să 'ĭ desveţĭ, spre a 'şĭ îndrepta firea lorŭ şi a se părăsi do netrebniciĭ şi de porniri în urmărĭ şi în fapte neeuvióse; de care să avemu şi rĕspunsulŭ Sfinţieĭ tale pentru acésta. Şi fiĭ Sfinţia ta sănctosŭ. — 1794 Octombre 29.

Deconsiderarea bisericeĭ resulta din simonie, energicu combătută prin actele ce amŭ adusŭ la cap. Bisericei. S'aŭ găsitŭ şi individĭ carĭ, negăsindŭ cu ce *să'şĭ plătéscă darulu,* s'aŭ făcutu diaconŭ şi preotŭ, cu dela sine putere, ba şi duhovnicŭ. Aşia a fostŭ Grămăticulŭ Vasile Nuţulŭ din Bucurescĭ, care nu numai că a pusŭ epatrafirŭ

www.dacoromanica.ro

de diaconŭ şi apoĭ de popă, dar încă a şi inspeciatŭ bisericĭ din judeţe, găsindŭ mijlocŭ de a fâce parale cum făcéŭ protopopiĭ. Domnitorulŭ pedepsi pe acestŭ popă nepopă cu 100 toiage la tălpĭ şi apoĭ, la 24 Martie 1795, ilŭ trimise şi surghiumŭ la monăstirea Căldăruşanĭ.

Spiritulŭ de ireligiositate nu se mărginesce întru a se face popă fără hirotonie, ci şi în spargerĭ de biserici, cum s'aŭ întêmplatŭ maĭ multe cazurĭ.[1]

Cu tótă acéstă ireligiositate, apelurile la biserică pentru a implora ajutorulŭ divinŭ, în ḑilele de calamităţĭ, pentru a cere încetare de secetă, de epidemii în ómenĭ, ba şi în vite,[2] sunt fórte frequente, şi din partea luĭ Moruzi denotéză înţelegerea ce avé de însemnătatea religiuneĭ ca factorŭ educativŭ, naţionalŭ şi de guvernamêntŭ.

Acéstă apreciare a roluluĭ religiuneĭ lasă liberă cale luĭ Moruzi, în protecţiunea de acordatŭ nu numaĭ culteloru strĕine, precum vĕḑurămŭ, ci şi mĕsurilorŭ de luatu pentru administrarea bisericeĭ pămêntene. Aşia avemŭ de a aminti mĕsurile luate pentru a opri exploatarea mŏnăstirilorŭ românescĭ de către grecĭ. In hrisovulŭ monăstireĭ Sărindarĭ (care e probabilŭ că la apariţiunea acestuĭ volumŭ nu va maĭ exista), Divanulŭ ţĕreĭ şi Domnitorulŭ ḑicŭ, că «uniĭ Domnĭ şi Mitropoliţi ce aŭ stătutŭ dupe vremĭ, *carĭ n'aŭ fost pămêntenĭ şi doritorĭ de ţéră, aŭ închinat mŏnăstirile prin ţĕrĭ strĕine*». Moruzi şi cu sfatulŭ ţereĭ hotărescŭ, că *„acea închinăciune a lorŭ să nu se ţină în sémă, ci să fie iarăşĭ mŏnăstirele precum le-au aşeḑatŭ ctitoriĭ, slobode ‚pe séma tereĭ“*.[3] (Şi Moruzi era fanariotu-grecŭ!). Tot asemenea cu energie ia mesurĭ pentru stârpirea simonieĭ la hirotoniĭ. Din alt punctu de vedere adreséză către Spătarulŭ Ienache Văcărescu următorulŭ pitacŭ:

«Ne-amŭ însciinţatŭ Domnia mea, că uniĭ din călugărĭ făr'de adeverinţa Mitropolituluĭ şi făr'de revaşuluĭ Spătărieĭ ĭesŭ din Bucurescĭ de âmblă, încunjurându-se în cóce şi în colea prin ţóră, şi intră în Bucurescĭ nesciuţĭ, făr'de

1. Veḑĭ Cod. XXX, fila 76 verso.

2. *Pitacŭ la Mitropolitu, din 8 Augustŭ 1793.*

Veḑêndu bóla viteloru şi seceta de care pătimesce pămêntulŭ ţereĭ, Alex. Moruzi ordonă Mitropolitului, să dóe porunci către protopopĭ de obşte şi preoţiĭ de afară să facă litaniĭ şi osfeştaniĭ în bisericĭ şi pe afară, la locurĭ cuviincióse. Vodă arŏtă, că a ordonatu şi Ispravnicilorŭ să asiste la aceste rugaciunĭ «fiind-că acesta e mijloculŭ care cu adevĕratŭ şi făr'de îndoélă îmblânḑesce pe Dumneḑeŭ, spre norodulŭ sĕŭ a se întórce cu milostivire, spre a adăpa pămêntulŭ cu plóe şi a feri pe ómenĭ şi vitele lorŭ de bólă.

3. Veḑĭ actulŭ în tom. VI.

www.dacoromanica.ro

nicĭ o dovadă la mână». Domnitorulŭ ordonă, ca orĭ-ce călugărŭ să fie opritŭ de a intra orĭ de a ĭeşi pe la străjile oraşuluĭ, făr'de adeverinţa Mitropolituluĭ şi făr'de rĕvaşulŭ Spătărieĭ, iar acestŭ rĕvaşŭ să nu se dó decât dupĕ ce călugărulŭ va fi obţinutŭ voia Mitropolituluĭ». Orĭ-ce căpitanŭ sĕŭ străjarŭ nu va păzi nizamulŭ acesta, fórte se va pedepsi. 1794, Ianuarŭ, 16. *(Cod. XXIII, fila 194, verso).*

Vel Logof.

Călugăriĭ grecĭ, chiar şi arhiereiĭ, sunt egalmente opriţĭ de a intra în ţéră, fără voĭa Domnitoruluĭ şi a Mitropolituluĭ, precum rezultă din următorulŭ pitacŭ:

Carte a Vlădichiĭ Cervinó, de sloboḑenia ce are, a veni aicĭ în pămêntulŭ ţĕreĭ, când va avó trebuinţă.

Zomb. Vlahscoe. Fiind-că Sfinţia sa Părintele Cervinó făcu rugăciune Domnieĭ mele, de a avé voie, la o mare trebuinţă, când va vró să vie dincóce în pămêntulŭ ţĕreĭ, să aĭbă sloboḑenie; care rugăciune fiindŭ priimită Domnieĭ mele, îĭ detemŭ acéstă Domnósca nóstră carte, prin care să aĭbă tótă acéstă sloboḑenie. Insă când va veni pênă la Daia, sĕŭ în dreptul acestuĭ locŭ, unde se va întêmpla, să facă maĭ âutêiŭ scire Domnieĭ mele şi P. S. Sale Păr. Mitropolitulŭ, dupĕ orênduélă, cu cerere de a pofti a veni maĭ în lăuntru; pentru care poruncimŭ Domnia mea, vouĕ căpitaniloru de marginĭ, să fiţĭ în-sciinţaţĭ, că i s'aŭ datŭ de către Domnia mea acéstă sloboḑenie.—1793, Oct. 9.

Cod XXIII, fila 158.

De altă parte Moruzi recomandă bună primire în judeţe a Episcopuluĭ catolicilorŭ, vizitândŭ, bisericile cultuluĭ sĕŭ. [1]

Acéstă recomandaţiune şi, în genere, folosinţele ce a acordatu cultelorŭ strĕine, nu vré să ḑică că aproba proselitismŭ din partea loru. Acestŭ proselitismŭ de-abia îl aprobă pentru Biserica ortodoxă, şi încă nu fără rezerve. Aşia, dacă femeieĭ Maria, botezată din legea,

1. *Carte din 1 Iulie 1793, la mâna Episcopuluĭ catolicu (Franciscanu), către toţĭ Ispravnicii:*

«Fiind-că Episcopulŭ Catolicilorŭ şi provincialulŭ *(provinţérulu)* Francişcanilorŭ cu doĭ *pateri* Francişcanĭ, aŭ a merge pe la mŏnăstirile séle, carĭ sunt la Tĕrgovisce, la Câmpu-lungŭ şi la Rŏmnicŭ, pentru trebile lorŭ, vĕ poruncimŭ Domnia mea, ca să vĕ fie sciuţĭ şi cunoscuţĭ, atâtŭ pentru a fi sloboḑĭ şi nesupĕraţĭ la mergere şi la întórcerea lorŭ, cât şi pentru a fi diafendifsiţĭ şi ocrotiţĭ de niscaĭva ómenĭ rĕĭ, avêndu ajutorulŭ D-vóstră dregĕtorilorŭ la vre-o întêmplare de trebuinţă, pentru paza şi siguranţia lorŭ, a căletori făr'de grije.»

Cod. XXIII, fila 95. verso.

www.dacoromanica.ro

evreĭască, îĭ acordă unele privilegiĭ,[1] tot elŭ, la 4 Iulie 1795, pedepsesce pe unŭ Petru Croitorulŭ cu 100 toiage la tălpĭ şi expulzare peste hotarŭ, pentru că aŭ voitŭ să creştineze pe unŭ băiatŭ de ovreĭŭ, fară voia luĭ deplină.[2]

Vorbindŭ de proselitismŭ, să nu uitămŭ de a aminti unŭ faptŭ, care ne arétă cum, şi cu 100 de anĭ în urmă, fetele nóstre de boĭerŭ, sub influenţa educaţiuneĭ streine, se catolicéŭ cu înlesnire. Uneĭa din Bălăcenĭ, precum vedurămu, abandonándŭ pe Mavrogheni, emigraseră în Transilvania. Acolo, Ilinca Bălăcénu, în locŭ de a sta in contactŭ cu Românii de valóre, carĭ pe atuncĭ se găséŭ în numĕrŭ destul de bunŭ, se aflâ în contactŭ cu Unguri şi Saşi catolicĭ, care o convinseră de superioritatea doctrineĭ lorŭ, şi ea trecu la catolicismŭ. Dupe rezmeriţă, reîntórsă in ţéră Ilinca Bălăcénu, regăsindu-se in mijlocul ortodoxismuluĭ românescŭ şi îndemnată de Mitropolitulŭ Dositheiŭ, reveni la vechia credinţă. Moruzi aprobă acésta şi'i acordă dela cutie o pensiune de 25 talerĭ pe lună, la 8 Augustŭ 1796.[3]

Unŭ Pitacŭ, care arétă deplin punctulŭ de vedere alŭ luĭ Moruzi asupra religiunei, este acelŭ din 6 Februarie 1795, prin care comunică tuturorŭ isprăvnicilorŭ din ţéră pastorala Prelaţilorŭ Bisericei, incuviinţându supresiunea postului mare în interesulŭ sănetăţeĭ publice.

In 6 Februarie 1795, Moruzi dă circulară la ispravnicĭ, ḑicêudu-le: «pentru lipsa ce aŭ pricinuitŭ nerodirea timpuluĭ pe alocurea, la hrana locuitorilorŭ ţereĭ cum şi pentru greutatea erneĭ, dămŭ porunca Domnieĭ mele, făcêndu-se chibzuire de către Pré Sfinţitulŭ Părintele Mitropolitŭ, dimpreună şi cu Episcopiĭ

1. Fiind-că Maria, care din lege ovreiască aŭ trasŭ la pravoslavnica credinţă, are privileghiu, atâtŭ dela ceĭ-l'alţĭ trecuţĭ fraţĭ Domnĭ, cât şi dela Domnia sa, fratele Mihaiŭ-Vodă Şuţulŭ, prin cartea ce o vĕḑumŭ cu lét 1792, Febr. 23, a scuti o prăvălie şi o cârciumă, ce este sub a sa prăvălie, de fumăritŭ, de căminăritŭ, de vamă, de vinŭ domnescŭ, de ortulŭ vătaşescŭ şi de alte angariĭ ce suntŭ pe prăvăliĭ şi pe cârciume; însă prăvălia şi cârciumă dréptă a sea; cum şi Nica, soţul ei, a fi aperatŭ de rêndulŭ dăjdiilorŭ, fiind strĕinŭ şi scăpătatŭ.

Vodă reînoesce scutirile.—1793, Iunie 22.

Cod. XXIII, fila 97 verso.

2. «Poruncimŭ, Domnia mea, copilulŭ să fie slobodŭ, în voia luĭ, şi de va vré din însuşĭ cugetulŭ sĕŭ şi va cere să se boteze, va merge de sineşĭ la P. Sf. Sa Păr. Mitropolitulŭ şi, P. Sf. Sa, cercêndu-lŭ bisericesce, va face ceea ce se va cădé; iar nicĭ preoţiĭ, nicĭ altu cinevaşĭ, să nu îndrăsnéscă a'lŭ boteza făr'de rĕvaşulŭ P. Sf. Sale. Iar pentru Petre Croitorulŭ, ca unulŭ ce s'aŭ aflatŭ pricinuindŭ înşelăciune ca acésta, poruncimŭ D-tale, vel Spătarŭ, să i se facă certare cu 100 toiage la tălpĭ şi în urmă să'lŭ surghiunescĭ peste hotarŭ în ţóra Moldoveĭ». *(Cod. XXVIII, scara 6, fila 65, verso).*

3. Veḑĭ Cod. XXXI, scara 9, fila 19.

www.dacoromanica.ro

şi cu alţĭ Arhiereĭ, ce s'aŭ întêmplatŭ aicĭ, de a se da sloboḑenie pe la ceĭ ce suntŭ lipsiţĭ de tot de hrana vieţeĭ, ce este orênduită în postŭ, ca să facă deslegare, pe cât li se va puté păzi viaţa, iar nu pentru călcarea poruncilorŭ bisericescĭ; iată, se trimise acéstă carte a Mitropolituluĭ către protopopiĭ aceluĭ judeţŭ, care primindu-o, să li-o daţĭ în mână, grijindŭ şi D-vóstră ca să fie întocmaĭ următorĭ poveţuireĭ ce li se dă».

Mitropolitulŭ dă deslegare şi slobóde locuitoriĭ ceĭ lipsiţĭ, a mânca carne în postŭ.

Justiţia. In conceptulŭ omuluĭ de Statŭ Religiunea este adese maĭ numaĭ unŭ frêŭ pentru poporŭ. Dar numaĭ acestŭ frêŭ nu ajunge, ca să menţină poporulŭ pe cale de linişte şi de supunere; dreptatea, egal împărţită, póte tot aşia de mult ca şi religiunea, pentru a molcomi clasele subalterne. Pentru a face acéstă egală indreptăţire, se cere ca nu numai Domnitorulu să fie justiţiarŭ dreptŭ, ci maĭ alesŭ funcţionariĭ ce sunt în contacţu desŭ şi directŭ cu poporulu. Apoĭ necontestabil, n'au lipsitŭ nicĭ Domnieĭ luĭ Al. Moruzi funcţionarĭ abusivĭ. Aceştia aŭ fost maĭ toţi pedepsiţĭ, şi in modŭ aspru chiar, de către Al. Moruzi. Numaĭ putea elu pedepsi şi pe veliţiĭ boieri?

Nedreptăţile repeţite, suferite de ţeranĭ, maĭ cu sémă de ceĭ de peste Oltŭ, au provocatu une-orĭ adeverate vendete populare. Aşia a fost casulŭ cu incendiarea şi devastarea, la 28 Iunie 1793, a caseĭ logofeţelului Stoica, de către Caracalenĭ, faptă care insuşĭ Al. Moruzi o intitulézà *«anarhie»*.[1]

Tot asemenea ţĕranii dădéŭ focŭ la case şi la ariile celorŭ de la carĭ ieşéŭ fără dreptate, fie aceia chiar ţĕranĭ ca şi dênşiĭ. Acésta vendeta, obicinuita maĭ cu sémă peste Oltŭ, provócă urmatórele carţi-circulare către locuitoriĭ din cele 5 judeţe oltene:

5 cărţĭ slobode la locuitoriĭ din 5 juneţe de peste Oltŭ şi alte 5 către Ispravniciĭ judeţelorŭ şi la Caimacamu, din 13 Iulie 1793.

«Molitvelorŭ vóstre, preoţilorŭ, diaconilorŭ, i vouĕ părcălabilorŭ, sindiilorŭ şi tutulorŭ locuitorilorŭ din judeţulŭ . . . . . »

Vodă le spune că s'a insciinţatŭ, că uniĭ din locuitoriĭ mărginaşĭ s'aŭ obicĭnuitŭ «la o netrebnicie fórte nesuferită la auḑulŭ Domnieĭ mele, că orĭ de aŭ vre-o judecată între dênşiĭ, sătónŭ cu sătónŭ, orĭ de vĕ certaţĭ pentru vr'o pricină între voĭ, séŭ de arétă la cislele satuluĭ unulŭ puterea altuia, prinde pismă asupra aceluia, şi când găsescŭ vreme împârlejită îĭ punŭ focŭ nóptea

1. Veḑĭ actulŭ la tom. VI.

www.dacoromanica.ro

de-ĭ arde orĭ casa, orĭ pivniţa cu ce are într'ènsa, orĭ fênŭ, sóŭ orĭ-ce namestie maĭ bună arŭ avea, şi apoĭ sunt gata a primi şi jurămêntŭ, făr'de nicĭ o sfială şi temere de Dumneḑeŭ. Care pentru acéstă necuviinciósă faptă s'aŭ fost datŭ poruncă Domnéscă de obşte, încă din vremea Domnieĭ séle rĕposatuluĭ N. Vodă Caragea, ca la orĭ-ce satŭ se va întêmpla fapta acésta, să se supue tot satulŭ a plăti tótă paguba păgubaşuluĭ... Dar fiind-că ni s'aŭ făcutŭ arĕtare, cumcă uniĭ din locuitorĭ încă nu s'aŭ părăsitŭ de acéstă necuviinciósă faptă, ci şi acum o urmaţĭ, iată vĕ poruncimŭ straşnic, să se părăséscă fie-care de a hrăni în gândulŭ sĕŭ o faptă ca acésta, că într'adevĕr vĕ scriem....» Vodă ameninţă cu aceeaşĭ pedépsă pe tot satulŭ, unde se va da focŭ, «sóŭ să se dóe faţă pe celŭ ce aŭ îndrăznitŭ a face maĭ sus numita netrebnicie şi se vor pedepsi straşnic de către Domnia mea. Drept aceea ḑicemŭ, ca celŭ ce are vre-unŭ necazŭ séŭ supĕrare de către vecinulŭ sĕŭ, să'şĭ arete jalba la dregătorŭ, iar să nu âmblo cu faptă ca acésta...»

Când autorităţile judeţene trimitéŭ zapciĭ să se amestece în afacerile ómenilorŭ, adese eraŭ bătuţĭ şi isgoniţi aceştĭ zapcii. Ca şi portăreii luĭ Molière, aceştĭ zapcii âmblaŭ cu luminarea dupĕ asemene bătăĭ, carĭ în urmă eraŭ resplătite cu banĭ, de către bătăuşĭ, precum în casulŭ următorŭ:

Unŭ Mateeşŭ Borendeĭ Postolnicolulŭ dă zapisŭ, la 9 Octombre 1797, la mâna luĭ Négu, Zapciŭ la plasa Oltuluĭ-de-jos (Oltŭ) şi la mâna luĭ Iónŭ slujitorulŭ, «precum să se scie, că întêmplându-se de aŭ fost pricină cu frate-meŭ Nicolae, amŭ îndrăsnitŭ de amŭ bătutŭ atât pe Neagu Zapciu, cât şi pe slujitorŭ, lucru fără orênduială, pentru care a mea vină viindŭ mumbaşirŭ, omŭ Domnescŭ, ca să mĕ ridice, să mĕ ducă la Bucurescĭ, spre pedópsă, amŭ căḑutŭ la pace şi m'amŭ împăcatŭ, atât cu Logof. Neagu, cât şi cu slujitorulŭ. Decĭ să nu maĭ facŭ altă dată acestŭ felŭ de urmărĭ, de care mĕ legŭ printr'acestŭ zapisŭ cu iscălitura mea».—1794, Oct. 9.

Acestŭ zapisŭ s'aŭ păstratŭ la canţelaria Divanuluĭ.
Cod. XXVII, scara 27, fila 44.

De-arŭ fi avutŭ Moruzi celŭ maĭ mare simţŭ de justiţie, ce putea să facă elŭ pentru a face să triumfe dreptatea, într'o societate unde *hatîrulŭ* prinsese vechĭ rădăcinĭ şi cu o organisaţiune viţiósă, care facea ca celŭ maĭ micŭ procesŭ, fie pentru o simplă înjurătură, pentru schiopătarea, prin lovire, a unuĭ calŭ, pentru nimica, să aibă părţile recursŭ până la Domnŭ? De aci neterminabilitatea proceselorŭ, de aci ruinarea atâtoru sate de moşnenĭ, urmărindŭ vre-unŭ dreptŭ realŭ séŭ fictivŭ.

Tot de aci şi neincrederea streinilorŭ în justiţia ţĕreĭ. Unŭ simplu

www.dacoromanica.ro

secretarŭ de consulatŭ austriacŭ, Gaudi, nu se crede asiguratŭ, în contractulŭ cu care a închiriatŭ case, decât dupĕ ce Vodă Moruzi întăresce, la 12 Aug. 1795, contractulŭ deja întăritŭ de ambii Logofeţĭ ai Divanului, Scarlatŭ Ghica şi Ştefanŭ Văcărescu, carĭ aŭ dispusu şi trecerea contractului în condica Divanului.[1]

Pe unŭ streinŭ totuşĭ, care «categorisi» justiţia, Vodă ilŭ expulsă.[2]

Nesiguranţa justiţieĭ, alăturea cu dispositiunile tratatului de la Şiştovu, dă o importanţă tot mai mare sudiţilorŭ. Intervenţiunea consululuĭ, în procesele sudiţilorŭ cu pămênteniĭ, adese chiar când sudiţii n'avéŭ dreptate, îmmulţea numerulŭ sudiţilorŭ şi scâdea pe tótă ḑiua încrederea chiar a Românilorŭ în justiţia ţĕreĭlorŭ. Acéstă neîncredere dete locŭ la o manoperă, care superă mult pe Moruzi. Pămênténulŭ care da banĭ cu dobândă, punea poliţa cu locŭ deschisŭ la nume, pentru ca la casŭ de neplată, s'o pue pe numele unuĭ suditŭ, sciindŭ că ast-felŭ datorniculŭ va fi maĭ energicŭ urmăritŭ.[3] Dacă interesele

1. Cod. XXVII scara 7, fila 17 verso.

2. Dămŭ Domnia mea volnicie slugeĭ Domnieĭ mele, Zapciŭ Spătărescŭ, să ridice de aicĭ pe Sima, iconomulŭ dela Razgrad, cu tóte ale luĭ, carele s'aŭ doveditŭ în Divanulŭ Domnieĭ mele şiretŭ, *categorisindu judecăţile făr'de nicĭ unu cuvêntu îndreptatu*, sa'lŭ ducă să'lŭ trécă Dunărea dincolo, scoţêndu'lŭ din hotarele ţĕreĭ, de care poruncimŭ Domnia mea căpitanilorŭ margineĭ, trecêndu-lŭ Dunărea, să nu fie slobodŭ a se întórce. — 1794, Iulie 23.

Cod. XXIII. fila 267 verso.

1. *Pitacŭ din 21 Ianuaru 1795, la starostea de neguţitorĭ.*

Fiind-că Domnélorŭ cinstiţiĭ şi credincioşĭ boĭeriĭ veliţĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ mele ne însciinţară cu anafora, cumcă în pricinele de datorii ce aŭ a lua uniĭ din raele, iarăşĭ de la raele, se găsescŭ uniĭ din împrumutătorĭ în netrebnice urmărĭ de viclenie, primindŭ zapise deschise şi puindŭ în urmă la zapisele lorŭ nume de sudiţĭ aĭ strĕinelorŭ Curţĭ; i alţiĭ iarăşĭ avêndŭ zapisele făcute pe numele lorŭ, se punŭ în urmă de daŭ acele zapise de datoriile lorŭ, carĭ aŭ să iée iarăşĭ *de la raele, în mânĭ de suditu*, cu iconomie şi vicleşugurĭ făcêndu-se pe sine datorĭ sudiţilorŭ şi că cu acestŭ felŭ de havalele vorŭ să se plătéscă şi într'acestaşĭ chipŭ aducŭ în pricinĭ de judecăţĭ ómenĭ aĭ strĕinelorŭ Curţĭ; şi aŭ cerutŭ D-lorŭ, ca să dămŭ Domnia mea la acésta nizamulŭ cuviinciosŭ; care acéstă anafora a D-lorŭ, fiindŭ cu cale, amŭ datu porunca Domnieĭ mele la tóte departamenturile judecătoriilorŭ, aicĭ i la Agie şi la Spătărie, cum şi la Divanulŭ Craioveĭ, că dovedindu-se orĭ-care împrumutătorŭ întru o faptă ca acésta, să ni-lŭ aréte cu anafora, ca să se pedepsóscă cu *têrgul*, spre învĕţătura şi pilda de obşte. Dar iată şi ţie îţĭ poruncimŭ straşnic, ca acósta s'o facĭ cunoscută şi sciută din vreme la toţĭ neguţitoriĭ raele de obşte, ca de acum înainte orĭ-carele va împrumuta pe alţiĭ, iarăşĭ raele, să aibă a pune în zapisŭ chiar numele luĭ, alŭ împrumutătoruluĭ, iar să nu priméscă zapisŭ cu locŭ deschisŭ la nume, nicĭ să cuteze în urmă a pune nume de suditŭ, séŭ a face iconomia ce amŭ ḑisŭ maĭ sus, de a da zapisulŭ în mânĭ

www.dacoromanica.ro

sudiţilorŭ eraŭ energic urmărite prin intervenţiunea consulilorŭ, interesele Românilorŭ contra sudiţilorŭ şi maĭ alesŭ cu neguţitoriĭ din Transilvania, eraŭ de sigur sacrificate. Ca să evite supuşilorŭ sĕĭ, maĭ ales ţĕranĭ, neajunsurile aceste, măcar cu neguţitoriĭ de peste Dunăre, Al. Moruzi se vede silitŭ a opri rigurosŭ orĭ-ce relaţiunĭ bănescĭ cu ceĭ de *decindea* Dunăreĭ:

Pitacŭ din 25 Inlie 1793, la Ispravnicĭ, ca să nu se împrumute locuitoriĭ ţĕranĭ cu banĭ de la ceĭ de decindea Dunăreĭ. «Neguţitoriĭ carĭ aŭ alişverişŭ cu negnţitorie», potŭ face acésta, dar ţĕraniĭ nu! căcĭ va fi pedepsiţĭ, «să îndatoraţĭ pe părcălabulŭ, care este apururea în satŭ, ca să grijéscă acéstă pururea şi îndată ce va simţi că vre-unulŭ din sătenĭ a luatŭ banĭ de la vre-uniĭ de decindea, numaĭ decât să dó de scire D-vóstră..... şi D-vóstră aveţĭ a ne însciinţa, ferindu-se însă şi însuşĭ părcălabulŭ de fapta acésta, şi de se află acum datorŭ vre-unŭ locuitorŭ, să'lŭ aduceţĭ la D-tră, să'lŭ puneţĭ să facă baniĭ, şi să ne însciinţaţĭ, ca prin capichehaelele nóstre, să se trămiţă la acelŭ datornicŭ *(creditorŭ)* să iée zapisulŭ şi să'lŭ desfacă; şi să avemŭ rĕspunsŭ.»

Cod. XXIII, fila 113.

Intervenţiunea cadiilorŭ din sarhaturile Dunăreĭ, în favorulŭ pretenţiunilorŭ supuşilorŭ turcĭ se adresaŭ direct luĭ Vodă. Tot asemenea agenţiĭ austriacĭ şi muscalĭ trecéŭ alăturea cu marele Postelnicŭ şi cu mariĭ Logofeţi şi'şĭ adresaŭ Domnitoruluĭ adese note obraznice. A nu ţine sémă de ele, era a se espune Domnitorulŭ la acusaţiunĭ din partea ambasadoruluĭ respectivŭ din Constantinopolŭ. Relaţiunile Domnitoruluĭ cu streinătatea nu se regulaŭ ast-fel pe calea dreptăţeĭ, ci pe nevoia de conservare a Domnieĭ. Putemu însă pentru acésta acusa pe Moruzi? Este vina în general a Fanarioţilorŭ, séŭ a situaţiuneĭ generale a ţĕreĭ?

Şi cu tóte aceste nu putemŭ nega, că în sînulŭ acestei societăţĭ, orĭ-cât de decăţdută, se manifestaŭ adese simţirĭ fórte frumóse. Aşĭa, Domnitorulŭ condamnă la bătae pe o fică rea «gâlcevitóre şi ponosluitóre asupra maică-sa». [1]

---

de suditŭ, ci celŭ ce are a lua de la verĭ-cine, orĭ de la mare, séŭ de la micŭ, să dée jalbă Domnieĭ mele, şi'şĭ va afla tótă îndestularea dreptăţeĭ luĭ. Şi de aŭ făcutŭ acum vre-unulŭ urmarea acésta, însuşĭ să'şĭ îndrepteze fapta, pentru că negreşit va cădea în pedépsă, orĭ-care va fi.—1796,—Ianuarŭ 21.

NB. Asemenea pitacŭ s'aŭ făcutŭ şi la departamenturĭ, la Spătărie, la Agie şi la Caimacamulŭ Craioveĭ.

Cod. XXIX, fila 145.

1. Anaforaoa luĭ vel Spătarŭ, din 12 Octombre 1794, că a cercetatŭ jalba Zoiţeĭ la mahala, dar mahalaua aŭ arĕtatŭ pe Zoiţa de femee rea şi gâlcevitóre,

www.dacoromanica.ro

Aşia, odată, într'unŭ casŭ de adulterŭ, bărbatulŭ (câţĭ sunt de aceştia?) se împacă pe bani cu amantulŭ prinsŭ. Vodă, fiind-că acelŭ amantŭ, se întêmplase să fie stegarŭ în óste, ilu osândesce cu surghium la Snagovŭ.[1]

Aşia, mai aflămŭ o manifestare de iubire maternă şi dorulu libertăţei în faptulŭ următorŭ: O româncă, de bunu némŭ, de moralitatea cea maĭ perfectă, se mărită cu unŭ ţiganŭ robŭ alŭ familiei Brailoiu, pare fără să fi cunoscutŭ că este ţiganŭ. De la soţulŭ ei are băeţi şi fete; soţulŭ móre, dar iată că familia Brăiloiu reclamă pe femee şi pe copii de robĭ, căcĭ dupe legea ţĕreĭ celŭ séŭ cea ce s'a însurat cu unŭ ţiganŭ séŭ ţigancă, devinu robi impreună cu copiĭ lorŭ.

Biată româncă este tîrîtă inaintea mareluĭ Armaşŭ şi alŭ Spătaruluĭ, ba şi la Divanŭ. Afacerea ajunge la cunoscinţa Domnuluĭ. La ḑiua pentru judecată, femeea aflându că, tot dupe legea în vigóre, copiiĭ născuţĭ din florĭ, rĕmânŭ sloboḑi, chiar décă aŭ tată orĭ mamă ţigancă. Se hotăresce deci, cu tótă repugnanţa ce avea de a trece de femee rea, şi cu tóte ameninţările de blăstemu ale părinţilorŭ eĭ, să declare, pentru a'şi salva libertatea copiiloru sĕi, că dênsa n'a fost decât concubina ţiganuluĭ luĭ Brăiloiŭ. Reclamantulŭ promite a aduce pe chiar popa, care i-a cununatŭ, spre a proba contrarulŭ ..

Moruzi a înţelesŭ devotamentulŭ admirabilŭ alŭ mameĭ şi, amânându sentinţa pentru altă dată, şoptesce Mitropolitului: «Să minţă o singură dată popa, care i-a cununatŭ, iar P. S. ta să'lŭ blagoslovescĭ.»

Popa, la ḑiua infăţişăreĭ a doua, a tăgăduitŭ cununia, iar Domnitorulŭ pronunţâ sentinţa de eliberare a copiilorŭ. Sermana femee o podidise lacrimile şi de bucurie şi de jale; de bucurie că'i scăpase

ponosluitóre, şi asupra măseĭ şi asupra cumnate-seĭ şi că din causa eĭ duce viéţă rea mumă-sé Hagiica. Spătarulŭ propune pentru că aŭ necinstitŭ pe mă-sa, să fie bătută Zoiţa cu 20 de toiage la faţa loculuĭ, ca să se părăsésca de purtarea rea.

Domnitorulŭ, la 22 Octombre 1794, ordonă numaĭ să se arĕte Zoiţeĭ hotărîrea că va fi bătută cu 20 toiage, décă nu se va părăsi de purtarea rea cu mumă-sé.

Cod. XXVII, fila 89, scara 17.

1. Petru Ionŭ, proin stegarŭ, aŭ necinstitŭ casa luĭ Barbu fustaşulŭ de haremŭ. Fustaşulŭ a prinsŭ pe nevastăsa cu ḑisulŭ Petre. La judecata Mitropolituluĭ, muierea a rugatŭ pe bărbatu-seŭ s'o ierte. Aŭ ĭertat-o, dândŭ ea zapisŭ în condica Mitropolieĭ, că n'o maĭ face.

Mitropolitulŭ raportéză acestea Domnituluĭ. Acesta ḑice, că despre împăcarea cu bărbatulŭ a muĭereĭ vinovate, fie, iar amantulŭ muiereĭ să'lŭ ducă zapciulŭ Spătarescŭ surghium la mŏnăstirea Znagovuluĭ pentru osîndă.— 6 Oct. 1794.

Cod. XXVII, scara 16, fila 79.

www.dacoromanica.ro

copiiĭ, şi de jale, căcĭ vedea pe părinţiĭ eĭ plângêndŭ de ruşine. Alex. Moruzi, la mirarea şi emoţiunea lumeĭ de faţă, chiamă unŭ copilŭ de casă şi-ĭ poruncesce: «du pe jupânésa acésta la haremulŭ Dómneĭ. Spune M. Sale, că n'amŭ vĕdutŭ eŭ până astădĭ, la judecata Divanuluĭ, femee maĭ cinstită şi maĭ vrednică de a sluji pe M. sa». Domnitorulŭ înţelesese şi aprobase deplin devotamentulŭ mameĭ, iar fapta luĭ s'o înţelégă lectorulŭ nostru!

XIX

Hotare. Relaţiunĭ cu ţĕrile vecine

Aiuritŭ de documente cu carĭ lectorulŭ superficialŭ nu se împacă, acesta asvêrle póte volumulŭ din mână, oftândŭ după unŭ manualŭ de Istoria Patrieĭ, care să'ĭ înşire fantastice apreciărĭ subjective, însoţite de legendarele refrene, cu referinţă la fanarioţĭ. Ce'ĭ pasă lectoruluĭ, nedeprinsŭ a citi de cât romane séŭ diatribe politice, dacă tu istoricŭ ţiĭ să probezĭ cu documente interne inedite, că nu eraŭ numaĭ infamĭ fanarioţiĭ în ţĕrile române, că maĭ se găsé în acéstă ţéră şi altcineva care are partea sa de meritŭ şi de culpă la mersulŭ trebilorŭ ţĕreĭ? De géba te trudescĭ 30 de anĭ, să scocioresci acte din care să se pótă constata, că ţĕrile acestea au avutŭ propriulŭ lorŭ traĭŭ în secoluluĭ XVIII şi propria lorŭ evoluţiune culturală şi că istoria acesteĭ evoluţiunĭ nu se reduce la povestea după cărţĭ strĕine a schimbărilorŭ de Domnĭ, poveste împletită cu patriotice înjurăturĭ la adresa Domnilorŭ, ale căroru fapte interne n'aŭ fostŭ de locu studiate. De géba spuĭ omuluĭ de statŭ, că elŭ nu póte fără a rătăci, să croiască legĭ şi aşedăminte pentru ţéra acésta, fără de cunoscinţa prealabilă a stăreĭ ţĕreĭ, în tóte direcţiunile, la finea secoluluĭ XVIII.

Fie! arunce cartea nóstră lectorulŭ şi omulŭ de statŭ de asemenea valóre. Noĭ nu muncimŭ ca să dobêndimu sufragiile ignoranţeĭ şi nicĭ chiar ale aceleĭ categorii de învĕţaţĭ, carĭ ne înjură, căcĭ n'amu începutŭ lucrarea nóstră dela prima descălecare, dar carĭ, când s'apucă să facă înşişĭ istoria Românilorŭ, consacră trecutuluĭ câte-va foĭ, pentru a da locŭ mare istorieĭ contimporane, aĭ căreia factorĭ sunt maĭ generoşĭ dispensatorĭ din bugetulŭ ţĕreĭ, fie eĭ domnĭ românĭ, fie eĭ domnĭ grecĭ.

Noĭ amŭ adusŭ până aci documente carĭ, singure sunt propriĭ de a ne da icóna ţereĭ românescĭ între 1792—1796.

Acum vine rêndulŭ să ne ocupămŭ de cestiuni în carĭ maĭ

www.dacoromanica.ro

directŭ este amestecată politica, adică relaţiunile Domnitoruluĭ şi ale ţĕreĭ cu puterile vecine, în vechia lorŭ luptă de extensiune în Orientŭ.

Prima cestiune de asemenea categorie este aceea a lupteĭ ţĕreĭ ca să se pótă menţine în hotarele, celŭ puţinŭ ce i s'aŭ recunoscutŭ în pacea dela Şiştovŭ. Cunósce lectorulŭ metoda ordinară de încălcare a hotarelorŭ dela Nordŭ de către Austria. Ungurii încălcaŭ pământulŭ ţĕreĭ, strămutândŭ pajurile din Zarea délului în vale, şi apoĭ din vale în altă Zare nouĕ de délŭ. Sistema e veche, care nu sciŭ pênă întru cât este astădĭ părăsită, astădĭ când o convenţiune a hotarelorŭ a fostŭ semnată între regatulŭ Românŭ şi imperiul Austro-Ungarŭ, convenţiune alcătuită nu tocmaĭ în paguba Austro-Ungarieĭ. Asemenea încălcărĭ de hotare se descoperiaŭ guvernuluĭ munténŭ maĭ adesea de către proprietariĭ de munţĭ încălcaţĭ de Ungurĭ. Aşia, la 26 Iunie 1793, Domnitorulŭ, într'o carte a mŏnăstireĭ Căldăruşanĭ, constată că nisce sătenĭ din Săcele aŭ împresuratŭ muntele Rădolavŭ şi Valea Négră din Prahova. Domnitorulŭ ordonă respingerea împresurăreĭ. (Vedĭ actulŭ în tom. VI).

La 18 Iulie 1793, vătafulŭ de plaiulŭ Prahoveĭ insciinţéză pe vel Vorniculŭ de ţéra de josŭ că Râşnoveniĭ din ţinutulŭ Braşovuluĭ aŭ încălcatŭ cu oile munţiĭ Baiulŭ şi valea Cerbuluĭ. Domnitorulu recunósce că numaĭ venitulŭ al munteluĭ Baiulŭ aŭ fostŭ datŭ de către Domnĭ Bisericeĭ Sf. Nicolae din Braşovŭ pentru întreţinerea eĭ, şi Râşnoveniĭ s'aŭ înşelatŭ, credendŭ că muntele e datŭ cu totulŭ, ba aŭ ocupatŭ şi alţĭ munţĭ boĭerescĭ. Domnitorulŭ invócă, pentru despresurarea munţilorŭ, ultima regulare a hotarelorŭ din partea acésta în Domnia II-a a luĭ Mihaiŭ-Vodă Şuţulŭ. «Deci vĕ poruncimŭ Domnia mea, scrie Vodă către Ispravniciĭ de Prahova, ca însuşĭ unulŭ din D-vóstră să mergeţĭ la faţa loculuĭ şi să aveţĭ a isgoni vitele Râşnovenilorŭ din ceĭ-l'alţĭ munţĭ, din prejurulŭ Baiuluĭ, carĭ cu pricina Baiuluĭ iĭ vorŭ fi încălcatŭ». Domnitorulŭ, cât privesce muntele Baiulŭ, revócă şi mila făcută cu venitulŭ acestuĭ munte, în favórea Sf. Nicolae din Braşovŭ, pênă ce Biserica nu va cere reînoirea mileĭ. (Vedĭ documentul în tom. VI).

Afacerea munteluĭ Baiulŭ se transformă în procesŭ între Râşnovenĭ şi proprietariĭ munteluĭ. (Vedĭ cod. XXIII, fila 176 verso şi 180).[1]

---

1. *Io Alecsandru Costandin Moruzi Vvd.*

Prea Sfinţia ta Părinte Mitropolite şi D-vóstră cinstiţilorŭ şi credincioşilorŭ boĭerilorŭ Veliţĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ mele, dimpreună cu D-luĭ vel Spătarŭ, fiind-că prin deosebitulŭ pitacŭ al Domnieĭ mele sunteţĭ orênduiţĭ a cerceta pricina munţilorŭ, carĭ ni s'aŭ joluitŭ boĭeriĭ cumcă încalcă Saşii

www.dacoromanica.ro

In 4 Augustŭ 1793, Alex. Moruzi adreséză pitacŭ către biv. vel Medel. Ioniţă Cârlova, Ispravnicŭ de Buzĕŭ. După însciinţarea ce a trimisŭ luĭ Al. Moruzi, la 1 Augustŭ, pentru încălcarea munteluĭ Bălescu, Domnitorulŭ a reclamatŭ la Agenţie să se îndrepte hotarulŭ. Agentulŭ, senioru Markelius, a scrisŭ în lăuntru şi 'ĭ-aŭ venitŭ rĕspunsŭ dela generalŭ comandŭ de peste munţĭ, «că s'aŭ orênduitŭ polcovniculŭ de catane, care s'aŭ aflatŭ şi la întocmirea hotaruluĭ ce s'aŭ făcutŭ în vremea lui Mibaiŭ-Vodă Şuţulŭ, ca dândŭ de scire şi D-tale, să mérgă la faţa loculuĭ şi să facă îndreptarea şi întocmirea hotaruluĭ, întocmaĭ după cum s'aŭ aşeḑatŭ atuncĭ, trăgêndŭ adică straja la loculu eĭ, cum şi pe ceĭ cu stâna să se ridice a nu călca pământŭ strĕinŭ; după care arĕtare socotimŭ că se va fi făcutŭ pênă acum acéstă îndreptare». Vodă ordonă luĭ Cârlova să mérgă la faţa loculuĭ, să stărue a se face îndreptarea încălcăreĭ şi să insciinţeze Domnia. [1]

La 14 Augustŭ, Vodă îngrijitŭ că nu se va fi făcutŭ îndreptarea hotaruluĭ, repetă ordinea către Ispravniculu de Buzĕŭ Cârlova:

Credinciosŭ boerulŭ Domnieĭ mele, Ioniţă Cârlova vel Medelnicerŭ, Ispravnice ot. sud. Buzĕŭ, sănĕtate! Pentru călcarea munteluĭ Bălescŭ ţi s'aŭ fostŭ poruncitŭ de către Domnia mea, de la 4 ale luneĭ aceştia, ca să mergĭ însuţĭ la faţa loculuĭ, să veḑĭ de s'aŭ făcutŭ îndreptare, séŭ de nu, să insciinţezĭ Domnieĭ mele. Ci fiind-că pênă acum nu avemŭ nicĭ unŭ felŭ de insciinţare de urmarea acesteĭ trebĭ, care o ceremŭ negreşit, îţĭ poruncimŭ Domnia mea să mergĭ însuţĭ acolo să staĭ napristan, spre a se face îndreptare şi făr' de zăbavă să insciinţezĭ Domnieĭ mele, orĭ în ce chipŭ aŭ rĕmasŭ; şi fiĭ sănĕtosŭ 1793, Augustŭ 14. Cod. XXIII. fila 120.

Acestŭ ordinŭ se cruci pe drumŭ cu raportulu ispravniculuĭ, la care raportŭ A. Moruzi respunde, în 18 Augustŭ, cu următorulŭ pitacŭ:

Carte legată la Medeln. Gârlova, pentru călcarea munteluĭ Bălescu la hotarŭ

Io Alexandru Constantinŭ Moruzi Voevodŭ

Credinciosŭ boerulŭ Domnieĭ mele Ioniţă Cârlova, biv. vel Medelnicerŭ, Ispravnice ot. jud. Buzĕŭ, sănĕtate! Amŭ vĕḑutŭ Domnia mea însciinţarea ce

Râşnoveni cu pricina acestuĭ munte Baiulŭ, poruncimŭ ca la acéstă adunare să faceţĭ cercetare pricineĭ munteluĭ Baiulŭ, după acéstă anafora ce ne dă D-néluĭ Cluceriu Dumitrache Epitropulŭ, unde să fie şi D-luĭ de faţă a se face Domnieĭ mele anafora, chibzuindŭ urmarea cea cuviinciósă asupra acestuĭ munte, pentru care poruncimŭ, zapciule ce eşcĭ orênduitŭ Vatafŭ de Aproḑĭ, ca la aceeaşĭ adunare să înfăţoşezi şi acéstă poruncă a Domnieĭ mele, şi să ne aducĭ anafora deosebită. — 1793, Noembre 22. *Vel Logof.*

Cod. XXIII, fila 180.

1, Cod. XXIII, fila 116.

www.dacoromanica.ro

ne facĭ de la 13 ale luneĭ aceştia, pentru călcarea munteluĭ Bălesculŭ; aşişderea amŭ vĕḑutŭ Domnia mea, cu multă mirare, şi rĕspunsulŭ ce ţĭ-aŭ trămisŭ acelŭ obers-lieutenant. Pentru care, fiind-că maĭ înainte de acésta arĕtase Domnieĭ mele agenţia rĕspunsulŭ ce 'ĭ-aŭ venitŭ, atâtŭ dela comandirŭ gheneralŭ alŭ Sibiuluĭ, cât şi dela gheneralŭ comandorŭ, cumcă s'aŭ datŭ poruncă către acelŭ obers-lieutenant, ca să se ridice negreşit şi stréja şi stâna, făr'de a fi pricină nimicŭ de tablă, precum nicĭ noĭ acésta n'am cerut'o; s'aŭ arĕtatŭ dér acum acestŭ rĕspunsŭ al luĭ obers-lieutenant, dimpreună cu scrisórea D-tale la agenţie, şi s'aŭ scrisŭ dela agenţia de isnóvă la gheneralŭ comandorŭ, pentru neurmarea aceluĭ obers-lieutenant, la porunca ce i s'aŭ datŭ şi la mijloculŭ vecinătăţeĭ cu care se pórtă; şi iată îţĭ trimitemŭ Domnia mea şi acelŭ rĕspunsŭ alŭ numituluĭ obers-lieutenant înapoĭ, spre a'lŭ avé asupră-ţĭ, ca, de care cum-va va tăgădui de cele ce aŭ scrisŭ, să arĕţĭ însuşĭ scrisórea sa. Cu tóte acestea, îţĭ poruncimŭ Domnia mea, ca iarăşĭ să nu te nădăjduescĭ într'acésta, pênă nu veĭ vedé însuţĭ la faţa loculuĭ îndreptarea ce aŭ făcutŭ, cu ridicarea strejiĭ şi a stâneĭ după pămêntulŭ ţĕreĭ, şi să ne însciinţezĭ.—1793 Augustŭ 18.

Cod. XXIII, fila 122.

Incălcarea de astă-dată era prea bătătóre la ochĭ, căcĭ nu era vorba numaĭ de niscaĭ sătenĭ, orĭ ciobanĭ Ardelenĭ, apropiindu-şĭ muntele Bălesculu eĭ acolo, guvernulŭ Ardelénŭ aşeḑase cordonŭ. Energica reclamaţiune a luĭ Al. Moruzi face ca agentulŭ Austriacŭ Marchelius, să anunţe Domnitoruluĭ, la finea luĭ Septembre, că cordonulŭ s'a ridicatŭ şi s'a strămutatŭ pe pămêntulu austriacŭ. Al. Moruzi totuşĭ scrie ispravnicilorŭ de Buzĕŭ să cerceteze dacă lucrulu este aşia cum îl arétă agentulu:

Pitacŭ la Ispracniciĭ Buzĕuluĭ, din 2 Octombre 1794, contras. de vel Logof.

Li vestesce că «D-luĭ seniorŭ Marchelius, agentulŭ Curţeĭ Austriacescĭ a făcutŭ arĕtare Domnieĭ mele, cumcă pricina ce era la muntele Bălescu, pentru o stână şi pentru unŭ cordonŭ de şederea paznicilorŭ, s'aŭ îndreptatŭ, mutându-le acestea chiar pe hotarulŭ lorŭ». A. Moruzi ordonă să trimită Ispravniciĭ într'adinsŭ *unu omu harnicu şi credinciosu* acolo la hotarŭ, ca să vadă chiar la faţa loculuĭ acéstă îndreptare că s'aŭ făcutŭ, şi aducêndu-vĕ bună plirofonie, să avemŭ rĕspunsŭ dela D-vóstră.

Cod. XXIII, fila 281.

Intărḑierea, ce pune Ispravniculŭ Cârlova, póte din causa iernei, de a verifica la faţa loculuĭ aserţiunea luĭ Marchelius, obligă pe Al. Moruzi, ca la 4 Noembre, acelaşĭ anŭ, să'ĭ scrie din noŭ, obligându-lŭ

www.dacoromanica.ro

ca în persónă şi grabnicŭ să constate de s'aŭ strămutatŭ straja Ardelénă după pămêntulŭ ţĕreĭ. [1]

In anulŭ următorŭ, afacerea acésta se prezintă din noŭ. Ispravnicii de Buzĕŭ şi vătafulŭ de plaiulŭ Pârscovuluĭ, arétă, că la muntele Bălesculŭ iarăşĭ s'aŭ aşeḑatŭ strajă ungurésca pe pămêntulŭ ţĕreĭ. A. Moruzi invită pe Marchelius şi'ĭ citesce denunţarea primită:

«S'aŭ adusŭ şi Medelnicerulŭ Cârlova, Clucerulŭ Petrache şi Alexandru Stroe Logofĕtŭ, de aŭ datŭ tacril în ce chipŭ se face călcarea pămêntuluĭ ţĕreĭ, unde citindu-se sinetulŭ hotarnicilorŭ împĕrătescĭ, ca din partea Nemţieĭ, aŭ fostŭ anţerţi orênduiţĭ dimpreună cu cinstiţiĭ muhadiţĭ de-aŭ întocmitŭ hotare între amêndouĕ ţĕrile, cum şi deosebit în scrisŭ rĕspunsŭ ne-aŭ venitŭ dela comandirulŭ Sibiuluĭ, Mitrovski, şi o notă a Dumnéluĭ agentuluĭ, întru care scrie, că s'aŭ fostŭ datŭ poruncă, ca peste hotarŭ să nu se întinḑă nicĭ cu cordonŭ, nicĭ cu stână de oĭ, s'aŭ datŭ acestŭ . . . . . ca Dumnéluĭ agentulŭ primindŭ dela Divanŭ atâtŭ copie după isprăvnicésca însciinţare, cât şi după sinetulŭ împĕrătescilorŭ hotarnicĭ, să scrie la Sibiŭ de a se rêndui acum la faţa loculuĭ pe cine se va socoti din partea vecinătăţeĭ, dimpreună şi cu unŭ boerŭ din partea Domnieĭ, unde ca o pricină cercetată şi cunoscută şi poruncită spre cercetare şi spre ridicare numaĭ a cordonuluĭ şi a stâneĭ după pămêntulŭ ţĕreĭ, nu aŭ altă urmare de cercetare a face hotaruluĭ, în vreme ce hotarulŭ cu semnulŭ împĕrătescŭ este fără de pricină ştiutŭ şi mărturisitŭ de amândouĕ părţile, că este în loculŭ sĕŭ, ce numaĭ pentru cordonŭ şi pentru stână a se ridica după pămêntulŭ ţĕreĭ şi a le trage orĭ în lăuntrul hotaruluĭ din colo, séŭ pe hotarŭ acilea împrejurŭ, cu mijlocŭ de a nu se călca pămêntulŭ ţĕreĭ, ridicându-se însăşĭ lemnele de stână ce vorŭ fi făcute, séŭ altă vre-o bina; s'aŭ pusŭ sorocu ca din ḑiua ce va ajunge aicĭ rĕspunsŭ la Măria sa dela Sibiŭ, peste 10 ḑile să se afle la faţa loculuĭ boerulŭ celŭ orênduitu dela Domnie, cu orênduitulŭ din lăuntru [2].

Cu guvernulŭ Ardéluluĭ a urmatu multă corespondenţă cu referinţă la interesele ciobanilorŭ Ardelenĭ. Vomŭ cita aci pitaculŭ către Spătarŭ, din 27 Maiu 1794, provocatŭ de nota Agenţieĭ Austriace, că Mihalache Vătafulŭ, de plaiulŭ Câmpineĭ, arŭ fi oprindŭ Bârsanii a nu'şĭ trece lâna în Ardélŭ. Domnitorulŭ ḑice:

«Amŭ căutatŭ Domnia mea, în condica Divanuluĭ, la ponturile aşeḑămêntuluĭ Sudiţilorŭ Ardelenĭ şi vedemŭ coprinḑôndu-se, la cap. alŭ 10-lea: «Sudiţiĭ ciobanĭ, tunḑôndŭ-şi vitele lorŭ, lâna ce vorŭ lua-o de la ele, să o trécă în lăuntru, ca unŭ lucru alŭ lorŭ, făr'de a nu le cere nimica, nicĭ cu numire de

1. Veḑĭ documentulŭ la tom. VI.

1. Cod. XXIII, fila 251. Veḑĭ şi fila 264 verso, 205 şi 281.

www.dacoromanica.ro

avactŭ, nicĭ cu numire de vamă, însă ciobaniĭ să nu'şĭ tunḑă oile la baltă, ci să le tunḑă, după obiceiulŭ vechiŭ, lângă hotarŭ.—Şi iarŭ la cap. alŭ 12-lea: «pentru lâna dela vitele lorŭ, când îşĭ vorŭ tunde oile la hotaru, dupĕ obiceiŭ, trecêndŭ în lăuntru, atuncĭ să nu fie supĕraţĭ de vamă; iar când vorŭ tunde oile la vale şi vorŭ da bănuială că, cu lâna loru dimpreună, cumpĕră şi altă lână strĕină pentru negoţŭ, atuncĭ prin *marifetulŭ agenţieĭ*, să se apuce ciobaniĭ ca să plătéscă vamĭ, însă pentru aceĭ ce rĕmânŭ la câmpŭ véra cu oile să le tunḑă la vale; pentru lâna acestora, vameşiĭ să le céră rĕvaşŭ de oĭeritŭ şi, vĕḑêndŭ suma oilorŭ ce-aŭ plătitŭ, să cântăréscă lâna şi să ţie în sémă de lâna ţigae oca una lână de fiteşce óĭe şi de óĭa bârsană douĕ; iar peste acóstă socotélă, câtă vorŭ avé maĭ multă, să plătéscă vamă, dupĕ drĕptate.»

Vodă reînoesce ordinulŭ în acestŭ sensŭ. Cod. XXIII, fila. 249.

Deja în Martie 30, 1794, Al. Moruzi, asupra anaforaleĭ Spătaruluĭ, regulase diversele neînţelegerĭ dintre vătaşiĭ de plaiurĭ, vameşĭ, zapciĭ, proprietarĭ de munţĭ şi ciobanĭ sudiţĭ Austriacĭ. La 6 Aprilie 1794, A. Moruzi dete o repeţire a întregului nizamŭ alŭ ciobanilorŭ Ardelenĭ.[1]

In timpulŭ secetei din 1795, Vodă dete şi pentru ciobanii Ardelenĭ învoire să'şĭ pască oile prin pădurĭ, dândŭ avaltŭ noŭ proprietarilorŭ de pădurĭ, de o óĭe la 20.[2]

Pe tótă ḑiua eraŭ conflicte cu sudiţiĭ Austriacĭ, în carĭ intervenea direct către Domnitorŭ şi adesea în termenĭ insolenţĭ, cunoscutulu agentŭ Marchelius. Numaĭ acolo unde eraŭ în jocŭ interese de ale boerilorŭ din Divanŭ, se maĭ rezista la pretenţiunile sudiţilorŭ, sprijinite de Marchelius. In afacerile supuşilorŭ românĭ cu sudiţiĭ, Vodă interveni în maĭ multe rênduri cu scrisorĭ directe la Felzeig-Maistru Graz Mitrovski. Decât, cu totŭ apelulŭ la relaţiunĭ de bună vecinătate cu guvernulŭ principatuluĭ Ardéluluĭ, puţină isbândă avéŭ românii în procese cu sudiţiĭ, carĭ o-dată eraŭ trecuţĭ peste hotarŭ. Dămŭ în tomulu de anexe câte-va intervenţiunĭ de acestea, spre a se vedé în ce formă se făcéŭ.

O cestiune importantă care se rezolvâ maĭ mult prin obiceiu, decât prin un anume actŭ, a fostu estrădarea din ţéră a dezertorilorŭ Austriacĭ.[3]

1. Vedĭ 17 cărţĭ legate şi una către caimacamulŭ din 12 Februarie 1795, în tom. VI.
2. Vedĭ Cod. XXIII, fila 250.
3. Unŭ casŭ de estrădare, nu maĭ mult a unuĭ soldatŭ dezertorŭ, ci chiar alŭ unuĭ omŭ politicŭ, era gata să se făptuéscă de Moruzi, décă acela se găsia în ţéră, dupĕ următorulŭ pitacŭ adresatŭ Spătaruluĭ:

Pitacu la vel Spătaru

«Fiind-că ne-aŭ venitŭ împĕrătéscă poruncă, întru care se arétă că unŭ Baronŭ Darmfeldŭ Sfeţu (Suedŭ), carele ântêiŭ au fostŭ elciu la Neapole

www.dacoromanica.ro

O altă cestiune, asupra căreia Moruzi cedă numaĭ la o ocasiune, douĕ, iar nu în principiŭ, a fostŭ: pedepsirea în ţéră, dupĕ legile ţĕreĭ, a criminalilorŭ sudiţi Austriacĭ. Cum era de abĭa venitu la Domnia ţĕreĭ Românescĭ, Moruzi nu putu refuza cererea luĭ Marchelius de a estrăda pe Petru Hagi Voicu, suditulu Austriacŭ, hrăpitorulŭ nevesteĭ femeeĭ Şerbana din Ploescĭ, soţia unuĭ slujitoru românŭ, condamnatŭ de judecata românéscă. «Fiindŭ vinovatŭ, ḑice Domnitorulŭ, se cădea a'ĭ se face pedépsa aceea ce o orênduesce sfintele şi Dumneḑeescile pravile, pentru pilda şi altora; dér făcêndu Domnieĭ mele rugăciune dela cinstita agenţie, Domnulu Sinioru Marchelius, ca să 'lu dămŭ asupra Dumiséle, să'lŭ trimiţĭ ca pe unu suditŭ a i se face pedépsa la Sibiŭ, şi fiindŭ celŭ d'ântêiu . . . . . ce aŭ vinovăţitŭ în fapta acésta, amŭ primitŭ Domnia mea mijlocirea şi rugăciunea Dumiséle, cu acea orênduială, adică, că altulu de se va maĭ întêmpla a cădé în vină, să nu scape nepedepsitŭ de aicĭ, de unde aŭ vinovăţitŭ; precum şi însuşĭ acésta, de se va maĭ întêmpla a cădé în al 2-lea faptă, să'şĭ iée aci pedépsa cea cuviinciósă». Vodă ordonă decĭ, pe de o parte, înscrierea acestuĭ pitacŭ, din 7 Martie 1793, în condica Divanuluĭ şi pe de alta, să iée pe numitulŭ Petru Hagi Voicu, şi dimpreună cu pitaculŭ Domnescu, sa'lŭ facă teslimŭ la D-luĭ Seniorŭ Marchelius, ca să'lŭ trimiţă la Sibiu spre pedepsire. Orĭ cât Domnitorulŭ cedă în casulŭ acesta, nu maĭ puţin este o dovadă în vorbele luĭ contra aserţiuneĭ, că jurisdicţiunea consulară acordată Austrieĭ de către Turcia, a fost în totulŭ aplicată şi la Românĭ, după 1792.

La 9 Martie 1793, Al. Moruzi ordonă Spătarului Enache Văcărescu şi Hatmanuluĭ Nicolae Hangerliu, să dée, dupĕ cererea luĭ Marchelius, 2 catane dela Spătărie pentru pază de drumŭ a luĭ Petru Hagi Voicu,

---

vêrsta luĭ ca 35—40 anĭ, la faţă ócheşŭ, statulŭ luĭ naltŭ, grosŭ şi *pipeşŭ;* acesta *fiindu hainu alu Sfeţicĭ* şi fugindŭ, s'aŭ datŭ de scire la tóte împoraţiile pentru prinderea luĭ; acuma dér aŭ făcutŭ rugăciune elciulŭ Sfeţioĭ la Prea Inalta Pórtă, arĕtândŭ că neavêndŭ numitulŭ fugaru locŭ de scăpare aiurea, póte să fugă în ţerile turcescĭ, iar maĭ vêrtos într'aceste 2 părţĭ, ţéra Românéscă şi Moldova. De care ni se poruncesce dela Prea Inalta Pórtă, sa'lu prinḑă. Vodă orônduesce cercetare şi străjuire şi a se pune mâna pe elu, «puindu-lŭ la oprólă, să însciinţeze Domnieĭ mele».—1794, Iulie 12.

Cod. XXIII, fila 263 verso.

Pitacu din 13 Februarie 1796

Dupĕ arĕtarea agonţieĭ, pentru *10 dezertorĭ*, carĭ aŭ trecutŭ în România, Vodă ordonă Spătaruluĭ ca să scrie la Ispravnicĭ şi Vătăşeĭ să'ĭ prindă şi să'ĭ aducă la Spătărie.

Cod. XXIX, fila 151 verso,

www.dacoromanica.ro

iar Hatmanu să dée o căruță cu 3 caĭ de olacŭ, să'lŭ ducă şi să'lŭ dée în primirea vameşuluĭ dela Timişu, împreună cu scrisórea agenţieĭ.

Pentru trecerea hotaruluĭ despre Ardélŭ era nevoie de teşcherea, care se va da de către Caimacamŭ pentru ceĭ de peste Oltu, de Spatarulŭ pentru cele-l-alte județe. [1]

O curióșă reclamațiune a Agenţieĭ austriace, încă în anulu 1793, a fost aceea, că pasporturile la supuşiĭ Românĭ, date pentru a trece în Transilvania, eraŭ de formatŭ prea micŭ, încât autoritățile austriace n'avéŭ unde să'şĭ pună visele şi sigiliile. Domnitorulŭ satisfăcu cererea agentuluĭ, dândŭ pitaculuĭ, ca *rĕvaşele* ce vor da pe viitorŭ vătaşiĭ de plaiŭ, pe temeiulŭ teşcherelelorŭ Spătaruluĭ, să fie în formatŭ mai mare. [2]

In timpulŭ Epidemieĭ, Domnitorulŭ trimițându pe grămăticulu sĕŭ alŭ 2-lea, Grigore, la Viena, i-a datŭ o carte la Mitrovski, comandantulŭ Ardéluluĭ, ca să'ĭ înlesnéscă trecerea prin lazaretŭ. [3] Cam tot

1. Poruncă prin carte legată către Dumnéluĭ Hatmanulŭ Costache Caragea, Caimacamulŭ Craioveĭ. ca după obiceiŭ să urmeze şi de acum înainte a da teşcherele de drumŭ la ceĭ ce vorŭ avea trebuinţă şi vorŭ cere, cu carĭ să pótă trece prin căpităniile Spătărescĭ; însă cu siguranţă prin chezăşĭ, şi pe tótă septĕmâna să aibă a trămite catastihŭ la Măria sa Vodă, cu arĕtare anume numele, chezăşia şi loculŭ unde aŭ mersŭ. Cod. XXIII, fila 18.

2. Către vătaşiĭ de plaiŭ Prahova (Temiş)
» » » » Vama Buzĕŭ,
» » » (Dâmboviţă) Dragoslavele,
» » » » Câineni,
» » » Loviştea (Argeşŭ), prin Câineni,
» » » Cozia (Vêlcea),
» » » Vâlcanŭ (Gorjŭ), prin Vâlcana,
» » » Munteluĭ (Mehedinţĭ), prin Mehedia.

Sluga Domnieĭ mele, Vătaşe din plaiulŭ . . . . . sud . . . . . Pentru rĕvaşele carĭ după teşcherelele D-luĭ vel Spătarŭ daţĭ la mâna trecĕtorilorŭ de aicĭ înăuntru, fiind-că ni se făcu arĕtare din Agenţie cumcă, fiindŭ scrise pe hârtie fórte mică, încât nu numaĭ că lesne este celuĭ ce'lŭ are a o perde, ci nicĭ locŭ nu aŭ de a încăpea cele ce aŭ a scrie în dosŭ dregătoriĭ şi paznicĭĭ de dincolo, precum şi Domnia mea vĕdumŭ unulŭ dintr'aceste fórte micŭ; vŏ poruncimŭ Domnia mea la acestŭ felŭ de rĕvaşe să aveţĭ de acum înainte a le scrie pe hârtie maĭ mare, iar nizamulŭ să'lŭ păziţĭ după ponturĭ.—1793, Iulie 1. Cod. XXIII, fila 99.

3. *Carte din 19 Maiŭ 1795, către Excel. Sa Ghenералu Felţeig-meister, Graf von Mitrovscki, Comandirulu Prinţipaluluĭ Ardéluluĭ.*

Fiind-că acestŭ boĭerŭ alŭ nostru, Grigore, Grămăticulŭ alŭ 2-lea, e trimis de noĭ ca să mérgă la Viena (Виена) carele fiind-că este curatŭ şi fórte feritŭ

www.dacoromanica.ro

în asemenea modŭ, în Iunie 1794, Moruzi dădea o carte-pasportŭ la mâna fiuluĭ baronuluĭ Ruffray[1] (Рꙋфре), «Secretarulu nostru care merge cu voïe dela Domnia mea în lăuntru în Transilvania (Трансилвания) la băĭ, pentru tămăduirea nepuţinţeĭ sale, de unde are a se întórce, i s'aŭ datŭ Domnésca nóstră carte la mână, spre incredinţare a fi cunoscutŭ, cumcă este în slujba Domnieĭ mele, spre a nu fi supĕratŭ la mergere, séŭ la întórcere.

Décă Domnitorulŭ cerea pentru protegiaţiĭ sĕĭ protecţiunea şi ajutorulŭ autorităţilorŭ Ardelene, elŭ acorda pe a sa deplină ómenilorŭ agenţieĭ Austriace din Bucurescĭ, precum se póte vedé din următorulŭ pitacŭ:

Pitacŭ la Ispravniciĭ ot. Ilfovŭ şi Prahova

Fiind-că D-luĭ Andreiŭ Gaudi, secretarŭ Austriacesceĭ Curţĭ, merge la Braşovŭ, vĕ poruncimŭ să'ĭ daţĭ din judeţŭ câte 6 caĭ, cu plată de chirie; aşişderea poruncimŭ Domnia mea şi ţie Vatav din plaiul Prahova sud. Prahova, să'ĭ daĭ 2 plăeşĭ de paza drumuluĭ pênă la hotariŭ, atâtŭ la mergere cât şi la întórcere.—1794, Iunie 21.[2]

---

de vre-o molipsélă de bólă, rugămŭ pe Excel. ta să bine-voïescĭ a da poruncă la lazaretŭ, ca dupĕ ce se va spăla şi afuma, lĭsându'şĭ dincóce şi tóte hainele îmbrăcăminteĭ şi îmbrăcândŭ alte haine aduse din Sibiŭ, să fie slobodŭ a trece făr'de a se zăbovi la lazaretŭ, fiindu'ĭ trebuinţă mergerea grabnică, de care fórte vomŭ mulţumi Excel. tale şi vomŭ remâne în latoraţĭ.

NB. Tot cu aceeaşi dată, Domnitorulŭ dă trimisuluĭ sĕu la Viena o poruncă deschisă la toţĭ Ispravniciĭ de prin judeţe, zapciiĭ şi slujbaşiĭ ca să'ĭ dóe totŭ ajutorulŭ în mergere, cu caĭ, ómenĭ, demâncare, etc. «Aşişderea pohtimŭ şi pe D-vóstră, cinstiţi dregătorĭ şi vecinilorŭ noştriĭ din ţinuturile Austrieĭ, să bine-voiţĭ şi la părţile loculuĭ pe unde va fi şi trecerea numituluĭ boieruluĭ nostru, să aibă de la D-vóstră ajutorulŭ acela ce va avea trebuinţa ca sĭ'ĭ fie înlesnită mergerea cu grabă la tréba sa, dupĕ cum şi aĭ D-tră asemenea îşĭ aŭ înlesnirea şi ajutorulŭ, aicĭ, în ţéra Domnieĭ mele.» Cod. XXIX, fila 60.

1. Vedĭ despre Ruffray Hurm. II. supl. I, pag. 93—95 şi 101.

2. Egală protecţiune a acordatŭ Moruzi la transporturĭ de prizonierĭ, trecuţĭ de la Turcia, prin ţéră, spre Transilvania:

Carte la Caimacamulŭ de Craiova, pentru unŭ Dumitru Resmirescu, omŭ al D-luĭ Vist. Barbulŭ Ştirbeiŭ dela Craiova, şi se află lângă dênsulŭ în slujbă-ĭ, ce ţine unŭ robŭ nómţŭ, anume Pavelŭ Talpeşŭ; Caimacamulŭ să córă dela Ştirbeiŭ pe Resmirescu, carele să dóe sómă de acelŭ robŭ: cu ce cuvêntŭ îlŭ ţine? şi ori să'lŭ dóe să'lŭ trimiţă Caimacamuluĭ, sóŭ pe însuşĭ Resmirescu să'lŭ trămiţă aicĭ.—Aprilie 28, 1794. Cod. XXIII, fila 237.

Pitacŭ la Ispravniciĭ de Ialomiţa, de Prahova, vataşiĭ de plaiu Prahova, sud. Prahova şi zapciĭ i căpitanĭ, să dóe care şi mâncare, pe plată, la 20 *robĭ* nemţĭ, liberaţĭ dela Silistra, în trecerea lorŭ spre Braşovŭ.—1794, Iulie 7.

Cod. XXIII, fila 262, verso.

www.dacoromanica.ro

Relaţiunile cu Rusia eraŭ fórte anevoióse. Agentul Rusescŭ din Bucurescĭ ceruse luĭ Vodă să comunice la Constantinopole tot veştĭ rele despre Francezí, ca să nu se înduplece ceĭ de acolo la o alianţă cu Republica Franceză. In Bucurescĭ era maĭ ascultatŭ acestŭ agentŭ de cât Moruzi.... Simpatiile şi antipatiile pe faţă a Domnitorului eraŭ comandate de Muscalí.... Acésta nu 'lŭ împedica, ca în ascuns să aréte simpatiĭ luĭ Hortolan, luĭ Gaudin şi chiar lui Stamati, representândŭ Republica franceză.

Relaţiunĭ de vecinătate cu Turcia eraŭ şi ele destul de penibile. Maĭ ântêiŭ avemŭ de a aminti o revendicaţiune lăudabilă din partea luĭ Moruzi a unuĭ pământ, care altă dată, insulă în Dunăre, în faţa satuluĭ Grojdibodulŭ, s'a încorporatŭ apoĭ la pământulŭ ţereĭ, nămolindu-se canalulŭ ce 'lŭ despărţea odinióră. Vodă reclamă acelŭ pământŭ la Constantinopole şi i s'aŭ recunoscutŭ dreptatea cererei. Moruzi vestesce acésta prin carte legată la Ispravniciĭ de Romanaţĭ, şi declară pământulŭ încorporatŭ de pământŭ domnescŭ. Ca să întreţină bună prietenie cu Zabeţiĭ turcĭ de peste Dunăre, îi autoriză totuşĭ, în 22 Iunie 1793, să taĭe din acestŭ pământŭ nuele pentru trebuinţa caselorŭ lorŭ. [1]

Nizamulŭ cunoscutŭ alŭ oprireĭ călĕtorieĭ turcilorŭ prin ţéra Românéscă se aplică chiar şi în contra celorŭ, carĭ aŭ cercatŭ să scape şi să capete adăpostŭ aci. [2]

Tot în virtutea nizamuluĭ, Moruzi ia măsurĭ aspre de oprire a arăturilorŭ de către supuşĭ Turcĭ în pământulŭ ţereĭ [3] şi âmblarea

1. Vedĭ actulŭ în tom. VI.

2. *Poruncă la Zabitulŭ de Oltenița pentru nisce Turcĭ ce au trecutu de dincolo dincóce, ca să'ĭ isgonéscă dincolo peste Dunăre.*

D-tale Odă başă dela Oltenița, sănĕtate! Fiind-că ne însciinţămŭ Domnia mea, cumcă de dincolo arŭ fi trecutŭ câţĭ-va Turtucăenĭ, scăpaţĭ din mânile zâbiţilor de acolo, şi arŭ fi venitŭ în dreptulŭ satuluĭ Spangiovŭ prin baltă ascunşĭ, şi nóptea iesŭ de cerŭ dela ómenii din Spanciovŭ pâine şi altele. Pentru care 'ţĭ porunncimŭ Domnia mea, pe toţi aceia să aibĭ a face tot mijlocului, ca să 'ĭ isgonescĭ înapoĭ peste Dunăre, să nu se afle maĭ mult acolea aceştia.—1793, Septembre 10.

Cod XXIII, fila 140 verso.

9. Cărţĭ din 13 Martŭ 1796, către zabiţiĭ de la Oltŭ, Vlaşca şi Teleormanŭ, repeţindu-le porunca dată în trecutele ḑile de vel Hatmanu pentru străjuirea cea cuviinciósă a mărginei, ca se nu trécă cu plugurĭ din hasurile Turcescĭ, să are în pământulŭ ţĕreĭ, că la dinpotrivă vor fi lipsiţĭ din isprăvnicie şi pedepsiţĭ.

Cod. XXIX, fila 158.

www.dacoromanica.ro

Giurgiuvenilorŭ, despărţiţĭ de ţéră prin unŭ anume hotarŭ, cu căruţe prin sate, spre a strînge untŭ şi alte provisiĭ. [1]

Hasulŭ Giurgiului despărţitŭ prin anume hotarŭ, ca şi hasulŭ Brăileĭ, nu ajuta mult la netrecerea hoţilorŭ din Giurgiu şi Brăila în ţéra şi vice-versa. Domnulŭ întreţinea capu-chehaéle la pămênturile din ţéră ocupate de Turcĭ şi printr'aceştĭ agenţĭ urmărea îndestularea supuşilorŭ seĭ, de la hoţii de pe hotarul ţereĭ. [2]

Décă, conformându-se nizamuluĭ, Vodă nu îngăduea pe Turcĭ să călătoréscă prin ţéră, fără de specială învoire a luĭ [3], elu însă, în 1795, Septembrie, dă următorulŭ pitacŭ către D-luĭ biv vel post., epistatulŭ agieĭ, să vestéscă neguţitorilorŭ, prin Starostea lorŭ, că «la ordia M. Sale prea înălţatuluĭ Rumeli Valesi se face mare alişverişŭ, unde se pazesce dreptatea cu multă scumpetate şi totu cu banĭ peşinŭ, în galbenĭ, din care mult se folosescŭ neguţitoriĭ vêndătorĭ de orĭ ce felŭ de marfă». Domnitorulŭ sfătuesce să fie îndemnaţĭ neguţitoriĭ a merge la ordie, cu marfă blănărie, de ale îmbrăcămintei, de ale mâncăreĭ, etc. şi arétă că acolo se află şi boerulŭ Domnieĭ, hatmanulŭ Caragea «de la care vorŭ avea şi ajutorŭ, la orĭ ce trebuinţă». [4]

XX

Ultimele ḑile ale Domnieĭ luĭ A. Moruzi.—Rèsvrătirĭ boierescĭ.—Intrigĭ la Constantinopole.—Mazilirea.

In capitolulŭ nostru despre societatea Domnieĭ luĭ Moruzi am amintitŭ, că n'aŭ pututŭ mulţămi pe toţĭ boieriĭ şi că s'au găsitŭ din eĭ, carĭ să constitue oposiţiunea contra luĭ.

1. Veḑĭ acte asemene de acéstă natură în tom. VI.

2. Tudorŭ Zugravulŭ de la Albescĭ (Oltu) s'aŭ jĕluitŭ, că i s'aŭ furatŭ unŭ calŭ de către anumiţĭ hoţĭ, carĭ aŭ fostŭ prinşĭ şi trimişĭ de Ispravniciĭ din Vlaşca la închisóre. Calulu, furatŭ împreună cu alţĭ caĭ, hoţiĭ i-aŭ vêndutŭ în Giurgiu. Dupe prinderea hoţilorŭ, Stanŭ Moşteanulŭ din Giurgiu, gazdă hoţilorŭ, aŭ trimisu o parte din caĭ, dar nu şi a luĭ Tudorŭ Zugravu. D-torul poruncesce luĭ Fotie, capu-chehaia al ţereĭ la Giurgiu, să mijlocéscă la Cadiulŭ de acolo şi Zabiţilorŭ, «şi să staĭ cu silinţă de a se împlini calulŭ păgubaşuluĭ de la acelŭ Stanŭ, în vreme ce însuşĭ hoţulŭ aŭ datŭ tacrirŭ, că calulŭ este la numitulŭ Stanŭ.—1795, Maiŭ 3». Cod. XXVIII. Scara 6 fila 11.

3. Carte luĭ Abdulahŭ, care cu 3 ómenĭ şi 5 caĭ sunt învoiţĭ a călători spre Turcia, pe cheltueala lor.—2 Noembrie 1793.
Asemene la Caimacamulŭ Craioveĭ. Cod. XXIII. Fila 176.

4. Cod. XXIX. Fila 114 verso.

www.dacoromanica.ro

Cum că acéstă opositiune nu era numaĭ de interesŭ personalŭ preste tot, noĭ nu contestămu. Amŭ constatatŭ deja, în volumele anterióre, existenţa în ambele principate a unui curentu naţionalu, contraru mai ales Greciloru [1] şi cu bună sémă unŭ asemene curentŭ există şi sub Moruzi cu tóte că, precumŭ vĕdurămŭ, Domnia acestuia este departe de a fi din cele rele şi asupritóre ţerei. Dionisie Eclesiarhulŭ este cam din curentulu acesta antegrecŭ, tot aşia precum era, dar cu mai multă vigóre, în acestŭ curentŭ, Pitarulŭ Hristache, autorulŭ cronicei versificate.

Acestŭ curentŭ, pe care, póte cu óre-care exagerare, l'am numitŭ naţionalŭ, va culmina din nou înainte de finea secol. XVIII-lea, în Iacobu Stamati, Mitropolitulŭ Modoveĭ, în acelu Prelatŭ, care, amintindu'şĭ de mărĕţa faptă a Mitropolituluĭ Iacobu, dispunêndu o carte de blastemu, ca la scaunele episcopale şi celu mitropolitanŭ alu Moldovei, să nu fie îngăduitu a mai veni călugărŭ grecŭ, şi elŭ urmări ca necanonicŭ pre Ambrosie, fostulŭ Mitropolitŭ grecŭ, şi făcu şi diverse acte în sensulu naţionalisăreĭ Bisericei, de care maĭ departe avemŭ a ne ocupa în tom. VĬ şi VII.

Nu putemu afirma în modŭ documentatŭ, décă din acestŭ curentŭ naţionalu aŭ fostŭ boieriĭ din opositiunea lui Moruzi.

Incă din Decembrie, anulŭ 1793, aflămŭ o mişcare de opositiune în contra lui Moruzi, cu deosebire în Oltenia. Craioveniĭ şi Carcaleniĭ se mişcă, se rĕsvrătescŭ chiar. Capiĭ mişcăreĭ acesteia par a fi Grigore Jianu şi Nicolai Greceanu clucerulu de arie.

Deja în Noembre 1793, rĕsvretitorii boerĭ fuseseră urmăriţĭ de agenţii Domnitoruluĭ, dar dupe intervenţiunea Caimacamuluĭ, ca să fie ertaţĭ, Domnitorulŭ scrié acestuia, în 30 Noemvrie, că le trece cu vederea greşala. Şi le dă poruncă, de acum înainte să petrécă în linişte şi feriţi de urmărĭ rele. [2]

Se vede însă, că acéstă indulgenţă Domnéscă n'a avutŭ efectulu aşteptat, căcĭ, în 13 Dechembrie 1793, Domnitorulu dă următórea:

Volnicie Vătafuluĭ de curte, să mérgă la Caracalŭ Sud. Ròmnic, de unde să rădice în fiérĕ pe Gregorie Jianulŭ, pe Nicolae Grecónŭ, Clucerŭ de Arie, pe Petrică Postelnicultŭ şi pe Liţulu Broscariulŭ, să se ducă să facă teslimu la Caimacamulŭ Craiovei unde, are a trimite poruncă pentru pedópsa lorŭ, ca

1. D'Hautenive în „voyage en Moldavie" constată, încă la 1875, curentulŭ antifanarioticŭ, şi elŭ, declarându-se de partisanŭ alŭ acestuĭ curentŭ, exclamă: „Boyars, ne cherchez pas à vous faire aimer ni à devenir savants et galants hommes; *abhorrez les Grecs*, ne ménagez ni l'Effendi, ni les Archondas....." (pag. 47 voyage en Moldavie din *Revue Géographique* de Drapeyron 1880 Janvier).

2. Cod. XXIII.

www.dacoromanica.ro

uniĭ ce s'aŭ doveditŭ începetorĭ şi însuşi pricinuitoriĭ netrebniciilorŭ ce s'aŭ urmatŭ in Caracal. Cod. XXIII fila 187 verso.

In legătură cu resvrătirile din Craiova şi Caracalŭ, staŭ şi următórele pitacurĭ domnescĭ:

Io Alecsandru Constandin Moruzi Voevod.

Poruncimŭ Domnia mea D-tale cinstitŭ şi credinciosŭ Boerule Domnieĭ mele, Ianache Văcărescule, vel Spăt., pe unŭ Iamandi Copcea Postelnicŭ, până în 3 ḑile, căutându-lŭ D-ta, să-lŭ găsescĭ şi puindu-lŭ în mână să ne arĕţĭ, care şi afară de se va fi aflândŭ, să trimiţĭ D-ta omŭ întradius, să-lŭ găsóscă şi să-lŭ ióe, să-lŭ aducă aicĭ. - 1794 Ian. 21. Cod. XXIII, Fila 197.

Zem. Vlahscoie: Dămŭ Domnia mea Volnicie acestuia Zapciu Spătărescŭ, carele să rădice de aicĭ pe ..... sin Matraca, şi cu bună pază să-lŭ ducă la schitulŭ Cernica, să-lŭ facă teslimŭ la Năstavniculŭ schituluĭ, i la părinţiĭ Cernicanĭ, de unde să nu-ĭ fie slobodŭ a eşi afară din Domnósca nóstră poruncă.—1794 Februarie 8. Cod. XXVIII. fila 204.

Zem Vlahscoie: Dămŭ Volnicie slugeĭ Domnieĭ mele, carele să rădice de aicĭ pre Hristodorŭ Neculesculŭ, să-lŭ ducă surghiun la M-rea Znagovŭ, de care poruncimŭ Domnia mea, Iconome al acestiĭ Mŏnăstirĭ, aducêndu-lŭ să-lŭ puĭ înlăuntrul Mŏnăstirii, de unde să nu fie slobodŭ a eşi fără al doilea poruncă a Domnieĭ mele, şi de primire să daĭ adeverinţa la mâna mum-başiruluĭ. — 1794 Fevruarie 10.

In vedere cu încercările aceste de resvrătirĭ ale boerimeĭ, caută să punem în cât-va şi mĕsura relativă la prohibiţiunea vinḑĕreĭ prafuluĭ de puşcă, şi Domnitorulŭ scuză mĕsura, pe pretextul că se pot întêmpla nenorocirĭ şi căcĭ se servă cu ea şi hoţii.[1]

1. *Io Alexandru Constantinu Moruzi Voevodu.*

Dumnéta vel. Spătarŭ, şi Dumnéta Epistatule al Agieĭ, primindŭ Domnesculŭ nostru Pitacu, să daţĭ poruncă straşnică la toţĭ băcanii prăvăliaşĭ, câţĭ ţinŭ iarbă de puşcă şi fişicurĭ de vânḑare, ca sa şcie toţĭ cĕ nu sunt sloboḑĭ a vinde acestŭ felŭ de lucru vătămătorŭ şi pricinuitorŭ de primejdie, la fieşcine, sóŭ verĭ cuĭ măcar, până nu va avea la mânile lui adeverinţă în scrisŭ de la Dumnévóstră zabiţilor politieĭ, pentru că în multe chipurĭ se facŭ primejdiĭ, âmblândŭ fieş cine cu iarbă de puşcă, cum s'aŭ intâmplatŭ în trecutele ḑile şi mórte, deosebit de alţĭ, cariĭ cugetândŭ în gândulŭ lorŭ a se porni în fapte rele, aŭ şi acéstă lesnire de cumpară sloboḑĭ iarbă de puşcă şi fişicurĭ; pentru acéstă dară, atâtŭ iarbă de puşcă i fişicurĭ, cum şi şoricióică, să nu fie sloboḑĭ a vinde la nimenĭ fără de adeverinţa D-vóstră, tol copisah gvmd. — 1794. Martie 6.

www.dacoromanica.ro

Ce vroia boierimea rĕsvrătită? Amŭ vĕdutu pe Dumitrache Falcoianu invinovăţitŭ de Domnŭ că vroesce să ajungă la Divanu, în slujbe pe carĭ nu le-ar fi meritatŭ. Acésta'ı vechia, şi pururea noua, acusare ce guvernanţiĭ facŭ celor carĭ nu sunt multumiţĭ de eĭ. Negreşit că vorŭ fi fost în apariţiune de ceı carı âmblă după vênătóre de slujbe maĭ marĭ; dar de sigur se găséŭ şi de aceĭ carı ceréu indreptarea abuzurilorŭ, şi abuzurĭ se făcéu, precum înşine amŭ constatatŭ.

Scărlat Milcovénulŭ, Nicolai Gigârtulŭ şi Mincu Vulturescu eraŭ din categoria acelora, carĭ tocmaı cereau încetarea abuzuriloru. Vulturesculŭ cutéză a areta Domnitoruluĭ, in Noemvre 1793, că abusurile administraţiunei in Oltenia sunt atât de marı, in cât provócă resvrătirea Oltenilor. Energicii apărătorı aĭ poporuluı declară în divanulŭ Domnescŭ de la Bucurescı, in faţa Domnitorului, că eı vor proba tóte acusările ce aduc, inaintea unei anchete serióse.

Asemene declaraţiune a displăcutŭ tot-déuna guvernanţilorŭ. De sigur că Divanulŭ a cerutŭ anchetă, dar iarăş de sigur că ancheta aŭ făcut'o prin agenţĭ devotaţı slujbaşilorŭ abusivĭ séu protectorilorŭ. Şi ast-felŭ in loculŭ indreptăreı abuzurilorŭ, care, precumŭ vedurămŭ, in Oltenia provocară vendete şi incendierı de case, Divanulu obţine de la Moruzi unŭ drecretŭ de surgunire a celor 3 oposanţı la monăstirea Arnota. [1]

Dréptă orĭ nedréptă, oposiţiunea boierimeĭ nemulţămită de Moruzi, nu ea l'a resturnatŭ din tronŭ, orĭ cât şi glasulu acestei oposiţiunĭ

1. Iată Pitaculŭ acesta:

Zem. Vlascoe: Fiind-că Scarlatŭ Milcovénulŭ şi Nicolae Gigârtulŭ şi Minculŭ Vulturesculŭ din sud. Oltŭ, fără de a socoti dreptatea şi puterea Divanuluĭ Domniĭ mele, ca într'unŭ chipŭ are a judeca şi a osândi, şi pe cel pîrîtŭ, când va românea mincinos, ca şi pe cel pîrîtŭ, când va fi vinovatŭ, saŭ pornitŭ numaĭ din zavistie, şi rĕntate a face părĭ şi strigărı neadevĕrate la Divanŭ; chiar şi înaintea Domniĭ mele la Divanŭ, prindĕnduse, că de vorŭ fi neadeverate, să se pedepsóscă; după ale cărora părı s'aŭ cercetatŭ şi în judeţŭ, şi s'aŭ doveditŭ tóte deşarte, turburândŭ numaĭ într'unŭ zadar Divanul Domnii mele Dăm volnicie..... să mérgă la sud. Oltŭ, unde poruncimŭ Domnia mea D-vóstră Ispravnicilor aĭ Judeţuluĭ, să aduceţĭ pe aceştĭ maĭ sus numiţı înaintea Dumnévóstră, şi după ce veţĭ înplini ântêiŭ de la câte-şĭ treı tat. 500 trépădul orânduituluĭ aceluĭ mum-başirŭ, să-ĭ daţĭ în mână mum-başiruluĭ, ca prin ajutorulŭ D-vóstră, sa-ı ducă la Monăstirea Arnota sud. Vâlcea, unde poruncimŭ Domnia mea, Egumene de la numita Mŏnăstire, să-ĭ puĭ înlăuntru Monăstiriĭ, de unde să nu fie slobod a ieşi făr de al doilea poruncă a Domnieĭ mele inscrisŭ, şi să dee adeverinţă la mâinile mum-başiruluĭ. — 1793, Noemvrie 17.

Vel. Logof.

Cod. XXIII, fila 179.

www.dacoromanica.ro

se va fi auditu la Constantinopole, prin mijlocirea vre-unuĭ exploatatorŭ alŭ nemulţumireĭ din ţéră, cu scopŭ de a succede luĭ Moruzi. Adevĕraţiĭ resturnătorĭ aĭ Domnieĭ acestuia sunt a se căuta la Constantinopol.

Scriitoriĭ noştri anteriorĭ vorbescŭ de mazilirea ca din seninŭ venită a lui Moruzi, când maĭ puţin se aştepta, în ajunul dileĭ în care avea să târnoséscă Biserica zidită de el, căreia îĭ dedese numele Sfântuluĭ Alexandru,[1] patronulŭ sĕŭ.[2]

Aronŭ Florianŭ explică mazilirea luĭ Moruzzi cu maĭ multă cunoscinţă de cauză, dându'ĭ de motivŭ căderea protectoruluĭ sĕŭ din Constantinopole. [3]

Laurianŭ, cu maĭ mult laconismŭ, nu spune nimicŭ.

Cel maĭ din urmă venitŭ istoricŭ al némuluĭ, D-l Xenopolo, dice că: «Bĕtrânulŭ Gr. Calimahŭ..... isbutesce, însă prin banĭ, a lua loculŭ luĭ Gheorghe Moruzi, dragomanulŭ, slabindŭ şi posiţia fratelui sĕŭ Alexandru din Muntenia... In 1796, A. Moruzi, simţindu-şĭ posiţia peste putinţă de susţinutŭ maĭ departe, *îşĭ dă dimisia.* [4]

Să căutăm a ne da şi noĭ înşine sémă despre împregiurările carĭ aŭ adusŭ mazilirea luĭ Moruzi.

Pentru acésta este de trebuinţă să trecemŭ în revisiune starea relaţiunilor Divanuluĭ turcescŭ cu representanţiĭ diverselorŭ state europene, căcĭ nu ănteiaş dată joculŭ acelor influinţe ale statelorŭ europene la Constantinopole aŭ ridicatŭ, orĭ aŭ dărîmatŭ domniile din ţéră.

Francia, deşi ocupată maĭ mult acasă, în urma marilorŭ evenimente petrecute acolo dela condamnarea luĭ Ludovicŭ XVI şi în timpulŭ regimuluĭ teróreĭ, nu vedŭse cu ochĭ bunĭ a doua împărţire a Polonieĭ de către Prusia şi Rusia în 1793 şi căuta să fomenteze revoluţiune în Polonia, împingêndŭ şi pe Turcĭ la rezistenţă faţă cu muscalii. [5]

1. Amŭ cercetatŭ la faţa loculuĭ, în 5 Octombre 1893, de maĭ există vreo-urmă din marele spitalŭ şi din Biserica Sf. Alexandru zitită de Moruzi. Aceste eraŭ aşedate cam la 2 kilometri de la satulŭ Dudescĭ. Bĕtrânulŭ preot Anghelŭ Pană, care de aprópe 60 anĭ e preotŭ la Dudescĭ, scie că palatulŭ spitaluluĭ avea peste 40 de camere şi 'mĭ-a arĕtatŭ loculŭ unde a existat Biserica Sf. Alexandru. Statulŭ Românŭ a găsit cu cale să vêndă ruinatulŭ palatŭ alŭ spitaluluĭ şi Biserica şi proprietarulŭ actualŭ alŭ loculuĭ n'a maĭ lăsatŭ peatră pe peatră!

2. Vedĭ Dionisie Fotino, pag. 192.

3. Manual de Istoria Principatuluĭ Românieĭ. Bucurescĭ, 1839, pag. 169.

4. Ist. Rom. Vol. V. p. 309 şi 310.

5. Descorches enumĕră în presentulŭ memoriŭ cele ce Turcia trebue să aibă în vedere în relaţiunile séle cu Rusia.— 6 Iuliu 1793.

Déclarer à la Sublime Porte.

. . . . . Que du moment où cette alliance serait formée, ses ennemis seraient à jamais les nôtres, comme les nôtres deviendraient les siens; que,

www.dacoromanica.ro

Lectorii noştri cunoscŭ evenimentele din Polonia, din anulŭ 1794, cu Cociusko şi deci numai de influinţele ce aŭ pututŭ avea aceste evenimente şi asupra principatelorŭ se cuvine să ne ocupămŭ.

Francia care agita pre Poloni, înţelése importanţa principatelor şi mai mult ca orí când memoriile diplomatice adresate republicei Franceze cerŭ, ca guvernulŭ francesŭ sà 'şi facă favorabili pre Domnitorii Românilor [1].

Cum că revoluţiunea franceză avu rĕsunetŭ în principate, lucrulu este documentatŭ. Republica franceză întreţinea acum în Bucurescĭ agenţí, deşi încă nerecunoscuţi. Aşia era la 1793 Hortolan, un negutitorŭ. Acesta scria în 15 Octombrie acelŭ anŭ, către Descorches, ambasadorulŭ republiceĭ franceze la Constantinopole, că Spătarulŭ Enache Văcărescŭlŭ «care e şi rudă Domnitorului şi totŭ o dată vizirulŭ acestei ţĕrĭ», l'a primitŭ «avec tous les égards possibles» şi că «**caracterulŭ sĕŭ republicanŭ** fácu să se lase la o parte tóte ceremoniile».

Hortolanŭ urmărea negreşit maĭ mult interesele comerciuluí seŭ şi anume cerea Spătarului şi Domnitorului Moruzi, scutirea mărfei franceze de plata vămei, fiind-că acéstă marfă importată fiind prin Turcia, ar fi plătitŭ acolo vamă. La acéstă cerere Enache Văcărescu rĕspunde, că după socotinţa luí nu se póte scuti de vamă marfa care intră în ţéră, de şi arŭ fi plătitŭ vamă la turci. Totuşi se pare că prin o curtenire deosebită guvernămêntulŭ lui Alex. Moruzi lăsa să intre marfa luí Hortolan fără a cere imediat şi plata vămeí. mărginindu-se sĕ ţină socotélă de acésta reservând soluţiunea ultimă pe maĭ târdiu.

Aceste bune relaţiunĭ cu Domnitorulŭ Alex. Moruzi, era o consecinţă a bunelor relaţiuni ce Descorches întreţinea la Constantinopole cu fratele Domnitoruluí munteanŭ, care se afla Dragoman al Porţeĭ. Aceste relaţiunĭ căutaŭ să apropie pe Turcia de republica Francesă.

---

dès ce moment encore, les dangers imminents dont nous la verrons toujours menacée avec sollicitude, tant qu'avec de l'audace et un bon vent, ses ennemis pourront en 2 fois 24 heures arriver jusqu'aux portes de cette capitale, danger devenu beaucoup plus pressant depuis le déchirement de la Pologne, dont les lambeaux arrachés par les Russes, ont été soigneusement choisis, de manière qu'ils puissent envelopper, comme ils le font en ce moment, toute la frontière ottomane du côté du Nord, où ils vont dominer par une nouvelle forteresse, celle de Kaminiek, dont ils peuvent tirer beaucoup d'avantage, et que nous verrions sans doute de venir bientôt un arsenal formidable, si on les laissait tranquilles possesseurs de leur proie; que ce danger, dis-je, serait le premier point pris en considération dans cette alliance par laquelle nous nous engagerions au rétablissement et à la garantie de leurs frontières sur le pied des conditions du traité de Kainardgik (Hurm., tom. II, supl. I, pag. 89).

1. Vedĭ documentele 161, pag. 89 din Hurm., vol. II, supl. I.

www.dacoromanica.ro

Amenințările din noŭ repetite ale Rusieĭ, în cursulŭ anuluĭ 1794, eraŭ de natură să facă posibile aceste relațiunĭ. Rusia pe la finea luĭ Maiŭ 1794 cerea Turciei, să renunțe la relațiunile cu Franța și pe lângă acésta aretându-i că oștirea rusésca este deja la marginea Nistruluĭ, iar flota în puntulŭ de a eși din Sebastopole, le pretindea unŭ portu pe Bosfor și cesiunea Munteniei și a Moldoveĭ.[1]

Intre acestea se întâmplă insurecțiunea polonă sub Cocziuszko. Acestu evenimentu mai potoli pretențiunile Rusieĭ.[2] De aceste împregiurărĭ profita Turcia, dupe sfatul luĭ Descorches, pentru a întări cetățile Ismail și Bender.[3]

In cursul luneĭ August 1794, se întâmplă în Constantinopole un eveniment politic și mai pronunțat contra muscalilor. Reis-Effendi Rașid și Dragomanulŭ Moruzi sunt înlăturați ca ne ajuns energicĭ în direcțiunea anti-muscăléscă.

Căderea lui Moruzi din dragomanat slăbesce, desigur chiar de atunci, Domnia fratelui seu Alexandru la Bucurescĭ. Cu tóte acestea acéstă domnie mai dăinuesce prin abilitatea domnitoruluĭ, care luâ de secretarŭ pe francesulu Ruffray[4], ceea ce era o garanție dată Franciei despre simpatiile luĭ Alex. Moruzi.

Se agitá mult între acestea cestiunea numirei formale a unuĭ consulŭ francesŭ în principate, în anul 1795. Un grec, Constantin Stamate, schimbă multe acte cu guvernul frances, solicitând asemenea post. Stamate crede, cá aflarea la Bucurescĭ și Iași a unui consulŭ francesŭ va micșora influența rusésca în principate. Un moment Stamate se face bine-venit de *Comitetul Saluteĭ publice* din Paris, dar acest Comitet voesce a 'l numi numaĭ în calitate de agent secret. Acésta Stamate nu vrea să primésca, dicênd că n'ar putea contra-balanța in asemenea calitate intrigile puterniculuĭ Lascarov, agentulŭ rusescŭ din Bucurescĭ.

Cu tóte acestea, opunêndu-se și greciĭ din Fanar la numirea de consulŭ francesŭ a unuĭ connaționalistŭ, căci se temeaŭ nu cum-va prin asemenea cale să devină și Stamate un competitor la tronurile românescĭ, Comitetul salutei publice numi până în fine agentŭ oficiosŭ la Bucurescĭ pe Emil Gaudin, în locul luĭ Hortolan. Guvernul Republiceĭ francese dă trimisuluĭ sĕŭ din principatŭ, instrucțiunĭ, din care reese misiunea lui Gaudin principală «de a câștiga încrederea

1 Vedĭ Hurm. II, supl. 3, pag. 97.
2. Vedĭ tóte actele relative la acest studiŭ politic în vol. II, supl. I din Hurm. dela pag. 89 155.
3. Hurm. II, supl. I, pag. 98.
4. Despre Ruffray vedĭ documentele din Hurm. II din supl. I, pag. 93, 95 și 101, carĭ ne daŭ prea bune informațiunĭ.

www.dacoromanica.ro

Domnitorului Valachieĭ și a 'l preveni favorabil asupra afacerilor Republiceĭ, așĭa în cât, în raporturile ce Domnitorul va trimite Porțeĭ, interesele Franciei sĕ fie pururea cruțate [1].

[1]. Iată aceste instrucțiunĭ cum și cartea adresată de representantul Franciei din Constantinopole către Domnitorul Moruzi.

Instrucţiunile date de Raymond Verninac, trămisul estraordinar al Republiceĭ francese din Constantinopole, luĭ E. Gaudin, care plócă la Bucurescĭ în calitate de agent.

4 Thermidor, an 3

L'influence que peuvent exercer les Princes de Moldavie et de Valachie sur le Divan et sur ses résolutions, en lui présentant les événiments de l'Europe qu'ils sont chargés de lui faire connaître; le voisinage où sont ces deux provinces de la Pologne, dont la situation fixe, en ce moment, l'attention général et intéresse particulièrement la Républiquo; le contact de l'une d'elles avec la Hongrie qui, nourrissant un mécontentement secret contre l'un de nos plus implacables ennemis, mérite que nous observions ses mouvem nts; d'autre motifs encore rendent nécéssaires l'envoi et la résidence d'agents à Jassy et à Bucharest. Le Comité du Salut public, pénétré des mêmes considérations, l'a jugé ainsi, et, en conséquence, il a pleinement autorisé le citoyen Verninac à choisir, lorsque les circonstances lui paraîtraient demander, parmi les personnes qui se trouvent à sa disposition, celles qui, par leur caractère et leurs lumières lui sembleraient les plus propres à recueillir sur ces deux points les avantages qu'ils peuvent offrir. Déjà même co Comité, tout en confirmant l'autorisation qu'il a donnée au citoyen Verninac, a chargé Constantin Stamaty, de se porter à Iassy. Le poste de Bucharest, n'étant pas moins intéressant que celui là, le citoyen Verninac s'est décidé à le faire occuper incesamment, et, à cet effet, il a jeté les yeux sur le citoyen Gaudin qui devra s'y rendre sans délai.

D'après ce qui a été dit plus haut, le citoyen Gaudin aura à gagner la confiance du Prince de Valachie et à le prévenir favorablement sur les affaires de la République, de manière à ce que, dans les rapports qu'il transmettra à la Porte, nos intérêts soient toujous ménagés. Il s'attachera principalement pour cet effet à convaincre le Prince de la stabilité de la République, sous le rapport de ses forces et de ses ressources, et sous celui de l'unanimité des citoyen en faveur du gouvernement républicain. Si le citoyen Gaudin parvient à dissiper toute incertitude à cet égard dans l'esprit du Prince, le reste lui sera facile.

Le citoyen Gaudin tâchera d'être informé de ce qui se passe en Pologne. Il importe à la République de connaître l'état des esprits des habitants de cette contrée, de savoir s'ils se façonnent au joug des usurpateurs, d'apprendre quel est le terrain occupé par les troupes de chacun d'eux, d'être exactement instruit de leurs prétentions respectives et de leurs résolutions, touchant le partage et le sort de ce malheureux pays, et notament de la position présente de la Russie et de l'Autriche. Le citoyen Gaudin rendra un service réel au Gouvernement, s'il lui procure des renseignements positifs sur ces divers points.

Rien ne peut être plus utile à un Gouvernement, que d'avoir une exacte connaissance de la situation des affaires de son ennemi. Le citen Gaudin servira aussi avantageusement la République s'il peut acquérir une idée précise de l'état de la Hongrie, savoir si le mécontentement des Hongrois est général,

www.dacoromanica.ro

Trimisulŭ francesŭ din Constantinopole Raymond Verninac scrie

s'il tient à de la lassitude du joug autrichien, s'il est né de la hausse des mpôts et des conscriptions militaires, ou bien d'un désir déterminé d'indépendance.

Le citoyen Gaudin entretiendra avec le Citoyen Verninac une correspondance régulière sur tous ces objets, et voudra bien aussi lui faire passer toutes les nouvelles relatives aux affaires d'Europe qui pourront venir à sa connaissance. Il se servira à cet effet, soit du courrier de Vienne, soit des Tartares expédiés par le prince à la Porte, si toutefois il lui est impossible d'être admis à user de cette voie, intéressante par sa rapidité.

De son côté, le citoyen Verninac sera très-exact à correspondre avec le citoyen Gaudin et à lui transmettre tous les avis et documents qui pourront l'aider à remplir la commission qui lui est confiée. Si, comme cela est très-possible, les circonstances ajoutaient à l'importance de cette communication, les dépêches du citoyen Verninac serviraient de supplément aux instructions présentes, dont l'Envoyé extraordinaire de la République remet avec confiance l'exécution au zèle et à la sagacité du citoyen Gaudin. On n'y ajoutera rien autre dans ce moment, que la recommandation expresse au citoyen Gaudin de ne pas perdre de vue que, parmi les Puissances continentales, l'Autriche et la Russie paraissent être celles que le Gouvernement français regarde comme ses plus mortelles ennemies et qu'il désire le plus fortement d'abaisser.

Le citoyen Gaudin emmenera avec lui le citoyen Montal comme secrétaire.

Supplément aux Instructions d'Emile Gaudin.

Parmi les moyens à employer par Emile Gaudin pour gagner la confiance du Prince de Valachie et pour lui suggérer à l'égard de la République française les dispositions favorables, que nous lui désirons, celui d'émouvoir son intérêt particulier ne serait peut-être pas un des moins efficaces.

En conséquence, le citoyen Gaudin pourrait insinuer adroitement au Prince, que, dans le cas où l'expérience de l'administration de la Valachie lui aurait fait naître des idées d'amélioration, soit en égard à son existence politique, soit relativement au régime intérieur, la République se ferait un plaisir de concourir à les faire adopter par la Sublime Porte.

La mission provisoirement confiée à Emile Gaudin, ayant spécialement pour objet de ménager les intérêts politiques de la République française dans les contrées où il est envoyé, il n'aura à s'occuper que secondairement des affaires étrangères aux premiers, et il s'abstiendra de s'immiscer dans ce qui pourrait nuire au succès de celles, dont il est particulièrement chargé. Néanmoins, la prospérité du commerce et le bien-être individuel de tous les citoyens étant deux des principaux buts que le gouvernement républicain de la France se propose d'atteindre, il est du devoir de ses agents de consacrer leurs efforts et leurs soins pour l'y faire parvenir. Emile Gaudin ne saurait donc faire un meilleur usage du crédit qu'il pourra aquérir à la Cour de Bukarest, qu'en appuyant, en soutenant après du Prince de Valachie avec tous les moyens que lui peuvent fournir l'énergie et la sagesse républicaines, l'établissement de commerce qui s'est formé dans la capitale de cette principauté et généralement tous les Républicains français qui s'y touvent et s'y trouveront. Il travaillera avec zèle à les faire jouir des avantages et de l'existence que les capitulations avec la Porte leur assurent dans les pays dépendant ou relevant de l'Empire Ottoman.

www.dacoromanica.ro

luĭ Moruzi de la Pera, în 25 Iuliu 1795, o scrisóre de introducere pentru agentulŭ francesŭ Gaudin, prin care îĭ ḑice că:

«Dorinţa de a cultivi amiciţia vóstră şi de a face să se nască relaţiunĭ avantajóse între Republica Francesă şi statulŭ ce guvernaţi, m'aŭ determinatŭ să trimitŭ confidenţialŭ pe lângă Alteţa Vóstră o persónă de încredere. Cu acestŭ scopŭ mi-amŭ aruncatŭ privirea asupra cetăţénuluĭ Emile Gandin. Acestŭ cetăţénu prin natura lucrărilorŭ la care a cooperatŭ şi prin faptulŭ, că a locuitu destulŭ de lungŭ timpŭ în părţile acele, a fost în stare să dobêndéscă cunoscinţa intereselorŭ carĭ aproprie aceste ţĕrĭ de Republica francesă, şi fiindŭ înzestratŭ cu unŭ caracterŭ sigurŭ şi plăcutŭ, mi s'a părutŭ propriu a îndeplini în modŭ convenabilŭ vederile mele. Ilŭ adresezŭ darŭ Alteţeĭ-vóstre rugându-o să bine-voiască a'lŭ primi cu bună-voinţă», [1] etc.

Recepţiunea făcută în Bucurescĭ trimisulŭ Gaudin, atât la curte cât şi de tótă boierimea a fost din cele maĭ simpatice. Orĭ cât la Bucurescĭ se adăpostiseră câţi-va nobilĭ emigraţi francesi, Franţa, independent de guvernulŭ ce'şi dedese, avea o neîndoiósă atracţiune pentru o bună parte din societatea română. Grecíĭ înşiĭ contribuiseră, inconsciĭ, la nascerea acesteĭ afecţiunĭ a românilorŭ pentru Franţa. Intrândŭ în planulu de educaţiune alŭ fanariotuluĭ de a cunósce bine limba francesă, care acum, tot maĭ mult decât italiana, era trebuinciósă spre a ajunge Dragomanu alŭ Porţeĭ, grecíĭ puseră la modă în Bucurescĭ şi Iaşĭ limba francesă. Necesitatea acesteĭ limbĭ o simţi boierimea, cu deosebire în timpulu ultimelorŭ ocupaţiunĭ streine. Tóte casele marĭ importante din Bucurescĭ şi Iaşĭ aveaŭ guvernorĭ francesĭ orĭ elveţianĭ, ca să înveţe limba francesă pe junii viitorĭ boierĭ. Se citeaŭ cărţĭ francese. La Bucurescĭ strĕbăteaŭ chiar unele jurnale republicane.

Se traduceaŭ cărţĭ din franţuzesce [2]. Mitropolitulŭ Iacobŭ Stamati, traducĕtorulŭ nnuĭ romanŭ francesŭ «Critilŭ şi Andronius», ca să nu fie cartea bănuită de neortodoxie, declară, că aŭ tradus'o după

1. (Hurmuzache II, supl. 1, pag. 123).

2. Malgré la quantité de sujets, protégés russes, qu'il y a en ville, *il n'y a qu'une voix, qui est pour la République française; des gens de premier rang s'en occupent sérieusement, et notre cause acquiert chaque jour des prosélytes. Presque tous les négociants de Janina et de l'Albanie établis ici sont des sans-culottes. Ils ont traduit les Droits de l'Homme; tous les savent par coeur. Quelques-uns m'ont demandé les chansons que j'ai pour être traduites en grec. Je n'ai osé les leur remettre, pour ne pas faire parler de moi. Ils se désespérent de ne pouvoir les avoir. Les leur donnerai-je ? Ils s'intéressent aussi vivement aux progrès des Polonais.*

(Hurmuzache II, supl. 1 pag. 94).

www.dacoromanica.ro

grecesce, pre când la tot pasulŭ iese proba contrară, cum maĭ departe vomŭ vedé. Chiar şi în cancelariĭ aŭ străbătutŭ cuvinte francese precumŭ lectorulŭ a pututŭ să le afle subliniate în unele documente din urmă..... Domnitorulŭ Moruzi scie fórte bine limba francesă, cum amintesce Hortolanŭ.

Aceste le ḑicemŭ, pentru ca să se înţelégă buna primire ce întimpină Gaudin la Bucurescĭ, cu tótă supĕrarea şi póte chiar ameninţările consululuĭ rusescŭ.

Dérŭ Gaudin nu póte sta mult timpu în Bucurescĭ. Constantin Stamate intrigă mereŭ să capete asemenea postŭ, séŭ celŭ puţin să fie numitŭ agentŭ alu Franţieĭ în Moldova. El merge pentru a dobândi acésta chiar la Paris. Aci totuşi nu reuşesce prin intrigile séle a face, să fie rechiamatŭ imediat Gaudin din Bucurescĭ. Numaĭ în anulŭ următorŭ 1796, la 7 Februarie, ministrulŭ de relaţiunele externe din Paris, cedéză intrigelorŭ luĭ Stamate şi scrie luĭ Verninac la Constantinopole, că Gaudin nu póte remânea la Bucurescĭ, ca agentŭ politicu, find-că este dintre emigranţiĭ francesĭ ce aŭ părăsitŭ Franţa în calitate de regalişti. Gaudin este rechiamatŭ, dar Agenţia francesă este menţinută prin unu personagiu de puţină importanţă [1]. Acéstă împrejurare, face că in decursulŭ anuluĭ 1796, până târḑiu în Iuliu, Moruzi nu maĭ póte avea din partea Franţieĭ unŭ sprijinu şi povăţuirĭ maĭ eficace, în împrejurărĭ tocmaĭ când ar fi avutu nevoie de tóte acestea.

Intr'adeverŭ se încurcaseră rĕu lucrurile pentru Moruzi, incă de la finele anuluĭ 1795.

Căderea luĭ Stanislas II rege al Polonieĭ, séŭ maĭ bine definitiva împărţire, orĭ supresiune a Polonieĭ, redase Rusieĭ libertatea de acţiune în Orient, tocmaĭ în momentulu când flota comercială francesă căuta să intre în Marea Négră.

Intre aceste incepe şi rĕscóla vestituluĭ Pasvantoglu, fostŭ oştĕnu alŭ luĭ Mavrogheni şi apoĭ paşă rebelŭ de Vidin. Revoluţiunea luĭ Pasvantoglu ameninţă liniscea ţereĭ luĭ Moruzi.[2] Relaţiunile Domnitoruluĭ cu Gaudin au displăcutu Rusieĭ şi flota francesă întârḑia de a intra în Marea Nĕgră, iar în ţĕră rĕzvrătirile nu se sfârşise cu exilurile pe la Monăstirĭ. Moruzi nu maĭ scia în cotro să graviteze. Incă la finele anuluĭ 1795 A. Moruzi se îngrozise vĕḑendŭ căderea luĭ M. Suţu din tronulŭ Moldoveĭ. Pe la începutulŭ luĭ 1796 se intrĕbă ce-ĭ rémâne de fácutŭ? Măcar că frate-seŭ, prin unŭ revirimentu politicŭ naturalŭ în Constantinopolŭ, revenise la Dragomanatŭ, Alexandru Moruzi îşĭ

1. Veḑĭ corespondenţele relative în tom. VI.
2. Dăm pe lêngă acestŭ volumŭ unŭ portretŭ alŭ luĭ Pasvantoglu.

www.dacoromanica.ro

vede totŭ maĭ compromisă situaţiunea. Iată ce póte esplica o notiţă dată de ambasadorulu francesŭ din Constantinopole, in luna lui Februarŭ 1796, ministruluĭ sĕu din Paris, că : *Le Prince de Valachie, frère du Dragoman de la Porte ayant donné la démission il va lui être donné un succeseur*». De unde luat-au scirea acésta representantulŭ francesu din Constantinopole? D. Xenopolo încă vorbesce de demisiune.

Atât e de adevĕratŭ că in Februarŭ Moruzi nu demisionase, că tot Verninac scria aceluiaşŭ Domnitorŭ, în 14 Iuliu 1796, recomandându'ĭ pe noulŭ agentŭ francesŭ din Bucurescĭ, Constantin Stamate.

Adevĕrulŭ este, că despre cum Moruzi îşĭ simţea clătinată posiţiunea, tot asemene o simţise şi poate maĭ cu temeiŭ, concurenţiĭ luĭ din Constantinopole. Erau acolo nu maĭ puţin de 4 competitorĭ aĭ tronuluĭ românŭ, şi anume Ipsilante, Suţulu, [1] Hangerliu dragomanŭ alŭ luĭ Căpitanŭ Paşa, cum fusese şi Mavrogheni, şi Mavrocordat. Aceştia se agită in cursŭ de maĭ multe luni, până ce unulŭ din eĭ isbutesce, vechiulŭ Domnŭ alu păceĭ de la Cuciuc-Cainargi Alexandru Ipsilante.

Numirea luĭ Constantinŭ Stamate n'a surprinsŭ pe nimenĭ în Bucurescĭ, afară de Moruzi, care nu'lu voia, căcĭ Rusia nu'lŭ voia. Pe când acestŭ grecŭ intriga contra luĭ Gaudin, acesta cu multă lealitate ilŭ recomandase atenţiuneĭ guvernuluĭ francesu, ca omŭ stimatŭ şi cu trecere in ţĕrile române. Amŭ spusŭ maĭ sus, că Verninac au anunţatŭ lui Moruzi, in 14 Iuliu, numirea luĭ Stamati, ca agentu alŭ Franciei la Bucurescĭ [2], Verninac vestesce astă numire şi Porţeĭ în

1. Ambasadorulŭ francesŭ din Constantinopole credea, că va isbuti Suţul M. şi 'ĭ părea bine, pentru că secretarulŭ acestuĭ Suţulŭ, boerulŭ Codrica, îl asigura, că fostulŭ domnŭ este amicŭ devotatŭ alŭ Franţieĭ. (Veḑĭ Hurmuzache vol. II supl. I).

2. Verninac către Principele Valachieĭ, despre trămiterea luĭ C. Stamati agentŭ la Bucurescĭ.

Péra, le 26 Messidor, an 4 (14 Juillet 1796).

Prince,

Je vous adresse le citoyen Constantin Stamaty, qui a mérité que la République l'adoptât et lui donnât sa confiance, et dans la personne duquel elle a rendu ainsi à la Nation d'où il tire son origine une sorte d'hommage, qu'elle ne peut voir avec indifférence. Vous serez charmé, Prince, de sa raison, de ses lumières et de ses bonnes intentions; et, ayant à regretter que Votre pays ait perdu un homme aussi intéressant, vous vous trouverez très satisfait de ce que le Gouvernement français l'aie placé à un poste, où il pourra lui être utile, en même temps qu'a sa patrie adoptive. C'est dans cette opinion que je vous le présente, avec la plus grande confiance, et que je suis d'avance assuré de l'accueil agréable qu'il recevra de Vous.

Je suis, etc. Signé: *Rd. Verninac*,

(Hurmuzache Vol. II supl. I pag. 145,

www.dacoromanica.ro

18 Iulie st. noŭ acelaş anŭ, dar Pórta, împinsă de Ruşĭ şi Austriacĭ, combate acéstă numire, displăcută fanarioţilorŭ şi Moruzescilorŭ.

In acéstă notă către Divanŭ, Verninac cere Porţeĭ: 1. un firman pentru stabilirea unui consulatŭ generalŭ alŭ Republiceĭ francese în principatele Valachia şi Moldova. 2. Unŭ beratŭ de recunóscerea luĭ Const. Stamate *cetăţénŭ francesŭ*, în calitatea sea de consulŭ generalŭ alŭ Republiceĭ francese în principate şi 3. scrisorile şi pasporturile necesare, ca Stamate să mérgă la postul seŭ.

Acéstă decisiune a guvernuluĭ frances în favórea luĭ Constatin Stamati provócă mare mişcare la Constantinopole între fanarioţĭ, [1] dar maĭ alesŭ din partea Rusieĭ şi a Austriei.

1. Eată ce dice însuşĭ despre acésta:

Péra. le 1 Therm. an 4.

Vous m'avez donné une commission bien épineuse en me chargeant de faire admettre Constantin Stamaty comme Consul général de la République.

Un firman assez récent, qui met trop d'entraves aux intrigues des Russes dans ces contrées pour que la République doive tendre à son anéantissement, défend à tout gouverneur et officiers de l'Empire, de traiter avec un sujet ottoman constitué agent d'une Puissance étrangère. D'un autre côté, les princes grecs dont l'orgueil est assez connu, ne peuvent qu'être opposés à l'admission d'un homme qui sort de la classe commune de leur nation et aurait à traiter avec eux d'égal à égal. Ils doivent craindre d'ailleurs le regard d'un tel homme initié au secret de toutes leurs affaires. Constantin Stamaty a donc de grandes préventions établies contre lui. Le Prince de Valachie déclarera formellement, au premier bruit de sa nomination, qu'il ne pourrait le recevoir sans un firman exprès de la Porte, et la Porte laissera entrevoir une sorte d'impossibilité d'accorder un tel firman. Ces obstacles cependant ne m'ont point rebuté, et je ne m'en suis proposé que plus d'efforts pour faire respecter la confiance et la volonté du Gouvernement. Le premier pas à faire était de s'assurer du Drogman de la Porte, qui, ayant son frère Prince de Valachie, devait naturellement être en opposition secrète. Après l'avoir préparé par les insinuations convenables, je lui adressai Stamaty, avec la lettre dont je vous envoie ci-joint copie. Ce Prince l'accueillit affectueusement, mais avec quelque réserve. Il rappella ce discours où Boissy d'Anglas donna des éloges à la Czarine. Il demanda si le système des relations extérieures de la République était bien déterminé et, quant à l'affaire propre de Stamaty, il laissa voir, à la vérité, qu'elle éprouverait des difficultés sérieuses, mais il ne s'énonça pas négativement comme il l'avait fait jusques-là. Après ces premières démarches, j'ai fait remettre au Reis-Effendi la note dont je vous adresse ci-joint copie, et où vous trouverez employés tous les moyens de persuassion et de raisonnement dont la chose était susceptible. J'attends maintenant que la Porte s'explique.

Constantin Stamaty a vu le Prince Alexandre Sutzo, neveu du dernier Prince de la famille Sutzo et gendre du Prince actuel Callimaki. Ce Prince l'a assuré que sa nomination ne pouvait que flatter la nation grecque, que son admission ne devait point trouver d'obstacles. Et, s'informant de son traitement, on se ferait, lui a-t-il dit, un plaisir d'y ajouter tout ce qui serait nécessaire

www.dacoromanica.ro

In asemene ocurinţă Verninac crede utilŭ, să se adreseze de a dreptulŭ cu scrisóre către dragomanulŭ Moruzi şi să'l îndemne a lucra în favórea luĭ Stamati[1] în 24 Iuliŭ 1796 (stilŭ nou).

Acéstă scrisóre se referă la nota luĭ Verninac către Reis Effendi, din 18 Iuliŭ (stilŭ noŭ) 1796, prin care conchide: că este de o înaltă importanţă pentru republică şi pentru Inalta Pórtă de a se stabili unŭ consulŭ francesŭ în Principatele Moldova şi Valahia, cu scopulu de a

---

pour vous faire tenir un état aussi brillant que celui du Consul de Russie. C'est Stamaty lui-même qui m'a rapporté cela. Les Sutcho sont rivaux et ennemis des Moruzzi, et le Prince Michel aspire à la Principauté de Valachie. Il faut donc regarder ce qui a été dit par le Prince Alexandre comme ayant été dit à dessein de nuire aux Moruzzi, en mettant sur leur compte toutes les oppositions, que nous trouvons dans cette affaire. Telles sont les sept ou huit familles grecques qui se succèdent dans la charge importante de Drogman de la Porte, et de Princes de Valachie et de Moldavie. Leur acharnement réciproque à se desservir est extrême, quoiqu'elles soient presque toutes unies par les liens du sang; s'accusant mutuellement d'être dévouées aux Russes et les favorisant en effet chacune à son tour, lorsqu'elles sont en jouissance des Principautés, les unes par sentiment de crainte, les autres par corruption, et toutes dans la vue de maintenir la paix, la guerre étant pour elles une cause de ruine et une source de disgrâce. J'aurais fort désiré de trouver dans ces familles un homme de cœur, capable de sentir le prix de la protection de la République, dont la tête soit accessible à des idées nouvelles. Je l'aurais porté de toutes mes forces à la Principauté de Moldavie, occupée par le faible Callimaki, complaisant des Russes, pourvu qu'il se fût engagé dans le parti de la guerre, dût-on l'indemniser des charges dont elle aurait grevé son administration; mais on ne saurait découvrir un tel homme.

Signé: *R. Verninac.*

1. La Porte paraît vouloir se prononcer contre l'admission de Constantin Stamaty. C'est un mauvais parti qu'on lui fait prendre. Je me réfère à cet égard aux raisons de droit et de convenance exposées dans ma note. Elles sont péremptoires. Quelles que puissent être celles qu'on leur oppose, soyez persuadé, Prince, que le Gouvernement français et ses amis demeureront convaincus, que ce n'est point l'intérêt réel de l'Empire, mais la cabale des Russes, des Allemands et des amis de ces ennemis de la S. Porte, qui prévaut dans cette circonstance. Je vous engage, Prince, à y réfléchir et à faire ce qui est en votre pouvoir, que chacun reconaît être considérable, pour ramener les choses. Vous sentez aisément que ce n'est pas de bonne foi que l'on a dit à la Porte, que Constantin Stamaty était Russe et trahirait les intérêts de l'Empire. Les Russes seuls peuvent avancer une telle absurdité.

Veuillez reconnaître, Prince, dans ma présente démarche, une marque de mon amitié et agréer l'assurance de ma considération très-distinguée.

Signé: *R. Verninac.*

(Hurm. Vol II, Supl. I pag. 148).

www.dacoromanica.ro

neutraliza preponderenţa cunoscută a Austrieĭ şi a Rusieĭ în aceste ţĕrĭ, de a priveghia şi potoli agenţiĭ lorŭ [1].

Din o scrisóre a luĭ Moruzi de la 25 Iuliŭ 1796 se vede, că Moruzesciĭ sunt ceĭ carĭ, pe sub mână, împingŭ Pórta să nu'lu primésc că ca consulŭ generalŭ alu Republicei francese. Stamati amintesce ce a ḑisu reposatulu Peysonnel, că «stabilirea de consulĭ francesĭ in Valahia şi Moldova, va întèlni marĭ pedice din partea Domnitorilorŭ...» Apoĭ afirmă, că «*Le Drogman Moruzi et son frère, Prince actuel de la Valachie, sont les auteurs de la manoeuvre*». Că adică, dupĕ sfatulŭ lorŭ, în conferinţe nocturne, Pórta a respinsŭ nota luĭ Verninac, relativă la Consulatu.

Adevĕrulu e, că la Constantinopole eraŭ douĕ rênduri de representanţĭ aĭ Francieĭ. Verninac era ministrulŭ Republiceĭ, dar *Chalgrin* îşĭ ḑicé şi elu «*ministre plénipotentiaire du roi de France*». Alăturea cu Chalgrin funcţionau maĭ mulţĭ consulĭ totu de aĭ regalităţeĭ.

Adăogirea acesteĭ afaceriĭ cu cererea de expulsiunea luĭ Chalgrin şi a consuliloru regalişţĭ din Orientu, la afacerea Stamati, face că acéstă a doua afacere sa'şĭ pérḑă din ascuţimea eĭ.

---

1. «Le soussigné, Envoyé Extraordinaire, exposant donc à S. E. le Reis-Effendi :

1°. Qu'il est d'une haute importance pour la République et pour la Sublime Porte d'établir un consul français dans les Principautés de Valachie et de Moldavie, à l'effet de neutraliser la prépondérance connue des Allemands et des Russes dans ces contrées, d'y surveiller et d'y contenir leurs agents;

2°. Que le citoyen Constantin Stamaty, nommé à ce poste par le Directoire de la République française, est très-propre par la connaissance de la langue, des usages et des inclinations des Moldaves et des Valaques à le remplir dignement;

3°. Que ce citoyen ne peut pas être atteint par le firman de Sa Hautesse, relatif aux sujets ottomans constitués agents de Puissances étrangères, puisqu'il est devenu citoyen français aux termes de la Constitution française;

4°. Que, quand même la Sublime Porte considérerait encore le citoyen Constantin Stamaty comme sujet ottoman, elle ne croirait pas devoir sans doute se refuser à une exception en sa faveur, dont elle a donné l'exemple à l'égard de M. Mouradgea;

Prie S. E. de vouloir bien faire émaner de la Sublime Porte:

1°. Un firman portant établissement d'un Consulat général de la République française dans les Principautés de Valachie et de Moldavie;

2°. Un Berath qui fasse reconnaître Constantin Stamaty, citoyen français, dans sa qualité de Consul général de la République française dans ces Principautés;

3°. Toutes lettres et passeports qui seront jugés nécessaires pour l'acheminement le plus solide et le plus avantageux du dit citoyen Constantin Stamaty pour son poste.»

(Hurm. vol. II, supl. I).

www.dacoromanica.ro

La începutulŭ luĭ Septembre 1796, cestiunea consulatuluĭ nu făcuse paşĭ înainte, deşi desgraţia nouă a lui Reiss Effendi şi a dragomanului George Moruzi, puté să dée luĭ Verninac a spera o soluţiune bună.

La dragomanatu ajunge unulŭ din fiii luĭ Alex. Ipsilante, pe când George Moruzi este exilatu la insula Cipru.

Căderea lui Reis-Effendi (esilatŭ şi elŭ la Chio), şi a luĭ G. Moruzi din Dragomanatŭ, aducŭ, cum bine ḑicea Florianŭ Aaronŭ, căderea şi a luĭ Alex. Moruzi din tronulŭ Muntenescŭ. Duşmănia în care trăiaŭ Moruzescii cu Ipsilanţii, este amintită de Verninac în raportulŭ seŭ către ministrulŭ afacerilorŭ externe din Paris (Delacroix), cu data 2 Septembre 1796.[1] Acéstă duşmănie a grăbit, cu bună sémă, mazilirea lui Alex. Moruzi.

Eşeculŭ suferitŭ de Verninac, în afacerea lui Stamati, aduce, credemŭ şi rechiămarea luĭ şi înlocuirea cu noulŭ ambasadorŭ Aubert du Bayet. Acesta însuşi propune guvernuluĭ seŭ trămiterea luĭ Stamati în vre-o altă funcţiune, pe cósta Africeĭ, şi sfătuesce numirea la consulatulŭ generalŭ, a unuĭ *francezŭ* de origină.[2] Refuzulu definitivŭ alu Porţeĭ, comunicatŭ de Reis-Effendi luĭ Delacroix, ministrulŭ din Parisŭ, este bazatŭ pe faptulŭ, că Stamati era *Raia*, ad. supusŭ turcescŭ.

Nicĭ nu aşteptase acestŭ refuzŭ definitivŭ alŭ Porţeĭ, din 19 Oct. 1796 (stil noŭ) Ambasadorele *du Bayet*, ci din propria sa iniţiativă, numise deja provizoriŭ, pe lângă noulŭ Domnŭ alŭ Munteniei, pe unŭ camaradŭ de arme alŭ sĕŭ, Generalulŭ St. Cyr, primulŭ sĕŭ secretarŭ de ambasadă.

Acéstă numire o notificase *du Bayet* Porţeĭ, în 13 Octombre (stil noŭ) 1796.[3]

1. Veḑĭ anexele la acéstă pagină.

2. Veḑĭ anexele.

3. Aubert du Bayet către S. Pórtă, despre trămiterea generaluluĭ St. Cyr, ca însărcinatu de afacerĭ în Valachia şi în Moldova, şi despre firmanulŭ de recunóscere alŭ generaluluĭ.

C-ple, le 22 Vendémiaire, an. 5.

La Sublime Porte, d'après des motifs de sagesse, développés dans une lettre de S. E. le Reis-Effendi, adressée au Ministre des Relations Extérieures en France, ayant refusé de recevoir comme Consul Général en Valachie Constantin Stamaty, né Raya, j'ai pensé qu'il convenait aux intérêts de la République française, ainsi qu'à ceux de la Sublime Porte, d'envoyer provisoirement près de l'Hospodar de Valachie, l'un de mes anciens compagnons d'armes, le G^al St. Cyr, mon premier secrétaire d'ambassade. Son expérience, sa circonspection, sa fidélité à la République et ses sentiments pour la gloire du nom musulman me donnent d'avance la certitude qu'il pourra me transmettre des lumières qui me mettront à même de donner de nouvelles preuves à la Sublime Porte, du

www.dacoromanica.ro

Saint-Cyr este vestitulŭ Cara, care este autorulŭ opereĭ «Histoire de la Moldavie et de la Valachie» [1].

---

désir qui m'anime de contribuer à sa prospérité comme à celle de la République.

Le soussigné, ambassadeur, prie la Sublime Porte de faire expédier le firman qui devient nécessaire au Gal St. Cyr, secrétaire d'ambassade et chargé d'affaires en Valachie et en Moldavie.

Pour copie conforme,

Signé: *Aubert du Bayet*

Decretulŭ prin care se numesce generalulŭ St. Cyr în funcţiunea de însărcinatŭ de afaceri la Bucurescĭ.

C-ple, le 26 Vendémiaire, an 5.

Au nom de la République Française.

Nous, Général Aubert du Bayet, Ambassadeur de la République Française près la Porte Ottomane.

Vu le refus de la Sublime Porte de reconnaître le citoyen Stamaty en qualité de Consul Général près l'Hospodar de Valachie;

Considérant que la nature de nos relations politiques en ces contrées exige nécessairement la présence d'un agent à Bucarest pour y épier les intrigues de nos ennemis, éclairer leurs mouvements, contrebalancer le poids de leur influence, faire respecter le nom français et transmettre avec célérité les nouvelles du pays dont cette ville, par la résidence du Prince et le passage des courriers, se trouve être un des principaux points de contact;

Arrêtons, que le Général de Brigade, Cara St. Cyr, premier secrétaire de notre Ambassade, se rendra incessamment à Bukarest pour y exercer provisoirement les fonctions de Chargé d'affaires près le Pce de Valachie, et pour y agir d'après nos directions, jusqu'à ce que le Gouvernement ait fait choix d'un autre sujet pour remplir cette place.

Donné, scellé et contre-signé au Palais de la République, le 26 Vendémiaire, l'an Cinq. Signé: *Aubert du Bayet.*

à l'original, *(plus bas)* par le citoyen Ambassadeur,

Signé: *Adanson*, Chancelier.

Collationné par nous, Chancelier de l'Ambassade de la République Française près de la Porte Ottomane, soussigné.

Vu: Signé: *Adanson,* Chancelier.

Signé: *Aubert du Bayet.*

Aubert du Bayet către Ministrul relaţiunilor externe, despre trămiterea generaluluĭ St. Cyr, însărcinat de afaceri la Bucurescĭ.

Péra, le 1 Brumaire, an 5.

Vous verrez, Citoyen Ministre, dans ma note 5e les motifs qui m'ont déterminé à envoyer en Valachie le Général St. Cyr, premier secrétaire d'Ambassade.

1. Acest opŭ a fost tradusŭ în 1857 de N. I. Oraşanu şi publicatŭ în 8° de către librarulŭ editorŭ Crist. Iónin et Romanov.

www.dacoromanica.ro

In instrucţiunile ce se daŭ luĭ Cara, la primul locŭ este obligaţiunea pentru el de a «menţine buna armonie care domnesce între Republică şi Domnitorii Valahieĭ şi Moldoveĭ».

La nécessité de surveiller les frontières de l'Empire et tous les mouvements de la Pologne, en même temps que celle de m'assurer de la constance des bonnes dispositions de l'Hospodar, m'y ont déterminé. D'ailleurs, si un jour nous en venions à engager la Porte dans quelque démarche hostile, j'ai voulu m'assurer d'un homme fidèle qui me ferait connaître la conduite qu'on tiendrait en Valachie et en Moldavie. Ici, je dois encore vous faire observer que c'est en vain que le charlatanisme ou le zèle indiscret ont voulu nous faire croire que la République pourrait ouvrir un commerce extrêmement avantageux avec ces Provinces intérieures de l'Empire. Je vous assure, moi, que d'après des renseignements certains, j'ai appris à connaître les futilités d'un tel projet. Une seule maison de commerce, celle de Pellet et Cie, protégée et encouragée, n'a pas pu se soutenir à Bukarest.

On peut en attribuer peut-être les causes aux malheurs des circonstances.

Au reste, notre position militaire et politique et les sentiments pleins de bien-veillance de l'Hospodar de Valachie, m'ont fait, comme je vous l'ai dit, y envoyer le Gal St. Cyr. J'espère que vous approuverez ma résolution.

. . . . . .

Adausŭ la instrucţiunile date generaluluĭ St. Cyr, însărcinatŭ de afaceriĭ la Bucurescĭ, de către generaluluĭ Aubert du Bayet, ambasadoruluĭ Republiceĭ la Constantinopole:

Péra, le 17 Brumaire, an 5.

Je vous envoie, Citoyen Général, l'arrêté qui vous est relatif et que j'aurais dû vous donner avant votre départ. Vous verrez par son contenu, quelles doivent être les bases de votre conduite. J'ajouterai seulement: *que vous devez vous abstenir de parler politique* et vous renfermer sans cesse dans le cercle étroit de vos obligations, qui sont essentiellement de maintenir la bonne harmonie qui règne entre la République et les Hospodars de Valachie et de Moldavie, qui n'est que la conséquence de notre intime union avec la Sublime Porte.

Quant aux Polonais, dont le sort ne peut être indifférent à tout ami de la Liberté, comme votre éloignement du centre de gouvernement ne vous permet pas d'affirmer, ni de rien promettre, en même temps que vous interviendriez dans l'occasion pour protéger personellement les individus de cette nation infortunée, vous aurez grand soin, toutes les fois que vous serez pressé d'ailleurs par eux, de répondre avec prudence et laconiquement: «que, sans doute, il est «juste et utile pour eux de se tenir prêts à agir à la première occasion, mais «que vous n'en connaissez pas le moment, que vous me ferez connaître avec «zèle tout ce qui leur est relatif .

Vous vous occuperez spécialement, Citoyen Général, a bien connaître tout ce qui se passera sur vos frontières, et vous pourrez dans vos relations avec moi vous servir du chiffre dont le citoyen Gaudin faisait usage. Je ne saurais trop vous recommander de ne vous lier que dans la maison de l'Hospodar, afin de bien voir et de n'avoir avec tous les autres, n'importe qui, que des rapports circonspects Signé: *Aubert du Bayet.*

www.dacoromanica.ro

Din tóte cele ce precedŭ, nu vedemŭ confirmându-se aserţiunea D-lui Xenopolo, că Al. Moruzzi a datŭ *demisiune* din domnie. Din contra, el a fost surprinsŭ cu mazilirea, tocmaĭ în ajunulŭ ḑileĭ St. Alexandru, care avea s'o serbeze cu tarnosirea bisericiĭ cu acest hramŭ, construită de elŭ la Spitalulu de la Dudescĭ.

Mazilirea luĭ Alex. Moruzzi este raportată în nota luĭ Verniniac cătră Delacroix, ministru din Paris, în 2 Sept. st. n. 1796. Tot de la el scimŭ, că Ratif-Effendi, protectorul luĭ Moruzi, a fost exilatŭ la Chios şi că şi fratele Domnitorului A. Moruzi, care se afla dragomanŭ al Porţeĭ, încă a fost exilatŭ la Cypru. «Le Prince A. Moruzi, Prince de Valachie, frère du précédent Drogman, vient aussi d'être déposé. La Porte a nommé pour le remplacer, le Prince Ipsilanti, frère du Drogman actuel». Ipsilantescii prigoniţi de A. Moruzi revin în faţa apeĭ şi 'şi resbună pentru exilarea luĭ A. Ipsilanti, întâmplată după intrigele Moruzescilor [1].

XXI

Domnia luĭ Mihaĭ Sutzu în Moldova.

Am vĕḑutŭ împrejurările care aŭ adusŭ schimbarea luĭ Al. Moruzi de la tronulŭ Moldoveĭ la al Ţĕreĭ Românescĭ şi aceea a luĭ Mihaĭ Sutzu de la tronulŭ Ţereĭ Românescĭ la Moldova.

Despre acest Domnu fórte puţine însémnă scriitoriĭ noştri, ba uniĭ mult décă se mărginescŭ a 'ĭ înregistra numele. Cel maĭ modernu din istoricĭ, D-l Xenopol, se mărginesce a ni 'l arĕta în ceĭ doĭ anĭ de domnie ocupatŭ cu întărirea cetăţilor aşeḑate pe Dunăre, precum Ismailulŭ, Tulcea şi Chilia, şi cu înfiinţarea de magasiĭ însemnate de alungulŭ Nistruluĭ şi al Prutuluĭ şi cu privegherea aşternereĭ unuĭ podŭ la Isaccea şi în deobşte luândŭ tóte mesurile de pregătire pentru rĕsboiulŭ care s'apropia.

Bĕtrânulŭ Drăghicĭ ne spune, că în ocărmuirea acestuĭ Principe n'a aflatŭ nicĭ o împrejurare politică scrisă, dar că nicĭ vre-un bine vrednicu de însemnatu n'a făcutŭ pămêntuluĭ Moldoveĭ. Totuşĭ Drăghicĭ recunósce, că el s'a preocupatŭ de reîmpopularea Moldoveĭ cu locuitorĭ, fiind fórte pustiită din ultima rezmeriţă.

Acéstă pustiire mare a ţĕreĭ resultă din notele următóre, ce le am aflatu într'un portofoliu a unuĭ doctoru din némulŭ luĭ Suţu Dracu,

1. Hurm., tom. II, supl. I, pag. 155.

www.dacoromanica.ro

care a trăitŭ în Moldova pe la 1764 încóce şi care l'am donatu Academieĭ române. Iată, după acest doctorŭ, care era numĕrulŭ contribuabililor din o mare parte din Moldova, încă înainte de resboiulŭ care se termină cu pacea de la Cuciuc-Kainargi.

Judeţele Moldoveĭ

Suceava	6383	
Némţŭ	5025	
Romanŭ	2600	
Bacăŭ	5000	
Botoşanĭ	8500	
Putna		
Tecucĭ	4400	
Covurluĭ	4000	
Tutova	2153	(saŭ 2150)
Vasluĭ	2000	
Fâlciu	3905	
Orheĭ	6000	
Cernăuţĭ	4000	
Soroca	3350	
Cărligătura	750	(saŭ 950)
Iaşĭ	2700	
şi Târgulŭ Iaşilor	750	
Decĭ în o mare parte din judeţe:	65925	saŭ şi 66172 [1].

Dacă chiar am presupune că jud. Putneĭ să fie avutŭ până la 5000 de contribuabilĭ, încă cifra totală nu s'ar urca decât la 71172.

Décă acésta e populaţiunea dajnicilor înainte de rĕsboiulŭ de la 1769, cât a trebuitu să fie redusă după acésta! In vedere cu acéstă pustiire ne explicămŭ numerósele hrisóve în favórea băjenarilor şi a sloboḑiilor.

Şi cu tótă acéstă scădere a dajnicilor, visteria plătesce pe anŭ suma de circa 400,000 de leĭ, acoperiţĭ în parte numaĭ din banii răsurelor!

Ca să se véḑă pre ce se cheltuiaŭ aceştĭ banĭ, preste suma datorită Porţeĭ şi preste iraturele Domnitorului şi ale Dómneĭ, vom reproduce aci unŭ importantŭ documentŭ ce amu aflatŭ în archiva Academieĭ Române şi care nu este altú de cât înşuşĭ bugetulŭ Moldoveĭ pe anulŭ 1795.

1. Intr'un locŭ din portofoliŭ ḑice: „Rime şi cântece şi monostihurĭ ale rĕposatului *unchiu meu Dracu Suţu*". Acéstă informaţiune despre familia sa o maĭ repetă şi acuma. Decĭ necontestatŭ acest Dr. era un Suţu.

www.dacoromanica.ro

Actulŭ pórtă titlulŭ: «Dupre cum s'aŭ socotitŭ şi s'aŭ aşeḑatŭ lefile D-lor veliţilor boierĭ şi alţĭ boierinaşĭ, cum şi zapciĭ şi slujitorĭ aĭ curţeĭ gospod»

Iată înşirarea lefilor:

1469 leĭ pe lună:
- 250 leĭ vel Logofĕtŭ de ţóra de josŭ
- 250 » vel Logofĕtŭ de ţóra susŭ
- 100 » al doilea Logofĕtŭ
- 100 » al treilea Logofĕtŭ
- 60 » şóse vornicĭ de Pórtă, câte 10 leĭ unulŭ
- 505 » toţĭ deaciĭ de divanŭ
- 12 » Is-Başa de divanŭ
- 12 » leĭ la 12 fustaşĭ aĭ divanuluĭ
- 180 » lófa şi cheltuiala la biserica gospod. adică:
  - 60 leĭ archimandritu
  - 20 » un preotŭ
  - 20 » proto-psaltŭ
  - 20 » al doilea psaltŭ
  - 20 » un diaconŭ
  - 10 » un canonarhŭ
  - 30 lumânărĭ, unt-de-lemnŭ şi tămâie
- 400 leĭ vel Vornicŭ
- 400 » vel Vornicŭ
- 400 » vel Vornicŭ
- 400 » vel Vornicŭ

3069

1340 de leĭ 60 banĭ D-luĭ Hatmanŭ şi taifaua D-salo, însă:
- 360 leĭ velŭ Hatmanŭ
- 40 leĭ căpitanŭ de lefeciĭ
- 30 leĭ velŭ-căpitanŭ hatmanescŭ
- 20 leĭ porunşicŭ
- 15 leĭ başŭ hatmanescŭ
- 3 leĭ stegarulŭ
- 18 leĭ doĭ trimbacĭ, doĭ dobaşĭ, unŭ surmaciŭ şi unŭ flueraşŭ aĭ hătmănieĭ
- 25 leĭ başŭ-bulucŭ-başŭ din curteniĭ gospod.
- 20 leĭ bulucŭ-başŭ alŭ doilea,
- 20 leĭ căpitanŭ de drăganĭ,
- 20 leĭ sotnicŭ,

www.dacoromanica.ro

60 leĭ la 12 zapciĭ aĭ seimenilorŭ carĭ sunt socotiţĭ la patru stégurĭ de seimenĭ, a câte 3 zapciĭ la unŭ stóg, adică : Stegarulŭ, odobaşŭ, ciauşulŭ, câte 5 leĭ unulŭ,
480 leĭ la 160 seimenĭ de la 4 stégurĭ aĭ curţiĭ gospod, socotindu-se câte 40 lude la unŭ stógŭ, şi lófa câte 3 leĭ la unulŭ.
20 leĭ unŭ căpitanŭ de levenţĭ,
75 leĭ la 15 levenţĭ, câte 5 leĭ,
10 leĭ odobaşŭ de levenţĭ,
10 leĭ ciauşŭ de levenţĭ.
7 leĭ 60 baeractarŭ de levenţĭ,
57 leĭ la emicliculŭ la 19 levenţĭ, cu 4 zapciĭ aĭ lor, socotindu-sĕ câte 4 parale de omŭ pe ḑi,
30 leĭ prolcovniculuĭ de Lunca-mare.
1340 leĭ 60 banĭ.

2400 leĭ D-luĭ velŭ Vist. şi taifaua D-sale, însă :
300 leĭ d-luĭ velŭ Vist.,
200 leĭ alŭ 2-lea Vist.
100 leĭ alŭ 3-lea Vist.
80 leĭ logofetŭ de visterie,
80 leĭ vătavŭ de visterie,
1500 leĭ diaciĭ de visterie,
140 leĭ cheltuiala visterieĭ pentru hârtie, cernélă şi céră tare.
2400

2098 D-luĭ velŭ Post. şi taifaua D-sale, însă :
1000 leĭ velŭ Post.,
250 leĭ velŭ-gramaticŭ,
250 leĭ velŭ *Săcritarŭ*,
100 leĭ alŭ 2-lea Post,
50 leĭ alŭ 3-lea Post.
50 leĭ alŭ 2-lea Săcritarŭ,
60 leĭ alŭ 2-lea gramaticŭ,
50 leĭ vatavulŭ de copiĭ,
50 leĭ iciciohodarŭ,
30 leĭ muhurdaruluĭ,
50 leĭ polcovniculuĭ postelnicescŭ,
40 leĭ polcovniculuĭ Sărdărescŭ,
25 leĭ gramaticŭ postelnicescŭ,
15 leĭ caftangiulŭ
80 leĭ 8 postelniceĭ, câte 10 leĭ pe lună,

www.dacoromanica.ro

5 lei vătavŭ de călăraşĭ,
3 leĭ odobaşu de lipcani.
2098

665 leĭ D-luĭ velŭ Aga şi taifaua D-sale, însă:
300 leĭ d-luĭ velŭ Aga,
50 « velŭ căpitanŭ de darabanĭ,
20 « polcovniculuĭ agiescŭ,
15 « başŭ-ciauşŭ agiescŭ,
10 « başŭ-bulucŭ-başŭ agiescŭ,
30 « 6 bulucŭ-başĭ agieştĭ,
5 « buciacaşĭ,
18 « 2 trambacĭ, doĭ dobaşĭ, unŭ surmaciŭ şi unŭ flueraşŭ agiescŭ, câte 3 lei unulŭ,
20 « un căpitanŭ de lefeciĭ,
10 « unŭ odobaşŭ de lefeciĭ,
7 « 60 ciauşu de lefeciĭ,
7 « 60 baeractarŭ de lefeciĭ,
100 « 20 lefeciĭ cu 4 zapciĭ ai lor, socotindu-sĕ câte 4 parale de omŭ pe ḑi.
665

250 leĭ D-luĭ velŭ Spăt.
415 leĭ D-luĭ velŭ vornicŭ de aproḑĭ şi taifaua D-sale, însă:
200 leĭ d-luĭ velŭ Vornicŭ,
100 « vatavŭ de aproḑĭ,
100 « ciauşi de aproḑĭ,
10 « doĭ ispravnicĭ,
5 « vătavŭ de vartă (gardă ?)

200 leĭ D-luĭ velŭ Banŭ.
524 leĭ 30 banĭ D-luĭ velŭ comisŭ şi taifaua D-sale, însă:
200 « d-luĭ velŭ comisŭ,
50 « alŭ doilea comisŭ,
40 « rahtivanulŭ,
20 « alŭ 3-lea comisŭ,
310 « başŭ-salahorŭ,
26 « 30 banĭ 3 sohahorĭ,
8 « 90 « irucŭ-baraectarŭ,
11 « 90 « saisŭ-başi,
7 « emicliculŭ saisŭ-başŭ,
8 « 90 banĭ Nalbaşŭ-başŭ

www.dacoromanica.ro

7 « saca-başŭ,
6 « emicliculŭ luĭ saca-başŭ,
8 « vătavuluĭ grajdiuluĭ,
30 « la 20 de comişăĭ câte 1 leŭ 60 banĭ la unul,
87 « taifaua pitărieĭ adică :
30 leĭ la 3 vezeteĭ înaintaşĭ, câte 10 leĭ unulŭ,
40 « la 4 vezeteĭ rotaşĭ, câte 10 leĭ unulŭ,
5 « leĭ vătavulŭ grajduluĭ,
12 « emiclicŭ la 8 comişaı socotindu-sĕ, câte 4 parale de omŭ pe ḑi.
87

1848 leĭ 30 banĭ taifaua D-sale velŭ camaraşŭ, însă:
100 leĭ alŭ doilea camaraşŭ,
20 « vatavŭ de camară,
20 « gramaticŭ de camară,
200 « spiţerŭ gospodŭ, adică:
100 leĭ léfa spiţeruluĭ,
100 leĭ cheltuiala doftoriilor.
200
100 « velŭ cupariĭ,
30 « sîngeactarulŭ
105 « edicliĭ şi iciolanĭ, adică :
15 « ciubucciu,
10 « cafegiu,
15 « sufragiu.
10 « şerbecgiu,
15 « ibrictariu,
15 « peşchiargiu,
10 « samdagiu,
20 « credincieru,
20 « bărbierulŭ,
10 « muhurdangiulŭ,
10 « mabiengiu,
10 « mutulŭ,
5 « emacŭ cafengiu,
5 « emac ciubucciu,
5 « emacŭ sufragiu,
5 « emacŭ ibrictaruluĭ,
5 « emacŭ samdacgiuluĭ,
5 « emacŭ serbecgiuluĭ,

www.dacoromanica.ro

5 « emacŭ pescheregiuluĭ,
5 « emacŭ credincieruluĭ,
5 « iciolanu spătărieĭ.
205

283 leĭ 30 banĭ Taifaua Ciohodarilorŭ, adică:
13 leĭ 90 banĭ baş-ciohodarŭ,
8 » 90 » chihaiaoa de ciohodarĭ,
120 » » 20 ciohodarĭ, câte 6 leĭ,
8 » 90 » mataragĭ-başa,
13 » 90 » satirŭ-başŭ,
8 » 90 » chihaiaua de satîrĭ,
24 » 4 satîrĭ, câte 6 leĭ,
15 » iciolanŭ-başŭ ciauşŭ turcu,
26 » 30 » 3 iciolanĭ alaiŭ ciauşĭ, carĭ sunt socotiţĭ câte 8 leĭ 90 banĭ unulŭ,
8 » 90 » cavazŭ-başŭ,
8 » 90 » unŭ cavazŭ,
8 » 90 » saraci-başŭ,
6 » emaculuĭ luĭ saraci-başŭ,
12 » 2 saraccĭĭ câte 6 leĭ unulŭ.

372 leĭ 60 banĭ Delibaşa cu neferiĭ sĕĭ, adică:
57 leĭ 60 banĭ delibaşŭ cu 7 leĭ 60 banĭ emiclicŭ,
17 » 60 » odobaşŭ cu 7 leĭ 60 banĭ emiclicŭ,
17 » 60 » ciauşĭ cu 7 leĭ 60 banĭ emiclicŭ,
15 » soitariu cu 7 leĭ 60 banĭ emiclicŭ,
15 » baeractarĭ cu 7 lei 60 bani emiclicŭ,
250 » la 20 deliĭ câte 12 leĭ 60 banĭ, adică 5 leĭ leafa şi 7 leĭ 60 banĭ emiclicŭ,

519 leĭ 60 banĭ Tufeccibaşa cu neferiĭ luĭ adică:
57 leĭ 60 banĭ, Tufecci başa cu 7 leĭ 60 banĭ emiclicŭ,
17 » 60 » Odobaşŭ, asemenea cu 7 leĭ 60 banĭ emiclicŭ,
17 » 60 » Ciauşŭ, asemenea,
50 » la 3 zapciĭ cu 22 leĭ 60 banĭ emiclicŭ,
375 » la 30 tufeciĭ câte 12 leĭ 60 banĭ unulŭ, adică 5 leĭ lófă şi 7 leĭ 60 emiclicŭ.

519 leĭ 60 banĭ.

200 leĭ velŭ Căminarŭ,
200 » velŭ Paharnicŭ,

www.dacoromanica.ro

1000 » D-luĭ Divanŭ Effendi,
500 » D-luĭ Doftorŭ celŭ mare,
671 » D-luĭ velŭ Armaşŭ şi taifaua armăşieĭ, însă :
100 leĭ velŭ armaşŭ,
40 » alŭ 2-lea armaşŭ,
20 » condicaru,
10 » logofĕtu temniţeĭ,
5 » gealatulŭ,
5 » unŭ topciu,
30 » 2 trambacĭ, 2 dobacĭ, unŭ sîrmaciŭ şi unŭ flueraşŭ aĭ curţiĭ gospodŭ, câte 5 leĭ unulŭ,
65 » 23 masalagiĭ câte 5 leĭ,
65 » cheltuiala la 13 masalagiĭ câte 5 leĭ,
318 » Mehter-başa cu toţĭ mehteriĭ sĕĭ, lófă şi imiclicŭ.
671 leĭ

295 leĭ velŭ portarŭ şi taifaua portărieĭ adică :
200 leĭ velŭ portariŭ,
40 » alŭ 2-lea portariŭ,
15 » alŭ 3-lea portariŭ,
40 » 8 portăreĭ, câte 5 leĭ.
295 leĭ

1207 leĭ velŭ Ispravnicŭ de curte şi taifaua isprăvnicioĭ, însă :
100 leĭ velŭ ispravnicŭ,
16 » 8 sătrăreĭ câte 2 leĭ,
18 » 6 tâmplarĭ, câte 3 leĭ,
18 » 6 petrarĭ, câte 3 leĭ,
36 » 6 aparĭ, câte 6 leĭ,
16 » 8 cărătorĭ de lemne, câte 2 leĭ,
16 » 8 tăetorĭ de lemne, câte 2 leĭ,
8 » 4 măturătorĭ, câte 2 leĭ.
1207 leĭ

739 leĭ lófa la haremŭ adică :
70 leĭ vornicu de haremŭ,
100 » grămăticu,
540 » la totŭ haremu,
29 » îz-başa şi toţĭ fustaşiĭ haremuluĭ, adică :
5 leĭ Iz-başa,
24 » 24 fustaşĭ aĭ haremuluĭ, câte 1 leŭ.

www.dacoromanica.ro

7061 leĭ ispravniciĭ de pe la ţinuturĭ, însă :
400 leĭ Ispravnicĭ la Suceava,
400 » Ispravnicĭ la Neamţu,
400 » Ispravnicĭ la Romanŭ,
400 » Ispravnicĭ la Bacăŭ,
400 » 2 Staroştĭ la Putna,
18 » 2 trimbacĭ, 2 dobaşĭ, unŭ sirmaciŭ şi unŭ flueraşŭ aĭ stărostieĭ câte 3 leĭ unulŭ.
400 » 2 Ispravnicĭ la Tecuciŭ,
400 » 2 Părcălabĭ la Galaţĭ,
400 » 2 Ispravnicĭ la Tutova,
300 » 2 Ispravnicĭ la Vasluiŭ,
400 » 2 Ispravnicĭ la Fălciŭ,
75 » 1 Ispravnicŭ la Grecenĭ,
75 » 1 Ispravnicŭ de Codru,
75 » 1 Ispravnicŭ de Hotărniceni,
400 » 2 Serdarĭ de Orheiŭ,
18 » 2 trimbacĭ, 2 dobaşĭ, 1 sirmacĭŭ şi unŭ flueraşŭ aĭ serdărieĭ, câte 3 lei.
400 » 2 Ispravnicĭ la Soroca,
200 » 2 Ispravnici la Herţa,
400 » 2 Ispravnicĭ la Dorohoiŭ,
400 » 2 Ispravnicĭ la Hârlăŭ,
300 » 2 Ispravnici la Cârligătură,
400 » 2 Ispravnici la Ţinutulŭ Iaşĭ,
500 » Beşléga de Iaşĭ, léfa sa şi a neferilorŭ sĕĭ,
100 » Beşléga din Focşanĭ, adică :
40 leĭ léfa Beşlegeĭ,
60 » 12 neferĭ, câte 5 leĭ.
70 leĭ Beşléga de Tecuciŭ, adică :
30 leĭ léfa Beşlegeĭ,
40 » 8 neferĭ,
180 » Serdarul de Galaţĭ, adică :
80 leĭ léfa Serdaruluĭ,
100 » 20 de neferĭ, câte 5 leĭ,
80 » Beşléga de Bârlad, adică :
30 leĭ léfa Beşlegeĭ,
50 » 10 neferĭ, câte 5 leĭ,
50 » Beşléga de Vasluiŭ, însă :
30 leĭ léfa Beşlegeĭ,
20 » 4 neferĭ, câte 5 leĭ,

www.dacoromanica.ro

150 » Beşléga de Fălciŭ i Grecenĭ şi Codru, adică :
50 leĭ léfa Beşlegeĭ,
100 » 20 de neferĭ, câte 5 leĭ,
268 » Beşléga de Chişinĕŭ, adică :
50 leĭ léfa Beşlegeĭ,
200 » 40 neferĭ, a câte 5 leĭ,
18 » emiclic la 6 neferĭ, ce sunt rânduiţĭ a sta la Crăulenĭ.
115 » Beşléga de Soroca, adică :
40 leĭ léfa Beşlegeĭ,
75 » la 15 neferĭ,
90 » Beşléga de Herţa, adică :
40 leĭ léfa Beşlegeĭ,
50 » la 10 neferĭ,
105 » Beşléga de Dorohoiŭ, adică :
40 leĭ léfa Beşlegeĭ,
65 » la 13 neferĭ,
65 » Beşléga de Botoşanĭ, adică :
25 leĭ léfa Beşlegeĭ,
40 » la 8 neferĭ.
400 leĭ Capikihaelele de la serhaturĭ, adică :
100 leĭ Capikih. de Hotin,
100 » » » Bender,
100 » » » Acherman,
100 » » » Chilia.
6500 leĭ Capichihaelile de la Ţarigrad,
80 » Sameşulŭ lefilorŭ.
32695 leĭ. [1]

Documentulŭ acesta, orĭ-cât de necomplectŭ în privinţa venituriloru, ne dă o icóná perfectă a stăreĭ generale a ţĕreĭ, a luxuluĭ Curţeĭ şi a aceleĭ brúme de oştirĭ ce maĭ avea ţéra.

Din tot acestŭ budgetŭ nu putemŭ culege nicĭ o informaţiune, cât privesce justiţia şi cultura publică.

In privinţa cultureĭ publice cu tóte aceste, Mihaiŭ Suţulŭ, pe care l'amŭ vĕdutŭ ţinêndŭ la dênsa, în ţéra Românéscă, nu putea să o fi negligiatŭ cu desĕvêrşire în Moldova. Elŭ era unŭ bărbatŭ cultŭ, şi alăturea cu Mitropolitulŭ Iacobŭ Stamate, nu putea să nu încurajeze şcóla, atât cât puteaŭ permite împrejurările grele financiare, în urma invasiuneĭ ruso-austriace, şi a calamităţilorŭ ce se năpustiră şi peste Moldova: secetea, fómetea şi ciuma.

1. Codex folio mic cu No. 54 de la Biblioteca Academieĭ.

www.dacoromanica.ro

Din respectulŭ culturalŭ, avemŭ de la Mihaĭŭ Const. Suţul reorganisarea şcóleĭ din Botoşanĭ, pe lângă Monăstirea Adormireĭ Maciĭ Domnuluĭ.

In acéstă şcólă se învĕţa carte elinéscă şi moldovenéscă, cu direcţiune bisericéscă.[1]

Continua a exista o casă specială pentru întreţinerea şcólelorŭ. La stăruinţa Mitropolituluĭ Iacobŭ Stamate, se acordă lefĭ dascălilorŭ de la Botoşanĭ, din casa specială a şcólelorŭ de la Iaşĭ, aşeḑată lângă Mitropolie.

Remarcabilŭ este documentulŭ, care sub formă de anafora, l'aŭ presentatŭ Domnitoruluĭ Iacobŭ Stamati, despre situaţiunea generală a învĕţămêntuluĭ. Uricariulŭ Domnului Th. Codrescu, publicândŭ acéstă anafora, nu'ĭ pune nicĭ odată.

Tot asemene aŭ făcutŭ şi ceĭ-l-alţĭ scriitorĭ, carĭ de atuncĭ s'aŭ ocupatŭ de istoria şcólelorŭ. Dupĕ tóte stăruinţele ce am pusŭ până astăḑí, n'amu vĕḑutŭ originalulŭ.

Nu vĕdŭ însă imposibilitatea ca anaforaua luĭ Iacobŭ Stamate, despre care Wolf Andreas în *«Beschreibung des Fürsthunthumes Moldau»* aŭ scris cu multă laudă meritată, să fie adusŭ la cunoscinţa noului Domnitorŭ starea şcólelor.

Când Mitropolitulu vorbesce în anafora despre şcóla cea mare, vorbesce ca de ceva care există, iară existenţa acesteĭ şcolí, care încetase sub ocupaţiunea ruséscă, abia dór de s'aŭ reînceputŭ sub domnia luĭ Alexandru Moruzi. Prin urmare Mitropolitul Iacobŭ propune Domnitoruluí Suţu, celuí «înţeleptu fórte, iscusitŭ la minte, deşteptŭ la ale ţereĭ îndreptărĭ» cum ḑice Zilot, îndreptările de adusŭ la o stare de lucrurĭ existente. Décă Mitropolitulŭ îndémnă pe Domnitorŭ să dée hrisóve de maĭ puţină importanţă, ca acel pentru şcóla din Botoşanĭ, nu rĕmâne îndoială că starea şcólelorŭ din Iaşĭ cu atât maĭ mult a trebuitŭ să atragă atenţiunea luĭ Suţu asupra şcólelorŭ marĭ din capitala ţereĭ şi în genere. Ce'ĭ dreptulŭ, s'arŭ fi pututŭ ca acestŭ documentŭ să fie adresatŭ următoruluĭ Domnŭ Calimah-Vodă. Cercetândŭ la timpŭ domnia acestuia, se va vedea pentru ce dăm preferinţă versiuneĭ, că anaforaua a fost adresată lui Mihaĭ Suţu. Conlucrătoriŭ la acéstă importantă anafora, a pututŭ fi Gligoraşu, logofetulŭ Mitropolieĭ, despre care vorbesce Andreas Wolf[2], şi de bună sémă inspiraţiunele de la Wolf încă n'aŭ lipsitŭ.

Să analizămŭ puţin acestŭ documentŭ importantŭ. Maĭ întâiŭ Mitropolitulŭ cercetéză sumele şi budgetele şcóleĭ marĭ, a aşía ḑiseĭ

1. (Veḑĭ docum. în Analele Cultureĭ publice de V. A. U.)
2. Andreas Wolf Tom. I pag. 141 şi 284 şi Tom. II pag. 19 nota M.

www.dacoromanica.ro

Academie, apoĭ face istoriculŭ zidireĭ localuluĭ de către Grigore Ghica-Vodă, amintindŭ şi de hrisovulŭ acestuia; descrie întinderea loculuĭ şcóleĭ, locŭ măritŭ de către Mitropolitulŭ Iacobŭ; arétă după acea din ce şi cum a constituitŭ Grigore Ghica venitulŭ şcólelor. Venitulŭ acesta (dărea de la persónele clericale) va servi pentru plata lefilorŭ tuturorŭ dascălilorŭ din tótă ţéra, *«atât de limba elinéscă cât şi de cea moldovenéscă»*.

Constatarea ce face Mitropolitul Iacobŭ despre învеţătura elinéscă şi despre dascălii de acéstă învеţătură, este memorabilă. Insemnândŭ principiulŭ pedagogicŭ, atât de recomandatŭ de pedagogii moderni, că învăţătura trebue să procédă *de la cele sciute la cele nesciute*, principiu care face onóre perspicacităţii geniale a Mitropolitului Iacobŭ, el face minunat critica moduluĭ de predare a dascălilor grecĭ, carĭ procedŭ *«de la cele nesciute la cele sciute»*, încărcândŭ mintea şcolarilorŭ, «cu numirĭ şi cu canóne şi cu mulţime de cuvinte şi ca papagalii să le învеţe de rostŭ, nimica cu totulŭ sciindŭ, séŭ înţelegêndŭ din cele ce învaţă, din care pricină, maĭ şi 10 şi 12 anĭ îmbĕtrânescŭ în gramatică ucenicii».

Mitropolitulŭ Iacobŭ compară metódele dascălilorŭ din Europa cu a dascălilorŭ grecĭ si condamnă practica acestorŭ din urmă, dândŭ povăţuirĭ pedagogice pentru viitorŭ.

Trecêndŭ la învеţătura sciinţelorŭ, Iacobŭ ḑice, că o academie fără sciinţă, este o casă fără ferestre. Necesitatea matematicelorŭ şi în specialŭ a geometrieĭ o demonstră cât se póte de bine.

Te miri însă cum unŭ capŭ aşa de bine organizatŭ ca al Mitropolitului Iacobŭ ajunge aci la conclusiunea, că predarea geometrieĭ să se facă în limba elină.

După asemene eronată părere, te mângăĭ, când la capul V, Mitropolitulŭ Iacobŭ recunósce apoĭ însemnatatea limbeĭ latine pentru învеţătura pravilelorŭ şi înţelegerea sânteĭ Scripturĭ şi a bibliei *«şi încă şi spre îndreptarea şi împodobirea limbeĭ moldovenescĭ»*.

Mitropolitulŭ Iacobŭ, omŭ cunoscĕtorŭ de nevoile ţereĭ, maĭ propune înfiinţarea la academia din Iaşi a uneĭ clase de inginerie practică, care să formeze ingineri, atât de necesarĭ la numerósele procese pentru pământŭ. La biblioteca înfiinţată pe lângă acéstă academie, Iacobŭ cere Domnitoruluĭ aprobarea, ca fie care neguţătorŭ, care introduce în ţéră cărţĭ, să fie datorŭ a da câte unŭ exemplarŭ gratis bibliotecei. Décă cartea va fi prea scumpă, i se va respunde jumătate din preţ.

Mişcarea literară este remarcabilă pe timpulŭ luĭ Mihaiŭ Constantin Suţu, graţie Mitropolituluĭ Stamate. La 1794 «cu blagoslovenia şi tótă cheltuiala Prea S. Sale Chirió Chirŭ Iacobŭ, arhiepiscopŭ şi

www.dacoromanica.ro

Mitropolitŭ Moldoveĭ» s'aŭ tipărit «în ḑilele prea luminatuluĭ şi prea Inălţatuluĭ Domnuluĭ nostru Mihaiŭ Constantinŭ Suţu V. V. cu mila luĭ Dumneḑeŭ Domnŭ ţĕreĭ Moldoveĭ», cartea cu titlulŭ «Critilŭ şi Andronius». In fruntea cărţiĭ se află stema şi versurile următóre :

Stihurĭ politicescĭ asupra stemiĭ prea luminatuluĭ şi prea înălţatuluĭ Domnuluĭ nostru Mihailŭ Constantinŭ Suţulŭ Voevodŭ.

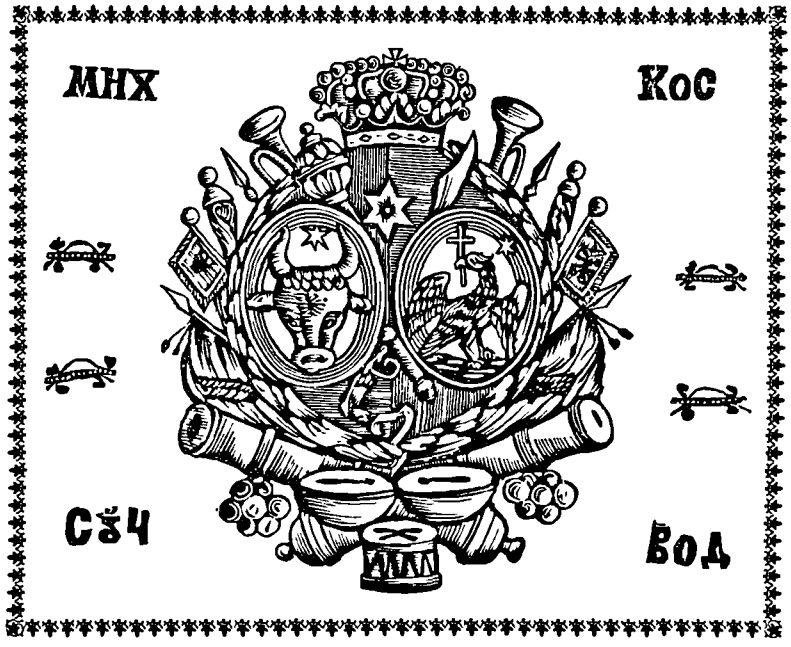

Două chipurĭ cu Steme ce în pecete s'aŭ însemnatŭ,
Domnuluĭ Mihailŭ Constandinŭ Suţulŭ Voevodŭ s'aŭ [încredinţatŭ.
Corbulŭ, Domnŭ ţĕreĭ Românescĭ că aŭ fost, îlŭ arétă.
Bourulŭ, alŭ Moldavieĭ, într'acéstă dată.
Amândouĕ steme de Dumneḑeŭ încoronatŭ,
Până la adâncĭ bĕtrâneţe i s'aŭ datŭ.
Ce acum domnesce ţéra Moldovenéscă,
Domnulŭ păzéscă'lŭ, ca s'o stăpânéscă.

www.dacoromanica.ro

In prefața acestei cărți, necunoscută reposatului Cipariu în «Crestomatia séŭ analecte literare» și nici lui Wolf, care nu o trece între cărțile cunoscute luĭ, ca tipărite sub Iacob Mitropolitulu, traducetorulu eĭ pretinde, că o aduce pe românesce din grecesce, pre când în realitate se vede că e tradusă din limba francesă. Credemŭ, precum deja am arĕtatŭ, că Iacob a voitŭ prin acéstă inocentă strategie și mai alesŭ în timpulŭ acela alŭ evenimentelorŭ grele din Franța, să ridice de-asupra cărțiĭ ori-ce bănuiélă, orĭ-ce prepusu de neortodoxie. Acósta arŭ însemna și calicele, care este în icóna cu care începe cartea. [1]

Introducerea limbeĭ francese în societate a făcutŭ mereŭ progrese în ambele principate și literatura românéscă începe de pe acum a se influența din cea francesă, precum vomŭ vedea maĭ pre largŭ în studiulŭ generalŭ asupra culturei secoluluĭ al XVIII-lea.

Sub domnia luĭ Mihaiu Suțu apare, tot în Iașĭ, la 1794, și psaltirea proroculuĭ și împĕratŭ Davidu . . . . . «cu însemnare de câțĭ domnĭ aŭ domnitŭ în țéra Moldoveĭ de la descălecarea eĭ». Asemene Anfilohie publică *Geografia* sa prelucrată după Boufier. [2]

Importanța cultureĭ este mult simțită la curtea domnéscă, unde se citea, cu mare aplicare, scirĭ despre tot ce se petrecea în Franța. Const. Stamati afirmă chiar, că Mihaiŭ Suțu era pusŭ de elŭ în curentŭ de afacerile din Franța și că se arĕtă fórte înclinat spre acéstă țĕră, ba

1. Intrebuirea necontenită a pronumelorŭ personale; aședarea adiectivelorŭ posesive înainte de substantive, ca la limba francesă; întrebuirea de cuvinte francese (curiosita, conversasia, mahina, ambra, parintesa, madama); traducerea de espresiunĭ francese, precum: «c'était pour cette raison que» era pentru acésta că (pag. 2); c'est en vain que: este în zadarŭ că . . . .; «este prin organulŭ Cuvèntuluĭ că ómenilĭ se unescŭ (pag. 4) etc.; traducerea nenimerită de vorbe francese, precum *audace* prin *obrăznicie* (O! ticălósă iubire de slavă . . . care ne silescĭ să punemŭ în «primejdie, așĭa de cu obrăznicie (audacieusement) a nóstră viață.»; Intrebuirea genitivuluĭ nedeterminatŭ cu preposițiunea de: «Eŭ eramŭ închis între crăpăturile *de acestu munte*» (de cette montagne)»; «cum aĭ pututŭ eși din închisórea *de acéstă întun ecată peșteră* . . . pag. 11». «Lucrulŭ de acéstă lume» în locŭ de «lucrulŭ lumeĭ». Aceste puține esemple vorŭ fi d'ajuns, credemŭ, spre a întări aserțiunea ce naintarămŭ în privirea traducereĭ din limba francesă, iar nu din cea gréca.

2. (Vedĭ And. Wolf I 6. 284. Hasdeŭ „Lumina" III 58), și o Aritmetică. D-lŭ B. P. Hasdeŭ afirmă, că tatăl sĕŭ a fostŭ vĕdutŭ la Rodostat protoereŭ la Hotin și o *Istorie* de acelașĭ Anfilohie episcopŭ de Hotin. Să maĭ citămŭ dintre cărțile tipărite sub M. Suțu și „Leturghia, care acum al II-lea s'aŭ tipăritŭ întru acestașŭ chipŭ, în dilele prea Luminatuluĭ și prea Inălțatuluĭ Domnŭ Mihailŭ C. Suțulŭ V. V., cu osîrdia și cu tótă cheltuiala a prea sfințituluĭ Mitropolitŭ al Moldavieĭ Kiriu Kir Iacob, întru a sea tipografie, din noŭ făcută în Sf. Mitropolie în Iașĭ, la aniĭ de la Adam 7302, iar de la nascerea luĭ Christ. 1794; și s'aŭ tipăritŭ de popa Mihalache tipografŭ și de Gherasim irodiaconŭ tipografŭ". (Esemplarul Bibliotecei Urechiă din Galațĭ). Acéstă carte nu este citată în Chrestomatia D-luĭ Gaster.

www.dacoromanica.ro

că şi trimite la Constantinopole sciri favorabile Republiceĭ francese. Suţul avea secretarĭ francesĭ şi pe vestitulŭ pentru învĕţătura luĭ Codrilă séŭ Codrilea, pre care acelaş agentŭ francesu Stamate îlŭ dă de grecŭ din Atena şi care vestea, că cea maĭ frumósă rĕsplătire ce i se putea da de Republica francesă, pentru că servia pre lângă Domnĭ interesele Franţeĭ, era de a i se dărui unŭ exemplarŭ din enciclopedie. [1]

Sigiliulŭ luĭ Io MII. CS.
SŢ. VV.
1793

Biserica sub Mihaiŭ Suţul este representată prin Iacob Stamati ca Mitropolitŭ. Episcopia de Romanŭ a fost ocupată de Antonie, care muri la 1796; iar Episcopia de Huşi o ilustra Veniaminŭ Costache.

In tomulŭ de anexe VI vomŭ aduce câte-va acte cu referinţă la Biserică.

Mihaiu Suţu în Moldova, alt-fel decât în ţéra Românéscă, constitue *Divanulŭ* din boierĭ, maĭ toţĭ grecĭ, uniĭ nu tocmaĭ de mult înpămênteniţĭ; totuşĭ găsimŭ prin anaforalele divanuluĭ de sub acestŭ Domnu nume ca a luĭ Ionŭ Canta mare Logofĕtŭ, Constantinŭ Catargi mare Vornicŭ, Constantinŭ Greceanu mare Vornicŭ, Ianculŭ Razu mare Vornicŭ, Theodorŭ Balşŭ mare Vornicŭ, Dimitrie Saulŭ mare Vornicŭ, Grigoraşŭ Sturdza Hatmanŭ, Grigore Ventura Postelnicŭ. Şi în judeţe găsimŭ o bună parte din ispravnicĭ tot din boeriĭ de ţéră.

In hrisovulŭ de la 25 Martie 1793 Suţulŭ aduce credinţa următorilorŭ boerĭ: Ionŭ Cantacuzino vel Log., Lascarache Rosetŭ vel Vist., C. Palade vel Vornicŭ, Depaste vel Vornicu, Neculaĭ Rosetŭ vel Vornicŭ, Constantiŭ Balşŭ vel Vornicŭ, Gligoraşŭ Balasaki Hatmanŭ i Părcălabŭ Sucéveĭ, Alex. Suţu vel Post., Anastasache vel Agă, Iordache Rosetŭ vel Spăt., Grigoraşŭ Ventura vel Comis, Iacovache Arghiropulu vel Cămăraşŭ, Iordache Mavru vel Căminar, Şerbanŭ Cananău vel Pah., Iónŭ Rosetŭ vel Serd. şi Andreiŭ Millo vel Stol.

Unde sunt boieriĭ pămêntenĭ? Pre când în ţéra Românéscă infimă

1. Hurm. tom. II, supl. I, pag. 113.

www.dacoromanica.ro

minoritate de grecĭ găsimŭ în Divanŭ, aci, din contra, infima minoritate o constituescŭ Românii. Observe-se încă, cum familia Rosetŭ âmple o sumă din scaunele Divanuluĭ. Este o adevĕrată oligarhie a câtor-va familiĭ.

Care putea să fie administraţiunea şi justiţia sub asemenea oligarhiĭ?

Justiţia era mult maĭ inferióră de cât în ţéra Românéscă. Ce se póte aştepta omulŭ fără de influenţă în Divanŭ, pentru a'şi asigura dreptatea, când protivniculŭ sĕŭ este în vadă la Curte?

Posedămŭ o jalbă originală a unuĭ Constantinŭ Bărzăscu către Domnitorulŭ celŭ noŭ alŭ Moldoveĭ, cerêndu-ĭ dreptate într'unŭ procesŭ urmăritŭ sub maĭ multe Domnii.

Domnitorulŭ, de sigur sub influenţa celorŭ care 'lŭ încunjuraŭ, pune pe jalba nenorocituluĭ Bărzăscu rezoluţiune: «Fiind-că în potriva a tot cuvêntuluĭ dreptăţiĭ, acesta tot supără pe Domnia Mea, poruncimŭ D-tale vel Vornicŭ za aproḑĭ, să se certe cu 50 toege la pórta Curţiĭ gospod. [1] —1793 Iulie 16.»

Din ramura administraţiuneĭ atragemŭ atenţiunea lectoruluĭ asupra *ponturilorŭ* date de Domnitorulŭ M. Suţu la 29 Dec. 1796 şi la 18 Martie 1795. Ponturile din 1795 privescŭ administraţia, justiţia şi finanţele din judeţe şi avaeturile, iar ponturile din 1796 se referă maĭ mult la aplicarea aşeḑămêntuluĭ Clăceĭ.

Să rezumămŭ maĭ ântêiŭ pe celŭ de la 1795:

Cu unŭ lirismŭ, care nu se potrivesce de loc cu resoluţiunea dată în 1793, pre petiţiunea nenorocituluĭ Bărzăscu, M. Suţu ordonă ispravnicilorŭ: «Să aibă de apururea uşa deschisă a primi cu blândeţă pe toţĭ locuitoriĭ ce vor veni la isprăvnicie, cu orĭ ce fel de jălbĭ şi pricinĭ, ascultândŭ cu luare aminte plângerea fiesce-căruea şi cercetândŭ, fără să se îngreueze cât de puţinŭ a se zăbovi, spre cercetarea şi ascultarea jalobelorŭ . . . . . .» Domnitorulŭ ordonă, ca Ispravniciĭ să se lipséscă şi de vremea cea obicinuită a mâncăreĭ şi a somnuluĭ «ca nicĭ cum să nu stea sĕracii locuitorĭ aşteptândŭ şi perḑêndu'şĭ vremea şi făcêndŭ cheltuĕlă, din pricina lenevireĭ drăgătorilorŭ».

Dupĕ acestŭ apelŭ, care bine făcea Domnitorulŭ a şi'lŭ adresa sieşĭ maĭ ântêiŭ, elŭ indică în pontulŭ 2, procedura de împlinitŭ la judecăţĭ. Persóna care nu va veni dupĕ prima citaţiune la judecată, se va aduce cu *ciubote roşiĭ,* plătindŭ câte 10 banĭ de ceasŭ. Domnitorulŭ recomandă cu deosebire să se înlăture hatîrulu.

1. Originalulŭ acesteĭ petiţiunĭ l'amŭ donatŭ Instituţiuneĭ Urechiă din Galaţĭ. El e propriŭ a ne arĕta cât de decăḑută ajunsese justiţia în Moldova, pe la finca secoluluĭ trecutŭ.

www.dacoromanica.ro

Ispravniciĭ, ca să facă o recoltă maĭ bună de banĭ, rânduiseră prin ocóle séŭ plase nisce funcţionarĭ, carĭ să judece eĭ în locul lorŭ şi să facă împlinelile de la locuitorĭ. Suţulŭ prin pontulŭ 3, opresce pentru viitorŭ funcţionarea acestora, avéndŭ ispravniciĭ a judeca eĭ înşiĭ. Acestorŭ namestnicĭ, ispravniciĭ le vindea la mezatŭ ocólele precum vindeaŭ de asemenea aceleaş ocóle căpitanilorŭ şi ocolaşilorŭ.

Işĭ póte cine-va închipui ce devenea justiţia pe mâna acestorŭ dregătorĭ, cari aveaŭ să judece pricinile, să realiseze împlinirile şi amendile de la pripasurĭ!

Nemulţămirea ţĕreĭ sĕrace era prea mare la începutulŭ anuluĭ 1795, Suţul crede a o potoli (şi are nevoĭe de a o potoli, căcĭ nu eraŭ în bună regulă afacerile luĭ la Constantinopole), ordonând prin pontulŭ 3 şi 4 desfiinţarea acestuĭ sistemŭ de administraţie, ba chiar ameninţă, la din contra, cu uliţa şi cu ocna pe antreprenorĭ, «dér şi ispravniciĭ ce le vorŭ vinde, nu vorŭ scăpa fără pedépsă».

Pentru perceperea birurilorŭ şi pentru îndeplinirea poruncilorŭ domnescĭ în judeţe, Domnitorulŭ însărcinéză zapciĭ «ómenĭ cu inţelegere, cu isvodŭ iscălitŭ de dregătorĭ, carĭ să aibă straşnicĭ poruncĭ a nu supĕra cât de puţin pe locuitorĭ cu niscaĭ-va cererĭ spre alŭ lorŭ interesŭ, séŭ cu mâncărĭ şi bĕuturĭ ce pricinuescŭ cheltuélă satelorŭ, ci să se mulţămésca cu mâncarea obicinuită locuitorilorŭ».

La punctulŭ 5 Suţu adaogă, că să se păzéscă drĕptă cumpănire la tóte rânduelile ce se vorŭ face în ţinutŭ, dupĕ starea şi putinţa fiesce-căruĭa satŭ. In următorulŭ punctŭ alŭ 6 se ordonă ţinerea a 3 condicĭ la isprăvnicie. Intru una să se trécă procesele ce se vorŭ judeca; într'a a doua tóte rânduelile pentru orĭ ce made în ţinutŭ; iar într'a 3-a tóte cărţile ce ispravniciĭ vorŭ scrie către Domnŭ şi către Visterie. Aceste condicĭ ispravniciĭ le vorŭ da în primirea celorŭ nouĭ.

In pontulŭ 7 şi 8 se determină diverse avaeturĭ. De la ceĭ carĭ se închidŭ la grosŭ pentru vinovăţiĭ, séŭ datoriĭ, să se ia câte 5 parale; iar de la ceĭ închişĭ pentru birŭ nu se va lua nimicŭ. Logofeţeiĭ isprăvnicieĭ vorŭ lua câte o para de răvaşulŭ de sorocŭ, şi de răvaşulŭ de scădere de birŭ, séŭ de havalele şi 20 de parale pe cartea de judecată.

La pontulŭ 9 se dispune că, pentru orĭ-ce rênduială vorŭ face Ispravniciĭ în ţinutŭ, din poruncă Domnéscă, să trimiţă *tăbliţă* iscălită la Visterie, pentru orĭ-ce împlinire din ţinutŭ, cum şi ţidulă iscălită dela satŭ, pentru orĭ-ce rênduială plătită orĭ-cât de mică.

La rênduiala mazililorŭ se crease o specie de căpitanĭ, carĭ nu eraŭ decât nisce jăfuitorĭ aĭ mazililorŭ. Prin pontulŭ 10 se suprimă aceste căpitănii. Ispravniciĭ să ţie condică de rêndulŭ la slujbă alu

www.dacoromanica.ro

mazililorŭ. La rênduiala mazililorŭ şi ruptaşilorŭ, să nu intre decât feciorii lorŭ drepţĭ, iar nu să se puïe în brésla mazililoru şi a ruptaşilorŭ ómenĭ din birŭ. Visteria, asemenea ómenĭ nu 'ı va recunósce de mazilĭ. (Art. 11).

Ruptaşĭ nu pot fi pământeniĭ, ci numaĭ strĕiniĭ, ba se cere încă, ca ruptaşiĭ să nu fie din ómenĭ proştı. (Art. 12).

Art. 13 este relativŭ la vitele de pripasŭ, care dispositiune a datŭ locŭ la atâtea abuzurĭ, cu luarea aşa ḑisului colacŭ pentru vită dela proprietariĭ eı. Vodă, spre a curma acestŭ abuzŭ, ordonă să se iée numaĭ câte o para pe ḑi, cu cheltuiala hraneĭ cu tot, ba décă a trecutŭ o lună de ḑile dela prinderea viteĭ de pripasŭ, să se ia numaı câte 1 banŭ pe ḑi, pentru ostenéla şi cheltuiala celuĭ ce va ingriji de vită. Cele-l-alte autorităţĭ nu vorŭ lua nimicŭ. Dar décă vita va sta de pripasŭ unŭ anŭ, Vornicelulu satuluĭ e datorŭ s'o ducă la Ispravnicii ţinutuluĭ, dela care să iée adeverinţă de primire şi plata pentru întreţinerea viteĭ. Nizamulŭ nu spune ce devenea vita odată adusă la Ispravnicŭ, care plătea 360 banĭ, adică 3 leı vechĭ pentru întreţinerea eı. Cu cine împărţéŭ Ispravnicii asemenea câştigurĭ, s'arŭ puté lămuri, de óre-ce la Bucurescĭ pripasurile eraŭ ale Vornicilorŭ marĭ.

Art. 14 privesce maĭ de aprópe pe ţĕranŭ, oprindu-lu de a se stremuta din satŭ ca vechiulu «ataché à la glèbe». Vornicelulŭ de satŭ, care va ascunde sosirea în satulŭ luĭ a vre-unuĭ ţĕranu din alte sate, va plăti glóbă 50 de leĭ la Zapciŭ.

Prin art. 15 se atingŭ iarăşĭ cestiunĭ marĭ: amenḑile ce Ispravnicii luaŭ dela vinovaţĭ, ca să nu'ĭ maĭ urmăréscă, să nu se maı póta lua, ci vinovaţiĭ să fie judecaţĭ şi pedepsiţĭ.

Se oprescŭ tot-odată clăcile pe vinŭ orĭ pe bĕutură pe la sate. Numaĭ la têrgu sunt învoiţĭ Ispravnicii, décă aŭ cârciumă, să vênḑă vinulŭ loru ca şi alţiĭ, fără a opri şi pe alţiĭ în drept de a vinde, sub pedépsă de a plăti intreit paguba.

Dela impliniri de banĭ, Ispravnicii vorŭ lua ḑecĭuială 1 banŭ.

Dela impliniri de lucrurĭ tot asemenea, evaluându-se acele lucrurı.

Décă se va schimba termenulŭ poliţeĭ, nu se va lua ḑecĭuială.

Nu se va lua ḑecĭuială nicĭ dela executarea sentinţelorŭ judecăţeĭ pentru banĭ de moşie, de vite şi alte lucrurĭ, ce se vorŭ afla sub stapânirea unora, cu strâmbătate, şi pe urmă, cu hotărirea judecăţeĭ se vorŭ da în stăpânirea proprietarulu adevératŭ.

Art. 17, fórte lungŭ, se ocupă de prinderea hoţilorŭ.[1] Se ordonă

1. Ca şi în Muntenia, stârpirea hoţilorŭ era o preocupaţiune de tóte ḑilele. Cu puţinĭ anĭ maĭ înainte se *ilustrase* legendarulŭ Codrénu. Dr. Suţu. în portofoliulŭ sĕŭ (Noteţŭ), ce amŭ dăruitŭ Academieĭ, înainte de ce poporulŭ românŭ să fi închipuitŭ balada Codrénuluĭ

www.dacoromanica.ro

urmărirea tuturora şi a gazdelorŭ lorŭ, care gazde vorŭ fi pedepsite întocmaĭ ca şi hoţiĭ. In interesulŭ siguranţeĭ publice, fie-care ţĕranŭ, mergêndŭ din satulŭ sĕŭ undeva, să aibă rĕvaşŭ de drumŭ dela stăpânulŭ satuluĭ, sĕŭ dela Vornicelŭ şi preotulŭ satuluĭ, cu arĕtare anume: in ce ḑi a purcesŭ şi unde merge? Pe ceĭ fără rĕvaşe, ordonă sá'ĭ prinḑă Zabeţii şi să'ĭ ducă la Ispravnicĭ, ca să'ĭ pedepséscă.

In acestŭ articolŭ, Vodă se ocupă şi de ţiganiĭ lăeşĭ. Ispravniciĭ să nu îngădue multe cete de ţiganĭ la unu locŭ şi pe la locurile unde se vorŭ aşeḑa cu şĕtrele, de-a pururea să fie şi ómenĭ de aĭ isprăvnicieĭ, ca să nu facă blăstemăţiĭ orĭ furtişaguri. De se va prinde vre unulŭ cu aşĭa vină, să se puie în butucĭ şi să se trimiţă la Divanŭ, spre pedépsă. Ispravniciĭ, de nu vorŭ avé grijă dupĕ poruncă şi se va întêmpla vre-o ucidere séŭ vre-o pagubă cuĭ-va în ţinutŭ, şi pe

(cea culésă de Alexandri), află *„rimade“*, versurĭ despre Codrénu, scrise către marele Stolnicŭ Iónŭ (?).

Iată acele *„rimade“* în traducere făcută de D. Murnu:

Versurĭ (*rimada*) despre vestitulŭ Codrénu, făcute de către Iónŭ, Mare Stolnicŭ.

De vitézulŭ Codrénu s'a temutŭ ţéra Românéscă şi maĭ alesŭ Moldova. Căcĭ s'aţinea la drumurĭ şi nu maĭ socotea pe nimenĭ. Omorurile şi luptele eraŭ isprăvile luĭ. La Brăila se refugiază şi cu alţiĭ se întovărăşesce. Douĕ-ḑecĭ de anĭ ţóra întrégă s'a sguduitŭ. Domniĭ toţĭ îĭ purta necazulŭ, că nu potŭ să'lŭ prindă. Şi de géba s'aŭ străduitŭ, afară numaĭ de Mateiŭ-Vodă Ghica (1753). Asta a putut numaĭ, alesulŭ prinţilorŭ, să'lŭ aducă bine 'n mrójă şi să pună pe elŭ mâna. Incă nu împlinise anulŭ când venise la Domnie, şi Codrénulŭ îndrăznesce, în Iaşĭ tocmaĭ ca să intre, dupe legea-ĭ haiducéscă; calŭ voĭnic ca să răpéscă. Vine chiar la iarmarocŭ să ia, să nu dó de locŭ. Dar nu'ĭ calulŭ nimenuĭ, dupĕ chiar dorinţa luĭ. La Copou se îndreptéză şi la pândă se aşaḑă. Şi vrea bunulŭ armăsarŭ, să ié dela Căminarŭ. Căcĭ Marele Căminarŭ eşĭa nu tocmaĭ ararŭ, şi stătea ca privitorŭ, pe la noulŭ Foişorŭ. Şi se 'nşală atuncĭ sĕrmanulŭ, căcĭ elŭ făr'de arme este, şi îlŭ prinde 'ncetŭ duşmanulŭ, dupĕ ce îlŭ şi rănesce. Şi când îlŭ chiamă Divanulŭ, merge curagiosŭ Codrénulŭ, şi la câte 'ncepŭ sa'ĭ ḑică, elŭ rĕspunde fără frică. — Hoţule cum îndrăznişĭ, lângă curte de venişĭ?—Căcĭ voit-amŭ să'mĭ câştigŭ, dela voĭ unŭ calu voĭnicŭ, calŭ voĭnicŭ şi calŭ frumosŭ, ca unŭ têněrŭ curagiosŭ. Codrénu, Măria ta, este-acum în mâna ta, poţĭ acum ca să 'lŭ sfârşescĭ, tocma 'n vremea când domnescĭ.—Dar nicĭ nu credémŭ vr'o-dată, întêmplare neaşteptată! Dupĕ lege 'ĭ a ta sórtă, şi cu drept te ducĭ la mórte. Postulŭ mare, ḑi din urmă, în spre séră viaţa-ţĭ curmă, şi pleópele să'ţĭ plecĭ, şi să dormĭ aşa pe vecĭ.—Munte, codru, dólŭ şi crângŭ, tóte 'n urma mea mĕ plângŭ. O, voĭ lei, balaurĭ marĭ, uriaşĭ cu lăncĭĭ tari, şi voĭ arme-apĕrătóre, unde sunteţĭ acum óre? Ce e jalnica osândă! De ce nu'ĭ acum isbândă? O, voĭ craĭ, fiţĭ gânditorĭ, vĕ-arĕtaţĭ ocrotitorĭ. De ce n'amŭ acum oştire, să me punŭ pe urmărire, să daŭ fuga să robescŭ, lumea să o jefuescŭ, căcĭ eŭ portŭ acelaşĭ nume, osânditŭ de 'ntréga lume.

www.dacoromanica.ro

culpabilŭ vorŭ căta Ispravnicii a'lŭ acoperi, vorŭ fi destituiţi şi vorŭ plăti şi paguba. Tâlhariĭ ce se vorŭ prinde de Ispravnicĭ, însoţiţi cu listă de lucrurile aflate la eĭ, în casele şi la gazdele lorŭ, să se trămiţă la Divan. Din acele lucrurĭ, Ispravniciĭ vorŭ restitui cele recunoscute de păgubaşŭ. Dela hoţiĭ prinşĭ, Ispravniculŭ şi vel Armaşulŭ aŭ dreptŭ să iée câte unŭ banŭ. Ceĭ carĭ vorŭ prinde hoţĭ ucigaşĭ şi jacaşiĭ ce se facŭ cete, alŭ lorŭ să fie tot ce vorŭ găsi la hoţŭ şi la gazdele lorŭ, scoţêndu-se din acele lucrurĭ cele recunoscute de păgubaşŭ. De nu vorŭ rĕmânea lucrurĭ din care să se folosésca prindĕtorulŭ hoţuluĭ, prin marafetulŭ Ispravniculuĭ are dreptŭ să iée ḑecĭuială din preţulŭ lucrurilorŭ restituite păgubaşilorŭ.

Cartea deschisă a luĭ Mihaiu Suţu către Ispravnicii din 29 Dec. 1794, privindŭ maĭ multŭ situaţiunea ţĕranuluĭ, faţă cu proprietatea, dispune cele următóre:

1. Toţĭ locuitoriĭ de prin sate să'şĭ facă arătura, semănătura şi fênaţulŭ pe moşia unde şedŭ, pe câtă vreme este locŭ îndestul la acea moşie.

2. Décă nu e locŭ destulŭ pentru aratŭ şi fêneţe, Vornicelulŭ satuluĭ să aréte Ispravnicilorŭ judeţuluĭ, carĭ, încredinţându-se de lipsă, vorŭ căuta locurĭ pe alte moşiĭ vecine, fără a aduce pagubă stăpânuluĭ aceleĭ moşiĭ. Ţĕraniĭ îşĭ vorŭ face ogórele unulŭ lângă altulŭ, iar nu rĕşchiratŭ. Stăpânulŭ moşieĭ să'şĭ iée numaĭ dijma, iar cu clacă séŭ cu altele să nu supere pe ţĕranĭ. Pământurile arate, fie pe moşia pe care şedŭ, fie pe alta, nu vorŭ puté fi luate dela ţĕranŭ pênă când nu le vorŭ lăsa eĭ singurĭ de vechĭ. In vremea cóseĭ, stăpânulŭ moşieĭ să dée ţeranilorŭ iarbă de o parte, ca să'şĭ facă fên. Ispravniciĭ să oblige pe moşierĭ a da locurĭ de aratŭ şi de fênaţŭ, dar şi locuitoriĭ să nu fie volnicĭ a intra pe moşiĭ strĕine în silă, fără scirea Ispravnicilorŭ şi a proprietaruluĭ.

3. Zapciulŭ mazilŭ, rênduitŭ de Ispravnicĭ la fie-care ocolŭ, primăvéra şi tómna, să îndemne pe locuitorĭ să are şi să semene cât de multŭ, iar care nu'şĭ va cunósce folosulu şi nu se va sili, să'lŭ oblige. Mazilulu zapciŭ să ţină fóie de tóte productele semănate primăvéra şi tómna şi să arate Ispravnicilorŭ ca să vaḑă de s'au făcutŭ destule semănăturĭ.

4. Vornicelulŭ satuluĭ cu sătenii, în fie-care primăvéră să tocméscă văcarĭ pentru păscutulŭ vitelorŭ sătenilorŭ, herghelegiŭ pentru caĭ şi păstorŭ pentru oĭ şi rimătorĭ. Zapisele acestorŭ păzitorĭ vorŭ fi duse de Vornicĭ să fie întărite de Ispravnicĭ. Léfa lorŭ să se plătéscă cu cisla de sătenĭ după numĕrulŭ vitelorŭ. Nóptea vitele să le închiḑă fie-care în ocolŭ. Ţarina de păscutŭ să fie îngrădită şi sătenii să puie

www.dacoromanica.ro

jitari la locurile de trebuinţă. Vornicelulŭ şi sătenii să privigheze ca vitele să nu facă stricăciuni in ţarină şi în grădini. Stogurile şi ariile să se îngrădéscă.

5. Stricăciunile din grădini şi fêneţe şi dela ariile cu pâne, de vorŭ fi făcute de vitele aceluiaşi satŭ, să se ispăşéscă cu Vorniculŭ şi 3, 4 fruntaşi, şi suma hotărită să se împlinéscă de Vornicelŭ cu scirea Ispravnicilorŭ. Iar pagubele făcute de vite din altŭ satŭ, se ispăşesce şi de ómeni din satulŭ unde s'a făcutŭ paguba şi de ceĭ din satulŭ cu vitele, şi luândŭ păgubaşii mărturie in scrisŭ de stricăciuni, implinirea pagubei să o facă inşişi Ispravnicii.

6. Domnitorulŭ ordonă Ispravnicilorŭ să nu îngădue pe moşierŭ a asupri pe locuitori la luatulŭ dijmei şi la alte venituri ale moşiei. Locuitorii să denunţe la isprăvnicie şi, dacă de Ispravnici nu vorŭ asculta moşierii, ei să insciinţeze la Domnie, ca să facă puncre la cale.

Ultimulŭ *pontŭ,* alŭ 7-lea, se referă la dreptulŭ ţeranilorŭ a lua lemne din păduri pentru trebuinţa caselorŭ, fără plată, ci numai cu decimială dela lemnele de construcţiune, iar şi de cele de focŭ, Domnitorulŭ scrie Ispravnicilorŭ, ca ei să aréte Domniei pe proprietarii de păduri, cari nu se supunu nizamului.

O frumósă dispoziţiune care termină pontulŭ 7, este aceea că cârciumarii n'aŭ voie să déc beutură ţĕranilorŭ pe datorie mai mult decât pentru suma de 1 leŭ, căci vorŭ rĕmâne păgubaşi pentru tótă datoria.

De altmintrelea, M. Suţulŭ a datŭ, precum mai susŭ arĕtarămŭ, in aceeaşi ḑi de 29 Dec. 1794, unŭ nizamŭ specialŭ pentru păduri, in sensulŭ dispoziţiunei menţionată aci mai sus, dar cu mai multe detalii, cari se vorŭ puté vedé în tomulŭ nostru VI. (Dupé uricarŭ, tom. 4, pag. 43, şi dupe cond. Mitropol. de Iaşi). Totŭ in tomulŭ nostru de anexe (VI), lectorulŭ va puté lua informaţiuni şi despre altă serie de acte de natură administrativă, judiciară şi financiară.

Dintre pitacele relative la finance, menţionămŭ pe acelŭ dela 1 Dec. 1794, relativŭ la slujba *cuniţei*, adică a darei, ce se percepea dela streinii, ce'şi păşcéu vitele in Moldova. Acestŭ venitŭ este datŭ de Domnitorŭ monăstirei Sf. Spiridonŭ, in favórea spitalului. Taxa cuniţei e de 40 de bani noui de tótă vita şi 40 de bani noui de totŭ stogulŭ de fênŭ. Nu plătescŭ cuniţă neguţitorii cari exportă vite, dacă le exportă pênă in 2 luni de ḑile dela cumpĕrarea lorŭ. Asemenea nu plătescŭ cuniţa vitele din alte părţi, cari vorŭ fi păşunate numai în timpu de 2 luni în ţéra. Oile locuitorilorŭ din raiaua Hotinului, a Benderului, Săcuţa şi Ucraina nu plătescŭ cuniţă, ci numai *goştina* la goştinarii de strĕini. 3, 4 cai din ţéra Ungurésca vorŭ fi scutiţi de

www.dacoromanica.ro

cuniță. Oile ce vorŭ veni pe véră în Moldova la păşune, vorŭ plăti câte 6 banĭ de óie şi de capră, iar de vorŭ remâne şi peste iarnă, se va lua de óĭe goştină câte 10 banĭ nouĭ la goştinariĭ de strĕinĭ, carĭ vorŭ scădé baniĭ cuniţeĭ deja daţĭ.

Boiĭ de negoţ nu plătesc cuniță, fiind-că plătesc cornărit şi vamă. Boĭ, vacĭ de salhana, mănzeĭ şi viţeĭ de prăsilă sunt iarăşĭ scutiţĭ de cuniță. Neguţitoriĭ austriacĭ ce aŭ câşle în Moldova vor plăti cuniţa câte 40 de banĭ nuoĭ dupĕ hrisovul domnesc. Domnitorul îşi rezervă dreptul de a scuti de cuniță pe cine va vroi, cu anumitŭ hrisovŭ [1].

Unŭ venitŭ destulŭ de importantŭ este acelŭ alŭ *Măjărieĭ*, care se strîngé de o anume Epitropie, prin vechilulu eĭ. Se percepea câte 4 parale de leŭ de la toţĭ ceĭ ce vindeau pesce sărat şi próspăt la schelea Galaţilorŭ, la tèrgul Galaţĭ, din pescele ce venea pe Dunăre cu caicele séu cu carele, din balta Brateşuluĭ, din balta Ialpuguluĭ şi din alte bălţĭ din ţéră turcéscă. Pescele ce se importă în ţéră în care, platesce câte 60 de banĭ de tot boulŭ şi câte 40 de banĭ de tot calulŭ.

M. Suţulŭ, la 1795, Martie 18, ordonă Epitropieĭ, ca acestu venitŭ să 'l dea M-reĭ Galata şi la locurile rânduite dupe anumite hrisóve. Taxa de la care se va percepe în ţinutulu Covurluĭ. Suţul ordonă pârcălabilor de Galaţĭ, să fie la disposiţiunea Epitropieĭ venituluĭ.

Inainte de a termina acestŭ capitolŭ vom aminti şi o altă disposiţiune a luĭ M. Suţu, cu referinţă la *ţiganiĭ* domnescĭ lingurarĭ şi ursarĭ, cari sunt, din vechiŭ, birnicĭ la cămara Dómneĭ. Aceste cete de ţiganĭ s'aŭ jăluitŭ Domnitoruluĭ că mereŭ aŭ fostŭ tot făcuţĭ danie pe la M-rĭ şi pe la boierĭ şi de frică a nu cădea robĭ, mulţĭ din eĭ aŭ fugitu în Transilvania, de-aŭ rĕmasŭ puţinĭ în ţéră. Eĭ se rógă luĭ M. Suţulŭ să le dea un hrisovŭ cu blăstemŭ de arhiereĭ, ca nimenĭ să nu 'ĭ maĭ dea danie. Domnitorulŭ constată, cá în adevĕru s'a împuţinatŭ numĕrulu ţiganilorŭ şi că hrisóve în felulŭ celuĭ ce cerŭ de a nu putea fi daţĭ danie au maĭ avutŭ ţiganiĭ şi anume: De la Grigore Alex. Ghica Vvod, din 29 Noembrie 1776, al II-lea hrisovŭ de la Costantin Dim. Moruzi din 22 Ianuar 1781, al III-lea de la Alex. Const. Mavrocordat din 2 Dec. 1782, al 4-lea de la Alex. Const. Moruzi din 8 Octombre 1782, decĭ şi M. Suţulŭ Voevod, constată că Alex. Costantin Moruzi a rĕscumpĕrat 20 sălaşe ţiganĭ, ce erau daţĭ danie chiar Dómneĭ séle şi Dómna i-a fostŭ datŭ comisuluĭ Răducan Roset şi că A. Moruzi a rĕscumperat aceste sălaşe de ţiganĭ şi i-au recunoscutŭ chiar lingurarĭ şi ursarĭ; M. Suţu dispune şi elŭ, ca să nu maĭ pótă fi daţĭ nimĕruĭ ţiganiĭ de acéstă categorie şi tot o dată dă acestoru

1. Veḑĭ Uricar, t. IV, fila 40.

www.dacoromanica.ro

sălaşe de ţiganĭ dreptul să nu fie judecaţĭ de ispravnicĭ, séŭ alţĭ judecătorĭ, afară numaĭ în casŭ de mórte de omŭ, iar în orĭ-ce alte judecăţĭ să atârne numaĭ de epistaţiĭ şi vornicii lorŭ specialĭ [1].

O categorie de locuitorĭ, cari primiră óre-cari protecţiunĭ şi scutirĭ de la M. Suţulŭ, aŭ fostŭ *Şangăiĭ* de la grópa Ocneĭ [2]. Cu hrisovulŭ de la 28 Maiŭ 1793 scutesce de bir şi angarale ceĭ 225 de liuḑí. Iar cu altŭ hrisovŭ anteriorŭ, din 24 Aprilie 1783, regulézĕ proprietatea loculuĭ din jurulu târguluĭ Trotuşuluĭ, avêndŭ în vedere un hrisovŭ anteriorŭ, din 1782, a luĭ Moruzi.

Intr'unŭ statŭ oligarhicŭ, unde aprópe 2, 3 familiĭ îşĭ impartŭ tóte slujbele, este neîndoiosŭ că numaĭ aceĭ indivizĭ avea şi eĭ o parte óre-care în conducerea trebilorŭ statuluĭ, cari eraŭ ómeniĭ celorŭ de la putere.

Nu avemŭ dar, a însemna aci rolulŭ jucatŭ de asemenea ómenĭ. Ceea ce amŭ ḑisŭ despre compunerea Divanuluĭ ajunge pentru ca lectorul să 'şĭ dea seamă: de ce evoluţiunea naţională se face maĭ greŭ în Moldova, de astă-dată, de cât în ţéra Românéscă?

Dealmintrelea acele câte-va familii, cari cu Suţul împărţeau puterea, nu presentaŭ unŭ spectacolŭ maĭ asigurătorŭ pentru morsulŭ înainte al neamuluĭ românescŭ, decât acelŭ ce'l presenta boierimea munteană. Aceeaş relaxare de moravurĭ la Iaşí, ca şi la Bucurescĭ. Curtea ce în Iaşĭ ţinuse Potemkin nu era de natură a fi deprins boierimea moldovenéscă cu virtuţile căsnicieĭ, cu moderaţiunea şi modestia. Semânţa rea, aruncată de invasiunea strĕină, dăduse róde tot maĭ fatale. Nicĭ chiar Biserica nu era în stare să îndrepte moravurile stricate, căcĭ şi ea însăşĭ era bolnavă, din acestŭ punctŭ de vedere. Cu tóte aceste la umbra Bisericeĭ începe a se forma o clasă mijlocie, din feciorĭ de popĭ, cari sciindŭ carte maĭ multă decât boierimea şi vĕḑêndu-se cu tóte acestea înlăturată de la afacerile publice, începŭ a cristalisa oposiţiunea contra stăreĭ de lucrurĭ de atuncĭ. In luptă inegală cu boierimea de la putere, acestŭ grupŭ de ómenĭ, maĭ învĕţaţĭ şi maĭ harnicĭ, recurgŭ la satire şi pamflete contra apăsătorilorŭ ţĕreĭ. Nu târḑiŭ boierimea va califica acésta *de duhŭ franţuzescŭ* şi va cerca să potolească mişcarea, sprijinită pe Divanul din Constantinopole.

Décă nu în mod formal şi pe faţă, cel puţin în faptă, se punŭ unulu după altulŭ în fruntea acesteĭ mişcărĭ, Mitropolitulŭ Iacobŭ Stamati şi maĭ apoĭ Veniaminŭ Costachi. Acéstă mişcare începe prin a fi socială şi devine maĭ apoĭ naţională, căcĭ va lupta în contra Grecilor. Cum se întâmplă maĭ tot-déuna, acéstă mişcare va trece chiar

1. Uricariu, t. I, pag. 122.
2. Vezĭ condica Şangăilorŭ de la Ocnele Bacăuluĭ copie 41 şi 45.

www.dacoromanica.ro

şi preste capulŭ unora din capii sĕĭ. Aşia, pe la începutulu secoluluĭ următorŭ, vom vedea aruncându-se satire şi pamflete chiar în trăsura Mitropolituluĭ Veniaminŭ.

Dar deocamdată sunt marĭ şi tarĭ câte-va familiĭ de boierĭ, de origine grécă, la curtea luĭ M. Suţulŭ şi sugŭ cât potŭ maĭ bine bugetulŭ ţĕreĭ, împreună cu Domnitorulŭ şi desfaşură un luxŭ, cât maĭ fără gustŭ şi maĭ ruinătorŭ. Caretele se înşiră fără sfârşitŭ pe podulŭ verde din Iaşi, maĭ tot atât de înalte cât şi casele unora din boierĭ (vedĭ stampa de la fine), cu arnăuţĭ în capra de dindos şi vizitiĭ, purtândŭ în capŭ aprópe chivera slujitoréscă.

Dar la curte ce maĭ părăţĭ la tóte ocasiunile! Nu s'aŭ schimbatŭ mult din obiceiurile descrise de Gheorgache, decât că s'a substituitŭ boierimeĭ române fel de fel de veneticĭ [1].

1. Doctorulŭ Suţu în notiţulŭ luĭ, de care maĭ susŭ vorbirămŭ, descrie parada din ajunulŭ şi ḑiua Bobotezeĭ, cam tot aşa ca şi logof. Gheorgache. Iată acéstă descripţiune:

Ceremonia care se face în ajunulŭ Bobotezeĭ.

Diminéţa, prea înălţatulŭ Domnŭ morgêndŭ la spătăria cea mare, se aşéḑă pre tronŭ, şi înainte de a merge la biserică la césurile hotărîte, se întâlnesce cu egumeniĭ ţereĭ, carĭ, după datina vechĭe, 'ĭ aduc diferite peşcheşurĭ şi în vorbirea lor îi întrébă cum petrecŭ şi cum le merge în mănăstirile lor. Eĭ staŭ în picióre şi cafea nu le dă. Prea înălţatulŭ Domnŭ, îndată ce egumeniĭ esu din spătărie, cu tótă parada se ducŭ la biserică la orele hotărîte; iar al douilea spătarŭ pórtă cuca. In ḑiua ajunuluĭ archiereulŭ nu vine la biserică, de óre-ce atuncĭ are întâietatea episcopulŭ de Romanŭ, şi face şi marea sfinţire, după sfârşitulŭ liturghieĭ. După ce însă prea înălţatulŭ Domnŭ ese din biserică, intrându în spătărie şéde pe tronŭ, şi mitropolitulŭ cu arhiereiĭ şi cu boĭerii cei marĭ, introducându-se în spătărie, staŭ în picióre, şi întâiŭ intră preoţiĭ bisericeĭ domnescĭ cu crucea, apoĭ intră egumeniĭ ţereĭ, împreună cu egumeniĭ mănăstiriĭ Iaşilorŭ; după egumenĭ, intră protopopul cu popiĭ târgului, iar după protopopŭ, intră părinţiĭ catolicĭ cu crucea, şi după ce esŭ părinţiĭ catolicĭ, se dă în sfârşit caféua.

Ceremonia care se face în ḑiua Bobotezeĭ.

Diminéţa, prea înălţatulŭ Domnŭ, mergêndŭ în marea spătărie, şéde pre scaunu şi în timpŭ ce boĭerulu marele spătarŭ, precum şi marele postelnicŭ pórtă *căftane*, intră în biserica cea mare cu parada domnéscă şi cu două luminărĭ apriuse, la drópta şi la stânga în faţa Domnuluĭ, înainte de-a fi cântatŭ «polieleul («Prea-milostive») — şi după ce cântăreţulŭ începe pe «Prea-milostive», se face darea de lumânărĭ şi după acésta începŭ antifónele, se ḑice Evanghelia şi rânduéla ce urméză, şi după ce se isprăvesce tedeumul, prea înălţatulu Domnŭ, împreună cu Vlădica, cu archiereii şi cu boierĭĭ, eşindu din biserică, se cobóră în curtea domnéscă în spre partea Dómneĭ, acolo unde şi scaunulŭ prea înălţatului este pregătitŭ, precum şi a Vladicăĭ, a archiereilor şi a boĭerilor şi se face sfinţirea cea mare de către Vlădică şi la sfârşitulŭ

www.dacoromanica.ro

O paradă maĭ nouă, care la ambele curţĭ române nu se inlâmplase pe vremea Domniilorŭ pământene, ce numaĭ de când Turcia abuzivŭ dedea aşa ḑisa reînoire de Domnie şi preleva abuzivulŭ mucarelŭ, este descrisă tot de Doctorulŭ Suţulu, în modulu următorŭ:

Ce trebuĭe să facă cel ce merge cu firmanŭ de înoirea Domnieĭ şi cu blană la un Domnŭ în diua alaiuluĭ.

«Indată ce Domnulŭ se arĕtă de departe, ieĭ pe amândouĕ mânile tĕle boccóua şi blana, şi preste boccea puĭ firmanulŭ cu punga de *diba* (stofă de mătase), după ce aĭ încălecatŭ deja calulŭ tĕŭ, pre care îl ţine sluga ta ce ămblă pe jos. Iar când veĭ fi aprópe de Domnulŭ şi veĭ vedea că e timpul, ca Măria sa să pornéscă spre a veni să întâmpine firmanulŭ, îndată te coborĭ de pe calŭ şi ast-fel păşescĭ cătră Măria-sa, întinḑêndu'ĭ mânile tĕle cu blană şi firmanŭ, ast-fel precum le ţiĭ. Domnulŭ ia deodată firmanulŭ, şi, după ce-lŭ sărută, îl aşéḑă iar deasupra bocceleĭ cu blană, ce o ţiĭ în cele douĕ mânĭ. Apoĭ îţĭ dă un calŭ domnescŭ cu patru saŭ maĭ mulţĭ ciohodarĭ (slugĭ domnescĭ), carĭ îţĭ ţinŭ calulŭ tĕŭ şi îndată iurudisescĭ (?) şi pornescĭ înaintea Domnuluĭ, iar dènsulŭ te urmóza numaĭ decât şi aşĭa veniţĭ până la Curte (Κούρτη). După ce sosiţĭ acolo, descalecĭ calulŭ la scară, şi iurudisescĭ (?) înaintea Domnuluĭ, până la suirea Domnuluĭ pe scaunŭ în divanŭ, şi staĭ tocmaĭ în faţa luĭ, ţinêndu deasemenea blana şi firmanulŭ pe amândoue mâinile. Atuncea Domnulŭ, stândŭ în picióre, ia firmanulŭ şi sărutându-l îl dă luĭ Divan-Efendisi, ca să-l citóscă. Iar tu în acelaş timp staĭ în picióre la loculŭ teŭ, ţiindŭ mereŭ în mânile tĕle blana până la sfârşitulŭ cetiriĭ firmanuluĭ. Şi atuncĭ Divan-Efendisi-ul ia blana din mânile tĕle şi îmbracă cu ea pe Domnulŭ, şi numaĭ decât Domnulŭ îmbracă pe Divan-Efendisi cu blană. Iar după aceea te îmbracă şi pe tine cu haĭna de samurŭ, tot la loculŭ unde aĭ statŭ de la începutŭ, şi aşĭa se sfârşesce tótă ceremonia.

De asemene paradă ce'ĭ dreptul M. Suţu n'avu parte in Moldova. Ceea ce nu'ĭ lipsi însă fu secetea şi fómetea din 1794 –95.

Amŭ adusŭ la Domnia luĭ A. Moruzi destule documente, cu referinţă la acéstă calimitate. Nu ni se pare că M. Suţu sĕ fi lucratŭ cu aceaş prudenţă ca Moruzi, pentru conjurarea fómeteĭ.

---

sfinţiriĭ se slobodŭ tunurile şi cântă musica, şi după ce archiereiĭ, egumeniĭ şi boĭeriĭ sunt stropiţĭ de către Vlădică, începe şi defilarea cailor domnescĭ, adică să intre împodobiţĭ şi să trécă în faţa prea înălţatuluĭ Domnŭ, stropiţĭ fiindŭ de asemenea de cătră Vlădică, şi încălecaţi de fiĭ de boĭerĭ, îmbrăcaţi numaĭ cu căftane, şi după ce trecŭ toţĭ caiĭ şi vine şi comisulŭ cel mare cu obicĭnuita paradă, îndată Domnulŭ cu Vlădică se suĭe în biserică şi se cântă dumneḑeésca şi sfânta Liturghie.

www.dacoromanica.ro

In mijlocul acesteĭ calimităţĭ, Divanulŭ trimite firmanŭ, ca şi în Bucurescĭ, cerênd zaherele pentru Constantinopole. Şi în Iaşĭ, ca şi la Bucurescĭ, boierii, chiar streinĭ cum eraŭ, nu potŭ satisface cererea Porţeĭ şi se mărginescŭ, la 17 Dec. 1794, a trimite la Pórtă unŭ lungŭ arz-magzarŭ de scusă, că nu potŭ trimite Zaherele fiindŭ ţóra în mare lipsă, nicĭ chiar pe jumĕtate cum maĭ la urmă cerea Divanulŭ Turcescŭ. Amŭ aflatŭ acestŭ arz margzarŭ în copie la Mitropolia din Bucurescĭ [1].

1. Iată în tótă coprinderea luĭ acest documentŭ ce am descoperitŭ noĭ maĭ întâiŭ, între hârtiile Mitropoliei de la Iaşĭ:

«Măcar că şi noĭ toţĭ, dupĕ poveţuirile şi poruncile celuĭ prea înţeleptŭ Domnŭ alu nostru, Mihailŭ, ni-amŭ silitŭ împreună, cu tótă silinţa şi protimia putinciósă, însufleţiţĭ fiindŭ de cea dulce şi fără defăimare ocârmuire a Inălţimeĭ sale, ca locuitoriĭ să samene, în trecuta primavară, semênţă cât se va putea maĭ multă, carĭ întru adevĕrŭ cu nemărginită mulţămire şi inimă bună aŭ semănatŭ maĭ mult decât în toţĭ aniĭ, după cum de toţĭ aŭ fost şciutŭ. Dar din pricina seceteĭ, care (din pecatele ce D-deŭ cunósce) s'aŭ întâmplat în ţóra Moldoveĭ peste tótă primavara, precum este cunoscutŭ şi de prea puternica Impĕrăţie, nu numaĭ că din cóle maĭ multe semăuăturĭ oameniĭ abia au pututu să'şĭ ia semênţa ce aŭ semănatŭ, dar în cât unile cu totulŭ n'aŭ resărit, iar altele de aŭ şi rĕsăritŭ s'aŭ uscatŭ, încât lipsa ce s'aŭ întâmplatŭ întru acestŭ anŭ, în ţĕră, atât de grâŭ şi orzŭ, cât şi de popuşoĭ, şi maĭ vêrtos de malaiu, nu numaĭ că este cunoscută la toţi, dar nădăjduimŭ că şi prea puternica Impĕrăţie este încredinţată. Cu tóte aceste, de vreme ce Domnulu nostru ni-aŭ arĕtatŭ trebuiuţa locuitorilorŭ Ţarigraduluĭ, rostindŭ a fi datorie neapărată de a ne purta întru toate şi la tóte. Cu nemărginită rêvnă, supuuere şi ascultare la tóte datorniciile către prea puternica Impĕrăţie slujbe; am arĕtatŭ cât aŭ fostŭ prin putiuţă tótă poftă şi silinţa, ca să se trimită la Ţarigrad, atât în astă primavară, cât şi în iastă tómnă, câtă zaherea aŭ fost prin putinţă de a se găsi în ţóră, atât din cea prea puţină pâne a anuluĭ acestuia, cât şi dintru aceea ce se afla din pânea anuluĭ trecutŭ. Şi aşĭa prin ajutorulŭ prea puterniciĭ împĕrăţiĭ şi prin neobosita sîrguinţâ şi cea iubitóre de dreptate purtare de grijă a D-luĭ nostru, păzindu-se drópta cumpănire în ţară şi cu mare dreptate împărţindu-se greutatea în tóte părţile ţĕreĭ, s'aŭ trimis la Ţarigradŭ o sumă de zaherea maĭ mult decât s'aŭ nădăjduitŭ, precum atât din cele maĭ d'inaiute trimise astă primavară sineturĭ şi isvóde, cât şi din cele ce se trimetŭ acum de către D-nulŭ nostru, se va cunósce de către prea puternica împĕrăţie. Cu aceeaşĭ a nóstră datornică credinţă şi protimie, purtându-ne şi spre sevêrşirea tuturorŭ celor-l-alte Impĕrăţieĭ slujbe, carĭ s'au cerut din ţóra Moldoveĭ şi maĭ înainte decât tóte, spre strălucita facere a cetăţeĭ Beuderiuluĭ şi povĕţuiţĭ fiind de adînca înţelepciune şi multa ispitire a Domnului nostru, toţi de obşte într'o unire şi cu unŭ sufletŭ, amu descoperitŭ din darulŭ Dumuezeirei cele maĭ lesnitóre chipurĭ şi cele maĭ cu cale mijlóce, priu carĭ şi cele-l-alte slujbe şi maĭ înainte decât tóte spre strelucite facere a cetăţeĭ Benderuluĭ aŭ ajunsŭ la sevêrşire cu deobştea mulţămire a tuturorŭ locuitorilorŭ şi deplină primirea nóstră, care nădăjduimŭ, că din scrisorile Domuuluĭ nostru, la a căria adîncime a minţei şi multa ispitire suntemŭ datorĭ

www.dacoromanica.ro

Acestŭ refuzŭ este ca şi pentru Moruzi, un punct rĕŭ la partida luĭ M. Suţu, care va face să reuşéscă lesne intrigile rusescĭ şi grecesci contra sea, la Pórta Otomană.

---

spre a se păzi buna cumpănire în ţóră, dupŏ atâtea şi atâtea greutăţĭ, sunt cunoscute la prea puternica Impĕrăţie.

In scurtŭ şi cea maĭ de pe urmă: dupĕ ce s'aŭ cunoscut că în ţéră nu se găsesce zaherea, arĕtându-ne Domnulŭ nostru lipsa şi nevoia locuitorilorŭ Ţarigraduluĭ, cu nemărginita protimie şi rîvnă şi cu deplină nefăţarnică mulţămire a nóstră, tăindŭ din hrana copiilorŭ noştri, o parte din cea puţină ce avemŭ spre hrana nóstră, amŭ dat-o dupĕ preţulŭ hotăritŭ, care cu tótă bună voia nóstră amŭ voitŭ a o da fără platĕ, precum nădăjduimŭ că s'aŭ cunoscutŭ de pré puternica Impĕrăţie, din cele scrise a Domnnluĭ nostru, a căruia înălţime ne-aŭ încredinţatŭ cumcă protimia cea spre dovada supunereĭ noastre, amŭ voitŭ a arĕta prin acéstă aducere a nóstră, aŭ fostŭ plăcută celeĭ nemărginte milĭ a Impĕrăţieĭ.

Asemenea dar cu aceeaşĭ poftă şi rîvnă şi cu tótă buna mulţumire ne-amŭ silitŭ ca să se găsóscă şi suma cerşită a mălaĭului, dar fiind-că s'aŭ doveditŭ că mălaĭŭ în ţéră nu se găsesce, nicĭ ca cum, şi Domnulŭ nostru s'aŭ plocatŭ de aŭ arĕtatŭ la pragulŭ Imperăţieĭ adevĕrulu golŭ, ne-aŭ bucuratŭ Inălţimea sa cu iertarea mălaĭuluĭ, încredinţându-ne că milostivirea pró puterniceĭ Impĕrăţiĭ, dupĕ nemărginitele milĭ ce revarsă către toţĭ credincioşiĭ eĭ supuşĭ, ne-aŭ miluitŭ cu certarea cereréĭ a jumĕtate de iocŭ a mălaĭuluĭ.

Pentru care aceste mile, nóptea şi ḑiua, toţĭ de obşte, micĭ şi marĭ, împreună cu copiiĭ noştri, rugămŭ pe a tot puterniculŭ Dumneḑeŭ pentru îndelungată şi pré fericită viaţă a pré puterniculuĭ, pré dreptului şi pré milostivuluĭ nostru Imperatŭ (a căruia împerăţie să fie nebiruită în vecĭ), şi pentru îndelungată viaţă şi buna fericire a pré înălţatuluĭ şi milostivuluĭ Epitropŭ, stăpânulŭ nostru şi celor-l'alţĭ milostivĭ stăpânĭ aĭ noştri, şi ridicândŭ mâinĭ rugatóre către Dumneḑeŭ ca să ne învrednicéscă sub acoperămêntulŭ pré puterniceĭ împĕrăţii, a ne bucura de-apururea cu pazirea credinţeĭ şi a supunereĭ nóstre, de cele bogate mile a purtăreĭ sale de grijĭ, cădemŭ toţĭ de obşte la pragulŭ pré puterniceĭ imperăţiĭ şi arĕtându dupĕ o parte nemărginita protimie şi rîvnă, ce avemŭ spre slujbele pré puterniceĭ împerăţiĭ, iar despre altă parte arĕtândŭ cu mare plecăciune nemărginita lipsă a zaherelelorŭ şi cea desĕvêrşită lipsire a celorŭ trebuincióse spre hrană ce are ticălósa nóstră ţóră, care câte rele şi ticăloşiĭ aŭ ispititŭ în trecuţii anĭ sunt cunoscute, ne rugămŭ mileĭ prea puterniceĭ Imperăţiĭ, ca să se încredinţeze că cele maĭ marĭ şi maĭ roditóre ţinuturi ale ţereĭ, din care iese tot-déuna cea maĭ multă zaherea, la atâta desevêrşită lipsă se află, încât locuitoriĭ nădăjduescŭ cu prea mare economie să se hrănéscă din ceĭ prea puţiniĭ popuşoĭ ce la unu ţinutŭ-doue décă se află, carĭ şi aceştĭ popuşoĭ atât sunt de puţinĭ, încât nu sunt îndestuĭ ca să trăiască până la o noue pâne, dupe cum şi din arĕtările Domnuluĭ nostru pre carele noĭ toţĭ de obşte l'amu cunoscutŭ şi'lŭ cunóscem alŭ nostru obştescŭ părinte şi privighetorŭ pentru tóte cele spre întărirea şi ridicarea celorŭ folositóre a ţĕreĭ acestia, se cunósce adeverulŭ acesta şi căutândŭ la lipsa şi nevoia tuturorŭ, să se milostivéscă de a lăsa în primăvéra viitóre pe ţóră slobodă de tótă cererea de zaherea, până ce se va face pâne nouĕ şi atuncĭ bine-voindŭ Dumneḑeŭ, prin ajutorulŭ şi mila prea puterniceĭ Impĕrăţiĭ, nádăjduimŭ că dupĕ silinţa ce s'aŭ pusŭ astă ţómnă la semenĭturĭ

www.dacoromanica.ro

Bĕtrânulŭ Drăghicĭ nu găsesce nimicŭ de adusŭ în Domnia luĭ M. Suţu. El se mărginesce a aminti, că la 1795 a fost schimbatŭ, rânduindu-se în loculŭ luĭ Alexandru Calimahŭ.

Din puţinele documente cercetate de noi, aflăm pe Mihaiŭ Suţulŭ Domnŭ la Moldova fără nicĭ o însemnătate deosebita şi e de mirare la primulŭ momentŭ, după ce l'amŭ veḑutŭ domnindŭ deşteptŭ în ţéra Românéscă.

Acéstă mirare incetéză, décă ne amintim în urma a ce ḑile grele devine el domnu Moldoveĭ şi ce calamităţĭ năpustise asupra ţereĭ, în scurtul timp al domnieĭ séle [1]?

Constantinŭ Stamati laudă mult pe M. Suţu şi pe frate-seŭ Alexandru, care fu dragomanŭ alŭ Porţeĭ. Stamate găsia pe M. Suţu omŭ fórte deşteptŭ şi inveţatŭ, cu calităţĭ brilante [2].

Cronica luĭ Fănuţă (Zilotŭ Românulŭ) a găsitŭ că M. Suţu fusese domnŭ deşteptŭ şi bunŭ în Domniile anterióre de la Munteni:

«Iar Mihaiŭ vodă din fire
«Milostiv ne apĕra,
«In cele dintâiŭ domnii doue,
«Precum e sciută nouĕ,
«De orĭ ce fel de năpăştĭ,
«Şi cu a sa rîvnă bună
«Făcuse ţĕreĭ cununa,
«Ferindu-o de prăpăştĭ,
«Atât cât îĭ remăsese
«Numele cum-că fusese
«Domnŭ ţereĭ, ca nimenĭ altŭ,
«Aşia bun şi cu dorire
«Pentru a ţĕreĭ sporire

şi care încă se va maĭ pune la primăvéră, cumcă vomŭ sluji iarăşĭ cât a fi prin putinţă pe prea puternica Impĕrăţie.

Decĭ ne rugămŭ mileĭ prea puterniceĭ Impĕrăţiĭ, dupe cum până acum revarsă către noĭ şi către tótă ţéra cele bogate a eĭ milĭ, aretândŭ tot felulŭ de musaade» la arĕtările oştesculuĭ nostru părinte şi Domnŭ, pentru acele ce era peste putinţa nóstră şi a ţereĭ, aşia şi de acum înainte plecându-se milostivirea sa la aretările Inălţimeĭ sale, să verse către noĭ cele bogate a eĭ mile, cu care şi noĭ şi strămoşiĭ noştriĭ ne-amŭ crescutŭ, păzindŭ întru tóte şi la tóte neclintită acea către prea puternica Imperăţie datornică credinţă, supunere şi ascultare. — 1794, Decembre 17.

1. De şi domnindŭ în Moldova, inima luĭ Mihaiŭ Suţu rĕmăs'se la munteni. De aceea îşĭ căsătoresce pe fiulŭ sĕŭ Grigore cu o fiică a luĭ Neculae Dudescu, vel-Ban, şi Moruzi, prin actulŭ din 16 April 1794, acordă diverse scuţirĭ noilorŭ căsătoriţĭ.

2. (Hurmuzache tom II supl, I pag. 112).

www.dacoromanica.ro

«Şi crestinŭ adevĕratŭ
«Dar o! ce nepotrivólă
«La a ţĕreĭ socotélă!
«Căcĭ unde nădăjduia
«Că o să pască turma
«Tot ca întâiŭ ş'acuma
«Aŭ ajunsu de se căia».

Décă se căia ţéra Românéscă când pe la 1802 a recăpatatŭ domnŭ pe M. Suţu, tot aşia se căia Moldova de aŭ avea la 1795.

Cu tóte aceste, nu nemulţămirea ţĕreĭ a adusŭ înlăturarea lui Suţu de la Domnia Moldoveĭ, ci numai intrigile politice de la Constantinopole şi agitaţiunile competitorilorŭ grecĭ de domnie.

In primulŭ locŭ Suţu displăcea Rusieĭ. După ordinea Divanuluĭ, în înţelegere cu Franţa, M. Suţu protegia pe cât putea şi ajuta revoluţiunea din Polonia. [1] De aci mânia Ecaterineĭ contra luĭ Suţu, oricât acesta se silea să eludeze firmanulŭ turcescŭ cu referinţă la Poloni.

Revoluţiunea polonă fiindŭ sdrobită, situaţiunea lui M. Suţu deveni şi mai rea. Apoi relaţiunile lui cu Constantinŭ Stamati şi simpatiile lui francese sunt încă un gravamenŭ la pasivulŭ lui pe lângă curtea Ecaterineĭ. Negreşitŭ că sporirea de înriurire în sînulŭ Divanuluĭ turcescŭ a Rusieĭ, după terminarea afacereĭ polone, ba chiar ameninţările cu noŭ resboiŭ contra Turcieĭ, décă Turcia nu se va lepăda de Franţa, nu sunt de natură a asigura dainuirea lui Suţu pe tronul moldav. Intrebarea era acum numai care din grecĭ va succede lui M Suţu? Triumfătorulŭ fu *Alexandru Calimah*.

Motivele carĭ aŭ militatŭ in favórea acestuia le vom areta în tomul nostru VII, care începe cu anulŭ 1796. Atuncĭ vom adăoga observaţiunile nóstre şi asupra micului spaţiu de timpŭ, cât apucă noulŭ domnu din anul 1795.

2. Dans le temps que l'insurrection commençait à faire des progrès, la Porte Ottomane, par un firman formel et public, avait enjoint au prince Michel Soutzo, Hospodar de Moldavie, de donner asile à tous les Polonais qui, poursuivis par des partis russes, se jetterent dans les districts situés le long du Dniester.
(Hurmuzache tom II supl. I, pag, 104).

FINELE TOMULUI V

www.dacoromanica.ro

NOTE

I. *La pagina 11 aliniatulŭ ultimŭ*, lectorele va adăogi informaţiunea, că înainte de finea luĭ Februarŭ, 1793, Al. Moruzi e deja sositŭ în Bucurescĭ. După ce acte inducemŭ acéstă data? Dupé actele unuĭ procesŭ (ce s'aŭ adusu la capitolulŭ justiţieĭ) şi anume: vêndarea moşieĭ luĭ Iónŭ Şĕtrarulŭ. In acéstă afacere a lucratŭ Caimacămia luĭ Al. Moruzi, iar în 23 Februarŭ 1793, intervine o otărîre semnată de însuşĭ Al. Moruzi. Cod. XXIII începe, adeveratŭ cu unŭ pitacŭ din 12 Februarŭ, alŭ acestuĭ Domnitorŭ, însă este datatŭ din *Rŏmnicul Săratŭ*, adică înainte de ce să fi sositŭ în Bucurescĭ. Intre 12 Februarŭ, când noulŭ Domnŭ ajunsese, venindŭ din Moldova, la Rŏmniculŭ Săratŭ şi între 23 Februarŭ, data primuluĭ actŭ ce s'aŭ păstratŭ, semnatŭ de elŭ în Bucurescĭ. este a se aşeda data intrăreĭ luĭ în Capitala Munteniei. Maĭ corect putemŭ strînge acestŭ spaţiŭ de timpŭ între 13 şi 19 Februarŭ, căcĭ nu e probabilŭ, că în ţina semnăreĭ de acte, va fi plecatŭ Moruzi din Rŏmniculŭ Săratŭ şi iarăşĭ 3—4 ţile le-aŭ consacratŭ elŭ, după obiceiŭ, la ceremonialulŭ intrăreĭ, popositŭ din Mônăstirea Văcărescĭ? Dealtmintrelea nu este de celŭ maĭ mare interes să ajungemŭ a fixa data acésta a intrăreĭ în Capitală, după ce Alex. Moruzi face acte Domnescĭ din îndată după păşirea luĭ dincóce de Milcov, va să ţică între 10—12 Februarŭ 1893.

II. La capitolulŭ cultureĭ publice (pag. 55) lectorele este advertit că, rĕmênêndŭ, din eróre, neculese unele documente relative la scolĭ, s'aŭ intercalatŭ apoĭ la paginele 415—426. Recunóscemŭ, că nu e unica eróre de acéstă natură, pe lângă numeróse erorĭ rĕmase la corectură, dar lectorele va scuza, căcĭ a frământa cu unŭ bĭetŭ creerŭ şi cu douĭ ochĭ, miĭ de documente şi a nu te zăpăci la clasificare, nu este lucru uşorŭ!

---

www.dacoromanica.ro

TABLA DE MATERII A TOMULUI V.

Pagina

Prefaţa. 5
CAP. I.—*Moruzi, după diverşi scriitorĭ* 7
Renunţarea lui A. Moruzi la Muntenia 8
CAP. II.—*Căimăcămia la Bucurescĭ*. 11
Pregătirea Bucurescilorŭ de venirea luĭ A. Moruzi 12
Sosirea luĭ A. Moruzi 12
CAP. III.—*Compunerea Divanuluĭ luĭ Moruzi* 13
Isvóre de consultatŭ 13
CAP. IV.—*Biserica sub Al. Moruzi* 14
Filaretŭ II, după diverşĭ scriitorĭ. 14
Mişcarea literară sub Filaretŭ. 15
Administrarea Bisericeĭ sub Filaretu 16
Proibiţiunea cărţilorŭ române, tipărite în Ardélu. 16
Proprietatea Monastirilorŭ, de sineturĭ, în 1793 17
Intăritura luĭ A. Moruzi pe anaforaoa Divanuluĭ în acestŭ obiectu (notă). 17
Garda la închisórea Mitropolieĭ. Clericĭ condamnaţĭ 18
Filaretu II faţă cu moralitatea în căsnicie 20
Judecata luĭ Ciucă Polcovniculŭ pentru fiică-sa. 20
Anaforaoa Mitropolituluĭ şi resoluţiunea domnéscă, cu acestŭ obiectŭ 20-21

www.dacoromanica.ro

Proselitismulŭ sub Filaretu II. – Maria săsóica şi Maria ovreica . 21-22
Paretesis alŭ luĭ Filaretŭ II 22
Noua alegere de Mitropolitŭ în Divanu 23
Anaforaoa de alegere şi resoluţiunea Domnitoruluĭ 23
Ipopsifiarea noului Mitropolitŭ 24
Biserica sub Dositheĭ Filaretŭ 24-54
Ploconulŭ şi dările preoţilorŭ către Mitropoliţi şi Episcopi . . . 24
Regularea hirotoniilorŭ. Decretele relative 25
Infiinţarea Episcopiei de Argeşŭ. Actele relative 34
Iosifu Sevastios primulŭ Episcopŭ de Argeşu 38
Oprirea călugărilorŭ de a vagabonda 39
Acusările lui Dionisie Eclesiarculŭ. 40
Protecţiunea acordată de A. Moruzi Cultelorŭ streine şi ajutorulŭ la biserici din Orientŭ 40
Mahalagiiĭ de la Rĕsvan şi sinagoga evreiloru 41
Maltratarea unui preotŭ de evreĭ 40-43
Pedepsire de preotu 43
Pensiuni la preotŭ 44
Nizamulŭ cerşetoriloru 45-47
Protecţiunea bisericeĭ ardelene 47
Monastirĭ din ţéră, oprite a fi închinate la sf. Munte. 48
Răducanu Golescu, biv vel Logof., în asemene cestiune cu Monăstirea Vieroşu 48
Ingrijirea de cimitire 49
Hrisovulŭ Baraţilor din Bucurescĭ. 50
Hrisovulu Saşiloru 51
Hrisovulŭ catolicilor din Tèrgovisce. 52
Hrisovulŭ Bisericeĭ catolice din Câmpu-Lungŭ. 53
Hrisovulŭ Baraţilorŭ de la Râmnicu-Vèlcea 54
CAP. V.—*Cultura publică*. 55
Zilot, despre A. Moruzi 55
Dionisie Eclesiarhulu, idem 55
Şcólele în timpulŭ ciumeĭ. 55
Redeschiderea lorŭ, la 30 Ianuarie 1794 55
Hrisov. de scutirĭ pentru Constantin, dascalulŭ de la sf. Gheorghe 56
Hrisovulŭ Monăstireĭ Colţea, pentru spitalu şi şcólă 57
Pitacŭ la Mitropolitŭ pentru banii şcólelorŭ 58
Se cerŭ şcolĭ la Craiova. 58
Hotărîrea Domnitoruluĭ, numindŭ dascălŭ la Râmnicŭ 58-59
Hrisov. şcólei de pe moşia Şuţa, înfiinţată de Mateĭ Locusteanu 59

www.dacoromanica.ro

Şcóla de la Agiesci 60
Şcóla de la Monastirea Obedeanu din Craiova. şi hrisovulu ei . 60
Şcóla de la Monastirea Motru. 61
Focşănenii cerŭ şcólă. 62
Reclamaţiunea dascălului Nedelcu de la Ruşii-de-Vede, pentru simbria luĭ 62
Şcólele judeţene sub Moruzi. 63
Filaretŭ Episcopŭ de Romnicŭ 63
Şcólă la Caracalu, cu hrisovulu relativu 64
Hrisovulŭ şcóleĭ din Focşanĭ 64
Şcólă la Têrgu-Jiului, a Stolniculuĭ Dumitrache 66
Reclamaţiunea dascăluluĭ Dimitrie din Craiova, pentru léfă, şi actele relative 69-72
Şcolile greceşcĭ din Orientŭ. 73
Şcóla de la Arvanitohori 73
Şcóla de la Ţarigrad 74
Şcóla de la Terapia. 76
Şcóla de la Arnăut-chioĭ 76
Moruzi preţuea învetătura. 78
Infiinţarea flotilei pe Dunăre 79
Unu Vasile ce a oficiatŭ leturghia fără a fi hirotonitŭ 80
Enache dascălulu reclamă simbria da la Sanda Isvoranu. . . . 80
Birulu impusu preoţilorŭ la hirotonii, în favórea şcólelorŭ. . . 80
Doi doctori nuoi la Craiova. 80
Intre 1792—1796 cultura românéscă şi progresele limbei francese 80
Vorbe francese intrate in limbă 80
Pensionarea Doctorului Adam din Rămnicu-Vălceĭ 80
CAP. VI.—*Administraţiunea* 81
Compunerea Divanului 81
Iónŭ Brezoianu despre Moruzi. 82
Aşedămêntŭ datŭ dregătoriloru 82
Fabrica de hârtie de la Ciorogârla 83
Immulţirea vornicilorŭ mari. 82-83
Abuzările vorniceilorŭ din plăşĭ, cu vitele de pripasu 83
Pitacu la nazirii Epitropì, pentru slujba vorniciei 84
Nizamulu slujbei vornicieĭ. 84
Rènduiala slujitoriloru de pe la ispravnicii. 85
Marele Spătarŭ Enache Văcărescu regulèză slujitorii de la căpitănii. 87
Funcţionari abuzivi. 87-89

www.dacoromanica.ro

Alegerea vătafului de plaiŭ prin locuitorĭ 89
Anaforaua fixândŭ avaeturile vataşilorŭ de plaiŭ 90-91
CAP. VII.—*Ostea şi flota românéscă pe Dunăre*. 91
Tetravanghelulu luĭ Enache Văcărescu cu numele membriloru familieĭ 92
Jalba cataneloru contra polcovniculuĭ de Teleormanu 93
Completarea steaguriloru de catane 94
Brésla armăşéscă la 1793 95
Constantin Slugeru epistatŭ armăşiei 95
Artileria muntenă. 95
Corăbierĭ domnescĭ. 96
Hrisovulŭ pentru corăbiile ţereĭ. 96-100
Limanŭ domnescu alu corăbiilorŭ la Beşlèga, în Ilfovŭ. 100
Recrutarea marinarilorŭ 100
Modificarea cifrelorŭ slujitorilorŭ domnescĭ pe judeţe 101
Armăşeiĭ de la Craiova 101
CAP. VIII.—*Ţĕranulŭ sub A. Moruzi* 102
Ţĕraniĭ zurbagiĭ 102
Reclamaţiunea luĭ Ispasŭ contra proprietaruluĭ moşiei, pentru asuprire de clacă 104
Numerulŭ ḑilelorŭ de clacă variază 104-106
Claca la Monăstirĭ 107
Pontulŭ ţĕraniloru dupĕ moşiile Monăstireştĭ în genere. . . . 108-112
Ţĕraniĭ nu se pot stremuta dupe moşie 113
Monopolulŭ vêndareĭ vinuluĭ şi rachiului 114
Păţachina din pădure. 115
Otaştina de la viĭ. 113
Păşunatulŭ vitelorŭ ţerănescĭ 117
Fènulŭ făcutŭ de ţĕranĭ, luatŭ pentru grajdurile domnescĭ . . . 119
Sătenii de la Novaci în procesu cu Petre Sofragiulu pentru clacă . 120
Locuitorii din Valea Călugăréscă cu nişce arnăuţi, arendaşĭ aĭ moşiei Cernătescii 123
Egumeniĭ monăstirescĭ, Episcopii şi Mitropolitulŭ reclamă claca întrégă 126
A. Moruzi apĕră satulu Conţescii contra proprietăţeĭ 127
Elŭ apĕră satele contra zapciilorŭ. 128
Sătenii reclamându preţulŭ munceĭ loru preste clacă. 129
Pitacŭ relativŭ la pârjólele câmpiilorŭ 129
Cererea de extradare din Ardélu a foştilorŭ volintirĭ în óstea austriacă. 130

www.dacoromanica.ro

Licenciarea unuĭ seimenŭ ce a servitu 26 anĭ 130
Pitacŭ de la M. Suţu în privinţa extradăreĭ volintirilorŭ romăni —
Sătenii aspiră să devină proprietarĭ 131
Dreptulŭ lorŭ de protimisis la arendarea moşiiloru 135
Pitacŭ pentru rugăciunĭ de plóie 136
CAP. IX.—*Ţiganii* 137
Jalba ţiganilorŭ domnescĭ din Focşanĭ . . . . . —
Urmărire de ţiganĭ particularĭ. 138
O fată, născută din părinte ţiganu şi mamă română, rĕmâne liberă 139
CAP. X.—*Boerii şi scutiţii* 140
Despăgubire pentru păcura luĭ Scarlatŭ şi Dinu, Câmpinenĭ . . —
Doctorulŭ Silvestru . . . . . —
Scutirea buţilorŭ cu vinŭ boierescŭ, de vama Bucurescilorŭ . . 141
Priveligiĭ şi scutirĭ la boierĭ şi slujbaşi 141
A. Moruzi indurătorŭ cu vĕduvele şi feciorii boierilorŭ 142
Dăruire de locŭ de casă, din loculŭ domnescŭ 152
Acte de scutirĭ şi priveligii în favórea luĭ Nic. Filipescu, Şerban Racovicénu, Foti Cavazulŭ, Ilie Mazilulŭ, Al. Văcărescu, Mateiŭ Grecénu, Niculai Şătrarulŭ, Const. Drăgoescu, Vist. Ştirbeiŭ, Const. Iz-başa, Doctorŭ Silvestru, Grigoraşcu Merişescu, Grigore Suţu, vĕduva luĭ Chiriacŭ Elefteriu, Ilie Polcovniculu, vĕduveĭ rĕpos. Clucer Dumitrache, Gr. Hrisoscoleu, Vornicésa Veneţianca Văcărescu, Şătrărésa Zoiţa, Antonie polcovnicŭ de vĕnătorĭ, Const. Ştirbeiŭ vel. log., Anastasie vătafŭ de grajdŭ domnescŭ, Ilêna Bucşănescu, Şătrârésa Zoiţa Pitiştênca, Mihailŭ Oncescu. Post. Ghini Speténu 112-151
Ridicare la boierie 154
Gheorghe sin Vasile ridicatŭ la némurĭ 154
Birnici scutiţi din causă de betrâneţe şi grea familie 155-162
Ruptóre la Visterie 162
Havaetulŭ vornicieĭ marĭ 162
Oprirea de a se precupeţi slujba vornicieĭ din judeţe 163
Procesŭ pentru havaetŭ 164
Darea de jderŭ de la vătaşii de plaiurĭ 166
Jalba locuitorilorŭ din plaiuri, contra avaeturiloru vătaşilorŭ . . 167
Darea abuzivă de la potecaşi 167
CAP. XII[1]. — *Dările sub A. Moruzi* 168
Reorganisarea Visterieĭ la 1795 168

1. Din erórea tipografuluĭ s'aŭ pus No. XII la acest Cap. care ar fi fost XI.

www.dacoromanica.ro

Infiinţarea Vornicieĭ de Bucurescĭ 170
Mateiŭ Fălcoianu prim Vornic de poliţie 170
Repartiţiunea dărilorŭ în Bucurescĭ. — Cisla 170
Comisiune pentru cercetarea dajdielorŭ din Bucurescĭ 170 172
Birniciĭ din sate opriţi a se muta la Bucurescĭ şi viceversa . . 172-173
Perceperea dărilorŭ în modŭ neomenosŭ, cu cazănă şi bătaie . . 173
Sudiţiĭ streinĭ faţă cu Visteria 174
Armeniĭ la birŭ 174
Scutirĭ de birŭ pentru causă de infirmitate, orĭ ca recompensă. 175
Abuzulŭ cu scutelnicii, urmăritŭ de Moruzi 176
Vămile 177
Sudiţii austriaci faţă cu vama 178
Vama de oraşŭ 179
Ocnele 180
Carte de scutélă a măglaşilorŭ şi ciocănaşilorŭ 180
Pârgariĭ de la valea ocneĭ din Vălcea 181
Vinăriciul şi abuzurile ocasionate 182
Oieritulŭ 182
Scaune de carne dând avaet vinăricerilorŭ 183
Otaştina 184
Dările sub Moruzi nu sunt maĭ marĭ ca înainte 185
Locuitorii din plaiulŭ Telějenŭ contra slujbei Căminăritului . . 185
Dările şi veniturile Epitropieĭ obştirilorŭ 187
Vênḑarea venitului cutieĭ 188
CAP. XIII. · *Justiţia* 188
Impedecarea abuzuluĭ la perceperea plăţeĭ actelorŭ din Departamenturi şi Divanŭ 188
Constringerea corporală pentru datorii 189
Moratorium. 189
Moratorium refusatŭ la minorĭ 190
Formalităţile de observatŭ la vênḑarea de bună-voie a uneĭ proprietăţi 191
Relaţiunele justiţieĭ române cu ţările vecine 192
Clironomie de supuşi românĭ în Moldova şi Ardélŭ 192
Dumitru Fălcoianu clironomŭ grafului Szekely Laslo 193
Amesteculŭ Porţeĭ, prin firmanurĭ, în justiţia ţărcĭ 193
Schimbărĭ de note cu comandantulŭ Sibiuluĭ 194
Catagrafiĭ de lucrurĭ mobile 195
Incălḑitulŭ şi luminatul departamenturilorŭ justiţieĭ 197-199
Rândaşĭ la cancelariĭ 197
Clironomiĭ ab-intestato 198

www.dacoromanica.ro

Acte relative la stârpirea hoţilorŭ 200
Zapciulŭ autorisatŭ «să siléscă şi făr'de voie» pe acusat, de a spune adevĕrulŭ 201
Hoţii de oraşŭ 202
Dinu polcovniculŭ acusatŭ de prădăciune 202
Enache Văcărescu protivnicŭ la géremele 203
Arménul Ovanes pedepsitŭ că aŭ calomniat Spătăria 203
Enache Văcărescu Mare Banŭ 204
Vêndare de moşie şi casă 204-205
Dumitrache Racoviţă cumpĕră casele luĭ Hagi-Moscu 205
Aprobarea vêndĕreĭ, de Domnitorŭ 206
A. Ipsilante îşi vinde maĭ multe proprietăţi din ţéră 207
Familia Cantacuzinŭ urmăresce averea confiscată de Mavroghenĭ 208
Moralitatea publică în sec. trecutŭ 210
Fată de boierŭ răpită de ţeranŭ 210-213
Averea răpitoruluĭ confiscată în favórea feteĭ răpite 213
Prădarea Bisericeĭ Udricanĭ 213
Moratorium ordonat după cererea debitoruluĭ 215
Pitacŭ de aducere a unorŭ ţiganĭ hoţĭ 216
Urmarirea unuĭ poteraşŭ, ce a datŭ drumulŭ la nisce hoţĭ . . . 217
Respectulŭ zestreĭ femeeĭ, când se urmăresce averea bărbatului 218
Protimisis la vêndare de casă de bună-voie 219
Liberare din inchisóre pentru datoriĭ, ca insolvabilŭ 220
Vinovaţĭ morţĭ în temniţă, de epidemie 222-223
Despăgubire ciauşuluĭ de Divanŭ Gheorghe, pentru Zapciiăculŭ săvêrşitŭ 225
Judecata Spăt. Enache Văcărescu pentru impărţirea moşieĭ Bănésa 226
Stabilire de conace pentru aşcherliĭ 227
Dumitru ciauşulŭ de slujitorĭ la căpitănia Olteţuluĭ 228
Anastasia Fălcoianu urmărindŭ plată de datoriĭ 229
Diverse acte din sfera justiţieĭ: clironomiĭ, tutele, mezaturĭ, condică a mosceniriloru, cumpĕrarea de Enache Văcărescu a moşiilorŭ Cantacuzinescĭ, ocolnice, arderea târguluĭ Slatina, bănuiala de incendiatorŭ 229-236
Regula impărţireĭ periusiilorŭ. Schimbare de proprietate dotală. Paragrafia. Protopopŭ adusŭ prin mumbaşirŭ la judecată. Judecată intre particularĭ şi M-rĭ 237
CAP. XIV. — *Comerţŭ, industrie, bresle, poşte* 237
A. Moruzi protege comerţulŭ şi industria 238
Gelepii privighieţĭ 238
Respectulŭ nizamuluĭ relativŭ la turcĭ 238

www.dacoromanica.ro

Hrisovulŭ reinoitŭ pentru proprietatea Ploescilorŭ, în familia Moruzi 241-245
Narturile şi monopolurile paralisézǎ comerţulŭ 244
Anaforaua luĭ En. Vácărescu şi a altor Divaniţĭ asupra jălbei luminărilorŭ. Nartulŭ lumînărilorŭ şi diverse regule pentru adunarea seuluĭ din judeţe şi dupe la măcelarĭ 245
Jalba luminărilorŭ de céră. Nartulŭ acestorŭ lumînărĭ 247-249
Măcelariĭ substituiţĭ fabricanţilorŭ de luminărĭ 249-253
Vama de oraşe se preleva la carvasara 253
Cine plătesce vama de oraşŭ, dintre vêndĕtorŭ séŭ cumpĕrătorŭ . 253
Scutirĭ de vama de oraşŭ. Reclamaţiunile locuitorilorŭ din Gherghiţa, ne voindŭ a plăti vamă, când vêndŭ vite 253
Al. Moruzi a scăḑutu vama de oraşŭ 253
Repaosulu de Duminică pentru prăvăliaşĭ 254
Femeile oprite a servi şi locui prin cârciume 255-258
Sudiţiĭ opriţĭ de a cumpera imobile 258
Privilegiile ciobanilorŭ ardelenĭ 259
Menzilhanelele 260
Facsimile dupe o podorojnă 261
Anaforaoa Hatmanuluĭ pentru cumpĕrarea a 300 caĭ 262
Paharniculŭ Grigore Hrisoscolcu, însoţitŭ de maĭ mulţĭ boierĭ, iaŭ asupră-le întreprinderea poşteloru 260-263
Anaforaoa de reorganisare a poştelorŭ 262 268
Aşeḑămêntulŭ menzilhanelelorŭ 263-270
Caĭ înecaţĭ în apa Mostişteĭ 269
Bresle şi fabricĭ 270
Hrisovulŭ işlicarilorŭ şi cojocariloru başcaliĭ, din Martu 1794 . 270
Intervenirea, în judecata bresleĭ, a Cămăraşuluĭ 271
Hrisovulŭ cojocarilorŭ blănarĭ subţirĭ 274-278
Hrisovulŭ luminărarilorŭ din 27 Aprilŭ 1794 278-281
Hrisovulŭ bărbierilorŭ din Bucurescĭ 281
Hrisovulŭ croitoriloru 282
Hrisovulŭ rufetuluĭ cojocarilor subţirĭ, din 29 Ianuarŭ 1795 . . 283
Hrisovulŭ rufetuluĭ zăbunarilorŭ, din 6 Iunie 1793 285
Hrisovulu bucătarilorŭ din Bucuresci, cu vătăşia luĭ Panaitu . . 286
Macelarĭ ameninţaţĭ cu grópa ocneĭ 288
Modificaţiunĭ aduse la ponturile isnafuluĭ lemnariloru, zidariloru, cărămidariloru, şi nisipariloru 289-291
Fabricele de postavŭ şi hârtie 291
Incuviinţarea, prin firmanŭ împerătescŭ, a fabriceĭ de postavŭ . 291-293
Altu firmanu relativu la fabrica de postavŭ: neguţitoriĭ fabriceĭ

www.dacoromanica.ro

plătescŭ 35 pungĭ de banĭ pentru lână şi altele. Chiriac Arbut epistatŭ alŭ Fabriceĭ 294-298
Interesarea luĭ Moruzi pentru fabrica de postavŭ 295
Ceĭ aduşĭ pentru datoriĭ sunt aduşi să lucreze la fabrici, cu plata; asemenea şi femeile surghiunite pentru fapte urîte . . . 295-297
Alex. Moruzi cere Spătarului şi Agăĭ a găsi 20 de copiĭ pentru fabrică, ca să facă din eĭ postăvarĭ 297-299
Log. Slătinénu şi Comisulŭ Dumitraşcu rânduiţĭ epistaţi la fabrică. Reorganisarea celorŭ 122 de postavarĭ 299
Făbricile de hârtie 300
Hrisovulŭ fabriceĭ de hârtie 300-303
Fabrica de arpacaşŭ la Cornescĭ 301
Fabrica de sticlă a banuluĭ Ghica 302
Fabrica de sticlă la Şotânga în Dămboviţa 302
Moise ovreiulŭ intocmesce fabrica de sticle 303
Pitacu din 6 Maiŭ 1794 relativŭ la acésta 303
Infiinţarea a 14 morĭ cu caĭ, de către M-rĭ 304
A. Moruzi ordonă Epitropiei obstescĭ să construéscă 2 morĭ de caĭ, la capulŭ poduluĭ Mogoşóieĭ 305
Lege somptuarie. Lipscanii opriţi de a aduce stofe de mare luxŭ i cusăturĭ şi basmale de preţŭ 306
Oprirea importuluĭ de carete 307
Protecţiune acordată meşterilorŭ pământenĭ 307
Tèrgurĭ şi bâlciurĭ, sub A. Moruzi 307
Tèrgulŭ sĕptĕmânalŭ de la Slănicŭ 307
Tèrgulu de la moşia Coţofenĭ, a luĭ A. Văcărescu 308
Publicaţie la 17 judeţe pentru rênduiala tèrgurilorŭ 308
Monopolulŭ spirtóselorŭ în tèrgurĭ şi bâlciurĭ 308-317
Sboru de sf. Nicolae la Coţofenĭ. Tèrgŭ septĕmânalŭ la Brezóia . 309
Sborŭ la Tărtăşeşci, la moşia Balaiulŭ 310-312
Marele Vornicŭ Manol. Brancovénulŭ cércă să impedece tèrgulŭ de la Tărţăşescĭ, dar nu reuşesce 313
Tèrgŭ la Coenĭ 315
Tèrgŭ la schitulŭ Crasna. Tèrgŭ la Segarcea 316
Sborŭ la Rojisce, tèrgŭ la Logrescĭ, la Sălciile 317
Sborŭ la Istăŭ, cu vama în folosulŭ sf. Apostolĭ, bâlciŭ la Slămnic a luĭ Al. Gherache, Tèrgŭ la Voinescĭ, după cererea locuitorilorŭ de pe moşiile vecine. Asemine la Corcova 318
Oboru la Tomşescĭ luĭ Radu Slătinénu 318
Oprirea tèrgurilorŭ de la satele Lăpuşata şi Slăvesciĭ, fiindŭ locu de intâlnire a cete de hoţĭ 319

www.dacoromanica.ro

Strămutarea târgului din Rômnicŭ la câmpŭ 319
Prăvăliaşii din dealulŭ Pitescilorŭ, daŭ tômna câte unŭ talerŭ de prăvălii 320
Consequenţele păcei de la Şiştovŭ faţă cu industria română . . 320
Desavastagele neguţitorilorŭ români şi a industriaşilorŭ, faţă cu sudiţii 321
Pitaculŭ din 20 Sept. 1794, pentru oprirea năvălirei streinilorŭ în Bucuresci. Evreii 321
Pitacele către Spăt. şi Aga de a apĕra pe evrei contra prăvăliaşilorŭ români 323
Causele împedecătóre comerciului românŭ 323
Abuzulŭ de moratorium 323-328
Privelighiile şi scutirile acordate boerimei împedecândŭ comerţulŭ 328
Capanlâii 329
Narturile 330
Diverse narturi 331-337
Narturi aplicate în judeţe 337
Monopolŭ a 12 brutari în Bucuresci 338
Aiarulŭ pentru fixarea nartului cărnei 339-341
Narturile pentru lemne de focŭ şi cherestea supĕră pe ţĕrani . 341
Jăfuiri şi greutăţi ce întîmpină ţĕranii ce vinŭ la târg. Mésuri luate pentru stărpirea acestorŭ abuzuri 342-344
Grădinarii cer a nu fi supuşi la nartŭ 344
Nartŭ generalŭ 347-354
Flotila Dunărei şi brésla harabagiilorŭ 347
Obligaţiunile acestorŭ harabagii şi a vătafului lorŭ 347-349
Plaga camĕtei 350
Oprirea pămêntenilorŭ de a sĕ împrumuta de la Turci . . . 351-352
Precupeţii. Mesurile de oprire a lorŭ 354-355
Comitele d'Hauterive despre starea comerţului românescŭ . . . 355
Relaţiunile comerciale cu Braşovulŭ şi Sibiulŭ 355
Comitele d'Hauterive despre neguţitorii greci, nemţi şi ovrei . 355-356
Causele decăderei industriei şi a comerţului românŭ 356
Pitescenii cerŭ reînfiinţarea breslelorŭ 356
Falşificatori de monede evrei şi ţigani 358-360
Loterii autorisate în Bucuresci 360-361
Stabiliri de relaţiuni comerciale cu Franţa. Emile Gaudin primitŭ la curtea lui Moruzi. Gaudin negoţiază cu Spăt. Enache Văcărescu. Nota lui Gaudin. Cererea luĭ către Văcărescu, relativŭ la vamă. Casa de comerţŭ din Bucuresci Pellet Hortolan 361-362

www.dacoromanica.ro

CAP. XV. *Cutia milelorŭ* 363
Mendicitatea simandicósă. Pensiuni. Organisarea cutieĭ; veniturile cutieĭ. Clironomiile ab-intestato. Inscrierea cutiei în testamente şi diete, e obligatorie, sub pedépsă de anulare 365
Escepţiune in favórea testamentuluĭ dascălului Ilie, pentru-că a lăsatŭ ½ moşie sătenilor din Negrescĭ 365
Venitulŭ din taxele caftanelorŭ şi din havaetulŭ de la ispravnicii de judeţe, de la judecătorĭ, arhiereĭ şi preoţĭ 366
Datoria Episcopiilorŭ şi a Mitropolieĭ către cutie 367
Venitulŭ din răsuiă de la dajdia breslelorŭ. Taxa anuală de la negutitoriĭ carĭ ămblau prin ţéră după zaherele 368-369
Deficitulŭ bugetaru alŭ cutieĭ. Pitaculŭ Domnitoruluĭ convocândŭ Divanulŭ în 1795, ca să aviseze 369-370
Favorulŭ la împărţirea milelorŭ şi pensiuniloru. Diverse decrete relative 370-371
Mile lunare la diferite feţe. Sporire de pensiune. Cercetările naziriloru Epitropieĭ despre meritele celoru-ce solicitaŭ pensiuni 372-373
Pensiune acordată Sultaneĭ, copila de sufletŭ a luĭ Ştefanŭ Vodă . 373
Revisiunea lefilorŭ de la cutie din causa deficituluĭ 374
CAP. XVI. — *Edilitate, hotarele Bucurescilorŭ, pavele, ape, mĕsurĭ de ordine higienică şi de siguranţă publică.*
Îndestularea publică 375
Epitropia obştireĭ n'a fost desfiinţată de Moruzi 375
Atributele eĭ 375
Hotarele Bucurescilorŭ 376-379
Starostele de binale obligatŭ de a denunţa clădirile de case peste hotarulŭ oraşuluĭ 379
Pavarea oraşuluĭ şi facerea de podurĭ pe Dâmboviţa 380-388
Apa Dâmboviţeĭ şi podurile pe ea 388-393
Podurĭ pe drumurile marĭ din ţéră 394
Drumurile cele marĭ întreţinute 395
Oprirea încălcăreĭ stradelorŭ din Bucurescĭ 396
Edilitatea oraşelorŭ judeţene 397
Paie aşternute în calea musafiriloru 397
Indestularea oraşuluĭ cu apă. Hrisovulu luĭ Suiulgi-başa Dumitru. Aducerea de isvóre nouĕ. Cişmelele carĭ curgŭ şi nu curgŭ in Bucurescĭ la 1795. Repartiţia speselorŭ pentru aducere de isvóre nouĕ. Acordare de mesurĭ de apă, la diverse feţe etc. . 398-405
Cişmĕua beizadelelorŭ luĭ Moruzi din valea Cotrocenilorŭ. Hrisovulu acesteĭ cişmele 405-406

www.dacoromanica.ro

2 cişmele noue publice 406
Cişméua de la grădina cu chioscŭ a lui Mavrogheni şi actulŭ relativu 407
Ingrijirea oraşului din respectulŭ curăţenieĭ. Ridicarea noróielor Oprirea aruncăreĭ lăturilorŭ şi gunóieloru pe strade . . 408-410
Mesuri relative la apĕrare de incendiĭ. Stégulu de focŭ (pompierii). Oprirea descărcăreĭ fĕnurilorŭ şi a cherestelei în oraşŭ. 412-413
Nizamulŭ pentru paza publică de ḑi şi nópte. Poliţia oraşului. Desfiinţarea samarelorŭ. 413-414
Clopotniţa de la Radu-Vodă 414
Conservarea ruinelorŭ curţilorŭ domnescĭ 414-415
Biblioteca şcólei de la sf. Sava ferită de focŭ şi ciumă 415-416
Şcóla de zugravie 416
Şcóla publică din Cerneţi 416
Adăogire de lefĭ a dascăluluĭ elinescŭ şi ipodidascălŭ din Craiova 416
Gratuitatea învĕţămêntului 417
Examenele publice de iarnă. 417
Dascălu la şcóla Obedeanu din Craiova 418
Filosofŭ la şcóla domnéscă, ca al II-lea dascălu; asemene şi unu alŭ III-lea dascalu Gheorghe 418
Dascălu românescu la Focşanĭ la şcóla de la sf. Iónu 419
Isaia, dascalŭ românescŭ şi slavonescŭ la şcóla de la sf. Gheorghe în loculŭ rĕposatuluĭ dascălŭ Costantinŭ 420
Predicatorŭ de amvonŭ, Ambrosie Ierochirica 420
Tipografia ca factorŭ culturalŭ 421
«Pravoslavnica învĕţătură». «Critil şi Andronius». «Liturghia». «Evanghelia», etc. 421
Mişcarea culturală a Românilorŭ din Ardélŭ Propagarea în ţéră, prin ordinulŭ luĭ Moruzi, a cărţiloru din Ardélŭ. Oprirea intrăreĭ în ţéră a cărţeĭ «Fire şi obiceiurĭ turcescĭ», şi a gazeteloru 421
Satira şi pamfletulŭ, ca arme de luptă contra maĭ marilor ḑilei. 422
Doctoriĭ ca representanţĭ aĭ sciinţeĭ 422
Doctorĭ şarlatanĭ 422 423
Doctorulŭ Radu, primulŭ oculistŭ românu 424
Spiţeriile inspectate de *doctorulŭ celŭ mare* şi d-rul Caracaşŭ; taxarea articoleloru farmaceutice 425
CAP. VII.—*Iarnă grea. Ciumă. Fómete* 426
Continuitatea ciumei sub întréga domnie a lui Moruzi, cu tóte mĕsurile luate de M. Suţu 426

www.dacoromanica.ro

Ciuma. Primulŭ actŭ de la Moruzi cu referinţă la ciumă 426
Ciuma venită pe calea Giurgiului (Vlaşca), în cursulŭ ierneĭ 1793 ciuma se maĭ potolise 426
Ciuma în jud. Oltuluĭ la satele Floru şi Tâmpeniĭ 427
Instrucţiunile Domnitoruluĭ către ispravnicii de Oltŭ pentru combaterea ciumeĭ. Lazaretŭ de 22 ḑile. Raportŭ septemânalŭ de mersulŭ bólei. 427
Ciuma din noŭ în jud. Vlaşca la satele Singurenĭ şi Măgura. Aceleaşĭ instrucţiunĭ la ispravniciĭ de Vlaşca 427
Ciuma în jud. Teleormanŭ. Trimiterea capuluĭ sf. Visarionu ca sa'lŭ preâmble prin cele 3 judeţe şi să se facă aghiasmă. Mĕsurĭ pentru mergerea călugărilorŭ cu capulu sfântuluĭ 427
Mesurĭ igienice în Bucurescĭ. Seiaciĭ bolnavĭ de *bólă curată* să fie duşĭ la spitale 427
Vătăşeiĭ să dea preotuluĭ din mahala, şi preotulŭ la Epitropie, rapórte septemênale (Dumineca) de starca poporuluĭ mahalaleĭ. 427-428
Călĕtoriĭ veniţĭ de la Giurgiu facŭ lazaretŭ la Daia şi Mŏnăstirea Văcărescĭ 428
Preoţiĭ n'aŭ voie a îngropa unŭ mortŭ pênă nu s'a cercetatŭ de Spatarulŭ şi Aga. 428
Oprirea relaţiunilorŭ cu Giurgiulŭ. Raportŭ de sănatate de la ispravniciĭ de Vlaşca. 428-429
Se suspendă judecăţile, de sĕrbătorile Crăciunuluĭ, să se rupă comunicaţia între Bucurescĭ şi sate. 429
4 boierinaşĭ la cele 4 poduri marĭ, ca să inspecteze casele în urma raportuluĭ vătăşeilorŭ şi preotuluĭ 429
Ţiganiĭ opriţĭ de a intra în Bucurescĭ. 429
Cerşetoriĭ să fie internaţĭ la Monăstiri. 429
Anulŭ 1795, e anŭ de fómete şi ciumă în tótă furia eĭ 429
In Ianuarie 1795 ciuma isbucnesce şi în jud. Muscelŭ 429
Unŭ noŭ transportŭ de calicĭ trimisŭ la Monăstiri. 429
Ţiganii din Bucurescĭ scoşĭ de prin casele lorŭ şi trimişĭ pe la moşii şi sate depărtate, fără voie a se reîntórce. 429
Cârciumele se inchidu din poruncă domnéscă 429
Nizamulŭ pentru bóla ciumeĭ 430-431
Lucrurile din casele molipsite sunt trimise la Monăstirea Plumbuita spre desinfectare 431
Cioclii şi zapciiĭ cari se vor apropia de lume curată, vor fi impuşcaţĭ. Străjile oraşuluĭ aŭ ordinŭ a impuşca pe cioclulu ce s'ar apropia de oraşŭ. Eĭ aveaŭ şi uniformă specială. . 431

www.dacoromanica.ro

Devastările caselorŭ celorŭ duşĭ la lazaretŭ, de către ciocli . Alte grozăviĭ a cioclilorŭ 432
Tèrgulŭ Moşilorŭ, cu tótă ciuma, se ţine, dar afară la câmpŭ, cât maĭ departe; mĕsurĭ de observatŭ în ḑilele tèrguluĭ. . 432
Boeriĭ, Monastirile, funcţionariĭ se apĕră de ciumă. 433
Rênduirĭ de portarĭ nuoĭ, în locŭlŭ ţiganilorŭ, pe la hanurĭ şi Monăstirĭ. 433
Pitaculŭ luĭ Moruzi pentru ţiganiĭ rĕmaşĭ în Mŏnăstirĭ, ca să fie băgaţĭ în apa Dâmboviţeĭ ei, cu neveste, cu copiĭ şi cu lucrurile lorŭ 433
Nu sunt oprite la têrgulŭ Cuculuĭ lucrurile de mâncare; baniĭ sunt trecuţĭ prin oţetŭ; alte mĕsurĭ igienice. 433
Se rânduescu inspectorĭ caselorŭ mahalalelorŭ, carĭ să controleze pe vătăşeĭ şi preoţĭ. 434
Pedépsa cu care sunt ameninţaţĭ ceĭ ce vor călca nizamulŭ pentru bóla ciumeĭ 434
Umilirea omuluĭ spăimântatŭ de nenorocirĭ. Apelulŭ luĭ Moruzi la Biserică. 434-435
Epistatulu Agieĭ face comparaţiune între mortalitatea Rusciuculuĭ şi Bucurescĭ. 435
Se împartŭ 50 vedre de catranŭ pe la máhalale şi prăvăliĭ. . . 435
Desinfectarea celorŭ ce iesŭ din oraşŭ. Certificatulŭ Spătarului că a făcutŭ lazaretu 436
Se oprescŭ têrgurile prin judeţe, séŭ se facŭ cât maĭ departe . 436
Desinfectarea celorŭ ce mergŭ la târgulŭ de la Drăgaica . . . 436
Lazaretŭrĭ la Predeal şi Ceraş, căcĭ ciuma a isbucnit la Braşovŭ 436
Apelŭ la cler şi poporulu din tóte judeţele, pentru paza de bóla ciumeĭ. 436-437
Domnitorulŭ dă de maĭ multe orĭ raportŭ agentului austriacŭ Marchelius, despre mersulŭ bóleĭ în ţéră 437
Rapórte despre mersulŭ bóleĭ şi de starea senătăţeĭ locuitorilor din mahalale. 437
Ciuma în 1796. Duhovniciĭ agenţĭ sanitarĭ 437
Se oprescŭ părăḑile la înmormîntărĭ, etc. 438
Moruzi constată în Mai 1796, că bóla se mai stârpise. Negligenţa ispravniciloru. 438
Din noŭ se trimite prin judeţe capulŭ sf. Visarion 438
Ultimele mĕsurĭ contra ciumeĭ. Lucrurile molipsite să nu fie tainuite, ci arse la maidan. 438-439
Reorganisarea lazareturiloru. 439
3 odăĭ nuoĭ pentru femeĭ, la spitalulŭ Colţea, făcute de D-na

www.dacoromanica.ro

Zoe Moruzi. Veniturile acordate. Dumitraşcu Racoviţă Epitropŭ 439
Spitalulŭ de la Buzeŭ. Milele acordate de Moruzi 439
Epitropia spitaluluí Colţea de Dumitraşcu Racoviţă nu place lui Vodă. 440
Moruzi acordá nuoí venituri spitalului. 440
Spitalulu de la sf. Pantelimonŭ pentru pestiferaţi 441
Vodă ordonă să nu lipséscă nimica bolnaviloru. Doctoriĭ să afle altă hrană, ca să le-o dea 441
In 1795 Moruzi decide a zidi unu altu spitalu de zidu la Dudesci. Facerea acestui spitalŭ. 441
Domnitorulŭ aflerosesce caselorŭ de spitalŭ de la Dudescĭ, venitulŭ a 3 monăstirĭ şi alte venituri. Regulamentulŭ spitalelorŭ în 22 de ponturí 441
Clucerulŭ Dumitrache arétă luĭ Vodă neîndestularea spital. Sf. Pantelimonŭ; propunerea luí de a i se da venitulu şi a cele l-alte monăstiri, şi aprobarea Domnitoruluĭ 442
Sumele cu carı se impune fie-care mŏnăstire din ţéră pentru spitale şi lazareturĭ, pe 1795. 442
Tot nu se equilibréză bugetulŭ spitaluluĭ Sf. Pantelimonŭ; se punŭ la dări unele mitóce ale M-reĭ Sf. Pantelimonŭ . . . 443
Să nu se mai dea copiilorŭ câte 300 dramuri pâne, că se face risipă 443
M-rele daŭ Zaherele pentru hrana celorŭ din spitale 443
Moruzi ordonă luĭ D. Ghica, să mai adaoge câte-va odăi la Pantelimon 443
Se adaugu 18 paturĭ la spitalulŭ Sf. Pantelimonŭ. Vodă iĭ dă diferite venituri 443
Alegere de noŭ Epitropŭ la spitalulŭ sf. Pantelimonu 444
Vodă e nemulţămitŭ de mersulŭ spitaluluí Colţea 444
Dionisie Eclesiarhulŭ despre ciumă 445
Dionisie Eclesiarhulŭ despre spitalulŭ de la Dudescĭ 445
Anonimulu analistu («pe file de ceaslov») despre ciumă 445
Iérnă grea. Fómete 446
Cum vine fómetea din 1795 446
Secetă deja în 1794. Fómetea în tómna luĭ 1794 446
Mĕsurile lui A. Moruzi pentru îndestularea publícă. Actele relative; 5 negutitori se insărcinéză cu aprovisionări 447-449
Rea interpretarea de istoriciĭ noştri, că Moruzi a precupeţitŭ bucatele 449
Aducerea Zaharalei de peste hotare. Se subscriŭ banĭ pentru cumpĕrare de producte. Oferta Domnitoruluĭ; acesta renunţa la dobânda banilorŭ sei, în profitulŭ spitaluluĭ dela Dudescĭ 449-450

www.dacoromanica.ro

Moruzi pedepsesce abuzurile cu cumpărarea Zaharaleĭ şi cu vêndarea eĭ. Zahareaua adusă de peste hotarŭ e scutită de vama, care era proprietatea domnéscă 450
Vama de oraşe redusă la $^1/_2$ pentru zăcheréua adusă. 450-451
Vodă opresce precupeţirea zahereleĭ. 451
Vodă Moruzi n'a monopolizatŭ îndestularea publică 451
Ţĕraniĭ din Mehedinţĭ, inarmaţĭ, plécă a devasta pivniţe şi hambare de mălaiŭ şi făină. Apelulu Domnitoruluĭ către locuitoriĭ din Mehedinţĭ 451-452
Elŭ împărţea făr'de plată grâŭ şi porumbŭ pe la sĕracĭ. 452
Moşierii şi arendaşiĭ speculéză asupra fómeteĭ. Moruzi opresce ca să se maĭ arendeze moşiile monăstirescĭ la strĕinĭ . . 452-453
Abuzurile cu morile de pe moşiile boĭerescĭ, ţĕraniĭ trebuĭescŭ a plăti pe deasupra şi 4—5 oca de vinŭ. Moruzi intervine, dândŭ nizamulŭ pentru morĭ 453
Câştigulu de pe zaherele să se împartă cu analoghie la ceĭ ce aŭ subscrisŭ banĭ 454
Moruzi n'a impus unŭ împrumutŭ silitŭ mŏnăstirilorŭ. Elŭ consacră dobênda baniloru sĕĭ pentru spitalŭ, şi apelă şi la arhiereĭ, egumenĭ, boierĭ, că dĕcă vorŭ să subscrie şi eĭ . 454
Imprumutulŭ cu 2000 leĭ a spitaluluĭ Pantelimonŭ 454
Pórta cere zacherele în timpulŭ fómeteĭ 455
Divanulŭ arétă imposibilitatea de a satisface cererea Porţeĭ . . 455-456
Ţilele fómeteĭ încheiate la Iulie 1795. Vodă cere de la Ispravnicĭ ca să îndemne pe locuitorĭ a aduce bucate la têrgu . . . 456
Publicaţie la tóte judeţele, ca locuitorii să nu scumpéscă bucatele 457
CAP. XVIII. *Societatea între 1793-1796* 457
Sunt isvóre pământene referitóre la istoria românéscă a secoluluĭ. Tabloulŭ societăţeĭ Bucurescene, şi în genere a societăţeĭ românescĭ, dintre aniĭ 1793-1796. Domnulŭ şi Dómna. Despre 2 portrete ale luĭ Alex. Moruzi 458
Mijloculŭ culturalŭ alŭ Curţeĭ luĭ Al. Moruzi. 459
Modesta Curte a luĭ Alex. Moruzi de la Cotrocenĭ. Boierii propun luĭ Moruzi, ca să'ĭ restaureze una din cele 2 Curţĭ. Elu nu are parte se locuiască în noua Curte de la Mihaiŭ-Vodă. . 460
Maritagiulŭ Domniţeĭ Ecaterina sora luĭ Vodă. Boĭeriĭ rênduiţĭ Epistaţĭ aĭ nunţeĭ. Schiţarea tablouluĭ nuntaşilorŭ şi a festivităţilorŭ 460-461
Moruzi dă un ospĕţŭ la Curte boĭerimeĭ. Invitaţiĭ 461-462
Altă nuntă la Curtea luĭ Moruzi: fiulŭ Vorniculuĭ Slătinénu cu fiica Vistieruluĭ Filipescu. Descrierea serbăreĭ. 462-463

www.dacoromanica.ro

Recepţiunea ambasadoreluĭ rusescu în Bucuresci. Cine descrie acéstă recepţiune? 463-464
Enache Văcărescu însărcinatŭ cu primirea Elciului la Focşani . 463
Spesele cu carĭ se făcéu asemene parăḑĭ. 464
Apanagiulŭ Dómneĭ moldovene 464
Apanagiile Dómneĭ. Dómna Zoiţa Moruzi şi cânteculŭ lui Văcărescu 465
Dionisie Eclesiarhulŭ, A. Xenopol şi Dionisie Fotino despre Al. Moruzi. 465
Aaron Florianu despre Al. Moruzi 466
Divanulŭ ţĕreĭ sub A. Moruzi. N. Brâncovénu favoritulŭ Curţeĭ, Enache Văcărescu mare Vist., apoi mare Banŭ 466
Favorurile Domnitoruiui pentru fiii boĭerilorŭ. Scrisórea către Stolniculŭ Brăiloiŭ vestindu'ĭ că aŭ făcutŭ Paharnicu pe fiulu seŭ Corniţă 467
Oposiţiunea boĭerésca molcomită prin chiămarea *bivilor* la Divan. Divanulŭ de la 1 Iulie 1796. Caimăcămia Craioveĭ reservată Grecilorŭ. 467
Sigiliulŭ Domnitoruluĭ Al. Moruzi, din 1793. (Facsimile) 467
Dimitrie Fălcoianu «frondeur». Traducĕtorulu opereĭ «Pravoslavnica învĕţătură»; surghiunulŭ lui la Tismana şi degradarea lui. D. Fălcoianu partisanŭ luĭ Al. Ipsilante 468
Al. Ipsilante exilatŭ la Rodos. Işi vinde moşiile din ţéră. . . . 468
Dómna lui Maleĭ Vodă Ghica. Familia Ghica după 1768. 469
Scarlatu Ghica mare Vist. a lui Moruzi 469
Fiulu luĭ Matraca surghiunitu la Cernica şi Christodor Niculescu la Snagov 469
Asociaţiune de boĭerĭ ia în antrepriză poştele şi alte veniturĭ. . 469
Moralitatea si deşteptăciunea claseĭ boieresci. Petrecerile boĭeriloru şi a cucónelorŭ. A. Văcărescu poetŭ erotic. Clucerulu Dumitrache şi D. Fălcoianu ocupaţi cu lucrărĭ serióse. . . 470
Jocuri de năpristóce 470
Primulu spiritistŭ românŭ Pitarulŭ Perticari, «în inţelegere cu duhurile» 470-471
Familia boĭerésca slăbită. Comitele d'Antraigues. Amorurile lui cu Prinţesa Alexandrina Ghica. Napoleon I despre d'Antraigues. Ludovic XVIII-lea despre d'Antraigues. Tuguth Golovkin şi Razumovski, despre acelaşi 471
Călătoria lui d'Antraigues cu Princesa Alexandrina Ghica, insoţiţĭ de duhovnicu 471-472
Nicĭ femeile şi fetele negutitoriloru nu sunt cinstite 472

www.dacoromanica.ro

Pitacŭ la Mitropolitulŭ, din 26 Maiŭ 1796, ca prin duhovnicĭ să disuadeze muerile de a intrebuinţa sulimanulŭ 472
Pitacu la Spăt. şi Epistatulŭ Agicĭ, din 10 Iunie 1796, să isgonéscă muierile din cârciume 472
Procese pentru necinstire de fete. Cumpĕrare de bărbatŭ. Mamă intervenindŭ în favórea necinstitoruluĭ feteĭ sale. Feciorie plătită pe banĭ (40 talerĭ şi 2 clăĭ de fènŭ!) 473-474
O sentinţă morală a Metropolitului, refuzândŭ divorţulu lui Gh. Jianu de nevasta sa 474
Clerulŭ. Situaţiunea în care se afla sub Al. Moruzi. Carte către Iosif, Episcopŭ de Argeşŭ, imputându'ĭ simonia şi îndemnându'lŭ să numéscă dascălŭ cu procopsélă de învĕţătură în limba românéscă, care să propage moralitatea. Protopopĭ reĭ 474-475
Desconsiderarea bisericeĭ prin simonie. Grămăticulŭ Vasile Nuţu popă fără hirotonie, bătut'ĭ cu 100 toiage 476
Spiritŭ de ireligiositate. Biserici sparte de hoţĭ 476
Apelurile luĭ Alex. Moruzi la Mitropolitulŭ, sa ordone rugăciunĭ pentru plóie şi încetare de bólă. Desfiinţarea obiceiului de a se închina monăstirile pămêntene la monăstiri streine. Călugăriĭ opriţĭ a ieşi din Bucurescĭ fără adeverinţa Mitropolituluĭ şi a Spătarului 476-477
Călugarĭ grecĭ, chiar arhiereĭ, opriţĭ de a intra în ţéră, fara voia lui Vodă, séŭ a Metropolitului. Cartea Vlădichii Cervinò . 477
Moruzi ordonă bună primire în judeţe a Episcopuluĭ Catolicilorŭ 477
Privilegiŭ femeeĭ Maria, botezată din legea ovreiasca. Petru croitorulŭ bătutŭ cu 100 toiage şi expulsare, pentru ca a voitŭ să crestineze pe unu baiatŭ de ovreiu 477-478
Fetele românce de boierŭ se catolicescŭ uşor: Ilinca Bălacénu 478
Supresiunea postuluĭ mare in interesulŭ salubrităteĭ publice. 478-479
Justiţia. Fost-aŭ funcţionarĭ abuzivĭ sub Al. Moruzi? 479
Vendete populare. Incendiarea şi devastarea caseĭ Logofeţeluluĭ Stoica din Caracalŭ, de către locuitorĭ. 469
Ţĕranii daŭ focŭ la casele şi ariile celorŭ ce i-aŭ nedreptăţitŭ. 479-480
Zapcii bătuţĭ de ţeranĭ; zapciii vorŭ acésta pentru profitulŭ despăgubireĭ cu banĭ, ce li se da. 480
Ce putea face Moruzi? 480
Neincredcrea streinilorŭ în justiţia ţĕreĭ. 480-481
Expulsarea unuĭ streinŭ 481
Intervenţiunea consulilorŭ austriacĭ în procesele sudiţilorŭ cu pămêntenĭ 481

www.dacoromanica.ro

Meşteşugirea poliţelorŭ: creditoriĭ pămêntenı punŭ poliţele pe nume de sudiţĭ. Actele relative 481
Interesele Românilorŭ sacrificate pentru sudiţi. Ţĕraniĭ opriţĭ a se împrumuta de la ceĭ de peste Dunăre. Intervenţiunea cadiilorŭ turcı 482
Moruzi pedepsesce cu bătae pe o fiĭcă rea şi gâlcevitóre cu mama eĭ 482
Bărbatulŭ se împacă pentru banĭ cu amantulŭ nevesteĭ 483
Exemplu de iubire maternă şi dorulŭ libertăţeĭ . . . . . .
Cap. XIX. *Hotare. Relaţiunĭ cu ţĕrile vecine* 484
Interesulŭ Istorieĭ interne: oglinda societăţeĭ trecute 484
Relaţiunile cu ţĕrile vecine (politica) 485
Sistema Ungurilorŭ de a încălca pămêntulu ţereĭ 485
Locuitoriĭ din Săcele aŭ încălcatŭ muntele Rădoslavŭ şi Valea Nĕgră (Prahova) 485
Răsnovenii aŭ incălcatŭ cu oile muntele Baiulŭ şi Valca cerbuluĭ 485
Regularea hotarelorŭ despre Austria, în Domnia II-a a luĭ M. Şuţu 485
Moruzi ordonă Ispravnicilorŭ de Prahova a dispune despresurarea munţiiorŭ 485
Procesulŭ intre Răşnovenı şi proprietariĭ munteluĭ Baiulŭ . . . 485
Incălcarea munteluĭ Bălescu (Buzĕŭ). Domnitorulŭ Moruzi reclama. I se recunósce dreptulŭ. Ordonă Medeln. Cârlova, Ispravnicŭ de Buzeŭ, să dispună indreptarea hotarului. Ordinĭ repetate 486
Guvernulŭ Austriac, complice cu ciobaniĭ, pusese cordonu. Al. Moruzi intervine energicŭ. Cordonulŭ se ridică; totuşi Vodă scrie Ispravniculuı de Buzĕŭ să'ı raporteze de e aşía. Cârlova întârdie a da rĕspunsŭ 487
In anulŭ urmatorŭ din nou se aşédă pe muntele Balescu cordonulŭ austriacŭ. Denunţarea lui Moruzi către Marchelius 487-488
Corespondenţa guvernuluĭ românu cu celŭ ardelénŭ pentru interesulŭ ciobanilorŭ ardelenı. Ponturĭ pentru vamă a ciobanilorŭ ardelenĭ (din condicile Divanuluı) 488-489
Şi ciobaniĭ ardelenĭ au voie a'şi pasce turmele prin păduri în timpulu secetei 489
Agentulŭ Marchelius intervine pentru Sudiţĭ in modŭ insolentŭ. Reclamàrile luĭ Moruzi 489
Extrădarea dezertorilorŭ austriacĭ 489-490
Pedepsirea in ţĕră, după legile ţĕrei, a sudiţilorŭ austriacĭ. Excepţiune cu casulŭ unuı Petru Hagi-Voicu pe care 'lu extradă 490
Pasporturile pentru ardélŭ (teşcherele) 491

www.dacoromanica.ro

Reclamaţia Agenţieĭ austriace să facă pasporturile într'unŭ formatŭ maĭ mare 491
Cartea luĭ Moruzi către Graf Mitrovschi a lăsa liberă trecerea luĭ Grigore Grămăticŭ alŭ II-lea, carele mergea la Viena, să nu maĭ facă lazaretŭ, căcĭ este curatŭ 491-492
Altă asemene carte pentru fiul baronuluĭ Ruffray, secretarul sĕŭ 492
Protecţiunea luĭ Moruzi pentru supuşĭ austriacĭ. 492
Relaţiunile cu Rusia 493
Relaţiunĭ cu Turcia. Moruzi reclamă o bucată de pămêntŭ ocupată de Turcĭ. 493
Oprirea călĕtorilorŭ Turcĭ prin ţéra românéscă 493
Oprirea Turcilorŭ de a face arăturĭ în ţéră, şi âmblarea Giurgiuvenilor prin ţéră spre a strînge untŭ, şi alte provisiĭ. 493-494
Supuşiĭ românĭ din părţile ţĕreĭ, ocupate de Turcĭ 494
CAP. XX.—*Ultimele zile ale luĭ A. Moruzi. Rĕsvrătirĭ boiereşcĭ. Intrigĭ la Constantinopole. Mazilirea* 494
Oposiţiunea boierilorŭ contra luĭ Moruzi. 494-495
Constatarea existenţeĭ unuĭ curentŭ naţionalŭ contrarŭ Grecilorŭ 495
Craioveniĭ şi Caracaleniĭ se mişcă. Capiĭ mişcăreĭ. Moruzi îĭ iartă 495
La 13 Decembre 1793 însă iĭ pedepsesce 495-496
Maĭ multe pitacurĭ în legătură cu rĕsvrătirile din Craiova şi Caracalŭ 496
Prohibiţiunea vênzăreĭ praftuluĭ de puşcă 496
Ce vroia boierimea rĕsvrătită? Uniĭ cereaŭ funcţiunĭ marĭ . . . 497
Alţiĭ cereaŭ stârpirea abuzurilorŭ. Rânduirea de anchetă. Ancheta favorabilă guvernanţilorŭ. Acuzatoriĭ sunt surghinuiţĭ. Actele relative. 497
Cine 'lŭ rĕstórnă însă pe Moruzi 497-498
Scriitoriĭ noştri anterioriĭ despre mazilirea luĭ Moruzi: Aaron Florian, Laurian, Dl. Xenopolo 498
Ce aŭ devenitŭ Biserica Sf. Alexandru şi spitalulŭ, zidite de Moruzi la Dudescĭ? 498
Relaţiunile Divanuluĭ turcescŭ cu puterile Europene 498
Relaţiunĭ cu Francia. Memoriulŭ luĭ Descorches către S. Pórtă în privinţa relaţiunilorŭ cu Rusia 498
Francia ajută rĕsvrătirea luĭ Cociusko în Polonia 499
Revoluţiunea francesă avu rĕsunetŭ în Principate. Agenţĭ secreţĭ francesĭ în Bucurescĭ. Enache Văcărescu cu caracterŭ republicanŭ 499
Hortolan cere Spătaruluĭ şi luĭ Vodă scutirea de vamă a mărfurilorŭ francese. Ce 'ĭ acordă Moruzi? 499

www.dacoromanica.ro

Cum se explică bunele relaţiunĭ ale luĭ Moruzi cu Francesii . . 499
Ameninţările şi pretenţiunile Rusieĭ 500
Turcia profită de insurecţiunea luĭ Cosciuszko 500
Căderea luĭ Reis-Efendi-Raşid şi a luĭ Ión Moruzi dragomanulŭ Porţeĭ. Efectele acesteĭ căderĭ asupra Domnieĭ luĭ Al. Moruzi 500
Secretarulŭ luĭ A. Moruzi 500
Numirea formală a unuĭ consulŭ frances în Principate 500
Constantin Stamati, grecŭ, solicită asemene postu la comitetulŭ Saluteĭ publice din Paris. Ce i se oferă? 500
Greciĭ din Fanarŭ se opunŭ şi eĭ numireĭ luĭ Stamate. Emile Gaudin e numitŭ consulŭ oficiosŭ în Bucurescĭ. Instrucţiunile primite de la guvernulŭ frances 500-501
Suplimentŭ la aceste instrucţiunĭ. 502
Scrisôrea luĭ Verninac, trimisulŭ frances din Constantinopole, către Moruzi, din 25 Iuliŭ 1795. 503
Recepţiunea luĭ Gaudin la Bucurescĭ. Simpatiĭ pentru Franţa. Limba francesă şi boierimea română. 503
Cărţile francese între Românĭ. Critil şi Andronius, romanŭ frances, tradusŭ de Mitropolitulŭ Stamati 503-504
Intrigile luĭ Const. Stamati la Paris, ca să ia loculŭ lui Gaudin. Gaudin rechiămatŭ. 504
Lucrurĭ încurcate pentru Moruzi. Stanislas II regele Polonieĭ căzutŭ. Pasvantoglu. Relaţiunile luĭ Moruzi cu Franţa displac Rusieĭ. 504
Informaţiunea ambasadoruluĭ frances din Constantinopole despre demisiunea luĭ Moruzi, eronată 505
Patru competitorĭ de tron la Constantinopolŭ. A. Ipsilante, Suţu Hangerliu şi Mavrocordatŭ 505
Apreciaţiunea ambasadoruluĭ frances din Constantinopole asupra şanselorŭ acestorŭ candidaţĭ. 505
Scrisôrea luĭ Verninac către Moruzi, recomandându-ĭ pe Stamati în Iulie 1796 505
Sentimentele luĭ Moruzi faţă cu Const. Stamati 505-506
Nota luĭ Verninac către Pórtă; cererile sale. 506
Fanarioţiĭ, Rusia şi Austria se opunŭ numireĭ luĭ Stamati. Scrisôrea luĭ Verninac către Ministrulŭ afaceriloru strĕine alŭ Franţeĭ 506-507
Scrisôrea luĭ Verninac către Dragomanulŭ Ión Moruzi, în favôrea luĭ C. Stamati 507
O scrisôre a luĭ Moruzi, de la 25 Iuliu 1796. Opiniunea luĭ C.

www.dacoromanica.ro

Stamati despre opunerea Fanarioţilorŭ la numirea unui consul frances în Principate 508
La Constantinopolŭ eraŭ 2 feluri de representanţi ai Franţei : regalisci, republicani 508
Situaţiunea cestiunei înfiinţărei de consulatŭ frances in Principate 509
Unŭ fiŭ alŭ lui A. Ipsilante Dragomanu in locului lui Gh. Moruzi exilatu in Cypru 509
Duşmănia între Moruzesci şi Ipsilântesci, după Verninac. . . . 509
Eşecului luĭ Verninac în afacerea Stamati. Rechiămarea lui. Noul ambasadorŭ du Bayet. Refuzulŭ definitivŭ alŭ Porţei relativ la Stamati 509
Generalulŭ Saint-Cyr în loculŭ luĭ Stamati. Nota lui du Bayet relativa 509
Saint-Cyr este Cara, autorulŭ cărţei «Histoire de la Moldavie et de la Valachie». N. Orăşanu a tradusŭ acéstă carte 510
Actele francese relative la numirea lui Saint-Cyr la Bucuresci . 510
Instrucţiunile date lui Cara (Saint-Cyr) 511
Cum că Al. Moruzi nu a demisionatŭ, ci a fost mazilit. Verninac despre acéstă mazilire. Exilulŭ luĭ Moruzi şi a frateluĭ sĕŭ 512
CAP. XXI. *Domnia luĭ M. Suţu în Moldova* 512
D-lŭ Xenopol despre M. Suţu. Draghici despre acestaşĭ 512
Notesulŭ doctoruluĭ Suţu Dracu 512
Populaţiunea birnică a Moldoveĭ dupe Dr. Suţu 513
Budgetulŭ Moldoveĭ, de lefi 514-515
Cultura publică în Moldova sub M. Suţu 521
Reorganisarea şcóleĭ din Botoşanĭ. Carte moldovenéscă cu direcţiune bisericéscă. Iacob Stamati şi casa specială a şcólelor. Wolf Andreas şi Iacob Stamati. Anaforaoa luĭ Iacob Stamati despre şcoli. Gligoraşŭ, logof. Mitropolieĭ 522
Analisa anaforaleĭ despre şcolĭ, a luĭ Iacob Stamati 522-523
Mişcarea literară sub Iacob Stamati 523
Facsimile dupĕ stema ţĕreĭ, din «Critil şi Andronius» 524
Doveḑi că acésta carte era tradusa din Franţuzesce 524
Codrilă, secretarulŭ lui M. Suţu 526
Sigiliulŭ lui M. Suţu la 1793 526
Biserica sub Mihailŭ Suţu 526
Divanulŭ ţĕreĭ sub M. Suţu, compus mai mult din Grecĭ. . . . 526
Administraţia şi justiţia oligarchică 527
Rĕzeşulu Bârzescu bătutŭ la pórta curţeĭ pentru că aŭ ceritŭ dreptate 527

www.dacoromanica.ro

Ponturile luĭ M. Suţu relative la administraţiune din 1795 . . 527-531
Art. 17 relativ la hoţĭ. Legenda haiducului Codrénu, în versurĭ, de Iónŭ mare Stolnicŭ 528
Cartea luĭ M. Suţu, relativ la situaţiunea ţeranului faţă cu proprietatea 531-532
Pitacele relative la Finanţe. *Cuniţa. Goştina.* Măjăria 532-533
Disposiţiunea luĭ M Suţu relativă la ţiganiĭ domnescĭ 533-534
Scutirĭ şi protecţiunĭ acordate de M, Suţu Şangăilorŭ 534
Moralitatea claseĭ stăpânitóre 534
Formarea claseĭ mijlociĭ la umbra bisericeĭ: feciorĭ de popĭ carĭ luptă prin satiră contra guvernuluĭ 534
Mişcare naţională contra Grecilorŭ 534-535
Luxulŭ şi abuzurile Curţeĭ din Iaşĭ 535
Descrierea parăţiĭ din ajunulŭ Boboteţeĭ, de Dr. Suţu. . . . 535-536
Descrierea tot de D-rulŭ Suţu a părăţeĭ prelevăreĭ mucarelului. 536
Secetea si fómetea in Moldova sub M. Suţu 536-537
Refuzulŭ ţĕreĭ, ca şi la Munteni, de a da zaharele Turciei . 537-538
Betrânulŭ Drăghicĭ despre M. Suţu 539
Constantin Stamati despre M. Suţu 539
Zilot Romanulŭ despre M. Suţu. 539-540
Intrigile din Constantinopolŭ aducŭ mazilirea luĭ Suţu 540
Alexandru Calimah inlocuesce pe M. Suţu in Moldova 540
Note 541

www.dacoromanica.ro

STAMPE

1. Alex. Moruzi, după tabloulŭ în culorĭ, zugrăvitŭ la 1800 şi care se conservă la Pinacoteca de la Bucurescĭ.
2. Idem de pictorulŭ Toepfer, tot din 1800, din Pinacoteca de la Bucurescĭ.
3. Menzil. Căruţa de postă.
4. Promenada de la Podulŭ-Verde, Iaşĭ.
5. Pasvantoglu, după Garnier.
6. Caricatură represintândŭ pe Iosif II alŭ Austrieĭ şi Katerina II a Rusieĭ jucând în cărţĭ cu Ahmet IV : Moldova, Valachia, Serbia-Belgradul....
   Acéstă stampă era la loculŭ eĭ în tom. III, dar n'amŭ putut-o da acolo fiind-că a intratŭ la Academie numaĭ maĭ târdiŭ, după finirea aceluĭ volumŭ.
7. Facsimile după blanquet postalŭ din 1793.
8. » » semnătura luĭ Alex. Moruzi.
9. » » sigiliulŭ Domnescŭ a luĭ Al. Moruzi.
10. » » » » a luĭ M. Suţu Domnulŭ Moldoveĭ.
11. Armele ţĕreĭ de la cartea: *Critil şi Andronius*.

---

www.dacoromanica.ro

Ist. Românilor. V. A. Urechia

CARUȚA DE POSTA PLECAND DIN JAȘI

www.dacoromanica.ro

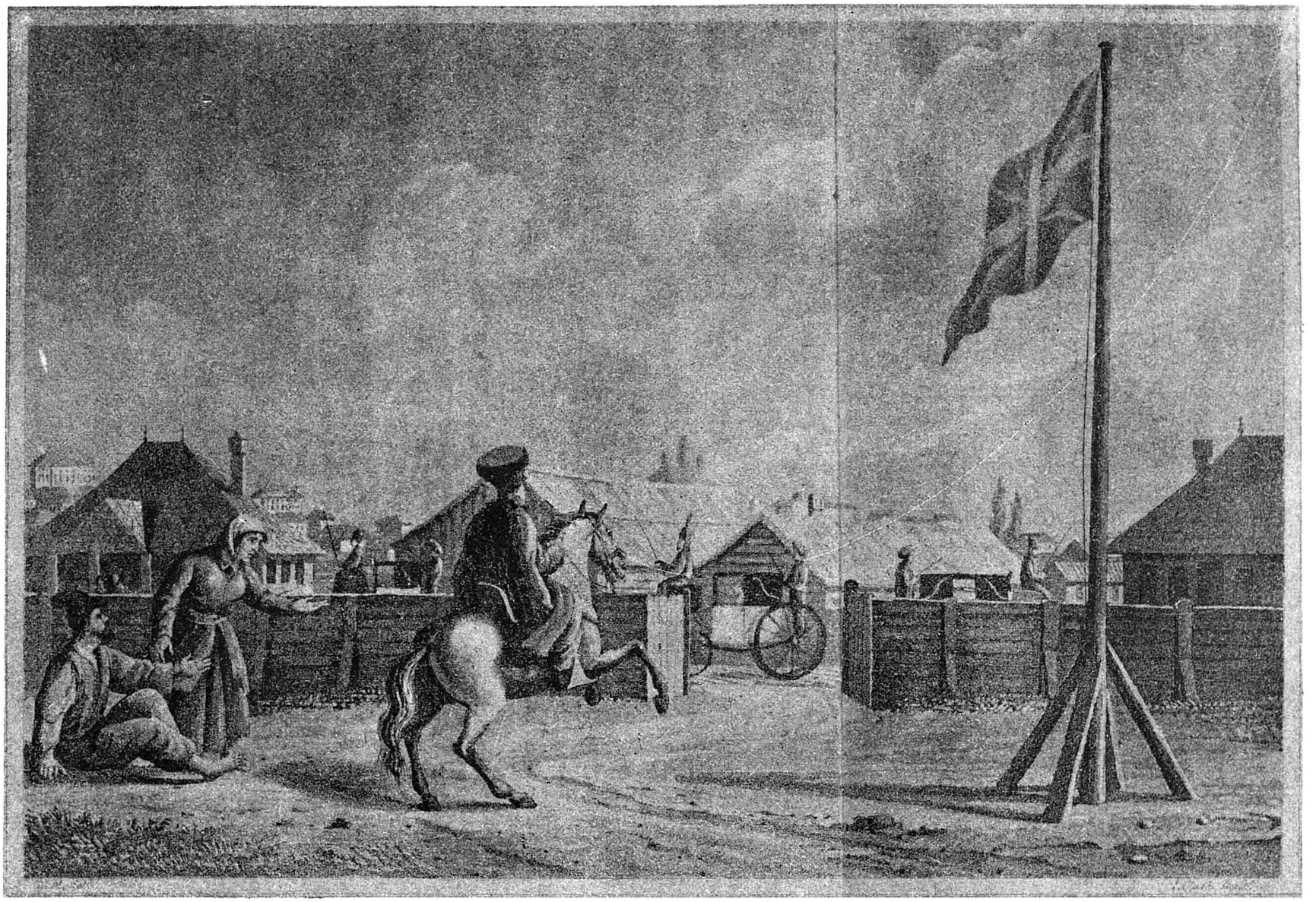

Ist Românilor. V. A. Urechia

IASSII · PROMENADA LA PODUL-VERDE

www.dacoromanica.ro

Românilor. V. A. Urechia

PASVAN - OGLU, PAȘA DE VIDIN

www.dacoromanica.ro

Ernsthaftes Unterhaltungs-Spiel zwischen den dreyen Kaiserhöfen.

Rußland, Oesterreich und die ottomannische Pforte im Jahre 1788.

Josephus II.

Ohne Stolz und eignem Nutzen,
Wirf ich meine Karten hin,
Nicht aus Uebermuth zu trutzen,
Nur weil ich ein Joseph bin,
Der auch für die Zukunft sorget,
Dieses ist mein wahrer Will,
Nichts geschenket, nichts geborget,
Nicht zu wenig nicht zu viel,
Achmet, hier kannst du noch wählen,
Gieb dich nur gelassen drein.
Deine Großmuth könnte fehlen,
Besser, — stell die Waffen ein.

Achmet IV.

Keinem Schritte auszuweichen,
Dieß ist der Osmannen Schluß,
Bis wir unser Ziel erreichen,
Uns Mecca beschützen muß,
Dieser große Wunder-Namen
Hat schon Wirkung g'nug gethan,
Wir als dessen Unterthanen
Flehen seine Hülfe an.

Katharina II.

Ich muß doch des Prahlens lachen
Mit dem dollen Mahomet,
So seynd alle seine Sachen,
Glaub' und Sitten umgekehrt,
Komme nur, du sollst erfahren,
Was ein Katharina kann,
Alles wird sich offenbahren,
Und die Folgen zeigen an,
Dein unmenschliches Vergehen
Ist der grossen Welt bekannt,
Spät wirst du den Frevel sehen,
Wehe deinem ganzen Land,
Was kann wohl ein eiserne Druche
Angefüllt mit Todtenbein,
Wo niemal ein Christenthume
Einen Menschen nützlich seyn,
Nur gekünstlet ist dein Wesen,
Und der ganz gefällte Ton,
Was von Mecca wird gelesen,
Wo bleibt die Religion,
Menschen, die nur Wohllust kennen,
Leben in den Tag hinein,
Ohne Füllung ganz von Sinnen,
Meccens Lehre ist nicht fein.

Achmet IV.

Mahomet muß alles wissen,
Laßt uns in Zufriedenheit,
Sonst werdet ihr empfinden müssen,
Wer g'wind in diesem Streit,
Wir seynd stolz in unserm Wesen,
Waffen Geld im Ueberfluß,
Unser Leib bleibt unvergessen,
Weil er wieder kommen muß.

Josephus und Katharina.

Achmet es ist unser Wille,
Dieser muß befolget seyn,
Gebt dem Kaiser was des Kaisers
Gieb dich nur gelassen drein,
Das was unserm Thron gebühret,
Fordern wir als eine Pflicht,
Wer es anderst kritisieret,
Der kennt keine Rechte nicht,
Gott wird unsere Mächte schützen
Wider den Osmannen Feind,
Unsere Schwerte sollen blitzen
Jedem, der es anders meynt,
Kommt ihr Helden zeigt den Muthe,
Zu was ihr gebohren seyd,
Schonet nicht der Türken Blute,
Gott besieget unsern Streit.

Wache.

Uns fehlt nichts an Muth und Waffen
Diese Feinde fortzuschaffen,
Seine Kühnheit stolzen Sinn
Stürzen zu dem Throne hin,
Was braucht dieser Ländereyen,
Es ist ihm fa nicht zu verzeihen,
— Wer nur patriotisch denkt,
Ja wir wollen Blut und Leben,
Nur vor wahre Christen geben.
Gott sey gnädig in dem Streit,
Vater der Barmherzigkeit.

Fiat.

Es ist auch noch bey ihm zu haben Kriegsrelation der drey Kaiserhöfen 14 Bögen stark in 4. sammt der Vestung Schabaz kostet 15. Kr.

Hat die Censur paßirt. Augsburg, bey Johann Georg Bullmann.

V. A. Urechia

www.dacoromanica.ro